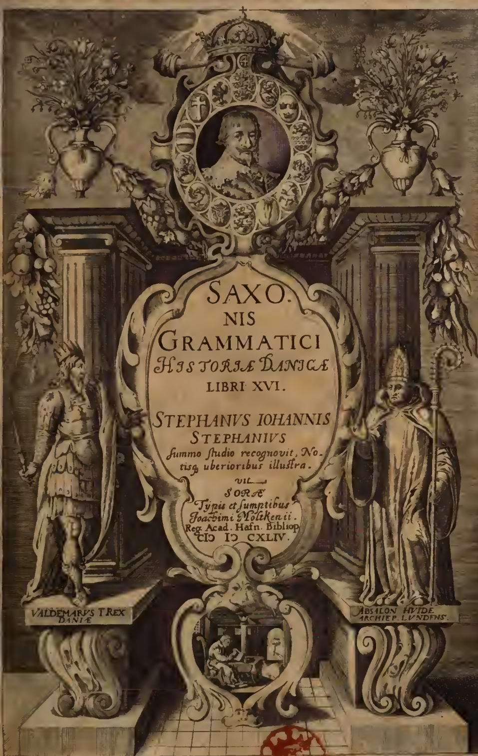
SAXO-
NIS
GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBRI XVI.
STEPHANUS IOHANNIS
STEPHANIUS
summo studio recognovit, Notisq. uberioribus illustra.
SORÆ
Typis et sumptibus
Joachimi Moltkenii.
Reg. Acad. Hafn. Bibliop.
CIƆ IƆ CXLIV.
VALDEMARUS I REX
DANIÆ
ABSALON HUIDE
ARCHIEP. LUNDENS.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPI,

CHRISTIANO IV.

DANIÆ, NORVEGIÆ, VANDALORUM, GOTHORUMQ; REGI,

DUCI SLESVICI, HOLSATIÆ, STORMARIÆ ET DITHMARSIÆ,

COMITI OLDENBURGI ET DELMENHORSTI,

PACIS ET MARTIS INDEFESSO CULTORI,

PATRIÆ PATRI, ET TOTIUS SEPTENTRIONIS CONSERVATORI ET AUGUSTO PERPETUO,

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,

PRÆCLARA HÆCCE INGENTIS HISTORICI MONUMENTA, NOTIS UBERIORIBUS ILLUSTRATA HUMILLIME DICO CONSECROQVE.

SERENISSIME REX, DOMINE CLEMENTISSIME,

Offero Sacratisſimæ Majeſtati Tuæ, florentiſsimum Hiſtoriæ Danicæ ſcriptorem Saxonem, Tuæ munificentiæ auſpiciis, Tuoq; ſub imperio, qvo ſe Dania feliciorem non meminit, renatum, novoq; ſplendori reſtitutum. Cujus admirandam facundiam qvum ad verisſimas laudes ſuas ingentia Heroum facta provocaſſent; omnis ævi vota ſatiavit, orbemq; terrarum famâ Danici nominis implevit. Si verò rerum natura pateretur, ut in noſtra tempora tàm ſublime rediret

ingenium; in Te, Rex Augustissime, omnia virtutum exempla, qvæ posteritati repræsentavit, rediviva cerneret; Tuâq; felicitate stabilitã fateretur, tot seculorum gloriam, qvâ cæterarum se gentium magnitudini prisci Danorum Reges, exęqvaverant; qvorum sicuti Vita qvondã & Fortuna, ità nunc memoria cœlestis est. Plurima certè, rerum potiunte Majestate Tuâ, vidit ætas nostra, qvæ non modò divinam Saxonis eloqventiam fatigarent, sed & totius Antiqvitatis decora suæ celebritatis fulgore præstringerent. Adeò Dania Tua, ultrà pristinam sortem, belli pacisqve artibus à Te perducta, vix habet, qvod exoptet amplius, nisi, ut qvo Majestas Tua, optimi status auctor, Remp. loco fundaverit, eo vigeat inconcussa, & ad præsentem temporum securitatem perpetuitas accedat. Amplissimis eqvidem verbis extollit Saxo Frothonis Tertii Justitiam, Canuti Magni Pietatem, Prudentiam Gormonis, Valdemari Primi Constantiã & Fortitudinem: sed qvæ diversa multorum Principum laus est, in Te, Regum Maxime, omnium laudum svavissima concordia & concentus est. Enituit etenim, per omnia orbis Arctoi regna & ditiones, sincera PIETAS Tua, qvæ sanctissimis intenta curis id

semper

ſemper egit, ut verò numinis cultu, & incorruptâ religione, qvà patent, ſacratisſimi Imperii Tui limites efflorescerent, nec unqvã ſubditi Tui à cœlo divortium facerent. JUSTITIÆ Tuæ ſplendor eò maximè eluceſcit, qvòd ęqvabili temperamento civibus Tuis jura reddas, ſaluberrimas ſancias leges, peſſimi exempli mores corrigas; nulli delictorum gratiam facias, innocentiæ debitũ prę ſtes patrocinium, parẽ deniq; clementiam benè meritis impertias. Innotuit itidem terris Borealibus altisſima PRUDENTIA Tua tam in juvandâ, qvam exornandâ patriâ: cujus egregiam ad poſteros famam transfundent tot propugnacula, tot ædificia, in diverſis utriuſq; regni partibus exſtructa, aliaqve regalis magnificentiæ monumenta, etiamnunc publicis oculis & admirationi ſubjecta: ut Majeſtas Tua multò veriùs, qvàm Auguſtus, gloriari posſit; ſe veteris patriæ urbes atq; arces marmoreas reddidiſſe, qvum lateritias acceperit. At verò CONSTANTIAM & FORTITUDINEM, verè Imperatorias virtutes, bellò nuper exorto Majeſtas Tua potenter exeruit, qvum ultricia arma adverſus vicinos ſumeret hoſtes, qvi nimiis ac diuturnis felicitatis ſucceſsibus elati, inq; ſummo fortunæ faſtigio nullum

ruinæ

ruinæ incommodum ſuſpicati, poſſeſsionem Daniæ rapere velut vacantem præſumebant. Turbaſſent pavidas mentes tàm periculoſi rerum motus: verũ Majeſtas Tua tantam procellam animo prorſus interrito excepit. Principio etenim, Piisſime Rex, conſilia Tua ad Deum referebas, qvem juſtũ ſuperbæ violentiæ Vindicem futurum certâ ſpe ac cogitatione præceperas. Dehinc, ut vim illatam propulſares, & qvantum provideri humanâ ratione potuit, ſecuram præſtares nutantem patriam; totum provinciarum ambitum, qvas nondum hoſtilis inſederat exercitus, validisſimarũ legionum præſidio firmaſti. Qvæ ſanè ruentem adverſę partis impetum fortiter hucuſq; ſuſtinuerunt, & velut obice poſito repreſſerunt, nè univerſam Daniam, cujus occupandæ celeritatem improbâ ſpe devoraverat, bellicâ mole furor militaris obrueret. Mox ubi maria ſimul hoſtilibus navigiis infeſtari cognitum eſt, novi facinoris indignitate permotus, Ipſe ad arma Neptunia provolas, & maritimæ Te expeditioni accingis: haud ſecus ac patriæ ſalus inter decumanos Oceani fluctus ultimam Tibi pugnandi neceſsitatem adferret, & in æqvore tantùm ſpecioſæ victoriæ campum oſtenderet. Te igitur

duce

duce emiſſa eſt in utrumq; mare claſsis, qvâ non viri, non arma, non vela, non venti, ſed auguſtiſsimæ Majeſtatis Tuæ præſentia animabat ac provehebat. Poſtqvam conſerere manus auſæ eſſent hoſticæ rates, pulcherrimum Fortitudinis ingenitæ ſpectaculum edidiſti, Rex invictiſsime. Prætoriam Tuam, in qvâ ſalus noſtra vehebatur, velut indagine circumventam, recentium Piratarum aſtus non ſemel opprimere tentavit. Tu contrà fretus auxilio Dei Tui, & juſtâ causâ, inter tonitrua & fulmina tormentorum, inter volitantia tela, ſtabas ſerenus animo vultuqve, non imperio tantùm, ſed & manu pugnans, publicæ magis anxius ſalutis, qvàm Tuæ incolumitatis. Nulla pericula, nulla vulnera exhorruiſti: qvia animus Tuus qvò excelſior, eò minus leges corporis admittit, nec æſtimas hanc vitam, qvòd aliam ex gloria & laude paratam Tibi videas, qvam ęternam eſſe benè Tibi perſvaſum eſt. Tandem glorioſam cœlitus victoriam adeptus, qvicqvid hoſtilium myoparonum Balthicas undas conſtraverat, feliciter profligaſti, & in deformem fugam conjeciſti. Hæc eſt tergemina victoria, tribus Svecorū disjectis claſſibus parta: qvam juxta cum innumeris in Remp. meritis Tuis, ſempiternitati temporis

&

& nunqvam perituræ memoriæ dicabimus, qvamqve fideles rerum gestarum custodes Literæ duraturis Annalium monumentis Æternitati consecrabunt.

Ego autem Majestati Tuæ devoti cultus specimen exhibiturus, Saxonem hunc nostrum, Notis meis utcunq; illustratum, ad augustissimi nominis Tui pulvinar humillimè depono: qvem ut in tutelam Tuam benignè recipias, & me unà cum illo, demisso, qvantum possum, animo precor. Cujus voti fiduciam in Clementiâ Tuâ colloco, qvâ Te non solùm studia literarum, à qvibus immortalitatem exspectas, sed & meipsum, complecti persensi, qvum non ita pridem amplissimum illud Historiæ scribendæ munus mihi, licet indigno, demandares. Accipe igitur blandâ & serenâ fronte, Pater patriæ, Patrem Historiarũ Septentrionalium, & Regum maximorum exemplo, bonas litteras, qvod facis, ab interitu vindica, & in his præcipuè Historiam, decus & ornamentum litterarum.

Deus Opt. Max. Serenissimam Majestatem Tuam porrò salvam & florentem servet, regnaq; Tua diuturnâ tranqvillitate stabiliat, & post lætissimum ex devictis hostibus triumphum, æviternam in cœlis beatitatem concedat! Ità ex animo voveo. Soræ, Prid. Non. Januar. Anno Messiæ, ꟾↄ Iↄc XLV.

Majestati Tuæ

humillimè subditus

Stephanus Johannis Stephanius.

IN
SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBROS XVI.

PRÆFATIO AD ANDREAM SUNONIS ARCHIEPISCOPUM LUNDENSEM.

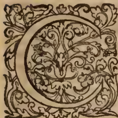

UM cætera nationes rerum suarum titulis gloriari, voluptatemq́ ex majorum recordatione percipere soleant: Danorum Maximus Pontifex Absalon patriam nostram, cujus illustrandæ maximâ semper cupiditate flagrabat, eo claritatis & monumenti genere fraudari non passus, mihi comitum suorum extremo, cæteris operam abnuentibus, res Danicas in historiam conferendi negotium intorsit; inopemq́ sensum majus viribus opus ingredi, crebra exhortationis imperio compulit. Quis enim res Daniæ gestas literis prosequeretur? quæ nuper publicis initiata sacris, ut religionis, ita Latinæ quoq́ vocis aliena torpebat. At ubi cum sacrorū ritu Latialis etiam facultas accessit, segnities par imperitiæ fuit, nec desidia minora, quàm ante penuria vitia extitêre. Quo evenit, ut parvitas mea, quamvis se prædictæ moli imparem animadverteret, supra vires niti, quàm jubenti resistere præoptaret: ne finitimis factorum traditione gaudentibus, hujus gentis opinio potiùs vetustatis oblivîis respersa, quàm literarum monumentis prædita videretur. Igitur oneri cunctis præteriti ævi scriptoribus inexperto, rudes laboris humeros subjicere coactus, imperiumq́ negligere veritus, audaciùs quam efficaciùs parui; quamq́ ingenij mei imbecillitas fiduciam negabat, ab hortatoris amplitudine mutuatus.

Cujus fatis cœpti mei metam præcurrentibus, te potissimùm, Andrea, penes quem saluberrimus suffragiorum consensus honoris hujus successionem, sacrorumq́ summam esse voluit, materiæ ducem auctoremq́ deposco: obtrectationis livorem, qui maximè conspicuis rebus insultat, tanti cognitoris præsidio frustraturus. Cujus fertilissimum scientia pectus ac venerabilium doctrinarum abundantia instructum, veluti quoddam cœlestiū opum sacrarium existimandum est. Tu Galliam, Italiamq́ cum Britannia percipiendæ literarum disciplinæ, colligendæq́ earum copiæ gratia perscrutatus, post diutinam peregrinationem splendidissimum externæ scholæ regimen apprehendisti, tantumq́ ejus columen evasisti, ut potius magisterio ornamentum dare, quàm ab ipso recipere videreris. Hinc ob insignium culmen meritaq́ virtutum Regius Epistolaris effectus, officium mediocritatis limitibus contentum tantis industriæ operibus exornasti, ut idem postmodum amplissimæ dignitatis viris, ad eum, quem geris, honorem translatus, beneficii nomine expetendum relinqueres. Quamobrem Scaniam tripudio dissultare compertum est, quòd Pontificem potius à finitimis mutuata sit, quàm ex indigenis legerit: quippe quæ laudabiliter delectum egit, jocunditatem ex suffragio suo meruit. Itaq́ cum genere, literis, ingenioq́ niteas, ac plebem facundissimis doctrinæ stipendiis regas; maximū tibi gregis amorem conciliasti, susceptiq́ ministerii partes gloriosæ executionis fiduciâ ad laudis cumulū perduxisti. Et ne rerum dominium possessione usurpare videreris, amplissimum patrimonium sacris ædibus religiosæ liberalitatis testamento legasti: obsitasq́ curis opes decenter abjicere, quàm earum aviditate & pondere implicari maluisti. Tu item mirificū reverendorū dogmatū Opus complexus, privatisq́ curis publica religionis officia anteponere avidus, pertinentium ad eam rerum solutionem abnuentes, salutarium consiliorū doctrinâ, debitis sacrorum obsequiis adegisti, veteremq́ divinarum ædium injuriam religioso lucri

beneficio rependisti. Præterea lascivioris vitæ studiosos, intemperantiaq; plus æquo viribus indulgentes, saluberrima exhortationis perseverantiâ, ac splendidissimis frugalitatis exemplis ad honestiorem mentis habitum ab enervi mollitudine revocatos, dictisne an factis magis instruxeris, dubium reliquisti. Ita quod tuorum nulli prædecessorum obtinere tributum est, solis prudentiæ monitis impetrasti.

Nec ignotum volo, Danorum antiquiores conspicuæ fortitudinis operibus editis, gloriæ æmulatione suffusos, Romani styli imitatione, non solùm rerum à se magnificè gestarũ titulos exquisito contextus genere, veluti Poëtico quodam opere perstrinxisse; verùm etiã majorum acta patrii sermonis carminibus vulgata, lingua sua literis, saxis ac rupibus insculpenda curasse. Quorum vestigiis seu quibusdam antiquitatis voluminibus inhærens, tenoremq; veris translationis passibus æmulatus, metra metris reddenda curavi; quibus scribendorũ series subnixa, non tam recenter conflata, quàm antiquitus edita cognoscatur. Quia præsens opus non nugacem sermonis luculentiam, sed fidelem vetustatis notitiam pollicetur. Quantum porrò ingenij illius homines historiarum edituros putemus, si scribendi sitim Latinitatis peritia pavissent? Quibus tametsi Romanæ vocis notitia abesset, tanta tradendæ rerũ suarũ memoriæ cupido incessit, ut voluminũ loco vastas moles amplecterentur, codicum usum à cautibus mutuantes. Nec Tylensium industria silentio obliteranda: qui cum ob nativam soli sterilitatem luxuriæ nutrimentis carentes, officia continuæ sobrietatis exerceant, omniaq; vitæ momenta ad excolendam alienorum operũ notitiam conferre soleant, inopiam ingenio pensant. Cunctarum quippe nationum res gestas cognósse, memoriæq; mandare, voluptatis loco reputant: non minoris gloriæ judicantes alienas virtutes disserere, quàm proprias exhibere. Quorum thesauros historicarum rerũ pignoribus refertos curiosius consulens, haud parvam præsentis operis partem ex eorum relationis imitatione contexui: nec arbitros habere contempsi, quos tantæ vetustatis peritiâ callere cognovi. Nec minus Absalonis asserta sectando, quæ vel ipse gessit, vel ab aliis gesta perdidicit, docili animo styloq; complecti curæ habui; venerandæ ejus narrationis documentum perinde ac divinum aliquod magisterium amplexatus.

Te ergo salutaris princeps ac parens noster, cujus illustrissimam à priscis temporibus prosapiã dicturus sum, clarissima lux patriæ Voldemare, dubiũ laboris hujus progressum favore prosequi rogo: quia propositi pondere constrictus, vereor ne magis imperitiæ meæ habitum, ingenijq; debilitatem patefaciam, quàm tuam (sicut par est) originem repræsentem. Siquidem præter paternæ hæreditatis amplitudinem, conspicua regni incrementa finitimorum oppressione sortitus, Albiæq; reciprocos fluctus propagatæ dominationis labore complexus, haud mediocre claritatis momentum celeberrimis laudis tuæ titulis adjecisti. Ita antecessorum famam atq; opinionem operum magnitudine supergressus, ne Romani quidem imperij partes armis intentatas liquisti. Cumq; fortitudine & liberalitate instructissimus habearis, plúsne hostes bellis terreas, an cives humanitate demulceas, ambiguum reddidisti. Tuus quoq; fulgentissimus avus publicæ religionis titulis consecratus, immeritaq; mortis beneficio immortalitatis gloriam consequutus, nunc sanctitatis fulgore præstringit, quos olim victoriis acquisivit. Ex cujus sanctissimis vulneribus plus virtutis quàm cruoris effluxit. Cæterùm prisco atq; hæreditario obsequendi jure, saltem ingenij viribus tibi militare constitui: cujus clarissimi patris castrensem militiã parens avusq; meus fidissimis bellici laboris operibus coluisse noscuntur. Tuo igitur ductu respectuq; subnixus, quò cætera liquidius exequar, initium à patria nostra situ describendo petere statui: speciosius singula perstricturus, si narrationis procursus competentia rebus loca permetiens, ab eorum positione dicendorum inchoamenta deduxerit.

Hujus itaq; regionis extima partim soli alterius confinio limitantur, partim propinqui maris fluctibus includuntur. Interna verò circumfusus ambit Oceanus: qui sinuosis interstitiorum anfractibus nunc in angustias freti contractioris evadens, nunc in latitudinem sinu diffusiore procurrens, complures insulas creat. Quo fit, ut Dania mediis pelagi fluctibus intercisa, paucas solidi continuiq; tractus partes habeat, quas tanta undarũ interruptio pro varia freti reflexioris obliquitate discriminat. Ex his Jutia granditatis inchoamentiq; ratione Danici regni principium tenet; quæ sicut positione prior, ita situ porrectior Teutoniæ finibus admovetur. A cujus complexu fluminis Eydori interrvatio-

tione discreta, cum aliquanto latitudinis excremento Septentrionem versùs in Norici freti littus excurrit. In hac sinus, qui Lymicus appellatur, ità piscibus frequens existit, ut non minus alimentorum indigenis, quam ager omnis exolvere videatur. Huic etiam Fresia minor adjacet, quæ à Jutia prominentia subsidentium camporum ac gremii devexioris inclinata recessu, maximos frugum proventus beneficio Oceani inundantis assequitur. Cujus refluxionis vis, plus utilitatis an periculi incolis afferat, ambiguum extat. Siquidem tempestatis magnitudine perruptis æstuariis, quibus apud eos maritimi fluctus intercipi solent, tanta arvis undarum moles incedere consvevit, ut interdum non solùm agrorum culta, verumetiam homines cum penatibus obruat. Post Jutiam insula ad Orientem versus Fionia reperitur, quam à continenti angusti admodum æquoris interjectus abrumpit. Hæc sicut ab occasu Jutiam, ita ab ortu Sialandiam prospectat, conspicuâ necessariarum rerum ubertate laudandam. Quæ insula amœnitate cunctas nostræ regionis provincias antecedens, medium Daniæ locum obtinere putatur; ab extima remotionis limite pari spaciorum intercapedine disparata. Ab hujus ortivo latere occasivum Scaniæ media pelagi discindit interruptio, opimam prædæ magnitudinem quotannis piscantium retibus adigere solita. Tanta siquidem sinus omnis piscium frequentiâ repleri consvevit, ut interdùm impacta navigia vix remigii conamen eripiat: nec jam præda artis instrumento, sed simplici manus officio capiatur. Caterùm Hallandia ac Blekingia ab integritate Scaniæ, ceu rami duplices ex unius arboris stipite promeantes, Gothiæ Norvagiæq; longa declinationis spaciis, diversisq; recessuum interstitus adnectuntur. Verùm apud Blekingiam apta meantibus rupes mirandis literarum notis interstincta conspicitur. Siquidem à Meridiano mari in deserta Verendiæ petrosa porrigitur semita, quam bina lineæ exiguo discreta spacio protractis in longum ductibus amplectuntur. Inter quas, medio loco planum, factis ad legendum figuris, undique secus exaratum ostenditur. Quod licet adeò situ inæquale existat, ut modo montium alta proscindat, modò vallium ima prætereat, eodem tamen tenore literarum vestigia servare dignoscitur. Quarum significationem Rex Voldemarus, sancti Kanuti fausta proles, admirationis causâ cognoscere cupiens, misit qui rupem permeantes, patentium illic characterum seriem, curiosiori indagatione colligerent, ac postmodum virgulis quibusdam sub iisdem formarum apicibus adnotarent. Qui ideo nihil ex eis interpretamenti comprehendere potuerunt, quod ipsa cælaturæ concavitas partim cœno interlita, partim commeantium adesa vestigiis, figuratæ protractionis speciem obtrito calle confuderat. Unde conspicuum est, etiam petrinæ soliditatis rimas diutino madore complutas, aut sordium colluvione, aut irriguâ nimborum instillatione concrescere.

At quoniam regio hæc Svetiam Norvagiamq; tam vocis quàm situs affinitate complectitur, earum quoq;, sicut & Daniæ, partes ac climata memorabo. Quæ provinciæ Septentrionali polo subjecta, Boötemq; & Arcton respicientes, ipsum frigentis zonæ parallelum ultimâ sui porrectione contingunt: post quas humanis sedibus locum insitata algoris sævitia non relinquit. Ex quibus Norvagia saxei situs deformitatem natura sortita discrimine, rupibus infœcunda, ac scopulis undique secùs obsita, glebarum vastitate tristes locorum salebras repræsentat. In cujus parte extima ne noctu quidem diurnum sidus occulitur; ità ùt continui Solis præsentia alternos horarum dedignata successus, utriq; tempori pari luminis administratione deserviat.

Ab hujus latere occidentali, insula, quæ Glacialis dicitur, magno circumfusa reperitur Oceano, obsoletæ admodum habitationis tellus, rerumq; veri fidem excedentium, & insolitorum eventuum miraculis prædicanda. Illic fons est, qui fumigantis aquæ vitio nativā rei cujuslibet originem demolitur. Sanè quicquid fumi hujus exhalatione respergitur, in lapideæ naturæ duritiam transmutatur. Quæ res mirabilior an periculosior existat, in dubio positum constat: cùm fluidam aquæ tenèritudinem tantus obsideat rigor, ut admotum quidlibet fumidoq; ejus vapore perfusum, in lapidis proprietatem, formâ duntaxat superstite, subitâ conversione transmutet. Ibidemq; complures alii latices referuntur, qui modo crescentis lymphæ copiis adaucti, plenisq; exundantes alveis crebras in sublime guttas jaciunt, modò torpentibus scatebris vix ab imo conspecti, profundis subductioris terræ latibulis absorbentur. Quo fit, ut exuberantes proxima quæque

spumarum candore conspergant, exinaniti nullo visûs ingenio capiantur. In hac itidem insula mons est, qui rupem sideream perpetuæ flagrationis æstibus imitatus, incendia sempiterna jugi flammarum eructatione continuat. Cujus rei admiratio supradictis æquatur; cùm tellus extremis subjecta frigoribus tanti caloris fomentis exuberet, ut ignium perennitatem arcanis instruat nutrimentis, æternumq́; fovendis ardoribus præbeat incentivum. Huic etiam insulæ, certis statutisq; temporibus, infinita glaciei advolvitur moles; quæ cum adventans scabris primùm cautibus illidi cœperit, perinde ac remugientibus scopulis fragosæ ex alto voces, ac varii inusitatæ conclamationis strepitus audiuntur. Quamobrem animas ob nocentis vitæ culpam suppliciis addictas, illic algoris magnitudine delictorum pendere pœnas existimatum est. Hujus itaq; molis excisa particula, quantiscunq; nodorum condylis obseretur, mox ut supradicta glacies terris avellitur, claustra custodiamq́; frustratur. Stupet animus admiratione plenus, dùm res inextricabilibus seris obsita, ac multiplici impedimentorum perplexione conclusa, sic molis, cujus pars erat, discessum insequitur, ut omnem observationis diligentiam inevitabilis fugæ necessitate decipiat. Est & illic aliud glaciei genus, montium jugis ac rupibus insertũ, quod certis vicibus constat superioribus ad ima dejectis, infimisq́; rursum ad superna reflexis, versili quadam mutatione transponi. In cujus assertionis fidem affertur, quod quidam, dùm planum forte glaciale percurrerent, in objectas voragines, hiantiumq́; rimarum penita provoluti paulò post exanimes fuerint, nulla glaciei rimulâ superstante, reperti. Quamobrem à compluribus existimari solet, quod quos funda glacialis urna desorbuit, eosdem postmodum supinata reddiderit. Illic etiam fama est pestilentis undæ laticem scaturire, quo quis gustato perinde ac veneno prosternitur. Sunt & alii fontes, quorum scatebra Cerealis poculi proprietatem imitari perhibetur. Sunt ignes, qui cùm linum consumere nequeant, aquæ mollitiem depascuntur. Est & saxum, quod montium prærupta non extrinsecâ agitatione, sed propriâ nativâq; motione pervolitat.

Et ut paulò altius Norvagiæ descriptio replicetur, sciendum, quòd ab ortu Svecia Gothiaq; contermina aquis utrinque secùs Oceani vicinantis includitur. Eadem à Septentrione regionem ignoti situs ac nominis intuetur humani cultus expertem, sed monstrosæ novitatis populis abundantem, quam ab adversis Norvagiæ partibus interfluæ pelagi separavit immensitas. Quod cùm incertæ navigationis existat, perpaucis eam ingredientibus salutarem reditum tribuit.

Cæterùm Oceani superior flexus Daniam intersecando prætermeans, australem Gothiæ plagam sinu laxiore contingit: inferior verò meatus, ejus, Norvagiaq́; latus Septentrionale præteriens, ad ortum versus, magno cum latitudinis incremento, solido limitatur anfractu. Quem maris terminum gentis nostræ veteres Grandvicum dixere. Igitur inter Grandvicum & meridianum pelagus breve continentis spacium patet, maria utrinq; secus allapsa prospectans: quod nisi rerum natura limitis loco congressis penè fluctibus objecisset, Svetiam Norvagiamq́; confluis fretorum æstus in insulam redegissent. Harum orientales partes Skricfinni incolunt. Quæ gens inusitatis assueta vehiculis, montium inaccessa venationis ardore sectatur, locorumq́; complacitas sedes dispendio lubricæ flexionis assequitur. Neq; enim ulla adeò rupes prominet, quin ad ejus fastigium callida cursûs ambage perveniat. Primò siquidem vallium profunda relinquens, scopulorum radices tortuosa giratione perlabitur, sicq́; meatum crebra declinationis obliquitate perflectit, donec per sinuosos callium anfractus destinatum loci cacumen exuperet. Eadem apud finitimos mercium loco quorundam animalium pellibus uti consvevit.

Svetia verò Daniam ab occasu Norvagiamq́; respiciens, à meridie & multa Orientis parte, vicino præteritur Oceano. Post quam ab ortu quoq; multiplex diversitatis barbaricæ consertio reperitur.

Daniam verò regionem giganteo quondam cultu exercitam, eximiæ magnitudinis saxa veterum bustis ac specubus affixa testantur. Quod si quis vi monstrosa patratum ambigat, quorundam montium excelsa suspiciat, dicatq́; si callet, quis eorum verticibus cautes tantæ granditatis invexerit. Inopinabile namq; quivis miraculi hujus æstimator animadvertet, ut molem super plano minimè vel difficile mobilem, in tantum montanæ sublimitatis apicem simplex mortalitatis labor, aut usitatus humani roboris conatus extulerit. Utrum verò talium rerum auctores post diluvialis inundationis excursum gigantes extiterint, an viri corporis viribus ante alios præditi, parùm notitiæ traditum. Talibus, ut nostri autumant, subitam mirandamq́; nunc propinquitatis, nunc absentiæ potestatem, comparendiq́; ac subter labendi vicissitudinem, versilis corporum status indulget, qui hodieq; scrupeam inaccessamq́; solitudinem (cujus suprà mentionem fecimus) incolere perhibentur. Ejusdem aditus horrendi generis periculis obsitus, rarò sui expertoribus incolumitatem regressumq́; concessit. Nunc stylum ad propositum transferam.

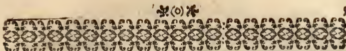

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER PRIMUS.

DAN & Angul, à quibus Danorum cœpit origo, patre Humblo procreati, non solùm conditores gentis nostræ, verumetiam rectores fuere. Quanquam Dudo rerum Aquitanicarum scriptor, Danos à Danais ortos nuncupatosq; recenseat. Hi licet faventibus patriæ votis regni dominio potirentur, rerúq; summam ob egregia fortitudinis merita, assentientibus civium suffragiis, obtinerent, Regij tamen nominis expertes degebant: cujus usum nulla tunc temporis apud nostros consvetudinum frequentabat auctoritas.

Ex qvibus Angul, à quo gentis Anglicæ principia manasse memoriæ proditum est, nomen suum provinciæ, cui præerat, aptandum curavit; levi monumenti genere perennem sui notitiam traditurus. Cujus successores postmodùm Britanniâ potiti, priscum Insulæ nomen, novo patriæ suæ vocabulo, permutarunt. Magni id factum à veteribus æstimatum. Testis est Beda, non minima pars divini styli; qvi in Anglia ortus, sanctissimis suorum voluminum thesauris res patrias sociare curæ habuit: æquè ad religionem pertinere judicans, patriæ facta literis illustrare, & res divinas conscribere.

Verùm à Dan (ut fert antiquitas) regum nostrorum stemmata, ceu quodam derivata principio, splendido successionis ordine profluxerunt. Huic filii Humblus & Lotherus fuère, ex Grytha summæ inter Theutones dignitatis matrona suscepti. I. DAN.

Lecturi regem veteres affixis humo saxis insistere, suffragiaq; promere consveverant; subjectorum lapidum firmitate facti constantiam ominaturi. Quo ritu Humblus, decedente patre, novo patriæ beneficio, Rex creatus, sequentis fortunæ malignitate ex Rege privatus evasit. Bello siquidem à Lothero captus, regni depositione spiritum mercatus est: hæc sola quippe victo salutis conditio reddebatur. Ita fraternis injuriis imperium abdicare coactus, documentum hominibus præbuit, ut plus splendoris, ita minùs securitatis aulis quàm tuguriis inesse. Cæterum injuriæ tam patiens fuit, ut honoris damno tanquam beneficio gratulari crederetur: sagaciter, ut puto, regiæ conditionis habitum contemplatus. Sed nec Lotherus tolerabiliorem Regem quàm militem egit, ut prorsus insolentia ac scelere regnum auspicari videretur; siqvidem illustrissimum qvemque vitâ aut opibus spoliare, patriamq; bonis civibus vacuefacere, probitatis loco duxit: regni æmulos ratus, quos nobilitate pares habuerat. Nec diu scelerum impunitus, patriæ consternatione perimitur, eâdem spiritum eripiente, quæ regnum largita fuerat. II. HUMBLUS. III. LOTHERUS.

Cujus filius Skyoldus naturam ab ipso, non mores sortitus, per summam tenerioris ætatis industriam, cuncta paternæ contagionis vestigia ingeniti erroris devio præteribat. Igitur ut à paternis vitiis prudenter descivit, ita avitis virtutibus feliciter respondit; remotiorem pariter ac præstantiorem hæreditarii moris portionem amplexus. Hujus adolescentia, inter paternos venatores, immanis belluæ subactione insignis extitit, mirandoq; rei eventu futuræ ejus fortitudinis habitum ominata est. Nam cum à tutoribus fortè, quorum summo studio educabatur, inspectandæ venationis licentiam impetrasset, obvium sibi insolitæ granditatis ursum telo vacuus, cingulo, cujus usum habebat, religandum curavit, necandumq; comitibus præbuit. Sed & complures spe- IV. SKIOLDUS.

SKIOLDUS. ctatæ fortitudinis pugiles per idem tempus viritim ab eo superati produntur: è quibus Attalus & Scatus clari illustresq; fuêre. Quindecim annos natus, inusitato corporis incremento perfectissimum humani roboris specimen præferebat, tantaq; indolis ejus experimenta fuere, ut ab ipso cæteri Danorum Reges, communi quodam vocabulo Skioldungi nuncuparentur. Idem perditam & enervam vitam agentes, continentiamq; luxu labefacere solitos, ad capessendam virtutem rerum agitatione sedulus excitabat.

Præcurrebat igitur Skioldus virium complementum animi maturitate, conflictusq; gessit, quorum vix spectator ob teneritudinem esse poterat. In quo annorum virtutisq; procursu, ob Avildam, quam summæ pulchritudinis intuitu postulabat, cum Scato, Alemanniæ satrapa, ejusdem puellæ competitore, Theutonum Danorumq; exercitu inspectante, ex provocatione dimicavit, interfectoq; eo omnem Alemannorum gentem, perinde ac ducis sui interitu debellatam, tributariâ ditione perdomuit. Hic non armis modò, verumetiam patriæ charitate conspicuus extitit. Siquidem impias leges abrogavit, salutares tulit; & quicquid ad emendandum patriæ statum attinuit, summa diligentiâ præstitit. Sed & regnum, patris improbitate amissum, virtute recuperavit. Primus rescindendarum manumissionum legem edidit. Servi, quem libertate donaverat, clandestinis insidiis petitus, acrem pœnam exegit, tanquam in omnium libertorum pœnam unius crimen redundare par esset. Omnium æs alienum ex fisco suo solvebat, & quasi cum aliorum Regum fortitudine, munificentiâ ac liberalitate certabat. Ægros fomentis prosequi, remediaq; graviter affectis benignius exhibere solebat: se non sui, sed patriæ curam suscepisse testatus. Proceres non solùm domesticis stipendiis colebat, sed etiam spoliis ex hoste quæsitis: affirmare solitus; pecuniam ad milites, gloriam ad ducem redundare debere.

Puellam cujus amore conflixerat, acerrimo nuptiarum æmulo liberatus, V. GRAM. in pugnæ præmium recepit, eamq; sibi matrimonio copulavit. Ex qua paulò post Gram filium sustulit. Cujus mirifica indoles ita paternas virtutes redoluit, ut prorsus per earum vestigia decurrere putaretur. Corporis animiq; præstantissimis dotibus præditam adolescentiam ad summum gloriæ statum provexit, tantumq; magnitudini ejus à posteris tributum est, ut in vetustissimis Danorum carminibus ipsius vocabulo regia nobilitas censeatur. Qvicquid ad firmandas acuendasq; vires attinuit, acerrimâ ingenii exercitatione tractabat. A gladiatoribus vitandi inferendiq; ictus consvetudinem studioso exercitij genere contrahebat. Educatoris sui Roarii filiam coævam sibi collactaneamque, quò majorem incunabulis gratiam referret, uxorem adscivit, quam postmodum Besso cuidam, quòd ejus strenuâ operâ sæpenumero usus fuerat, mercedis loco conjugem tribuit. Quo bellicorum operum socio fretus, plus gloriæ suâ an Bessi virtute contraxerit, incertum reliquit.

Qui cùm fortè Sueonum Regis Sigtrugi filiam Gro, Gigantum cuidam desponsam cognosceret, tàm indignam regio sangvine copulam execratus, bellum Svecicum auspicatur; Herculeæ virtutis exemplo, monstrorum nisibus obstaturus. Initâ Gothiâ, cum deturbandorum obviorum gratiâ, caprinis tergoribus amictus incederet, ac variis ferarum pellibus circumactus, horrificúq; dextrâ gestamen complexus, giganteas simularet exuvias, ipsam Gro silvestres fortè latices cum paucis admodum pedissequis, lavandi gratiâ, petentem, equo obviam habuit. Quæ sponsum adesse rata, simulque tam insoliti cultus horrore muliebriter territa, succussis frenis, maximâ cum totius corporis trepidatione, patrio carmine sic cœpit:

Conspicor invisum Regi venisse Gigantem;
Et gressu medias obtenebrare vias:
Aut oculis fallor. Nam tegmine sæpè ferino
Contigit audaces delituisse viros.

Cui

GRAM.

Cui Beſſus, ſic orſ9:
Virgo, caballi
Quæ premis armos,
Verba viciſsim
Mutua fundens,
Quod tibi nomen,
Quâ fueris, dic,
Gente creata?

Ad hæc Gro:
Gro mihi nomen,
Rex pater extat
Sanguine fulgens,
Fulgidus armis.
Tu quoque, qui ſis,
Aut ſatus undè,
Promito nobis.

Cui Beſſus:
Beſſus ego ſum
Fortis in armis,
Trux inimicis
Gentibus horror:
Atque alieno
Sæpe refundens
Sanguine dextram.

Tùm Gro:
Quis, rogo, veſtrum
Dirigit agmen?
Quo duce ſigna
Bellica fertis?
Quis moderatur
Prælia princeps?
Quove paratur
Præſtite bellum?

Contrà ſic Beſſus:
Gram regit agmen
Marte beatus:
Quem metus, aut vis
Flectere neſcit;
Nec rogus ardens,
Nec ferus enſis,
Aut maris unquàm
Terruit æſtus.
Hoc duce belli,
Signa levamus
Aurea, virgo.

Rurſum Gro:
Hinc remeantes
Vertite curſum;
Ne proprio vos
Opprimat omnes
Agmine Sictrug;
Inq́; feroci
Stipite figat
Illaqueatos
Guttura nexu;
Detq́; rigenti
Corpora nodo;
Ac malè torvus
Trudat edaci
Funera corvo.

Iterùm Beſſus:
Gram prior illum
Manibus addet,
Ac dabit orco;
Quàm ſua fatis
Lumina claudat;
Inq́; pavenda,
Vertice plexum,
Tartara mittet.
Nulla Sveonum
Caſtra timemus.
Quid minitaris
Triſtia nobis
Funera, virgo?

Ad quem Gro:
En ferar iſthinc
Nota reviſens
Tecta parentis;
Ne venientis
Conſpicer audax
Agmina fratris.
Vos remeantes
Ultima quæſo
Fata morentur.

Ad quam Beſſus:
Læta reviſe
Nata parentem;
Nec cita nobis
Fata precare;
Nec tua bilis
Pectora pulſet.
Namque petenti
Aſpera primùm
Difficiliſq́;,
Sæpe ſecundò
Fœmina cedit.

Poſthæc Gram horrendæ monſtruoſæq; vocis habitum truciorisſoni modulis æmulatus, ſilentiiq; diuturnioris impatiens, talibus puellam dictis aggreditur:

Ne timeat rabidi germanum, Virgo, Gigantis;
Me neque contiguum palleat eſſe ſibi:
A Grip miſſus enim, nunquàm, niſi compare voto,
Fulcra puellarum, concubitumq́; peto.

Cui Gro:

Quæ ſenſus exſors ſcortum velit eſſe Gigantum?
Aut quæ monſtriferum poßit amare torum?
Quæ conjux fore dæmonum
Poßit, monſtrigeni conſcia ſeminis?
Suum Giganti quæ fero
Conſociare velit cubile?
Quis ſpinâ digitos fovet?
Quis ſincera luto miſceat oſcula?
Quis membra jungat hiſpida
Lævibus impariter locatis?
Cum natura reclamitat,
Haud plenum Veneris carpitur otium:
Nec congruit monſtris amor
Fœmineo celebratus uſu.

Gram contrà:

Regum colla potentium
Victrici toties perdomui manu,
Faſtus eorum turgidos
Exuperans potiore dextrâ.
Hinc aurum rutilans cape,
Quo perpes maneat pactio munere:
Ac firma conſiſtat fides,
Conjugiis adhibenda noſtris.

GRAM. Quo dicto, discussis larvis, nativum oris decorem confessus, tantum penè voluptatis vero sui aspectu puellæ attulit, quantum adulterino terroris incusſit: quam etiam formæ ſuæ luculentiâ ad concubitum provocatam, amatoriis donis proſequi non omiſit. Progreſſus, ex obviis cognoſcit, binis callem latronibus obſideri. Quos ad ſe ſpoliandum cupidius proruentes, ſolo exanimavit impulſu. Quo facto, ne ullum hoſtili ſolo beneficium attuliſſe videretur, peremptorum corpora ſubjectis affixa ſtipitibus, ſimulatâ pedum erectione diſtendit; ut quibus re nocuerant vivi, ſpecie minarentur extincti; & poſt fata quoq; formidabiles non iter imagine minùs, quàm opere præpedirent. Quamobrem conſtat eum latrones interimendo ſibi, non Suetiæ, conſulere ſtuduiſſe: cujus quanto odio teneretur, tam inſignis facti indicio patefecit. Qui cum ab aruſpicibus accepiſſet, niſi auro Sictrugum ſuperari non poſſe; continuò ligneæ clavæ nexilem auri nodum adjecit, eâq; bellô, quo Regem aggrediebatur, inſtructus, voti ſe compotem fecit. Quod factum Beſſus impenſiori laudationis genere proſecutus ſic cecinit:

Gram ferus clava gerulus beata,
Neſcius ferri, celebrabat ictu
Enſis obtentum, pepulitq́ trunco
Tela potentis.
Fata ſectatus, ſuperumq́ mentem,
Sveonum preſſit decus impotentum:
Dum neci Regem dedit, & rigenti
Contudit auro.
Namq́ pugnaces meditatus artes,
Robur amplexu rutilum gerebat;
Et ducem victor, nitido, ſupinum
Verbere torſit.
Fata quem ferro perimi vetabant,
Aureo prudens domuit rigore,
Enſe dum caſſus potiore geſſit
Bella metallo.
Clarius, poſt, hoc Agathon manebit
Agnitum latè meliore famâ;
Cui ſuus laudem, decorisq́ culmen,
Arrogat auctor.

Occiſo Svetiæ Rege Sictrugo, Gram quæſitum armis imperium poſſeſſione firmare cupiens, Svarinum Gothiæ præfectum ob affectati regni ſuſpicionem in pugnæ certamen devocatum oppreſſit: fratresq; ejus ſeptem matrimonio, novem pellice procreatos, impari dimicationis genere fraternæ necis ultionem petentes, abſumpſit.

Hunc pater, ultimæ jam ætatis, ob res egregiè geſtas, imperii conſortione donavit, regniq́ ſummam cum ſangvine ſuo communicare, quàm in occiduæ vitæ ſtatu ſine participe gerere, tum utilius, tum etiam commodius duxit.

Igitur cum Ringo ſplendido Sialandiæ loco natus, alterum ex his honori intempeſtivum, alterum jam virium curſu defunctum putaret; infirmam utriuſq; ætatem cauſatus, novarum rerum ſtudio majorem Danorum partem ſolicitat: hunc pueriles, illum ſenilis animi deliramento regiæ poteſtati inhabilem proteſtando. A quibus bello obtritus documento hominibus fuit, nullam ætatis partem virtuti incongruam exiſtimari debere.

Alia quoq; complura Gram Regis facinora fuêre. Adverſus Sumblum Phinnorum regem bellum profeſſus, ad aſpectum filiæ ejus Signes depoſitis armis, ex hoſte procus evaſit, eamq; promiſſo conjugis ſuæ repudio pactus deſpondit. Quam, cum bello Norvagico, quod adverſum Svibdagerum Regem, ob ſororis filiæq; ſtuprum, ſuſceperat, admodum occupatus, Saxoniæ Regi Hen-

Henrico, Sumbli perfidiâ, in matrimonium promissam; nuncio didicisset, propior virginis, quàm militum charitati, relicto exercitu tacitus in Phinniam contendit, inchoatisq; jam nuptiis superveniens, extremæ vilitatis veste sumptâ, despicabili sedendi loco discubuit. Rogatus quidnam afferret, medendi solertiam profitetur. Ad postremum omnibus ebrietate madentibus, puellam intuens, mediis perstrepentis convivii gaudiis, per summam fœmineæ levitatis execrationem, maximamq; virtutum suarum gloriationem, indignationis magnitudinem hujusmodi carmine patefecit: GRAM.

Solus in octo pariter spicula mortis egi,
Atque novenos gladio corripui reducto,
Quando Svarinum exanimavi titulis abusum,
Nec meritum conciliantem sibi nomen: unde
Sæpe cruentum nece ferrum, madidumq; cade,
Sanguine tinxi peregrino, timuiq; nunquam
Ad crepitus ensiculi, vel galeæ nitorem.
Nunc malè me projiciens fert aliena vota
Filia Sumbli fera Signe, vetus execrata
Fœdus; & incompositum concipiens amorem,
Fœminea dat levitatis facinus notandum;
Quæ proceres illaqueat, pellicit, atq; fœdat,
Ante alios ingenuos præcipuè refellens;
Nec stabilis permanet ulli, titubatq; semper,
Ancipites parturiens, dividuosq; motus.

Et cum dicto, discubitu evolans Henricum inter sacra mensæ & amicorum complexus obtruncat, sponsamq; mediis abstractam pronubis, magnâ convivarum parte prostrata, secum navigio deportat. Igitur nuptiis in exequias versis, doceri Finni potuerunt, alienis amoribus manus injici non oportere.

His gestis, à rege Norvagiæ Svibdagero, dum stupratæ sororis injuriam ac lacessitam filiæ pudicitiam ulcisci conatur, opprimitur. Hoc prælium Saxonicis insigne copiis fuit, quas ad auxilia Svibdagero ferenda non tam ipsius charitas, quàm Henricianæ ultionis cupiditas provocabat.

Filii Gram, Guthormus & Hadingus; quorum alterum Gro, alterum Signe enixa est, Svibdagero Daniam obtinente, per educatorem suum Brache, nave Svetiam deportati, Vagnophto & Haphlio gigantibus, non solùm alendi, verumetiam defensandi traduntur. VI. SVIBDAGERUS.

Quorum summatim opera perstricturus, ne publicæ existimationi contraria, aut veri fidem excedentia, fidenter astruere videar; nosse operæ pretiũ est, triplex quondam Mathematicorum genus inauditi generis miracula discretis exercuisse præstigiis.

Horum primi fuere monstruosi generis viri, quos Gigantes antiquitas nominavit, humanæ magnitudinis habitum eximia corporum granditate vincentes.

Secundi post hos, primam physiculandi solertiam obtinentes, artem possedere Pythonicam. Qui quantùm superioribus habitu cessere corporeo, tantùm vivaci mentis ingenio præstiterunt. Hos inter gigantesq; de rerum summa bellis certabatur assiduis, quoad Magi victores giganteum armis genus subigerent, sibiq; non solum regnandi jus, verumetiam divinitatis opinionem consciscerent. Horum utriq;, per summam ludificandorum oculorum peritiam, proprios alienosq; vultus, variis rerum imaginibus adumbrare callebant, illicibusq; formis veros obscurare conspectus.

Tertii verò generis homines, ex alterna superiorum copula pullulantes, auctorum suorum naturæ, nec corporum magnitudine, nec artium exercitio respondebant. His tamen apud delusas præstigiis mentes divinitatis accessit opinio.

Nec

GRAM. Nec mirandum, si prodigialibus eorum portentis adducta barbaries, in adulterinæ religionis cultum concesserit; cum Latinorum quoq; prudentiam pellexerit talium quorundam divinis honoribus celebrata mortalitas. Hæc idcirco tetigerim, ne cum præstigia portentave perscripsero, lectoris incredula refragetur opinio. His prætermissis, propositum repetam.

VII. GUTHORMUS. Occiso Gram, Svibdagerus Daniæ Svetiæq; imperiis auctus, fratrem conjugis Guthormum, eàdem sæpius flagitante, exilio abductum, tributaq; pollicitum, Danis præfecit, Hadingo patris ultionem hostis beneficio præferente.

VIII. HADINGUS. Hic primis adolescentiæ temporibus felicissimis naturæ incrementis summam virilis ætatis perfectionem sortitus, omisso voluptatis studio, continua armorum meditatione flagrabat; memor se bellicoso patre natum, omne vitæ tempus spectatis militiæ operibus exigere debere. Cujus fortem animum Harthgrepa, Vagnhofthi filia, amoris sui illecebris emollire conata, sedulâ affirmatione certabat, oportere eum primum genialis tori munus suis irrogare connubiis, quæ infantiæ ejus exactioris curæ fomenta porrexerit, primaq; subministrarit crepundia. Nec simplici verborum exhortatione contenta, carminis quoque modo sic orsa:

Quid tibi sic vaga vita fluit?
Quid cœlebs tua lustra teris?
Arma sequens, jugulum sitiens?
Nec species tua vota trahit.
Eximia raperis rabie
Labilis in Venerem minimè.
Cædibus atque cruore madens
Bella toris potiora probas,
Nec stimulis animum recreas.
Ocia nulla fero subeunt;
Lusus abest, feritas colitur;
Nec manus impietate vacat,
Dum Venerem coluisse piget.
Cedat odibilis iste rigor,
Adveniat pius ille calor,
Et Veneris mihi necte fidem,
Qua puero tibi prima dedi
Ubera lactis, opemq; tuli,
Officium genitricis agens,
Usibus officiosa tuis.

Quo corporis ejus magnitudinem humanis inhabilem amplexibus referente, cujus naturæ contextum dubium non esset giganteo germini respondere: non te moveat, inquit, insolitus meæ granditatis aspectus. Nunc enim contractioris, nunc capacioris; nunc exilis, nunc affluentis substantiæ; modò corrugati, modò explicati corporis situm arbitrariâ mutatione transformo: nunc proceritate cœlis invehor, nunc in hominem, angustioris habitus ditione, componor. Adhuc hæsitante eo, fidemq; dictis habere cunctante, tale carmen adjecit:

Ne paveas nostri, Juvenis, commercia lecti;
Corpoream geminâ vario ratione figuram,
Et duplicem nervis legem præscribere suevi.
Nam sequor alternas diverso schemate formas
Arbitrio variata meo; nunc sidera cervix
Æquat, & excelso rapitur vicina Tonanti:
Rursus in humanum ruit inclinata vigorem,
Contiguumq; polo caput in tellure refigit.
Sic levis in varios transmuto corpora flexus
Ambiguis conspecta modis: nunc colligit anceps

HADINGUS.

Strictus membra rigor, nunc gratia corporis alti
Explicat, & summas tribuit contingere nubes.
Nunc brevitate premor, nunc laxo poplite tendor
Versilis, inq́ novos converti cerea vultus.
Nec me mirari debet, qui Protea novit.
Nunc premit effusos, modo clausos exerit artus
Forma situs incerta sui, speciesq́ biformis.
Quæ nunc extricat, nunc membra revolvit in orbem,
Exero contractos artus, tensosq́ subinde
Corrugo, vultum formis partita gemellis,
Et sortes complexa duas: majore feroces
Territo, concubitus hominum breviore capesso.

His assertis Hadingi concubitu potita, tanto juvenis amore flagravit, ut cum eum revisendæ patriæ cupidum comperisset, virili more culta prosequi non dubitaret, laboribusq́; ejus ac periculis interesse voluptatis loco duceret. Quo comite susceptum iter ingressa, penatibus fortè pernoctatura succedit, quorum defuncti hospitis funus mœstis ducebatur exequiis. Ubi magicæ speculationis officio superûm mentem rimari cupiens, diris admodum carminibus ligno insculptis, iisdemq́; lingvæ defuncti per Hadingum suppositis, hac voce eum horrendum auribus carmen edere coëgit:

Inferis me qui retraxit, execrandus oppetat,
Tartaroq́ devocati spiritus pœnas luat.
Quisquis infernâ sede vocavit
Me functum fatis exanimemq́,
Ac rursum superas egit in auras:
Sub Styge liventi, tristibus umbris
Persolvat proprio funere pœnas.
En præter placitum propositumq́,
Quædam grata parum, promere cogor.
Ex hac namq́ pedem sede ferentes
Angustum nemoris advenietis,
Passim dæmonibus præda futuri.
Tunc quæ nostra chao fata reduxit,
Et dedit hoc rursum visere lumen,
Mirè corporeis nexibus indens
Manes elicitos sollicitando,
Quod nisa est temerè, flebit acerbè.
Inferis me qui retraxit, execrandus oppetat.
Tartaroq́ devocati spiritus pœnas luat.
Nam cum monstrigeni turbinis atra lues
Intima conatu presserit exta gravi,
Atque manus vivos verreris ungue fero,
Artubus avulsis corpora rapta secans:
Tunc, Hadinge, tibi vita superstes erit,
Nec rapient Manes infera regna tuos,
Nec gravis in Stygias spiritus ibit aquas:
Fœmina sed nostros, crimine pressa suo,
Placabit cineres, ipsa futura cinis,
Quæ miseris umbris huc remeare dedit.
Inferis me qui reduxit, execrandus oppetat
Tartaroq́ devocati spiritus pœnas luat.

Igitur cum apud prædictum nemus compacta ramalibus tecto noctem agerent, inusitatæ granditatis manus domicilium penitus pererrare conspecta. Quo monstro territus Hadingus, nutricis opem implorat. Tunc Harthgrepa

ar-

HADINGUS. artus explicans, ac magno se turgore distendens, manum arctius comprehensam alumno præbuit abscindendam. Ex cujus teterrimis vulneribus plus tabi quàm cruoris manavit. Cujus facti postmodum ab originis suæ consortibus laniata pœnas pependit: neq; illi aut naturæ conditio, aut corporis magnitudo, quò minus infestos hostium ungves experiretur, opitulata est.

Spoliatum nutrice Hadingum grandævus fortè quidam, altero orbus oculo, solitarium miseratus, Lisero cuidam piratæ solenni pactionis jure conciliat. Siquidem icturi fœdus veteres vestigia sua mutui sangvinis aspersione perfundere consveverant, amicitiarum pignus alterni cruoris commercio firmaturi. Quo pacto Liserus & Hadingus arctissimis societatis vinculis colligati, Lokero Curetum tyranno bellum denunciant. Quibus superatis fugientem Hadingum prædictus senex ad penates suos equo devehendum curavit, ibiq; svavissimæ cujusdam potionis beneficio recreatum, vegetiori corporis firmitate constaturum prædixit. Cujus augurii monitum hujusmodi carmine probavit:

Hinc te tendentem gressus profugum ratus hostis
Impetet ut teneat vinclis, fauciq; ferinæ
Objectet depascendum laniatibus: at tu
Custodes variis rerum narratibus imple.
Cumq; sopor dapibus functos exceperit altus,
Injectos nexus, & vincula dira relide.
Inde pedem referens, ubi se mora parvula fundet,
Viribus in rapidum totis assurge leonem,
Qui captivorum jactare cadavera svevit;
Inq; truces armos validis conare lacertis,
Et cordis fibras ferro rimare potenti.
Protinus admissa vapidum cape fauce cruorem,
Corpoream q; dapem mordacibus attere malis.
Tunc nova vis membris aderit, tunc robora nervis
Succedent inopina tuis, solidiq; vigoris
Congeries penitus nervosos illinet artus.
Ipse struam votis aditum, famulosq; sopore
Conficiam, & lenta stertentes nocte tenebo.

Et cum dicto, relatum equo Juvenem pristino loco restituit. Tunc Hadingus amiculi ejus rimas, sub quo trepidus delitebat, per summam rerum admirationem visus perspicuitate trajiciens, animadvertit equinis freta patêre vestigiis, prohibitusq; rei inconcessæ captare conspectum, plenos stuporis oculos à terribili itinerum suorum contemplatione deflexit.

Qui cum à Lokero captus, omnem prædictionis eventum certissimis rerum experimentis circa se peractum sensisset, Handuvanum Hellesponti Regem, apud Dunam urbem, invictis murorum præsidiis vallatum, mœnibusq;, non acie resistentem, bello pertentat. Quorum fastigio oppugnationis aditum prohibente, diversi generis aves loci illius domiciliis assvetas per aucupii peritos prendi jussit, earumq; pennis accensos igne fungos suffigi curavit: quæ propria nidorum hospitia repetentes, urbem incendio complevêre. Cujus extingvendi gratia concurrentibus oppidanis, vacuas defensoribus portas reliquerunt. Adortus civitatem, Handuvanum cepit, eiq; redemptionis nomine corpus suum auro rependendi potestatem fecit: cumq; hostem tollere liceret, spiritu donare maluit, adeò sævitiam clementiâ temperabat.

Post hæc multo Orientalium robore debellato, Svetiam reversus Svibdagerum apud Gudlandiam ingenti classe obvium pugna adortus oppressit. Sicq; non solum exterorum manubiis, verumetiam paternæ fraternæq; vindictæ trophæis ad eminéntem claritatis gradum provectus, exilio regnum mutavit, cui patriam non antè repetere quàm regere contigit.

Eà tempestate, cum Othinus quidam, Europâ totâ, falso divinitatis titulo cen-

censeretur, apud Upsalam tamen crebriorem diversandi usum habebat: eamq; sive ob incolarum inertiam, sive locorum amœnitatem, singulari quadam habitationis consvetudine dignabatur. Cujus nomen Septentrionis Reges propensiore cultu prosequi cupientes, effigiem ipsius aureo complexi simulacro, statuam suæ dignationis indicem maxima cum religionis simulatione Byzantium transmiserunt: cujus etiam brachiorum lineamenta, confertissimo armillarum pondere perstringebant. Ille tanta sui celebritate gavisus, mittentium charitatem cupide exosculatus est. Cujus conjunx Frigga, quò cultior progredi posset, ascitis fabris, aurum statuæ detrahendum curavit. Quibus Othinus suspendio consumptis, statuam in crepidine collocavit; quam etiam mirâ artis industriâ ad humanos tactus vocalem reddidit. At nihilominus Frigga cultus sui nitorem divinis mariti honoribus anteponens, uni familliarium se stupro subjecit; cujus ingenio simulacrum demolita, aurum publicæ superstitioni consecratum, ad privati luxus instrumentum convertit. Nec pensi duxit impudicitiam sectari, quò promptius avaritiâ frueretur. Indigna fœmina, quæ numinis conjugio potiretur. Hoc loci quid aliud adjecerim, quàm tale numen hac conjuge dignum extitisse? Tanto quondam errore mortalium ludificabantur ingenia. Igitur Othinus geminâ uxoris injuriâ lacessitus, haud levius imaginis suæ quàm tori læsione dolebat. Duplici itaq; ruboris irritamento perstrictus, plenum ingenui pudoris exilium carpsit, eoq; se contracti dedecoris sordes aboliturum putavit. HADINGUS.

Cujus secessu Mitothin quidam præstigiis celeber, perinde ac cœlesti beneficio vegetatus, occasionem & ipse fingendæ divinitatis arripuit, barbarasq; mentes novis erroris tenebris circumfusas, præstigiarum fama ad cerimonias suo nomini persolvendas adduxit. Hic deorum iram, aut numinum violationem, confusis permixtisq; sacrificiis expiari negabat: ideoq; eis vota communiter nuncupari prohibebat, discreta superûm cuiq; libamenta constituens. Qui cum Othino redeunte, relicta præstigiarum ope, latendi gratia Pheoniam accessisset, concursu incolarum occiditur. Cujus extincti quoq; flagitia patuêre: siquidem busto suo propinquantes, repentino mortis genere consumebat, tantasq; post fata pestes edidit, ut penè teteriora mortis quàm vitæ monumenta dedisse videretur, perinde ac necis suæ pœnas à noxiis exacturus. Quo malo obfusi incolæ, egestum tumulo corpus capite spoliant, acuto pectus stipite transfigentes; id genti remedio fuit.

Post hæc Othinus conjugis fato pristinæ claritatis opinione recuperata, ac veluti expiatâ divinitatis infamiâ ab exilio regressus, cunctos qui per absentiam suam cœlestium honorum titulos gesserant, tanquam alienos deponere coëgit, subortosque magorum cœtus, veluti tenebras quasdam superveniente numinis sui fulgore discussit. Nec solum eos deponendæ divinitatis, verumetiam deserendæ patriæ imperio constrinxit, meritò terris extrudendos ratus, qui se cœlis tam nequiter ingerebant.

Intereà Asmundus Svibdageri filius, in ultionem patris pugna cum Hadingo congressus, ut filium Henricum, cujus charitatem etiam proprio spiritui præferebat, fortissimè dimicantem occidisse cognovit, avido fati animo lucem perosus, tali carmen voce compegit:

Quis nostra fortis ausit arma sumere?
Nil proficit cassis vacillanti nitens,
Lorica jam nec commodè fusum tegit:
Armis ovemus, interempto filio;
Cujus mori me cogit imminens amor,
Charo superstes ne relinquar pignori,
Utrâq; ferrum comprimi juvat manu.
Nunc bella, præter scuta, nudo pectore,
Exerceamus fulgidis mucronibus.
Ferocitatis fama nostra luceat,

HADINGUS.

Audacter agmen obteramus hostium.
Nec longa nos exasperent certamina,
Fugaq; fractus conquiescat impetus.

Quo dicto, geminam capulo manum injiciens, absque periculi respectu, reflexo in tergum clypeo, complures in necem egit. Igitur Hadingo familiarium sibi numinum præsidia postulante, subitò Vagnoftus partibus ejus propugnaturus advehitur. Cujus aduncum Asmundus gladium contemplatus, hanc in vocem carmine clamabundus erupit.

Quid gladio pugnas recurvo?
Ensiculus fato tibi fiet,
Framea torta necem generabit.
Hostem namq; manu superandum
Carminibus lacerare fidis,
Plus verbis quàm vi connisus,
In magna vires ope ponens.
Quid me sic umbone retundis,
Audaci jaculo minitando?
Cùm sis criminibus miserandis
Obsitus & maculis refertus.
Infamii sic te nota sparsit
Putentem vitiis labeonem.

Hæc vociferantem Hadingus hasta trajicit amentatâ. Sed nec mortis Asmundo solatia defuere. Siquidem inter exiguas vitæ reliquias, vulneratum interfectoris pedem, perpetua claudicatione mulctavit, cladem q; suam, parvulo ultionis momento memorabilem reddidit. Ita alterum membri debilitas, alterum vitæ finis excepit. Corpus ejus solenni funere elatum apud Upsalam regiis procuratur exequiis. Cujus conjux Gunnilda ne ei superesset, spiritum sibi ferro surripuit, virumq; fato insequi, quàm vita deserere præoptavit. Hujus corpus amici sepulturæ mandantes, mariti cineribus adjunxerunt: dignam ejus tumulo rati, cujus charitatem vitæ prætulerat. Jacet itaq; Gunnilda aliquanto speciosius virum busti quàm tori societate complexa.

Post hæc Hadingo victore Svetiam populante, Asmundi filius Uffo nomine, conferendæ manus diffidentia adductus, in Daniam exercitum trajicit; hostilesq; lares incessere, quàm proprios tueri satius duxit: opportunum propulsandarum injuriarum genus existimans, quod ab hoste pateretur, inferre. Ita Danis ad propria defensanda redire compulsis, salutemq; patriæ exterarum rerum dominio præferentibus, domesticum solum hostilibus armis vacuefactum repetiit.

Igitur cum Hadingus è bello Svetico regressus, ærarium suum, quo bellis ac spoliis quæsitas opes excipere consveverat, furto violatum animadverteret, continuò custodem ejus Glumerum suspendio consumpsit, callidoq; commenti genere edixit, ut si quis è noxiis ablata referre curasset, honoris locum, quem Glumerus possederat, obtineret. Quo promisso sontium quidam beneficii percipiendi quàm criminis tegendi studiosior redditus, pecuniam regi reportandam curavit. Quem conscii in summam principis amicitiam receptum putantes, nec uberius quàm fidelius honoratum credentes, & ipsi pari præmii spe relatis pecuniis, reatum detegunt. Quorum confessio primùm honoribus ac beneficiis excepta, mox suppliciis punita, haud parvum vitandæ credulitatis documentum reliquit. Dignos dixerim qui solutæ taciturnitatis pœnas patibulis luerent, quos cùm silentii salubritas tutos præstare posset, vocis stoliditas in exitium pertraxit.

His gestis, Hadingus per summum integrandi belli apparatum hyberna permensus, Verno Sole frigoribus liquatis Svetiam repetit, ibiq; lustrum militando confecit. Cujus milites diuturnæ expeditionis negotio consumptis alimen-

mentis ad ultimam penè tabem redacti, silvestribus fungis famem lenire cœperunt. Tandem per summā necessitatis indigentiam commanducatis equis, ad postremum canina cadavera corporibus indulserunt. Sed neq; humanis artubus vesci nefas habitum. Itaq; Danis in extremas desperationis angustias compulsis, nocte concubia, sine auctore, tale castris carmen insonuit: HADINGUS.

Tetro penates omine patrios
Liquistis, hoc rus Marte sequi rati.
Quæ vana mentes ludit opinio?
Quæ cæca sensus corripuit fides,
Hoc arbitrantes posse solum capi?
Non amplitudo Svetica cedere,
Non exterorum Marte valet quati.
At summa vestri defluet agminis,
Cum Marte nostros cœperit aggredi.
Nam cum ferocem vim fuga solverit,
Et præliorum pars vaga labitur;
In terga dantes Marte prioribus
Cædis potestas liberior datur:
Majorq; ferri parta licentia,
Cum sors rebellem præcipitem fugat,
Nec tela tendat, quem metus abstrahit.

Quod præsagium crebra Danorum cæde sequens lucis eventus implevit. Nocte postera vocem hujusmodi, incerto auctore editam, Svetica auribus juventus excepit.

Quid me sic Uffo provocat
Seditione gravi,
Pœnas daturus ultimas?
Confodietur enim
Multa premendus cuspide:
Exanimisq; ruet,
Audaciam cœpti luens.
Nec petulantis erit
Livoris intactum scelus:
Augurioq; meo,
Cum bella primùm gesserit,
Contuleritq; manum;
Excepta membris spicula
Corpus ubiq; petent:
Crudosq; hiatus vulnerum
Fascia nulla premet;
Nec ampla plagarum loca
Contrahet ulla salus.

Eadem nocte congressis exercitibus, duo senes humano habitu tetriores, capitibus comâ vacuis, inter siderum micatus, triste visu calvitium præferentes, contrariis votorum studiis, monstriferos divisere conatus. Siquidem alter Danorum partibus intendebat, alter Sveonum studiosus extabat. Victus Hadingus cùm in Helsingiam confugisset, ibiq; Solis fervore percalefactum corpus frigidâ maris aquâ subluerer; inauditi generis belluam crebris ictibus attentatam oppressit, necatámque in castra perferendam curavit. Quem facto ovantem obvia fœmina hac voce compellat:

Seu pede rura teras, seu ponto carbasa tendas,
Infestos patière Deos, totumq; per orbem
Propositis inimica tuis Elementa videbis.
Rure rues, quatière mari, dabiturq; vaganti

HADINGUS.

Perpetuus tibi turbo comes: nec deseret unquam
Vela rigor: nec tecta tegent, quæ si petis, icta
Tempestate ruent, diro pecus occidet algu.
Omnia præsentis sortem vitiata dolebunt.
Ut scabies fugiere nocens, nec tetrior ulla
Pestis erit; Tantùm pœna vis cœlica pensat.
Quippe unum è superis alieno corpore tectum
Sacrilegæ necuère manus: sic numinis almi
Interfector ades! Sed cùm te exceperit æquor,
Carceris Æolici laxos patière furores.
Te Zephyrus Boreasq; ruens, te proteret Auster,
Et conjuratos certabunt edere flatus;
Donec divinum voto meliore rigorem
Solveris, & meritam tuleris placamine pœnam.

Regressus igitur Hadingus, eodemq; cuncta tenore perpessus, tranquilla quæque proprio turbidabat adventu. Siquidem navigante eo oborta nimbi vis ingenti classem tempestate consumpsit. Naufragum hospitia petentem, subita penatium strages excepit. Nec antè malo remedium fuit, quàm scelere sacrificiis expiato, cum superis in gratiàm redire potuisset. Siquidem propitiandorum numinum gratia, Frø Deo rem divinam furvis hostiis fecit. Quem litationis morem annuo feriarum circuitu repetitum, posteris imitandum reliquit. Frøbloth Sveones vocant.

Cumq; fortè Gigantum quendam, Nitherorum Regis Haquini filiam Regnildam pactum animadverteret; indignam rei conditionem perosus, per summam futuræ copulæ detestationem ingenuo ausu nuptias præcucurrit. Norvagiamq; profectus, tam fœdum regiæ virginis amatorem armis oppressit. Adeo namq; virtutem ocio prætulit, ut cùm regiis deliciis frui liceret, non solùm suas, verumetiam alienas injurias propulsare omni voluptate jucundius duceret. Auctorem beneficii puella crebris offusum vulneribus, ignara, medendi curà prosequitur. Cujus ne notitiam sibi temporis interjectus eriperet, crus ejus annulo vulnèri incluso obsignatum reliquit. Eadem postmodum à patre eligendi mariti libertate donata, contractam convivio juventutem curiosiore corporum attrectatione lustrabat, deposita quondam insignia perquirens. Spretis omnibus, Hadingum latentis annuli indicio deprehensum amplectitur, eiq; se conjugem donat, qui conjugio suo gigantem potiri passus non fuerat.

Apud quam diversante Hadingo mirum dictu prodigium incidit. Siquidem cœnante eo, fœmina cicutarum gerula, propter foculum humo caput extulisse conspecta, porrectoq; sinu percunctari visa, quà mundi parte tam recentia gramina brumali tempore fuissent exorta. Cujus cognoscendi cupidum Regem proprio obvolutum amiculo, refuga secum sub terras abduxit. Credo diis infernalibus ita destinantibus, ut in ea loca vivus adduceretur, quæ morienti petenda fuerant. Primùm igitur vapidæ cujusdam caliginis nubilum penetrantes, perq; callem diuturnis adesum meatibus incedentes, quosdam prætextatos, amictosq; ostro proceres conspicantur: quibus prætcritis loca demum aprica subeunt, quæ delata à fœmina gramina protulerunt. Progressiq; præcipitis lapsus ac liventis aquæ fluvium diversi generis tela rapido volumine detorquentem, eundemq; ponte meabilem factum offendunt. Quo pertransito, binas acies mutuis viribus concurrere contemplantur: quarum conditionem à fœmina percunctate Hadingo; Ii sunt, inquit, qui ferro in necem acti, cladis suæ speciem continuo protestantur exemplo, præsentíque spectaculo præteritæ vitæ facinus æmulantur. Prodeuntibus murus aditu transcensuque difficilis obsistebat: quem fœmina nequicquam transilire conata, cùm ne corrugati quidem corporis exilitate proficeret,

ret, galli caput, quem secum fortè deferebat, abruptum, ultrà mœnium septa jactavit, statimque redivivus ales resumpti fidem spiraculi claro testabatur occentu. HADINGUS.

Regressus igitur Hadingus, patriámque cum conjuge repetere orsus, imminentium sibi piratarum insidias, celeri navigatione cassavit. Qui licet iisdem penè flatibus juvarentur, ipsum tamen æquora præsulcantem paribus velis occupare non poterant.

Inter hæc Uffo, cum miræ pulchritudinis filiam haberet, potiturum eâ, qui vitâ Hadingum spoliaret, edixit. Quo pacto Thuningus quidam admodum solicitatus, adscitâ Biarmensium manu, votivum studuit impetrare progressum. Quem excepturus Hadingus, dum classe Norvagiam præteriret, animadvertit in littore senem crebro amiculi motu appellendi navigii monitus afferentem. Quem repugnantibus sociis, damnosumq; profectionis diverticulum affirmantibus, nave susceptum centuriandi exercitus autorem habuit, in ordinanda agminum ratione curiosius attendere solitum, ut prima per dyadem phalanx, ac per tetradem secunda constaret; tertia verò Ogdoadis adjectione succresceret, semperq; priorem insequens duplicitatis augmento transcenderet. Idem quoq; funditorum alas in extremam aciem concedere jussit, eisq; sagittariorum ordines sociavit. Ita digestis in cuneum catervis, ipse post bellatorum terga consistens, ac folliculo, quem cervici impensum habebat, balistam extrahens, [quæ primum exilis visa, mox cornutensiore prominuit] denos nervo calamos adaptavit, qui vegetiore jactu pariter in hostem detorti, totidem numero vulnera confixerunt. Tunc Biarmenses arma artibus permutantes, carminibus in nimbos solvère cœlum, lætamq; aëris faciem tristi imbrium aspergine confuderunt. E contrario senex obortam imbrium molem obvia nube pellebat, madoremq; pluviæ nubilo castigabat objectu. Victorem Hadingum dimissus senex, non vi hostili, sed voluntario mortis genere consumendum prædixit, clarisq; bellis obscura, ac longinquis finitima præponere vetuit.

Quo relicto, Hadingus ab Uffone per colloquii simulationem in Upsalam accersitus, amissis per insidias sociis, noctis habitu protectus aufugit. Nam Danis ædis, in quam convivii nomine contracti fuerant, excessum petentibus, præstò erat qui cujusq; exertum foribus caput ferro demeteret. Cujus facti injuriam prælio insecutus Uffonem oppressit, ejusq; corpus, deposito odio, conspicui operis Mausoleo mandavit; amplitudinem hostis elaborato busti splendore confessus. Ita quem vivum hostili studio insectari solebat, extinctum honoris impendio decorabat. Et ut sibi devictæ gentis animos conciliaret, fratrem Uffonis Hundingum regno præfecit, ne imperium potius in exteros transfusum, quàm in Asmundi familia continuatum videretur.

Cumq; sublato jam æmulo, complures annos, per summam armorum desvetudinem, rerum agitatione vacuus exegisset; tandem diutinum ruris cultum, nimiamq; maritimarum rerum abstinentiam causatus, & quasi bellum pace jocundius ratus, talibus seipsum culpare desidiæ modis aggreditur:

Quid moror in latebris opacis,
Collibus implicitus scruposis,
Nec mare more sequor priori?
Eripit ex oculis quietem
Agminis increpitans lupini
Stridor, & usq; polum levatus
Questus inutilium ferarum,
Impatiensq; rigor leonum.
Tristia sunt juga vastitasq;
Pectoribus truciora fissis.
Officiunt scopuli rigentes,
Difficilisq; situs locorum,
Mentibus æquor amare svetis.
Nam freta remigiis probare,
Officii potioris esset,
Mercibus ac spoliis ovare,
Æra aliena sequi loculo,
Æquoreis inhiare lucris;
Quàm salebras, nemorumq; flexus,
Et steriles habitare saltus.

 Cujus

HADINGUS. Cujus uxor, ruralis vitæ studio, maritimarum avium matutinos pertæsa concentus, quantum in sylvestrium locorum usu voluptatis reponeret, hac voce detexit:

Me canorus angit ales immorantem littori
Et soporis indigentem garriendo concitat.
Hinc sonorus æstuosæ motionis impetus
Ex ocello dormientis mite demit ocium:
Nec sinit pausare noctu mergus altè garrulus,
Auribus fastidiosa delicatis inferens;
Nec volentem decubare recreari sustinet,
Tristiore flexione dira vocis obstrepens.
Tutius sylvis fruendum dulciusq; censeo.
Quis minor quietis usus, luce, nocte carpitur,
Quàm marinis immorari fluctuando motibus?

Eodem tempore Tosto quidam, obscuro Jutiæ loco ortus, ferocitate clarus emersit. Plebe namq; vario petulantiæ genere lacessitâ, latè crudelitatis famam extulit, tantáq; malignitatis opinione percrebuit, ut Facinorosi cognomine notaretur. Sed nec exterorum injuriis abstinens, post fœdam patriæ vexationem, etiam Saxoniam tentat. Cujus duce Syfrido, laborantibus prælio sociis, pacem petente, fore, quod ab ipso poscebatur, asseruit, dummodo sibi gerendi cum Hadingo belli societatem polliceri voluisset. Refragantem illum, conditioniq; parere metuentem, acri minarum genere ad eam, quam optabat, promissionem perduxit. Fit enim ut quod blandè non struitur, minaciter impetretur. A quo terrestri negotio superatus Hadingus, cum victoris classem inter fugiendum repertam perfossis laterib⁹ navigationi inutilem reddidisset, concessam scapham in altum direxit. Quem Tosto occidisse ratus, cùm diu inter promiscua necatorum cadavera quæsitum reperire non posset, ad classem regressus, animadvertit eminus myoparonem mediis maris æstibus fluctuantem. Quem cum adductis in altum navigiis persequi statuisset, fractionis periculo revocatus, ægrè littus repetiit. Tunc correptis integris cœptum viæ genus exequitur. Hadingus occupari se videns, percontari comitem cœpit, an nandi usum calleret: negante q; eo, fugæ diffidentiâ sponte eversi navigii concavas partes amplexus, mortis fidem insequentibus fecit. Securum deinde Tostonem, inopinatumq;, & spoliorum reliquiis avidius incubantem adortus, prostrato exercitu, prædam deserere coegit, suamq; ejus fugâ, ulciscitur.

Nec Tostoni in vindictam sui animus defuit. Nam cum ob accepti vulneris magnitudinem reparandarum intra patriam virium copiâ non haberet, legati titulo Britanniâ petiit. In qua profectione navigationis socios in aleæ lusum per lasciviam contraxit, rixamq; à tesserarum jactibus ortam, funesta cæde finire docuit. Ita placido exercitii genere discordiam per totum navigium diffudit, cruentamq; pugnâ mutatus lite jocus progenuit. Et ut aliquod ex alieno malo commodum caperet, correptis interfectorum pecuniis, Collonem quendam piratica tunc temporis insignem adscivit. Quo comite, parvo pòst in patriam reversus, cum Hadingo, suam quam militum fortunam expendere præoptante, ex provocatione congressus occiditur. Nolebant enim priscæ fortitudinis duces universorum discrimine exequi, quod paucorum sorte peragi potuisset:

His gestis, Hadingo defunctæ conjugis species per quietem obversata, sic cecinit:

Bellua nata tibi est rabiem domitura ferarum,
Quæq; truci rapidos atteret ore lupos.

At post pauca subjunxit:

Fac caveas, ex te nocuus tibi prodiit ales;
Felle ferox bubo, voce canorus olor.

Rex

Rex manè sopore discusso, cuidam conjecturarum sagaci visum exponit. Qui lupi nomine futuræ ferocitatis filium interpretatus, Oloris vocabulo filiam denotavit; illum hostibus perniciosum, hanc patri insidiosam fore præsagiens. Eventus augurio respondit. Siquidem Hadingi filia Ulvilda privato cuidam Guthormo denupta, sive copulæ indignitate, sive claritatis affectatione permota, maritum in parentis cædem absq; pietatis respectu solicitat: reginam se, quàm regis filiam censeri malle præfata. Cujus exhortationis modum, iisdem penè verbis, quibus ab ipsa editus fuerat, explicare constitui: qui ferè hujusmodi erat: HADINGUS.

O miseram me, cujus nobilitatem dispar copulæ nexus obtenebrat! O infelicem, cujus stemmati rustica jugatur humilitas! O infortunatã principis prolem, quã tori lege plebejus æquiparat! Miserandam regis filiam, cujus decorem ignavus pater in obsoletos ac despicabiles trãsmisit amplexus! Infaustam matris sobolem, cujus felicitati tori cõmerciũ derogat; cujus munditiã imunditia ruralis attrectat; dignitatem indignitas vulgaris inclinat; ingenuitatem conditio maritalis extenuat! At si quis tibi vigor inest, si qua mentem virt⁹ possidet, si dignũ te Regis generũ probas, socero fasces eripe, genus probitate redime, prosapiæ defectum virtute æstima, sangvinis damnum animo pensa. Felicior est bonos audacia, quàm hæreditate quæsitus. Melius virtute culmen, quàm successione conscenditur. Aptius honores meritum, quã natura conciliat. Adde quòd senectutem subruere nefas non est, quæ proprio in ruinã pondere suppressa devergit. Sufficient socero tot temporum fasces; senilis tibi potestas obveniat. Quæ si te frustrata fuerit, alteri cedet. Lapsui vicinũ est, quicquid senio constat. Sat illi regnasse sit: tibi quandoq; præesse conveniat. Malo præterea virũ regnare, quàm patrem. Malo regis conjunx, quàm nata censeri. Melius est principem intus amplecti, quàm exterius venerari. Gloriosius nubere regi, quàm obsequi. Ipse quoq; tibi sceptrũ, quam socero malle debeas. Proximũ sibi quemq; natura constituit. Aderit cœpto facultas, si facto voluntas accesserit. Nihil est quod non ingenio cedat. Instaurandum epulum est, exornandum convivium, providendi paratus, invitandus socer. Fraudi viã familiaritas simulata præstabit. Nullo melius quàm affinitatis nomine insidiæ teguntur. Adde quòd temulentia promptum cædi iter aperiet. Cumq; rex capitis cultui intentus, fabulis mentem, barbæ manũ intulerit, pilorũq; perplexionem crinali spico, seu pectinis enodatione discreverit, applicari ferrũ visceribus sentiat. Minor occupatis solet cautela perquiri. Dextera tua tot scelerũ vindex accedat. Pium est ultricem miserorũ manũ extendere.

Talibus insistente Ulvilda, vir suggestione victus, insidiis operam pollicetur. Intereà Hadingus generi dolum cavere somnio monitus, petito convivio, quod ei filia ebaritatis simulatione paraverat, armatorum non longè præsidia statuit, quibus adversum insidias, cum res exigeret, uteretur. Quo cibum capiente, satelles in fraudis ministerium adscitus, occultato sub veste ferro opportunum sceleri tempus tacitus expectabat. Quo rex animadverso, collocatis in vicino militibus signum lituo dedit. Quibus continuò opem ferentibus, dolum in auctorem retorsit.

Intereà rex Sveonum Hundingus occasum Hadingi falso acceptum nuncio inferiis excepturus, optimatibus contractis, eximiæ capacitatis dolium Cereali liquore completum, delitiarum loco, medium convivis apponi præcepit: & ne quid celebritatis deesset, ipse ministri partibus assumptis, pincernam agere cunctatus non est. Cumq; exequendi officii gratia regiam perlustraret, offenso gradu in dolium collapsus, interclusum humore spiritum reddidit, deditq; pœnas sivè Orco, quem falsa exequiarum actione placabat, sive Hadingo, cujus interitum mentitus fuerat. Quo cognito Hadingus parem veneratori gratiam relaturus, extinctoq; superesse non passus, suspendio se vulgo inspectante consumpsit.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER SECUNDUS.

IX. FROTHO I.

ADINGO filius Frotho succedit, cujus varii insignesq; casus fuêre. Pubertatis annos emensus, juvenilium præferebat complementa virtutum. Quas ne desidiæ corrumpendas præberet, abstractum voluptatibus animum, assidua armorum intentione torquebat. Qui cum paterno thesauro bellicis operibus absumpto, stipendiorum facultatem, quâ militem aleret, non haberet, attentiusq; necessarii usus subsidia circumspiceret, tali subeuntis indigenæ carmine concitatur:

Insula non longè est præmollibus edita clivis
Collibus æra tegens, & opima conscia prædæ.
Hic tenet eximium, montis possessor, acervum,
Implicitus gyris serpens, crebrisq; reflexus
Orbibus, & caudæ sinuosa volumina ducens,
Multiplicesq; agitans spiras, virusq; profundens.
Quem superare volens clypeo, quo convenit uti,
Taurinas intende cutes, corpusq; bovinis
Tergoribus tegito, nec amaro nuda veneno
Membra patere sinas; sanies, quod conspuit, urit.
Lingua trisulca micans patulo licet ore resultet,
Tristiaq; horrifico minitetur vulnera rictu;
Intrepidum mentis habitum retinere memento.
Nec te permoveat spinosi dentis acumen,
Nec rigor, aut rapida jactatum fauce venenum.
Tela licet temnat vis squamea, ventre sub imo
Esse locum scito, quo ferrum mergere fas est,
Hunc mucrone petens medium rimaberis anguem.
Hinc montem securus adi, pressoq; ligone
Perfossos scrutare cavos; mox ære crumenas
Imbue, completamq; reduc ad littora puppim.

Credulus Frotho solitarius in insulam trajicit, ne comitatior belluam adoriretur, quàm Athletas aggredi moris fuerat. Quæ cum aquis pota specum repeteret, impactum Frothonis ferrum aspero cutis horrore contempsit. Sed & spicula quæ in eam conjecta fuerant, eluso mittentis conatu læsionis irrita resultabant. At ubi nil tergi duritia cessit, ventris curiosius annotati mollities ferro patuit. Quæ se morsu ulcisci cupiens, clypeo duntaxat spinosum oris acumen impegit. Crebris deinde linguam micatibus ducens, vitam pariter ac virus efflavit.

Repertæ pecuniæ regem locupletem fecere; quibus instructus, classe Curetum partibus admovetur. Quorum Rex Dorno periculosi belli metu hujusmodi ad milites Orationem habuisse fertur: Externum, proceres, hostem, & totius fermè occidentis armis opibusq; succinctum, salutarem pugnæ cunctationem sectantes, inediæ viribus obtinendum curemus. Internum hoc malum est. Difficillimum erit domesticum debellare periculum. Facilè famelicis obviatur. Melius adversarium esurie quàm armis tentabimus, nullum hosti inediâ acrius jaculum adacturi. Edax virium pestis edendi penuriâ nutritur. Armorum opem alimentorum inopia subruet. Illa, quiescentibus nobis, tela contorqueat; illa pugnæ jus officiumq; suscipiat. Di-

scri-

fcriminis expertes difcrimen licebit inferre. Exangues abfq; fanguinis detrimento præftare poterimus. Inimicum ocio fuperare fas eft. Quis damnosè, quàm tutò dimicare maluerit? Quis cum impunè certare liceat, pœnam experiri contendat? Felicior armorum fucceffus aderit, fi prævia fames bellū committit. Hac primam confligendi copiam duce captemus. Caftra noftra tumultus expertia maneant; illa noftri loco decernat: quæ fi victa cefferit, ocium rumpendum eft. Facilè ab indefeffo laffitudine concuffus opprimitur. Adefa marcore dextera pigrior in arma perveniet. Lentiores ferro manus dabit, quem quifpiam prius labor exhaufèrit. Præceps victoria eft, ubi tabe confumptus cum robufto congreditur. Taliter indemnes aliis damnorum auctores fore poterimus. FROTHO I.

His dictis, quæcunque tutatu difficilia animadvertit, defenfionis diffidentiâ populatus, adeò hoftilem fævitiam in vaftanda patria præcucurrit, ut nihil, quod à fupervenientibus occupari poffet, intactum relinqueret. Majorem deinde copiarum partem indubitatæ firmitatis municipio complexus, ab hofte fe circumfideri permittit.

Cujus Frotho oppugnandi diffidentiâ concitatus, complures infolitæ profunditatis foffas intra caftra fieri, latenterq; per corbes humum egeri, & in fluvium mœnibus propinqvum tacitè disjici juffit. Quem dolum crebro cefpite foffis fuperaddito occultandum curavit, incautum hoftem præcipitio confumpturus; futurumq; ratus, ut ignaros defidentis glebæ lapfus obrueret. Poft hæc fimulato metu caftra paulifper deferere cœpit. Quibus imminentes oppidanos, paffimq; elufis veftigiis in foveas provolutos, ingeftis defuper jaculis trucidavit.

Inde profectus in Trannonem Rutenæ gentis tyrannum incidit: cujus maritimas copias fpeculaturus, crebros clavos ex fuftibus creat, iifdemq; carabum onerat. Quo hoftilem noctu claffem fubiens, imas navigiorum partes terebro fauciat. Quæ ne repentinum undarum paterentur incurfum, patentia foraminum loca provifis antea clavis obftruit, terebriq; damnum ftipitibus penfat. At ubi foraminum copiam mergendæ claffi fufficere credidit, demptis obftaculis, promptum aquis aditum patefecit, hoftilemq; claffem fuâ circumfundere properavit. Ancipiti periculo circumventi Ruteni, armis prius an undis refifterent, hæfitabant. Naufragio pereunt, dum navigium ab hofte vindicare contendunt. Internum difcrimen externo atrocius erat, dum foris ferrum ftringunt, intus fluctibus cedunt. Bina fimul in miferos pericula graffabantur. Incertum erat celerius nando falus an dimicando peteretur. Medium pugnæ certamen nova fati diremit occafio. Geminæ mortes uno ferebantur inceffu: duæ lethi viæ focium egere periculum. Ambiguum erat, ferrum magis an fretum officeret. Gladios propulfantem, tacitus fluctuum allapfus excepit: econtrario fluctibus obviantem, obvius enfis implicuit. Aquarum eluvies cruoris afpergine fœdabatur.

Victis itaq; Rutenis, patria Frothoni repetitur. Qui cum legatos in Rufciam exigendi tributi ftudio miffos, incolarum perfidiâ, atroci mortis genere confumptos animadverteret; duplici injuria permotus, urbem Rotalam arcta admodum obfidione perfequitur. Qua ne fluvii interftitio prohibente tardius potiretur, univerfam aquæ molem nova rivorum diverfitate partitus, ex ignotæ profunditatis alveo meabilia vada perfecit: nec antè deftitit, quam rapidior vortex dividuo minoratus excurfu languidiore undas lapfu ageret, ac per exiles flexus vadofa paulatim conftrictione rarefceret. Ita amne domito, oppidum naturæ præfidio vacuum inoffenfa militum irruptione profternit. His geftis, ad urbem Peltifcam exercitum contulit. Quam viribus invictam ratus, bellum fallaciâ mutavit. Siquidem, paucis admodum confciis, ignotæ opacitatis latebras petivit, extinctumq; fe, quò minus hofti terroris afferret, vulgò nunciari præcepit. Additæ in fidem exequiæ, tumulusq; conftructus. Sed & milites confcio fraudis mœrore fimulatum ducis obitum profeqvuntur. Qua fama rex urbis

FROTHO I. bis Vespasius, perinde ac victoriâ potitus, tam languidam ac remissam defensionem egit, ut hostibus irrumpendi potestate facta, inter lusus ac ocia necaretur.

Urbe captâ, Frotho spe Orientis imperium complexus, Handuvani mœnibus admovetur. Qui quondam succensæ per Hadingum urbis admonitus, cunctos ejus penates domesticis avibus vacuefecit, quo minus similis jacturæ periculo mulctaretur. Nec nova Frothoni calliditas defuit. Quippe permutata cum ancillulis veste, peritam se pugnandi puellam simulat, depositoq; virili cultu, fœmineum æmulatus, transfugæ titulo oppidum petit. Illic omnibus curiosius exploratis, postridie emisso comite exercitum muris affore jubet, portasq; sua pandendas opera pollicetur. Taliter elusis vigilibus urbs somno sepulta diripitur, securitatis pœnas interitu luens, desidiaq; sua, quàm hostium virtute, miserior. Nihil enim in re militari perniciosius animadvertitur, quàm per ocium metu vacuum, solutis neglectisq; rebus nimia fiduciæ præsumptione torpescere. Handuvanus cum patriæ res perditas eversasq; conspiceret, regias opes navibus impositas, ut undas potius quàm hostem ditaret, in altum demersit: quanquam satius fuerat adversariorum favorem pecuniæ largitionibus occupare, quàm ejus commodum mortalitatis usibus invidere. Post hæc Frothone filiam in matrimonium per legatos poscente, cavendum respondit, ne rerum prosperitate corruptus, victoriæ successum in superbiam vertat: sed potius victis parcere, & in dejectorum conditione, pristinum fulgoris habitum venerari meminerit, discatq; in miserorum sorte præteritam æstimare fortunam. Curandum itaq;, ne cujus affinitatem expetat, imperium rapiat, & quem nuptiis illustrare gestiat, obscuritatis sordibus respergat, matrimonii dignitatem avaritiæ studio corrupturus. Cujus dicti comitate & victorem generum adscivit, & regni libertatem obtinuit.

Interea Sveonum regis Hundingi conjunx Thorilda, cum privignos suos Regnerum & Thoraldum, quorum infinito odio tenebatur, ut variis periculorum generibus implicaret, regio tandem pecori præfecisset: Hadingi filia Svanhuita, sororibus in famulicium sumptis, Svetiam petit, clarissimæ indolis exitium muliebri ingenio præcursura. Cumq; prædictos adolescentes nocturnis gregum excubiis occupatos, diversi generis portentis circumfundi videret, sorores equis descendere cupientes, tali poëmatis sono vetuit:

Monstra quidem video celerem captantia saltum,
Corpora nocturnis præcipitare locis.
Bella gerit dæmon, & iniqua dedita rixæ
Militat in mediis turba nefanda viis.
Effigie spectanda truci portenta feruntur,
Hacq; hominum nulli rura patere sinunt.
Agmina præcipiti per inane ruentia cursu,
Hac nos progressum sistere sede jubent.
Flectere lora monent, sacrisq; absistere campis,
Arvaq; nos prohibent ulteriora sequi.
Trux lemurum chorus advehitur, præcepsq; per auras
Cursitat, & vastos edit ad astra sonos.
Accedunt Fauni Satyris, Panumq; catervæ
Manibus admixta militat ore fero.
Silvanis coëunt Aquili, Larvaq; nocentes
Cum Lamiis callem participare student.
Saltu librantur Furiæ, glomerantur eisdem
Larvæ, quas Simis Fantua juncta premit.
Calcandus pediti trames terrore redundat,
Tutius excelsi terga premantur equi.

Ad

FROTHO I.

Ad hæc Regnerus, servum regium se professus, tam longinqui à domo excessus causam astruxit, quòd cùm pastoralis operis gratia rus relegatus, pecus, cui præerat, amisisset, desperata recuperatione, reditu abstinere, quàm ultionis pœnam incurrere præoptasset. Et ne fratris conditionem silentio præteriret, tale dictis poëma subjunxit:

Nos homines, non monstra puta, servosq́ manentes
Per loca pascendos exagitasse greges.
At cùm per teneros ageremus tempora lusus,
Forte remota vagum cessit in arva pecus.
Cumq́, petita diu spes deforet inveniendi,
Incessit miseris sollicitudo reis.
Cumq́, boum nusquam vestigia certa paterent,
Obtinuit mœstus sontia corda pavor.
Hinc est quod virga vulnus pœnale verentes,
Duximus in proprios triste redire lares.
Credidimus, quàm ferre manum, pœnamq́ subire,
Tutius assuetis abstinuisse focis.
Sic pœnam differre juvat, reditumq́ perosis
Hac dominum latebrâ fallere cura manet.
Hac ope neglecti pecoris vitabitur ultor,
Solaq́ stat nostris hac fuga tuta viis.

Tunc Svanhuita speciosissimum lineamentorum ejus habitum curiosiori contemplatione lustratum impensius admirata, Regibus te, inquit, non servis editum præradians luminum vibratus eloquitur. Forma prosapiam pandit, & in oculorum micatu naturæ venustas elucet. Acritas visus ortus excellentiam præfert. Nec humili loco natum liquet, quem certissima nobilitatis index pulchritudo commendat. Exterior pupillarum alacritas interni fulgoris genium confitetur. Facies fidem generi facit, & in luculentia vultus majorum claritudo respicitur. Neq; enim tam comis, tamq; ingenua species, ab ignobili potuit auctore profundi. Sangvinis decus cognato frontem decore perfundit, & in oris speculo conditio nativa resultat. Minimè ergo tam spectati cælaminis simulacrum obscurus opifex absolvit. Nunc itaq; celerrima declinatione crebros viæ excessus petentes, monstrigenos vitate concursus, ne elegantissimorum corporum prædâ sordidissimis pastum agminibus præbeatis.

At Regnero maximus ob deformitatem cultus rubor incesserat, cujus unicum in obscuranda nobilitate remedium ducebat. Servitutem itaq; non semper virilitate vacuam reperiri subjunxit. Sæpè enim sordido cultu robustam obtegi manum, fortemq; dextram atrâ veste concludi interdum: itaq; naturæ vitium virtute redimi, damnumq; generis animi ingenuitate pensari. Se ergo, Thor deo excepto, nullam monstrigenæ virtutis potentiam expavere; cujus virium magnitudini nihil humanarum divinarúmve rerum digna possit æqualitate conferri. Sed neq; larvas livido tantum squalore terribiles, à masculis debere pectoribus formidari; quarum effigies adulterino distincta pallore, momentaneum corporis habitum ab aëris teneritudine mutuari consveverit. Falli igitur Svanhuitam, quæ solidum virorum robur muliebriter emollire, viresq; vinci insolitas effœminato pavore persundere conetur.

Admirata juvenis constantiam Svanhuita, ablegato nubilæ inumbrationis vapore, prætentas ori tenebras sudâ perspicuitate discussit, ensemq; variis conflictibus opportunum se ei daturam pollicita, miram virginei candoris speciem novo membrorum jubare præferebat. Taliter accensi juvenis connubium pacta, prolato mucrone sic cepit:

In gladio, quo monstra tibi ferienda patebunt,
Suscipe, Rex, sponsæ munera prima tuæ.
Hoc dignum te ritè proba, manus æmula ferri
Gestamen studeat condecorare suum.

Fer-

FROTHO I.

Ferrea vis tenerum mentis confortet acumen,
Atq; animus dextra noverit esse comes.
Æquet onus later, & ut ensi congruat actus,
Accedat gravitas par in utroq; tibi.
Framea quid prodest, ubi languet debile pectus,
Et telum trepidæ destituere manus?
Ferrum animo coëat, corpusq; armetur utroq;,
Jungatur capulo consona dextra suo.
Hæc celebres edunt pugnas; quia juncta vigori
Plus retinere solent, dissociata minus.
Hinc tibi, si volupe est belli clarescere palmâ,
Consectare ausu, quod premis ipse manu.

Cumq; multa ad hunc modum coaptato Rhythmorum canore prompsisset, dimissis comitibus, adversum obscœnissimas portentorum catervas, noctem dimicando permensa, luce redditâ, varias larvarum formulas, & inusitata specierum figmenta passim arvis incidisse cognoscit: inter quas & ipsius Thorildæ crebris obfusa vulneribus effigies visebatur. Quas in struem congestas ingenti pyra accensa cremavit, ne teter obscœnorum cadaverum odor pestifera exhalatione diffusus, propius accedentes corruptionis contagio sauciaret. Quo facto, Regnero Svetiæ regnum, sibi verò Regneri torum conciliavit. Qui licet tirociniũ nuptiis auspicari deforme existimaret, servatæ salutis suæ respectu provocatus promissum beneficio exsolvit.

Inter hæc Ubbo quidam sororem Frothonis Ulvildam jam pridem matrimonio complexus, Daniæ regnum, cujus procurationem perfunctoriè gerebat, uxoris nobilitiate fretus occupat. Quamobrem Frotho Orientis bella deserere coactus, apud Svetiam cum Svanhvita sorore grave prælium facit. Quo afflictus, noctu conscensâ cymbâ, per occultos navigationis anfractus, perforandæ hostium classis aditum quærebat. Deprehensus à sorore, rogatusq; cur tacito remigio varias meatuum ambages sequeretur, simili quæstionis modo percontantem absolvit. Nam Svanhvita quoq;, eodem noctis tempore, solitariam navigationem ingressa, ancipiti declinationis gyro multiplices sensim aditus recessusq; captabat. Fratrem itaq; dudum ab eo collatæ sibi libertatis admonitum rogare cœpit, ut quam bellum Ruthenicum petiturus, arbitraria nubendi potestate donaverat, assumpto conjuge frui permittat, ratumq; post factum habeat, quod fieri ipse concesserit. Tam justis precibus permotus Frotho pacem cum Regnero componit, injuriamq; quam ex sororis petulantia suscepisse videbatur, rogatui remisit. A quibus etiam manu, quantam per eos amiserat, donatus, deforme vulnus specioso beneficio pensatum gaudebat.

Danlam ingressus, capto perductoq; ad se Ubboni ignovit, veniamque quàm pœnam, malè merito rependere maluit, quòd regnum potius uxoris impulsu, quam propria cupiditate tentasse, nec tam auctor injuriæ, quàm imitator fuisse videretur. Ulvildam eidem ademptam, amico suo Scotto, qui & ipse Scottici nominis conditor fuit, nubere coëgit, tori varietatem supplicii loco reputans. Cujus discessum regiis etiam vehiculis prosequutus, injuriam beneficio pensavit. Sororis siquidem naturam, non ingenium intuens, suæ potius famæ, quàm illius nequitiæ consulebat. Quæ fraternis meritis nihil ex consveti odii pertinacia remittens, novi mariti animum occidendi Frothonis, occupandiq; Danorum imperii consilio fatigabat. Segniter enim deserere solet animus, quicquid solido fuerit amore complexus. Neq; fluidis annis molitum continuò crimen elabitur. Primævam quippe mentem posterior imitatur affectio. Nec citò vitiorum vestigia pereunt, quæ tenera moribus ætas impresserit. Cum vacuas mariti aures haberet, insidias à fratre in virum convertit, mercede conductis, qui jugulum dormientis confoderent. Qua de re Scottus per pedissequam certior factus, nocte qua cædis ministerium circa se peragendum

acce-

acceperat, lecto loricatus incessit. Rogatus ab Ulvilda, quid ita assuetæ quietis usum ferreo cultu mutasset? Sic ad præsens sibi collibitum retulit. Cùm somno obfusus putaretur, irrumpentes insidiarum ministros lecto delapsus obtruncat. Quò evenit, ut Ulvildam insidiis fratri nectendis abstraheret, & aliis uxorum perfidiam cavendi documentum præberet. FROTHO I.

Quæ dum geruntur, ad oriendæ bello Fresiæ Frothoni consilium incidit, claritatem Orientis devictione quæsitam Occidentis oculis infundere avido. Oceanum petenti prima adversum Vitthonem Fresorum piratam congressio fuit, in qua sociis primos hostium impetus solo clypeorum objectu patienter excipere jussis, non antè missilibus utendum edixit, quàm penitus hostilium jaculorum imbrem exhaustum adverterent. Quæ tantò à Fresis avidius emissa, quantò à Danis tolerabilius excepta, Vitthone Frothonis patientiam à pacis cupiditate profectam existimante. Oritur ingens classicum, & immenso pila stridore dissultant. Cùm nullum incautis jaculum superesset, Danorum telis obfusi vincuntur. Fuga littus amplexi, inter flexuosos fossarum ambitus obtruncantur. Rhenum deinde classe rimatus, extremis Germaniæ partibus manus injecit. Repetito Oceano Fresorum classem vadosis infl ctam vorticibus adortus, cæde naufragium cumulavit. Nec tantas hostium acies obtrivisse contentus, Britanniam tentat. Cujus rege devicto, Melbricum Scoticæ regionis præfectum aggreditur. Cui cùm bellum illaturus Britannorum regem imminere ex speculatore cognosset, tergóq; simul ac pectori consulere nequiret, militibus ad concionem vocatis deferenda vehicula, abjiciendam suppellectilem, aurúmq; quod ab eis gestaretur, passim per arva disjiciendum edixit, affirmans solam in opum effusione opem restare. Nec aliud conclusis subsidium superesse quàm hostem ab armis in avaritiam pellicere. Libenter prædam apud exteros quæsitam supremæ necessitati impendi debere. Fore enim ut hostes non minore aviditate collectam abjicerent, quàm repertam corriperent, oneri potius quàm usui futuram.

Tunc Torkillus avaritià antè alios insignis, cæterisq; eloquio præstans, capite galea nudato, clypeo innixus, Movet inquit, Rex, plerosq; tuæ præceptionis austeritas, qui magni æstimant, quod sangvine pepererunt. Ægrè projicitur, quod maximo constat periculo quæsitum. Inviti deserunt, quod vitæ discrimine emerunt. Extremæ enim dementiæ est, virili animo ac manu parta muliebriter spernere, opesq; hosti insperatas afferre. Quid deformius, quàm belli fortunâ prædæ, quam gerimus, contemptu præcurrere certúmq; & præsens bonum, dubii mali metu relinquere? Nondum Scotos aspeximus, & arvum auro spargemus? Quales in prælio existimandi sunt, quos bellum petentes sola bellorum enervat opinio? An qui hosti formidolosi fuimus, ridiculi erimus, claritatémq; contemptu mutabimus? Mirabitur Britannus ab his se victum, quos solo vinci timore conspexerit. Illorum metu prememur, quibus metum priores ingessimus? Quorum præsentiam contempsimus, absentiam metuemus? Quando opes probitate mercabimur, quas timore vitamus? Pecunias pro quibus pugnavimus, pugnam vitando temnemus? Quos paupertati subjicere debuimus, divitiis imbuemus? Spolia fortiter cepimus, molliter jaciemus? Quid turpius à nobis committi poterit, quàm aurum erogare, quibus ferrum infligere debemus? Pavor nunquam eximet, quod virtus peperit. Quod bello quæsivimus, bello linquendum est. Tanti præda veniat quanti empta est, ferro precium penderetur. Præstat speciosa defungi morte, quàm lucis aviditate vilescere. A vita parvulo temporis momento deserimur: Pudor etiam fatum insequitur. Huic accedit, quod jactantes aurum, hostis hoc avidius insequetur, quo majore metu urgeri crediderit. Præterea neutra nobis fortuna auri odium facit. Victores namq; ære, quod gestamus, ovabimus; victi sepulturæ præmio relinquemus. Hæc senior.

At milites Regis potius quàm sodalis consilium intuentes, priorémque

FROTHO I. exhortationem posteræ præferentes, quod cuiq; opum erat, certatim loculis egerunt. Mannos quoq; variæ suppellectilis gerulos oneribus absolvunt; sicq; vacuefactis crumenis, armis habiliùs accinguntur. Quibus progressis succedentes Britanni, in patentem latè prædam dissiliunt. Quos Rex circa pecuniæ raptum avidius æquo occupatos conspiciens, cavere jubet, ne destinatas prælio manus opum onere fatigent, scientes triumphum ante carpendum, quàm censum. Proinde auro spreto, auri dominos insequantur. Nec æris, sed victoriæ fulgorem mirentur: memineríntque satius trophæum prensare, quàm quæstum: potiorem esse metallo virtutem, si ritè amborum habitum metiantur. Hoc namque exteriorem ornatum conciliari, illam interno externóque cultui precium afferre. Quamobrem remotos à pecuniæ contemplatione oculos habeant, abstractúmque avaritia animum belli studiis impendant. Præterea noverint prædam ab hostibus de industria rejectam, aurumque insidiis potius, quàm usui seminatum. Sed & simplicem argenti nitorem latentis hami fraude implicitum teneri. Neque enim facile fugisse existimandum, qui fortem Britannorum gentem fugæ prior adegerit. Cæterùm nihil indignius opibus esse, quæ raptorem captivant, dum ditare creduntur. Siquidem Danos, quibus opes obtulisse videantur, ferro cædeque mulctandos duxisse. Itaque si sparsa rapiant, eo hostem instruere viderentur. Si enim æris in medio positi speciem tangerentur, non solùm id, sed & si quid eis propriæ pecuniæ superesset, amitterent. Quid enim colligere prodesset, quæ protinus erogare cogantur? Sin pecuniæ prosterni renuerint, hostem haud dubiè prostraturos. Potius itaq; virtute arduos, quàm cupiditate pronos existere debere, nec occiduos in avaritiam animos, sed erectos in gloriam habendos esse; armis, non auro certandum fore.

Finiente rege, eques Britannicus cunctis onustum auro gremium ostendens; Colliguntur, inquit, Rex, ex oratione tua gemini rerum affectus, unus timoris, alter malevolentiæ testis; cùm & opibus propter hostem uti prohibeas, nosque egenos tibi quàm locupletes militare satius ducas. Quid hac deformius voluntate? Quid exhortatione stolidius? Domesticas hic gazas agnoscimus, agnitas tollere dubitabimus? Quod armis repetere pergebamus, quod sanguine recuperare contendimus, ultrò restitutum vitabimus? Propria vindicare cunctabimur? Uter timidior est, qui parta fundit, an qui fusa legere pertimescit? Eo quod necessitas ademit, casus reddidit. Non hostium, sed nostra hæc spolia sunt: non attulit aurum Britanniæ Danus, sed abstulit. Quæ subacti invitiq; perdidimus, gratis redeuntia fugiemus? Nefas est tantum fortunæ beneficium indignanter excipere. Quid enim vesanius, quàm opes in propatulo constitutas despicere, conclusas ac vetitas affectare? Ante oculos collocata fastidio dabimus, fugientia capturi? In medio positis abstinebimus, longinqua atq; extera petituri? Quando peregrina prædabimur, si propria refutamus? Nunquam deos tam infestos experiar, ut sinum paterna avitaq; pecunia refertum, tam justo onere vacuefacere compellar. Novi Danorum luxum; nunquam plena meri vasa liquissent, ni timor aufugere compulisset. Facilius vitam deseruissent, quàm vinum. Comunis hic nobis affectio est, hac illis imagine respondemus. Esto, fugam finxerint, antè tamen in Scotos incident, quàm egredi queant. Nunquam porcis proculcandū aut belluis hoc aurū rure squalebit, humano melius usui serviturum. Præterea si exercitus à quo victi sumus spolia rapimus, fortunam in nosmet victoris transferimus. Quod enim certius victoriæ præsagium accipi posset, quàm pugnam prædā præcurrere, castraq; ab hostibus deserta ante prælium capere? Satius est metu vicisse quàm ferro.

Finierat vix eques, & ecce omnium effusæ in prædam manus nitida passim æra carpsère. Mirarèris illic obscœnæ aviditatis ingenium, speculari posses

posses immoderatum cupiditatis exemplum. Videres cum gramine pariter aurum convelli, intestinum dissidium nasci, immemores hostium cives ferro decernere, familiaritatis jura, societatis respectum negligi: avaritiam omnes, amicitias neminem intueri. I. FROTHO.

Interea Frotho silvam, quæ Scotiam Britanniamque secernit, vasto itinere permensus, arma milites capere jubet. Cujus aciem speculati Scoti, cum sibi levia tantùm pila suppetere, Danos verò præstantiori armaturæ genere cultos conspicerent, pugnam fugâ præveniunt. Quos Frotho Britannicæ effusionis metu modicum insecutus, Ulvildæ virum Scottum cum ingenti exercitu obvium recepit, quem è remotissimis Scotiæ finibus auxilii Danis ferendi cupido perduxerat. Per hunc Scottorum insectatione relicta, cursum in Britanniam reflectere jussus, prædam, quam vafrè rejecerat, acriter recuperavit. Igitur quo æquiore animo opes deseruit, hoc facilius recepit. Pœnituit tunc oneris Britannos, sanguine pœnas avaritiæ dantes. Piguit inexpleta aviditati brachia porrexisse. Puduit minus regiæ exhortationi, quàm propriæ indulsisse cupiditati.

Post hæc celeberrimum insulæ oppidum Lundoniam petit. Cujus murorum firmitate expugnationis facultatem negante, mortis simulatione facta, vires ab astutia mutuatus est. Siquidem præfectus Lundoniæ Dalemannus, cum falsum de ejus obitu nuncium accepisset, receptis in deditionem Danis, ducem ex indigenis offert. Quem ut ex magno acervo legerent, oppidum intrare permisit. Quibus electionis diligentiam simulantibus, nocturnis insidiis circumuentus opprimitur.

His gestis, Regem in Patriam regressum, Scato quidam convivio excipit, bellicis ejus laboribus voluptatis licentiam permixturus. Apud quem Frotho dum regio more stratis auro pulvinaribus accubaret, per Hundingum quendam ad dimicandum provocatus, quanquam convivalibus mentem gaudiis impendisset, plus pugnæ propinquitate quàm epularum præsentia delectatus, duello cœnam, victoria duellum absolvit. In quo dubiæ salutis vulnere suscepto, rursum Haquini pugilis adhortatione perstrictus, provocantis nece ultionem irritatæ quietis exegit. Duos ex cubiculariis palàm insidiarum convictos, ingentibus saxis affixos pelago obruit, ponderosum animi crimen annexa corporibus mole mulctando. Ferunt quidam Ulvildam tunc ei insecabilem ferro vestem donasse, qua circumamictus nullo telorum acumine læderetur. Nec prætereundum, Frothonem contusis commolitisq; auri fragminibus cibos respergere solitum, quibus adversum familiares veneficorum insidias uteretur. Hic dum Regnerum Svetiæ Regem falsò proditionis insimulatum bello lacessit, non telorum vi, sed armorum pondere & corporis æstu strangulatus interiit, Haldano, Roë, & Scato, filiis relictis.

His virtute paribus, æqua regnandi incessit aviditas. Imperii cuiq; cura extitit: fraternus nullum respectus astrinxit. Quem enim nimia sui charitas ceperit, aliena deserit, nec sibi quisquam ambitiosè, atque aliis amicè, consulere potest. Horum maximus Haldanus, Roë & Scato fratribus interfectis, naturam scelere polluit, regnum parricidio carpsit: & ne ullum crudelitatis exemplum omitteret, comprehensos eorum fautores prius vinculorum pœna coërcuit, mox suspendio consumpsit. Cujus ex eo maximè fortuna admirabilis fuit, quod licet omnia temporum momenta ad exercenda atrocitatis officia contulisset, senectute vitam non ferro finierit. X. HALDANUS.

Hujus filii Roë, & Helgo fuere. A Roë Roskildia condita memoratur, quam postmodum Sveno, furcatæ barbæ cognomento clarus, civibus auxit, amplitudine propagavit. Hic brevi angustoque corpore fuit, Helgonem habitus procerior cepit. Qui diviso cum fratre regno, maris XI. ROE. XII. HELGO.

 posses-

HELGO. possessionem sortitus, regem Sclaviæ Scalcum maritimis copiis lacessitum oppressit. Quam cùm in provinciam redegisset, varios pelagi recessus vago navigationis genere perlustrabat. Hic licet ferociotis ingenii esset, luxuriâ tamen sævitiam æquabat. Adeò siquidem projectus in Venerem extitit, ut ambiguæ existimationis esset, tyrannide magis an libidine arserit. Apud insulam Thorø virgine Thorâ stuprum pati coactâ, filiam suscepit, cui postmodum Ursæ vocabulum aptavit. Hundingum Saxoniæ regis Syrici filium, apud Stadium oppidum prælio vicit, eundemque ex provocatione adortus duello prostravit. Ob quod Hundingi interemptor vocatus, victoriæ decus cognomine usurpavit. Jutiæ Saxonibus ereptæ jus procurationemque Hescæ, Eyr & Ler ducibus commisit. Apud Saxoniam ingenui ac liberti necem pari summa rependendam constituit, perinde ac liquidò constare volens, quod cunctas Theutonum familias æqua servitus teneret, omniumq; corrupta libertas parem conditionis ignominiam redoleret.

Cùm ad insulam Thorø piraticam reflexisset, Thora, necdum amissæ virginitatis mœrore deposito, turpi commento nefariam stupri ultionem excogitavit. Siquidem filiam nubilis ætatis de industria littori immissam, concubitu patrem maculare præcepit. Qui licet insidiosæ voluptatis illecebris corpus dedisset, animi tamen integritatem exuisse credendus non est, cùm ei promptissimam erroris excusationem ignorantiæ beneficium afferret. O stolidam matrem, quæ filiæ pudicitiam, ut suam ulcisceretur, exulare permisit; nec sanguinis sui castitatem curavit, dummodò incesti efficeret reum, per quem prior ipsa perdiderat cœlibatum! Atrocem fœminæ mentem! quæ veluti secundam sui corruptionem in pœnam corruptoris expendit, cùm hoc ipso potius iniuriam augere, quàm extenuare videretur. Quippe quo se ultionem assequi credidit, culpam construxit: & dum noxam detrabere gestit, nefas adjecit, sobolis suæ novercam agendo, cujus, ut propriam expiaret infamiam, flagitio non pepercit. Nec dubium eandem refertum impudentia animum gessisse, cujus tantus à pudore excessus erat, ut iniuriæ solatium filiæ probro petere non erubesceret. Magnum, sed uno expiabile scelus, quod concubitus noxam fausta proles detersit, neque opinione tristius, quàm fructu jocundius fuit. Siquidem genitus ex Ursa Rolvo, ortus sui infamiam conspicuis probitatis operibus redemit: quorum eximium fulgorem omnis ævi memoria specioso laudum præconio celebrat. Fit enim ut lætis lugubria finiantur, & in speciosos exitus turpiter auspicata concedant. Igitur ut flagitiosus, ita felix patris error extitit, quem tanta luce mirificus postmodum filius expiavit.

Interea Regnero apud Sveciam defuncto, conjunx ejus Svanhuita parvo pòst & ipsa morbo ex mœstitia contracto decedit, fato virum insecuta, à quo vita distrahi passa non fuerat. Fieri namq; solet, ut quidam ob eximiam charitatem, quam vivis impenderant; etiam vita excedentes comitari contendant. His filius Hothbrodus succedit, qui proferendi imperii studio Orienti bellum intulit, ac post immensam populorum cladem, Atislum & Hotherum filios procreavit. Hisdem Gevarum quendam egregiis sibi meritis devinctum pædagogum adscivit. Nec Orientis victoriâ contentus, Daniam petit, ejusque regem Roe tribus præliis provocatum occidit. His cognitis Helgo filium Rolvonem Lethrica arce conclusit, hæredis saluti consulturus, utcunque suam fortuna tractasset. Deinde præsides ab Hothbrodo immissos, ut externo patriam dominio liberaret, missis per oppida satellitibus, cæde sublegit. Ipsum quoque Hotbbrodum cum omnibus copiis navali pugna delevit: nec solùm fratris, sed etiam patriæ iniuriam plenis ultionis armis pensavit.

Quo

Quo evenit, ut cui nuper ob Hundingi cædem agnomen incesserat, nunc Hothbrodi strages cognomentum inferret. Præterea Sveones, perinde ac parum præliis afflictos, abjectissimo conditionis instituto mulctavit, lege sanciens, ne cujuspiam eorum juxta legitimarum compositionum formulam læsio sarciretur. His gestis, ob superioris flagitii ruborem patriam penatesq; perosus, repetito Oriente, decedit. Opinantur quidam, quod exprobratæ sibi turpitudinis anxius, super districtum gladium incumbendo, voluntaria se morte consumpserit. HELGO.

Huic filius Rolvo succedit, vir corporis animiq; dotibus venustus, qui staturæ magnitudinem pari virtutis habitu commendaret. Cujus temporibus cum Danorum imperio Svetia subjaceret, Atislus Hothbrodi filius liberandæ patriæ ratione callidius quæsita, matrem Rolvonis Ursam, conjugio sibi sociandam curavit, intercedente connubii affinitate efficatiores privigno monitus super tributi laxatione daturus. Nec fortunam votis adversam habuit. Hic à puero liberalitatis odio imbutus adeò pecuniæ tenax extitit, ut munificum haberi Infamiæ loco duceret. Quem cùm Ursa tantis avaritiæ sordibus obfusum videret, ideoq; eo carere cuperet, insidiis agendum rata, mira artis superficie fraudis formulam texit. Impietatis quippe simulationem amplexa, maritum capessendæ libertatis admonitum, novarum rerum exhortatione sollicitat, filiumq; maximis muneribus promissis, Svetiam arcessiri curat. Ita namq; se votis maximè potituram credebat, si filio aurum vitrici nacto, regias opes fugiendo convellere, virumq; non tantum toro, sed etiam pecunia fraudare potuisset. Neq; enim avaritiam ullo melius, quàm opum subtractione mulctandam putabat. Cujus doli profunditas ab intimis astutiæ modis profecta, haud facile ex hoc discerni poterat, quod permutandi tori studium, affectatæ libertatis imagine colorabat. Cæcam viri mentem, quæ matrem adversum filii caput exarsisse putavit, nec suam potius strui perniciem intellexit! Stolidum mariti sensum, qui pervicacem uxoris industriam non advertit, transferendi connubii copiam filialis odii specie molientem. Cùm enim nulla muliebribus animis fiducia debeatur, is tanto stolidiorem fœminæ fidem detulit, quanto facilius eam sibi fidam, filio insidiosam putavit. Igitur promissorum magnitudine excitus Rolvo, cum Atisli fortè penates ingressus, ob absentiæ diuturnitatem, convictusque desvetudinem, parùm à matre cognosceretur, leniendæ famis subsidium per jocum petere cepit. Qua prandium à rege poscendum hortante, laceram vestis suæ partem exerens, operam consuentis exposcit. Cum obseratas matris aures haberet, difficile, inquit, veram ac solidam amicitiam reperiri, cum filio mater epulum, fratri soror suendi obsequium neget. Ita matris errore mulctato, magnum eidem negatæ humanitatis ruborem iniecit. Quem cum Atislus inter epulas matri discubitu junctum aspiceret, utrumque lasciviæ increpans, impudicum fratris sororisque congessum asseruit. Cui Rolvo, honestum in filio maternæ charitatis amplexum respondit, lacessitæ integritatis defensionem ab arctissimo naturæ vinculo mutuatus. Idem percunctantibus convivis, quod fortitudinis genus cæteris anteferret? Patientiam nominavit. Interrogatus ab iisdem Atislus, cui potissimum virtuti votorum suorum studiū obligasset? Liberalitatis sibi professionem aptavit. Exiguntur igitur hinc animositatis, inde munificentiæ pacta, priorq; Rolvo virtutis experimentum edere jubetur. Qui cùm igni applicaretur, parmulam parti, qua acrius urgebatur, objecit, alteroque laterum defenso, reliquum munimento vacuum, unico patientiæ duramento firmavit. Magna viri solertia, leniendi ardoris præsidium à clypeo mutuantis, ut inde exposito flammis corpori propugnaret, unde eidem inter stridentia quandoq; tela consuluisset. Æstus tamen telis acrior, cum vallatam clypeo partem expugnare non posset, defectum munimine latus invasit. Quem pedissequa, quæ fortè propter ROLVO.

ROLVO. focum aſtabat, intolerabili coſtarum ardore torreri conſpiciens, egeſtâ dolio clepſydrâ, fuſo flammam humore ſopivit, mediasq; incendii pœnas, tempeſtivo liquoris beneficio repreſſit. Rolvo patientiæ conſummatione laudatur. Poſt hæc Atiſli munera requiruntur. Ferunt illum collatis in privignum opibus, ad ultimum ingentis ponderis torquem, quo donum cumulatius redderet, expendiſſe.

Igitur Urſa tertio convivii die, edendæ fraudis copiam aucupata, ſuſpicato nil tale conjuge, regiâ pecuniâ vehiculis impoſitâ, propriis ſe penatibus furtivo ſubduxit egreſſu, ſubluſtriq; nocte fugam cum filio conſecuta diſcedit. Inſequentis ſe viri metu percita, per ſummam ulterioris fugæ diffidentiam comites abjiciendæ pecuniæ juſſu ſolicitat, vitâ vel opibus carituros affirmans; unicum ſalutis compendium in æris abjectione repoſitum, nec fugæ ſubſidium niſi rerum damno carpendum. Eodem itaq; exemplo utendum, quo ſibi Frothonem apud Britannos conſuluiſſe proditum erat. Adjecit etiam, non magno conſtare, ſi propria Svetis reſumenda deponerent, dum inde ſibi fugæ profectus, unde eis inſecutionis defectus accederet, magisq; aliena reſtitui, quàm ſua deſeri viderentur. Nec mora, quo fuga celerius carperetur, reginæ juſſa complentur. Aurum crumenis egeritur, opes hoſtium raptui relinquuntur. Sunt qui aſſerant, Urſam, retentis pecuniis, æs auro oblitum fugæ ſuæ veſtigiis inſtraviſſe. Credi namq; poterat fœminam ingentia molitam facinora, metallum quoq; jactui deſtinatum inani fulgore pinxiſſe, verarum opum precia mendacis auri jubare ſimulantem. Videns igitur Atiſlus donatum Rolvoni torquem inter alia auri inſignia relictum, intimũ avaritiæ ſuæ pignus curioſius contemplatus, ut prædam exciperet, affixis humo genibus cupiditati majeſtatem inclinare ſuſtinuit. Quem Rolvo tollendæ pecuniæ gratia pronum demiſſumq; conſpiciens, propriis proſtratum muneribus riſit, perinde ac cupidè repetentem, quod callidè tribuiſſet. Contentis præda Svetis, ocyus ad naves ſe recipit, fugamq; vehementi remorum conatu captavit. Ferunt autem illum quicquid præſtare poſceretur, primæ ſupplicationi prompta liberalitate tribuere ſolitum, nec unquam ad ſecundam petentis vocem diſtuliſſe rogatum. Siquidem precum iterationem munificentiæ velocitate præcurrere, quàm beneficium tarditate notare maluit. Quæ res ei maximam athletarum frequentiam conciliavit. Plerumq; enim virtus, aut præmiis paſcitur, aut laudibus incitatur.

Per idem tempus Agnerus quidam Ingelli filius, ſororem Rolvonis, Rutam nomine, matrimonio ducturus, ingenti convivio nuptias inſtruit. In quo cum pugiles omni petulantiæ genere debacchantes, in Jaltonem quendam nodoſa paſſim oſſa conjicerent, accidit, ut ejus conſeſſor, Biarco nomine, jacientis errore vehementem capite ictum exciperet. Qui dolore pariter ac ludibrio laceſſitus, oſſe invicem in jacientem remiſſo, frontem ejus in occiput reflexit, idemq; loco frontis intorſit, transverſum hominis animum vultus obliquitate mulctando. Ea res contumelioſam joci inſolentiam temperavit, pugilesq; regiâ abire coëgit. Qua convivii injuria permotus ſponſus, ferro cum Biarcone decernere ſtatuit: violatæ hilaritatis ultionem duelli nomine quæſiturus. In cujus ingreſſu, utri prior feriendi copia deberetur, diutulè certatum eſt. Non enim antiquitus in edendis agonibus crebræ ictuũ viciſſitudines petebantur, ſed erat cum intervallo temporis etiam feriendi diſtincta ſucceſſio, rarisq; ſed atrocibus plagis certamina gerebantur, ut gloria potius percuſſionum magnitudini, quàm numero deferretur. Prælato ob generis dignitatem Agnero, tanta vi ictum ab eo editum conſtat, ut prima caſſidis parte conſciſſa, ſupremam capitis cuticulam vulneraret, ferrumq; mediis galeæ intercluſum foraminibus dimitteret. Tunc Biarco mutuò percuſſurus, quo plenius ferrum libraret, pedem trunco annixus, medium Agneri cor-

corpus præstantis acuminis mucrone transfegit. Sunt qui asserant, morientem ROLVO.
Agnerum soluto in risum ore, per summam doloris dissimulationem spiritum reddidisse. Cujus ultionem pugiles avidius expetentes, simili per Biarconem exitio mulctati sunt. Utebatur quippe præstantis acuminis, insuetatæq; longitudinis gladio, quem Løvi vocabat. Talibus operum meritis exultanti, novam de se sylvestris fera victoriam præbuit. Ursum quippe eximiæ magnitudinis obvium sibi inter dumeta factum jaculo confecit, comitemq; suum Hialtonem, quò viribus major evaderet, applicato ore, egestum belluæ cruorem haurire jussit. Creditum namq; erat, hoc potionis genere corporei roboris incrementa præstari. His facinorum virtutibus clarissimas optimatum familiaritates adeptus, etiam regi percharus evasit, sororem ejus Rutam uxorem adscivit, victiq; sponsam victoriæ præmium habuit. Ab Atislo lacessiti Rolvonis ultionem armis exegit, eumq; victum bello prostravit. Tunc Rolvo magni acuminis juvenem Hiarthvvarum nomine, sorore Sculda sibi in matrimonium data, annuoq; vectigali imposito, Svetiæ præfectum constituit, libertatis jacturam affinitatis beneficio leniturus.

Hoc loci quiddam memoratu jocundum operi inferatur. Adolescens quidam Wøggo nomine, corpoream Rolvonis magnitudinem attentiori contemplatione scrutatus, ingentiq; ejusdem admiratione captus, percontari per ludibrium cœpit, quisnam esset iste Krage, quem tanto staturæ fastigio prodiga rerum natura ditasset? Faceto cavillationis genere insuetatum proceritatis habitum prosecutus. Dicitur enim linguâ Danicâ, Krage, truncus, cujus semicæsis ramis fastigia conscenduntur, ita ut pes præcisorum stipitum obsequio perinde ac scalæ beneficio nixus, sensimq; ad superiora provectus, petitæ celsitudinis compendium assequatur. Quem vocis jactum Rolvo perinde ac inclytum sibi cognomen amplexus, urbanitatem dicti ingentis armillæ dono prosequitur. Quâ Wöggo dexteram exculptam extollens, lævâ per pudoris simulationem post tergum reflexâ, ridiculum corporis incessum præbuit; præfatus exiguo lætari munere, quem sors diutinæ tenuisset inopiæ. Rogatus cur ita se gereret, inopem ornamenti manū, nulloq; cultus beneficio gloriantem, ad aspectum reliquæ, verecundo paupertatis rubore perfundi dicebat. Cujus dicti calliditate consentaneum priori munus obtinuit. Siquidem Rolvo manum quæ ab ipso occultabatur, exemplo reliquæ in medium accersendam curavit. Nec Wöggoni rependendi beneficii cura defuit. Siquidem arctissima voti nuncupatione pollicitus est, si Rolvonem ferro perire contingerit, ultionem se ab ejus interfectoribus exacturum. Nec prætereundum, quod olim ingressuri curiam proceres, famulatus sui principia alicujus magnæ rei voto principibus obligare solebant, virtute tirocinium auspicantes.

Interea Sculda tributariæ solutionis pudore permota, diris animum commentis applicans, maritum exprobrata conditionis deformitate, propulsandæ servitutis monitu concitatum, atq; ad insidias Rolvoni nectendas perductum, atrocissimis novarū rerum consiliis imbuit, plus unumquenq; libertati, quàm necessitudini debere testata. Igitur crebras armorum massas diversi generis tegminibus obvolutas, tributi more per Hiarthvvarum in Daniam perferri jubet, occidendi noctu regis materiam præbituras. Refertis itaq; falsa vectigalium mole navigiis, Lethram pergitur. Quod oppidum à Rolvone constructum, eximiisq; regni opibus illustratum, cæteris confinium provinciarum urbibus regię fundationis & sedis auctoritate præstabat. Rex adventum Hiarthvvari convivalis impensæ deliciis prosecutus, ingenti se potione proluerat: hospitibus præter morem ebrietatis intemperantiam formidantibus. Cæteris igitur altiorem carpentibus somnum, Sveones, quibus scelesti libido propositi communem quietis usum ademerat, cubiculis furtim delabi cœpere. Aperitur ilico telorum occlusa congeries, & sua sibi quisq; tacitus arma connectit. Deinde regiam petunt, irruptisq; penetralibus in dormientium corpora fer-

ROLVO. rum distringunt. Experrecti complures, quibus non minus subitæ cladis horror, quàm somni stupor incesserat, dubio nisu discrimini restitêre, socii an hostes occurrerent, noctis errore incertum reddente. Ejusdem fortè silentio noctis, Hialto, qui inter regios proceres spectatæ probitatis merito præeminebat, rus egressus, scorti se complexibus dederat. Hic cum obortum pugnæ fragorem stupidâ procul aure sensisset, fortitudinem luxuriæ prætulit, maluitq; funestum Martis discrimen appetere, quàm blandis Veneris illecebris indulgere. Quanta hunc militem regis charitate flagrasse putemus, qui cum ignorantiæ simulatione excusationem absentiæ præstare posset, salutem suam manifesto periculo objicere, quàm voluptati servire satius existimavit? Discedentem pellex percunctari cœpit, si ipso careat, cujus ætatis viro nubere debeat. Quam Hialto perinde ac secretius allocuturus, propius accedere jussam, indignatus amoris sibi successorem requiri, præciso naso deformem reddidit, erubescendoq; vulnere libidinosæ percunctationis dictum mulctavit, mentis lasciviam oris jactura temperandam existimans. Quo facto, liberum quæsitæ rei judicium à se ei relinqui dixit. Post hæc repetito ocyus oppido, confertissimis se globis immergit, adversasque acies mutua vulnerum inflictione prosternit. Cumq; dormientis adhuc Biarconis cubiculum præteriret, expergisci jussum, tali voce compellat:

Ocyus evigilet, quisquis se regis amicum
Aut meritis probat, aut solâ pietate fatetur.
Discutiant somnum proceres, stupor improbus absit;
Incaleant animi vigiles: sua dextera quemq;
Aut fama dabit, aut probro perfundet inerti;
Noxq; hac aut finis erit, aut vindicta malorum.
Non ego virgineos jubeo cognoscere ludos,
Nec teneras tractare genas, aut dulcia nuptis
Oscula conferre, & tenues astringere mammas:
Non liquidum captare merum, tenerumve fricare
Fæmen, & in niveos oculum jactare lacertos.
Evoco vos ad amara magis certamina Martis.
Bello opus est, nec amore levi: nihil hic quoq; facti
Mollities enervis habet, res prælia poscit.
Quisquis amicitiam regis colit, arma capessat.
Pensandi animis belli promptissima laus est.
Ergo viris timidum nihil, aut leve fortibus insit,
Destituatq; animos armis cessura voluptas.
In precio jam fama manet, laudis sibi quisq;
Arbiter esse potest, propriaq; nitescere dextra.
Instructum luxu nihil assit, plena rigoris
Omnia præsentem discant exolvere cladem.
Non debet laudis titulos, aut præmia captans
Ignavo torpere metu, sed fortibus ire
Obvius, & gelidum non expallescere ferrum.

Ad hanc vocem expergefactus Biarco, cubicularium suum Scalcum ocyus excitatum, hoc alloquitur modo:

Surge puer, crebroq; ignem spiramine pasce:
Verre larem ligno, & tenues dispelle favillas.
Scintillas extunde focis, ignisq; jacentes
Erige relliquias, & opertas elice flammas.
Languentem compelle larem producere lumen,
Ardenti rutilas accendens stipite prunas.
Proderit admotâ digitos extendere flammâ.

 Quip-

Quippe calere manu debet, qui curat amicum,
Et nocui penitus livoris pellere frigus. ROLVO.

Rursum Hialto:

Dulce est nos domino percepta rependere dona,
Acceptare enses, famaq; impendere ferrum.
En virtus sua quemq; monet meritum bene regem
Ritè sequi, dignaq; ducem gravitate tueri.
Enses Theutonici, galea, armillaq; nitentes,
Lorica talo immissa, quas contulit olim
Rolvo suis, memores acuant in prælia mentes.
Res petit, & par est, quæcunq; per otia summa
Nacti pace sumus, belli ditione mereri;
Nec lætos cursus mæstus præponere rebus,
Aut duris semper casus præferre secundos.
Mente pari, proceres, sortèm capiamus utramq;
Nec mores fortuna regat; quia condecet æque
Delicias ac dura pati, vultuq; sub illo
Ducamus tristes, quo dulces hausimus annos.
Omnia quæ poti temulento prompsimus ore,
Fortibus edamus animis, & vota sequamur
Per summum jurata Jovem, superosq; potentes.
Danorum primus herus est meus, assit eidem
Ut probus est quisq;: procul hinc procul este fugaces!
Forti opus est stabiliq; viro, non terga ferente
In dubium, bellive truces metuente paratus.
Maxima sæpe duci virtus ex milite pendet.
Tanto etenim princeps aciem securior intrat,
Quanto illum melius procerum stipaverit agmen.
Arripiat digitis pugnacibus arma satelles,
Injiciens dextram capulo, clypeumq; retentans,
Inq; hostes ruat, & nullos expalleat ictus.
Nemo se retrò feriendum præbeat hosti,
Nemo enses tergo excipiat: pugnacia semper
Pectora vulneribus pateant. Certamina prima
Fronte gerunt aquilæ, & rapidis se rictibus urgent
Anteriore loco: species vos alitis æquet
Adverso nullam metuentes corpore plagam.
Ecce furens, æquoq; sui fidentior hostis,
Ferro artus, faciemq; aurata casside tectus,
In medios fertur cuneos, ceu vincere certus
Intimidusq; fugæ, & nullo superabilis ausu.
Svetica (me miserum) Danos fiducia spernit,
Ecce truces oculis Gothi, visuq; feroces
Cristatis galeis, hastisq; sonantibus instant,
In nostro validam peragentes sangvine cladem,
Distringunt gladios, & acutas cote bipennes.
Quid te, Hiarthvare, loquar? quem Sculda nocente replevit
Consilio, tantaq; dedit crudescere culpa?
Quid te, infande, canam, nostri discriminis auctor,
Proditor eximii Regis, quem sæva libido
Imperii, tentare nefas, furiisq; citatum
Conjugis æternam pepulit prætendere noxam?
Quis te error factum Danis dominoq; nocentem
Præcipitavit in hoc rerum scelus? unde subibat

Impie-

ROLVO.

Impietas tanto fraudis constructa paratu?
Quid moror? extremam jam degustavimus escam.
Rex perit, & miseram sors ultima corripit urbem.
Illuxit suprema dies, nisi fortè quis assit.
Tam mollis, quod se plagis præbere timescat,
Aut imbellis ita ut domini non audeat ultor
Esse sui, dignosq; animo proscribat honores.
Tu quoq; consurgens niveum caput exere, Ruta,
Et latebris egressa tuis in prælia prodi.
Cædes te foris acta vocat, jam curia bellis
Concutitur, diroq; strepunt certamine porta.
Loricas lacerat ferrum, dirumpitur hamus
Nexilis, & crebro cedunt præcordia telo.
Jam clypeum regis vastæ minuere secures.
Jam longi resonant enses, crepitatq; bipennis
Humanis impacta humeris, & pectora findens.
Quid pavitant animi? quid hebescit languidus ensis?
Porta vacat nostris, externo plena tumultu.

Cumq; Hialto magna admodum strage edita prælium cruentasset, tertio tabernaculum Biarconis offenderat, quem metus causa avidum quietis ratus tali ignaviæ exprobratione pertentat:

Ut quid abes Biarco? num te sopor occupat altus?
Quid tibi, quæso, mora est? aut exi, aut igne premêris.
Elige quod præstat, eia concurrite mecum!
Igne ursos arcere licet, penetralia flammis
Spargamus, primosq; petant incendia postes.
Excipiat torrem thalamus, tectiq; ruina
Fomentum flammis, & alendo præbeat igni.
Fundere damnatis fas est incendia portis.
At nos qui regem voto meliore veremur,
Jungamus cuneos stabiles, tutisq; phalangem
Ordinibus mensi, quà rex præcepit, eamus:
Qui natum Bøki Røricum stravit avari,
Implicuitq; virum letho virtute carentem.
Ille quidem præstans opibus, habituq; fruendi
Pauper erat, probitate minus quàm fœnore pollens,
Aurum militiâ potius ratus, omnia lucro
Posthabuit, laudisq; carens congessit acervos
Æris, & ingenuus uti contempsit amicis.
Cumq; lacessitus Rolvonis classe fuisset,
Egestum cistis aurum deferre ministros
Jussit, & in primas urbis diffundere portas:
Dona magis quàm bella parans, quia militis expers
Munere non armis tentandum credidit hostem,
Tanquam opibus solis bellum gesturus, & usu
Rerum non hominum Martem producere posset.
Ergo graves loculos & ditia claustra resolvit,
Armillas teretes & onustas protulit arcas
Exitii fomenta sui, ditissimus æris
Bellatoris inops, hostiq; adimenda relinquens,
Pignora, quæ patriis præbere pepercit amicis.
Annellos ultro metuens dare, maxima nolens
Pondera fudit opum, veteris populator acervi.
Rex tamen hunc prudens, oblataq; munera sprevit,

Rem pariter vitamq; adimens: nec profuit hosti ROLVO.
Census iners, quem longo avidus cumulaverat ævo,
Hunc pius invasit Rolvo, summasq; perempti
Cepit opes, inter dignos partitus amicos
Quicquid avara manus tantis congesserat annis:
Irrumpensq; opulenta magis, quàm fortia castra,
Præbuit eximiam sociis sine sanguine prædam.
Cui nil tam pulchrum fuit, ut non funderet illud,
Aut charum quod non sociis daret, æra favillis
Assimilans, famaq; annos non fœnore mensus.
Unde liquet Regem claro jam funere functum
Præclaros egisse dies, speciosaq; fati
Tempora, præteritos decorasse viriliter annos.
Nam virtute ardens, dum viveret, omnia vicit,
Egregio dignas sortitus corpore vires.
Tam præceps in bella fuit, quàm concitus amnis
In mare decurrit, pugnamq; capessere promptus,
Ut cervus rapidum bifido pede tendere cursum.
Ecce per infusas humanâ tabe lacunas
Cæsorum excussi dentes rapiente cruoris
Profluvio toto, & scabris limantur arenis.
Splendescunt limo allisi, laceratàq; torrens
Sanguinis ossa vehit, truncosq; superfluit artus.
Danicus humescit sanguis, stagnasq; cruenta
Latius eluvies, & corpora sparsa revolvit
Elisus venis vapidum spumantibus amnis.
Impiger invehitur Danis Hiarthvarus amator
Martis, & extenta pugnantes provocat hasta.
Attamen hic inter discrimina fataq; belli
Frothonis video lætum arridere nepotem,
Qui Sirtvallinos auro conseverat agros.
Nos quoq; lætitiæ species extollat honestâ
Morte secuturos generosi fata parentis.
Voce ergo simus alacres, ausuq; vigentes.
Namq; metum par est animosis spernere dictis,
Et memorabilibus lethum consciscere factis.
Deserat os animumq; timor, fateamur utroq;
Intrepidos nisus, ne nos nota judicet ulla
Parte aliqua signum dubii præstare timoris.
Librentur stricto meritorum pondera ferro
Gloria defunctos sequitur, putriq; favillæ
Fama superstes erit, nec in ullum decidet ævum,
Quod perfecta suo patravit tempore virtus.
Quid clausis agitur foribus, quid pessula valvas
Juncta seris cohibent? etenim jam tertia te vox
Biarco ciet, clausoq; jubet procedere tecto.

Contra quæ Biarco:

Quid me Rolvonis generum, quid bellice Hialto,
Tanta voce cies? Etenim qui magna profatur,
Grandiloquisq; alios verbis invitat ad arma,
Audere & dicta factis æquare tenetur.
Ut vocem fateatur opus. Sed desine donec
Armer, & horrendo belli præcingar amictu.
Jamq; ensem lateri jungo, jam corpore primum

Lori-

Loricâ galeâq; tegor, dum tempora cassis
ROLVO. *Excipit, & rigido conduntur pectora ferro.*
Nemo magis clausis refugit penetralibus uri
Cumq; sua rogus esse domo, licet insula memet
Ediderit, strictaq; habeam natalia terra,
Bissenas regi debebo rependere gentes
Quas titulis dedit ille meis. Attendite fortes,
Nemo lorica se vestiat interituri
Corporis, extremum perstringat nexile ferrum,
In tergum redeant clypei, pugnemus apertis
Pectoribus, totosq; auro densate lacertos:
Armillas dextra excipiant, quo fortius ictus
Collibrare queant, & amarum figere vulnus.
Nemo pedem referat, certatim quisque subire
Hostiles studeat gladios, hastasq; minaces,
Ut charum ulciscamur herum. Super omnia felix
Qui tanto sceleri vindictam impendere possit,
Et fraudum justo punire piacula ferro.
Ecce mihi videor corvum penetrasse ferocem
Theutonico certè, qui Snyrtir dicitur, ense,
A quo belligeri cepi cognomen, ut Agner
Ingelli natum fudi, retuliq; trophæum.
Ille meo capiti impactum perfregit Hothingum
Elisum morsu gladium, majora daturus
Vulnera, si melius ferri viguisset acumen.
Cui contra lævam lateris cum parte sinistri
Dissecui, dextrumq; pedem: labensq; sub artus
Incidit in medias ferrum penetrabile costas.
Hercule nemo illo visus mihi fortior unquam.
Semivigil subsedit enim cubitoq; reclinis
Ridendo excepit lethum, mortemq; cachinno
Sprevit, & Elysium gaudens successit in orbem.
Magna viri virtus, quæ risu calluit uno
Supremam celare necem, summumq; dolorem
Corporis ac mentis læto compescere vultu!
Nunc quoq; cujusdam præclaro stemmate nati
Vitales fibras ferro rimabar eodem,
Et ferrum penitus intra præcordia mersi.
Filius hic regis, & avito sanguine lucens
Indole clarus erat, tenerisq; nitentior annis.
Non illi hamatum poterat prodesse metallum,
Non ensis, non umbo teres: tam vivida ferri
Vis erat, objectis tardari nescia rebus.
Ergo duces ubi sunt Gotthorum, militiaq;
Hiartwari? veniant, & vires sanguine pensent.
Qui jaciunt, qui tela rotant, nisi regibus orti?
Surgit ab ingenuis bellum, clarissima Martem
Stemmata conficiunt, nec enim vulgaribus ausis
Res agitur, quam sola ducum discrimina tentant.
Illustres obeunt proceres. En, maxime Rolvo,
Magnates cecidere tui, pia stemmata cessant.
Non humile obscurumve genus, non funera Plebis
Pluto rapit, vilesq; animas; sed fata potentum
Implicat, & claris complet Phlegethonta figuris.

Non memini certamen agi, quo promptius esset ROLVO.
Alternare enses, partiriq; ictibus ictus.
Dans unum tres accipio, sic mutua Gotthi
Vulnera compensant, sic dextra potentior hostis
Vindicat acceptam cumulato fœnore pœnam.
Quanquam adeò solus multorum funere letho.
Corpora tradiderim pugnans, ut imagine collis
Editus è truncis excresceret artubus agger,
Et speciem tumuli congesta cadavera ferrent.
Et quid agit, qui me nuper prodire jubebat
Eximiâ se laude probans, aliosq; superbâ
Voce terens, & amara serens opprobria, tanquam
Uno bissenas complexus corpore vitas?

Ad hæc Hialto.

Quanquam subsidio tenui fruor, haud procul absum,
Hac quoq;, qua stamus, opus est ope, nec magis unquam
Vis aut lecta manus promptorum in bella virorum
Exigitur: jam dura acies & spicula scutum
Frustatim secuere meum, partesq; minutim
Avulsas absumpsit edax per prælia ferrum.
Prima sibi testis res est, seq; ipsa fatetur.
Fama oculo cedit, visusq; fidelior aure est.
Rupti etenim clypei retinacula sola supersunt,
Sectus & in gyro remanet mihi pervidus umbo.
Et nunc, Biarco, viges, quanquam cunctatior æquo
Extiteris, damnumq; mora probitate repensas.

At Biarco.

Carpere me necdum, probrisq; lacessere cessas?
Multa moras afferre solent. Namq; obvius ensis
Cunctandi mihi causa fuit, quem Sveticus hostis
In mea prævalido contorsit pectora nisu.
Nec parcè gladium capuli moderator adegit:
Nam quantum in nudo vel inermi corpore fas est,
Egit in armato; sic duri tegmina ferri
Ut molles trajecit aquas; nec opis mihi quicquam
Aspera lorica poterat committere moles.
Et nunc ille ubi sit, qui vulgo dicitur Othin
Armipotens, uno semper contentus ocello?
Dic mihi, Ruta, precor usquam si conspicis illum?

Ad hæc Ruta.

Adde oculum propius, & nostras prospice chelas,
Antè sacraturus victrici lumina signo,
Si vis præsentem tutò cognoscere Martem.

Tum Biarco.

Si potero horrendum Frigga spectare maritum,
Quantumcunq; albo clypeo sit tectus, & altum
Flectat equum, Lethrâ nequaquam sospes abibit:
Fas est belligerum bello prosternere divum.
Ante oculos regis clades speciosa cadentes
Excipiat. Dum vita manet, studeamus honestè
Posse mori, clarumq; manu decerpere funus.
Ad caput extincti moriar ducis obrutus, ac tu
Ejusdem pedibus moriendo allabere pronus:
Ut videat quisquis, congesta cadavera lustrat.

ROLVO.

Qualiter acceptum domino pensavimus aurum,
Præda erimus corvis, aquilisq; rapacibus esca,
Vescetur q; vorax nostri dape corporis ales.
Sic belli intrepidos proceres occumbere par est,
Illustrem socio complexos funere regem.

Hanc maximè exhortationum seriem idcirco metrica ratione compegerim, quòd erundem sententiarum intellectus, Danici cujusdam carminis compendio digestus, à compluribus antiquitatis peritis memoriter usurpatur.

Contigit autem potitis victoriâ Gothis omne Rolvonis agmen occumbere, neminemque, excepto Wóggone, ex tanta juventute residuum fore. Tantum enim excellentissimus regis meritis eâ pugnâ à militibus tributum est, ut ipsius cædes omnibus oppetendæ mortis cupiditatem ingeneraret, eiq; morte jungi vita jucundius duceretur.

Lætus Hiartvarus prandendi gratiâ positis mensis convivium pugnæ succedere jubet, victoriam epulis prosecuturus. Quibus oneratus magnæ sibi admirationis esse dixit, quòd ex tanta Rolvonis militiâ nemo qui saluti fugâ aut captione consuleret, repertus fuisset. Unde liquidum fuisse, quanto fidei studio regis sui charitatem coluerint, cui superstites esse passi non fuerint. Fortunam quóque, quod sibi ne unius quidem eorum obsequium superesse permiserit, causabatur; quàm libentissimè se talium virorum famulatu usurum testatus. Oblato Wóggone perinde ac munere gratulatus, an sibi militare vellet perquirit. Annuenti districtum gladium offert. Ille cuspidem refutans, capulum petit: hunc morem Rolvoni in porrigendo militibus ense extitisse præfatus. Olim namque se regum clientelæ daturi, tacto gladii capulo obsequium polliceri solebant. Quo pacto Wóggo capulum complexus, cuspidem per Hiartvarum agit, ultionis compos, cujus Rolvoni ministerium pollicitus fuerat. Quo facto ovans irruentibus in se Hiartvari militibus cupidius corpus obtulit, plus voluptatis se ex tyranni nece, quàm amaritudinis ex propriâ sentire vociferans. Ita convivio in exequias verso, victoriæ gaudium funeris luctus insequitur. Clarum ac semper memorabilem virum, qui voto fortiter expleto, mortem spontè complexus suo ministerio mensas tyranni sanguine maculavit. Neque enim occidentium manus vivax animi virtus expavit, cùm prius à se loca, quibus Rolvo assueverat, interfectoris ejus cruore respersa cognosceret. Eadem itaque dies Hiartvari regnum finivit ac peperit. Fraudulenter enim quæsitæ res, eadem sorte defluunt, quâ peruntur; nullusque diuturnus est fructus, qui scelere ac perfidiâ partus fuerit. Quo evenit, ut Sveones paulò ante Daniæ potitores, ne suæ quidem salutis potientes existerent. Protinus enim à Sialandensibus deleti, læsis Rolvonis Manibus justa exolvêre piacula. Adeò plerumque fortunæ sævitia ulciscitur, quod dolo ac fallacia patratur.

Historiæ Danicæ Libri Secundi Finis.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER TERTIUS.

HOTHERUS Atisli frater, idemq; Gevari regis alumnus, cujus mentionem præmisi, post Hiartvarum utriusq; regni imperium sumit. Hujus tempora, si ab ætatis ejus origine cœpero, aptius explicabuntur. Pulchrius enim plenius q; extrema annorum illius curricula perstringuntur, ubi prima silentio non damnantur. Interfecto ab Helgone Hothbrodo, filius Hotherus sub tutela Gevari regis pueritiæ procursum exegit. Adolescens collacteis ac coævis summa corporis firmitate præstabat. Cæterùm ingenium ejus crebræ dotaverant artes. Quippe natationis, arcus, cæstuumq; peritia, necnon, quantamcunq; ea ætas capere poterat, agilitate pollebat: haud minus exercitio, quàm viribus potens. Immaturam adhuc ætatem uberrimis animi beneficiis transcendebat. Nemo illo chelis, aut lyræ scientior fuerat. Præterea sistro ac barbyto, omniq; fidium modulatione callebat. Ad quoscunq; volebat motus variis modorum generibus humanos impellebat affectus. Gaudio, mœstitiâ, miseratione, vel odio, mortales afficere noverat. Ita aurium voluptate, aut horrore animos implicare solebat. Tot juvenis artibus Gevari filia Nanna admodum delectata, amplexum ejus expetere cœpit. Fit enim ut virtute juvenum virgines incalescant, & quorum minus complacet forma, probitas acceptetur. Multiplices enim amor aditus habet. Aliis decor oris, aliis animi virtus, quibusdam artium usus voluptatis iter aperit. Nonnullis comitas Veneris copiam parat, complures formæ candor acceptos facit. Nec levius vulnus fortes quàm pulchri puellis infligere solent. *HOTHERUS.*

Accidit autem ut Othini filius Balderus Nannæ corpus abluentis aspectu solicitatus, infinito amore corriperetur. Urebat illum venustissimi corporis nitor, animumq; perspicuæ pulchritudinis habitus inflammabat. Validissimum namq; libidinis irritamentum est decor. Hotherum itaq;, per quem maximè votum interpellandum timebat, ferro tollere constituit, ne moræ impatiens amor, ullo fruendæ libidinis obstaculo tardaretur.

Eodem fortè tempore Hotherus inter venandum errore nebulæ perductus, in quoddam silvestrium virginum conclave incidit, à quibus proprio nomine salutatus, quænam essent, perquirit. Illæ suis ductibus auspiciisq; maximè bellorum fortunam gubernari testantur. Sæpè enim se nemini conspicuas præliis interesse, clandestinisq; subsidiis optatos amicis præbere successus. Quippe conciliare prospera, adversa infligere posse pro libitu, memorabant, adjecto, qualiter in collacteam ejus Nannam inter lavandum conspectam, Balderus exarserit: hortatæq; ne eum, quamvis infestissimo odio dignum, armis lacesseret; semideum hunc esse testantes, arcano superùm semine procreatum. His acceptis, Hotherus labentis hospitii tegmine defectus, sub dio se relictum, totiusq; expertem umbraculi mediis repentè campis expositum conspicatur. Præcipuè verò puellarum præpetem fugam, lociq; versilem situm, ac fallacem ædis imaginem mirabatur. Ignorabat enim quæ circa se gesta fuerant, ludibrium tantum, inaneq; præstigiosarum artium extitisse commentum.

Unde rediens, Gevaro ordinem insecutæ errorem suum ludificationis exponit, filiamque ejus continuò postulavit. Cui Gevarus quàmlibentissimè se fauturum subjunxit, ni Balderi iram repulsâ contracturum metueret, priorem illum sibi consentaneas preces porrexisse testatus. Nam ne ferro quidem sacram corporis ejus firmitatem cedere perhibebat. Adjecit tamen scire se gladium arctissimis obseratum claustris, quo fatum ei infligi posset.

HOTHERUS.

Hunc à Mimringo sylvarum Satyro possideri. Eidem quoq; armillam esse, mirâ quadam arcanaq; virtute possessoris opes augere solitam. Horum præterea locorum aditum invium, ac impedimentis itineris obsusum, haud facilè mortalibus patere posse. Majorem siquidem itineris partem inusitati frigoris vi perenniter obsideri. Jubet itaq; cervis jugalibus currum instruat, cujus celeritate eximio gelu rigentia juga trascendat. Quò cùm pervenerit, tabernaculum suum ita à Sole aversum constituat, ut umbram specus, cui Mimringus assuevisset, excipiat, nec ipsum mutua tamen obumbratione contingat, ne Satyrum insolitæ obscuritatis jactus exitu deturbaret. Ita armillam ensemq; in expedito fore, quorum alterum opum, alterū belli fortuna comitaretur, in utroq; ingens possessori præmium esset. Hactenus Gevarus. Necinerter Hotherus, quæ ab ipso didicerat, executus, tabernaculo ad prædictum modum locato, noctu curas, interdiu venationes agebat. Utramq; temporis vicem pervigil exsomnisq; ducebat, ita discrimina lucis noctisq; partitus, ut hanc rerum meditationi tribueret, illam convectandis corporis alimentis impenderet. Cumq; fortè pernox attonita curis mente languesceret, oberrantem tabernaculo suo Satyrum hasta petivit, obrutumq; ictu, nec satis fugæ potentem, vinculis intercepit. Ultima deinde per summam verborum atrocitatem minatus, ensem, armillasq; deposcit. Nec segniter Satyrus salutis redemptionem, quæ ab ipso petebatur, exhibuit. Adeò cunctis rebus prior est vita, cùm nihil apud mortales spiritu charius existere soleat. Hotherus opum adeptione lætatus, patriam repetit, paucis, sed insignibus spoliis felix.

Quibus eum Gelderus Saxoniæ rex potitum comperiens, milites in tam illustris prædæ raptum, crebro concitabat hortatu. Paruit juventus regi, properanter instruens classem. Quod prævidens Gevarus, quippe divinandi doctissimus erat, industriaq; præsagiorum excultus, vocato Hothero, jubet congressuri secum Gelderi jacula patienter excipiat, non antè sua remissurus, quàm hostem missilibus carere conspiciat. Cæterùm rostratas admoveat falces, quibus navigia lacerari, cassidesq; & scuta militibus detrahi possint. Cujus consilio obsequutus Hotherus, salutarē ejus exitum expertus est. Siquidem ad primos Gelderi impetus subsistere suos, ac corpora scutis protegere jubet, præsentis pugnæ victoriam patientiâ capessendam testatus. At hostis missilibus nulla ex parte cohibitis, iisdemq; per summam pugnandi cupiditatem effusis, hoc avidius hastas ac spicula torquere cœpit, quò Hotherum in his excipiendis patientius se gerere comperit. Quæ partim scutis, partim navigiis infixa rarum dedere vulnus, complura innoxia ac frustra videbantur excussa. Siquidem Hotheri milites regis imperium exequentes, receptam telorum vim confertâ clypeorum testudine repellebant: nec rarus quidem eorum numerus erat, quæ levi ictu umbonibus impacta fluctibus incidebant. Quorum omnium copia vacuefactus Gelderus, dum eadem ab hostibus correpta, alacrius in se retorqueri conspiceret, mali cacumen puniceo scuto complexus (indicium id pacis erat) saluti deditione consuluit. Quem Hotherus amicissimo vultu, benignissimoq; sermone exceptum, non minus humanitate quàm arte perdomuit.

Eâ tempestate Helgo Halogiæ rex, Cusonis Finnorum Byarmorumq; principis filiam, nomine Thoram, crebræ legationis officio procabatur. Adeò quod per se minus validum est, alieni indigum noscitur. Nam cùm ejus temporis juvenes matrimonii postulationem propria voce prosequendi consuetudinem haberent, hic tanto oris vitio obsitus erat, ut non solum exteras, sed etiam domesticas aures erubesceret. Adeò calamitas omnis conscios vitat. Eò siquidem naturæ damna molestiora sunt, quò liquidius patent. Hujus Cuso legatione spretâ, conjugio indignum respondit, qui propria parum virtute subnixus, ad id impetrandū precaria mutuaretur officia. Quod audiens Helgo Hotherū quem politioris facundiæ noverat, suis favere studiis

obse-

obſecrabat, alacriter ſe, quicquid is imperaſſet, executurum pollicitus. Ille ſedulâ juvenis ſupplicatione devictus, armatâ claſſe Norvagiam petit, quod verbis non poſſet, viribus peracturus. Cùmq; pro Helgone per ſummam eloquii ſvavitatem egiſſet, refert Cuſo, mentem filiæ conſulendam, ne quid contra nolentem, paterna videretur ſeveritate præſumptum. Accerſitamq́; an proco allubeſceret, percontatus, annuentis Helgoni nuptias pollicetur. Igitur Hotherus obſeratas Cuſonis aures ad ea quæ precabatur exaudienda, rotundæ volubilisq́; facundiæ dulcedine patefecit. HOTHERVS.

Quæ dum in Halogia geruntur, Balderus poſtulandæ Nannæ gratia Gevari fines armatus ingreditur. A quo cùm ipſius Nannæ mentem cognoſcere juberetur, exquiſitis verborum delinimentis puellam aggreſſus, cùm nullum votis locum efficere potuiſſet, repulſæ cauſam cognoſcere inſtitit. Quæ reſpondit, nuptiis Deum mortali ſociari non poſſe, quod ingens naturæ diſcrimen copulæ commercium tollat. Sed & ſuperos interdum pacta reſcindere ſolitos, ſubitoq́; vinculum disjici, quod impares contraxiſſent. Neq́; enim ſtabilem diſſonis ineſſe nexum, cùm apud excelſos humilium ſemper fortuna ſordeſcat. Præterea abundantiæ & egeſtatis dividuum contubernium eſſe, nec inter ſplendidas opes obſcuramq́; pauperiem firma ſocietatis jura conſiſtere. Ad ultimum, ſupernis terreſtria non jugari, quæ tanto originis intervallo diſcors rerum natura ſecreverit, quòd à divinæ luculentia majeſtatis infinitum diſtet humana mortalitas. Hac reſponſi cavillatione eluſis Balderi precibus, detrectandi conjugii prudens argumenta texebat.

Quod cùm Hotherus ex Gevaro cognoſceret, multa ſuper Balderi petulantia, apud Helgonem querulus diſſerebat. Incerti ambo quid facto opus eſſet, variis ſententiam conſiliis agitabant. Amica ſiquidem in adverſis collocutio tametſi periculum non tollit, ægritudinem minuit. Inter cætera animi vota, fortitudinis ſtudio præponderante, manus claſſe cum Baldero conſeritur. Hominibus adverſum deos certatum crederes. Nam Baldero Othinus ac Thoro, ſacraq́; deûm agmina, propugnabant. Divinis humanisq́; viribus permixtum aſpiceres bellum. At Hotherus tunica ferrum ſpernente ſuccinctus, confertiſſimos deorum cuneos irrumpebat, & quantum terrenus in ſuperna poterat, graſſabatur. Sed & Thoro inuſitato clavæ libratu cuncta clypeorum obſtacula lacerabat, tantum ad ſe inceſſendum hoſtes invitans, quantum ſocios ad tuendum. Nullum erat armaturæ genus, quod impellenti non cederet. Nemo ferientem tutò excipere poterat. Quicquid ictu attigebat, obruit. Non clypei, non caſſides impactum pertulere robur. Nulli corporis aut virium magnitudo ſubſidio fuit. Proinde victoria ad ſuperos conceſſiſſet, ni Hotherus inclinata ſuorum acie celerius advolans, clavam præciſo manubrio inutilem reddidiſſet. Quo telo defecti divi ſubitam dedere fugam. Inimicum opinioni eſſet, niſi fidem antiquitas faceret, deos ab hominibus ſuperari. Deos autem potius opinativè, quàm naturaliter dicimus. Talibus namq́; non naturâ, ſed gentium more, divinitatis vocabulum damus.

Cæterùm Balderũ fuga curſu quæſita ſervavit. Cujus navigiis victores aut ferro laceratis, aut fluctu obrutis, non contenti deos viciſſe, claſſis reliquias ſævitiâ inſequuntur, earum jactura funeſtam belli cupidinem expleturi. Adeò plerumq́; inſolentiam ſucceſſus exaſperat. Teſtis belli portus Balderi fugam vocabulo refert. Gelderum quoq; Saxoniæ Regem, eodem conſumptũ bello, remigum ſuorum cadaveribus ſuperjectum, ac rogo navigiis extructo impoſitum, pulcherrimo funeris obſequio extulit. Cineres ejus perinde ac regii corporis reliquias, non ſolum inſigni tumulo tradidit, verumetiam plenis venerationis exequiis decoravit. Poſt hæc, ne connubii ſpem ulterior rerum importunitas moraretur, repetito Gevaro, cupitis Nannæ complexibus fruitur. Deinde Helgonem ac Thoram plenis liberalitatis officiis proſequutus, novam Svetiæ nuptam advexit, cunctis tam venerabilis victoria, quàm Balderus ridiculus fuga.

HOTHERVS.

Quo tempore cum Sueonum magnates, ſolvendi tributi gratia Daniam petiviſſent, ob egregia patris merita, à popularibus loco regio cultus, fallax fortunæ lenocinium expertus eſt. Siquidem à Baldero, quem paulò ante devicerat, prælio ſuperatus, ad Gevarum decurrere neceſſe habuit, victoriâ poſt regnum amiſsâ, quam privatus adeptus fuerat. Victor Balderus, ut afflictum ſiti militem opportuni liquoris beneficio recrearet, novos humi latices terram altius rimatus aperuit. Quorum erumpentes ſcatebras ſitibundum agmen hianti paſſim ore captabat. Eorundem veſtigia ſempiterno firmata vocabulo, quanquam priſtina admodum ſcaturigo deſierit, nondum prorſus exoleviſſe creduntur. Idem larvarum Nannæ ſpeciem ſimulantium continua noctibus irritamenta perpeſſus, adeò in adverſam corporis valetudinem incidit, ut ne pedibus quidem incedere poſſet. Quamobrem bigâ rhedave emetiendorum itinerum conſvetudinem habere cœpit. Tanta amoris vi ſuffuſum pectus, ad extremam penè tabem eum redegerat. Nihil enim ſibi victoriam dediſſe credidit, cujus Nanna præda non fuerit. Frø quoq; deorum ſatrapa ſedem haud procul Upſala cepit, ubi veterem litationis morem tot gentibus ac ſeculis uſurpatum, triſti infandoq; piaculo mutavit. Siquidem humani generis hoſtias mactare aggreſſus, fœda ſuperis libamenta perſolvit.

Inter hæc Hotherus defectam ducibus Daniam, Hiartvarumq; celeres perempti Rolvonis pœnas dediſſe cognoſcens, quod vix ſpe complecti poſſet, caſu ſibi collatum dicebat. Nam & Rolvonem, quem, quòd ab ejus patre ſuum interfectum meminiſſet, vitâ ſpoliare debuerat, aliena opera ſupplicium luiſſe, & ſibi potiendæ Daniæ copiam inſperato rerum beneficio patuiſſe. Quippe regnum ejus avito ſibi jure competere, ſi rite majorum ſtemmata revolvantur. Inde Sialandiæ portum Iſoram ingenti claſſis numero occupat, imminentis fortunæ beneficio uſurus. Ubi Rex ab occurrente ſibi Danorum populo conſtitutus, paulò poſt Atisli fratris, quem Svetis præeſſe juſſerat, exceſſu cognito, Sveticum Danico imperium ſociat. Cæterum Atislum mors ignominioſa conſumpſit. Dum enim Rolvonis inferias per ſummam animi hilaritatem convivio celebraret, potione avidius ſumptâ, ſubito fine ſordidæ intemperantiæ pœnas pependit. Ita dum alienum fatum impenſioribus lætitiæ modis excolit, proprium irrumpere coëgit.

Balderus quoq; claſſe Sialandiam petens, cùm & armis celeber, & majeſtate conſpicuus haberetur, Hothero Svetiam tenente, quicquid ſuper regni faſtigio poſtulabat, promptiſſimis Danorum ſuffragiis impetravit. Tam ancipiti cenſurâ majorum noſtrorum ſententia fluctuata eſt. Huic Hotherus à Svetia regreſſus infeſtum intulit bellum. Acerrimum imperii cupidis de rerum ſumma certamen inceſſerat. Eidem Hotheri fuga finem impoſuit. Qui cùm in Jutiam conceſſiſſet, vicum in quo manendi uſum habuit, nomine ſuo nuncupandum curavit. Ubi hybernis peractis, ſolitarius incomitatusq; Svetiam repetit. Ibi magnatibus acceerſitis, ob infelices rerum curſus, quibus ipſum Balderus bis victor afflixerat, lucis ac vitæ pigere ſe dixit. Deinde conſalutatis omnibus, difficilia aditu loca devio calle ſectatus, expertes humani cultus indagines perluſtrabat. Fit enim ut quibus inſolabilis animi dolor inciderit, obſcuros externosq; ſeceſſus, quaſi quoddam pellendæ triſtitiæ remedium captent, nec magnitudinem mœroris inter humanos queant tolerare convictus. Adeò plerumq; amica eſt ægritudini ſolitudo. Præcipuè enim illuvies ac ſqualor delectant, quos adverſa animi valetudo concuſſerit. Conſueverat autem in editi montis vertice conſulenti populo plebiſcita depromere. Quamobrem venientes occultantis ſe regis inertiam cauſabantur, abſentiaq; ejus graviſſimis omnium querelis lacerata eſt.

At Hotherus extrema locorum devia pervagatus, inſvetumq; mortalibus nemus emenſus, ignotis fortè virginibus habitatum reperit ſpecum. Eaſdem eſſe conſtabat, quæ eum inſecabili veſte quondam donaverant. A quibus cur eo locorum venerit interrogatus, infauſtos belli declarat eventus. Itaq;

fide

fide earum damnata, gestarum infeliciter rerum fortunam tristesq; casus deflere cœpit, secus sibi cessisse questus, quàm ab ipsis promissum accepit. At nymphæ eum, quanquam rarò victor extitetit, æquam tamen hostibus cladem ingessisse dicebant, nec minoris stragis autorem fuisse quàm complicem. Cæterùm in expedito victoriæ gratiam fore, si insuitatæ cujusdam suavitatis edulium augendis Balderi viribus excogitatum præripere potuisset. Nihil enim factu difficile futurum, dummodo hosti in augmentum roboris destinato potiretur obsonio. HOTHERUS.

Ex quarum dictis, Hotherus promptissimam inferendi Baldero belli fiduciam mente præsumpsit, quanquam deos armis incessere terrenis arduum nisibus videretur. Fuere quoq; ex suis qui illum tutò bellum cum superis commissurum negarent. At illi infinitus animi calor respectum majestatis ademerat. Apud fortes enim non semper impetum ratio subruit, aut consilio temeritas succumbit. Vel fortasse meminerat Hotherus excellentissimis viris incertissimam extare potentiam, exiguamq; glebam ingentes arietare currus.

Contrà Balderus Danis in arma contractis, Hotherum acie excipit. Ingenti utrinq; clade gesta, ac ferè pari partium strage edita, nox prælium solvit. Cujus tertio fermè pervigilio Hotherus clàm cunctis res hostium exploraturus egreditur. Somnum quippe ejus profecta ab imminenti discrimine cura discusserat. Ita plerumq; ingens animi motus quieti corporis adversatur, nec alterius requiem unius inquietudo patitur. Igitur in hostium castra perveniens, tres nymphas arcanæ dapis gerulas Balderi castris excessisse cognoscit. Quas cursim insequens (nam earum fugam roscida prodidere vestigia) tandem tecta quibus assueverant subit. Igitur ab his quisnam esset rogatus, citharœdum se dixit. Nec experimentum professioni dissonum fuit. Oblatam namq; chelyn inflexis ad musam nervis, compositisq; plectro fidibus moderatus, gratum auribus melos promptissima modulatione fundebat. Cæterùm tres illis colubræ fuere, quarum tabo solidativæ confectionis epulum Baldero temperare solebant. Jamq; anguium aperto ore multa pulmento sanies influebat. Sed & nympharum quædam humanitatis studio Hotherum epulo compertivissent, ni trium maxima vetuisset, fraudem Baldero fieri protestans, si ipsius hostem corporei roboris incrementis auxissent. Ille se non Hotherum, sed Hotheri comitem dicebat. Eædem namq; nymphæ accurati nitoris cingulum potentemq; victoriæ zonam clementi benignitate ei largitæ sunt.

Qui cum pristinum iter remetiendo calle quo venerat repedaret, obvii sibi Balderi latus hausit, eumq; seminecem prostravit. Quo militibus nunciato, totis Hotheri castris alacer exultantium clamor insonuit, Danis Balderi fortunam publico mœrore prosequentibus. Qui cùm indubitatum sibi fatum imminere sentiret, dolore vulneris accensus, die postera prælium renovat. Quo fervente, lectica se in aciem deferri jussit, ne intra tabernaculum obscura morte defungi videretur. Postera nocte eidem Proserpina per quietem astare aspecta, postridie se ejus complexu usuram denunciat. Nec inane somnii præsagium fuit. Nam Balderum elapso triduo, nimius vulneris cruciatus absumbsit. Cujus corpus exercitus regio funere elatum, facto colle condendum curavit.

Hunc quidam nostri temporis viri, quorum præcipuus Haraldus erat, vigente veteris sepulturæ famâ, spe reperiendæ pecuniæ noctu adorti, repentino cœptum horrore liquerunt. Ex ipso namq; perrupti montis cacumine subita torrentis vis, magno aquarum strepito prorumpere videbatur, cujus rapidior moles incitatissimo lapsu subjectis infusa campis quicquid offendebat involveret. Ad cujus impetum deturbati fossores, abjectis ligonibus, variam carpsere fugam, irruentis aquæ vorticibus implicandos se rati, si cœptum diutius exequi niterentur. Ita à diis loci illius præsidibus incussus subitò metus, juvenum animos avaritia abstractos, ad salutis curam convertit, neglectoq; cupiditatis proposito, vitæ studiosos esse docuit. Hujus autem scaturiginis speciem adumbratam, non veram fuisse constat, nec ab imis terræ visceribus genitam, sed præstigio-

HOTHERUS. ſtigioſa quadam adminiſtratione productam, cùm in arido liquidos manare fontes natura non ſinat. Omnes hunc poſteri collem, ad quos fractionis ejus fama tranſierat, intentatum liquère. Quamobrem an quicquam opum contineat, parum compertum, cum nemo opacam ejus crepidinem, obſtante periculi metu, poſt Haraldum tentare præſumpſerit.

At Othinus, quanquam deorum præcipuus haberetur, divinos tamen & aruſpices, cæterosq; quos exquiſitis præſcientiæ ſtudiis vigere compererat, ſuper exequenda filii ultione ſolicitat. Plerumq; enim humanæ opis indiga eſt imperfecta divinitas. Cui Roſtiophus Phinnicus, alium ex Rinda Ruthenorum regis filia ſuſcitandum prædixit, qui fraternæ cladis pœnas exigere debeat. Deos ſiquidem conſortis ſui ultionem orituri fratris officio deſtinaſſe. Hoc audito, Othinus os pileo, ne cultu proderetur, obnubens, prædictum regem ſtipendia meriturus accedit. A quo magiſter militum effectus, recepto exercitu, pulchérrimam ex hoſtibus victoriam retulit. Quem rex ob pugnam ſtrenuè editam, in primum amicitiæ gradum adſcivit, haud parcius donis, quàm honoribus cultum. Idem poſt parvulum temporis intervallum, ſolus hoſtium acies in fugam propulit, mirificæq; cladis auctor pariter ac nuncius rediit. Admirationi omnibus erat, quod tanta de innumeris ſtrages unius accipi viribus potuiſſet. Quibus meritis fretus Othinus, tacitè regem amoris ſui conſcium facit. Cujus benigniſſimo favore recreatus, dum à puella oſculum peteret, alapam recepit. Nec eum aut contumeliæ deformitas, aut iniuriæ dolor, propoſito depulit.

Poſtero ſiquidem anno, ne quod avidè orſus erat, ignominioſè deſereret, peregrinâ veſte ſumpta, regis contubernium repetit. Neq; enim facilè ab occurrentibus dignoſci poterat, cùm veras oris notas falſus ſqualor abſtergeret, veterem habitum nova furaretur illuvies. Roſterum ſe vocitari, fabriliumq; rerum opificio callere perhibuit. Itaq; multiplices rerum formas ſpecioſiſſimis æris lineamentis complexus adeò profeſſionem artificio commendavit, ut recepto à rege magni ponderis auro, matronarum ornamenta procudere juberetur. Igitur complura fæminei cultus inſignia fabricatus, tandem armillam cæteris operoſius expolitam, annuloſq; complures pari ſtudio decuſſatos puellæ præbuit. Sed nullis flecti meritis indignatio poteſt. Quem Rinda baſium ſibi porrigere cupientem, colapho percuſſit. Minus enim acceptantur dona quæ præſtat inviſus: ſanè gratiora ſunt, quæ ab amicis porriguntur. Adeò interdum ex offerente oblati precium pendet. Non dubitavit enim pervicacis animi puella, quin ſubdolus ſenex libidinis aditum ficta liberalitate captaret. Præterea acre eidem æquè ac intractabile ingenium fuit. Siquidem dolum obſequio inſtrui, donorumq; ſtudio flagitiis votum ſubeſſe cognovit. Quam pater plurimum objurgare, quòd nuptias detrectaret, aggreſſus. Illa ſenile peroſa connubium, teneris puellarum annis præproperos deberi complexus negabat, ab infirmioris ætatis excuſatione reſpuendarum nuptiarum ſubſidium mutuata.

At Othinus nihil amantium ſtudiis perſeverantiæ robore efficatius expertus, quanquam geminæ repulſæ ignominiâ affectus fuiſſet, tertiò Regem priori ſpecie confuſa, perfectiſſimam rei militaris induſtriam profeſſus acceſſit. Eundem in hanc curam non voluptas modò, ſed etiam demendæ ignominiæ cupido perduxerat. Ita præſtigiarum peritis verſili vultu varios habitus præ ſe ferendi promptiſſima quondam poteſtas inceſſerat. Quippe præter naturalem corporis ſpeciem, cujuslibet ætatis ſtatum ſimulare callebant. Igitur ſenex jocundum profeſſionis ſuæ ſpectaculum editurus, inter promptiſſimos inſolentius obequitare ſolebat. Nec eo quidem officii genere puellæ rigor inflecti potuit. Vix ſiquidem animus ſincerè in gratiam redit, cum quo vehemens ſemel odium geſſit. Quam cùm diſceſſurus oſculo petere vellet, ita ab ea propulſus eſt, ut mentum terræ nutabundus impingeret. Quam protinus cortice carminibus adnotato contingens, lymphanti ſimilem reddidit, receptam toties injuriam modeſto ultionis genere inſequutus.

Ad-

Adhuc tamen propositum exequi non cunctatus, [quippe spem ejus fiducia majestatis inflaverat,] puellari veste sumptâ, quartò regem viator indefessus petivit. HOTHERVS. A quo receptus non modo sedulum se, sed etiam importunum exhibuit. Qui quod muliebriter propemodum cultus esset, à plerisq; fœmina credebatur. Cæterùm se vocabulo Wecham, arte medicam testabatur; professionem quoq; promptissimis commendabat officiis. Tandem in reginæ famulitium adscitus, puellæ pedissequam egit. Cujus etiam pedum sordes serotinis horis abluere solebat. Licebat quoq; lympham pedibus ministranti suras ac superiores femorum partes contingere. At quoniam vario fortuna passu gra-„ ditur, quod arte promptum non erat, in expedito casus constituit. Accidit e-„ nim puellam corporis firmitate defectam, circumspectis morbi remediis, in salutis præsidium manus, quas ante damnaverat, advocare; quemq; semper fastidio habuerat, servatorem adsciscere. Qui curiosius cuncta doloris indicia perscrutatus, ut morbo quamprimum occurreretur, medicatâ potione utendum asseruit. Cæterùm ejus temperamenti tantam acerbitatem fore, ut nisi puella vinculis se continendam dedisset, curationis vim perferre non posset. Ab intimis enim fibris, morbi propulsandam esse materiam. Quo pater audito, filiam vincire non distulit, injectamq; toro ad omnia, quæ medicus admovisset, patientiam præstare jussit. Fallebat illum fœminei speciescultus, quo senex ad obumbrandam artis suæ pervicaciam utebatur: quæ res medicamenti speciem ad stupri licentiam transtulit. Medicus namq; Veneris occasione sumptâ, mutato curationis officio, prius ad exercendæ libidinis, quàm pellendæ febris negocium procurrit, adversâ puellæ valetudine usus, cujus inimicam sibi incolumitatem expertus fuerat. Aliam quoq; ea de re opinionem subtexere non pigebit. Ajunt enim quidam, quod cùm rex laborantem amore medicum tanto animi ac corporis impendio nihil profecisse cognosceret, ne benè meritum debita mercede fraudaret, clandestino filiæ concubitu potiri permiserit. Adeò interdum paterna in prolem grassatur impietas, cùm naturæ clementiam violenta corrumpit affectio. Quem errorem edito filiæ partu plena ruboris pœnitentia insecutus est.

At dii, quibus præcipua apud Byzantium sedes habebatur, Othinum variis majestatis detrimentis divinitatis gloriam maculasse cernentes, collegio suo submovendum duxerunt. Nec solùm primatu ejectum, sed etiam domestico honore cultuq; spoliatum proscribendum curabant: satius existimantes probrosi antistitis potentiam subrui, quàm publicæ religionis habitum prophanari, ne vel ipsi alieno crimine implicati, insontes nocentis crimine punirentur. Videbant enim apud eos, quos ad deferendos sibi divinitatis honores illexerant, vulgato majoris Dei ludibrio, obsequium contemptu, religionem rubore mutari, sacra pro sacrilegio duci, statas solennesq; cerimonias puerilium deliramentorum loco censeri. Mors præ oculis, metus in armis erat, & in omnium caput unius culpam recidere putares. Hunc itaq; nè publicam religionem exulare cogeret, exilio mulctantes, Ollerum quendam non solùm in regni, sed etiàm in divinitatis infulas subrogavêre; tanquam deos ac reges creare in æquo positum foret. Quem licet perfunctoriè flaminem creavissent, integro rerum honore donabant, ne alieni officii procurator, sed legitimus dignitatis adverteretur esse successor. Et ne quid amplitudinis deesset, Othini quoq; ei nomen imponunt, vocabuli favore invidiam novitatis exclusuri. Quo denis fermè annis divini senatus magistratum gerente, tandem Othinus, diis atrocitatem exilii miserantibus, satis jam graves pœnas dedisse visus, squaloris deformitatem pristino fulgoris habitu permutavit. Jam enim superioris infamiæ notam medii temporis intervallum exederat. Extitere tamen qui ipsum recuperandæ dignitatis aditu indignum censerent, quod scœnicis artibus, & muliebris officii susceptione teterrimum divini nominis opprobrium edidisset. Sunt qui asserant eum quosdam deorum adulando, quosdam præmiis permulcendo, amissæ majestatis fortunam pecuniâ emercatum fuisse, & ad hono-

res

HOTHERUS.

res quibus jampridem defunctus fuerat, ingentis summæ precio reditum comparasse. Quos si quanti emerit rogas, illos consule, qui quanti divinitas væneat didicerunt. Mihi minus constare fateor. Igitur Ollerus ab Othino Byzantio pulsus, in Svetiam concessit: ubi veluti novo quodam orbe opinionis suæ monumenta restaurare connisus, à Danis interfectus est. Fama est illum adeò præstigiarum usum calluisse, ut ad trajicienda maria osse, quod diris carminibus obsignavisset, navigii loco uteretur, nec eo segnius quàm remigio præjecta aquarum obstacula superaret.

At Othinus recuperatis divinitatis insignibus, tanto opinionis fulgore cunctis terrarum partibus enitebat, ut eum perinde ac redditum mundo lumen omnes gentes amplecterentur, nec ullus orbis locus extaret, qui numinis ejus potentiæ non pareret. Qui cum filium Boum, quem ex Rinda sustulerat, bellici laboris studiosum cognosceret, accersitum fraternæ cladis memorem esse jubet, potius à Balderi interfectoribus ultionem exacturum, quàm armis innoxios oppressurum; quòd aptior ac salubrior pugna competeret, ubi pium belli locum justa vindictæ licentia tribuisset.

Interea Gevarus Gunnonis satrapæ sui dolo nunciatur oppressus. Cujus cladem Hotherus acerrimis ultionis viribus insequuturus, interceptum Gunnonem atq; ardenti pyræ injectum cremavit, quòd ipse Gevarum antè per insidias occupatum nocturno vivum igni consumpserat. Taliter educatoris manibus parentando, filios demum Herletum Geritumq; Norvagiæ prætulit.

Post hæc, vocatis in concionem majoribus, bello quo Boum excipere debeat, periturum se refert, idq; non dubiis conjecturæ modis, sed veris vatum prædictionibus expertum. Orat proinde filium suum Røricum regno præficiant, ne jus hoc ad externas ignotasq; familias improborum censura transfunderet: plus voluptatis se ex filii successione, quàm amaritudinis ex propinquâ morte percepturum testatus. Quo ocyus impetrato, pugna cum Boo congressus occiditur. Nec jocunda Boo victoria extitit. Quippe tam graviter affectus acie excessit, ut scuto exceptus, atq; à peditibus vicissim subeuntibus domum relatus, postridie vulnerum dolore consumeretur. Cujus corpus magnifico funeris apparatu Rutenus tumulavit exercitus, nomine ejus insignem extruens collem, ne tanti juvenis monumenta à posterorum memoria citius dilaberentur.

Igitur Curetes ac Sveones, perinde ac Hotheri morte tributariæ sortis onere liberati, Daniam, quam annuis vectigalium obsequiis amplecti solebant, armis aggredi animum induxerunt. Ea res Sclavis quoq; defectionis audaciam ministravit; aliosq; complures ex obsequentibus hostes effecit. Cujus injuriæ propulsandæ gratia Røricus contractam in arma patriam, recensitis majorum operibus, ad capessendam virtutem impenso hortationis genere concitabat. At Barbari ne bellum absq; duce committerent, capite opus esse cernentes, creato sibi rege, cæteris militiæ viribus ostensis, obscuriore loco binos armatorum manipulos condunt. Nec Røricum insidiæ fefellêre. Qui cùm classem suam vadosi cujusdam gurgitis arctis faucibus inhærere conspiceret, harenis, quibus insidebat, abstractam profundo adegit, ne limosis inflicta paludibus, diversa ab hostibus parte peteretur. Præterea latebras sociis interdiu captandas constituit, quibus insistentes, ex improviso navium suarum irruptoribus insultarent, fore posse præfatus, ut in auctorum caput propriæ fraudis eventus recideret. Barbari vero qui insidiis addicti fuerant, Danicæ circumspectionis ignari, irruptione temerè editâ, omnes oppressi sunt. Reliqua Sclavorum manus ignoratâ sociorum strage, super Rørici morâ multâ anceps admiratione pendebat. Quem inter ægras mentium fluctuationes diutulè expectatum cùm præstolatio indies molestior fieret, classe tandem petendum ducebat.

Erat autem inter eos vir corporis habitu insignis, officio magus. Qui prospectis Danorum turmis, ut paucorum impendio, inquit, complurimum peri-

pericula redimantur, publicam stragem privato discrimine præcurrere liceat. Ego verò in hanc confligendi legem non deero, si cui vestrûm mutuus decernendi mecum ausus incesserit. In primis autem prætaxatâ à me conditione utendum postulo, cujus talem sanè formulam texui: si vicero, vectigalium nobis concedatur immunitas: si vincar, pristina vobis tributa solvantur. Aut enim hodiè patriam servitutis jugo victor exuam, aut victus involvam. In utramq; fortunam prædem me vademq; recipite. Quod audiens Danorum quidam, animi quàm corporis viribus robustior, percunctari Røricum cœpit, quid ei præmii foret, qui pugnâ provocantem exciperet? At Røricus cum senas fortè armillas haberet, ita mutuis nexibus involutas, ut ab invicem sequestrari nequirent, nodorum inextricabiliter serie cohærente, easdem certamen audenti in præmium pollicetur. At juvenis parum fortunæ certus, si, inquit, Røice, rem prosperè gessero, tua vincentis mercedem liberalitas æstimet, tu palmam arbiter metiaris: sin propositum mihi parum ex sententia cesserit, quid victo præmii debes, quem aut sæva mors, aut ignominia gravis involvet? Has imbecillitas habere comites consuevit, hæc superatorum stipendia sunt, quos quid nisi extremum dedecus manet? Quænam solvenda merces, quæ gratia referenda, cui fortitudinis precium abest? Quis impotentem Martis hederâ redimivit, præmiis victricibus decoravit? Virtuti, non ignaviæ palma tribuitur. Gloriâ infelicitas caret. Illam quippe triumphus laudis, hanc aut finis iners, aut vita deformis insequitur. Ego verò, qui quorsum duelli fortuna vergat ambigo, præmium audacter expetere non præsumo, quod an jure mihi debeatur ignoro. Neq; enim incerto victoriæ, certum victoris præmium occupare conceditur. Supersedeo trophæi dubius coronæ constanter meritum flagitare. Recuso lucrum, quod mihi mortis æquè ac vitæ stipendium esse poterit. Stoliditatis est immaturo fructui manus injicere, eumq; decerpere velle, quem necdum quis satis sibi debitum noverit. Hæc manus aut palmam mihi præstabit, aut finem. Hæc fatus, gladio barbarum ferit, fortunâ minus, quàm ingenio promptus. Ab eo siquidem repercussus, primi ictus magnitudine exanimatus est. Quo triste Danis spectaculum dante, victorem socium Sclavi ingenti donatum pompâ, magnificis excepere tripudiis. Idem die posterâ sive recentis victoriæ successu elatus, sive alterius adipiscendæ cupidine accensus, hostes comminùs aditos pristinæ provocationis verbis lacessere instituit. Fortissimum namq; Danorum à se prostratum ratus, nemini illorum secum ulterius provocatione dimicandi spiritum superesse credebat. Unius quoq; pugilis occasu, totius se exercitus vires labefactasse confisus, nihil ad quod posteriores sui conatus intenderent, executione difficile arbitrabatur. Nihil enim successu magis „ insolentiam nutrit, nec ullum prosperitate efficacius superbiæ incitamen- „ tum est.

XV. RØRICVS.

Dolebat itaq; Røricus unius viri petulantiâ publicam labefactari virtutem, illustresque victoriis Danos, non modò à quondam victis insolenter excipi, verum etiam ignominiosè contemni. Præterea neminem ita animo promptum, aut manu strenuum in tanto militum numero reperiri, cui salutem suam pro patria devovendi cupido suppeteret. Tam probrosam Danicæ cunctationis infamiam prima Ubbonis magnanimitas repulit. Præstabat etenim corpore, incantandi artibus pollens. Huic quoq; de industria certaminis præmium perquirenti, Rex armillas spopondit. Tum ille, quam (inquit) promisso fidem deferam, cùm ipse pignus in manibus habeas, nec sub alienâ munus custodia deponas? Præstò sit, cui pignoris depositum credas, ne promissum retractandi fas sit. Accendit enim pugillum animos irrevocabilis præmii certitudo. Quod eum profectò per ludibrium dixisse constabat, quem in propulsandam patriæ contumeliam sola virtus armaverat. Quem Røricus auri cupidine captum ratus, ne præter regiam consvetudinem

RORICUS. nem revocaturus donum, aut promissum rescissurus videretur, ut erat in navigio collocatus, armillas ingenti excussas jactu petitori porrigere statuit. Sed conatum ejus fefellit interstitii magnitudo. Armillæ enim languido, ac parum vegeto motu, citra destinatum locum, collapsæ fluctibus interceptæ sunt, unde Rørico Slyngebond inolevit agnomen. Quæ res Ubboni magno virtutis indicio fuit. Neq; enim eum obrutæ mercedis damnum audaci mentis proposito exuit, ne virtutem avaritiæ stipendiis obnoxiam fecisse videretur. Igitur avidè petito certamine, se potius honestati intentum, quàm quæstui deditum, pecuniæ cupiditati fortitudinem prætulisse monstrabat, fiduciam sui non in precio, sed magnanimitate repositam ostensurus. Nec mora, circulatur campus, milite circus stipatur, concurrunt pugiles, fit fragor, fremit spectatrix turba votorum suffragiis discors. Excandescunt igitur athletæ animis, & mutuis in vulneribus ruentes, eundem lucis ac pugnæ exitum sortiuntur. Credo procurante fortunâ, ne alter alterius exitio gloriam voluptatemq; perciperet. Quæ res Rørico rebellium animos conciliavit, tributaq; restituit.

Eodem tempore Horvvendillus & Fengo, quorum pater Gervvendillus Jutorum præfectus extiterat, eidem à Rørico in Jutiæ præsidium surrogantur. At Horvvendillus triennio tyrannide gesta, per summam rerum gloriam piraticæ incubuerat, cùm Rex Norvagiæ Collerus operum ejus ac famæ magnitudinem æmulatus, decorum sibi fore existimavit, si tam latè patentem piratæ fulgorem superior armis obscurare quivisset. Cujus classem variâ fretum navigatione scrutatus offendit. Insula erat medio sita pelago, quam piratæ collatis utrinq; secus navigiis obtinebant. Invitabat duces jocunda littorum species: hortabatur exterior locorum amœnitas interiora nemorum verna perspicere, lustratisq; saltibus secretam sylvarum indaginem pererrare. Ubi fortè Collerum Horvvendillumq; invicem sine arbitris obvios incessus reddidit. Tunc Horvvendillus prior Regem percontari nisus, quo pugnæ genere decernere libeat, præstantissimum affirmans, quod paucissimorum viribus ederetur. Duellum siquidèm ad capessendam fortitudinis palmam omni certaminis genere efficacius fore, quod propriâ virtute subnixum, alienæ manus opem excluderet. Tam fortem juvenis sententiam admirans Collerus, cùm mihi, inquit, pugnæ delectum permiseris, maximè utendum judico, quæ tumultuationis expers duorum operam capit. Sanè & audacior, & victoriæ promptior æstimatur. In hoc communis nobis sententia est, hoc ultrò judicio convenimus. At quoniam exitus in dubio manet, invicem humanitati deferendum est, nec adeò ingeniis indulgendum, ut extrema negligantur officia. Odium in animis est, adsit tamen pietas, quæ rigori demum opportuna succedat. Nam etsi mentium nos discrimina separant, naturæ tamen jura conciliant. Horum quippe consortio jungimur, quantuscunq; animos livor dissociet. Hæc itaq; pietatis nobis conditio sit, ut victum victor inferiis prosequatur. His enim suprema humanitatis officia inesse constat, quæ nemo pius abhorruit. Utraq; acies id munus, rigore deposito, concorditer exequatur. Facessat post fatum livor, simultasq; funere sopiatur. Absit nobis tantæ crudelitatis specimen, ut quanquam vivis odium intercesserit, alter alterius cineres persequamur. Gloriosum victori erit, si victi funus magnificè duxerit. Nam qui defuncto hosti justa persolverit, superstitis sibi favorem ascit, vivumq; beneficio vincit, quisquis extincto studium humanitatis impenderit. Est & alia non minus luctuosa calamitas, quæ vivis interdum damnata corporum parte contingit. Huic non segnius quàm ultimæ sorti succurrendum existimo. Sæpè enim incolumi spiritu membrorum clades pugnantibus incidit: quæ sors omni fato tristior duci solet, quòd mors omnium memoriam collat, vivens verò proprii corporis stragem negligere nequeat. Hoc quoq; malum ope excipiendum est. Conveniat igitur alterius ab altero læsionem denis auri talentis sarciri. Nam si pium est alienis calamitatibus compati, quantò magis propriis misereri? Nemo naturæ non consulit: quam qui negligit, sui parricida est.

In

In hæc datâ acceptâq; fide, pugnam ineunt. Neq; enim eis aut mutui occursus novitas, aut vernantis loci jucunditas, quo minus inter se ferro occurrerent, respectui fuit. Horvvendillus appetendi hostis, quàm muniendi corporis nimio animi calore avidior redditus, neglectâ clypei curâ, ambas ferro manus injecerat. Nec audaciæ eventus defuit. Collerum siquidem scuto crebris ictibus absumpto spoliatum, defecto tandem pede exanimem occidere coëgit. Quem, ne pacto abesset, regio funere elatum, magnifici operis tumulo, ingentiq; exequiarum apparatu prosequutus est. Deinde sororem ejus Selam nomine, piraticis exercitam rebus, ac bellici peritam muneris persequutus occidit. RORICUS.

Triennium fortissimis militiæ operibus emensus, opima spolia, delectamq; prædam Rorico destinat, quo sibi propiorem amicitiæ ejus gradum conscisceret. Cujus familiaritate fultus, filiæ ejus Geruthæ connubium impetravit, ex qua filium Amlethum sustulit.

Tantæ felicitatis invidiâ accensus Fengo, fratrem insidiis circumvenire constituit. Adeò ne à necessariis quidem secura est virtus. At ubi datus parricidio locus, cruenta manu funestam mentis libidinem satiavit. Trucidati quoq; fratris uxore potitus, incestum parricidio adjecit. Quisquis enim uni se flagitio dederit, in aliud mox proclivior ruit: ità alterum alterius incitamentum est. Idem atrocitatem facti tantâ calliditatis audaciâ texit, ut sceleris excusationem benevolentiæ simulatione componeret, parricidiumq; pietatis nomine colorarct. Gerutham siquidem, quanquam tantæ mansuetudinis esset, ut neminem vel tenui læsione commoverit, incitatissimum tamen mariti odium expertam, salvandæq; ejus gratiâ fratrem à se interfectum dicebat, quod mitissimam & sine felle fœminam gravissimum viri supercilium perpeti indignum videretur. Nec irrita propositi persvasio fuit. Neq; enim apud principes fides mendacio deest, ubi scurris interdum gratia redditur, obtrectatoribus honos. Nec dubitavit Fengo, parricidales manus flagitiosis inferre complexibus, geminæ impietatis noxam pari scelere prosequutus.

Quod videns Amlethus, ne prudentiùs agendo patruo suspectus redderetur, stoliditatis simulationem amplexus, extremum mentis vitium finxit; eoq; calliditatis genere non solum ingenium texit, verumetiam salutem defendit. Quotidie maternum larem pleno sordium torpore complexus, abjectum humi corpus obscœni squaloris illuvie respergebat. Turpatus oris color, illitaq; tabo facies ridiculæ stoliditatis dementiam figurabant. Quicquid voce edebat, deliramentis consentaneum erat. Quicquid opere exhibuit, profundam redolebat inertiam. Quid multa? Non virum aliquem, sed delirantis fortunæ ridendum diceres monstrum. Interdum foco assidens, favillasq; manibus verrens, ligneos uncos creare, eosdemq; igni durare solitus erat: quorum extrema contrariis quibusdam hamis, quo nexuum tenaciores existerent, informabat. Rogatus quid ageret, acuta se referebat in ultionem patris spicula præparare. Nec parvo responsum ludibrio fuit, quòd ab omnibus ridiculi operis vanitas contemneretur, quanquam ea res proposito ejus postmodum opitulata fuerit. Quæ solertia apud altioris ingenii spectatores primam ei calliditatis suspicionem injecit. Ipsa namque exiguæ artis industriâ arcanum opificis ingenium figurabat. Nec credi poterat obtusi cordis esse, qui tam exculto manus artificio calluisset. Deniq; exactissima cura præustorum stipitum congeriem asservare solebat. Fuêre ergo qui illum vegetioris ingenii asserentes, sapientiam simplicitatis prætextu occulere, ptofundumq; animi studium calliditatis commento obscurare putarent, nec aptius astum deprehendi posse, quàm si illi inter latebras usquam excellentis formę fœmina applicaretur, quæ animum ejus ad amoris illecebras provocaret. Naturæ siquidem tam præceps in Venerem esse ingenium, ut arte dissimulari non possit: vehementiorem quoq; hunc motû fore, quàm ut astu interpellari queat: ideoq;, si is inertiâ fingeret, futurum, ut occasione susceptâ, voluptatis illico virib⁹ obtem-

RÓRICUS. obtemperaret. Procurantur igitur qui juvenem in longinquas nemorum partes equo perductum, eo tentamenti genere aggrederentur. Inter quós fortè quidam Amlethi collacteus aderat, à cujus animo nondum sociæ educationis respectus exciderat. Hic præteriti convictus memoriam præsenti imperio anteponens, Amlethum inter deputatos comites, instruendi potius quàm insidiandi studio prosequebatur, quòd eum ultima passurum non dubitaret, si vel modicum sensati animi indicium præbuisset, maximè verò si Veneris palàm rebus uteretur. Quod ipsi quoq; Amletho obscurum non fuit. Equum siquidem conscendere jussus, ita se de industria collocavit, ut suum ipsius cervici dorsum obvertens, adversa caudam fronte spectaret. Quam frenis quoq; complecti cœpit, perinde atq; ea parte ruentis equi impetum moderaturus. Qua astutiæ meditatione patrui commentum illusit, insidias expugnavit. Ridiculum satis spectaculum fuit, cum idem habenæ expers, regente caudam sessore procurreret.

Procedens Amlethus, cum obvium inter arbusta lupum habuisset, comitibus tenerioris ætatis equum occurisse dicentibus, perpaucos hujusmodi in Fengonis grege militare subjunxit, ut modesto, ita faceto imprecationis genere patrui divitias insequutus. Qui cum illum prudenti responso usum astruerent, ipse quoq; se de industriâ locutum asseverabat, ne aliqua ex parte mendacio indulgere videretur. Falsitatis enim alienus haberi cupiens, ita astutiam veriloquio permiscebat, ut nec dictis veracitas deesset, nec acuminis modus verorum judicio proderetur.

Idem littus præteriens, cum comites invento periclitatæ navis gubernaculo, cultrum à se eximiæ granditatis repertum dixissent: eo, inquit, prægrandem pernam secari convenit; profectò mare significans, cujus immensitati gubernaculi magnitudo congrueret. Harenarum quoq; præteritis clivis, sabulum perinde ac farra aspicere jussus, eadem albicantibus maris procellis permolita esse respondit. Laudato à comitibus responso, idem à se prudenter editum asseverabat. Ab iisdem, quo majorem exercendæ libidinis audaciam sumeret, de industria relictus, immissam à patruo fœminam, perinde ac fortuitò oblatam, obscuro loco obviam recepit, constuprassetq;, ni collacteus ejus tacito consilii genere insidiarum indicium detulisset. Considerans enim quonam aptius modo occultum monitoris officium exequi, periculosamq; juvenis lasciviam præcurrere posset, repertam humi paleam œstri prætervolantis caudæ submittendam curavit. Egit deinde ipsum in ea potissimum loca, quibus Amlethum inesse cognovit: eoq; facto maximum incauto beneficium attulit. Nec callidius transmissum indicium, quàm cognitum fuit. Siquidem Amlethus viso œstro, simulq; stramine, quod caudæ insitum gestabat, curiosius pernotato, tacitum cavendæ fraudis monitum intellexit. Igitur insidiarum suspicione conterritus, quò tutius voto potiretur, exceptam amplexibus fœminam ad palustre procul invium protrahit. Quam etiam peracto concubitu, ne rem cuiquam proderet, impensius obtestatus est. Pari igitur studio petitum ac promissum est silentium. Maximam enim Amletho puellæ familiaritatem vetus educationis societas conciliabat, quod uterq; eosdem infantiæ procuratores habuerit.

Domum itaque reductus, cunctis, an Veneri indulsisset, per ludibrium interrogantibus, puellam à se constupratam fatetur. Interrogatus rursum quo rem loco egerit, quòve pulvino usus fuerit; ungulæ jumenti, cristæq; galli, laquearibus quoq; tecti innixum se dixit. Horum enim omnium particulas, vitandi mendacii gratiâ, cum tentandus proficisceretur, contraxerat. Quæ vox multo circumstantium risu excepta est, quanquam nihil rerum veritati per jocum detraxerit. Puella quoq; ea de re interrogatâ, nihil eum tale gessisse perhibuit. Fides negationi habita est, eo quidem pronius, quo minus satellites facti conscios fuisse constabat. Tum is qui præstandi indicii gratiâ œstrû signaverat, ut salutê Amlethi vaframenti sui beneficio constitisse monstraret, nuper se ejus unicè studiosû extitisse dicebat. Nec inepta juvenis responsio fuit. Nec enim indicis

dicis

dicis meritum negligere putaretur, quiddam ſtraminis gerulum ſubitis ad lapſum pennis, quodq́; paleam poſteriore corporis parte defixam geſtaret, ſibi conſpectum retulit. Quod dictum, ut cæteros cachinno concuſſit, ita Amlethi fautorem prudentia delectavit. RORICVS.

Superatis omnibus, arcanamq́; juvenilis induſtriæ feram patefacere nequeuntibus, quidam amicorum Fengonis, præſumptione quàm ſolertiâ abundantior, fore negabat, ut inextricabile calliditatis ingenium uſitato inſidiarum genere proderetur. Majorem quippe ejus pervicaciam eſſe, quàm ut levibus experimentis attingi debeat. Quamobrem multiplici illius aſtutiæ ſimplicem tentationis modum afferri non oportere. Subtiliorem itaq; rationis viam altiore animi ſenſu à ſe repertam dicebat, executioni non incongruam, & propoſitæ rei indagationi efficaciſſimam. Fengone ſiquidem per ingentis negotii ſimulationem de induſtriâ abſentiam præſtante, ſolum cum matre Amlethum cubiculo claudi oportere, procurato antea viro, qui ambobus inſciis in obſcura ædis parte conſiſteret, quid illis colloquio foret, attentius excepturus. Futurum enim ut ſi quid filius ſaperet, apud maternas aures eloqui non dubitaret, nec ſe genitricis fidei credere pertimeſceret. Idem ſe explorationis miniſtrum cupidius offerebat, ne potius autor conſilii, quàm executor videretur. Delectatus ſententiâ Fengo, factâ longinquæ profectionis ſimulatione diſcedit. Is verò qui conſilium dederat, conclave, quo cum matre Amlethus recludebatur, tacitè petivit, ſubmiſſusq́; ſtramento delituit. Nec inſidiarum Amletho remedium defuit. Veritus enim ne clandeſtinis cujuſpiam auribus exciperetur, primùm ad ineptæ conſvetudinis ritum decurrens, obſtrepentis galli more occentum edidit, brachiisq; pro alarum plauſu concuſſis, conſcenſo ſtramento corpus crebris ſaltibus librare cœpit, ſi quid illic clauſum deliteſceret experturus. At ubi ſubjectam pedibus molem perſenſit, ferro locum rimatus ſuppoſitum confodit, egeſtumq́; latebrâ trucidavit. Cujus corpus in partes conſciſſum, aquis ferventibus coxit, devorandumq́; porcis per os cloacæ patentis effudit, atq; ita miſeris artubus cœnum putre conſtravit. Taliter eluſis inſidiis conclave repetit. Cumq́; mater magno ejulatu queſta præſentis filii ſocordiam deflere cœpiſſet: quid, inquit, mulierum turpiſſima, graviſſimi criminis diſſimulationem falſo lamenti genere expetis, quæ ſcorti more laſciviens, nefariam ac deteſtabilem tori conditionem ſecuta, viri tui interfectorem pleno inceſti ſinu amplecteris, & ei qui prolis tuæ parentem extinxerat, obſcœniſſimis blandimentorum illecebris adulatis? Ita nempe equæ conjugum ſuorum victoribus maritantur: brutorum natura hæc eſt, ut in diverſa paſſim conjugia rapiantur: hoc tibi exemplo prioris mariti memoriam exoleviſſe conſtat. Ego verò non ab re ſtolidi ſpeciem gero, cùm haud dubitem, quin is qui fratrem oppreſſerit, in affines quoq; pari crudelitate debacchaturus ſit. Unde ſtoliditatis quàm induſtriæ habitum amplecti præſtat, & incolumitatis præſidium ab extremâ deliramentorum ſpecie mutuari. In animo tamen paternæ ultionis ſtudium perſeverat, ſed rerum occaſiones aucupor, temporum opportunitates opperior. Non idem omnibus locus competit. Contra obſcurum immitemq́; animum altioribus ingenii modis uti convenit. Tibi verò ſupervacuum ſit meam lamentari deſipientiam, quæ tuam juſtius ignominiam deplorare debueras. Itaq; non alienæ, ſed propriæ mentis vitium defleas neceſſe eſt. Cætera ſilere memineris. Tali convicio laceratam matrem ad excolendum virtutis habitum revocavit, præteritosq́; ignes præſentibus illecebris præferre docuit.

Reverſus Fengo, inſidioſæ explorationis actorem nuſquam repertum, diutinæ inquiſitionis ſtudio proſequebatur, nemine ſe eum uſpiam conſpexiſſe dicente. Amlethus quoq;, an ullum ipſius veſtigium deprehenderit per jocum rogatus, in cloacam illum iviſſe retulit, perq́; ejus ima collapſum, ac

 nimia

RORICVS. nimia cœni mole obrutum, à subeuntibus passim porcis esse consumptum. Quod dictum tametsi veri confessionem exprimeret, quia specie stolidum videbatur, auditoribus ludibrio fuit.

Cumq; Fengo privignum indubitatæ fraudis suspectum tollere vellet, sed id tum ob avi ejus Rørici, tum ob conjugis offensam, exequi non auderet: Britanniæ regis officio necandum duxit, innocentiæ simulationem alieno ministerio quæsiturus. Ita dum occultare sævitiam cupit, amicum inquinare, quàm sibi infamiam consciscere maluit. Discedens Amlethus, matri tacitè jubet, textilibus aulam nodis instruat, suasq; post annum inferias falsò peragat, eoq; tempore reditum pollicetur. Proficiscuntur cum eo bini Fengonis satellites, literas ligno insculptas (nam id celebre quondam genus chartarum erat) secum gestantes, quibus Britannorum Regi transmissi sibi juvenis occisio mandabatur. Quorum Amlethus quietem capientium loculos perscrutatus, literas deprehendit. Quarum perlectis mandatis, quicquid e chartis illitum erat, curavit abradi, novisq; figurarum apicibus substitutis, damnationem suam in comites suos, mutato mandati tenore, convertit. Nec mortis sibi sententiam ademisse, & in alios periculum transtulisse contentus, preces hujusmodi falsò Fengonis titulo subnotatas adjecit, ut Britanniæ rex prudentissimo ad se juveni misso filiam in matrimonium erogaret.

At ubi in Britanniam ventum, adeunt legati Regem, literasq; quas alienæ cladis instrumentum putabant, propriæ mortis indices obtulerunt. Quo dissimulato Rex hospitali illos humanitate prosequitur. Tunc Amlethus omnem regiarum dapum apparatum, perinde ac vulgare edulium aspernatus, summam epularum abundantiam miro abstinentiæ genere aversatus est, nec minus potioni quàm dapibus pepercit. Admirationi omnibus erat, quod alienigenæ gentis juvenis, accuratissimas regiæ mensæ delicias, & instructissimas luxu epulas, tanquam agreste aliquod obsonium fastidiret. Soluto convivio, rex quum amicos ad quietem dimitteret, per quendam cubiculo immissum, nocturna hospitum colloquia clandestino explorationis genere cognoscenda curavit. Interrogatus igitur à sociis Amlethus, quid ità hesternis epulis, perindè ac venenis abstinuisset? panem cruoris contagio respersum, potioni ferri saporem inesse, carneas dapes humani cadaveris oliditate perfusas, ac veluti quadam funebris nidoris affinitate corruptas dicebat. Addidit quoq; Regem servilibus oculis esse, Reginam tria ancillaris ritus officia præ se tulisse, non tam cœnam quàm ejus auctores plenis opprobrii conviciis insecutus. Cui mox socii pristinum mentis vitium exprobrantes, variis petulantiæ ludibriis insultare cœperunt, quòd probanda culparet, causaretur idonea, quòd insignem regem, excultamque moribus fœminam parum honesto sermone lacessieret, laudemque meritos extremi dedecoris opprobrio respersisset.

Quibus Rex ex satellite cognitis, talium auctorem supra mortalem habitum aut sapere, aut desipere testatus est, tam paucis verbis perfectissimam industriæ altitudinem complectendo. Accersitum deinde villicum, unde panem adsciverat percontatur. Qui quum eum domestici pistoris operà confectum assereret, sciscitatur item, ubi materiæ ejus seges crevisset, & an ullum illic humanæ stragis indicium extaret. Qui respondit, haud procul abesse campum, vetustis interfectorum ossibus obsitum, & adhuc manifesta antiquæ stragis vestigia præ se ferentem, quem à se perinde ac cæteris feraciorem opimæ ubertatis spe, verna fruge consertum dicebat. Itaq; se nescire, an panis hoc tabo vitiosi quicquam saporis contraxerit. Quo audito Rex, Amlethum vera dixisse conjectans, unde lardum quoq; allatū fuisset, cognoscere curæ habuit. Ille sues suâ per incuriam custodiâ elapsos, putri latronis cadavere pastos asseverabat, ideoq; fortè eorum carnibus corruptioni affinem incessisse saporem. Quum rex in hoc quoq; veracem Amlethi sententiam comperisset, quonam liquore potionem miscuisset inquirit. Ut farre & aqua temperatam cognovit, demonstratum sibi scaturiginis locum in altum fodere

aggres-

aggreſſus, complures gladios rubigine adeſos reperit, ex quorum odore lymphas vitium traxiſſe exiſtimatum eſt. Alii ideo potionem notatam referunt, RORICVS. quòd in ejus hauſtu apes abdomine mortui alitas deprehenderit, vitiumq; referri guſtu, quod olim favis inditum extitiſſet. A quo rex culpati ſaporis cauſas competenter editas videns, quùm ab eodem exprobratam ſibi oculorum ignominiam, ad generis fœditatem pertinere cognoſceret, clam conventâ matre, quis ſibi pater extitiſſet inquirit. Quâ neminem ſe præter regem paſſam dicente, rem quæſtione ex ea cognoſcendam minatus, quòd ſervo ortus eſſet accepit, notatæ originis ambiguitatem extorto confeſſionis indicio perſcrutatus. Igitur ut conditionis ſuæ rubore confuſus, ita juvenis prudentiâ delectatus, eundem cur reginam ſervilium morum exprobratione maculaſſet, interrogat. Sed dum conjugis comitatem nocturno hoſpitis ſermone laceſſitam doluit, eandem ancilla matre creatam didicit. Siquidem ille tria ſe circa eam ſervilis ritus vitia denotaſſe dicebat: Unum, quod ancillæ more pallio caput obduxerit: alterum quod veſtem ad greſſum ſuccinxerit: tertium, quod ciborum reliquias dentium anguſtiis inhærentes ſtipite eruerit, erutasq; commanducaverit. Matrem quoq; ejus in ſervitutem captivitate redactam memorabat, ne potius ſervili more, quàm genere eſſe videretur.

Cujus induſtriam rex perinde ac divinum aliquod ingenium veneratus, filiam ei in matrimonium dedit, affirmationem quoq; ejus tanquam cœleſte quoddam teſtimonium amplexatus eſt. Cæterùm comites ipſius, ut amici mandatis ſatisfaceret, proximâ die ſuſpendio conſumpſit. Quod beneficium Amlethus tanquam injuriam ſimulatâ animi moleſtia proſecutus, aurum à rege compoſitionis nomine recepit, quod poſtmodum igni liquatum clam cavatis baculis infundendum curavit.

Apud quem annum emenſus, impetratâ profectionis licentia patriam repetit, nihil ſecum ex omni regiarum opum apparatu præter gerulos auri bacillos deportans. Ut Jutiam attigit, præſentem cultum priſtinis permutavit moribus, quibus ad honeſtatem uſus fuerat, in ridiculæ conſvetudinis ſpeciem de induſtria converſis. Cumq; triclinium in quo ſuæ ducebantur exequiæ, ſqualore obſitus intraſſet, maximum omnibus ſtuporem injecit, quod obitum ejus falsò fama vulgaverat. Ad ultimum horror in riſum conceſſit, exprobrantibus ſibi mutuò per ludibrium convivis vivũ affore, quem ipſi perinde ac defunctum inferiis proſequerentur. Idem ſuper comitibus interrogatus, oſtenſis quos geſtabat baculis, hic, inquit, & unus & alius eſt. Quod utrum verius, an jocoſius protulerit neſcias. Siquidem ea vox, quanquam à plerisq; vana exiſtimata fuerit, à veri tamen habitu non deſcivit, quæ peremptorum loco penſationis eorum pretium demonſtrabat. Pincernis deinde, quò majorem convivis hilaritatem afferret, conjunctus, curioſiore propinandi officio fungebatur. Et ne greſſum laxior veſtis offenderet, latus gladio cinxit, quem plerumq; de induſtria diſtringens, ſupremo digitos acumine vulnerabat. Quamobrem à circumſtantibus curatum, ut gladius cum vagina ferreo clavo trajiceretur. Idem quo tutiorem inſidiis aditum ſtrueret, petitam poculis nobilitatem crebris potionibus oneravit, adeoq; cunctos mero obruit, ut debilitatis temulentia pedibus, intra regiam quieti ſe traderent, eundemq; convivii & lecti locum haberent. Quos quùm inſidiis opportunos animadverteret, oblatam propoſiti facultatem exiſtimans, præparatos olim ſtipites ſinu excipit, ac deinde ædem in qua proceres paſſim fuſis humi corporibus permixtam ſomno crapulam ructabantur, ingreſſus, compactam à matre cortinam, quæ etiam interiores aulæ parietes obducebat, reſciſſis tenaculis decidere coëgit. Quam ſtertentibus ſuperjectam, adhibitis ſtipitum curvaminibus, adeò inextricabili nodorum artificio colligavit, ut nemo ſubjectorum, tametſi validius adniteretur, conſurgendi effectum aſſequi poſſet. Poſt

AMLETVS. hæc tectis ignem injicit, qui crebrescentibus flammis late incendium spargens, totos involvit penates, regiam consumpsit, omnésq; aut profundum carpentos somnum, aut frustra assurgere conantes, cremavit. Inde petito Fengonis cubiculo, qui prius à comitibus in tabernaculum perductus fuerat, gladium forte lectulo cohærentem arripuit, suumq; ejus loco defixit. Excitato deinde patruo, proceres ejus igne perire retulit, adesse Amlethum veterum uncorum suorum ope succinctum, & jam debita paternæ cladis supplicia exigere avidum. Ad hanc vocem Fengo lectulo desiliens, dum proprio defectus gladio nequicquam alienum distringere conatur, opprimitur. Fortem virum, æternoq; nomine dignum, qui stultitiæ commento prudenter instructus, augustiorem mortali ingenio sapientiam admirabili ineptiarum simulatione suppressit, nec solum propriæ salutis obtentum ab astutia mutuatus, ad paternæ quoq; ultionis copiam eàdem ductum præbente pervenit. Itaq; & se solerter tutatus, & parentem strenuè ultus, fortior, an sapientior existimari debeat, incertum reliquit.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI TERTII FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER QUARTUS.

ERACTA vitrici strage, Amlethus facinus suum incerto popularium judicio offerre veritus, latebris utendum existimavit, donec, quorsum inconditæ plebis vulgus procurreret, didicisset. Igitur vicinia quæ noctu incendiū speculata fuerat, manè causam conspecti ignis nosse cupiens, collapsam in cineres regiam animadvertit, ruinasq; ejus adhuc tepidas perscrutata, nihil præter informes combustorum corporum reliquias repetit. Adeò autem vorax flamma omnia perederat, ut ne index quidem extaret, ex quo tantæ cladis causa accipi posset. Corpus quoq; Fengonis ferro confossum inter cruentas spectabatur exuvias. Aliis indignatio patens, aliis mœror, quibusdam gaudium occultum incesserat. Hi ducis lamentabantur interitum, hi sopitam parricidæ tyrannidem gratulabantur. Ità regiæ necis eventus dividuâ spectatorum sententiâ excipiebatur.

Eà vulgi tranquillitate Amlethus relinquendarum latebrarum fiduciam adeptus, accersitis quibus arctiorem patris memoriam inhærere cognoverat, concionem petit, in qua orationem hujusmodi habuit: Non vos moveat, proceres, præsens calamitatis facies, si quos miserabilis Horvvendilli exitus movet: non vos inquam moveat, quibus in regem fides, in parentem pietas servata est. Parricidæ, non regis intueamini funus. Luctuosior siquidem illa facies erat, quùm ipsi regem nostrum ab iniquissimo parricida (ne dicam fratre) flebiliter jugulatum vidistis. Ipsi laceros Horvvendilli artus, ipsi corpus crebris vulneribus absumptum plenis miserationis oculis aspexistis. Quem ab atrocissimo carnifice spiritu spoliatum, ut patria libertate exueretur, quis dubitet? Una manus ei fatum, & vobis servitutem injecit. Quis igitur tam amens, ut Fengonis crudelitatem Horvvendillianæ præferat pietati? Mementote quâ vos Horvvendillus benevolentiâ foverit, justitiâ coluerit, humanitate dilexerit. Memineritis ademptum vobis mitissimum regem, justissimum patrem, subrogatum tyrannum, suffectum parricidam, erepta jura, contaminata omnia, pollutam flagitiis patriam, impositum cervicibus jugum, ereptum libertatis arbitrium. Et nunc his finis; quùm suis auctorem criminibus obrutum, suorum pœnas scelerum parricidam pependisse cernatis. Quis mediocriter prudens spectator,

tor, beneficium injuriæ loco duxerit? Quis mentis compos proprium in auctorem ſcelus recidiſſe condoleat? Quis cruentiſſimi lictoris cladem defleat, aut crudeliſſimi tyranni juſtum lamentetur interitum? Præſtò eſt auctor rei, quem cernitis. Ego quidem & parentem & patriam ultione proſequutum me fateor, Opus, quod veſtris pariter manibus debebatur, exercui. Quod vos mecum communiter condecebat, ſolus implevi. Adde quòd neminem tam præclari facinoris ſocium habui, nec cujuſpiam mihi comes opera fuit. Quanquam haud ignorem vos huic manum daturos negotio, ſi petiſſem; à quibus fidem regi, benevolentiam principi ſervatam non dubito. Sed ſine veſtro diſcrimine nefarios puniri placuit. Neq; enim alienos humeros oneri ſubjiciendos putabam, cui ſuſtentando proprios ſuffecturos credebam. Incineravi ego alios, ſolum Fengonis truncum veſtris manibus concremandum reliqui, in quo ſaltem juſtæ ultionis cupidinem exatiare poſſitis. Concurrite alacres, extruite rogum, exurite impium corpus, decoquite ſceleſtos artus, ſpargite noxios cineres, disjicite immites favillas: non urna, non tumulus nefandas oſſium reliquias claudat. Nullum parricidii veſtigium maneat, nullus contaminatis artubus intra patriam locus exiſtat, nulla contagium vicinia contrahat, non mare, non ſolum damnati cadaveris hoſpitio polluatur. Cætera ego præbui, id ſolùm vobis pietatis officium relictum eſt. His exequiis proſequendus tyrannus, hac pompâ parricidæ funus ducendum. Sed neq; ejus cineres, qui patriam libertate nudaverit, à patria tegi convenit. Præterea quid meas revolvam ærumnas? calamitates recenſeam? retexam miſerias? quas ipſi me plenius noſtis. Ego à vitrico ad mortem quæſitus, à matre contemptus, ab amicis conſputus, annos flebiliter exegi, dies calamitosè duxi, incertum vitæ tempus periculis ac metu refertum habui. Poſtremò omnem ætatis partem, maximâ cum rerum adverſitate miſerabiliter emenſus ſum. Sæpè me tacitis intra vos queſtibus ſenſu vacuum gemebatis deeſſe ultorem patri, parricidio vindicem. Quæ res occultum mihi veſtræ charitatis indicium attulit, in quorum animis nec dum regiæ cladis memoriam exoleviſſe cernebam. Cujus itaq; tam aſperum pectus, tam ſaxeus rigor, quem non paſſionum mearum compaſſio molliat, ærumnarum miſeratio non flectat? Miſeremini alumni veſtri, moveamini infortuniis meis, qui ab Horvvendilli nece immunes geritis manus. Miſeremini quoq; afflictæ genitricis meæ, & reginæ quondam veſtræ, extincto congaudete dedecori, quæ viri ſui fratrem interfectoremq; complexa, geminum ignominiæ pondus fœmineo perpeti corpore cogebatur. Quamobrem ut ultionis ſtudium occultarem, obſcurarem ingenium, adumbratum non verum inertiæ habitum amplexatus ſum, ſtoliditatis figmento uſus, ſapientiæ commentum texui, quod nunc an efficax fuerit, utrum finis ſui complementum attigerit, veſtro conſpectui patet: vos tantæ rei arbitros habere contentus ſum. Ipſi parricidales favillas pedibus proculcate: deſpicamini cineres ejus, qui jugulati fratris uxorem polluit, flagitio temeravit, dominum læſit, majeſtatem proditionis ſcelere laceſſivit, acerbiſſimam vobis tyrannidem intulit, libertatem ademit, inceſto parricidium cumulavit. Me tam juſtæ vindictæ miniſtrum, tam piæ ultionis æmulum patritio ſuſcipite ſpiritu, debito proſequimini cultu, benigno refovete contuitu. Ego patriæ probrum dilui, matris ignominiam extinxi, tyrannidem repuli, parricidam oppreſſi, inſidioſam patrui manum mutuis inſidiis eluſi: cujus ſi ſupereſſet, indies ſcelera percrebeſcerent. Dolebam & patris & patriæ injuriam, illum extinxi vobis atrociter, & ſupra quàm viros decuerat, imperantem. Recognoſcite beneficium, veneramini ingenium meum, regnum ſi merui date, habetis tanti auctorem muneris, paternæ poteſtatis hæredem, non degenerem, non parricidam, ſed legitimum regni ſucceſſorem, & pium noxæ parricidalis ultorem. Debetis mihi recuperatum libertatis beneficium, excluſum affligentis imperium, ademptum oppreſſoris jugum, excuſſum parricidæ dominium, calcatum tyrannidis ſceptrum. Ego ſervitute vos exui, indui libertate, reſtitui culmen, gloriam reparavi, tyrannum ſuſtu-

RORICVS.

AMLETH. sustuli, carnificem triumphavi. Præmium penes vos est, ipsi meritum nostis, à vestra merces virtute requiritur.

Flexerat hac oratione adolescens omnium animos, quosdam ad miserationem, alios ad lachrymas usq; perduxit. At ubi quievit mœror, rex alacri cunctorum acclamatione censetur. Plurimum quippe spei in ejus industria ab universis reponebatur, qui tanti facinoris summam profundissimo astu texuerat, incredibili molitione concluserat. Mirari illum complures videres, tanto temporis tractu subtilissimum texisse consilium.

His apud Daniam gestis, ternis navigiis impensius adornatis, socerum visurus ac conjugem, Britanniam repetit. In clientelam quoq; armis præstantem juventutem adsciverat, exquisito decoris genere cultam: ut sicut cuncta despicabili dudum habitu gesserat, ita nunc magnificis ad omnia paratibus uteretur, & quicquid olim paupertati tribuerat, ad luxuriæ impensam converteret. In scuto quoq; quod sibi parari jusserat, omnem operum suorum contextum, ab ineuntis ætatis primordiis auspicatus, exquisitis picturæ notis adumbrandum curavit. Quo gestamine perinde ac virtutum suarum teste usus, claritatis incrementa contraxit. Istic depingi videres Horvvendilli jugulum, Fengonis cum incestu parricidium, flagitiosum patruum, fratruelem ridiculum, aduncas stipitum formas, suspitionem vitrici, dissimulationem privigni, procurata tentamentorum genera, adhibitam insidiis fœminam, hiantem lupum, inventum gubernaculum, præteritum sabulum, initum nemus, insitam œstro paleam, instructum indiciis adolescentem, elusis comitibus rem seorsum cum virgine habitam. Cerneres itaque adumbrari regiam, adesse cum filio reginam, trucidari insidiatorem, trucidatum decoqui, cloacæ coctum infundi, infusum suibus objici, cœno artus insterni, instratos belluis absumendos relinqui. Videres etiam ut Amlethus dormientium comitum secretum deprehenderit, ut obliteratis apicibus alia figurarum elementa subsrituerit, ut dapem fastidierit, potionémq; contempserit, ut vultum regis arguerit, ut reginam sinistri moris notaverit. Aspiceres quoq; legatorum suspendium, adolescentis nuptias figurari, Daniam navigio repeti, inferias convivio celebrari, comitum loco baculos percontantibus ostendi, juvenem pincernæ partes exequi, districto per industriam ferro digitos exulcerari, gladium clavo pertundi, convivales plausus augeri, increbrescere tripudia, aulæam dormientibus injici, injectam uncorum nexibus obfirmari, pertinacius sopitos involvi, tectis torrem immitti, cremari convivas, depastam incendio regiam labefactari, Fengonis cubiculum adiri, gladium eripi, inutilem erepti loco constitui, regem privigni manu proprii mucronis acumine trucidari. Hæc omnia excultissimo rerum artificio militari ejus scuto opifex studiosus illeverat, res formis imitatus, & facta figurarum adumbratione complexus. Sed & comites ipsius, quo se nitidius gererent, oblitis tantum auro clypeis utebantur.

Quos Britanniæ Rex benignissimè exceptos, regii apparatus impensis prosequitur. Qui inter epulandum, an Fengo viveret, integrisq; fortunis esset cupidè percontatus, cognoscit è genero ferro periisse, de cujus frustrà salute perquireret. Cúmq; interfectorem ejus crebris percontationibus investigaret, eundem cladis ejus auctorem, ac nuncium extare didicit. Quo audito, tacitum animi stuporem contraxit, quod ad se promissam quondam Fengonis ultionem pertinere cognosceret. Ipse equidem ac Fengo, ut alter alterius ultorem ageret, mutuâ quondam pactione decreverant. Trahebat itaq; regem hinc in filiam pietas, in generum amor, inde charitas in amicum, & præterea jurisjurandi firmitas, ipsa quoq; mutuæ obtestationis religio, quam violare nefarium erat. Tandem cum affinitatis contemptu juratoria præponderavit fides, conversusq; ad ultionem animus, necessitudini religionem anteposuit. Sed quoniam hospitalitatis sacra violare nefas crede-

deba-

debatur, alienâ manu ultionis partes exequi præoptavit, innocentiæ speciem occulto facinore prætenturus. Igitur insidias officiis texit, lædendiq; curam adumbratis benevolentiæ studiis obscuravit. Et quia conjunx ejus ERICVS. nuper morbo consumpta fuerat, Amlethum reparandarum nuptiarum legationem suscipere jubet, admodum se singulari ipsius industriâ delectatum præfatus. Regnare siquidem in Scotia fœminam asserebat, cujus vehementer connubium affectaret. Sciebat namq; eam non modò pudicitiâ cœlibem, sed etiam insolentiâ atrocem, proprios semper exosam procos, amatoribus suis ultimum irrogasse supplicium, adeò ut ne unus quidem è multis extaret, qui procationis ejus pœnas capite non luisset.

Proficiscitur itaq; Amlethus quanquam periculosa legatio imperaretur, injuncti muneris obsequium non detrectans, sed partim domesticis servis, partim regis vernaculis fretus. Ingressusq; Scotiam, quum haud procul reginæ penatibus abesset, recreandorum equorum gratiâ junctum viæ pratum accessit, ibiq; loci specie delectatus, quieti consuluit, jocundiore rivi strepitu somni cupidinem provocante, ordinatis qui stationem eminus observarent. Quo audito regina denos juvenes exterorum adventum apparatumq; speculaturos emittit. Quorum unus vegetioris ingenii, elusis vigilibus, pervicacius subiens clypeum Amlethi, quem capiti fortè dormitutus affixerat, tanta lenitate submovit, ut ne superjacentis quidem quietem turbaret, aut cujuspiam ex tanto agmine somnum perrumperet, dominam non modo nuncio, sed etiam rerum indicio certiorem redditurus. Delegatas quoq; ei literas loculis, quibus asservabantur, pari calliditate subduxit. Quibus regina ad se perlatis clypeum curiosius contemplata, ex affixis notulis totius argumenti summam elicuit, eumq; affore intellexit, qui exactissimo prudentiæ consilio fretus, de patruo paternæ cladis pœnas acceperit. Literas quoq; nuptiarum suarum petitionem continentes intuita, totos obliteravit apices, quod senum admodum connubium abhorreret, juvenum complexus appeteret. Inscripsit autem mandatum perinde atq; à Britanniæ rege sibi transmissum, & ejus titulo pariter ac nomine consignatum, quo se latoris peti conjugio simularet. Quin etiam facta quæ ex ejus scuto cognoverat, scripto complectenda curavit, ut & clypeum literarum testem, & literas clypei interpretes existimares. Deinde eos, quorum exploratione usa fuerat, scutum referre, literasq; loco suo restituere jubet, eodem fallaciæ genere Amlethum insequuta, quo eum in cavillandis comitibus usum acceperat.

Interea Amlethus clypeum capiti fraude subductum expertus, occlusis de industria oculis quietem callidius simulat, quod vero sopore amiserat, ficto recuperaturus. Alteram quippe fallendi vicem hôc proniùs ab insidioso quærendam putavit, quò solam prosperiùs egerit. Nec eum opinio fefellit. Speculatorem quippe clandestino aditu scutum ac chartam pristino loco reponere cupientem prosiliens corripit, captumq; vinclorum pœna coercuit. Deinde excitatis comitibus, reginæ penates accedit. Cui ex soceri personâ consalutatæ scriptum ejusdem sigillo obsignatum porrexit. Quod quum accepisset Hermuthruda, (Reginæ id nomen erat) perlegissetque, operam Amlethi industriamq; verbis impensioribus prosequuta, justas Fengonem pœnas pependisse dicebat: ipsum verò Amlethum rem humanâ æstimatione majorem incomprehensæ profunditatis ingenio molitum, quòd non solum paterni exitii, materniq; concubitus ultionem inscrutabili sensus altitudine commentus fuisset, verumetiam regnum ejus, à quo crebras insidias expertus fuerat, conspicuæ probitatis operibus occupasset. Quamobrem mirari se tam eruditi ingenii virum uno nuptiarum errore labefactari potuisse, qui quum humanas penè res claritate transcendat, in ignobilem obscuramq; copulam prolapsus videatur. Quippe conjugem ejus servis parentibus esse, quanquam eos fortuna regiis honoribus exornasset. In expetendis siquidem conjugiis prudenti non formæ fulgorem, sed generis metiendum. Quapropter si ritè „

copu-„

ERICVS, copulam appetat, prosapiam æstimet, nec specie capiatur; quæ quum illecebrarum irritamentum sit, multorum candorem inaniter fucata detersit. Esse verò quam sibi nobilitate parem asciscere possit. Se siquidem nec rebus tenuem, nec sanguine humilem, ejus amplexibus idoneam fore, utpote quam nec regiis opibus vincat, nec avito splendore præcellat. Quippe Reginam se esse, & nisi refragaretur sexus, regem existimari posse: imò quod verius est, quemcunq; toro suo dignata fuerit, regem existere, regnumq; se cum amplexibus dare. Ita & nuptiis sceptrum, & sceptro nuptias respondere. Nec parvi beneficii esse eam proprios offerre amplexus, quæ circa alios ferro repulsam exequi consveverat. Hortatur itaq; placendi studium in se transferat, in se votum nuptiale deflectat, genusq; formæ præferre discat. Hæc dicens, astrictis in eum complexibus ruit.

Ille tam comi virginis eloquio delectatus, in mutua prorumpit oscula, alternos complexuum nodos conserit, sibiq;, quod virgini, placitum protestatur. Fit deinde convivium, accersuntur amici, corrogantur primores, nuptiæ peraguntur. Quibus expletis, cum nuptâ Britanniam repetit, validâ Scotorum manu propiùs subsequi jussâ, cujus operâ adversum varios insidiarum objectus uteretur. Redeunti Britannici Regis filia, quam in matrimonio habebat, occurrit. Quæ quanquam se superductæ pellicis injuriâ læsam quereretur, indignum tamen ajebat maritali gratiæ pellicatus odium anteferri, neq; se adeò virum aversaturam, ut quod ei fraudulentius intentari sciat, silentio occultare sustineat. Habere enim se pignus conjugii filium, cujus saltem respectus conjugalem matri charitatem commendare debuerat. Ipse enim, inquit, matris suæ pellicem oderit, ego diligam: meos in te ignes nulla calamitas sopiet, nullus livor extinguat. Quin & in te sinistrè excogitata detegam, & quas deprehenderim insidias pandam. Quamobrem cavendum tibi socerum putes, quòd ipse legationis proventum carpseris, omnemq; ejus fructum in temet, eluso mittentis voto, pervicaci usurpatione transtuleris. Qua voce se conjugali quàm paternæ charitati propiorem ostendit.

Hæc loquente ea adest Britanniæ rex, generumq; arctius quàm affectuosius amplexatus, convivio excipit, liberalitatis specie fraudis propositum celaturus. Amlethus cognitâ fraude, metum dissimulanter habuit, ducentisq; equitibus in comitatum receptis, subarmalem vestem indutus obsequitur invitanti, maluitq; regiæ simulationi periculosè parere, quàm turpiter repugnare. Adeò honestatem in cunctis observandam putabat. Quem comminus obequitantem rex sub ipsa bipatentium portarum testudine adortus jaculo transegisset, ni ferrum subarmalis togæ durities repulisset. Amlethus levi recepto vulnere, eò loci se contulit, ubi Scoticam juventutem expectandi officio fungi jusserat, captivo novæ conjugis speculatore ad regem remisso, qui se destinatas dominæ literas loculorum custodiæ furtim exemisse testando, crimen in Hermutrudam refunderet, ipsumq; accurato genere excusationis reatu proditionis absolveret. Quem rex avidius fugientem insequi non moratus, majore copiarum parte privavit, ita ut Amlethus die postero salutem prælio defensurus, desperatis admodum resistendi viribus, ad augendam multitudinis speciem, exanima sociorum corpora partim subjectis stipitibus fulta, partim propinquis lapidibus affixa, alia viventum more equis imposita, nullo armorum detracto, perinde ac præliatura seriatìm in aciem cuneumq; digesserit. Nec rarius mortuorum cornu erat, quàm viventium globus. Stupenda siquidem illa facies erat, quum extincti raperentur ad prælia, defuncti decernere cogerentur. Quæ res auctori otiosa non fuit, quùm ipsæ extinctorum imagines lacessentibus Solis radiis immensi agminis speciem darent. Ita enim inania illa defunctorum simulacra pristinum militum numerum referebant, ut nihil ex eorum grege hesternâ strage dimi-

diminutum putares. Quo aspectu territi Britanni, pugnam præcurrêre fugâ, à mortuis superati, quos vivos oppresserant. Quæ victoria nescio callidior, an felicior existimanda sit. Rex dum segniùs fugam intendit, ab imminentibus perimitur Danis. Victor Amlethus ingenti præda acta, convulsisque Britanniæ spoliis, patriam cum conjugibus petit. RORICVS.

XVI. VIGLETVS.

Intereà defuncto Rorico, Vigletus regnum adeptus, Amlethi matrem omni petulantiæ genere fatigatam regiis opibus vacuefecerat, filium ejus fraudato Lethrarum Rege, cui dignitatum jura dandi tollendiq; jus esset, Jutiæ regnum occupasse conquestus. Quam rem Amlethus tantâ animi moderatione excepit, ut Vigleto splendidissimis victoriæ suæ manubiis donato, calumniam beneficio rependere videretur. Quem postmodum, exigendæ ultionis occasione suscepta, bello lacessitum devicit, atq; ex occulto hoste, manifestus evasit. Fiallerum Scaniæ præfectum exilio adegit: quem ad locum, cui Undensakre nomen est, nostris ignotum populis, concessisse est fama. Post hæc quum à Vigleto Scaniæ Sialandiæq; viribus recreato per legatos ad bellum provocaretur, mirificâ animi industriâ duas circa se res, quarum alteri probrum, alteri periculum inesset, fluctuari pervidit. Sciebat quippe, sibi, si provocationem sequeretur, imminere vitæ periculum: si refugeret, instare militiæ probrum. Præponderavit tamen in contemplatore virtutum animo servandæ honestatis cupido, obtuditq; cladis formidinem impensior laudis aviditas, ne solidus gloriæ fulgor meticulosa fati declinatione corrumperetur. Animadvertebat quoq; tantum penè inter ignobilem vitam, & splendidam mortem discriminis interesse, quantum dignitas à contemptu distare cognoscitur. Tanta autem Hermutrudæ charitate tenebatur, ut majorem futuræ ejus viduitatis, quàm propriæ necis solicitudinem animo insitam gestaret, omniq; studio circumspiceret, qualiter ei secundas nuptias, ante belli ingressum consciseret. Quamobrem Hermutruda virilem professa fiduciam, ne in acie quidem se eum deserturam spopondit, detestabilem inquiens fœminam, quæ marito morte conferri formidaret. Quam promissionis novitatem parum executa est. Nam quùm Amlethus apud Jutiam à Vigleto acie interemptus fuisset, ultrò in victoris prædam amplexumq; concessit. Ita " votum omne fœmineum fortunæ varietas abripit, temporum mutatio dis- " solvit: & muliebris animi fidem lubrico nixam vestigio fortuiti rerum casus " extenuant: quæ sicut ad pollicendum facilis, ita ad persolvendum segnis, variis voluptatis irritamentis astringitur, atq; ad recentia semper avidius expe- " tenda, veterum immemor, anhelâ præceps cupiditate dissultat. Hic Amlethi " exitus fuit, qui si parem naturæ atq; fortunæ indulgentiam expertus fuisset, æquasset fulgore superos, Herculea virtutibus opera transcendisset. Insignis ejus sepultura, ac nomine campus apud Jutiam extat. Vigletum tranquillam ac diutinam regni procurationem emensum morbus consumpsit.

XVII. WERMVNDVS.

Cui filius Wermundus succedit. Hic prolixis tranquillitatis ociis fœlicissimâ temporum quiete decursis, diutinam domesticæ pacis constantiam, inconcussa rerum securitate tractabat. Idem prolis expers juventam exegit, senior verò filium Uffonem sero fortunæ munere suscitavit, quùm nullam ei sobolem elapsa tot annorum curricula peperissent. Hic Uffo coævos quosq; corporis habitu supergressus, adeò hebetis ineptiq; animi principio juventæ existimatus est, ut privatis ac publicis rebus inutilis videretur. Siquidem ab ineunte ætate nunquam lusus aut joci consvetudinem præbuit, adeoq; humanæ delectationis vacuus fuit, ut labiorum continentiam jugi silentio premeret, severitatem oris à ridendi prorsus officio temperaret. Verum ut incunabula stoliditatis opinione referta habuit, ita postmodum conditionis contemptum claritate mutavit: & quantùm inertiæ spectaculum fuit, tantum prudentiæ & fortitudinis exemplum evasit. Cujus pater socordiam contemplatus, filiam ei Slesvvicensium præfecti Frovvini in matrimonium ascifcit, illustrissimi viri affinitate utilissimum gerendi regni subsidium recepturo.

Huic

WERMVNDVS.

Huic erant filii Keto,& Wigo, ſplendidiſſimæ indolis juvenes quorum Wermundus non minus quàm Frovvini virtutem futuris filii profectibus deputabat.

Eâ tempeſtate regnabat apud Svetiam Atiſlus, vir famâ ſtudioq; conſpicuus: qui cùm finitimos latè bello preſſiſſet, ne partum virtutibus fulgorem ocio deſidiæq; corrumpendum relinqueret, complura novarum rerum officia ſedulo frequentationis ſtudio celebranda curavit. Inter quæ etiam inſigni armaturâ ſuccinctus, quotidianam ſolitarii inceſſus conſvetudinem præbuit: tum quod in re militari nihil crebro armorum uſu præſtantiùs noſſet, tum ut hujus agitatione ſtudii claritatis incrementa contraheret, in quo non minus ſibi fiducia, quàm laudis cupido vendicavit. Tantam quippe nullius rei violentiam exiſtimabat, ut ejus objectu mentis ſuæ robur quaſſandum timeret. Qui cum trajectus in Daniam armis Frovvinum apud Sleſvvicum acie provocaſſet, magniſq; invicem cædibus copiæ funderentur, accidit ipſos agminum duces ita inter ſe ferro concurrere, ut rem duelli more proſequerentur, & præter publicam belli ſortem privati conflictus ſpecie decertarent. Hunc enim congreſſionis eventum par amborum expetebat affectus, ut virtutem non partium ope, ſed propriâ virium experientiâ teſtarentur. Quo evenit, ut crebreſcentibus utrinq; plagis, Atiſlus armis ſuperior proſtrato Frovvino privatæ victoriæ publicam jungeret, paſſimq; divulſa Danorum agmina profligaret. Inde Svetiam reverſus, Frovvini necem non ſolùm virtutum ſuarum imaginibus adſeripſit, verumetiam impenſiore verborum jactantiâ proſequi conſvevit, gloriam facti vocis petulantiâ demolitus. Aliquando enim ſpecioſiùs virtutes ſilentii verecundia teguntur, quàm ſermonis petulantiâ publicantur.

Frovvini filios Wermundus paternæ dignitatis honoribus evehit, extincti pro patria amici liberos juſto admodum beneficio proſequutus. Quæ res Atiſlo referendi in Daniam belli monitum præbuit. Rediit itaq; ſuperioris pugnæ fiduciâ concitatus, non modò tenues anguſtaſq; copias, verùm omni virtutis Sveticæ robur advectans, perinde ac totius Daniæ imperium rapturus. Quod Frovvini filius Keto per primipilum ſuum Folconem nomine, Wermundo, tunc fortè villam Jslungam tenenti, nunciandum curavit. Qui Regem cum amicis epulantem reperiens, mandatum adhortatione proſequutus, adeſſe belli facultatem diutulè poſtulatam, & ultrò ſe Wermundi votis ingerere dixit: cùm & promptâ vincendi præſtetur occaſio, & maturus triumphi titulus optionis ejus arbitrio tribuatur. Magnam itaq; & inopinam felicitatis dulcedinem eſſe, quàm ei longis affectatam ſuſpiriis, præſentis eventus auſpicia largiantur. Veniſſe ſiquidem Atiſlum innumeris Sveonum copiis ſuccinctum, perinde ac victoriæ certitudinem indubitatâ animi præſumptione complexum. Cumq; præliaturum hoſtem fatum fugæ anteferre dubium non ſit, felicem recentis vulneris ultionem oblata belli facultate præſtari.

Quem Wermundus præclarè ac fortiter legationis partes executum teſtatus, pauliſper epulis refici jubet, quod itinera jejunis officere ſoleant. Qui cùm nequaquam ſibi capiendi cibi otium ſuppetere dixiſſet, potione ſitim lenire depoſcitur. Quo præbito, poculum quoq; (nam aureum erat) adſervare jubetur, affirmante Wermundo commeandi calore defeſſis commodius cratere quàm palmâ lympham excipi, meliuſq; bibendi uſum ſcyphi quàm manus ſubſidio celebrari. Quo tam benevolis verbis muneris magnitudinem proſequente, delectatus utroq; juvenis, ſe prius ad perceptæ potionis menſuram proprii cruoris hauſtu uſurum, quàm Regis conſpectibus terga admoturum promittit. Tam fortem ejus promiſſionem Wermundus mercedis nomine veneratus, aliquanto plus voluptatis ex dato beneficio, quam miles ex accepto percepit. Nec animoſius locutum eum, quàm præliatum expertus eſt.

Com-

Commisso namq; bello, contigit, ut inter varios turmarum procursus concurrentibus Folcone & Atislo, manúmq; diutulè conserentibus, Sveonum exercitus ducis sui eventum sequutus, fugam ingrederetur: Atislus quoque saucius ad naves ex acie convolaret. Cumq; Folco vulneribus ac labore hebetatus, sed & æstu & labore pariter sitiq; perfusus, fugam insequi destitisset hostilem, recreandi corporis gratiâ, proprium casside cruorem excepit, hauriendumq; ori præbuit. Quo facto, receptum à Rege craterem speciosissimè pensavit. Quod videns fortè Wermundus, impensiùs eum peractæ promissionis laudavit. Cui Folco speciosa vota ad debitum finem perducenda respondit. Qua voce non minorem facti sui commendationem quàm Wermundus exhibuit. WERMUNDUS.

Cumq; victores, ut post prælium fit, depositis armis, acquiscentes, variis invicem sermonibus uterentur, Slesvvicensium præfectus Keto, magnæ sibi admirationi esse prædicavit, qualiter Atislus crebris obstantibus causis elapsionis copiam impetraverit, præsertim cùm is ante omnes bella gesserit primus, fugâ verò postremus incesserit: nec alius quispiam ex hostibus fuerit, cujus tantis Danorum studiis affectaretur occasus. Ad hæc Wermundus, nosse eum oportere ajebat, omnem bellorum aciem quadrifariâ dimicantium varietate distingui. Esse enim primi generis bellatores, qui fortitudinem modestiâ temperantes, rebelles acriùs cædant, fugientibus instare erubescant. Hos siquidem esse, quos diuturna armorum experientia certiore virtutis testimonio prosequatur, quiq; gloriam suam non in victorum fugâ, sed vincendorum expugnatione constituant. Esse præliantium & aliud genus, qui corporis animiq; viribus freti, sed nullâ miserationis parte præditi, in hostium tam terga quàm pectora communi cædis atrocitate desæviant. Tales quippe esse, qui juvenilis animi calore provecti, tyrocinii rudimenta bellorum auspiciis ornare contendant; quosq; tam ætatis quàm laudis ardor inflammet, inq; fas & nefas pari nisus securitate præcipitet. Esse etiam tertios, quibus inter metum pudoremq; anxiis progressum terror adimat, recursum ruboris obstaculum tollat, qui sanguine clari, inaniq; tantum proceritate conspicui, aciem numero non viribus densent, hostem umbrâ potius quàm armis feriant, & in bellatorum grege solo corporum spectaculo censeantur. Hos magnarum opum dominos fore, genere quàm animo præstantiores, quos lucis aviditas rerum dominio contracta, plus ignaviæ quàm nobilitatis viribus indulgere compellat. Esse item & alios qui speciem non rem in bellum perferant, seq; extremis fortiorum agminibus inserentes, primi fugam, postremi prælium gerant. In quibus imbecillitatis habitum certi pavoris indicium detegat, cùm semper quæsitis de industriâ subterfugiis, pugnantium terga timidioris progressus pigritiâ subsequantur. His ergo de causis Regem fugâ servatum existimari debere, cum à primi ordinis militibus nulla persecutionis instantiâ fugiens premeretur, qui non victos arcere, sed victoriam conservare curæ habeant, perindéq; cuneos densent, ut trophæi novitas competentibus nixa præsidiis perfectam successus copiam adsequatur. Secundi verò generis pugnatores, quibus objecta quæq; perimere studium sit, non animi, sed opportunitatis inopiâ Atislum intactum liquisse, quòd eos non tam lædendi ausus, quàm facultas defecerit. Sed & tertii ordinis viros, qui ipsum pugnæ tempus trepido vagationis genere deducentes, successus etiam sociæ partis impediunt, quanquam lædendi Regis locum habuerunt, attentandi tamen audaciâ caruisse. His modis Wermundus stupidam Ketonis admirationem absolvens, veras servati Regis causas assertione sua editas memorabat.

Post hæc Atislus Svetiam refugus petit, Frovvini cædem petulantiùs jactans, ac facinoris hujus memoriam verboso laudum suarum relatu incessanter ostentans, non quod receptæ cladis ruborem æquo animo ferret, sed ut recentis fugæ vulnus antiquæ victoriæ titulis recrearet. Cujus rei Keto & Wigo, ut par erat, indignatione permoti, in paternæ ultiònis vota

WERMVNDVS, conjurant. Quam se parum bello exequi posse credentes, sumpto levioris armaturæ paratu, Svetiam solitarii petunt, ingressiq; nemus, in quo Regem absque comite versari solitum famâ cognoverant, tela latebris mandant. Indè cum Atislo profugorum nomine diutulè conversati, cum ab eo, quam patriam haberent, interrogarentur, Slesvvicenses se esse, patriamque cædis causâ liquisse testantur. Quod rex eos non de patrandi facinoris voto, sed de patrati noxâ astruxisse credebat. Eâ quippe fraude percunctantis studium eludere cupiebant, ut relationis certitudo eassum quærenti pareret intellectum, & responsionis veritas caeltis adumbrata figmentis opinionem incuteret falsitatis. Plurimum quippe deformitatis olim ab illustribus viris in mendacio reponebatur. Tum Atislus scire sibi libitum dixit, quis Danorum opinione Frovvini interfector credatur. Ad hæc Keto, dubitari (inquit) cui tanti facinoris claritatem arrogari conveniat, præsertim cum eum publica autoritas acie extinctum perhibeat. Respondit Atislus, frustra aliis Frovvini necem adscribi, quam ipse duntaxat alternâ manus conserrione peregerit. Mox, an ulla Frovvino soboles superesset, perquirit. Ketone deinde duos ejus filios extare dicente, ætatis eorum ac staturæ habitum perquàm libenter se cognoscere dixit. Refert Keto, hos sibi corpore propemodum æquales esse, ætate pares, proceritate persimiles. Tunc Atislus, si mens, inquit, illis ac virtus paterna constaret, acerba mihi tempestas ingrueret. Interrogante deinde eo, an crebram paternæ necis mentionem haberent: Keto, quicquid remedio temperari non possit, supervacuè verbis replicari, subjunxit. Nihil prodesse testatus inexpiabile malum assiduis iterare molestiis. Quo dicto, documentum dedit, ultionem minis præcurri non oportere.

Cumque regem acuendi roboris gratiâ quotidie solitariæ digressionis officio utentem videret, receptis armis cum fratre prævium ejus consectatur incessum. Quibus Atislus visis arenam pressit, quod imminentes vitare deforme existimaret. Illis deinde se perempti ab eo Frovvini pœnas sumpturos dicentibus, præsertim cum plurimo jactantiæ fastu se solum necis ejus fateatur auctorem, cavendum eis, inquit, ne dum ultionis effectum appetant, infirmas & inopes virium manus stultâ secum audaciâ conserant, dumque alienum affectent exitium, proprium experiantur occasum, optimæ indolis habitum præproperâ laudis cupidine consumpturi. Quamobrem parcant juventæ, parcant & indoli, nec temerè votum eis incesserit perlusdi. Itaque paternæ cladis injuriam pecuniâ à se rependi permittant, ingentisque gloriæ loco habeant, quod tantum principem mulctæ nomine eorreuisse, & veluti quodam terroris imperio concussisse credantur. Hæc verò se non timore percitum, sed adolescentiæ eorum miseratione motum docere. A quo Keto frustrà tempus tantâ verborum ambage deduci præfatus, quòd tam justæ ultionis affectum pecuniæ promissione labefactare conetur, progredi illum jubet, & si quid sibi virium sit, solitario secum experiri congressu. Nam & se, remoto fratris adminiculo, propriis acturum viribus, ne manu impari pugna conseri videretur infamis. Duos siquidem cum uno decernere ut iniquum, ita etiam probrosum apud veteres credebatur. Sed neque victoria hoc pugnæ genere parta laudabilior habita, quòd potiùs dedecori quàm gloriæ juncta videretur. Quippe unum à duobus opprimi ut nullius negotii, ita maximi ruboris loco ducebatur. Tanta autem Atislum fiducia ceperat, ut ambos ad se pariter incessendum hortaretur, præfatus se totiòris pugnæ potestatem facturum, quibus pugnandi votum detrahere nequeat. Quam indulgentiam Keto ita aversatus est, ut prius se fato, quàm ea usurum testaretur; oblatam certaminis conditionem

vitio

WERMUNDUS.

vitio sibi vertendam existimans. Quem Atislus manum secum cupidiùs conferentem modesto pugnæ genere excipere cupiens, clypeum ejus duntaxat adacto levius mucrone converberat, animosior salutis suæ, quàm efficacior defensor. Quo diutulè gesto, monet uti fratrem cœpti consortem adsciscat, nec alienæ manus opem exposcere erubescat, cùm solitariam sui conatûs experientiam sine effectu esse videat. Abnuenti parcendum negat, minasq; opere prosecutus, summis eum viribus tentat. A quo tam valido ferri ictu exceptus est, ut ipsum diffissa casside capiti illabi cogeretur. Quo vulnere irritatus, [nam multus è vertice cruor profundebatur,] Ketonem crebris ac vegetis ictibus petitum, genibus humum petere coëgit. Quod Wigo intueri non passus, propior privatæ charitati, quàm publicæ consvetudini, ruborem pietati cedere cogit, invasoq; Atislo fraternæ imbecillitatis protector quàm spectator esse maluit. Quo facto plus opprobrii quàm laudis contraxit, quòd in juvando fratre statutas duelli leges solvisset, eidemq; utilius quàm honestius opem tulisse videretur. Siquidem ex altera lance dedecoris, ex altera pietatis partibus indulsit. Itaq; promptiùs quam speciosiùs Atisli cædes ab ipsis peracta noscebatur. Quæ ne vulgo clàm esset, corpus ejus, abscisso capite, equo impensum extra nemus ferentes, propinquioris pagi incolis tradunt, Frovvini filios paternæ necis ultionem ab Atislo Sveonum rege exegisse testantes. Talem præ se victoriam ferentes, primis à Wermundo honoribus excipiuntur, utilissimum ab eis opus editum judicante, sublatiq; æmuli gloriam quàm admissi opprobrii famam cupidiùs intuente, nec tyranni necem ullis ignominiæ partibus affinem censente. In proverbium apud exteros ductum, quòd priscum dimicandi jus regius labefactasset interitus.

Cumq; Wermundus ætatis vitio oculis orbaretur, Saxoniæ Rex Daniam duce vacam ratus, ei per legatos mandat, regnum quod præter ætatis debitum teneat, sibi procurandum committat, ne nimis longâ imperii aviditate patriam legibus, armisq; destituat. Qualiter enim regem censeri posse, cui senectus animum, cæcitas oculum pari caliginis horrore fuscaverit? Quod si abnuat, filiumq; habeat, qui cum suo ex provocatione confligere audeat, victorem regno potiri permittat. Si neutrum probet, armis secum non monitis agendum cognoscat, ut tandem invitus præbeat, quòd ultroneus exhibere contemnat. Ad hæc Wermundus altioribus suspiriis fractus, impudentiùs se ætatis exprobratione lacerari respondit, quem non ideo huc infelicitatis senectus provexerit, quod pugnæ parcus timidiùs juventam exegerit. Nec aptiùs sibi cæcitatis vitium objectari, quòd plerumque talem ætatis habitum talis jactura consequi soleat, potiùsq; condolendum calamitati quàm insultandum videatur. Justiùs autem Saxoniæ regi impatientiæ notam afferri posse, quem potiùs senis fatum opperiri, quàm imperium poscere decuisset, quod aliquanto præstet defuncto succedere, quàm vivum spoliare. Se tamen ne tanquam delirus priscæ libertatis titulos externo videatur mancipare dominio, propriâ manu provocationi pariturum. Ad hæc legati, scire se inquiunt, regem suum conferendæ cum cœco manus ludibrium perhorrere, quod tam ridiculum decernendi genus rubori quàm honestati propinquiùs habeatur. Aptiùs verò per utriusq; pignus & sanguinem amborum negotio consuli. Ad hæc obstupefactis animo Danis subitaq; responsi ignorantiâ perculsis, Uffo, qui fortè cum cæteris aderat, responsionis à patre licentiam flagitabat, subitoq; velut ex muto vocalis evasit. Cumq; Wermundus, quisnam talem à se loquendi copiam postularet, inquireret, ministriq; eum ab Uffone rogari dixissent, satis esse perhibuit, ut infelicitatis suæ vulneribus alienorum fastus illuderet, ne etiam à domesticis simili insultationis petulantiâ vexaretur. Sed satellitibus Uffonem hunc esse pertinaci affirmatione testantibus, liberum ei sit,

WERMUNDUS.

ei ſit, inquit, quiſquis eſt cogitata profari. Tum Uffo, fruſtra ab eorum rege regnum appeti, inquit, quod tam proprii rectoris officio, quàm fortiſſimorum procerum armis, induſtriaq; niteretur. Præterea nec regi filium, nec regno ſucceſſorem deeſſe, ſciantq; ſe non ſolùm regis eorum filium, ſed etiam quemcunque ex gentis ſuæ fortiſſimis ſecum adſciverit, ſimul pugnâ aggredi conſtituiſſe. Quo audito legati riſere, vanam dicti animoſitatem exiſtimantes. Nec mora, condicitur pugnæ locus, eidemque ſtata temporis meta præfigitur. Tantum autem ſtuporis Uffo loquendi ac provocandi novitate præſentibus injecit, ut utrum voci ejùs an fiduciæ plus admirationis tributum ſit, incertum extiterit.

Abeuntibus autem legatis, Wermundus reſponſionis auctore laudato, quod virtutis fiduciam non in unius, ſed duorum provocatione ſtatuerit, potiùs ſe ei, quicunque ſit, quàm ſuperbo hoſti regno ceſſurum perhibuit. Univerſis autem filium ejus eſſe teſtantibus, qui legatorum faſtum fiduciæ ſublimitate contempſerit, propiùs eum accedere jubet, quod oculis nequeat, manibus experturus. Corpore deinde ejus curioſiùs contrectato, cum ex artuum granditate lineamentiſq; filium eſſe cognoſſet, fidem aſſertoribus habere cœpit, percontariq; eum, cur ſvaviſſimum vocis habitum ſummo diſſimulationis ſtudio tegendum curaverit, tantoq; ætatis ſpatio ſine voce & cunctis loquendi commerciis degere ſuſtinuerit, ut ſe linguæ prorſus officio defectum, nativæque taciturnitatis vitio obſitum credi permitteret? Qui reſpondit, ſe paternâ hactenus defenſione contentum, non prius vocis officio opus habuiſſe, quàm domeſticam prudentiam externâ loquacitate preſſam animadverteret. Rogatus item ab eo, cur duos quàm unum provocare maluit? Hunc idcirco dimicationis modum à ſe exoptatum reſpongit, ut Atisli regis oppreſſio, quæ, quòd à duobus geſta fuerat, Danis opprobrio extabat, unius facinere penſaretur, novumq; virtutis ſpecimen priſca ruboris monumenta convelleret. Ita antiquæ crimen infamiæ, recentis famæ liturâ reſpergendum dicebat. Quem Wermundus juſtam omnium æſtimationem feciſſe teſtatus, armorum uſum, quòd eis parum aſſueviſſet, prædiſcere jubet. Quibus Uffo oblatis, magnitudine pectoris anguſtos loricarum nexus explicuit, nec erat ullam reperire quæ eum juſto capacitatis ſpacio contineret. Majore ſiquidem corpore erat, quàm ut alienis armis uti poſſet. Ad ultimum cùm paternam quoq; loricam violentâ corporis aſtrictione diſſolveret, Wermundus eam à lævo latere diſſecari, fibulaq; ſarciri præcepit, partem quæ clypei præſidio muniatur ferro patere parvi exiſtimans. Sed & gladium, quo tutò uti poſſit, ſumma ab eo curâ conſciſci juſſit. Oblatis compluribus, Uffo manu capulum ſtringens, fruſtratim ſingulos agitandoq comminuit, nec erat quiſquam ex eis tanti rigoris gladius, quem non ad primæ concuſſionis motum crebrâ partium fractione diſſolveret. Erat autem regi inuſitati acuminis gladius Skrep dictus, qui quodlibet obſtaculi genus uno ferientis ictu medium penetrando diffinderet, nec adeo quicquam prædurum foret, ut adactam ejus aciem remorari potuiſſet. Quem ne poſteris fruendum relinqueret, per ſummam alienæ commoditatis invidiam in profunda defoderat, utilitatem ferri, quòd filii incrementis diffideret, cæteris negaturus. Interrogatus autem an dignum Uffonis robore ferrum haberet, habere ſe dixit. Quod ſi pridem à ſe terræ traditum recognito locorum habitu reperire potuiſſet, aptum corporis ejus viribus exhiberet. In campum deinde perduci ſe jubens, cum interrogatis per omnia comitibus defoſſionis locum acceptis ſignorum indiciis comperiſſet, extractum cavo gladium filio porrigit. Quem Uffo nimia vetuſtate fragilem exeſumque conſpiciens, feriendi diffidentia percontatur, an hunc quoque priorum exemplo probare debeat, prius habitum ejus, quàm rem ferro geri oporteat explorandum teſtatus. Refert Wermundus, ſi præſens ferrum ab ipſo ventilando collideretur, non

ſupe-

superesse quod virium ejus habitui responderet. Abstinendum itaq; facto, cujus in dubio exitus maneat. *WERMUNDUS.*

Igitur ex pacto pugnæ locus expetitur. Hunc fluvius Eidorus ita aquarum ambitu vallat, ut earum Interstitio repugnante, navigii duntaxat aditus pateat. Quem Uffone sine comite petente, Saxoniæ regis filium insignis viribus athleta consequitur, crebris utrinq; turbis alternos riparum anfractus spectandi aviditate complentibus. Cunctis igitur huic spectaculo oculos inferentibus, Wermundus in extremâ pontis parte se collocat, si filium vinci contigisset, flumine periturus. Maluit enim sanguinis sui ruinam comitari, quàm patriæ interitum plenis doloris sensibus intueri. Verùm Uffo geminis juvenum congressibus lacessitus, gladii diffidentiâ amborum ictus umbone vitabat, patientius experiri constituens, quem è duobus attentiùs cavere debuisset, ut hunc saltem uno ferri impulsu contingeret. Quem Wermundus imbecillitatis vitio tantam recipiendorum ictuum patientiam præstare existimans, paulatim in occiduam pontis oram mortis cupiditate se protrahit, si de filio actum foret, fatum præcipitio petiturus. Tanta sanguinis charitate flagrantem senem fortuna protexit. Uffo siquidem filium regis ad secum avidius decernendum hortatus, claritatem generis ab ipso conspicuo fortitudinis opere æquari jubet, ne rege ortum plebejus comes virtute præstare videatur. Athletam deinde, explorandæ ejus fortitudinis gratiâ, ne domini sui terga timidius subsequeretur admonitum, fiduciam à regis filio in se repositam egregiis dimicationis operibus pensare præcepit, cujus delectu unicus pugnæ comes adscitus fuerit. Obtemperantem illum, propiúsq; congredi rubore compulsum, primo ferri ictu medium dissecat. Quo sono recreatus Wermundus, filii ferrum audire se dixit, rogatq; cui potissimum parti ictum inflixerit. Referentibus deinde ministris, eum non unam corporis partem, sed totam hominis transegisse compagem: abstractum præcipitio corpus ponti restituit, eodem studio lucem expetens, quo fatum optaverat. Tum Uffo reliquum hostem prioris exemplo consumere cupiens, regis filium ad ultionem interfecti pro se satellitis manibus parentationis loco erogandam impensioribus verbis solicitat. Quem propiùs accedere suâ adhortatione coactum, infligendi ictus loco curiosius denotato, gladioq; quòd tenuem ejus laminam suis imparem viribus formidaret, in aciem alteram verso, penetrabili corporis sectione transverberat. Quo audito Wermundus Skrep gladii sonum secundò suis auribus incessisse perhibuit. Affirmantibus deinde arbitris utrumq; hostem ab ejus filio consumptum, nimietate gaudii vultum fletu solvit. Ita genas, quas dolor madidare non poterat, lætitia rigavit. Saxonibus igitur pudore mœstis, pugilumq; funus summâ cum ruboris acerbitate ducentibus, Uffonem Dani jucundis excepére tripudiis. Quievit tum Atislanæ cædis infamia, Saxonumq; opprobriis expiravit.

Ita Saxoniæ regnum ad Danos translatum, post patrem Uffo regendum suscepit, utriusq; imperii procurator effectus, qui ne unum quidem rite moderaturus credebatur. Hic à compluribus Olavus est dictus, atq; ob animi moderationem Mansveti cognomine donatus. Cujus sequentes actus vetustatis vitio solennem fefellére notitiam. Sed credi potest gloriosos eorum processus extitisse, quorum tam plena laudis principia fuerint. Tam brevi factorum ejus prosecutione animadverto, quòd illustrium gentis nostræ virorum splendorem scriptorum penuria laudi memoriæq; subtraxerit. Quod si patriam hanc fortuna Latino quondam sermone donâsset, innumera Danicorum operum volumina tererentur. *XVIII. VFFO, qui & OLAVUS.*

Uffoni Dan filius successit. Qui cùm transfusis in exteros præliis trophæorum frequentiâ rerum dominium propagâsset, partum gloriæ fulgorem tetro superbiæ squalore fuscavit, ita à clarissimi parentis honestate de- *XIX. DAN. II.*

DAN. II. generans, ut cùm ille cæteris moderatione præstiterit, hic cæteros fastuosâ tumidus elatione contempserit. Sed & paterna bona, vel quæ ipse exterarum gentium manubiis pepererat, flagitiis disjiciebat: opes quæ regio splendori servire debuerant, voracibus sumptuum impensis tribuens. Sic interdum à majoribus suis similia portentis pignora desciscunt.

XX. HUGLETHUS. Post hunc regnat Huglethus, qui Hømothum & Høgrinium Svetiæ tyrannos maritimo fertur oppressisse conflictu.

XXI. FROTHO. II. Cui Frotho succedit, cognomento Vegetus, qui ipsam cognominis speciem corporis animiq; firmitate testatus, denis Norvagiæ ducibus bello consumptis, insulam, quæ ex eo postmodùm nomen obtinuit, ipsum postremò Regem invasurus accessit. Frogerus hic erat, gemina admodum sorte conspicuus, quod non minus armis quàm opibus illustris regiam ditionem athletico decoraret officio, tantumq; gymnicis palmis, quantum dignitatis ornamentis polleret. Hic, ut quidam ferunt, Othino patre natus, à diis immortalibus beneficium præstare rogatis, muneris loco obtinuit, non ab alio vinci, quàm qui certaminis tempore subjectum pedibus ejus pulverem manu convellere potuisset. Quem Frotho tanta à superis firmitate donatum comperiens, duelli postulatione solicitat, deorum indulgentiam fallaciâ tentaturus. Primum igitur imperitiæ simulatione dimicationis ab ipso documentum efflagitat, cujus eum usu experientiâq; callere sciat. Ille hostem professioni suæ non solùm cedere, sed etiam supplicare gavisus, sapere eum asseruit, senili industriæ juvenilem animum subjiciendo, quòd ei facies cicatricibus vacua, fronsq; nullis armorum vestigiis exarata, tenuem hujus rei notitiam extare testetur. Ita è diverso bina quadratæ formæ spacia cubitalibus figurata lateribus humi denotat, à locorum usu documenti initium editurus. Quibus descriptis assignatam uterq; sibi partem complectitur. Tum Frogerum Frotho arma secum, ac locum permutare jubet. Nec difficilis admissio fuit. Frogerum siquidem hostilium nitor concitabat armorum, quòd Frotho præditum auro capulum loricamq; pari specie radiantem, sed & cassidem in eundem modum eximio comptam fulgore gestaret. Igitur Frotho loci, quo Frogerus excesserat, pulvere correpto, omen sibi victoriæ datum existimavit. Nec augurio elusus, continuò Frogerum occidit, tam parvulo vaframento maximam fortitudinis gloriam assecutus. Quippe quod nullius antè viribus licuit, astutia præstitit.

XXII. DAN. III. Post hunc Dan regnum capessit. Qui cùm duodecimum ætatis annum ageret, legationum petulantiâ fatigatur, Saxonibus bellum aut tributum afferre jussus. Sed rubor pugnam pensioni antepofuit, potius ad strenuè moriendum, quàm timidè vivendum impellens. Itaq; prælatâ pugnandi sorte, Danorum juventus Albiam fluvium tanta navigiorum frequentia complevit, ut facilè ejus transitum perinde ac continuo ponte juncta puppium tabulata præstarent. Quo evenit, ut Saxoniæ Rex eidem, quàm à Danis exigebat, conditioni adigeretur.

XXIII. FRIDLEVUS. Post Dan Fridlevus cognomento Celer imperium sumit. Quo regnante Huyrvvillus Hallandiæ princeps, icto cum Danis fœdere, Norvagiam incessebat. Cujus operibus haud parva claritatis accessio fuit, quòd Rusilam virginem militari voto res bellicas æmulatam armis oppressit, virilemq; gloriam ex muliebri hoste corripuit. Sed & quinq; ejus complices, Broddonem, Bildum, Bugonem, Fanningum, & Gunholmum, quorum pater Fyn extitit, ob res ab ipsis præclarè editas in societatem adscivit. Quorum collegio fretus, fœdus quod cum Danis contraxerat, ferro disjicit. Cujus irruptio hoc nocivior quò fallacior fuit. Neq; enim Dani tam repentè eum ex amico hostem evasurum credebant. Adeò facilis quorundam ex gratiâ ad odium transitus existere consuevit. Crediderim nostri temporis mores hujus viri auspiciis inchoatos, qui mentiri ac fallere inter vitia sordesq; non ducimus. Quem Fridlevus Australes Sialandiæ partes adortum, in portu qui postmodum ejus est nomine vocitatus, prælio tentat. In quo ob gloriæ æmulationem tantâ militum fortitudi-

ne

ne concursum est, ut perpaucis periculum fugâ vitantibus, ambæ penitùs acies consumerentur: nec in partem victoria concessit, ubi par utrosque vulnus implicuit. Adeò omnibus major gloriæ quàm vitæ cupiditas fuit. Igitur qui ex Huyrvvilli agmine superfuerant, servandæ societatis gratiâ, noctu classis suæ reliquias mutuis nexibus obligandas curabant. Eâdem nocte Bildus & Broddo rescissis quibus rates cohæsere funiculis, tacitè sua à cæterorum complexu navigia submovêre, fratrum desertione formidini consulentes, magisque timoris quàm consanguineæ pietatis ductibus obtemperantes. Luce redditâ Fridlevus Huyrvvillum, Gunholmum, Bugonem & Fanningum ex tanta sociorum clade relictos comperiens, unus cum omnibus decernere statuit, ne laceræ copiarum reliquiæ denuò discrimen subire cogerentur. Cui præter insitam animo fortitudinem, etiam contemptrix ferri tunica fiduciam ministrabat. Hac in publicis privatisque conflictibus tanquam servatore salutis cultu utebatur. Nec rem fortiùs quam prosperiùs executus, fœlicem pugnæ eventum habuit. Equidem Huyrvvillo, Bugone, & Fanningo oppressis, Gunholmum hostile ferrum carminibus obtundere solitum, crebro capuli ictu exanimavit. Dum autem mucroni manum cupidiùs inserit, elisa nervorum officia reductos in palmam digitos perpetuò curvitatis vinculo perstrinxerunt. Idem cum Duflynum Hyberniæ oppidum obsideret, murorumque firmitate expugnationis facultatem negari conspiceret, Hadingiani acuminis ingenium æmulatus, hirundinum alis inclusum fungis ignem affigi præcepit. Quibus propriâ nidificatione receptis, subitò flammis tecta luxerunt. Quas oppidanis restinguere concurrentibus, majoremque sopiendi ignis quàm cavendi hostis curam præstantibus, Duflyno potitur. Post hæc apud Britanniam amissis bello militibus, cùm difficilem ad littus reditum habiturus videretur, interfectorum cadaveribus erectis, & in acie collocatis, ita pristinum multitudinis habitum repræsentabat, ut nil ex ejus specie tanto vulnere detractum videretur. Quo facto hosti non solùm conferendæ manus fiduciam abstulit, sed etiam carpendæ fugæ cupidinem incussit.

FRIDLEVUS.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI QUARTI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER QUINTUS.

DEFUNCTO Fridlevo, filius Frotho septem annos natus concordi Danorum arbitrio subrogatur. Iidem concione præhabitâ, infantiam regis à tutoribus excipiendam duxerunt, ne ob principis pueritiam rerum exciderent summâ. Tantum siquidem ab universis Fridlevi memoriæ ac nomini tributum, ut tam tenero ejus sanguini regnum daretur. Habito ergo delectu, Westmarus & Colo fratres in educationis regiæ ministerium arcessuntur. Isulfo quoq; & Aggoni, octoq; aliis illustribus viris, non modò regis tutela credita, verumetiam gerendi sub ipso regni potestas indulta. Abundè eis vires animiq; suppetebant, crebrâ non corporis tantum, sed etiam ingenii dote pollentibus. Ita Danorum Rempublicam expectato regis robore vicaria tutabantur officia.

XXIV. FROTHO. III.

 Uxor

FROTHO. III.

Uxor Colonis erat Gotvvara, quæ eximiæ procacitatis facundiâ quantumlibet disertos ac loquaces enervare solebat. Altercando quippe efficax erat, & in omni disceptationum genere copiosa. Pugnabat siquidem verbis; non modò quæstionibus freta, verumetiam pervicacibus armata responsis. Imbellem nemo fœminam debellare poterat, à linguâ spicula mutuantem. Quosdam verbositatis petulantiâ refellebat, alios veluti quibusdam cavillationum nexibus implicatos fallaciarum laqueis strangulabat. Adeò vegetum mulieri ingenium fuit. Cæterùm condere pacta, aut rescindere præpotens erat, utriusq; horum efficaciam oris aculeo gestans. Quippe disjicere fœdera, ac sociare callebat: Ità ad utrumlibet anceps linguæ commercium fuit.

Duodecim Westmaro filii erant; ex quorum numero tribus commune Grep nomen incessit. Hos simul conceptos idem partus absolvit, ortus æqualitatem vocabuli societate testantes. His summa cæstibus aut ferro dimicandi peritia extitit. Oddoni quoq; Frotho maritimæ tyrannidis detulerat potestatem. Hic regem proximo necessitudinis ordine contingebat. Colo terna filiorum sorte gaudebat. Eo tempore quidam Frothonis fratre genitus, pro tuenda patria gerebat rei nauticæ summam. Soror regis Gunvvara erat, cui ob eximiam formæ pulchritudinem Speciosæ cognomen extabat. Filii Westmari Colonisq; quum & ætate impuberes, & animis acres essent, fiduciâ in temeritatem versa, ad obscœnos ac degeneres ritus inquinatam flagitiis indolem contulerunt. Adeò enim insolenter se indomiteq; gesserunt, ut constupratis aliorum nuptis ac filiabus, proscripsisse pudicitiam atq; in prostibulum relegasse viderentur. Corruptis quoq; matronarum fulcris, ne toris quidem virginalibus abstinebant. Suus nullum thalamus securitate donabat, nec quisquam ferè patriæ locus luxuriæ eorum vestigiis vacuus erat. Mariti metu, conjuges corporum suorum ludibrio vexabantur. Injuriis obtemperatum est. Cessit copularum respectus, violensq; amplexuum usus extabat. Publicata est Venus, conjugiorum reverentiâ pereunte. Raptim luxuria petebatur. In causa otium erat; quòd experta agitationis corpora amicâ vitiis quiete diffluerent. Tandem Grep hoc nomine participantium maximus, ut diffusum libidinis motum certa specie sisteret, errabundæ Veneris portum in germanæ Regis amore petere ausus extitit. Nec aptè quidem. Nam sicut vagabundam atq; erroneam voluptatem verecundiæ frenis coërceri oportuit, ita à populari prolem regiam concupisci temerarium fuit. Illa proci petulantiam pertimescens, quo tutior ab injuria foret, septum vallo conclave petivit. Adhibiti sunt ei triginta vernaculi, qui jugem corporis ejus custodiam excubando præstarent.

Igitur contubernales Frothonis circa indumentorum usum fœmineâ admodum ope defecti, quùm non haberent unde nova assuere, aut lacera reficere possent, regem celebrandi conjugii monitis adhortantur. Ille primum excusationis verba ab ætatis teneritudine mutuatus, ad postremum perseverantiori suorum rogatui cessit. Quo curiosiùs à monitoribus habilem connubio suo fœminam perquirente, præcipuè regis Hunnorum filia collaudatur. Ad hæc Frotho repugnandi ratione pertinacius quæsitâ, à patre didicisse se refert, non expedire regibus è longinquo copulam peti, nec Venerem nisi à finitimis posci. Quod audiens Gotvvara, callidè regem amicis reluctari cognovit. Cujus ut vacillantem firmaret animum, fiduciamq; pusillæ mentis erigeret; Junioribus, inquit, nuptiæ competunt, senes sepulcrum manet. Adolescentiæ gressus votis fortunaq; proficiunt, inops ad bustum senecta devergit. Spes juventam consequitur, senium exspes inclinat occasus. Adolescit sors puberum, nunquam infectum omissura quod cœpit. Ob cujus dicti venerationem postulationis officium suscipere rogata, refragandi rationem senii prætentione componit, nec se tam ardui mandati gerulam ob infirmum ætatis habitum fore posse testatur. Rex pretio opus agnoscens, aureo torquem prolato, legationis præmium pollicetur. Habebat namq; torques nexilia

xilia bullarum cælamina, interſitaq; Regum ſimulacra, quæ ad interioris fili ductum, nunc contrahi, nunc dirimi poſſent; ornamentum luxui potiùs quàm uſui præparatum. Weſtmarum quoq; & Colonem cum eorum filiis, in idem legationis opus accerſiri placuit; quòd eorum ſolertiam Frotho repulſæ rubore carituram putaret.

Ii ſimul cum Gotvvara profecti, prius triduano ab Hunnorum rege convivio excepti ſunt, quàm legationis ſuæ conſultum exprimerent. Is enim antiquitus recipiendorum hoſpitum uſus extabat. Extracto in triduum epulo, virgo regia pleno comitatis alloquio legatis blanditura progreditur. Nec parum convivalibus hoſpitum gaudiis præſentiæ ejus jucunditas attulit. Cui Weſtmarus crebreſcentibus poculis propoſiti ſeriem jocosâ admodum aſſertione detexit, puellæ mentem familiari collocutionis genere tentaturus. Itaq; quo minus ſibi repulſam conſciſceret, compoſitis in riſum verbis legationis negotium præcurrebat, inter convivales plauſus ludicrum auſus ſociare ſermonem. Illa ſe Frothonem tanquam famæ & claritudinis inopem faſtidire dicebat. Nulli etenim quondam illuſtrium fœminarum connubiis idonei cenſebantur, niſi qui ſibi ingens famæ pretium geſtarum inſigniter rerum fulgore ſtruxiſſent. Summum in proco vitium deſidia fuit. Nihil magis in nuptiarum petitore quàm claritatis inopia damnabatur. Sola gloriæ ubertas cæterarum rerum opulentiam exhibebat. Puellæ quoq; non tam procantium ſe formas, quam edita ſpecioſè facinora mirabantur. Igitur legati voti deſperatione torpentes, ulteriorem rei conatum Gotvvaræ prudentiæ tradunt. Illa non verbis modò, ſed etiam ſuccis in Venerem mixtis virginem enervare conata, aſſerere cœpit, Frothonem lævâ tanquam dextrâ utentem, nandi, dimicandiq; promptiſſimam habere peritiam. Oblatâ quoq; potione rigorem puellæ cupidine permutavit, Veneremq; & voluptatem abolitæ indignationis loco conſtituit. Deinde Weſtmarum, Colonemq; cum eorum liberis de induſtriâ adire regem, iterandæq; legationi inſiſtere jubet. Poſtremò ſi difficilem accepiſſent, pugnæ provocatione prævenire repulſam.

Igitur Weſtmarus regiam cum armatis ingreſſus, jam aut precibus obſequi, inquit, aut pugnâ precantes aggredi neceſſe erit. Elegimus ſpecioſè defungi, quam infectâ legatione reverti; ne repulsâ fœdi, propoſitoq; vacui, unde gloriam impetrare ſperavimus, ejus contrarium referamus. Si natam negas, admitte pugnam; alterum neceſſe eſt præſtes. Mori aut exaudiri volumus. Apud te ſi non læta, ſaltem triſtia percepturi ſumus. Gratiùs noſtram Frotho cladem, quàm repulſam accipiet. Nec plura elocutus, jugulum regis ferro ſe petiturum minatur. Contrà rex, non decere, ait, amplitudinem regiam quem honore præcelleret, æquare conflictu, nec oportere dignitate impares pugnæ paritate conferri. At Weſtmarus nihil de certaminis exhortatione remittens, ad ultimum ipſam virginis mentem explorare jubetur, quòd antiqui in matrimoniorum delectu liberâ nupturas optione donaſſent. Hærebat ſiquidem animo rex inter metum pugnæ pudoremq; trepidâ fluctuatione ſuſpenſus. Ita Weſtmarus ad præcordialem puellæ ſententiam re-» legatus, ſciens fœminam omnem ut volubilis animi, ita verſilis eſſe propo-» ſiti, tanto rem fidentiùs exequi cœpit, quanto virginum votis plus varietatis» ineſſe compertum habuit. Auxit curæ ejus fiduciam, adjecitq; ſtudio ſpem» ſimplicitas virginis proprio permiſſa conſilio, libertasq; fœminæ politioribus blanditiarum delinimentis palpanda, non modò abduci facilis, verumetiam obſequi præceps. Pater verò, quo certius filiæ mentem inſpiceret, legatos ſubſequi cœpit. Illa prius in amorem proci latenti potionis operatione perducta, plura ſe de Frothonis indole referebat ſpe præſumpſiſſe quàm famâ: quippe quum is ab illuſtri genus parente duxerit, naturaq; omnis ſuæ ſoleat origini reſpondere. Quamobrem juvenem ſibi non tam præſentis, quàm futuri ſplendoris intuitu placuiſſe. Quibus auditis mirabundus pater, ſed ne permiſſam quidem puellæ licentiam reſcindere paſſus, Frothonis eam con-

jugio

FROTHO. III. jugio pollicetur. Quam poſtmodum, proviſis abundè commeatibus, tollens, magnifico rerum apparatu, conſequentibus ſe legatis, Daniam adire deproperat, ſciens neminem patre melius filiam nuptiis oblaturum. Frotho ſicut jucundiſſimè ſponſam excepit, ita futuri quoq; ſoceri majeſtatem ampliſſimis honoribus celebravit, quem peractis tædis, magnâ auri argentiq; ſumma donatum dimiſit.

Igitur Hanundam, (Hunnorum hæc regis filia erat) uſus florentiſſimâ triennii pace, duxit. Cujus contubernales ocio petulantiam nacti, partam quiete laſciviam improbiſſimis extulêre ſceleribus. Quoſdam enim reſtibus in ſublime pertractos, more agitabilis pilæ pendula corporum impulſione vexabant. Aliis hœdinum incedentibus corium ſubſternentes, lubrici tergoris offendiculo per occultum funis raptum incautos ſubegêre greſſus. Alios veſte nudatos variis verberum ſuppliciis lacerabant. Alios clavis affixos laquei more ſuſpenſionis mulctavêre ludibrio. Quorundam barbæ & verticis pilos faculis torruerunt. Aliis pubem atq; inguina ſubjecto torre cremabant. Virginibus nubere non licebat, niſi quarum caſtitas eis ante delibata fuiſſet. Advenas oſſibus converberabant. Alios ad intemperantiam compulſos immoderatâ potione rumpebant. Nemini filiam nuptum dare licebat, niſi gratiâ ipſorum, favoreq; mercato. Nulli matrimonium contrahendi fas erat, ſi eorum non pretio præmiſſet aſſenſum. Præterea non in virgines modò, verumetiam in matronarum tubram paſſim diſſolutiſſimæ libidinis ſuæ flagitia porrexerunt. Mixtam petulantiæ rabiem duplex furoris ſpecies agitabat: convenis hoſpitibusq; receptuum loco convicia præbebantur. Tot ludibriorum irritamenta à petulantibus & laſcivis reperta ſunt. Adeò ſub rege puero temeritas libertate nutrita eſt. Nihil enim tantum peccandi licentiam protrahit, quantum ultionis pœnæq; dilatio. Tàm effrenata militum procacitas, non exteris tantum, ſed etiam patriæ inviſum fecerat regem. Dolenter ſiquidem ferebant Dani ſuperbè ſibi ac crudeliter imperari. Grep verò haud humili contentus Venere, eò ſe temeritatis effudit, ut cum regina commercio libidinis habito, tam regi perfidus, quam cæteris violentus exiſteret. Adolevit deinde paulatim infamia, tacitoq; gradu criminis ſuſpicio ſerpſit, antè vulgo comperta quàm regi. Grep enim in omnes qui vel modicam hujus rei mentionem egiſſent, animadvertere ſolitus, accuſationem ſui formidabilem fecerat. Opinio tamen ſceleris primum ſuſurris alita eſt, dehinc excepta rumoribus. Difficilis ſiquidem apud conſcios alieni criminis occultatio eſt. Procus Gunvvaræ creber extabat. Igitur Grep repulſæ ultionem clandeſtinis artibus impetrare conatus, æſtimandi procos arbitrium flagitat, exquiſitiſſimis puellam nuptiis deberi teſtando. Obſcurabat autem iram, ne virginis odio quæſitum videretur officium. Oranti rex merita juvenum inſpectanda permittit. Primum itaq; cunctos Gunvvaræ petitores convivii ſimulatione contraxit, ac dejnde conclave, cui puella aſſueverat, defectis eorum capitibus cingens, crudele cæteris ſpectaculum præbuit. Nihil tamen ejus apud Frothonem gratiæ detractum eſt, quo minus conſveto familiaritatis officio fungeretur. Conveniendi ſiquidem regis copiam pretio peti debere conſtituit, neminem alloquio ejus uſurum pronuncians, ni munera detuliſſet. Neq; enim tanti ducis aditum trito conſvetudinis genere, ſed plenis ambitionis ſtudiis impetrandum edixit; regiæ charitatis ſimulatione crudelitatis infamiam levaturus. Taliter laceſſitum vulgus afflictationis ſuæ querelam tacitis gemitibus agitabat. Nulli miſeriæ tempora culpandi palàm animus erat. Nemini ingruentem calumniam apertis efferendi querimoniis auſus inceſſerat. Internus omnium præcordia dolor hoc acrius, quò occultius lacerabat.

Quo cognito, Gøtharus Norvagiæ Rex contractis concione militibus, refert, proprium Danos faſtidire Regem, exoptare alium, ſi copiam accepiſſent: ſeq; eò exercitum agere decreviſſe; facilè Daniam occupari poſſe, ſi ar-

mis

FROTHO. III.

mis adita foret. A Frothone enim tam avarè, quàm atrociter patriæ imperitatum esse. Tum exsurgens Ericus, contrariâ rem allegatione prohibuit: Sæpè, inquiens, alieni appetitores proprio privari solere meminimus. Sæpè amborum captator, utriusq; perditor fuit. Prævalidum enim oportet alitem esse, qui prædam alius unguibus extrahere cupiat. Animat te frustrà internus regionis livor, quem plerumq; hostilis explodit adventus. Nam etsi nunc Dani dividuis esse sententiis videantur, unanimes tamen mox excipient hostem. Crebrò corrixantes porcos conciliavêre lupi. Patrium quisque ducem extero præfert. Provincia omnis regem domesticum, quàm advenam, impensiùs colit. Neq; enim te Frotho domi præstolabitur, sed foris excipiet adventantem. Extremis se aquilæ scalpunt. Anteriùs alites certant. Nosti ipse pœnitentiâ vacuum debere contuitum esse prudentis. Proceribus abunde stipâris, Tua tibi quies maneat, per alios gerendi sanè belli facultatem propemodum exploratam habere poteris. Liceat militi regiam prætentare fortunam. Salutem tuam pacificè moderare, alieno negotium periculo moliturus. Satiùs est servum perire, quàm herum. Quod fabro forceps, tuus tibi satelles agat. Ille ferramenti remedio manus cauterium cavet, atq; à digitorum sibi incendio temperat. Tu quoq; tibi tuorum operâ parcere & consulere disce. Hæc Ericus. Quem Gøtharus ut imprudentem hactenus habitum, responsionis suæ contextum exquisitâ sententiarum gravitate compsisse miratus, Diserti donat agnomine, excellentem ejus prudentiam appellationis honore judicans prosequendam. Frater siquidem ejus Rollerus opinionem juvenis eximio sui fulgore suppresserat. Ericus nominis beneficio rem adjici petit, vocabuli largitionem muneris additione commendandam testatus. Rex navigium donat; Scrøter remiges vocitabant. Erant autem Ericus & Rollerus Regneri pugilis filii, patre eodem sati, diversaq; editi matre. Matrem quippe Rolleri eandemq; Erici novercam Cracam vocabant.

Igitur Rafno cuidam, permittente Gøtharo, lacessendi per piraticam Danos negotium cessit. Excipit illum Oddo, cui tunc temporis apud Danos maxima piraticæ deferebatur autoritas; vir magicæ doctus, ita ut absq; carina altum pererrans, hostilia sæpe navigia concitatis carmine procellis everteret. Itaq; ne cum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus, ad naufragia iisdem infligenda perducere solebat. Hic ut negociatoribus atrox, ita clemens agrestibus extitit; non eâdem merces, quâ stativam æstimatione commensus, rustici operis munditias sordidi quæstus laboribus anteponens. Idem inito cum Normannis conflictu, ita vi carminum hostilem hebetavit aspectum, ut districtos Danorum enses eminùs radios jacere, & tanquam flammabundos scintillare putarent. Cæterùm adeò retusis obtutibus erant, ut ne ferrum quidem vagina detractum visu excipere possent: victa quippe fulgore acies, præstigiosæ coruscationis impatiens erat. Cæso itaq; Rafno cum multâ suorum parte, sex solæ naves Norvagiam relapsæ documento fuêre Regi, haud facile Danos obteri posse. Ab his etiam Frothonem solâ pugilum ope subnixum, invito regnare populo vulgatum est, dominio in tyrannidem verso.

Cujus famæ experiendæ gratiâ Rollerus, ut erat exterarum lustrator rerum, ignotaq; visendi avidus, Frothonis se vovit contubernio potiturum. Ericus illum, quanquam habitu corporis eximius esset, temerè votum nuncupasse firmabat. Ad ultimum pertinacissimam propositi ejus perseverantiam conspicatus, se quoq; simili voti nuncupatione constringit. Hisdem se Rex pollicitus est, quoscunq; delectu probassent comites, donaturum. Itaq; fratribus primo patrem adiri placuit, commeatusq; & necessaria tam longinqui itineris subsidia postulari. A quo paternè suscepti, die posterâ in nemus visendi pecoris gratiâ perducuntur. Senex quippe armentis opulens erat. Aperiebantur quoq; illis gazæ, quas diu clausæ telluris antra condiderant. E quibus si quæ placuissent, sublegi permissæ sunt. Nec cupidiùs oblatum benefici-

ficium, quàm receptum. Itaq; egestis humo opibus, complacitas tollunt. Horum interea remiges, aut curam egère corporis, aut jactis se molibus exercebant. Alii saltu, quidam cursu concitavère corpus. Hi vires validâ saxorum jaculatione tentabant, illi sagittæ usum tenso experiebantur arcu. Ita roboris firmitatem vario agitationis genere prosequebantur. Fuère & qui somnum quietemq; potione captarent. Mittitur deinde Rollerus à patre cognoscendi causâ domi interim acta. Is ut maternum fumare tugurium vidit, foris accedens, parvulumq; foramen furtivâ luminis applicatione trajiciens, introspectâ æde, animadvertit matrem informi cacabo coctilia pulmenta versantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui reste dependsas, ex quarum ore proflua tabes guttatim humorem epulo ministrabat. Duæ quippe colore piceæ erant, tertia squamis albida videbatur, reliquis modico eminentiùs pensa. Hæc nexum in cauda gestabat, quum cæteræ immisso ventri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod viderat pressit, ne matrem veneficii ream astruère putaretur. Ignorabat enim innocuam anguium extitisse naturam, nescius quantum illo vigoris epulo pararetur. Supervenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexère casam, ingressi discubitum petivere. Quibus ad mensam sitis Craca privigno filioq; unà cibum capturis catillum discoloris dapis admovit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida videbatur: quippe pro variâ serpentum specie, geminus pultem color infecerat. Cujus quum solam uterq; particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni vigoris effectu epulas æstimans, nigrantem dapis partem, sed succo potiore confectam, catinoquàm celerrimè verso ad se transtulit, albidamq; sibi admotam prius Rollero applicans, cœnam feliciùs gessit. Et ne mutationis industria notaretur, taliter, inquit, æstuante freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue viri ingenium fuit, industrii operis dissimulationem à navigii consvetudine mutuantis.

Ericus itaq; faustâ jam dape refectus, internâ ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus evasit. Quippe epuli vigor supra quàm credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingeneravit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumq; vocum interpretatione calleret. Neq; enim solum humanarum rerum peritissimus erat, verùmetiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligentiam referebat. Præterea tam comis atq; ornati eloquii erat, ut quicquid disserere cuperet, continuo proverbiorum lepóre poliret. At ubi superveniens Craca concham transpositam, partemq; pultis potiorem ab Erico comesam cognovit, fortunam filio præparatam privigno cessisse condoluit. Cui mox gemebunda supplicare cœpit, ne unquam suâ fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot novæ felicitatis opibus cumulasset. Quippe sapido unius epuli gustu rationis atq; eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè consiliûum gratiam assecutus videbatur. Adjecit quoq;, Rollerum propemodum consilii capacem, futurumq; ut destinati sibi obsonii prorsus expers non esset. Monuit quoq;, si suprema necessitatis violentia postularet, nominis sui nuncupatione remedium celeriùs esse quærendum, affirmans se divinâ partim virtute subnixam, & quasi consortem cœlitum insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandum fratri naturâ pertrahi dixit, probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propriâ molestabat incuria, quàm fortuna filii gravaret adversa. Artificem enim ingenio suo deludi magnum olim ruboris incitamentum fuit.

Deinde hæc ipsa, comitante viro, fratres ad mare profecturos abducit. Qui uno egressi navigio, duo sibi mox alia devinxerunt. Et jam Dani-

FROTHO III.

cum attigére littus, quum explorato loco haud longè ſeptem ſubiiſſe navigia diſcunt. Tum Ericus duos Danicæ facundos linguæ eò ſine veſte proficiſci jubet, qui rem certius ſpeculaturi nuditatis ſuæ tanquam per Ericum factæ Oddoni querimoniam afferentes, cautiùs explorata referrent. Illi apud Oddonem familiariùs habiti, omne ducis propoſitum verſutis auribus venati ſunt. Statuerat enim diluculo hoſtem improvidum aggredi, quò citiùs nocturnis implicatum tegminibus obtruncaret, affirmans eo locis tempore corporibus humanis plus ſtuporis atq; gravedinis ineſſe ſolere. Præcepit quoq; naves ſaxis ad jaciendum habilibus onerari, futuram exitii ſui cauſam accelerans. Exploratores concubiâ nocte delapſi, nunciant Oddonem exquiſitis ad jactum lapillis tota replêſſe navigia, cæteraq;, quæ acceperant, intimantes Ericus re admodum cognitâ, quum claſſis ſuæ paucitatem attenderet, aquas in hoſtium perniciem evocandas, earumq; ſibi conciliandum putavit auxilium. Itaq; ſcaphâ exceptus, ac tacito remorum niſu propiùs hoſtium carinis advectus, vicinas aquæ tabulas ſenſim intorto terebro cavat, ac mox remigio vix auras pulſante, reditui conſulit. Adeò autem circumſpectè ſe geſſit, ut excubitorum nemo aditum ejus abſceſſumve deprehenderet. Quo enavigante, paulatim Oddonis rates excepta rimatim unda depreſſit. Eædem aquâ latiùs introrſum ſtagnante recondi gurgite videbantur. Nec parum deſcenſui addidit internum lapidum pondus. Et jam tranſtra fluctibus diluebantur, foroſq; exæquabat mare, quum Oddo navigia propemodum undis æquata conſpiciens, receptum immodicè fretum urceis egeri jubet. Itaq; nauticis occiduas navigii partes ab aquarum influxu defendere perſeverantibus, comminus hoſtis apparuit. Igitur arma capeſſentibus acrior imminebat gurges. Parantibus prælium enandi opus incidit. Erico bellum undæ, non arma geſſere. Pugnabat pro eo mare, cui ipſe nocendi vires aditumq; præbuerat. Itaque Ericus fluctu felicius quàm ferro uſus, efficaci aquarum opeiâ pugnam abſens gerere videbatur, à pelago præſidium mutuatus. Victoria arti contributa eſt. Neque enim offuſum undis navigium pugnæ patiens eſſe poterat. Taliter Oddone cum ſociis interempto, captiſq; qui in ſtatione erant, neminem cladis nuncium evaſiſſe compertum eſt.

Ericus peractâ jam ſtrage, maturato receſſu, Leſſø inſulam ſubit. Ubi non reperto, quo famem lenire poſſet, duobus prædam navigiis domum dirigit, commeatus in annum alterum relaturis. Ipſe uno dunꞇaxat adeundi Regis copiam petit. Acceſsâ itaq; Syelandia, diſcurrentes per littora nautici pecus ſternere aggreſſi ſunt. Aut enim levanda eſuries, aut fame periclitandum erat. Armento cœſo, nudata in navim cadavera detractis conjecére tergoribus. Quod quum poſſeſſores pecoris comperiſſent, claſſe prædones inſequi properarunt. Cumque ſe Ericus ab armenti dominis impeti cognoviſſet, cæſarum boum corpora ſignatis funibus alligata fluctibus occultanda providit. Deinde ſi quid apud ſe quæſiti cadaveris eſſet, ſupervenientibus Syelandicis perluſtrandi licentiam tribuit, affirmans occultandis rebus anguſtos navium angulos eſſe. Illi cadavere nuſquam reperto, ſuſpicione in alios relatâ, reos prædæ innocuos arbitrati ſunt. Dum nulla rapinæ veſtigia patuiſſent, alios ſibi nocuiſſe putantes, ſontibus ignoverunt. Quibus enavigantibus, Ericus elatum undis cadaver excepit.

Interea Frotho Oddonem cum ſuis occubuiſſe cognoſcit. Quippe ignorato facinoris auctore famoſus cladem rumor exceperat. Frant tamen qui ſe terna vela littoribus appellentia, eademque rurſum in Boream abeuntia conſpexiſſe narrarent. Tum Ericus portum, à quo Frotho non longè diverſabatur, acceſſit, ſtatimque ut è navi veſtigium extulit, inopinato caſu correptus, ruibundo terram corpore petivit. Ille ſibi in lapſu fauſtum ominatus eventum, tenui princi-

FROTHO. III. pio meliores augurabatur èxitus affuturos. Cujus quum Grep compertum habuisset adventum, festinus ad mare contendit, quem cæteris disertiorem acceperat, exquisitorum verborum acumine tentaturus. Quippe non tam præstantis quàm procacis facundiæ pervicaci cunctos sermone vincebat. Igitur à convitio litigium orsus, talibus Ericum dictis aggreditur:

Grep:

Stulte quis es? quid inane petis? dic unde iter, aut quò?
Quæ via? quod studium? quis pater? unde genus?
Præcipuus vigor iis, regumq; domesticus est lar,
Qui proprias nunquam deseruère domos.
Acceptatur enim paucis, quod pessimus edis,
Invisi raró facta placere solent.

Ericus:

REGNO mihi pater est, habitus, facundia linguæ,
Cui solùm virtus semper amata fuit.
Optavi sapere tantùm, discrimina morum
Lustravi, varium per loca nactus iter.
In rebus mens stulta modum deprendere nescit,
Turpis, & affectus immoderata sui.
Remorum ductus velorum vincitur usu,
Æquora ventus agit, tristior aura solum.
Nam freta remigium penetrat, mendacia terras,
Istas ore premi constat, at illa manu.

Grep:

Ut gallus cœni, sic litis plenus haberis,
Sorde gravis putes, nec nisi crimen oles.
Adversum scurram causam producere non est,
Qui vacuâ vocis mobilitate viget.

Ericus:

Hercule, ni fallor, ad eum, qui protulit ipsum,
Editus ignavè sermo redire solet.
Ad prolatorem, justo conamine, divi
Fusa parum doctè verba referre solent.
Quando lupi dubias primùm discernimus aures,
Ipsum in vicino credimus esse lupum.
Nulla fides fidei vacuo præstanda putatur,
Quem rumor sontem proditionis agit.

Grep:

Dictorum temerè pœnas, puer improbe, solves,
Bubo viæ vacuus, noctua luce carens.
Quæ nunc ructaris demens, emissa dolebis,
Interituq; tui dicta profana lues.
Exanimis corvos exangui corpore pasces,
Esca feris, avidæ præda futurus avi.

Ericus:

Augurium timidi, praviq; assueta voluntas,
Nunquam se digno continuère loco.
Qui dominum fallit, qui fœdas concipit artes,
Tam sibi quàm sociis insidiosus erit.
Æde lupum quicunq; fovet, nutrire putatur
Prædonem proprio perniciemq; lari.

Grep:

Non ego Reginam, sicut tu rère, fefelli,
Sed teneræ tutor conditionis eram.

Hæc

Hæc mihi res auxit, hujus mihi gratia primùm
Munera, robur, opes, consiliumq; tulit.

Ericus:

En te cura premit culpa rea; tutior huic est
Libertas, cui mens intemerata manet.
Decipitur quisquis servum sibi poscit amicum;
Sæpe solet domino verna nocere suo.

Ad hæc Grep responsionis aptitudine destitutus, admissis equum calcaribus excipit. At ubi domum pervenit, tumultuoso clamoris impetu regiam complet, verbisq; se victum vociferans, omnem in arma militem concitabat, tanquam manu infaustum vocis certamen ulturus. Jurabat enim se advenam aciem aquilarum unguibus substracturum. Contrà Rex docet deliberationem furori dandam: improvida plerumq; nocere consilia: nihil cautè simul ac celeriter geri posse: plurimùm præcipites obesse nisus. Ad ultimum multitudine paucos incessere non decére. Cæterùm solertem esse, qui furenti animo frenos injiciat, sævientemq; ad tempus impetum interpellet. Taliter Rex præcipitem juvenis iram consilio cedere coëgit. Nec tamen concitati animi rabiem adeò penitùs ad modestiam evocavit, quin altercationum athleta parum prosperà disceptatione confusus, negatà armorum vindictà, saltem ultionis loco veneficia sibi patére deposceret.

Quo impetrato, cùm exquisità magorum turbà littus repetere parat. Primum itaq; immolati diis equi abscissum caput conto excipiens, subjectis stipitibus distentos faucium rictus aperuit, sperans se primos Erici conatus atrocis spectaculi formidine frustraturum. Arbitrabatur enim ineptas barbarorum mentes, oblatæ cervicis terriculamento cessuras. Et jam Ericus obvium illis iter agebat. Qui prospecto eminus capite obscœnitatis apparatum intelligens, silere socios, cautiusq; se gerere jubet, nec quemquam temerè præcipitare sermonem, ne incauto effamine ullum maleficiis instruerent locum: adjiciens si sermone opus incideret, verba se pro omnibus habiturum. Jamq; medius illos amnis secreverat, quum magi ut Ericum pontis aditu deturbarent, contum, quo equi caput refixerant, fluvio citimum locant. Ille nihilominus intrepidè pontem aggressus, in latorem, inquit, gestaminis sui fortuna recidat, nos melior consequatur eventus! Malè maleficis cedat, infaustæ molis gerulum onus obruat, nobis potiora tribuant omina sospitatem! Nec secus quàm optabatur evénit. Continuò namque excussà cervice ruens ferentem stipes oppressit. Ita omnis ille maleficiorum paratus ad unius execrationis imperium spe sua vacuus expiravit.

Deinde procedentem paulisper Ericum subit, destinanda Regi esse ab advenis dona. Igitur repertum fortè glaciale frustum veste diligenter obvolvens, muneris loco Regi deferendum curavit. At ubi ad regiam perventum est, prior introitum petens, fratrem ponè consequi jubet. Et jam vernæ Regis, ut ludibrio venientem exciperent, lubricam limini substravêre pellem. Quam ingrediente Erico celeri funis tractu corripientes lapsum insistenti fecissent, ni Rollerus ponè subiens pectore nutabundum exciperet fratrem. Ericus itaque semifusus, nudum habere tergum fraternitatis inopem referebat. Cumque Gunvara talia Regi permittenda negaret, ille stoliditatis legatum damnabat, apud quem insidiarum cautela non esset. Itaque ludibrii excusationem ludificati incuriam fecit.

Ardebat intra ædem ignis vultui temporis haud indebitus. Quippe jam medium hyemis fluxerat. Huic distinctis consessibus, hinc

FROTHO. III. Rex, inde pugiles aſſedére. Qui applicante ſe ipſis Erico, ululantium more horriſonas dedêre voces. Rex ſtrepitum inhibere cœpit, docens non debere pectoribus humanis ferinos ineſſe ſonos. Subjunxit Ericus, canum hunc eſſe morem, ut uno inchoante, cæteri latratum edant, quòd propriam cuncti moribus originem prodant, ac ſuum quiſq; genus fateatur. Interrogatus autem à Colone, qui delatorum Regi munerum cuſtos erat, an ulla ſecum dona vexiſſet? glaciem, quam ſinu occultaverat, promit. Quam cum illi trans foculum porrexiſſet, tanquam manu recipientis elapſam flammis de induſtria tradidit. Cunctis, qui aderant, conſpicuum nitore fruſtum cernentibus, viſum eſt igni liquidùm incidiſſe metallum. Quod cùm Ericus receptoris incuria excuſſum eſſe contenderet, quid ſupplicii muneris amiſſori debeatur, inquirit. Rex reginæ ſententiam conſulit. Quæ ſuadere cœpit, ne ipſe legis à ſe latæ ſtatutum ſolveret, quâ tranſmiſſorum ſibi munerum perditores morte mulctandos caviſſet. Cæteri quoq; decretam lege pœnam remittendam eſſe negabant. Itaq; Rex ſupplicii neceſſitatem admittere monitus, Colonem laqueo conſumi permiſit.

Deinde Frotho Ericum alloqui ſic orſus eſt: Tu, qui verborum faſtu ac phaleratæ vocis oſtentatione laſcivis, unde huc te, aut cur adventaſſe commemoras? Ad hæc Ericus: A Renneſø prodii, ſedemque apud lapidem cepi. Contrà Frotho: Quò deinde conceſſeris, rogo. Cui Ericus: Diverti à lapide trabe vectus, identidemque apud lapidem locum cepi. Ad hæc Frotho: Quorſum inde curſum direxeris, aut ubi te veſper exceperit, quæſo. Tum Ericus: Profectus à petra ad ſaxum perveni, itemque apud lapidem cubui. Cui Frotho: Creber illic cautium numerus erat? Ad hæc Ericus: Crebrior harena patenter conſpicitur. Contrà Frotho: Quid tibi negocii fuerit, aut quorſum illinc declinaveris, refer. Tum Ericus: Profectus à petra delphinum curſitante navigio reperi. Cui Frotho: Jam nova prompſiſti, quanquam utrumque horum in mari frequens ſit, ſed velim, quis te deinde trames abduxerit, noſſe. Ad hæc Ericus: A delphino delphinum petivi. Contrà Frotho: Frequens illic delphinorum eſt agmen? Tum Ericus: Frequentiùs undis innatat. Cui Frotho: Libet ſcire, quò te à delphinis proficiſcentem viæ captaverit labor. Ad hæc Ericus: Arboreum mox truncum offendi. Contrà Frotho: Quorſum poſt hæc iter emetiri cœpiſti? Tum Ericus: A trunco ad ſtipitem conceſſi. Cui Frotho: Frequens illic arboribus locus exiſtit, cum hoſpitum tuorum ſedes tam crebro truncorum nomine complectaris. Ad hæc Ericus: Frequentior nemoribus ineſt. Contrà Frotho: Quò deinde veſtigium pertuleris, ede. Tum Ericus: Identidem ad trunca ſylvarum robora penetravi; me autem illic acquieſcente, exatiati humanis cadaveribus lupi ſuprema telorum acumina collambebant. Ibi cuſpis à robore Regis excuſſa eſt, Fridlevi nepos. Cui Frotho: Hæreo altercationis anceps, cum intellectum meum obſcurâ admodum ambage feſelleris. Ad hæc Ericus: Præmium à te peracti certaminis merui, cui ſub involucro quædam haud ſatis intellecta deprompſi. Cædem enim Oddonis meâ geſtam manu ſuperiori cuſpidis appellatione ſignavi. Cui cum Regina quoq; eloquentiæ palmam ac victricis facundiæ præmium adiudicaſſet: continuò Rex armillam brachio ſuo detractam decretæ mercedis loco tradidit, atque ſubjunxit: velim ex temet habitam tibi cum Greppo diſceptationem cognoſcere, quâ illum palàm ſe victum proteſtari non puduit. Tunc Ericus: Robur illum exprobrati adulterii perculit, cui cum defenſionem afferre non poſſet, cum tua ſe falſus eſt uxore mœchatum. Et Rex ad Hannundam converſus, quâ mente criminationem exciperet, percontatur. Quæ non ſolum voce crimen confeſſa, ſed etiam vultu teſtem reatus ruborem exerens, evidens culpæ indicium præbuit. Rex non verba modò, verumetiam oris ſigna conſpiciens, ſed quâ lege in ream animadverteret hæſitans, debitam crimini pœnam reginæ contulit arbitrio decernendum. Quæ

pecto-

FROTHO. III.

eùm creditum sibi judicium reatui suo affine cognosceret, ideoq; æstimationem criminis aliquandiu sententiæ dubia volutaret; dissiliens Greppus, ut Ericum telo trajiceret, procurrit, criminantis cæde suam redimere cupiens. Quem Rollerus districto ense occupans, molitionis suæ prædamnavit exemplo. Aitq; Ericus, optima est affinium opera opis indigo. Et Rollerus: Inter asperos casus officiosè adsciscendi sunt boni. Tum Frotho: Credo eventurum vobis, quod vulgò dici assolet, ferienti interdum breve percussionis gaudium fore, nec diu manum ictu exhilarari solere. Et Ericus: Non est arguendus, cujus operi excusamentum justitia tribuit. Tantum enim inter meam atq; Greppi operam distat, quantum inter defendentis se, atq; alium impetentis interest actionem.

Deinde fratres Greppi fremebundi dissilire cœperunt, jurantes se, aut in totam Erici classem ultores, aut pugnam ei, denisq; cum ipso pugilibus illaturos. Quibus Ericus: Ægris iter arte providendum est. Hebetem teренti aciem, mollia ac tenera lustrare convenit. Retusum habenti cultrum, artuatim sectionis perquirenda est via. Quoniam ergo laboranti optima est mali mora, nec quicquam in adversis necessitatis dilatione felicius, triduum apparatui peto, dummodo assequi possim à Rege recens mactatæ pecudis tergus. Cui Frotho: Corium meretur, qui corio concidit; apertè superiorem petitori exprobrans casum. At ille exhibitâ pelle, crepidas creat, quas abietino gummi intersusis mixtim harenis oblinens, quò firmius vestigia poneret, suis suorumq; pedibus adaptavit. Considerato tandem, quem certamini locum legeret, terrestris pugnæ, & totius militaris operæ rudem se referens, campum gelati maris exposcit. In hunc utrisq; consensum est. Rex apparatibus inducias tribuens, Westmari filios secedere jubet, incongruum asserens, etiam malè meritum hospitio advenam pelli. Deinde ad investigandum supplicii modum, cujus exigendi arbitrium reginæ mandaverat, redit. Quæ quum omissâ censurâ veniam lapsui precaretur, adjecit Ericus: Muliebriter erratis sæpiùs ignoscendum esse, nec pœnam infligendum, nisi correctio culpam nequivisset avertere. Ignovitq; Hannundæ Rex. Appetente crepusculo, apud Gøtherum, inquit Ericus, epulaturi in convivio militis non solum cœnacula procurantur, sed etiam per ascriptos consessus certi distinguuntur accubitus. Rex loca, quibus athletæ sui insederant, occupanda concedit. Deinde verna epulum affert. At Ericus comitatis regiæ non ignarus, quâ prandiorum uti reliquiis vetabatur, frustum cujus particulam delibasset, abjecit, integras escas, lacera ciborum fragmenta nominans. Ita rarescentibus epulis, ministri alias inopiæ atq; verecundiæ suggerunt, parvulæ cœnæ impendentes, quod grandi convivio sufficere potuisset. Ait ergo Rex: Assolét ne Gøtheri miles tactam semel dapem tanquam amolita ciborum crustra disperdere? primaque fercula ultimorum ritu fragminum aspernari? Ad hæc Ericus: Nihil sibi de Gøtheri moribus incondita vendicavit affectio, nihil assuetudo incomposita possidet. At Frotho: Ergo domini tui moribus discors, non omnem argueris prudentiam attendisse. Qui enim majorum exemplis obviat, transfugam ac defectorem se probat. Tum Ericus: Sapiens à sapientiori erudiri debet. Discendo enim doctrina proficit, dogmate disciplina provehitur. Contrà Frotho: Quid mihi exemplaris documenti hæc tuæ superfluitatis imitatio dabit? Ad hæc Ericus: Tutiùs Regem fides parvula, quàm ingens vallat perfidia. Cui Frotho: Ergo tu nos accuratiore cæteris obsequio complecteris? Tum Ericus: Nemo non natum stabulo, aut ingenitum præsepio applicat. Necdum omnium experientiam accepisti. Præterea apud Gøtherum potionis usus epulo permixtus esse solet, liquor cibo conjunctim superadditus comessabundos juvat. Contra Frotho: Impudentiorem potus aut epuli petitorem non reperi.

FROTHO. III. Ad hæc Ericus: Pauci tacentis egestatem æstimant, aut silentis necessitudinem metiuntur. Tum soror Regis ingenti paterâ potionem proferre jussa. Cujus Ericus dexteram cum oblato simul cratere corripiens, an hoc, inquit, Regum optime, munus tua mihi delegavit humanitas? Num mihi quod teneo irrevocabilis doni loco cessurum esse confirmas? Rex pateram tantum postulari ratus, pronunciat donum. At Ericus virginem sibi veluti cum patera datam applicat. Quo viso Rex, fatuum, inquit, opera prodit. Apud nos intacta virginum libertas haberi solet. Tunc Ericus puellæ manum perinde ac poculi nomine traditam, ferro defecturum se simulans, & si, inquit, plura quàm dederis ceperim, aut si totum temerè teneo, saltem parte potiri liceat. Rex promissi errore recognito, puellam tradidit, nolens incuriæ vitium levitate rescindere, quo gravior pollicentis videretur autoritas: quanquam inania pacta revocare, maturitati potiùs quàm inconstantiæ deputetur.

Deinde illum ad naves accepta revertendi sponsione dimittit, tempore quod pugnæ debebatur instante. Ericus cum suis crustatum glacie æquor aggressus, lubricum instabilemq; gradu hostem solearum nixus firmitate prostravit. Statuerat enim Frotho, ne quis inclinatis, aut laborantibus auxilio foret. Deinde victor repetit Regem. Igitur Gøtvara consumptæ infeliciter sobolis exitio mœsta, simulq; eam ulcisci avida, pronunciat adversus Ericum altercandi collibitum sibi fore certamen, ita ut ipsa torquem magni ponderis, ille vitam in pignore poneret, aut aurum vincendo, aut lethum succumbendo laturus. Comprobante certamen Erico, penes Gunvaram pignus deponitur. Igitur Gotvara prior sic orsa;

Quando tuam limas admissâ cote bipennem,
Nonne terit tremulas mentula quassa nates?

Ericus sic contrà.

Ut cuivis natura pilos in corpore sevit,
Omnis nempe suo barba ferenda loco est.
Remigiis homines artus agitare necesse est,
Motus quippe suos nam labor omnis habet.
Cum natis excipitur nate, vel quum subdita penem
Vulva capit, quid ad hac addere majus erit?

Ad hæc illa tanquam elocutionis inops, cui necem destinaverat, aurum tradere coacta est, filiorum interfectori pœnæ loco eximium erogans munus. Cumulata siquidem infelicitas est, non vindicata malignitas. Primum enim orbitati adacta, ac deinde verborum violentiâ confutata, cum opibus simul eloquentiæ precium perdidit. Beavit liberorum sublatorem, auctorem orbitatis suæ præmio munerata: nihil pro repensanda filiorum clade, præter inscitiæ probrum, ac rerum inopiam referens. Quo viso, Westmarus verbis superiorem, viribus incessere statuit, vincentis præmium in victi nece constituens, ut utriusq; salus in pignore posita videretur. Nec Ericus conditione uti abnuit, ne linguâ quàm manu promptior existimari posset. Erat autem tale certaminis genus: Circulus vimine vel fune contextus, magno pedum manuumq; conatu decertaturis raptim distrahendus exhiberi solebat, fortiori tribuens palmam: quem colluctantium si quis alteri detraxisset, victoriâ donabatur. In quem modum agonizans Ericus, correptam acriùs restem manibus concertantis excussit. Quod Frotho videns, arduum, inquit, reor contra fortem fune contendere. Et Ericus: Arduum utiq; cùm corpori struma insidet, aut tergum occupat gibbus. Statimq; propulso pede senem colli senilis ac dorsi fractione contrivit. Ita Westmarus inefficax ultionis molitor, dum vindicem agere studuit, in ulciscendorum sortem incidit, quorum ulcisci cupierat cædem imagine profligatus.

At Frothone Ericum jactu sicæ trajicere meditante, conscia fraternæ mentis Gunvara, sponsum periculi præmonitura, neminem, inquit, sapientem fore, qui sui provisor non sit. Quo dicto Ericus propulsandæ fraudis admoni-

FROTHO III.

monitus, ſuggeſtam ſibi cautelam argutus excepit. Continuò namq; exſiliens, triumphalem, ait, fore gloriam ſapientis dolum ſuimet ultorem exiſtere, modeſto vocationis genere inſidiantis ingenium lacerans. Quem quum Rex repentino cultri jactu declinantem occupare non poſſet, adverſo parieti errabundum incidit ferrum. Tunc ſic Ericus: Porrigenda ſunt amicis munera, non jactanda: probabile feciſſes donum, ſi comitem ferro vaginam dediſſes. Quam rex continuò cingulo detractam petenti tradidit, moderatione hoſtis odium deponere coactus. Ita alienæ ſimulationis induſtria delinitus, emiſſum malignè telum benigne poſſidendum conceſſit. Sic Ericus exceptam diſſimulanter injuriam ad beneficium tranſtulit, deſtinatum cladi ſuæ ferrum eximii muneris loco complexus. Quod enim Frotho nocendi ſtudio geſſerat, hic liberalitatis nomine colorabat. Deinde corporum curæ indultum eſt. Noctu Gunvara tacitè excitato eo, fugâ opus eſſe proponit, perquam utile referens, rebus integris incolumi redire curru. Quâ comite littus ingreſſus, claſſem regiam illic fortè ſubductam, diffiſſa laterum parte, navigationi inhabilem reddidit, inſertisq; rurſum aſſerculis farſit, quo minus ab intuentibus læſio noſceretur. Deinde navigium, quo ſe, comitesq; receperat, haud procul littore depelli curat. Quem Rex laceratis inſequi navibus parans, mox fluctu foros æquante, quanquam armis admodum onuſtus exiſteret, enare inter alios cœpit, propriæ ſalutis ſervandæ, quàm alienæ laceſſendæ cupidior effectus. Præcipitatis in altum proris, ſedibus ſuis remiges ſtagnans introrſum æſtus excuſſit. Quo Rollerus Ericusq; conſpecto, cum contemptu periculi incunctanter ſe profundo dedêre, natabundiq; fluctuantem excepêre Regem. Jamq; eum ſuperfuſa ter unda ſubruerat, quum Ericus cæſarie comprehenſum pelago levat. Cætera naufragorum turba aut aquis obruta, aut ægrè littori reſtituta eſt. Rex humido nudatus cultu, ſiccâ circumactus veſte contegitur. Multus illi ab ore liquor crebrâ pectoris ructatione manabat. Vox quoq; eum continuis laſſata ſingultibus deficere videbatur. Tandem redditus calor frigore hebetatos artus ſpiritu vegetiore firmabat. Reſidere ſiquidem, nec aſſurgere poterat, haud juſtè virium compos. Paulatim priſtini roboris potentia ſubiit. Interrogatus tandem, an vitam, pacemq; depoſceret? admota oculis manu, dejectam luminum aciem attollere nitebatur.

At ubi ſenſim corpori virtus reddita eſt, & voci fiducia major inceſſit, per hanc, inquit, lucem, quam invitus excipio, per cœlum, quod parum libenter haurio ſuſpicioq;, obſecro vos obteſtorq; ne mihi ulteriorem ejus uſum præſtare animum inducatis. Fruſtra volentem perire ſervaſtis. Aquis mihi interire negatum eſt, ferri ſaltem officio moriar. A nemine victus, tuo primum, Erice, ingenio ceſſi: hoc infelicior, quòd qui illuſtribus viris invictus extiti, plebejo de me victoriam præbui. Ingens hoc regii pudoris irritamentum eſt. Sufficit hæc ſola duci ad moriendum cauſa, cui nihil gloriâ magis placere convenit: quâ ſi careat, cæterorum inopem putes. Nihil enim in Rege celebriùs famâ. Credita mihi erat rationis atq; eloquentiæ ſumma. Sed quorum utroq; pollere videbar, utroq; deſtitutus ſum, eò calamitoſior, quòd Regum victor, ab agreſti victus videor. Quid vitâ donas, quem gloriâ ſpoliaſti? Sororem, regnum, gazam, ſupellectilem, & quod iis majus eſt, claritudinem perdidi, tot infelix caſibus, quot tu fortunatus agnôſceris. Quid tanto ſuperſtes dedecori reſervabor? Quæ mihi libertas tam felix erit, ut captivitatis ignominiam demat? Quid mihi ſequentia conferent tempora, quæ nihil niſi præteritorum miſeriam redolentia, longam animo pœnitentiam generabunt? Quid vitæ productio proderit, ſolam triſtitiæ memoriam relatura? Nihil calamitoſis jucundius morte. Felix eſt obitus, qui ſuccedit optatus. Hic non temporum dulcedinem tollit, ſed rerum faſtidium conſumit. In proſperis ſalus, in adverſis melius fatum petitur. Nulla me meliorum ſpes ad vivendi cupiditatem adducit. Quis ad ſolidum laceratam for-

FROTHO. III. tunæ meæ sortem resarciet casus? Et jam horum nisi periclitantem excepissetis, immemor essem. Reddideris regnum, sororem reduxeris, instauraveris gazam, claritatem reparare non poteris. Nihil quod resartum est, integri splendorem babebit. Captivum fuisse Frothonem longæva recensebit fama. Cæterùm si inflictas vobis ex me calumnias muneratis, vestris occidere manibus merui. Si damna recolitis, beneficii pœnitebit. Pudebit subventum fuisse hosti, si atrocitatis ejus in vos magnitudo taxetur. Quid reo parcitis? quid manum à persecutoris vestri jugulo cohibetis? Par est, ut io me sors, quam vobis paraveram, recidat. Fateor si mihi in vos ea, quam in me geritis potestas incideret, nihil à me pietati deferendum esse. Quod si vobis facto inoocens sum, voluntate saltem reus teneor. Redundet in me, quæso, nocens animi culpa, qui interdum operis loco censeri solet. Si fato ferrum negatis, propria mihi manu cladem consciscendam curabo.

Contrà sic Fricus: Dii à te quæso avertant stolidam mentem, avertant inquam, ne clarissimæ vitæ finem flagitio quæras. Sanè quidem ab ipsis prohibitum est, benignum in alios io se parricidam fore. Tentatus es à fortuna, quo mentis habitu adversa exciperes, explorante. Probamentum tibi dedére fata, non casum. Nihil tibi mœroris inflictum est, quod sors melior abolere non possit. Cautela etenim præbita est, non mutata felicitas. Nemo modestè se in prosperis agit, qui adversa tolerare non didicit. Præterea omnis bonorum usus post agnita gratiùs mala percipitur. Jocundior est voluptas, quæ rerum amaritudini succedit. Salutem tuam aversaberis si superfuso semel æquore maduisti? Quod si aquis frangeris, quando ferrum æquanimiter tolerabis? Enasse armatum quis non gloriæ magis tribuat quam rubori? Quot se felices reputarent, si tua sorte infelices essent? Summa te rerum manet, floret animus, pubescit ætas, plura spe complecti poteris, quàm gesseris rebus. Nunquam hoc tibi levitatis inesse vellem, ut non modò fugere aspera, sed etiam ob eorum impatientiam vitam abjicere cupias. Quovis effœminatior est, qui adversorum metu vivendi fiduciam perdit. Nemo sapientum morte res adversas redimere solet. Stulta est in alium indignatio, temeraria in se. Ignavus est furor qui suum condemnat autorem. Quod si ultrò ob injuriam, aut levem animi commotionem fatum appetis, quem tui vindicem derelinquis? Quis tam amens, ut dubium fortunæ habitum proprio ulcisci interitu velit? Quis adeò felix vixit, quin tristior illum quandoq; fortuna pulsaret? Inconcussa duxisti tempora, continua felicitate usus, & nunc ad modicam tristitiæ salebram, ut dolori parcas, vitam deserere paras? Quomodo leviorum impatiens, graviora deinde supercilia ferre poteris? Insipidus est, qui nunquam mœroris poculum degustavit. Nemo dura non passus, temperanter facilibus utitur. Qui fortitudinis columen esse debueras, enervis animi specimen exhibebis? Fortissimo parente editus, ultimæ imbecillitatis spectaculum dabis? Sic à majoribus discrepabis, ut fœminis mollior fias? Nec dum adolescere cœpisti, & jam te vitæ satietas cepit? Quis hanc prior imaginem præbuit? Clarissimi avi nepos invicto patre editus, levem contrariorum auram perpeti non valebit? Indoles tua avitæ virtutis habitum repræsentat. A nemine victus es; tua tibi solum incuria nocuit. Periculo per nos erutus es, non subactus. Amicitiam injuriæ deputabis, odium pro gratiâ relaturus? Obsequio placari debueras, non moveri. Nunquam te dii eò furoris excedere velint, ut servatorem insidiatoris loco notare sustineas. An eo tibi rei erimus, quo benefici sumus, indignationem officiis contracturi? Reputabis hostem, cui salutis tuæ præmium debes? Neq; enim te liberum captivavimus, sed ope prævenimus laborantem, et ecce gazam, opes, supellectilem reddo. Soror tua si mihi temerè

despon-

desponsata creditur, cui decreveris nubat; enimverò intacta illi pudicitia manet. Cæterum militare tibi, si acceptaveris, volo. Cave ne abs re irâ animum obstines. Nulla te rerum jactura concussit. Nihil libertati tuæ detractum est. Obsequentem me tibi, non imperantem agnosces. Qualemcunq; de capite meo sententiam decreveris, comprobo. Idem te hic, quod in Regia posse confide. Eandem hic, quam in aula, imperitandi potentiam tenes. Hoc de nobis in loco, quicquid apud regiam placuisset, institue. Proni ad parendum sumus. Hactenus Ericus.

At Regem hæc tam in se, quam in hostem mansvefecit oratio. Deinde compositis pacatisq; omnibus, reditur in littus. Rex Ericum ac nauticos vehiculis excipi jubet. At ubi in regiam est ventum, concionem advocari facit, in quam accersito Erico sub sponsalium fide sororem & centurionatum dedit. Adjecit deinde fastidio sibi fore reginam, filiam placuisse Gøtheri. Ideoq; novum illi legationis opus deberi: optimè ab ipso negotium expleri posse, cujus nihil arduum conatui videretur fore. Præterea se Gøtvaram celati criminis consciam silicibus obruturum. Hanundam verò reddditurum patri, ne in Dania conversantem capitis sui insidiatricem haberet. Ericus consilium probat, suam imperatis operam pollicens, excepto quod reginam repudio actam, Rollerò meliùs maritandam astrueret, à quo nullâ majestati suspicio foret. Quam sententiam Frotho perinde ac divinitus datum documentum venerabundus excepit. Regina quoq; ne violentiâ astringi videretur, muliebriter obtemperavit, affirmans à natura dolendi necessitatem non esse, omnemq; animi ægritudinem ab opinione proficisci solere. Cæterùm plangendam non esse pœnam, quæ meritis accidisset. Ita ergo fratres conjunctas egère nuptias, altero sororem Regis, altero repudiatam Reginam ducente.

Deinde sumptis secum conjugibus, navigationem in Norvagiam referunt. Neq; enim illas à virorum latere, aut viæ longinquitas, aut futuri periculi metus divellere poterat, affirmantes ut plumam hirto, sic se maritis cohæsuras fore. Et jam Cracam, demortuo Regnero, Brac cuidam nupsisse comperiunt. Deinde paternæ gazæ memores, egestam humo pecuniam tollunt. At Gøtherus omnem Erici fortunam, famâ virum præeunte, didicerat. Ut autem ipsum advenisse cognovit, veritus ultima quæq; in Norvagienses eximia sui fiduciâ moliturum, uxore privare, suamq; illi filiam ademptæ conjugis loco copulare studebat. Reginâ namq; nuper demortuâ, nullas magis quam germanæ Frothonis nuptias affectabat. Cujus Ericus intentione compertâ, convocatis sociis refert suam necdum cautibus abstitisse fortunam. Cæterùm spectare se fascem labilem esse, qui vinculo non firmetur: perindeq; omne pœnæ pondus repente decidere, quod culpæ catena non fixerit. Id eos apud Frothonem nuper expertos esse cernentes, innocentiam suam inter ægerrimos casus diis opitulantibus fuisse defensam, eademq; ulterius conservata, consimilem in adversis opem sperare debere. Deinde fugam eos paulisper fingere oportere, si primum à Gøthero lacessiti forent, justiorem belli titulum habituros. Manum siquidem capitis periculo objici, omni jure permissum esse. Rarò autem quenquam commissam cum innoxiis pugnam feliciter exequi posse. Prius ergo hostem adversum se provocandum esse, quo justior eundem impetendi causa succederet. Nec plura elocutus, domum Bracum invisere pergit. Deinde ad Gunvaram conversus, experiendæ ejus fidei gratiâ percontatur, an Gøtherum cordi haberet, indignum docens regiæ stirpis puellam toro popularis astringi. Quem illa per deorum numina impensiùs obtestari aggressa, fictimne, an veraciter excogitata haberet? Eo per serium se locutum dicente, ergo, inquit, extremum mihi ruborem injicere paras, quam virginem adamasti, viduam relicturus. Sæpe rebus contrarium fama prædicat popularis: me de te fefellit opinio. Constanti nupsisse putabam, & nunc ventis leviorem experior, quem indubitatæ fidei fuisse

FROTHO. III. fuiſſe ſperabam. Hæc fata, abundè lachrymas dedit. Grata Erico uxoris indignatio fuit, cui mox amplexum injiciens, ſcire, ait, volebam, quantum tibi in me fidei eſſet, mors ſola diremptionis noſtræ jus poſſidet. Te tamen Gøtherus raptui deſtinat, amorem latrocinio quæſiturus: quem quum peregerit, tuâ geſtum ſimula voluntate, nihilominus nuptias dilatura, quouſq; filiam mihi tui loco tradiderit. Quâ impetratâ, uno ego ac Gøtherus die nuptias acturi ſumus. Itaq; diſparata nobis ad convivandum triclinia, ſed medium parietem communicantia præbere curato, ne me fortè coram oculis habito, languidiore Regem contemplatione perſtringas. Hoc enim ad eludendum raptoris ſtudium perquam efficax commentum erit. Deinde Bracum cum delecta promptiſſimorum manu haud procul regia delitere præcipit ſibi, quum res poſceret auxilio futurum.

Poſt hæc adſcito Rollero, provocandi Regis gratiâ, cum nupta ac ſupellectile, ſimulato metu, fugam navigio petivit. Igitur Gøtheri ſibi claſſem inſtare conſpiciens, En, ait, arcus doli inſidiarum ſpiculum jacit; ſtatimq; concitatis clamore nautis, clavo puppim convertit. Quem Gøtherus propemodum advectus, quis rector eſſet navigii, percontatur: Ericum eſſe cognoſcit. Item exclamans, an ipſe ſit qui mirifico verborum habitu cæterorum facundiam fruſtraretur, inquirit. Quibus auditis, Ericus olim ab ipſo ſe Diſerti cognomine donatum eſſe, nec fruſtra appellationis augurium excepiſſe ſubjunxit. Dehinc ab utriſq; proximum in littus conceſſum eſt, ubi Gøtherus Erici legatione cognitâ, Frothonis ſe refert ſororem cupere, legato verò filiam exhibere malle, quò minus eum alii ſuam ceſſiſſe conjugem pœniteret. Itaq; non incongruum fore, ſi legationis fructus in ſuum recidiſſet latorem. Ericum igitur ſibi generum complacere, dummodò per Gunvaram Frothonis affinitatem impetrare potuiſſet. Ericus Regis benevolentiam exoſculatus, ſententiam probat, ultrò ſibi offerri aſſerens, quo majus à diis immortalibus exoptare non poſſet. Ab ipſo tamen Gunvaræ mentem arbitriumq; prænoſci debere. Illa adulantem ſe Regem ſimulato favore excepit, petentiq; promptum deferre videbatur aſſenſum, obſecrans, ut Erici nuptiis ſuas præcurri pateretur: quibus primum admiſſis, aptior regalibus ſuppeteret locus, ob boc quidem maximè, ne denuò nuptura novum connubii pactum reducta veteris memoria faſtidiret. Præterea non expedire firmabat, binos paratus una celebratione confundi. Rex reſponſis evictus, affatim poſtulata collaudat. Qui quum ex crebris Erici colloquiis clariſſima ſententiarum ſchemata, quibus animo delectari ac refici poſſit, hauſiſſet, non contentus ei filiam in matrimonium dediſſe, Litharfulki quoq; provinciam tradit, beneficium affinitati impartiendum exiſtimans. Craca verò, quæ Erico ob incantationum ſolertiam itineris comes adſcita fuerat, adverſam oculorum valetudinem ſimulans, ita faciem peplo obſtrinxerat, ut ne ſola quidem cognoſcendi capitis particula promineret. Rogata quænam eſſet, Gunvaræ ſe ſororem perhibuit, eâdem matre, diverſo vero patre progenitam.

At ubi in Gøtheri penates perventum, tædarum Alvildæ (id filiæ ejus nomen erat) convivium exhibetur. Diverſis Ericus ac Rex ædibus accumbebant, quarum tecta paries communis exceperat. Eædem deintus penſilibus per totum obductæ aulæis erant. Aſſedit Gøthero Gunvara, ſed Ericum altrinſecus Craca cum Alvilda ſtipabat. Qui inter jocandum ſubducto ſenſim è pariete aſſere, quantum loci humanum corpus tranſmittere poſſet, aperuit, ignariſq; convivis ſpacium meatui pervium fecit. Deinde ſponſam, an Frothoni, quam ſibi nubere mallet, curioſiùs percontari inter epulas cœpit: maximè cum obſervato copularum reſpectu, regia proles conſentaneæ nobilitatis amplexui debeatur, ne unius conjugum dignitas, alterius indignitate depereat. Quâ ſe inconceſſis à patre nuptiis uſuram ne-

gante,

gante, reginam eam fore, cæteraſq; opibus exceſſuram promittens, ex repugnante obſequentem effecit, non minùs opum ſpe quam gloriâ captam. FROTHO. III. Cracam quoq; traditum eſt, exhibitæ potionis temperamento, Frothonis amori virgineam adegiſſe cupidinem.

At Gøtherus Erici poſt epulas convivium petit, nuptialis joci licentiam adaucturus. Quo exeunte Gunvara, ſicut ante juſſa fuerat, ſubducti aſſeris loco pervium tranſgreſſa parietem, proximum Erico diſcubitum occupat. Cui Gøtherus eam conſeſſu junctam miratus, qualiter & quare eò venerit percontari impenſiùs cœpit. Illa ſororem ſe Gunvaræ, regemq; formarum falli ſimilitudine memorabat. Cujus cum Rex cognoſcendi causâ, ſubitò Regiam repetiviſſet, Gunvara poſtico ſe quò venerat referens, priſtino in loco cunctis ſpectanda conſedit. Quâ viſa Gøtherus parum luminibus credulus, maxima cum agnitionis diffidentia ad Ericum iter remenſus, relatam ſuo more Gunvaram præ oculis habuit. Ita quoties aularum aditus permutavit, toties utrobiq; quam quærebat offendit. Et jam non conſimilis, ſed eadem hinc inde facies ingenti regem admiratione torquebat. Impoſſibile enim ad omnem videbatur modum, abſq; notabili diſcrimine, eundem diverſis habitum ineſſe formarum. Soluto tandem convivio, filiam & Ericum nuptiali in cubiculum uſq; comitate proſequitur. Ipſe aliàs cubitum redit.

At Ericus Alvildam Frothoni deſtinatam, ſeorſum cubare permittit, Gunvaram, ut antè, deluſo Rege, complexus. Itaq; Gøtherus inſomnem agens noctem, ſtupido errantiq; animo ludificationis ſuæ ſpeciem agitabat. Neq; enim paritas ſpecierum, ſed identitas videbatur. Unde incerta adeò atq; anceps illum æſtimatio ſubiit, ut errori tribueret, quòd revera deprehenſum habebat. Tandem pariete fraudem inſtrui potuiſſe, animo obverſatum eſt. Quem cùm diligentius inſpici luſtrariq; juſſiſſet, nulla fractionis veſtigia deprehendit. Inconcuſſa ſiquidem totius ædis integritas apparebat. Quippe Ericus nocte concubiâ, quò minus dolus conſpicuus foret, ſoluti parietis ſarſerat læſionem. Deinde duos cognoſcendæ rei causâ tacitè Erici cubiculo intromiſſos, ac poſt aulæam conſiſtere juſſos, cuncta curioſiùs attendere jubet. Iidem Ericum cùm Gunvara repertum, occidendiq; præceptum acceperant. Qui initâ latenter æde, velatis cortinâ angulis præſentiam occultantes, Ericum ac Gunvaram nexis invicem brachiis, communi toro fruentes conſpiciunt. Quos ſemiſopitos rati, profundiorem quietis copiam expectabant, operiri volentes, donec exequendi ſceleris occaſionem gravior porrigeret ſomnus. Qui cum ſtertente ſonoriùs Erico, concepti liberiùs ſomni ſpeciem agnoviſſent, continuò trucidandi ejus gratiâ, deſtrictis prodiére mucronibus. Quorum Ericus inſidioſo expergefactus accurſu, cum imminentes capiti gladios ſuſpexiſſet, dicto novercæ nomine, quod olim inter pericula nuncupare juſſus fuerat, promptum neceſſitatis remedium expertus eſt. Clypeus enim ejus, qui ſublimiùs à trabe pendebat, ilico in eum collapſus, inerme corpus quaſi de induſtriâ, ne à latronibus confoderetur, obtexit. At ille fortunâ haud fruſtra uſus, proximi latronis utrumq; pedem rapto deſecuit ferro. Alterum Gunvara non impetu minori haſtâ transfodit, muliebri corpore virilem animum æquans.

Taliter Ericus inſidiis liberatus, repetito mari nocturnæ navigationi ſe præparat. At Rollerus iis qui comminus excubare juſſi fuerant, ſignum irrumpendæ regiæ lituo dedit. Quo Rex audito, hoſtium adventum indicari ratus, præceps fugam navigio tenuit. Interea Bracus, & qui cum eo irruerant, convulſam Regis ſupellectilem, Erici navibus imponendam curabant. Medium fermè noctis agendis impenſum eſt prædis. Quorum manè Rex cognitâ fugâ inſecutionem molitus, per amicorum quendam, ne quid ſubitò pararet, aut cum impetu exequeretur, admonitus eſt. Perſuadebatur quippe majore inſtrumento opus eſſe, nec expedire, cum paucis in Daniam conſequi fugientes. Sed ne ſic quidem impatiens animus damni impetum preſſit.

Nihil

FROTHO. III. Nihil enim magis moverat Regem, quàm quod alienæ cladis paratus recidisset in suos. Enavigans autem Rex, pervenit in portum, qui nunc ab Dmi vocabulum tenet. Ubi adversâ tempestate oboriâ, alimentis defectus, latiùs arbitratus est moriendi necessitatem ferro subire, quàm fame. Itaq; nautici manu in seipsos versa, alternis vulneribus acceleravêre fatum. Rex cum paucis montium prærupta secutus elabitur. Indicium cladis, colles editi præbent. Interea Erico prosperè navigationem emenso, Frothoni cum Alvilda nuptiæ actæ sunt.

Post hæc Sclavorum mandatur irruptio. Ad quam coërcendam Ericus cùm octo navigiis destinatur: quippe Frotho rudis adhuc rei bellicæ videbatur. Ericus igitur ne virilem unquam operam detrectaret, susceptum gratulanter officium, fortiter exequendum curavit. Qui cum piratas septenis navibus esse cognosceret, unâ tantum è suis advectus, reliquas ligneis propugnaculis cingi, tonsisq; arborum ramalibus obduci jubet. Deinde cùm hosticæ classis numerum pleniùs speculaturus procederet, insequentibus se Sclavis, ocyus ad suos refugere cœpit. At hostes ut insidiarum ignari, ita fugientem comprehendere avidi, crebro incunctantiq; fluctus remigio concussêre. Naves enim Erici liquidò cognosci non poterant, frondentis sylvæ speciem præferentes. Qui cum angustioris se maris flexui tradidissent, subitò Erici classe conclusos vident. Sed primum inusitata facie stupidi, navigio nemus agi putabant; deinde fraudem foliis subesse cognoscunt. Seram ergo incuriæ pœnitentiam agentes, habitam incautiùs navigationem remetiri tentabant. Sed dum puppes obvertere parant, ab hoste eas insiliri conspiciunt. Ericus verò subducto in littus navigio, fundâ procul in hostes saxa torquebat. Igitur Sclavorum cæsi pleriq; quadraginta capti fuêre, qui postea vinculis ac fame coërciti, inter varias cruciatus angustias spiritum deposuerunt.

Interea Frotho trajiciendæ in Sclaviam expeditionis gratiâ, tam è Danis, quàm ex finitimis ingentem adsciverat classem. Hujus minima ratis extabat, quæ bissenos veheret nauticos, totidemq; remigiis agi posset. Post hæc Ericus sociis patientiùs præstolari jussis, actæ jam cladis famam Frothoni perlaturus occurrit. Cumq; navigando puppim fortè piraticam vadosis ac minùs altis gurgitibus inflictam hærere conspiceret, quod res fortuitas dictorum gravitate prosequi solitus erat, obscura est, inquit, ignobilium sors, fortunaq; vilium sordida. Deinde nave propiùs applicata, piratas proprium contis navigium expedire connisos, ac circa ejus servationem impensiùs occupatos oppressit. Quo peracto cùm ad Regiam classem redisset, Frothonem nunciâ victoriæ salutatione reficere cupiens, salvum fore florentissimæ pacis auctorem jubet. Rex verum ejus dictum fieri precatus, augurem esse sapientis animum affirmabat. Ericus vera à se dici, parvulaq; victoria majoris omen afferri respondit, exiguis sæpe rebus magnarum præsagia captari testatus. Regem deinde manum spargere hortatus, Jutiæ equitatum terreno proficisci itinere jubet, reliqua exercitus parte marinum ineunte compendium. Tanta autem navigiorum frequentia mare compleverat, ut nec receptui portus, nec castris littora, aut commeatibus impensæ suppeterent. Terrestris autem acies tanta fuisse fertur, ut compendii gratiâ complanâsse montes, meabiles effecisse paludes, lacunas aggeribus exæquâsse, vastissimasq; voragines injectis molibus explâsse dicatur.

Intereà Strunico Sclavorum Rege belli inducias per legatos petente, Frotho tempus apparatui negat, affirmans hostem induciis instrui non oportere. Præterea hactenus se bellicorum operum expertem vixisse, nec debere eorum initia ancipiti rerum expectatione suspendere: quòd quisquis primam feliciter militiam gesserit, consimilem de cætero fortunam sperare possit. Tale enim quemq; omen habiturum pugnæ, quale congressionum principia dederint: cum initiales bellorum successus, sequentibus augurio fore

fore soleant. Ericus responsi prudentiam laudat, affirmans ita ludum foris agi oportere, prout domi fuerit inchoatus: Danos à Sclavis provocatos esse significans. Quod dictum acerrimo prælio prosecutus, Strunico cum gentis suæ fortissimis interfecto, residuos in fidem accepit. Tum Frotho convocatis Sclavis per præconem edixit, ut si qui inter eos rapinæ aut furto assuevissent, ocyus exhiberentur, promittens se talium mores primis honoribus donaturum. Jussit etiam ut quicunq; malarum artium studiis calluissent, præmia recepturi prodirent. Grata Sclavis promissio fuit. Cujus spem quidam cupidiùs quam consideratiùs secuti, prius prodidère se ipsos, quàm alieno possent indicio declarari. Quos tanta lucri cupiditas fefellit, ut ruborem quæstui postponentes, crimen pro gloria ducerent. Quibus sponte exhibitis, hac, inquit, Sclavi, vosipsos patriam peste vacuefacere convenit. Continuòq; eos à lictoribus abripi jussos, in altissimas cruces civium manu subfigendos curavit. Plures à paucioribus punitos crederes. Ita callidi ingenii Rex dum veniam, quam victis hostibus tribuit, crimen confessis negavit, totam penè Sclavicæ gentis stirpem consumpsit. Sic indebiti præmii cupiditatem debita consecuta est pœna, justoq; supplicio indignæ mercedis aviditas adacta est. Crediderim jure exitio traditos, qui cùm taciturnitatis munimento salutem servare potuissent, voce periculum adsciverunt.

Rex recentis victoriæ titulis evectus ne justitiâ quàm armis defectior videretur, novis exercitum legibus formare constituit; quarum præsens quasdam ritus usurpat, quasdam arbitraria juris novitas abolevit. Edixit enim ut primipilus quisq; prædæ partitione factâ, majorem cætero milite portionem acciperet: ducibus verò, quibus in acie signa anteferri solerent, dignitatis causâ captivum concessit aurum. Gregarium verò militem argento voluit esse contentum. Arma ad pugiles redundare, captiva navigia popularibus cedere jussit, utpote eis debita quibus condendi rates instruendiq; jus esset. Præterea sanxit, ne quis rem familiarem seris mandare præsumeret, duplum ex fisco Regis amissorum pretium recepturus. Quam si quis arcarum claustris observandam duxisset, aureæ libræ Regi debitor fieret. Statuit etiam, ut in eum, qui furi ignosceret, furti pœna recideret. Præterea si quis in acie primus fugam capesseret, à communi jure alienus existeret. At ubi in Daniam rediit, ut quicquid Grep sinistrâ morum usurpatione corruperat, bonis artibus expiaret, arbitrariam fœminis nubendi potestatem indulsit, ne qua tori coactio fieret. Itaq; lege cavit, ut eis in matrimonium cederent, quibus inconsulto patre nupsissent. At si libera consensisset in servum, ejus conditionem æquaret, libertatisque beneficio spoliata, servilis fortunæ statum indueret. Maribus quoq; quamcunq; primitus cognovissent, ducendi legem inflixit. Adulteros à veris conjugibus corporum parte spoliandos constituit, quò minus continentia flagitiis eliderctur. Edixit quoq; ut si Danus Dano rapinam infligeret, duplum rependeret, ac violatæ pacis crimine censeretur. At si quis rem furto quæsitam ad alienam domum perferret, hospesq; post illum ædis suæ fores obcluderet, bonorum omnium pœnam incurreret, atq; in concione coram omnibus vapularet, quod se eidem delicto obnoxium fecisse videretur. Præterea quisquis exulum patriæ suæ hostis evaderet, aut inimicum civibus scutum afferret, rerum ac vitæ periculo pœnas lueret. Si quis autem ad exequendum Regis imperium ob animi contumaciam piger existeret, exilio mulctaretur. Solebat namq; sagitta lignea ferreæ speciem habens, nuncii loco viritim per omnes mitti, quoties repentina belli necessitas incidisset. Qui verò ex popularibus primipilum in acie anteiret, ex servo liber, ex agresti illustris evaderet. At si ingenuus foret, satrapa crearetur. Tanta olim audaces stipendia merebantur. Adeò veteres nobili-

FROTHO. III. tatem fortitudini tribuendam putabant. Siquidem non fortunæ virtutem, sed virtuti fortunam deferri oportere, existimatum est. Præcepit quoq; ne lis ulla jurisiurandi fide aut pignorum positione contraheretur. Qui verò alium pignus secum ponere jussisset, eidem aureæ libræ dimidium solveret, alioqui gravem corporis mulctam subiret. Providerat enim Rex ex pignorum positione maximas litium causas incidere posse. De qualibet verò controversia ferro decerni sanxit, speciosiùs viribus quàm verbis confligendum existimans. Quod si alter dimicantium relato pede prænotati orbis gyrum excederet, perinde ac victus causæ detrimentum reciperet. Sin autem quavis de re pugilem popularis impeteret, ipsum armatus exciperet, cubitali duntaxat stipite pugnaturum. Quinetiam cladem Dani ab alienigena oppressi duorum extraneorum cæde sarciendam instituit.

Interea Gøtherus sumendi de Erico supplicii gratià, pugnæ exercitum comparat. Econtrario Frotho cum magno classis apparatu Norvagiam petit. Cum ad insulam Rensø pariter appulissent, Gøtherus Frothoniani nominis magnitudine territus, pacem per legatos efflagitat. Ad quos Ericus, inverecundus, ait, est latro, qui prior concordiam quærit, aut bonis communicare præsumit. Qui enim obtinere gestit, obniti debet: ictus ictui opponendus est, livorq; livore pellendus. Cumq; hoc dictum Gøtherus attentis eminus auribus excepisset, quàm poterat clarà voce ita inquit: Quisque virtuti militat, prout beneficii meminit. Cui Ericus: Beneficentiam tuam reddito tibi consilio repensavi. Quo sermone egregios monitus omni donorum genere præstantiores indicabat. Et ut Gøtherum accepti consilii ingratum ostenderet, quando conjugem mihi, inquit, cum vita adimere cupiebas, melioris exempli speciem lacerasti. Solum inter nos ferrum decernendi jus obtinet. Post hæc Gøtherus parum prosperà congressione Danorum classem adortus occiditur. Cujus regnum Rollerus beneficii nomine postmodum à Frothone suscepit, quod septeno provinciarum numero tendebatur. Eundem quoq; Ericus collatà sibi quondam à Gøthero provincia muneratus est. His gestis, Frotho per summam ac securam pacem triennium gessit.

Inter hæc Rex Hunorum audito gnatæ repudio, adjuncto sibi Rege Orientalium Olimaro, adversum Danos biennio belli apparatum contraxit. Igitur Frotho non solùm indigenas, sed etiam Norvagienses, ac Sclavos in copias vocat. A quo Ericus hostiles speculatum acies missus, Olimarum qui classis magistratum acceperat, Hunorum Rege terrestres ductante copias, haud procul Russia reperit, quem taliter affari cœpit:

Quid sibi vult, quæso, belli gravis iste paratus?
Aut quò classe potens, Rex Olimare, ruis?

At Olimarus:

Fridlevi natum nobis incessere cordi est;
Et quis es audaci talia voce rogans?

Ad quem Ericus:

Vincendi invictum subiit spes irrita mentem,
Frothonem nullus exuperare potest.

Contrà Olimarus:

Quicquid contingit primò, semel accidit, & res
Non sperata satis sæpè subire solet.

Quà sententia, à nemine nimium fidei in fortuna reponendum esse perdocuit. Deinde Ericus Hunorum agmen exploraturus obequitat. Quod Ericum præteriens, invicemq; ab ipso præteritum, primam ortivo sole aciem, postremam occiduo conspiciendam præbuit. Itaq; penes quem tot millium regimen foret, ab obviis sciscitatus est. Quem Hun fortè conspiciens, [Rex hic Hunorum erat] speculandi ministerium accepisse cognovit, perquiritq; quod percontatori vocabulum foret. Ericus se ubique adventantem, nec usquam com-

pertum vocitari perhibuit. Rex item admoto interprete, quid Frotho operis exerceret interrogat. Cui Ericus: Nunquam Frotho domi inimicum præſtolatur exercitum, nec hoſtem in ædibus operitur. Pernox enim & pervigil eſſe debet alienum appetens culmen. Nemo ſtertendo victoriam cepit, nec luporum quiſquam cubando cadaver invenit. Quem Rex exquiſitis dictorum ſententiis calère cognoſcens: hic, ait, fortaſſe Ericus eſt, à quo filiam meam falſi criminis inſimulatam accepi. Qui continuò prendi juſſus, non decère, inquit, unum à pluribus abripi. Quo dicto non modò Regis animum complacavit, ſed etiam ad ignoſcendi ſibi voluntatem perduxit. Cujus impunitatis cauſam potiùs à calliditate quàm benevolentia profectam conſtabat, cùm ob hoc maximè dimitteretur, ut Frothonem nunciatæ multitudinis rumore terreret. A quo cum reverſus explorata referre juberetur, ſex claſſium ſenos Reges, earumq; quamlibet quina navium millia complectentem vidiſſe ſe retulit, quarum unamquamq; trecentorum remigum capacem eſſe conſtaret. Quemlibet verò totius ſummæ millenarium quaternis alis contineri dicebat. Volebat autem millanarium mille ac ducentorum capacem intelligi, cùm ala omnis trecentorum numero compleatur. Cunctante vero Frothone, quid contra tot acturus eſſet, attentiusq; ſubſidia circumſpiciente: probum, inquit Ericus, audacia juvat: acri cane occupandus eſt urſus: moloſſis quippe, non imbellibus aviculis opus eſt. Quo dicto Frothoni contrahendæ claſſis conſilium præbuit. Quâ instructa adverſum hoſtem navigatio tenditur. Igitur inſulas quæ Daniam Orientemq; interiacent, præliis ſubigunt. Unde procedentes naves aliquot Ruthenæ claſſis, offendunt. Quarum cùm Frotho paucitatem inceſſere deforme duxiſſet, à macro, inquit Ericus, & tenui petendus eſt cibus. Raro pingueſcet, qui cadit. Neq; enim mordendi potens eſt, quem vaſtus occupaverit follis. Quo documento Regi irruptionis edendæ ruborem excuſſit, eumq; mox ad paucitatem multitudine laceſſendam perduxit, utilitatem pudori præferendam ſignificans.

FROTHO III.

Poſt hæc ad Olimarum proceſſum eſt, qui multitudinis ſegnitie excipere hoſtem, quàm aggredi præoptabat: quippe Ruthenorum navigia incompoſita, minusq́ue ob granditatem ad remigium habilia videbantur. Sed ne ei quidem numeroſitatis potentia profuit. Inuſitata namq; Ruthenorum multitudo copiis quàm virtute præſtantior, robuſtæ Danorum paucitati victoriam tradidit. Frotho cùm patriam repetere vellet, inauditum navigationis impedimentum expertus eſt. Quippe crebra interfectorum corpora, nec minus ſcutorum, haſtarumq́ue fragmenta jactante æſtu univerſum maris conſtraverant ſinum. Itaque portus non anguſti minùs, quàm olidi erant. Igitur mediis obſtrictæ cadaveribus hæſere puppes. Nec putria quidem ac circumflua corpora remis abigere, aut contis propellere poterant, quo minùs uno ſublato, mox aliud advolutum impelleret claſſem: bellum cum mortuis obortum crederes. Novum contra exanimes diſcrimen extabat.

Igitur Frotho convocatis quas vicerat gentibus, lege cavit, ut quiſquis paterfamilias eo conciderat bello, cum equo omnibusq́ue armaturæ ſuæ inſignibus tumulo mandaretur. Quem ſi quis veſpillonum ſceleſta cupiditate tentaſſet, pœnas non ſolùm ſanguine, ſed etiam inhumato cadavere daret, buſto atque inferiis cariturus. Siquidem par eſſe credebat, ut alieni corruptor cineris, nullo funeris obſequio donaretur, ſortemq́ue proprio referret corpore, quam in alieno perpetraſſet. Centurionis verò, vel Satrapæ corpus rogo propriâ nave conſtructo, funerandum conſtituit. Dena autem gubernatorum corpora unius puppis igne conſumi præcepit. Ducem quempiam aut Regem interfectum, proprio injectum navigio concremari. Tam ſcrupuloſam

FROTHO III.

ſam ducendis interfectorum funeribus obſervationem præſtari voluit, ne promiſcuos exequiarum ritus exiſtere pateretur. Iamq; cuncti Ruthenorum Reges, Olimaro Dagoq; exceptis, Marte conciderant. Bella quoq; Ruthenos ex Danorum imitatione celebrare præcepit, ac ne quis uxorem niſi emptitiam duceret. Venalia ſiquidem connubia plus ſtabilitatis habitura cenſebat; tutiorem matrimonii fidem exiſtimans, quòd pretio firmaretur. Præterea ſi quis virginis ſtuprum vi petere auſus eſſet, ſupplicia abſciſſis corporis partibus lueret, alioqui mille talentis concubitus injuriam penſaturus. Decrevit etiam ut quiſquis militiæ deditus, ſpectatæ virtutis titulum affectaret, impeteret unum, exciperet duos, tres modicâ pedis retractione vitaret, quatuor fugere non erubeſceret. Aliam quoq; ſuper militum ſtipendiis conſvetudinem à ſubactis ſibi Regibus obſervandam edixit. Patrium domeſticumq; militem hyberno tempore ternis argenti talentis donari juſſit, gregarium aut conductitium binis, privatum ac militiæ laboribus defunctum duntaxat uno. Quâ lege virtuti injuriam afferebat, conditiones militum non animos æſtimans. In quo quidem erroris argui poterat, cum familiaritates meritis anteferret. Poſt hæc interrogatus à Rege Ericus, an Olimari copias Hunorum æquaret exercitus, carmine ſic eloqui orſus eſt:

Hercule deprendi nulli numerabile vulgus,
Vulgus cujus erat terra nec unda capax.
Colluxêre ignes crebri, ſylva omnis obarſit,
Index innumeræ flamma cohortis erat.
Calcibus obtrita tellus ſubſedit equinis,
Edebant rapidos ſtridula plauſtra ſonos.
Ingemuêre rotæ, ventos auriga premebat,
Ut tonitrum currus aſſimilâſſe putes.
Vix armatorum cœtus ſine lege ruentes,
Ponderis impatiens preſſa ferebat humus.
Obmugire aër viſus mihi, terra moveri,
Tantus in externo milite motus erat.
Nam quindena ſimul vexilla micantia vidi,
Quodq; ex iis centum ſigna minora tenet.
Poſt quorum quodvis poterant bis dena videri
Signorum numero: par erat ordo ducum.

Igitur Frothone, quid contra tot opponeret, perquitente; redeundum docet, patiendumq; hoſtes propriâ primum immanitate conſumi. Obeditum monitui eſt. Neque enim minore ſtudio probatum conſilium, quàm editum fuit. At Huni per avia ſolitudineſq; progreſſi, nuſquam repertis commeatibus, paſſim inediâ periclitari cœperunt. Quippe regio vaſta ac paluſtris extabat, nec erat ullum egeſtatis ſubſidium reperire. Tandem fuſis comeſiſq; jumentis, tam vehiculorum quàm victus inopes ſpargebantur. Cæterum error par fami periculum erat. Non equis, non aſinis parcitur, non fœdis aut putribus abſtinetur. Poſtremo ne canibus quidem temperatum eſt, nefas omne morientibus licitum fuit. Nihil enim tam difficile, quod neceſſitas ſuprema non imperet. Ad ultimum fame exhauſtis publica clades inceſſit. Efferebantur abſque ceſſatione corpora, cunctiſq; exitium formidantibus, nulli miſeratio pereuntium fuit: humanitatem quippe metus excluſerat. Primùm itaq; Regem paulatim defecêre cohortes; deinde centuriatim defluxit agmen. Deſeruit eum quoq; Uggerus vates, vir ætatis incognitæ, & ſupra humanum terminum prolixæ; qui Frothonem transfugæ titulo petens, quicquid ab Hunis parabatur, edocuit.

Inter hæc Hithinus Rex aliquantæ Norvagienſium gentis, Frothonis claſſem centum quinquaginta navigiis accedebat. E quibus duodecim lectis, propiùs navigationem cœpit habere, erecto in malum ſcuto ſocios adventare ſignifi-

significans. Qui Regi in proximum amicitiæ gradum receptus, magnum copiis ejus attulit supplementum. FROTHO III. Eidem postmodum cum Hilda Høgini Jutorum reguli filiâ, spectatæ admodum opinionis virgine, mutuus amor incessit. Quippe nondum invicem conspectos, alterna incenderat fama. At ubi mutuæ conspectionis copia incidit, neuter obtutum ab altero remittere poterat, adeò pertinax amor oculos morabatur.

Interea Frotho distributo per municipia milite, diligentiùs impensas hybernis commeatibus necessarias convectabat. Sed ne sic quidem onerosum impensis exercitum sustentare suffecit. Par propemodum Hunorum cladi pernicies incidit. Igitur ad inhibendum advenarum confluxum, classe in Albiam missâ, ne quid trajiceretur, curæ habuit. Cujus duces Revillus & Mevillus fuère. Solutâ hyeme Hithino Høginoq; socialem exequi piraticam placuit. Ignorabat enim Høginus suam à sodali filiam adamari. Erat autem is corporis habitu præstans, ingenio pervicax; Hithinus verò corpore perquàm decoro, sed brevi extitit. Cæterum cum Frotho sustentandi exercitus sumptum in dies difficiliorem adverteret, Rollerum in Norvagiam, Olimarum in Svetiam, Onevum Regem, & Glomerum piratarum præcipuum ad Orcades petendorum commeatuum gratiâ dirigit, proprias cuiq; copias tribuens. Triginta Reges sequebantur Frothonem, qui ipsum amicitiâ vel obsequio colerent. Audiens autem Hun, dimissas à Frothone copias, novum recentemq; militem contrahit. At Høginus filiam suam Hithino despondit, conjurato invicem uter ferro perisset, alterum alterius ultorem fore.

Autumno petitores commeatuum redeunt, trophæis quàm alimentis locupletiores. Rollerus enim provincias Sunmoriam & Normoriam, occiso earum Rege Arthorio, vectigales effecerat. At Olimarus Thorum Longum, Jamtorum atq; Helsingorum Regem, duosq; alios haud inferioris potentiæ duces: Hestiam quoq; & cum Olandia Curetiam, sed & insulas Svetiæ prætentas, celeberrimus Barbariæ domitor triumphavit. Itaq; septingenta reducebat navigia, duplicato eductorum antea numero. Onevo verò & Glomero, Hithino quoq; & Høgino Orcadum trophæa cessère. Hisdem cum nongentis navibus reditum est. Et jam quæsiti latè sumptus, convectæque raptu impensæ alendis abundè copiis suppetebant. Cæterum viginti regna imperio Frothonis adjecerant, quorum Reges triginta prædictis adjuncti, Danorum partibus militabant. Hac virium fiduciâ cum Hunis pugna conseritur. Cujus prima dies tantâ interfectorum strage recruduit, ut præcipui tres Rusciæ fluvii cadaveribus velut ponte constrati, pervii ac meabiles fierent. Præterea quantum quis itineris per triduum equo conficere posset, tantum locorum humanis cadaveribus completum videres. Adeò spatiosa cædis vestigia erant. Itaq; prælio septem dies extracto, occidit Rex Hun. Cujus frater eodem nomine inclinatam Hunorum aciem conspicatus, cum sua se cohorte dedere cunctatus non est. Eo Bello septuaginta ac centum Reges, qui aut ex Hunis erant, aut inter Hunos militaverant, submisère se Regi. Quem numerum Ericus superiori signorum expressione complexus fuerat, cum Hunorum multitudinem Frothone percontante distingueret. Igitur Frotho vocatis in concionem Regibus, sub uno eodemq; jure degendi normam imponit. Præfecit autem Olimarum Holingardiæ, Onevum Conogardiæ, Hun verò captivo Saxoniam tribuens, Revillum Orcadibus donat. Provincias Helsingorum, Jarnberorum, & Jamtorum, cum utrâq; Lappia, Dimaro cuidam procurandas attribuit; Dago Hestiæ regimen erogavit. Quorum unumquemq; certis tributi legibus oneravit, obsequium beneficio applicans. Itaq; Frothonis regnum Rusciam ab ortu complectens, ad occasum Rheno flumine limitatum erat.

Interea Hithinus apud Høginum quorundam obtrectatione insimulatus est, quasi filiam ejus ante sponsalium sacra stupri illecebris temerâsset: quod tunc immane cunctis gentibus facinus habebatur. Igitur Høginus credu-

FROTHO. III. credulis auribus rem falsò nunciatam excipiens, Hithinum Regia apud Sclavos stipendia colligentem classe lacessit, consertaq; manu victus Jutiam petivit. Itaq; statam à Frothone pacem internum labefactaverat bellum, primiq; indigetes regiam detrectavêre legem. Quamobrem Frotho missis qui simul eos accerserent, scrupulosiùs causam simultatis inquirit. Quâ cognita, juxta legis à se latæ formulam pronunciavit. Videns autem ne sic quidem eos in gratiam reduci posse, patre filiam pertinaciùs reposcente, litem ferro decidendam edixit. Id quippe solum dirimendæ controversiæ remedium videbatur. Inita pugnâ Hithinus acerrimâ perstrictus plagâ, cum sanguine & viribus corporis deficeret, insperatam hostis clementiam expertus est. Høginus siquidem promptissimam occidendi ipsius facultatem adeptus, formæ tamen ejus, & juventæ miseratione sævitiam mansvetudini cedere coëgit. Itaq; ne ephebum inter extremi spiritus momenta palpitantem extingueret, abstinuit ferro. Olim namq; impuberem aut invalidum vitâ spoliare rubori deputabatur. Adeo cuncta verecundiæ momenta prisca pugilum fortitudo servabat. Ita Hithinus sociorum operâ ad naves relatus, hostis beneficio servatus est. Iidem septimo abinde anno apud insulam Hithinsø pugnam exorsi, mutuis vulneribus consumpti sunt. Felix Høginus foret, si circa devictum semel Hithinum severitate potiùs quàm clementiâ usus fuisset. Ferunt Hildam tantâ mariti cupidine flagrâsse, ut noctu interfectorum manes redintegrandi belli gratiâ carminibus excitâsse credatur.

Eodem tempore Alrico Sveonum Regi adversum Gestiblindum Gothorum Regem atrox incidit bellum. At Gestiblindus viribus minor, Frothonem supplex accessit, se ac regnum percipiendæ opis gratiâ dediturus. Qui mox Skalc Scanico, atq; Erico in subsidium receptis, cum supplementis militum redit. Cumq; militiæ procursum in Alricum effundere statuisset, Ericus prius filium ejus Gunthjonum, Wermis ac Solongis prælatum, censuit impetendum, oportére asserens fessum tempestate nautam proximum captare littus. Præterea radicum inopem rarò virere truncum. Igitur irruptione factâ perit Gunthjonus, nomenq; ejus tumulus refert. Audiens Alricus interemptionem filii, ultum ire deproperat. Conspicatus hostes, Ericum clandestino accersitum colloquio, recensitis patrum suorum fœderibus, ut Gestiblindi militiam detrectaret, orabat. Quod Erico pertinaciùs abnuente, cum Gestiblindo dimicandi licentiam flagitat, privatam pugnam publicæ præferendam existimans. Quem Ericus senectute armis inhabilem referens, tristemq; ejus valetudinem maximâ cum ætatis excusatione prætendens, se ejus loco obtulit pugnaturum, probrosum docens, si duellum præstare refugeret, pro quo bellum commissurus venisset. Hinc absq; cunctatione dimicatum est. Occiso Alrico Ericus quàm gravissimè affectus, ægrè compertis remediis, serum incolumitatis regressum habuit. At Frothoni ipsum occubuisse falsò fama vulgaverat, mentemque Regis magno ob id mœrore torquebat. Quam tristitiam Ericus reditus sui beneficio dispulit. Quippe Sveciam, Wermiam, Helsingiam, atq; insulas Solis, operâ sua Frothonis adjectas imperio nunciabat. Quem mox Frotho devictarum ab eo gentium Regem constituit, ac præterea Hellingiam ei cum utraq; Lappia, Finniam quoq; & Estiam annuo stipendiorum jure contribuit. Nemo ante ipsum Sveticorum Regum Erici nomine censebatur; ab ipso autem in cœteros vocabulum fluxit.

Eodem tempore regnabat Alf in Hetmarchia, filium habens Asmundum. Biorno verò in Wik provincia, cui Asuitus filius erat. Accidit autem Asmundum parùm prosperè venationi intentum, dum feras aut canibus occupare, aut cassibus excipere pergeret, irruente fortè caligine longiùs à retiariis avio fuisse calle divulsum, vastaq; pererrantem juga tandem

equo & veſtibus deſtitutum, fungos & tubera peredisse; ad ultimum in Biornonis Regis penetralia fortuito devenisse progressu. Præterea ipſe filiusq; Regis convictu paulisper habito, ad confirmandum inter ſe amicitiæ cultum omnibus conjuravére votis, quemcunq; eorum vita prolixior excepisset, mortuo contumulandum fore. Tantus enim ſocietatis eorum atq; amicitiæ vigor extabat, ut neuter altero fatis abſumpto, lucem prorogare ſtatueret. FROTHO. III.

Poſt hæc Frotho omnium ſubjectarum ſibi gentium manu contracta, claſſe Norvagiam petit, Erico terrenum agmen ductare juſſo. Humanæ ſiquidem cupiditatis more, quo plura poſſederat, plus affectans, etiam vaſtiſſimam atq; horridiſſimam orbis terrarum partem ab hoc injuriæ genere intentatam exiſtere paſſus non eſt. Adeo opum acceſſio aviditati incrementum afferre conſvevit. Igitur Norvagienſes abjectâ defenſionis ſpe, rebellandi fiduciâ defecti, in Halogiæ fines majore ex parte profugere cœperunt. Stikla quoq; virgo ſervandæ caſtitatis causâ patriæ ſe ſubduxit, bellis quàm nuptiis exerceri præoptans.

Inter hæc Aſuitus morbo conſumptus, cum cane ac equo terreno mandatur antro. Cum quo Aſmundus ob amicitiæ jusjurandum vivus contumulari ſuſtinuit, cibo quo veſceretur illato. Jamq; Ericus cum exercitu ſuperiora permenſus, Aſuiti fortè tumulum appetebat: cui Sveones theſauros ineſſe rati, ligonibus perfregére collem. Itaq; majoris quàm credebatur altitudinis ſpecum aperiri conſpiciunt. Ad quem perluſtrandum opus erat eo, qui ſe in illum pendulo circumligatum fune demitteret. Delectus eſt fortè ex promptiſſimis juvenibus unus, quem quum Aſmundus ſportâ reſtim ſequente intromiſſum aſpiceret, protinus ejecto eo, corbem conſcendit. Deinde ſupernè aſtantibus, ac moderantibus funem, abſtrahendi ſignum porrexit. Qui ingentis pecuniæ ſpe reducto corbe quum ignotam extracti ſpeciem animadverterent, inuſitatâ facie territi, defunctumq; rediſſe rati, projectâ reſte in diverſa fugére. Quippe Aſmundus tetro oris babitu, ac veluti funebri quodam tabo obſitus videbatur. Qui fugientes revocare conatus, vociferari cœpit, falsò eos formidare vivum. Quem videns Ericus, præcipuè cruentati oris ejus imaginem mirabatur. In vultu ſiquidem profluus emicabat ſanguis. Quippe Aſuitus noctibus redivivus crebra colluctatione lævam illi aurem abruperat, fœdumque indigeſtæ ac crudæ cicatricis ſpectaculum apparebat. Igitur à circumſtantibus accepti vulneris cauſam referre juſſus, ſic orſus eſt fari:

Quid ſtupetis qui relictum me colore cernitis?
Obſoleſcit nempe vivus omnis inter mortuos.
Mala ſoli gravis uni manet omnis domus orbis.
Miſeri quos hominum ſubſidiis deſtituit ſors.
Mihi ſpecus & iners nox, tenebraq; & vetus antrum
Oculis delicias eripuerunt, animoq;
Humus horrens, tumulus putris, & immunditiarum
Gravis aſtus minuerunt juvenilis decus oris,
Habitumq; & validi roboris uſum vitiarunt,
Super hæc omnia contra exanimem conſervi vim,
Grave lucta ſubiens pondus & immane periclûm,
Laceris unguibus in me redivivus ruit Aſuit,
Stygia vi reparans poſt cineres horrida bella.
Quid ſtupetis, qui relictum me colore cernitis?
Obſoleſcit nempe vivus omnis inter mortuos.
Neſcio quo ſtygii numinis auſu
Miſſus ab inferis ſpiritus Aſuit,
Sævis alipedem dentibus edit,

FROTHO. III.

Infandoq́ canem præbuit ori.
Nec contentus equi vel canis eſu,
Mox in me rapidos tranſtulit ungues,
Diſciſſaq́ gena ſuſtulit aurem,
Hinc laceri vultus horret imago,
Emicat inq́ fero vulnere ſanguis.
Haud impune tamen monſtrifer egit,
Nam ferro ſecui mox caput ejus,
Perfodiq́ nocens ſtipite corpus.
Quid ſtupetis, qui relictum me colore cernitis;
Obſoleſcit nempe vivus omnis inter mortuos.

Jamq; Frotho in Halogiæ fines emoverat claſſem, ubi ad cognoſcendam multitudinis ſuæ ſpeciem, quæ numeri menſuram, capacitatemque tranſcendere videbatur, collem à militibus congeri jubet, viritim lapide in acervum miſſo. Eundem quoq; hoſtis numerandi agminis modum ſecutus eſt. Conſpicui adhuc colles fidem viſentibus præbent. Hic Frotho conferta cum Norvagienſibus pugnâ, gravem cædibus diem egit. Noctu utrinq; receptui conſultum eſt. Appetente diluculo terreſtria permenſus ſupervenit Ericus. Hic Regi certamen ſuggerit iterandum. Quo bello tanta de Danis ſtrages accepta eſt, ut è ternis navium millibus ſolæ centum-ſeptuaginta ſuperſtites fuiſſe credantur. Normanni verò tam vaſtâ clade deleti ſunt, ut fama ſit, ne quintæ quidem vicorum parti remanſiſſe cultorem.

Victor Frotho pacem per omnes gentes reficere cupiens, ut uniuſcujuſq; rem familiarem à furum incurſu tutam præſtaret, otiumq; regnis poſt arma aſſereret: armillam unam in rupe, quàm Frothonis petram nominant, alteram apud Wig provinciam, habitâ cum Norvagienſibus concione, defixit, edictæ à ſe innocentiæ experimentum daturas, ſubductis iiſdem, in omnes regionis præſides animadvertendum minatus. Itaque ſummo cum præfectorum periculo aurum abſq; cuſtodia, mediis affixum triviis, magnum avaritiæ irritamentum extabat; opportuna rapinæ prædâ plena cupiditatis ingenia provocante. Statuit idem, ut navigantes repertis ubicunq; remis licitè fruerentur. Amnem verò tranſituris uſum equi, quem vado proximum reperiſſent, liberum eſſe conceſſit. Eodem deſcendendum fore conſtituit, quum priores ejus pedes ſolum attingerent, poſtremos adhuc unda ſublueret. Talium ſiquidem commodorum beneficia potiùs humanitatis, quàm injuriæ nomine cenſenda credebat. Cæterum reum capitis fieri, qui ſuperato amne equi uſum longiùs expetere præſumpſiſſet, inſtituit. Juſſit etiam, ne quis ædem vel arcam ſeris obfirmatam haberet, aut rem ullam clauſtrorum cuſtodiâ contineret, triplicem amiſſorum reſtitutionem promittens. Præterea tantum alieni cibi in commeatus aſſumi fas eſſe, quantum uni cœnæ ſufficeret, promulgabat. Quam ſi quis in capiendo menſuram excederet, furto obnoxius haberetur. Furi verò trajectis ferro nervis in ſuſpendium acto, lupum collateralem affigi præcepit, ut malitiam hominis acerbitati belluæ ſimilitudo exæquaret pœnæ. Eandem quoq; in furtorum conſcios mulctam extendi curavit. Ibidem ſeptennio jucundiſſimum otii tempus emenſus, filium Alvonem, filiamq́; Oſuram nomine procreavit.

Iiſdem forte diebus Arngrimus pugil Sveticus Frothonem acceſſerat, qui Scalk Scanicum, quòd ab eo olim navigio ſpoliatus fuerat, ex provocatione laceſſitum occidit. Quo facinore ſupra modum elatus, aggreſſus eſt Frothonis filiam poſtulare. Obſeratas Regis aures expertus, Erici Sveciam regentis ſubſidium flagitat. Quem Ericus hortari cœpit, ut aliquo præclari operis merito Frothonis ſibi favorem aſciſceret, pugnaretq; ad-

FROTHO. III.

versum Egtherum Regem Biarmiæ, & Thengillum Regem Finnimarchiæ, quòd ii soli, cæteris obsequentibus, Danicum detrectare viderentur imperium. Nec mora, eò exercitum egit. Sunt autem Finni ultimi Septentrionis populi, vix quidem habitabilem orbis terrarum partem cultura ac mansione complexi. Acer iisdem telorum est usus. Non alia gens promptiore jaculandi peritiâ fruitur. Grandibus & latis sagittis dimicant, incantationum studiis incumbunt, venationibus callent. Incerta illis habitatio est, vagaq; domus, ubicunq; feram occupaverint locantibus sedes. Pandis trabibus vecti, conferta nivibus juga percurrunt. Hos Arngrimus conciliandæ sibi claritatis causâ adortus, obtrivit. Qui quum infeliciter dimicando fugâ dilaberentur, tribus lapillis post tergum conjectis, totidem montium instar hostibus apparere fecerunt. Igitur Arngrimus ludificati visus errore perstrictus, ab insectando hoste exercitum revocavit, magnarum se rupium interjectu coërcitum putans. Iidem posterâ die congressi, victiq; conjectæ in terram nivi ingentis fluvii speciem indiderunt. Itaq; Svetis per summum visus errorem falsa rerum opinione delusis, inusitata aquarum moles obstrepere videbatur. Ita victore vanam aquarum imaginem formidante, fugam impetravêre Finni. Tertio identidem die reparavêre bellum; nec jam amplius ullum fugæ efficax remedium fuit. Videntes enim suas inclinari acies, potestati se permisêre victoris. Quibus Arngrimus hanc tributi legem instituit, ut recensito Finnorum numero, rheda ferinis pellibus conferta, ab unaquaq; decade loco census, exacto triennio, penderetur. Deinde Egtherum Biarmiæ ducem duello provocatum devicit, indiditq; conditionem Biarmis viritim pellem pro capite persolvendi. Post hæc spoliis trophæisq; auctus, ad Ericum revertitur. Quem Ericus in Daniam consecutus, multam juvenis laudem Frothonis auribus instillabat, dignum regis filiâ affirmans, qui imperio ipsius ultimos humanarum rerum terminos adjecisset. Cujus egregia Frotho merita contemplatus, haud incongruum duxit, ejus se socerum exhibêre, qui sibi tantis operum titulis patentem latè claritatem struxisset.

Sustulit autem Arngrimus duodecim ex Osura filios, quorum hæc nomina subnotavi: Brander, Biarbi, Brodder, Hiarrandi, Tander, Tirvingar, duo Haddingi, Hiorthuar, Giarthuvar, Rani, Angantir. Hi ab adolescentia piratico muneri incumbentes, uno omnes fortè navigio Sampsø insulam advecti, duas in maritimis naves Hialmeri atq; Arvaroddi piratarum reperiunt: quas pugnâ adorti remigibus vacuefecêre, atq; an gubernatores oppressissent incerti, interfectorum corpora suis quæq; transtris aptantes, quæsitos abesse cognoscunt. Quâ de re mœsti, partam floccipendere victoriam, scientes sibi consequentis pugnæ discrimen majore salutis impendio subeundum. Quippe Hialmerus atq; Arvaroddus, quorum jampridem abrupto gubernaculo tempestas navigia laceraverat, alterius excidendi gratiâ nemus ingressi, ligni rudem extenuavêre materiam, eosq; truncum dolabris ambientes, donec navalis instrumenti formam vastum robur indueret. Quod quum humeris impositum sociæ cladis ignari deferrent, ab Osuræ filiis recenti oppressorum cruore madentibus lacessiti, duo cum pluribus ferro decernere coacti sunt. Nec par quidem congressus extabat, cum geminam bissena manus exciperet. Cæterum victoria numero non respondit. Interfectis enim omnibus Osuræ filiis, oppressoq; ab hisdem Hialmero, victoriæ Arvaroddum titulus non fefellit, quem solum ex tanto sociorum agmine fortuna residuum fecit. Qui informem adhuc gubernaculi truncum incredibili libratum nisu tantâ vi hostium adegit corporibus, ut duodecim unico ejus impulsu contusos eliderer. Ita cuncta admodum bellicarum rerum tempestate depulsa Oceanum manus adhuc piratica non reliquit.

Quæ res maximè Frothonem ad Occidentem armis incessendum adduxit, cujus unicum in propaganda pace studium versabatur. Accersito ergo Erico, cunctâq; famulantium sibi regnorum classe concitâ, Britanniam innu-

innumerâ advehitur puppi. Cujus inſulæ Rex manu ſe imparem noſcens (quippe fretum navigiis videbatur occludi) Frothone per deditionis ſimulationem petito, non ſolùm magnitudinem ejus adulationis officio proſequi cœpit, ſed etiam domitoribus gentium Danis ſuam, patriæq; ſubjectionem promittit, penſiones, cenſum, vectigalia, ſive quicquid expeterent, offerebat. Ad ultimum hoſpitaliter invitandos curat. Grata Frothoni Britanni humanitas fuit: quanquàm doli ſuſpicionem aleret tàm facilis omnium abſq; coactione promiſſio, tàm prompta hoſtium ante bella deditio, quæ raró ſyncera fide adminiſtrari ſolet. Laceſſebat quoq; convivii metus, veritos ne clandeſtinis inſidiis appeteretur ſubeuntis crapulæ laqueis implicata ſobrietas. Cæterum rarior invitatorum numerus videbatur, quàm ut tutò invitanti parère poſſent. Ineptum quoq; exiſtimatum inexpertæ hoſtium fidei credere ſalutem ſuam. Quâ Rex mentium fluctuatione compertâ, denuò Frothonem accedit, cum duobus millibus ac quadringentis viris epulaturum accerſens, quem antè cum mille ducentis proceribus convivium inire popoſcerat. Frotho nondum ſuſpicione depoſitâ, quanquam adaucto invitatorum numero fretus, petendi convivii fiduciam mente præſumere poſſet; ſubornat qui regionis abdita percurrentes, ſi quid inſidiarum ſpeculando deprehenderent, ocyus intimandum curarent. Cujus rei causâ nemus ingreſſi, reperta caſtrorum acie, quæ Britannorum copias attinebat, dubium preſsére greſſum. At ubi res liquidiùs agnita eſt, pedem referre deproperant. Furva ſiquidem tentoria fuére, & quaſi piceis quibuſdam obſcurata tegminibus, quò minus obtutum propinquantis offenderent. Quo cognito, Frotho validiore procerum manu mutuas diſpenſat inſidias, ne convivio incautiùs adito, opportunis fraudaretur auxiliis. Quibus latebram nactis, ferendæ opis ſignum ad litui ſonitum prænotavit. Deinde cum ſtatuta manu levi armorum genere cultâ convivium petit. Aula erat cultu magnificentiæ regalis inſtructa, aulæis oſtro tinctis undiq; ſecus obducta, in quibus mirifici luxus operam annotares. Cortina murice picta compactos ligno parietes adornabat. Conſtrata pallis nitidioribus pavimenta, quas pede premere perhorreres. Supernè cerneres crebras micare lucernas, adultas oleo lampades coruſcare. Ex acerris quoq; fragrantia fundebatur, quam ſvaviſſimus vapor exquiſitis cumulabat odoribus. Ambitum omnem frequentibus epulis menſæ conſepſerant. Intextis auro pulvinaribus ornabantur accubitus. Cervicalibus ſedilia replebantur. Reverendam aulæ faciem viſentibus arridére putares, nec quicquam in tanto paratu, aut viſu inconcinnum, aut olfactu triſte deprendi poterat. Media dolium æde perſtabat explendis aptum poculis, & liquoris immodici capax, unde haurire eſſet, quod ingentis ora convivii ſatiaret. Miniſtri purpurâ culti aureos geſtantes cyathos, propinandiq; munus comiter exequentes, compoſitis gradiebantur ordinibus. Nec bubalinorum cornuum, quibus potio promeretur, uſus aberat. Aureis cœna pateris refulgebat, nitidioribus onuſta poculis, quæ plerumq; fulgentes interſtinxerant gemmæ. Ingens omnia luxus repleverat. Menſæ dapibus luxuriabant, crateris vario potionis genere redundantibus. Nec meri ſimplex uſus extabat, quum peciti latè ſucci vario nectar ſapore conficerent. Sapidioribus lances epulis renidebant, quos maximè venatica referſerat præda. Sed nec domeſticæ quidem carnis obſonia deerant. Parciùs domeſticis, quàm convenis bibendi ſtudium erat. Hos enim ſecuritas incitabat ad crapulam, illis inſidiarum commentum ebrietatis illecebram dempſerat. Dani igitur (ut patriæ pace loquar) ſiccandis certatim calicibus aſſueti, ingenti ſe oneravére vino. Quos Britanni potos admodum conſpicati, convivio furtim elabi cœperunt, relictiſq; intra aulam convivis, ſummis conniſi viribus valvas Regiæ admotis obi-

cibus

cibus, variisq; impedimentorum generibus obserare, deinde tectis ignem inferre orsi. At Dani qui intra ædem clausi continebantur incendio pullulante pulsatis nequicquam foribus ab egressu prohibiti, ipsum mox adorti parietem, eruptionis facultatem petebant. Quem Angli validiore Danorum impulsu labefactari cernentes, mutuis obniti viribus, molibusq; extrinsecus applicatis, nutabundam fulcire congeriem instituerunt, quo minus convulsus paries clausis exitum aperiret. Qui tandem robustiori Danorum manui cedens, quorum quo periculum majus, hoc validior conatus extabat, facilem pressis eruptionem contribuit. Tum Frotho classicum succinere jubet, quo manum in insidiis constitutam accerseret. Quæ litui sono clangentis excita, dolum in auctores retorsit, Britannorum Rege extremæ cladi cum innumeris suorum copiis tradito. Quo facto geminum Frothoni beneficium præbuit, quum & saluti sociis, & hostibus exitio fuerit. *FROTHO. III.*

Interea Hyberni, crebrescente Danicæ fortitudinis famâ perculsi, quo difficiliorem partium suarum irruptionem præstarent, ferreos terræ murices instraverunt, quibus littorum vetaretur accessus. Utitur autem Hybernorum gens levi & parabili armaturâ. Novaculis comam extenuat, totum occipitii crinem abradit, ne fugiens capillitio teneatur. Cæterum telorum cuspides obvertit instantibus, mucronumq; acumina insequentibus deindustria opponere assolet, ac plerumq; post tergum lanceas jaculari, doctior fugâ superare, quàm bello. Quo fit ut cum victoriam tibi cessisse putes, discrimen immineat. Tam insidiosam hostium fugam Frotho consideratiùs quàm cupidiùs insectatus, ducem gentis Kervillum acie fudit. Cujus superstes frater, depositâ rebellandi fiduciâ, patriam dedidit Regi. Captivam Rex prædam militi dispartivit, uti se totius avaritiæ expertem, & à nimia rerum cupiditate aversum, solius gloriæ lucrum appetere testaretur.

Itaq; post Britannicos triumphos, Hybernâsq; manubias in Daniam reditum est, annisque tricenis ab omni bellorum negotio temperatum est. Quo tempore cunctis penè terris eximiâ fortitudinis laude Danicum nomen inclaruit. Volens itaq; Frotho fulgorem imperii sui perpetuo firmitatis habitu prorogare, primum adversum furta ac latrocinia tanquam familiaria mala ac domesticas pestes severitatem suam distringere curæ habuit: quibus vacuefactæ gentes tranquilliorem vitæ usum apprehenderent, ne propagatæ pacis incessus ullo malignitatis obstaculo læderetur. Providit quoq; ne cessante hoste, civilis patriam lues exederet, aut post exteram pacem domestica grassaretur Improbitas. Deniq; in Jutia, tanquam in capite Regni sui, magni ponderis auream armillam triviis affigi curavit, edictæ à se innocentiæ experimentum tam insignis prædæ documento daturus. Cujus irritamentum quanquam improbas lacesseret mentes, ac sinistra solicitaret ingenia, superabat tamen indubitatus periculi metus. Tanta siquidem Frothonianæ majestatis auctoritas erat, ut etiam aurum rapinæ expositum perinde ac firmioribus claustris obsitum tueretur. Cujus rei novitas, ingentem autori claritatem conscivit. Qui quum patratis latè cædibus insignes ubiq; victorias edidisset, otium omnibus erogare constituit, ut pacis jucunditas bellorum atrocitati succederet, & cladis finis salutis initium foret. Sed & omnium opes ob hoc maximè edicti munimento vallandas curavit, ne domi raptorem invenirent, quæ foris hostibus caruissent.

Per idem tempus publicæ salutis auctor mundum petendo servandorum mortalium gratiâ mortalitatis habitum amplecti sustinuit, cum jam terræ sopitis bellorum incendiis, serenissimo tranquillitatis otio fruerentur. Creditum est tam profusæ pacis amplitudinem ubiq; æqualem, nec ullis orbis partibus interruptam, non adeò terreno principatui, quàm divino ortui famulatam fuisse, cœlitusq; gestum, ut inusitatum temporis beneficium, præsentem temporum testaretur autorem.

Inter hæc matrona quædam magicæ rei perita, plus spei in arte sua, quàm

FROTHO III. quàm metus in Regis sævitiâ reponens, filium petendæ furtim prædæ cupiditate solicitat, impunitatem promittens, quòd Frotho fato propemodum confinis extaret, occiduo corpore ægras senilis animæ reliquias trahens. Quo materno hortatui periculi magnitudinem opponente, meliùs eum sperare jubet, aut maritimam bovem fœtum edituram, aut alium quempiam casum ultioni repugnaturum affirmans. Quâ voce solutum metu filium, hortamento obsequi coëgit. Quo facto Frotho perinde ac contumeliâ lacessitus, ad diripiendos matronæ penates, maximo impetu, studioq; contendit, præmissis qui eam cum liberis comprehensam adducerent. Quod præsciens fœmina, ludificatis præstigio hostibus, fœmineam speciem equinâ permutandam curavit. Accedente verò Frothone maritimæ bovis figuram complexa, pastum in littore vagabunda petere videbatur: filios quoq; tanquam minores corpore vitulos adumbrabat. Cujus monstri Rex admiratione captus, circuiri ipsos, reditumq; eis ad undas negari jubet. Deniq; vehiculo, quo ob annosi corporis invaletudinem utebatur, excedens, humi mirabundus consedit. At mater, quæ majoris belluæ speciem sumpserat, prætento cornu Regem adorta, alterum ejus latus confodit. Quo vulnere exanimatus, indebitum tantæ majestati exitum habuit. Cujus mortem milites ultione prosequi gestientes, petita jaculis portenta configunt. Quibus interemptis, animadvertunt humana cadavera ferinis capitibus prædita. Ea res maximè præstigium detexit. Hic Frothonis toto orbe clarissimi Regis excessus fuit. Hujus egestis visceribus, salitum corpus triennio proceres asservandum curabant, provinciarum defectionem vulgato Regis exitu formidantes, mortemq; eius ob hoc maximè clam exteris esse cupientes, ut vitæ simulatione propagati jampridem imperii terminos tuerentur, pristináq; ducis autoritate subnixi, consvetam à subjectis pensionem elicerent. Deportabatur itaq; ab eis exanimum corpus, ut jam non funebri lecto, sed regali vehiculo gestari videretur, tanquam invalido seni, nec satis virium compoti id muneris à milite deberetur. Tantum magnificentiæ etiam extincto ab amicis tributum est. At ubi putidos artus extrema corripuit sanies, nec tabes reprimi poterat, secus Weram, Sialandiæ pontem, regio funere tumulavére corpus, affirmantes, Frothonem eo loci mortis ac busti copiam exoptasse, ubi regni ejus præstantissima haberetur provincia.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI QUINTI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER SEXTUS.

DEFUNCTO Frothone, Dani Fridlevum, qui apud Russiam educabatur, falsò extinctum rati, quum jam Regnum hæredis Inopiâ claudicare, nec in Regiâ gente continuari posse videretur; hunc sceptro dignissimum arbitrati sunt, qui illustrandi Frothonis gratiâ, recenti ejus tumulo plenum laudis carmen affigeret, famamq; extincti Regis specioso posteris titulo commendaret.

XXV. HIARNUS. Tunc quidam Hiarnus Danicæ admodum Poësis peritus, ut claritatem viri insigni dictorum monumento prosequeretur, præmii magnitudine concitatus, more suo barbarum condidit metrum. Cujus intellectum quatuor versiculis editum in hæc verba transcripsit:

HIARNUS.

Frothonem Dani, quem longùm vivere vellent,
Per sua defunctum rura tulêre diu.
Principis hoc summi tumulatum cespite corpus,
Æthere sub liquido nuda recondit humus.

Quo carmine edito, auctorem Dani diademate munerati sunt. Ita ab eis Epitaphium regno repensum, imperiiq; pondus paucarum literarum contextui donatum est. Adeò exili impendio ingens præmium stetit. Eximium exigui poëmatis pretium famam quoq; Cæsarianæ retributionis excessit. Divus siquidem Julius victoriarum suarum toto orbe editarum scriptorem illustratoremq; municipio donare contentus extitit. Nunc verò rusticano Regnum prodiga plebis humanitas erogavit. Sed ne Africanus quidem in rependendis operum suorum monumentis munificentiâ Danos æquavit. Illic enim elucubrati voluminis merces auro simplici stetit, hîc agresti sceptrum ineondita versuum paucitas ministravit.

Eodem tempore Ericus, qui Svetiæ præfecturam gerebat, morbo exanimatus est. Cujus filius Haldanus paternâ procuratione functus, quum duodecim fratrum Norvagiæ oriundorum erebris congressibus terreretur, nec oppressioni vindicta suppeteret, spe capessendæ opis, Fridlevi, tunc Russiæ consistentis, copiam profugio petivit. Quem supplici vultu aggressus, seq; ab externo hoste confractum ac contusum deplorans, tristem injuriarum querimoniam afferebat. Per quem Fridlevus accepto paternæ mortis nuncio, supplicem auxiliis prosecutus, Norvagiam armis instructus accedit. Quo tempore prædicti fratres, deficientibus à se sociis, intra insulam rapidissimo ambitam fluvio præaltum moliti vallum, terrestrem in plano munitionem extenderant: cujus receptaculo freti, crebrâ vicinos irruptione lacesserant. Excedentes enim insulâ, continentem extructo ponte petere consveverant. Quem portæ munitionis annexum ita quodam funiculorum regimine moderari solebant, ut quasi volubili aliquo cardine circumvectus, modò trans flumen iter sterneret, modò occulto restium ductu supernè retractus januæ deserviret. Fuère autem juvenes hi acres animis, robusti juventâ, præstabiles habitu corporis, gigantæis clari triumphis, trophæis gentium celebres, spoliis locupletes. Quorundam verò ex ipsis nomina, (nam cætera vetustas abstulit,) subnotavi: Gerbiørn, Gunbiørn, Armbiørn, Stenbiørn, Esbiørn, Thorbiørn, & Biørn. Hic equum habuisse traditur præstantem corpore, præpetem velocitate, adeò, ut cæteris amnem trajicere nequeuntibus, hic solus obstrepentem indefessus vorticem superaret. Cujus aquæ lapsus tàm in cito ac præcipiti volumine defertur, ut animalia nandi vigore defecta plerumq; pessundare soleat. Ex summis enim montium cacuminibus manans, dum per clivorum prærupta saxis exceptus eliditur, in profunda vallium multiplicato aquarum strepitu cadit: verùm continuo saxorum obstaculo repercussus, celeritatem impetus eâdem semper æquabilitate conservat. Itaq; toto alvei tractu, undis uniformiter turbidadis, spumeus ubiq; candor exuberat. At ubi scopulorum angustiis evolutus laxius stagnando diffunditur, ex objecta rupe insulam fingit. Præruptum hinc inde jugum eminet variis arborum generibus frequens, quarum objectus amnem eminus pervideri non sinat. Præterea Biørnoni inusitatæ ferocitatis canis extabat, horrendæ quidem acerbitatis bellua, atque humano convictui formidolosa, quæ sæpiùs bissenos sola viros oppresserit. Sed quoniam tradita magis quam cognita referuntur, fidem arbiter penset. Hæc siquidem, ut accepi, deliciarum quondam loco habita, Offoti gigantis inter pascua tuebatur armentum.

At juvenes latrocinio viciniam incessere soliti, magnas sæpè strages edebant. Populari penates, armenta sternere, diripere omnia, ingentem agere prædam, spoliatas rebus ædes exurere, mares passim cum fœminis obtruncare, probitatis loco curatum est. Quorum improvidam Fridlevus

HLADNUS irruptionem excipiens, omnes ad munimentum refugos egit, occupato eximiarum virium equo, quem præceps metu ſeſſor, maturandæ fugæ gratiâ, citra amnem relictum, pontem ſecum trajicere non audebat. Deinde ſi quis fratrum illorum quempiam interemiſſet, interfecti corpus auro ſe repenſurum edixit. Quâ ſpe quidam Regiorum pugilum incitati, nec tam avaritiæ, quam virtutis ardore correpti, convento tacitè Fridlevo operam ſe facinori daturos promittunt; ſalutem admodum devoventes, nî trunca prædonum capita retuliſſent. Quorum Fridlevus virtute & promiſſione laudatâ, arbitris expectare juſſis, ſolo contentus comite, noctu fluvium petit. Ne enim alienis, quàm propriis viribus inſtructior videretur, auxilium virtute præcurrere ſtatuit. Poſt hæc comitem crebrò contuſum ſilice exanimavit, injecitq́; exangue undis corpus: cui etiam detractum ſibi cultum applicuit, ejuſdem exuvias mutuatus, ut intuitu cadavere, periclitationis Regiæ ſpecies daretur. Jumentum quoq; quod eum vexerat, elicito de induſtria cruore conſperſit, eodem caſtra repetente, necis ſuæ fidem facturus. Deinde calcaribus ſubditis, mediis equum vorticibus adegit, eoq́; ſuperato amne, delapſus, prætentum munimento vallum per ſubjectas aggeri ſcalas tranſcendere conabatur. At ubi ſupernè evectus propugnacula manu complecti poterat, illato tacitè pede, ædem, quam, connessabundi prædones inſederant, ignaris vigilibus, levi ſuſpenſoq́; veſtigio petit. Cujus conclave nactus ſub imminente foribus teſtudine conſiſtebat. Juvenes ſiquidem à munimenti firmitate profecta ſecuritas ad crapulam provocabat, arbitrantes incitatiſſimi lapſus fluvium inacceſſum feciſſe præſidium, qui nec nando trajici, nec ratibus ſuperari poſſe videretur. Neq; enim ulla amnis pars perviam vadi copiam dabat. Tum Biørno convivali hilaritate ſuffuſus, egreſſam undis belluam per quietem ſibi conſpectam affirmat, quæ triſtes ore flammas egerens, continenti cuncta Incendio daret. Quamobrem indagandam inſulæ latebram eſſe, nec adeò locorum habitui confidendum, ut nimiâ ſecuritatis præſumptione extrema incautis pernicies afferatur. Nihil enim ita ſitu munitum eſſe, cui ſi humana deſit opera, ſimplex naturæ tutela ſufficiat. Prætereà ſummopere cavendum, nè ſomnii ſui denunciationem triſtior cladis eventus excipiat. Igitur omnes munimentis egreſſi, totiusq́; inſulæ ambitum curioſiùs ſpeculati, reperto caballo, Fridlevum fluvialibus aquis obrutum conjectabant. Equum verò præcipitato ſeſſore tranaſſe rati, periode ac Regiæ mortis nuncium portis gratulanter excipiunt. At Biørno nocturnarum adhuc imaginum memoriâ territus, excubiis utendum hortatur, quod periculi ſuſpicionem nondum tutò depoſituri viderentur. Ipſe deinde capiendæ quietis gratiâ cubiculum petit, viſionem mente altius repoſitam habens. Inter hæc equus, quem Fridlevus ob vulgandam interitus ſui fidem intercutis tantum cruoris effuſione reſperſerat, militum ejus caſtra maculoſus irrupit. Qui illicò amnem petentes, repertum ſervi cadaver, Regium exſtimavère corpus, quod nitida veſte cultum ſtridulus ripæ vortex adegerat. Quorum maximè errorem converberati corporis turgor adjuvit, cum lacerata contuſaq́; ſilicibus cutis informes oris notas exangui pallore confunderet. Hujus rei indignatione permoti pugiles, qui Fridlevo nuper delendorum prædonum curam ſpoponderant, præruptum aquæ periculum accedebant, ne promiſſionis gloriam timidiore voti negligentia reſpergere viderentur. Quorum cæteri fiduciam imitati, pari cupidine fluvium petunt, ni Regem ulciſcerentur extrema paſſuri. Quibus viſis Fridlevus pontem continenti committere properavit, receptisq́; pugilibus, prima vigiles irruptione proſternit. Reſiduos quoq; conſequenter adortus, Biørnone excepto, ferro conſumpſit. Quem impenſiori curationi è vulneribus recreatum, ſub ſacræ obteſtationis pignore, collegam adſcivit, operaq́;

operaq́;

operaq; ejus uti, quàm exitio gloriari satiùs duxit. Indignum quoq; asserebat, tantæ fortitudinis florem primâ pubertate decerptum intempestivâ nimis clade consumi.

XXVI. FRIDLEVUS.

Dani verò Fridlevum adventantem experti, cujus jampridem obitum falso didicerant nuncio, missis qui eum arcerserent, Hiarnonem Regno cedere jubent, quod ipsum precariò ac perfunctoriè gerere videretur. Qui tanto honore defungi non passus, spiritum pro gloria erogare, quàm in obscuram vulgi sortem concedere præoptavit. Quamobrem ne Regiis honoribus exutus pristinum fortunæ habitum recipere cogeretur, præsentem armis tueri constituit. Itaq; dividua regio præruptis consternationis motibus agebatur. Alii siquidem ab Hiarnonis partibus stabant, alii Fridlevi titulis ob egregia Frothonis merita adstipulati sunt: hærebatq; vulgi discors suffragium, his præsentium habitum, illis præteritorum memoriam venerantibus. Præponderavit tamen Frothonianæ recordationis intuitus, ejusque suavitas majorem Fridlevo favoris partem conciliavit. Plerique enim quibus altior sensus extabat, rusticæ condicionis hominem, quanquàm ad insperatum rerum culmen præter generis jus solo fortunæ beneficio pervenisset, regno submovendum censebant, ne verum honoris hæredem adulterinus possessor elideret. Fridlevus verò Danorum legatos redire jubet, Hiarnonem aut Regnum deponere, aut acie secum confligere rogaturos. At Hiarno lucis aviditatem honori anteferre, salutemq; gloriæ dispendio quærere morte tristiùs ratus, dum bello Fridlevum excipit, in Jutiam obtritus aufugit: victoremq; denuò reparatâ manu aggressus, haustis ferro sociis, fugam absque comite habuit; quam insula, vocabulum ex ejus nuncupatione sortita, testatur. Igitur humiliorem animo fortunam expertus, cum se geminâ strage omnibus propemodum copiis exutum videret, trajecto in dolum studio, obscurato oris habitu Fridlevum accedit, ipsum quæsitis per familiaritatem insidiis necaturus. A quo susceptus, aliquandiu servitii simulatione propositum occultabat. Siquidem decoquendi salis opificem professus, inter sordidioris ministerii famulos ignobilia exequebatur officia. Cibi quoq; capiendi tempore discubitu ultimus existere solebat. Præterea balneis abstinebat, ne nudato corpore crebris vulnerum vestigiis proderetur. Quo Rex absolvendæ suspicionis gratiâ lavari compulso, ut hostem ex cicatricibus cognovit, age, inquit, improbissime latro, qualiter in me consulturus fores, si interficiendi tui cupidum liquidò comperisses? Ad hæc stupefactus Hiarno, ex provocatione te, ait, deprehensum aggrederer, quo majore demendæ criminationis copiâ potirêris. Quem mox Fridlevus sententiæ suæ exemplo provocatum oppressit, tumulo cadaver obruens interfecti vocabulum referente.

Qui postmodum à suis, propagandæ sobolis gratiâ, conjugio sibi consulere monitus, cœlibem præstare vitam paterno contendebat exemplo; quòd Frothoni conjugis petulantia grave probrum affixerit. Ad ultimum perseverantissimis omnium precibus victus, per legatos aggressus est Norvagiæ Regis Amundi filiam postulare. Quorum unus Frjco nomine fluctibus inter navigandum absumptus, inusitatum moriens prodigium dedit. Quippe ubi illum confluus undarum æstus implicuit, sanguis medio enatus gurgite itâ totam ponti faciem peregrino quodam rubore perfudit, ut spumeum paulò ante pelagus procellisq; albidum, mox puniceis fluctibus intumescens, alienum à natura sua colorem induere videretur. Amundus verò Regiæ petitionis inexorabiliter vota frustratus, legatis indecentiùs habitis, tyrannidem Frothonis olìm Norvagiæ graviùs imminentem, causam spernendæ legationis asseruit. Frogertha verò (filia hæc Amundi erat) non modò Fridlevi genus intuita, sed etiam factorum claritudinem venerata, convitio patrem insequi cœpit, quòd generum habere sprevisset, cujus consummata nobilitas nec virtute deficeret, nec sanguine claudicaret.

FRIDLE-VUS.

Adjecit quoq; prodigialem illam maris faciem, undis repentè in sanguinem versis, quid aliud quàm Norvagicæ cladis interpretem, Danicæ verò victoriæ liquidum extitisse portentum? Quam cùm Fridlevus iteratæ legationis officio postularet, perseverantiâ repulsam vincere cupiens, indignatus Amundus rem à se semel negatam pertinaciùs flagitari, raptis ad necem legatis improbi pectoris studio crudeliùs obviandum curavit. Cujus injuriæ Fridlevus famam expertus, Haldano ac Biørnone adscitis, Norvagiam navigatione complectitur. Contrà Amundus patrio instructus præsidio, obviam exerit classem. Frøcasund appellant sinum, in quem classis utraq; cojerat. Ubi Fridlevus noctu speculandi gratiâ castris egressus, cùm inusitatum quendam icti aeris sonum comminùs percepisset, fixo gradu suspiciens, trium olorum supernè clangentium hoc aure carmen excepit:

Dùm mare verrit Hythin, rabidosq; interſecat aſtus,
Auro verna bibit, & lactea pocla ligurit.
Optima conditio ſervi, cui rege creatus
Obſequitur, temerè mutatis ſortibus, hæres.

Deniq; post ipsas alitum voces lapsum ab alto cingulum literas carminis interpretes præferebat. Regis quippe Thialamarchiæ filium, pueriliter obludentem, Gigas Hythin nomine, usitatum mortalium habitum mutuatus, abduxerat, eoq; usus remige, cymbâ in proximum littus trajectâ, Fridlevum tunc fortè speculationis officio fungentem, navigio prætcribat. Quem Rex captivi adolescentis operâ uti non passus, prædâ raptorem exuere gestiebat. Adversùm quem adolescens primum acriori invectionis genere utendum esse præmonuit, faciliùs oppugnandum promittens, dum antè cygnico fuisset carmine lacessitus. Tum Fridlevus sic orsus:

Cum ſis gigas tricorpor invictiſſimus,
Tuoq; cœlum penè adæques vertice,
Cur fœmen hoc ridendus enſis obligat?
Latusq; grande curta cingit framea?
Quid fortè pectus enſe munis debili,
Habitusq; corporalis inſtar negligis,
Sica brevis parvo fretus geſtamine?
Jam jam tuum fruſtrabor audax impetum
Ferro retuſo molientem prælia;
Meticuloſa cùm ſis ipſe bellua,
Moleſq; digno deſtituta robore:
Umbra fugacis more præceps tolleris,
Spectabili claroq; nactus corpore
Imbelle pectus & pavore lubricum,
Membrisq; ſummè diſſidentem ſpiritum.
Ex hoc tua compago nutat fabrica,
Cùm forma felix ſtrage mentis claudicet:
Suuq; ſit natura diſcors partibus.
Te laudis ex hoc munus omne deſeret,
Nec fortium clarus loco cenſeberis,
Obſcura computandus inter agmina.

Quo dicto gigantem pede manuq; curtatum, liberato captivo, coëgit in fugam. Cujus consequenter promontorium petens, egestam antro pecuniam asportavit. Quibus spoliis ovans, ereptiq; adolescentis in trajiciendo mari navigatione usus, hoc alacri carmen voce subtexuit:

Sanguine ſuffuſos enſes, ferrumq; cruore
Puniceum rapidi verſævimus in nece monſtri,
Dum te, Norvagicæ cladis moderator Amunde,

FRIDLEVUS.

Excipit alta quies: quem cum sine lumine mentis
Nox ignara premat, virtus dilapsa fefellit.
At nos defunctum membris opibusq; gigantem
Contudimus, vastiq; chaos penetravimus antri.
Illic congestum raptu, violavimus aurum.
Et jam fluctivagum tonsis everrimus æquor,
Confertamq; ratem spoliis ad littus ovantes
Remigio reduces agimus, percurrimus undas
Permensore maris carabo: sulcemus alacres
Hoc pelagus, ne nos hosti lux obvia prodat.
Ergo leves, totoq; manus conamine nisi
Rimemur mare, castra prius, classemq; petentes
Quàm roseum liquidis Titan caput exerat undis:
Ut cum rem rumor vulgaverit, atq; Frøgertha
Noverit egregio partam conamine prædam,
Blandior in nostrum moveat præcordia votum.

Die posterâ Fridlevo adversus Amundum, magno copiarum concursu, cruentum incidit bellum; quod partim terrestri, partim maritimo certamine gerebatur. Nam & in campis acies explicabantur, & classi nihilominus bellator incesserat. Cumq; res plurimo sanguinis impendio gereretur, Biørno demum inclinatâ suorum acie solutum nexibus molossum concitavit in hostem, quam ferro obtinêre non poterat, canino morsu victoriam adepturus. Quæ res adversariis probrosam peperit stragem, cùm fortium phalanx mordicùs lacessita profugeret. Quorum fuga tristior an turpior fuerit, nescias. Erubescendus siquidem Normannorum exercitus erat, quem hostis opem à bellua mutuatus obtrivit. Nec fraudi Fridlevo fuit labentem militum virtutem canino reparare præsidio. Occidit hoc bello Amundus. Cujus assecla Avo cognomento sagittarius, Fridlevum ad secum dimicandum hortatus, à Biørnone sequioris ordinis viro, Regem cum plebejo congredi prohibente, lacessitur. Cumq; Biørno, sinuato arcu, nervo sagittam aptaret, subitò emissum ab Avone spiculum chordæ summa transfixit. Cujus altera mox sagitta comes mediis digitorum condylis impacta successit. His tertia superveniens, in applicatam nervo sagittam incidit. Avo quippe promptissimâ sagittandi operâ eminus utens, deindustria gestamen tantum hostis offenderat, ut idem in ipsum sibi licêre demonstrans, pugilem à proposito revocaret. Biørno verò nihil ob hoc animi minuens, spreto corporis periculo, constanti mente & vultu discrimen iniit, ita ut nec Avonis quicquam ingenio deferre, neque ex consvetâ aliquid fortitudine deponere videretur. Itaque nulla ex parte proposito deturbatus, intrepidus duello se credidit. Quo, cum uterque saucius excessisset, aliud item apud Abdarnes mutuâ laudis æmulatione gesserunt.

Interfecto Amundo, Fridlevus acerrimo hoste liberatus, summumq; & securum otium nactus, ferocissimum ingenium suum voluptati cedere coëgit, trajectoq; in Venerem studio, classem instaurat, negatas olim nuptias petiturus. Deniq; navigationem ingressus, quum defectâ ventis classe, vicos alimenta petiturus irrumperet, à Grubbo quodam hospitaliter habitus, tandemque filiæ ejus connubio potitus, Olavum vocabulo filium procreavit. Interjecto quoq; tempore Frøgertham adeptus, dum patriam parum prosperâ navigatione repeteret, ignotæ insulæ littoribus appulsus, thesaurum humi conclusum effodere, custodemq; ejus draconem, vitandi veneni gratiâ, bovino tergore tectus appetere cujusdam, per quietem conspecti, monitu perdocetur, intentumq; scuto corium venenatis dentium morsibus objectare præcipitur. Igitur experiendæ visionis causâ anguem undis emergentem adortus, diu in squameum latus irrita tela conjecit: quippe

FRIDLEVUS. spiculorum impulsum crustata corporis durities frustrabatur. Ipse verò coluber crebras admodum spiras agitans, orbiculato caudæ flexu tactas obiter arbores stirpitùs evertebat. Cæterùm crebro corporis tractu cavata ad solidum humo præruptum hinc inde latus effecerat; ut quibusdam in locis adversos colles media valle sequestrari conspicimus. Igitur Fridlevus invicta belluæ suprema considerans, ima gladio tentat, perfossâq; inguinis parte saniem palpitantis elicuit. Quâ extinctâ, pecuniam hypogæo erutam navigiis deportandam curavit.

Evoluto anno, Biørnonem atq; Avonem sæpiùs ex provocatione congressos, maximâ cura in gratiam reduxit, amicitiisq; odia mutare compulit: quibus etiam filium Olavum, tres annos natum, nutricandum concessit. Pellicem verò Juritham, eandemq; Olavi matrem, recepto in commilitium Avoni matrimonio copulavit, æquiori animo repudium laturam existimans, si tanto pugile maritata, pro regio strenuum sortiretur amplexum.

Mos erat antiquis super futuris liberorum eventibus Parcarum oracula consultare. Quo ritu Fridlevus Olavi filii fortunam exploraturus, nuncupatis solenniter votis, deorum ædes precabundus accedit, ubi introspecto sacello ternas sedes totidem nymphis occupari cognoscit. Quarum prima indulgentioris animi, liberalem puero formam, uberemq; humani favoris copiam erogabat. Eidem secunda, beneficii loco, liberalitatis excellentiam condonavit. Tertia verò protervioris ingenii invidentiorisq; studii fœmina, sororum indulgentiorem aspernata consensum, ideoq; earum donis officere cupiens, futuris pueri moribus parsimoniæ crimen affixit. Ita aliarum beneficiis tristioris fortunæ veneno corruptis, accidit, ut Olavo pro geminâ munerum ratione permixta liberalitati parcitas tribueret cognomentum. Quo evenit, ut prioris indulgentiæ suavitatem inserta beneficio nota confunderet.

Cumq; regressus Norvagiâ Fridlevus iter per Svetiam haberet, ultrò legati partibus assumptis, cœlibi adhuc Haldano Hythini filiam, quam monstro quondàm exemerat, impetravit. Intereà conjunx ejus Frogertha Frothonem enixa est, ab eximiâ mutuantem largitate cognomen. Itaq; Frothò ob avitæ fælicitatis memoriam, quam suo nomine referebat, ab incunabulis, primisq; infantiæ rudimentis adeò cunctis charus evasit, ut ne humi quidem incedere aut consistere toleratus, sinu jugiter atq; osculis foveretur. Ita non uni modo pædagogo addictus, sed quasi communis omnium alumnus extabat. Defuncto verò patre, cùm duodecimum ætatis annum ageret, Saxoniæ regulos Svertingum, & Hanevum imperium detrectantes, ac palàm rebellare connisos, acie superavit, devictisq; gentibus servitutis nomine pendendi pro capite nummi mulctam inflixit. Adeò namq; liberalis extitit, ut recenti largitatis consvetudine prisca militiæ stipendia duplicaret. Neque enim se tyrannorum more communibus vitiorum illecebris objiciebat, sed quicquid honestati proximum pervidebat, ardenter appetere, opes in propatulo habere, cæteros largiendo præcurrere, omnes humanitatis officiis antevenire, & quod difficillimum est, virtute invidiam vincere contendebat. Cujus rei gratiâ, brevi tantam apud omnes claritatem contraxit, ut adolescentulus non modò famâ majorum titulos exæquaret, sed etiam vetustissima Regum monimenta transcenderet.

XXVII. FROTHO. IV.

Iisdem temporibus Starcatherus quidam Storverki filius, periclitatis naufragio sociis, solus vi aut fortunâ delapsus, ob incredibilem corporis animiq; præstantiam hospes à Frothone colligitur. Cujus cùm aliquandiu contubernalem egisset, indies cultiùs ac decentiùs habitus, tandem speciosо donatus navigio, maritimas excubias procurando piraticum munus agitare præcipitur. Siquidem excellentiùs humano habitu corpus à natura sortitus, ita id animi magnitudine æquabat, ut nulli mortalium virtute cedere putaretur. Cujus tàm latè patens claritas fuit, ut adhuc quoq; celeberrima factorum ejus

FROTHO IV.

ejus ac nominis opinio perſevēret. Neq; enim ſolùm apud noſtros egregiis operum titulis coruſcabat, verumetiam apud omnes Sveonum Saxonumq; provincias ſpecioſiſſima ſibi monumenta pepererat. Hunc in eà regione, quæ Svetiam ab Oriente complectitur, quamq; nunc Eſtonum aliarumq; gentium numeroſa barbaries latis ſedibus tenet, originem duxiſſe memoriæ proditum conſtat. Fabuloſa autem & vulgaris opinio quædam ſuper ipſius ortu rationi inconſentanea, atq; à veri fide penitùs aliena confinxit. Tradunt enim quidam, quod à gigantibus editus, monſtruoſi generis habitum inuſitatâ manuum numeroſitate prodiderit: aſſeruntq; Thor deum quatuor ex his affluentis naturæ vitio procreatas, eliſis nervorum compagibus avulſiſſe, atq; ab integritate corporis prodigiales digitorum eruiſſe complexus, ita ut duabus tantum relictis, corpus quòd antè in giganteæ granditatis ſtatum effluxerat, ejusq; formam informi membrorum multitudine repræſentabat, poſtmodùm meliore caſtigatum ſimulacro brevitatis humanæ modulo caperetur.

Olim enim quidam magicæ artis imbuti, Thor videlicet & Othinus, aliiq; complures mirandâ præſtigiorum machinatione callentes, obtentis ſimplicium animis, divinitatis ſibi faſtigium arrogare cœperunt. Quippè Norvagiam, Svetiam, ac Daniam vaniſſimæ credulitatis laqueis circumventas, ad cultus ſibi pendendi ſtudium concitantes, præcipuo ludificationis ſuæ contagio reſperſerunt. Adeò namq; fallaciæ eorum effectus percrebuit, ut in ipſis cæteri quandam numinum potentiam venerantes, eosque deos, vel deorum complices, autumantes, veneficiorum auctoribus ſolennia vota dependerent, & errori ſacrilego reſpectum ſacris debitum exhiberent. Quo evēnit ut legitima feriarum ſeries apud nos eorundem nominibus cenſeatur; cum ipſis Latinorum veteres, ſive à deorum ſuorum vocabulis, ſive à ſepteno planetarum numero nuncupationem ſingulatim adaptaſſe noſcantur. Eos tamen, qui à noſtris colebantur, non eſſe, quos Romanorum vetuſtiſſimi Jovem Mercuriumq; dixēre, vel quibus Græcia Latiumq; plenum ſuperſtitionis obſequium exſolverunt, ex ipſâ liquidò feriarum appellatione colligitur. Ea enim quæ apud noſtros Thor, vel Othini dies dicitur, apud illos Jovis, vel Mercurii feria nuncupatur. Si ergò Thor Jovem, Othinum Mercurium, juxta deſignatæ interpretationis diſtinctionem accipimus; manente noſtrorum aſſertione, Jovem Mercurii filium extitiſſe convincitur, apud quos Thor Othino genitus, vulgari ſententiâ perhibētur. Cùm ergo Latini contrario opinionis tenore Mercurium Jove editum aſſevērent, reſtat ut conſtante eorum affirmatione, Thor alium quàm Jovem, Othinum quoq; Mercurio ſentiamus extitiſſe diverſum. Sunt qui dicant deos quos noſtri coluēre, cum iis quos Græcia vel Latium celebrabat, ſolum participaſſe vocabulum, ſed iſtos tanquàm majeſtate ſuppares ab illis cultum cum nomine mutuatos fuiſſe. Et hæc ſuper Danicæ vetuſtatis numinibus diſſeruiſſe ſufficiat. Quæ ideò pauliſper à me in commune deducta ſunt, ut legentibus liquidum fiat, quibus patria noſtra ritibus paganâ ſuperſtitione paruerit. Nunc propoſiti diverticulum repetam.

Tradunt veteres Starcatherum, cujus ſupra memini, in Wicari Norvagienſium Regis jugulo, deorum favori facinorum ſuorum principia dedicaſſe: cujus rei tenor tali quorundam aſſertione contexitur. Volens quondam Othinus Wicarum funeſto interire ſupplicio, cùm id apertè exequi nollet, Starcatherum inuſitatâ priùs granditate conſpicuum, non ſolùm animi fortitudine, ſed etiam condendorum carminum peritiâ illuſtravit, quo promptiore ejus operâ ad peragendum Regis exitium uteretur. Hanc quippe eum dignationi ſuæ gratiam relaturum ſperabat. Quem etiam ob hoc ternis ætatis humanæ curriculis donavit, ut in his totidem execrabilium operum auctor evaderet. Adeò illi conſequenti flag tio vitæ tem-

FROTHO. II. tempora proroganda conſtituit. Qui mox Wicarum adiens, inq; ejus aliquandiu contubernio diverſatus, inſidias obſequio texit. Tandem piraticum cum eo opus ingreditur. Cumq; quodam in loco diutinâ tempeſtatum ſævitiâ vexarentur, itâ ventis navigationem fruſtrantibus, ut majorem anni partem quieti tribuerent, deos humano ſanguine propitiandos duxerunt. Itaq; conjectis in urnam ſortibus, Regiæ necis victimam depoſci contigit. Tunc Starcatherus facto ex viminibus laqueo Regem implicuit, pœnæ ſpeciem duntaxat exiguo temporis momento daturum. Sed nodi rigor ſuum jus exequens, ſupremum pendentis halitum rapuit. Cui Starcatherus adhuc palpitanti ferro ſpiritus reliquias evulſit, cumq; remedium afferre deberet, perfidiam detexit. Neq; enim illa mihi recenſenda videtur opinio, quæ viminum mollitiem, ſubitis ſolidatam complexibus, ferrei morem laquei peregiſſe commemorat. Deinde capto Wicari navigio, Bemonum quendam cunctis Daniæ piratis virtute præſtantem, maritimum prædonem geſturus accedit. Bemoni namq; collega Fraccus nomine, piratici laboris tædio nuper ſe ejus ſocietati, interpoſitâ pecuniæ pactione, ſubduxerat. Tantam autem Starcatherus ac Bemonus ſervandæ ſobrietatis curam habebant, ut nunquam ebrioſâ ſibi potione indulſiſſe dicantur, ne præcipuum fortitudinis vinculum continentia, luxuriæ viribus elideretur. Cum ergo profligatis latè provinciis, ardore quoq; tyrannico Ruſſiam invaſiſſent, incolæ parum mœnibus armiſue confiſi, prohibendis hoſtium inceſſibus inuſitati acuminis clavos objicere cœperunt, ut quorum reprimere nequirent impetum, morarentur excurſum, taciteq; plantas humus elideret, quibus palàm acies reſiſtere trepidaſſet. Sed ne id quidem impedimenti genus arcendis hoſtibus efficax fuit. Neq; enim Danis ad eludendam Ruthenorum operam calliditas defuit. Continuò namq; lignea pedibus tegmina ſubmittentes, ſubjectos plantis aculeos innocuis preſſêre veſtigiis. Eſt autem ferrum hoc quatuor diſpertitum ſtilis, iiſdemq; taliter conſtitutis, ut in quamcunq; illud partem caſu ſe ejiciat, trium incunctanter pedum æqualitate ſubſiſtat. Tum ſaltus invios ac nemorum denſiſſima quæq; penetrantes, Ruthenorum principem Floccum montanis, quibus irrepſerat, latebris ejecére. Quo in loco tanto prædæ potiti ſúnt, ut ne unus quidem extaret, qui non auro argentoq; onuſtus claſſem repeteret.

Mortuo autem Bemono Starcatherus ab athletis Biarmenſibus ob virtutem adſcitus, cum plurima apud eos memoratu digna edidiſſet facinora, Sveonum fines ingreditur: Ubi cum filiis Frø ſeptennio feriatus, ab his tandem ad Haconem Daniæ tyrannum ſe contulit: quòd apud Upſalam ſacrificiorum tempore conſtitutus, effœminatos corporum motus, ſcenicosq; mimorum plauſus, ac mollia nolarum crepitacula faſtidiret. Unde patet quàm remotum à laſcivia animum habuerit, qui ne ejus quidem ſpectator eſſe ſuſtinuit. Adeò virtus luxui reſiſtit. Itaq; cum Hacone claſſem in Hyberniam extulit, ne vel ultima rerum humanarum imperia Danicis armis intacta conſiſterent. Ea tempeſtate Rex inſulæ Hugletus extabat. Qui cùm frequens opibus ærarium haberet, adeò tamen avaritiæ obnoxius extitit, ut datis aliquando calceis, quos ſtudioſi manus commendaſſet opificis, ligamenta detraheret, ſubmotisq; loco ſuo corrigiis, donum ad injuriam transferret. Cujus rei deformitate tantum muneri criminis afferebat, ut odium pro gratiâ percipere videretur. Itaq; neminem ex honeſtis liberalitate proſequi ſolitus, circa mimos ac joculatores munificentiæ ſtudiis uti conſvevit. Oportêbat namq; ut turpis turpibus commercia familiaritatis impenderet, & vitiorum tabo obſitus, culpæ ſocios blandimentorum lenocinio demulcêret. Fuêre tamen ei ſpectatæ virtutis proceres, Gegathus & Suibdavus; qui inter effœminatorum conſortia, veluti gemmæ ſtercoribus inſitæ, conſpicuo militarium operum fulgore pollebant. Itaq; ſoli regiarum opum defenſores extabant. Igitur prælio iter Hugletum & Haconem cœpto, mimorum gre-

ges,

ges, quibus instabilitatem corporum levitas peperit animorum, trepidia aciem solvére decursibus, tantaq; Regis beneficia solâ fugæ deformitate pensarunt. *FROTHO. IV.* Tunc Gegathus & Suibdavus soli tot hostium millibus objecti, incredibili bellum virtute gesserunt, ut non duorum modò militum, sed universi agminis partes agere viderentur. Sed & Gegathus Haconem sibi pertinaciùs imminentem tanto pectoris vulnere affecit, ut jecinoris suprema detergeret. Illic Starcatherus, dum ferro Gegathum petit, acerbissimum capite vulnus excepit: undè postmodum in quodam carmine, non aliàs tristiorem sibi plagam incidisse perhibuit, quòd licet discissi capitis partes exteriore pellis ambitu necterentur, latens tamen in vulnere livor, clausum putredinis contagium occultabat. Victo occisoq; Hugleto, sed & Hyberniensibus in fugam actis, Starcatherus, quoscunq; ex histrionibus captioni casus obtulit, cædendos virgis curavit; satius ratus in scurrarum agmen, cuticulæ damno, ridiculum dictare supplicium, quàm pœna capitis funestum imperare discrimen. Ita jocularis ministerii, sordidæq; conditionis catervam probroso animadversionis genere insecutus, obscœno verberum ludibrio mulctare contentus extitit. Tum Dani apud urbem Dufflinam regias opes ærario egestas publico raptu convelli jusserunt. Tantæ siquidem magnitudinis pecunia reperta fuerat, ut minor partitionis cura cunctis existeret.

Post hæc Starcatherus ad inhibendam Orientalium defectionem unà cùm Wino Sclavorum principe delegatur. Qui simul adversum Curetum, Semborum, Sangalorùm, omniumq; postremò Orientalium exercitus, præliati, claras latè victorias edidére. Eximiæ opinionis gladiator nomine Wisinnus, apud Russiam, rupem, quæ Anafial dicitur, sede & mansione complexus, vicinas longinquasq; provincias omni injuriæ genere vexavit. Hic omnem telorum aciem ad hebetudinis habitum solo conspectu redigere solebat. Quamobrem tantam viribus ejus audaciam peperit exclusus vulnerum metus, ut etiam illustrium virorum conjuges maritis spectantibus raptas, ad stuprum pertraheret. Cujus sceleris Starcatherus rumore excitus, tollendi auctoris gratiâ Russiam petit. Qui quoniam nihil expugnatu difficile habuit, petitum ex provocatione Wisinnum etiam artis suæ beneficio spoliatum oppressit. Ferrum quippe ne præstigiatori conspicuum foret, tenui admodum pelle contexit; neq; Wisinno aut præstigii virtus, aut virium magnitudo, quo minus Starcathero cederet, auxilio fuit. Deinde apud Byzantium invictæ opinionis gigantem, Tannam nomine, corporis viribus fretus colluctando devicit, ignotasq; terrarum partes proscripti titulo petere coëgit. Igitur cùm nulla fortunæ sævitia vires ejus victoriâ fraudare potuisset, Poloniæ partes aggressus athletam quem nostri Wasce, Teutones verò diverso literarum schemate Wilze nominant, duelli certamine superavit.

Intereà Saxones defectionem moliri, idq; maximè in animo habere cœperunt, qualiter invictum bello Frothonem præter publici conflictus morem opprimerent. Quod optimè duello gerendum rati, mittunt qui Regem ex provocatione lacesserent, scientes eum discrimen omne promptâ semper mente complecti, animiq; ejus magnitudinem nulli prorsus exhortationi cessuram. Quem tunc temporis maximè adoriendum putabant, cùm Starcatherum, cujus plerisq; formidolosa virtus extabat, negotiosum abesse cognoscerent. Cunctante verò Frothone, seq; cum amicis super dando responso collocuturum dicente, supervenit Starcatherus piraticâ jam regressus: qui ex hoc maximè provocationis habitum reprehendit, quòd diceret Regibus non nisi in compares arma congruere, eademq; adversum populares capienda non esse; per se verò tanquam obscuriore loco natum, pugnam rectiùs administrandam existere. Igitur Saxones

FROTHO IV. xones Hamam, qui apud eos gymnicis palmis clariſſimus habebatur, multis aggreſſi pollicitationibus, ſi duello operam commodaret, molem corporis ejus auro ſe repenſuros eſſe promittunt, illectumq́; pecuniâ pugilem ad campum conflictui deputatum militaris pompæ tripudio proſequuntur. Hinc Dani Starcatherum Regis ſui partes exequuturum ad certaminis locum militiæ inſignibus ornati perducunt. Quem Hama ætate marcidum juventæ fiduciâ deſpicatus, defunctum viribus ſenem luctâ quàm armis excipere præoptavit. Eundem adortus terræ nutabundum adegerat; ni fortuna, quæ vinci vetulum non ſinebat, injuriæ reſtitiſſet. Ita enim impellentis Hamæ pugno obrutus memoratur, ut genibus nixus humum mento contingeret. Quam corporis nutationem egregiâ ultione penſavit. Nam ubi reſuſcitato poplite manum expedire, ferrumq́; diſtringere licuit, medium Hamæ corpus diſſecuit. Complures agri ſexagenaq́; mancipia victoriæ præmium extitêre. In Saxones verò poſt Hamæ cædem adeò Danorum inſolevit imperium, ut pro cubitalium membrorum quolibet indicem ſervitutis ſtipem quotannis pendere cogerentur. Quod ægrè ferens Hanef, bellum demendæ penſionis cupidine cum animo volutabat. Cumq́; pertinax amor patriæ mentem in dies oppreſſorum miſeratione perfunderet, ſpiritum pro libertate civium erogare cupiens, rebellionis ſtudium patefecit. Quem Frotho trajectis per Albiam copiis, apud vicum Hanøfra, taliter ab eo nuncupatum, occidit. Svertingus verò, quanquam non minus civium afflictatione moveretur, diſſimulato patriæ malo, pervicaciori quàm Hanef ingenio libertatis propoſitum agitabat. Quod quidem ſtudium dubitari ſolet virtuti an vitio propiùs fuerit. Ego verò planè id ſceleris arguo, quod inſidioſa defectionis cupiditas edidit. Nam etſi patriæ libertatem quærere perutilè videbatur, ad hanc tamen dolo ac proditione contendere non licebat. Cùm ergò Svertingi facinus planè ab honeſto deſciverit, ne utile id quidem extitiſſe conſtabit. Nam ſpecioſiùs eſt apertè quem velis inceſſere, odiumq́; in propatulo exercêre, quàm adulterinâ familiaritate veram nocendi cupidinem obſcurare. Sed quicquid ſcelere paritur, gloriâ vacuum eſt, breveſq́; & occiduos fructus habet. Nam ſicut lubricus animus eſt, qui fallendi ſupercilium clandeſtinis artibus tegit: ita quicquid dolo affine eſt, fluxum ac fragile eſſe convenit. Plerumq́; enim crimen in auctorem recidere cognitum eſt: quod & Svertingo eveniſſe, famâ compertum habetur. Qui cùm convivii ſimulatione exceptum Regem incendio conſumere ſtatuiſſet, ab eodem occupatus, tametſi ipſum mutuò peremiſſet, occiditur. Quo evenit, ut alterius ſcelus amborum interitus foret. Itaq́; etſi dolus in hoſtem efficax fuerit, auctorem tamen, impunitatis præſidio non donavit.

Frothoni filius Ingellus ſuccedit. Cujus tranſverſus ab honeſto animus, XXVIII. INGELLUS relictis majorum exemplis, totum ſe petulantiſſimi luxus illecebris mancipavit. Igitur à bono rectoq́; diſcolor, vitiaq́; pro virtute complexus, diſciſſis continentiæ nervis, intermiſſiſq́; Regiæ majeſtatis officiis, ſordidum luxuriæ mancipium evaſit. Sanè quicquid compoſitis moribus obvium, aut inconcinnum erat, excoluit. Paterna avitaq́; decora fœdiſſimarum libidinum aſſuetudine polluebat, clariſſimos majorum titulos improbiſſimis obſcurabat operibus. Adeò namq́; libidini ventris obnoxius erat, ut nec patris ultorem agere, nec hoſtium injurias propulſare geſtiret, nihilq́; dum gulæ parêret, modeſtè ac continenter habendum putaret. Egregium ſtemma otio inertiâq́; corrupit, fluxamq́; ac voluptariam vitam degens, degenerem ſpiritum, atq; à parentum veſtigiis obliquo longè calle diſtortum, in obſcœniſſimas fœditatum voragines præcipitare gaudebat. Fartores, lixas, frixoria, gulæ multiplices officinas, varioſq́; torrendæ aut condiendæ dapis artifices legere, claritatis loco ducebat. Arma verò, militiam, bella, nec ipſe quidem uſu diſcere, nec alios exercitio celebrare ſuſtinuit. Ita abjecto virili ſtudio, fœmineum æmulatus eſt, quem in omnem culinæ nidorem irreſtrictus palati

palati

lati pruritus accenderat. Semper crapulam proflans, cunctisq; sobrietatis partibus exutus, indigestam ventris saniem fœtido oris anhelitu ructabatur. *INGELLUS* Nec minus luxuria fœdus quàm Frotho militiâ clarus extabat. Adeò deliciis animum intempestiva gulæ corruptela molliverat. Cujus intemperantiæ fastidio Starcatherus ad deserendam Ingelli familiaritatem adductus, petito Sveonum Regis Haldani contubernio, otio negotium prætulit. Adeò ne nimiæ quidem luxuriæ assensor esse sustinuit. Filii verò Svertingii veriti, ne Ingello pœnas paterni facinoris darent, sororem ei in matrimonium contulerunt, ultionem beneficio præcursuri. Ex quâ filios susceptos Frothonem, Fridlevum, Ingellum, atq; Olavum, quem quidem ipsius sorore editum asseveranter antiquitas perhibet.

Cujus sororem Helgam, quidam auri opifex obscuræ stirpis, blanditiis compositus ac variis instructus munusculis, quibus muliebris maximè cupiditas capitur, in mutuas faces amatoriâ comitate pertraxerat. Quippe post obitum Regis, non existentibus qui paterna in prole merita colerent, custodiæ inops, tutoribusq; defecta fuerat. Quod cum Starcatherus ex assidua viatorum relatione cognosceret, impunitum fabri luxum præterire non sustinens; [quippe ut memorem beneficiorum cultorem, ita promptum insolentiæ vindicem agere consveverat,] tàm inusitatæ præsumptionis audaciam ultum ire deproperat, orphanæ alumnæ vetusta Frothonis merita repensurus. Deniq; peragrata Svetia, fabri penates ingressus, vicinum limini locum occupat, pileolo vultum, ne proderetur, obscurante. Quem faber, non satis doctus vili interdum amiculo validas subesse manus, objurgatum æde ocyus excedere jubet, inter egentium gregem ultimis escarum reliquiis potiturum. At senex ab insolita sibi moderatione patientiam mutuatus, nihilominus ibidem acquiescere, paulatimq; petulantiam hospitis experiri studebat. Procursum namq; furoris superior impetu ratio refrenabat. Tum faber apertâ puellam procacitate aggressus, in ejus fortè sinum jactaverat corpus, capitis comam virgineis manibus offerens depectendam. Exerto quoq; lumbari, operam ejus demendis pulicibus expetebat, extorsitq; ut splendidissimæ familiæ fœmina, pollentes amœnitate digitos sordidissimis femoralibus inserere non erubesceret. Deinde credita voluptatis licentia interiori ipsius togæ prurientes inferre palmas, instabilesq; manus pectori propiùs admovêre sustinuit. At illa noti quondam senis intuitu curiosiore præsentiam capiens, concepto pudore, libidinosæ contrectationis petulantiam sprevit, manusq; repulit impudicas; quinetiam armis opus habendum edocens, lasciviori lusu desistendum hortatur. Quo viso Starcatherus, qui propter fores pileo caput obscurante consederat, jam tantum hauserat iræ, ut ulterius cohibendæ manus impatiens, deposito velamine dextram distringendo injiceret ferro. Tum faber, qui nil nisi lascivum noverat, improviso fluctuans metu, ubi rem ad manus pervenisse cognovit, abjecta defensionis spe, In fuga unicum necessitatis præsidium circumspexit. Itaq; tam foribus, quarum hostis aditum tuebatur, erumpere arduum erat, quàm intra penates percussorem operiri grave. Tandem obstrictus necessitate animus finem cunctationi posuit, censuitq; certo atq; evidenti periculo appetibilius esse discrimen, cui vel modica salutis spes subesse poterat. Fugam quoq; quanquam periculi affinitate prærarduam, tamen quia ministra opis salutiq; propior videbatur, appetiit, moram, quæ tanquam expers subsidii malum, inevitabilisq; jacturæ capax videbatur, abjiciens. Sed dum limen occupat, à præsidente foribus sene medias cæsus nates, lapso feminecis vestigio concidit. Quippe percussor magnopere cavendum duxerat, ne clarissimas manus turpissimi ciniflonis exitio commodaret, improbi amoris faces gravius ignominiâ quàm morte mulctatas existimans. Ita à quibusdam calamitosus extincto punitiòr existimatur. Quo effectum est, ut puella parentum officiis defecta, eruditissimam moribus fœminam ageret, inq; semetipsam quasi seduli tutoris officium exerceret.

INGELLUS ceret. Cumq; Starcatherus circumspectam undiq; familiam recenti hospitis jacturâ indoluisse cognosceret, ignominiam saucii invectius exaggerandam curavit, insultandoq; sic cœpit:

Unde stupet taciturna domus? qua causa dolorem
Integrat, aut ubi nunc uxorius ille quiescit,
Nuper ob indignum ferro mulctatus amorem?
Numquid adhuc fastum, luxumq; reservat inertem?
Aut tenet inceptum, primâq; libidine fervet?
Extrahat alternis mecum sermonibus horam,
Hesternumq; odium verbis componat amicis.
Lætior emergat facies, nec plangor in æde
Personet, aut mæstos sinat obtorpescere vultus.
Scire volens, quis virgineo flagraret amore,
Dilectaq; mihi facibus premeretur alumna,
Pileolum sumpsi, ne toto proderer ore.
Cum faber ille procax lascivis gressibus intrat,
Hâc illacq; agitans instructo fœmina gestu,
Nec minus ad varios intendens lumina nutus.
Castoreo cui tegmen erat chlamys obsita limbo,
Instrata gemmis crepide, toga cultior auro.
Splendida nexuerant tortum redimicula crinem,
Et varicata vagum stringebat vitta capillum.
Hinc adolevit iners animi tumor, ingeniumq;,
Divitias genus esse putans, aut æra parentes,
Fortunamq; magis opibus quam sanguine pensans.
Hinc subiit fastus, habitumq; superbia traxit.
Nam miser ob cultum magni se credere cœpit
Ingenuisq; parem cinislo: qui pellibus auras
Venatur, crebroq; ciet spiramina tractu;
Qui digitis cineres verrit, qui sæpe reductis
Aera folliculis captat, tenuiq; flabello
Spiramenta creat, torpentesq; excitat ignes.
Inde puellare gremium petit, appositusq;,
Virgo, inquit, mihi pecte comam, tactuq; salaces
Comprensa pulices, & quo cutis uritur, aufer.
Hinc residens, auro sudantia brachia pandit
Pulvino annixus tereti, cubitoq; reclinis
Ornatum jactare volens, ceu bellua latrans
Explicat obtorta contracta volumina cauda.
Illa mei noscens compescere cœpit amantem,
Lascivasq; fugare manus, meq; esse professa,
Parce precor digitis, inquit, stimulumq; coërcens
Contiguum valvis vetulum placare memento.
In luctum recidet lusus. Starcherus adesse
Creditur, & lento, quid agas, disquirit ocello.
Cui faber, imbellem noli pallescere corvum,
Pannossumq; senem: nunquam validissimus ille,
Quem metuis, tàm vulgato vilescere cultu
Sustinuit. Gaudet nitido vir fortis amictu,
Et vestem pro mente petit. tunc tegmine dempto
Eripui ferrum, fabriq; pudenda fugacis
Persecui: patuere nates & ab osse resecta
Viscera nudabant: surgo mox, atq; puella
Ora premens pugno, contusâ nare cruorem

Elicio:

INGELLUS

Elicio; tunc labra malis assueta cachinnis
Sanguine permixto lachrymis maduêre, luitq́;
Stultus amor, quicquid blandis commisit ocellis.
Luserit infelix, quæ cæca libidine fertur
More furentis equa, sepelitq́; cupidine formam.
Gentibus externis pretio vanire meréris,
Digna molâ, ni te falsò probet insimulatam
Elicitus mammis cruor, expurgetq́; reatum
Uber inops lactis: at ego te criminis hujus
Arbitror immunem, sed noli suspicionis
Ferre notas, aut te falsis permittere linguis,
Et malè carpendam populo præstare loquaci.
Rumor obest multis, nocuitq́; infamia mendax.
Fallitur exiguo vulgaris opinio dicto.
Defer avis, venerare patres, memor esto parentum,
Et proavos metire tuos, stet gloria carni.
Quis furor incessit? quod te, faber improbe, fatum
Impulet ingenuam tentare cupidine stirpem?
Aut quis te, virgo, claris dignissima fulcris,
Egit in obscuram Venerem? dic quo potes ausu
Os cinerem redolens roseis gustare labellis,
Vel fœdas carbone manus in pectore ferre?
Ac lateri sociare tuo versantia prunas
Brachia, & assidua duratas forcipe palmas
Synceris adhibere genis, sparsumq́; favilla
Complecti caput, & nitidis mandare lacertis?
Quanta sit in cunctis, memini, distantia fabris,
Ictus ab his quondam: nomen quippe omnibus unum
Officij commune manet, sed pectora subsunt
Ingeniis discreta suis; me judice præstant,
Qui gladios & tela viris ad prælia cudunt,
Ingenioq́; animos produnt, & corda rigore
Officij signant, ausumq́; labore fatentur.
Sunt & nonnulli quibus æs cava testula promit
Diversas fuso species imitantibus auro;
Qui torrent venas, recoquntq́; metalla: sed ipsis
Mollius ingenium finxit natura, manusq́;
Eximia quas arte dedit, formidine pressit.
Tales sæpe dolo, dùm flatilis eliquat ardor
Æs testa immissum, subducunt aurea massis
Crustula, furtivum conchâ sitiente metallum.

His dictis Starcatherus non minorem ex voce, quàm opere voluptatem sortitus, Haldanum repetit, ejusq́ militiam proximâ familiaritate complexus, nunquam bellorum exercitio abstitit, ita ut abstractum deliciis animum continuâ armorum intentione torqueret.

Fuêre autem Ingello sorores Helga & Asa: ex quibus Helga toris admodum matura, Asa verò annis minor connubioq́; inhabilis erat. Tunc Helgo Norvagiensis postulandæ Helgæ cupidine concitatus, navem conscendit. Cæterùm navigationem tanto instruxerat luxu, ut excultorum auro velorum apparatu uteretur, quæ etiam inauratis malis subnixa, purpureis restibus tenebantur. Venienti Ingellus votum impetrandum promittit, si modo oblatos pugiles, ad testandam opinionis suæ experientiam, pugnâ sustinere præsumeret. Nec conditione permotus Helgo, quàm libentissime se pacto operam daturum respondit. Itaque solenni sponsalium titulo futuræ

copulæ

INGELLUS copulæ pactio conſecratur. Per idem tempus apud inſulam Sialandiam novem ducis cujuſdam filios inoleviſſe memoriæ proditum eſt, apprimè viribus & audaciâ præditos, quorum maximus Angaterus extabat. Qui cum ejuſdem puellæ competitorem ageret, negatasq; ſibi nuptias Helgoni promiſſas videret, palæſtricâ illum provocatione ſolicitat, ferro moleſtiam propulſurus. Approbat Helgo propoſitas pugnæ partes; & nuptiarum die dimicandi tempus amborum votis condicitur. Confundebatur enim apud omnes, quiſquis certamen ad dimicandum provocatus abnueret. Quamobrem Helgonem hinc detrectandæ pugnæ rubor, inde gerendæ metus angebat. Siquidem præter commune provocationis jus impari manu ſe laceſſitum credebat, quod ſolus adverſum novem pugnam ſpopondiſſe videretur. Hæc volventem, ſponſa auxilio opus habiturum docet, hortaturq; pugnâ abſtineat, quâ nihil præter mortem aut ignominiam petiturus videatur, præſertim cum eorum, adverſum quos dimicaturus eſſet, numerum, nulla deffinitionis certitudine clauſiſſet: quamobrem periculo parcat, Starcatherumq; apud Sveones agentem ſalutí conſulturus expoſcat, qui indigentibus adeſſe, & triſtes plerumq; caſus felici interventu redimere ſoleat. Gratum Helgoni conſilium fuit. Qui quum, parvulo comitatu ſumpto, Svetiam ingreſſus, ad nobiliſſimam ejus urbem Upſalam perveniſſet, ingreſſu abſtinens præmittit, qui Starcatherum ſalutationis officio prætentatum ad Frothonis filiæ nuptias invitaret. Quâ comitate Starcatherus perinde ac injuriâ laceſſitus, acrius inſpectum juvenem tam ineptæ legationis pœnas daturum reſpondit, niſi chariſſimi ſui Frothonis mentionem mandatis inſertam haberet, quod ſe ſcurræ vel paraſiti more, lautioris alimoniæ gratiâ, ad alienæ culinæ nidorem decurrere ſolitum exiſtimaverit. Quod poſtquam Helgo ex ſatellite cognovit, regiam ingreſſus, Frothonis filiæ titulo conſalutatum ſenem condictæ ex provocatione pugnæ ſocium depoſcit, cui ob hoc ſe minus ſufficere dixit, quod conflicturæ ſecum partis numerum condictionis modus incertum reliquerit. Quem Starcatherus loco certaminis, ac tempore cognito, non ſolum ſupplicem recepit, verùm etiam auxilii promiſſione firmatum Daniam cum comitibus repetere juſſit, affirmans ſe ejus aditum occulto callis compendio quæſiturum. Quo diſcedente, interjectis diebus profectionem orſus, ſi famæ credi fas eſt, velocitate greſſus tantum locorum diali itinere emenſus proditur, quantum præcedentes diebus duodecim peragraſſe dicuntur: ita ut utrique fortuito veſtigiorum concurſu, uno eodemq; tempore, deſtinatos Ingelli penates attingerent. Ubi cum Starcatherus miniſtrorum more, menſas convivis obſitas præteriret, præmemorati novem plenis deformitatis geſtibus torvos ore fremitus dantes, ac more ſcenico decurſantes, in pugnam ſe mutua adhortatione firmabant. Sunt qui eos venienti athletæ ſævientium canum exemplo oblatraſſe perhibeant. Quibus Starcatherus increpatis, quòd adulterino oris habitu ridiculam ſibi formam conſciſcerent, patuliſq; buccarum rictibus laſcivirent, taliter effœminatorum diſſolutam mollitiem intemperantiæ ſuæ luxum deducere prædicabat. Interrogatus igitur, an ei dimicandi virtus ſuppeteret? non unum tantum, verum quotlibet admiſſos excipiendi certiſſimas ſibi vires extare reſpondit. Quod audientes novem, animadvertunt hunc eſſe, quem in ſubſidium Helgonis è longinquo venturum acceperant. Idem ut ſponſæ thalamum attentioribus vallaret excubiis, voluntariam vigiliarum curam amplexus, reductas cubiculi fores obicis loco gladio obſerat, ſtationis ſuæ beneficio ſecuram nuptiis quietem daturus. Experrectus Helgo, eum ſomni ſtupore diſcuſſo, promiſſum memoriæ ſubjeciſſet, armis corpus induendum curavit. Animadvertens autem parvulam noctis adhuc ſupereſſe caliginem, cum præſtolari vellet diluculi tempus, dùm animo

propin-

propinqui diſcriminis negotium volutaret, obrepentis furtim ſomni ſuavitate præventus, gravatum ſtupore corpus lecto reſtituit. [illegible] Quem ut Starcatherus primâ luce ſuperveniens dormientem uxoris amplexibus inhærere cognovit, importunæ concuſſionis moleſtia à quietis otio revocari paſſus non eſt, ne per ignaviam excitandi officium præſumere, & tam recentis copulæ dulcedinem interpellare videretur. Solus itaque periculum petere, quam alienæ voluptatis offenſione comitem quærere ſpecioſius duxit. Tacitus igitur veſtigium retulit, campumq́; qui lingua noſtrâ Roliung dicitur, cum contemptu adverſariorum ingreſſus, ſub montis cujuſdam clivo ſeſſione quæſitâ, adverſum ventis ac nivibus corpus præbuit. Tunc ac ſi verna cœli temperies aſpiraret, depoſitâ veſte, demendis operam pulicibus dabat. Purpureum quoq; quo nuper ab Helga donatus fuerat, ſentibus amiculum injecit, ne contra ſævientia grandinis tela indumentorum umbracula mutuatus videretur. Tunc venientes athletæ, montem ex oppoſito ſubeunt, averſumq́; ventis ſedendi locum petentes, accenſo frigus igne depellunt. Deniq; non viſo Starcathero, quendam montis faſtigio immittunt, qui tanquam è ſpecula liquidius ejus contemplaretur adventum. Is poſtquam montanæ celſitudinis verticem conſcendit, in devexa ejus parte ſenem proſpicit, ſcapulis tenus nivali deſuper reſperſione contectum. Percontatur itaq; an is ſit, qui promiſſas pugnæ partes agere debeat. Cumq; ſe hunc eſſe Starcatherus aſtrueret, ſupervenientes cæteri, pariterne omnes an ſingillatim excipere ſtatuiſſet, interrogant. At ille, quoties mihi, inquit, triſte canum agmen oblatrat, ſimul non viciſſim eos abigere ſoleo? ita ſe cum univerſis, quàm ſingulis, confligere malle ſignificans, adverſarios prius dictis quàm armis contemnendos putabat. Inito conflictu, ſex eorum abſq; mutuo vulnerum receptu proſtravit: tres vero reſiduos, quanquam decem ac ſeptem vulneribus ita ab eis affectus eſſet, ut major viſcerum pars ventre elaberetur, nihilominus fratrum exemplo conſumpſit. Cumq́; extis vacuus, labefactis viribus gravi ſitis anguſtiâ premeretur, petendæ potionis cupiditate pergenuans, labentis comminus rivi lympham expoſcit. Quem ut cruore tabidum animadvertit, à polluto ejus hauſtu, faſtiditâ aquæ ſpecie, temperavit. Angaterus ſiquidem inter amnis fluenta proſtratus, ita alveum ejus ſanguinis ſui rubore conſperſerat, ut jam non aquis, ſed roſeo quodam liquore manare videretur. Ita Starcatherus corporis viribus defici, quàm eas à tam fœda potione mutuari ſpecioſius duxit. Igitur conſumpto penè robore, ſaxo, quod in vicino fortè ſitum erat, genibus advolutus, paulisper eidem acclinis incubuit: cujus cava adhuc ſuperficies cernitur, ac ſi illam decubantis moles conſpicuâ corporis impreſſione ſignaſſet. Ego autem hanc imaginem humanâ arte elaboratam reor, cum veri fidem excedere videatur, inſecabilem petræ duritiam ita ceræ mollitiem imitari potuiſſe, ut ſolo innitentis contactu humanæ ſeſſionis ſpeciem repræſentaret, habitumq́; perpetuæ concavitatis indueret.

Cumq́; Starcatherum quidam fortè curru præteriens, toto penè corpore ſauciatum vidiſſet, horrore rei pariter atq; admiratione permotus, propiùs lora deflectit, quærens quid ſibi præmii foret, ſi plagas ejus medendi officio proſequeretur. Sed Starcatherus vulnerum acerbitate cruciari, quàm ſordidæ conditionis hominum miniſterio uti præoptans, officium ejus ac genus cognoſcere inſtitit. Quem cum præconis partibus fungi didiciſſet, ſpernere non contentus, etiam convicio proculcavit, quod cunctis honeſtatis partibus neglectis, ſcurrilitatis officia ſectaretur, omnemq́ue vitæ curſum nefanda ſemper opinione reſperſerit, & quæſtus loco pauperum duxerit detrimenta, nemini innocentiam tribuere, cunctis accuſationis injuriam irrogare paratus, tunc præcipue lætus, cum quid alienis luctuoſum rebus incideret, dum in hoc maximè ſuâ deſudet intentione, ut omnium actus inſidioſæ explorationis arte cognoſcat, & innocuos

INGELLUS mores quæsitæ fraudis occasione perstringat. Abeunte eo, supervenit alius opis medelæq; promissor, qui prioris exemplo conditionem fateri jussus, ancillam se cujusdam in matrimonio habere, ejusq; domino emancipandæ conjugis gratiâ rusticum opus dependere testabatur. Cujus operâ Starcatherus idcirco se uti nolle perhibuit, quòd erubescendo connubii genere serviles sibi consciviffet amplexus. Cui si quid virtutis suppeteret, fastiditâ alieni saltem familiaritate mancipii, liberâ thori participe frueretur. Quantam porrò hujus viri magnitudinem existimemus, qui summis vitæ periculis implicatus, tantum se in repellendis auxiliis gessit, quantum in excipiendis vulneribus gesserat. Itaq; discedente eo subiens fœmina fortuito senem præteribat incessu. Quæ cum petergendorum ejus vulnerum gratiâ propius accessisset, in primis quo genere aut officio esset exponere jussa, ancillam se molendi officio assuetam perhibuit. Quam rursum Starcatherus, an prolem haberet, percontatus, postquam fœmineam ei sobolem esse cognovit, domum abire, & vagienti filiæ mammas præbere jussit, perquam deforme existimans, ab extremæ sortis muliercula subsidium mutuari. Quinetiam melius eam proprium sanguinem lactis nutrimentis, quàm aliena vulnera remediis prosecuturam sciebat. Hanc quoq; discedentem juvenis curru delatus insequitur. Qui cum conspecti senis vulneribus opem laturus accederet, quisnam esset rogatus, agricolâ se patre natum, rusticiq; laboris operibus assuefactum subjunxit. Cujus Starcatherus natalibus collaudatis, officium quoq; veneratione dignissimum judicavit, quòd talibus vitæ subsidia justo la oris commercio peterentur, qui nimirum quæstum non nossent, nisi quem sui sudoris impendio peperissent. Nec immeritò ruralis vitæ habitum etiam excellentissimis opibus præferendum putavit, cujus integerrimi fructus inter splendidam abjectamq; fortunam mediocritatis gremio orti educatiq; viderentur. Ne autem indonatam juvenis humanitatem relinqueret, chlamydem à se vepribus interjectam oblatæ dignationis præmium effecit. Accedens itaq; ruricolæ filius, evulsas stomachi partes pristino loco restituit, elapsamq; extorum congeriem nexili viminum complexione perstrinxit. Deinde exceptum vehiculo senem, ad regios usq; penates pleno venerationis studio deportandum curavit.

Interea Helga verbis magnam præ se cautelam ferentibus, virum instruere aggressa, scire se, inquit, Starcatherum, mox ut victis pugilibus remearet, absentiæ pœnas ab eo sumpturum, à quo plus ignaviæ & libidini quam condicti certaminis fidei indultum existimet. Cui ideò acrius resistendum fore, quòd fortibus parcere, ignavos odisse soleat. Cujus prædictionem Helgo æque ac consilium veneratus, corpus animumq; capessendæ virtutis ardore firmavit. Cumq; Starcatherus ad regias esset ædes delatus, vulnerum dolore neglecto, ocyus curru desiliit, ac veluti toto integer corpore nuptialem irrumpens thalamum, pugno valvas perfregit. Tunc lecto exiliens Helgo, ut conjugis erat consilio doctus, adversæ ejus fronti ferrum immersit. Cumque secundi vulneris meditatione denuò ferrum adacturus videretur, Helga thoro ocyssimè evolans, senem ab imminenti exitio, correpti scuti interjectu, defendit: quod tamen ab Helgone validiore ferri impulsu medio tenus umbone dissectum est. Ita laudabilis fœmina ingenii amicum auxilio prosecuta, quem consilio læserat, manu servavit, ntq; monitis maritum, ita factis senem protexit. Quæ res Starcatherum ad incolumitatem Helgoni tribuendam adduxit, præfatum, parci oportere, cui certum virtutis indicium præsens fortitudinis fides exhibeat. Morte siquidem indignissimum prædicabat, quem tantâ resistendi fiduciâ plenum probitatis ingenium exornasset.

Idem, plagis nondum medicamine procuratis, nec ullâ adhuc cicatrice respersis, occiso ab æmulis Haldano, Svetiam repetens, filium ejus Syvardum, devictâ quorundam rebellione, paternæ dominationis hæredem constituit.

INGELLVS

ſtituit. Aqud quem diutulè converſatus, cum Frothonis fraudulenter oppreſſi filium Ingellum, transverſo animo actum, patris interfectoribus animadverſionis humanitatem atq; amicitiam erogaſſe, famâ rei crebreſcente, cognoſſet; ob tàm horridum facinus indignationis aculeis laceſſitus, dolenterq; ferens tantæ indolis juvenem tam inclyti patris filium exuiſſe, eximium carbonum faſcem tanquam opimam ſarcinam humeris ſuis Daniam petiturus impendit. Rogatus ab obviis, quid tam inſolitum onus deferret, Ingelli Regis hebetudinem ad acuminis habitum carbonibus ſe perducturum aſtruxit. Itaq; expedita & compendiaria ſemita velut uno ſpiritu rapidum ac præceps iter explicuit, tandemq; Ingelli hoſpitio uſus, ſedem majoribus deſtinatam ſuo more conſcendit. Quippe apud prioris ſeculi reges ampliſſimum dignitatis gradum obtinere conſveverat. Quem cum regina ſqualore obſitum ſordidisq; & agreſtibus pannis utentem ingreſſa conſpiceret, ob deformitatem cultus parum curioſa hoſpitis æſtimatrix effecta, ſimulq; virum ex veſte metiens, ſtoliditatis increpitum, quod majores diſcubitu præcurriſſet, ac ſedem ruſtico cultu indignam occupaſſet, loco excedere juſſit, ne pulvinaria tetriore, quàm par eſſet, habitu contrectaret. Quod enim ille ex fiducia agebat, ſtoliditati atq; impudentiæ deputabat, ignara aliquanto ſplendidius mentem quam veſtem in ſublimi lucere conſeſſu. Paruit animoſus ſenex, tametſi repulsâ æger, indebitamq; fortitudini ſuæ contumeliam egregio animi temperamento ſuppreſſit, acceptum ruborem nec voce nec gemitu proſecutus. Nec tamen tacitam doloris acerbitatem prorſus occultare ſuſtinuit. Exſurgens enim atq; in ultimam ædis partem ſecedens, adeò ipſa parietum robora demiſſi corporis impulſu contudit: ut tectum ruina penè eximiâ tignorum trepidatione ſubmitteret. Quo evenit ut non ſolum repulsâ, ſed etiam exprobratæ ſibi paupertatis ignominiâ laceſſitus, iram ſuam adverſum contumelioſam reginæ vocem irrevocabili ſeveritate diſtringeret.

Quem cum Ingellus à venatione regreſſus curioſioribus oculis colluſtratum, nec os uſquam hilariter circunferentem, nec ſe aſſurgendi officio venerantem animadverteret, Starcatherum eſſe parum blandæ frontis annotatione cognovit. Nam cum manus ejus bellico opere duratas, cicatrices adverſo corpore exceptas, acerrimumq; oculorum vigorem attenderet, animadvertit nequaquam enervi animo eſſe, cujus corpus tanta vulnerum veſtigia confodiſſent. Objurgatam igitur uxorem impenſiùs monuit, ut abjecto irarum ſupercilio, quem convitio inſecuta fuerat, blandimentis permulſum liberalitatis officiis deliniret, ciboq; & potione firmatum benigno recrearet alloquio, præfatus hunc ſibi olim à patre tutorem datum, infantiæ ſuæ indulgentiſſimum extitiſſe cuſtodem. Tum fera ſenilis animi cognitrix rigore in manſvetudinem verſo, quem repulsâ affecerat, convicii amaritudine laceraverat, miniſtrandi ſtudio venerata eſt, atq; ex hoſpita indignante, obſequentiſſimam adulatricem agere cœpit, curioſitatem ſuam iræ ejus opponere cupiens, eò quidem minus errore culpabilis, quò illum celerius objurgata deſeruit. Nec tamen leves ejus pœnas pependit, cum loca in quibus fortiſſimum ſenem diſcubitus repulsâ ſugillaverat, poſtmodum fratrum ſuorum cladibus cruentata conſpiceret.

Nocte verò, Ingello cibum cum Svertingi filiis capiente, apparatiſſimis dapibus inſiſtens luxurioſo menſas epulo cumulavit, ſenemq; ne maturius ſe convivio ſubtraheret, familiari invitatione retinuit, tanquam operoſioris eſcæ oblectamenta ſolidum virtutis rigorem excavare potuiſſent. Quibus cum Starcatherus oculos inſeruiſſet, eorum uſu laſciviore contempto, ne quid externo ritui indulgeret, temperantiâ, quâ plurimum pollebat, appetitum ſuum adverſus deliciarum irritamenta firmavit, ne bellicam claritatem convivalibus illecebris abſumendam permitteret. Erat enim fortitudo ejus frugalitatis amatrix, aliena nimiæ ciborum abundantiæ, & ab immoderato

INGELLVS

dapum usu aversa, utpote quæ aliquo in momento ponendi luxuriam nunquam vacavit, semperq; voluptate omissâ, virtutis respectum egit. Cum ergò vetustos continentiæ mores, omnemq; pristinæ consuetudinis habitum novo luxu ac lautitia corrumpi animadverteret, rusticioris escæ paratum appetens, cœnæ sumptuosioris impendium fastidivit. Igitur profusam dapum indulgentiam aspernatus, fumidoq; ac rancidulo cibo usus, famem eò sapidius quò simplicius pepulit; nè veræ virtutis nervos externarum deliciarum contagione, tanquam adulterino quodam dulcore remitteret, aut priscæ frugalitatis normam inusitatis gulæ superstitionibus abrogaret. Cæterùm indignanter ferebat assam dapem, eandemq; elixam, unius cœnæ sumptibus erogari, edulium pro monstro accipiens, quod culinæ nidoribus delibutum, fartoris industria multiplicis temperamenti varietate perfricuit. E contrario Ingellus, projectis majorum exemplis, innovando mensarum ritu, licentius sibi, quàm mos patrius permittebat, indulsit. Postquam se enim Teutoniæ moribus permisit, effœminatæ ejus lasciviæ succumbere non erubuit. Ex cujus sentina in patriæ nostræ fauces haud parva luxuriæ nutrimenta fluxerunt. Inde enim splendidiores mensæ, lautiores culinæ, sordida coquorum ministeria, variæq; farciminum sordes manavêre. Inde licentioris cultus usurpatio à ritu patrio peregrinata est. Itaq; regio nostra quæ continentiam in se tanquam naturalem aluit, luxum à finitimis depoposcit. Cujus Ingellus illecebrâ captus, injurias beneficiis rependere erubescendum non duxit. Neq; illi misera parentis clades cum aliquo amaritudinis suspirio obversata est.

At regina, nè propositi irrita abiret, iram senis donis optimè propulsandam existimans, mirifici operis vittam proprio capiti detractam gremio cœnitantis apposuit, benevolentiam ejus, quia virtutem hebetare nequiverat, mercari cupiens. Quam Starcatherus necdum offensæ acerbitate depositâ, in os ferentis rejiciens, plus contemptus quàm venerationis in eo munere repositum arbitrabatur: prudentiq; animo egit, ne cicatricibus consito, galeisq; assueto capite, insolitum effœminati cultus ornamentum exciperet; sciens virilibus comis muliebre redimiculum injici non oportere. Itaq; repulsam repulsâ ultus, contemptum suum mutuâ aspernatione pensavit, tantum se penè in vindicando rubore gerens, quantum gesserat in sustinendo. Veterani namq; bellatoris animus Frothonis cultum inextricabilibus amicitiæ hamis complexus, totq; ac tantis munificentiæ ejus meritis invitatus, ad abjiciendum ultionis propositum nullo indulgentiæ blandimento seduci poterat, quò minus debitam beneficiis ejus gratiam etiam post fata referre satageret, extinctoq; vicissitudinem humanitatis rependere curaret, cujus adhuc extantis amantissimum animum, liberalissimamq; amicitiam expertus fuerat. Adeò quippe miserrimam Frothonianæ cladis imaginem altè pectori insertam gerebat, ut ab intimo præcordiorum ejus secessu, clarissimi ducis respectus convelli nequiret, atq; ob hoc præsenti beneficio pristinæ familiaritatis titulum anteponere non dubitaret. Cæterùm superioris contumeliæ memoriâ nihil gratiæ sequenti obsequio reddidit, lacessiti pudoris ignominiam deponere nequiens. (Tenacius enim injuriarum vel beneficiorum imagines fortium quàm mollium animis inhærêre consveverunt.) Neq; enim illorum insuevit moribus, qui amicorum prosperum vitæ cursum comitantur, adversum deserunt, quiq; fortunæ magis quàm charitati cultum tribuunt, propriis commodis quàm alienæ benevolentiæ propiores. Animadvertens autem pertinax propositi fœmina, ne sic quidem convivalem à sene hilaritatem elici posse, ut blanditiarum cœptum liberaliori comitate prosequeretur, cumulatioremq; hospiti honorem redderet, tibicine de industria modulari jusso, Musam, quâ indignationis ejus perseverantia flecteretur, instituit, artificialis soni ministerio naturales inclementiæ nervos elidere cupiens. Sed fistulæ aut chordarum lenocinium in hebetanda viri pertinacia parùm efficax mansit. Auditor enim exhibitum sibi cultum, figmentum magis

gis

gis quàm charitatem redolere cognovit. Quo evenit, ut elusus opinione suâ mimus, statuæ magis quàm homini canere putaretur, disceretq; ponderosissimæ severitatis statum frustra scurrarum lusibus attentari, inaniq; oris spiraculo maximæ rei molem labefactari non posse. Adeò enim Starcatherus oris habitum indignationis pertinaciâ firmaverat, ut nulla ex parte consveto infractior videretur. Quippe debitus votis rigor nec tibiæ cantu, nec gulæ lenimento permulsus, plus strenuo viriliq; proposito, quàm aurium aut epuli blandimentis tribuendum putavit. Osse itaq;, quod vescendo carne spoliaverat, in vultum gesticulantis projecto, plenas aurarum buccas violentâ flatus excussione laxavit. Quo facto, quantum severitas scenicos plausus fastideret, edocuit. Irâ siquidem obseratæ aures nulli voluptatis effectui patuerunt. Dignum histrione munus turpi præmio deforme mulctavit obsequium. Siquidem optimus meritorum æstimator, muneris loco tibicini tibiam erogavit, ac durum mercedis genus molli officio retulit. Itaq; mimus nescias sonoriùs cecinerit an fleverit, quàm parum in luxuriosis pectoribus fortitudo possideat, effusa lacrymarum acerbitate testatus. Neq; enim qui totum se voluptati substraverat, quandoq; calamitatis incursum tolerare didicerat. Cujus læsio futuras cœnæ clades ominata est. Et benè quidem cultor severitatis animus vindictæ constantiam pertinaci gravitate complexus, (qui quantum alii svavitatis, tantum ex fidibus fastidii traxit,) probroso ossis jactu ingratum pensavit officium, plus se valentis amici speciosis cineribus, quàm improbis turpissimi alumni moribus debuisse confessus. Deinde in ampliorem histrionis suggillationem, mox citandum carmen subtexuit. Regina verò virtutem, quam debilitare nequiverat, stupens, ejus quem frustra beneficiis coluit, admiratrix evasit. INGELLUS

Videns autem Starcatherus, eos, qui Frothonem oppresserant, in summâ Regis dignatione versari, concepti furoris magnitudinem acerrimo oculorum habitu prodidit, internosq; motus externo oris indicio patefecit, occultam animi procellam apertâ luminum sævitiâ testatus. Deniq; Ingello se Regiis dapibus delenire cupiente, edulium repulit, quod vulgaris cibi vilitate contentus peregrina admodum obsonia fastidiret, communibusq; epulis assuetus, nullius gulam saporis oblectatione palparet. Interrogatus, cur fronte tàm nubilâ regiæ liberalitatis obsequio uti noluisset? reperiendi Frothonis filii gratiâ, Daniam sibi petitam asseruit, nec ejus, qui petulantis stomachi ingluviem operosâ dapum ubertate farciret. Hoc enim familiaris regi Teutonum luxus egerat, ut excoctas aquis epulas, deliciosæ satietatis studio, rursum igni torrendas præberet. Post hæc Ingelli mores intactos præterire non passus, in ejus caput omnem reprehensionis amaritudinem transtulit, impietatis damnatum, quòd nimiæ saturitatis usu oscitans, partam edendo crapulam fœdâ ructatione exhalaret, Saxonicamq; imitatus illecebram amplissimis à sobrietate excessibus aberrasset, adeò virtute vacuus, ut ne minimam quidem ejus umbram consectaretur. Maximè autem illi ad turpitudinis cumulum accedere memorabat, quòd in ipso militiæ tyrocinio ulciscendi parentis immemor, neglectâ naturæ lege, paterni sanguinis carnifices benevolentiâ atq; officio amplecteretur; iniquissimè meritos amantissimâ charitate complexus, eosq; in quos quàm acerrime animadvertere debuerat, non modò impunitate donasset, verumetiam convictu ac mensæ honore dignos judicasset, à quibus potius capitale supplicium sumendum fuisset. Præterea hic hoc carmine usus asseritur:

Cedat imbellis vetulo juventus,
Et senis crebros veneretur annos;
In viro forti numerosa nemo
Tempora culpet.

INGELLVS

Albicet quanquam senio capillus,
Permanet virtus eadem vetustis;
Nec fluens ætas poterit virile
Carpere pectus.
Me gravis sessor cubito repellit,
Qui boni formam vitio prophanat;
Dum gula parens nihilum diurnis
Prærogat escis.
Quando Frothonis comes annotabar,
Militum semper medius resedi
Æde sublimis, procerumque primus
Prandia duxi.
Sorte nunc versâ melioris ævi,
Angulo claudor, simulque piscem,
Qui vago captat latebram recursu
Abditus undis.
Seculo certè solitus priore
Cultius strato recubare fulcro,
Inter extremos premor, & refertâ
Pellor ab aulâ.
Pellerer forsan foribus supinus,
Ni latus pulsum paries referret,
Et fugam truso facilem negaret
Obvius asser.
Aulici risu populi lacessor,
Advena digno vacuus receptu;
Aspero carpor sale, dùm loquaci
Mordeor ausu.
Quid novi rumor celeber volutat,
Quis tenor rerum, patriæ quis ordo
Gliscerem vestra regionis actus
Advena nosse.
Ut quid, Ingelle, vitio sepultus
Vindicem patris remoraris ausum,
Num pii cladem genitoris æquo
Pectore duces?
Quid dapem deses colis? otioque
Mollior scortis, stomachum reclinas?
An tibi parvo patris interempti
Ultio constat?

Proximè quando, Frotho, te reliqui,
Mente præsagâ didici, quòd armis
Hostium certè periturus esses,
Maxime regum.
Cumque rus longum tererem viator,
Præscius mentem gemitus subibat,
Qui, quòd hinc esses mihi non videndus,
Omine finxit.
Proh dolor! quòd tunc aberam remotus
Extimos orbis populos lacessens,
Cum dolo Regis jugulum petebat
Perfidus hospes.
Aut enim vindex domini probarer,
Aut comes pœna, sociusque fati,
Et pari gaudens sequerer beatum
Funere regem.
Non gulam veni dapibus beare,
Cujus enitar vitium ferire;
Nec cutis curam sequar, aut obesi
Gaudia ventris.
Nemo, me, regum prius inclytorum,
Exteros juxtà, medium locavit,
Cui frui primis licuit cathedris
Inter amicos.
Svetiâ veni, spatiosa mensus
Rura, mercedem ratus affuturam,
Si modò cari fruerer repertâ
Prole Frothonis.
Sed probum quærens, adii gulosum,
Deditum ventri vitioque regem,
Cujus, in luxum, studium refudit
Fœda voluptas.
Claret Haldani ratus esse sermo,
Qui brevi nobis cecinit futurum,
Quòd patri gnaro generandus esset
Filius excors.
Degener quanquam reputetur hæres,
Non opes magni patiar Frothonis
Advenis lucro fore, vel rapinæ
More patêre.

Ad hanc vocem tremefactâ reginâ, detractum capiti suo redimiculum, quo fortè capillitium muliebriter adornabat, efferato seni, tanquam beneficio bilem aversura, porrexit. Quo Starcatherus quàm turpissimè in os offerentis cum indignatione rejecto, clara rursum voce recinuit:

Amove, quæso, muliebre donum,
Et tuo mitram capiti repone,
Infulas nemo Venerem decentes
Fortis adoptat.
Absonum namque est, ut in arma promptis
Nexili crinis religetur auro;
Mollibus cultus tenerisque turbis
Competit iste.

At tuo munus refer hoc marito,
Cui places luxus, digitusque prurit,
Dùm nates versans volucris rubellæ
Viscera tractat.
Uxor Ingelli levis ac petulca
Teutonum ritus celebrare gestit,
Instruit luxus, & adulterinas
Præparat escas.

Nam

INGELLVS

Nam novis palpat dapibus palatum,
Captat ignoti libitum saporis,
Æstuans ferclis onerare mensas
Lautiùs omnes.
Hac viro vinum pateris propinat,
Cuncta propensò meditans paratu,
Cocta torreri jubet, & secundo
Destinat igni.
Pascit, ut porcum, petulans maritum,
Impudens scortum, natibusq; fidens
Gratis admissum tolerare penem
Crimine stupri.
Assat elixum, recoquitq; tosta,
Prodigo cœnam meditata luxu,
Negligens morum, vitiiq; cultrix
Fœmina turpis.
Hæc procax fastu, Venerisq; miles,
Appetens esca, benè temperatos
Abdicat ritus, simul & gulosas
Instruit artes.
Rapulum levi patinâ liquatum,
Praditas succo tenui placentas
Pruriens alvo petit, ordinesq;
Conchyliorum.
Non ego magnum memini Frothonem
Dexteram fibris volucrum dedisse,
Podicem coctì lacerasse galli
Pollice curto.
Quis prior Regum potuit gulosus
Viscerum putres agitare sordes?
Aut manu carptim fodicare fœdam
Alitis anum?
Fortium crudus cibus est virorum,
Nec reor lautis opus esse mensis,
Mens quibus belli meditatur usum
Pectore forti.
Aptius barbam poteras rigentem
Mordicus presso lacerare dente,
Quàm vorax lactis vacuare sinum
Ore capaci.
Fugimus lauta vitium popina,
Rancidis ventrem dapibus foventes:
Coctiles paucis placuere succi
Tempore prisco.
Discus herbosi vacuus saporis,
Arietum carnes dabat & suillas,
Temperans usus nihil immodesto
Polluit ausu.
Lacteum qui nunc adipem liguris,
Induas mentem petimus virilem;
Esto Frothonis memor & paterni
Funeris ultor.
Occidet nequam pavidumq; pectus,
Nec fugax fati stimulum refellet,
Valle condatur licet, aut opacis
Incubet antris.
Undecim quondam proceres eramus
Regis Haconis studium secuti;
Hic prior Helgo Gegathus resedit
Ordine cœnæ.
Hic famis prima stimulum licebat
Aridis pernæ natibus levare;
Ventris ardorem rigidi domabat
Copia crusti.
Offulam nemo vapidam petebat;
Quisq; communes celebrabat escas:
Simplici tantum stetit apparatu
Cœna potentum.
Vulgus externum fugiebat esum;
Nec fuit summis epuli libido:
Ipse Rex parvo meminit modestam
Ducere vitam.
Mellei temnens speciem saporis,
Combibit tostum Cereris liquorem?
Nec parum coctis dubitabat uti
Assa perosus.
Mensa perstabat modico paratu,
Exhibens sumptum tenui salino,
Ne quid externo variaret usu
Docta vetustas.
Amphoras nemo paterasúe quondam
Intulit mensis, dolio profudit
Poculum promus, nec erat catillis
Copia pictis.
Nemo transacti venerator ævi
Cantharis junxit teretes diotas:
Nec cibis lancem cumulavit olim
Comptus agaso.
Non brevi conchâ, cyathovè levi,
Prandium vanus decorabat hospes;
Nunc recens morum facies pudenter
Omnia pressit.
Ære quis sumpto toleraret unquam
Funus amissi redimi parentis,
Aut loco patris peteret necati
Munus ab hoste?
Quis valens hæres, sobolésq; fausta
Talibus junctum latus applicaret,
Ut viri nervos vacuaret omnes
Pactio turpis?
Unde cùm Regum tituli canuntur,
Et ducum vates memorant triumphos;
Pallio vultum pudibundus abdo
Pectore tristi:
Cum tuis nil eniteat trophæis,
Quod stylo digne queat annotari;
Nemo Frothonis recitatur hæres
Inter honestos.

Impre-

INGELLVS

Improbis quid me laceras ocellis,
Qui reum patris veneratus hostem
Panibus tantum tepidoq; jure
Crederis ultor?
Vindices quando scelerum probantur,
Quò minus mentẽ pudeat prophanam,
Aurium prompto vacuatus usu
Esse peropta.
Sæpe nam virtus aliena suevit
Conscium culpa lacerare pectus;
Et boni famâ premitur malignus
Pectore sensus.
Appetas Ortum licet, aut remotus
Occidentali regione degas,
Seu situm mundi medium sequaris
Concitus istinc:
Seu plagam cœli gelidam revisas,
Quà poli vertex patet, impetuq;
Versilis sphæram rapit, & propinquam
Despicit Ursam:
Te pudor latè comes insequetur,
Et gravi vultum feriet rubore:
Quando magnorum sociata ludit
Concio regum.
Dedecus quum te maneat perenne,
Inter illustres medius venire
Non potes turmas, reprobusq; in omni
Climate deges.
Fata Frothoni sobolem dedêre
Editam mundo superis sinistris,
Cujus affectum scelus & libido
Sordida cepit.
Sicut in navi fit, ut obsoletum
Fæda sentina gremium requirant:
Sic in Ingellum vitiosa rerum
Copia fluxit.
Ergo vulgatum veritus ruborem
Angulis pressus patriæ jacebis,
Torpidus fœdo lare, nec videndus
Agmine claro.
Sorte tum barbam quaties sinistrâ,
Concubinarum stimulis repressus:
Cùm tibi pellex querulis perurat
Vocibus aurem.
Cum pavor mentem gelidus repigret,
Et patris vindex fieri timescas,
Degener planè, parilisq; scorti
Ritibus extas.
Obrui parvo poteras paratu,
Ut quis arreptum jugularet hædum,
Aut ovem cultro teneram trucidet
Gutture secto.
Ecce Svertingo genitus tyranno
Daniâ post te potietur hæres,
Cujus ignavam retines sororem
Fœdere turpi.
Dum gravem gemmis, nitidamq; cultu
Aureo, gaudes celebrare nuptam;
Nos dolor probro sociatus urit
Turpia questos.
Quando te præceps agitat voluptas,
Anxius nobis animus prioris
Temporis formam revocat, monetq;
Multa dolere.
Nam secus quàm tu scelus æstimamus
Hostium, quos nunc veneraris: undè
Prisca noscenti facies molesta est
Temporis hujus.
Re magis nulla cuperem beari,
Si tui, Frotho, juguli nocentes
Debitas tanti sceleris viderem
Pendere pœnas.

Tantum autem monitus sui incitamento profecit, ut ab enervi & frigescenti animo veluti quadam reprehensionis silice flagrantissimum fortitudinis ignem excuderet. Primum enim rex vacuas carmini aures præbuit, deinde impensiori educatoris sui hortamine concitatus, serum ultionis calorem animo traxit, oblitusq; convivæ, hostem induit. Ad ultimum discubitu evolans, omnem iræ suæ procursum in consessores effudit, ita ut ferrum adversus Svertingi filios cruenta severitate nudaret, & quorum gulam mensæ deliciis foverat, districto mucrone jugulum peteret. His namq; continuò trucidatis, sacra mensæ sanguine involvit, infirmum societatis vinculum diremit, erubescendumq; convivium egregiâ crudelitate mutavit, atq; ex hospite hostis, ex abjectissimo luxuriæ mancipio truculentissimus ultionis minister evasit. Siquidem industria hortatoris oratio molli ac teneræ juventæ animositatis spiritum ingeneravit, latebrisq; suis extractam recreavit audaciam, excuditq; ut gravissimæ cladis autoribus pœna factis debita rependeretur. Exulaverat siquidem probitas juvenis, non exspiraverat, quæ in lucem senili suffragatione producta, opus eò majus, quò tardius edidit, aliquanto speciosiùs cruore quàm

mero calices imbuens. Quàm porrò induſtrium exiſtimemus ſenem, qui INGELLUS diſertiſſima admonitione immenſum regalis animi vitium expugnavit, ejuſq; loco, perruptis nequitiæ clauſtris, efficaciſſimam virtutis ſementem inſeruit? Ipſe quoq; manum Regis pari facinore proſecutus, fortitudinem non ſolum in ſe pleniſſimam exhibuit, ſed etiam ex alieno pectore erutam revocavit. Quo peracto ſic cœpit:

Rex Ingelle vale, cujus jam prodidit auſum
Plenum animi pectus; tibi mens in corpore regnat
Auſpicio patefacta ſuo, nec defuit altum
Pectore conſilium, quanquam taciturnus ad horam
Extiteris, nam damna mora probitate rependis,
Torporemq́; animi redimis virtute potenti.
Fac age fundamus reliquos, nullusq; periclum
Effugiat, quod quisq; pari ratione meretur:
Cedat in autorem facinus, premat artificemq́;
Culpa relata ſuum: cæſorum corpora curru
Excipiant famuli, promptusq́; cadavera lictor
Efferat, officiis meritò caritura ſupremis,
Et buſtis indigna tegi, non funeris illis
Pompa rogusve pium tumuli componet honorem:
Putida ſpargantur campis, aviumq́; terenda
Morſibus, infeſto maculent rus undiq; tabo.
Tu quoq; rex ſævam, ſi quid ſapis, effuge nuptam,
Ne lupa conſimilem ſibi fœtum gignat, & ex te
Bellua conſurgat proprio nocitura parenti.
Dic Rótho perpetue timidorum irriſor, an ultos
Frothonem ſatis eſſe putas, qui funera ſeptem
Vindicta unius impendimus? ecce feruntur
Exanimes, qui non rebus, ſed imagine tantum
Imperium coluère tuum, fraudemq́; parabant
Obſequio. ſed me ſemper ſpes illa ſubibat,
Quòd ſolet ingenuis ſua reſpondere propago,
More ſecutura ſortem, quam ſanguine traxit.
Nunc ergò, Ingelle, melius quàm tempore lapſo
Lethrarum dici dominus Daniaq; mereris.
Imberbis quando dictum auſpiciumq́; ſequebar
Militia, Rex Hako, tua, laſciva peroſus.
Ingenia & luxum, nil præter bella colebam,
Exercens animum cum corpore, mente prophanum
Omne relegavi, ſtomachoq́; placentia fugi,
Fortia complexus animo; namq; arma profeſſo
Aſpera veſtis erat, cultusq́; parabilis olim;
Rara quies, ſomniq́; breves, labor otia longè
Propulit, & parco fluxerunt tempora ſumptu.
Non ut nunc quidam, quibus inſatiata cupido
Ingluvie cæcâ viſum rationis inumbrat.
Horum aliquis veſtis operoſæ tegmine cultus
Molliter alipedem flectit, ſparſamq́; renodat
Cæſariem, & laxos patitur fluitare capillos.
Dicere ſæpe foro, turpiq́; inhiare lucello
Gaudet, & hoc ſtudio vitam ſolatur inertem,
Venali celebrans commiſſa negotia linguâ.
Vi violat leges, & ferro jura laceſſit,
Obterit innocuos, alieno paſcitur ære,

Stupra

INGELLVS

Stupra gulamq́; colit, risu convivia mordax
Insequi tur, sic scorta petens, ut sarculus herbam.
Occidit ignavus, dum prælia pace quiescunt.
In media si valle cubet, testudine nullâ
Tutus erit, qui fata timet: fors ultima vivum
Quemq; rapit: latebra lethum depellere non est.
Ast ego, qui totum concussi cladibus orbem,
Leni morte fruar? placidoq; sub astra levandus
Funere, vi morbi defungar vulneris expers?

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI SEXTI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER SEPTIMUS.

XXIX. OLAVUS.

INGELLO quatuor filios fuisse, ex iisdemq; tribus bello consumptis, Olavum solum post patrem regnasse, perita rerum prodit antiqnitas: quem quidam Ingelli sororē editum, incerto opinionis arbitrio perhibent. Hujus actus vetustatis squalore conspersos parum justâ notitiâ posteritas apprehendit; extremum duntaxat prudentiæ ejus monitum memoria vendicavit. Quippe cum supremis fati viribus arctaretur, Frothoni & Haraldo filiis consulturus, alterum terris, alterum aquis regiâ ditione præesse, eamq; potestatis differentiam non diutinâ usurpatione, sed annua vicissitudine sortiri jubet. Ita regnandi inter eos conditione æquatâ, prior Frotho maritimarum rerum regimine potitus, crebris piraticæ damnis deformis evasit. Infortunii causa recentia naturarum conjugia fuere, domesticas tori voluptates externis militiæ laboribus præferentium. Interjecto tempore natu minor Haraldus maris dominationem sortitus, vacuum conjugio militem legit, fraternæ frustrationis eventum metuens. Fortuna delectui respondit. Quippe tam gloriosum piratam egit, quàm frater inglorium gesserat. Quæ res fraternam ei invidiam peperit. Quinetiam eorum conjuges Sygne & Ulvilda, quarum altera Svetiæ rege Syvardo, altera Carolo Gothiæ præfecto orta fuerat, crebrâ nobilitatis contentione rixantes, alternos maritorum fulvêre convictus. Quo evenit, ut Haraldus & Frotho rei familiaris societate convulsa, communem partientes supellectilem, plus muliebris rixæ jurgiis, quàm fraternæ charitatis officiis indulgerent.

XXX. FROTHO. V.

Sed & Frotho fratris claritate deformem se fieri, contemptumq; sibi strui judicans, à quodam familiarium occultè eum interfici jubet, quòd quem ætate vinceret, ab eo se virtute superari videret. Quo peracto, ne scelus à conscio proderetur, insidiarum ministrum tacitè trucidandum curat. Post hæc ut innocentiæ sibi fidem pareret, notamq; sceleris evitaret, quisnam rerum casus inopinâ germanum clade sustulerit, latius investigari præcepit. Sed neq; tot artibus perficere potuit, quò minus eum tacita vulgi notaret opinio. A quo Carolus postmodùm, quis Haraldum occidisset, rogatus, dissimulanter ab eo notæ rei quæstionem agi respondit. Quo dicto mortis causam adscivit, Frothone exprobratum sibi latenter parricidium judicante.

Post hæc Haraldus & Haldanus filii ex Sygne Caroli filia suscepti, cum ad necem à patruo quærerentur, ab eorum tutoribus callidior servandorum pupil-

FROTHO V.

pupillorum ratio excogitata est. Nam truncos luporum ungues subtellibus annectentes, contiguum penatibus suis lutum, obfusamq; nivibus humum crebris decursibus exarare cœperunt, ferini incessus speciem præbituri. Post hæc trucidatis ancillarum liberis, eorumq; corporibus frustatim discerptis, lacera passim membra disjiciunt. Itaq; requisitis adolescentibus, nec inventis, fusi reperiuntur artus, ferarum vestigia demonstrantur, tellus cruore delibuta conspicitur. Creditum est pueros lupinâ ingluvie consumptos, nec cuiquam ferè de tam manifesto lacerationis argumento dubitare concessum. Cujus spectaculi fides pupillis præsidio fuit. Qui mox à tutoribus cavâ conclusi ilice, ne ullum vitæ eorum indicium ederetur, diu sub canum specie nutriebantur: latrantum quoq; eis vocabula indita, quò minus latentium opinio vulgaretur. Solus Frotho mortis eorum fide repudiata, latebræ locum ex perita augurii fœmina cognoscere instituit. Cujus carminum tanta vis erat, ut rem quantàlibet nodorum consertione perplexam, è longinquo soli sibi conspicuam ad contactum evocare posse videretur. Hæc Regnonem quendam occultè circa illos educationis officium peregisse, eosq; tegendæ rei gratiâ, caninis censuisse nominibus, astruebat. Qui cum se inusitatâ carminum violentiâ latibulis egestos incantantis obtutibus admoveri conspicerent, ne tam horrendæ coactionis imperio proderentur, gremium ejus accepti à tutoribus auri incussione perfundunt. Quæ recepto munere, repentina morbi simulatione par exanimi concidit. Perquirentibus ministris causam tam subiti lapsus, inscrutabilem filiorum Haraldi fugam existere memorabat, quorum eximia vis etiam atrocissimos carminum temperaret effectus. Ita parvulo contenta beneficio, majus à rege præmium præstolari passa non est. Post hæc Regno suam ac pupillorum opinionem populari sermone crebrescere expertus, in Feoniam utrosq; devexit. Ubi à Frothone captus, adolescentes se custodiâ prosecutum fatetur, precaturq; regem, pupillis, quos patre privaverit, parcat, nec se duplici parricidio objectare felicitatis loco ducat. Quo dicto sævitiam ejus in ruborem convertit, pollicitusq; est, si quid ab eis in patria novaretur, se regi indicio delaturum. Ita pupillis incolumitate partâ, metu liber, multos annos confecit.

Qui cum adulti Sialandiam petivissent, ultionem patris ab amicis exequi jussi, non se ac patruum annuâ luce potituros voverunt. Quo comperto Regno pacti memoriâ concitatus, noctu regiam petit, seq; promissæ rei indicem venire tacitè asserit. Dormientem tamen ad vigilias evocare passus non est, eo quòd Frotho excitationis suæ pœnas ferro exigere solitus fuerat. Tanti quondam regium somnum importunâ frustratione perrumpere existimatum est. Id Frotho mane ex vigilibus expertus, ut animadvertit Regnonem insidiarum nuncium attulisse, contracto milite sævitiâ fraudem præcurrere statuit. Nec aliud Haraldi filiis auxilio, quàm furoris simulatio fuit. Nam cum se ex improviso occupari conspicerent, perinde ac furiis acti lymphantium more se gerere cœperunt. Quos cum Frotho mente captos putaret, propositum remisit, deforme existimans ferro petere, qui ferrum in se convertere viderentur. A quibus proximâ nocte incendio consumptus, dignas parricidii pœnas pependit. Quippe regiam adorti, Reginam in primis lapideo obruêre congestu: igne deinde penatibus applicato, Frothonem in excisi dudùm specus angustias & opacos cuniculorum recessus obrepere coëgerunt. Ubi dum clausus delitescit, vapore & fumo strangulatus interiit.

XXXI. HALDANUS.

Perempto Frothone cum Haldanus ternos circiter annos patriæ præfuisset, Haraldo fratri regnandi jure perfunctoriè tradito, Ølandiam, eiq; finitimas insulas, quas à Svetiæ complexu sinuosus aquarum divellit anfractus, piraticis populatur injuriis. Ibidem subductis hyeme navigiis ac vallo cinctis, expeditioni triennium dedit. Post hæc Svetiæ manus injecit, ejusq; regem bello consumpsit. Cujus nepotem Ericum, patrui vero sui Frothonis filium pu-

HALDANUS.

gnâ postmodum excepturus, postquam pugilem ejus Haquinum hebetandi carminibus ferri peritum didicit, eximiæ magnitudinis clavam ferreis consertam nodis, tunsionis usibus adaptavit, perinde ac præstigii vires ligneo robore debellaturus. Deinde cum cæteris conspicuo virtutis habitu præmineret, inter acerrimos hostium procursus, obnupto galeâ capite, scuti inops, librarum clavæ robur in objecta clypeorum munimina geminæ manus ope torquebat. Nec erat ullum tantæ soliditatis obstaculum, quod non frustatim adactæ molis impulsus obtereret. Quo evenit, ut occursantem sibi in acie pugilem acriori gestaminis impactione subrueret. Victus tamen & in Helsingiam fuga delapsus, Vitolfum quendam, olim Haraldo militantem, saucii corporis curam petiturus accessit. Hic in castris majore ætatis parte consumptâ, tandem in hujus provinciæ solitudinem post tristia ducis fata concesserat, ibiq; rusticæ vitæ cultu consueta militiæ studia relaxabat. Qui quod hostilibus sæpe telis petitus fuerat, non infimam medendi peritiam assiduâ vulnerum suorum curatione contraxerat. Si quis verò operam ejus blandimentis exposceret, hunc medelæ loco occultæ læsionis noxâ afficere solitus erat; aliquantò speciosius beneficia minis, quàm adulatione exposci judicans. Idem Frici milites, penatibus suis, occupandi Haldani cupidine, imminentes ità videndi officio spoliavit, ut propinquas ædes nec prospectu capere, nec certis posteris vestigiis indagare. Adeò luminum usum nubilus quidam error obtuderat.

Cujus operâ Haldanus virium integritatem adeptus, accito Thorone conspectioris ingenii pugile, Frico bellum denunciat. Quem cum productis è diverso copiis militum numero præstare conspiceret, occultatam agminis partem inter propinquos viæ frutices delitere præcepit, hostem per angustiora semitæ compendia gradientem insidiis consumpturus. Quod prævidens Fricus, explorata progrediendi facultate, secessu utendum putavit, ne proposito incedens tramite, hostium dolis inter præruptos montium urgeretur anfractus. Igitur apud convallem arduis montium jugis utrinq; conseptam mutuis viribus pugna conseritur. In qua Haldanus inclinatam suorum aciem conspicatus, frequentem saxis rupem cum Thorone conscendit, indeq; erutas moles in subjectum hostem devoluit, quarum pondere & ruina aciem in occiduo constitutam oppressit. Quo evenit, ut victoriam quam armis amiserat, cautibus recuperaret. Ob cujus facti virtutem Bierggrammi cognomen accepit: quod vocabulum ex montium & feritatis nuncupatione compactum videtur. Igitur apud Sveones tantus haberi cœpit, ut magni Thor filius existimatus, divinis à populo honoribus donaretur, ac publico dignus libamine censeretur.

Sed quoniam ægrè devictorum ingenia quiescere solitum est, & in vetitum semper subactorum obluctatur improbitas, accidit, ut Ericus, dùm fugæ damnis consulere studet, subjectas Haldano provincias attentaret. Sed ne Daniam quidem ab hoc sævitiæ genere immunem reliquit, perquam dignum existimans ejus lacessere patriam, per quem suâ abactus fuerat. Ita dum injuriam inferre quàm repellere maluit, Svetiam armis hostilibus liberavit. Quippe cum Haldanus Haraldum fratrem ab eo tribus devictum præliis, quarto occisum cognosset, amittendi imperii metu, relictis Sveonum agris, patriam repetere coactus est. Ita Ericus, quò facilius Svetiæ regnum deseruit, hoc celerius recepit. Quem si fortuna æque in retinendo regno, ac recuperando instruere voluisset, nequaquam Haldano prendendum se dedisset. Cujus captionis modus hic erat. Reversus in Svetiam Haldanus, occultatâ per insidias classe, binis obviam Frico navigiis proficiscitur. A quo denis petitus, variis navigationis flexibus ad occultum suorum agmen relabitur. Quem longius insequente Erico, Danica ponto classis emergit. Circumventus itaque Ericus oblatum

sibi

HALDANUS.

sibi sub serviendi conditione spiritum repudiavit, lucemq; libertati præferre non passus, mori quàm obsequi præoptavit, ne vitæ cupiditate ex libero servus evadere videretur, aut quem nuper fortunâ æquasset, novo famulatus officio coleret. Adeò salutem dedecore mercari virtus ignorat. Compeditus igitur & ad loca feris pervia relegatus, indignum tanta animi majestate exitum habuit.

Haldanus gemini regni imperio potitus, opinionis suæ titulum tribus honestatis gradibus decorabat. Erat enim condendorum patrio more poëmatum peritiâ disertus, nec athleticâ minùs virtute, quàm regiâ potestate conspicuus. Audiens autem vegetioris ingenii piratas Tokonem & Anundum circumpositis imminere provinciis, maritima pugna tentatos oppressit. Nihil enim veteres claritate magis expetendum ducebant, quam non opum fulgor, sed armorum industria peperisset. Itaq; seditiones amplecti, instaurare lites, otia fastidire, paci militiam anteferre, virtutum non rerum æstimatione censeri, plurimum voluptatis in præliis, minimum in conviviis reponere, clarissimis quondam viris curæ extitit.

Sed neq; diu Haldano æmulus defuit. Nam Syvaldus quidam claro admodum loco natus, apud Sveonum concionem Frothonis ac conjugis ejus exitio flebiliter memorato, tantum Haldani odium penè omnibus ingeneravit, ut plurimorum suffragiis novarum rerum licentiam assequeretur. Nec solo vocum favore contentus, adeò plebis animum ambitionis artibus occupavit, ut omnium ferè manus ad regium insigne capiti suo imprimendum adduceret. Hic septem filios habebat tanto veneficiorum usu callentes, ut sæpe subitis furoris viribus instincti solerent ore torvùm infremere, scuta morsibus attrectare, torridas fauce prunas absumere, extructa quævis incendia penetrare; nec posset conceptus dementiæ motus alio remedii genere quàm aut vinculorum injuriis, aut cædis humanæ piaculo temperari. Tantam illis rabiem sive sævitia ingenii, sive furiarum ferocitas inspirabat. Quibus auditis Haldanus, ut erat circa piraticam occupatus, expedire militibus dixit, ut qui in exteros hactenus desævierint, nunc civium visceribus ferrum adigant, ereptiq; regni injuriam propulsent, qui dilatandi curam gerere consueverunt. Quo imminente Syvaldus missis ad eum legatis jubet, si famam factis æquaret, & tantus re esset, quantus opinione censeretur, se suamq; sobolem pugnâ solus excipiat, privatoq; periculo publicum redimat. Eo deinde respondente, legitimæ dimicationis formam duorum numerum excedere non debere: nil mirandum, inquit Syvaldus, hominem cœlibem proleq; vacuum oblatos detrectare congressus, cui inops caloris natura deforme corporis animiq; frigus incusserit. Nec liberos ab eo diversos existere, quem suæ generationis auctorem habuerint, quod ab ipso commune nascendi principium traxerint. Ita se ac filios unius hominis loco censendos esse, quibus veluti unum corpus à natura tributum videatur. Cujus convicii rubore permotus Haldanus, provocationi parêre cœpit, tam contumeliosam cœlibatus exprobrationem egregiis virtutis operibus pensaturus. Cumque per opacam fortè nemoris indaginem graderetur, hærentem obiter quercum humo radicitus eruit, foliisque spoliatam ramis in solidam clavæ speciem transformavit. Quo gestamine fretus, tali carmen brevitate compegit:

En rude quod gerimus obnixo vertice pondus,
Vulnera verticibus exitiumq; feret.
Sed neq; frondosi gestamen roboris ullum
Omne Getenses horridiore premet.
Ardua comminuet nodosi robora colli,
Et cava sylvestri tempora mole teret.
Clava quidem sævum patria domitura furorem,
Nulla magis Svetis exitialis erit;

HALDANUS.

Ossa domans, lacerosq; virûm libranda per artus
Impia prærupto stipite terga premet;
Cognatos pressura lares, fusura cruorem
Civis, & in patriam perniciosa lues.

His dictis Syvaldum cum septem filiis attentatum acerrimas eorum vires eximiâ clavæ mole frustratus, exitio tradidit.

Eâ tempestate Harthbenus quidam ab Hellsingia veniens, raptas Regum filias stupro fœdare gloriæ loco ducebat; illum perimere solitus, à quo peragendæ Veneris usu prohiberetur, illustres nuptias humilibus præferens, tantoq; se clariorem existimans, quantò splendidiores concubitus per vim assequi potuisset. Nec ultionem effugit, qui se ei comparatione virtutis æquare præsumeret. Tantâ verò corporis magnitudine erat, ut novem cubitis proceritatis ejus dimensio tenderetur. Huic duodecim athletæ contubernales fuêre, quib⁹ officio erat, quoties illi præsaga pugnæ rabies incessisset, vinculorum remedio oborti furoris impetum propulsare. Ab his Haldanus Harthbenum, ejusq; pugiles viritim impetere jussus, non solum certamen spopondit, sed etiam victoriam sibi ingenti verborum fiducia promisit. Quo audito Harthbenus repentino furiarum afflatu correptus, summas clypei partes morsus acerbitate consumpsit, igneos ventri carbones mandare non destitit, raptas ore prunas in viscerum ima transfudit, crepitantia flammarum pericula percurrit, ad postremum omni sævitiæ genere debacchatus, in sex athletarum suorum præcordia furente manu ferrum convertit. Quam insaniam illi pugnandi aviditas, an naturæ ferocitas attulit, incertum est. Haldanum deinde residuâ pugilum manu petivit. A quo miræ granditatis malleo contusus, vitâ ac victoriâ caruit, deditq; pœnas & Haldano, quem provocaverat, & Regibus, quorum sanguine per vim potitus fuerat.

At quoniam Haldano fors inopinas pugnæ causas porrigere consvevit, quasi nunquam virium ejus experimentis contenta, accidit ut Egtherus Finnensis piratico Sveones molestaret incursu. Quem Haldanus ternis adortus navigiis, (nam & ei totidem esse compererat) cum nocte prælium finiente debellare non posset, posterâ die ex provocatione secum decernentem oppressit. Deinde cum Hatheri Reguli filiam Thorildam à Grimmone, eximiarum virium athletâ, sub duelli comminatione expeti comperisset, edictumq; à patre esset, potiturum eâ, qui pugilem amovisset, quanquam ad senectutem cœlebs pervenerat, non minus Reguli promissione quàm athletæ petulantia concitatus Norvagiam petit. Quâ initâ cunctas agnitionis suæ notas adulterinâ oris illuvie respergens, ut pugnæ locum accessit, prior ensem distringit. Quem ad hostilem sciens obriguisse conspectum, humi dejecit, alioq; vagina submoto Grimmonem appetens, extremos loricæ nexus cum occidua clypei parte persecuit. Quod factum Grimmo admiratione perfecutus; vetulum, inquit, acrius dimicantem non memini: statimq; ferrum exerens objectam gladio parmam penetrabili sectione convulsit. Cujus Immorantem ictui dextram Haldanus nihil hæsitans obvia ferri celeritate corripuit. Ille nihilominus lævâ gladium stringens, ferientis femur transfegit, mutilati corporis ultionem exiguo vulnere prosecutus. Victor Haldanus victo residuum vitæ pecuniâ redimendi potestatem fecit, ne imbelli & manco miseras animæ reliquias deformiter adimere videretur. Quo facto tantum se penè in servando hoste egit, quantum gesserat in vincendo. Cujus victoriæ præmium Thoridæ nuptiis assecutus, filium ex ea Asmundum sustulit, à quo se Norvagiæ Reges originem duxisse magni æstimant, ab Haldano solennem generationis suæ seriem retexentes.

Post hæc cum Ebbo pirata, plebeii generis, ad splendida conjugia capessenda virtutis fiduciâ concitatus, Sygrutham Gothensiû Regis Unguini filiam postularet, ac præterea Gothici regni dimidium in dotem expeteret, super matrimonii admissione consultus, consensum falsò spondendum monuit,

seq; nuptias frustraturum promisit. Quinetiam sedendi locum sibi inter convivarum discubitus assignari præcepit. Probante consilium Unguino, omnem regiæ dignitatis speciem peregrina corporis deformitate corrumpens, noctuq; nuptiis superveniens, occurrentibus formidini fuit, majorem humano habitu virum advenisse mirantibus. Qui mox ut regiam intravit, circumspectis omnibus, quærit, quis proximum Regi discubitum occupaverit? Ebbone deinde futurum Unguini generum ejus lateri conjunctum dicente, per summam verborum iracundiam percontatur, quâ vesaniâ quibúsve furiis eò petulantiæ adductus sit, ut despicabiles generis sui sordes eximiæ nobilitatis splendori miscere præsumat, rusticasq; manus regiæ genti inserere audeat: nec id quidem expetere contentus, etiam alieni regni consortium captare videatur. Deinde eum ferro secum decernere jubet, non priùs voto quàm victoriâ potiturum. Quo nocturnum monstris certamen, diurnum hominibus congruere respondente, ne temporis excusatione pugna abnui posset, lunæ splendore diem æquari perhibuit. Taliter adactum pugnæ Ebbonem, convivio in spectaculum verso, prostravit, nuptiasq; exequiis mutavit. Qui interjectis annis in patriâ decedens, cum sine liberis esset, regias opes Unguino testamento legavit, eumq; Regem constituit. Hic postmodum ab æmulo, cui Regnaldo nomen erat, bello oppressus, filium Syvaldum reliquit.

HALDANVS.

Hujus filia Syritha adeò spectatæ pudicitiæ erat, ut cum ob formæ pulchritudinem ingenti procorum frequentiâ peteretur, ad neminem ex eis inspectandum adduci posse videretur. Cujus continentiæ fiduciâ à patre conjugem depoposcit, qui delenimentorũ dulcedine mutuum ejus conspectum impetrare quivisset. Olim siquidem apud nos puellarum continentia magnopere visus petulantiam edomare solebat, ne mentis integritas oculorum libertate corrumperetur, affectabaturq;, ut cordis castimoniam oris modestia fateretur. Tunc Otharus quidam Ebbonis filius, sive gestarum rerum magnitudine, sive comitatis & facundiæ fiducia accensus, pertinacibus postulandæ virginis ignibus æstuabat. Cujus obtutum omnibus ingenii nervis emollire connisus, cum demissum oculorum ejus habitum nulla penitus arte flexisset, invictæ severitatis perseverantiam miratus abscedit. Ejusdem rei cupidus gigas cùm æque se effectu vacuum animadverteret, fœminam subornat, quæ cum obtentâ virginis familiaritate ejus aliquandiu pedissequam egisset, hanc tandem à paternis procul penatibus, quæsitâ callidius digressione, seduxit, quam ipse mox irruens in arctiora montanæ crepidinis septa devexit. Opinantur alii, quòd fœmineam mentitus effigiem, cùm insidiosâ artis protractione domesticis puellam ædibus abduxisset, partes demum raptoris impleverit. Quod ut comperit Otharus, indagandæ virginis gratia montis penita perscrutatus, inventam oppresso gigante secum abduxit. Adeò autem gigantea sedulitas puellæ cæsariem nexili comarum astrictione revinxerat, ut pilorum perplexa congeries crispatâ quadam cohærentiâ teneretur, nec facile præter ferrum quis posset consertos crinium extricare complexus. Denuò igitur variis rerum irritamentis aggressus puellarem in se provocare conspectum, cum diu torpentes nequicquam oculos attentasset, proposito parum ex sententia cedente, cœptum reliquit. Sed neq; puellam stupro violare sustinuit, ne splendido loco natum obscuro concubitus genere macularet. Quæ cum varios solitudinum anfractus diutius errabunda percurreret, contigit ut ad sylvestris cujusdam immanisq; fœminæ tugurium perveniret. A qua pascendi caprarum gregis officio deputata, cum denuò per Otharum libertatis auxilium impetrasset, talibus ejus tentatur alloquiis:

XXXI. VNGVINVS
XXXII. SIVALDVS

Num meis mavis monitis adesse,
Et pares votis sociare nexus,
Quàm gregi præsens, olidisq; curam
Ferre capellis?

 Impia

SYVALDVS

Impia dextram dominæ refelle,
Et trucem præceps fugito magistram;
Ut rates mecum socias revisens
Libera degas.
Linque commissæ studium bidentis,
Sperne caprinos agitare gressus,
Et tori consors refer apta nostris
Præmia votis.
O mihi tantis studiis petita
Torpidos sursùm radios reflecte,
Paululum motu facilè pudicos
Erige vultus.
Ad lares hinc te statuam paternos,
Et pia lætam sociabo matri;
Si semel blandis agitata votis
Lumina pandas.
Quam tuli claustris toties gigantum,
Confer antiquo meritum labori,
Et graves rerum miserata nisus
Parce rigori.

Quare etenim cerebrosa adeò dementire cœpisti, ut alienum ductare pecus, & in monstrorum famulitio numerari præoptes, quàm pari consensus aptitudine mutuum tori promovere contractum? Illa nihilominus, ne pudicæ mentis constantia ad externos titubaret aspectus, luminum habitum immoto palpebrarum rigore continuit. Quantæ porrò pudicitiæ seculi illius fœminas extitisse putemus, quæ nè ad levem quidem oculorum motum maximis amatorum irritamentis adduci potuerunt? Cum ergo Otharus nè gemini quidem beneficii meritis virgineum in se visum concitare quivisset, pudore & ægritudine fatigatus classem repetiit. Cumq; Syritha more pristino decursis latè scopulis, in Ebbonis fortè sedes erronea pervenisset, nuditatis & inopiæ rubore egentium se filiam astruebat. Animadvertens autem hanc Othari mater, quamvis marcore illitam, inopiq; contectam amiculo, à generosis pullulasse ramalibus, honorato sedendi loco susceptàm, reverendâ secum comitate detinuit. Nobilitatem quippe virginis index forma prodebat, & vultu genus interprete resultabat. Quam videns Otharus, cur vultum peplo obscuraret? inquirit. Cujus animum certius experturus, nupturam sibi fœminam fingit, ejusq; torum conscendens, lucernam Syrithæ gestandam committit. Quæ cum absumptis penè lychnis admoto propiùs igne premeretur, tantum patientiæ specimen præbuit, ut manum absq; motu continere visa, nullam ardoris molestiam sentire crederetur. Externum quippe æstum cohibebat interior, & pruritantis animi fervor adustæ cutis incendium temperabat. Quæ demum ab Otharo manui consulere jussa, placidos in eum obtutus verecundâ luminum erectione convertit, statimq; semoto nuptiarum figmento, genialem torum nuptura conscendit. Cumq; postmodum Syvaldus comprehensum Otharum, ob illatum filiæ stuprum, suspendio consumendum duxisset, continuò Syritha raptus sui casibus explicatis, non solum eum in Regis gratiam reduxit, sed etiam patrem ad ejus sororem matrimonio sibi copulandam adduxit.

Post hæc inter Syvaldum Regnaldumq; exquisitæ probitatis militibus utrobiq; delectis, apud Sialandiam prælium agitur: In quo, cum triduo mutuis cædibus exacto, ob summam utriusq; partis virtutem incerti victoriæ procursus existerent, Otharus sive diutinæ pugnæ tædio, sive gloriæ æmulatione correptus, cum mortis contemptu confertissimos hostes irrumpit, Regnaldoq; inter fortissimas militum acies obtruncato, subitam Danis victoriam peperit. Insigne hoc prælium maximorum procerum ignaviâ fuit. Adeò siquidem rei summa perhorruit, ut fortissimi Sveonum quadraginta terga fugæ dedisse dicantur. Quorum præcipuus Starcatherus nullâ sævitiâ rerum aut periculorum magnitudine quati solitus, nescio quâ nunc obrepente formidine sociorum fugam sequi, quàm spernere præoptavit. Crediderim hunc metum ei divinis viribus injectum, ne supra humanam fortitudinem virtute sibi præditus videretur. Adeò nihil perfecti mortalium felicitas habere consuevit. Tunc hi omnes, maximi piratarum Haconis, quasi quædam belli reliquiæ ad eum delapsæ, commilitium amplectuntur.

XXXIV. SIGARVS.

Post hæc Syvaldo filius Sigarus succedit; cui filii Syvaldus, Alf, & Algerus fuere, filiaq; Sygne. E quibus Alf cæteris animo formâq; præstantior, pirati-

piraticis incumbebat officiis. Cujus etiam insignem candore cæsariem tantus comæ decor aspserserat, ut argenteo crine nitêre putaretur. *SIGARUS.* Eodem tempore Gothorum Rex Syvardus filios habuisse fertur Wemundum & Ostenum, filiamq; Alvildam, quæ tantam verecundiæ fidem ab ipsis propemodum incunabulis præferebat, ut os peplo jugiter obnuptum haberet, quò minus formam suam alienæ libidinis irritamentum efficeret. Huic pater in arctam admodum custodiam relegatæ viperam angvemq; educandos commisit, pudicitiam ejus adultorum tandem reptilium custodiâ vallaturus. Neq; enim facile thalamus investigari poterat, quem tanti discriminis pessulus obserabat. Statuit etiam, ut si quis ejus aditum frustrà tentasset, protinus amputandum caput, paloq; refigendum præberet. Ita annexus petulantiæ metus concitata juvenum ingenia castigabat. Tunc Alf Sigari filius, rem hoc illustrius quò periculosius tentandam existimans, proci titulum professus, animalia propter virginis conclave excubantia debellare jubetur, quòd edicti ratione eorum victori virgineus deberetur amplexus. Quorum ut acrius adversum se rabiem excitaret, cruenta corpus pelle contexit. Quâ succinctus, mox ut septi valvas subiit, torridum chalybem forcipe comprehensum hiantis viperæ faucibus immersit, eamq; exanimem prostravit. Anguem deinde sinuosâ volubilitate prolapsum, inter medios rictus telum jaculatus, absumpsit. Cumq; pacti conditione connexum victoriæ pignus expeteret, refert Syvardus hunc sibi generum acceptari, in quem filia solidum optionis arbitrium contulisset. Cumque sola puellæ mater proci votum difficulter exciperet, mentem filiæ secreto perlustrat alloquio. Qua procum impensius ob virtutem laudante, conviciis eam acrius lacerat, quod elisis pudicitiæ nervis specierum illecebrâ caperetur, omissaq; virtutis censura adulantibus formæ blanditiis lascivæ mentis intuitum exhiberet. Ita Alvilda ad Danici juvenis contemptum adducta, virili veste fœmineam permutavit, atq; ex pudica admodum puella ferocem piratam agere cœpit. Compluribus quoq; ejusdem voti puellis in commilitium adscitis, eo fortè loci pervenit, ubi piratarum agmen amissi bello ducis interitum deplorabat. A quibus ob formæ pulchritudinem piraticæ princeps creata, majoris muliebri virtute res edidit. Quam Alf crebris navigationis laboribus insectari conatus, in Blacmannorum fortè classem hyeme incidit. Quo tempore densatis aquarum coactibus tanta glaciei moles naves corripuit, ut eis nulla remigandi vis processum struere potuisset. Cumq; frigoris diuturnitas tutiorem conclusis sponderet incessum, jubet Alf suos concretum pelagi sinum caligatis tentare vestigiis, calceorum lubricitate deposita, glaciale planum firmius percursuros. Quos Blacmanni succinctâ pedum agilitate fugæ consulere rati, initâ cum eis pugnâ, vacillantibus nimium cessêre vestigiis, utpote quorum ancipites gradus subjectum plantis lubricum impellebat. Dani vero crustatum algore pelagus passu tutiore permensi, infirmos hostium elisêre progressus. Quibus devictis, navigationem in Finniam vertunt. Ubi contractiorem fortè sinum ingressi, missis qui rerum habitum explorarent, paucis navibus portum occupari cognoscunt. Alvilda quippe easdem faucium angustias prior classe petiverat. Quæ cum ignotas eminus puppes adesse conspiceret, præpeti remigio velox in eorum defertur occursum, irrumpere hostem quàm opperiri satius judicans. Tunc Alf, prohibentibus sociis, plures naves paucioribus attentari, indignum respondit, ut Alvildæ quis perferat paucarum puppium objectu procursus sui studia deturbari, præfatus parvæ rei momento magnorum operum titulos respergendos non esse. Nec parva Danis admiratio fuit, undè hostium corporibus talis formæ decor, tantaq; membrorum aptitudo suppeteret. Ut ergo navalem committere pugnam cœperunt, Alf juvenis Alvildæ proram insiliens in puppim usq; facta resistentium strage progreditur. Cujus comes Borcarus decussâ Alvildæ galeâ, mentiq; ejus lævitate conspectâ, animadvertit osculis non armis agendum esse, telorumq; rigore deposito, blandioribus

SIGARVS. hostem officiis attrectandam. Igitur Alf, quam terrâ mariq; tot obstantibus periculis, indefesso labore quæsierat, supra spem offerri gavisus, cupidiùs apprehensam, virilem cultum in muliebrem convertere coëgit: ex quâ postmodùm filiam Guritham procreavit. Sed & Borcarus Alvildæ comitem, Gro nomine, matrimonio complexus, filium ex ea Haraldum suscepit, quem sequens ætas Hyldetand cognominavit.

Et ne quis hunc bellis sexum insudasse miretur, quædam de talium fœminarum conditione & moribus compendio modicæ digressionis expediam. Fuere quondam apud Danos fœminæ, quæ formam suam in virilem habitum convertentes, omnia penè temporum momenta ad excolendam militiam conferebant, ne virtutis nervos luxuriæ contagione hebetari paterentur. Siquidem delicatum vivendi genus perosæ, corpus animumq; patientia ac labore durare solebant, totamq; fœmineæ levitatis mollitiem abdicantes, muliebre ingenium virili uti sævitia cogebant. Sed & tanta cura rei militaris notitiam captabant, ut fœminas exuisse quivis putaret, præcipue vero quibus aut ingenii vigor, aut decora corporum proceritas erat, id vitæ genus incedere consueverant. Hæ ergo perindè ac nativæ conditionis immemores, rigoremq; blanditiis anteferentes, bella pro basiis intentabant, sanguinemq; non oscula delibantes, armorum potius quam amorum officia frequentabant, manusq; quas in telas aptare debuerant, telorum obsequiis exhibebant, ut jam non lecto, sed letho studentes spiculis appeterent, quos mulcere specie potuissent. Nunc à diverticulo propositum repetam.

Veris initio, cum Alf & Algerus, repetitis piraticæ operibus, variâ pelagus navigatione tentarent, in Hamundi Reguli filios Helvvin, Hagbarthum & Hamundum centenis incidére navigiis. Quibus illato prælio, cum fessas cæde dextras sola crepusculi caligo dirimeret, noctu militi fœdus imponitur. Quod postero die perpeti invicem jure firmatum est; tanto vulnere hesternâ pugnâ utrobiq; suscepto, ut nulla renovandi certaminis facultas existeret. Ita quos par virtus exhausit, necessitas in pacem coëgit. Per idem tempus Hildigesleus claro Teutonum loco ortus, formæ & nobilitatis fiduciâ Sygnem Sigari filiam postulabat. Apud quam maximum ei contemptum obscuritas peperit, quòd fortitudine vacuus, aliena probitate fortunam instruere videretur. Præcipue eandem in amorem Haconis magnalium ejus spectata deflexit opinio. Quippe majorem fortium, quàm mollium respectum agebat; nec formæ, sed operum insignia mirabatur; sciens omne decoris blandimentum sola virtutis æstimatione sordescere, nec æqua illi lance conferri. Sunt enim puellæ, quæ potius amatorum claritate quàm specie capiuntur, quasq; non oris, sed mentis habitum æstimantes, in alternum copulæ votum solus animi respectus accendit. Hagbarthus verò cum Sigari filiis Daniam petens, iisdemq; ignaris, sororis eorum alloquio potitus, tandem eam ad clandestini concubitus promissionem fide sibi obligandam adduxit. Quæ postmodum, forté pedissequis insignes procerum titulos conferentibus, Hildigisleo Haconem prætulit, in illo nihil præter speciem laudabile reperiri, in isto oris lituram animi flore pensari testata. Nec eum simplici laudationis genere extulisse contenta, tali concentu usa perhibetur:

Hic candoris inops primâ probitate relucet,
Vultum vigore metiens.
Nam damnum rigidæ redimit mens ardua formæ,
Mendamq; vincit corporis.
Corde micat species, facies feritate juvatur,
Ipso rigore preclaris.
Hæc candore beat mentum, sed mente colorem
Morum severus arbiter.

Huic

SIGARUS.

Huic precium non forma facit, sed fortior ausus,
Armisq́; parta claritas.
Ast illum capitis decor approbat, & nitor oris,
Vertexq́; crine fulgidus.
Sordet inane decus formæ, confunditur in se
Fallax decoris dignitas.
Disparibus studiis, species virtusq́; reguntur,
Hæc perstat, illa deperit.
Importat vitium vacuus color, hunc levis anni
Fluxus gradatim dissipat.
Ast probitas meliore loco sua pectora firmat,
Nec lapsa prorsus excidit.
Exteriore bono vulgaris fallitur aura,
Rectiq́; normam negligit.
At mihi censurâ virtus potiore probatur,
Spretâ decoris gratiâ.

Quæ vox ita ad astantium aures delapsa, ut Hagbarthus Haconis laudari vocabulo putaretur. A qua cum Hildigisleus Hagbarthum sibi prælatum dolenter tulisset, Bolvvisum quendam luminibus captum muneribus illicit, qui Sigari & Hamundi filios ad amicitias odio permutandas adduceret. Rex quippe Sigarus senum duorum, quorum alter Bolvvisus erat, consilio cuncta ferè gerere consueverat. Horum tam discors ingenium fuit, ut alter inimicitiis diffidentes in gratiam reducere solitus esset: alteri curæ foret amicitiâ junctos odio sequestrare, & simultatum pestes alternis ventilare diffidiis. Primum itaq; Bolvvisus apud Sigari filios Hamundi sobolem pleno obtrectationis mendacio lacerabat, affirmans eam nunquam fida pace societatis jura servare solitam, bello potius quàm fœdere continendam. Itaq; juvenum pactione perruptâ, Helvvin & Hamundus, Hagbartho procul agente, à Sigari filiis Alf & Algero prælium inferentibus, apud portum, qui Sinus Hamundi dicitur, opprimuntur. Quos Hagbarthus postmodum integris viribus superveniens in ultionem fratrum bello consumpsit. Hildigisleus ambas nates telo trajectus elabitur. Quæ res insectandorum risu Teutonum occasio extitit, quòd opprobrii notâ plagæ deformitas non careret.

Post hæc Hagbarthus muliebri corpus cultu instruens, tanquam Sigari filiam fraterna clade non læserit, solitarius eam acceptæ promissionis fiduciâ repetit, plus securitatis ex ipsius fide, quàm suo facinore formidinis contrahens. Adeò libido periculum contemnit. Et ne profectioni causa deesse videretur, pugnacem Haconis famulam profitendo, legationem ejus ad Sigarum perferre se dixit. Cumq; noctu inter pedissequas cubitum reciperetur, pedesq́; ei ab ancillulis lavandi officio pertergerentur, interrogatus, quid hispidis adeò cruribus esset, manusque parum blandi contactus haberet, hoc modo respondit:

Quid miri tenerum nobis durescere subtel,
Et longos hirto crure manere pilos?
Cui plantas toties subjecta relisit harena,
Et vepres medium corripuere gradum?
Nunc saltu nemus expertor, nunc æquora cursu,
Nunc mare, nunc tellus, nunc iter unda mihi.
Sed neq; ferratis conclusum nexibus uber,
Aut jaculis solitum, missilibusq́; premi,
Ad tactum vestro potuit mollescere ritu,
Quas chlamydis tegmen, aut toga levis habet.
Nec colus aut calathi, sed cæde madentia tela
Officium nostra composuêre manus.

Cujus

SIGARUS. Cujus affirmationem Sygne consentaneo dissimulationis genere prosequi non morata, par esse refert manus vulnera sæpius quàm vellera, pugnam quàm pensa tractantes, consentaneam officio præferre duritiem, nec tractabili fœminarum mollitudine enervem levitatis speciem alienis contactibus exhibere. Quippe eas partim bellico labore, partim navigandi consvetudine duratas esse. Neq; enim bellatricem Haconis vernulam muliebribus inservire negotiis, sed jaculandis hastis, torquendisq; missilibus oblitam cruore dexteram afferre consuevisse. Quamobrem mirandum non esse plantas ingenti itinerum emensione duratas, quasq; decursa toties littora scabris lapidum fragmentis obtriverint, calloso rigore lentescere, nec parem earum teneritudini contactum præ se ferre, quarum vestigia digressus expertia aulicis jugiter liminibus includantur. Quam quum Hagbarthus, perinde ac honoratiorem cubandi locum habiturus, tori sociam recepisset, inter mutuæ voluptatis colloquia talibus sensim orsis compellat:

Si captum genitor tuus
Me tristi dederit neci,
Numquid conjugij fidem,
Tanti fœderis immemor,
Post fatum repetes meum?
Nam si sors ea cesserit;
Haud spero veniæ locum:
Nec parcens miserebitur
Ulturus sobolem parens.
Nam fratres necui tuos
Privatos ope nauticâ:
Et nunc te, patre nescio,
Ac si nil prius egerim,
Votis illius obviàm,
Communi teneo toro.
Dic ergò, Venus unica,
Quam voti speciem feres
Complexu solito carens?

Ad hæc Sygne:

Me crede tecum, chare, velle commori,
Si sors exitij prætulerit vicem;
Nec ulla vita prorogare tempora,
Quum te mors tumulo tristis adegerit.
Nam si supremam fortè lucem clauseris,
Lictorum rabido subditus ausui;
Quocunq; letho præfocetur halitus,
Morbo, seu gladio; gurgite, vel solo;
Omnis petulca labis ignes abdico,
Et me consimili devoveo neci:
Ut quos idem fœdus tori revinxerat,
Idem supplicij contineat modus.
Nec hunc, necis sensura pœnas, deseram,
Quem dignum Venere constitui meâ:
Qui prima nostri carpsit oris oscula,
Et floris teneri primitias tulit.
Nullum puto votum futurum certius,
Si quid fœminea vox fidei gerit.

Quæ vox ita Hagbarthi animum vegetavit, ut plus voluptatis in ejus promisso, quàm periculi in sua digressione reponeret. Qui quum ab ancillulis proditus à Sigari lictoribus oppugnaretur, diu se strenuâ pugnâ defendit, compluresq; ex eis in aditu trucidavit. Comprehensus tandem, & ad concionem perductus, diversa plebis suffragia expertus est. Siquidem complures supplicium ab eo tam gravis injuriæ exigendum dicebant. Sed Bilvvisus Bolvvisi frater, aliiq; sententiæ potioris auctorea, potius strenuâ ejus opera utendum, quàm crudelius in eum consulendum monebant. Tunc subiens Bolvvisus, iniqua affirmabat consilia, quæ Regem quum ultione uti debeat, ignoscere jubeant, & justum iracundiæ motum indigna miseratione deleniant. Quo enim pacto Sigarum circa hunc parcendi miserendive studio moveri posse, à quo non solum gemino filiorum solatio spoliatus, sed etiam

etiam corruptæ filiæ contumeliâ respersus videatur? Quam sententiam SIGARS. majore concionis parte suffragiis prosequente, damnatur Hagbarthus, stipesq; eum excepturus erigitur. Quo evenit, ut qui prius nullum penè triste suffragium habuerat, omnium sævitia mulctaretur. Quem Regina mox porrecto poculo sitim lenire jussum, tali minarum inflictione soliciat:

Nunc insolens Habarthe,
Quem morte dignum concio
Adjudicavit omnis,
Sitis fuganda gratiâ
Ori dabis bibendum
Scypho liquorem corneo.
Ob hoc metum refutans,
Vita supremo tempore,
Audacibus labellis
Lethale liba poculum;
Quo potus inferorum
Mox applicère sedibus,
Iturus in reclusam
Ditis severi regiam;
Patibuloq; corpus
Orco daturus spiritum.

Tunc juvenis oblatum apprehendens poculum, tale fertur intulisse responsum:

Hac gustum capiam manu supremum,
Extrema quoq; potionis haustum,
Quâ natos tibi sustuli gemellos.
Jam non Elysios inultus axes,
Non impunè truces adibo manes.
Nam nostro prius hos peracta nisu
Clades tartareis reclusit antris.
Hac vestro maduit cruore dextra,
Hac proli teneros ademit annos,
Quam luci tua procreavit alvus.
Cui nec funereus pepercit ensis.
Infamis mulier, furensq; mente,
Infelix genitrix & orba natis,
Sublatum tibi nulla reddet ætas,
Nec tempus redimet, diesve quævis
Demptum lethifero rigore pignus.

Ita mortis comminationem interfectorum à se juvenum exprobratione ultus, rejecto in Reginam poculo os ejus sparso meri liquore suffudit.

Interea Sygne deflentes famulas, an sibi cœptorum sociæ fieri paterentur, interrogat. Illæ, quicquid dominæ voti incederet, suis spondent effectibus exequendum. Promissioni fides adjecta est. Deinde lacrymis suffusa, quem unicè tori consortem habuerit, fato insequi velle se dicit, jubetq; mox ut signum è specula datum esset, faces thalamo subdi, deinde laqueos ex peplis fieri, hisdemq; fauces, pulso pedum fulcimine, strangulandas præberi. Assentientibus, quò minorem mortis metum haberent, merum propinat. Post hæc Hagbarthus ad montem, qui postmodum ab ipso vocabulum traxit, suspendio consumendus adducitur. Tunc experturus amasiæ fidem, amiculum suum à lictoribus suspendi præcepit, voluptati sibi esse præfatus, si propinquæ mortis instar alicujus spectaculi imagine pervidisset. Quo impetrato, speculæ custos id circa Hagbarthum peragi ratus, conclusis intra aulam puellis conspecta denunciat. Quæ mox datis

SIGARUS. incendio tectis, ſubjecta pedibus robora depellentes, gulas laqueis obtorquendas dederunt. Igitur Hagbarthus regiam igni implicatam conſpiciens, ac notum conflagrare cubiculum, plus lætitiæ ſe ex amicæ fide, quàm mœroris ex propinqua morte ſentire perhibuit. Quinetiam aſtantes ad necem ſibi inſerendam hortatus, in quam parvo momento fatum poneret, hujuſmodi carmine proteſtatur:

Ocyus ô juvenes correptus in aëra tollar,
Dulce mihi, nupta, eſt poſt tua fata mori.
Aſpicio ... pitus & tecta rubentia flammis,
Pollicitusq́ diu pacta revelat amor.
En tua non dubiis completur pactio votis,
Quum vita mihi ſis, interitusq́ comes.
Unus erit finis, unus poſt fœdera nexus;
Nec paſſim poterit prima perire Venus.
Felix qui tanto merui conſorte juvari.
Nec male tartareos ſolus adire deos.
Ergo premant medias ſubjecta tenacula fauces,
Nil niſi quod libeat, pœna ſuprema feret;
Quum reſtauranda Veneris ſpes certa ſuperſit,
Et mors delicias mox habitura ſuas,
Axis uterq́ juvat, gemino celebrabitur orbe,
Una animi requies, par in amore fides.

Ecce enim oblatum libens diſcrimen accipio, quum ne apud manes quidem amor ipſe participis ſui complexum deperire patiatur. Et cum dicto lictorum operâ laqueo profligatur. Et ne cuiquam antiquitatis veſtigia prorſus exoleviſſe credantur, prædictæ rei fides præſentibus locorum indiciis exhibetur, quum & Hagbarthus pago vocabulum extinctus intulerit, nec longè à Sigari oppido locus pateat, ubi plano paululùm agger elatior veteris fundi inſtar protuberantis humi ſpecie demonſtrat. Sed & quidam Abſaloni trabem ſe eo loci repertam vidiſſe narravit, quam agreſtis vomere glebam rimatus offendit.

His auditis Hako Hamundi filius, qvum in ultionem fratrum arma ab Hybernienſibus in Danos translaturus videretur, ab Hakone Sialandico Wigeri filio, Starcatheroq; deſeritur, quorum poſt Regnaldi necem ad uſque tempus auxiliis utebatur. Alter ſiquidem familiaritatis, alter originis intuitu movebatur, diverſaq; ratio par ambobus ſtudium peperit. Hakonem namq; ab inuaſione patriæ pietas deturbavit, quòd cæteris adverſum exteros bellum gerentibus, ipſe cum civibus præliaturus videretur. Starcatherus verò quòd Sigari ſenilis hoſpitio uſus fuerat, hoſtem agere ſuperſedebat, ne benè meritum injuriâ afficere putaretur. Tantum enim quidam hoſpitalitatis gratiæ deferunt, ut ad moleſtiam eis inferendam adduci non poſſint, quorum ſe quandoq; humanitatis officia expertos meminerint. Sed & Hako plus damni in fratrum nece, quàm pugilum defectione reponens, in portum, qui Danicè Hærvvig, Latinè Exercituum ſinus dicitur, claſſe collatâ, militem exponit, pedeſtremq; aciem inſtruit, quo loci nunc oppidum ab Hesberno conſtructum, munimine ſuo præſidium accolis facit, aditumq; barbaræ feritatis eliminat. Deinde ſparſis trifariam copiis, geminam navium partem, paucis remigio deſtinatis, ad Suſam amnem præmittit, quæ per obliquos alvei flexus ancipiti navigatione progrediens, peditibus, ſi res poſceret, ſubſidium miniſtraret. Ipſe cum reſiduis pedeſtri itinere facto, ſylveſtribus maximè locis, ne cerneretur, inceſſit. Quæ via crebris quondam occluſa nemoribus, nunc partim aratris apta, tenui fruticum raritate prætexitur. Et ne progreſſis in planum, arboreum deeſſet umbraculum, ramalia ab eis incidi geſtariq; præcepit. Præterea ne quid properantibus oneri foret, veſtium partem ac vaginas abjici, nudosq; gladios deferri juſſit. Ob cujus facti memoriam,

moriam, æternum monti, vadoq; cognomen reliquit. Ita binas vigilum stationes nocturna progressione frustratus, qvum in tertiam incidisset, mox speculator insolitum facti contemplatus eventum, accesso Sigari cubiculo stupendæ rei nuncium afferre se dixit, quod frondes ac frutices humano more gradientes aspiceret. Tunc percontatus Rex, quantum nemoris distaret adventus, ut propinqvum esse cognovit, hoc monstro fatum sibi portendi subjunxit. Quo evenit ut succisorum fruticum palus, Lethalis publico nuncuparetur eloquio. Igitur locorum angustias veritus, relicto oppido, conspectiorem soli planitiem prælio hostes excepturus petivit. Idem apud locum, qui vulgò Walbrynda, Latinè cadaverum vel stragis puteus appellatur, gestâ infeliciter pugnâ, protritus extinguitur. Tunc Haco victoriâ in crudelitatem versâ tanto facinore fortunam prosequi cœpit, ut promiscuæ cædis avidus, nihil conditioni aut sexui deferendum putaret. Sed neq; miserationis aut verecundiæ respectui indulsit, quo minùs fœmineo ferrum cruore respergeret, matresq; cum liberis communi stragis sævitia violaret. SIGARVS.

XXXV. SVVALDVS. His auditis Syvaldus Sigari filius, qvum paternis hactenus penatibus inhæsisset, ultoris partes executurus exercitum contrahit. Igitur Haco multitudinis concursu conterritus, cum tertia agminis parte in Hærvvig classem repetens, maritimo sibi discessu consuluit. Cujus collega Haco cognomine Fastuosus, plus fiduciæ in recenti victoria, quàm metus in Haconis absentia reponendum existimans, mortemq; fugæ præferens, residuum tutabatur exercitum. Itaq; reductis paulisper castris, apud villam Axelstadam, navalem diutulè præstolatus occursum, venientium tardiùs sociorum segnitiem causabatur. Nondum enim ad destinatum portum immissa amni classis appulerat. Adeo autem Sigari clades, Syvaldiq; charitas promiscuos plebis animos incitabant, ut uterq; se bello sexus impenderet, nec certamen crederes fœmineis caruisse præsidiis. Postera luce Haco, Syvaldusq; congressi, biduum extraxere pugnâ. In qua rebus atrocissimè decertatis, utroq; duce prostrato, Danorum reliquias victoria decoravit. Nocte vero prælium insecuta ad constituti portus receptaculum classis Susam rimata pervenit. Cujus alveum quondam remigiis pervium, nunc solidioribus elementis concretum angustiæ limitant, ut vetante constrictionis inertiâ rarus puppium admittatur ingressus. Diluculo nautæ sociorum cadavera conspicati, funerandi ducis gratia, collem spectatæ magnitudinis extruunt, quem usq; nunc opinione celebrem Haconis bustum fama cognominat. Quorum multitudinem Borcarus cum Scanico repente equitatu adveniens, neci implicuit. Consumpto hoste vacuas remigio rates instruens, Hamundi filium anhela præceps celeritate persequitur. Cujus congressu habito, contigit Haconem rebus infeliciter gestis metu præcipitem in Scothorum patriam ternis evolare navigiis. Ubi decurso biennio defungitur.

QVINQVE DANICÆ GVBERNATORES. Talia rerum bellorumq; discrimina adeò regiam apud Danos gentem exhauserant, ut hanc ad solam Guritham Alfi filiam, Sigari vero neptem, redactam esse constaret. Qui qvum se consvetæ nobilitatis regimine defectos viderent, regnum popularibus tradunt, creatisq; ex plebe principibus, Ostmaro Scaniæ, Hundingo Sialandiæ procurationem attribuunt. In Hanonem Fionæ dominium conferunt. Penes Roricum atq, Haterum Jutiæ summam discreta potestate constituunt. Et ne lateat, quo Regum posteritas fatore succreverit, occurrunt quædam necessario paulisper perstringenda digressu. Ferunt fortissimum Svecorum Gunnarum olim ob gravissimas causas Norvagiæ infensum, lacessendæ ejus licentiam precibus impetratam maximis exasperasse periculis, ac primum in Jather Provinciam propositos effudisse decursus: quam partim flammis, partim cædibus implicans, omissis rapinis, tantùm obsitos cadaveribus calles ac fusas cruore semitas permeare gaudebat. Nam qvum cæteri jugulis abstinere, prædamque magis quàm cædem affectare solerent, hic spoliis sævitiam anteponens, funestum animi libitum humanis

M potissi-

QUINQUE GUBERNATORES

potissimum cladibus exercebat. Cujus atrocitate permoti incolæ, propinquum periculum publica deditione præveniunt. Sed & Rex Normanorum Regnaldus ultimæ senectutis, audito tyranni studio, filiam Drottam facto specu claudendam curavit, aptumque ei provisis in longum sumptibus famulitium tribuit. Sed & gladios exquisita fabrorum operâ decussatos, cum regia supellectile pariter antro mandavit, ne ferri usum, quem sibi inhabilem videret, hosti capiendum relinqueret. Et ne conspicua caveæ pateret elatio, solidiori terræ tumorem æquabat. Ad bellum deindè profectus, qvum senilibus membris in aciem descendere non posset, comitum innixus humeris, alienis fulta gradibus vestigia proferebat. Igitur prælio cupidius quàm felicius gesto consumptus, gravem ruboris causam patriæ reliquit.

Ut enim Gunnarus devictæ gentis ignaviam inusitatâ conditionis deformitate mulctaret, rectoris loco canem eis præponi curavit. Quo facto quid aliud eum assequi voluisse putemus, quàm ut plenus superbiæ populus insolentiam suam manifestius puniri cognosceret, dum obnixos latranti vertices inclinaret. Et ne quid contumeliæ deesset, satrapas procuravit, qui sub ejus titulo privata ac publica negotia tuerentur. Cujus etiam jugi constantiq; custodiæ distinctos procerum ordines applicabat. Statuit insuper, ut si quis aulicorum ducis sui despicabile duxisset obsequium, variosq; discurrentis incessus plenis venerationis obsequiis insequi supersedisset, membrorum clade supplicia lueret. Sed & geminum genti vectigal imposuit, unum autumnalibus copiis, alterum vernali tempore persolvendum. Ita Norvagiensium tumore exploso obtentum est, ut liquidius fastus sui detrimenta cognoscerent, quem caninis adactum obsequiis viderent.

Audiens autem Regis filiam longinquis occlusam latibulis, omnibus ingenii nervis ad eam investigandam contendit. Quo evenit, ut dum ipse quoq; lustrandi inter alios officio fungeretur, subterranei murmuris sonum dubiâ procul aure colligeret. Tunc sensim progressus certiorem humanæ vocis habitum deprehendit. Cumq; subjectam pedibus humum ad solidum fodi jussisset, subitò patente caveâ cuniculatos animadvertit anfractus. Trucidatis itaq; famulis, dum detectos antri aditus tueri cupiunt, puella cum repositis inibi spoliis cavo extrahitur. Quæ rerum admodùm provida patrios duntaxat enses secretioris custodiæ tutamento tradiderat. Hæc à Gunnaro stuprum pati coacta, filium procreat Hildigerum. Cui tanta paternæ crudelitatis æmulatio fuit, ut cædium semper appetens, & humanis solum intentus excidiis, immensâ fundendi cruoris cupidine suspiraret. Igitur ob intolerabiles sævitiæ mores à patre proscriptus, moxq; ab Alvero tyrannide donatus, finitimos bellis ac cædibus implicando omne ætatis tempus armis exegit, nihilq; exilii conditione ex consveto crudelitatis habitu remittens, animum cum loco mutari passus non est.

Intereà Borcarus Regnaldi filiæ Drottæ matrimonium per vim à Gunnaro occupatum expertus, conjuge eum, vitâq; privat, ac sibi Drottam connubio sociat. Quæ etiam ægrè nuptiis assensa non est, quòd parentis ultorem jure complexura videretur. Neq; enim lugentis patrem filiæ ejus interfectori voluptuosus poterat obtemperare consensus. Hujus Borcariq; filius Haldanus fuit: cujus juventæ initia stoliditatis opinione referta fuêre, sequens verò ætas fulgentissimis operum insignibus illustris evasit, maximisq; vitæ ornamentis inclaruit. Adolescens pugilem ingenuæ famæ, quòd ab eo pueriliter obludens colapho percussus esset, gestamine, quod in manu habebat, petitum oppressit. Quo facto futuros operum titulos auspicatus præteritæ vitæ contemptum in amplissimum sequentis fulgorem convertit. Ea quippe res bellicorum ejus insignium magnitudinem augurata est.

Ea tempestate Rotho, Ruthenorum pirata, patriam nostram rapinæ & crudelitatis injuriis profligabat. Cujus tam insignis atrocitas erat, ut cæteris extremæ captorum nuditati parcentibus, hic etiam secretiores corporum partes tegminibus spoliare deforme non duceret. Unde graves adhuc, immanesq;

QVINQVE GVBERNATORES

rapinas Røtheran cognominare solemus. Sed & torquendis interdum hunc supplicii modum adhibere solebat, ut dextris eorum pedibus terræ tenacius affixis, lævos curvatis de industria ramis annecteret; quorum salacitas medii corporis distractione recurreret. Quem Fioniæ rex Hano dum speciosos sibi titulos consciscere cupit, maritimis viribus oppugnare conatus, fugam uno comitatus ingreditur. In cujus exprobrationem proverbium manavit: In proprio plus lare Hanonem valere. Tunc Borcarus ulteriorem civium jacturam inspectare non passus, Røthoni se objicit: quorum ut mutuum bellum, ita etiam exitium fuit. Eadem pugnâ Haldanum graviter affectum fama est aliquamdiu susceptis oblanguisse vulneribus: è quibus unum evidentius ori inflictum habebat. Quod adeò cicatrice conspicuum erat, ut cæteris medela recreatis, patentiori quâdam lentigine teneretur. Oblisam quippe labelli partem ita verrucæ vitium ulcerabat, ut ejus rimosa tabes carnis excremento farciri nequiret. Quæ res ei plenum contumeliæ cognomen impressit, quum potius vulnera adverso corpore excepta laudem quàm dedecus afferre soleant. Adeò maligna virtutum interpres vulgaris interdum existit opinio.

Interea Alfi filia Guritha, quum regiam stirpem ad se solam redactam animadverteret, neminemq; cui nuberet, nobilitate parem haberet, nuncupatis votis voluntariam sibi castimoniam indixit, concubituq; carere, quàm ex plebe maritum adsciscere satius duxit. Quinetiam cavendæ injuriæ gratia conclave suum electo pugilum agmine tutabatur. Ad quam quum Haldanus semel fortè venisset, abessentq; pugiles, quorum ipse fratrem impubis extinxerat, oportere eam, inquit, soluto virginitatis cingulo, castimoniæ rigorem rebus permutare Venereis: ne ita pudicitiæ votis indulgeat, ut lapsa regni gubernacula copulæ suæ beneficio reparare contemnat. Se ergo nobilitatis splendore conspicuum nuptialibus ab ea votis respici jubet: quòd ob dictam causam voluptati aditum datura videatur. Ad hæc Guritha adduci se non posse retulit, ut regiæ nobilitatis reliquias inferioris ordinis viro copulare sustineat. Nec generis obscuritatem exprobrasse contenta, etiam oris deformitatem improperat. Haldanus geminum ab ea sibi vitium objectari subjunxit: unum, quòd sanguine parùm niteret; alterum, quòd rimosi oris jacturam inexpletâ cicatrice præferret: Ideoq; non prius se postulandæ ejus gratia rediturum, quàm utramq; notam partâ armis claritate tersisset. Obsecrat quoq;, ne cui tori conniventiam præberet, antequam reditus, interitúsve sui certitudinem nuncio cognovisset. Quem athletæ, fratre jampridem ab eo spoliati, Grithæ locutum indignè ferentes, discedentem equis insectari conantur. Quo viso, comitibus latebram petere jussis, se solum pugiles excepturum dicebat. Morantes asseclas imperioq; obsequi deforme ducentes minis abigit, præfatus non comperturam Guritbam pugnam à se formidine detrectari. Mox quercu succisâ, atq; in clavæ habitum redactâ, solus cum duodecim manum conseruit, eosq; spiritu spoliavit. Quibus peremptis tam præclari operis titulis non contentus, majoris edendi gratia avitos à matre gladios recepit, quorum alter Liusingi, alter Hvvitingi, ob collimati acuminis nitorem, vocabulum habuit. At ubi inter Alverum Sveciæ regem Ruthenosq; bellum flagrare cognovit, è vestigio Russiam petit, oblatoq; incolis auxilio, summâ cum omnium dignatione suscipitur. Sed nec procul Alverus agebat, brevi locorum trajectu parvulam internectente distantiam. Cujus miles Hildigerus Gunnari filius, Ruthenorum pugilibus ad secum dimicandum provocatis, cum Haldanum offerri animadverteret, ejusq; se fratrem esse non ignoraret, pietatem fortitudini prætulit, seq; septuaginta pugilum oppressione conspicuum, cum homine parùm spectato manum conserturum negavit. Jubet itaq; eum minorem se rerum experimentis metiri, ac deinde æqua viribus studia consectari. Hæc autem

QVINQVE GVBERNATORES

non virtutis diffidentiâ, ſed integritatis ſervandæ gratia aſtruebat, qvum non ſolum acerrimus, verum etiam hebetandi carminibus ferri peritus exiſteret. Quippe qvum ab ejus patre ſuum oppreſſum meminiſſet, affectusq; geminos, unum paternæ ultionis, alterum fraternæ charitatis haberet, provocationi cedere, quàm maximo implicari ſcelere ſatius duxit. Cujus loco alium Haldanus athletam depoſcens, exhibitum jugulat: moxq; ei etiam hoſtium ſuffragio virtutis palma decernitur, omniumq; fortiſſimus publicâ proclamatione cenſetur. Poſterâ die duobus in pugnam petitis, ambos obtruncat. Tertiâ luce ternos expugnat. Quartâ, quatuor ſecum congreſſos exuperat. Quintâ verò quinos expoſtulat. Quibus oppreſſis, qvum ad octavam ſimilibus pugnæ & victoriæ incrementis perventum eſſet, undecim ſimul admiſſos proſternit. Cui Hildigerus, quòd operum ſuorum titulos virtutum ejus magnitudine æquatos videret, congreſſum ulterius negare non paſſus, qvum ab eo, obducto panniculis ferro, mortificum ſibi vulnus inflictum animadverteret, abjectis armis humi decumbens, tali fratrem voce compellat:

Collibet alternis devolvi fatibus horam,
Et ferro pauſante, ſolo ſubſidere paulùm,
Alternare moram dictu animosq; fovere.
Reſtat propoſito tempus; nam fata duorum
Fors diverſa tenet; alium diſcrimine certo
Sors feralis agit, alium potioribus annis
Pompa decusq; manent, & agendi temporis uſus.
Sic ſibi dividuum partes diſcriminat omen.
Danica te tellus, me Sveticus edidit orbis.
Drot tibi maternum quondam diſtenderat uber,
Hac genitrice tibi pariter collacteus exto.
En pia progenies trucibus concurrere telis
Auſa perit, claro prognati ſanguine fratres
Illata ſibi Cæde ruunt, dum culmen aventes
Tempore deficiunt, ſceptriq; cupidine nacti
Exitiale malum ſocio Styga funere viſent.
Ad caput affixus clypeus mihi Sveticus aſtat,
Quem ſpecular vernans varij calaminis ornat,
Et miris laqueata modis tabulata coronant.
Illic confectos proceres, pugilesq; ſubactos,
Bella quoq; & noſtra facinus ſpectabile dextra
Multicolor pictura notat: medioxima nati
Illita conſpicuo ſpecies calamine conſtat,
Cui manus hæc curſum meta vitalis ademit.
Unicus hic nobis hæres erat, una paterni
Cura animi, ſuperoq; datus ſolamine matri.
Sors mala, quæ lætis infauſtos aggerit annos,
Et riſum mœrore premit, ſortemq; moleſtat.
Lugubre ac miſerum eſt dejectam ducere vitam,
Et triſtes ſpirare dies, omenq; dolere.
Sed quæcunq; ligat Parcarum præſcius ordo,
Quæcunq; arcanum ſupera rationis adumbrat,
Seu quæ fatorum ſerie prævisâ tenentur,
Nulla caducarum rerum converſio tollet.

His dictis, qvum ab Haldano ob tam ſeram fraterni vinculi confeſſionem inertiæ damnaretur, idcircò ſe ſilentio uſum eſſe dicebat, ne aut pugnam detrectando ignavus, aut committendo ſceleſtus exiſtimari poſſet. Talibus excuſationis verbis intentus extinguitur. Sed apud Danos Haldanum ab Hildigero proſtratum rumor ediderat. Poſt hæc Guritha, quæ regii ſanguinis ſola

apud

apud Danos ſupererat, qvum à Sivaro Saxonicæ gentis nobiliſſimo poſtulari cœpiſſet, latenterq; ei Haldanum præferret, conditionem proco intulit, ne ſuum prius connubium peteret, quàm Danorum regnum membratim diviſum in unum corpus redigeret, idq; ſibi per injuriam ereptum armis reſtituiſſet. Quod fruſtra tentante Sivaro, omnibus arbitris pecuniâ ab ipſo corruptis, tandem ei deſpondenda conceditur. Quod Haldanus apud Ruſſiam per negotiatores expertus, tanto ſtudio navigationi incubuit, ut nuptiarum tempus adventu præcurreret. Quarum prima die regiam petiturus præcepit, ne comites priusà conſtitutis ſibi moverentur excubiis, quàm ferri ſtridorem eminus aure perciperent. Cumq; convivis parum cognitus coram virgine conſtitiſſet, ne vulgaris eloquii nuditate pluribus intellecta depromeret, in hunc modum abſtruſà carmen ambage compegit: HARALDUS HILDETAND.

Patris ſceptra relinquens:
Nil figmenta verebar
Commenti muliebris,
Aſtus fœmineive:
Unum quando duosq;,
Tres ac quatuor, & mox
Quinos, indeq; ſenos,
Poſt ſeptem, ſimul octo,
Undenos quoq; ſolus
Victor Marte ſubegi.
Sed ne tunc fore rebar
Probri labe notandus,
Promiſſi levitate,
Pactis illicibusq;.

Ad hæc Guritha,

Fragili moderamine rerum
Animus mihi pendulus hæſit
Trepida levitate pererrans:
Tua fama volatilis, anceps,
Variisq; relatibus acta,
Dubium mihi pectus inuſſit.
Teneri tibi temporis annos
Gladio periiſſe verebar.
Poteramne reſiſtere ſola
Senioribus atq; magiſtris
Prohibentibus iſta negari,
Thalamoq; monentibus uti?
Manet & Venus, & calor idem
Socius tibi, parq; futurus:
Nec ab ordine ſponſio ceſſit
Aditus habitura fideles.

Neq; enim ulla adhuc te fefellit promiſſio, quanquam ſola multiplicis ſuadelæ conſilia detrectare non poſſem, & in jugalis copulæ receptione monitis obviare cenſoriis. Nec dum reſponſum virgo complebat, & jam ſponſum Haldanus ferro tranſverberat. Nec unum oppreſſiſſe contentus, maximam convivarum partem obtruncat. In quem qvùm Saxones ceſſim ebrietate labantes irruerent, à ſupervenientibus ejus vernaculis trucidantur. His geſtis Gurithâ potitur. Quam qvum ſterilitatis vitio obnoxiam animadverteret, maximamq; prolis creandæ cupidinem haberet, conciliandæ ei fœcunditatis gratiâ Upſalam petit; reſponſoq; monitus, ſuſcitandæ ſobolis causâ, fraternis primum manibus parentare, poſtquam oraculo paruit, optatæ rei ſolatium impetravit. Siquidem filium ex Guritha ſuſcepit, cui Haraldo vocabulum aptavit. Cujus titulo Danorum regnum principum injuriis laceratum ad priſtinum dominationis habitum revocare conatus, dum bello apud Sialandiam geſto, Weſetum præcipuæ opinionis athletam in acie oppugnat, occiditur. Quo viſo Guritha, qvum prælio ob filii charitatem ſub virili habitu intereſſet, eundem fugientibus ſociis cupidius dimicantem ad propinqvum nemus humeris deportandum curavit. A cujus inſectatu plurimum hoſtes laſſitudo prohibuit: quorum aliquis dependentis pygam ſagittâ confixit. Igitur Haraldus plus ruboris ſibi, quàm opis maternâ curâ allatum exiſtimavit.

HARALDUS HYLDETAND

Qui quum eximiæ formæ, præcipuæq; magnitudinis esset, eoævisq; robore & staturâ præstaret, tantam Othini, cujus oraculo editus videbatur, indulgentiam expertus fuerat, ut integritatis ejus habitus ferro quassari non posset. Quo evenit ut vulnifica aliis tela ad læsionem ei infligeodam inhabilia redderentur. Nec præmii inops beneficium fuit. Animas quippe ei, quas ferro corporibus ejecisset, pollicitus proditur. Idem in monimentum patris, ejus res gestas apud Blekingiam rupi, cujus memini, per artifices mandare curæ habuit. Post hæc quum Wesetum apud Scaniam nuptias acturum audiret, easq; sub egentis specie petivisset, finito noctium convivio, omnibusq; mero ac somno sopitis, nuptialem thalamum trabe pertudit. Cujus buccam Wesetus ita absq; vulneris inflictione fuste quassavit, ut binis eam dentibus vacuefaceret. Quorum jacturam postmodum insperata molarium eruptio sarciebat. Hic eventus Hyldetand ei cognomen imposuit: quod eum quidam ob eminentem dentium ordinem assecutum affirmant. Illic occiso Weseto Scaniæ dominium adipiscitur. Inde Hatherum apud Jutiam oppugnatum extinxit. Cujus occasum perpes oppidi vocabulum indicat. Post hæc Hundingo Rørícoq; prostratis, Lethram occupat, distractumq; Daniæ regnum in pristinum corpus reformat. Deinde Wicarorum regem Asmuodum, à sorore natu majore, regno spoliatum comperiens, pendente bello, tanta fœminæ petulantiâ concitatus, solâ nave Norvagiam Asmundo opem laturus accedit. Commisso prælio purpureâ amictus lacernâ, mitrâq; auro variatâ capillitium redimitus, in hostem progreditur: ita armorum loco tacitâ fortunæ conscientiâ fretus, ut convivali potiùs, quàm bellico cultu instructus videretur. Sed non apparatui ingenium respondit. Inermis siquidem ac regiis duntaxat insignibus ornatus, cœtus anteibat armigeros, expeditámq; pugnandi copiam ferventioribus belli periculis objectabat. Directa namq; in eum spicula, ac si retusi acuminis essent, nocuo cassabantur effectu. Cúmq; cæteri præliantis inermitatem adverterent, impressione factâ, ad eum acrius impetendum pudore coguntur. Quos Haraldus corpore integer, aut ferro consumpsit, aut fugam arripere coëgit: sicq; regnum Asmundo, prostratâ ejus sorore, restituit. A quo oblatis sibi victoriæ præmiis, solam gloriæ mercedem sufficere dixit, tantumq; se in repudiandis muneribus gessit, quantum egerat in promerendis. Quo facto non minorem omnibus continentiæ suæ, quàm fortitudinis admirationem incussit, claritatem se, non pecuniam ex victoria percepturum testatus.

Interea Rex Sveonum Alverus decedit, Olavo, Ingone, & Ingeldo filiis relictis: quorum Ingo paternæ hæreditatis titulis non contentus, proferendi imperii gratia Danis bellum denunciat. Cujus eventum Haraldo oraculis explorare cupienti, senex præcipuæ magnitudinis, sed orbus oculo obvius extitit, qui hispido etiam amiculo circumactus Othinum se dici, bellorúmq; usu callere testatus, utilissimum ei centuriandi in acie exercitus documentum porrexit. Jussit igitur ut terrestribus bellum copiis editurus, universam aciem in tres turmas divideret, quarum unamquamque vicenarii ratione densaret, mediam verò viginti virorum numero reliquis porrectiorem extenderet; quam etiam in coni sive pyramidis acumen digerens, alarum recessus utrioq; secus discretis ambagibus obliquaret. Cujuslibet verò turmæ seriem hac ratione contexeret, ut à duobus frons inchoans, consequentibus locis unitatis duntaxat incrementa reciperet: & quidem in secundâ lineâ tres, in tertia quatuor, eodémq; modo posterius ordinandos, habita congressione statueret: sicq; consequentes gradus idem proportionis tenor instrueret, donec conjunctionis extremitas alas æquaret: cornu verò quodlibet denis ab eo ordinibus formaretur. Post has item turmas instructam jaculis juventutem admittat; à cujus tergo

HARALDUS HILDETAND

grandævorum cohortem adhibeat, quæ labantes sociorum vires veterana quadam virtute firmaret. Deinde funditorum alas gnarus locorum supputator annecteret, qui post sodalium agmina consistentes, eminus hostem tormentis incesserent. Post quos cujuslibet ætatis aut ordinis homines absque conditionis æstimatione passim adsciscerct. Cæterum postremam aciem ternis, ad instar primæ, cornibus interstinctam, similiq; graduum proportione digestam explicaret. Cujus tergum superiori conjunctum agmini, ipsum aversæ frontis obstaculo tueretur. At si navale fortè prælium incidisset, partem classis secerneret, quæ eo propositos inchoante conflictus, multivolâ rates hosticas reflexione circumdaret. His disciplinæ militaris rationibus instructus, Ingonem, Olavumq; bellum parantes, anticipatis apud Svetiam rebus, oppressit. Quorum fratri Ingeldo sub adversæ valetudinis simulatione belli inducias per legatos poscenti postulata concessit, ne virtus, quæ mœstis rebus parcere didicisset, humilis ac jacentis fortunæ temporibus insultaret. A quo postmodum raptæ sororis injuriâ lacessitus, quùm diu bellis eum, ancipiti victoriâ fatigasset, in amicitiam adscivit, sociumq; quàm hostem habere satius duxit.

Post hæc qvum inter Olavum Throndorum regem, virginesq; Sticlam & Rusilam, ob regnum bello decertandum audiret, fœmineâ admodum præsumptione permotus, clam arbitris eum accessit, cultuq;, quo dentium prolixitatem obnuberet, sumpto, pugnam virginibus intulit. Quarum utrâq; prostratâ binis portubus affine earum vocabulis nomen reliquit. Tum verò conspectissimum virtutis argumentum exhibuit. Quippe subarmali tantum subuculâ fretus, inermem telis thoracem opposuit. Igitur Olavo victoriæ sibi præmium offerente, beneficium repudiavit, sicq; fortitudinis an continentiæ majus specimen dederit, incertum reliquit. Deinde Fresicæ gentis athletam Ubbonem nomine, Jutiæ fines crebrâ popularium strage vastantem adortus, qvum armis subdere non posset, milites ad eum manibus capiendum hortatus, humi prostravit, victumq; compedibus tradidit. Ita quem paulò ante gravissimam sibi cladem allaturum putavit, desotmi expugnationis genere superatum obtinuit. Quem, sorore ei in matrimonium datâ, militem nactus, finitimos Rheno populos tributo submisit, militemq; ex ejus gentis fortissimis legit. Quo fretus, bello Sclaviam pressit, ejusq; duces Duc & Dal ob virtutem capi potius quàm occidi curavit. Quibus in commilitium receptis, Aquitaniam armis perdomuit, moxq; Britanniam petens, Humbrorum rege prostrato, promptissimos quosq; devictæ juventutis adscivit. Quorum præcipuus Orm cognomento Britannicus habebatur. Hac rerum famâ athletas è variis orbis partibus accersitos in mercenariam manum redegit. Quorum frequentiâ auctus, adeò regnorum omnium motus nominis sui terrore cohibuit, ut eorum rectoribus mutuum conserendæ manus ausum excuteret. Sed nec quisquam maris dominationem absque ejus nutu usurpare præsumpsit. Quippe quondam in Danorum Republica dividuum terræ & pelagi imperium fuit.

Interea apud Svetiam moritur Ingeldus, Ringone, quem ex Haraldi sorore sustulerat, parvulo admodum filio relicto: quem Haraldus paterno regno, datis ei tutoribus, præfecit. Ita provinciis principibúsq; perdomitis, quinquaginta annos in otio habuit. Quorum quiete ne militum animos in desidiam resolvi pateretur, assiduè eis cavendi inferendiq; ictus rationem à gladiatoribus perdiscendam constituit. Quorum quidam insigni dimicationis arte callentes, adversæ frontis supercilium infallibili ictu ferire solebant. Quo si quis recepto, versilitate palpebræ timidius connivcret, mox aulâ ejectus stipendiis defungebatur.

Hisdem temporibus Olonem, Sivardi filium, Haraldi sorore editum, in Dani-

HARALDVS HYLDETAND

in Daniam è Norvagiæ finibus conspiciendi avunculi cupido perduxit. Quem quia primum in Haraldi clientela habitum, post bellum verò Sveticum Danicarum rerum imperio potitum constat, proposito paulisper attinet, quæ de ejus operibus memoriæ sunt prodita, recensere. Igitur Olo tertium ætatis lustrum apud patrem emensus, quantum animi corporisq; dotibus inclaruerit, incredibile reddidit. Præterea adeò visu efferus erat, ut quod alii armis, ipse oculis in hostem ageret, ac fortissimum quemq; vibrante luminum acritate terreret. Cui qvum nuncio delatum esset Gunnonem Thelemarchiæ ducem, cum filio Grimone, nemus Ethascoug, quod & fruticibus prædensum, & vallibus quàm maximè opacum erat, per latrocinium obsidere, facinoris indignatione commotus, cum cane & equo parabilem à patre armaturam deposcit, juventam damnans, quæ debitum virtuti tempus inertiâ dilabi pateretur. Quibus impetratis, prædictam sylvam arctissimè speculatus, hominis vestigia nivi altius impressa cognoscit. Quippe latronis incessum pruina gressu violata prodiderat. Qua duce usus, superato montis clivo, præcipuæ granditatis amnem offendit. Quo pristinam humani vestigii speciem auferente, trajectu utendum constituit. Verum ipsa aquæ moles rapidiore lapsu præcipites agens undas, difficultate transitum negare videbatur. Siquidem occultis cautibus frequens omnem alvei tractum spumeo quodam volumine turbidabat. Sed ex animo Olonis periculi metum festinationis cupido detraxerat. Igitur ubi domitus virtute timor, contemtumq; temeritate periculum, nihil quod animo libitum foret, actu difficile ratus, stridulos equo vortices superavit. Quos emensus in augustias paludibus undiq; secus ambitas incidit. Quarum interna facilè peti præjecti aggeris obstaculum non finebat. Trans quem levato equo, frequens stabulis repagulum animadvertit. Unde egesto equorum grege, suum inducere cupiens, à Tokone quodam, (servus hic Gunnonis erat) adeò advenam insolevisse dolente, acrius impetitus, oppugnantem solo clypei frustrabatur objectu. Quem ferro opprimere deforme existimans, apprehensum, artuatimq; confractum, tecto, quo præceps excesserat, transuersum injecit. Qua ignomina Gunno ac Grimo ocyus incitati, diversis elapsi posticis pariter in Olonem cum contemptu ætatis ejus ac virium ruunt. A quo lethaliter vulnerati, quum corporis admodum viribus deficerentur, Grimo supremi vix spiritus potens, ac toto penè vigore defunctus, carmen hoc, extremo vocis singultu, contexuit:

Simus nempe licet corpore debiles,
Elapsusq; cruor robur obhauserit;
Qvum nunc elicitus vulnere spiritus
Vix sensim lacero pectore palpitet;
Discrimen, moneo, temporis ultimi,
Per nos intrepidis clareat ausibus;
Ne conflictum aliquis fortiùs editum,
Pugnatúmve magis dixerit uspiam.
Et certamen atrox arma gerentibus
Qvum per busta caro fessa quieverit,
Fama conciliet præmia perpetis.
Prima hostis scapulas sectio comprimat,
Et ferrum geminas abripiat manus,
Ut qvum nos Stygius Pluto receperit,
Olonem quoq; par exitus occupet,
Et commune tribus funus inhorreat,
Una trium cineres urnaq; contegat.

Hactenus Grimo. Cujus invictum pater spiritum æmulatus, ut fortissimam filii vocem mutuâ adhortatione prosequeretur, sic cœpit:

Quanquam defectis ad summum sanguine venis,
Extet in occiduo corpore vita brevis;

Taliter

HARALDVS HYLDETAND

Taliter extrema vigeat contentio pugnæ,
Ut laudem nostri non finat esse brevem.
Ergo humeros hostis & brachia framea primum
Impetat, ut manuum debilitetur opus.
Sic commune tribus dabitur post fata sepulcrum,
Et socios cineres par tribus urna teget.

His dictis ambo genibus nixi, (nam fati propinquitas vires hauserat,) comminùs cum Olone confligere summoperè niti, ut perituri morte hostem æquare possent, floccipendere fatum, dummodo eum à quo occidebantur, socio amplecterentur occasu. E quibus Olo, alterum ferro, alterum cane consumpsit. Sed ne ipse quidem incruentam gessit victoriam, qvum hactenus integer, tum demum adverso vulnus corpore suscepisset. Qui sedulo cane perlinctus, recuperatâ corporis firmitate, mox ad vulgandam victoriæ suæ fidem, ipsa latronum cadavera patibulis ingesta latius inspectanda constituit. Cæterùm castro potitus quicquid inibi prædæ reperit, clandestinæ custodiæ traditum futuris usibus asservavit.

Ea tempestate Scati & Hiali fratrum insolens luxus, eò petulantiæ prorepsit, ut excellentis formæ virgines parentibus ereptas concubitu violarent. Quo evenit, ut Esam quoq; Olavi Wermorum reguli filiam raptui destinantes patri mandarent, si illam externæ libidini famulari nollet, per se, aliúmve quempiam pro tuenda prole decerneret. Quod qvum Olo nuncio comperisset, oblata pugnæ facultate gavisus, Olavi penates agrestium cultum mutuatus accedit. Ubi qvum inter extremos discubitu frueretur, mœrentem regis familiam conspicatus, ejus filio de industria propius accersito, quid ita cæteri luctuosa facie essent, inquirit. Quo sororis suæ pudicitiam, ni cujuspiam defensio ocyùs intercederet, proximè per acerrimos pugiles profanandam dicente, percontatur rursum, quid præmii recepturus foret, qui salutem suam pro virgine devoveret. Super quo Olavus per filium interrogatus, filiam propugnatori cessuram respondit. Quæ vox præcipuam Oloni subeundi discriminis cupidinem attulit. Consveverat autem virgo hospitum vultus propius accedendo quàm curiosissimè prælato lumine contemplari, quo certius susceptorum mores cultumq; perspiceret. Eandem quoq; creditum ex notis atq; lineamentis oris conspectorum perpendisse prosapiam, solâq; visus sagacitate cujuslibet sanguinis habitum discrevisse. Quæ qvum Olonem scrutabundis aggressa luminibus constitisset, inusitato oculorum ejus horrore perstricta, penè exanimis concidit. At ubi sensim redditus vigor, spiritusq; liberius meare cœperat, rursùm juvenem conspicari conata, lapso repente corpore, ceu mente capta, procubuit. Tertio quoq; dum clausam dejectamq; aciem attollere nititur, non modò oculorum motu, certè etiam pedum regimine defecta, subito lapsu decidit. Adeo vigorem stupor hebetat. Quo viso Olavus, cur toties casum corpore præbuisset, interrogat. Quà se truculento hospitis visu perculsam testante, eundemq; & regibus ortum, & si raptorum vota refelleret, suis perquàm dignum amplexibus asserente, rogatur à cunctis Olo, (nam os pileo obnuptum habebat,) discusso velamine cognoscendi capitis notas præbere. Tum ille cunctis mœrorem deponere, animumq; procul à dolore habere jussis, detecta fronte, avidius omnium in se oculos eximiæ pulchritudinis admiratione deflexit. Flava quippe cæsarie, nitentiq; capillitio erat. Cæterùm pupillas, ne visentibus formidini forent, palpebris arctius obstringendas curabat. Crederes repentè animis spe meliorum erectis tripudiare convivas, dissultare aulicos, summamq; ægritudinem effusâ mentium hilaritate convelli. Igitur spe metum levante altera convivii facies, nec quicquam initio par aut persimile fuit. Ita benignum unius hospitis promissum, communem omnium formidinem propulsabat. Inter hæc Hiallus & Scatus cum decem vernaculis supervenientes, tanquam puellam ilico sublaturi, tumultuoso cuncta clamore miscebant, Regem, ni filiam in expedito sisteret, evocantes in pugnam. Quorum

HARALDUS HILDETAND

rum debacchationem protinus Olo sponsione certaminis excipit, conditione adjectâ, ne quis furtim tergum dimicantis incesseret, sed adversis tantum pugna congressibus staret. Deinde gladio, Løgthi dicto, solus, duodecim prostratis, majus adolescente opus edidit. Cæterum pugnæ locum insula dabat stagni medium tenens, unde non longè vicus abest, qui cladis hujuscemodi monimentum Hialli & Scati fratrum vocabula conjunctim referens, præbet.

Igitur puellâ sibi in præmium victoriæ datâ, qvum filium ex ea sustulisset Omundum, repetendi patris licentiam à socero nactus, postquam patriam à Thorone regulo per Tostonem Victimarium, & Leotarum Monster cognomine præditum, oppugnari cognovit, ad conferendam cum eis manum solo satellite muliebriter culto contentus, perrexit. Cumq; non longe Thoronis ædibus abesset, suum comitisq; ferrum cavatis baculis condendum curavit. At ubi regiam subiit, verum oris habitum adulterinâ specie supprimens, obtritum annis hominem simulabat. Apud Syvardum verò se Egentium Regem fuisse, filiiq; ejus Olonis odio pertinacius actum exulare dicebat. Quem mox aulicorum pleriq; Regis nomine consalutantes, genibus nixi manus ei per ludibrium offerre cœperunt. Quibus ille, quod joco gesserant, ratum habere jussis, ferro, quod baculis inclusum gestabant, erepto, Regem invadit. Itaq; pars Olonem juvare, jocum pro serio ducere, nec fidem per ludibrium præstitam violare: complures voti vanitate rescissâ, à Thoronis partibus stare. Igitur anceps, intestinumq; prælium oritur. Deniq; Thorone non minus suorum quàm hospitis armis oppresso, Leotarus lethaliter saucius victorem Olonem tam ingenio vividum, quàm acrem operibus judicans, Vegeti cognomento donavit: eundem fraudis exemplo, quâ circa Thoronem usus fuerat, periturum vaticinans: indubitanter quippe domesticis occasurum insidiis. Et cum dicto repente exanimatus est. Itaq; suprema morientis vox futurum victoris exitum augurii sagacitate complexa dignoscitur. His gestis Olo non prius se patri restituit, quàm pacem ejus penatibus reportavit. A quo receptâ pelagi dominatione, septuaginta maritimos reges nauticarum virium certamine consumpsit: Inter quos Birvillus & Huiruillus, Thorvillus quoq;, Nef & Onef, Reduarthus, Randus atq; Erandus præcipui noscebantur. Cujus rei fama ac titulo pugiles, quorum omne fortitudine studium inhiabat, accensos, ad firmandam secum societatem frequentes adduxit. Quinetiam effrenati ingenii juvenes claritatis cupidine concitatos stipatores adscivit. Inter quos Starcatherum summâ dignatione susceptum familiarius, quàm utilius colebat. His viribus instructus ita finitimorum Regum petulantiam opinionis suæ magnitudine castigavit, ut iisdem gerendorum invicem bellorum curam audaciamq; derraheret.

Post hæc ad Haraldum profectus, ab ipsoq; maritimâ prælatione donatus, tandem Ringoni in commilitium delegatur. Eodem tempore Bruno quidam omnium Haraldi consiliorum unicè particeps ac conscius habebatur. Huic ipse & Ringo, quoties secretiore nuncio opus habebant, mandata credere consveverant. Quem familiaritatis gradum educationis & crepundiorum consortione adeptus fuerat. Quo fluminis cujusdam aquis inter assiduos profectionum labores absumpto, Othinus ejus nomine & habitu subornatus, insidiosæ legationis curâ arctissimam regum concordiam labefactavit, tantaq; inimicitias serentis fallacia fuit, ut amicitiâ ac necessitudine vinctis mutuum odii rigorem ingeneraret, quod absq; bello satiari non posse videretur. Primum apud eos tacita adolevére diffidia, donec vulgatis utrinq; studiis arcanus in publicum livor erumperet. Denunciatis itaq; inimicitiis, colligendis belli instrumentis septem anni cessère. Sunt qui Haraldum non livoris impulsu, aut regni æmulatione, sed industrio

quodam

quodam ſpontaneoq; conatu clandeſtinas exitii cauſas quæſiviſſe teſtantur. Qvum enim ob ſenectam ſeveritatemq́; civibus etiam onuſtus exiſteret, ferrum morbi cruciatibus anteponens, ſpiritum in acie quàm lectulo deponere præoptavit, conſentaneum præteritæ vitæ operibus exitum habiturus. Itaq; quò mortem ſuam clariorem efficeret, inferosq; comitatior peteret, complures fati conſortes adſciſcere geſtiebat, futuræ cladis materiam ultroneâ belli inſtructione molitus. His ergo de cauſis tam propriæ, quàm alienæ necis aviditate correptus, ut par utrobiq; ſtrages incideret, pares utrinq; copias inſtauravit, aliquanto fortius Ringoni robur applicans, quem victorem ſupereſſe maluerat.

HARALDUS HYLDETAND.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI SEPTIMI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER OCTAVUS.

HISTORIAM belli Svetici Starcatherus, qui & ejuſdem prælii præcipuum columen erat, primus Danico digeſſit eloquio, memoriæ magis quàm literis traditam. Cujus ſeriem ab ipſo pro more patrio vulgariter editam digeſtamq́;, Latialiter complecti ſtatuens, inprimis præſtantiſſimos utriuſq; partis proceres recenſebo. Neq; enim mihi multitudinem complectendi cupido inceſſit, quam ne præcisè quidem numerus capit. Et prius eos, qui ab Haraldi partibus ſteterant, mox qui ſub Ringonis ſtipendiis egerant, ſtilo retexam.

Igitur ex ducibus, qui ad Haraldum coierant, clariſſimi noſcitantur Sven, ac Sambar, Ambar, & Elli, Rati Fionicus, Salgarthus, & Roë, quem barbæ prolixitas cognomento inſignem effecit. His accedunt Scalk Scanicus, & Alf Aggi filius. Quibus junguntur Olvir latus, & Gnepia vetulus. His annumeratur Gardhſtang oppidi cultor. Cui adjiciuntur neceſſarii Haraldi, Blend ultimæ Thyles incola, ac Brand, Micæ cognomen habens. Hiſdem ſociantur Thorny cum Thorvingo, Tatar atq; Hialto. Qui quidem navigio Lethram advecti inſtructis ad bella corporibus, ingenii quoq; virtute pollebant, proceritatis habitum animorum exercitiis æmulantes. Quippe ſpicula arcuum baliſtarumq́; tormentis excutere, ac plerumq; viritim cum hoſte decernere, Poëſes quoq; patriò ſermone contexere promptiſſimè calluerunt. Adeò animum cum corpore impensâ exercitatione coluerant. E Lethris autem prodiêre Hortar, Borrhyq́; : præterea Belgi cum Begatho. Quibus adjecti ſunt Bari ac Toli. At Sle oppido, cum Hacone genam ſciſſo, ſub Hetha Wiſnaq́; ducibus, Tummi velificator exceſſerat. Quarum muliebri corpori natura virilem animum erogavit. Webiorgam quoq; eodem ſpiritu præditam, Bo Brami filius, & Brat Jutus, belligerandi cupidine proſeqvuntur. His agglomerantur Orm Anglicus, Ubbo Freſicus, Ary altero caſſus lumine, Alf & Goter. Poſt quos Dal corpulentus, & Duc Sclavicus recenſentur. Wiſnam verò imbutam rigore fœminam, reiq́; militaris apprimè peritam Sclâva ſtipaverat manus. Cujus præcipui Barri ac Gnizli ſatellites agnoſcuntur. Cæteri verò ex eâdem cohorte corpus clypeolis tecti, prælongis enſibus, aëriiq́; coloris parmulis utebantur. Quas belli tempore aut in tergum repellentes, aut impedimentorum gerulis dantes, abjectis pectorum munimentis, expoſitiſq́ue ad diſcrimen omne corporibus, diſtrictis Martem mucronibus intenderunt. E quibus Tolcar atq;

HARAL-DUS HYL-DETAND

Ymi præcipui clauére. Pnst quns Toki Juinensi prnvinciâ ortus cum Otrito, cui agnomen Juvenis erat, illustris agnoscitur. At Hetha prnmptissimis stipata cnmitibus, armatam bello centuriam afferebat. Cujus primi fuére Grimar ac Grenzli: post hos Ger, Livicns, Hama qunq; & Hunger, Humbli, Biariq;, Regum fortissimi, memorantur. Hi persepè duellis feliciter gestis insignes latè victorias edidére. Itaq; memnratæ virgines non modò comiter, sed etiam pugnaciter cultæ, terrestres in aciem copias ductavére. Igitur centuriatim Danicus confluxit exercitus. Septem Reges pari ingenin, sed dispari vnto, alii Haraldo, pars Ringnni præsidio fuerunt. Præterea in partem Haraldi concesserant, Hømi & Høsa, Thulbim, Hastinusq; & Hythin gracilis, Dahar qunq; cognnmentn Grenski. Sed & Haraldus Olavo genitus patre. Ex Hatica verò provincia Har atq; Herlevuar cum Hothbroddn, cui Effreni cognnmen erat, Danicis militavére castris. At ex Imica reginne Humnehy, & Haraldus adveniunt. Quibus applicantur à septentrinne profecti Haki, Bemnnisq; filii Sygmundus & Serker. Horum nmnium clientelam Rex liberali familiaritate coluerat. Nam primis apud ipsum honnribus habiti, cultns aurn gladins, npimaq; bellnrum præmia perceperunt. Advenerant & editi Gandal sene, quns Haraldi familiares clientela vetus effecerat. Igitur frequens Danica classe pelagus Sialandiam Scaniæ veluti intersito pnnte committere videbatur. Quas quidem provincias intermeare cupientibus cnnfertissimo navium globn pedestre cnmpendium exhibebar. Sed ne imprnvidis bellum Sveonibus pararetur, mittuntur ab Haraldo, qui Ringoni palàm inimicitiarum mandata perferrent, ipsamq; sequestræ pacis diruptinnem vulgarent. Hisdem pugnæ locum præstituere jussum. Igitur qui Haraldn militaverant, hi fuére, quns edidi.

At ex parte Ringnnis cnmputantur Ulf, Abgi, Windas, Eyl luscus, Gntar, Hildi, Guti Alf patre genitus, Stur rnbnstus, Sten, Wienicæ paludis accola. Applicantur hisdem Gerth alacer, Gromer Wermicus. Pnst quos septentrinnalis Albiæ finitimi supputantur: Saxn, Fletir, & Saligothus, Thord nutabundus, Throndar nasutus, Grundi, Othi, Grinder, Tnvi, Cnll, Brachi, Hogni ingeninsus, Rokar fuscus. Hi siquidem multitudinis cnllegium aspernati, in unam se aciem à cætera cohorte secreverant. Præter hos Rani, cui Hyld pater erat, & Lyuthguthi, Svenn quoq; supernè tonsus, Rethyr accipiter, & Rnlf uxnrius numerantur. Quibus conglobantur Ring Arhylæ filius Haraldusq; Thnthni editus vico. His annectuntur Walsten Wicensis, Thorulf spissus, Thengil procerus, Hunsolvve, Birvvil pallidus, Burgar, & Scumbar. At è Thelemarchia fortissimi venerant, quibus animi plurimum, fastus minimum erat; Thorlevar pertinax, Tnrkill Guticus, Gretir iniquus irruptionumq; avidus. His succedunt Haddir durus, & Roldar articulus. E Norvagia verò memnrantur Thrnnder, Thrønski, Thoki Mnricus, Rafn candidus, Hasvvar, Biarni, Blihar cngnnmento Simus, Binrn è vicn Soghni, Findar maritimn genitus sinu, Bersi qunq; apnd Falu nppidum creatus, Syvardus verris caput, Fricus fibulator, Alsten, Harki, Ruthar, Ravui, Erlingar, cui Cnlubra cognnmentum erat. At è Yathrica prnvincia prndiêre Od Anglus, Alf multivagus, Enar prntuberans, Yvvarusq; cognominatus Thruvvar. A Thyle autem venére Mar Ruffus, en videlicet pagn, qui Mithfrithi dicitur, ortus educatusq;, Grnmbar annnsus, Gram Brundelucus. Grim ex nppidn Skierum, apud Scaha Fyrchi quidem provinciam satus. Deinde Berhgar vates advertitur, cui Brahi, & Rankil cnmites adhibentur. At Sveonum fortissimi hi fuere: Ar, Backi, Keclu, Karll, Crnc agrestis, Guthfast, Gummi è Gyslamarchia. Qui quidem Frø dei necessarii erant, & fidissimi numinum arbitri. Ingi quoq; & Oly, Alyver, Fnlki patre Elrico nati, Ringnnis militiam amplectuntur, viri quidem manu prompti, cnnsilio vegeti, prnximâq; Ringonem familiaritate complexi. Iidem quoq; ad Frø deum generis sui prin-

cipium

HARALDVS HILDETAND

cipium referebant. Inter quos & Simundus aderat ex Sigtun oppido, forensis quidem athletha, emptionumque ac venditionum contractibus assuetus. Huic additur Frosty cognomento Crucibulum. Cui sociatur Alf elatus, è vico Upsala. Idem & jaculari promptus & in acie præire solitus erat. At Olonem septem Reges manu consilioque promptissimi stipavêre; Holty videlicet & Hendill, Holmar, Levy, & Hama. Quibus Regnaldus Ruthenus, Rathbarthi nepos ascribitur. Præterea Syvaldus, undecim salum paronibus sulcat. Lesy Pannoniorum victor bracteatam auro Liburnam linteo excipit. Thririkar verò instar draconis tortuosas habente proras navigio vehebatur. Thrygir quoq; & Torvvil divisim navigantes duodenas ductavêre puppes. Cæterùm in tota Ringonis classe navium duo millia quingentæ repertæ sunt. Guttonica verò classis in portu, cui Garnum nomen, Sveticam opperiebatur. Itaque Ringo terrenum ductabat agmen. At Oloni navalibus præesse copiis imperatum. Igitur Gothis obviam Svecis veniendi inter Wic & Werendiam locus cùm tempore denunciatur. Cernere tum erat latè proris exaratum mare, prospectumque pelagi explicata malis carbasa præstruebant. Et jam classis Svetica prosperâ navigatione usa, Danis adhuc adverso laborantibus cœlo, maturius belli locum petiverat. Ubi Ringo expositas classe copias, simulque quas ipse terreno ductarat itinere, gregatim in aciem dirigere parat. Quæ ubi campis laxius explicari cœperant, cornu alterum in Werendiam extrahi compertum est. Quam multitudinem Rex locis ordinibusque confusam equo circniens, in fronte promptissimos quosque præstantiori armatura cultos sub Olone, Regnaldo, Wivilloque ducibus collocat. Deinde veluti flexu quodam in duo cornua reliquam aciem cogit. E quibus dextrum Ungonem cum Elrici filiis, Trigonemq; tueri jubet. At lævum Læsoni parêre jussum. Cæterum alas globosq; maxime Curetum Estonumq; confertior turma texuerat. Ultima funditorum acies stabat.

Interea classis Danica ventorum indulgentiâ aspirante, septem dierum continuam navigationem emensa, Calmarnam oppidum subiit. Mirarêr s latè ventis velificatum mare, cœlumq; ex oculis intenta antennis lintea eripiebant. Nam Sclavi ac Livi, Saxonumq; septem millia classem auxerant. At per solidum proficiscentibus Scanienses, quòd locorum periti essent, duces ac prævii destinantur. Igitur ubi præstolantibus Svecis, Danicus supervenit exercitus, Ringo suis, quo adusq; Haraldus aciem centuriasset, patienter considere jussis, non antè signa canere præcepit, quàm Regem propter aquilas curru compositum aspexissent, præfatus sperare se facile collabi aciem posse, quæ cæci ductamine niteretur. Præterea Haraldum supremo ætatis tempore alieni imperii cupiditate correptum, non minus mente captum, quàm luminibus fore: nec opibus exsatiari posse, qui si annos respiciat, tumulo penè contentus esse debeat. Svecis itaq; pro libertate, pro patria ac liberis dimicandi necessitatem incumbere: hostem temeritate atq; insolentiâ suscepisse bellum. Præterea ex parte adversa perpaucos Danos esse, Saxones complures, aliasq; effœminatas gentes in acie stare. Ob quod cogitare debere Sveones Noricosq;, quantum Germanos ac Sclavos Septentrionalis semper turba præstiterit. Spernendam ergo aciem fore, quæ potius lubricâ hominum colluvione, quàm solido militum robore contexta videatur. Nec parum eâ oratione militum animos accendebat. At Bruno Haraldi loco aciem statuere jussus, cuneo frontem molitur, Hetham verò in dextero latere locat, Haconem lævo præficit, Wisnam aquiliferam facit. Igitur Haraldus curru eminens quàm potuit celsâ voce beneficia sua injuriis à Ringone rependi queritur. Ab illo sibi bellum inferri, qui regnum suo munere adeptus fuerit. Ita Ringonem nec senis misereri, nec avunculo parcere, propriosq; motus cunctæ necessitudinis aut beneficentiæ respectui præferre. Jubet itaq; meminisse Danos, ut exteris semper victoriis inclaruerint, ut finitimis imperare potius quàm obsequi consueverint;

HARALDUS HILDETAND

hortaturq;, ne tantæ gloriæ decus devictæ gentis insolentiâ labefactari sustineant, nec imperium, quod sibi juventâ florenti pepererant, senectute confecto demi permittant.

Deinde canentibus lituis summâ utrinque vi conseritur bellum. Crederes repentè terris ingruere cœlum, sylvas camposque subsidere, misceri omnia, antiquum rediisse chaos, divina pariter & humana tumultuosâ tempestate confundi, cunctaque simul in perniciem trahi. Nam ubi ad teli jactum perventum, intolerabilis armorum stridor incredibili cuncta fragore complevit. Vapor vulnerum repentinam cœlo nebulam intendebat, dies effusâ telorum grandine tegebatur. Nec parum in acie funditorum opera valuit. At ubi pila manu aut tormentis excussa, comminus gladiis ferratisq; clavis decernitur. Tum verò plurimum sanguinis periclitatum est. Igitur fessis manare sudor corporibus cœpit, mucronumq; crepitacula eminus exaudiebantur. Illic Starcatherus, qui belli hujus seriem sermone patrio primus edidit, prior in acie dimicans, Haraldi proceres Hun & Elli, Hort, ac Burgha à se prostratos, abscissamque Wisnæ dexteram commemorat. Cæterùm Roa quendam cum duobus aliis Gnepia & Garthar à se in acie vulneratos occubuisse declarat. Hisdem Scalki patrem tacito nomine applicat. Idem fortissimum Danorum Haconem à se in terram prorutum, seque ab eo ita mutuò vulneratum testatur, ut exertum thorace pulmonem, cervicemque mediotenus scissam, manum quoque uno truncam digito gerens excederet bello, diuque hiscens plaga nec cicatricis capax, nec medelæ habilis videretur. Eodem teste puella Wegthbiorg in hostem dimicans Soth pugilem acie stravit. Eandem athletarum cædibus imminentem Thorkillus Thelemarchiæ ortus, emisso per chordam spiculo trajicit. Tanta enim vi periti arcuum Guttones nervos intenderant, ut clypeos quoq; jaculis transverberarent. Nec alia efficacior cædis extitit causa. Loricas, galeasque, perindè ac inermia corpora, sagittarum acumina penetrabant. Interea Ubbo Fresicus, promptissimus Haraldi miles, ac præ aliis habitu corporis insignis, præter undecim, quos in acie vulneraverat, vigintiquinq; delectorum pugilum interfecit. Ii omnes Sveti sanguine fuere, vel Gothi. Deinde primam aggressus aciem confertissimos hostes insilit, palantesq; metu Sveones hac illac hasta gladioque dispellit. Et jam penè res in fugam cesserat, cum Hagder, Rolder, & Gretir æmulatione virtutis athletam adorti, publicam perniciem privato redimere periculo statuerunt. Verum comminus instare veriti, spiculis procul agendum curabant. Sicq; crebrescentibus jaculis eminus Ubbo confoditur, nemine propius cum ipso manum conserere præsumente. Centum quadraginta quatuor sagittæ prius pectus præliantis obsederant, quàm lapsis corporis viribus solo poplitem daret. Tum demum per Throndos, eosq; qui Dala provinciam colunt, ingens de Danis clades accepta est. Nam summa sagittariorum vi recruduit bellum, nec alia res nostris perniciosior fuit.

At Haraldus cum defectam lumine senectam ageret, triste suorum murmur exaudiens, intellexit superiorem hostibus arrisisse fortunam. Igitur ut erat falcato curru vectus, Brunonem aurigæ per insidias officio fungentem, qualem Ringo in centurianda acie tenorem habuerit, cognoscere jubet. Qui paulum soluto in risum vultu, corniculatâ illum acie præliatum respondit. Quo audito Rex trepidare animo cœpit, ac per summam admirationem percontari, quo Ringo talem ordinandi agminis doctrinam auctore contraxerit, maximè cum Othinus disciplinæ hujus traditor ac repertor extiterit, nec ab ipso quispiam præter se novum hoc rei bellicæ documentum perceperit. Ad quod silente Brunone, subiit Regem Othinum hunc esse, olimq; familiare sibi numen inpræsentiarum dandæ vel subtrahendæ opis gratia versiformi corporis habitu tegi. Cui mox supplicare obnixius cœpit, uti Danis, quibus antè clementer affuerit, supremam quoque victoriam tribuat, complementumque beneficii origini exæquaret: eidem se prostratorum manes muneris loco

dedica-

dedicaturum pollicitus. At Bruno nihil obsecrantis precibus motus, repente excussum curru Regem arietavit in terram, ereptamq; cadenti clavam in ipsius caput detorsit, proprioq; eum gestamine interfecit. Jacebant circa currum Regis innumera extinctorum corpora, rotarumq; fastigium congeries funesta vincebat. Temonem quoq; cadaverum cumulus exæquavérat. Nam in acie Ringonis ad duodecim millia proceres exanimati sunt. At ex parte Haraldi, præter popularium stragem, ad triginta millia proceres corruerunt.

HARALDUS HYLDETAND

Cujus Ringo nece cognitâ, dato signo laxare aciem suos, bellumq; remittere jubet. Deinde sequestrâ pace fœdus cum hostibus ferit, frustrâ pugnam absq; duce protrahi monitis. Post hæc Sveonibus passim inter promiscuas cadaverum strues Haraldi corpus exquiri præcepit, nè regium funus debitis fraudaretur inferiis. Igitur revolvendis interfectorum corporibus avida plebs injicere operam cœpit. In hanc curam dimidium diei extractum est. Tandem cum corpore repertâ clavâ, Haraldi manibus parentandum ratus, equum, quem insidebat, regio, applicatum currui, aureisq; subselliis decenter instratum, ejus titulis dedicavit. Inde vota nuncupat, adjicitq; precem, uti Haraldus eo vectore usus, fati consortes ad tartara antecederet, atq; apud præstitem Orci Plutonem sociis hostibusq; placidas expeteret sedes. Deinde rogum extruit, Danis inauratam regis sui puppim in flammæ fomentum conjicere jussis. Cumq; superjectum ignis cadaver absumeret, mœrentes circuire proceres, impensiusq; cunctos hortari cœpit, uti arma, aurum, & quodcunq; opimum esset, liberaliter in nutrimentum rogi, sub tanti taliterq; apud omnes meriti regis veneratione transmitterent. Cineres quoq; perusti corporis urnæ contraditos Lethram perferri, ibiq; cum equo & armis, regio more, funerari præcepit. Tali parentationis curâ justis avunculo persolutis, Danorum sibi favorem conciliavit, odiumq; hostium ad gratiam deflexit. Post hæc à Danis, uti Hetbam regni reliquiis præficeret, exoratus, ne repentè recidivæ hostium vires coalescerent, Scaniam à Danicæ corpore abruptam in Olonis præfecturam secrevit, Sialandiam verò, reliquosq; regni fines, Hethæ duntaxat parêre jussit. Ita in potestatem Sveticam fortunæ varietas Danicum redegit imperium. Et hic quidem belli Bravici finis.

At Sialandenses, qui Haraldo duce usi fuerant, cum adhuc prioris fortunæ species animis oberraret, fœmineis parêre legibus probrosum rati, Olonem accedunt, postulantes, ne clarissimi Regis militiæ assuetos, muliebri jugo obnoxios haberi pateretur. Prætera ad ipsum se defecturos, si pro conditionis eorum deformitate tollenda arma susciperet, pollicentur. Nec segniter Olo supplicantibus affuit, tàm avitæ majestatis memoriâ, quàm militum invitatus obsequio. Igitur Hetham ad se venire jussam, cunctis, præter Jutiam, dominationis suæ partibus cedere, ante minis quam armis coëgit, ipsamq; Jutiam, ne fœminæ liberum regni usum tribueret, vectigalem effecit: filium quoq; procreavit, cui Omundo vocabulum posuit. Cæterum crudelitati intentus tam impiũ Regem agebat, ut superior Reginæ contemptus cunctis pœnitentiam pareret, quibus regnum ejus rubori fuisset. Duodecim duces, sive patriæ calamitatibus moti, sive Oloni ob aliam olim causam infesti, insidias capiti ejus præparare cœperunt. Ex his fuere Lenno, Atylo, Thottus, & Vitbnus; qui quanquam apud Sclavos præfecturam gerebat, Danos tamen origine contingebat. Cæterùm ad peragendum facinus parum viribus atq; ingenio freti, pecuniâ Starcatherum adsciscunt. Ille ut rem ferro exequeretur adductus, utentem balneis Regem, susceptis cruenti ministerii partibus, attentare constituit. Quo lavante ingressus, mox acri ipsius visu, luminumque continuâ mobilitate vibrantium fulgore perstrictus, occulto metu hebetatis artubus vestigium pressit, relatoque pede manum

XXXVII. OLO Regnum.

OLO. propositumq; suspendit. Itaq; qui tot ducum, tot pugilum arma protriverat, unius inermis viri aciem ferre non potuit. At Olo sanè vultus sui conscius, obtecto ore accedere eum propiùs, & quid afferat, edere jubet; quippe quem vetustas convictus, & longa familiaritatis experientia ab insidiarum suspicione alienissimum faciebant. At ille districto mucrone desiliens transverberat Regem, nitentisq; assurgere jugulum ferit. Centum & viginti auri libræ in præmio reponebantur. Postmodum pœnitentiâ ac pudore perculsus, tantâ animi acerbitate commissum facinus luxit, ut si mentionem ejus incidere contigisset, à lacrymis temperare non posset. Adeò culpæ atrocitatem resipiscens animus erubescebat. Præterea aliquot ex his, quorum instinctu usus fuerat, in sceleris à se commissi vindictam occidit, & cui facto manum tribuerat, præbuit ultionem.

XXXVIII. OMVNDVS CÆTERÙM Omundum Dani, Olone ortum, creavère Regem, plùs parentis ejus nobilitati, quàm meritis deferendum putantes. Hic postquam maturuit, in nullo paternis operibus defectior extitit. Siquidem res ab Olone gestas, aut æquare, aut transcendere curæ habuit. Præerat eo tempore aliquantæ Normannorum genti Ringo, cujus filiam Esam Omundo matrimonium circumspicienti insignis commendaverat fama. Verùm poscendæ ejus spem singulare Ringonis studium minuebat. Is quippe solum spectatæ fortitudinis generum affectabat, tantum gloriæ in armis reponens, quantum cæteri in opibus situm autumant. Igitur Omundus, ut eo claritudinis genere illustris evaderet, laudemq; sibi fortitudinis conciliaret, viribus votum impetrare conatus, classe Norvagiam accedit, Ringonis regnum hæreditatis nomine tentaturus. Excipit amicè illum Jathriæ regulus Oddo, qui Ringonem certissimum patrimonii ejus invasorem assereret, seq; sæpius ab eodem injuriis lacessitum defleret. Itaq;, Ringone interim apud Hyberniam piraticam exercente, provinciam propugnatore vacuam adortus, præteritis popularium rebus, peculiaria Ringonis bona rapinæ tradidit, ejusq; necessarios interfecit. Nam Oddo quoq; Omundo manum junxerat. Inter omnia autem facinora, quæ varie ac multipliciter gesserat, nunquam quibus multitudine copiarum præstaret, vim inferre sustinuit, memor se fortissimo parente editum, virtute non numero bella gerere oportere. Interea Ringonem à piratica revertentem adesse contigit. De cujus reditu edoctus prægrande moliri navigium cœpit, unde tanquam è munimento supernè hostem telis appeteret. Huic Atylonis Scanici filii Homothus ac Thola remiges adsciscuntur, quorum alter gubernatorem agere, alter proræ præesse jussus. Nec Ringoni in his excipiendis ingenium aut solertia defuit. Quippe exiguam copiarum partem ostendens, à tergo hostem incursandum curavit. De cujus astutia Omundus per Oddonem certior factus, qui in insidiis constitutos opprimerent, mittit; Atylone Scanico Ringonem excipere jusso. Is imperio proniùs quàm feliciùs obsecutus, fractis bello rebus, acceptaq; strage, victus refugit in Scaniam. Igitur Omundus reparatis per Oddonem viribus, pugnaturam pelago classem explicat. Quo tempore Atylo bellum Norvagicum ex somniorum visis haud dubie speculatus, redimendæ fugæ gratiâ quàm celerrime navigationem orsus, Omundum prælio propinquum gratâ societate prosequitur. Cujus Omundus operâ fretus, pugnam tàm feliciter quàm fidenter ingreditur. Nam habito per se conflictu, victoriam, quam in suis amiserat, recuperavit. Quem Ringo mortifico vulnere perstrictus exanguibus contemplatus oculis, manu ut poterat motâ (nam vox linguam defecerat) accersitum, fore sibi generum obsecrat, jucundè se fatum excipere asserens, si tali filiam connubio reliquisset. Nec responso accepto extinguitur. Cujus excessum Omundus lacrymis prosecutus, Homothum, cujus fidam in bello operam expertus fuerat, alterius filiarum Ringonis connubio donat, alteram ipse complectitur.

Eodem tempore Rusla virgo strenuis militiæ operibus muliebrem animum supergressa, apud Norvagiam cum fratre Throndo crebros de rerum

summa conflictus habuerat. Hæc Omundum Norvagiensibus præesse non OMVNDVS sustinens, in omnes Danorum deditios decreverat bellum. Quod Omundus nuncio expertus, ad hunc tumultum comprimendum promptissimos destinat. Quibus superatis Rusla superbiam ex victoria nacta, animum spe immodicâ raptum ad ipsam rerum Danicarum summam potiendam intendit. Primum igitur Hallandiæ partes adorta, ab Homotho & Thola à Rege transmissis excipitur, victaq; bello refuga concessit ad classem. Cujus triginta solæ rates, cæteris ab hoste captis, fugam navigatione carpserunt. Evitantem Danos sororem armis excipit Throndus, à qua victus, totoq; exercitu spoliatus, Dofrinas alpes permetiendo, neminem fugæ comitem habuit. Ita quæ paulò ante Danis cesserat, mox fratre superior, fugam victoria mutavit. Quo cognito, Omundus ingenti Norvagiam classe repetit, primumq; Thelemarchiæ populum per Homothum & Tholam clandestino compendio missos, adversum Ruslæ dominationem erexit. Quo evenit ut Rusla regno per populares exacta, apud insulas, quas spe salutis accesserat, supervenientibus Danis terga sine prælio daret. Cujus fugam Rex impensiùs persecutus, interceptam pelago classem internecione delevit, incruentamq; victoriam ac speciosa spolia cum summo hostium discrimine retulit. At Rusla perpaucis elapsa navigiis, incitatiori fluctus remigio persulcabat. Quæ dum Danos declinat, fraterno trucidatur occursu. Adeò efficaciorem vim nocendi incircumspecta solent habere pericula, & quæ minus metuuntur mala, plerumq; instantibus graviora casus efficit. At Rex, Throndo ob interfectionem sororis præfecturâ donato, cæteris verò sub pensione coërcitis, in patriam redit.

Ea tempestate Thorias ac Bero, promptissimi Ruslæ milites, apud Hyberniam piraticum munus edebant. Hi cognitâ dominæ nece, quam se olim ulturos jurejurando promiserant, Omundum avidè petitum duelli provocatione solicitant. Quod abnuere quondam probrosum Regibus habebatur. Veterum enim claritudo principum ex armis potius quam opibus æstimabatur. Subeunt igitur Homothus & Thola, qui se provocatores Regis pugnâ excepturos offerrent. Quibus Omundus impensè laudatis, primum eorum operam admittere, vitandi ruboris gratiâ, recusavit. Ad ultimum crebris suorum precibus exoratus, aliena manu fortunam experiri sustinuit. Quo certamine Beronem occubuisse, Thoriam graviter affectum pugnâ excessisse proditum est. Quem Rex primò è vulneribus recreatum, mox in fidem acceptum, ducem Norvagiæ creat. Deinde cum consvetum à Sclavis per legatos tributum exigeret, non solum legatorum cædibus, sed etiam vi Sclavica apud Jutiam lacessitus, septem Reges uno certamine superavit, solitumq; tributi jus victoria confirmavit.

Intereà Starcatherus prolixâ jam ætate defessus, cum castrorum stipendiis, ac gladiatorio munere emeritus haberetur, ne senii vitio pristinum gloriæ decus amitteret, egregium fore putavit, si voluntarium sibi consciscerec exitum, fatumq; proprio maturasset arbitrio. Itaq; qui toties excellentes ediderat pugnas, incruentâ morte defungi ignobile ratus, ut specioso obitu præteritæ vitæ claritatem augeret, maluit ab ingenuo quovis interfici, quàm ferum naturæ jaculum opperiri. Adeo quondam rei bellicæ deditis morbo oppetere probrosum existimatum est. Itaq; cum & corpore invalido & defectis perspicuitate luminibus esset, diuturnioris vitæ moram perosus, emendi in se percussoris gratia, aurum quod pro Olonis interfectione meruerat, collo appensum gerebat, non aptius se violatæ majestatis injuriam expiaturum ratus, quàm si idem suæ, quod Olonianæ necis extiterat præmium, effecisset, aurumq; quod pro aliena clade tulerat, damno propriç salutis impenderet. Hunc quippe usum scelestissimi pretii pulcherrimum credidit. Itaq; gemino cinctus ense, totidem baculorum adminiculo vacua virium vestigia tutabatur. Quo viso popularium quidam geminû gladiorû usum seni supervacuum ratus, donari sibi alterum per ludibrium petivit. Quem Starcatherus spe petitionis factâ propius

OMVNDVS accedere juſſum, detracto lateri mucrone tranſverberat. Quod Hatherus quidam, cujus patrem Lennonem Starcatherus olim parricidii pœnitentia adductus occiderat, dum canibus feras inſequeretur, aſpiciens, omiſſo venationis officio, duos è comitibus, injiciendi metus gratià, concitatis vehementer equis, in ſenem impetum dirigere jubet. Qui dum pro curſu edito refugere cupiunt, Starcatheri baculis intercepti morte ſupplicia luerunt. Quo ſpectaculo Hatherus admodum perterrefactus, propius equo advolat, agnitumq; ſenem, ſed ab eo minimè recognitus, an gladium vehiculo permutare vellet, interrogat. Refert Starcatherus, quondam pœnas ſe ab irriſoribus exigere ſolitum, nec unquam impune ſibi à procacibus inſultatum. Sed neq; juvenem ex oris notis defuncta viſu acies deprendere poterat. Itaq; carmen, quod indignationis ſuæ magnitudinem patefaceret, in hunc ſubtexuit modum.

Ut ſine regreſſu pronas agit alveus undas,
Sic ætas hominum, curſim labentibus annis,
Irreditura fluit: præceps ruit orbita fati,
Quam generat finem rerum factura ſenectus.
Illa oculos hominum pariter greſſusq; relidit,
Eripit os animumq; viris, famæq; nitorem
Paulatim premit, & claros obliterat actus:
Occupat occiduos artus, fruſtratur anhelæ
Vocis opus, vegetamq; premit torpedine mentem.
Dum paritur tuſſis, dum pellis ſcabida prurit,
Dens ſtupet exeſus, ſtomachus faſtidia gignit;
Evacuat juvenile decus, marcore colorem
Oblinit, & picea crebras ſerit in cute rugas.
Obterit egregias artes, monimenta priorum
Obruit, & titulos antiquæ laudis adurit,
Demolitur opes, precium virtutis & uſum
Carpit edax, tranſvertit res, & ab ordine turbat.
Ipſe ego quàm noceat, didici, damnoſa vetuſtas,
Viſu æger, vocis modulis, & pectore raucus:
Cunctaq; in adverſam fluxerunt commoda ſortem.
Jamq; minùs vegetum corpus fulcimine tutor
Flaccida ſubjectis innixus membra bacillis.
Lucis inops moderor veſtigia fuſte gemello,
Et virgà monſtrante ſequor compendia callis,
Stipitis auſpicio potius quàm lumine fiſus.
Nemo mei curam celebrat, nec in agmine quiſquam
Solamen veterano adhibet, niſi forſan Hatherus
Aſſit, & infracti rebus ſuccurrat amici.
Ille ſemel quemcunq; pio dignatur amore,
Integer, incœpti ſtudio conſtanter eodem
Proſequitur, primosq; timet pervellere nexus.
Ille etiam bello meritis benè præmia crebro
Digna refert, animosq; colit, largitur honorem
Fortibus, & claros donis veneratur amicos.
Spargit opes, laudisq; ſua cumulare nitorem
Dapſilitate ſtudet, multos ſuperare potentes.
Nec minor ad Martem pietatem viribus æquat,
Belligerare celer, labi piger, edere pugnam
Promptus, & urgenti tergum dare neſcius hoſti.
At mihi, ſi recolo, naſcenti fata dedere
Bella ſequi, belloq; mori, miſcere tumultus,
Invigilare armis, vitam exercere cruentam.

Castra quietis inops colui, pacemq́ perosus
Sub signis, Gradive, tuis discrimine summo
Consenui; victoq́ metu pugnare decorum,
Turpe vacare ratus, crebras committere cædes
Egregium duxi, & strages celebrare frequentes.
Sæpe graves bello Reges concurrere vidi,
Et clypeos, galeasq́ teri, crudescere campos
Sanguine, loricas affixa cuspide rumpi,
Undiq́ thoraces admisso cedere ferro,
Luxuriare feras inhumato milite pastas
Hic aliquis fortè egregii conaminis auctor
Marte manuq́ potens medium dum pugnat in hostem
Intentam capiti loricam diffidit, alter
Casside perfossa, ferrumq́ in vertice mersit
Hic gladius sæpe dextra bellantis adactus
Tegmine discisso capiti districtus inhæsit.

Contrà Hatherus hujusmodi carmen habuit:

Unde venis patrias solitus scriptare Poëses,
Infirmo dubium suspendens stipite gressum?
Quòve ruis Danica vates promptissime Musa?
Roboris eximij cassus decor excidit omnis:
Exulat ore color, animoq́ amota voluptas:
Destituit fauces vox & raucedine torpet:
Deseruit corpus habitus prior, ultima cepit
Illuvies, formaq́ notas cum robore carpsit.
Ut ratis assiduo fluctu quassata fatiscit,
Sic longo annorum cursu generata senectus
Triste parit funus, defunctaq́ viribus ætas
Occidit, & primæ patitur dispendia fortis.
Quis vetuit te, note senex, juvenilibus uti
Rite jocis, agitare pilam, morsâ nuce vesci?
Jam satius reor ut rhedam, quâ sæpe veharis,
Venditor ensis emas, facilémve in frena caballum;
Aut pretio leve curriculum merceris eodem.
Aptius invalidos, sua quos vestigia fallunt,
Excipient jumenta senes, rota proficit illi
Orbibus acta suis, cui planta vacillat inanis.
At si fortè caves cassum venundare ferrum,
Ereptus tibi te perimet, ni vaneat ensis.

Ad hæc Starcatherus.

Improbe, verba feris facili temeraria labro,
Auribus inconcinna piis: quid præmia ductus
Qui gratis præstandus erat, per munera quæris?
Nempe pedes gradiar, nec turpiter ense relicto
Externam mercabor opem; natura meanti
Jus dedit, & propriis jussit confidere plantis.
Cur cui debueras ultrò dux esse vianti,
Ludibrio insultas, sermone procaciter usus?
Quæq́ olim gessi memori dignissimâ fama
Dedecori tribuis, meritum quoq́ crimine pensas?
Quid risu insequeris vetulum pugnare potentem,
Invictosq́ meos titulos & splendida facta
Probro adigis, famosa terens & fortia carpens?
Qua probitate petis indignum viribus ensem?

OMVNDVS

Haud latus hic imbelle decet, dextrámve bubulci
Agrestem soliti calamo deducere Musam,
Procurare pecus, arvis armenta tueri.
Nempe inter vernas olla vicinus obuncta,
Crustula spumantis patina bulligine tingis,
Crassi adipis macrum persundens unguine panem,
Jusq́, tepens furtim digito sitiente liguris;
Doctior assuetam cineri prosternere pallam,
Indormire lari, somnos celebrare diurnos;
Sedulus officium nidentis obire culinæ,
Quàm bello fortem jaculis aperire cruorem.
Aversans lucem, latebræ sordentis amator,
Mancipium ventris miserabile, parq́, putaris
Sordida cum siliquis lambenti farra catello.
Hercule non tunc me ferro spoliare petebas,
Quando ter, Olonis, summo discrimine, nati
Expugnator eram. Namq́, agmine prorsus in illo
Aut gladium fregit manus, aut obstantia fudit:
Hæc gravitas ferientis erat. Quid quando Curetum
Littus, & innumera constratum cuspide callem
Primus ligniferis docui decurrere plantis?
Namq́, aditurus agros confertos murice ferreo
Armabam laceros subjecto stipite gressus.
Hinc mecum egregiis congressum viribus Hamam
Enecui, mox cum Rino duce Flebace nato
Obtrivi Curios, vel quas alit Estia gentes,
Et populos, Semgalla, tuos. Post hæc Thelemarchos
Aggressus, caput inde tuli livore cruentum,
Quassum malleolis, armisq́, fabrilibus ictum.
Hic primum didici, quid ferramenta valerent
Incudis, quantúmve animi popularibus esset.
Teutonici quoq́, me, pœnas, autore, dedere,
Quum natos, Svertinge, tuos Frothonis iniquâ
Cæde reos, domini vindex, ad pocula stravi.
Nec minus hoc facinus, quando pro virgine cara
Uno septenos necui certamine fratres,
Teste loco, qui me stomacho linquente peresus
Non parit arenti redivivum cespite gramen.
Moxq́, ducis Kerri bellum navale parantis
Vicimus egregio confertam milite puppim.
Inde dedi letho Wazam, Fabrumq́, procacem
Multavi natibus cæsis, ferroq́, peremi
Rupibus à niveis, hebetantem tela, Wisinnum.
Quatuor hinc Leri natos, pugilesq́, peremi
Biarmenses; gentis Hyberna principe capto,
Dufline populabar opes, semperq́, manebit
Nostra Bravellinis virtus conspecta trophæis.
Quid moror? excedunt numerum quæ fortiter egi,
Quodq́, manu gessi ad solidum celebrare recensens
Deficio, sunt cuncta meo majora relatu,
Vincit opus famam, nec sermo suppetit actis.

Hæc Starcatherus. Tandem qvum Hatherum Lenno patre ortum mutuo sermone expertus fuisset, animadvertens juvenem splendido loco natum, feriendum ei jugulum præbuit, hortatus ne à parentis sui interfectore pœnas exigere

exigere vereretur. Hæc facientem auro, quod à Lennone receperat, potiturum esse promittit. Et ut ejusdem in se vehementiùs animum efferaret, hujusmodi exhortatione usus esse traditur: *OMVNDVS*

Præterea, Hathere, privavi te patre Lenno:
Hanc mihi, quæso vicem referas, & obire volentem
Sterne senem, jugulumq; meum pete vindice ferro:
Quippe operam clari mens percussoris adoptat,
Horret ab ignavâ fatum deposcere dextrâ.
Sponte piâ legem fati præcurrere fas est.
Quod nequeas fugere, hoc etiam anticipare licebit.
Arbor alenda recens, vetus excidenda, minister
Naturæ est, quisquis fato confinia fundit,
Et sternit quod stare nequit. Mors optima tunc est,
Quum petitur, vitæq; piget, quum funus amatur,
Ne miseros casus incommoda proroget ætas.

Hæc dicens exertam crumenâ pecuniam promit. Hatherus autem tàm fruendi æris, quàm paternæ ultionis capessendæ cupidine concitatus, obsecuturum se precibus, nec præmia repulsurum spopondit. Cui Starcatherus cupidé ense præbito, pronam postmodum cervicem applicuit: ne timidè percussoris opus exequeretur, aut ferro muliebritèr uteretur, hortatus; præfatusq; quod si peractâ cæde, ante cadaveris lapsum, caput ac truncum medius intersiliret, armis innocuus redderetur. Quod utrùm instruendi percussoris gratiâ, àn puniendi dixerit, incertum est. Fore enim poterat, ut saltantem, eximii cadaveris moles obrueret. Igitur Hatherus adacto vegetè gladio, senem capite demutilavit. Quod corpori avulsum, impactumq; terræ, glebam morsu carpsisse fertur, ferocitatem animi moribundi oris atrocitate declarans. Percussor tamen promissis fraudem subesse veritus, saltu non incautus abstinuit. Quem si temeré peregisset, forté lapsi cadaveris ictu obrutus, occisi senis pœnas proprio funere persolvisset. Verum ne tantum athletam busti inopem jacere pateretur, corpus ejus in campo, qui vulgò Raaliung dicitur, sepulturæ mandandum curavit.

OMUNDUS autem, (ut accepi,) pace integrâ, summâ cum tranquillitate decessit, duobus filiis & totidem filiabus relictis. E quibus maximus natu Syvardus, fratre Buthlo adhuc tenero, regnum hæreditate consequitur. Quo tempore Sveonum Rex Gotharus alteram Omundi filiarum ob eximiæ pulchritudinis famam, infinito amore complexus, Ebboni cuidam Sibbonis filio postulandæ virginis gratiâ negotium legationis imponit. Is officio prudentiùs administrato, gratũ de puellæ consensu nuncium retulit. Jamq; nihil voto præter nuptias deerat, quas Gotharus apud alienos agere metuens, per Ebbonem, quo prius legato usus fuerat, sponsam sibi transmittendam efflagitat. *XXXIX.* *SIVARDVS*

Is qvùm parvâ admodum familiâ comitatus Hallandiam præteriret, ad agrestem vicum se, pernoctandi gratiâ, contulit, in quo duorum fratrum habitationes adversas medius amnis secreverat. Et hi quidem consvetudinem jugulandi, quos hospitalitèr recepissent, habebant, liberalitatis specie latrocinium obscurare callentes. Trabem enim in modum præli oblongam, eandemq; ferri acumine præditam, arcanis quibusdam vinculis in excelsâ domus parte suspenderant, quam nocturno tempore subductis nexibus demittentes, subjectorum capita desecare solebant. In quem modum compluri-um vertices pensili mole præciderant. Igitur Ebboni suisq; post epulas abundè præbitas, penes focum ministri torum extruunt, ut applicatas igni cervices insidiosæ trabis impulsu demeterent. Quibus abscedentibus Ebbo impensum capitibus machinamentum suspiciens, socios simulato somno corpora transponere jubet, præfatus perquã salutarem eis loci variationẽ existere. Fuére autẽ inter eos quidã ab Ebbonis clientelâ extranei, qui spretis, quæ

SYVARDUS

cæteri exequebantur, monitis, immoti ut cuiq; jacendi locus obvenerat, cubuerunt. Sub opacam verò noctem ab insidiarum ministris pendulū machinamenti pondus impellitur. Quod nodis, quibus inhærebat, excussum, magnaq; vi solo adactum, subjectos exitio tradidit. Igitur qui facinoris exequendi curam habebant, quò certius rei eventum discerent, illato lumine Ebbonem, propter quem maximé rem adorsi fuerant, prudentèr periculo occurrisse cognoscunt, à quo protinus impetiti, sanguine pœnas dederunt. Ebbo quoq; suis per mutuam stragem amissis, frequentem crustulis glacialibus amnem invento fortè navigio superat, Gøtharoq; cladis suæ potius quàm legationis eventum declarat.

Quam rem Gøtharus à Syvardi instinctu profectam judicans, injuriarum vindictam armis exequi parat. A quo Syvardus apud Hallandiam expugnatus, sorore ab hostibus captâ, concessit in Jutiam. Ubi Sclavorum vulgus pugnam sine principe ausum acie superavit, tantum gloriæ ex victoriâ nactus, quantum ex fugâ dedecoris traxerat. Verùm hisdem, quos ductu vacuos debellaverat, paulò post ducem nactis pugnâ apud Fioniam cessit. Adversum quos identidem in Jutia præliatus, infelicem pugnæ eventum habuit. Quo evenit, ut Scaniâ Jutiâq; exutus, media duntaxat regni veluti quasdam exesi corporis partes, sine capite retineret. Jarmericus ex eo genitus, cum sororibus admodum parvulis præda hostibus fuit: quarum altera Norvagiensibus, altera Germanis, quòd venalia quondam solebant esse connubia, pretio vendita est. Itaq; Danorum regnum fortissimé propagatum, tantis etiam majorum titulis illustratum, tot victoriis auctum, ob unius viri inertiam ex summo nitore fortunæ & florentissimo rerum statu eò ignominiæ pervenit, ut pensionem quam prius exigebat, exolveret. Syvardus autem sæpius victoriâ cassus, ac deformium fugarum reus, post tot majorum decora, in tam erubescendo patriæ statu confusa regni gubernacula gestare non sustinens, ne diuturnior vita ad extremam gloriæ jacturam pertingeret, speciosum sibi fatum pugnâ parere properavit. Quippe memorem calamitatis animum deponendæ ægritudinis cupido salutis fastidio cruciabat. Adeo demendi ruboris studium lucem ei invisam effecerat. Igitur comparatis pugnæ copiis, Simoni cuidam sub Gøtharo Scaniam procuranti, bellum apertè denunciat. Quod obstinatis temeritatis viribus executus, occiso Simone, per summam hostium stragem vitam finivit; patriam tamen præstandæ pensionis onere liberare nequivit.

Interea Jarmericus apud Regem Sclavorum Ismarum cum coævo sibi collacteoq; Gunnone conjectus in carcerem captivus degebat. Quo demum erutus atq; exercendi ruris culturæ applicatus, rusticum opus exequitur. Ob cujus promptissimam administrationem ad regalium mancipiorum magisterium transfertur. Eo quoq; syncerissimè gesto, in necessariorum Regis gregem assumitur. Ubi quum se juxtà aulicorum ritum egregiâ morum amœnitate gessisset, brevi in amicorum numerum translatus, primum familiaritatis locum obtinuit, ac veluti quibusdam meritorum gradibus fretus, ab infima sorte ad spectatū honoris fastigium concessit. Et ne segnem enervemq; juventam ageret, militaribus se studiis assuefecit, naturæ dotes industria cumulans. Grata omnibus Jarmerici indoles erat: soli Reginæ suspectum adolescentis ingenium fuit. Fratrem quoq; Regis fato functum repentinus rumor edocuit. Cujus corpus Ismarus amplissimo funere elaturus, quò major exequiarum pompa fieret, regia comitate convivium instruit. At Jarmericus aliàs cum Regina familiaris rei curam sortitus, ad fugam, cujus facultatem regalis absentia promittere videbatur, circumspiciendam accessit. Animadvertebat enim se etiam inter opes positum miserabile Regis mancipium fore, & quasi alieno beneficio precarium spiritum possidere. Prætereà quanquam primis apud Regem honoribus uteretur,

BUTHLUS

liberta-

BVTHLVS, regni administrator.

libertatem deliciis præferendam existimans, visendæ patriæ, noscendiq; generis eximiâ cupiditate flagrabat. Sciens autem quòd Regina, ne quis captivorum elabi posset, competentibus providisset excubiis, quò viribus pervenire nequibat, arte assurgendum procurat. Fiscellam itaq; biblo ac vimine textam, quâ agrestes instar hominis formatâ aves aristis deturbare consveverant, vivo cane complevit. Quam etiam detracto sibi cultu, quò verisimilius humanam repræsentaret imaginem, texit. Deinde privatum Regis ærarium demolitus, egestam inde pecuniam notis sibi tantum recondidit locis. Interea Gunno absentiam socii simulare jussus, illatâ in regiam fiscella, impulsoq; ad latrandum cane, percontanti, quidnam hoc esset, reginæ, mente captum clamitare retulit Jarmericum. Illa ad aspectum statuæ similitudinis errore delusa, insanum æde ejici jubet. Tunc Gunno perlatam foras statuam, perinde ac furentem socium lectulo tradit. Sub noctem verò vigiles epularum hilaritate, ac vino provehit largiore, abscissaq; dormientium capita, quò turpiore eos motte consumeret, inguini sociavit. Excitata strepitu Regina, causamq; ejus discere cupiens, concita fores petivit. Sed dum caput incautius exerit, improviso Gunnonis ense confoditur. Quæ quum mortificum vulnus experta corrueret, reflexis in occisorem luminibus, nullius, inquit, obtentu fraudis, si incolumi mihi vivere licuisset, his finibus impunitus excederes. Ad hunc modum crebras in percussorem minas moribunda profudit. Post hæc Jarmericus una cum Gunnone præclari facinoris socio, tabernaculum in quo Rex fraternas convivio celebrabat exequias, cunctis temulentiâ victis, admoto furtim incendio complet. Quo latius fuso, quidam ebrietatis stupore discusso, immissis equis deprehensos periculi insequvuntur auctores. At juvenes primùm jumentis, quæ repererant vecti, ad ultimum hisdem prolixiori cursu debilitatis, pedites dedêre fugam. Jamq; penè occupatis amnis remedio fuit. Pontem enim, quem antè morandi persecutoris gratia præcisis ad medium trabibus non modo onerum impatientem, sed etiam ruinæ propinquum effecerant, prætergressi, in opacam deindustria voraginem concesserunt. Quibus imminentes Sclavi, dum parum prospecto periculo equis improvidi pontem onerant, desidentibus tabulatis excussi, præcipitantur in flumen. Sed dum enando ripam appetunt, à Gunnone & Jarmerico obstantibus intercepti, mersi, aut interfecti sunt. Ita juvenes egregiâ calliditate usi, non ut fugitiva mancipia, sed quasi præditi consilio senes, majus ætate sua facinus ediderunt; quod acutè conceperant, efficaciter adimplendo. At ubi in littus ventum, rapto quod fors obtulerat navigio, in altum procedunt. Quos qui insequebantur barbari navigare conspectos, vociferando revocare conati, regnaturos, si redeant, spondent, quòd publico veterum instituto Regum percussoribus regnorum successio decreta fuerit. Diu recedentium aures pertinax Sclavorum clamor promissis pellacibus exurdabat.

XL. IARMERICVS.

Ea tempestate Buthlus Syvardi frater Danis perfunctoriè præerat, à quibus venienti Jarmerico regnum tradere coactus, ex Rege privatus evasit. Eodem tempore Gøtharus Sybbonem stupratæ sororis insimulatum occidit. Cujus nece affines permoti, ad Jarmericum ejulabundi decurrunt, seq; in ultionem propinqui, Gøtharum cum eo oppugnaturos promittunt. Nec parùm promissa solverunt. Nam eorum auxiliis oppresso Gøtharo, Jarmericum Svetiâ potiri contigit. Qui qvum duarum gentium imperio fungeretur, auctæ dominationis fiduciâ Sclavos prælio tentat. Quorum quadraginta captos applicatis totidem lupis laqueo adegit. Quem supplicii modum olim parricidis debitum, ob hoc circa hostes peragere voluit, ut quantæ in Danos rapacitatis extiterint, ex ipsa atrocium belluarum communione videntibus conspicuum foret. Subactâ quoq; regione præsidia locis opportuna disponit. Inde profectus Sembonum, Curetum, compluriumq; Orientis gentium cladem exercuit. Quâ Regis occupatione Sclavi datam sibi defectionis materiam judicantes, interfectis qui ab ipso præsides constituti fuerant, Daniam

depopu-

IARMERICVS.

depopulati ſunt. Quorum claſſem Jarmericus forte è piratica rediens interceptam delevit, eoq; facinore priores victoriarum titulos decoravit. Cæterum optimates eorum primo tibias loris trajectos, moxq; immanium taurorum ungulis alligatos, moloſſisq; inceſſentibus raptim in cœnum voraginesq; pertractos lacrymabili ſpectaculo conſumpſit. Ea re hebetati Sclavorum animi ſumma cum trepidatione Regis imperium coluerunt. Jarmericus itaq; tot gentium manubiis locupletatus, ut tutum prædæ domicilium compararet, in editiſſima rupe mirifico opere ædem molitur. Aggerem collatis glebis extruit, fundamentum crebris conjicit ſaxis, ima vallo, tricliniis media, ſumma propugnaculis cinxit. Secus undiq; juges excubias fixit. Quatuor portæ magnitudine præſtantes, à totidem plagis irreſtrictos aditus dabant. In hujus domus magnificentiam omnem opum ſuarum apparatum congeſſit. Ita domeſticis rebus compoſitis, rurſum in externas cupidinem vertit. Igitur navigatione cœpta, quatuor fratres genere Helleſponticos obvios pelago factos, piraticæq; admodum ſtudiis aſſvetos, maritimâ pugnâ attentare non diſtulit. Quâ triduo geſtâ, ſororem eorum cum medietate tributi, quo victos oneraverant, pactus, prælium revocavit.

Poſt hæc Livorum Regis filius Bicco captivitate, quam ſub memoratis fratribus ducebat, elapſus, Jarmericum, à quo olim fratribus ſpoliatus fuerat, injuriæ haud oblitus acceſſit. Apud quem benignius habitus, brevi arcanorum omnium arbiter ſingularis evaſit. Hunc ut ſuis per omnia tractabilem monitis ſenſit, in res quàm maximè factu deteſtabiles conſultantem adduxit, atq; ad ſcelera flagitiaq; committenda compellit. Adeò nocendi artem obſequii ſimulatione captabat. Præcipuè eum adverſùm eos, quos ſanguine proximè contigiſſet, armabat. Ita fraternam ultionem, quia viribus nequibat, fraude exequi pertentabat. Quo evenit ut Rex virtutum loco vitiorum ſordes amplexus, ob ea quæ perfidi monitoris impulſu atrociter geſſerat, communibus in ſe locum odiis daret. Adverſùm quem etiam Sclavorum tumultus exoritur. Cujus ſopiendi gratia duces eorum captos, trajectis fune tibiis, equis in diverſa raptantibus præbuit lacerandos. In hunc modum conſumpti principes, corporum ſuorum diſtractu pertinacis animi pœnas dederunt. Quæ res Sclavorum obſequia in ſuo ſtatu æquali ac ſolida ſubjectione continuit.

Interea qui ex ſorore Jarmerici apud Germaniam orti, educatiq; fuerant, avito nomine freti, in avunculum arma ſuſcipiunt, æque ſibi regnum atq; ei deberi certantes. Quorum munitiones Rex apud Germaniam machinis demolitus, oppidis compluribus aut obſeſſis, aut captis, nonnullis etiam ſolo æquatis, incruentam ad cives victoriam reportavit. Occurrunt Helleſpontici pactis ſororem nuptiis offerentes. Quibus celebratis rurſùm Bicconis inſtinctu Germaniam petens, captis bello ſororiis laqueo ſpiritum eripere non dubitavit. Optimates quoq; convivii ſimulatione contractos, eodem exemplo conſumendos curavit.

Interea Broderus, quem olim Rex ex alio ſuſtulerat matrimonio, novercæ curam ab eo ſuſceptam plenis ſanctitatis excubiis celebrabat. Quem Bicco apud patrem inceſti crimine accuſatum, ne falſò inſimulaſſe videretur, ſubornatorum teſtimonio inſecutus eſt. Cumq; Broderus accuſationis partibus plenè exhibitis defenſionis præſidia afferre non poſſet, pater ab amicis in convictum ferri ſententiam jubet; minus impium ratus ſumendam de filio vindictam alieno quàm proprio delegare judicio. Quem cæteris proſcriptione dignum decernentibus, Bicco triſtiorem de capite ejus ſententiam ferre non veritus, à nefarii ſtupri auctore pœnam ſuſpendio capiendam eſſe pronunciat. Quam ne quis à paterna crudelitate profectam putaret, eundem laqueo affixum à miniſtris ſubjecto aſſere exci-

piendum

IARMERICVS.

piendum percensuit: ut quum hi fessas oneri manus subducerent, perindè ac rei perempti juvenis forent, Regemque parricidii crimine suâ culpâ liberum facerent. Præterea nisi pœna accusationem sequeretur, paternæ eum saluti insidiaturum astruxit: adulteram verò Svvavildam, quò turpius è vita excederet, pecudum ungulis proculcari debere. Paruit Bicconi Rex, adactumque suspendio filium, nè strangulari posset, à circumstantibus tabulati ope allevandum curavit. Igitur innoxium vinculum parum compressis faucibus solam pœnæ speciem præ se ferebat. Reginam verò firmissimo nexu humo astrictam, equinis obterendam calcibus præbuit. Hanc tantæ fuisse pulchritudinis fama est, ut ipsis quoque jumentis horrori foret, artus eximio decore præditos sordidis lacerare vestigiis. Quo argumento Rex innocentiam conjugis declarari conjectans, accedente erroris pænitentiâ, falsò notatam festinat absolvere. Advolat intereà Bicco, qui supinam jumenta diris deturbare carminibus, nec nisi pronam obteri posse firmaret. Quippe eam formæ suæ beneficio servatam sciebat. In hunc modum collocatum Reginæ corpus adactus jumentorum grex crebris altè vestigiis fodit. Hic Svvavildæ exitus fuit. Interea canis, cui Broderus assueverat, ceu quibusdam questubus aggressus Regem, deflere domini supplicium videbatur. Ejusdemque illatus accipiter intimas corpori plumas rostro detrahere cœpit. Ex cujus nuditate Rex sumptis orbitatis auspiciis, omen intercepturus, præproperè, qui filium laqueo detraherent, mittit. Per implumem enim aviculam futurum se, ni cavisset, absque liberis augurabatur. Liberato clade Brodero, Bicco delationis pœnas exolvere metuens, nunciare Hellespontìcis pergit, Svvavildam à viro nefaria strage consumptam. Quibus ulciscendæ sororis gratia navigantibus, ad Jarmericum reversus, parari bellum ab Hellespontìcis indicat. Rex mœnibus quàm acie tutius dimicandum existimans, in eam, quam exædificaverat, munitionem confugit. Ubi ad ferendam obsidionem commeatibus penitiora, propugnacula armatis implebat. Fulgentes auro cetræ, circumpensique clypei supremum ædis ambitum adornabant. Contigit autem ut Hellespontici prædæ partitionem acturi, magnam suorum manum peculatus insimulatam occiderent. Igitur quòd tantam copiarum partem intestina clade consumpserant, aulæ expugnationem suis altiorem viribus rati, veneficam, cui Guthrunæ erat vocabulum, consulunt. Qua efficiente, regiæ partis propugnatores subitò oculis capti, in seipsos arma convertunt. Quo viso Hellespontici applicata testudine primos portarum aditus occupant. Deinde convulsis postibus, irruptaque æde, cæcas hostium phalanges obtruncant. Eo tumultu superveniens Othinus, mediosque præliantium globos appetens, Danis, quos paterna semper pietate coluerat, ademptum præstigiis visum superâ virtute restituit. Hellespontìcos verò corpora adversùm tela carminibus durare solitos, crebro silice converberandos esse perdocuit. Ita utrumq; agmen mutuâ cæde consumptum interiit. Jarmericus utroq; pede ac manibus spoliatus, trunco inter exanimes corpore rotabatur. Cui Broderus parum idoneus successit in regnum.

XLI. BRODERVS.

Post hunc regnat Syvaldus. Cujus filius Snio, senescente patre strenuum piraticæ opus complexus, patriæ res non solum servavit, sed etiam diminutas in pristinum habitum revocavit. Idem tyrannide suscepta, Eskilli atq; Alkilli pugilum insolentiam comprimendo, Scaniam à Danicæ jurisdictionis integritate submotam ad societatem patriæ victoriâ reduxit. Tandem filiæ Gothorum Regis mutuo amore perstrictus, conveniendæ ejus copiam clandestinis nunciis tentat. Qui à patre puellæ intercepti suspen-

XLII. SIVALDVS

XLIII. SNIO.

SNIO. dioq; consumpti, improvidæ legationis pœnas dederunt. Quorum Snio ultionem exigere cupiens, quum Gothiam hostiliter aggressus fuisset, Rege ejus cum copiis occurrente, prædictorum pugilum provocationem per athletas gerere jussus, hanc duelli legem edidit, ut alteruter Regum pro varia athletarum fortuna aut proprium perderet, aut alienum lucraretur imperium, victique regnum in victoriæ præmio reponeretur. Quo evenit ut Gotborum Rex propugnatorum suorum infortunio superatus, regno Danis cedere cogeretur. Cujus filiam Snio, qvùm in Sveonum Regis connubium paterno impulsu comperisset abductam, quendam obsoleto habitu per itinera publica stipem petere solitum, ad eam usque tentandam transmisit. Qui qvum egentium more propinqvum liminibus discubitum habuisset, visa fortè Regina exili voculâ succinens, amat, inquit, te Snio. Illa allapsum auribus sonum dissimulanter excipiens, nec visu nec gradu relato procedit in regiam, atque evestigio regressa obscuro & vix aures offendente sibilo, amantem, inquit, me redamo. Eo dicto vestigium extulit. Quam egenus mutui amoris vocem edidisse gavisus, die postera foribus assidens, præsente domina consueta sermonis brevitate, locum, ait, voto suppetere convenit. Illa rursum argutæ vocis industriam colligens, summa cum dissimulatione discessit. Parvo post percontatorem præteriens, Bøcherør brevi se perventuram asseruit. Hunc quippe locum fuga petere destinavit. Qua de re egenus certior redditus, solito percontationis acumine competens promisso tempus cognoscere perseverat. Illa verò nec astu inferior, nec sermone lucidior, quam brevissimè potuit, hyemis initium nuncupavit. Cæterum stipatores ejus qui levem amatoriæ vocis jactum exceperant, plenum calliditatis ingenium extremæ stoliditatis deliramentum esse credebant. Quæ qvum Snio certius ex egeno cognosceret, Reginam sublatis mariti opibus lavandi simulatione digressam, navigio deportandam curavit. Postea vero sæpenumero inter ipsum ac Sueciæ Regem, altero justas repetente faces, altero illicitas tueri perseverante, ancipiti eventu variàq; victoriâ dimicatum est.

Ea tempestate per summam cœli intemperantiam agrorum ubertate corruptâ, ingens annonæ caritas incidit. Cumq; obortâ victualium raritate gravis plebem inedia laceraret, Rex quonam modo temporis difficultati succurreret anxius, qvùm aliquantò majorem bibulorum, quàm edacium impensam animadverteret, frugalitatem populo intulit; conviviorum usum abrogans, ne qua ex fruge potio pararetur edixit, acerbitatem famis superflui haustus interdicto pellendam, atq; à siti abundantiam esus mutuandam existimans.

Tunc quidam petulantioris gulæ proscriptam bibendi consuetudinem deflens, altum calliditatis genus complexus, novam voluptati licentiam reperit, ac publicam continentiæ legem privatâ intemperantiâ solvit, deliciarum usum à ridiculi operis acumine mutuatus. Vetiti enim liquoris gustu minutim liguriendo usus, desiderium ebrietatis explevit. Quam ob rem conventus à Rege, integerrimum se frugalitatis observatorem asseruit, utpote aviditatem haustus moderatæ sumptionis ingenio castigantem, affixamq; sibi culpam sorbitionis titulo tueri perseveravit. Deniq; adjecto minarum terrore, non modo bibere, verumetiam pitissare prohibitus, consuetudini tamen imperare non potuit. Ut enim tanquam licitè illicitis frueretur, nec gulam alieno subjectam haberet imperio, madefactis potione crustulis, capace liquoris offula vescebatur, cupitamq; crapulam lento gustu provexit, interdictum satietatis modum haud secus ac licitum consecutus. Adeo pertinacissima gulæ rabies salutem pro luxu devo-

devovens, nec regiâ quidem comminatione deterrita, ad omne periculum spernendum temerarium solidaverat appetitum. Secundò quoq; perinde ac violatæ constitutionis reus convenitur à Rege. Sed ne tunc quidem facti defensionem abjecit, nequaquam à se regalibus institutis obviam itum esse contendens, aut decretam edicto continentiam suis profanatam illecebris, præsertim quum lata frugalitatis lex ita parsimoniæ formam tradiderit, ut potandi magis quàm edendi liquoris facultas inhibita videretur. Tum Rex obtestans deos, per communem jurare salutem, tale quid deinceps audentem capitaliter esse plexurum. Ille mortem temperantia leviorem, vitamque quàm luxum deponere tolerabilius ratus, rursum aquis excoquit frugem, decoctoq; liquore cum se nullam ulterius excusandæ cupiditatis defensionem objecturum speraret, palàm potioni indulgendo ad calicum usum libera fronte convertit, astuque in audaciam verso, regiam animadversionem opperiri quàm frugi fieri maluit. Interrogante ergo Rege, cur toties rei interdictæ licentiam usurpasset, desiderium hoc, inquit, Rex, non tam aviditas mea, quàm habita in te benevolentia peperit: funeribus enim regiis inferias convivio persolvendas memineram. Itaque, ne epulum, quo tuæ peragantur exequiæ, ob frumenti inopiam solenni potionis usu careat, industriâ potius quàm ingluvie, ductus prohibiti liquoris temperamento providi. Te autem ante alios inediâ periturum, prioremq; busto opus habiturum non ambigo, cum ob hoc inusitatam parcitatis legem tuleris, quod defuturam tibi primum alimoniam verearis. Tibi quippe non aliis consulendo novum avaritiæ auctorem agere sustines. Tam urbana hominis cavillatio iram Regis in ruborem convertit. Qui cum publicæ salutis decretum in ludibrium sui recidisse conspiceret, omisso communis utilitatis consilio, revocavit edictum, sententiamq; solvere quàm civium offensam contrahere maluit. SNIO.

Cumque, ut dixi, sive parùm compluta humo, seu nimium torridâ, torpentibus satis, ac parcè fructificantibus campis, inediæ languor defectam escis regionem attereret, nullumque, parùm suppetentibus alimentis, trahendæ famis superesset auxilium; Aggone atque Ebbone auctoribus, plebiscito provisum est, ut senibus ac parvulis cæsis, omnique demum imbelli ætate regno egestâ, robustis duntaxat patria donaretur; nec nisi aut armis aut agris colendis habiles domestici laris paternorumq; penatium habitacula retinerent. Quorum mater Gambaruc, id ad se deferentibus filiis, cum à scelesti decreti auctoribus salutem in crimine repositam animadverteret, damnata concionis sententia, necessitatem parricidio redimi oportere negabat: propius honestati consilium fore asserens, animorumq; ac corporum virtuti expetibilius, ut servatâ erga parentes ac liberos pietate, patriâ excessuri sorte deligerentur. Quæ si senes invalidos obtulisset, robustiores se eorum loco exilio offerrent, ejusque pondus pro debilibus perferendum sua sponte susciperent. Cæterum indignos esse vita, qui illam scelere & sacrilegio comparare, parentesq; ac prolem tam iniquo sententiæ genere persequi sustinuissent, charitatis loco crudelitatis officia peracturi. Postremo cunctos malè patriam demereri, apud quos parentum aut liberorum amori proprii spiritus charitas præponderaret. Huic voci ad concionem relatæ, pleriq; suffragiis assentiebantur. Igitur omnium fortunis in sortem conjectis, qui designabantur, extorres adjudicati sunt. Quo evenit, ut qui sponte necessitati parère noluerant, fortunæ judicio obsequi cogerentur. Primùm itaque Blekingiam advecti, ac deinde Boringiam prænavigantes, ad Gutlandiam appulerunt: ubi & Paulo teste, auctore Frigdeâ, Longobardorum vocabulum, quorum postea gentem condiderunt, traduntur adepti. Tandem ad Rugiam se applicantes, desertisq; navigiis

SNIO. solidum iter ingressi, cum multam terrarum partem emensi, armisq; depopulati essent, post editas latè strages, postremo petitis in Italia sedibus, priscum gentis vocabulum suo nomine permutarunt.

Interea Danorum tellus rarescente cultorum operâ, sulcorumque vestigiis situ obductis, sylvestrem induit vultum, & quasi nativi cespitis amœnitate deposita, informi succrescentium nemorum densitate perhorruit. Quod præsens quoque camporum ejus facies prodit. Quæ enim olim feracia frugum jugera fuerant, eadem nunc arboreo stipite conferta visuntur. Atque ubi olim cultores terram altiùs versantes vastas dissipavêre glebas, illic nunc enatum nemus servantia adhuc veteris culturæ vestigium rura complectitur. Quæ nisi cultore vacua ac diuturno situ vasta mansissent, nequaquam unius ruris glebam inter factos aratro sulcos, tenacesque arborum radices partiri potuissent. Colles quoque, quos in plano humandorum cadaverum curâ veterum labor extruxerat, præsens sylvæ congeries occupat. Cernere etiam est crebros petrarum acervos sylvarum saltibus intersitos, quas toto quondam rure dispersas, ne proscindendis ubique sulcis officerent, conjectis in struem molibus, rustica cura sublegit, malens exiguum agri perdere quàm totum difficile reperire. Unde ex eo quod tunc exercendorum liberius arvorum gratiâ agrestium labor egerat, prioris ævi populus postero numerosior extitisse perpenditur, qui brevibus agellis contentus agrestem operam citra veteris culturæ vestigia cohibet. Itaque præsens seculi vultus, capax quondam aristæ solum nunc gignendis glandibus idoneo, agrestemq; stivam ac cereales culmos consita arboribus facie se permutasse miratur. Et hæc quidem de Snione, quàm verissimè potui digesta sufficiant.

XLIV. BIØRN. XLV. HARALDUS. XLVI. GORMO.

HUIC succedit Biørn; itemque post ipsum Haraldus rerum assequitur summam. Cujus filio Gormoni inter priscos Danorum duces non infimæ laudis locum rerum strenuè gestarum titulus tribuit. Hic enim novum audaciæ genus complexus, hæreditarium fortitudinis spiritum scrutandæ rerum naturæ vestigiis quàm armis excolere maluit: utque alios Regum ardor bellicus, ità ipsum cognoscendorum mirabilium, quæcunque vel experimento deprehensa, vel rumore vulgata fuerant, præcordialis stimulabat aviditas. Cumque esset externa atque inusitata visendi cupidus, experiendam præ cæteris duxit Geruthi cujusdam sedium acceptam à Thylensibus famam. Incredibilia enim ab eis super opum inibi congestarum magnitudine jactabantur, sed iter omni refertum periculo ac penè mortalibus invium ferebatur. Ambitorem namque terrarum Oceanum navigandum, Solem postponendum ac sydera, sub Chao peregrinandum, ac demum in loca lucis expertia, jugibusque tenebris obnoxia transeundum, expertorum assertione constabat. Sed in juvenili animo circumstantis periculi metum non tàm prædæ quàm gloriæ cupido calcabat, multum sibi claritatis accessurum sperante, si rem admodum intentatam auderet. Trecentis idem cum Rege votum nuncupantibus, auctorem famæ Thorkillum itineris ducem assumi placuit, utpote locorum gnarum, peritumque adeundæ regionis ejus. Is officio non recusato, adversum inusitatam navigandi maris sævitiam firmiore structuræ genere, nodisque crebrioribus, ac consertioribus clavis præparanda jubet navigia solidari; eademq; magnis repleri commeatibus, ac bovinis supernè tergoribus claudi, quæ intrinseca navium spatia ab incursantium undarum aspergine tuerentur. Inde tribus duntaxat liburnis navigatio tenditur, unaquâq; centenos capiente delectos.

At ubi in Halogiam ventum, secundis flatibus destituti, variâ pelagi jactatione, dubiis navigationis casibus agebantur. Tandem per summam alimentorum inopiam etiam pane defecti, exiguæ pultis usu traxêre famen. Interjectis

jectis diebus eminus perstrepentem procellæ fragorem, perinde ac scopulos inundantis exaudiunt. GORMO Igitur intellectâ telluris vicinia, agilitatis eximiæ juvenis, speculandæ rei gratiâ, cacumen mali conscendere jussus, prærupti situs insulam in conspectu esse denunciat. Læti omnes regionem, quæ ab eo significabatur, avidis insequuntur luminibus, attentè promissi littoris præsidium exspectantes. Cujus tandem aditum nacti, in editiorem soli partem, per obstantes clivos, prælatis callibus enituntur. Tunc Thorkillus ex armentis, quæ in maritimis frequentia discurrebant, suprà quod semel leniendæ fami sufficeret, negat esse tollendum: futurum enim, si secus agerent, ut à diis loci præsidibus discedendi potentiâ privarentur. At nautæ magis prorogandæ satietatis, quàm servandi imperii cupidiores, incitamento gulæ salutis consilium subjecerunt, exhausta navium gremia cæsorum gregum corporibus onerantes. Qui ideò captu perfaciles extitere, quòd ad insolitos virorum aspectus firmato pavore mirabundi convenerant. Nocte insequenti monstra littori involantia, ac toto concrepantia nemore, conclusas obsedêre puppes. Quorum unum cæteris grandius, ingenti fuste armatum, profundum passibus emetiebatur. Idem propius admotum vociferari cœpit, non antè enavigaturos, quàm fusi gregis injuriam expiando, viris pro navium numero traditis, divini pecoris damna pensassent. Cujus minis obsecutus Thorkillus, ut universorum incolumitatem paucorum discrimine tueretur, tres sorte denotatos exhibuit.

Quo facto, optato vento excepti in ulteriorem Biarmiam navigant. Regio est perpetui frigoris capax, præaltisq; offusa nivibus, ne vim quidem fervoris persentiscit æstivi, inviorum abundans nemorum, frugum haud ferax, insuetatisq; alibi bestiis frequens. Crebri in ea fluvii ob insitas alveis cautes stridulo spumantiq; volumine perferuntur. Illic Thorkillus subductis navibus tendi in littore jubet; eò loci perventum astruens, unde brevis ad Geruthum transitus foret. Prohibuit etiam ullum cum superveniientibus miscere sermonem, affirmans monstra nullo magis nocendi vim, quàm advenarum verbis parum comiter editis sumere. Ideoq; socios silentio tutiores existere, se verò solum tutò profari posse, qui prius gentis ejus mores habitumq; perviderit. Crepusculo appetente, inusitatæ magnitudinis vir nominatim salutatis nauticis intervenit. Stupentibus cunctis, Thorkillus adventum ejus alacriter excipiendum admonuit, Guthmundum hunc esse docens Geruthi fratrem, cunctorum illic applicantium piissimum inter pericula protectorem. Percontantiq; quid ita cæteri silentium colerent, refert rudes admodum linguæ ejus ignoti pudere sermonis. Tum Guthmundus hospitio invitatos curriculis excipit. Procedentibus amnis aureo ponte permeabilis cernitur. Cujus transeundi cupidos à proposito revocavit, docens eo alveo humana à monstrosis rerum secrevisse naturam, nec mortalibus ulrà fas esse vestigiis. Subinde ad ipsa ductoris penetralia pervenitur. Illic Thorkillus seductis sociis hortari cœpit, ut inter tentamentorum genera, quæ varius obtulisset eventus, industrios viros agerent, atq; à peregrinis sibi dapibus temperantes, propriis corpora sustentanda curarent, discretasq; ab indigenis sedes peterent, eorum neminem discubitu contingendo. Fore enim illius escæ participibus inter horridos monstrorum greges, amissâ cunctorum memoriâ, sordidâ semper communione degendum. Nec minus ministris eorum ac poculis abstinendum edocuit. Duodecim filii Guthmundi egregiâ indole, totidemq; filiæ præclui forma circumsteterant mensas. Qui cum Regem à suis duntaxàt illata delibare conspiceret, beneficii repulsam objiciens, injuriosam hospiti querebatur. Nec Thorkillo competens facti excusatio defuit. Quippe insolito cibo utentes plerumq; graviter affici solere commemorat, Regemq; non tàm alieni obsequii ingratum, quàm propriæ sospitatis studiosum, consueto more corpus curantem domesticis cœnam obsoniis instruxisse. Igitur haudquaquam contemptui imputari debere, quod fugiendæ pestis salutari gereretur affectu. Videns autem Guthmundus apparatus sui fraudem hospitum frugalitate delusam, cum abstinentiam hebetare non

GORMO. non posset, pudicitiam labefactare constituit; omnibus ingenii nervis ad debilitandam eorum temperantiam inhians. Regi enim filiæ matrimonium offerens, cæteris quascunq; è famulitio peterent potiendas esse promittit. Plerisq; rem approbantibus, Thorkillus hunc quoq; illecebrarum lapsum, sicut & cæteros, salubri monitu præcurrit, industriam suam inter cautum hospitem ac lætum convivam egregiâ moderatione partitus. Quatuor è Danis oblatum amplexi, saluti libidinem prætulerunt. Quod contagium lymphatos inopesq; mentis effectos pristinâ rerum memoriâ spoliavit. Quippe post id factum parum animo constitisse traduntur. Qui si mores suos intra debitos temperantiæ fines continuissent, Herculeos æquassent titulos, giganteam animo fortitudinem superassent, perenniterq; patriæ mirificarum rerum insignes extitissent auctores. Adhuc Guthmundus propositi pertinaciâ dolum intendere perseverans, collaudatis horti sui deliciis, eo Regem percipiendorum fructuum gratiâ perducere laborabat, blandimentis nisus, illecebrisq; gulæ, cautelæ constantiam elidere cupiens. Adversum quas insidias Rex Thorkillo, ut prius, auctore firmatus, simulatæ humanitatis obsequium sprevit, utendi excusationem à maturandi itineris negotio mutuatus. Cujus prudentiæ Guthmundus suam in omnibus cessisse considerans, spe peragendæ fraudis abjecta cunctos in ulteriorem fluminis ripam transvectos iter exequi passus est.

Progressi atrum incultumq; oppidum vaporanti maximè nubi simile, haud procul abesse prospectant. Pali propugnaculis intersiti defecta virorum capita præferebant. Eximiæ ferocitatis canes tuentes aditum præ foribus excubare conspecti. Quibus Thorkillus cornu abdomine illitum collambendum objiciens, incitatissimam rabiem parvulâ mitigavit impensâ. Supernè portarum introitus patuit. Quem scalis æquantes, arduo potiuntur ingressu. Atræ deintus informesq; larvæ conferserant urbem. Quarum perstrepentes imagines aspicere horridius an audire fuerit, nescias: fœda omnia, putidumq; cœnum adeuntium nares intolerabili halitu fatigabat. Deinde conclave saxeum, cui Geruthum fama erat pro regiâ assuevisse, reperiunt. Cujus arctam horrendamq; crepidinem invisere statuentes, repressis gradibus in ipso paventes aditu constiterunt. Tunc Thorkillus hærentes animo circumspiciens, cunctationem introitus virili adhortatione discussit: monens temperaturos sibi, ne ullam ineundæ ædis suppellectilem, tametsi possessu jucunda, aut oculis grata videretur, attingerent, animosq; tam ab omni avaritia aversos, quàm à metu remotos haberent; neq; vel captu suavia concupiscerent, vel spectatu horrida formidarent, quanquam in summa utriusq; rei forent copia versaturi. Fore enim ut avidæ capiendi manus subita nexus pertinacia à re tacta divelli nequirent, & quasi inextricabili cum illa vinculo nodarentur. Cæterum compositè quaternos ingredi jubet. Quorum Broderus & Buchi primi aditum tentant. Hos cum Rege Thorkillus insequitur. Cæteri deinde compositis gradiuntur ordinibus. Ædes deintus obsoleta per totum, ac vi teterrimi vaporis offusa, cunctorum, quibus oculus aut mens offendi poterat, uberrima cernebatur. Postes longæva fuligine illiti, obductus illuvie paries, compactum è spiculis tectum, instratum colubris pavimentum atq; omni sordium genere respersum, inusitato advenas spectaculo terruerunt. Super omnia perpetui fœtoris asperitas tristes lacessebat olfactus. Exanguia quoque monstrorum simulacra ferreas oneraverant sedes; deniq; consessuum loca plumbeæ crates secreverant: liminibus horrendæ Janitorum excubiæ præerant. Quorum alii consertis fustibus obstrepentes, alii mutua caprigeni tergoris agitatione deformem edidêre lusum. Hic secundò Thorkillus avaras temerè manus ad illicita tendi prohibens, iterare monitum cœpit. Procedentes per fractam scopuli partem, nec procul in editiore quodam suggestu senem pertuso corpore discissæ rupis plagæ adversum residere conspiciunt. Præterea fœminas tres corporeis oneratas strumis ac veluti dorsi firmitate

mitate defectas junctos occupasse discubitus. Cupientes cognoscere socios, Thorkillus qui probè rerum causas noverat, docet Thor divum giganteâ quondam insolentiâ lacessitum per obluctantis Geruthi præcordia torridam egisse chalybem, eâdemq; ulterius lapsâ, convulsi montis latera pertudisse; fœminas verò vi fulminum tactas infracti corporis damno ejusdem numinis attentati pœnas pependisse firmabat. Inde digressis dolia septem zonis aureis circumligata panduntur, quibus pensiles ex argento circuli crebros inseruerant nexus. Juxtà quæ insuitatæ belluæ dens extremitates auro præditus reperitur. Huic adjacebat ingens bubali cornu, exquisito gemmarum fulgore operosiùs cultum, nec cælaturæ artificio vacuum. Juxta quod eximii ponderis armilla patebat. Cujus immodicâ quidam cupiditate succensus, avaras auro manus applicuit, ignarus excellentis metalli splendore extremam occultari perniciem, nitentiq; prædæ fatalem subesse pestem. Alter quoq; parum cohibendæ avaritiæ potens, instabiles ad cornu manus porrexit. Tertius priorum fiduciam æmulatus, nec satis digitis temperans, osse humeros onerare sustinuit. Quæ quidem præda uti visu jucunda, ita usu probabilis extitit. Illices enim formas subjecta oculis species exhibebat. Armilla siquidem anguem induens venenato dentium acumine eum, à quo gerebatur, appetiit. Cornu in draconem extractum, sui spiritum latoris eripuit. Os ensem fabricans, aciem præcordiis gestantis immersit. Cæteri sociæ cladis fortunam verti, insontes nocentium exemplo perituros putabant, nè innocentiæ quidem incolumitatem tribuendam sperantes. Alteriùs deinde tabernaculi posticâ angustiorem indicante secessum, quoddam uberioris thesauri secretarium aperitur: in quo arma humanorum corporum habitu grandiora panduntur. Inter quæ regium paludamentum cultiori conjunctum pileo, ac mirifici operis cingulum visebantur. Quorum Thorkillus admiratione captus, cupiditati frenos excussit, propositam animo temperantiam exuens; totiesq; alios informare solitus, nè proprios quidem appetitus cohibere sustinuit. Amiculo enim manum inserens, cæteris consentaneum rapinæ ausum temerario porrexit exemplo. Quo facto, penetralia ab imis concussa sedibus, inopinatæ fluctuationis modo trepidare cœperunt. Subinde à fœminis conclamatum, æquo diutius infandos tolerari prædones. Igitur qui prius semineces, expertiaq; vitæ simulacra putabantur, perinde ac fœminarum vocibus obsecuti, è suis repentè sedibus dissultantes, vehementi incursu advenas appetebant. Cætera raucos extulêre mugitus. Tum Broderus & Buchi ad olim nota sibi studia recurrentes, incursantes se Lamias adactis undiq; spiculis incessebant, arcuumq; ac fundarum tormentis agmen obtrivêre monstrorum. Nec alia vis repellendis efficacior fuit. Viginti solos ex omni comitatu regio sagittariæ artis interventus servavit. Cæteri laniatui fuêre monstris. Regressos ad amnem superstites Guthmundus navigio trajicit, exceptosq; domi cum diu ac multum exoratos retentare non posset, ad ultimum donatos abire permisit. Hic Buchi parum diligens sui custos, laxatis continentiæ nervis, virtute, quâ hactenus fruebatur, abjectâ, unam è filiabus ejus irrevocabili amore complexus, exitii sui connubium impetravit, moxq; repentino verticis circuitu actus, pristinum memoriæ habitum perdidit. Ita egregius ille tot monstrorum domitor, tot periculorum subactor, unius virginis facibus superatus, peregrinatum à continentia animum miserabili jugo voluptatis inseruit. Qui cum abiturum Regem honestatis causa prosequeretur, vadum curriculo transiturus, altiùs desidentibus rotis, vi vorticum implicatus absumitur. Rex amici casum gemitu prosecutus, maturatâ navigatione discessit. Quâ primum prosperâ usus, deinde adversâ quassatus, periclitatis inediâ sociis, paucisq; adhuc superstitibus religionem animo intulit, atq; ad vota superis nuncupanda confugit, extremæ necessitatis præsidium in deorum ope consistere judicans. Deniq; aliis varias deorum potentias exorantibus, ac diversæ numinum majestati rem divinam fieri oportere censentibus, ipse Ugarthilocum votis pariter

GORMO.

ac propitiamentis aggressus, prosperam exoptati syderis temperiem assecutus est.

GORMO. Domum veniens cum tot maria se, totq; labores emensum animadverteret, fessum ærumnis spiritum à negotiis procul habendum ratus, petito ex Svetia matrimonio, superioris studii habitum otii meditatione mutavit. Vitâ quoq; per summum securitatis usum exactâ ad ultimum penè ætatis suæ finem provectus, qvum probabilibus quorundam argumentis animos immortales esse compertum haberet, quasnam sedes esset exuto membris spiritu petiturus, aut quid præmii propensa numinum veneratio mereretur, cogitatione secum variâ disquirebat.

Hæc volventem subeunt quidam parum benigni in Thorkillum animi, docentes divino opus esse consultu, tantæq; rei certitudinem humano altiorem ingenio, nec mortalibus cognito facilem, cœlestibus expetendam oraculis. Quamobrem propitiandum esse Ugarthilocum, neminemq; id Thorkillo aptius executurum. Fuêre quoq; qui eundem insidiarum reum, ac regii capitis hostem deferrent. Qui cum ultimo se periculo destinari videret, criminationis auctores profectionis comites expetivit. Tum qui insontem notaverant, periculum alieno capiti præparatum in seipsos recidisse cernentes, consultum revocare tentabant. Sed frustrà Regias aures implentes, etiàm pavoris increpiti, Thorkillo duce navigare coguntur. Ita excogitatis in alterum malis auctorem plerumq; adigi necesse est. Qui cum se inevitabili discriminis necessitate districtos animadverterent, navigium taurinis obstructum coriis, provisis abundè commeatibus, impleverunt.

Quo evecti eò pervenêre loci, ubi regio Solis inops, ignara syderum, nec diurni luminis capax, perpetuæ noctis specie caligabat. Cumq; diu sub inusitata cœli facie navigassent, tandem incidente lignorum inopiâ, foculi nutrimentis defecti, nec suppetente decoctionis officinâ, crudis famem obsoniis propulerunt. Verùm complures vescentium ultimam pestem ab indigestæ dapis satietate traxerunt. Primum enim paulatim stomachis inusitato partus edulio languor irrepsit, deinde latius manante contagio, vitalia morbus appetiit. Sicq; anceps utriusq; intemperantiæ malum ut inediam gravem, ita gulam quoq; suspectam effecerat; cum nec vesci tutum, nec abstinere commodum nosceretur. Igitur omnem salutis spem abjicientibus, [ut nervum tunc faciliùs rumpi solitum est, cum arctius tenditur,] patrocinium inopinatæ commoditatis affulsit. Subitò enim ignis haud procul emicare conspectus, exhaustis trahendæ vitæ fiduciam ingeneravit. Quem Thorkillus tanquam divinitùs datum remedium colligere statuens, quò sibi certiorem ad socios reditum strueret, cacumen mali infixæ gemmæ fulgore signavit. Littore deindè potitus subjicit oculis angusti aditus, arctarumq; faucium specum. Quem, comitibus foris præstolari jussis, ingressus, duos eximiæ granditatis aquilos conspicatur corneis naribus contracta, quæ fors obtulerat, igni nutrimenta præstantes. Cæterùm deformis introitus, obsoleti postes, ater situ paries, sordidum tectum, frequens anguibus pavimentum, non oculum magis quàm animum offendebant. Tum gigantum alter salutatum eum rem conatu prærarduam orsum esse dicebat, inusitati numinus adeundi cupiditate flagrantem, atq; extra mundani climatis cognitionem investigabili scrutatione complexum. A se autem propositi itineris semitas cogniturum, si tres veridicas sententias totidem proverbiis comprehensas exprומeret. Tum Thorkillus: Non mehercule incomptiorem naribus familiam pervidisse commemini. Sed neq; locum, quo minus libenter degerem, attigi. Item; Illum mihi pedem potiorem statuo, qui prior exitum capessere quiverit. Gigas Thorkilli prudentiâ delectatus, proverbiorum veritate laudatâ, docet, ad inops graminis solum, altisque obfusum tenebris, inprimis esse migrandum. Antè autem quàm destinatus pos-

tus possit locus accipi, navigationem quatriduo pertinaci remigio pertrahendam. GORMO. Illic visendum fore Ugarthilocum tetros horrendosq; specus sordida mansione complexum. Thorkillus magnopere stupens, quod & longa & periculosa navigatio imperabatur, spe tamen dubiâ præsentem metum vincente, foculum expetivit. Et gigas, si ignem, inquit, desideras, necesse est alias tres sententias similibus proverbiis edas. Tum Thorkillus: Consilio, tametsi exilis id auctor ediderit, obsequendum est. Item, eò temeritatis processi, ut si regredi quivero, salutem meam nulli magis, quàm pedibus, debeam. Rursum, si impræsentiarum recessu libere fruerer, ulterius à reditu temperandum curarem.

Inde perlato ad socios igne, auræ indulgentiam nactus, quarto die ad propositum portum appulit, aggressusq; cum sociis terram, apud quam continuæ noctis facies alterni luminis vicissitudinem frustrabatur, ægrè prospectum capientibus oculis, inusitatæ molis scopulum conspicit. Cujus perlustrandi cupidus, à comitibus foris stationem peragentibus, extusum silicibus ignem, opportunum contra dæmones tutamentum, in aditu jussit accendi. Post hæc prælato per alios lumine, arctis cavernæ faucibus corpus subjiciens inter crebros serpentum allapsus ferreorum undiq; sedilium frequentiam contemplatur. Inde placidior aquæ moles, subjectoque sabulo molliter influens, conspectuj obversata est. Quà transitâ, paulò devexiorem situ speluncam aggreditur. Ex qua item atrum obscœnumq; conclave visentibus aperitur. Intra quod Ugarthilocus manus pedesq; immensis catenarum molibus oneratus aspicitur: cujus olentes pili tam magnitudine quàm rigore corneas æquaverant hastas. Quorum unum Thorkillus adnitentibus sociis mento patientis excussum, quo promptior fides suis haberetur operibus, asservavit; statimq; tanta fœtoris vis ad circumstantes manavit, ut, nisi repressis amiculo naribus, respirare nequirent. Vixq; egressu potiti, ab involantibus undiq; colubris conspuuntur. Quinque duntaxat Thorkilli comitum, cæteris veneno consumptis, navigium cum ductore conscendunt. Imminent efferi dæmones, & in subjectos venenata passim sputa conjiciunt. At nautæ prætentis coriorum umbraculis illapsum respuêre virus. Hic cujusdam fortè prospicere cupientis tactum veneno caput, perinde ac ferro recisum cervici exemptum est. Alius ocellos umbraculis exerens, sub eadem vacuos luminum orbes retulit. Alius exerta manu tegimen explicans, ejusdem tabis vi truncum ad se brachium revocavit. Igitur cæteris propensiora sibi numina nequicquam deprecantibus, Thorkillus Universitatis Deum votis aggressus, eiq; cum precibus libamenta defundens, mox prioris cœli usum ac perspicua rerum elementa prosperâ navigatione collegit.

Jamq; alium sibi orbem atq; ipsum rerum humanarum aditum perspicere videbantur. Tandem ad Germaniam Christianis tunc sacris Initiatam appulsus, apud ejus populum divini cultus rudimenta percepit. Ubi sociorum manu ob inusitatum aëris haustum propemodum consumptâ, duobus tantum, quos sors ultima prætererat, comitatus, reditum ad patriam habuit. Verùm illitus ori marcor ita habitum corporis, ac pristina formæ lineamenta confudit, ut ne ab amicis quidem potuisset agnosci. At ubi detersâ illuvie, notitiam sui visentibus reddidit, eximiam Regi cognoscendæ legationis aviditatem ingessit. Sed necdum æmulorum obtrectatione supitâ, fuêre qui Regem, cognitis, quæ Thorkillus afferret, subitò decessurum astruerent. Auxit affirmationis fidem, ejusdem rei falsâ somnii prædictione suggesta credulitas. Igitur qui noctu Thorkillum opprimerent, Regis imperio subornantur. Cujus ille rei utcunque indicium nactus, clam cunctis relicto cubili, magni ponderis lignum subjecit; eoq; facto, subornatis truncum cædentibus, regiæ fraudis commentum elusit. Die postero Regem corpus curantem aggressus, Ignosco, inquit, sævitiæ tuæ, errorîq; veniam tribuo, qui prosperum legationis nuncium afferenti pœnam pro gratiâ decrevisti. Itaq; te solum, pro quo caput

GORMO. caput tot ærumnis devovi, tot periculis contudi, quemq; operum meorum gratissimum pensatorem speravi, acerrimum virtutis punitorem inveni. Verum ultionis partibus prætermissis, interno animi tui rubore (si tamen ullus ingratos pudor afficit) læsionis meæ vindice sum contentus. Nec immeritò te omnem dæmonum rabiem, aut belluarum sævitiam superare conjecto, quod tot monstrorum insidiis erutus à tuis immunis esse non potui. Rex cuncta ex ipso cognoscere cupiens, satisq; arduum obstare judicans, eventuum ordinem exponere jubet. Cumq; per cætera avidis referentem auribus excepisset, postremò recensitam numinis sui mentionem sinistrâ opinione colligi passus non est. Exprobratam enim Ugarthiloci fœditatem exaudire non sustinens, adeò indignitatis ejus vicem doluit, ut impatientem dictorum spiritum inter ipsa narrantis recitamenta deponeret. Itaq; dum vani numinis cultum cupidè fovit, ubinam verus esset miseriarum carcer agnovit. Crinis quoq; oliditas, quem Thorkillus perinde atque operum suorum magnitudinem testaturum capillitio gigantis excerpserat, in circumstantes essusa, compluribus exitio fuit.

XLVII. GOTRICUS, qui & GODOFREDUS. Defuncto Gormone, Gotricus ex eo genitus regnat. Hic non armis modò, sed etiam liberalitate conspicuus, incertum fortior an clementior fuerit, adeoq; severitatem mansvetudine castigabat, ut alteram alterâ rependere videretur. Eodem tempore Rex Norvagiæ Gøto à Berone & Refone Thylensibus petitus, Refonem cultius ac familiarius habitum, magni ponderis armillâ donavit. Quo quidam aulicorum conspecto, magnitudinem doni impensiori laude complexus, neminem Gøtoni parem humanitate firmabat. At Refo, quanquàm gratiam beneficio deberet, tamen immodici laudatoris tumidam vocem approbare non passus, Gotricum ei prætulit. Ut enim vanam assentatoris affirmationem obtereret, absenti liberalitatis testimonium reddere, quàm præsentem beneficii datorem falsò palpare maluit. Partim quoq; ingratitudinis argui, quàm inanis jactantiæ laudem assentiendo prosequi, Regemq; veritatis serio movere, quam adulationis mendacio fallere, aliquanto pretiosius duxit. At Ulvo dictas in Regem laudes, non solum pertinaciter affirmare, sed etiam experimento prosequi perseverans, pignus cum negante proponit. Cujus consensu Refo in Daniam pergens, Gotricum sellâ positâ, stipendia inter milites partientem invenit. A quo quisnam esset rogatus, vulpeculæ sibi nomen esse respondit. Cumq; risu quosdam, alios admiratione complexisset, & vulpem, inquit Gotricus, ore prædam excipere convenit. Ac mox detractum lacerto torquem accersiti labris inseruit. Quem Refo confestim brachio applicans, id cunctis auro præditum ostentabat: reliquum vero perinde atq; ornamenti inops occultius habuit: eoq; acumine ab invictæ munificentiæ dextera consentaneum priori munus accepit. Quod ei non tam pretii magnitudo jucundum, quam litis initæ victoria faciebat. A quo cum Rex de pignoris positione cognosceret, fortuitò magis quam de industria munificus erga ipsum extitisse gaudebat, plus se voluptatis ex datione, quam accipientem ex munere sentire testatus. Igitur reversus Norvagiam Refo concertatorem pignus exolvere recusantem occîdit, filiamq; Gøtonis captivam Gotrico potiendam adducit.

Cumq; Gotricus, qui & Godefridus est appellatus, transfusis in exteros præliis, famam ac vires felicibus propagasset auspiciis, inter cætera factorum monimenta, hanc quoq; Saxonibus tributi legem indixit, ut eorum duces, quoties apud Danos regni mutatio obvenisset, centum equos niveos suffecti Regis initiis dedicarent. Quod si novum Saxonibus ducem variata rerum successio peperisset, is quoq; prædictæ pensionis obsequio potestatis principium Danicæ majestatis titulis inclinaret: quò & gentis nostræ fateretur imperium, & subjectionis suæ solenne præberet indicium. Nec Germaniæ quidem oppressione contentus, per Refonem legationi addictum Sveoniam tentat. Quem Sveones apertâ vi necare veriti, latrocinium ausi, incusso lapide,

pide, dormientem consumpserunt. Quippe molarem supernè pensum, resciſſis vinculis, ſubjecti cervicibus illabi fecere. In cujus noxæ expiationem actum est, ut ſinguli facinoris autores biſſena auri talenta, è plebe verò quilibet unam ejusdem generis unciam Gotrico perſolveret. Vulpeculæ penſionem vocabant. GOTRICVS.

Accidit intereà ut Rex Francorum Carolus contuſam bello Germaniam non ſolùm Chriſtianiſmi ſacra ſuſcipere, ſed etiam ditioni ſuæ parêre compelleret. Quo comperto Gotricus finitimas Albiæ gentes adortus, Saxoniam ſuſceptum Caroli jugum cupidius amplexantem, ac Romana arma Danicis præferentem, ad priſtinum regni ſui titulum revocare tentabat. Quo tempore Carolus victricia trans Rhenum caſtra receperat; ideoq; ab advenæ hoſtis congreſſu, perinde ac fluvii interſtitio vetitus, temperabat. Quem quum ob res Gotrici comprimendas iteratò transmeare proponeret, à Leone Romanorum Pontifice in urbis tuendæ præſidium accerſitus mandato paruit: filio verò Pipino gerendi adverſum Gotricum belli partes commiſit; ut dum ipſe in longinquum hoſtem ageret, hic contrà vicinum, ſuſceptum pugnæ negotium procuraret. Oportebat enim ut gemina curarum anxietate diſtractus, ſparſà manu aptum utriq; remedium provideret. Interea Gotricus ſpecioſam ex Saxonibus victoriam referens, contractis denuò viribus, ac frequentiori copiarum robore comparato, non in Saxones modò, verum in omnem Germaniæ populum amiſſæ dominationis injuriam ulciſci conſtituit. Ac primò quidem claſſe Freſiam domat. Quæ provincia admodum ſitu humilis, quoties ſæviente Oceano objecta fluctibus æſtuaria perrumpuntur, totam inundationis molem patentibus campis excipere conſuevit. Huic Gotricus non tam arctam quàm inuſitatam penſionem impoſuit. De cujus conditione & modo ſummatim referam. Primum itaq; ducentorum quadraginta pedum longitudinem habentis ædificii ſtructura diſponitur, biſſenis diſtincta ſpatiis, quorum quodlibet vicenorum pedum intercapedine tenderetur, prædictæ quantitatis ſummam totalis ſpatii diſpendio reddente. In hujus itaq; ædis capite, Regio conſidente quæſtore, ſub extremam ejus partem rotundus è regione clypeus exhibetur. Freſonibus igitur tributum daturis mos erat ſingulos nummos in hujus ſcuti cavum conjicere, è quibus eos duntaxat in cenſum regium ratio computantis eligeret, qui eminus exactoris aures clarioris ſoni crepitaculo perſtrinxiſſent. Quo evenit, ut id ſolum æs quæſtor in fiſcum ſupputando colligeret, cujus caſum remotiore auris judicio perſenſiſſet. Cujus verò obſcurior ſonus citra computantis defeciſſet auditum, recipiebatur quidem in fiſcum, ſed nullum ſummæ præſtabat augmentum. Compluribus igitur nummorum jactibus quæſtorias aures nulla ſenſibili ſonoritate pulſantibus, accidit, ut ſtatam pro ſe ſtipem erogaturi, multam interdum æris partem inani penſione conſumerent. Cujus tributi onere per Karolum poſteà liberati produntur. Cumq; Gotricus transcurſà Freſià, ac reverſo jam Romà Karolo, in ulteriores ſe Germaniæ provincias effundere ſtatuiſſet, proprii ſatellitis inſidiis circumventus, ferro domeſticæ fraudis interiit. Quo audito Karolus effuſo gaudio exultavit, nihil eo caſu unquam fortunæ ſuæ jucundius obveniſſe confeſſus.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI OCTAVI FINIS.

SAXO-

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER NONUS.

XLVIII. OLAVUS.

OLAVUS Gøtrici filius patre mortuo regnat. Hic paternæ vindictæ studio civilibus patriam bellis implicare sustinuit, publicam pietatem privato affectui subjiciendo. Cujus extincti corpus collis Olavi titulo celeber prope Lethram congestus excepit.

XLIX. HEMMINGUS.

Huic succedit Hemmingus; cujus dignum memoratu opus non reperi, nisi quod pacem cum Cæsare Ludovico jurisjurandi firmitate composuit. Et fortè complura temporum ejus insignia, quanquam præclara extiterint, vetustatis livore teguntur.

L. SYVARDUS, cum quo Ringo.

Post hos Syvardus cognomento Ring, quem ejusdem nominis pater, Norvagiæ Dux, olim ex Gøtrici filia susceperat, Scanis Sialandisq; fautoribus regnat. Nam consobrinus ejus Ringo, idemq; Gøtrici nepos, Jutiam occupabat. Igitur unius regni dividua potestas, tanquam utrâq; parte ob parvitatem ignobili, non sperni modò, sed etiam lacessi ab exteris cœpit. Quos Syvardus majore odio quàm regni æmulum insecutus, peregrina bella civilibus præferendo, quinquennio periculis patriæ defensionem suam opponere perseveravit. Elegit enim vulnus tolerare domesticum, quò promptius sanaret externum. Quamobrem Ringo domuitionis ejus occasione suscepta, universum imperii jus in seipsum transferre conatus, foris excubias peragentem, intus lacerare sustinuit. Provincias siquidem, quæ ab ipso possidebantur, invadens, communis patriæ defensionem ingratâ mente pensabat. Igitur ex Sialandicis quidam Syvardi studiosiores, quò synceriorem absenti fidem gererent, filium ejus Regnerum vix dum cunis erutum Regis nomine censuerunt, non quòd ipsum regimini intempestivum nescirent, sed ut tanti pignoris ductu adversum Ringonem torpentium sociorum animos excitarent. Audiens autem Ringo Syvardum interim ab expeditione regressum, Sialandenses magna manu petitos, ni se dederent, ferro perituros edixit. At Sialandici quibus aut rubor, aut periculum imperabatur, viribus ob paucitatem diffisi, deliberandæ rei inducias poposcerunt. Quibus impetratis, qvum nec Syvardi gratiam colere liberum, nec Ringonis amplecti videretur honestum, diu inter metum pudoremq; soliciti jactabantur. Qua in re ne senibus quidem consilio suppetente, Regnerus tunc fortè concioni præsens, brevis, inquit, arcus subitò spiculum jacit: ego verò tametsi puerili ausu majorum ora præcurrere videar, ignoscendum erratis, veniamq; immaturè editis precor. Verum prudentiæ monitor tametsi despicabilis videatur, respuendus non est. Docili quippe animo sorbenda est utilium disciplina. At quoniam, ut desertores ac transfugas notari turpe, ita supra vires audere temerarium est; & utrobiq; par culpa subesse convincitur: simulatâ transitione petendus est hostis, idemq; qvum primum facultas obvenerit, opportuna desertione linquendus. Satius ergo erit adversarii iram obsequii figmento præcurrere, quàm negatione eundem in nosmetipsos acrius incessendos armare. Quid enim fortioris imperium detrectantes agimus, nisi quod ipsi in jugulum nostrum arma sponte præstamus? Sæpe involutioribus studiis efficacissima fraus alitur. Astu illaqueanda est vulpes. Cujus consilii salubritate, & fluctuantium civium cunctationem discussit, & hostilibus castris noxium robur adjecit. Concio quoq; infantiæ ejus non facundiam minus quàm ingenium mirans, egregiæ indolis decretum habitu annorum excellentius cupidè amplexata est. Nec rubori fuit defectis consilio senibus puerilibus obsequi monitis, quæ quanquam à tenero manassent, integerrimo disciplinæ ponde-

pondere redundabant. Auctorem vero consilij instanti periculo objicere veriti, educationis gratiâ Norvagiam transtulerunt. Brevi post consertâ pugnâ Ringonem Syvardus aggreditur; quo occiso ipse immedicabili plaga perstrictus, paucis interjectis diebus ex vulnere decessit. SYVARDVS.

CVI Regnerus in regnum succedit. Quo tempore Rex Svetiæ Frø, interfecto Norvagiensium Rege Syvardo, conjuges necessariorum ejus prostibulo religatas, publicè constuprandas exhibuit. Quo Regnerus audito, avitæ ultionis studio Norvagiam petivit. Eò veniente matronæ complures, quæ corporum suorum ludibria, aut nuper passa fuerant, aut in proximo pudicitiæ periculum verebantur, viriliter cultæ cupidè castris ejus adproperare cœperunt, profitentes se fatum contumeliæ prælaturas. Nec erubuit futurus muliebris improperij vindex, adversum autorem turpitudinis, quarum ignominiam ulcisci venerat, auxilia mutuari. Inter quas affuit & Lathgertha perita bellandi fœmina, quæ virilem in virgine animum gerens, immisso humeris capillitio, prima inter promptissimos dimicabat. Cujus incomparabilem operam admirantibus cunctis, (quippè cæsaries tergo involare conspecta fœminam esse prodebat.) Regnerus avi interfectore prostrato, de puella, quam in acie præviam prænotaverat, commilitones plurimùm percontatus est, unius fœminæ viribus victoriam sibi constitisse professus. Quam qvum illustri inter barbaros loco natam cognovisset, per internuncios procari perstitit. Illa legatione tacitè spretâ, consensum simulat. Cumq; datis fallaciter responsis anhelanti proco potiendi voti fiduciam attulisset, adjectum urso canem in ædis suæ vestibulo religari præcepit, contra omne amatoris studium per objectas belluas proprium tutatura conclave. Regnerus verò favorabili nuncio recreatus, navigium scandit, emensusq; fretum, comitibus apud Gølerdal (id valli nomen est) subsistere jussis, solitarius puellæ penates accedit. Ubi exceptus à belluis, alteram telo trajicit, alteram faucibus apprehensam obtorto gutture strangulavit, virginemq; victi periculi præmium habuit. Ex cujus matrimonio geminis filiabus, quarum nomina memoriæ prodita non sunt, filioq; Fridlevo susceptis, triennium feriatus est. LI. REGNERVS. Ladbrogh.

Cujus ob recentes nuptias reditu desperato, Jutigens insolens, Scanis in societatem contractis, Sialandos, qui Regneri fidem propensiori charitate colebant, bello lacessere tentant. Quo comperto Regnerus tricenas instruit puppes, ventisque navigationi parentibus, Scanos apud Whiteby vicum bello ausos obtrivit, exactaq; hyeme, cum Jutis propè Lymfiorthinum ejus regionis fretum habitantibus, secundis eventibus dimicavit. Tertiò item ac quartò Scanis Hallandisq; fœlici auspicio domitis, in Thoram Herothi Regis filiam nuptiarum amore converso, sibi ac Lathgerthæ repudium interjecit. Damnabat enim conjugis fidem, quam olim in perniciem sui summæ ferocitatis belluas admovisse meminerat. Interea Rex Sueonum Herothus sylvas fortè venatione complexus, repertas à comitibus angues filiæ detulit nutriendas. Illa paterno ocyus obsecuta præcepto, vipereum genus virgineis manibus educare sustinuit. Quinetiam curæ habuit, ut integrum bovis cadaver earum quotidie satietati suppeteret, ignorans se privato pabulo publicam sustentare perniciem. Quæ qvum adultæ pestilentissimo halitu viciniam urerent, Rex inertis operæ pœnitens, potiturum filiâ, qui pestem amovisset, edixit. Quo non minori fortitudinis quàm libidinis incitamento frequens juventus adducta, periculosam inaniter operam erogabat. Cujus rei famam Regnerus ab intermeantibus expertus, laneum à nutrice sagulum, villosaq; admodum fœmoralia, quibus inflictos anguiũ morsus elideret, expetivit. Nam ut munimenti gratiâ referto pilis cultu utendũ credidit, ita agilitatis causâ tractabilem sumpsit. Cumq; navigiò Svetiam appulisset, incidente gelu aquis de industria corpus injecit, humefactamque vestem quò minus penetrabilis redderetur, brumę durandam præbuit. Quâ amictus salutatos comites ad fidem Fridlevo servandam hortatus, solus procedit ad regiam. Qua visa ensem lateri nectens, dextræ telum inserit amentatum. Procedenti

REGNERUS. Lodbrogh.

inuſitatæ magnitudinis obvius allabitur ſerpens. Huic alter granditate par priorisq; prolapſum inſecutus arrepſit. Qui juvenem modo caudæ voluminibus quatere, modo pertinaci vomitu ac veneno conſpuere decertabant. Interea aulici tutiora complexi latibula, perinde ac paventes puellulæ rem eminus inſpectabant. Ipſe Rex pari metu perterritus, in anguſtum cum paucis conclave refugerat. At Regnerus gelati cultus duritie fretus, non armis modo, ſed etiam amictu virulentos fruſtrabatur aſſultus, ſolusque duarum rictum pertinaci ſpiritu virus in ſe profundentium infatigabili congreſſione ſuſtinuit: quippe morſus clypeo, venenum veſte reſpuit. Ad ultimum, excuſſum manu telum ſtrenuè inceſſentium ſe belluarum corporibus adigit, eoq; utriuſque præcordia lacerans, fœlicem pugnæ eventum habuit. Cujus cultum Rex curioſius contemplatus, qvum hirtum atque hiſpidum animadvertiſſet, præcipuè tamen occiduæ veſtis horrorem, maximeq; incomptam braccarum ſpeciem eludens, Lothbrog eum per ludibrium agnominavit. Quem etiam ut ex laboribus recrearet, cum amicis epulaturum accerſit. Ille prius reviſendos ſibi, quos reliquerat, arbitros ajebat. Profectusq; eosdem futuræ epulationis gratia nitidius cultos adducit. Ac demum peracto convivio præfixum victoriæ pignus accepit. Ex quâ Rathbarthum Dunvattumq; egregiæ indolis pignora procreavit. Hiſdem Syvardus, Bjørnus, Agnerus, Ivarusq; naturâ fratres adjecti ſunt.

Interea Juti ac Scani inſopibili ſeditionis face ſuccenſi, abrogato Regneri titulo, Haraldo cuidam rerum contribuunt ſummam. Adverſum quos Regnerus legatis Norvagiam miſsis, qvum amica precaretur auxilia, Lathgertha priſtini amoris pertinaciore hauſtu exuberans, cum viro ac filio navigationem arripuit. Centum ac viginti navium claſſem ei, à quo olim repudio acta fuerat, exhibere ſuſtinuit. Qui etiam univerſæ opis egenum ſe judicans, ab omni ætate præſidium mutuari curavit, robuſtisq; imbecilles agglomerans, fortium cuneis ſenum puerorumq; partes inſerere non erubuit. Igitur apud campum, qui Latialiter Laneus dicitur, inprimis Scanorum res obterere orſus, grave cum factioſis bellum habuit. Ubi Ivarus ſeptimum agens annum, inſigni pugnâ editâ puerili corpore grandævum robur exercuit. Syvardus verò dum hoſti vim adverſo corpore ingerit, humi collapſus prono vulnus excepit. Quæ res inſpectantibus ſocijs graviſſimam circumſpiciendæ fugæ ſolicitudinem attulit, nec Syvardum modò, ſed & omnia ferè Regnericæ partis arma dejecit. Verùm hunc attonitarum mentium lapſum Regnerus vitili opera hortatuq; firmavit, paratosq; vinci victoriam conari perpulit. Lathgertha quoq; teneris membris incomparabilem ſortita ſpiritum, trepidantis militiæ ſtudium ſpecioſo fortitudinis exemplo contexit. Militari namq; diſcurſu inopinatorum terga circumvolans, ſocialem metum in hoſtilia caſtra convertit. Ad ultimum laxatâ Haraldi acie, atq; ipſo per ſummam ſuorum ſtragem fugato, qvum domum ex acie revertiſſet, ſpiculo, quod togâ occultaverat noctu mariti jugulum attentavit, totiusq; potentiæ ejus ac nominis ſummam invaſit. Inſolentiſsimus namq; fœminæ ſpiritus abſq; viro regnum gerere, quàm fortunæ ejus communicare jucundius duxit.

Interea Syvardus oppido, quod in vicinia erat, allatus, curandum medicis corpus præbebat. Quibus ad ſummam usq; deſperationem provectis, dum vulneris immanitas adhibita fomentorum genera fruſtraretur, quidam ſtupendâ magnitudine ægri lectulum adire conſpectus, ſi ſibi illorum, quos armis oppreſſurus foret, animas dedicaſſet, protinus incolumitate gaviſurum promittit. Nec nomine quidem ſuppreſſo, Roſtarum ſe dici ſubjunxit. Animadvertens autem Syvardus parvulæ promiſſionis impendio ingens comparari beneficium poſſe, petitis cupidè paruit. Tunc ſenex attrectatæ tabis livorem repentino manus auxilio diſpulit, ſubitamq; vulneri cicatricem intendit. Poſtremo pupillas ejus pulvere perfundens abijt. Qui maculis repente coörtis eximiam vermiculorum ſimilitudinem obſtupeſcentibus oculis ingeneravit.

Credi-

REGNERUS. Lodbrogh

Crediderim hujus miraculi auctorem futuram juvenis sævitiam evidentiori luminum testimonio prodere voluisse, nè perspicacior corporis pars sequentis vitæ præsagio vacua maneret. Quem anus, quæ potionibus ejus præerat, vermiculatas ore notas præferre conspiciens, inusitato juvenis horrore permota subito lapsu decidens, linqui animo cœpit. Quo evenit ut Syvardo serpentini oculi vulgatum latè cognomen accederet.

Interea nuptam Regneri Thoram violentus morbi casus absumpsit, eaq́; res amantissimo conjugis viro infinitam ægritudinis molestiam peperit. Quam optimè negotio discutiendam ratus, solatium ab exercitio mutuari, doloremq́; labore temperare constituit. Militiam itaq; detrabendæ ægritudinis, pariendiq́; solaminis gratia meditatus, statuit ut unusquisque paterfamilias, quem inter liberos contemptissimum duceret, aut si quem pigrioris operæ, ac minus spectatæ fidei servum haberet, stipendia sibi meriturum offerret. Quod edictum tametsi parum proposito competens videretur, invalidissimos Danicæ gentis aliarum nationum fortissimis præstare docuit, magnumq́; juventuti profectum attulit, dejectis certatim socordiæ notam abstergere cupientibus. Præterea ut omnis controversiarum lis semotis actionum instrumentis, nec accusantis impetitione, nec rei defensione admissa, duodecim patrum approbatorum judicio mandaretur, instituit. Cujus legis beneficio temeraria litium contractione summota, improborum calumniæ sufficienter obviatum existimans arma in Britanniam erexit, Regemq́; ejus Hamam, Hellæ nobilissimi juvenis patrem pugnâ perstrictum occidit. Inde Scotiæ ac Petiæ, insularumq́; quas Australes vel Meridianas vocant, ducibus interfectis, Syvardo ac Rathbartho filijs vacuas gubernatore provincias in potestatem addixit. Norvagiam quoq́; principe suo violenter exutam Fridlevo parêre præcepit, eundemq́, Orchadibus proprio duce defectis præferre curavit.

Interea Danorum quidam pertinacioris erga Regnerum odij, obstinatis ad rebellandum animis, Haraldi quondam profugi partibus advoluti, prostratam tyranni fortunam attollere conati sunt. Quâ temeritate insolentissimos belli civilis adversùm Regem spiritus excitaverunt, externisq́; liberum domesticis implicuêre periculis. Ad quos constringendos Regnerus cum insularium Danorum classe profectus, rebellium agmen elisit, Haraldumq́; superati exercitus ducem fugâ in Germaniam actum, honorem improbè partum impudenter abijcere compulit. Captivos quoq́; simplici morte afficere non contentus, tortos necare maluit, ut qui ad deserendam impietatem adduci non poterant, ne spiritum quidem nisi per summam pœnarum violentiam deponere finerentur. Cæterùm latifundia eorum, qui cum Haraldo profugerant, secum stipendia peragentibus partitus est: eò patres punitiores judicans, quòd ad liberos, quos suo judicio repulissent, charioribus patrimonio spoliatis, honorem hæreditatis suæ translatum viderent. Sed ne sic quidem ultionis satietate perfusus, insuper Saxoniam, quod eam asylum hostium, Haraldiq́; profugium crederet oppugnare constituens, implorato filiorum auxilio, Catolum tunc fortè illis imperij sui finibus immorantem offendit. Cujus qvum interceptis vigilibus præjectas fefellisset excubias, atque ob hoc cætera factu levia duceret, conatuq́; promptiora speraret, subitò divina futuri muliercula, tanquam cœleste quoddam oraculum, aut divinæ voluntatis interpres, salutari Regem prædictione permonuit, adventantisq́; periculi malum fœlici vaticinio præcucurrit, Syvardi classem ad Sighnini fluminis fauces appulisse denuncians. Imperator attentè accepto monitu hostilem interpretatus advētum, significatos sibi barbaros pugnæ opposita constringendos curavit. Quâ in Regnerum habita, non similiter ut discriminis cautelam hausit, belli actum implevit. Itaque infatigabilis ille totius penè Europæ domitor, serenissimis amplissimisq́; victorijs tantam terrarum partem emensus

REGNERUS. Lodbrogh.

mensus,tot civitatum, tot gentium victorem exercitum, aversis bello pectoribus,unius provinciæ parvulâ manu profligatum aspexit.

Cùmque Regnerus oneratis tributo Saxonibus de morte Herothi certum è Suetia nuncium accepisset,liberosque suos Sørli suffecti Regis calumniâ avitis bonis exutos cognosceret,Biørni,Fridlevi, atque Rathbarthi collegium apprecatus (nam Regnaldus,Witsercus, & Ericus,quos ex Suanlogha progenuerat, nondum habilem armis ætatem impleverant) Svetiam petijt. Cui occurrens cum exercitu Sørlus, publicè an privatim dimicandi optione factâ, singularem deligenti conflictum,Scardhum spectatæ audaciæ pugilem, cum septenâ filiorum manu ex provocatione pugnaturum admovit. Cum quibus Regnerus tribus filijs in certaminis societatem assumptis,utroque exercitu inspectante congressus,agone victor excessit. Biørnus verò,quod integer hosti cladem ingesserat,tanquam à ferrei lateris firmitate sempiternum usurpavit agnomen. Qua victoria Regnerus omnis periculi superandi fiduciam nactus, Sørlum,cum universis,quas duxaverat,copijs impetitum occidit. Cumq; Biørno ob conspicuæ fortitudinis meritum Sveticâ prælatione donato, aliquanto bellorum interstitio quievisset,cujusdam fortè mulierculæ amantior factus, quo promptiorem sibi potiendæ ejus aditum strueret,patrem ipsius amplissimo beneficentiæ cultu officiosissime captandum curavit. Sæpè enim numero accersitum ad epulas plurimæ comitatis officijs prosequebatur. Nam & venientem assurgendi reverentiâ, discumbentemq; proximo sibi consessu veneratus est. Sæpe etiam donis, interdum benignissimo recreavit alloquio. Qui qvùm tantæ honorationis causam à nullo suo merito profectam animadverteret,cogitatione variè deflexâ, ex amore filiæ suæ tacitam principis liberalitatem descendisse cognovit,libidinosum propositum humanitatis nomine colorantis.Quam,ut exactissimum amantis ingenium frustraretur,tantò impensius observandam curavit,quantò eam latentioribꝰ studijs ac pervicacioribus modis ambiri comperit. Verum Regnerus certissimo consensus ejus nuncio recreatus,villam,in qua asservabatur, accessit,nihilq; amori invium putans,in vicino quendam rusticæ vitæ solitarius hospitio petijt. Manè commutata cum fœminis veste,amicæ laneum opus explicanti muliebriter cultus astitit, virgineoq; operi rudes artificij manus callidè,nè proderetur,admovit: nocte vero votis virginem amplexatus indulsit. Cumq; maturescente partu,temeratæ pudicitiæ facinus tumidiore puellæ gremio proderetur,incertus pater cui se filia polluendam dedisset,ignoratum stupri auctorem ex ipsa maxime cognoscere perseveravit. Quâ se neminem præter pedissequam lecti participem habuisse pertinacius affirmante, rem Regi cognoscendam mandavit. Ille insontem famulam inusitatâ criminatione notari non sustinens, proprij sceleris professione alienæ innocentiæ fidem facere non erubuit.Quâ humanitate,& muliebris calumniæ partes repulit,& nè riduculus rumor apud improbas aures sereretur effecit. Præterea gignendum ex ea filium sui sangvinis esse,quodque eum Ubbonem nuncupari vellet, adjecit. Qui qvum aliquatenus excrevisset, teneræ ætatis ingenio maturæ discretionis habitum apprehendit. Matris enim dilectionem,quòd excellenti se toro miscuisset,amplexus,venerationem patris,quòd ad obscuriorem justo copulam descendisset, abjecit.

Post hæc Regnerus expeditionem in Hellesponticos parans,vocatâq; Danorum concione,saluberrimas se populo leges laturum promittens, ut unusquisque paterfamilias,sicut antè,quem minimi inter liberos duxerat,militaturum exhiberet,ita tunc valentioris operæ filium, aut probatioris fidei servum armaret,edixit.Quo facto,omnibus,quos ex Thora procreaverat filijs, præter Ubbonem,assumptis,Hellespontum,ejusq; Regem Dian,varijs contusum bellis lacessendo perdomuit. Ad ultimum, eundem creberrimis discriminibus implicatum extinxit. Cujus filij Dian & Daxon olim Ruteni Regis filias maritali sorte complexi, impetratis à socero copijs, ardentissimo spiritu paternæ vindictæ negotium rapuerunt. Quorum Regnerus immensum animadvertens exercitum,diffidentiâ copiarum habitâ, equos æneos ductilibus rotulis superpositos, ac versatilibus curriculis circumductos, in confertissimos

REGNERUS. Lodbrogh.

hoſtes maxima vi exagitari præcepit. Quæ res tantum ad laxandam adverſariorum aciem valuit, ut vincendi ſpes magis in machinamento, quàm milite repoſita videretur. Cujus intolerabilis moles quicquid impulit, obruit. Altero ergo ducum interfecto, altero fugâ ſublapſo, univerſus Helleſponticorum ceſſit exercitus. Scythæ quoq; Daxon arctiſſimo materni ſanguinis vinculo contingentes, eodem obtriti diſcrimine referuntur. Quorum provinciâ Witſerco attributâ, Rutenorum Rex parum viribus fidens, formidoloſa Regneri arma fugâ præcurrere maturavit.

At Regnerus cæteris prompta ſibi deditione ſubſtratis, qvum quinquennem propemodum piraticam explevisset, Bjarmos nuper devictos, invalidâ ſubjectionis fide palàm imperium detrectantes, invenit. Qui qvum adventum ejus compertum haberent, carminibus aggreſſi cœlum, ſolicitatas nubes ad ſummam uſque nimborum violentiam impulerunt. Quæ res Danos aliquamdiu navigatione prohibitos alimentorum facultate defecit. Eoſdem quoque, ſubitò remiſsâ tempeſtate, æſtuoſiſſimi fervoris flagrantia torruit. Nec ea quidem peſtis concitati frigoris magnitudine tolerabilior extitit. Itaq; anceps geminæ intemperantiæ malum, viciſſim affecta corpora immoderatâ utriuſq; ſtatus acceſſione corrupit. Cæterum laxi ventris profluvium complurimos exanimavit. Ita Danorum pleriq; dubiâ cœli qualitate concluſi, paſſim obortâ corporum peſtilentiâ deceſſerunt. Cumq; ſe Regnerus adulterinâ magis quàm verâ aëris vi præpeditum animadverteret, utcunq; navigatione productâ, in Curorum Semborumq; regionem acceſſit; qui majeſtatem ejus perinde atq; honoratiſſimi victoris amplitudinem impenſius venerati ſunt. Quo beneficio Rex magis adverſus Bjarmorum inſolentiam efferatus, ſpretæ majeſtatis ſuæ vindictam inopinato petivit aſſultu. Quorum ignoti nominis Rex ſubitaneâ hoſtium irruptione perculſus, ſimulq; conferendæ cum ipſis manus fiduciâ vacuus, Matullum Finmarchiæ ducem perfugio petiit. Cujus peritiſſimâ ſagittariorum operâ fretus, Regneri apud Bjarmiam hyberna peragentem impunè laceravit exercitum. Quippe Finni lubricorum ſtipitum celeri allapſu curſum intendere ſoliti, arbitrariâ velocitatis potentiâ rapiuntur, promptiſſimamq; propinquitatis vel abſentiæ facultatem obtinere creduntur. Mox enim ut hoſtem læſerint, eâdem celeritate, quâ ſubeunt, avolant, nec procurſu languidius reditum tentant. Itaq; & vehiculorum, & corporum, agilitate, inſtandi fugiendiq; expertiſſimam obtinent poteſtatem. Credendum eſt tunc Regnerum fortunæ ſuæ imbecillitatem admiranter tuliſſe, qvum ſe olim Romani culminis triumphatorem, ab inermi inconditoq; agmine ad ultimum uſq; diſcrimen abripi perviderct. Itaq; qui ſplendidiſſimum Romanæ militiæ decus, maximiq; ac ſereniſſimi ducis inſignes copias excellenter obtriverat, agreſtis & ignobilis vulgi ſordidiſſimo atq; tenuiſſimo apparatui ceſſit: isq; cujus bellicam antea claritatem fortiſſimæ gentis vis hebetare nequiverat, deſpicabilis populi parvulam manum ſuſtinere non valuit. Quo evenit, ut eâ manu, quâ clariſſimam orbis pompam, ac graviſſimum militaris roboris inſtrumentum fortiſſimè contudit, quâ tot peditum, tot caſtrorum, tanti equitatus fragorem apertiſſimè ſubruit; vilem obſcuramq; plebeculam furtim & quaſi per latrocinium inceſſere ſuſtineret, illuſtremq; gloriam ſuam palàm atq; interdiu partam nocturnâ fallaciâ maculare non erubeſceret, manifeſtæ fortitudinis loco clandeſtinas amplexatus inſidias. Quæ res ut opere deformis, ita exitu utilis fuit. Nec Finnorum, quàm Caroli fugâ, parcius gratulatus eſt, plus ſe virium in nudiſſima plebe, quàm in inſtructiſſimo milite reperiſſe confeſſus. Siquidem graviſſimam Romanorum armaturam, quàm levia pannoſæ gentis ſpicula tolerabilius ferre potuit: ubi Bjarmorum Rege interfecto, Finnorum verò fugato, Regnerus ſaxis rerum geſtarum apices præ ſe ferentibus, hiſdemque ſupernè locatis, æternum victoriæ ſuæ monimentum affixit.

Interea Ubbo per avum ſuum Hesbernum ad ſacrilegam regni cupiditatem adductus, abjecta paterni reſpectus verecundia, capiti ſuo regium arrogavit

REGNERUS. Ludbrogh.

insigne. Cujus qvùm Regnerus insolentiam ex Svetiæ ducibus Kelthero Thorkilloque cognosceret, Gothiam versus perproperè navigationem exercuit. Quos Hesbernus Regneri partibus singulari fide devinctos expertus, præmio solicitatos Regis desertores efficere laborabat. Illi non flexo è sententia proposito, ex Biørni arbitrio suum consistere retulerunt, confessi Sveonum neminem, quod ab ejus placito destitisset, ausurum. Nec segniter ipsum Hesbernus benignissimis legatorum alloquiis captavit. Qui se perfidiæ quàm bonæ fidei propiorem fore denegans, piissimi patris amori improbissimi fratris gratiam anteferri perquàm nefarium judicabat. In ipsos verò legatos perinde ac gravissimi criminis hortatores laqueo animadvertit. Sveti quoque de reliqua legatorum turba pari clade noxiæ exhortationis pœnas sumpserunt. Igitur Hesbernus occulto clandestinoq; paratui parùm prosperum ratus constare progressum, adscitis palàm copiis, manifestè procurrit ad bellum. At præfectus Jutiæ Ivarus neutram sacrilegæ pugnæ partem pietate propinquam autumans, impium bellum voluntario præcucurrit exilio. Regnerus verò Hesbernum apud sinum, qui Latialiter Viridis appellatur, aggressus, occidit, exanimisq; abscissum caput prorâ excipi mandans, terribile factiosis spectaculum edidit. Ubbo verò profugio usus, itemq; patrem, revocato apud Sialandiam bello, adortus, dum laxatâ suorum acie undiq; solus impetitur, tantum adversi agminis fudit, ut hostilium cadaverum excremento, perinde ac munitione firmissimâ circumactus, facile provocantium inhiberet accessum. Ad ultimum frequentioribus hostium globis obfusus comprehensusq;, publicis vinculis onerandus abstrahitur. At ille immensâ vi extricatis rescissisq; catenis, inditos sibi nexus disjicere ac lacerare adorsus, nullis tamen obitum modis effugere potuit. At ubi Ivarus tumultum patriæ factiosi supplicio discussum comperit, Daniam petiit. Quem Regnerus, quòd inter sævissimas parricidiorum procellas, integerrimum se pietatis cultorem gesserat, amplissimâ veneratione suscepit.

Intereà Daxon Withsercum Svetiæ principantem diu nequicquam superare conatus, tandem factæ pacis commento circumventum aggreditur. Convivialiter ab eo exceptus, armatum subornavit exercitum, qui simulatâ mercatione in urbem rhedis advectus, hospitis domum nocturno laceraret assultu. Cujus latrocinii manum tanta Withsercus strage perculit, ut hostilium corporum cumulo circumfusus, nisi scalis supernè admotis comprehendi nequiret. Duodecim quoq; comites ejus pariter ab hoste capti, facta sibi repetendæ patriæ potestate, devotis pro Rege capitibus, alienum participare periculum, quam suum abjicere maluerunt. At Daxon egregiæ Withserci formæ miseratione permotus, orientem speciosissimæ indolis florem convelli passus non est. Cui non tantum salutem, sed & filiam dimidio regni sui dotatam in matrimonium obtulit, ac decori incolumitatem, quàm fortitudini pœnam afferre maluit. Ille vero precariæ vitæ usum animi magnitudine floccipendens, impunitatem perinde atq; parvulum aliquod beneficium respuit, mortis sententiam sua sponte complexus; præfatus Regnerum vindictam filii remissius exacturum, si eum in eligendo mortis genere proprio usum arbitrio comperisset. Cujus temeritatem admiratus hostis, ea fati specie, qua ipse in se animadvertisset, consumendum esse promittit. Quam libertatem juvenis ingentis beneficii loco suscipiens, vinctum se cum sociis cremari petivit. Nec segniter Daxon avidis fati precibus obsecutus, pro beneficio optatæ mortis supplicium erogavit. Quo audito, Regnerus obstinato ad moriendum luctu, non modo mœrorem induit, verum & per summam animi ægritudinem lectulo corpus affixit, doloremq; conceptum gemitu patefecit. Quem conjunx virilem supergressa fiduciam, imbecillitatis increpitum virili adhortatione firmavit, revocatumq; à mœrore animum, arma impensius celebrare perdocuit; affirmans fortissimum patrem cruentos filii cineres justius armis quàm lacrymis expiaturum. Monuit quoq; nè muliebriter lugens, tantum sibi ignominiæ fletu pa-

reret,

reret, quantum antea claritatis virtute contraxerat. At hanc vocem veritus Regnerus, nè pristinos fortitudinis titulos effœminato mœrore contereret, discusso mœstitiæ habitu, depositisq; doloris insignibus, promptissima vindictæ spe jacentem revocavit audaciam. Adeò interdum ab invalidis fortia roborantur ingenia. Ivaro ergo regni tutelam deferens, Ubbonemq; pristinæ gratiæ redditum paternâ charitate complectens, trajectâ in Russiam classe, comprehensum Daxon, catenarumq; pœna coërcitum, apud Utgarthiam custodiæ relegavit. Siquidem tunc Regnerum adversus charissimi filii interfectorem, clementissimâ animi moderatione usum esse constabat, cum ad concupitæ ultionis satietatem, exilium sontis, quàm necem sufficere maluit. Quâ quidem humanitate magnus Ruthenis injectus est rubor, ulterius adversus eum sæviendi Regem, quem ne injuriarum quidem acerbitate ad infligendam captivis mortem impellere potuerunt. Eundem quoq; Regnerus brevi in gratiam reductum patriæ reddidit, pollicentem se ei annuò nudatum pedes, cum duodecim patribus discalceatis suppliciter tributa pensurum. Enimvero in captivum ac supplicem leniter animadvertere, quàm cruentam securim distringere, superbamq; cervicem sedulo mulctare servitio, quàm semel elidere satius duxit. Inde provectus filium suum Ericum, Ventosi pilei cognomen habentem, Sveciæ præfert. Ubi, Fridlevo atq; Sivardo apud se stipendia merentibus, Normannos Scotosq; duobus aliis falsò Regis nomen irrogasse comperiens, inprimis Norvagicæ rei usurpatorem sustulit, eamq; Biørno fruendam tradidit.

REGNERUS Lodbrogh.

DEINDE eo atq; Erico adscitis Orcades populatus, ad ultimum Scotorum finibus appulit, eorumq; Regem Murial triduano exhaustum prælio interfecit. Verum filii ejus Dunvat, atq; Rathbarthus pugnâ spectabiliter editâ ab hoste necati, sanguine suo cruentam patri victoriam pepererunt. Cumq; in Daniam reversus conjugem Svanlogam interim morbo cognovisset absumptam, protinus solicitudini remedium solitudine quæsivit, ægræq; mentis luctum intra penatium suorum claustra cohibere passus est. Verùm hanc mœroris acerbitatem Ivari regno pulsi repentinus detraxit adventus. Quippe Angli, fugato eo, in Hellam quendam Hamonis filium falsam Regis contulerant potestatem. Quo duce Regnerus perinde atq; locorum perito usus, editâ classe, portum, qui Norvicus appellatur, accessit, ubi expositis copiis, Hellam Gallicanâ virtute subnixum, post extractam in triduum pugnam fugæ amantem effecit, eaq; res creberrimo Anglorum, rarissimo Danorum sanguine constitit. Cumq; ibidem Regnerus annum victor explesset, consequenter excitis in opem filiis Hyberniam petit, occisoq; ejus Rege Melbrico, Duflinam barbaris opibus refertissimam obsedit, oppugnavit, accepit: ibiq; annuò stativis habitis, mediterraneum fretum pernavigans ad Hellesponticum penetravit, interjecta regnorum spatia clarissimis emensus victoriis, continuæ fœlicitatis progressum nusquam interpellante fortuna.

Inter hæc Haraldus quorundam astipulatione Danorum, Regneri militiam languidiore studio comitantium, recidivos patriæ tumultus incutiens, regii nominis usurpator emersit. Qui Regneri ab Hellesponto redeuntis armis exceptus, cùm rebus infeliciter gestis exhausta domesticæ opis præsidia animadverteret, Ludovicum Moguntiæ constitutum auxilia petiturus accessit. At Ludovicus summo amplificandæ religionis ardore confertus, conditionem Barbaro intulit, opem spondendo, si Christi cultum exequi consensisset. Nullam enim posse ajebat animorum intervenire concordiam, dissona sacra complexis. Quamobrem petitorem opis primum religionis contubernio opus habere, neq; magnorum operum consortes existere posse, quos supernæ venerationis formula disparasset. Qua sententia & salutem hospiti, & sibi pietatis præconium peperit. Haraldum enim solenni lavacro usum consequenter Saxonicis roboravit auxiliis. Quibus is fretus, in territorio Slesvicensi dicandam Deo ædem solicitâ moliebatur impensâ. Hic itaq; sanctissimi tenoris speci-

REGNERUS. Lodbrogh.

ſpecimen à Romanis ritibus mutuatus, profanato perfidorum errore, delubra diruit, victimarios proſcripſit, flaminium abrogavit, atq; inconditæ patriæ Chriſtianiſmi ſacra primus intulit, rejectoq; dæmonum cultu, divinum æmulatus eſt. Supremò, quicquid ad cuſtodiam religionis attinuit, ſcrupuloſiſſimâ curâ ſervavit. Sed non tam efficaciter, quàm piè rem auſpicatus eſt. Superveniens enim Regnerus, inductaq; per eum ſacra temerans, verâ religione proſcriptâ, priſtino adulterinam loco reſtituit, ac ſuo cæremonias honore donavit. Haraldus vero profugus fortunam ad ſacrilegium tranſtulit. Nam ut præcipuum inchoatæ religionis ſpecimen, ita primum neglectæ ſpectaculum fuit, atq; ex ſplendido ſanctitatis autore, infamis ejusdem deſertor evaſit.

Interea Hella ad Hybernos collatus, omnes qui ſe Regnero propiore fide devinxerant, ferro ſuppliciisq; mulctavit. Quem Regnerus claſſe adortus, juſtâ omnipotentis animadverſione manifeſtas detractæ religionis pœnas pependit. Comprehenſus enim atq; in carcerem conjectus, noxios artus colubris conſumendos advertit, atq; ex viſcerum ſuorum fibris triſtem viperis alimoniam præbuit. Cujus adeſo jecinore, cum cor ipſum funeſti carnificis loco coluber obſideret, omnem operum ſuorum curſum animoſâ voce recenſuit; ſuperiori rerum contextui, hanc adjiciens clauſulam; Si ſuculæ verris ſupplicium ſcirent, haud dubio, irruptis haris, afflictum abſolvere properarent. Quo dicto Hella adhuc nonnullos filiorum ejus vivere interpretatus, quieſcere carnifices, amoveriq; viperas jubet. Cumq; ſatellites peragendæ juſſionis gratiâ accurriſſent, Regnerus imperium Regis funere ſuo præceſſerat. Quem quid aliud quàm duas inter ſe fortunas partitas eſſe dicemus; alteram, quæ ei incolumem claſſe, propenſum imperium, præcipuas piraticæ vires adjiceret: alteram, quæ claritatis ruinam, commilitonum necem, acerbiſſimum vitæ exitum irrogaret, cum ipſum carnifex venenatis belluis circumfuſum, eo corde, quod adverſus omne diſcrimen immobile geſſerat, aſpides exatiantem videret. Itaq; ex ſpecioſiſſimo victore ad miſerabilem captivi ſortem deductus, nè quis nimium fortunæ credat, edocuit.

Quem caſum Ivarus, dum fortè ludos inſpectaret, accepit. Sed nihilominus vultum in eodem habitu continens, ſolitoq; nulla ex parte infractior, non ſolùm nunciatam parentis cladem doloris diſſimulatione ſuppreſſit, ſed nè ſtrepitum quidem exoriri paſſus, attonitum rumore populum theatro diſcedere vetuit. Itaq; neque oris hilaritatem depoſuit, nè ceſſato ludo ſcenam interrumperet, neq; oculos à publico plauſu ad privatam mœſtitiam flexit, nè ex ſummo tripudio repente in ultimum prolapſus mœrorem potius calamitoſi filii, quàm jocabundi ducis partes egiſſe videretur. Sivardus verò eodem nuncio accepto, propior paternæ charitati, quàm privatæ paſſioni, haſtile, quòd fortè in manu habebat, altius pedi ſtupefactus immerſit, triſtitiæ ſalebrâ corpoream negligente moleſtiam. Ut enim animi vulnus patientius ferre potuiſſet, corporis partem gravius afficere ſtuduit. Quo facto ſimul fortitudinem mœroremq; detexit, fortunam ſuam inter calamitoſum filium, conſtantemq; partitus. At Biørnus inter teſſerarum jactus delato ad ſe paternæ mortis nuncio, tanta vi correptum manu calculum preſſit, ut tabulæ quoque cruorem digitis extortum infunderet; ubi nimirùm fortunæ jactum ipsâ, quam verſabat, aleâ leviorem eſſe didicit. Quod audiens Hella, hunc trium parentis obitum fortiori animi robore ſuſtinuiſſe judicavit, qui nihil pietatis ejus funeri præſtitiſſet, ideoq; ſibi Ivari ſuſpectiſſimam haberi virtutem. Ivarus verò petitis Angliæ partibus, quum claſſem ſuam conferendi cum hoſte belli impotentem animadverteret, aſtum audaciæ præferens, Hellam acumine tentat, ſpatium arvi, quantum equino tergore complecti potuiſſet, in ſequeſtræ pacis pignus expoſtulans. Et quidem

quod

quod petijt, impetravit. Rex enim parvo preces ſtare autumans, à tanto hoſte exiguum munus magnæ rei loco expeti gratulatus eſt, ratus perquàm breve tergus paululum ruris occupaturum. At Ivarus corio in exiles admodum corrigias ſciſsim extracto, habilem exædificandæ urbi agrum impli[c]uit. Igitur Hella prodigalitatis pœnitentiâ ſuccedente, magnitudinem corij ſerâ æſtimatione collegit, diviſam cuticulam rectius quàm incolumem menſus. Quam enim exiguum ſoli cincturam credidit, ampliſsima jugera latiùs occupantem aſpexit. Ivarus vero conditæ urbi abunde ſuffecturos obſidioni commeatus invexit, ab inedia perinde atq; hoſte defenſam haberi cupiens. REGNERVS.

Interea Sivardus ac Biørnus cum quadringentarum navium claſſe ſupervenientes, bellum Regi manifeſta provocatione ſignificant. Idque ſtatuto tempore executi, comprehenſi ipſius dorſum plagâ aquilam figurante affici jubent, ſæviſsimum hoſtem atrociſsimi alitis ſigno profligare gaudentes. Nec vulnus impreſsiſſe contenti, laceratam ſalivère carnem. Taliter perempto Hella, Biørnus ac Sivardus regna ſua reduces expetivere. Ivarus Angliam biennio tenuit. Interea Dani perſeverantiſsima bellum factione complexi, Syvardo cuidam atque Erico, regia gente creatis, publicam detulêre tyrannidem. Quos Regneri filij communiter mille ſeptingentarum navium claſſe apud Sleſvicum adorti, ſemeſtri delevère pugnâ. Colles indicio manent. Nec minus is, apud quem belligeratum eſt, ſinus Syvardi funere inclaruit. Jamq; præter Regneri filios regius propemodum interierat ſangvis. Exinde Biørno atq; Erico domum reverſis, Ivarus atq; Syvardus, quò tenaciores rebellibus frenos imponerent, in Dania reſederunt, Agnerum Angliæ præferentes. Qui repulſâ provocatus Anglorum, opitulante Sivardo, contemptricem ſui provinciam incolis vacuefaciendo tenacia ſitu jugera cultore carere, quàm inſolentem alere maluit, pingviſsimaq; inſulæ rura teterrin à vaſtitate perfundens, deſertæ quàm ſuperbæ regioni imperitare ſatius autumavit. Poſt hæc Ericum apud Svetiam Osteni cujusdam malignitate ſublatum ulciſci cupiens, dum alienæ vindictæ arctiùs incumbit, ſuum hoſti ſangvinem erogavit; dumq; cæſi fratris pœnas avidius expetit, proprium fraternæ charitati funus impendit.

ITAQUE Sivardus ſummis totius Danicæ concionis ſuffragijs paternum apprehendit imperium. Hic autem poſt editas latè ſtrages domeſtica claritate contentus, togâ quàm armis illuſtris haberi maluit; omiſſoq; caſtrorum cultu, ex acerrimo tyranno exactiſsimum pacis cuſtodem agere cœpit, tantum decoris in otio atq; vacatione conſtituens, quantum antè in victoriarum frequentiâ repoſitum autumabat. Adeò autem ſtudiorum ejus mutationem fortuna favorabiliter proſecuta eſt, ut ſicut ipſe neminem, ita nec ipſum quiſquam hoſtiliter laceraret. Idem fato functus, Ericum admodùm infantulum naturæ magis quàm regni aut pacis hæredem habuit. Quippe Ericus Haraldi frater tenerrimam ejus ætatulam ſpernens, Irruptâ cum ſeditioſis patriâ, Regium occupavit inſigne; nec erubuit laceſsitâ legitimi ducis infantiâ, adulterinam arripere poteſtatem, hoc ſe regno indigniorem comprobans, quod imbellem eo ſpoliare ſuſtinuit. Igitur illum ſceptro, ſeipſum virtutibus exuit, & dum armis incunabula appetit, omni pectus virilitate nudavit. Neque enim ubi cupiditas ambitioq; flagravit, conſangvinea charitas ſedem habuit. Sed hanc inhumanitatem ſupernæ ultionis ira penſavit. Inter ipſum namq; ac Guthormum Haraldi filium ſubitò tanta clade confectum eſt bellum, ut eorum utroque cum innumeris alijs interempto, regla Danorum ſtirps atrociſsimis exhauſta cædibus, ad unicum ſuperioris Sivardi filium redigeretur. LII. SIVARDVS

HIC conſangvineorum jacturâ regnandi fortunam adeptus, utpote propinquorum nece quàm incolumitate felicior, relictis aliorum exemplis, per aviti negotij veſtigia decurrit. Repentè namq; ſtudioſiſsimus piratici muneris executor apparuit. Et utinam in abolendo Chriſtianiſmi cultu temerarium Regneriani ſpiritus non egiſſet hæredem. Siquidem religioſiſsimum quemque LIII. ERICVS II

ERICUS I. aut supplicijs insequi, aut rebus exuere, exiliòque mulctare perseveravit. Sed frustrà principium causer, cujus exitum probem. Laudabilior enim est vita, cujus initium turpe speciosus finis abripit, quàm cujus probabile exordium in culpas flagitiaque decurrit. Siquidem Ericus ad salutares Ansgarij monitus sacrilegæ mentis errore deposito, quicquid per ejusdem insolentiam commiserat, expiavit, tantumq; in excolenda religione se gessit, quantum egerat in aspernanda. Itaque non solum sanioris disciplinæ haustum docili animo traxit, verumetiam primævas maculas finali puritate pertersit. Hic filium Kanutum ex Guthormi filia, eademq; Haraldi nepte, progenitum superstitem moriens dereliquit.

LIV. CANUTUS I. Hujus infantiâ manente, regni pupilliq; tutor exposcitur. Verùm quoniam hujusce muneris advocationem præstare plerisq; vel invidiosũ vel arduũ videbatur, sortitione virum legi placuit. Prudentissimi namq; Danorũ in tã excellenti negotio arbitrario delectu uti pertimescentes, plus alienæ fortunæ, quàm suis sententiis permiserunt; electionis eventum fortuito magis quàm solido consilio delegantes. Quo evenit ut Ennignupus quidam amplissimæ atque integerrimæ virtutis, tàm onerosæ functioni humeros suos submittere cogeretur, decretamq; sorte administrationem ingressus, non minus universorum res, quàm singularia Regis incunabula tueretur. Unde & ei quidam parùm annalium periti medium in fastis locum tribuunt. Cumque Canutus decursis adolescentiæ spatijs ab annis virilitatem traxisset, amotis qui sibi beneficium educationis impenderant, ex penè desperato ad Iesu entem autor insperatæ probitatis evasit: hoc uno deflendus, quod absq; Christianæ religionis insignibus è vita ad mortem transitum babuit.

LV. FROTHO VI. Sed mox ad filium ejus Frothonem rerum summa concessit. Cujus fortuna armis belloq; alita, eò felicitatis excessit, ut provincias, quæ à Danis quondam defecerant, pristino adactas jugo, vetustis alligaret obsequis. Qui etiam seipsum apud Angliam jam pridem Christianismi peritam, solennibus aquis bumectandum exhibuit. Cæterum privatam salutem suam in publicam exuberare cupiens, ab Agapito, qui tunc civitatis Romanæ sacris præerat, Daniam divinitus erudiri petivit. Quod antequam votis exequeretur, absumptus est. Nam fatis suis Romanæ legationis præcurrit adventum; animo certe quàm effectu superior, tantumq; supernæ compensationis ob pietatis propositum assecutus, quantum cæteris præstatur ex opere.

LVI. GORMO Anglicus. HUJUS filius Gormo, cui quod ex Anglia oriundus extitit, Anglici cognomen incessit, patre extincto, promptiore fortunâ quàm diuturniore, apud insulam, regiam adeptus est arcem. Dùm enim Daniam disponendæ ejus gratia petisset, ex Anglia, longam parvuli secessus jacturam expertus est. Quippe Angli libertatis suæ fortunam in ejus absentia reponentes, publicam à Danis defectionem moliendo, præcipitem rebellandi fiduciam induerunt. Sed quò eum Anglia invidentius sprevit, hoc Dania fidentius coluit. Itaque dum ad duarum provinciarum utramque avidas imperij manus porrexit, alterа potitus, alterius irrevocabiliter dominationem amisit, nihil unquam fortiter pro ipsius recuperatione conatus. Adeò difficilè prægrandia continentur imperia.

LVII. HARALDUS. Post quem filius ejus Haraldus Daniæ regnator incessit ob hoc quidem obscurioris apud posteros memoriæ, egregiorumq; operum monimentis vacuus, quòd regis rum opum servator magis quàm propagator exciterit.

LVIII. GORMO. Post hunc Gormo arcem obtinuit, semper infensi erga religionem animi, Christicolarum perindè ac teterrimorum hominum respectum extinguere cupiens. Omnes hujusce normæ participes vario injuriarum genere fatigatos, quibus potuit calumnijs, insequi non quievit. Quinetiam ut priscum delubris cultum restitueret, templum in fundo Slesvicensi à religiosis conditum, tanquàm sacrilegum aliquod impietatis domicilium, ab imis fundamen-

GORMO.

damentorum partibꝰ demolitus est, quos suppliciis non attigerat, sacræ cellæ strage puniens. Hic tametsi proceritatis habitu eximius putaretur, parum respondentem corpori animum gessit. Ita enim mores suos intra regnandi satietatem continuit, ut servatâ potius quàm auctâ majestate gauderet, satiusq; tueri proprium, quàm alienum incessere duceret, magis de acquisitorum custodia, quàm acquirendorum incremento solicitus. Hic à majoribus conjugalia sacra celebrare permonitus, Anglorum Regis Edelrâdi filiam Thyram nuptiali studio insecutus est. Illa ut erat gravitate atque industriâ ante alias præstans, conditionem proco attulit, non antè se ei nupturam præfata, quàm Daniam sub dotis nomine recepisset. Eoque pacto intercedente, Gormoni desponsa, nocte, quâ prima genialem torum conscendit, sponsum perseverantissimis precibus aggressa in triduum se virilis concubitus experiem dimitti petivit, non antè rebus Venereis indulgere constituens, quàm matrimonium creandis liberis efficax futurum aliquo per quietem præsagio didicisset. Itaque simulatione continentiæ, matrimonij experientiam interpellabat, cognoscendæ posteritatis propositum pudicitiæ specie colorando; commerciumque libidinis distulit, verecundiæ figmento fortunam propagandæ successionis explorans. Alij eam, ut temperantiâ suâ tori socium Christianismi sacris adsciscerer, maritalis lecti blanditias detrectasse conjectant. Verùm quanquam Juvenis amori ejus flagrantissimo animo inhæreret, alienę tamen continentiæ, quàm propriæ voluptati obsequi prætulit; speciosiusque nocturnis motibus imperare, quàm lacrymosa amicæ vota repellere arbitratus est, profectas ab industria preces pudicitiæ propinquas autumans. Evenitque, ut qui mariti partes agere deberat, pudicitiæ custodem præstaret, ne in capite nuptiarum stuprosæ mentis notâ afficeretur, quasi plus libidinis viribus, quàm propriæ indulsisset verecundiæ. Cæterùm ne inconcessum virginis amorem libidinosa complexu præripere videretur, vicina latera non solum alterius complexibus exuit, sed etiam districto mucrone secrevit, atque ex cubiculari lecto suum ac sponsæ dividuum contubernium reddidit. Sed voluptatem, quam gratuitâ humanitate distulit, mox lætâ somnij specie delibavit. Quippe profuso in somnum animo, existimavit duos alites e conjugis suæ genitali parte prolapsos, sed alterum altero grandiorem, corpora supernè librantes, præpeti cœlum volatu petere, exiguoque tempore interjecto reversos, suis altrinsecus manibus insedisse. Secundò quoque ac tertiò parvula quiete retreatos, propassis alis aëri se credidisse: tandèmque minorem ex his ad se pennis cruore oblitis comite vacuum remeasse. Ea opinione attonitus, ut erat somno pressus, indicem stuporis questum edidit, ac totos penates tumultuoso clamore complevit. Quàm speculationem eo perconantibus famulis explicante, Thyra fœlicem se prole futuram autumans, omisso differendarum nuptiarum proposito, castimoniam, quam cupidè precata fuerat, avidius remisit; cœlibatumque ad venerem transferens, sponso gratam sui met potiendæ copiam tribuit; continentis animi virtutem admissi concubitus satietate pensando, præfata minimè se ei nupturam fuisse, nisi ex his adumbratæ quietis imaginibus certiorem fœcunditatis suæ fortunam hausisset. Itaque ut vafro, itâ inusitato consilio pudicitiæ simulatio in futuræ prolis agnitionem transivit. Nec fors opinionem ejus frustrata est. Brevi enim Haraldi atque Kanuti fœlix prole mater apparuit. Qui cum virilem attigissent ætatem, exerta classe effrenatam Selavorum insolentiam domuerunt. Nec Angliam quidem immunem ab hoc vexationis genere reliquerunt. Quorum Edelradus ingenijs delectatus, illatam à nepotibus vim voluptatis loco habuit, amplissimi benefitij nomine teterrimam amplexatus iniuriam. Multo enim amplius virtutis in eorum fortitudine, quàm pietate reposuit. Ideoq; ab infestis lacessi, quàm ab ignavis coli speciosius duxit, tanquam ex ipso fortissimo indolis habitu futurum virilitatis eorum specimen perviderет. Non enim ambigere potuit, quin extera quandoq; impetituri essent, qui materna tam auda-

auda-

GORMO. audacter exigerent. Adeò autem injurias offici; s antepofuit, ut prætericâ filiâ Angliam ijsdem testamento legaret, avitum nomen paterno præferre non dubitans. Nec imprudenter: quoniam aliquantò speciosius mares quàm fœminas regni usum decere noverat, imbellis filiæ ac fortissimorum nepotum conditionem separandam existimans. Quo evenit ut Thyra filios suos paternorum bonórum hæredes non invidenter exhæres ipsa conspiceret. Prælationem enim eorum honorabilem sibi magis quàm contumeliosam fore arbitrata est. Iidem crebris piraticæ quæstibus locupletati, summâ cum fiduciâ spes suas ad injiciendum manus Hyberniæ promoverunt. Cujus Rex, Duflinâ, quæ provinciæ caput habebatur, obsessâ, cum paucis admodum sagittariæ artis peritis conjunctum urbi nemus ingressus, Kanutum magna cum militum frequentia nocturnis ludorum spectaculis interpositum, insidioso fraudis circuitu, vulnificâ procul sagittâ petivit, quæ in adversum ejus corpus incidens, mortificum ei vulnus intorsit. Veritus autem Kanutus, nè periculum suum hostes effuso gaudio insequerentur, atq; ob hoc cladis suæ fortunam dissimulanter haberi cupiens, voce supremos anhelitus reddente, ludos absq; tumultuatione peragi jubet. Qua arte prius Danos Hyberniæ potitores, quàm suum Hyberhis exitum notum reddidit. Quis autem extinctum non plangeret, cujus disciplina militum suorum victoriæ consilio quàm spiritu diuturniore sufficit? Salus namq; Danorum in ultimas angustias deducta, ac pene desperationis periculis implicata, quia morientis ducis jussui paruit, brevi quos timuit, triumphavit. Quo tempore Gormo ad ultimum ætatis suæ finem provectus, ingentem annorum seriem luminibus captus exegerat, senectam ad ultimos humanæ conditionis terminos prorogando, magis de filiorum vita & incrementis, quàm reliquo spiritu suo solicitus. Tanta autem majoris filij charitate tenebatur, ut à se occidendum juraret, qui prior ipsius exitum nunciasset. Cumq; forte Thyra haud dubium de ejusdem exitio nuncium accepisset, nemine id Gormoni palàm insinuare audente, præsidium calliditatis amplexa, casum, quem ore prodere timuit, opere explicavit. Maritum namq; regio cultu exutum, tetriore circumdedit, aliaq; doloris insignia, per quæ causam luctus aperiret, admovit, quod antiqui talibus inter exequiarum actiones uti consveverant, acerbitatem mœroris habitus asperitate testantes. Tunc Gormo: En mihi, inquit, Kanuti fatum publicas? Et Thyra, idipsum (ait) tuo potius, quàm nostro, declaratur augurio. Quo dicto marito mortem, sibi viduitatis causam præbuit, nec antè filium, quàm conjugem planxit. Itaq; dum viro nati fortunam exprimit, alterum alterius funeri sociavit, amborumq; exequias paribus prosecuta lacrymis, huic conjugales, maternos illi planctus impendit; quanquam tunc temporis magis solatijs erigenda, quàm cladibus obterenda fuisset.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI NONI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER DECIMUS.

IIX. HARALDUS Blaatand.

Efuncto Gormone, Haraldus hæreditariæ dominationis fortunam conspicuæ fortitudinis operibus prosequi cupiens, trajectâ in Orientem piraticâ, circumpositum lacessivit Oceanum Sed absumpto interim Edelrado, quanquam sedulos quæstuosi negotij fructus decerperet, aliquantò plus tamen in avito fato amaritudinis, quàm ex tyrannide voluptatis accepit.

HARALDUS Blaatand.

cepit. Dum enim eum fortuna cumulatiùs barbaris ditavit opibus, Anglicis exuit; externâq; donatum prædâ, domesticâ atque hæreditariâ spoliavit. Siquidem Edelradi filius Adelstenus patris testamento præteritus indignationem suam literis, quibus Haraldus hæres scribebatur, opposuit, rescissoque parentis arbitrio, proprium æmulatus est. Igitur Norvagiæ Rex obtusi cordis homini amplissimæ rej summam cessisse ingemens, potiendæ ej[9] spe armatâ insulam classe petijt. Cujus cum se Adelstenus viribus minorem animadverteret, conficiendæ pugnæ fiduciâ vacuus, bellum ad obsequium transtulit, benevolentiam hostis, quem armis propulsare nequiverat, officijs capessere cupiens. Non solum enim Regem amicissimo vultu, benignissimoq; excepit alloquio, sed etiam, quò salubrius patriam armis hostilibus liberaret, filio ejus Haquino, admodum tenero, educationis impensam pollicitus, regnum se pariter testamento legaturum promittit. Quam rem maximè, ut Norvagicis armis adversum Haraldum uteretur, oblatu dignam putavit. Ejus namq; ferociam pertimescens, orbitatem suam gratuito hærede solari, quàm violentum expectare, satius existimavit. Rapuit hostis conditionem præceps, propositamq; pactionem amplexus, tantum de offerentis humanitate præsumpsit, ut filium proprio spiritu chariorem inexploratæ ejus fidei credere non dubitaret.

Post hæc Haraldus reductis ab Oriente copiis, quanquam ad impetendum avunculi factum præcipuis juris viribus invitari poterat, nihilominus impunitam ejus ambitionem dissimulatæ indignationis patientiâ præterire sustinuit, justisq; operibus piè carere, quàm crudeliter potiri maluit. Post paululum verò temporis Haquinus audito paterni fati nuncio, cum proficiscendi gratia velis navigationem instrueret, magno supervenientis Adelsteni impetu revocatus, paulisper omisso ventorum usu, propius littori navigium egit. A quo post cætera morum documenta, quibus quotidie informabatur, novi quid accepturum se ratus, nè inter epulas obscuro se vultu gereret, sed magis in circumspiciendis amicis hilari oculorum habitu uteretur, audivit. Quem enim Adelstenus compluribus alijs honestatis præceptis imbuerat, etiam aptos convictui mores ignorare passus non est. At cui parentis mors Norvagiam cessit, paulò post præceptoris occasus Angliam patefecit.

Veritus ergo Haraldus, ne injuriarum tolerantia, quæ hactenus consangvineæ charitatis respectui dabatur, deinceps in ignaviæ verteretur opprobriũ, & quod moderationis esset, vitio applicaretur; Norvagicæ rei turbatione primam Haquino jacturam inferendam constituit; domesticis ejus viribus debellatis, externas facilius obterendas existimans. Cum itaque res barbaras regia executione tractasset, in Daniam reversus, occursu Haraldi, Gunnildæ filij, adversus eundem Haquinum auxilia petentis, excipitur, pollicentisque se tributa daturum, si Danicæ opis beneficio efficacia partium suarum adjumenta sumpsisset. Enimverò inter acerbissimos rerum casus clementissimam Regis humanitatem expertus est. Hevindo enim atque Karlholftho pugnæ adjutoribus receptis, sexaginta navium classe donatus, petiti præsidij compos abscessit, evenitq; ut plus spei in auxilio Danorum, quàm metus in sua adversitate reponeret. Igitur navigationem remensus, adversus hostem navalis pugnæ copiâ non suppetente, terrestrem exercuit: in qua Hevindus Haquinum, ut in primos præliantium globos progrederetur hortatus, ipsum clarius sui indicium exhibentem, inusitatæ magnitudinis securi petijt, attigissetq; ni satellitum quidam adactum Regi ferrum proprij corporis periculo fefellisset. In quem Hevindus tanta vi districtæ bipennis aciem egit, ut ferrum medio corpori elapsum nullum inter artus obstaculum reperiret. Quod cum terræ altius illapsum, genibus nixus abstrahere conaretur, ab Haquino interfecti militis corpus conscendente perfoditur. Incertum ergo, uter alteri plus pietatis impenderit. Ille enim salutis suæ impendio Regis fatum repulit, iste servatoris sui cladem speciosissimâ ultione pensavit, cujus beneficio fatum effugerat, exitium ultus. Et quid hujus militis operâ clarius, qui alienæ incolumitati quàm suæ propior, voluntarium pro duce spiritum erogavit, privatæq; mortis

objectu, ne publica sociorum salus periclitaretur, effecit? Interea Thoralvus,quem Haquinus ad exturbanda hostium terga in insidijs collocaverat, superveniens,edito in aciem impetu,Karlhostho mortem,Danis fugam inflixit.Enimvero cæterorum fortunam unius inclinavit occasus.Haquinus autem palantes pertinacius urgere veritus,effusas sociorum habenas salutari consilio revocavit,nè qua improvidi militis incuria effici posset,ut in victricem victæ partis fortuna recideret. Igitur æqualis ambarum partium strages parem utrobiq; belli successum effecerat. Nam etsi altera victoriæ propior videbatur,cladibus tamen victam æquabat. Repetente verò classem Haquino incredibile memoratu monstrum incidit.Jaculum namq; vago ancipitiq; discursu supernè inter auras oberrare conspectum,non minore intuentes metu,quàm admiratione complevit.Siquidem in diversas partes dubijs reflexibus agitatum,figendi vulneris locum exploratius prospicere videbatur. Quod miraculum cunctis immani stupore prosequentibus, incertisq;, quidnam res tam inusitata portenderet, subitò casus in solius Haquini caput suspectum omnibus periculum transtulit.Arbitrantur quidam matrem Haraldi Gunnildam procurato maleficijs spiculo victi filij pœnas à victore sumpsisse. Haraldus itaq; insperato hostis exitio regnandi fortunam adeptus, triennio promissum Danis bonæ fidei vectigal exhibuit.

Eâ tempestate Sturbiornus,Svetici Regis Biornonis filius,à patrui Olavi filio Erico,regno spoliatus,petendi auxilij gratia ad Haraldum, cui Thyra mater extitit,cum sorore Gyritha supplex migravit: tantoq; apud eum paratiorem amicitiæ locum reperit,quantò illi ejusdem sororis suæ matrimonium liberalius promisit. Post hæc Haraldus armis Sclaviâ potitus,apud Julinum nobilissimum illius provinciæ oppidum,Sturbiorno duce, competentia militum præsidia collocavit.Quorum piratica egregio animorum robore celebrata,ac finitimis paulatim trophæis alita,eò demum ferocitatis excessit,ut continuis nautarum cladibus septentrionalem repleret Oceanum.Ea res plus Danico imperio, quàm ullum terrenæ militiæ negotium attulit. Inter quos fuere Bo, Vlff, Karlshefni,Sivaldus, alijq; complures, quorum prolixam enunciationem tædio quàm voluptati propinquiorem stylo prosequi supersedeo. Inter hæc Sturbiornus ultionis aculeo lacessente,acceptam Injuriam pensare cupiens Haraldo In opem accito, memorem damnorum iram adversus invisam Erici dominationem distrinxit. Cujus rei gratiâ Haraldus in Hallandiam proficiscens, Theutonicæ irruptionis nuncium, quæ à Cæsare Othone gerebatur, accepit. Igitur alienæ rei impetitionem, quàm propriæ defensionem, langvidiore studio prosecutus, externæ pugnæ proposito domesticæ curam anteposuit, reflexoq; in Jutiam cursu,ad opem oppressis ferendam præcipiti celeritate contendit.Sed eo superveniente, Cæsar Jutiam,utpote Regio ductu vacuam,nullo resistente permensus,cum Lymici sinus objectu tunc temporis Wendalam aquis claudentis,ulterius excurrere vetaretur, conjectâ in undas lanceâ, non solùm iter ad Fydoram reflexit,verùm & similimum fugæ reditum habuit. Siquidem hastam,cujus usũ habebat,maritimos in fluctus relinquendi monimenti gratiâ jaculatus,suum freto vocabulum indidit.Verum ut impetu gravis,ità exitu vanus apparuit.Haraldus quippe ardentissimo cursu abscedentes hostiũ reliquias insequutus,Epponem extremi agminis ducem,cum ijs quos reperit,trucidavit. Interea Sturbiornus cõtumeliosa militum adhortatione compulsus,fortunam suam temerè sociorum fortitudini credidit,inq; proprium exitium ruens,regiarum partium reditum stolidâ præcessit audaciâ.Bellum enim præproperè ausus, rebus Sveonum per incuriam lacessitis, occiditur. Et sanè hostilibus gladijs ultrò jugulum subjicit, quisquis in urgenti aliquo discrimine magis alienæ temeritati, quàm propriæ obsequitur providentiæ.

Post hæc Thyra,quò patriam à clandestinis exterorum irruptionibus tutiorem præstaret, quantum à Slesvico ad Occidentalem Oceanum patet,vallo & fossaq; proscindere aggressa est, superq; jacto aggere tenacissimi operis terrenum molita est munimentum.Cui postmodum Waldemari Regis,Absalonisq;

Danicæ gentis Antistitis, consimilis erga patriam pietas murum cocti lateris superjecit, uti potiùs veteris valli occiduos lapsus solidior novæ molis structura reficeret, quàm debilem ejus situm crebrior in posterum ruina submitteret. Siquidem priori munitione fundamenti loco usi, imperfectum fœminæ virtutis propositum virili prudentia compleverunt, tantò excellentius opus edentes, quantò se muliebri noverant industriâ clariores. Eadem quoq; cum sub specie fœminæ virilem animum gereret, Scaniam Sveticâ dominatione compressam præstandi tributi onere liberavit. Itaq; hinc muro, inde armis hostem repellens, diversis patriæ finibus par tutelæ beneficium peperit. HARALDUS Blaatand.

Interea defuncto apud Norvagiam Haraldo, filius ejus Haquinus patriam hæreditariæ pensionis ignominiâ exuere cupiens, cum Haraldum, auditis, quæ Cæsar apud Jutiam gesserat, Germanicis diutulè bellis implicandum speraret, palam detrectandæ stipis audaciam præbuit, plus spei ac fiduciæ ex Saxonicis armis, quàm suis viribus capiens. Verùm Haraldus rebus cum Imperatore compositis, consortium Catholicæ religionis amplexus, divinam humanamq; pacem regno suo conciliavit: sicq; Haquinum conceptæ inaniter spei irritum reddens, seipsum errore, patriam prælijs liberavit. Compertâ verò Haquini defectione, tantò in Norvagicæ juventutis contumaciam asperiùs animadvertendum putavit, quantò eam adversum se cervicem insolentius extulisse cognovit. Missâ igitur adversus hanc Julinæ piraticæ manu, Buö atq; Sivaldo ducibus contemptus sui ultionem mandavit. Quorum Haquinus perspectis copiis, cum intolerabile rebus suis onus imminere cognosceret, excipiendi ejus materiâ non suppetente, tanquam humanæ opis diffidentia, divinam amplexus, superos insitato piaculo propitiandos curavit. Duos siquidem præstantissimæ indolis filios hostiarum more aris admotos, potiendæ victoriæ causâ nefariâ litatione mactavit, nec sanguinis sui interitu regnum emere dubitavit, patrisq; nomine quàm patriâ carere maluit. Sed quid hoc Rege stultiùs, qui geminam charissimorum pignorum stragem, incertis unius pugnæ eventibus impendendo, fortunam belli parricidio petere, & orbitatem suam muneris loco dijs bellorum fautoribus erogare sustinuit? Quo evenit, ut Dani marium cum eo navali certamine conferentes, quocunq; militaris discursus impetum contulissent, infestam nimbi vim, quâ tanquã ab hoste læderentur, exciperent. Cæterum coörti imbris maleficium ità nostrorum vertices insuſitatis grandinis ictibus converberavit, ut eorum oculi veluti quibusdam nimborum spiculis lacessiti, prospiciendiq; penitus facultate defecti, graviorem ab elementis pugnam quàm ab hoste sentirent. Accidit ergo ut Norvagienses cœli quàm suis viribus fœliciores, Danos districtam adversum se numinum iram haud dubiè sentientes, antè fuga quàm cædibus implicarent. Inter quos Carlshefni ac Sivaldus à victoribus capti, quanquam dimicando speciosissimam rei militaris operam edidissent, aliquantò tamen plus laudis in vinculis quàm prælio meruerunt. Haquinꝰ enim celeberrimam Danicæ juventutis fortitudinem exploratiùs nosse cupiens, duos, qui captivorum patientiam plenius experirentur, admovit. Tantum enim virium animis eorum à natura insitum esse fama fuerat, ut etiam recept's in vultum ictibus, ne leves quidem superciliorum motus ederent, atq; adversus omne percussoris irritamentum in eodem animum habitu continerent. Cujus experientiæ gratia prior Sivaldus ingenti satellitis fuste percussus, oculos motu vacuos præbuit. Quinetiã eò minus fortunæ cessit, quò miserius virtutis suæ experimentũ habuit. Nec minus in reliquo mentis robur apparuit. Karlshefni enim aliũ districta securi capiti suo imminentem pulsu pedis humi postravit, applicatumq; cervici suæ ferrũ manibus ferire conantis excutiens, ut erat vinculatus, arripuit, quéq; lapsu affecerat, capite spoliavit. Enim vero ut strenuo itai mpigro nisu periculum audacia præcucurrit. Neq; enim captivi virtus inter vinculorũ stridorẽ vigore suo exui potuit, quin & inter gravissimas cõtumelias, eò clariorẽ fortitudinis suæ experientiã præbuit, quò incitatiorẽ fortunæ adversũ se fremitũ sensit. Sed nec illi aus mortis propinquitas, aut catenarũ contumelia, quò minus liberũ fortitudinis opꝰ ederet, obstare valuit.

HARALDUS. Blaatand.

Quorum conſtantiam admirans tyrannus, ut utroque potius bono milite uteretur, quàm in utrumque animadverteret, remiſſionem pœnæ, dummodo partes ſuas fide atque amicitia colerent, pollicetur. Illi vero violentum obſequium vitæ reſpectui erogare indecorum putantes, utpote alienæ fidei quàm propriæ ſaluti propiores, conditione inſolentius ſpreta, turpi pacto prorogandi ſpiritus beneficium expetere noluerunt. Quo viſo Haquinus, ne patientiæ punitor magis quàm probator exiſteret, virtuti eorum incolumitatem tribuendam putavit.

Haraldum verò duos ex Gyritha filios ſuſtuliſſe memoriæ proditum eſt. Quorum major Haquinus excellentiſſimæ indolis habitu, ac fœlicisſimis naturæ incrementis, fratris Svenonis fulgorem ſuppreſſerat. Idem Sembos aggreſſus cum militum animos periculoſi belli reſpectu aliquantò infractiores animadverteret, quò melius fluctuantibus fugæ ſpem demeret, ignem ſubductæ claſſi ſubjecit, eoq; neceſſitatis duramento imbecillitatis ignaviam repulit. Effecit enim ut navigiorum facultate defecti, reditum victoriâ ſtruendum animadverterent. Itaq; quo æquiore animo ſeipſum claſſe ſpoliavit, eo tutiore hoſti ſpolia detraxit. Miſerta eſt tunc profectò fortuna Danici ducis, à navigiorum jactura nautarum præſidia mutuantis, cum ſummam claſſis inopiam opem victoriæ cerneret. Igitur ut prudenti, ita periculoſo conſilio ſalutarem miniſtravit eventum. Potiti enim Sembiâ Dani, necatis maribus fœminas ſibi nubere coëgerunt, reſciſſaq; domeſticorum matrimoniorum fide, externis avidius inhærentes, ſuam cum hoſte fortunam communi nuptiarum vinculo partiti ſunt. Nec immeritò Sembi ſangvinis ſui contextum à Danicæ gentis familia numerant. Adeò enim captivarum amor victorum animos cepit, ut omiſſa redeundi cupiditate, barbariē pro patria colerent, alienis quàm ſuis conjugijs propiores.

Poſt hæc Thyra Danicæ majeſtatis caput abſumpta eſt. Cujus corpus Haraldus ampliſſimo funere elatum magno cum omnium plangore, non longè à patris tumulo ſepulturæ mandavit. Neq; enim tam acri jactura cujusquam penates mœroris expertes eſſe poterant, privato funere publicam patriæ fortunam expiraſſe credentes. Ubi nunc quoq; ſacrarium perſpicere eſt, duorum conjugum ſocialibus buſtis interſitum.

Nec ſilentio implicandum quod ſequitur. Toko quidam aliquamdiu Regis ſtipendia meritus, officijs, quibus commilitonum ſtudia ſuperabat, complures virtutum ſuarum hoſtes effecerat. Hic fortè ſermone inter convivas temulentiùs habito, tam copioſo ſe ſagittandi uſu callere jactabat, ut pomum quantumcunq; exiguum baculo è diſtantia ſuperpoſitum, prima ſpiculi directione feriret. Quæ vox primùm obtrectantium auribus excepta, Regis etiam auditum attigit. Sed mox principis improbitas, patris fiduciam ad filij periculum tranſtulit, dulciſſimum vitæ ejus pignus baculi loco ſtatui imperans. Cui niſi promiſſionis auctor primo ſagittæ conatu pomum impoſitum excuſſiſſet, proprio capite inanis jactantiæ pœnas lueret. Urgebat imperium Regis militem majora promiſſis edere, alienæ obtrectationis inſidijs parùm ſobriæ vocis jactum carpentibus. Itaque ex dictis etiam non dictorum effectui obligatur, evenitq; ut conatus ſuos ad id, quod minùs præſumebat, erigeret; & quod parùm profeſſione coluerat, plenius experientiâ celebraret. Neq; enim ſolida virtus tametſi detractionum laqueis implicata, juſtam animi fiduciam abjicere potuit. Quinetiam eò certius, quò difficilius, experimentum accepit. Exhibitum itaque Toko adoleſcentem attentius monuit, ut æquis auribus, capiteq; indeflexo quàm patientiſſimè ſtrepitum jaculi venientis exciperet, ne levi corporis motu efficaciſſimæ artis experientiam fruſtraretur. Præterea demendæ formidinis conſilium circumſpiciens, vultum ejus, ne viſo telo terreretur, avertit. Tribus deinde ſagittis pharetrâ expoſitis, prima, quam nervo inſeruit, propoſito obſtaculo incidit. Cui ſi fortuna caput adoleſcentis objeciſſet, haud dubie in patris periculum nati pœna recideret, ſpiculiq; error percuſſorem percuſſi exitio ſociaſſet. Virtutem ergo patris an ingenium filij impenſiori admiratione proſequar ambigo, quorum alter artis ſuæ prudentiâ parti-

parricidium cavit, alter corporis animiq; patientiâ sibi sospitatem peperit, patri pietatem servavit. Enimvero juvenile corpus senilem animum roboravit, tantum fortitudinis inexpectando jaculo exhibens, quantum peritiæ pater in emittendo præbuerat. Itaq; constantiæ suæ beneficio, ne sibi spiritus, patri salus eriperetur, effecit. Interrogatus autem à Rege Toko, cur plura pharetræ spicula detraxisset, cum fortunam arcus semel duntaxat experimento prosequi debuisset: Ut in te, inquit, primi errorem, reliquorum acumine vindicarem, nè mea fortè innocentia pœnam, tua impunitatem experiretur violentia. Quo tam libero dicto & sibi fortitudinis titulum deberi docuit, & Regis imperium pœnâ dignum ostendit. Sed iis necessitatum procellis erutum, paulò post par malis tempestas implicuit. Haraldo enim ejus se artis, quâ Finni nivales saltus peragrant, peritiorem jactanti, Toko in consimili genere laudis suam ausus conferre virtutem, apud Kollam rupem editæ professionis experimentum præbere compellitur. Sed quod minus exercitio celebraverat, plenius à virtute mutuatus est. Eminentis enim scopuli cacumine conscenso, exiguo se fusti credidit, lubricasq; plantis tabulas adaptando, rapidum in præceps vehiculum egit. Cujus præcipiti raptu in prærupuos silices actus, nihilominus debitum ejus regimen intrepida manu continere sufficit. Neque illi aut periculi magnitudo, aut ullus animi stupor, quò minus firmo se corpore contineret, officere potuit. Exterruisset alium conspecta præcipitij immensitas, atq; ante ipsum periculi ingressum plena metus hebetudine confecisset. Tandem illiso cautibus vehiculo, cui insistebat, excussus, fortuito fustium fragmento solidum incolumitatis præsidium reperit, fatoque alioqui propinqvus felici naufragio insperatam salutis anchoram apprehendit. Enimuero acriùs clivo impactus, perfracti vehiculi damno tutum cursitandi eventum habuit. Nisi enim impetum ejus invia petrarum robora, vastæque voragines interpellassent, haud dubiè procursum subjectum rupi pelagus excepisset. Ubi à nautis exceptus, inviso Regi tristiorem fortuna sua famam reliquit. Vehiculi quoq; fragmenta à navigantibus inter undas reperta, falsò periculi ejus fidem auxerant. Ipse vero suspectam Haraldi præsentiam reputans, quod virtuti suæ præmiorum loco pericula proponi cognosceret, studiorum suorũ exercitia ad filij ejus Svenonis militiam contulit.

HARALDUS Blaatand.

Post hæc Haraldus totam regni classem exercens, ne parvo apparatu magnæ molis pondus aggrederetur, junctis hominum boumque copijs insusitatæ magnitudinis saxum Jutico littore repertum, quo matris tumulum insigniret, abstrahi jussit. Interea qui cum Svenone classi præerant, Haraldi imperium, tùm quia divino cultui favorem tribuerat, tùm quia inusitatis plebem oneribus adigebat, perosi, quendam compositum & subornatum, qui Svenonem, an arma adversus patrem sumere, regnoq; potiri vellet, callide percunctaretur, inducunt. Quo mandato Sveno ad regnum parricidio petendum adductus, percunctanti grates habuit, libenterq; se patriæ dignatione usurum respondit. Quo accepto, majores exploratam ejus cupiditatem securius amplectentes, occultis animorum commentis audacter evidentiam præbuerunt. Enimverò quod clandestinis motibus texerant, apertius executi, continuò Regem eum publicâ acclamatione decernunt. Inter hæc Haraldus circà tractum lapidis occupatus, quendam suorum è classe supervenientem arctius percunctari cœpit, an tantam aliàs molem mortali manu tentatam conspexerit? Ille se majoris ponderis ductum humanis viribus effectum recenter oculis subjecisse commemorat. Quod Rege crebris percunctationibus prosequente, nuper, inquit, cum Dania tibi subduceretur, intereram; ipse, uter onerosior tractus extiterit, penses. Ita Haraldus cum alieno judicio cœpti gloriam quærit, erepti regni nuncium accepit. Pœnituit tunc Regem pecudalibus jugis humanas alligasse cervices. Nam cum omisso vehendæ molis proposito, tractum saxi in belli apparatum convertere voluisset, gravissimum militis supercilium expertus est. Exercitus namq; tàm probrosi officij contumelia lacessitus pro quo jugum tulerat, arma capere recusavit. Neq; enim majestatis imperio

HARALDUS. Blaatand.

imperio aut prece adduci potuit, ut ejus capiti incolumitatem quæreret, qui omnium cervices erubescendâ jussione damnasset. Nonnulli tamen popularis sententiæ expertes, inter publicæ consternationis procellas consuetâ se erga Regem charitate gesserunt. Quibus adjutoribus usus, dum filij conatus armis elidere nititur, acrius sangvinis sui viribus oppugnatur. Siquidem bello à Svenone victus, fugam suam Sialendiæ credidit, contractisq; ex ea viribus, rursum consimilem fortunæ habitum navali ex certamine retulit. Jamque domesticis exuto copijs, externa manus imploranda restabat. Igitur relictâ patriâ Julinum Danicis armis refertum, utpote fidissimum militiæ suæ gremium, exilio petivit. Interea Sveno nondum paterno odio pietatem violasse contentus, conciliandæ sibi plebis gratia, effusis impietatis habenis delendorum sacrorum curam animo pertinacius sumpsit, omniq; divinitatis cultu patria ejecto, victimarios templis, aris libamenta restituit. Quem rursum pater mixtis Danorum Sclavorumq; copijs apud Helgenes littus aggressus, diem prælio, tam fugæ quàm victoriæ alienus, extraxit: in quo defatigati exercitus, nectendæ pacis gratia, posteram lucem colloquio tribuunt. Cum forte Haraldus creandæ compositionis fiduciâ licentius evagatus, in angustiores nemoris partes concessit. Ubi cum exinaniendi ventris gratia arbustis insideret, à Tokone injuriarum suarum ultionem sitiente, sagittâ vulnus excepit, idemq; saucius à suis Julinum relatus, celerem vitæ exitum habuit. Corpus ejus Roskildiam missum, apud sacrarium nuper ab ipso conditum, solennem sepulturæ locum recepit. Ingrata enim olim bonorum suorum patria, pijssimi ducis opera sera animadversione complectens, quod minus vitæ ejus præstiterat, funeri plenius deferendum putavit: omnibusq; humanitatis nervis exequiarum cultui insistens, cujus spiritum superbè oderat, clementer cineres amplexata est.

LX. SVENO. Tuffeskeg.

Defuncto Haraldo, Sveno prosperam sibi in divina sæviendi occasionem venisse gavisus, totam religionis stirpem ab radice convulsit, eoq; autore Dani susceptū divinitatis cultum repetita superstitione mutarunt; hoc liberius erroris sui recursum complexi, quò certius amarissimum ejus reprehensorem occidisse cognoverant. Quam temeritatem vindex contemptus sui divinitas, non parva rerum acerbitate pensavit, auctorem ejus tristissimis fortunæ vicibus insecuta. Ipsum namq; deserendæ religionis ducem perquam graviter affectum, violentissimis casibus implicare non destitit, lætisq; successibꝰ spoliatum, amarum vitæ usum experiri coegit. Quippe à Julini oppidi accolis piraticâ Daniam incessentibus captus, facta sibi redimendi potestate, corpus suum auro semel, argento bis rependendum promisit. Eâ summâ à Danis ob deserta sacra nimio eum favore prosequentibus contributâ, patriæ restitutus, nihilominus oculos densissimis ignorantiæ tenebris obfusos conspicuæ lucis radijs admovere contempsit. Enimvero plenum nequitiæ portentum, paternoq; animo parum respondens, ab eximio ejus splendore in profundum caliginis secedere non erubuit. Sed cui propria damno labes extitit, aliena usui benignitas fuit. Idem secundò consimili fortuna affectus, nobilium liberis vadibus pro se datis, priorisq; summæ pactione interpositâ, redemptionis præsidium impetravit. Sed cum promissum æs ex proprio fisco solvere nequiret, omnibus qui pro salute ejus filios proprio spiritu chariores prædes dederant, nunc publicè, nunc privatim saltus ac nemora venditabat, eorumq; pretium protinus captivitatis suæ autoribus numeravit. Enimvero Scani ac Sialandenses communes sylvas publico ære comparaverunt. Apud Jutiam verò non nisi familijs propinquitatis serie cohærentibus, emptionis communio fuit.

Eo tempore piraticæ usus nostris creber, Sclavis perrarus extitit: qui ob hoc latius ad eos manare cœpit, quod Julini oppidi piratæ, patriæ studijs adversum patriam usi, eò maxime Danis, quod ab ipsorum ingenijs traxerant, nocu-

nocuerunt. Quem incursationis morem nostris annis Waldemari Regis, Maximiq; Pontificis Absalonis, propensæ pro civibus excubiæ domuerunt. Quorum strenuo interventu tranquillus terris cultus geritur, tuta aquis navigatio celebratur. SVENO Tuffveskeg.

At Sveno oppressionum suarum vindictam sitiens, maximeq; Julinum, perindè ac scelestissimi contubernij domicilium armis evertere cupiens, sinum, quo Møen insula à Falstria secernitur, Regia classe complevit. Qui cum se mox in Sclavorum effusurus provinciam videretur, qui Julini constiterant, audacter callidi, impetum hostis arte præcurrendum duxerunt. Nam cum muniendæ classis gratia nocturnas à Danis circumiri vigilias nossent, delectos remiges subornaverunt. Qui manè anticipato vigilum more, simulatoq; ab excubijs reditu, frequentem liburnis portum brevi lintre permensi, cum ad Regis usq; navigium processissent, esse gubernator dixit, quod secretius eum nosse admodum oporteret. A quo Rex noctu exploratæ rei nunçium afferri ratus, detracto navigij tegmine, capiteq; exerto, veluti familiaris colloquij gratia acclive vocanti corpus præbuit. Quem ut ille insidijs opportunum animadvertit, subitò cervicem ejus perquam violento amplexu corripuit, liburnæq; detractum, apparitorum ope myoparoni suo injiciendum curavit. Nec segniter fugam nautæ concitatis remorum ictibus expetebant. Ita præsidium strenuæ calliditatis amplexi, quod armis nequibant, insidijs promoverunt. Igitur qui paulò antè in majestatis fastigio fulserat, tunc barbarorum miserabile mancipium contumelioso ludibrio fortunæ effectus. Nescio patris major, an religionis injuriâ, provinciam, quam parentis exilio violaverat, ministram carceris ultricemq; parricidij sensit, patriam quam sacris spoliaverat, etiam opibus exuere necesse habuit. Neq; enim ocyus à suis juvari poterat, utpote quibus primum detrahenda navigijs tegmina, aptandi foris remi, extollendæq; undis anchoræ fuerant. Cessit igitur expeditio fraudi: nec barbariem absq; regio ductu petere ausa, solutâ classe domesticis militem littoribus reddidit.

In qua fortunæ violentia Sveno virili defectus auxilio, fœmineum expertus est. Nam cum exhaustis regni opibus, nè aurum quidem redemptioni ejus suppetere videretur, tanta ei matronarum humanitas affuit, ut detractis aurium insignibus, cæteroq; cultu, certatim digestam pondere summam explerent, plus commodi in salute principis, quam amœnitatis in ornamentorum suorum specie reponentes. Adeò in liberando eo utraque sexus unius humani voti curam habuit. Ita matronalis stolæ publicum columen privatis facultaribus emere voluptari magis quam oneri fuit. Neq; enim ejus capiti incolumitatem publicæ stipis impendio petere dubitatum est, qui primus deserendæ religionis constantem se gessisset auctorem. Enimvero ignara perditionis suæ patria, summum scelus, amplissimis beneficijs rependere pietatis loco duxit, parentis ac numinis violatorem indebito gratulationis officio prosecuta, quodq; pœnis expiandum fuerat, obsequijs pensans. Quanto enim Haraldi odio tenebatur, tanta Svenonis charitate flagrabat, auctorem religionis fastidio, aspernatorem benevolentiâ insequendo. Ita populus sacrilegi animi probator, religiosi punitor, quantum in patris sanctitatem contemptus, tantum in filij labem honoris congesserat: cultumq; ejus, quia sacrorum morem abrogaverat, copiosa favoris indulgentia prosequutus, ter Regem à piratis captivum interposita munerum pactione receperat. Nec illi quidem ad præmia matronarum obsequio exolvenda ingrata mens fuit. Nam fœminis deinceps participandarum hæreditatum jus, à quibus antè lege repellebantur, indulsit. Ut autem argentum priori summæ debitum contraheret, agros ac latifundia vænire jussit, utq; ab exteris ipse vænijt, ita vænalem suis patriam fecit. Ita nescio macie miserior an felicior fuerit, quæ quantum ejus corpori detraxit, tantum censui pepercit, opesq; attuum consumptione servavit. Cæterùm barbari nondum rebus eum exuisse contenti, truculentius affectum jurare etiam, iram remissurum, compellunt, gemina miserum pactione torquentes. Sed alteram exhibere difficile, alteram

SVENO Tiuffveſkeg.

admittere turpe. Opes enim hoſti fundere neceſſitati convenit, injuriæ vero reſpectum abijcere, pœnasq́; impunitate penſare, vicinum rubori beneficium eſt. Siquidem ut violentiæ cedere infirmum, ita vindictam ejus abdicare probroſum. Quippe ſupra vires cogi, quàm viribus remiſſè uti ſpecioſius. Nec ſegniter, exuendæ captivitatis cupidus, ſacramento omittendæ ultionis exhibito, propoſitæ conditionis partes admiſit; hoſtemq́; non minus fruendæ ſecuritatis beneficio, quàm auri impendio locupletavit; hoc magis ſervilem ſe exhibens, quò turpius libertatem imperrare ſuſtinuit. Tantum autem transfugarum erga patriam charitas valuit, ut cum regiam Danorum ſtirpem ad unicum Haraldi filium redactam eſſe cognoſcerent, quo minus alienis ſumma cederet, ſaluti ipſius parcendum exiſtimarent. Quamobrem opes ejus, non exitum ſitientes, egeſtatem ſuam cenſu ſolari quàm ſangvine maluerunt.

Nec tamen erga deſertorem ſacrorum principem divinæ correptionis aculei quieverunt. Nam Svetiam quoq; Danorum rebus infeſtam fecère. Cujus Rex Ericus agnomen à victorijs mutuatus, per Haraldum jampridem latam Sturbjorno adverſus Sveones opem memoriæ ſubjiciens, perquam graviter in Svenonis caput exarſit Utq; ſui vindictam perageret, exercitum in Daniam trajecit, expugnatione filij parentis noxam penſare cupiens. Quanquam enim eum arctiore materni ſangvinis nexu contingeret, iram tamen affinitati prætulit, eò quidem fidentius, quòd Svenonis fortunam ſæpius ægram atq; fractam, ac crebris detrimentorum incurſibus laceſſitam, ſuam jugiter in ſummo felicitatis cardine verſatam noverat. A quo Sveno bello Scanico victus, relicta excellentis pulchritudinis filia Tbyrà, aviæ nomen referente, (quæ quâ matre orta fuerit ignoro) Olavum Tryggonis filium Norvagiæ regimẽ gerentem exilio petivit, eò quidem ampliori ſpe, quod patrem ejus jampridem regno exactum, Haraldi ſuccurſu reſtitutionem impetraſſe meminerat. Is quanquam regio nondum titulo cenſeretur, regijs tamen partibus pleno procurationis officio fungebatur. Quo beneficio quanquam obligatus eſſet Olavus, nihilominus debitam patris ejus meritis gratiam referre negligens, profugum ac ſupplicem ſprevit, omniaq́; momenta petitæ opis abnegans, nullum penè miſero ſuffragium præbuit. Neq́; enim exuli ſuccurrit, nec aſpernabatur illum à ſe repelli, à cujus parente ſuus patriæ redditus fuerat. Cujus repulſæ Sveno contumelia ſuggillatus, ad Anglorum præſidia convolavit. Quorum Rex Eduardus ætate admodum tenera, auxilij petitorem ambitionis notà perculit, exiſtimans non tam opem à profugo peti, quam exilij ſimulatione regnum à callido repeti; fortunæq́; inopiam argumentum aſtutiæ reputans, obſeratis exulem auribus averſatus eſt. Adeò paterna felicitas ſuſpectam nati miſeriam fecerat. Ita maligni animi ducibus ſpes ſuas precesq́; fruſtrantibus in Scotiam profectus, clementiam quam in aliquantò mitiore gente non reperit, apud efferata barbarorum ingenia ſenſit. Adeò enim volubilis fortunæ varij atq; ancipites motus exiſtere conſveverunt, ut interdum humana mens ubi ſperatis fallitur, inſperata facilius aſſequatur.

Hac fortunæ ſævitiâ Sveno ad amplectendam religionis charitatem adactus, abſtractos caligine oculos ſalutari lucis contemplatione ſuffudit. Nam cum duos maxime reatus ſuos, parricidium atq; ſacrilegium, totidem graviſſimis ſupplicijs captivitate atq; exilio abundè mulctatos animadverteret, piam neglectæ ſalutaris diſciplinæ verecundiam egit, converſoq́; in curam ſacrorum animo, utriusq; delicti contagium plenis pœnitentiæ lachrymis expiavit. Quinetiam cunctis circa ſe ritè peractis, lavacri uſum promptiſſimo religionis tenore percepit. Cujus quanta prius labes extiterat, tantum poſtea robur ac columen evaſit. Nec ſegniter pœnitentiæ beneficio permulſa Deitas propitij numinis favore priſtinum ei fortunæ ſplendorem conciliavit;

liavit: annoq; exilij ipsius septimo, decedente Erico, promptum regni introitum struxit; pro exilio patriam, pro paupertate amplissimum decus, ac summam largita potentiam. Nam Erici filius Olavus cum matre Syritha Svetiam repetivit, ibiq; degens regnum materno arbitrio subjectum habuit. Ita Sveno eodem penè tempore & religioni paruit, & patria potitus est. Ne autem quorum favorem impietate contraxerat, sanctitatis irritamento odia in se repente trajiceret, publice dissimulatâ religione, privatim exhibitâ, pium mentis habitum texit. Itaq; diversi motus ijsdem præcordijs inclusi, summa formido ac sanctissima devotio animum ejus perplexa cunctatione distractum, ad ultimam penè hæsitationem redegerant. Hinc enim perdendi regni, indè lædendi numinis metus pectoris ejus munimentum ancipiti periculo vulnerabat. Fastiditæ siquidem religionis ultorem Deum, plebem cultæ vindicem metuebat. Quæ tam dissona studia attentiore animi comparatione expendens, plus divini quàm humani timoris viribus indulgendum providit. Privatim itaq; majores aggressus, clandestinâ admonitione sacris ritibus subjicere perseverabat; disserendi officium, quod à literis doctrinaq; non traxerat, rudi atque impolito ingenio prosecutus: adeò præceptoris partes, quas solertia ac consvetudine parum complexus fuerat, à fundandæ religionis cupidine mutuabatur. Verùm medelæ salubritatem ab incolumi capite quæsitam, ab aridis atque indignantibus membris evomi crederes. Neque enim amator veterum populus, docilem insuetis animum præbere sustinuit. Quinetiam externi cultus tædio patrium æmulatus est. Igitur cupido sed inefficaci ferendæ religionis auctori, numinis sui illustrator Deus Popponem ingenio ac sanctitate conspicuum, præcipuâq; literarum scientiâ excellentem, præclari operis consortem adjecit. Hic Danorum concione publicè apud portum, cui glaciei frequentia agnomen peperit, habitâ, cum eos, nè fana excolere vellent, sermone flectere nequiret, evidenti indicio certissimum assertioni suæ argumentum præbuit, doctrinæq; fidem conspicuo sanctitatis miraculo publicavit. Percontatus enim, an monitis suis obsecuturi essent, si adflagrantis ferri tactum manum ejus læsione vacuam conspexissent: universis haud dubiè parendum respondentibus, candentem ferri laminam chirothecæ formam habentem expediri jussit, eiq; brachium cubito tenus inseruit, ac protinus per omnes interritè circumlatam ante principis pedes excussit, dextramq; nulla ex parte corruptam in eodem incolumitatis colorisq; habitu religiosæ omnium admirationi conspiciendam monstravit. Quo tam mirifico spectaculo alioqui inexorabiles studio suo consentaneos reddidit, effecitq; ut periculum non impedimentum monitorum ejus esset, sed experimentum. Enimuero ipsam rerum naturam audacis voti constantia superavit. Quinetiam ea miraculi celebritate æternum genti nostræ religionis spiritum ingeneravit. Quo evenit, ut Dani abrogatâ duellorũ consuetudine, pleraque causarum judicia eo experimenti genere constatura decernerent; controversiarum examen rectiùs ad arbitrium divinum, quàm ad humanam rixam relegandum putantes. Quamobrem Poppo à Maximo Pontifice Bremensi Adaldago apud Arusium honorem gerendi Pontificij, vitæ atque operibus suis perquàm debitum, impetravit. Eodem officij nomine Henrico Slesvicum, Lefdago Ripæ cesserunt. Gerbrandus Roskildiæ claruit. Adeò religiosissimi principis exactissima sanctitas Christianismi cultum novis sacerdotijs auxit, cellis atq; sacrarijs decoravit. Prius enim quatuor hæc religionis domicilia externis sacrorum contenta præsulibus, domesticæq; prælationis expertia, fortuito magis quàm solido Pontificum ordine nitebantur. Nec minus Norvagia Bernardi ex Anglia profecti saluberrima admonitione profecit. Cujus Regi Olavo tanta sumendorum auspiciorum adnotandorumq; ominum cura acta est, ut etiam aquarum sacrarum liquore perfusus, cum pariter religiosæ disciplinæ rudimenta sorpsisset: nullo tamen sanctitatis exemplo, nullius autoritate doctrinæ, quò minus augurum monitus consectaretur, futuraq; per pullarios disceret,

SVENO Tiuffveskeg.

SVENO Tueskeg.

vetari posset. Itaq; sanctitate vacuus, nec nisi inanem ejus umbram complexus, susceptam religionis speciem fucosa superstitione damnabat. Consimilis ejusdem Pontificis industria Svetiæ Regem Olavum ad Christiana sacra perductum, Jacobi nomine venustavit, morum profectui decus vocabuli tribuens. Utrum autem idem Rex ab eo, an à Bremensium Pontifice Unnone, sacrorum usum disciplinamq; perceperit, parùm comperi. Eo tempore Lundenses sacrarium moliti, sub Gerbrando Roskildiæ præsule rem divinam domestici templi religione gesserunt. Cæterum Unnonis corpus Birca oppidum veteri famâ inclytum, Bernardi Lundense hypogæum tenet.

Interea Rex Norvagiæ Olavus adhuc cœlebs, fruendæ claritatis, potiendæq; Daniæ cupidine instinctus, quo facilius voti se cõpotẽ redderet, petitis Syrithæ nuptijs, Sveticas partibus suis vires applicare curavit. Ne ergo Sveno duorum Regum junctis copijs geminum patriæ latus incursandũ præberet, perquam callido consilij genere usus, duos pervicacioris animi satellites subornavit, qui simulatâ damnatione Olavum supplices petiverunt. A quo exulum more indulgentius habiti, cum post aliquantæ familiaritatis usum proposito licentius utendum animadverterent, Svenonis vituperio, Thyræ commendationem impensioribus verbis sociare cœperunt, quantum patris mores convicio, tantum filiæ speciem laudibus insecuti. Adeò falsum proscriptorum nomen complexi, mendacij noxam benevolentiæ simulatione texerunt. A quibus Olavus probabilis formæ irritamento virginem petere persvasus, legationem preces suas Svenoni porrecturam instruxit. Qua aditus Sveno, petitas proco nuptias pollicetur. Quo nuncio Olavus ad summam usq; gratulationem evectus, matronali stolæ illibatas pudicitiæ faces præferendas existimabat, virgineumq; æmulatus amplexum, adolescentiam suam intra viduitatis gremium obterere passus non est. Igitur quantum alteri contemptus, alteriq; venerationis deferret, aperuit. Syritham namq; colloquij simulatione celebriter accersitam, navigium conferendi secum sermonis gratia subintrare petivit. Cujus precibus Regina, quò verecundiæ munimento tutior fieret, aliquamdiu reluctata, ad extremum imperio cessit. Igitur vix atq; ægre obtemperanti lignum pensilibus uncis subnixum, pontis loco scandendæ puppis gratia sternitur. Quod cum Regem aditura conscenderet, eodem per insidiosos subducto, præceps fluctibus obvoluta est. Nec contenti nautæ amplissimam majestatem ultimo dedecore confudisse, quo clarius libidinosum ei animum exprobrarent, inflicti casus turpitudinem clamore sub hinnitus specie edito persecuti sunt. Hæc est Norvagica humanitas dolis ac derisione instructa, quæ splendidissimæ fœminæ fidem probrosis insidijs circumvenire, matronale decus contumelijs proculcare, amoremq; ignominiâ rependere non erubuit. Et sanè quisquis ei populo humanitatem atq; obsequium erogat, ingratis beneficium præstat. At Regina penè periculo præfocata, magno cum Sveonum rubore ægrè littori restituta est. Tandem recepto spiritu impudicitiam sibi à Rege exprobratam judicans, ruborem periculi tacita ferre nequivit, opprobrij deformitatem minis, quibus potuit, insecuta. Neq; enim duabus gravissimis calumnijs periculo ac rubore affecta, lacessiti pudoris irritamentum æquo animo tolerare sustinuit, utpote quæ ex integerrimæ majestatis Regina ad insolentis proci plenum ignominiæ ludibrium redacta fuerat. Ita versuti ducis acumen admirabilis vaframenti involucro tectum, vires, quibus Olavum exuit, sibi sagacissimè conciliavit. Continuò namque petitæ in matrimonium Syrithæ eò benigniorem animum, quò Olavo infestiorem expertus est. Nec inertem ruborem conjugis negata mox proco filia vindicavit.

Interjecto tempore Canutum ex Syritha suscepit. Ita Olavus duobus splendidissimis conjugijs destitutus, dum alterum temerè respuit, ab altero turpiter repelli meruit, utq; hoc repulsâ, ita illud insolentiâ perdidit. Verum

quia

SVENO Tuffveskeg.

quia Svenonem parùm proſperè bella gerere ſolitum noverat, facta non virium ejus, ſed fortunæ æſtimatione, inſtructoq́; nobilis famæ navigio, armis ultionem exequi parat. Contrà Sveno adſcitâ privigni manu, maritimo hoſtem certamine excipit. In quo Olavi ſagittarius Enarus, magno corporis artisq́; robore prædicus, tanto rigore mirifici arcus tormentum intenderat, ut excuſſum ab eo jaculum nulla rerum duritia ſiſteret, quò minus citato motu univerſum penetraret obſtaculum. In malum navigij incidens, lignum violentiâ ſuâ pervium habuit. Eâdem vi trajecto Regis clypeo tabulæ ratis illapſum, vix inter undas impetus ſui finem reperit. Itaque gravius hoſtem ſolus quàm tota ſociorum manus afficere valuit. Cæterùm adeò certo ictu deſtinata feriebat, ut quicquid imperebat, offenderet. Quo evenit, ut Sveno tormenti monſtro territus, plus metus in unico ſtipite, quàm tota hoſtium claſſe reponeret. Cumq́; ſolum in ejus corruptione remedium animadverteret, non tàm ſagittarium, quàm artis ſagittariæ inſtrumentum ab ejus rei peritis impeti jubet, violatâ arcus fortunâ tutius bellum gerere cupiens. In quod delectis certatim tela congerentibus, unum fortè arcui impactum, artificem ingenio, hoſtem victoriâ ſpoliavit. Cumq́; late ruptionis ejus fragor obſtreperet, ſtupens Olavus, quidnam eſſet comminutum, interrogat. Cui Enarus, convulſam, inquit, abs te Norvagiam puta. Plus namq; opis in arcu, quàm exercitu repoſitum judicabat, futurum pugnæ exitum abſciſſà reſponſi ſagacitate complexus. Nec ſecus, quàm prædixerat, accidit. Fractio namq; arcus inſecutam Norvagienſium cladem ominata eſt. Ut autem Olavus hoſtium manus arbitrario fato præcurreret, mortemq́; ſibi ipſe conſciſceret, armis onuſtus præcipiti ſaltu profundum petiit, tanquam vita feliciter exceſſurus, ſi non aviditate lucis victorem intueri cogeretur. Cumq́; Sveno hoſtium vires in ſuam redactas poteſtatem vidiſſet, quos armis ad fugam inclinaverat, oratione ad obſequium flectere cupiens, inſignem rei bellicæ ſucceſſum ad blanditias tranſtulit, victorq́; cum victis paciſci deforme non duxit. Nec Norvagiam ſibi ſubjeciſſe contentus, petitâ Angliâ pactum cum Adelſteno habuit, ut eo decedente, Regis bonis ac nomine frueretur.

Iisdem temporibus Popponi Rimbrandus, Henrico Marcus, pontificij religione ſucceſſit. Pro Leſdago Fulbertus ſacerdotio fulſit: poſt quem Othincarus Albus, ſplendidiſſimo loco natus, infulas ſumpſit. Cujus liberalis in Deum animus, ne parvulâ quidem ſibi ſummâ retentâ, ampliſsimum patrimonium neceſſarijs templorum uſibus erogavit, cellasq́; ante id rei familiaris inopes uberrimis agris ac latifundijs locupletes effecit, adeò ut excellentiſsimæ totius Jutiæ civitates, quicquid penè prædiorum poſsident, à religioſâ ejus donatione perceperint. Itaq; propior publicæ devotioni, quàm privatæ facultati, ſolidæq́; magis quàm fluxæ laudis appetens, momentaneo rerum impendio, manſuras animi delicias comparavit, ſeq́; patrimonij, quàm religionem rei familiaris inopem eſſe maluit; ad eum hæreditatis ſuæ honorem transferens, à quo pia dona perpetuis bonis rependenda cognoverat. Nec poſſeſsionem ſacris impendiſſe contentus, ut omnes virtutis partes ac numeros exequeretur, etiam rerum beneficijs virtutum adjumenta ſubtexuit. Siquidem Sialandiam & Scaniam officio piæ eruditionis aggreſſus, mirificum ſacri dogmatis auctorem agere cœpit. Ac ne parcius animi quam corporis officium adminiſtraret, tantum ſe in amplificanda religione geſsit, quantum egerat in locuplanda, pro quo patrimonium erogaverat, etiam morte paratus occumbere.

Cæterùm Sveno ſenilis animæ laboribus feſſus, divinis rebus infatigabilem ultimi temporis curam tribuit, nec ſpiritu quam religione diuturnior fuit. Siquidem omni humana concuſsione vacuus, in ipſo perfectiſsimæ vitæ fulgore deceſsit. Hunc igitur duæ inter ſe diviſere fortunæ, quem varia ſors in ludibria ac decora alterna vice trajecit, regno illius captivitatem, captivitati

privitati exilium substituendo. Quis enim crederet illum à maximo folio ad Sclavorum perventurum catenas? Quis rursus existimaret à Sclavicis vinculis ad Regni rediturum insignia? Attamen ex Rege captivus, atq; ex captivo Rex est factus. Ita nunc miserrimis, nunc felicissimis par, diverso conditionis habitu geminam utriusq; fortunæ mensuram æquavit.

LXI. CANVTVS Magnus. Mortuo Svenone Angli ac Norvagienses, nè rerum summam alieno imperio subjectam haberent, Reges ex suis legere, quàm à finitimis mutuari satius rati, abrogato Danici nominis respectu, Eduardum atq; Olavum in majestatis fastigio locaverunt. Quorum prævalidum robur Canutus Danorum solio functus inter rerum initia aggredi veritus, ne tamen regnandi usum intra patriæ metas clausum haberet, dissimulatâ magis quàm omissâ paterni imperij recuperatione, primùm Sclaviæ ac Sembiæ, perinde ac debilioribus regnis, ferrum injicere statuit. Quarum alteram Sveno, tametsi graves injurias passus, obstante religionis vinculo, concutere formidabat; altera ab Haquino oppressa, absumpto eo, rebelles Danis manus exercuit. Solerter igitur à Danici regiminis successore provisum est, ut in hac paterni gravaminis, in illâ defectionis noxam puniret. Neq; enim ignorabat bonæ indolis habitum ad majorem virtutem capessendam leviorum rerum consmine roborari; ideoq; in ipso militiæ tyrocinio, adolescentiam suam aliquo præclaro opere auspicari cupivit. Nec eò quidem segniores desertoribus manus intulit, sed nescio an ideo promptiores, quia strenua ingenia, quò plus experimenti sumunt, hoc ad insignem operam edendam majore ausu proficiunt. Cujus propositi compos spes suas duabus splendidissimis victoriis alitas, tertiam ab Anglis expetere docuit. Quod ut promptius expediretur, Olavum Norvagiæ potitorem cum fratre Haraldo, tectis dissimulatione odijs, adversum defectionis suæ consortem armavit. Enimvero ut prudenter, ita periculosè hoste in hostem usus, ambitione conjunctos armis dividuos fecit. Igitur Danorum Anglorumq; exercitibus acerrimâ pugnâ consertis, Tymmo genere Sialandicus, cum hostili impetu sociæ partis Aquilas admodum inclinatas videret, levemq;, & quem sors obtulerat, ramulum hasta sustulit, eoq; vexilli loco usus, atq; in eum vociferatus modum, quo Canuti milites mutuæ adhortationis gratia acclamare consveverant, adversas in fugam turmas felix antesignanus avertit. Itaq; non tam signi, quàm animi virtute salutarem suis aquiliferum gessit, nutantemq; Danorum fortunam ad victoriam usq;, ne laberetur, erexit. Nec solùm fortitudinem ipse plenissimam præbuit, sed etiam ex sociorum animis penè profugam revocavit. Cujus facti decus postmodum cognomine usurpavit, insuperq; virtutis titulo honore primipili à Rege donari meruit. Nec puduit Danorum partes splendidissimo aquilifero defectas, plebei hominis ductum ut obscurum specie, ita præclarum eventu recreatis animis sal[illegible]s præmium consectari. Igitur Edvardus contusis suorum animis, intolerabilem Danici exercitus spiritum animadvertens, quia manum non poterat, pactum cum hoste conseruit, ut quoad ipse viveret, Canutum dimidij Regni consortem haberet, extinctus omnium bonorum hæredem relinqueret. Ita victor à victo extudit, ut is sibi consortionem imperij vivens cederet, totum moriens testamento legaret. Eodem tempore Alvvinam ab Olavo adamatam, Canutus eximia matronæ specie delectatus, stupro petijt. Igitur Olavus sive quia concubinæ facibus spoliatus, sive quia promissa Angliæ parte per Canutum fraudatus fuerat, privatam offensam publicæ militiæ prætulit, peractisq; stipendijs, ira pariter ac dolore instinctus Norvagiam redijt, non incongruum ejus desertorem agere ratus, à quo plenâ turpitudinis injuriâ vexatus fuerat.

Saptenis postmodùm interjectis annis quidam triclinium, in quo Canutus epulabatur, ingressi, totius Angliæ Regem salutare cæperunt. A quibus

Rex

CANVTVS Magnus.

Rex sibi ictum cum Edvardo fœdus per involucrum exprobrari ratus, nihil ejus se pudere respondit. Sed neq; ab ira animum, neq; vultum à rubore continuit, profectas à scelere voces ludibrio propinquas existimans. Tunc illi funestum ministerium incauto confessionis officio prosecuti, Edvardum suâ interemptum operâ jactitabant, eo se Regi placituros rati, quo summam ipsius offensam accenderant. In quos Rex perindè ac majestatis insidiatores, præparati præmij loco, suspendio protinus animadvertendum curavit, deterrimum opus deformi vindictæ specie puniens. Quanquam enim se acri æmulo liberatum cognosceret, sceleri tamen pœnam, quàm utilitati gratiam referre maluit. Memorant alij Edvardum clandestino Canuti imperio occisum, ejusdemq; jussu pœnam à maleficis, gratiâ demendæ suspicionis exactam. Ut enim innocentiæ suæ fidem astrueret, seq; ei culpæ affinem fuisse negaret, gravius in sceleratos consulendum putavit. Ea tamen res primum Regis apud domesticos favorem quassavit. Qui cum Anglorum rebus obtentis nectendam cum finitimis amicitiam decrevisset, Normanniæ præfecti Roberti filiam Immam matrimonio duxit, ejusq; fratri Rikardo sororem Estritham conjugio potiendam permisit. Igitur ex Imma Canuto Gunnildâq; susceptâ, duorum populorum concordiam communi sangvinis vinculo stabilivit.

Cæterùm quo promptius habilem expeditamq; clientelam contraheret, splendidis militiam tyrocinijs auxit, amplissima fortibus stipendia proponendo; non tam numero quàm robore militum venerabilius imperij sui decus futurum existimans. Itaq; militaris alacritas, cujus maximè præmijs honos alitur, certatim in ejus contubernium defluebat. Cujus munificentiæ gratia Vlvonem quendam è Svetia accersitum, dolis magis quàm viribus insignem, in militarem ordinem allici contigit. Cujus quoniam incidenter mentionem egi, ortum summatim disseram. Cujusdam patrisfamilias in agro Svetico filiam liberalis formæ cum ancillulis lusum egressam, eximiæ granditatis ursus deturbatis comitibus complexus rapuit, exceptamq; ungvibus præ se leniter ferens, ad notam nemoris latebram deportavit. Cujus egregios artus novo genere cupiditatis aggressus, amplectendi magis quàm absumendi studium egit, petitamq; laniatui prædam in usum nefariæ libidinis vertit. Continuâ enim ex raptore amator effectus, famem concubitu solvit, ardoremq; gulæ Veneris satietate pensavit. Quodq; eam indulgentius aleret, crebris incursationibus vicinum acrius incessabat armentum, nec nisi lautioribus antè vesci solitam, sparsis sangvine dapibus assvefecit. Adeò enim captivæ species efferatam raptoris sævitiam fregit, ut quem sangvinis sui cupidum extimescebat, amoris avidum experiretur, pastumq; ab eo perciperet, cui se fore protinus alimoniæ metuebat. Quò non penetrat, aut quid non excogitat amor? cujus ductu etiam apud efferatam belluarum rabiem gulæ irritamentum libidinis imperio cedit. Tandem gregis possessor exhausti pecoris inopiâ provocatus, observatione adhibita circumventam canibus belluam cursu ac clamore vehementius urgere perstitit, fugacemq; sectatus, eò fortè loci, quo puella servabatur, accessit. Siquidem domicilium ejus invijs paludibus clausum, perplexa ramorum series continenti frondium umbraculo texerat. Ubi mox fera à retiarijs circumventa ac venabulis occupata confoditur. Ut ergo duplicis materiæ benigna artifex natura nuptiarum deformitatem seminis aptitudine coloraret, generationis monstrum usitato partu edidit, sylvestremq; sangvinem humani corporis lineamentis excepit. Nato itaq; filio, paternum à necessarijs nomen imponitur. Qui tandem agnita suæ veritate propaginis, à patris interfectoribus funesta supplicia exegit. Cujus filius Thrugillus cognomine Sprageleg, nullo probitatis vestigio à paternæ virtutis imitatione defecit. A quo Vlvo genitus, originem ingenio declaravit, avitum animo sangvinem repræsentans.

CANVTVS Magnus.

Cæterùm ut ad diverticulum, quo excessi, redeam, Olavum cum Haraldo fratre Danis atrociter imminentem, Canutus classe ex Anglia petitum, ad socerum Gerkhaslavum, Orientalium ducem, exilio migrare compulit; recuperatâq; Norvagiâ rediens, Rikardum acerrimum uxoris osorem effectum patriâ exegit: sed & sororem Sialandiæ redditam regiarum partium functione donavit. Interea absumpto Sveonum Rege Olavo, succedit Omundus, à vitæ diuturnitate cognomen sortitus. Cujus fato Olavus Norvagienfis repetendæ patriæ fiduciam nactus, contractâ Sveonum ope, Norvagiæ summam audaci usurpatione corripuit, quod Canutum fraternæ opis cassum, ac celeberrima virium parte defectum adverteret. Idem ignarum juris populum, passimq; & agresti more viventem, legibus salubriter editis, ad melioris vitæ habitum perduxit. Quarum vetusta monimenta plebs Norica præsenti veneratione complectitur. Nec minus in Deum venerabilis, memorabili exemplo servatæ religionis inclaruit. Nam cum primâ feriâ cultello fustem per incuriam secuisset, atq; ab his qui proximè constiterant, solutæ à se religionis fuisset admonitus, continuò dexteram suam, quod ejus ministerio lapsæ mentis errorem complesset exosus, sparsas repente scindulas legit, factoq; ex eis foculo, subjectam palmam cremandam præbuit, fortuitum culpæ modum, solido cruciatus genere puniens. Adeò scrupuloso cultu levia quoq; religionis momenta servavit, cujus detractæ tristem à seipso pœnam exigere cunctatus non est. Nam cum reos pœnas apud inferos manere persuasum haberet, levi admodum cruciatu graviorem præcurrere statuit, manumq; ad præsentes pœnas perferendas patientiæ duramento firmare, quàm animam futurarum metu suspendere tutius duxit. Ita ne cæterâ divinitatis cultu avocarentur, ne sibi quidem ignoscendum putavit, & quod piè dissimulare licuit, suppliciter expiavit. Cumq; præsidio negligentiæ errorem tueri posset, ne qua religioni fraus fieret, pœnitentiam magis repræsentare curavit, pœnamq; correctionis suæ fidem, quàm impunitatem delicti testem esse maluit. Ita prudentia ac devotione instructissimus, propior publicæ religioni quàm privato reatui fuit. Cujus facti circumspectissima sanctitate, æternam cognomine memoriam usurpavit. Ab eodem quoq; pauperibus protectio, pupillis tutela, sacerdotali ordini veneratio, detrimentorum violentiâ lacessitis subsidia præbebantur. Præterea ex gremio ejus, veluti quodam munificentiæ fonte, complura alia virtutum spectacula manaverunt. Hæc hactenus: quià publico cultu consecrata pietas privatæ laudis egena non est.

At Vlvo ob virtutis æmulationem gravibus in Canutum odijs efferatus, quia tutò inimicitias gerere nequibat, quò efficaciores insidias necteret, instrumentum doli simulatione officij texit. Svetis enim assiduè Scaniam irrumpentibus, primus ad constringendos eos proficisci poposcit, impetratisq; petiti ministerij partibus, Estritham, quæcunque imperasset, exequi, literis signatorio annulo impressis juberi petivit. Quibus acceptis, continuò matrimonium ejus postulare aggressus, rei bellicæ mandatum ad nuptiarum preces transtulit, libidinosumq; quam strenuum legationis ministrum agere satius duxit. Quam rem Estritha arcano fratris imperio consentaneam rata, perseveranti repugnare passa non est. Ita versuti ducis animus impulsu capti odij instinctus, corrupto legationis officio, lingvæ volubilitate, quâ plurimum valuit, fratris ac sororis credulitatem nefarijs perfidiæ laqueis circumventam oppressit, bellumq; adversus Daniam professus, structis callidè dolis audacter evidentiam præbuit. Et ne Canutum in Dania ultorem opperiretur, declinandæ vindictæ gratia, in Svetiam sibi cum conjuge transeundum providit. Ubi invadendæ Daniæ propositum pertinacius animo volvens, Omundo, Olavoq; consilij participibus factis, alteri maritimis Sialandiam copijs, alteri Scaniam terrestribus impetendam proponit, ipse se classem è Svetia ducturum promittit. Cujus rei molitione detecta,

detecta, Haquinus quidam è villa Stangby, amantissimus Regis, arreptâ quàm celerrimè navigatione, Canuto cuncta ex se cognoscendi copiam tulit, eaq; humanitate, quantâ principis ac patriæ charitate teneretur, aperuit. Rex tantæ conspirationis nuncium exercitu subsecutus, ne rumoris autorem præmio vacuum præteriret, fidem nuncij quod & longam & periculosam navigationem egerat, præmij loco duûm jugerum agri Scanici donatione pensavit.

Interea Olavus classe sua apud insularum unam acquiescere jussa, habili expeditoq; navigio Sialandiam petiit. Ubi accersitum concionis nomine populum ad deditionem quàm potuit desertisimo provocabat eloquio, modò universorum, modò singulorum compositis blanditiarum figmentis animos demulcendo, eam demùm tutiorem potentiam credens, quæ pace magis, quàm prælio constitisset. Igitur à majorum quodam astu benignissimæ responsionis exceptus, simulatum plebis favorem spe eximia complectebatur. Tandem inter varium plebis tyranniq; sermonem speculatorum unus ex maritimis superveniens, grandia terris vela propinquare narrabat. Igitur fluctuantem Olavum, senior Regis adventum opperiens, interrito se animo gerere cohortatus, consvetam littoribus mercem advehi prædicabat, non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, quàm si odium benevolentiæ specie suppressisset, spemq; ejus vano sermone protrahere potuisset. Secundò quoq, pari nuncio accepto, concionantis metum consimili affirmatione discussit. Tum demum Olavus assertionem ejus suspicione insecutus, emissum in littus speculatorem explorare jubet, Canutus ne esset, an negociatorum aliqui venientis exercitus speciem præbuissent. Quo reverso seq; frequens classe pelagus prospexisse perhibente, continuò senem mendacij damnans colloquium solvit. Ille nihilominus vera se omnia retulisse contendens, eos adventare dicebat, à quibus Daniam ferro comparare quis posset. Olavus vix fuga usus, pertinaci remigio sociam repetit classem. Sub inde Canutus portum classe complexus, victum labore remigem nocturna quiete firmavit. Ubi ab incolis Omundum terrestri agmine Scaniam, Vlvonem navali fluvium Helgam occupasse cognoscit. Ipse igitur Omundum excipit, classem ad opprimendos, qui ad amnem appulerant, mittit. A quo cum navium duces Omundum apud Stangam montem insigni pugna obrutum comperissent, ipsi quoq; consentaneam fortitudinis operam edere cupientes, ne Rege audacter agente ignavum gessisse militem viderentur, quò promptius in eam quam hostes occupaverant insulam trajicerent, aliam eidem vicinam ingressi, medium amnis spatium contabulatis molibus sternunt. Illic siquidem fluvius latius manantibus aquis, amnis modum excedens, ingentis stagni speciem præbet. Tum Vlvo suos, nè hostem cœpto deturbarent, admonitos, trajicientem telis eminus ac sagittis incessere jubet, futurum taliter inquiens, ut ipse sua sibi manu ultimam fati semitam strueret. Progresso vero longius opere veluti nostros transitu prohibiturus, in adversa ripa phalangem explicat. Quo viso Dani trajiciendi cupidiores effecti, frequentes oneravère pontem. Vbi dum conferti, sed in quàm periculosum iter progrederentur ignari, bellum instanter appetunt, subitò desidente congerie inter undas avidum pugnæ spiritum deposverunt. Si quem vero (ut in eo discrimine accidere solet) semel ad summum fluctus retulit, protinus alterius amplexibus implicatus, in profundum periturus abstrahebatur. Ita dum mixti atq; alius alij cohærentes invicem opem exigunt, mutuò sibi exitium pepererunt, & quem salutis quis autorem petijt, infelicem fati comitem habuit. Neq; enim armorum pondere pressi, tutum natandi eventum assequi potuerunt. Ita Vlvo Danorum deceptor magis quam victor, aliena temeritate, quod proprijs viribus nequibat, obtinuit, certissimam hostium virtutem salubrius cunctatione pugnæ quam impetu proculcando. Cujus facinoris insecuturam metuens ultionem, quod sibi hinc classem obstare, inde Regem imminere

conſpiceret, ſalutis obtinendæ conſilium ut viribus difficile, ita arte promptiſſimum reperit. Fugam namq; diligentius animo circumſpiciens, cum unicum ejus diverticulum in claſſis deſertione reſtare animadverteret, noctu majoribus navigijs relictis, in proximam ripam univerſum ſcaphis trajecit exercitum; ſicq; clandeſtino ſeceſſu uſus potitum latebris agmen abducit. Diluculo Dani ſociæ cladis ultionem avidius ſitientes, dum in hoſtium navigia iruunt, eadem propugnatore vacua reperiunt. Rex lacu luſtrari juſſo, merſorum corpora uncis aut everriculis capta, apud Aſum contiguum amni oppidum ſupremis procuravit officijs. Olavum verò per Norvagienſium quoſdam pecunia à ſe corruptos domeſtico bello opprimendum curavit. Ita egregii animi dux ſuorum avaritia laceſſitus, quos foris popugnatores habuit, domi percuſſores invenit. Cujus frater Haraldus conſimilem gentis perfidiam veritus, adito Byzantio ſuſpectam patriæ fidem longinquo declinavit exilio.

Igitur Canutus ſex præpollentium regnorum poſſeſſor effectus, eximio ſui fulgore etiam Romanum illuſtravit imperium. Enimvero ejus principi Henrico filiam Gunnildam nuptum tradidit, eundemq; paulò poſt Italica conſternatione perculſum auxilio proſecutus, priſtinæ fortunæ, preſſa rebellium conſpiratione, reſtituit. Inde reverſus Haraldum natu majorem Angliæ, Daniæ Canutum, Norvagiæ Svenonem, quem ex Alvina ſuſtulerat, abſq; ulla majeſtatis ſuæ diminutione præfecit. Nam etſi tres provincias totidem filiorum regimini tradidit, nihilominus commune ſibi trium imperium reſervavit, neq; ſummam penes alium conſiſtere voluit. Præterea teneris adhuc ducibus, in officiorum tutelam fortiſſimorum præſidia ſociavit. Poſt hæc Eſtritha filium Svenonem enixa, ſobolis interceſſu viro fratris gratiam conciliavit. Benevolentiam enim quam Canutus perfidis Vlvonis meritis denegavit, conſangvineæ ſibi prolis reſpectui tribuendam putavit. Quinetiam ſororem Anglorum ſatrapæ Godevvino nuptijs junxit, gentem genti animis atq; affinitate conſerere cupiens. Ex qua Haraldum, Biornonem, Toſtonemq; ortos memoria proditum habemus. At Cæſar ex Gunnilda filium æquè fortuna ac vocabulo Magnum ſuſcepit: à quo illuſtrium Teutonicorum imagines, ſplendidaq; Germaniæ lumina ſucceſſionis ſerie pullulaſſe produntur.

Eo temporis Guthſcalcus Sclavicus eximiæ indolis adoleſcens, commilitium Regis ſtipendia meriturus acceſſit. Is à Pribignevo patre Chriſtiani cultus amantiſſimo, deficientemq; à religione Sclaviam nequicquam revocare conante, præter nationis ſuæ morem, percipiendæ literarum diſciplinæ gratiâ, doctoribus traditus, ut eum à Saxonibus potiendæ Sclaviæ cupidis interemptum cognovit, effetatum ingenium leni ſtudio miteſcere paſſus non eſt. Repentè enim armis ſcholam mutavit, & ne alienigeni ingenij exercitatione patrios ritus pigriùs proſequeretur, literarum cultum in tyrocinium vertit, omiſſoq; doctrinæ ſtudio, ſtrenui vindicis quam ignavi diſcipuli partes agere maluit audacter quam induſtriè animo uti ſatius autumans. Itaq; naturæ magis quam præceptoris monitis obſecutus, partâ tande multione, Canuti commilitium expetivit. Ita adoleſcentis mens in ipſo doctrinæ limine ſævitiæ ſtimulis intercepta, ſtudioſæ rationis elementis ingenitum ſangvini ſuo rigorem expugnare non potuit.

Eodem tempore apud Daniam ſacrorũ antiſtites alijs alij ſucceſſiſſe traduntur. Nam Gerbrando ſubſtituitur Avaco; Otthincarus Junior Ripenſis. Pontifex creatur. Cæterum Canutus tria præmemorata regna circumjens, clientelam ſuam ſex millium numerum explentem, ſexaginta navigijs cultius apparatis, eorumq; quolibet centenos armatos capiente diſtinxit. Eandem æſtate pro tuendo imperio excubantem, hyeme contuberniis diſcretam alere conſvevit. Menſibus ſtipendia novabantur. A quo Vlvo tempore, quo rerum autor nobiſcum immortalitatem ſuam partiri voluit, annuo feriarum circuitu repetito, apud Roskildiam convivialiter accerſitus, poſtquam induſtriam temulentia vicerat, merſæ nuper militiæ cladem nocturnis laudum ſuarum cantibus celebrabat. A quo Rex ſuorum ſibi pericula palàm exprobrari

judicans,

judicans, vehementis iræ procursum adversum contumeliosum ejus carmen distrinxit; indignum ratus eo convivâ uti, cujus ductu se fortissimis propugnatoribus spoliatum cognoverat. Igitur Vlvo inter ipsa mensæ sacra ab astantibus interfici jussus, præcipitis lingvæ justa supplicia pependit. Ita dum aliena fata parum sobriè meminit, sua cecinit; siccatosq; cupidè calices proprij sangvinis liquore complevit. Meritò enim ex tam petulanti ingenio amaritudinem potius quàm voluptatem percipere debuit, quod gloriæ sibi loco arrogasset, ductu suo præcipuis Regis viribus ultimam incessisse jacturam. Quo peracto Canutus violatæ necessitudinis injuriam, ac sororis viduitatem, duarum provinciarum attributione pensavit: quas eadem postmodum sacrosanctæ Trinitatis ædi, præcipuâ apud Roskildiam veneratione cultæ, decimarum nomine partiendas curavit. CANUTUS Magnus.

Jamq; frequens ad Canutum miles defluxerat, animis quàm impensis onerosior. Plerisq; enim amplior virium, quàm morum gravitas inerat; quiq; se splendidius bello gesserant, obscurius pacis decora intuebantur, adeò ut qui foris insignes extarent, domi ignobiles viderentur, vixq; eadem & honesta & acria ingenia reperiebantur. Igitur complures ad vim & rixam usq; in aula perniciosi esse consveverant. Quos cum Rex natione, lingvis, ingeniis quàm maximè dissidentes animadverteret, quippè variis ac perplexis invicem affectibus urgebantur; (nam petulantia alios, alios invidia, quosdam etiam ira vexabat) quò minus seditiosè se gererent, saluberrimum castrensis disciplinæ tenorem, qua tantæ varietatis discordiam rumperet, debitamq; militi maturitatem monstraret, exactissimis edidit institutis. Itaq; circumspectissima ejusdem deliberatio Oponis Sialandici, cæteros prudentia atq; autoritate præstantis, monitis persvasa, ne externa fortè domestico crimine turbarentur, socialis odij tempestatem repressit, legesq; severissimè cavendo seditiosum militiæ spiritum veluti fraterna quadam charitate coërcuit. Atq; ut audaciæ comitatem adjiceret, fortissimo militi speciosissimum moris habitum ingeneravit, clientelam suam effrenium ac litigiosorum convictu tanquam erubescendâ aliqua sentinâ vacuefacere cupiens. Ut ergo improborum frequentiam à curiæ valvis repelleret, statuit ut in capessendo discubitu, ordine quo quisq; militaris muneris advocationem sortitus fuerat, uteretur, locoq; antecelleret, qui prior obsequio foret. Adeò militiæ vetustatem honore mensæ rependi par duxerat, ne promiscuis sedendi locis confusa meritorum series videretur. Eum vero qui cœnâ initâ, aliqua mora interpellante tardior supervenisset, inter considentes excipi oportebat. Qui si tam arcto se consessu junxissent, ut ob nimiam eorum frequentiam, qui supervenerat, sessū recipi nequiret, qui ejus loco insederat exurgens proximum occupabat, eousq; invicem se assurgendi officio venerantibus, donec laxato totius consessionis ordine, legitimum recipiendo spacium patuisset, mensâq; qui postremus residebat, abscederet. Si quis vero alieno discubitu uti per insolentiam perseverasset, qui eo spoliatus fuerat, proximè circumsedentibus injuriæ querelam detulit, hisdemq; testibus in concionem productis adversus reum actione contendit, effecitq; ut qui cedere jussus contumaciter supersedisset, contumeliosè stipendiis amoveretur. Ter tamen Regi tali culpa affectis necessitatem pœnæ remittendi fas erat. Nec aliter quàm ut tot gradibus quis discubitu indignior fieret, quot vicibus sodalem dignæ sedis negatione sprevisset. Ita enim legis temperamentum inter severitatem ac mansvetudinem medium, rigori clementiam sociavit, ut nec pœnitentiam repelleret, nec impunitatem excessui daret. Quod si quartò se quis eodem reatus genere maculasset, discretò à militiæ loco, mensæ alienus fiebat, commilitonum nemini catino aut calice communicabat. Neq; enim ter veniam experto ulterius ignoscendum putabat, quia sua jam noxa pœnam meruit, qui se ea toties affecit. Adeò contumaciam contemptu mulctari placuit. Valuit enim apud Regem spretæ militaris dignitatis indignatio; eumq; qui parem venerari nesciret, parum superiori delatu-

CANVTVS Magnus.

delaturum esse existimatum est. Eodem pœnæ genere in minutos quosq; animadvertebatur excessus: ut, si quis alium convicio insecutus fuisset, aut potione per contumeliam respersisset.

Cæterùm Rex maritimam sæpius quàm terrestrem militiam agere consveverat. Igitur quoties equitatu opus erat, milites equis omnibus vacui pro asservandis equis alternis vicibus excubabant. Qui verò adaquandi tempore ita sodalis equo usus fuisset, ut ipsum continuè, nec modò suum, modò illius vicissim insidendo premeret, prædictum pœnæ modum explevit. Tanto enim studio Rex verecundiamà su s servari voluit, ut etiam parvulo impudentiæ excessu devios, castigationis remedio coërcendos putaret. Qui verò tribus fasciculis in stabulum conjectis, equo suo communis pabuli spicam, alieno stipulam admovisset, juxta priorem formulam militia, aut turpiter uti, aut deformiter exeedere cogebatur. Ac ne quis socio flumen transequitanti, ita equo concurreret, ut ad ipsum turbulentior unda deflueret, pari industria cautum. Adeò scrupulosa curâ parvula quoq; societatis officia pensabantur. Ei vero qui stationi addictus, ita se somno onerasset, ut vestes aut arma dormienti detrahi possent, consimile vindictæ genus mulctæ nomine irrogabatur. Neq; enim Regio profuturus imper o putabatur, quem privatus torpor publico excubiarum officio submovisset. Verùm adversus graviora præfractior actio constituta fuerat. Si quis enim commilitonum suorum quempiam manu, ferro, vel fuste læsisset, aut si quicquam violenter ejus manibus extorsisset, comàmve alieni capitis violasset, postremò si majestati insidias struxisset, abundeq; de facto, testium adstructione, constaret; tanquam capitalis criminis reus, clientelà amorus, militari munere defungebatur. Is namq; qui graviter ab aliquo affectus fuerat, in primis Regem sellà p ositâ jus milici dicere postulabat; deindè reum, ut in concionem veniret, tertio citatorum ordine provocabat. Unum quemq; bini duntaxat commilitones explebant. A quibus, si reus in quæstionem publicam deducendus, rem familiarem possedisset, domi semel, bis in curià apud discubitus sui locum, præsens absensvè, postulari solebat. At si fundo careret, eo loci, ubi in aula accubare consveverat, ter sponsione provocandus fuerat. Concione initâ, qui provocaverant, syncerè se reum postulasse, nihilq; in ea causæ dictione favoris, aut offensæ respectui indulsisse jurabant, simulq; & citatorum, & testium partibus inservjebant. Consequenter in reum principalis facti testimonium, à duobus denunciandum restabat, juramento præfari jussis, nec actoris amore, nec rei odio, quicquam se præter oculis aut auribus explorata dicturos. Nam in quæstione læsæ majestatis propensior auditui fides haberi consveverat, cæterum testimonium in oculis reponebatur. Præterea objecta defensionis præsidio repellere non licebat. Siquidem testium criminatio, neq; alieno patrocinio, neq; propriâ cujusquam repulsione subrui poterat. Tantum quippe autoritati ipsorum pondus inerat, ut assertionis eorum fidem elevare proxima sacrilegio dementia putaretur. Ita reus adversum testimonii fulmen, nec culpam nec innocentiam ullo argumento tueri potuit. Sed neq; ei, si sponsione provocatus fuisset, restipulatione uti licuit. Rationem testium districta judicum insequebatur autoritas, reum veluti evidenter noxium, nihilq; jam pro se recusantem, honore, opibus, patriâ, atq; omni demum militari functione damnantium. Hostibus ejus honos atq; impunitas adjudicabantur. Juxtà in præsentem absentemq; sententiæ ferebantur. Sua nulli longinquitas præsidio esse poterat, quò minus & accusatio testibus, & damnatio sententijs instrueretur. Quarum utràq; plenè partes suas exhibente, reo defensionis amplecti præsidium non licebat. Tum demum Rex cognitione susceptâ, an ea cæteris pronunciatio placuisset, interrogat. Ipse enim auditoris tantùm partem exequens, militiæ judicationis mandavit arbitrium, deforme ratus damnare viros, quos ipse fovisset. Quapropter in eos, quorum egregià operà usus fuerat, asperè pronunciare veritus, quæstionem ad se delatam, ad curiæ cognitionem

CANUTI Magni.

nem relegavit, silentiumq; moderationis suæ fidem, quàm sententiam severitatis testem esse maluit. Cumq; demum exaudita militum responsione, totius concionis suffragia judicationi consentanea noscerentur, qui damnatus fuerat interrogari solebat, terreno an maritimo secessu fugam petere decrevisset. Ita Rex proscriptione suos quàm nece puniri maluit, delectumq; fugæ, ne violentiam repræsentaret, indulsit. Quod si reus mari se credere delegisset, eò commilitonum frequentiâ prosequendus, datâq; nave, remigijs, commeatu, vasculo egerendis aquis idoneo, tamdiu in littore opperiendus fuerat, donec remi, si eis navigatio gereretur, vel si velis, antennæ extra conspectum abijssent. Tum deniq; qui profugerat, superiori ab omnibus sententia repetita, amarissimorum maledictorum verberibus laceratus, tristissimis totius militiæ suffragijs damnabatur. Qui si tempestate in littus relatus fuisset, continuò ut hostis habitus violatæ societatis pœnas pendebat, discrimenq; capitis ejus funesto damnationis incursu cupide à commilitonibus expetebatur. Ita non periculosa minus, quàm ignominiosa sontium evitatio fuit. At si militiæ munere defunctus terra perfugere maluisset, ad nemus usq; pari militum cura comitandus erat, cunctis tam diu in ejus abitu expectantibus, quousq; procul ipsum abesse cognoscerent. Ac tunc demum magno cum totius militiæ fragore ter valide edendus clamor, cunctaq; strepitu miscenda fuerant, ne fugiturus ullo ad eos errore referri posset. Tunc demum districta, & jam inexorabilis omnium severitas, cunctis solenni jure completis, ne de indemnato supplicium sumere videretur, supremam reo damnationem intendit, efficiq;, ut qui se à specioso militiæ convictu abruperat, turpiter vagam vitam proscriptus exigeret. Ita militaris disciplinæ rei, judicialis ignominiæ gravitate in abjectissimorum conditionem relegabantur. Adeò enim Rex contumeliam sontium non sangvinem sitiebat, ut eos probroso castigationis genere, quàm cruento punitiores putaret. Si quis autem ei postmodum commilitonum uno telo aut comite superior obvio pepercisset, ipsius se contumeliæ participem præbuit, cujus culpam vindicta prosequi formidavit. Tale noxiis, quoties à curiæ moribus degeneratum fuerat, militiæ munere defungendi jus erat. Adeò quondam castrensis notæ dedecora judiciali repellebantur umbone. Quod si reus ab actore testimonio superari nequiret, sex secum commilitonibus in jusjurandū accitis, culpæ quæ objiciebatur, alienum se fuisse monstrabat. At si commilitonum quis eum, quem militiæ consortem nescisset, injuriâ per ignorantiam affecisset, ad cōciliandam errori suo fidem, prædictum sodalium numerum in sacramenti societatem contrahere debuit. Cæterùm solenni jure convictos, ac superiori modo damnatos felicitas deficiebat, occupabat adversitas: eo quidem certius, quod trium regnorum Pontifices adversum talium transgressionum reos solenni execratione usos esse constabat. Ita disciplina ejus geminum amplexa columen, partim regio, partim religionis præsidio nitebatur, ut humanam sententiam divino crederes judicio comprobari. Cujus rigor discordias rupit, simultates finivit, seditiones extinxit, pacatioremq; Regi militem reddidit. Postmodum vero severitati ejus, sivè ob inertiam, sivè ob clementiam principum, pecuniariæ mulctæ temperamentum accessit. Quo tamen, sola ligni percussio caruit, quòd eo canes quis abigere soleat. Adeò majorum verecundia summam in ictu probroso contumeliam reponebat. Contigit autem ut ipse Rex suâ primus lege caderet, jurisq; firmamentum, quod eatenus syncerum, atq; incolume steterat, parùm sobrius proprij militis occisione laxaret. Cumq; se legibus, quas ipse tulerat, evidenter noxium animadverteret, pœnitentiæ acerbitate correptus, vocatâ militum concione, regiâ sellâ descendit, inq; omnium conspectu supplex humi demissus, milites commissi sceleris pœnas suo arbitrio exigere jussit, libenter se decretam ab eis pœnam suscepturum promittens. Cumq; factum majestatis nomine tueri posset, militari se animadversioni substravit, humilitatemq; mansvetudinis suæ documentum, quàm vires elatio-

 nis

CANVTVS Magnus.

nis indicium eſſe maluit. Illi concione lacrymantes egreſſi, deliberatione initâ, triſtem de Rege ſententiam ferre ut minus honeſtum, ita parùm utile perviderunt; non ignari ſine eo eſſe ſe vacuum ſpiritu corpus, prædam, quibus ante imperaſſent, futuros. Poſtremò, univerſum rei militaris ſtatum, eo pœnam ſubeunte, convelli, inq; unius omnes proſcriptione damnari: lapſum ejus ruinam ſuam; damnationem, commune omnium periculum fatebantur. Igitur in tam ardua re ſententiæ dubij, creditoq; ſibi judicio æquo levius auſteriùſve uti veriti, proprio Regem arbitrio decrevêre mulctandum, exiſtimantes plus nutui majeſtatis, quàm privatorum ſententijs deferendum. Emendabile enim credidêre delictum, quod impetu magis quàm induſtriâ noſceretur admiſſum. Igitur ex eo Judicem ſtatuunt, pœnamq; præſtolanti impunitatis potentiam largiuntur. Et pulchrè quidem factam ſibi judicandi poteſtatem ipſius arbitrio reddiderunt, ne difficillimum negotium temerè jacta pronunciatione finirent, vel commilitonis ultionem placidè, vel Regis ſupplicium crudeliter expetentes. Ita ſalus Regis penè ſuo ſcelere everſa, temporis difficultati donata eſt. Ad hæc ſatis graves eum delicti pœnas dediſſe arbitrabantur, qui ſe in tanto fortunæ faſtigio, tàm ſuppliciter abjicere ſuſtinuiſſet. Tum demum venerabiliter exceptum, atq; ex ancipiti reo ſecuri judicis partibus inſervire juſſum, ſellæ reſtituerunt. Rex culpam ære redimi debere conſtituit. Cumq; aliàs homicidiorum crimen quadragenis nummi talentis expiari ſoleret, ipſe ſibi trecenta ac ſexaginta mulctæ nomine numeranda deſcripſit. Huic ſummæ novem talenta auri doni nomine adjecit, eandemq; mulctæ ſpeciem conſimilis culpæ reis, lege perenniter irrogavit. Totius vero pecuniæ partem Regi primam, alteram militibus, tertiam interfecto ſangvine conjunctis adjudicavit. Cumq; ipſe in præſentiarum tam Regis quàm rei partes ex qui debuiſſet, aſſcriptam ſibi portionem ſacrorum præſidibus egeniſq; diviſit, Deum perindè ac communem omnium principem pio munere propitiandum exiſtimans. Egit humanum judicem, reum liberalem, veniæ genus, abſolutionis ſpem, debito emendationis ordine complectendo. Cæterùm eo vivente militaris mos æquè violatore atq; expiatore caruit. Igitur dum ſic ſeditioſis occurritur, mens militum à litigijs aberat. In exequenda enim ultione non ſangvinis, non neceſſitudinis vinculo parcebatur, quò minus damnationis partes legitimo rigore procederent. Nunc verò ſolutis hebetatiſq; priſtinæ militiæ nervis, graviora inter commilitones quam exteros dedecora pariuntur, cum & omnis adverſum improbos actio ſileat, & qui culpæ punitor eſſe debuerat, patronus exiſtat, nec ſit qui diſſolutos militiæ mores præfractius rigidiuſq; conſtringat. Hanc itaq; militaris diſciplinæ conſvetudinem diuturnâ uſurpatione firmatam, noſtri temporis principes abrogare minime erubeſcendum duxerunt. Ubi enim domeſtica quies ſeditionum fluctibus agitatur, priſcæ conſvetudinis forma convellitur. Quippe adverſum effrenes, concitatiq; ingenij tyrones, ſeveritate potius, quàm nimio favore, ac profuſa indulgentiâ utendum eſt. In quem modum Canuti induſtria pro adminiſtrandis militaris diſciplinæ negocijs, ſyncere ac valenter excubuiſſe cognoſcitur. Præterea militi Regem, vel Regi militem, non niſi pridie Calend. Januarias abdicandi fas erat. Ejusdem quoq; poſtmodum obſervantiæ gravitas ab aula Regum, in aliquantò obſcurioris familiæ convictum prorepſit, diuq; ſuperioris diſciplinæ etiam apud ſupparis conditionis viros imitatio valuit.

Interea Svenonem tutelæ tunc Norvagiæ vacantem caſus abſumpſit, moxq; ad patrem provincialis miniſterij ſumma conceſsit. Ut autem Canutus à Richardo, quod ſororis ſuæ repudium egiſſet, atq; adverſus uxorem ſeverius æquo maritali ſupercilio uſus fuiſſet, tanquam à conjugalia ſacra contumelioſè tractante pœnas ſumpturus, ac tori genialis injuriam repulſu-

rus,

rus, in Normaniam magnâ classe trajecit. Ubi cum paulò post triste quoq; de Haraldi fato nuncium accepisset, propior publicæ expeditioni quam privato affectui, agmen eâdem, qua prius, celeritate promovit, neq; animo aut officio, quò minus cœpto insisteret, remissior fuit: sed neque oculos ad singularem luctum à generalis militiæ contemplatione deflexit. Adeò rerum ac temporis statum inter fortem patrem ac strenuum ducem egregia animi moderatione divisit, nec minus in toleranda filij morte, quàm in hostium appetendâ, perspicui roboris spectaculum præbuit. Cujus impetum Ricbardus Siciliam petens, fugâ præcurrere maturavit. CANVTVS Magnus.

Interea Canutus ob gravis militiæ labores adversâ valetudine pressus, cum se corporis firmitate defectum, ac mox spiritu cariturum animadverteret, convocatos proceres, non nisi bello confecto, domos reverti jussit, haud dubie victoria potituros, si funebri ejus lecto humeros in acie subjecissent, atque inter primos præliantium globos ducis nomine corpus suum exanime pertulissent, idq;, fugato hoste, quò clarius cinerum suorum monumentum extaret, apud Rothomagum, promissâ indigenis libertate, sepulturæ mandarent: facilè usuros conditione Gallos, si ilicò hostem finibus suis excessurum cognoscerent, parvoq; impendio grandi patriam metu liberare quivissent. O immensam perituri Regis industriam, quæ suis in ultimas rerum angustias devolutis, disciplina quàm spiritu vividior affuit. Enimvero superstitum salus decedentis ingenio stetit. Nam corpus ejus funebri lecto à militibus in acie perlatum, ad Danorum usq; victoriam veluti viva adhortatione profecit, ut non minus extincti, quàm superstitis fortunæ pondus inesse credentes. Cui mox sepulturam, discessuros se pacti, à Rothomagensibus expetiverunt. Rapuère conditionem hostes, cineribusq; ejus in urbe sua acquiescendi locum dederunt. Ita milites suscepti monitus ratione, pugnam, pactionem, sepulturam atque exequias prosecuti, fato functum humeris suis Regem in acie pertulerunt, victoresq; funerato eo, sumptis tantùm commeatibus, ad propria reditum habuerunt. Hunc Canutus exitum habuit, quo nemo nostrorum Regum, tametsi plura alij victorijs illustraverint, splendidior fuit. Adeò enim operum ejus magnitudinem propitiæ famæ fides auxerat, ut quos rerum gestarum gloria pares habuerat, amplitudine claritatis excellat. Cumq; aliorum splendorem ignorantiæ obscuritas, ac vetustatis rubigo perederit, hujus decus longa famæ usurpatione subnixum, perpetuis memoriæ fructibus revirescit. Siquidem sanctitate ac fortitudine instructissimus, non minus religionem, quam regnum proferre curæ habuit. Quippe eum bellicis latè titulis inclaruisset, placidiore studio usus, ex fisco suo compluribus in locis privatorum Clericorum convictu instituto, cellularum frequentiam novis conventiculis auxit, sacrorumq; venerationem, quam maximam semper exhibuerat, regiarum opum impendio stipendijs multiplicavit. Monachalem quoque ordinem uberiorem reliquit, ne ferociæ propior quàm pietatis officijs videretur, æquam sibi utriusque laudem adjicere cupiens. Cujus studij industriâ ad tantum claritatis lumen accessit, ut eum fortissimorum Regum bellica virtus antiquitate exoleverit, ejus famam gloriæ quæstu opulentissimam tenacissima posteritatis agnitio comprehenderit.

Interea Sveno Estritbæ filius expectato apud Angliam Canuto, quò plenius incolis ausum defectionis excuteret, militiam præsidijs sparsit, ne liberâ munimentorum occupatione suspectas Anglorum vires armaret. Ut autem Norvagiensibus mortis Canuti nuncius adfuit, continuò pudore externi obsequii Danicum detrectantes imperium, ad Olavi filium Magnum, cui bonitas sua cognomini erat, deficiunt, eiq; regnum imponunt. Quippe spectata patris sanctitas popularium ei favorem conciliaverat. Neque enim parenti gratiam impendisse contenti, in filium quoq; favorem extenderant.

Interea

CANVTVS II. Magnus.

Interea Canutus haud levius Norvagicæ perfidiæ quam paterni fati rumore perculsus, vereri cœpit, ne si finitimorum bello intenderet, ex dilatione rerum Angliа per absentiam careret, ideoq; minoris regni defectionem tolerare, quam majori consimilis ausus locum tribuere, consultius duxit, leviori malo solam gravioris formidinem præponderare judicans. Itaque dissimulatâ injuriarum offensâ conditione defectorem aggreditur, jurejurando pactus, ejus, qui prior decederet, superstiti Regnum esse cessurum, ne priscam regnandi consvetudinem nova regnorum partitio laceraret, rerumq; quondam junctarum dividuam efficeret summam. Adeò enim Daniam Norvagiamq; unius esse regiminis affectabat, ut alteram alteri subjici, quam utramq; separatim Regnum gerere præoptaret, patriæq; exteros imperitare, quam patriam sine exteris imperium gerere mallet. Quæ nimirum conditio eò stoliditati propior, quò fortunæ subjectior, alterutri aut splendidum imperium, aut sordidam paritura fuerat servitutem. In hanc pacti fidem utraque pars sacramento convenit. Deinde Angliam profectus, cum cuncta Svenonis industriâ pace plenissima comperisset, Edvardum fratrem, quem ejusdem nominis pater ex Immæ matrimonio sustulit, in Regni societatem adsciscit, non quod fraterno illum affectu coleret, sed ut ejus ambitionem munificentiâ ac liberalitate præcurreret, regniq; parte potitum, totum cupere prohiberet. Itaq; non tàm veneratione charum, quàm popularium ambitione, paterniq; generis autoritate suspectum, consortem imperij facit. Verum Edvardo humilior origine animus fuit, siquidem obtusi admodum cordis obscuriorem indolis experientiam præbuit. Canutus cum biennio regnasset, defungitur. Cujus Sveno propinquitate fisus, relictis apud Angliam præsidijs, Daniam navigatione contendit, retinendæ insulæ spem non solum in Godovini filijs, quibus sangvine admodum conjunctus fuerat, reponens, sed etiam ex ipsa consortis sui stoliditate desidiaq; præsumens. Quod audiens Magnus, Daniam perinde ac sibi mutuæ pactionis lege debitam, ipsiusq; Canuti testamento legatam, æquis popularium animis occupat, Svenoniq; cognationis rationem edenti, pristinam fœderis conditionem opponit. Nec dubitavit alienissimum sangvini suo regnum legati titulo postulare. Sed & Dani pacti, cui se sacramento obligaverant, ratione permoti, constantius religionis quàm familiaritatis fidem præstandam putabant: ideoq; factâ competitorum æstimatione, alienum domestico prætulerunt, curiosiùs fœderis pignus quàm debitam regno prosapiam intuentes, fideiq; suæ quam patriæ respectui propiores. Igitur alienigenæ partes religioso favore complexi, præteritam Canuti familiam Regum suorum sangvinem repulsæ deformitate confundere, quàm jurisiurandi vinculum perrumpere maluerunt: suffragiorum jura non adulationis, sed fidei intuitu ponderantes, seq; plus religioni quam regno debere confessi. Adeò promissionem suam sequestram perjurij fieri noluerunt. Quanti igitur roboris fuisse tunc inter cives justitiam credimus, cum inter diversæ nationis viros tantum virium possedisse cernamus? Et utinam adultæ jam religioni ea apud nostros vis autoritasq; constaret, quam inter antiquos tenera atq; enervis habuerat. Contrà Sveno subjectam stoliditati conditionem reputans, temerarium consobrini pactum nequicquam rescindere cupiebat, perquam stultum argumentando, quibus antè imperitassent, obsequi, inq; unius juramenti imprudentia communem deponere libertatem, atq; ex fulgenti imperio repente in humilimam concedere servitutem. Sed religiosa popularium sententia superabat, quorum arbitrio pacti, non sangvinis, habitus æstimabatur. Verùm ut Magni votis Danica fides respondit, ita Svenonis credulitatem Anglica perfidia circumventam oppressit. Nam post ejus ab Anglia profectionem, Godovini filius Haraldus spe improba totius Angliæ regnum complexus, participato cum incolis consilio, Danicum, ut

erat

LXIII. MAGNUS S. Olai filius

erat per præsidia distributus, exercitum compluribus separatim vicis, uno eodemq; tempore, magnifico conviviorum apparatu per obsequij simulationem excipi jussit, meroq; ac somno sopitum noctu per insidias trucidandum curavit. Ea nox parvulo temporis momento vetustam Danorum dominationem, diuq; majorum virtute elaboratum finivit imperium. Sed neque id postera nostris fortuna restituit. Ita Anglia dominandi jus ignaviâ perditum scelere recuperavit. Igitur Haraldus Danicæ oppressionis, simulq; domesticæ libertatis auctor Edvardo summam, facta non animi ejus, sed sangvinis æstimatione, permittit, quatenus ille nominis, ipse rerum usurpatione regnaret, & quò nobilitate pervenire non posset, potentiâ vallatus assurgeret. Edvardus verò sola generis auctoritate, non prudentiæ ratione munitus, vano majestatis obtentu pravorum ingenia, majorumq; petulantiam nutriebat, titulo Rex patriæ, conditione miserabilis procerum verna, contentus quòd alij fructum, ipse umbram tantum ac speciem occupasset. Ità Anglorum inter se summam, non tamen atq; potentiam diviserunt, tituliq; jus ac rerum dominium veluti diversis ab invicem gradibus differebant. Sed nec Haraldus alienum specie Regnum gessisse contentus, propriam claritatis imaginem affectabat. Igitur Edvardo ipsum quoq; nuncupationis decus invidit, omniaq; Regni insignia in se ipsum transferre conatus, cupiditati aditum scelere petivit, occisoq; Rege, tituli, qui solus sibi deesse videbatur, gloriam occupavit.

Interea Sveno tametsi rarâ fautorum ope subnixus, belli cum Magno fortunam experiri decrevit, cumq; paucis & incompositis adversus multitudinem manum conserere cunctatus non est. Igitur in Jutiâ, priùs maritimâ, deinde equestri pugnâ, sinistris congressus auspicijs, utrâq; victus concessit in Fioniam; nec armis major quàm agmine fuit. Cumq; se omni auxilio desertum, nec hostium tantum, sed etiam suorum contemptu perfusum videret, Sialandiam, Scaniamq; prætergressus, Svetiam maternæ necessitudinis fiduciâ petere cogitabat. Quem Magno terra mariq; pertinacius insequente, in Jutiam se repente Sclavicus effudit exercitus. Quorum irruptio dubium victori effecit, fugacem ne hostem pellere, an imminentem excipere debuisset. Quidam enim gentis illius nobilissimus, duodecim filiis maritimis prædonibus apud Daniam spoliatus, Jutorum fines ferro orbitatem ulturus invasit. Quamobrem Magnus perseverantissimis popularium precibus committendi prælij autorem agere postulatus, omisso æmulo, à domestico hoste in externum arma convertit, & quasi privatæ affectionis oblitus publicam induit, ne suas quam Regni partes curiosius egisse videretur. Nec dubitavit alienigeni sangvinis dux, summâ adhuc fluctuante, in seipsum dubiæ potestatis transferre periculum. Nocte verò, quam belli dies insecutus est, quietem ejus certæ prædictionis species adumbravit. Quippe somnum capienti imago cujusdam obversata prædixit, hoste eum superiorem futurum, inq; aquilæ nece victoriæ fidem auspiciaq; sumpturum. Expergefactus Rex visionis ordinem die posterâ, magnâ cum omnium admiratione, vulgavit. Sed & somnio omen consentaneum fuit. Progresso namq; exercitu aquilam, quæ in quiete demonstrata fuerat, comminus considere conspectam, pernici equo advolans hasta petivit, fugamq; alitis veloci jaculo præcucurrit. Itaq; novitate rei ad spem victoriæ spectatores erexit. Arripuit igitur omen exercitus, atq; fortuito aquilæ occasu certissimam hostium ruinam interpretatus est. Cuncti quippe eventum somnio congruisse cernentes, perinde atque securi rerum infortunam suam acceptæ rei præsagium referunt, & quasi indubitatam vincendi sortem, pari mentium alacritate præsumunt. Quos eò audaciæ ipsa auspicij religio provehebat, ut jam sibi victoriam ante oculos præponentes, absque respectu periculorum certatim in prælium prosilirent. Quibus primam pugnandi occasionem corripientibus, eodemque

MAGNUS S. Olai filius

què eventu quo omine dimicantibus, cæduntur funditus Sclavi. Victor Magnus felici pugna popularibus percharus evasit,.eorumq; propensiore subsidio roboratus, ad prosequendum regni æmulum redit, eò quidem instantius, quòd rerum successus quò plus sibi gratiæ peperit, hoc magis Svenonis favorem absumpsit; aversoq; vulgi animo magnopere residuum ejus debilitavit auxilium: nec solum contrahendarum virium spem sustulit, sed etiam contractas excussit. Quinetiam Guthscalcus Sclavicus inter cæteros, qui infelicis ejus militiæ stipendia deseruerant, diu se sub alienis auspicijs rem infeliciter gessisse considerans, cum domino nihil spei relictum animadverteret, militem exuens, defectorem agere non erubuit, suamq; experiri fortunam, quàm alienam sequi tutius duxit, ut cum Regem meliora speraturum diffideret, paternæ saltem neci ultionem non negaret. Consilio respondit eventus; Siquidem gestis variè bellis Sclaviam suæ ditionis effecit, utq; externis rebus infractus, ita domesticis invictus apparuit. Nec quæsitæ dominationis felicitate contentus, Saxoniam postmodum parentis necem ultus obtrivit, parvæ gloriæ regnum, aut divitias reputans, si non ultionem opibus adiecisset. Adeò autem Magnus ob vindictam finium suis charus haberi cæptus est, ut omnium consensu Boni cognomine censeretur; quodque aliorum moribus tribui assolet, fortunæ laudibus impetraret. Sveno vero desperatis jam rebus in Scaniam, ut diximus, profectus, Svetiam (nam maternum inde genus traxerat) revisere proponebat. Quem Magnus concitato animi impetu subsecutus, cum oppidum Alexstadiam præteriret, deturbato per occursum leporis equo, trunco, cujus præacuti fortè stipites eminebant, adactus extingvitur. Corpus ejus Norvagiam relatum Throndemi in regiorum monumentorum area sepulturam possedit. Ita Svenoni angustissimis fortunæ casibus implicato, omniq; mortalium ope defecto, præsidium supernæ pietatis affulsit, regnumq; quo illum fortunæ iniquitas spoliavit, ejusdem beneficium reddidit.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI DECIMI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER UNDECIMUS.

LXIV. SVENO Estrithe filius

Ost hæc Daniæ status varijs rerum casibus fluctuatus est. Quippe Sveno summam successu magis quàm viribus capit. Sed neq; ad restituendam Danici nominis fortunam quicquam ejus susceptione profecit. Nam adeò nec favore felix, nec imperio efficax fuit, ut subjectorum animos veteris offensæ acerbitatem redolentes, ad syncerum sui cultum adduceret, aut ira abstractos ad placidiorem mentis habitum inclinaret. Tanta siquidem mole in Danorum præcordijs prioris odij reliquiæ consederunt, ut privatos motus Rei publicæ usibus anteferrent, honorem q; patriæ suâ deperire socordiâ, quàm suscepti ducis auspicijs restitui præoptarent. Neq; enim facilè propagata odiorum sementis stirpitus interit: quippè ut gratiæ in odium deflexus facilis, ita odij ad gratiam difficilis esse transitus consvevit, raroq; animus, quem semel graviter fastidivit, synceræ fidei stipendijs excolit, aut cum quo vehementes primum inimicitias gessit, affectuosè postmodum in gratiam redit. Cujus impotentiæ vis à simultatis ardore profecta, arcanisq; æmulationis flammis alita, non solum gerendarum præclarè rerum spem sustulit, sed etiam magnificè gestarum gloriam corrupit. Verum ea res, ut novæ majestatis contemptum ita prioris fideliter cultæ indicium edidit, simulq; recentis injuriæ crimen & pristinæ fidei perfectionem exhibuit.

SVENO *Estritha filius*

Principio regni Svenonis, Roskildensium sacrorum antistes Avachus moritur. Sufficitur Wilhelmus, quo Canutus Major & scribâ & sacerdote usus fuerat, genere quidem Anglus, sed omnium virtutum partibus ac numeris abundè instructus, idemq; pontificalium sacrorum apprimè peritus. Ad cujus usq; tempora Scaniæ genti religionis privilegio Roskildensis præsidebat autoritas. Ab eo viro dividuum esse sacerdotium cœpit. Cujus Scania veluti alteram partem adepta, protinus inter conjuncta admodum oppida novam muneris potentiam partita est. Nam Lundia Dalbyaq; protinus susceptum inter se sacrorum divisêre primatum, geminaq; ejusdem dignitatis usurpatione certarunt. Nam alteri Henricus, Eginus alteri sacerdos accessit. Verùm Henrico ob immoderatum potionis usum absumpto, pontificatus ejus universum jus, omniaq; honoris insignia ad Eginum Lundensium præsulem concesserunt, ac veluti in unum corpus utraq; sacerdotij summa confluxit, quanquam meritò in ebriosi antistitis fato sobrius civium honos expirare non debuit. Sed in gregis perniciem sordida pastoris intemperantia redundavit, innoxiaq; civitas poti Pontificis temulentiam deponendi sacerdotij causam habuit. Ita alterum inimica bibendi cupiditas abstulit, alterum salutaris continentiæ disciplina provexit. Indignum populari, nedùm Pontifice excessum, cujus plenam ignominiæ sortem omnis ævi derisus pleno cavillationis ludibrio prosequitur. Ita bibulus præsul eandorem sacerdotij turpissimis gulæ maculis obsolerum, quem vivendo corruperat, moriendo consumpsit, humaniq; calicis cupido haustu divini usum amittere meruit. Cumq; ordini gloriam deberet, notam intulit, pro virtutis conciliatore probri auctor effectus. Nec immeritò, qui alijs continentiæ & frugalitatis specimen exhibere debuerat, tam indecenti fato violatæ sobrietatis pœnas pendebat. Hujus memoria Danicis annalibus non parvæ est verecundiæ, quoniam perridicula morte consumptus, privatum opprobrium publico rubore perfudit.

Hoc loci splendida Haraldi memoria tempestivam sui exhibet mentionem. Qui qvum fratre cassus, salutem suam intrà patriam tueri non posset, fugam Byzantio credidit. A cujus Rege homicidij crimine damnatus, domestico draconi lacerandus objectari præcipitur. Nihil enim ejus morsu ad necandos reos valentius ducebatur. Cui in carcerem eunti ingenuæ fidei servus vltrò sese damnationis comitem obtulit. Exuit vernam, ut socium ageret, mortemq; excipere, quàm domino deesse maluit. Utrumq; is, qui custodiæ præerat, curiosius observatum, per os antri inermem excussumq; demisit. itaq; nudato ministro, Haraldum verecundiæ gratiâ linteo tantùm discinctum excepit. A quo clam armillâ donatus, pisciculis pavimentum instravit, ut haberet draco, in quo primæ famis procursum effunderet, reorumq; carceralibus tenebris obfusi oculi vel parvulam perspiciendi copiam ipso squamarum nitore capesserent. Tunc Haraldus lecta cadaverum ossa angustijs telæ confertioris implicuit, hisdemq; in unum globum coactis veluti clavam effecit. Cumq; allapsus draco in objectam perquam avidè prædam irrueret, dorsum ejus veloci saltu conscendens, cultellum tonsorium, quem secum fortè tectum attulerat, umbilico, qui solus ferro patebat, immersit. Sectionem enim rigidissimis squamis obsitus serpens cæterâ corporis parte spernebat. Hunc cultellum Waldemarus Rex res gestas cognoscendi ac referendi cupidissimus, rubigine exesum, vixq; secandi sufficientem ministerio, familiaribus sæpè monstrabat. Sed neq; Haraldus obsessionis eminentiam ingenti belluæ ore corripi, dentiùmve acumine noceri, aut caudæ voluminibus elidi poterat. Minister verò compacto gestamine usus, converberatum belluæ caput ad sangvinem & necem usq; crebris ictuum ponderibus contundebat. Quo cognito Rex ultione in admirationem versâ, fortitudini supplicium remisit, salutemq; animositati tribuendam putavit. Nec pœ-

nam remisisse contentus, addidit charitatem. Navigio enim stipendioq; donatos abire permisit. Cumq; crimini supplicium deberet, fortitudini pepercit, virtutemq; colere, quàm culpam punire maluit.

Reversus Haraldus Norvagiam occupat; eaq; potitus, arma in Daniam transfert. Igitur Sveno, contractis Jutis, cupidius quàm consideratius apud Dyursam fluvium totam Norvagiensium manum aggressus, ut classe, ita bello quoq; inferior fuit, copiarum numero respondente fortuna. Siquidem tam infeliciter, quam temerè dimicavit. Maxima Jutorum pars ferri metu flumen insiluit, præreptoq; hostis officio, suâ vi quàm alienâ consumi tutius duxit. Itaq; quod ab hoste timebat, sibi ipsa conscivit, inq; gemino fati delectu undâ, quàm armis perire maluit. Igitur dum alterum mortis genus timidè declinavit, alterum cupidè comprehendit; dumq; adversarium refugit, hostilem in se ipsa crudelitatem exercuit, tanquam spiritum placidius aquis quàm aëri reddítura, ac violentiorem exitum ferro, quàm fluctibus expertura. Ita nescias viriliter mortem, an effœminatè petiverint, incertumq; utrum fati cupidis ignavia, an virtus incesserit, quoniam tam vehemens animi æstus fortes ne an timidi spiritus sui raptores extiterint, ambiguæ existimationis esse fecit. Brevi post dux victi agminis Sveno Scaniæ, Sialandiæq;, ac præterea quarundam insularum viribus recreatus, Nissam fluvium classe corripit, eàdemq; supervenienti Haraldo obviam in altum procedit. Cumq; Dani paucitatem suam hostilis frequentiæ comparatione pensassent, raritati consertione succurrendum rati, digesta in ordinem navigia tenaculis sociare cœperunt, quatenus continenti nexu cohærens classis expeditius opi invicem ferendæ iter sterneret, cunctisq; hac necessitate duratis, tam fugæ quàm victoriæ indissolubilis communio foret, nec cuiquam à tanta collegij firmitate dilabendi fas esset: adeò imbecillitatem necessitate roborandam duxerunt.

Hic nobis, Aslace, Skyalmonis Candidi remex, ob immensam bellicæ virtutis gloriam literarum præconijs inculcandus occurris. Danis siquidem adversum Norvagienses maritimo certamine decernentibus, non contentus clarissimam pugnam intra proprium edidisse navigium, omnibus corporis tui munimentis præter scutum abjectis, confertissimam hostium ratem insiluisti quercusq; quam in gubernaculi prius colligamentum excideras, viribus fretus hostium corpora converberasti, ejusq; crebris & vegetis ictibus, quicquid obvium fuerat, obtrivisti, ingentiq; verberum fragore stupentes prælantium animos à proprijs periculis ad tuæ virtutis spectaculum deflexisti. Quinetiam fortissimos utriusq; agminis bellatores, operis tui admiratione suscepti certaminis immemores reddidisti, pugnæq; ac periculorum oblitis avidius te intuendi, quam seipsos tuendi studium incussisti, ita ut promptissimi quique neglecto discriminis sui negotio, plus te viso stuporis, quam ex dubia salute formidinis caperent. Itaq; fortius fuste, quàm cæteri ferro, rem gessisti, cunctaq; intolerabili modo comminuens, hinc Danicis, inde Norvagicis oculis incredibilem, nisi spectareris, operam edidisti. Adeò autem sociorum paucitatem hostium multitudini coæquasti, ut disparem viribus pugnam in noctem usq; par belli successus extraheret, numeroq; dissimiles copias fortuna persimiles reddidisti. Postremò cum omnem navis remigem partim fuste, partim fluctibus obruisses, compluribus sed levibus plagis perstrictus, ex tot hostibus admirabilem solus victoriam retulisti. Quæ res veri fidem excederet, si non Absolon auctor suis eam relatibus tradidisset. Verùm Danis nullam virium accessionem circumspicientibus, Norvagiensibus insperatus domestici ducis adventus affulsit. Quo viso, Scanienses contusis debilitatisq; animis, noctu, nè res strepitu proderetur, classis societatem solvère, rescissisq; vinculis, ac perruptâ nexuum consertione, à cætero agmine intempestâ se nocte subducunt. Deinde tacitis remorum ictibus fugam adepti, furtivo discessu fluminis diverticula, quibus excesserant, repetebant, ibiq; relictis navibus passim per avia profugere, meritò omnis

Danicæ

SVENO *Estrithæ filius*

Danicæ ætatis convicio lacerandi. Cujus fugæ deformitas auctoribus quammaxime erubescenda, ad posteros quoq; probrosa descendit. Luce reddita Sveno fugitivæ admodum classis pudore perculsus, pertinacissimâ resistendi virtute fortunam suam armis, quàm fugæ credere maluit. Igitur quanquam & classis, & militum numero inferiorem se cerneret, exiguas bello reliquias applicat, virtute sua sociale probrum abluere cupiens, bellaq; animorum quam numeri robore fortius geri judicans. Sed pestiferum temerè initi certaminis exitum expertus est; quippe numero victoria paruit. Skyalmo Candidus, cujus nutu suo tempore totius Sialandiæ vires regebantur, graviter astrictus, immensaq; hostium multitudine conclusus, capitur, non quod timide præliatus, sed quia labente sangvine viribus prorsus vacuus extitit, tantumq; ejus apud victores amplitudini donatum est, ut aliàs captivis parcere insoliti, saluti ipsius custodiæ præsidium adhiberent. Quippe tam conspicuæ dignitatis virum ferro aggredi passi non sunt. Neq; enim præsens illi fortuna præteritæ venerationem adimere valuit. Sed hanc custodiæ vim apud Caprinum lacum profunda nocte decepit. Cæterum Haraldus non contentus Danorum vires duabus exhausisse victorijs, ijsdem hostili studio frequentius imminebat. Cujus qvum Sveno instanter motibus urgeretur, lacessitæ patriæ defensionem majore fiducia, quàm fortuna parabat. Tertiò tamen, binâ prius clade afflictus, fortunam suam publicis armis committere verebatur, qui jam rem Danicam duarum pugnarum temerarijs ingressibus à se confractam videbat.

Interea minores Godovini filij, regni æmulatione, majorem perosi, voluntario secessu invisam ejus dominationem vitarunt, ultroq; exilij tenebras ferre, quàm fraternæ intra patriam fortunæ splendorem conspicere maluerunt. Ad ultimum Haraldum Norvagiæ Regem obsequij promissione conveniunt, suam patriæq; subjectionem polliciti, si summâ per eum potiri quivissent. Rapuit oblationem exulum avida dominationis ambitio, Angliæq; littoribus Norvagica classis advehitur. Eodem fortè tempore Normanorum dux pari impetu diversum insulæ latus aggreditur. Cujus Rex Haraldus inter geminas hostium partes anceps quam priorem exciperet, aliquandiu liberum utriq; procursum reliquit. Quam ipsius cunctationem Norvagienses timori consentaneam rati, neglectis corporum munimentis, perinde ac securi periculorum validius prædæ incubuerunt. Sed dum incautius ruunt sparsi palantesq; ab Anglis nullo negotio trucidati sunt. Ea res victoribus maxima quæq; audendi fiduciam ministravit. Sed mox temerè crescente audacia Normanos adorti, infelici pugna recentis victoriæ titulum perdiderunt. Neq; ullum victi Regis vestigium extitisset, nisi postmodum ab agrestibus obscuro solitudinis loco repertus proderetur. Cujus filij duo confestim in Daniam cum sorore migrarunt. Quos Sveno paterni eorum meriti oblitus, consangvineæ pietatis more excepit, puellamq; Rutenorum Regi Waldemaro, qui & ipse Iarizlavus à suis est appellatus, nuptum dedit. Eidem postmodum nostri temporis dux ut sangvinis, ita & nominis hæres ex filia nepos obvenit. Itaq; hinc Britannicus, inde Eous sangvis in salutarem nostri principis ortum confluens, communem stirpem duarum gentium ornamentum effecit.

Extincto Haraldo, cui scelera Mali cognomen adjecerant, Svenonis regnum, quod antè admodum claudicaverat, perinde atq; acerrimo hoste vacuum, prosperioris fortunæ gradibus incedebat, oppressumq; Daniæ gubernaculum plena prosperitatis vela solvebant. Hic qvum liberalitate illustris, beneficentiâ celeber, cunctisq; humanitatis partibus perfectissimus haberetur, etiam sacrarum ædium condendarum ornandarumq; curam intentissimè edidit, rudemq; adhuc sacrorum patriam ad cultiorem religionis usum perduxit. Verum hunc morum candorem sola libidinis intemperantia maculabat. Complurium namq; illustrium puellarum castitate delibatâ, ut nullum ex matrimonio, ita complures ex pellicibus filios sustulit.

SVENO Estrithæ filius

E quibus fuère cum Gormone Haraldus, cum Svenone Omundus. His accessere Vbbo & Olavus, Nicolaus, Biœrno, atq; Benedictus, paterno quàm maximè, materno minimùm sangvini respondentes. Consimilis copulæ obscuritas Canutum & Ericum maxima patriæ ornamenta progenuit. Sed & filia S.ritha, quæ postmodùm Guthskalco Sclavico conjunx accessit, in sequentibus referenda, pellice pariter orta proditur. Tandem Rex animum suum ab illecebris luxuriæ & immoderato Veneris usu retractum, genialis tori castitate cohibere constituit. Ut ergo multorum pellicatuum experientiam decenti nuptiarum usu, uniusq; matrimonij lege redimeret, nec talibus ulterius cubiculis majestatis suæ vigorem absumeret; Gutham, Svetico Rege genitam, sangvine conjunctam sibi, legitimæ prolis cupiditate complexus, simulatâ conjugij religione collegit, ejusq; coitum pro matrimonio habuit. Ita dum ad conjugalia sacra celebranda animum induxit, eorum nomine flagitium coloravit, dumq; ab uno se crimine retrahit, in aliud repente provolvit. Sed tolerabilius, quòd alieni sangvinis, quàm quod suæ propinquitatis copulam usurpavit: quamquàm uterq; hujusce Veneris usus impudicitiæ crimini obnoxius sit.

Quam rem Eginus & Wilhelmus intactam præterire passi non sunt. Quippe Regem à tam illicito thalamo frustrà conantes abstrahere, monitisq; dirimendi contractus perseveranter aggressi, adversum incestuosam ejus libidinem debitæ reprehensionis amaritudinem distrinxerunt. Cumq; correptioni insistentes nihil se eâ profecisse cognoscerent, apud Bremensium Antistitem injustas ejus nuptias accusantes, majori Pontificio castigationis arbitrium reliquerunt. A quo cum Rex per sacram ac salutarem admonitionem incesti reus ageretur, disciplinæ minas opposuit, seq; ferro correptionis insolentiam repressurum edixit. Itaq; vexationis impatiens, plus crudelitati suæ, quàm sacrosancti juris viribus indulgendum putavit, religionisq; quàm nuptæ desertor esse maluit. Quæ res ab Hamburgensibus, maritimi periculi metu, ad Bremenses pontificium transtulit.

Hæc volventem Wilhelmus propositum exequi monitis suis passus non est. Sanctitate enim consilij consentaneum furori impetum ab ejus pectore submovit, maximaq; doctrinæ suæ perseverantiâ studium ejus à sententiâ revocavit. Itaq; repente sanior affect. Regis animum occupavit. Saluberrimo namq; præceptoris imperio resipiscere coactus, continuò injusti concubitus nexum rescidit, depositoq; stuprosæ mentis ardore, nuptàm repudio submovit. Nec solum ira abstinuit, sed etiam ab illicita connubij usurpatione mentem retraxit. Gutha quoq; paternos penates repetens, susceptis viduitatis insignibus cum summa morum sinceritate consenuit, castitatemq; votis professa, virilis concubitus experientiam abdicavit. Et quia injusto se toro maculaverat, nullum ulterius sibi juri esse permisit. Sanctitatis siquidem amplexa propositum, reliqvum vitæ tempus cœlebs exegit, ingentiq; pudicitiæ severitate illiciti concubitus noxam licentis evitatione pensavit. Sed nec inerti otio tempus effluere passa, quotidianâ consvetudine exquisita Sacrariorum ornamenta fingebat, inq; eandem operam continuam ancillularum curam cogebat. Inter quæ chlamydem sacerdotalem sutilibus sigillis exsculptam, preciosæq; materiæ impensa ac mirifici operis arte elaboratam, Roskildensi Sacrario doni nomine largita est. Alia quoque complura divini cultus insignia sacrorum usibus operata est.

Sveno vero sacrorum administratores quam maximè conversatione probabiles contrahebat. In quibus quanquam scientiam veneraretur, morum tamen curiosius habitum intuebatur, indignum ratus literarum svavitati summum familiaritatis consortium tribui. Adeò igitur honestatis scholam literarum rudimentis præponderare credebat, ut in agendo clericorum delectu virtutis potius, quàm scientiæ elementa pensaret, lateraq; sua fidis quàm doctis obsequijs vallare mallet. Svenonem quoq;

Norva-

Norvagicæ regionis virum cunctis virtutis partibus ac numeris instructissimum sed parum justâ notitiâ literarum monimenta complexum, in jus familiaritatis adsciverat. Hic ex præfectura ad sacerdotium translatus, tametsi Latinæ vocis penuria premeretur, domestici sermonis opibus abundabat. Quem cæteri ingenijs suis ob virtutem, quâ ipsis præstabat, à Rege præferri videntes, perridicula imperitiæ exprobratione scurriliter cavillandum duxerunt. Rem enim divinam acturo, derisus gratia affectum litura codicem subjecerunt. Qui qvum salutem Regi votis libello expressis solenni verborum precatione debuisset exposcere, ipsum famuli nomine designatur⁹, vitiata ab æmulis pagina, muli appellatione fœdavit. Neq; enim lituræ errorem correctionis beneficio redimere noverat. Igitur circumstantes lectoris imperitiam jocabundo cachinnorum anhelitu prosecuti, immodico ora risu solverunt: ipso quoq; ioci irritamento, religio in ludibrium abjit. Finita actione Rex amotum aræ libellum complexus, cum & ipsum invida manu corruptum & recentis lituræ vestigia causam inerter fusæ precationis aspiceret, invidæ societatis animos detestatus, insultantium fraudem coarguit, ipsosq; obtrectatione vitiosiores, quàm Svenonem inscitia comprobabat. Eundem quoq; brevi irrisoribus suis imperitiam exprobraturum adjecit. Deinde scholam eum petere hortatus, sumptum se administraturum promittit. Neq; hac re quicquam de consveta ejus familiaritate decerpsit, nè invidiæ respondisse potius quàm obstitisse videretur. Profectus Sveno efficacissime liberalium artium studijs operatus est. Quippe literarum, quibus parum inservierat, documenta sumere cupiens, percipiendæ earum disciplinæ gratia, omissa domestica, peregrinæ scholæ erudiendum se dedit, animumq; doctrinæ capacissimum excolens, Latino se sermone assvefecit. Cujus studijs abundè instructus, vocabulorum vim ad summa quæq; Grammaticæ rationis elementa animi docilitate percepit, abscissoq; rustici rigoris crimine, facundiam suam ingenij exercitatione politiorem effecit. Itaq; flagrantissima discendi cupiditate clarum scientiæ magisterium retulit, breviq; morarum processu, quos imperitiæ derisores habuit, ingenij admiratores invenit. Primum inter omnes Wilhelmus apud Regem familiaritatis locum occupaverat, ejusq; gratiæ mutua animi vicissitudine respondebat. Etenim ab ipso cæteris impensius cultus, charitatis dignationem singulari fide pensabat. Horum fidei Rex tanquam tutissimis obsequijs latera sua cingenda commiserat. *SVENO Esbernhæ filius*

Sed & sequens casus in Antistite severitatis pulcherrimum, in Rege certissimum moderationis documentum exhibuit. Ipse namq; sacro circumcisionis pervigillo solenni magnatum convivio feriatus, cum quorundam principum clandestinâ obtrectatione parum honoratè de se habitum comperisset sermonem, occultam eorum perfidiam temulentiæ lascivijs detectam existimans, iræ aculeis actus, misit qui ipsos matutino tempore intra Trinitatis ædem oraturos confoderent, tanquam in sacris penetralibus aptissimus humanarum cladium locus existeret. Itaq; actum erga convivas facinus sacrilegio duplicavit, ipsumq; pietatis domicilium crudelitatis officinam effecit, neque loci, aut temporis, quo minus cupiditati indulgeret, respectum habuit. Quam rem Antistes, templi (ut par erat) violatione permotus, inprimis dissimulanter excepit, neque indignationem suam ulla ex parte stipatoribus patefecit, opportuno vindictam tempore præbiturus. Nam qvum rem divinam pontificali more peragere debuisset, non solum adventantem Regem occurrendi veneratione excipere supersedit, sed etiam Saerarium subire connisum à primis ejus liminibus absque respectu familiaritatis sacerdotij insignibus ornatus, baculo, quo utebatur, exclusit, sacrorum penatium aditu indignum judicans, quorum religionem non sine gravi pacis rubore civili sangvine maculasset, suppressoq; dignitatis nomine non Regem eum, sed humani cruoris carnificem appellabat. Nec reum objurgasse contentus, aculeum virgæ ejus pectori infixit, armatumq; duritia animum

SVENO Estrithæ filius

imperati parricidij pœnitere perdocuit. Enimvero privatæ societati publicæ religionis verecundiam prætulit, non ignarus alia esse familiaritatis officia, alia sacerdotij jura, quibus servorum æque ac dominorum, neque ingenuorum parcius, quàm ignobilium flagitia vindicari par est. Cumq; abunde foret repulsam egisse, etiam execrationem adjecit, nec dubitavit in præsentem damnationis quoq; proferre sententiam. Itaq; mirifica audacia dubium reliquit, fortius illum mannnè, an voce pulsaverit, quem gravibus admodum contumelijs proculcatum prius linguæ, deinde dextræ repulsa mulctavit, inq; pectore, quo virtutem antè coluerat, vitium contudit. Neq; enim in tam evidenti scelere longum ultionis tempus expectandum putavit, facilius origini atq; incunabulis culpæ, quàm ulterioribus ejus incrementis occurrendum existimans, ne mora alitum crimen diuturnitatis tractu convalesceret. Igitur ut Regem impotentiæ & temeritatis incursus transversum in facinus egit, ita Antistitem ad exercendam vindictam profecta à religionis æmulatione severitas concitavit. Enimvero fortiter vindicata religione, & debitam ordini suo fidem, & alienæ temeritati salutarem reddidit disciplinam. Ne enim solennium officiorum tutelam omittere videretur, veluti indulgentiæ oblitus, severitatem exercuit, neq; sanctitatis inimico amicus existere aut assentatoris potius quàm pontificis partes præsentare sustinuit. Cæterum specie hostem, reverà amicum exhibuit, quia fida concordiæ pignora ac syncera familiaritatis stipendia potius justi rigoris, quam iniqui favoris examine ponderabat. Quapropter mansuetissimum ingenium suum deposita ad tempus clementia austeritati subjecit, meritoq; ad firmandam religionis disciplinam aliquid à crudelitate sibi paulisper mutuandum putavit. Quamobrem infesto militum concursu petitus, applicatos cervici suo gladios animi firmitate contempsit, tantumq; se in despiciendis periculis gessit, quantum egerat in provocandis. Tanto animi robore præditus, iamq; generosi spiritus abundantia instructus, divinæ charitatis munimento superior humani timoris viribus apparuit. Cujus Rex inhibita nece, cum eum non temeraria offensa, sed publicæ severitatis fiducia concitatum animadverteret, conscientiæ rubore perfusus, scelerisq; quàm repulsæ pudore ægrior, continuò regiam repetit, quietamq; frontem contumeliose correptus exhibuit, nec ipsa quidem generosæ indignationis verba invitus audivit. Deinde regià veste deposita obsoletam accepit, mœroremq; deformitate cultus, quàm splendore contumaciam testari maluit. Neq; enim tam tristi pontificis sententia perculsus, regalis magnificentiæ cultum gestare sustinuit. Sed abjectis regiæ majestatis insignibus, insigne pœnitentiæ sagulum sumpsit. Quinetiam simul cum veste potentiam exuit, atq; ex sacrilego tyranno fidus sacrorum venerator evasit. Siquidem nudatis pedibus ad atrium regressus, in ejus se aditu prostravit, terramq; suppliciter osculatus, dolorem qui ex contumelia acerrimus infligi solet, verecundia ac moderatione compressit. Neq; enim continuò repulsæ vindicem egit, sed pudore ac pœnitentia culpam cruenti imperij redemit. Exulasse hujus animum in nequitia, non habitasse credimus: quem ut primo temeritas transversum in facinus egit, ita postmodum æquissima moderationis temperies rexit. Quanta enim mansuetudine pectus ejus instructum fuisse putemus, qui pontificem palàm severissimis sacerdotij viribus adversum se usum, non solum impunitate donaret, sed etiam humilima veniæ petitione venerari sustinuit, gratiamq; tam pudoris patrocinio, quàm pœnitentiæ beneficio meruit? Divina siquidem obsequio, non viribus propitianda noverat, ideoq; atrocitatem sceleris verecundâ mœroris acerbitate pensabat. Quinetiam parvulo pudoris irritamento magnopere confusus, excitatam ignominia virtutem rubori imperare coegit, quantumq; violentiæ religioni crudeliter imperando incusserat, tantum venerationis vehementer animo

contusus

contusus exolvit. Sed dum taliter se gerit, inusitatam sacerdotalis auxilij clementiam expertus est. Intereà Antistes inchoamento psallendi facto, primaq; concentus parte editâ, qvum Græcæ precationi solennem ritè GLORIAM subnectere debuisset, ex stipatoribus supplicem foribus Regem adesse cognoscit. Igitur cessato cantu, cleroq; conticere jusso, fores repetens, qvum Regem, quid ita se gereret, percontatus fuisset, atq; ille criminis confessione facta, religioni sese satisfacturum promittens, sacerdotalis subsidij veniam postulasset, continuò execratione remissâ jacentem amplexus, abstersis lacrymis, depositisq; doloris insignibus, & cultum & animum Regium resumere jussit, non licere inquiens privatum mœrorem publicis interesse tripudijs. Neq; enim eum humiliorem dignitate sua vultum gerentem, aut supplicem liminibus advolutum intueri sustinuit, sed benignioribus verbis recreatum, pristinam vestem, quâ majestatem suam concinniorem efficeret, corpori reponere, cultioremq; progredi jubet: satis graves eum pœnas religioni dedisse ratus, qui se tam demissè agere, tamq; suppliciter prosternere sustinuisset. Deinde imperatis pœnitentiæ rebus, cantores, quorum frequentia solennitas agebatur, in occursum ejus, quò ornatius reciperetur, procedere jussit, statimq; venerabiliter exceptum, cunctis lætitiâ ovantibus, ad aram usq; perduxit. Ita prioris violentiæ speciem honesto comitatis genere temperavit, repulsæq; deformitatem specioso pensavit obsequio. Nec minus in pœnitentia venerationis, quam austeritatis in admisso reposuit. Quin etiam adhuc mœrenti solicitudinem detraxit, fiduciam adjecit, privatæq; tristitiæ salebram publica gratulatione discussit. Itaq; quod in potentis viri scelere pollutum fuerat, religiosa severitate expiatum est. Sed & populus maximo plausu tam spectatam in Rege verecundiam comprobabat, plus pœnitentiâ pium, quàm imperio scelestum evasisse confessus. Peregerat jam Pontifex severi ac pij vindicis partes, inq; eodem rigoris & clementiæ experimento se gessit, nec parcius veniam quàm vindictam exhibuit. Quippe cujus contumaciam severè repulit, indulgenter modestiam coluit, sicq; pietati justitiam contemperavit, ut nec sperneret supplicem, nec reciperet insolentem. Qua in re paterni affectus habitum plenissime repræsentavit, quod parentis more correptionem blanditijs subsecutus, neq; aut elatum amplecti, aut demissum aspernari sustinuit. Post hæc omissa altaris sacra repetens, summo patri regiæ expiationis gloriam succinit, eoq; serenius gaudium subijt, quo tetrior luctus causa præcessit. Rex ipse biduum quiete peragens, tertio demum die regio cultu ornatus, inter ipsa missæ sacra, excelsam ædis partem conscendit, silentioq; per præconem venerabiliter acto, coram omnibus semet gravissima accusatione perstrinxit, acerbum religioni vulnus inflixisse confessus. Deinde collaudata antistitis indulgentia, quòd tanto crimini tam repente ignoverit, seq; jussu, etsi non manu, reum celerrimè sacrorum usibus restituerit, pro tam cruenti imperij expiatione muneris loco Steffnicæ provinciæ dimidium aris à se conferri publicat. Nec erubuit multorum auribus singularem flagitij sui committere notionem. Ea res in extricabilem regni sacerdotijq; concordiam operata est. Quippe Rex non solùm Antistitem in eodem amicitiæ gradu habuit, sed etiam majoribus dignitatis incrementis donavit, plus officijs ejus ad gratiam, quàm contumelijs ad iracundiam concitatus, quem non privatâ irâ, sed publicæ religionis injuriâ adversum se provocatum videbat. Hic enim mirificam illius severitatem, ille sanctissimam hujus moderationem benevolentiæ constantiâ prosequebatur. Sed & uterq; quotidianis votis, nè tantæ animorum concordiæ dividuum fati tempus intercederet, exoptabat. Itaq; summæ venerationis officia certatim mutuis sibi studijs impendebant, adeoq; eximiam societatis fidem honoris vicissitudine nutriebant, ut potius inter eos amicitiæ paritas, quàm superioris ad inferiorem familiaritas cerneretur.

SVENO Estrithæ filius

Veniam nunc ad Canutum Svenonis filium, qui propitiæ fortunæ beneficio summis naturæ dotibus cumulatus, magno cum indolis experimento ætatem

SVENO Estrithæ filius

tem animo præcucurrit. Quippe contractâ juventute, myoparonum piratica monstra perdomuit, Sembicis atque Estbonicis illustrem trophæis adolescentiam egit, novisq́; virium gradibus paterni roboris fundamenta transcendit. Quæ victoria futurum ejus dominium ominata est. Pro amplificandâ tuendâq; patriâ juges excubias gessit, rerumq;, quarum ob infirmam adhuc ætatem vix spectator esse potuit, auctor haberi præsumpsit. Quinetiam juvenile corpus continuo usu ad bella impigrè conficienda, armaq́; viriliter sustinenda firmabat, famaq́ue ejus bellicâ vi in tantum claritatis excessit, ut redivivum magni Canuti spiritum fortunamq́; simul cum nominis videretur communione sortitus, adeò ut nullus eum paterni regni successione potiturum ambigeret. Neq; enim virtute jam maturus, honori intempestivus videbatur. Sed nec liberalitatis species ejus adolescentiæ defuit. Cujus fratrem Haraldum, natu majorem, obtusi admodum cordis, inter juventæ initia perpetuus inertiæ sopor oppressum tenebat.

Tandem Svenonem ultima penè senectute confectum, apud Suddathorp Juticarum partium oppidum febri implicatum adversa corporis valetudo corripuit. Qui cum pestifero humore grassante fatalem cordi dolorem imminere cognosceret, parvulas adhuc extremi spiritus reliquias trahens, à præsentibus se Roskildiæ sepeliri petivit. Nec ministerij eorum promisso contentus, sacramento fidem exegit. Siquidem loci illius religio Regibus vetusto more exculta, ut vivis sedem, ita fato functis sepulturam præstare consveverat. Jamq́; Regis corpus ab ijsdem amplo funere elatum Sialandiam usq́; pervenerat, cum primum Wilhelmus in occursum ejus veniendi mandata suscepit. Nec moratus, ad urbem cursu festinato contendit, inq́; ipsa Trinitatis æde, accersitis qui terram ad solidum foderent, prius Regi, deinde sibi tumulum extrui jubet. Quam vocem fossoribus potius à mœrore, quàm industria profectam putantibus, extinctisq́; non vivis tumulo opus esse dicentibus, suum antequam Regis funus ab eis excipiendum asseruit, non se voto fraudandum inquiens, quo cum eo commori semper optasset. Eosdem admiratione stupentes, imperiumq́; deliramento consentaneum existimantes, ad obsequendum, pœnam, nî paruissent, comminatus adduxit. Ita adhuc experte morbi corpore, mortis certitudinem præsumebat. Deinde citato equo in occursum exequiarum contendens, cum ad nemus fortè Topshøgicum pervenisset, duabus miræ proceritatis arboribus secus iter conspectis utramq; præcidi, inq́; usum lecti funebris aptari præcepit. Illi sibi regalis feretri constructionem præcipi rati, imperium exeqvuntur. Compactum deinde vehiculum præstantibus robore equis imponunt. Cumq́; Pontifex silvam prætergressus regium in vicino funus adesse cognosceret, aurigam consistere jussit, ac protinus veluti laxamenti gratia amiculum, quod habebat, exuit, eiq́; humi expanso seipsum præcipitem superjecit. Deinde erectis supernè palmis, si quo rerum auctori servitio placuisset, vitam à se finiri petivit. Sanè absque ulla fati cunctatione amicum morte insequi, quàm vita deserere præoptavit. Hæc fatus, veluti in domestico lectulo acquiescens extingvitur. O immensam concordiam, quæ superstite spiritu jucundior fuit: Quem famuli longam admodum cubandi moram egisse mirati, cum nequicquam erigere jacentem vellent, exanimem repererunt. Igitur recens omnibus inopinati funeris luctus exoritur. Ipse vero à suis feretro exceptus atq; ante Regem elatus, ut fato posterior, ita funebri pompa prior extitit. Viris namq; funebri Svenonis lecto humeris subjicientibus, ipse equis subvectus veluti quidam exequiarum ejus auriga præcessit. Prior verò sacrario allatus, veram præsagij fidem retulit. Quâ tam admirabili fati sorte potitus, se Regis cultum charitati potius, quàm fortunæ erogasse perdocuit. Exequijs impensius actis amborum corpora conjunctis admodum tumulis occluduntur. Hæc sunt venerenda amicitiæ stipendia, quæ, cum à

duobus

dunbus ejus consortibus alter excidit, reliquo, vitæ dulcedine fastiditâ, mortis appetitum ingenerant. Post hæc Sveno Noricus, quem suprà significavi, communibus cleri suffragijs sacerdotium sumit. LXV. HARALDVS HEIN.

Regiæ vero successionis delectum anceps popularium sententia pertractabat. Major namq; Danorum pars memor quantis per Canutum, adhuc privatæ fortunæ periculis objecta fuerit, graviora, si regnum indueret, verita, maligna virtutis interpres, quod gloriæ ejus accrescere debuerat, iniquissimâ meritorum æstimatione damnabat, elevatis virtutum præmijs clarissimaejus opera repulsæ turpitudine rependendo. Igitur ut hunc negotiorum metu perosa, ita Haraldum otij cupiditate complexa, audaciæ hebetudinem prætulit, ignavumq; sibi Regem maluit imperare quàm fortem. Quamobrem egregiæ indolis claritate contempta, negatum virtuti culmen vitio tribuere non erubuit, repulsa fortitudine, inertiam honoribus insecuta. Verum hunc ingratæ mentis habitum fucosâ rationis specie colorabat, Haraldum perinde ac natu majorem ipso naturæ jure regno debitum certans. Genus affectionis inusitatum! Hunc virtus invisum, illum vitium probabilem fecerat. Soli Scanienses justa animi inclinatione provecti, Canuti probitate cultâ, Haraldi desidiam respuebant. Igitur Ysoram habendi delectus gratiâ convenitur. Ibi quidem ingens Oceani vastitas ostijs admodum angustis excipitur, furensq; fretum coactu littorum in arctas fauces terra compellit. Medium sinus harenæ tenent obscura nautarum celantes pericula. Nam ut abiens eas æstus aperit, ita rediens claudit. Orienti Scania, cætera vero occidenti classis appulerat. Hic fratres apud suos quisq; fautores diversis in locis concionati sunt. Tunc Haraldus vocato assensorum concilio, nequaquam contumeliosam sibi fratris prælationem videri refert, si non eum dignitate posteriorem sors ipsa nascendi fecisset, majoremq; à minore superari ridiculum esset. Qui etsi virtuti maturior videretur, se tamen naturæ ordine, ætatisq; privilegio vincere. Præterea indignum fore civium illi vexationem, objectamq; periculis patriam suffragari debere, suæ vero provectioni servatam in omnes clementiam obesse: nec ita merita ab eis æstimanda fore, ut miserias suas gratia felicitatis repulsa pensare cupiant. Nam ingratorum hanc maxime vicissitudinem esse. Ad hæc si summam assequatur, impias se leges abrogaturum, blandas placidasq; pro eorum arbitrio laturum promittit. Tanti igitur tamq; optati commodi promissorem concio pestiferis ejus blanditijs invitata, Regem appellat, paternum illi regnum deferens, cujus inertiæ contemptus magis quàm ullus honos aut gratia referri debuerat. Itaq; populi favor orationis suavitate præreptus, plus fallacibus ejus promissis, quàm invictæ Canuti fortitudini præstitit. Igitur fraternæ contentionis certamen varia assentatione subnixum, sine arbitris aut judicibus, solis partium suffragijs gerebatur. Verum Haraldus imperita multitudinis errore suffultus, mox per legatos fratri mandat, ne decretam majori summam ambiat, eumq; honore sibi postponat, quem nascendi serie priorem sciat, néve regnum majorum virtutibus illustratum domesticæ atq; intestinæ discordiæ bello corrumpat, nec perniciosâ seditione dividuos patriæ motus incutiat, sed potius clausum ambitioni animum gerat, abjectaq; temeritate competitoris sui, suffragatorem agere non erubescat. Adjectæ monitis minæ, mandataq; non tam blanditijs pacis, quàm belli irritamentis instructa. Præterea plerosq; fraternæ partis fautores legum emendatione, liberiorisq; vitæ jucunditate promissa, per subornatos in gratiam suam solicitandos curavit. Ita à Canuto vulgi animos partim spes, partim metus avertit. Ipse deficientibus à se copijs, tribus duntaxat rostratis navibus in angustissimas Scanici maris fauces elabitur, regno carere jussus, cujus ipse incolumitatem protexerat, terminos auxerat. Ubi fraternâ legatione regni communionem spondente reverti monitus, spretis mandatorum blanditijs, Svetiam fugi-

LXV. HARALDUS HEIN

fugibundus intravit, perquam stultum ratus ejus se promissis infractâ fortunâ credere, cujus, eàdem adhuc vigente, minas acceperit. Mox perinde atq; injuriarum oblitus, intactis patriæ rebus, bellum adversum Orientales vivente patre cœptum, enixè prosequitur. Haraldus habito in octo dies concilio, quod promissis complexus fuerat, rebus prosequi monitus, ut regia majestate popularem excoleret, in primis adversum provocationem restipulandi jus edidit, prioresq; defensionis partes, quàm accusationis instrumenta constituit. Reo siquidem actoris jus in refellenda accusatione concessit, quam antea testium fide subnixam defensionis præsidio repellere non licebat. Quod jus usurpatione firmatum ut familiare libertati, ita religioni pestiferum evasit. Ipsa namq; defendendi potestas non armorum, non testium usu, sed sola sacramenti fide subnixa, multorum conatus votorum cupiditate periurio polluit, sed & funditus singularium congressionum usum evertit. Posteris namq; susceptas causarum controversias satius jurejurando visum est expedire, quàm ferro. Verùm alterum religionis intuitu, alterum salutis respectu periculosius. Quem morem Dani pertinaciter retentum ad hocusq; tempus obstinatè usurpant, adeò ut vita magis quàm eo carere cupiant, salutemq; suam pro ipsius observatione devoveant. Haraldus vero solis sacrorum officijs deditus, latarum à se legum severitate neglectâ, impunitas omnium noxas enervi legum indulgentiâ præteribat, omniaq; statuti juris munimenta convulsit, ignarus plus Deo sinceram regni administrationem, quàm inania superstitionis momenta placere, severumq; justitiæ cultum supervacua precum adulatione gratiorem existere. Præterea divinum pleniùs propitiari numen, ubi jura quàm thura promuntur, plus scelerum quàm pectorum contusionem probare, libentius criminum, quàm genuum flexus aspicere, nullamq; victimam vindicatæ pauperum libertati præferre. Quanquam enim Regum majestas rite religioni intendere debeat, aliquanto tamen speciosius interdum tribunalia, quàm aras excolere potest. His omisis Rex sola sacrorum charitate conspicuus, iniquisimos actus profusa animi tolerantia sustinebat, pauciora experimentis prosecutus, quàm promisis complexus fuerat. Noxas non venia modo, sed etiam licentia prosequebatur, tamq; inopem juris patriam reddidit, quam antea promissis divitem fecit. Sed neq; à regijs moribus habituq; degenerare deforme ducebat. Regnando biennium emensus, defungitur.

LXVI. CANUTUS Sanctus.

Quo mortuo Canutus fraternis suffragijs in regni fastigium revocatus, Orientale bellum, quod in adolescentia orsus, in exilio auspicatus fuerat, accepto solio, potius amplificandæ religionis, quàm explendæ cupiditatis gratiâ totis viribus innovandum curabat, cum incrementis fortunæ etiam claritatis augmentum apprehendere cupiens. Nec ante manum ab incœpto retraxit, quàm Curorum, Sembonumq; ac Esthonum funditus regna delesset. Deinde sublato hoste nuptias circumspiciens, finitimaq; conjugia obscura ac dignitate sua minora reputans, præfecti Flandriæ Roberti filiam Etblam in matrimonium advocavit: ex qua filius ei Carolus obvenit. Cumq; magnatum insolentiâ solutos hebetatosq; prisci juris nervos aspiceret, omnibus ingenij modis ad reparandam patrij moris disciplinam connisus, probatioris justitiæ cultum severisimis edidit institutis, contusumq; & labentem æquitatis tenorem in pristinum habitum revocavit. Non sanguini, non necesitudini, quò minus justè se gereret, indulgentiam habuit, nullius amicitiæ aut familiaritati impunitatem injuriæ tribuit: sed omnia antiquæ consvetudinis momenta præcurrens, labefactatum juris vinculum tenacissimo nexu astrinxit, ac paternæ severitatis vestigia solicitus usurpavit, eoq; studio gravisimas majorum offensas contraxit. Sacris decus suum reddebat. Sacerdotia gerentes gratiæ nutrimentis prosequebatur. Cumq; ab inerti & rudi populo parum justam Pontificibus venerationem haberi conspiceret,

CANVTVS Sanctus.

ſpiceret, ne tanti nominis potitores inter privatos relinqueret, decreti circumſpectioris induſtria principum eis conſortionem indulſit, ipſisq; primum inter proceres locum perinde ac ducibus aſſignavit, auctoritatem honore concilians. Providit enim ne tanti officij pondus æquo minor veneratio caperet, inq; ſumma religionis arce poſiti, infimâ cultus conditione vileſcerent. Nec ſolum pontificibus dignitatis incrementa donavit, ſed etiam privatorum clericorum ordinem benigniſſimis decretis adornare ſtudebat. Nam quo cumulatiorem eis honorem redderet, literatorum controverſias vulgaris fori conditione exemptas, ad ejusdem profeſſionis judicium relegabat. Iisdem religionis reos objecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permiſit. Quibus etiam in omnia, quæ adverſum divina committerentur, animadverſionis arbitrium tradidit, cunctasq; hujuſce generis actiones ſacerdotali judicio deſtinatas à publico foro ſecrevit, ne honore impares conditio æquaret. Quamobrem dignitati pondus adjecit, decusq; privato faſtigio excelſius eorum reſpectui ineſſe voluit. Quo effectum eſt, ut Danorum nemini niſi Regi aut pontificibus, eiq; qui potiſſimus regni ſucceſſor advertitur, domeſticis quemquam liceat actionibus poſtulare. Idem populares adhuc ſacrorum rudes decimarum religioni aſſvefacere conabatur. Sed propoſiti irrita ſvaſio fuit. Quippe maturitatem rerum capere novelli cultus rudimenta nequibant.

Interea Sveno Roskildenſis templi ædificationem à Wihelmo cœptam ſaxeo opere proſecutus, cum perfecto ſacello ſolas locandi pulpiti anguſtias, quo minus dedicatio perageretur, obſtare conſpiceret, condendi ejus gratia Wihelmi monumentum ſummovit, cineresq; mauſoleo erutos, eò loci, ubi nunc acquieſcunt, transferendos curavit. Nocte igitur, quam dedicationis dies inſecuturus putabatur, Sacriſtæ ſomnum capienti quidam ſacerdotij inſignibus decoratus per quietem præcepit, Svenoni ſufficere diceret, quòd in exædificando ſacrario Wilhelmi ſibi merita vendicaſſet, ac gloriæ ſuæ alieno labore partam arrogaſſet impenſam, nè cujus famam aucupatus fuiſſet, etiam cineres ſubmoveret, eosq; à chariſsimo Regis corpore ſepararet. Cujus facti pœnas haud dubiè ab ipſo violationis auctore, niſi vitæ ejus ſanctitas obſtitiſſet, expetendas fuiſſe: nunc vero in ipſas ſacrarij partes ab eo conditas ulciſcendum, ſeq; omnem operis ejus molem funditus everſurum. Monuit quoq; ne quis ſuum de cætero tumulum attentare præſumeret, præfatus neminem qui cineres ejus loco ſuo ſubmoverit, impunè laturum. Deinde baculo tectum impellere, totamq; operis molem diruere viſus, ſomnij fidem ædis excidio comprobavit. Quippe ſacrarium repente ab imis fundamentorum ſedibus convulſum excidit: adeoq; res viſioni conſentanea fuit, ut eodem temporis momento ruina ſomnij comes incederet, nocturnaq; unius opinio omnium oculis interdiu ſubjecta clareſceret. Tantum autem rei miraculum extitit, ut ne collapſum quidem ſacrarium cuſtodem oppreſſerit. Nam neq; petrarum pondere, quæ undiq; congerebantur, eliſus, neq; ulla collapſæ molis importunitate quaſſatus, tutum quietis uſum habuit, quanquam cubile ejus cadenti materiæ contiguum fuerit. Attoniti fragore cives, ruinæ præſentis admiratione concurrunt, cuſtodemq; excidio periſſe creditum, medijs lapidum coagmentis incolumem egredi cernunt. Quæ res omnium in eum oculos religioſa vulgi admiratione convertit, incertum utrum templi lapſus an ſacriſtæ ſalus plus viſentibus ſtuporis attulerit. Nec parvulum viſioni, auctor ejus ab imminenti lapidum mole defenſus, præbuit argumentum. Qui cum Antiſtiti nocturna Wilhelmi mandata prompſiſſet, ſubridens Præſul, nil ſe mirari inquit, vitæ ejus ſeveritati fati habitum reſpondere: ſuæ nihilominus ſolicitudinis fore, collapſas ædificij partes reficere. Quamobrem diù poſtmodum intactus Wilhelmi tumulus manſit, donec noſtris eum temporibus Hermannus, majoris ſacrarij præſes, Arnfaſtusq; ſcholæ magiſterio functus, connivente Iſaaco ruralis ſacerdotij præpoſiti, parabilem,

CANVTUS Sanctus.

bilem magis & inter cæteros cultiſſimum advertentes, Aſceriana ſepulturæ gratia aperiri juſſerunt. Porrò foſſâ ad ſolidum humo, incorruptam antiſtitis togam inter adeſa ſolo oſſa reperiunt. Quibus ſublatis, tanta fragrantiæ vis ſine ullo auctore ad circumſtantium nares veluti è beato quodam ungventorum fonte manavit, ut nemo cœlo potitum ambigeret, cujus cineres tàm mira terreſtrium odorum ſvavitas perfudiſſet. Ipſas vero contrectantium manus tanta odoramenti pertinacia aſtrinxit, ut ipſum triduo balneis ac lavacris attentatum abolere nequiverint. Nec tamen ſanctitatem cinerum, ut decuit, venerati, in extremam eos monumenti partem applicandos curabant. Sed neq; præſumptioni impunitas abfuit. Siquidem ſacrilegi conſilij auctores peſtiferum audaciæ ſuæ exitum experti ſunt, tantumq; quisq; ſupplicij retulit, quantum violandi buſti ſententiæ impendit. Hermannus namq; ſub Abſolone ſacerdotali concilio aſſidens, ſacrum naribus ignem excepit, cujus vi non ſolum corporis firmitate, ſed etiam vocis officio ſpoliatus, elingvis ac mutus ante triduum, graſſante latius ardore, deceſſit, dignus ea corporis parte puniri, qua divinam ingratus fragrantiam hauſerat. Nec leviorem Arnfaſtus exceſſum habuit: qui cum impotentium nervorum hebetudini mederi vellet, potione per incuriam ſumpta, quo ſalutem conciliare debuerat, langvorem inſtruxit. Sed & rupti tandem jecinoris partes fruſtatim egeſtas vomitu protulit, quas à medico pelvi exceptas, Maximus Pontifex Abſolon, dùm ad viſendum eum humanitatis officio veniſſet, aſpexit. Quo præſente æger hic ſe ob violatos Wilhelmi cineres perpeti proteſtatus, manifeſtas neglecti imperii ejus pœnas pependiſſe docebat, ſeq; ſua cum tota re familiari religioni pollicitus, trimeſtri langvore habito, per ſummam animi pœnitentiam expiravit. Miſerandos duorum exitus tertius temeritatis auctor aſpiciens, ſeq; ſimilibus ſupplicijs propinqvum veritus, fati inclementiam pietatis officio præcucurrit. Nam in æde Mariæ magno rei familiaris impendio ſacrarum virginum convictum inſtituit, eisq; quoad vixit, pudicitiæ diſciplinam ingeneravit. Nec tamen omnem prorſus vindictam effugit. Diutino namq; vitiati pulmonis langvore conſumptus interijt. Ità primo fati celeritate correpto, reliquos à diverſis corporis partibus profecta peſtis tarditate ad ultimam tabem redactos abſumpſit. Igitur tantum unusquisq; pœnæ ſumebat, quantum in violanda antiſtitis ſepultura auctorem egerat. Quia enim ſalubritatem ſuam prudentiæ munimento tueri noluerunt, cladem culpæ præcipitio contraxerunt.

Ne autem Sveno promiſſam templi refectionem negligentius exequi videretur, cœptam Roskildenſis ſacrarij fabricam ad finem usq; perduxit. Cujus excolendi gratiâ Rex coronam arte impenſaq; operoſiſſimè elaboratam, in ejus ornamentum appendit; exiſtimans regias opes potius ſacrorum ſplendori, quàm humanæ avaritiæ ſervire oportere. Eginus quoq; hisdem fermè temporibus, opitulante Rege, Laurentianæ ædis inchoatum à ſe opus explicuit. Quibus Rex dedicari juſsis, mirificam dotis nomine munificentiam erogavit. Nam in æde Laurentianâ annua cantorum ſtipendia, pontificis ſubſidio fultus, inſtituit. Ipſe enim partim ex fiſco ſuo, Regiisq; latifundijs, partim Antiſtes ex ante collatis templo beneficijs quotidianos eorum ſumptus exhibuit, tantaq; inter ipſos religioſi certaminis alacritas fuit, ut uter in Deum venerabilior fuerit, incertum extiterit. Prima itaq; dedicationis die Rex ſolenniter altaria veneratus, quartam regij numiſmatis, quartam ſuæ in cives exactionis, quartam æſtivi cenſus portionem ei, qui pro tempore loci Antiſtes extiterit, muneris loco perpetuo jure poſsidendam conceſsit. Nec parcius privata clericorum jura tutatus, ab eis qui ſacrarij rus excolunt, univerſum penè regiæ penſionis jus, aſcriptis chori miniſtris, deferendum curavit. Cæterum detractæ expeditionis pœnas, ac violatæ pacis vindictam, eorumq; qui propinquis vacui deceſsiſſent, hæreditates,

CANVTVS Sanctus.

tates, regij duntaxat juris esse voluit. Itaq; non minorem in edendis templorum privilegiis, quàm præstandis beneficiis auctorem egit. Et ut legibus suis æternitatem conciliaret, eas convellere conaturos Antistitum execrationi subjecit. Cujus edicti postmodum à multis temerè pertentati vetus adhuc ratio perseverat. Rex verò qvum in omnibus sanctè se industrieq; gessisset, præcipuè religionis caritate conspicuum præbuit, nec unquam remotos ab exactissimo ejus cultu oculos habuit

Qui cum fratrum suorum turbam juveniliter intemperantem patriæ admodum onustam videret, largis uberibusq; stipendijs aliam, uno duntaxat Olavo Slesvici partibus præsidente, in clientelam assumpsit, ac publicum pondus privato levavit impendio. Tandem Danorum nomen, armis in desidiam cadentibus, à paterni avunculi temporibus obrutum animadvertenti novandarum rerum cupido surrepsit. Vtq; ejus animum certius repræsentaret, non contentus studia sua Orientalibus decorasse victorijs, Angliam infelicitate amissam hæreditatis duxit nomine repetendam. Recolebat enim bellicam majorum gloriam, cumq; opibus imperij fines, nullo magis quàm Anglicis crevisse titulis, majoremq; cis ex unius insulæ, quàm totius Orientis spolijs incessisse splendorem. A quorum imitatione deficere stolidi ac degeneris animi esse, satiusq; regno carere, quàm inter parvulæ telluris angustias inclusum majestatis usum habere. Vt ergo negotiorum conformitate majorum fortitudini responderet, operamq; eorum studiis consentaneam ederet, atq; aviti nominis gloriam æquaret, omnium quæ paterna corrupisset inertia, refectionem suæ commendabat industriæ, parentemq; perosus, avum æmulatus est. Primum igitur occultum Olavo consilium prodit, eoq; idipsum hortante, rem deinde popularibus aperit. Alacris omnium assensio fuit. Sed quem Rex sibi fraternæ charitatis vicissitudine respondere crediderat, latenter æmulum habebat, insidiosæq; ejus adulationis ignarus, affectum referri sibi, quem ipse impenderet, æstimabat. Quem etsi prudentia secus monuit, sanctitas tamen malignam de fratre suspicionem referre prohibuit, ne consangvineam fidem temere damnare, inq; fraudis metu hostes ac necessarios juxtà ponere videretur. Verùm Olavus affectatione regni, pietatis erga germanum oblitus, perfidissimi pectoris habitum summa fidei simulatione tegebat, vulgatumq; Regis propositum non solum adulationibus fovit, sed etiam hortamentis instruxit: non quòd potentissimum regnum ab eo recuperari posse speraret, sed ut imperatæ rei difficultatem in odium imperantis converteret. Enimvero fratris animum fastidiosè æstimans, piissimum ejus amorē parricidali fraude pensabat. Nam qvùm eum, quòd neglectam antè severitatem novis legibus restituisset, civibus invisum animadverteret, quò odium ejus cumulatiùs redderet, quod publicè displiceret, privatim exequi stimulabat. Et ne solus insidias volveret, lectâ societate, clandestinæ conjurationis cœtum instruxit. Nec frustrà ingenium fuit. Quippe primores, quorum violentia regijs sanctionibus retusa fuerat, parricidalis cum Olavo propositi consortium habuerunt. Canutus verò omnium animos gloriæ magis, quàm sceleri intentos existimans, imperata classe, Lymivicci maris oris advehitur: à quo brevissimus in Oceanum transitus patet, quondàm navigijs pervius, nunc vero interjecta arenarum mole præclusus. Hic Rex fraternum diu præstolatus adventum, navigandi cunctatione exercitus alacritate est excussus. Nam Olavus reddita tarditatis ratione, veniendi moram indies extraxit, commentumq; cassandæ expeditionis excogitans, alimenta perfidiæ mendaci impedimentorum simulatione quærebat, eò moram trahere cupiens, donec aut Regem sine eo proficiscentem interim ipse regno privaret, vel tarditate suspensum, exercitu destitueret: Rexq; vel desertorum impunitate despicabilis, vel pœnâ, cunctis invisus evaderet. Ita & fratrem & dominum adventus sui cunctatione ludificans, tam vafræ tamq;

CANVTVS Sanctus,

insidiosæ rationis commento genorosi ac fortis propositi molitionem subruere conabatur. Nec eum callida consilij ratio fefellit. Nam tota à Rege classis, fastiditâ ejus exspectatione, defecit. Rerum enim quæ à fratre gerebantur ignarus, morantis adventum sæpenumero mandatis exegerat, qvum tandem de ejus perfidia certior factus, classe præstolari jussa, Slesvicum lectissimâ manu festinatò contendit, ibiq; fratrem inopinatum & attonitum intercepit. Deinde productum, accusatumq; nec objecta valide propulsantem, perinde ac convictum, impotentemq; defensionis compediri à militib⁹ jubet. Qui indebitam regio sangvini contumeliam suis manibus administrandam negabant. Cujus tanta apud ipsos veneratio fuit, ut ex eo ortos morte, quàm vinculis mulctare mallent, tolerabilius rati quod communis conditio admittit, quam quod servile supplicium exigit. Sed & gentis nostræ verecundia summam in vinculorum pœna turpitudinem reponere consvevit, hisq; affici omni fato tristius ducit, ingenuas mentes probroso, quam cruento supplicio punitiores existimans, tantoq; alterum altero speciosius censens, quantum naturæ habitus à fortunæ vitio distare creditur. Mandatam militibus operam communis frater Ericus exequitur, plus justi imperij quàm iniqui germani respectui tribuendum, nec sangvini parcendum, dùm vitia puniuntur, existimans. Quippe quem virtus defecerit, nullam stirpis reverentiam obtinere, animiq; labe fœdum omnem generis infuscasse splendorem. Igitur non tam fratris nomen quàm parricidæ propositum intuebatur. Adeò sangvinis precium evilescit, qvum se moribus ignobilem fecerit.

Post hæc Rex Olavum catenis coërcitum, navigioq; in Flandriam relegatum, carcerali custodiæ mandandum curavit. Cujus captionem conjurati parum famâ aut nuncio experti, quò callidius exercitum solverent, inertem Regis moram absentiamq; causati, classem clandestino monitu circumventam domos abire jusserunt. Quam rem si quis palàm exhortatus fuisset, publicatis bonis aut in exilium agi, aut capitali supplicio affici lege merebatur. Quam ob rem defectionis incentoribus tutissimum visum, ut sine ullo auctore ipse sibi populus desertionis licentiam vendicaret, nè tàm privatum discessionis crimen quàm publicum haberetur. Tantum autem apud improvidam multitudinis temeritatem insidiosa Magnatum ratio valuit, quòd plebs non minus eorum auctoritate, quàm moræ tædio adducta, fidentissimam revertendi libertatem acciperet. Cujus facti Rex cognitione suscepta, dolorem prius, deinde lætitiam egit. Siquidem injuriam in religionis habitum formavit, mulctæq; nomine primam exigendarum decimarum occasionem corripuit, lætatus quòd sibi utilissimam propositi rationem opportunitas conciliasset, suoq; dedecore sacrorum decus instruere liceret. Cumq; Magnates Olavum, quem sibi factionis ducem futurum speraverant, à fratre interceptum audissent, proposita fraude defecti, summam ejus dissimulationem egerunt. Itaq; Rex accersita postmodum concione, docet quantum Danicis armis militaris semper disciplina profuerit, majorum imperijs à minoribus semper obtemperatum fuisse, Regum auctoritatem popularibus inniti suffragijs, principum famam nullo magis quàm militum fide crevisse, eorumq; nullius momenti imperium esse, si non plebeiis subsistat auxilijs. Sibi vero nuper ignotam Regibus contumeliam obvenisse, inusitatæ defectionis auctores hebetudinem audaciæ prætulisse, aviditate otij speciosissimæ rei negocium subrulsse. Adjecit quoq; quanta pecuniæ summa ob impium desertionis crimen damnari meruerint, gubernatorum singulis quadragena nummûm talenta, terna remigum unicuiq; mulctæ loco numeranda proponens. Nemine collationem abnuente, promissa æris solutio est. Quo cognito remittere se Canutus illam exactionem, si sacerdotibus decimas erogare voluissent, edixit. Tunc concio petita consulendi licentiâ, paulisper a Rege deliberatura secedit, an propositis satisfieri conditionibus oporteret. Vtraq; exhibitu difficilis æstimata. In solvendo namq;

ære

CANVTVS Sanctus.

ære complures inopiâ afficiendos credebant; Decimarum verò pensionem omni ævo celebrandam, æternam debitoribus infligere servitutem. Igitur quasi in tristium rerum contextu minus asperè delectum facturis, acerbior visa conditio, cui comes diuturnitas affuisset. Nam cum alterâ se tantum, alterâ posteros quoq; puniendos adverterent, præsentem inopiam perpetuo oneri prætulerunt. Itaq; temporum æstimatione facta, quò sibi tantum quàm pro posteris pœnam crearent, culpam redimere præoptantes, semel ære, quàm semper libertate defici maluerunt; jure elicitum, dedecore vacuum; persvasione extortum, probro obnoxium rati. Quinetiam annuam alienis frugem dependere ignominiæ, non religioni attinere censebant. A quibus qvum Rex deteriorem conditionis partem approbari videret, simulatâ pecuniæ exactione, septentrionales Jutiæ partes ingressus, Tostonem cognomine Peculatorem, ejusq; collegam Hortam colligendæ pensionis quæstores instituit, mulctæ metu decimarum religionem asserere cupiens. Iisdem defectorum res, æstimatis possessionum pretiis, intactas dimittere jussum. Qui mandatum immitius ac jussi fuerant executi, iniquâ plebem exactione pulsabant. Quam rem æmuli Regis in popularium concilio deplorantes, calumniam mendacijs exaggerabant. Veris quoq; majora fingentes, invisos cunctis reddidêre quæstores. Quippe militum opus, non Regis imperium, judicabant, nec jubentis, sed jussi studium intuebantur. Quorum instinctu multitudo quæstores adorta, communem injuriam publica consternatione cohibuit: magis quid fieret, quam quid fieri jussum esset, inspiciens. Nec eorum cædibus satiata, in Regem quoq; vesana prorupit. Qui impetum ejus opportunè suâ ratus absentia declinandum, Slesvicum concessit, ibiq; conjugem cum filio constitutam, si res sinistrè cessissent, perfugere in patriam jussit, nullum inter perfidos præsidium habituram. Siquidem intempestivum regno hæredem domesticorum arbitrio relinquere verebatur. Igitur Wandali solam sibi in armis libertatem restare credentes, fugæ ejus perinde ac victores insultare cœperunt. Qui qvum, imminentibus Jutis, & vetera auxilia deficere cerneret, nec non a temporis angustiæ contrahi fine- rent, quò tutior secessu foret, Fioniam petit, salutem insulæ præsidio quæsiturus: ubi nihilominus indignam religiosissimo spiritu suo violentiam expertus est. Hinc enim Jutis aucta sæviendi fiducia concitatam multitudinis temeritatem exacuit, hinc grassandi præsumpta libertas tristem Regi procellam inflixit. Sanè populares pœnæ metu cœptum omittere veriti, perseverantiam sceleri exhibendam duxerunt. Neq; enim bis læsum pœnam noxiis remissurum credebant. Ideoq; ejus exitium sitientes, ardentissimo odio sanctissimi viri necem petebant: ac veluti veniæ desperatione compulsi, hostem tollere quam ultorem experiri maluerunt. Nec suis eum finibus exegisse contenti, Fioniâ quoq; propellendum decernunt. Jamq; Rex accepto trajectionis nuncio, Sialandiam emigrare statuerat, cum Blacco quidam primam ipsius familiaritatem adeptus, sed nihilominus eum occultè perosus, simulatæ fidei consilio hortatur fugæ parcat, Othoniensis pagi præsidia expetat, nec fœmineo more latebram circumspiciat: se interim plebis acta speculaturum, blanditiasq; iræ ejus oppositurum promittit. Quod si plebis animum mitigare nequisset, tanto antè id Regi pronunciaturum, quantum fugæ occupandæ sat esset. Consilio obtemperatum est. Tunc Blacco omissâ legatione, sinistris plebem monitis palpitans, conciliandæ gratiæ loco, odium Regi impensius struit. Hortatur quàm celerrimè calumniæ auctorem occupent, nec fugacem elabi permittant, oppressionum vindices tyrannum non Regem fastidire commemorat: carere culpâ, quod honestatis æmulatione committitur: patriæ tutores perinde ac pietatis ministros parricidio exui: privatû abesse crimen, ubi publicæ libertatis vindicta peragitur. Prætera miserrimos, cœpti irritos; compotes, felicissimos fore. His atq; consentaneis modis solicitato in

CANUTUS Sanctus,

Regis necem populo, adversùm immerentis caput funcstos omnium conatus erexit, eâq; actione consternatam amentiâ plebem veluti furiali quadam face succendit: statimq; impetus crevit, ubi hortatorem habere cœpit. Neq; enim temeritati ejus constantiam suam objecit, sed publicæ sese dementiæ auctorem ascripsit. Igitur incitatior seditionis procella pestiferâ ejus concione efferbuit, graviorq; tempestatis incentorem nactæ tumultus erupit. Inde reversus pacatiorem populi animum nunciat; facilè consternationis procellam acquiescere, si Rex iram mutuò deponere, reisq; pœnam remittere voluisset. Quem Rex fidum legationis ministrum ratus, regalis magnificentiæ convivio excipit, malignumq; suæ pietatis interpretem donis prosequitur. Vtrobiq; gratia perfidiæ habita est. Nam Blacco alterna partes vice subiens corrupto legationis officio, pro mediatore proditorem agere cœpit, atq; ex speculatore sceleris hortator evasit, sinistrè Regis, falsò plebis animum interpretatus. Ita pellacis viri mendacium legationis titulo involutum, Regem pariter ac populum fefellit, hunc, nè imminentem vitaret, illum, nè parceret exspectanti. Eundem die posterâ Rex prioribus paria pollicentem ad speculanda seditionis acta dimittit, communemq; hostem inter se & vulgum creandæ pacis auctorem assumpsit. Nec solita legato perfidia defuit. Cujus pestiferis monitis instinctâ plebs vehementius adversum Regis caput consternationem distrinxit. Canutus interim quotidianis sacrorum solennibus assvetus, ne quid religioni præponeret, Albani ædem sacram pro se deprecaturus accedit. Quippe precibus Deum, quàm hostem armis, ne quid charitati detraheret. aggredi præoptavit. Vbi dum religioni vacando, officia sanctitatis exequitur, consternatæ multitudinis corona armis sacrarium clausit. Quotquot ergo ex militibus hostem præcurrere poterant, periculi consortium affectantes, Regem petebant, ejus in seipsos discrimen transfundere cupientes. Cumq; salutem secessu consequi possent, periculum præsentia quæsierunt, morteq; clari quàm fugatuti fieri maluerunt. Quanta porrò humanitate clientelam hanc abundasse credemus, quæ ne infelicem domini fortunam desereret, periculo sese, quod vitare licebat, opposuit, inq; magna fugiendi copia salutem Regis, quàm suam, tueri satius duxit? Benedictus quoq; fraternitatis nexum fide imitatus, in templo cum fratre commori destinaverat. Ericus verò seorsum ab hoste conclusus, cum solus multitudinem sustinere nequiret, per medios hostium globos ferro secessum molitus erupit. Tunc nemine religiosæ pacis domicilium violenter irrumpere præsumente, primus Blacco cunctantibus cæteris ferro valvas petivit, ductuq; suo eandem cunctis licentiam tribuit. Ita se non sacrilegii modo, sed etiam publici parricidii ducem auctoremq; exhibuit. Quod videns plebs concitato seditionis motu templum aggreditur, eoq; irruptione factâ divinos lares, ac sanctissima penetralia sacrilega tempestate fœdavit. Verum Blacco in ipso, quem irruperat, aditu trucidatus, datis parricidii piaculis, violati sacrarii pœnas pependit. Mors ejus interfectoris exitu vindicata est. Itaq; alterius fato scelus, alterius pietas causam præbuit. Crediderim tunc pium cruorem parricidali permixtum separatis fluxisse meatibus, atq; sine ulla rivulorum communione hinc sacrum indè scelestum sangvinem dividuis alveis incessisse. Benedictus liminibus irruptorem excipiens, dum foribus acrius propugnat, occiditur. Rex ipse inter cruentos imminentis violentiæ strepitus, fiduciâ conscientiæ, eundem mentis habitum tenuit: neq; religioni parcius, quam si periculū abesset, vacavit, nè plus ab eo timoris quàm constantiæ viribus indulgeretur. Sed ne extrema quidem ejus hora sanctitatis studio vacua fuit. Nam cum parietē undiq; à popularibus perfringi (quippe ligneus erat) ideoq; propinquam sibi necem instare animadverteret, accersito sacerdoti factorum arcana confessus per summam mœroris acerbitatem præteritæ vitæ culpas absolvit, præmiumq; sibi pœnitentiæ salubritate conscivit. Tantū enim in innocentia sua fiduciæ reposuerat ut morte non periculo oppressus refugere; sed metu vacuus appetere videretur.

Quinetiam propassis utrinq; brachijs ante aram fati securus occubuit: ubi dum victimæ more prostratus percussorem exspectat, immissæ per fenestram lanceæ mortifico jactu confossus, pium mortis sacrificium edidit, profusoq; militum sangvine, suum ad ultimum erogavit. Enimvero crebris undiq; telis petitus, corpus immobile tenuit, nec ante loco, quo cubabat, excessit, quàm feretro mandaretur extinctus. Ex cujus sanctissimis vulneribus plus gloriæ quàm cruoris effluxit. Quippe præsentis vitæ exitu initium melioris accepit, hostili judicio punitus, divino servatus. Felix eorum parricidium, qui quem terrestrium virtutum orbe exemerant, cœlestium usibus applicabant, caducaq; & fragili potentia spoliatum, solidæ atq; æternæ felicitatis compotem statuerunt. Sed & clandestina ejus virtus perlucidis postmodum experimentis enituit. *CANUTUS Sanctus.*

Hæc audiens Regina patriam cum filio impubere repetit, geminis post se relictis filiabus: ex quibus Ingertha Folkoni Sveticæ gentis nobilissimo nupta, Benedictum, Canutumq; filios habuit, hisdemq; mediantibus, Birgerum, qui & nunc extat, Svetiæ ducem, cum fratribus suis nepotem accepit. Verùm ex Ceciliæ matrimonio Ericus Gothorum præfectus Canutum cum Carolo procreavit. Ex quibus generosissimarum imaginum numerosa posteritas clara propinquitatis serie cohærens emersit.

At populus perempto Rege exultans, quod scelus deflere debuerat, insultatione prosequi voluptatis loco reputabat. Qui cum parricidio pietatis causam prætexeret, idq; tyrannicidij nomine coloraret, militem suum Deus mercede fraudari non passus, arcanam sanctissimi viri innocentiam manifestis publicavit indicijs, eximioq; vitæ ejus splendori etiam clara mortis ornamenta concessit. Sanè ad coargvendam parricidarum malitiam puniti merita miraculosis prodidit argumentis, ignotamq; vulgo virtutem mirifico rerum fulgore detexit. Quorum plebs admiratione perculsa virtutis invidiam egit, conspicuamq; signorum experientiam diu nequicquam infuscare tentavit. Veteris namq; invidiæ fremitu, ac pristinis odij viribus pertinacius excandescens, adduci non poterat, ut divinis honoribus coleret, quem ob scelus à se interfectum putaret, rem cœlitus declaratam humanis argumentis abnegare conando. Quanquam enim damnatos à se mores cœlesti judicio comprobatos videret, ad dissimulandam tamen, occultandamq; miraculorum fidem justam cædis causam fingebat, firmamq; facti tuitionem retinens, sententiæ suæ perseverantissima propugnatrix existere non erubuit. Nec vita Regem spoliasse contenta, etiam fati laudibus exuere conabatur, cuj⁹ lucem extinxerat, famam quoq; sepelire connisa. Sed humanis tenebris divinus splendor involvi non poterat. Quippe miraculorum nitor dubietatis caliginem clara rerum luce pellebat. Nam sanctitatis ejus medela varias imbecillitatum affectiones remediorum salubritate prosecuta est. Cumq; obtrectantium livor crebrescentibus signis virtuti cedere cogeretur, nec fidem ulterius frustrari quivisset, in facti tamen defensione persistens, sanctitati quidem assensit, sed eam non tam ex præteritæ vitæ meritis quàm ultimi temporis pœnitentia profectam astruxit. Ita & justam facto causam prætexuit, & vita cassum honore donavit. Siquidem dignè Regem perisse, sed pium lacrymis evasisse dicebat, intentionem ejus avaritiæ quàm religioni propiorem existimans. Cujus erroris non parvas postmodum pœnas pependit. Sed & posteri paternam redolentes invidiam, sanctitatis ejus fortunam non moribus, sed lacrymis imputant, præsentiq; incredulitate præterito sese errori implicant. Neq; adduci possunt, ut ipsius beatitudinem deposito odio syncerè æstiment. Verum sacra ejus oppidulo orta toto penè terrarum orbe fulserunt, cultusq; ipsius primum à civibus exceptus, paulatim in commune prorepsit. Cujus tam vitæ quàm miraculorum virtutem privatim Othonienfibus venerandam, publica etiam religio consecravit. Sed & cœlestem ejus

CANVTVS Sanctus.

spiritum ad hoc usq; tempus felix signorum fortuna prosequitur. Hinc est quod Canutus divini jam animi immortalitate potitus, ut terrestribus patriam patrociniis attollere studuit, ita cœlestibus protegere non desistit: ideoq; sanctitas ejus gloriæ & celebritatis fructu opulentissima, splendidum in Fastis locum obtinet. Quin etiam salutares effectus suos quotidianis administrat indiciis, maliciamq; patriæ, beneficiis pensat. Nam virtutum ejus insignibus omnis ætas Danica gloriabitur. Talibus illustrationis radiis sanctorum fatis claritas erogatur, cum cœlesti beneficio mortalis livor opponitur.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI VNDECIMI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER DUODECIMUS.

LXVII. OLAVS Famelicus.

INTERFECTO Canuto, Juti iniquæ societatis pertinaciâ singularem Olavi gratiam amplectentes, creari eum Regem alacerrimis petivere suffragiis: hunc sibi plurimum gratiæ relaturum sperantes, cui tanto regnum discrimine quæsivissent. Neq; ejus fratribus hunc honorem, eximio Canuti amore suspectis, erogandum duxerunt. Igitur pecuniâ pactâ, Nicolaum communem tam præteriti quàm futuri Regis germanum, vadem pro ejus redemptione dederunt, receptoq; regnum imponunt. Nec parvum Nicolaus fraternæ charitatis specimen edidit: siquidem fraternas induere catenas, suisq; vinculis germano regnum emere non dubitavit. Quod audiens Ericus, contumeliæ memor, quam ei communis fratris jussu inflixerat, ultionis metu cum conjuge Botilda, quæ Ulvoni Galliciano ex filio Thrugoto neptis obvenerat, Sveciam petivit. Dani vero collato certatim ære pro sponsoris reditu, pactam creditori pecuniam numerarunt. Quem Flandrensi custodiâ liberatum, infesta parricidis fortuna veluti cladem aliquam nostrorum abundantiæ ac fertilitati injecit. Nam cùm Dani novi Regis initiis applaudentes pristinæ ruinæ procaciùs insultarent, criminosis semper infensa divinitas, ne diu scelus impunitate floreret, petulantiam penuriâ rependere voluit, communiq; inopiâ publici parricidii justa exegit piacula. Vt enim non in singulos modò, sed in universos animadverteret, summa aëris intemperantia annorum, quibus Canutus regnum gesserat, numerum adæquavit, cœlestiq; robore humana vi majorem edidit ultionem. Quippe verni æstiviq; temporis fervore satum omne coaruit: autumnale verò adeò pluvium fuit, ut si quid locorum humilitate palustrive madore alitum succrevisset, perseveranti imbrium inundatione decideret. Quanquam contrarium cœli habitum humanæ commoditatis ratio flagitasset. Igitur opportuno Solstitium humore caruit, eundemq; sine modo profusum siccum amans Sextilis excepit. Tunc plane camporum facies cœlestibus imbribus inundata, late patentis stagni speciem præbere conspecta est. Ità quod æstas ægrè genuit, autumnus oppressit: tantaq; temporum intemperies extitit, ut nec imber æstum leniret, nec æstus imbris illuviem temperaret. Quin etiam agrestes, aquis campos tegentibus, supernantia spicarum capita demetentes naviculis excipiebant, ac deinde putres aristarum reliquias fornacibus igni percalefactis exsiccandas mandabant, sicq; eas molæ subjicientes, quia panem præstare non poterant, in usum pultis vertebant. Quamobrem tanta ciborum penuria incessit, ut maxima populi pars alimentorum inops inediâ consumeretur. Ea

tes

OLAVS famelicus.

res locupletes inopiâ, pauperes morte mulctavit; majoresq; ære, minores ſpiritu ſpoliavit. Nam divitum populus non ſuppetentibus alimentis, auro argentoq; ſalutarem comparavit impenſam: pauperum vero gregem tam cenſus quàm dapis inopem horrida paſſim fames abſumpſit. Rex ipſe ad ultimam tabem redactus, plurima fruge latifundia permutabat, agriſq; vænire juſſis, alimenta poſſeſſionum preciis comparabat. Nobilibus in eundem uſum ingenuitatis inſignia erogare rubori non fuit. Enimvero abundè ſeges finitimi erat, ut privatas gentis, non publica terrarum ultio videretur. Quæ tam dira clades convictum populi animum ſanctitatem Canuti, quam antea detrectaverat, fateri coëgit: deq; celſitudinis ejus contemptoribus veneratores effecit. Sanè tam evidens pœna, aliis fruge abundantibus, Danis privatim ingruens, & parricidarum noxam, & perempti innocentiam, liquidò argumentata eſt.

Hanc peſtem Sveno Pontifex, cujus ſumma apud Danos auctoritas erat, populo parricidii pœnitere permonito inceſſuram prædixit. Quippe in plebem pius, in Deum venerabilis habebatur, religionemq; attentiore cura, conciones præſtantiore facundia celebrabat. Ità favore omnium occupato, arcem inter noſtros auctoritatis, atq; eloquentiæ faſtigium poſſidebat. Subjectorum mores, non ſolùm dictis, ſed etiam ſerenjſsimis operum informabat exemplis, nec voce quàm mente concinnior fuit. Idem perfecta Trinitatis æde, in exædificando ejus ambitu Canutum religioſi operis ſocium habuit. Nec minorem in extruendis Mariæ ſacrariis operam geſsit. Quippe unum in urbe, alterum Ringſtadis enixè molitus, tertium Michaëli Slaglosiæ condidit. Adeò ſe ſanctorum penetralium ſingulari cultu flagrare monſtravit. Nec domeſtica ſanctitate contentus, augmentum ejus foris petere, arrepto peregrinandi labore, conſtituit. Cumq; Hieroſolymam proficiſcens Byzantium perveniſſet, contracta varii generis ornamenta cum ſacrorum cinerum reliquiis in neceſſarios uſus domeſtici templi remittenda curavit. Sed cujus Græcia pietatem vidit, mortem Rhodus aſpexit. Iiſdem ferè temporibus abſumpto Richvaldo, Aſcerus morum generiſq; ſplendore eximius Lundenſi potitur ſacerdotio.

Olavus cùm bis penè luſtrum regnando condidiſſet, inter continuas rei familiaris anguſtias, nihil regali magnificentia dignum exequi poterat. Sed & finitimi facto paupertatis ejus contemptu, famelicum ferro inceſſere ruboris loco duxerunt, rati inediam armis obrui non oportere, neq; divinitus afflictum humanitus premi, aut cœleſtium vindictam mortalium viribus exaggerari. Cui enim invidioſum exiſteret regnum contemptiſſimâ tot annis inopiâ profligatum? Cum Rex divinum Natalem celebrans, pane in domo non ſuppetente, jejunos circumquaq; penates aſpiceret, erubeſcendâ menſarum inopiâ magnoperè confuſus, obducto manibus capite, ſuffuſoq; lacrymis vultu, per ſummam animi ægritudinem temporis difficultatem gemitu proſecutus eſt. Sanè tantulam dapem tot convivis apponi deflevit, contemptiſſimam famem honoratiſſimæ lucis ignominiam judicans. Qui mihi alienam ſpecie, ſuam re vera deploraſſe videtur inopiam. Deinde ſupplicatione habita, ſuperna contuitus, auctorem omnium Deum, ut ſi quid iræ adverſus populum concepiſſet, ſuo, non ejus periculo ſatiaret oravit, infeliciſſimum patriæ ſtatum, difficillimum temporis habitum æſtimans. Quippe tam inops epularum convivium, quo famem inſtruere potiùs, quàm pellere videretur, principum ocolis ſubjicere erubeſcebat. Nec difficiles numinis aures habuit. Siquidem celerem fati viam obtinuit, ſibiq; mortem, ſalutem patriæ, (ſi qua modo parricidis virtus ineſt,) piâ prece conſcivit, ingenuoq, vivendi pudore maximæ cladis pœnam avertit. Itaq; memoriæ ejus ſpecioſiùs depoſita vita quàm geſta aſcribi poteſt, qui fatum patriæ finiendi ſpiritus cauſam habuit. Porrò quantum charitatis erga ſuos cordi inſitum haberet aperuit, cùm & eorum mala proprio capite luere vellet, & commune periculum ad ſe ſolùm redun-

OLAVS famelicus. dare deposceret. Nempe quia suam pro civium salute devovit, pii animi titulo fraudandus non est. Fortuna siquidem famem cum auctore suo pari funere extulit, inediamq; satietate mutavit.

LXVIII. ERICVS Ejegod. Huic Ericus natu proximus è Svetia revocatus, magno omnium favore sufficitur. Hujus ætas periclitanti populo labentis annonæ subsidia reparavit, segesq; tempestivi imbris beneficio visitata convaluit. Nam regnante eo, agrorum habitus ad tantam ubertatem excessit, ut singuli cujuslibet annonæ modij totidem denarijs permutarentur. Sed & continuis regni ipsius annis eadem agris ubertas incessit. Quo evenit, ut non solum ex morum, sed etiam temporum placidissimo usu Boni cognomen acciperet. Tunc planè penuriæ copia, inopiæ successit abundantia. Hujus viri virtutes summatim cognoscere, tædio non sit. Nam præter ingentia animi decora, singularibus naturæ incrementis evectus, admirabili corporis magnitudine eò proceritatis excesserat, ut cæterorum vertices humeris superaret. Nec longitudini inconcinna soliditas fuit, ut totam ejus compagem exactissimo naturæ ingenio excultam elaboratamq; putares, quæ corpori granditate conspicuo consentaneum virium habitum conciliavit. Igitur ut corpore nullam, ita nec robore parem habuit, cum staturæ laude egregia quoq; vigoris ornamenta sortitus. Hastæ aut lapidis jactu sedens stantes vincebat: neq; illi situs, quò minus fortitudinis suæ experientiam ederet, officere potuit. Eodem corporis situ ex robustissimis duos luctâ aggrediebatur; dumq; alterum attrectaret, alterum genibus compressum urgebat; nec ante destitit, quàm prius hunc, deinde illum pedibus subjiciendo, amborum manus post terga vinciret. Nec minori robore funiculorum certamen exhibuit. Quippe unum dextrâ, alterum sinistrâ continens, eorum extrema quatuor præstantibus robore viris ex adverso distrahenda commisit. Quibus eum nequicquam sede suâ detrahere laborantibus, ipse funem utrumq; modò dextrâ, modò lævâ corripiens, ingenti fortitudine effecit, ut aut tenentibus restim excuteret, aut eosdem ad se magnoperè renitentes appelleret, funemq; ducere nequeuntes sequi cogeret. Eidem quoq; speciosissimus vocis habitus fuit. Siquidem conciones non solum præstanti facundia, sed etiam tanta pronunciationis amplitudine celebrabat, ut in actionibus non solum à præsentibus, sed etiam à procul positis liquidò exaudiretur. Præterea ad conciliandam sibi popularium benevolentiam in extrema actionum suarum parte mandati loco subnectere consveverat, ut viri conjuges suas ac liberos, necnon & servos, cum primum domos rediissent, sub ejus titulo consalutationis officio prosequerentur, suum se cuique jus servaturum promittens, communemq; cunctis in exhibendo æquitatis cultu, debitorem affirmans.

Verùm hunc corporis ejus animiq; fulgorem, sola libidinis vis tetris intemperantiæ maculis obscurabat. Siquidem conjugalis copulæ tædio Veneris usum pellicum cubiculis intentum habuit: quanquam ei fortuna uxorem forma ac moribus conspicuam sociasset. Nec defuit Botildæ tolerabunda mens ad insolentiam mariti sustinendam. Puellas siquidem, quas ab eo ad amari persenserat, maternæ dilectionis officijs prosequebatur, easq; quò promptius mariti studijs indulgeret, quoad vixit, inter pedissequas habuit. Quarum ut formam quoq; concinniorem efficeret, sæpenumero capitibus earum cultum proprijs manibus exhibebat. Cumq; abundè foret iram abjecisse, addidit charitatem, & quia sua specie non potuit, aliena marito placere voluit, viriq; in eis affectum colere, quàm læsionis suæ vindictam agere præoptavit, ne clarissimum ducem turpitudinis reum ageret. Etenim amoris sui raptrices officijs quam odiis insequi speciosius duxit. Itaq; non solum mariti flagitium dissimulatione texit, sed etiam absq; respectu pellicatus odium merentibus, gratiam erogare sustinuit, veneratione contemptum, obsequijs injuriam pensans, eoq; facto clarissimum muliebris patien-

tiæ

ERICVS Ejegod.

tiæ exemplum præbuit. Quin etiam singulari moderationis beneficio posteritati insignem nominis sui memoriam commendavit. Fuere Erico filij, Haraldus, Canutus, & Ericus: sed primus concubinâ, secundus matrimonio, tertius adulterio ortus proditur.

Nec mansvetudinis spiritus Regis fortitudini defuit; qui ut crudelitatis alienus, ita socordiâ vacuus medium inter desidiam ferociamq; temperamentum tenuit. Ejusdem quoq; severitas benignissimè popularibus affuit. Nè enim potentum avaritia æquitatis vinculum labefactaret, petulantiaq; juris hebetudinem pareret, insolentiæ rigorem opposuit, & quo plus à perversis loco distitit, hoc magis per imperium nocuit. Quippe cum à popularium oppressoribus parum per absentiam timeretur, eosdem subita satellitum manu interceptos suspendio consumendos curavit. Quo facto quid aliud quàm injuriæ pondus arboreâ lance pensavit? Quamobrem majoribus formidolosus, minoribus percharus evasit; cum hos paternâ indulgentiâ, illos Regiâ severitate insequeretur. Filias quoq; complures ex concubinatu habuit; quarum unam Haquino cuidam Jeroniano necis ultionem polliciti, præmij nomine nuptum dedit. Frater siquidem Erici Bero Holsatijs Dytbmersisq; subactis, eo loci, ubi Wermundi filium Vffonem, cum duobus Saxonicæ gentis lectissimis manum duelli nomine conseruisse proditum est, munitionem inhibendæ defectionis causâ molitus, vallo fossaq; insulam cinxit. Cujus dominationem popularium quidam privatim perosus, concionantis latus hasta transfixit.

Ea tempestate Sclavorum insolentia diu Danicæ rei miserijs alita (quippè magis otijs Olavi provecta, quàm ullis ejus negotijs retusa fuerat,) piratica nostros acerrimè lacessebat. Sed & Autonem quendam splendidissimo loco natum, Falstriam è Sialandia petentem, moriq; quàm intercipi præoptantem occidit. Enimvero ingenita Danico sangvini virtus, captivitatis sortem omni fato tristiorem existimat. Quam rem Skialmo Candidus, (frater hic Autonis erat,) in celeberrimis Danorum concilijs querelarum frequentiâ prosecutus extudit, ut auctoritate ejus motum vulgus, unius necem omnium manu ulciscendam decerneret. Adeò quippe regia majestas popularem libertatem evexerat, ut ei decernendarum expeditionum jus esset, armisq; publicis, non imperium principis, sed plebis arbitrium præsideret. Præterea Alli & Herri Scaniæ oriundi, sed ejus usum facinoribus demeriti, Julinum certissimum Danorum perfugium proscriptorum titulo petiverunt. Cujus enixè negotia consectantes, maritimisq; patriam latrocinijs infestantes, rem Danicam atrocius profligare cœperunt. Tunc Danica juventus Julinum adorta, fractos obsidione cives, quotquot intra mœnia piratas habebant, cum pecunia pactionis nomine præbere coegit. Quibus nostri in potestatem acceptis, læsæ patriæ pœnas crudelissima mortis ratione expetendas duxerunt. Nam quo violentiore eos morte consumerent, revinctis post terga manibus, palis primùm affigendos curabant, deinde ventrium cava cultro rimati, nudatis extis primaq; viscerum parte protractâ, cætera stipitibus explicabant, nec ante supplicium remiserunt, quàm tortos extis funditus alvo egestis, horridæ rapacitatis spiritum profundere coegissent. Quod spectaculum ut specie triste, ita re nostris perquam utile extitit. Non solum enim reis pœnam inflixit, sed etiam cæteros consimilem cruciatus causam vitare permonuit. Itaque non minori visentibus documento, quàm afflictis supplicio fuit. Nec semel quidem Ericus Sclavici roboris amplitudinem pressit, & nervos debilitavit, sed iterum ac tertio effrenatæ gentis illius ingenia tanto tempore retudit, ut nulla eum ulterius piratici æstus procella pulsaret.

Interea defuncto Egino Ascerus clarissimo inter Jutos loco natus, Lundense sacerdotium sumpsit. Fortè autem Hamburgensis Antistes ob inanes

& falsas

ERICVS Ejegod.

& falsas suspiciones Ericum execratione mulctandum censuerat. Quod veritus Rex, appellatione sententiam præcucurrit, Romamq; evestigio petivit: ubi causæ suæ examine diligentius habito, Pontificis accusationem potenter repulit, cunctisq; defensionis partibus actore superior rediit. Nec contentus efficacissimum causæ ditionis suæ propugnatorem egisse, adversariæ partis odio penetralium sacrorum decus externo sacerdotio subjectum habere passus non est. Quamobrem Romam regressus, tùm se, tùm etiam patriam ac domestica sacra Saxonicâ prælatione liberari petivit, ne religionis ratione exteris admodum obsequi cogeretur, aut ejus disciplinam ab alienigenis petere necesse haberet. Nec difficilem Curiæ consensum habuit. Quæ ne clarissimum virum repulsa afficeret, cum dignitatis, tum etiam fatigationis ejus intuitu mota, petitioni annuit, seq; regnum ipsius summi sacerdotij insignibus adornaturam spopondit, atq; eâ promissorum spe Regem à se exhilaratum dimisit.

Sed tristioris fortunæ, quod sequitur. Reversus namque Ericus cum more Regio domi in propatulo cœnitaret, inter alios quendam Musicæ rationis professorem adesse contigit. Qui cum multa super artis suæ laudibus disputasset, inter cætera quoq; sonorum modis homines in amentiam, furoremq; pertrahi posse firmabat. Quinetiam tantas fidibus vires inesse dicebat, ut perceptis earum modulationibus astantes mente constaturos negaret. Cumq; an ejusmodi usu calleret interrogatus, peritiam fateretur, cum precibus Regis, tum etiam minis effectum præsentare compellitur. Qui cum nec vecordiæ metu, nec periculi prædictione imperantem avertere potuisset, ne furori nocendi materia suppeteret, primum æde armis vacuefacta, complures extra auditum citharæ in ambitu collocandos curavit, oriente vesaniæ strepitu fores irrumpere, ereptamq; manibus suis citharam capiti illidere jussos, ne ulterior ejus modulatio supervenientes quoque mente captos efficeret. Monuit quoque præstò esse qui furentium vesaniæ valenter occurrerent, nè lymphantes, dementia in rixam versa, mutuis seipsos viribus interimerent. Obtemperatum consilio est. Igitur armis domo egestis, claustrorumq; custodia obseratis, fidibus operam dare exorsus, inusitatæ severitatis mulsam edidit. Cujus primâ specie præsentes veluti mœstitia ac stupore complevit. Qui postmodum ad petulantiorem mentis statum vegetioribus lyræ sonis adducti, jocabundis corporum motibus gestiendo, dolorem plausu permutare cœperunt. Postremò ad rabiem & temeritatem usque modis acrioribus incitati, captum amentiâ spiritum clamoribus prodiderunt. Ita animorum habitus, modorum varietas inflectebat. Igitur qui in atrio melodiæ expertes constiterant, Regem cum admissis dementire cognoscunt, irruptaq; æde furentem complexi, comprehensum continere nequibant: quippe nimio captu furoris instinctus, eorum se valide complexibus eruebat. Naturæ siquidem ejus vires etiam rabies cumulabat. Victo itaq; colluctantium robore procursum nactus, convulsis regiæ foribus, arreptoq; ense, quatuor militum continendi ejus gratiâ propius accedentium necem peregit. Ad ultimum pulvinarium mole, quæ undiq; à satellitibus congerebantur, obrutus, magno cum omnium periculo comprehenditur. Vbi verò mente constitit; læsæ primum militiæ justa persolvit. Vt autem acrioribus expiationis modis pœnitentiam ederet, redimendæ noxæ gratia, religiosæ peregrinationis propositum amplexatus est, Judæamq; divinæ visitationis memoriâ venerabilem adire constituit. Cujus studij sanctitatem cum diu tacitus animo revolvisset, tandem ijs maximè, quos ob excellentem corporis habitum profectionis suæ consortes destinabat, insinuat. Quibus rem dolenter ferentibus, idipsum apud celeberrima patriæ concilia publicavit. Quod cum in Wibergica quoq; concione vulgasset, attonita multitudo, perindè ac patrem amissura foret, ingemuit,

ERICVS Ejegod.

gemuit, absentiam ejus perniciosam patriæ futuram vociferans, indę eo remorando tota plebs unius plorabundi amici vultum habuit. Ad ultimum lacrymis suffusa supplicem se ejus genibus advolvit, magnopere deprecans, ne magis privati voti quàm publici commodi debitum intueretur, eumq; plus Deo syncera regni administratione, quàm exilio placiturum affirmans. Ille precibus concionis voti religionem opposuit, cujusq; titulo propositi pertinaciam tuebatur. Nec populo ad refellendam excusationis rationem consilij sagacitas defuit. Redimendi namq; voti gratia tertiam se rei familiaris partem egentibus erogaturum promisit. Sed ne sic quidem tenacissimam sanctitatis ejus perseverantiam labefecit. Negabat enim Rex honestatem culpa redimi posse, seq; alieni æris interventu voto liberum fore, futurum asserens, si conditione uteretur, ut & se perjurij, & patriam paupertatis periculis implicaret. Malle vero proprio sumptu profectionem instruere, quàm aliunde impensarum necessaria mutuari, ne alieno gravamine ad peragendum devotionis propositum uteretur. Itaque seductos Majores de substituendo interim procuratore consulere cœpit: non quia prudentiâ fallebatur, sed ne præteritis aliorum consiliis, suo indulsisse videretur, privatam sententiam publicæ præferendo. Quo audito principes id se consultoris optioni permittere responderunt, ne hac quidem in re de ejus industria dubitaturos, cujus summam in alijs solertiam didicissent. Tunc Rex Haraldum filium, quem præstantior ætas honori tempestivum effecerat, Regis partibus perfunctoriè donat. Scialmoni vero Candido splendidissimæ atq; integerrimæ dignitatis viro, cui non solum totius Sialandiæ, sed etiam Rugiæ vectigalis à se factæ procurationem detulerat, peragendæ circa Canutum educationis officium mandat. Ericum autem obscuriore loco natum hebetiore quoq; cura complexus, minoris potentiæ tutoribus applicavit. Quibus dispositis, ut granditatis suæ speciem consentaneo corporum habitu minueret, procerissimos quosq; peregrinationis participes legit; sicq; alienæ staturæ spectaculo, suæ miraculum temperavit, nè singularis ejus magnitudo visentibus exteris ludibrio foret. Nec piger Botildæ ad consectanda mariti studia animus fuit. Quem quidem eodem voto, sed dividuo toro secuta, profectionis meritum pudicitiâ cumulavit.

Sed neq; Ericus patriæ, quam deseruit, curam abjecit. Ne enim Dani sub externo Pontifice sacrorum munera celebrarent, missis ad Curiam legatis, in ornamentum domesticæ religionis maximi sacerdotij insigne expectendum curavit. Nec cum Romanæ promissionis fides fefellit. Profectus enim à curia Legatus, qui sacri insignis prærogativâ nostræ gentis sacerdotium adornaret, cum celeberrimis Danorum urbibus inspectis cuncta curiosissimè collustrando, non minorem personarum quàm civitatum respectum egisset, Lundiæ, ob egregios Asceri mores, tùm quod ad eam è finitimis regionibus terra mariq; transitus abundè pateat, hunc potissimùm honorem deferendum existimavit. Nec solum eam Saxonica ditione eruit, sed etiam Svetiæ Norvagiæq; religionis titulo, magistram effecit. Nec parùm Dania Romanæ benignitati debet, quâ non solùm libertatis jus, sed etiàm exterarum rerum dominium assecuta est.

Interca Ericus petitam navigio Rusciam terrestri permensus itinere, magnâ Orientis parte transcursâ, Byzantium veniebat. Quem Imperator nequaquam urbe excipere ausus, extra mœnia tendere jussum, hospitalitatis officijs prosequebatur, ratus religionis simulatione dolum intendi. Siquidem famam ejus ac magnitudinem suspicione insecutus, impensis eum quàm mœnibus fovere maluit. Ad hæc, Danos summa à se familiaritate cultos eadem suspicionis occasione notabat, perinde ac majorem patrij Regis quàm stipendiorum suorum respectum acturos. Inter cæteros enim, qui

Con-

ERICVS Ejegod.

Constantinopolitanæ urbis stipendia merentur, Danicæ vocis homines primum militiæ gradum obtinent, eorumq; custodiâ Rex salutem suam vallare consvevit. Nec Imperatoris Ericum opinatio fefellit. Verùm re dissimulanter habitâ, venerandorum sacrorum gratia civitatis introitum expetivit, præfatus maxime se eo loci celebrandæ religionis amore perductum. Imperator collaudato petentis studio, postero se die postulationi responsitrum promittit. Interea qui ex Danis Græcorum militiam secuti fuerant, Imperatore adito, Regem suum consalutandi potestatem efflagitant, permissiq; segregatim egredi jussum, ne simul omnium animos una Regis hortatio caperet. Subornaverat enim Imperator utriusq; vocis peritos, per quos eorum Ericiq; colloquia disceret. Primum itaq; consalutato Rege, considere jubentur. Tum ille fari exorsus, docet Danos Græcorum stipendia merentes jam dudum honoris arcem virtutibus impetrasse, indigenis exules imperitare, multoq; foris quàm domi feliciores existere. Ad hæc, Imperatorem eorum fidei capitis sui custodiam credere, eumq; prælationis usum non tam ex eorum meritis, quàm ex illorum, qui antè eos Græcorum militiam coluissent, virtute progenitum. Quapropter magnoperè eis curandum esse, nè plus temulentiæ quàm sobrietatis studijs indulgerent, susceptæ militiæ melius affuturi, si neq; se vino, neq; Regem solicitudinibus onerassent. Fore autem si frugalitatis normam deseruissent, ut militiam segnes, jurgia alacres exequerentur. Monuit quoq; ne manum cum hostibus conserturi, majorem vitæ quàm virtutis curam agerent, nevé mortem fugâ præcurrerent, aut salutem suam ignaviæ præsidio tuerentur, promittens se cum primum in patriam redissent, fidelem eorum operam beneficiis pensaturum. Quod si viriliter dimicantes spiritum in acie profudissent, propinquos eorum ac necessarios honore prosecuturum. His atq; consentaneis modis universos affatus, propensam Danorum fidem Græciæ conciliavit. Cujus rei Imperator per subornatos certior factus, falsò Græcis sapientiæ prærogativam ascribi inquit, quod ducis fidem notassent, cujus gentem toties alienam perfidiæ cognovissent. Siquidem probatissimo popularis constantiæ experimento regiæ fidei habitus æstimari poterat. Cumq; eum religioni potius quàm fraudi intentum aspiceret, urbe exornari jussa, ac plateis cultiùs stratis, dextera manu venerabiliter exceptum ad curiam & palatium usq; magno cum omnium tripudio, triumphantis more, perduxit, & cui suspicionem immerenti inflixerat, honorem, quo major ab homine præstari non poterat, erogavit. Quinetiam ei perinde atq; honoratissimo hospiti regiam cessit, eaq; nemo deinceps Imperatorum uti voluit, ne quis se maximo viro tecti communione æquasse videretur, hospitijq; reverentia perpetuum hospitis monumentum existeret. Quinetiam accersito, qui staturam ejus mensuræ parilitate comprehenderet, stantisq; & sedentis habitum quàm diligentissimè coloribus complecteretur, tantæ magnitudinis admirationem perenni spectaculo repræsentandam curavit. Et ne tantum hospitem indonatum dimitteret, complacita postulare præcepit. Quem cum facto opum contemptu sacros potissimum cineres exoptare cognosceret, honorandis ossium reliquiis donat. Ille religiosum munus cupidè amplexatus, idipsum Imperatoriâ bullâ assignatum Lundiam, Roskildiamq; deportandum curavit. Et ne ortus sui locum veneratione vacuum sineret, Slangathorpiam, cum Nicolai sacratissimis ossibus, divini patibuli particulam transtulit. Quippe & oppidi illius templum molitus, & eo loci, ubi nunc aram videmus, matre editus proditur. Præterea oblatum ab Imperatore magni ponderis aurum sprevit, ac repudiavit, ne postposito continentiæ studio, Græcas opes appetere videretur. Quem mox Imperator injuriæ reum agere cœpit, affirmans se, non donum, contemptu ab eo fuisse perfusum, abjectisq; precibus unico notæ irritamento

ob.atis

ERICVS Ejegod,

oblatis verecundè eum uti coëgit. Et ne Rex accipiendis potius, quàm erogandis partes agere videretur, humanitatis ejus officiis mutua liberalitate respondit. Sed donis ejus pretium novitas fecit, barbarumq; munus hoc Imperatori charius, quò Græciæ rarius fuit. Deinde piraticis ab ipso navigiis, commeatúque donatus, Cyprum contendit. Cujus insulæ natura adeò quondam tumulorum impatiens fuit, ut mandata sibi interdiu corpora, proximâ nocte rejiceret. Hic Rex febri implicatus cum vicinum sibi fatum adesse cognosceret, apud celeberrimam Cypri urbem corpus suum funerari petivit, præfatus tellurem aliorum cineres respuentem, suos quietiùs habituram. Igitur pro voto tumulum nactus, corporis sui beneficio vetustam humi indignationem repressit, eamq; humanis ante cadaveribus reluctantem, non solum suæ, sed etiam alienæ sepulturæ patientem effecit. Conjugem quoq; ejus idem peregrinationis labor finivit. Jamq; tota Regis Svenonis stirps ad tres tantum filios, Svenonem, Nicolaum, & Vbbonem redacta fuerat. Nam ut ex suprapositis liquet, Canutum, Benedictum, atq; Beronem ferrum abstulit, cæteros morbus absumpsit.

A discessu verò Erici biennium intercessit, antequam Dania certum mortis ejus nuncium accepisset. Igitur Sveno natu major ab Erico secundus tantoperè regnum ætatis fiduciâ affectabat, ut nequaquam communem patriæ sententiam duceret exspectandam, vocatáq; Wibergum concione, publici delectus arbitrium unius provinciæ judicio præcurrere non extimesceret. Et fortassis morum suorum obscuritatem perspicaciori censuræ committere verebatur, ideoq; fastigium paucitatis consensu rapere, quàm fortunam suam incerto multitudinis decreto subjicere maluit, partiumq; suffragiis occupare, quod universorum erat sententia tribuendum. Sed dum citato equitatu cursum ad Wibergicæ concionis locum dirigit, corporis firmitate defectus, quò lenius commodiusq; ferretur, carpento se excipi jussit, affirmans hilariter obiturum, si saltem sub Regis titulo triduum exegisset. Neque enim nervorum hebetudo, aut membrorum tarditas festinabundæ mentis cursum reflectere potuit. Sed ob morbi magnitudinem hujus quoq; usum perosus, ministris properare jussis, lecticam poposcit, præfatus nil se curaturum, si Rex à populo salutatus, spiritum in concione deponeret. Enimvero insopibilis ambitionis calor imbecillitate superari non potuit. Sed dum adversæ valetudinis immemor supra vires concionem appetit, non regno fatum, sed fato regni titulum præcucurrit. Restabat igitur ut circa Nicolaum Vbbonémque delectus perageretur. Nam Haraldus summa sibi popularium odia iniquissimâ regni administratione pepererat. Quippe procuratione in calumniam versa, tam fœdè se, tamq; deformiter gesserat, ut abjecto justitiæ cultu rapinis ac latrociniis teterrimam in subjectos potentiam exerceret, plebémque omni injuriæ genere fatigaret. Quo evenit, ut cuncti sordidissimam ejus dominationem perosi, nequaquam regnum oppressori deferendum putarent, indignum rati injurias suas obsequiis, angustias honore rependi. Cunctis ergò Isoram cöeuntibus, cum ob ætatem Vbboni summa decerneretur, Nicolaus solus, qui id ægrè laturus putabatur, maximo favore concionis suffragia comprobabat, quòd Svenonis filii pro ætatis habitu regni inter se successionem versare consveverint, semperque minorem major honoris hujus hæredem habuerit. Vbbo verò parum solertiæ fisus, veluti secordiæ conscientiâ tanto oneri humeros suos subjicere recusavit, vegetioris ingenii fratrem eo munere dignissimum asseverans. Enimverò animi sui imbecillitatem proprio quàm alieno judicio metiri prudentius duxit. Sed mihi quidem vitandæ præsumptionis gratia, humilius quàm verius de virtute sua sensisse videtur, cui melius respuendo regnum, quàm amplectendo consuluit. Eo quidem honore dignior, quòd oblatum sibi fraternæ prudentiæ cedere non erubuit. Et quidem Dani parum justâ æstimatione tàm modestam ejus verecundiam prosecuti, ignariq; prudentem virum fugiendi oneris rationem inertiæ simu-

ſimulatione quæſiſſe, quem perſeverantiâ ſuperare debuerant, negligentiâ præterire ſuſtinuerunt. Quis enim mentis compos hujus refertum induſtriâ pectus ignoret, qui ſe intra privatum fortunæ habitum continere, quàm dignitatis incrementa curâ ac ſolicitudine quærere præoptavit?

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI DUODECIMI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICÆ LIBER DECIMUS TERTIUS.

LXIX. NICOLAVS.

IGITUR Nicolaus, ſuſcepto regno, adeò animum ab omni faſtu averſum habuit, ut nihil ex priſtina manſvetudine ſuâ decerperet, totámque præteritæ vitæ conſvetudinem retinens, cum fortuna animum mutari paſſus non eſt, nè potius fortunæ mores, quàm moribus fortunam ſubjicere videretur. Præterea ne patriam ſumptuoſâ clientelâ, ac voracibus oneraret impenſis, quotidianam militiam ſuam ſex tantum aut ſeptem clypeis, ob exturbanda latrocinia, contentam habuit: nec petulantiorem Regem, quàm militem egit. Duxit autem Margaretam patre Ingone Sveonum Rege, matre vero Helena natam: cujus caſtitatem Rex Norvagienſium Magnus conjugio delibaverat. Qui cum ſedulò Sveones adortus, in Hallandenſes etiam arma proferret, inopinatâ eorum irruptione perculſus, ut erat calceamentis vacuus, probroſum ad naves recurſum habuit, ejusque fugæ deformitatem etiam cognomine uſurpavit. Cujus manum Ingo ſaluti ſuæ perniciter imminentem ferre nequiens, merendæ pacis gratiâ, filiâ ei in matrimonium traditâ, periculum beneficio repulit. Ex hac itaque Margareta Magnus prolem non ſuſtulit. Nicolaus infelicibus ſobolem auſpiciis propagavit. Cujus filius Ingo, initio adoleſcentiæ, effrenis equi laſciviâ excuſſus, ejusdemque ungulis artuatim obtritus, ſplendidiſſimum ſangvinem luteis viarum ſordibus erogavit, triſtiſſimoque fati genere conſumptus, ſparſis viatim membris, lacerum humi cadaver jacuit. Pædagogus quippè eum equo aſſvefacere cupiens, habenas manu continere permiſit, quarum regimini intempeſtivus adoleſcens, pede ſubſeliis inhærente, contiguum ſolo corpus habuit. Magnus verò felicioribus naturæ quàm fortunæ incrementis evectus, teterrimum conſangvineæ cædis piaculum edidit, at ad notiſsimum perfidiæ exemplum evaſit. Cui mater ampliorem propinquorum favorem affinitatum beneficio creare cupiens, Henrico Regnaldi fratris filiam Ingertam, Canuto Ingiburgam ſororis filiam conjugio copulavit. Paterna verò bona in æquales admodum portiones partitione redegit, unam ſibi, cæteras nuptis (quas præfatus ſum) diviſionis parilitate contribuens. Hinc Danorum Sveonumque diſſenſio orta, ac deinde compluribus inimicitiarum incrementis coâlita, ad hoc usque tempus veteris odii tenaciſſima perſeverat. Præter hæc Ingritha Vbboni cuidam poſtmodum denupta, Nicolao ex pellice nata proditur. At Margareta non ſolùm divinarum ædium opes latifundiis auxit, ſed & totis viribus ad augendum eorum ſplendorem incubuit; ſacerdotaliſque cultus inopiam exquiſito ornamentorum genere permutavit. Enimvero quò rem divinam ornatiorem efficeret, pallas, laticlavias, cæteráque ſacerdotii inſignia condere, atque ſacrorum uſibus erogare curæ habuit.

Henricus verò Guthskalci ex Siritha filius maternis à Nicolao bonis indignè ſpoliatus, tàm acrem eorum repetitorem agere cœpit, ut Danis infatigabiliter imminens, ipſum intra Sleſvici fines ad tuendam ſalutem ſuam

ſtatione

NICOLAUS.

ftatione & excubiis uti cogeret. Interjectam Albiæ Slesvicóque provinciam cultore vacuefecit. Cujus rei ulcifcendæ gratia Nicolaus excita claffe, Liutcham appellit; Elivo Slefvicenfis præfecturæ viro equeftres obviam fibi copias ductare juffo. Nec dum enim Dani externas obequitando pugnas conficere noverant. Verùm præfecti levitas pecuniæ ab Henrico pactione corrupta, cupidiùs quæftum, quàm imperium intuebatur. Itaq; Nicolaus Sclavicis in campis vacuã equis phalangem explicat. Tunc Sclavi pedites obequitando laffare, quàm cum tota acie manum conferere tutius rati, nunc alas, nunc cornua circumvolando, eademque variè jaculis inceffendo, obliquis hoftem infultibus lacerabant. Procurfu namque in eum directo citâ fugâ referebantur, nec recurfum fegnius quàm impetum edebant; noftrorumque majore mole, quàm pernicitate fibi imminentium ex adverfo congreffum vitantes, rejectis habenis, adverfos premebant, terribilem bello virtutem furtim & quafi infidiarum latrociniis attentantes. Ita laxata debilitataq; Danorum acies, quia rem in plano parum feliciter gefferat, vicini montis editum occupavit, falutem fuam quam armis tueri nequibat, loci præfidio munire cupiens: eoq; potita, verticis beneficio fubjectum hoftem fecura confpexit. Die poftera, ne loci, quàm fuis viribus munitior videretur, ancipitem campi fortunam repetere, quàm certo montium tutamento gaudere maluit. Sed equeftris militiæ fpiritum pedeftris ferre non potuit. Quo evenit, ut amiffum pugnæ decus recuperare nitentes, priftinæ cladis ignominiam pofterâ cumularent. Crediderim hanc pugnæ fortunam ab inftrumentorum magis, quàm animorum inopia profectam, quia dum fortitudinis fpiritus parùm curiofè prima militiæ commoda circumfpexit, non metus fed inertiæ pœnas pependit, fuáq; potius negligentiâ quàm alienis viribus proculcatus occubuit. Haraldus re fortiter geftâ adeò graviter affectus proditur, ut gradiendi inops, clypeoq, à fuis exceptus, alienis manibus caftra fequeretur. Canutus quoq; per fummam vulnerum acerbitatem pedum firmitate defectus, promptiffimam militis fidem expertus eft. Qui ne dominus ab hofte interciperetur, periculum ejus fuo difcutere non dubitavit. Sociis namq; de induftria fugere juffis, ipfe corporis fimulatione curfum lentius agens, imminenti fibi Sclavo manus obtulit vinciendas, ejusdemq; propius obequitantis habenas corripiens, latâ fociis ope, equo barbarum fpoliavit. Quo potitus, protinus eo fummam Canuti imbecillitatem adjuvit. Igitur ut callidæ, ita periculofæ fortitudinis felix exitus fuit. Subeunte crepufculo noftri infelicem pugnæ eventum fortiti, reliquias fuas unico repetiti verticis præfidio tuebantur. Cibo quoque & potione defectos præter vulnera ac laffitudinem etiam alimentorum inopia lacerabat. Igitur ad ultimam penè tabem redacti, qvum & pericula undique, & nusquam auxilia circumfpicerent, quippe & Scanienfium tempeftate detinebatur adventus, & Elivus pecunia ab Henrico corruptus, reddita tarditatis ratione, copias ducere fuperfedebat: humanæ opis defperatione ad cœlefte præfidium confugerunt, abfumptæq; fpei fuæ reliquias in Dei, quàm hominum fortitudine reponere maluerunt. Pofterâ verò die, quâ Laurentianæ vigiliæ facra recolebantur, divinam potentiam nullo meliùs, quàm frugalitatis voto propitiandam rati, concione lugubriter habitâ, lucem, quâ vel privatum Laurentii, vel publicum Sanctorum folenne præcurrimus, five quam divinæ paffionis memoriæ dedicare confvevimus, annuo temporum volumine repetitam, ab omni Danica ætate continentiffima jejunii religione excolendam promittunt. Quod votum publicæ neceffitatis exigentiâ nuncupatum, exactiffima pofteritatis cura firmavit, indignum rata ftatam à majoribus continentiam ftomachi impatientiâ atque efcarum aviditate convellere. Diluculo verò noftrorum acies centuriatis globis naves repetere adorfa, Scanienfes nuper claffe advectos obvios habuit. Quorum adventus beneficio recreata, ipfos perinde

ac cor-

NICOLAUS,

ac corpore & viribus integros, ne terga ab equitatu incesserentur, curare jubet. Deinde composito gradum agmine promovens, cum fortè limosam objecti lacunaris voraginem trajicere debuisset, neque eam ullo compendii deflexu vitare quivisset, peragrare adorsa, sed mox palustri cœno tenacius implicata, ac desidentis luti illuvie præpedita, confuso transitionis impetu similem fugæ tumultum edebat. Major pars labili paludis mole pessundata, pecorum more ab hostibus trucidabatur. Ita transmeandi avidis improvidâq; & cæcâ festinatione ruentibus impedimentum periculo fuit. Tandem ægrè in littus reditum, discessumq; est. Cumq; Sclavi perinde ac victoriâ freti verbis virium suarum laudem præ se ferentibus, Danicas vituperio insequerentur, & quasi illarum imbecillitati fortitudinis suæ jactantia procacius insultarent, Henricus qui probè nostrorum animos noverat; diversâ se, inquit, hostium robur æstimatione complecti: quippe Regis eorum in equo prævalido exemplum liquêre. Qui si vires suas scisset, omne equitis imperium sperneret. Quas quoniam ignorat, facile insidentis arbitrium patitur. Ita Nicolaum si viribus suis fidem haberet, cuncta prosperè, diffidentem verò nihil feliciter executurum. Posthæc Elivus, quòd patriæ fortunam venditaverit, à Rege perfidiæ damnatus, non solùm præfecturæ beneficio, sed etiam patrimonii rebus ignominiosè exutus, ultimâ inopiâ sordidissimi lucri pœnas persolvit. At Henricus ob superioris pugnæ successum audaciæ incrementis evectus, littorales Danos piraticâ lacessendo, non solum Eidoræ finitima, sed etiam cuncta Slesvico, Valloque, quod Danorum opus vocamus, interjecta vastabat. Ipsam interdum urbem illatis clàm per navigia copiis improvidam aggrediebatur. Itaque post exactum Elivum adhuc finibus illis provisore vacuis, creberrimæ exterorum violentiæ etiam domestica furta accessêre, tantoq; civitas intus quàm foris acerbius urgebatur, quantò ad nocendum occulta manifestis proniora noscuntur. Æquè civis ut hostis formidabatur. Quippe Fresonesi cum Holsatijs ac Dytmerschis, impunitatis spe ob præfecturæ vacationem conceptâ, dies latrociniis, noctes furtis emetiebantur, & ubi fastigia nequibant, imas ædium partes ligonibus adorti, cuniculis custodem fallebant. Nec minor æditorum in asservandis rebus cura flagravit. qEui intrà repagulum, ne furtim abstrahi quirent, ferro compediebantur. Ædium excubitores uberioris cautelæ gratia, valvis affixi jacebant. Nec ferarum claustris contenti, etiam fossâ aditus obfirmabant. Ità grassante latrocinio, quidam ingenuæ stirpis plurimorum paupertatem partarum nequiter opum incrementis abolitam cernens, absque respectu verecundiæ eadem amplecti animum induxit, clarissimamq indolem suam spe lucri incitatam, ex summo nobilitatis fast gio in obscœnissimam atque profundissimam turpitudinis sentinam abjicere non erubuit. Ita sangvinis decore indecenter usus, vires generis ad scelerum licentiam transtulit, & quod virtutibus nutrimentum esse debuerat, vitiis obtentui fecit. Siquidem nulli facta ejus aperta criminatione insequendi audacia fuit, tantoq; propensior delictis impunitas habebatur, quanto conspectior delinquentis noscebatur autoritas.

Ea tempestate missi à Canuto, qui pecuniam, quàm educator ejus depositi nomine conservaverat, in Fioniam è Sialandia transferrent, cum ab utroq; littore æquè distante navigio procul piratas imminere conspicerent, expensam fune crumenam undis occultavêre. Postremò cum se parum potentes remigii animadverterent, fugæ diffidentiâ implicati, rescisso tenâculo, vetustas Regum opes harenis, quàm hostibus relinquere maluerunt. Quam rem Nicolaus in Sialandiam ex Fionia trajiciens tametsi eminus specularetur, periclitantibus præsidio fore nequivit, quòd exiguis & inhabilibus ad remigium navigiis uteretur. Postea cum Canutum jucundum præ se vultum ferentem conspiceret, oris hilaritatem increpans, ob recentem aviti paterniq; æris jacturam, dolere ei admodum expedire dicebat. Ille nihil hac se moveri fortunâ dicebat,

bat, ſed ejus beneficio ſummam liberalitatis occaſionem accepiſſe reſpondit. Vt enim ante nihil ex paternarum opum cumulo decerpere auſum, ita deinceps acceſſuras abundè erogaturum. Maximum quippe avaritiæ nutrimentum divitias eſſe, quas quisquis aſſervare intenderit, humanitati vacare non poſſit. Qua voce ſe pecuniæ, ſed eam Regi imperare monſtrabat. Cujus rei præcipuum extitit documentum, quod ſequitur. Cum ob creberrimas acerrimasq; finitimorum excurſationes nemine Sleſvicenſis præfecturæ beneficium etiàm oblatum recipere audente, Canutus tam periculoſum à patruo honorem non opum cupiditate, ſed fiducia virtutis expeteret, neque gratis eum impetrare quiviſſet; venditâ patrimonii parte, formidoloſum aliis munus pretio aſſecutus eſt; eam demum quæſtuoſam eſſe militiam ratus, qua gloriæ & claritatis ſtipendium potuiſſet acquiri. Ita Rex extimeſcendum ignaviæ decus virtuti venale fecit, emptor verò plus lucri in militiæ, quàm opum agitatione repoſuit. Principiò ſiquidem perceptæ poteſtatis, Henrico per legatos mandat, libenter ſe cum eo de pace acturum, ſi primùm & damna Jutiæ emendatione penſata, & ſpolia ab ipſo reſtituta fuiſſent. Quibus profectis ipſe interim perinde ac reſponſi præſcius, non ſolùm ſuorum, ſed etiam eorum, quos ex finitimis amicos habebat, manu contractâ, legatorum reditum armis ſubſequi ſtatuit. Henricus ſe neq; cum Danis amicitias geſturum, neq; à maternæ hæreditatis petitione ceſſaturum reſpondit. Quo accepto Canutus rurſum ad eum legatos mittit, omnem ſequeſtræ pacis communionem publicè reſciſſuros. Quorum Henricus irriſa legatione, Canutum impatienti ſeſſoris equo perſimilem ait; ſe verò petulantiæ ejus frenos injicere curaturum. His auditis Canutus, ut magno impetu, ita minimo tumultu, noctu iter ingreſſus, ferriq; & prædæ abſtinens, quò minùs adventus ejus provideretur, diluculo ad Henrici munitionem pervenit. Ille tam ſubitæ irruptionis incautus, nec arma capere, nec ſe præſidio tueri parat, ſed protinus vicinum mœnibus flumen equo attentans, unico aquæ interſtitio hoſtem fefellit, lætatusq; eſt, quòd ſalutem ſuam amni quàm oppido credere maluiſſet. Quem cum Canutus ulteriore jam ripa potitum aſpiceret, an maderet, per ludibrium percontatus eſt. A quo è contrario, quid ita incederet, interrogatus; veniſſe ſe inquit, ut promiſſa ab eo lora recipiat. Ille minas ſibi, quas nuper intenderat, reſponſi urbanitate exprobratas intelligens, ignominiam joco proſeqvutus adeo mihi, inquit, calcium viribus obniti videris, ut ne tangi quidem contineri ve queas. Tunc Canutus priùs caſtrum, deinde cæteræ regionis culta vaſtavit. Secundò quoq; novatis copiis omnem Sclaviam ſtrage atq; incendio implicavit: nec ſolùm patriam hoſte, ſed etiam hoſtem robore vacuefecit, adeò ut priùs provocare ſolitum, ne propriæ quidē tutelæ ſufficientem relinqueret. Poſtremò cum totas Henrici vires prudentiâ ſuâ ac fortitudine debilitaſſet, ſangvinis, quo illū proximè contingebat, naturâ actus, ut publicè hoſtem ita privatim amicùm egit. Semel namq; dimiſſo exercitu viginti duntaxat equitibus comitatus, ad locum in quo Henricum diverſari didicerat, curſum direxit, præmiſſis, qui ſuæ ei ſalutationis mandata perferrent. Henricus falſò hoſtē ſibi blandiri inquiens, protinus, ubinam eſſet, perquirere inſtitit. Quibus eum in porta adeſſe referentibus, ipſe nuncio attonitus, menſam ad quam fortè prandendi gratia diſcumbebat, vi manꝰ diſcutere parat. Tunc legati præſentiam ducis à pace profectam jurantes, conceptum falſo metum affirmationum ſuarum perſeverantia diſcuſſerunt. Quibus ut Henricus fidem habuit, fugæ meditationem amoris indicio caſtigavit. Enimverò tabulæ innixus, ſuffuſo lacrymis ore, infelicem Daniam futuram, d ū m tali viro caruerit, ajebat; ſe vero amicitiam ejus ſyncerâ amodò fide culturum. Hunc nimirum conſangvineus amor & ſuæ infelicitatis oblivisci, & hoſtis virtutem fateri coëgit, utq; propriæ fortunæ immemorem, ita alienæ laudatorem effecit. Deinde præſentem amplexatus, haud parciùs lacrymas quàm epulum præbuit. Quippe præſentem ejus manſvetudinem quàm præteritas noxas attentius intuens, frequentiæ damnorum unius

NICOLA-US. beneficii indulgentiam antepoſuit. Sed neq; Canutus profectum à pietate mœrorem ingratus excepit. Quinetiam plùs in creanda pace quam fruenda dape voluptatis reponens, & quaſi mediatoris partes agere exorſus, Henricum avunculi gratiam expetere juſſit, ac demum conſenſum ejus perſeverantiâ admonitionis obtinuit. Siquidem Henricus rem maternam, cujus repetendæ cauſa adverſa Danis arma tulerat, precii pactione interpoſita, Canuto in poſſeſſionem aſcripſit, eandemq; Canutus ad Regem conditione quâ acceperat, tranſtulit, ac deinde receptam ab eo pecuniam Henrico numeravit. A quo etiam poſtmodum ad convivandum accêrſitus excipitur, affirmante priori ejus adventui minus quàm decuit impenſè ſervitum. A quo etiam Henricus nuper ſe vitâ acq; incolumitate donatum judicans, Sclaviam ei jurisjurandi firmitate legavit. Huic acceſſit, quòd ad gerenda cum Theutonicis bella, quibus præcipuè Sclavia vexabatur, filiorum virtutibus diffidebat, maluitq; maturum fortitudine hæredem circumſpecta arbitrii ſui libertate conſciſcere, quàm ſub naturali, ſed invalido, patrimonium exteris pervadendum relinquere. Hæc offerentem Canutus impietatis ſibi notam immerentium liberorum contemptu pariturum affirmat, ſeq; tam injuſtis ejus promiſſis uſurum negat. Poſtremò perſeverantiſſimis Henrici precibus ſuperatur, propoſiti rationem à natorum ſocordia mutuantis. A quo etiam Imperatoris gratiâ, quòd Sclavia in ejus beneficio reponi videretur, admodum egêre permonitus, equum ei calces auro confixum muneris loco transmiſit, donumq; per ſe habile inuſitatis ungularum ornamenti accipienti venerabilius reddidit. Crediderim tunc Imperatorem plus laudis in dantis induſtria, quàm dono repoſuiſſe, cum primi pretii metallum quò contemptibilius habitum, hoc glorioſius videret oblatum. Abſumpto Henrico legatam ſibi provinciam nullo refragante poſſedit.

Interea Haraldus cùm nec domi clarus, nec foris celeber haberetur, virtutis inopiam quæſtuum copia levare cupiens, refertum nequitia animum in imam turpitudinis voraginem egit. Ad rapinas & furta mancipiis utebatur. Servorum labores latrociniis applicabat. Satellitum cultui, viciniæ ſpolia, ſumptui, impendebantur armenta. Æſtatem piraticâ pariter civibus atque exteris inſidioſus exegit. Cæterum quò Roskildiæ damnoſiùs immineret, adverſam ei munitionem erexit, quam & ſordidiſſimæ clientelæ frequentia complevit. Itaque ruris opima populatus, pari vernarum maleficio civilia lacerabat. Qui clam noctu meritoriis ſeſe tabernis ſubjicientes, complacitas animo merces impune tollebant: aliis interim diſtrictos hoſpitum jugulis gladios applicantibus, interitumq; minantibus, ni injuriæ patientiam præbeant. Ea furti violentia ſummam civitatis opulentiam ad ultimas rei familiaris anguſtias redegit. Talibus calumniæ ſtimulis laceſſita provincia, accenſis indignatione animis, ultrices damnorũ manus Haraldi bonis injicere aggreſſa, ſpolia ſpoliis, rapta raptis ulciſcitur. Neque enim ſibi aliena corripere, ſed propria reſumere videbatur. Ipſe tutò terras tenere nequiens, conſternatæ multitudinis impetum navigio vitavit. Quem Canutus alieni rapaciſſimum, ac vitioſiſsimis ubique lucris incumbentem aſpiciens, avi perſimilem ajebat omnigenis alitum pennis nidum compaginanti, ſubitò ventorum turbine diſiciendum. Ita Haraldum prædonem omnium effectum omnibus prædam ex ſe daturum aliorumq; ſpolia ſuorum indubitanter periculo luiturum.

At Erico modeſtum erga populares ingenium erat. Qui cum debitam ſibi paternæ rei portionem expeteret, ab Haraldo fratre repellitur, negante adulterio ortum ad hæreditatis communionem pertingere. Ea re, ut par erat, motus, acerrimum bonorum ejus pervaſorem agere cœpit, fraternisq; ſpoliis injurias ſuas ulciſci probitatis loco duxit. Cæterùm Arnachum rapta congeſſit, ſordido neglectoq; loco ſplendidas opes complexus. Quem Haraldus noctu ibidem inopinatum adortus, poſtquam fuga delapſum cognovit, moræ copiâ non ſuppetente, circa prædam hærere metuens, tecto faces ſubjecit,

NICOLAUS.

jecit, refertamq; suis opibus ædem flammis absumere, quàm raptori intactam dimittere maluit. Quo comperto Canutus profectas à contemptu lites compescere cupiens, metuensq; ne degenerati patris fulgor in filiis exolesceret, utriq; Slesvicum venire districtiùs mandat; si supersedeant, parte corporum spoliandos minatur. Præsentes deinde fraternè coarguens, curiosa animi inspectione æquissimam inter eos patrimonii participationem peregit, Ericoq; ac Haraldo in paterna bona eundum judicavit.

Eodem tempore Henrici, Svenonis filii conjunx, mariti convictum ingenti perosa fastidio, alienâ veste sumptâ, suis se penatibus intempestâ nocte subduxit. Apud quam juvenum quidam (ut fama est) plurimam obsequio familiaritatem adeptus, callidè effecit, ut ad suum eam amorem perduceret. Deinde ne res amborum periculo proderetur, muliebriter allectam, viriliter cultam, furtivè devexit. Quam vir ejus fortuitis subsecutus indiciis, apud Alaburgiam in cultu familiari deprehensam, amatore delapso, domum reduxit. Verùm hanc ignominiam à clandestino Canuti consilio profectam ratus, integerrimi viri innocentiam tacitis suspicionis motibus insecutus, insontem notabat.

Interea Sveticarum partium Rege absumpto, Gothi summam, cujus omne penes Sveones arbitrium erat, Magno deferre ausi, alieni privilegii detrimento, dignitatis sibi incrementa quærebant. Quorum Sveones autoritate contempta, veterem gentis suæ prærogativam in aliquanto obscurioris populi invidia deponere passi non sunt. Igitur antiquæ dignitatis speciem intuentes, titulum injusta collatione præreptum, novi Regis electu cassârunt. Qui mox à Gothis trucidatus, morte Magno imperium cessit. At Magnus incidentem sibi nuptiarum cupidinem, Polonorum præsidis Bogislavi filiam postulando complevit. Quâ sibi per internuncios desponsâ, mox Sclaviæ excitam paterno imperio classem admovit. Rex ejus Vartislavus diutinas cum Danis, Polonisq; inimicitias gesserat. Hic Nicolaus urbem Ornam oppugnare adorsus, obsidionem pactione redimere coegit. Inde Julinum navigans, Bogislavum magna manu instructum obvium habuit. Cujus copiis auctus, celerem oppidi expugnationem peregit. Deinde relicto victoriæ socio allatam filio sponsam abducit. Vartislavus rem Sclavicam intolerabili vastationis onere fessam conspiciens, pacem colloquio petit. Quo parùm prosperè habito, pari supplicatione apud Strelam discedentes aggreditur. Vbi cùm pacis pignoribus fretus, navigium Regia ab ipso invitatus intrâsset, maligno satellitum instinctu, captivi more habitus regredi prohibitus est. Quam rem Canutus in concione querelâ prosecutus, magnopere Regem monere cœpit, ne plus alienæ perfidiæ viribus, quàm propriæ indulgeret temperantiæ, nevè hostem fidem suam secutum captione implicans, ut eum libertate, ita seipsum perpetuo famæ splendore privaret. Fore enim, ni captivum omitteret, ut privatum crimen publicus patriæ rubor existeret. Itaq; efficaci persvasione usus, & amicum oppressione & dominum infamia liberavit. Quæ tam justa Canuti sententia totius concionis suffragiis comprobata, magnum alienæ invidiæ irritamentum præbebat. Dimissa classe nuptialia sacra apud urbem Ripam agi placuit. Illuc siquidem frequens navigijs portus oppidò splendidam mercium varietatem importat. Vbi cùm Canutus in veste Saxonica cæteris cultior progrederetur, Henricus obfusis invidia oculis alieni cultus splendorem ferre nequiens, orta inter ipsos altercatione, latus ejus adversum gladios ostro tutum fore negavit. Quem Canutus nihilo magis ovillis securum tergoribus respondit: lacessitum vestis suæ fulgorem urbano rusticitatis opprobrio speciosius quàm minis aut conviciis ultus. Itaq; exprobratam sibi externi cultus æmulationem, domestici cavillatione prosequi contentus extitit.

Idem

NICOLAUS.

Idem postmodum Orientis partes piraticâ pervagatus, cùm speciosa domum spolia retulisset, ideoq; se dignitatis incrementa accepturum speraret, pro gratia accusationem expertus est, culpatus à Rege, quod in re Svetica prædam egisset. Cujus operam valenter editam consimili probitatis genere æmulatus Magnus, inter cætera trophæorum suorum insignia inusitati ponderis malleos, quos Ioviales vocabant, apud insularum quandam prisca virorum religione cultos in patriam deportandos curavit. Cupiens enim antiquitas tonitruorum causas usitatâ rerum similitudine comprehendere, malleos, quibus cœli fragores cieri credebat, ingenti ære complexa fuerat: aptissimè tantæ sonoritatis vim machinarum fabrilium specie imitandam existimans. Magnus vero Christianæ disciplinæ studio paganam prorsus, & fanum cultu, & Jovem insignibus spoliare sanctitatis loco habuit. Et adhuc quidem eum Sveones perinde ac cœlestium spoliorum raptorem sacrilegum autumant. Sed utinam initiis ejus exitus respondisset.

Verùm plerisque Magnum sangvine vel necessitudine contingentibus Canuti invisa felicitas erat. Nihil enim adeò invidiæ faces, quàm parium impar virtus excitat. Sed præcipue æmulum ei Henricum genialis tori contumelia faciebat. Margareta autem benignissima consangvineæ charitatis altrix, consilii sui tranquillitatem concitatis juvenum ingeniis opponebat, saluberrimáque disciplinæ moderatione insidiosam petulantium rabiem temperabat. Quæ cùm intercutis humoris vitio immodico tibiarum turgore premeretur, neque letiferam morbi rabiem medicamentis levare quivisset, ad ultimam penè tabem redacta, Canutum egregiæ indolis fiducia advocat, impenséque hortatur, patriæ pacem, propinquorúmq; concordiam fidei suæ beneficio foveat, tutamento stabiliat, tantumque se in rebus domesticis gerat, quantum egerat in externis. Adjecit quoque existere, qui regiæ familiæ charitatem odio disjicere niterentur, se verò plenis salubritatis monitis pestiferos eorum instinctus pressisse. Ille Deum simplicitatis suæ testem affirmat seq; omne vitæ tempus innocentia ac fide exacturum, periculorũ procellas excipere á quàm infligere malle promitti, odiáque beneficiis repensurum testatur. Ella promissionis beneficio delectata, tantæ fidei securam æquo se animo obituram asseruit. Quæ ut juvenilis invidiæ fluctus viva cohibuit, ita consumpta laxavit. Nam ab ejus fato juventutis impatientia primam propositi sceleris licentiam mutuata est. Sed & Henricus præter communem simultatem etiam privata Canutum indignatione perosus, injectos malignitati suæ frenos audaci impietate discussit. Vbbonem quoq; præfectum & Haquinum filium, quò firmiùs dolum strueret, promptioremque sceleri aditum conciliaret, insidiarum participes facit. Hi tres eximium Canuti fulgorem virtutis æmulatione pertæsi, grave mendacii incitamentum adversum excellentem ejus claritudinem distrinxerunt. Itaque splendidissimum patriæ lumen densissimis tenebris involvere cupientes, nihil eum Regis vitæ temporibúsque deferre, sed ipsius exitum præpropera ambitione præcurrere, jamque regiam sibi potentiam arrogare dicebant.

Movit Regem tanti contemptus opinio, denunciataq; concione, Canutum jubet accersi. Qui cum prior præstitutum frequentiæ locum adisset, supervenienti patruo Theutonicæ comitatis more, pallio vacuus obviàm accurrit, equoq; descendentem continendæ sellæ ministerio veneratus est. Tunc Nicolaus fari in concione exorsus, docet Svenonis filios in regni gestione ætatis præcipue respectum egisse, successionis habitum ætatis ordine dispensasse, dominandi jus in annorum prærogativa constituisse, neque minori majorem honore præcurrere licuisse. Quamobrem sese ut natu minimum, ita etiam regno postremum fraternæ moderationis exemplo nullam fortunæ violentiam intulisse, exspectatorem beneficii ejus non raptorem

ptorem fuisse, neque ad intempestivum ætati culmen manus præpropera porrexisse cupidine. Canutum verò parùm priorum exempla secutum, violato speciosissimæ consvetudinis habitu, regni jus, cum re necdum queat, appellatione præcerpere, singulare nominis insigne scelerius quàm justius occupare, jámque à suis falso Regis titulo censeri non erubescere; consultius acturum si regnandi fortunam non in suorum adulatione, sed in extantis adhuc Regis occasu reponere, maturumq; præstolari decus, quàm intempestivum præripere mallet. His atque consentaneis modis regiæ sibi nuncupationis insigne eripi querebatur.

Tunc exurgens Canutus diu vultum humi intentum habuit, dicendiq; exordium aliquantisper sudore & suspiriis præcucurrit. Tandem & oculos & animum levans, gladiiq; ut mos est, capulo innixus; peccant, inquit, pater, qui moderationem tuam, suprà quòd aut majestati, aut ætati debes, exasperant, quiq; pacatissimæ mentis tuæ serenum, mendaciorum procellis incitant, obtrectationum sibilis vexant. Sed onustum mihi valde est, quod integerrimam animi tui temperantiam aliquid ab alienissima tibi iracundia mutuatam, & quasi sinistro rationis ductu trasversam ferri conspicio. Rejice quæso nugarum auctores mendaciter obstrepentes, falsæq; hujus criminationis figmentum respue. Neq; enim injurioso tibi nomine censeri sustineo. Herum me mei, non Regem appellant. Itaque cum à Sclavis dominus salutari consveverim, sinistri tantæ comitatis interpretes alienæ urbanitatis occasione insimulationis materiam aucupantur, ipsiq; venerationis officia negligentes, etiam aliorum justa criminantur obsequia. Ego verò non regnum (ut ajunt) vocabulo usurpo, sed temperata nominis dignitate fastuosum salutationis decus fugio, invidendum honoris fastigium sperno. Ita absque omni majestatis tuæ præjudicio barbara circa me resultat humanitas. Meam verò inter alienos venerationem indigne ferunt, qui & mihi lucem, & fidum lateri tuo militem eripere gestiunt. Hos æque tui usus ac mei capitis hostes judico. Esto vocari me Regem: en filium tuum Magnum nuper apud Gothiam Regii cultus & nominis insignibus potitum comperimus. Mihi quoq; si par apud Sclaviam fortuna favisset, certe binis Regum obsequiis uti jucundum ducere debueras, idemq; tuæ quod meæ fortunæ incrementum existimare. Proprio namque parta negotio, tuo quam alacerrimè subjectarem fastigio, foretq; ut inde servitiorum fructum decerperes, unde alioqui damnorum adversa perferres. Itaq; plus amoris quàm odii in mea fueras felicitate repositurus. Adde quod pro tua ac patriæ incolumitate excubare omni forte lætius, omni studio speciosius duxi. Ipse an efficaciter militaverim, nosti. Littora, Dani, si placet excolite, æquoribus ædes quantalibet propinquitate jungantur. Ipsi undas cavete à maritimis, ego vos à prædonibus præstabo securos. Et si veri confessorem agere non erubescis, ipse jampridem Slesvici consistens, salutem tuam adversum Saxonum excursationes jugibus excubiis vallare necesse habuisti. Eò si nunc divertere libitum est, liberas mecum noctes exigere poteris. Præterea angustias regni tui sola Daniæ possessione contentas, inusitatis terminorum augmentis explicui. Quos prius infensos habueras, nunc in tributum acti, tuo per me famulantur imperio. Itaque quarum ego rerum sementem jeci, tu fructum absque negotii messuisti. Et quidem impensam ad militem, emolumentum ad Regem redundare par est. Et ne ulterius privatæ militiæ facta prosequar, etiam in publica adverso pro te vulnera corpore excepi. Et tamen sic de te meritum, suspicione & querimonia causabundus aggrederis, veterisq; militis tui promptissimam fidem & certissimam innocentiam notare deforme non ducis. Hisne ergo operibus merui, ut adversum me æmulationem tuam in concione distringeres? Hæc ne ex labore præmia, ex militia stipendia decerpam, ut cujus beneficentiam sperabam, indignationem experiar? Aliena à te sit

ingrati

NICOLAUS.

ingrati hæc animi labes, ut operum meorum beneficiis, invidia atque obtrectatione respondeas. Verùm totam hanc insimulationis vim ab invidia profectam, non tuæ, sed tuorum malignitati imputandam existimo. At in regni fastigio collocatus, difficiles accusatoribus aures præbere convenit. Diu paternum hoc imperium gere, feliciterq; & nominis & regni insignibus utere. Hæredem tibi, quem natura dedit, fortuna conciliet. Ego verò in quocunque me fortunæ habitu continuero, nunquam celsitudinem tuam fide vel obsequio colere supersedebo.

Permulsus oratione Rex, placidiorem oris habitum induens, offensam falso instinctu conceptã in ipsa repente concione deposuit, execratus eos qui simplicitatem ejus scurriliter attentassent, seq; deinceps adversũ hujusmodi criminationum susurros aures obseraturũ promittit. Cúmque Henricus omnẽ obtrectationis suæ molem prudentissima Canuti responsione subversam videret, familiaribus Regem minis aggreditur, summa illum regni affectatione teneri inquiens, incertámque Magno regni petitionem futuram, si populo judice de summa secum foret controversiam habiturus. Quippe Canutum cæteræ nobilium turbæ popularium suffragiis præferendum. Quamobrem debere patrem successionis jus proprio potius quàm alieno mandare judicio, destinatumque hæredi locum æmulo vacuefacere, dum filii rebus consultum esse velit. Itaque sapere eum si suspectam Canuti fortunam ferro præcurrere studeat. Hæ voces sæpius lacessiti Regis animum solicitudinibus implicatum, graviori quàm ante suspicione torserunt.

Tunc Magnus perinde ac fortunæ suæ consulendi, tollendiq; æmuli, à patre licentiam nactus, accitos qui se superius Henrico scelestissimi consilii collegio sociaverant, jurare coegit, fidum se commissi silentium acturos. Adjectus est his Haquinus cognomine & genere Jutus. Neque voci ejus ulla ex parte diffisum est, quanquam Canuti sororem in matrimonio habere nosceretur. Igitur conjurati diu secum taciteq; lustrantes, quibus periculorum procellis, quove exitii pondere divinum Canuti caput obruerent, pestiferi consilii laqueos, humi decubando nectebant, ut si rem casu detegi contigisset, nunquam stando, sedendove saluti ipsius insidiatos se esse tutò jurare quirent, præsidioq; situs innocentiæ sibi munimentum consciscerent, ignorantes verborum artificio juramentum edentem, periurio obnoxium fore. Quorum fucosa atq; errabunda simplicitas, plus criminis in vocis quàm actus impietate reposuit, non in manuum sed labiorum temeritate religionis violationem constituens. Cum autem Haquinus Jutus cœpti modestè sermonis exitum, Canuti ne saluti insidiosum adverteret, protinùs collegio se pestiferæ conspirationis abrupit, conclaveq. excessit, ne latronis potius quàm necessarii partes egisse videretur. Igitur à conjurationis auctore ne jurisjurandi vinculum perrumperet monitus, neque fautorem consilii, neque proditorem se futurum respondit: quanquam satius esset immerentis periculum indicio præcurrere, quàm silentio tolerare. Ut autem Magnus insidiarum contextum familiaritatis præsidio obscuraret, cunctamq; suspicionis notam calliditatis acumine vitaret, ante omnia consultum duxit, ut cum eo, cujus ardentissimè cruorem sitiebat, fictam amicitiæ æqualitatem jurisjurandi pactione consereret, perinde ac religionis pondere propinquitatis vinculum astricturus. Et ut cunctam malignitatis notam sanctitatis simulatione præcurreret, nihilq; perfidum aut obscurum volvere putaretur, iniquissimam molitionem suam insidiosa religionis adumbratione contexit. Quippe contractâ apud Sialandiam nobilium frequentiâ, Canutoq; circa divini Natalis solenne, convivandi gratiâ, Roskildiam vocato, sacræ sibi peregrinationis amorem incessisse perhibuit. Præterea conjugis ipsum ac liberorum tutorem ordinat, eiq; plenissimam rei familiaris suæ custodiam mandat. Et fortè tunc Ingiburga consilii cognitionem

con-

consciorum indiciis apprehenderat, statimq; virum, ut præparatas capiti suo vitaret insidias, missis literis monendum curavit. Ille nuncium non tam à deprehensionis certitudine, quàm à muliebri pavore profectum existimans, monitionem respuit, seq; non minus fidei in Magni quàm uxoris præcordiis reponere dixit. Quem si fortuna æque ac conjunx consilio instruere voluisset, objectos perfidiæ laqueos consultius vitasset, neque credulitatem suam alienæ malignitatis hamis implicandam præbuisset. NICOLA-VS.

Interea Magnatibus apud Roskildiam, quatuor solennium dies continuò feriatis, Canutus ac Magnus, publico jam conventu soluto, sacri temporis residuum dividuo peregère contubernio. Eodem fortè tempore quidam Canuto admodum sangvine conjunctus, in ejus conspectu dissidentem secum militem fuste percussum interemit, atq; ob id curia abire jussus, Magnum petivit. Providens autem Magnus, ne per eum ullum consilii sui indicium ad Canutum manaret, nocte quæ ad detestabile carnificis ministerium peragendum contendit, cæteris se sequi jussis, solum hunc pristina Canuti familiaritate suspectum comitem recusavit. Consilii deinde participes jurejurando obstrictos fidem facere compulit, silentio se cuncta recturos. Post hæc militem latebra claudit, insidiasq; circumspecta locorum obscuritate disponit. Mox Canutum apud oppidum Haralstadium, ab Erico Falstriæ præfecturæ viro domi exceptum, per conjuratorum quendam, genere Saxonem, arte cantorem, sine arbitris sibi obvium venire jubet. Occursus locum apud citimum villæ nemus denunciat. Ille nihil in re doli suspicatus, duobus tantum militaris ordinis viris, totidemq; equisonibus in comitatum assumptis, armis vacuus eqvum petivit. neq; lateri suo ferri munimentum adsciscere curæ habuit. Quem cum è famulis quidam gladio vacuum incedere vetuisset, nequaquam se in salutis tutelam ferro opus habere respondit. Tantum enim fiduciæ & pacis in Magni societate reposuerat, ut in occursum ejus ne ense quidem utendum putaret. Monitore verò, nè ferrum omitteret, insistente, ægrè gladium sumpsit. Tunc cantor, quòd Canutum Saxonici & ritus & nominis amantissimum scisset, cautelâ sensim instruere cupiens, cum jurisiurandi religio, quò minus id ageret, obstare videretur, quia liquidò nefas ducebat, sub involucro rem prodere conabatur, integritatem suam inter fidum arcani, & pium innocentiæ servatorem partitus. Igitur speciosissimi carminis contextu notissimam Grimildæ erga fratres perfidiam de industriam memorare adorsus, famosæ fraudis exemplo similium ei metum ingenerare tentabat. Sed nullis monitorum ambagibus securitatis ejus columen quassare potuit. Tantum quippe fidei in Magni propinquitate repositum habebat, ut salutem suam periclitari, quàm ipsius amicitiam notare mallet. Quem cantor certioribus adhuc indiciis aggredi perseverans, loricæ, quam sub veste gestabat, summa detexit. Sed ne eo quidem suspicionis irritamento refertum fortitudine pectus, ignavia astringere valuit. Ita solidæ industriæ satelles fidem suam & periurio vacuam, & innocentiâ plenam præstare voluit. Jamq; Canutus primos sylvæ aditus subibat, cum à Magno occiduum arboris truncum insidente, falsâ oris hilaritate, & fictis osculorum blandimentis excipitur. Cujus ut astrictum amplexibus pectus ferro tectum agnovit, quid istâ eo cultu esset, perquirere institit. At ille dissimulandæ fraudis cupidine munimenti rationem referre cupiens, esse virum, inquit, vitæ rusticæ, cujus populari penates vellet. Canutus & rei atrocitatem, & temporis religionem sanctè æstimans, (quippe Epiphaniæ sacra gerebantur,) nè privatâ irâ publicum solenne macularet, orabat. Quo, neque se ultionem remissurum, neq; proposito cessurum jurante, ipse satisfactionis justa promittere, suamq; pro ejus correctione sponsionem offerre cœpit. Obstrepentibus deinde, qui insidiis addicti fuerant, oculos in partem circumferens, quid sibi militum hæc manus velit,

inter-

NICOLAUS.

interrogat. Cui Magnus, jam de regni successione & rerum summa agendum respondit. Tunc Canutus, ut patris ejus majestas diu lætis fortunæ velis prosperum cursum teneat, exoptat. Tempestivam verò talium mentionem incidere negat. Hæc dicentis verticem exiliens Magnus objurgantis more corripuit. Igitur Canutus patente jam dolo manum capulo inserens, vagina ferrum abstrahere conabatur: jamq; gladium mediotenus distrinxerat, cum eum Magnus capitis media diffissum exanimat. Cæteri conjuratorum postratum crebris confodère cuspidibus. Sangvis ejus terræ redditus salutarem fontis scatebram perpetuis usibus mortalium administrat.

Cujus cæde comperta, Skialmonis filii, quibus multa ad eum ex educationis communione familiaritas erat, petitum illicò Regem, ut ipsum in Roskildensium monumentorum area tumulari patiatur, exorant. Ille loci copiam negare, civitatem tanti mali aspectu exasperandam dicere, eosq; à quibus funebris Canuti pompa duceretur, indignationem suam adversum invisam Magni præsentiam acrius districturos. Quapropter exequias potius seditiosum pugnæ strepitum, quàm pium humanitatis obsequium habituras. Hic mihi pavorem specie, revera odium exhibuisse videtur, curasseq; ne speciosio occisi funere tetrior interfectori labes accresceret. Reversi qui Regi supplicaverant, miserandum amici corpus tenui funere Ringstagium extulerunt. Nec divina laborantibus beneficentia defuit. Siquidem locum, in quo, pausantibus gerulis, funebris ejus lectus constiterat, repentino fontis ortu signavit. Aliis quoq; compluribus rerum indiciis ingens sanctitatis ejus splendor eluxit. Facinoris fama, promiscuum patriæ lamentum excivit, omniumq; penates plangore complevit. Populus enim, cùm calamitosum de nece ejus nuncium accepisset, protinus conviviorum, quæ eâ tempestate gerebantur, hilaritate deposita, morem tempori impensum mœrore mutavit, inq; eo lamentando, uterque sexus unius gemebundi amici vocem habuit. Cujus funus publico luctu elatum, quantus ejus amor omnium animis insitus esset, indicio fuit. Itaq; cujus vitam patria charitatis officiis excoluerat, morti quoque testes grati animi lacrymas erogabat; ut Canutum ejulatibus, ita raptorem spiritus ejus validissimis execrationibus insecuta.

Magnus verò ob impiæ cædis eventum profuso in gaudium animo, Roskildiam repetit, regnumq; quasi sublato jam æmulo spei firmitate complexus, erubescendam facinoris fortunam tripudio prosequi deforme non duxit. Quinetiam sanctissimis Canuti vulneribus, quibus plenas pœnitentiæ lacrymas debuerat, voluptate ex facinore concepta, per ludibrium insultare sustinuit. Nè autem sangvis cœlo terraq; egregiè meriti propagine vacuus interiret, hæredem Deus extincto subjecit. Nam octava post hæc luce, Ingiburga Canuti conceptum ex eo marem enixa proditur; cui & materni avi nomen inditur. Tunc Haquinus, quem superius Sunnivâ ortum significavi, cumq; eo Petrus matre Botilda natus, & filii Skialmonis, facinoris atrocitatem gravi querelarum contextu prosequuti, indignam amici necem in popularium ubiq; conciliis deplorabant, adversum iniquissimum percussoris actum vulgi iram erigere cupiendo. Quinetiam tunicam ejus crebris foraminibus absumptam omnium oculis in concione subjiciebant. Nec parum luctuosam eorum actionem laceræ vestis irritamentum adjuvit. Quippe compluribus ingentem ultionis cupiditatem tàm fædæ lacerationis spectaculum ingeneravit. Sed & sanctitas Canuti crebris signorum indiciis prodita, ac divinis vulgata miraculis, incredibili cladis ejus conquestoribus adminiculo fuit. Haraldus quoq; interdum declaratam apud Ringstadium concionem, majore regni quàm ultionis affectatione petivit, ibiq; tristissimam fraternæ necis querelam peregit. Ericus verò insularum à Ca-

nuto

nuto præfecturâ donatus, sola vindictæ meditatione solicitus æstuabat. At Nicolaus popularis inimicitiæ metu periculosum concionis aditum suspicatus, suamq; vel filii copiam multitudinis viribus offerre non ausus, Lundensium Antistitis Asceri consilium advocat. Quo edoctus, Magno Roskildis relicto, Ringstadium petit, sperans se per absentiam filii pacatiorem plebis frequentiam reperturum. Verùm quia habendam in collibus concionem tutò petiturus non videbatur, in oppido acquiescere, quàm incertam populi fidem discrimine suo tentare maluit. Cumque Canuti fratres fatum ejus apud concionem pari fuissent querimonia prosequuti, populus lacrymosâ eorum actione permotus, tam innocui sangvinis carnificem publicâ damnatione mulctavit, sententiamq; suam adversum tam pii spiritus oppressorem distrinxit. In Regem verò pristinâ adhuc fortunâ venerabilem, tanquam de ejus incertus consensu, severius consulere passus non est, ne noxam & innocentiam in æquo ponere videretur. Itaq; patriæ parentem, honoris pariter ejus atq; ætatis æstimatione verecundiùs habitâ, ab hoc animadversionis genere immunem reliquit. Ortâ tandem de Regis absentia mentione, subitis consternationis furiis incitatus, laxato concionis ordine, intra suos eum penates opprimere gestiebat, præfatus justè Regem ab his adiri, quos prior ipse petere noluisset, præsertim cum præsentiam suam concioni, quæ per eum vigere debuerat, in vicinia constitutus negasset. Quod cum Rex ex his, quos ad cognoscendas concionis voces direxerat, accepisset, Ascerum emittit, qui reverentiam & nobilitati suæ, & sacerdotio debitam iræ vulgi irrumpentis opponeret. Ille plebis in occursum contendens, conspecto Erico, dexteram habenis ejus equo delapsus inseruit. Quem diu ac multum, ut iram temerè conceptam remitteret, precatus, pro Magni facinore decretam lege correctionem, pro patris ejus innocentia statutam defensionis justitiam promittebat. Quinetiam detracto pileo, consternatæ multitudini capitis sui majestatem objecit. Tantum autem ejus apud Ericum precatio valuit, ut Regi non modò salus, sed etiam in proximo petendæ concionis licentia deferretur. Quanquam enim populus ardentissimo studio in Canuti ultionem ferretur, autoritatem tamen Antistitis, quæ inter Danos amplissima erat, ante oculos præponens, plus ejus precibus quàm suis sententiis indulgendum putavit. Itaq; Rex concione sine filio petita, non aliter defensionem sibi conciliare permissus est, quàm ut se Magni præsentiam vitaturum, eumq; domo ac patria excessurum, nec ante receptam à populo veniam reversurum juraret. Cæterum ne vulgi iram exasperaret, dividuum cum eo concilium habuit, internunciis partium mandata gestantibus. Arbitri siquidem Regis, facultatem exilii, quod Magnus apud Gothiam, cujus Rex esset, agere poterat, intuentes, conditione utendum monebant, futurum rati, ut interim in omnium animis odii ejus habitus exolesceret, ipseq; prolixioris absentiæ beneficio mitiorem patriæ sententiam reperiret. Populum quippe exilii ejus miseratione movendû, iram quam sceleri infixerat, pœnitentiæ remissurum sperabant. Ita pacato popularium motu, Rex Jutiam, Magnus Gothiam, exilii speciem præbiturus, petivit.

Hujus pactionis obtrectatores amici Regis fuêre. Quippe qui Magno occidendi Canutum consilium dederant, conditionis habitum execrantes, teterrima sibi ratione Regem consuluisse dicebant, satiùs affirmantes, ut ipse rerum summam deponeret, quàm unicum filium & in spem regni procreatum, ob leves agrestium minas ex lii deformitate damnasset. Quamobrem oportere Magnum reversionis jus paterno potiùs quàm populari arbitrio subjectum habere, citissimoq; revocationis beneficio patriæ & propinquis, inconsultâ plebis malignitate, restitui. His vocibus irritatus Nicolaus, missis qui Magnum accerserent, abdicatam ejus communionem inimicæ religioni charitate repetiit. Nec pensi duxit cum contemptu perjurii damnatam sangvinis sui præsentiam amplexari. Cujus indulgentiæ temeritas procellam Magni discessu pacatam, reditu concitavit. Enimvero

NICOLAUS. Ericus ac Haraldus Nicolaum, cui eatenus indemnitatem detulerant, utpote voce sacrilegum, consilio parricidam, detestabili filio damnationis consortione junxerunt, scelere pares pœnâ æquandos existimantes. Neq; enim ulterior jurationi ejus fides habita est, qui jam præpropera filii revocatione conspicuum cunctis perjurium edidisset. Verùm ne populus regio ductu vacuus Regem incesseret, sub certis signis militare constituit, fragiles conatus & propositi irritos judicans, quos nulla ducis auspicia procurassent. Itaque Regem ex consveta potissimum familia petiturus, præterito Haraldo, Erico, quòd huic stirpi affinis esset, & nomen, & regias vires suffragiis detulit. Siquidem facilem ex hâ selectionem morum inæqualitas faciebat. Non solum enim avaritia Haraldi, sed etiam libido flagitiis obsita, à regno repelli meruit. Huic conjugalia sacra spernenti, frequens concubinis cubiculum extitit. Quippe matrimonio non contentus, genialem torum pellicum usu pollutum habuit. Quarum partus singulis incunabulis excepti, & in aula liberis matrum officiis educati, triste nuptæ spectaculum fuere. Igitur ob invisos parentis mores, suspecta quoq; posteritas erat, nec solum præsens patris, sed etiam futura metuebatur impietas, quòd filiorum affectus paternis soleant ingeniis respondere. Ea propter cuncti ab Haraldo oculos avertentes, benignis Ericum animis respicere maluerunt. Ipse verò plus propriæ moderationi quàm alieno favori indulgendum existimans, oblatum à popularibus honorem sumere recusavit, ornamentum ejus viribus quærere, regnumq; armis præcurrere cupiens. Igitur & ultioni studendum, & imperio ante partam victoriam abstinendum putavit. Ac primùm Jutiam imperatæ expeditionis viribus petit. Quem contexta acie procedentem Thoro Riparum Antistes compositis perfidiæ commentis excepit, summam Regis innocentiam prædicans, eumq; jurationis suæ tenorem deinceps executurum promittens. Verbis deinde magnam præ se excusationem præferentibus, preces de pace multiplicat. Ericus obsecrantis animum simpliciter æstimans, securitate ex ejus mendacio conceptâ, continuo revocatis aquiliferis, subsistere copias jubet. Cujus morâ Nicolaus ex speculatoribus cognitâ, profusos in otium hostes nullo negocio fugavit. Ita Dux Antistitis commento ludificatus, stolidæ credulitatis suæ pœnas pependit. Cumq; ob hoc datum sibi justum belli titulum animadverteret, sed ob rerum angustias Regio apud Isoram nomine insigniri nequiret, Sialandiam reversus, ejus Scaniæque suffragiis recusatum prius honorem accepit, omniq; dissimulatione rejecta, acrius in fratris ultionem erigitur.

Inde literas ad Lotharium facit, amici necem ulciscatur orat, parricidii à Magno pœnas expetat, cumque in societatem belli tum precibus, tum etiam præmii pactione sollicitat. Imperator majore potiendi regni, quàm exigendæ ultionis cupiditate perductus, secus Jutiæ mœnia gradum Romano militi struxit. Etenim propositi spem non tam in viribus suis, quàm interno dividuæ regionis motu reposuit. Cui se Ericus apud Slesvicum classe obvium dedit. At Magnus utriusq; hostis adventum accurata valli munitione præcurrens, validum portis præsidium applicuerat. Interjectis diebus, Nicolaus citeriora valli immenso Jutorum agmine circumfudit. Cujus tantæ copiæ erant, ut Imperator aciè manum cum eo conserere formidaret. Sed neque classe Erici ad copias suas in urbem trajiciendas uti præsumeret. Cumque nec aggerem oppugnare, nec militem navigiis mandare tutum duceret, inaniter tempus à se teri conspiciens, pacis conditiones excogitavit, quibus speciosam sibi solvendæ obsidionis rationem consciceret. Ericum itaque, cui integerrimam opis stabilitatem spoponderat, aversatus, pactum cum adversæ partis principibus habuit, ut obsidioni ipse parceret, Magnusque Romani Imperii militem ageret. Qui cupidè conditione usus, supplex Lotharium veneratus est. Sed insidias parabat obsequio. Ille ex pacto copias trans Eidoram recepit. Quo accepto, Ericus Cæsarem navigio petitum, per summam Theu-

NICOLAUS.

Theutonicæ perfidiæ execrationem, exprobratione levitatis inſequitur, futurum affirmans, ut Magnus tali ſe circa ipſum fide gereret, qualem nuper in excolenda Canuti ſocietate præbuerat. Nec vana aſſertio extitit. Imperatore ſiquidem Eidoram remenſo, Adolfum extremos ab eo curare juſſum, Magnus per inſidias adortus, non ſolum copiis ſpoliavit, ſed etiam arma deformiter abjectantem nando fugam capeſſere coëgit. Ericus Imperatoris ope defectum ſe videns, per ſummam animi ægritudinem orientalia repetivit. Superveniunt legati à Magno Rege Norvagienſium miſſi, majorem Canuti filiam, ſed nondum nuptiis tempeſtivam, ejus conjugio petituri. Quorum legationem Ericus contrahendarum virium ſpe favorabiliter habuit, excepit alacriter, cupiens finitimorum auxilia affinitatis beneficio comparare. Ipſe quoq; bellis otium interpellantibus, adhuc conjugio vacuus, novercam Magni Norvagienſium quondam reginam, utpote dignus hac nuptiarum viciſſitudine, favente ejusdem privigno, ſuſcepit uxorem.

Hybernis itaq; per quietem exactis, recidiva belli tempeſtas efferbuit. Nam Nicolaus occaſivum Daniæ militem contrahebat. Ericus Chriſtierni ſplendidiſſimo inter luros loco natipromiſſis erectus, Orientis auxilia pugnæ comparat. Is Magni odio à Nicolao deficiens, enixè ſe Erico adfuturum ſpoponderat. Petrus verò Roskildenſium pontifex Ericum corpore, Nicolaum animo comitabatur: metu alterum, alterum charitate complexus. Sed Haraldi favor inter ruborem & odium variè fluctuatus eſt. Ut enim Nicolai caſtra verecundâ pudoris meditatione vitabat, ita fratris prælationem peroſus, militiam ejus invidia detrectabat. Itaque partes ejus, cum duobus ſpectatæ indolis filiis, ſpecie magis quàm benevolentia, proſequebatur. Neq; enim ei parcius adverſum germanum, à quo ſe in regni petitione ſuperatum videbat, quàm in fratris interfectorem odium erat. Interea Chriſtiernus neceſſariorum manu contractâ, acie Regem aggredi ſtatuebat. Cujus Nicolaus non ſolum defectione, ſed etiam hoſtili molitione compertâ, copias, quas adverſum hoſtes contraxerat, inter navalem terreſtremq; partitur exercitum. Quinetiam Chriſtiernum acie excipere parat, Magnum claſſi præfectum Erico obvium deſtinat. Jam verò Ericus ad inſulam, cui Syra nomen, appulerat. Quo ignorato, Magnus, aurâ, quàm eventu, proſperiore, ab Aruſiâ ſolvit, navigiisq; aliis alia præcurrentibus, ſparſa incompoſitaq; claſſe proceſſit. Cujus Ericus adventu præcognito, ſcafa exceptus, nunc ſingulos, nunc univerſos claſſis ſuæ magiſtros, maximeq; Petrum & Haraldum, quorum dubiam ſuſpectamq; fidem habebat, impenſioribus pugnæ hortamentis ſollicitat. Neq; enim repente cum tota Magni claſſe manum conſerere cupiebat, ſed navigia, ut cuiq; celeritas curſum dederat accedentia, ſigillatim nautarum internecione vaſtavit. Quorum Magnus eminus pericula ſpeculatus, confeſtim demiſſo velo, navigium ſuum anchoræ quàm auræ credere præoptavit, disjectamq; pelago claſſem lituo recinente contraxit. Igitur ignavis fugam, fortioribus pugnam apprehendentibus, Ericus cum navium numero præſtaret, arctiſſimo earum contextu hoſtem concluſit, ac veluti claſſe claſſem obſedit, atrocitatemq; pugnæ augebat neceſſitas. Cumq; Jutenſes neq; victoriæ facultatem, neq; fugæ copiam fortunæ ſuæ ſuppetere viderent, duci quàm ſibi conſulere præoptantes, ſalutem ejus propriis ſervavêre periculis. Quippe conſertiſſimæ claſſis cuneum irrumpentes, quia victoriam Magno præſtare non poterant, victo fugam quærebant. Nam eidem myoparonem ingreſſo, veluti quandam elabendi, ſemitam, ſecuris periculorum animis, extruebant. Quo dilapſo nihilominus pugnandi pertinaciam retinentes, aut morte, aut captione finivêre bellum. Cumq; victores ſpoliis devictæ claſsis incumberent, inter egeſtam navigiis prædam, quendam velo implicatum conſpiciunt. Cujus ex deformitate latebræ formidinē æſtimantes, protinus ob ignaviam eum laqueo conſumpſerunt, uti fœdo mortis genere ſpiritū redderet, quē pugnæ fortiter impendere dubitaſſet. Interea Chriſtiernus manu cū Nicolao infeliciter conſertâ, per ingentē ſuorū

NICOLAUS.

ſtragem capitur, & in oſtii Sleſvicenſis ergaſtulum relegatur. Ericus verò recentis pugnæ ſucceſſu elatus, ſed eorum, quæ circa Chriſtiernum gerebantur, ignarus, potiendæ Jutiæ ſpe mare Lymicum claſſe complevit. Ubi cùm expoſitis incautè copiis, & Chriſtierni fugam & Regis adventationem nuncio didiciſſet, plus amici fortunâ concuſſus quàm propriâ recreatus, recepto milite reverti maturavit. Ex cujus agmine complures tardiùs navigia repetentes, ab imminenti Regis exercitu trucidantur. Hunc eventum ſecutus Haraldus, ad Nicolaum occultis ſe promiſſionibus invitantem defeçit. Plus ſiquidem indignationis ex Erici dominàtione, quàm iræ ex Canuti internecione conceperat, eiq; frater fratris oppreſſore onuſtior erat. Quinetiam Magnus, ut lætum hoſtilis militiæ incrementum, ita triſtem ſuæ defectum aſpiciens, fraterni commilitii ſocietatem labefactare tentabat. Haraldum itaq; quem Erici partes dubiâ fide ſecutum noverat, promiſſis dignitatis incrementis urgebat. Nam & Haraldus quanquam iram obſequio tegeret, incitatiore odio adverſus Ericum, quàm Erici impugnatorem ardebat. Itaq; non ſolùm ejus arma deſeruit, ſed etiam quò validiorem Nicolao opem impenderet, caſtellum, quod in Roskildenſi ſuburbio molitus fuerat, impenſiore munimento vallavit, invidiam fraternâ prælatione conceptam, perfidiâ defectionis exſatians. Idem cum Ericus magna Sialandenſium manu per obſidionem clauſiſſet, valliq; firmioribus obſtaculis conatus ſuos admodum interpellari videret, à Saxonibus, qui Roskildiæ degebant, tormentorum artificia mutuatus, domeſticas vires externis cumulavit ingeniis. Quippe noſtri rerum adhuc militarium rudes, rarò talium uſu callebant. Primum itaq; ſaxum parùm vegeto jactu machinamento egeſtum, citraq; valli propinquitatem collapſum, ludibrio caſtrenſibus fuit. Siquidem irriſa tormenti vi, ulteriores ejus impulſus irritos augurabantur. Secundum incitatiùs actum ac mirifico cuidam tecto ſuperne impactum pondere & incuſſu ſuo funditus penetralia tranſverberavit, ædemq; magno cum fragore colliſit. Quæ domus fundamenti loco lignea tantum baſe ſubnixa, eidemque velut cardini imminens, levi attactu quamlibet in partem circumagi poterat. Quo viſo Haraldus fiduciam quam ex primi jactus defectu conceperat, in ſecundi proceſſu deponere coactus, cùm neque ſe domi obſidionem laturum, neque foris auxilia accepturum ſperaret, noctu maritimâ aggeris parte perfracta, quod ab hoſte negligentiùs obſideretur, equos per prærupta demiſſos, pedes cum ſuis inſequi cœpit. Cumq; totis in caſtris tumultus exoriretur, citato acriùs equo, comitibusq;, ut Haraldo occurreretur, de induſtria vociferari juſſis, non Haraldus, ſed Haraldi inſequutor creditus, inter medios perſtrepentium globos facilem fugæ meatum habuit. Itaq; non minùs fictæ fugientium voces, quàm temporis habitus hoſtium exiſtimationem fefelliſſe creduntur. Fuère tamen ex Theutonibus, qui hunc in ipſo fugæ procurſu, ſagittis à ſe confixum aſſererent. Ita vafri ingenii dux obſidionem arte, periculum calliditate fruſtratus, reperta rate Jutiam petit. Quem Nicolaus perinde ac partibus ſuis in Sialandia propugnantem non ſolum regali beneficentia proſecutus, ſed etiam primis inter amicos honoribus veneratus eſt. Nec tamen ſuſpicione vacua familiaritas fuit. Quippe & repentina fratris deſertio, & ſubitaneus transfugæ notabatur adventus.

Interea Sveones, quòd Magnum domeſticis bellis occupatum audierant, Sverconem quendam mediocri inter Sveones loco natum, Regem conſtituunt, non quòd illum tantopere diligerent, ſed quia externi hominis imperium recuſarent, cervices indigenam ferre ſolitas peregrino duci ſubmittere formidantes. Hic Sverco Ulvildam Noricam, quam Nicolaus in matrimonium emortuâ Margaretâ receperat, amatoriis primo legationibus ſollicitatam, mox viro furtim abſtractam ad ſuum usque connubium perduxit. Cujus coitu pro conjugio uſus, Carolum ex ea, qui & poſt ipſum in Svetia regnabat, ſuſcepit. Per eadem tempora divi Canuti filia jampridem Regi Noricorum deſponſa, per legatos ab eo in Daniam miſſos nuptura deducitur.

Peractis hybernis Nicolaus diutinam deficientis à se regni ulcisci cupiens injuriam, crebra Judicarum partium classe Sialandiam appulit. A quo Ericus apud Weram pontem gravissimo prælio superatus, cum uxore quondam Norvagiæ Regina, filioq; parvulo Svenone, quem ex pellice procreaverat, necessitudinis fiducià Magnum petivit, ejusq; humanissimam primo hospitalitatem, mox dolum atque fallaciam expertus est.

Interea Nicolaus Haraldi Theutonicorum supplicia exigentis precibus inclinatus, Roskildiam irrupit, comprehensosq; in urbe Germanos incentoris arbitrio mulctandos dimisit. Quos Haraldus tum quia tormentorum opifices, tum quia de falsa nece sua gloriantes audierat, extrema narium parte præcisa deformes reddidit, percontatus an Haraldus eorum fuerit jaculis interfectus. Tunc quidam ex his applicatum ori suo cultrum aspiciens, parcendum sibi, quòd doctus esset, asseruit. Haraldus hominem literarum peritum existimans, revocato lictore ad epulas perductum, ipsas (ut fieri assolet) solennium nuncupatione verborum dedicare præcepit. Cui captivus fuendi se non sacrandi professorem respondit. Haraldus hominis acumine delectatus, impunitatem astutiæ tribuit, iramq; quam deceptus abjecerat, correctus repetere erubescebat, ne errorem supplicio emendare videretur.

Per eadem tempora Haraldus Hybernicarum partium oriundus, florentissimum Norvagiæ statum veluti fulmen aliquod ac tempestas concussit. Qui cum se Magno Hyberniæ populatore procreatum astrueret, affirmationi suæ fidem divini examinis argumento præstare jussus, super candentes laminas nudatis plantis (nam id ab eo experimentum poscebatur) incessit. Hisdémque nulla ex parte corruptioribus, complures Norvagiensium liquido incolumitatis miraculo, ad assertionis suæ credulitarem perduxit. Ex cujus gremio omnis Norvagicorum bellorum lues manavit. Interea Nicolaus per insidias æmulum opprimere statuens, Magnum Noricum in ejus necem mercedis pactione sollicitat. Ille lucri irritamento latrone corruptior, hostisq; ex hospite effectus, impensioris obsequii simulatione curam Erici exactissimà satellitum custodià vallavit, officiisq; fallaciam texit. Ericus verò per Reginam, cujus patruus erat, insidias obsequio subesse doctus, amicis, quos in Lalandia habebat, propositum Regis cum remedii precatione denunciat. Nec segnis Lalandensibus ad opitulandum animus fuit. Solo quippe navigio Norvagiam petentes, occulto nuncio adventum suum Erico significant. Qui quod Norvagienses summam in potionis magnitudine voluptatem habere noverat, applicatam sibi custodiam temulentià ludificandam putabat. Igitur stipatorum sobrietatem crapulæ delectamento adorsus, instaurata comessatione crebris custodes poculis attentabat. Quibus ut bibendi cupiditatem augeret, irritamentum ebrietatis aleam scyphis interserit. In qua, posito cum quibusdam pignore, decertans, etiam prosperum tesserarum jactum inerti lusu de industria prosequebatur, uti collusores fortunà lucri illectos ad lasciviendi cupiditatem, ludendiq; perseverantiam incitaret. Postremò perinde ac prolixioris vigiliæ tædio fatigatus cubitum excessit, sacerdotemq; exilii socium aleæ pro se curatorem reliquit. Ille rem sobriè prosecutus, temperantiam eorum multiplicatis poculis, quantulacunq; restabat, subvertit, interq; mero ac somno sopitos medium cubandi locum habuit. Interea Ericus perruptà cubiculi parte, cum clientela ac conjuge, furtivo ad mare discessu pervenit, repertaq; in littore navigia, quò tutius fugam caperet, in sentinis perforanda curavit. Hæc tractanti succurrit filiolum hospitio dormientem fuisse relictum: Adeò obliviis animum festinatio implicat. Quippe quò occupatius, hoc negligentius humanũ esse ingenium consvevit. Quanquam verò præstolationi periculum inesse non dubitaret, sangvinis tamen sui curam deformiter abjicere passus non est. Missis igitur, qui adolescentem exciperent, tarditatis molestiam eximià filii charitate contempsit. Quo

NICOLAUS.

allato in altum processit. Diluculo, quibus Erici cura mandata fuerat, pulsatis hospitii foribus, an hesternam adhuc temulentiam non discussisset, interrogant. Nemine verò responsum edente, taciturnitatis admiratione crebris idipsum clamoribus prosequuntur. Tandem silentio attoniti, convulsis ianuis, vacuam hospitibus ædem inveniunt. A quibus vafre sibi illusum vociferantes, eventum domino trepidi nunciant. Qui protinus petito littore, detractisq; in altum navigiis, fugacem intercipi jubet. Quæ cum vitiatis lateribus undarum plena conspiceret, subducta refici curavit. Iisdemq; rursum in mare detrusis, ad accelerandam navigationem velo pariter ac remis incubuit. Adeò promissum in mortem Erici præmium affectabat. Interea Ericus grandem pelagi partem emensus, magno hostem intervallo præcesserat, ideoq; facilè ab insequentibus occupari nequibat. Cumq; Magnus navigationem diutulè gestam propositi irritam animadverteret, revocato remigio domum revertit. Ericus verò fidissimam sibi Lalandiam repetens, intercepti Vbbonis suspendio, quem Nicolaus minorum insularum præfectum creaverat, clarum reditus sui indicium dabat. Audito deinde Regem divini Natalis die Lundiæ feriari debere, adventum ejus, petitâ Scaniâ præcucurrit, totamque regii apparatus impensam præripuit. Quod audiens in Sialandia Rex, alimentis publica administratione contractis procedere supersedit. Æstate verò, præter Scanicam, omni Danicâ classe contracta, ad Fotam sinum appulit, pedestremq; propter littus aciem statuit. Quæ cum centuriatis parumper ordinibus constitisset, adventante Erico excitum equorum ungulis pulverem in speciem nebulæ eminus exhalare conspiciens, paulatim ad naves gradum retulit. Sed inter eundum adventantis equitatus fragore perculsa, incessum ad fugam convertit. Quam superveniens Ericus, fortunâ non prælio superatam, impunè cecidit, incruentamq; Deo parricidium vindicante, victoriam habuit. Magnus cum aliquanta fortium manu cedere veritus, cæteris terga obvertentibus, adverso hostem corpore repellebat. Quippe cum fugam parum liberam cerneret, animosum sibi consciscere exitum, mortemq; suam pugnando clariorem efficere egregium duxit. Quinetiam ne pristinum fortitudinis suæ splendorem obtereret, fatum quàm fugam amplecti maluit. Postremò ut insigni pugnâ, ita multa adversariorum strage edita, super prostratorum à se cadaverum struem unà cum petro Pontifice Roskildensi consumptus occubuit. Quem ut fati comitem, ita tumuli quoq; consortem habuit. Nicolaus admoto sibi per villicum equo, navem petivit. Major fugientium pars comprehensa per foros navigia conscendere cupiens ingenti quadam mole mersabat. Igitur qui primi introrsum evaserant, tardiorum manus navigiis insertas absque societatis respectu ferro truncantes, ferociores in suos quàm in hostes fuere. Calamitosa nimirum illa facies erat, cum pendulis navigia brachiis amplectentes, hinc hostis vrgeret, inde civis repelleret. Quo experimento quantum quisque salutem suam alienæ præferret, fortuna detexit. Taceant nugaces adulantium voces, quæ spiritum amicorum proprio chariorem astruere non erubescunt. Crediderim hanc victoriam humanis parum viribus partam, sed Deo piissimi viri interitum ulciscente concessam. Neq; bellum aliud crebriorem Pontificum cruorem absumpsit. Quippe Petrus Roskildensis, & Henricus Sveticarum partium Pontifex, omnesq; Jutiæ, præter unum, Antistites hoc prælio oppressi traduntur. In cujus apparatu Magnus Saxonis filius, Erici miles, singulare fidei specimen edidit. Nam cum Nicolaus maritima Sialandiæ loca, ne quis ad Ericum transiret, à militibus observari jussisset, per Steffnensis promontorii prærupta à satellitibus fune demissus, noctu scafam conscendit, eaq; Scaniam petens, gratam Erico opem attulit. Post hæc Magnus Noricus nudati consilii sui conjugem arguens, rejectam à se Erico remisit, dignam repudio ratus, quæ conjugali charitati consangvineum prætulisset affectum. In cujus contemptum temerata matrimonii religione seipsum nuptiis spoliare

triste non duxit. At Nicolaus fugâ in Jutiam elapsus, & tanquam ad fortunæ ludibrium reservatus, æstimato pariter & orbitatis suæ, & ætatis habitu, non ut sibi successorem, sed ut æmulo hostem relinqueret, Haraldum regni post se declarat hæredem. Deinde Slesvicenses ob Magni jampridem facinus infensos ad habitum pacatæ mentis reducere cupiens, de componenda secum pace sollicitat, eosdemq; & ætatis suæ & fortunæ miserationem acturos existimans, sumendorum obsidum gratia oppidum intrare constituit. Rursum cum caput suum inexploratæ fidei civibus objicere dubitaret, Bojonis cujusdam summam inter oppidanos autoritatem gerentis hortatum secutus, salutem simul cum suspicione deposuit. Portas siquidem de industria patefactas ingressus, ut pium cleri, ita ferocem plebis occursum reppererit. In excip endo namq; eo dividuum civitas animum habuit. Clericis quippe eum sacræ processionis officio venerantibus, cætera vici pars ut hostem excepit. Qui cum inter plateas adversis sibi signis obviam iri conspiceret, amicis, ut in ædem Petri confugeret, exhortantibus, aulam petivit. Et ne cruenta corrixatione divini fœdarentur penates, regia sese quàm templo tueri maluit, paterno in lare quietius obiturum præfatus. Nec defuit militibus prompta mens ad ejus salutem suis cladibus defendendam. Diu siquidem intactum eum animosis corporum suorum objectibus servaverunt. Neq; triste duxerunt pro tuenda illius incolumitate, suam ultimis implicare periculis. Quorum Slesvicenses primùm sanguine profuso, ad ultimum & Regium absumpserunt. NICOLAUS.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI DECIMITERTII FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER DECIMUS QUARTUS.

Nterea Ericus destinatâ in Jutiam classe, eùm ad Syram Insulam appulisset, nuncium de Regis oppressione suscepit. Et fortè in ea rerum colluvione Ericus ac Bero natu inter Haraldi filios primi, deserto patre, fidelius se quàm felicius Erico junxêre. Iidem noctu clandestina patris legatione petiti, silenter accepta gesserunt. At Ericus nihilominus legationis indicium nactus, experiendæ eorum fidei gratia aliquamdiu ignorantiæ simulatione silentium egit. Quibus secretum paternum tegere perseverantibus, cum se nullam ex eis arcani cognitionem suscepturum putaret, desperato voluntariæ confessionis indicio, vocatos in medium vehementi perfidiæ exprobratione pulsabat, quod rem à patre mandatam parum lucidè pertractassent. Interrogati quoq; quam ad eos pater legationem habuerit; consultos se, quid agere eum potissimum expediret, ut ad Norvagiam exularet, respondisse dicebant; ideoq; non ante consilium fateri voluisse, quàm ei à consultore obtemperatum agnoscerent. Quorum affirmatio quanquam vera esset, fidem non habuit, quod invita potius quàm ultronea videretur. Igitur eorum experiri Ericus asserta cupiens, ambos arctissimâ apud castrum Slesvicense custodia asservari præcepit, uti veritatis cognitione suscepta, aut innocentiæ præmium, aut reatui pœnam referret. Cui Postmodum idem fortè castellum intranti, memorati juvenes compeditis semet incessibus obtulerunt, supplicesq; ejus genibus advoluti, prætentis innocentiæ meritis, captionis LXX. ERICUS III. EMUND. Libri XIV. Sectio Prima

ERICVS III. Emund.

remedia flagitabant. Quorum Ericus ut fortunæ misertus, ita fidei gratulatus; (quippe fuga patris filiorum affirmationem adjuverat,) sicut erat mero percalefactus, & calamitati lacrymas dedit, & veracitati salutem promisit. Quod cum forte Christiernus ex aulicis cognovisset, antelucano tempore petenti sacrarium Erico obvius factus, hesternæ eum temulentiæ lascivia concitatum intemperatè munificum extitisse ridebat, quòd Daniam hosti dono dare sustinuisset. Rationem quoq; dicti lucidiore sententia persecutus, Fore, inquit ut Haraldi filiis major vinculorum suorum quàm absolutionis respectus incesseret, odium liberatori pro gratia relaturis. Quid enim aliud Ericum eorum saluti parcentem agere, quàm Haraldo robustorum juvenum auxilia reservare? His vocibus inclinatus Ericus, à promisso suo quàm ab amici consilio recedere, maluit, profectamq; à crapula indulgentiam sobria animadversione cassavit. Huic clementiæ studium in crudelitatis exhortatione deponere rubori non fuit. Itaq, quorum spes ad vitam intenderat, salus aquis consumpta est.

Eodem tempore Norvagiæ primoribus Magnum Haraldo, qui æquè Rege genitus esset, dimidium regni cedere postulantibus, eoq; hominem ignotis ortum parentibus admittere recusante, in agro Fridlevino ferro certatum est. Interea Haraldus repetita lutia, Vrnicæ concionis suffragiis Rex est declaratus. Quo comperto Ericus navigiis glacie tenus (nam gelu undam duraverat) in alium usq; pertractis, Jutiam tacitè petivit, Haraldumq; apud Scypetorp vicum noctu cum superstitibus filiis interceptum, diluculo conclavi extractum, absq; respectu fraternitatis capitali supplicio affecit. Ex quibus Olavus clausum armis cubiculum videns, mutata cum fœminis veste, salutarem inter hostes egressum habuit. Ea tempestate Haraldus Norvagia pulsus, ut ab Erico aliquid virium contraheret, in Daniam pervehitur. Quem Ericus ob relictum ab ejus æmulo matrimonium supplicem recepit, oblatamq́, sibi speciosum pugnæ titulum gavisus, auxiliis eum prosequi statuit. Haraldus autem, exceptâ liberalitate, nullam animi ferè dotem adeptus, crebra corporis virtute pollebat. Cujus viribus fretus apud Helsyngam oppidum pignore cum Erico posito, an cum lectissimis ejus equis cursu contendere potuisset, duobus in certamen admissis, utroq; metam prior tenuit. Geminis siquidem inter currendum bacillis innixus, crebris corpus saltibus concitabat. Aliud quoq; insuetatæ agilitatis spectaculum edere consueverat. Sæpe etenim inter navigandum puppi exiliens, in proram per exerta remorum capita decucurrit, indeq; cursu in aliud navigii latus reflexo, per reliquos remorum ordines locum quo excesserat, repetivit. Qui si parem animi virtutem à natura traxisset, nequaquam se inter amplexus pellicis æmulo obruendum dedisset. Huic Ericus tametsi opitulari vellet, Sclavis domesticam pacem interpellantibus, animum opere comitari nequivit.

Igitur omissis amici rebus, propriis curam injecit, contractâq; adversum Rugiam classe, quò gnavius bella conficeret, maritimæ Danorum expeditioni primus equos adjecit, quaternos singulis navigiis mandans: eumq; morem diligens posteritatis cura servavit. Classis eo numero digesta, mille & centum navigiis frequens reperta est. Quibus Dani ad Rugiam appulsi, urbem Archom adversum se valido præsidio firmatam inveniunt. Quam ne finitimorum auxiliis juvari sinerent, tractum, qui Archonensium fines propemodùm Rugiâ abscissos cum continenti committit, ligonibus concisum in vallum opacæ admodum altitudinis redegerunt. Tutio ejus Hallandensibus credita, iisdemq; Petro parere jussum. Quos Rugiani quæsito per vada transitu, noctu inopinatos adorti, compluribus cæsis, à cætero repelluntur exercitu. Igitur Archonenses cum nec vires conferendi belli haberent, neq; locum ad contrahenda auxilia suppetere cernerent, necessitate victi, salutem & in Christiana sacra transitionem pacti, statuâ, quam ve-

ERICVS III Emund

tnerabantur, recentà, Danis se tradunt. Erat enim simulacrum urbi præcipua civium religione cultum, crebrisq; finitimorum officiis celebratum, sed falso sacri Viti vocabulo insignitum. Quo asservato oppidani veterem sacrorum morem penitus abrogari passi non sunt. Primùm itaq; solenni ritu prolui jussi, stagnum majore pellendæ sitis, quàm iniciandæ religionis ardore petentes, sub specie sacrorum fessa obsidione corpora refecerunt. Datur Archonensibus pariter rerum divinarum Antistes, qui & eis cultioris vitæ formam perscriberet, & novæ religionis rudimenta contraderet. Sed post abscessum Erici, cum antistite pulsa religio. Siquidem Archonenses abjecta obsidum charitate, pristinum statuæ cultum repetentes, qua fide divinum susceperunt, prodiderunt.

Post hæc Ericus ordinatis in Dania rebus, amici curam importunitate omissam, accepta rerum tranquillitate, resumpsit, juvandiq; gratia ejus urbem Alloam Magno devotam primò diripuit, mox igni subvertit. Interjecto anno, Haraldo eidem opem iterato poscenti, universam Daniæ classem pro supplemento transmisit. Collato bello, viribus Magnus inferior capitur. Quem Haraldus vita frui permissum, oculis ac genitalibus carere præcepit, ne aut luminum voluptate regnum appeteret, aut Veneris usu ulteriorem sui sobolem procrearet. Cœcatus igitur castratusq; cum interrogaretur, quem ex suis pœnam secum oculorum subire vellet, paucos ea re delectari respondit. Tunc quidam & forma ei simillimus, & militiam ejus singulari fide complexus, ne ex tanta clientela deesset, qui cum domino compati vellet, ultrò se supplicio obtulit, præfatus ut videndi simillimum, ita luminibus orbato futurum. Qui quum virtute venerationem meruerit, apud improbos pœnam persensit. Magnus verò non iam animi virtute, quàm corporis debilitate continentiæ religionem amplexus, de sceptrato cucullatus evasit.

Interea Ericus quæsitam armis pacem justitiæ ornamentis excolere cupiens, conditas à majoribus leges, ac tunc penè ingenti bellorum tempestate subversas, ad pristini vigoris habitum revocavit, utq; fortitudine fuerat, ita justitia insignis apparuit. Irrogatas minoribus injurias superiorum suppliciis pensabat, nihilq; familiaritati aut necessitudini parcens, aut ferro, aut laqueo inconsultam majorum avaritiam castigabat. Quo studio & principum odia, & plebis obsequia contraxit, evenitq; ut & potentibus formidolosus, & popularibus percarus existeret. Idem rerum à se gestarum virtutem cautis laudibus prosequi consveverat, ut veri interdum fidem excederet. Semel quoq; Erici salus satellitis ejus somnio servata proditur. Nam cum ex freto Slesvicensi Sialandiam petere statuisset, quidam nautarum per quietem existimavit, per inculta montium juga lascivo admodum equo se provehi, eoq; cursum citante inter vallium opaca præcipitatum crebris nodosarum ungvibus laniari. Quod cùm manè per jocum sodalibus retulisset, Ericus ea visione veluti periculi præmonitus, ne eum navigationis comitem haberet, in aliud se navigium contulit, eoq; tutus sociis naufragio pereuntibus permansit, lætatusq; est quod salutem suam alienæ rati, quàm propriæ credere maluisset.

Fortè autem inter ipsum, Roskildensemq; Pontificem Eskil'um inimicitiæ primùm, mox seditiones adolevère. Qua in re Antistes Petri Botildæ filii collegium nactus, autoritate, quam primam inter Sialandenses habebat, in Regis eos odium concitat, viribusq; publicæ consternationis adjutus Sialandiæ eum terminis pellit. Quo exacto provincialem populum in societatem factionis sub titulo libertatis adsciscit, à suspectis obsides petit. Solos verò Skialmonis filios seditionis consortium detrectantes ad populare concilium evocat, & ni statuta die obsides tradant, bonis carituros minatur. Illi vero ad concionem pervecti nec minis victi, nec bonorum pœna mulctati

ERICVS IV. Lam.

ctati, solidum tenuère propositum. Sed ut ad eos impunitas redundavit, ità ad Eskillum pœna concessit. Rege enim cum Jutica classe reverso, patris ac patrui interventu usus, vicena auri talenta mulctæ nomine persolvit. Petrus verò fatis suis ultionem præcurrentibus, pœnam, quæ à Rege parabatur, effugit. Per eadem tempora decedente Ascero Lundensi, de novi Antistitis suffectione dividuum Regis ac populi suffragium fuit. Siquidem Scanienses ob egregia Asceri merita Eskillum arctißima ei consangvinitate junctum, nè pontificium à familia discederet, suffragijs amplectuntur. Rex verò rubore fugationis ammonitus, neq; suorum in Eskillo dedecorum oblitus, Rikonem Slesvicensem, qui nuper Alberto successerat, quod in potiendo regno familiari ejus opera usus fuerat, eorum arbitrio præferebat. Nec tamen hæc vota palàm ad litem & controversiam progressa fuerant, Scanis metu sententiam occultantibus. Eodem tempore Plogus quidam, claro inter Jutos loco natus, tametsi Regia militiam profiteretur, latentes capiti ejus insidias comparabat. Ad quem Ripam veniens, militiæ titulo stipendium postulabat. Quo recepto, datum sibi cladis ejus præmium reputabat. Et forte Ericus inter quosdam populares acrius dissidentes regali judicatione componere rogatus, publicâ id concione exequi statuebat. In qua qvum Plogus cuidam ex plebe de se querenti satisfacere juberetur, dicendi simulatione facta, non sine lancea progressus, auditum sibi præberi petivit. Stabat autem & Rex hastæ innixus, turbantiúq; silentium populo manu, ne obstreperet, innuebat. Quem Plogus loricam veste tectam gerere existimatum diu curiosis speculatus oculis, ut inermem deprehendit, lancea transverberavit. Et ne timidius dicere quàm facere videretur, Regem à se postratum vociferans, cæteros ad militum internecionem hortatur. Aulicis itaq; passim metu dilabentibus, Ericus Haquini filius, cui ex patientia, Agni cognomen obvenit, egregium fortitudinis exemplum præbuit. Diu siquidem exanime Regis corpus gladio potexit, sociisq; in fugam lapsis, solus ex tot commilitonibus intrepidum mentis habitum tenuit, dignus ut ei in regnum successor fieret, pro quo etiam extincto pugnam gerere persticisset.

LXXI. ERICVS IV. Lam.

Jamq; vacantem Daniæ possessionem nemo sangvinis virtutisve fiducia aut petere aut rapere præsumeb. t. Quippe Sveno Erici, Canutus Magni, & Waldemarus Canuti filius nondum regno tempestivi fuere. Christiernus verò Waldemarum paterno, cujus ultionem adjuverat, regno dignissimum prædicabat. Quem honorem mater multis & gravibus periculis obsitum, ac vix quidem adultis gestabilem, perniciosum parvulo futurum advertens, poscenti puerum Christierno tradere recusavit, majoribus id munus deberi præfata. Postremò pertinaciùs insistentem jurejurando obstringit, in Regem eum eligi non passurum. Quo Christiernus ad populum & concionem usq; perlato, patris ejus beneficia memorat, ut domi leges & jura stabilierit, ut foris hostem represserit, ut furtis rapinisq; patriam vacuefecerit, ut Daniam penè exhaustam & exangvem Sclaviæ magistram reddiderit, ut etiam unicuiq; per vim amissa ad integrum restituerit, utq; cunctis his operibus sangvini suo regnum deferri meruerit. Verùm cùm filius ejus nondum maturos imperio annos acceperit, neque Danis sub auspiciis puerilibus rem gerere militarem expediat, virum debere circumspici, qui usq; ad provectam pupilli ætatem tutorio regnum nomine procuraret. In quod munus aptius neminem quàm Ericum superioris Erici ex filia nepotem, quod audacia ac pietate præstaret, maternumq; genus ex Regibus duceret, adsciscí posse, adulto rerum summam pupillo cessuram. Ita Erico & populi favor, & pueri majestas vires regias dedit. Hic præter solam animi fortitudinem nihil à natura dotis acceperat, sicut prudentia vacuus, ita parùm amœnus eloquio. Cæterum adeò salutis suæ prodigus esse

esse consueverat, ut bellum commissurus, ne singulariter in hostem procurreret, arctius à suis observari soleret. Tunc Eskillus cognito Regem apud Jutiam decessisse, repentè, in Scaniam majoris sacerdotii affectatione pervehitur. Ericus verò infectum antecessoris propositum circà Rikonem explere cupiens, pontificalis ei dignitatis incrementa tribuere gestiebat. Scanienses autem ultima quæque perpeti, quàm pontificium in novam transferre familiam præoptantes, bellum adversum Regem decernunt. Quo ille cognito, ne multorum inimicitias unius viri familiaritate contraheret, proposito suo cupidè cessit, Eskilloq; sedem mutare permisso Rikonem Sialandiæ præsulem mediantibus cleri suffragiis, ereat. Interea Olavus Haraldi filius Norvagià reversus, patrimonium suum inter bella civilia à patruo occupatum hæreditatis titulo reposcit. Cujus petitioni Ericus illam antiqnitatis legem opposuit, qua reis patriæ bonorum pœna decernitur. Patrem siquidem ejus peregrino milite adversum patriam usum, decretam hac lege sententiam incurrisse. Igitur Olavus perinde ac justum belli titulum cœpisset, cupidiùs oblatam seditionis occasionem amplectitur. Siquidem acceptam repulsæ contumeliam ad novarum rerum licentiam transtulit, deq; privati patrimonii repetitore totius regni inhiator evasit. Verùm dissimulato odio, per insidias Regem opprimere statuit. Quem in Arna Lundensi hospitio diversantem noctu adortus, primum à vigilibus clandestinum ejus adventum speculatis excipitur. Qui mox reflexis equis sepultos somno milites clamore eminùs in arma concitant, primiq; portas tueri parant. Auxiliis deinde supervenientium sociorum adjuti, hostilem repulère conatum. Olavus perinde ac suo proposito victus in Sveciam contendit, sed mox Erico Scanià excedente revertit, concionemq; in valle Arnensi sub edicto contractam liberioris vitæ promissis aggressus, regium sibi nomē illecto popularium favore conscivit. Quod indignè ferens Eskillus, bellum ei Lundensi manu cupidiùs quàm prosperiùs infert. A quo superatus primum mox in urbe, ad quam ex prælio confugerat, obsessus, postremò necessitate victus, obsidibus datis, fideq; sub sacramento promissà, salutem paciscitur. Sed postmodum ex Olavi discessu competentem fugæ copiam nactus, Erici charitatem, & obsidum saluti, & jurisjurandi religioni speciosa temeritate præposuit: neq; nefas duxit extortum sacramenti vinculum voluntariæ amicitiæ cultu convellere. Cujus affectum atq; constantiam Rex ad se in Sialandiam venientis amplissimi ruris vicorumq; complurium datione pensavit. Verùm Scania impensiùs Olavum fovente, ipse veluti in Antistitis fuga per absentiam victus, reparandæ fortunæ gratià ad littus more gentis Landora appellatum, expeditionis nomine crebra classe pervehitur. Cujus loci suspectam admodum fortunam habebat, fabulosæ cujusdam opinionis credulus, qua Reges id littus aggressi in annum duraturi negantur. Sed dum per præsentiam fata metuit, absens victorià caruit. Siquidem tellure perinde ac fatali malo abstinens, neque ferri, sed ruris violentiam in metu reponens, copias in aciem dirigit, easq; Eskillo proferendas committit. Qui pontificalium sacrorum quàm rei militaris peritior, persimilem priori fortunam expertus, triste Regi spectaculum fuit. Cujus mali intuitu discere Ericus moneriq; poterat, plus viribus suis duces, quàm fœmineis debere figmentis. Quibus superstitionum laqueis, quóve credulitatis errore animum tunc ejus obsessum putemus, cum ipse qui alias adeò manu strennus existere consueverat, ut ne temerè in hostem se mitteret, à militibus contineri necesse haberet, tunc veluti metu pugnam detrectans, in vicino se per absentiam superari conspiceret? Qua victorià Olavus, veluti ipsum jam Ericum delêsset, supra modum erectus, pontificales opes æque ac regias absque respectu religionis invadit, & in contumeliam Eskilli, à quo bis se provocatum meminerat, cuidam ejusdem nominis sacerdoti ponti-

ERICVS IV. Lam. pontificii gestionem assignat. Deinde tanquam universas æmuli vires superiore prælio contudisset, omnibus corporum munimentis apud Lundiam relictis, alias locorum & metu & armis vacuus proficiscitur. Quo accepto, Rex contractis undique levibus, & quæ fors obtulerat, navigiis, noctu è Sialandia trajecit exercitum, amicis è Scania navigationi suæ ductum eminus scintillarum filicibus excussarum splendore præbentibus, fortissimos quatuor Olavianæ militiæ viros domi interceptos, aquis obruendos curavit. Adulterinum Pontificem à veri sacerdotii sacramentis exutum, suspendio finivit. Arma deinde hostium gratam militibus prædam occupavit. His denique usus, Olavum apud Glumstorp vicum conserto prælio superavit. Qui in Gothiam confugiens, interjectis diebus per Blekingiam revertit, itemque ab Erico fugatus, cum ad montium angustias pervenisset, eorum præsidio fretus proximè insequentes delevit. Partem quoque exercitus in hostium terga trajecit, eaque manu propemodum Lundenses absumpsit. Super hæc omnia fugam capessit. Deinde veluti rebus in Scania parum feliciter provenientibus bellum in Sialandiam transfert, fortunam loco mutare cupiens. Vbi ab incolis Rikonis ductum secutis, apud Bythingam amnem bello victus in Hallandiam excurrit. Ex qua rursum Sialandiam petens, cum ex agrestibus antistitem in vico Ramløsa moram habere cognosceret, noctu tacitus in vicinia mansit. De cujus cubiculo certior per matutinum ejus officium factus, ostio militem invehi jubet. Ad cujus tuitionem procurrentes cubicularii in limine trucidantur. Antistes ipse extremæ necessitatis periculis obsessum se videns, religione saluti postposita, cervicem scuto subjecit, aditúque hostem insigni pugna prohibuit: clericis interim qui & epistolarum ejus & annuli curam habebant, convulsas penè januas admoto pulvinorum cumulo reprimentibus. Igitur ædem Olavus, quia armis non poterat, flammis attentabat. At pontifex ense quàm igni consumi specioius ratus conserendi cum Olavo sermonis pacem efflagitat, benignaq; ejus promissione firmatus, exserto foribus capite trucidatur. Igitur Olavus ultionem parricidio consecutus cupidè in littus decurrit, utq; navigia tacitus deseruit, ita concitus eadem repetivit, ante fuga & navigatione usus, quàm Rex nuncium facti, qui tunc in vicinia morabatur, acciperet. Quo cognito Romanus Antistes acerbissimâ adversus eum execratione usus, cæteris per Europam pontificibus similiter in ipsum pronunciandi detulit potestatem. Mandatum quoq; ad universos Iutiæ pontifices dedit, ut sententias adversum sacrilegam ejus impietatem debita animadversione distringendas curarent, indignum usu sacrorum existimans, qui celebrem eorum ministrum oppressierit. Ericus verò comperto Olavum Hallandiam petere, festinatò post eum pervehitur. Cujus adventu Olavus apud Aristadium nunciato, vicini pontis beneficio fugæ consuluit, eoq; post tergum abrupto, in proxima ripa tutus consedit. Pauci ex militibus ejus, quibus ob virtutem aut corporem fuga tardior erat, à supervenientibus occupati funduntur. Tunc Ingimarus quidam vetus Erici miles, æmulum ejus non bellorum impendio, sed levi insidiarum momento tollendum ratus, illectusq; sive præmii spe, sive gloriæ cupidine, transfugæ titulo Olavum petivit, eumq; transitionis simulatione secutus, tandem in publico pergentem equi pernicitate fretus, telo trajicere destinavit: complesletq; votum, ni Olavus repente equo delapsus, imminens jaculum industria corporis declinatione vitâsset. Deinde citatum acriùs equum, dum incautiùs fugæ compendium quærit, in palustre cœnum præcipitem agit, ejusq; voraginibus implicatus, opprimitur, proposito parum respondente fortuna.

Post hæc Ericus nuptiarum solicitatus affectu, Bremorum Antistitis Hartvvici germanam, uxorem duxit, natu quidem nobilem, sed non tam pudicitiâ, quàm parentela conspicuam. Cujus instinctu vetera regum latifundia

ERICUS II Lam.

fundia in eos maximè, quorum forti opera adverſus Olavum uſus fuerat, dono contulit, neque regiis opibus, quò minus ſuſcepta pro ſe pericula rependaret, pepercit: quaſi ad hoc tantum eas recepiſſet, ut in alios largitione transfunderet, totasq; ſtipendii loco militibus erogaret. Poſtremò æmulum apud Thiutam amnem cum majore copiarum parte bello delevit. Verùm non eâdem virtute peregrina ac domeſtica bella confecit. Expeditiones enim, quas adverſum Sclavos ductabat, non tam timori ei quàm ludibrio fuêre. Adeò enim apud eum inertia omnia ſolutaq; fuere, ut ne à viro quidem edita putarentur. Infimi cujusq; in ſolvenda militia arbitrium ſequebatur. Sæpe lixarum redeundum vociferantium clamorem ſecutus, claſſem dimiſit. Ob cujus mollitiem animata Barbarorum atrocitas, non ſolùm eum foris pervagantem contempſit, ſed etiam domi conſiſtentem invaſit. Qui cum in Fioniam fortè è Sialandia navigatione contenderet, piratas poſt tergum imminere conſpiciens, avidè petito littore, armamentisq; omnibus in prædam relictis, non ſine rubore & metu navigio ceſſit. Interjectis annis, cùm apud Sialandiam febri ſe implicatum ſentiret, Fioniam uſque, cujus erat oriundus, conceſſit, ſpiritum, ubi acceperat, redditurus. Illic deſperato languoris remedio, quia corpori non poterat, ſpiritui conſulere cupiens, regiam veſtem cucullà permutat, vocataq militum cohorte palàm regno renunciat. Creditum enim eſt, & à ſacrorum peritis traditum, nihil abolendis piaculis pœnitentiæ religione valentiùs reperiri. Tunc Elivus à vico Wiſingo, qui & ipſe ægro cum aliis aſſidebat, cunctos de creando Rege circumſpectis eſſe ſuffragiis jubet, utpote præſenti jam militia liberos. Quæ vox vitam Regis, quantulacunque reſtabat, abſumpſit, ægre ferentis adhuc vivo ſibi ſucceſſorem inquiri.

DEFUNCTO Erico ambiguum plebis de regno ſuffragium fuit. Quippe Canutus in Jutia, Sveno apud Sialandiam, Magni alter, alter ſuperioris Erici filius, ingenti ambitu regnum petebant. Siquidem hunc paterna, illum avita merita venerabilem faciebant. Svenone itaq; Sialandenſium ſuffragia ambiente, ac plerisq; petitionem ejus favorabiliter accipientibus, Olavus cognomine Balbus priſci moris æmulatione permotus, cunctos qui regium ei nomen tribuerent, ipſumq; ſi reciperet, execratus, adduci ſe poſſe negabat, ut in hanc vocem inconſultà patriæ majeſtate procurreret, aut regium honorem privato præter publicum regni conſenſum deferret. Siquidem electionis locum Sialandiam eſſe, jus verò penes popularis arbitrii cõmunitatẽ conſiſtere memorabat. Hæſitantibus cunctis, atq; à ſententia aliquantulũ cedentibus, Steno quidam, ſpreto veterum ritu Svenonem occultis à ſe promiſſis aggreſſum, Regio primus nomine cenſuit. Majoremq; concionis partem ad ſimilem vocis auſum induxit. Itaq; ſententiam ejus proſecutum vulgus, quod arbitrio ſuo paulò ante permittere verebatur: pari mox ſuffragio comprobabat. Eodem quoq; autore populus Sialandenſis creatum à ſe Regem finitimorum conſenſu fulciri cupiens, Jacobo Colonis filio, ſingularis facundiæ viro, legationem compoſitam & ſubornatam committit, qui Scanienſes adulatione dignitatis ad ſocietatem electionis impelleret. Idem Svenoni comes in Scaniam datus, accepta dicendi copia, docet noluiſſe Sialandos quicquam ſuper regio delectu ſententiis ſuis præter Scanicum arrogare conſenſum, ſed hunc ſequi in cunctis quàm præcurrere malle, ſine eo nihil magnæ rei executuros. Verùm Svenonis inſitam animis charitatem habere, eumq; ſibi in Regem, dũmodò Scanica allubeſcant ſuffragia, exoptare, quem præter propriæ indolis claritatem, etiam patris aviq; merita commendarent. Meminiſſe deindè monet, ut ſoli cæteras Danorũ vires obtriverint, ut patri ejus ad extremam penè deſperationẽ redacto, nihilq; præter interitum præſtolanti imperium dederint: obſecratq; humanitate, quà illũ exceperant, filium proſequantur. Ita Sialandenſium affectum indicans, ſed factum reticens, omniũ

LXXIII. *SVENO CANUTUS R.*

Svenoni suffragia conciliavit, quos ad hunc favorem non solùm Sialandensium legatio, sed etiam propriæ eorum virtutis memoria concitabat. Canutus quoq; eodem à Jutis honore provehitur, indignantibus Svenonem temeraria geminæ concionis audacia Regium occupasse vocabulum. Inde Sialandiam, potiendæ ejus libidine, iisdem fretus, accedit. Pòst hæc Maximum Pontificem Eskillum, eundemq; Svenonianæ partis fautorem occultis ad defectionem promissis impellit. Quibus incensus Antistes Canuto per internuntios mandat, classe Scaniam petat, seq; belli socium pollicetur. Ut autem occasionem sibi transitionis consciscceret, ac lubricum fidei suæ rationabilis causæ titulo coloraret, acceptas à Svenone injurias fingit, & quasi cum eo controversiam initurus, contractis colloquii simulatione militibus, Lundiam quæ & Svenonem habebat, petivit. Ubi dum compositionis negocia falsò geruntur, Canutum ex iis, quos ad speculandum ejus adventum præmiserat, adesse cognoscit. Nec colloquium solvere moratus, ignotum cæteris consilium suum eadem hora repente detexit. Siquidem elatis signis, præcipiti in littus equitatu contendit. Cujus adventum Canutus navigatione præcurrens, littori copias mandare noluit, sed in altum navigia rejiciens damnatâ promissoris fide, Sialandiam revertit. Ita præsens consilium, non cedentibus ex sententiâ rebus, fortuna delusit. Sveno verò properantem ab urbe Pontificem subsecutus, revertentem bello superat, captumq; quia publica custodia non suppetebat, in excelsam Laurentianæ ædis partem attollit, eiq; templum ergastulum fecit. Eapropter exsecrationis (quæ suprema Pontificum ultio est) censuram metuens, non solùm eum captione eruit, sed etiam agresti vico, magnâq; Boringiæ Insulæ parte, quò sinceriorem ejus favorem impetraret, donavit. Pòst hæc sine ipso, apud Slangetorp ruralem Sialandiæ villam, bellum cum æmulo facit, eumq; cruentissimo prælio superatum insulâ pellit. Victor in Scaniam redit, Canutus in Jutiam refugus cessit.

Per eadem tempora Romanus Antistes Barbaricæ tempestatis procella rem divinam penè obrutam eversamq; conspiciens, datis per Europam epistolis, universos Christianæ credulitatis hostes ab ejus cultoribus oppugnari præcepit. Singulæ autem Catholicorum provinciæ confinem sibi Barbariem incessere jubebantur. Ne ergò Dani privatæ militiæ rebus, publicæ religionis officia detrectarent, sumptis sacræ peregrinationis insignibus, imperium amplectuntur. Igitur Canutus ac Sveno invicem obsidibus datis, depositisq; inimicitiarum exercitiis, rei melius gerendæ gratia pacem pro tempore statuunt, revocatumq; à suis visceribus ferrum, ad sacrorum vindictam convertunt. Discordiam itaq; à Regni æmulatione profectam sociæ expeditionis fœdere castigantes, junctis viribus Sclaviam petunt, Germanis ex condicto diversam ejus invadentibus plagam. Juti Canuto duce, Hethbyenses Svenone, hostilem occupant portum. Superveniunt extremi Sialandenses ac Scani, prioremq; classem, prout cuiq; locus patebat, sua circumincludunt. Occurrunt in littore Saxones, & ipsi vindicandæ religionis cupientissimi, militiæ socii Danis futuri. Mox Dobinum insigne piratica oppidum, ab utroq; circumsidetur exercitu, omni Danicâ multitudine, præter paucos classis custodes, navigia relinquente. Quorum raritate cognitâ Rugiani primam obsessis opem, inimicæ classis oppressione, porrigere statuunt. Mox Scanos, quos ordo proximos offerebat, adorti, ferme omnes fuderunt: Jutis jucundam eorum cladem ducentibus, neq; socios computantibus, quos duce à se diversos noverant. Sed & forensis nondum pugnæ memoria exoleverat, & recens partium odium æstuabat. Adeò quos privatæ iræ agitant, publica nunquam communio fœderat. Ascerus verò Roskildensis, qui classis à Rege curam acceperat, suo repente navigio per ignaviam cedens, mercatorium, cymbâ advectus, conscendit, eoq; latebram nactus, quos specioso pugnæ exemplo ad fortitudinem incitare debuerat, deformis fugæ spectaculo territabat. Primum

SVENO IN CANVTVM.

autem Scani, ne timidioribus fuga suppeteret, communibus vinculis arctiùs naves in classem sociant, mox victi nexus industriè procuratos fortuitis ruptionibus lacerant, parsq́; ferro periit, pars necem sibi inter undas præcipitio maturavit. Cumq́; Rugiani complures ob magnitudinem naves captu difficiles animadverterent, multitudinis specie metum eis ingerere cupientes, classem suam adductis cæsorum navigiis duplicant, eademq́; perinde ac remigum plena tentoriis instruunt, vacuitatem umbraculis obscurantes. Usi sunt & alio non minore mentiendæ classis ingenio. Noctibus enim tacitâ navigatione in altum pergentes, diluculo referuntur imaginem recentis classis, & supervenientium auxiliorum effigiem præbituri. Sed crebrò id agentium frustrà calliditas fuit. Interea Danis obsidionem urgentibus, eorum classis piratico bello nunciatur oppressa. Hac famâ revocati, correptis navium reliquiis, Rugianos resistere formidantes, portu propellunt, sociorumq́; stragem fugâ hostium ulciscuntur, ob interfectorum cadavera parùm adhuc navigabili ponto. Svenoni verò, navi, quâ venerat, spoliato, suam cedere Canutus liburnicam voluit. Sed suspecta æmuli humanitas erat, oblatumq́; notabatur obsequium. Nam cùm ejus partes incolumes, suasq́; propemodum exhaustas videret, alieno navigio reditum experiri fisus non est. Slesvicum devectus, interjecto tempore, prior Canuto Sialandiam occupat; Roskildiamq́; mœnium inopem, receptaculi gratiâ, vallo fossaq́; complectitur. Cujus custodiâ Ebboni mandatâ, in Scaniam pergit. Canutus verò Scaniensium damnis benignè secum à fortuna actum existimans, eamq́; tantum sibi virium addidisse, quantùm æmulo dempsisset reputans, ne res ejus proximâ clade corruptas, otio recreari permitteret, Sialandiam tam sibi quàm hosti dividuâ ope familiarem, Jutis præcipuè fretus ingreditur, ei potissimum cessuram ratus, à quo primum occupata fuisset. Ubi comperto Roskildiam descivisse, portasq́; sibi, Ebbone filio Skialmonis autore, clausisse, Sunonem quendam sola loquacitate insignem, nec tam consilio gnarum quàm amœnum eloquio, qui eam ad deditionem hortaretur præmittit. Is cùm ad oppidum pervenisset, primùm ante vallum lascivè & discursim obequitans; mox compositi volubilitate sermonis propugnaculis insistentes aggressus, legationis mandata facundiùs quàm feliciùs explicabat. Quem Ebbo de industria blandis ac mitibus verbis excipiens, emissis deditionis simulatione juvenibus prendendum curavit. Quorum unus paulatim ei propior factus, jus fræni violentiùs occupat, cæterisq́; equum à tergo pulsantibus, captum civibus legatum adducit. Is primò compedum pœna coërcitus, postmodum superveniente Svenone luminibus spoliatus improvidæ exhortationis pœnas pependit. Hæc audiens Canutus potiendæ urbis diffidentiâ, in Jutiam revertit, utq́; rerum commoditas affuit, Sialandiam spe reparandæ fortunæ, parte, quâ maris anfractibus interluitur, inopinatam intravit, improvidam quoq́; Roskildiam capit, & penates Ebbonis ad Svenonem elapsi incendio diruit. Unde ne impensarum inopia arctatus discederet, publico stipendio alimentorum ei subsidia decernuntur. Par Scaniensibus circa Svenonem affectus incesserat. Ne enim labente sumptu veluti ciborum penuria afflictus arma deserere cogeretur, publicæ eum collationis commeatibus prosequuntur. Tanta inter partes virtutis & gloriæ æmulatio fuit. Interea nobilissimi Jutorum, & in rebus bellicis singulari militiæ laude conspicui, duabus Svenonem liburnicis petiverunt. Quorum viribus succinctus, assumpto Eskillo, manum in Sialandiam trajecit, ac prope Thorstam vicum bello cum Canuto concurrit. Ubi inclinata suorum acie timidiorum fugam secutus, fortiorum victoriâ revocatur, & dum vinci credidit, victor repentinus evasit. Canutū verò sui, sive quòd tenerâ adhuc ætate esset, sive quia belli eū implicare periculis nollent, in aciem descendere passi non sunt, pro duce pugnæ spectatorē effectū. Interjectis diebus, Waldemarus divi Canuti filius, armis tunc primū per ætatem matur⁹, sed

SVENO III. CANVTVS V.

paterna in Canuto merita perosus, Svenoni se jungit, in ejus castris militiæ tirocinium habiturus. Cujus favor plurimum Svenoni virium conciliavit. A quo paternæ præfecturæ dignitate donatus, Canutum quendam Henrici filium sub Canuto Magni filio ejusdem beneficii titulis inhiantem, crebra belli congressione perdomuit. Nec minor ipsis mediocris rei, quàm Regibus summæ æmulatio erat. Semper autem ad Waldemarum victoria redundavit. Erat autem Canutus insignis facundiâ, sed moribus effusissimus. Sveno & fortunæ favore, & virium incrementis accinctus in Fioniam excedit, mox æmulum apud Jutiam persecuturus. Ubi ab exule quodam Ethlero solicitatus bellum in Holsatios parat, abundè minora ad trajiciandum navigia promittente. Incolæ siquidem, quò transitus impeditior foret, pontem convulserant. Vanientibus Eydoram, promissoris incuria binas tantum naviculas exhibuerat: quarum altera Sveno suos præcedere cupiens, saniore militum sententia revocatur, rogatus propositum hostium alienâ trajectione prænoscere, neq; propriis rem periculis explorare. Siquidem haud procul eis latebram esse, partem copiarum, quantam à se superandam crediderint, irrupturis. Nec falsa prædictio fuit. Holsatii quippe vicinis se saltibus occultantes, patienter primorum aditum præstolantur: transvectisq; quos à se capi posse confiderent, procursu facto, omnes aut neci aut captioni subjiciunt. Quanquam Danis in propulsando periculo animus non deesset, utpote qui nec fugere possent, & in Regis oculis pugnam edere necesse haberent. Ita nostros ad virtutem capessendam & salutis desperatio, & præsens ducis incitabat aspectus. Quorum periculis exturbati scafarum magistri, circa palos medio amne defixos hærebant, neque residuos transvehare, neque translatos referre ausi. Itaque nec Regi ad procedendum, nec victis ad resiliendum opi fuêre. Interea Canutus sumptuosis militiæ impensis oneratus, nec minorem Occidentis humanitatem invenit, quàm Orientis nuper expertus fuerat. Siquidem agrestium placidè tractatorum stipendia contraxit, tali Jutorum beneficio usus, quale pridem apud Sialendios acceperat. Hujus Sveno congressu vitato, Scaniam revisit exiguis militiæ reliquijs integram æmuli manum attentare formidans. Interjecto tempore, receptis pretio captivis, securus Jutiam adiri constituit. Peragranti Fioniam Ebbonis è vita nunciatur excessus. Cujus fato dejectus, relatis in Sialandiam copiis præsens belli propositum deserit, militemq; plangere quàm æmulum incessere maluit. Adeò enim familiariter eo usus, ut nihil in foro, nihil in castris, absque ipsius administratione curaret, inque privatis ac publicis negotijs prorsus ex ejus arbitrio sententiaq; penderet. At ubi recens funeris moeror exolevit, bellum novaturus per Fioniam in Jutiam decurrens, Wibergenses regiorum vectigalium immunitatem pactos, ad bella pro se suscipienda perduxit. Huc Canutus magnis Orientis viribus succinctus advehitur, victor haud dubiè futurus, nî svadentibus amicis equestrem militiam pedestri mutasset. Siquidem optimates ejus superiorum bellorum admoniti, quibus rem infeliciter equitando gessere, na fugæ facultas ignavos abriperet, necessitatem sibi inferre tentantes, equorum adminicula submovenda duxerunt. Canutum cum paucis equitibus peditum medium faciunt belli marita æstimaturum. Nec aliàs Sveno rebus suis impensiùs diffidebat. Ut autem hostes ultro militiæ expedimentis exui vidit, summa spe extremam desperationem mutavit. Neq; enim ignorabat equitatu vacuos lentam & ignobilem militiam edituros, plusq; sibi præsidii demere quàm duramenti consciscere. Et ne ei similis manus deesse videretur, Wibergenses utpotè rei equestris ignaros, pedestri prælio militare præcepit, nonnullos inter sagittarios & funditores dispertit. His levia tormenta saxaq; jactilia pro armis fuêre. Proxime eis ab utroq; latere equites jungit, mox hostium terga pressuros. Committendi taliter prælii præcipuus autor ei Waldemarus extabat, corpus annis tenerum, animum industria prævalidum habens. Is siquidem pedites pedtibus oppo-

SVENO III, CANVTVS V.

opponendos, latera autem & terga ab equitibus incessenda docuerat. Canutus dupliciter instructi hostis consilium ex apparatu cognoscens, opportunitatem insidiis negare disposuit. Quibus ut copiam demeret, neque suos à tergo circumveniri pateretur, opus impetu ratus, totam manum in confertissimos pedites inducit, eosque passim & variè resistentes penè omnes oppressit. Nec ea tamen virtute periculum propulit. Quippe Sveno utrinque ex latere adversarios, partito equitatu circumvolat, deturbatisque equis, quos retrò aciem, fugæ metu, locaverat, ancipiti incursu conclusos exagitabat. Quod ubi videt Canutus transversis aciem principiis instruit, revocatamq; à peditibus pugnam, ad equites transtulit. Quippe à tergo instantibus ora advertere necesse habuit. Sveno verò cum & armis diffideret, & equorum pericula formidaret, transversis eos præliis fatigare, non manum cum eis acie conferere, non pugnandi copiam facere, sed incerto Marte ludificatos, æstu ac lassitudine superandos curabat: eos gravissimè adortus qui communi acie longius excedentes, audaciùs semet propulsandis objecere periculis. Variis igitur irruptionibus lacessiti, crebroq; impetu & obliquis concursibus lacerati, tandem virium inopia ad tantam corporis lassitudinem pervenerunt, ut præter communem belligerandi morem in ipso certaminis ardore sessione pausarent. Cumq; nec ad fugam, nec ad pugnam vis ulla suppeteret, dum solicitè salutis præsidia circumspiciunt, oppidum cujus paulò antè incolas fuderant, composita acie paulatim accedere tutissimum ducunt, subsidii loco hostium tectis usuri. Eò igitur servatis ordinibus incessum emovent, procuratis qui à tergo curarent, hostemq; retrogradi pellerent. Tanta plerumq; necessitatis fiducia est.

Tunc Barcho quidam promptissimus Svenonis miles ab adversariis undique circumventus, innumeram manum admirabili solus virtute sustinuit. Tandem obfusis sudore oculis, pulso clypeo ambas bipenni manus inserere, promiscuè cædem facere, hostes ac socios juxtà ferire, nulli propiùs instanti parcere. Quo viso Waldemarus, cui multa secum ex veteri convictu familiaritas erat, memoria priscæ charitatis, evectus equo ocius advolat, extremis amici rebus adesse cupiens. Quem Barcho adversarium ratus, relata bipenni instantem appetit. Sed Waldemarus prærepto eo ictum ocyor antevenit. Manubrio solo scapulæ ejus vehementer impacto ferrum excidit. Vix hominem inter tot arma, tot hostes obnixius contranitentem servare potuit. Diu tandem obluctatum abducit, invitumq; saluti restituit. Qui postquam se ab amicissimo salutari captione pertrahi videt, libenter quidèm ejus opem excipere dixit, sed non ita uti hac velle, ut captivorum more clunes equi sequendo, fœdum de se spectaculum faciat.

Verùm ex parte Canuti alii confestim fugam facere, pars oppido latebram quærere, nonnulli per medias ejus plateas erumpere: Canutus ipse per angustissimas vici partes, equo vectus eripitur. Occupati, qui in vicum profugerant, & in unam ædium captivi traduntur. Ad quos introgresso Rege, Helias Ripensis Antistes, circumspectis omnibus, hortulanum Regi æmulandum ajebat, qui utilibus herbis incrementa conciliat, noxiis locum vacuefacit. Quod dictum specie horridum, si quis altius mente perspiciat, summà industrià procuratum fateatur necesse est. Abcisè enim rem, sed copiosè disseruit. Cui si Sveno obsecutus fuisset, profectò omnem æmuli fiduciam sepelisset. Qui licet injuriarum nomine vindictam à captis exigere potuisset, ad mitiorem tamen sententiam ingenita sibi pietate deflexus, plerisq; redimendi copiam fecit, aliosq; sacramento, alios sponsione in fidem acceptos, morte mulctare passus non est. Ex quibus binos duntaxat peculiaribus flagitiis obsitos, alterum quia tetram latrociniis vitam egerat, alterum quod optimè de se merentem virum per insidias dormientem oppresserat, capite pœnas solvere jussit: in neutro belli, in utroq; sceleris negocium puniens.

SVENO III. CANVTVS VI. profugus.

Complures ex superioribus tributæ sibi salutis immemores, acceptum ab hoste beneficium repetitâ Canuti militiâ neglexerunt, eisq; pristina fides recenti charior erat.

At Canutus ab Alaburgo Liuthusium petens, apud vitricum Sverconem exul aliquandiu demoratus est. Huic siquidem, occiso Magno, Canuti mater conjugio obvenit. Tunc verò laceræ Danorum res disjectæq; fuêre, cum interius sociali bello flagrante, exterius piratica pestis ingrueret. Cujus propulsandæ causa, Sveno toti Sclaviæ bellum crebrius quàm prosperiùs inferebat. Neque enim tanta illi in præliis perseverantia, quantus furor atque impetus fuit. Nam cum receptui consulere debebat, tam avidè littus repetere consvevit, ut par fugæ reductio videretur. Neque suorum ei res curæ fuêre, dummodò prior ipse navigium rapuisset. Quæ Regis ignavia tantam Sclavis audaciam dedit, ut crebro copias ej⁹ revertentes opprimerent. Ipse quoque Wibergam adhuc munimenti expertem, quo tutiori sibi receptaculo foret, terreis mœnibus clausit, magnisq; eam stipendiis instruxit. At Canutus apud Svetiam primùm vitrico optatus, mox onustus haberi cœpit, ita ut pro comparandis alimentis, quicquid illic prædiorum possederat, venditaret. Neq; enim ulla gens exules aut promptius recipit, aut facilius respuit. Sed & filius Sverconis Joannes, ut plurimùm strenuus, ita parum facetus, irrisorio carmine fugam ejus præliaq; retexuit, & quasi cantilenæ specie pudibundi hominis verecundiam lacessivit. Ut enim hospitem rubore & contemptu perfunderet, fortunam ipsius ludibrio lacessere cœpit, asperfisq; jocis, & ignominioso verborum genere, ignaviam ei belliquè tristes exprobrabat eventus. His Canutus opprobriis irritatus, navigio commeatuq; empto, plurimum in avunculi & materna fisus necessitudine, Poloniam profugit. Quem illi maternæ rei nomine regni consortionem appetere rati, cæteris in locis admissum, munimentis excipere non passi sunt. Ad ultimum eum nè placidâ satis fronte conspiciunt, insontem notantes, cum propinquo charitatem deberent. Augebat hunc metum recens majoris eorum fratris depulsio. Itaq; receptus quidem, sed nullam, ut dixi, urbium intrare permissus, ad præfectum Saxoniæ Henricum pervehitur. Apud quem minorem spe sua fortunam expertus, Hamburgensem antistitem Hartvicum accedit, jampridem Danis jurisdictioni suæ exemptis infensum. A quo humanissimè habitus, belliq; tandem subsidia mutuatus, domesticorum militum fidem, tacita legatione pertentat. Responsum est, omnes ad eum ocyssimè transituros, datamq; Svenoni fidem, pristinâ mutaturos. Qua promissione securior factus, peregrinâ manu Jutiam intrat. Sed & suis nec humanitas Svenonis, nec obsidum charitas, nec perjurii respectus, quo minus ad eum signa referrent, obstaculo fuit. At Sveno ubi de ejus adventu cognovit, virium diffidentiâ, apud Wibergam recentibus à se munimentis excultam, obsidionem ferre constituit. Ubi ad sustentandam sumptuum necessitatem, bona eorum, qui ad Canutum concesserant, rapinis exhaurit, prædatuq; stipendia contrahit.

At Canutus ex proximæ pugnæ eventu, urbem oppugnare diffisus, formidatâ locorum fortuna, procul mœnibus castra constituit, opperiri volens, quoad æmulus, protelatis diebus, alimentorum egestate vexatus, aut turpiter fugam, aut temerè bellum arriperet. Ea Canuti spes Svenoni victoriæ fuit. Eodem tempore Bruno quidam, qui & Canutum ipse è Saxonia secutus fuerat, sive Svenonis instinctu corruptus, cum quo vetusta sibi societas erat, sive delati belli tædio satiatus, impetrata utcunque licentia, cum aliquot Ripam secessit. Sveno verò cum rem familiarem magnis in urbe sumptibus exhausisset, neque trahendi diutius belli materiam circumspiceret, audendum aliquid cum periculo ratus, noctu magnis itineribus tacitus ad hostium castra contendit, eosq; mane divina curantes, improvidos irrumpit. Quibus repentino metu perculsis, ut cuiq; animus erat, aliis fugam, aliis arma

capere

sapere negotium fuit. Medius horum interfluebat rivus occultis voraginibus frequens, sed uno duntaxat vado meabilis, quod Svenonianis incognitum, Canuticis notum prior loci inspectio fecerat. Exiguus idem & obscurus olim, nunc belli inclytus fama. Igitur qui irruperant, ignorantiâ loci, invias rivi partes aggressi, præcipitatis equis improvidi impetus pœnas dedere. Experti periculum cæteri instant, fundisque ac jaculis provocant congressum, probibente lacunâ. Tunc Saxones ostentandæ virtutis avidi, ne rebus locus officeret, equis vadum insiliunt. Waldemarus postquam id loci equitabile videt, tanquam hostes transitu probibiturus, eò frena convertit, adversoq; cum eis equo concurrens, impactam uni lanceam ingenuo militandi more perfregit. Sed contra in ipso gurgite ita quaternis simul hastis excipitur, ut eqvus in clunes consideret, ipse tamen ob egregiam equitandi peritiam sella pelli nequiret. Quin tam inter frontem galeamque defixam, adacto capulo collisam avulsit. His malis liber, arrepto equo cum paucis vadum superat, & ne secuturis angustias faceret, procul rivo secedit, ibiq; facta acie pugnam capessit. Quin etiam totam hostium turbam, quoad omnis sociorum permearet exercitus, parva manu sustinuit, Svenoniq; certissimus autor victoriæ fuit. Quo opem ferente, Canuti partes fugam fecêre. Grandem quippe ex superioribus prœliis metum hauserant, eorumq; memoriam abjicere nequeuntes, ægris semper infractisq; animis erant. Adeo enim Canuticorum animos res adversæ corruperant, ut majore fortitudinis parte defecti, perseveranter hostem ferre nequirent, nimioq; timoris captu hebetatis animis, faciles semper in fugam existerent. Saxones verò, quibus agitatio militaris familiarior erat, equestri exercitatione usi, crebro equorum rejectu victoribus insultabant, ita fugam moderantes, ut eam non sine ordine & regimine dirigere viderentur. Promtissimus horum Folradus eo prælio cadit, neq; captorem reperire quivit, quanquam obrutus prendi se plurimum precaretur. Cæteri interdiu malè fugientes oppido noctu manserunt, ubi à fugæ persecutoribus intercepti, hospitio necantur. Condixerant enim victores nemini parcere devictorum, tum Saxonum odio, tum quia proximo bello captos & à se redimendi potestate donatos, denuo bostes experti fuissent. Canuto Saxonia refugio fuit. De cujus fuga Ripenses, uti acta erat, ab intermeantibus edocti, quo plus victori placerent, confestim Brunonem capiunt, Svenonis, in brevi, judicio præsentandum. Quem Sveno oblatum aliquandiu familiarius habuit, mox donatum abire permittit. Quæ res ei apud conterraneos suspicioni primum, mox cladi atq; exitio fuit. Fuere enim interfectorum propinqui, qui crederent, eum pecuniâ à Svenone corruptum, sociorum salutem iniquissimo subvertisse consilio. declinati belli argumento doli conjecturam trahentes, neq; aliud beneficentiam Regis, quam fraudis præmium extitisse putantes. Cui cum de perfidia diem dixissent, omnemq; accusationis suæ vim validissima ejus defensione elusam viderent, invictum foro insidiis occupant.

Sveno perinde ac privatis periculis liber, ad publica propulsanda animum induxit. Locis marinis natura munitis, complura agrestium præsidia condidit. Bina castra, alterum in Fionia, in Sialandia alterum propter fretum molitur. Quæ piratis timori, incolis verò receptui forent. Sed à Sclavis utrumq; convulsum proditur. Bellum cum ipsis magna apud Fioniam virtute gessit. Quorum copias ita cæcidit, ut plerisq; militum palmas ferro prærosas habentibus, media digitorum caro crudesceret.

Eo tempore propter incursus, qui à maritimis crebri prædonibus edebantur, apud Roskildiam, Wethemanno autore, piratica cœpit: cujus bæc disciplina, hi mores fuere. Navigia piratæ magis idonea sibi visa, absq; possessoris permissu assumendi potestatem babebant, octava acquisitorum parte

SVENO III. CANVTVS VI. profugus.

naulum daturi. Navigationem orsuri, apud sacerdotes præteritæ vitæ piacula deplorabant, eorumq; religiosa animadversione puniti, perinde ac statim decessuri, divina altaris libamenta sumebant, cuncta prosperiùs cessura rati, si ritè Deum ante bella placâssent. Parvo viaticò sumpto, onera & impedimenta vitabant, armatura ac cibo simpliciter contenti, nihilq; quod navigationem moraretur, amplexi. Multæ illis vigiliæ, multaq; parsimonia erat. Remorum manubriis considendo innixi, somnum carpebant. Quoties propter littora illis navigatio erat, eadem antè speculatoribus perlustranda mandabant, ne quid incompertum fortè vel improvisum occurreret. Insulas, ad quas vento afflarentur, petebant, missis qui loca procellis aversa percurrerent, quód peregrina classis tranquillis soleat portubus delectari. Crebrum eis cum hoste certamen, sed ubiq; facilis, ac penè incruenta victoria fuit. Prædam ex æquo partiebantur, nec major gubernatoris portio, quàm privati remigis erat. Christianos, quos expugnatâ classe captivos repererant, amictu donatos ad propria dimittebant: tanta eis in conterraneos humanitas erat. Octogenas & binas piraticas puppes variè & vicissim cepêre, nunquam ipsi classem viginti duabus frequentiorem habentes. Stipendiis defecti, impensas à civibus contrahebant, præmii loco prædæ dimidium recepturis. Hic piraticæ cultus, ut dixi, Roskildiæ cœptus, ab urbis gremio etiam ad agrestes manavit, ab omni ferme Sialandiæ parte subsidia mutuatus. Enimvero angustus primùm ac tenuis, magna brevi incrementa contraxit. Sed neq; ante redditam terris pacem, ulla ex parte remissior fuit.

Interea Canutus Frisiam minorem, quæ & ipsa Danicarum est partium, cum paucis exilii comitibus petit. Dives agri provincia est, pecoribus opulens. Cæterùm confinis Oceano paret humilis, ita ut ejus interdum æstibus eluatur. Qui ne irrumpant, vallo littus omne præcingitur: quod si fortè perfregerint, inundant campos, vicos & sata demergunt. Neque enim illic locus natura alius alio editior extat. Plerumq; agros ab imo convulsos aliò loci trajiciunt, locum eorum occupante lacunâ, in quorum consederint præsidiis, possidendos. Inundationem comitatur feracitas. Gramine tellus exuberat, torrefacta in salem gleba decoquitur. Hyeme continuò celatur æstu, stagni speciem præbentibus campis, unde & in qua rerum parte locanda fuerit, penè ambiguum natura fecit, cum alia anni parte navigationis patiens, alia aratri capax existat. Incolæ ejus natura feroces, corporibus agiles, anxiam & gravem armaturam contemnunt, ancilibus utuntur, missilibus dimicant. Agros scrobibus cingunt, saltus contulis edunt. Penates in editum subjecto glebarum acervo provehunt. Hos à Frisonum gente conditos, nominis & linguæ societas testimonio est. Quibus novas quærentibus sedes, ea fortè tellus ob venit, quam palustrem primum ac humidam longo duravêre cultu. Administratio deinde provinciæ sub nostris Regibus esse cœpit. A qua Canutus cum fortè præsidium implorasset, prompto omnium favore suscipitur, pollicitus se eis aliquid de consvetæ pensionis onere laxaturum. Avidi promissionis Frisi, intuitu exilis præmii, immani se negotio onerant. Ac primum mœnia propter Mildam fluvium, quis eum recipiant, condunt. Tantulo stipendio ingens militia stetit. Sveno reditus ejus opinione accepta, Jutis in equitatum digestis à Sialandis & Scanis classem adsciscit. Ex qua nonnullas naves Slesvici subductas ad Eidoram usque solotenus pertrahendas curavit, ne ea pars hostibus etiam psui foret. Quæ res ei impendio magis quàm usui fuit. Inde cum copiis ad recens oppidum pergit. Id inter paludes amnemq; situm natura quàm opere munitius erat. A latere ei Milda fluvius fuit angustis alveis, sed placide manantibus aquis. Quod quia Rex ob angustias exercitu circumvenire non poterat, locis ex copia idoneis castra defigit. Deinde cæsis virgultis,

SVENO III. CANVTVS & Frisones.

quæ nemus proximum offerebat, ad peragrandas paludes constramenta fieri jubet, quibus cum opportunum foret, velut pontibus uterentur. Interea quidam ex Frisica juventute, sive moræ impatientes, sive vegetioribus animis virtutis jactandæ cupidi, provocandi gratia, rivum, qui inter castra medius erat, consueta arte transiliunt, vagumq; eminus hostem incessunt. Nec lacessentibus obvii defuerunt. Complures ex utroque agmine huic se certamini ingerunt, suorum quique pericula propulsuri, neutris communis fortunæ negotium patienter inspectare valentibus. Itaque paulatim crescente pugna, adeò omnium huc animi confluxerunt, ut ex eo belli præsultu, totius victoriæ summa pendere videretur. Quo viso, filius Thorstani Petrus, omnium Regis arcanorum particeps, non ignarus Frisicæ temeritatis, confestim armari exercitum, præstolariq; castris paratum jubet. Hujus rei inscii Frisones, tota amnem manu repente transvolant, rati sine paratu Regem in castris esse. Ita audacius quàm prudentius omnis eorum irrupit exercitus, inopinatum hostem opprimere avidus. Sed Svenonianis non segnius occursantibus, ad notas sibi refugêre paludes. Quas mox equites factorum à se pontium stramentis usi facile superant, translatique fugam acerrimè persequuntur. Aliud quoque ferro sibi compendium struunt. Nam tanta in fugientes strages exercita est, ut constratis cadaveribus, amnis mox à victoribus permeari potuerit. Fusis Frisonibus, Canutus cum paucis exilii sociis eque elabitur. Reliquis fugæ expertibus oppidum receptui fuit. Cui Sveno Canutum inesse ratus, obsessos quàm poterat infensus aggreditur, sperans obtentione ejus totius belli finem futurum. Saucios integris mutat, fessis requietos succedere jubet, diurno prælio nocturnum sociat, omniq; instantia curat, nè lassis quies remedio fiat. Addebat obsessis animum recens captivorum occisio, nec cuiquam à victore toties læso venia sperabatur. Contrà Rex si pugnam remitteret, neque mox oppido potiretur, Fresos auxilio obsessis futuros timebat, ideoq; perseverantiore prælio opus ducebat. Sic metus utrinque pugnandi pertinaciam fecerat. Nec interdiu dimicasse contenti, noctem quoque bello contribuunt. Tunc verò anceps prælium erat. Cùm fortè Waldemarus clamore cominus orto, Fresos instare ratus, in partem, qua strepitus exaudiebatur, cum signis accurrit, sociosq; perquàm strenuè repugnantes, errore noctis elusus oppressit. Ita fortissimi animi dux temporis habitu circumventus, quibus opem ferre decreverat, cladem atque exitium irrogavit. Oppidani assiduis plagis & continua lassitudine exhausti, nullumq; pugnæ supplementum habentes, cum nec vires, nec vulnera ullo momenti spatio recreare quivissent, desperatis rebus dedidêre se Regi. Cujus fidem atq; clementiam, ultrà ac rati fuerant, experti sunt. Tùm verò Rex & in Plogo, qui Ericum occiderat, singulare pietatis specimen dedit. Neq; enim à patris interfectore pœnas exigere voluit, plus deditionis moribus, quàm ultionis aculeis debiturus. Cæteros quoque nec morte nec captione mulctatos absque redemptione dimittit, præfatus se eorum obsequia ac odia juxtà æstimaturum. Nihil enim iis prosperè cessurum, qui toties mobili fide & sacramento fuissent. Dimissi cum duce exilium amplectuntur. Id enim gratiæ apud suos Kanutus habebat, ut nulli unquam fortuna ejus fastidio esset. At Fresones mulctæ nomine duo milia librarum Regi cum obsidibus pendunt. Post hæc sive rubore fugæ, sive naturæ stoliditate compuncti, Waldemarum obsecrant, precetur Regem, bellum cum eis hac lege iteret, ut victor æquam priori summam recipiat: victus, ex veteri pensione, quantum Canutus spoponderat, remittat. Ille precantium temeritatem incertosq; pugnæ eventus solertiùs æstimans, extremæ dementiæ voces consilii sui salubritate cohibuit, perquam stultum affirmando victos à victore noxias belli conditiones expetere. Interea Canutus apud Germaniam Fridericum Romano recenter Imperio functum auxilii imploratione sollicitat, promittens se patriæ procurationem in ejus bene-

SVENO III. CANUTUS V. VVald.

beneficio repositurum. Imperator, cui & summa naturæ calliditas, & maxima proferendi imperii cupiditas esset, tantùm alieni in ditionem suam redigere avidus, Svenonem veteris amicitiæ & commilitii monitum, promisso honoris incremento ad colloquendum sibi simulatione charitatis invitat, eximiam sibi visendi ejus cupidinem incessisse significans, sed Romanæ Majestatis amplitudinem, quò minus eum accedat, obsistere. Quippe Sveno adolescentiæ tempore militaris rei perdiscendæ gratiâ, Conradi Cæsaris clientelam ingressus, cum Friderico adhuc privatæ fortunæ, quem & ætate & ingenio æquabat, diu sodalitatis officia gesserat. Itaque non quòd fallacissimi hominis commentis crederet, aut æmulo asylum demere vellet, sed ut sola se Germanis fama cognitum etiam spectandum subjiceret, præsentemq; famæ suæ miratoribus exhiberet, cultiore pompa instructus mandatum exequitur. Nec parum gloriæ apud curiam magnificentia clientelæ & apparatus ostentatione contraxit, totiusq; in se Germaniæ oculos ob virtutis admirationem convertit. Mersburgum oppidum Theutonicæ nobilitatis frequentiâ completum ingressus, ab Imperatore primùm veneranter habitus, mox vario accusationis genere vexatus, disparem promissis fidem expertus est. Cui demum conditiones hujuscemodi proferuntur, ut Imperatoris ipse, ejus verò Canutus, renuntiatâ regni affectatione, militem ageret, beneficii jure Sialandiam recepturus. Alioqui Imperatoris vires Canuto obtentui fore, expeditamq; cum eo manum in Daniam esse mittendam, quæ vel Svenonis præcurreret reditum, vel confestim impugnaret adventum. Sveno in re tam anxia, aut periclitandum sibi, aut parendum fore cognoscens, simulatâ asensione, paterna bona, quibus in Sialandia abundabat, tanquam peculiaria à conditionis tenore sublegit, ne violandæ pactionis omnis domi deesset occasio. Quod quia Germanico juri familiare erat, admissu facile fuit. In hoc Canutus pacti parum credulus, Waldemarum, qui cum Svenone aderat, sponsorem efflagitat, fidem ejus integritatemq; tutissimum rerum suarum pignus existimans. Neque enim alium ex regio comitatu, pari constantiâ pro capite suo excubiturum putavit. Ille Svenonianæ perfidiæ conscius, eum vanam ac lubricam compositionis fidem adverteret, ne alienam in se labem recidere pateretur, sponsionem pertinaciùs abnuit. Tandem Rege compellente, vix atque ægrè vadimonium dixit, præfatus se, si Sveno pactum perrumperet, Canuti partibus accessurum. Probatâ utrinque conditione discessum est. Reversus in regnum Sveno, deq; æmulo comitem nactus, remissis è vestigio litteris, fidem Cæsaris apertâ fraudis exprobratione damnavit, initasq; cum eo pactiones, obsequii negatione subvertit, in eas se conditiones fallaciter adductum affirmans, in quas Danicorum adhuc Regum nemo concesserit. Præterea Canuto justa petenti, provinciali duntaxat administratione concessâ, regios penates à cætera se conditione secrevisse dicebat. Fraudatus pacto Canutus, vadem sollicitat. Qui quum Regem deserere, vel sponsionem corrumpere, æquè fœdum putaret, utrobique famæ periculum contemplatus, mutare pactum quàm evertere maluit, statuens ut quum Rex Sialandiam commeatui suo necessariam duceret, aliud pro ea Canuto stipendium assignaret, nec fructu parcius, nec spatio contractius, nec honore defectius. Assensus conditioni Rex, tripertitam Canuto præfecturam constituit, eique in Jutia, Sialandia, ac Scania, peculiare beneficium tradit, intercisam loco dominationem minùs solidæ potestatis gesturam existimans. Hujus rei Canutus Waldemarum denuo prædem exposcit. Quem velut antea repugnantem Sveno condendi fœderis avidus, sponsionem iterare coegit, negans si pacto obviam isset, ejus Canuti ve defectionem ægrè laturum. Hoc fretus pignore Canutus, cupidè conditionibus fruitur.

Igitur Sveno perindè ac bellorum metu solutus, in superbiam lapsus, patrios

SVENO III. CANVTVS V. Reconciliatus.

patrios mores, quòd parùm sibi viderentur exculti, tanquam agrestes & inconditos, petita à finitimis urbanitate mutavit: spretoq; Danico ritu Germanicum æmulatus est. Nam & cultum Saxonicum sumpsit, & ne eo invidiosius uteretur, militum studia ad similem vestis usum adduxit, rustici moris tædio, comptioris famulitii grege palatium instruens. Quinetiam epulandi rusticitate depulsa, externas mensis comitates adscivit, comessationumq; ritus cultiore ministerio gerendos instituit. Nec solùm cultum novavit, sed etiam edendi bibendiq; facetias tradidit. Idem studii in novanda clientela, asciscendisq; satellitibus gessit. Honores quippe nobilibus demptos, histrionibus deferebat: magnisq; & illustribus viris à latere suo sepositis, in eorum locum turpium & effœminatorum familiam subrogabat, ut abjectu majorum, minorumq; provectu, prorsus eximias potentiæ suæ vires ostenderet, ditatiq; fortunam suam beneficio Regis, non generis imputarent. Nec insolentiæ ejus avaritia defuit. Siquidem lucrosa sibi illorum fata, quorum bona auxisset, constituit, pupillorumque, parentibus emortuis, expilator evasit. Neque nefas duxit eorum liberos egestati subjicere, quorum operâ regni opes ipse susceperit. Ipsos quoq; milites prius à se locupletatos, ad vilem paupertatis statum beneficii sui pœnitentia adductus rejecit. Quinetiam ingentis clientelæ voracitate compulsus, provincialia ministeria, impensasq; ab agrestibus arctiùs exigere cœpit. Itaque dum militum luxui consulit, plebis favorem amittit. Præterea controversiarum jura eatenus sacramenti religione subnixa, ad palæstras & palmas athleticas relegavit, judiciumq; rationis speculationi debitum, in sola corporum exercitatione constituit. Et ne quid fastui deesset, in communibus suggestis concionari fastigio suo indignum ducebat. Quam ob rem æqua vulgarium alloquia contemnendo, editioribus locis occupatis, suppositæ plebi supernè jus dicere consuevit. Crebræ quoque ei cum Lundensi pontifice simultates, majore fructu quàm jactura fuere.

Ea tempestate Carolo Hallandiæ præside provinciam egresso, conjugem ejus, sororemq; viduam Sverconis filius Joannes, excellentis earum pulchritudinis opinione corruptus, ad libidinis commercium raptas in Svetiam usque devexit. Quibus tam contumeliosè usus proditur, ut eas in stupri vices noctibus evocaret alternis, ingenuæ pudicitiæ fœminas, obscœnissima fœditate proculcans: neque aut hujus matronalem torum, aut illius cœlibem castimoniam, quò minùs voluptatum suarum ignibus indulgeret, reveritus. Ad ultimum patre & populo tantæ temeritatis facinus execrante, utramque remisit. Quod flagitium Sveno perinde ac commune probrum in omne Sveonum Regnum ulcisci statuit, publicum ruborem communibus armis submovendum existimans. Sed nuptiarum apparatu præventus, quippè Saxonum satrapæ Conradi filiam nuper desponsam uxorem ducturus erat, propior privatæ copulæ, quàm publicæ vindictæ militiam retentabat. Per hanc Svenonem in peregrinos ritus adductum falsa plebis opinio referebat, ejusq; super consvetudinum novitate consilium accusabat.

Per eadem tempora Nicolaus urbis Romæ Cardinalis Britannicum permensus Oceanum, Norvagiam Lundensium adhuc ditioni parentem, immunitate concessa, Maximi Pontificatus titulis insignivit. Quod in Svetia quoque legationis potestate peragere cupiens, Sveonibus & Gothis de urbe, & persona tanto muneri idonea concordare nequeuntibus, certamini decus negavit, rudemque adhuc religionis barbariem summo sacrorum honore dignatus non est. Verùm inspecto temporis habitu, cùm per Oceanum reverti hibernæ navigationis metu in periculis duceret, Daniam reditui suo percommodam arbitratus, offensam ejus ex Norvagiæ promotione contractam beneficii delinimento sedare constituit. Eskillum igitur

SVENO III. CANVTVS V.

Reconciliatio.

mandatis aggressus, plus novæ dignitatis, quàm veteris amiserit, recepturum promittit, definiens se ereptæ Norvagiæ damna, Svetici primatus munere pensaturum. Rapuit promissum Eskillus cupideque legati copiam flagitat. Qui veniens apud ipsum futurum Svetici sacerdotii insigne deposuit, dandum ei, in quem concors Sveonum Gothorúmque suffragium convenisset. Statuit quoque, ut quicunque Maximi Sveonum Pontifices creandi essent, pallio à curia dato, per Lundensem insignirentur Antistitem, eamque sedem perpetuò venerarentur obsequio. In hoc privilegio dato confirmationem à curia adsciscendam promittit: quod effectu perfacile fuit. Siquidem Romam reversus, decedente Eugenio, Maximus Pontifex subrogatus est, peregitque publicæ religionis præsul, quod privatæ legationis minister annuerat. Qui mos usurpatione posterorum firmatus, sub hoc usque tempus, antiqui tenoris observatione perfruitur. His peractis Nicolaus nondum Dania egressus, Svenonem Svetica meditabundum bella, Romana industriâ à proposito revocare conatus, locorum difficilium, inopis regni, infructuosæ victoriæ habitum prætendebat. Siquidem ejus militiæ negotium ingens, fructus exiguos fore, priusq; ei eum vastis & immanibus scopulis, quàm cum hoste certandum. Quo victo nihil præter ignobilem prædam, & sordida spolia victoribus occupandum. Postremò eum stolidam Regis perseverantiam consilii sui sapientiâ superare nequiret, inertiam ejus facetissimè cavillatus est. Nam araneam eum æmulari dicebat, quæ telarum figmentis cum discrimine vitæ, & viscerum suorum egestione confertis, quid nisi scarabeos putres & vilia prenderet animalia? Cujus exempli evidentia araneæ Regem, militiam telæ, victoriam venatui conferebat. Ita avidum ducem, exiguæ rei cupiditate seipsum viribus exinanientem, inutili bello delectari monstrabat. Cujus Sveno dignitatem potiùs quàm monitum veneratus, abeuntemque eum ad regni fines usq; commeatibus prosecutus, destinati olim belli studium animo revocavit: quippe quem magis potiendæ Sveciæ cupido, quàm aut injuriæ dolor, aut pudoris irritamentum accenderat. Maximam siquidem invadendæ ejus opportunitatem, tum ob senium imbelliamq; Sverconis, tum ob factiones inter eundem & plebem recenter ortas (nam Joannem agrestes concionantem occiderant) arbitrabatur. Spe quoq; tam rata victoriam complectebatur, ut ante militiæ exordium inter milites suos Sveticarum jura provinciarum, tanquam belli præmia partiretur. Duo quoque ex proceribus ejus ad opinionem unius Sveticæ virginis libidinis æmulatione correpti, magnis inter se jurgiis dissidere cœperunt. Cujus nuptias Rex in beneficio suo reponere par æstimans, capta Svetia fortiori connubium pollicetur. Quo promisso libidinis æmulis magnum virtutis certamen ingessit. Tanta apud Danos fruendæ Svetiæ fiducia fuit. Interea Sverco belli metu crebras ad eum de pace legationes direxit; sed nullis conditionibus ad eam impetrandam assurgere valuit. Igitur frustra fatigari se videns, non se prælio offerre, non arma, non expeditionem parare, sed ignotos locorum recessus quærere, summamq; belli Sveonibus credere. Ut autem Sveno difficillimorum itinerum evitaret anfractus, instrumentum belli hyemis expectatione suspendit, ab astrictis glacie paludibus profectionis compendium petiturus. Hyberni itaque temporis beneficium nactus, expeditiora legit itinera, rapinisq; & incendio Finniam prædabundus aggreditur. Occurrunt indigenæ supplices, patriam seq; dedentes: nec sic se subjecisse contenti, etiam commeatibus præbitis, hospitalitatis eum obsequiis prosequuntur. Post hæc Werendiam intrat. Ubi ab incolis neq; Marte neq; deditione exceptus, omnia igne ferroq; pervadit, viris ac fœminis passim solitudinum inaccessa petentibus. Sed & præaltæ nivium moles totis fermè campis incesserant, frigorisq; tanta vis erat, ut uberibus admoti infantes, algore

hebe-

SVENO III. CANVTVS V.

hebetatis membris inter ipsa lactis alimenta decederent, matresq; simili fato propinquæ, extincta pignora moribundis complexibus attrectarent. Dani quoque eâdem aëris inclementiâ afflicti, non in castris noctes exigere, non militares excubias observare, pars foco sibi, pars tecto consulere, aëris non armorum sævitiam in metu reponere, cuncti plus cœlum quàm hostem cavere. Werendenses autem, quoad Regis gratiam paciscerentur, iter intercipere cupientes, cæsis nemoribus, truncarum arborum coagmentis, faucium, quas permeaturus esset, angusta præcludunt. Tantis siquidem circumjacentium rupium anfractibus claudebantur, ut absque ingenti dispendio à latere præteriri nequirent. Quorum ausu Rex inter cœnitandum accepto, moræ omnis impatiens, discussis mensis, eqvum involat, militibusq; adesse jussis, ad rupem concitus fertur, indigne ferens cœptorum suorum cursum vilibus agrestium obstaculis retardari. Rogatus à Nicolao quodam iræ parcere, incertamque admodum rem curiosius explorare, interpellanti se, uxoratum quemque timidissimum esse respondit, ad ejus nuptias alludens, qui ductâ conjuge, postridiè militiam ingressus fuerat. Ille ob contumeliosam monitorum suorum repulsam ira percitus, facturum se brevi, quod Sveno non audeat, subintexuit: exprobratamq; sibi ignominiam, invicem in eum rejecto meticulositatis opprobrio vindicavit. Quæ vox ab iracundia profecta, celerem ipsius obitum ominata est. Ubi ventum ad fauces, delapsi equis milites, quanquam tenui armatura essent, quod eis festinationis ardor periculorum contemptum ingesserat, arboream struem oppugnare cœperunt, indigenis, qui ad eam defendendam convenerant, ingenti pacem clamore poscentibus. Tunc Nicolaus acceptam à Rege contumeliam conspicuæ probitatis operibus demere cupidus, nè magis uxorius, quàm strenuus videretur, dum conserta truncorum robora, obstinato ad pericula gradu, superare conatur, ab agrestibus, è strue, tanquam ex muro, propugnantibus, caput hastâ trajectus opprimitur. Similis aliorum conatus saxis sudibusq; repellitur. Sveno propinquitate noctis, impetusq; præproperi pœnitentia revocatus, signo receptui dato, propè aggerem castra constituit, luce postera majore vi ac paratu prælium exeqvuturus. Verum hostibus noctu sibi diffugio consulentibus, manè vacuum propugnatoribus iter nullo negocio superavit. Wetondos deinde resistendi fiducia defectos, in fidem accepit. Igitur cum pleraque sibi ex voluntate respondere cognosceret, felicibus fortunæ experimentis evectus, in omnem se Svetiam effundere statuit. Sed nimietas frigoris equorumq; ex asperitate itinerum inopiaq; pabuli coörta debilitas, processum negabant. Tunc qui ex equitibus ad pedites redacti fuerant, commilitonum equos suis oneribus instravere, eosque præ se onustos agentes, ignaro Rege, domum dilabebantur. Qui tandem furtivum militiæ discessum expertus, clandestinam ejus elapsionem data revertendi licentia præcurrit, statimque compendiariâ ad Scaniam viâ cursum reflexit. Igitur Carolus cum Canuto fratre receptorum obsidum fiduciâ spem liberæ tutæque reversionis præsumens, cum Hallandiæ propemodum confiniis accessisset, à Finnensibus insidias hospitalitate tegentibus convivio exceptus, majorem noctis partem commessationibus extraxit. Temulentia gravis in horreum annona vacuum, pariter se & comites sobrietate exutos cubitum recepit. Quibus altiore somno spirantibus, Finnenses foris valuas obicibus obserantes, igni sparsere tectum. Jamque major ejus conflagraverat pars, priúsque ædes in cinerem propè collapsa fuerat, quàm pressos mero sensus vis ardoris expugnaret. Postremò propiore flammarum fervore correpti, dum nudi valvis erumpere gestiunt, forinsecus eas occlusas cognoscunt. Urgebat intus incendium, foris hostis vetabat egressum. Sed præsens pœna sequentis metum levabat, instantisque mali periculum fu-

SVENO III. CANVTVS V.

turo tristius ducebatur. Quo evenit ut Dani ferro quàm flammis opprimi præoptantes, validius connisi præjectis foribus claustra convellerent, utq; unum periculorum effugerent, in aliud ruere non dubitarent. Egregiæ indolis pueri, quos sibi in clientelam Carolus respectu propinquitatis adsciverat, absque ætatis miseratione sub Nyssæ amnis glaciem nudatis corporibus barbarorum ludibrio mersi; in eodem alveo fatum ac tumulum recepere. Ita paucorum agrestium fraude maximæ expeditionis labor exinanitus est.

Interjecto tempore, plebs Scanica à principibus diffidens, concione lecta in Arnam vallem armata successit. Quoties enim in ea provincia intolerabilia vulgi onera ducebantur, publica vi injuriis occurrebatur. Adeò eum intolerabilis plebis servitus ducitur, publicis armis libertas expetitur. Veritus ergò Rex, nè is tumultus ad graviores regni motus progrederetur, coërcendi ejus gratia ad Scaniam è Sialandia trajiciens, militaris manus fiducia agrestium concionem accessit. Inermis ipse equitibus utebatur armatis,ut vim metuere potius quàm struere videretur. Cedente de industria vulgo, coronam ingressus multis & gravibus querimoniis exceptus est: sed obstrepente multitudinis clamore, defensionis potestatem dicendivè copiam impetrare nequivit: flagitandi silentii gratia dextram vulgo obtendens crebros lapidum jactus excepit. Adeò consternationis furor in contemptum majestatis exarserat. Tunc Toko matre Sygne ortus, vir natu & facundia juxtà nobilis, primaque Regis amicitia præditus, in medium vulgi se proripit, obtentaque omnium taciturnitate, imperitum concionis fragorem doctæ vocis autoritate compressit: ita suam temperans actionem, ut & præfectorum partes dissimulanter protegeret, & manifestum patrocinium impertiret. Reversis ad propria agrestibus, Rex tantæ contumeliæ deformitatem summa indignationis molestia prosecutus, complures Scaniæ vicos exussit, eamq; fermè totam perinde ac majestatis ream, rapinæ subjecit. Ipsos consternationis autores spiritu, vel bonis privavit; factiosos paupertate aut morte mulctandos judicans. Nec Tokonem, cujus salutari eloquio usus fuerat, tametsi linguæ ejus beneficio vulgi iram vitasset, mulctæ expertem reliquit, plebem adversum se occulto ejus consilio concitatam affirmans. Ita sævissimis iracundiæ furiis provocatus, odia ac familiaritates juxtà pensabat. Ea Svenonis irruptio Canuto novandarum rerum spem fiduciamq; restituit. Sed hunc ausum præcipuè Svenonis ac Waldemari concordia castigabat. Nam quantum Regis odium, tantam ducis apud omnes gratiam intuebatur, alteriusq; flagitia, alterius virtute redimi denotabat. Arbitri quoque Canuti prius sodalem Regi quàm otium eripiendum rati, ejus cum Waldemaro concordiam connubii affinitate componendam duxerunt. Cujus efficiendi gratia uterinam Canuti sororem Sophiam, apud Waldemarum eximia pulchritudinis laude de industria prosequebantur. Sed Waldemarus, quò minus ad hanc copulam intenderet, inopiam virginis obstare dicebat, quòd patre Ruteno procreata, nullorum in Dania bonorum hæres existeret. Quanquam enim svasoribus tacitè pareret, plus se tamen paupertatem puellæ fugere, quàm speciem admirari fingebat. Igitur à Canuto totius patrimonii sui parte tertia sponsalium loco promissa, puellam despondet, eamq; matronæ cuidam Botildæ adusq; maturam toro ætatem educandam committit. Quam ob rem neglectum sangvinis vinculum, ac diu funestis odiis laceratum, tanta animorum integritate refectum est, ut nulla veterum inimicitiarum macula, quas vel ipsi vel eorum parentes gessissent, novæ societatis habitum infuscaret. Quorum amicitia quo invicem purior, hoc Regi suspectior extitit. Sed eos & tacitè cavit, & palàm offendere metuit, quod maximam à se virium partem eum Waldemaro migrasse cognosceret, cujus fortunæ suam incumbere non dubitasset. Itaq; licet am-

borum

borum fidem notaret, suspicionem tamen, nè odium proderet, obscuravit. Illi regiæ dissimulationis haud inscii, accepta commeandi licentiâ, quasi bona sua apud Svetiam invisitaturi, Regem ejus Sverconem accedunt. Re autem verà Canuto Sverconis filiæ postulandæ negotium fuit. Quorum præsentiam Svereo tanta affectione amplexatus est, ut præteritis liberis, futuræ affinitatis spe hæredes eos nuncupare proponeret. Quod votum ei sive filiorum inertia, sive excellentis proci nobilitas inseminabat. Reversi itaque hoc invisiores Regi, quò hosti concordiâ junctiores fuere. Canuto deinde in Jutiam digresso, Waldemaro verò Ringstadium invisente, Sveno post eum contentius pergit, conventumq; diu perfidiæ & proditionis probris everberat. Neganti, confictas à se literas tradit tanquam ab amicis porrectas, sed titulo de industria vacantes, quæ ejus ac Canuti initam cum Sverecone concordiam nunciarent. Quo commento Waldemarus, quanquam iræ parcissimus esset, suprà modum accensus, linguam nimio indignationis haustu repletam in contumeliam arguentis effundere non dubitavit: perfidiæ quoque in eum exprobratione rejecta, non jam redargutione, sed convitio agebat, egregios operum suorum labores nugaci mendaciorum objectu pensari vociferans. Adeoq; Regem responsi sui libertate promoverat, ut tentus ab eo esset, nisi milites operam suam in ejus captionem negassent, quorum favor impensius ipsum, quàm Regem, excoleret. Quàm injuriam postea apud Jutiam querimonia prosecutus, graves Regi inimicitias peperit. Inde cum Canuto magna totius Jutiæ classe in Sialandiam recessit, non quòd bellum Regi inferre proponeret, sed ut novis conditionibus tutiorem ejus circa se fidem efficeret. Quo apud Sundby maritimum vicum cum armatis obvio, diali colloquio de concordia actum. Compositâ pace, Rex concubiâ nocte Roskildiam revertit. SVENO III. CANVTVS V.

Interea Sclavorum expeditio ad Orientales Sialandiæ partes insuitatæ multitudinis classe nunciatur ingressa. Qui quoniam rus antè vastarent, cuncta prædæ vacua prætergressi, inopinatam aggredi Roskildiam statuunt. Igitur ne fumi indicio proderentur, incendio penitus abstinebant. Accedebat eorum audaciæ, quod ex speculatoribus otiosam urbem, Regemq; procul ex ea profectum acceperant. Quo nuntio instructi, intacto rure, eam contentius petebant. Ex quibus nonnulli pernicioribus equis suburbium propè liminaq; civitatis accesserant. Rex ipse dum nocturnam vigiliam sopore avidius redimit, sero paratu tanti discriminis nuncium excipiebat. Primus ex Danis Radulphus equestris militiæ apprimè peritus, promptioris equi beneficio in hostem occurrit. Sed cum solitarius esset, nunc evitando hostes, nunc persequendo, opem ab exercitio mutuatus est. Quoties inculta camporum offenderat, ob armaturæ molem ægrius fugam conficiebat. Nam Sclavos simili pondere vacuos liberior equorum pernicitas adjuvabat. Quo viso, plus viribus equi quàm velocitati confisus, cursum ad cultiores agros de industria dirigere cœpit. Igitur caballi, quibus vires parùm suppeterent, officiente stipulâ, præstantem robore equum imitari non poterant. Ita dum agilitatis equinæ certamen ad virium conamen transtulit, ab instantibus occupari nequivit. Quippe densior seges plus villium jumentorum, quàm robusti animalis cursum debilitavit. Interrogatus quis esset? mercatorem, respondit. Percontantibus, quasnam merces haberet? respondit, arma, quibus equos commutare soleret. Sed & eum quem insideret, hoc sibi mercimonio obvenisse subjunxit. Regem quoque Roskildiæ esse, rogatus asseruit. Illis eum necessarios suos allocuturum urbe nuper excessisse dicentibus, egressum quidem eum, sed reversum astruxit. Quod quia cum speculatorum affirmatione non conveniebat, in mendaciis duxerunt. Idcirco autem Radulphus circa Regis statum veris utendum putavit, quod si qua à se veraciter ederentur, contrario modo ho-

SVENO III. CANUTUS

ſtibus credidit exiſtimanda. Interea Regii equites, ut quiſque apparatu velox ac manu ſtrenuus erat, Radulpho admixti. in unam cohortem ſe receperant, incurſaturi ilicò hoſtem, ni Radulphus, intuitu paucitatis, auxilia ſociorum expectanda duxiſſet. Tantam eis victoriæ certitudinem aſſidua bellorum felicitas ſuggerebat. Contrà Sclavi revocatos à præda ſocios in aciem corrogant. Radulphus ubi primum excitati pulveris indicio Regem affore deprehendit, supervenientis auxilii fiduciâ prælium facit. Cedentibus Sclavis cum pedites necarentur; equites ſeorſum in globum contracti, priùs velut ex conſulto terga vertebant, mox imminentem à tergo Regem, equitum ejus paucitate conſpecta, converſi fugarunt. Quos Radulphus, intermiſsâ peditum ſtrage, cùm ſuis adortus, in veram & præcipitem fugam coëgit. Sed ab iiſdem longius inſectandis, quòd equis præſtarent, revocatus, admixta Regiâ cohorte, ferrum ad pedites retulit. Fugientibus tanta adhuc prædandi cupiditas inerat, ut occiſorum arietum corporibus pellem curſitando detraherent. Quantum in illorum pectoribus avaritiæ clauſum putemus, qui inter extrema pericula; abjectis armis, ignobilem prædam & vilia fugæ impedimenta, quò melius ſibi conſulerent, deſerere paſſi non ſunt? Pauciſſimi ex eis in litus elapſi, per lubricum pelagi nando navigia petiverunt. Nonnulli fuga cupidius initâ, cæco metu undas aggreſſi, paſſim exanimati ſunt, præcipitato in mare ſpiritu; quem ab hoſte ſervare ſtuduerant. Interea Sclavorum equites velut ex abdito provolantes, victoriam Regi è manibus per inſidias eripere conabantur. Igitur Dani, dum ad finem pugnæ perventum autumant, prælium iterant. Quorum virtute victi Sclavi, fugâ avidius ſumptâ; adeò ſalutem ſuam ferro ſubtrahere geſtiebant, ut per maritimæ rupis ardua, ſemet cum equis, effœminato pavore, præcipitantes, vitam finirent, & inter ſcopulos ſpiritum deformi corporum ruinâ deponerent, quem audacter in acie profundere dubitaſſent. Abducendis igitur navigiis ob ingentem nautarũ ſtragem, ægrè remigia ſuppetebant.

Iiſdem temporibus, effuſis piraticæ habenis, à Wandalicis finibus Eidoram uſque, omnes per Orientem vici incolis vidui, ruraq; culturæ expertia jacuêre. Sialandia ab ortu & meridie, marcida ſitus vaſtitate torpebat. Siquidem agreſtium inops patriæ loco prædonibus fuit. Fioniæ nihil reſiduum præter paucos incolas piratica fecerat. Falſtria ſpacio quàm virtute contractior, incolarum fortitudine parvitatis damna penſabat. Quippe tributarii ignara jugi, aut pacto hoſtem, aut viribus ſubmovebat. Ac Lalandia, tametſi Falſtriæ granditate præſtaret, pacem tamen penſione petebat. Cætera vaſtitas occupârat. Itaq; non armis, non urbibus confiſum, anfractus æquorum, quò minus piratas admitterent, prælongis palis ac ſudibus obſtruebantur. Advertens igitur Rex nutantes patriæ res, & jam penè collapſas, ſe propriis viribus à piratica vindicare nequire, Henrici Ducis, cujus inſignes ea tempeſtate vires fuêre, adverſum Sclavos opem pecuniis promerendam putavit. Cui mille quingentas argenti libras mercedis nomine pollicitus, publicâ collatione ſummam explevit. At Henricus, cujus venalis magis quàm utilis amicitia eſſet, pecuniam aſſecutus, vel quia noluit, vel quia nequivit, parùm ſtabiliter in promiſſo ſe geſſit. Ita Rex non accepta pace, dum patriæ rebus conſulere quærit, miſeriam ejus dedecore cumulavit. Quæ res adverſum eum popularium iram acriùs diſtrinxit, deforme ducentium pacem cenſu non armis exquiri, communemq; patriam Regis vitio eſſe deceptam.

Igitur Sveno deſperatis malorum remediis, à piraticis periculis propulſandis ad cives uſque cavendos curam retorſit. Renovatisq; ſuſpicionibus, Waldemarum occupare animum intendit, tanquam altero ſibi onuſtorum ſublato, facilius reliqvum aggreſſurus. Quod inſidiis quàm bello commodius gerendum ratus, perinde ac conjugis dotem exquiſiturus, ad

ſocerum

SVENO III. CANUTUS V.

socerum iter instaurat, interque delectos comites Waldemarum profectionis sequacem adsciscit: quia domi eum tutò relicturus non videbatur, in carcerem Conrado servandum tradere cupiens. Quem dolum Waldemarus amicorum sibi complurium literis indicatum, venienti Slesvicum Regi, memoratis, quæ pro eo fideliter ac strennuè gesserat, cum exprobratione perfidiæ palàm objecit. Neganti in eum à se crudeliter esse consultum, susceptos apices abscissis indicum vocabulis ostendit. Meminisse deinde monet, ut præcipuam ei bellicosorum manum conciliaverit, ut corpore adverso diras pro eo plagas acceperit, ut secum majorem semper victoriæ partem traxerit, egregiisque meritis suis gratiæ loco dolum ac fallaciam erogari conqueritur. Comitatum nihilominus pollicetur, præfatus scitурum eum peractâ fraude, nequitiam sibi non astum effectui fuisse. Contrà Sveno suspicionem levare summa dissimulatione tentabat. Neque enim ad deponendam perfidiam, tantæ fidei meritis adduci poterat. Irrevocabilis itaque propositi pertinaciâ Stadium advectus, à præsule Bremorum Hartvico domo suscipitur. A quo cum ulterioris viæ ducem exposceret, non impetrato, Waldemarum, quem ei perfamiliarem sciebat, preces iterare compellit. Quo Pontifex clàm vocato Regii consilii commentum aperit, confessus se de industria negare, quod ei perniciosum adverteret. Ut autem Regi satisfacere videretur, dissimulata potestate, ductum ab Henrico, quòd potentia ac dignitate præstaret, commonet expetendum, verùm has preces suo Svenonisque, & Waldemari nuncio committendas. Quibus Henricus auditis, eum & Regis dolum calleret, & Waldemaro consulere vellet, quòd à socero commodius accipere posset, frustra Svenonem à se flagitare respondit. Abductum deindè Waldemari legatum, quàm noxia mittenti precetur, edocet, ipsumq; ni redeat, apud Conradum extrema passurum denunciat. Igitur Svenonis nuncius, collegarum utroque dimisso, Conradum accedens, nunciat suspectos Regem habere propinquos, quos pridem inimicitias exercentes, connubii recentis affinitas concordes effecerit. E quibus unum ei fraudulenter accitum in comitatum cessisse, quem apud ipsum novarum rerum metu, vinctum haberi cupiat. Præterea procedendi gratia, profectionis ei debere præstari ductorem. Quærente Conrado, quo pacto Regem æmulus comitaretur, fidem ejus secutum asseruit. Tunc Conradus Svenonis consilium execratus, dedecere senem se, inquit, quod juvenis fugisset, admittere. Nempe deforme vetulo esse, de integritatis duce perfidiæ fautorem evadere, notamque quàm eatenus caverit, sub ultimum tempus sibi consciscere. Malle igitur se generum, filiamque eum nepote ex eâ suscepto cruci suffixos videre, quàm fidei & synceritatis opinionem tot annis servatam, extremæ ætatis infamiâ corrumpere, alienæque fraudis propositum impiissimi favoris prosequi nutrimento. Tùm demum affuturum se, subsidiaque laturum, si gener, omissâ fraude, palàm, quos metuat, impetat. Ad hujus vocis nuncium, Sveno rubore perfusus, ulterioris viæ tutatore negato, in regnum revertit.

Brevi morarum processu, Canuto & Waldemaro Wibergi moram habentibus, occulto trajectu in Fioniam è Sialandia accessit, confisus inopinatos prendi posse. Detecto dolo mandat utrique, allocutum se eos, non occupatum venisse: suspiciones deponant, quas falsò conceperint. Illi indiciis dolum præcurrentibus, ejus de se propositum speculati, nihilq; jam bonæ spei ex Regis promissu capientes, Jutorum suffragiis, Regium sibi nomen consciscunt. Tunc Rex apud Othenas (nam eò fortè loci diverterat) contractis in regiam militibus, nunc singulos, nunc universos arctiùs percontari cœpit, qua fide præsens bellum ingredi vellent. Respondentibus, alacriter; non contentus simplicitate promissi, sacramento fidem efflagitat. Illatis sacris, Suno, sive vetustâ Waldemari charitate, sive privato injuriarum dolore permotus,

LXXIV. *VValdemarus cum Canuto.*

motus, regiâ solus excedit. Emissi, qui eum revocarent, causam tam subitæ egressionis efflagitant. Rogatus, regredi ob paternæ villæ ereptionem conqueritur. Rex restitutionem promittit. Suno, seram hanc justitiam inquiens, in adversis usurum se negat, quo in prosperis fraudatus fuerit. Quam ob rem potioris partis amplexu solitariam transitionem non veritus, ab injurioso sibi Rege salutari consilio descivit. Itaque justum defectionis titulum secutus, Waldemarum avitæ paternæq; familiaritatis respectu transfugio petivit. Cumq; Sveno roboratâ suorum fide in Sialandiam rediisset, consequenter ab æmulis Jutorum classem mutuatis, impetitur. Qui tunc fortè Roskildiæ situs, Eskillum sæpe dictum Antistitem, præsidiaq; Scanorum accersit. Quibus præsentatis, Petrum, cui pater Thorstanus erat, omnium consiliorum suorum arbitrum, qualiter rebus consulendum esset, interrogat. Is, consultantem olim Regem qualiter tutò regnare posset, jussisse fertur, ut aut equestrem plebejumq; ordinem, quò se tutius adversum æmulos gereret, beneficiis impensioribus coleret, aut ab iis saltem ad propinquos placendi studium transferret, eosque, solâ contentus specie, re verà Reges existere pateretur. Si neutrum egisset, haud dubium, quin brevem regni usum habiturus esset, edocuit. Rex verò neque salubritatem consilii, neque sapientiam responsi debitâ animi sententiâ prosecutus, utilissimos monitus deliramentorum loco habuit. Enimvero obfusum iracundia animum, salutaris æstimatio subire nequivit. Concepti itaque furoris impatiens, quoad unum sibi scutum suppeteret, id se Petro oppositurum juravit. Tum Petrus, meum semper, inquit, pro te clypeum gessi, sed vereor nè citò cunctis scutorum tuorum copiis opus habiturus sis. Quod Rex avarè dictum existimans, percontatur num adhuc satur esset. Respondit saturum se, sed vereri ne satietatem parùm salubris digeries sequeretur. Tunc quoque, quid facto opus esset, rogatus; in Scaniam migrandum edocet: tutiores illic vires, in Sialandia pauciores amicos quàm hostes esse. Præterea Jutos haud facilè insecuturos; forensis adhuc pugnæ memoria trepidos. Sin autem in Scaniam prævenerint; gentis adversum eum auxilia contracturos: quàm si petere supersedisset, ad æmulos defecturam non dubitaret. Quem Sveno secus æstimaturum inquit, nisi Waldemarum; cujus concubinarii filii pædagogum ageret, penatibus suis parsurum speraret. Aliorum vero bonis, si patriam hosti cessissent; nullum peculiaris amicitiæ beneficium præsidio futurum. Ita alieno consilio spreto, proprium amplexatus, Roskildiæ hostem opperiri constituit. Rarescentibus alimentis, regios vicos complures comparandi sumptus gratia venditabat. Tandem multi ruris absumpto precio; cum exercitum nimiis impensis onerosum dimissurus videretur, Eskillus defectionem providens; artem excogitavit, qua periculum ad fructum converteret. Primùm enim ampla defectionis præmia ab adversariis occultè paciscitur. Mox cum conterraneis Regem accedens, alimentorum inopiam queritur: dimittat precatur, quos pascere nequeat: præsertim pietatis ac necessitudinis jura violaturos; si in cives ac propinquos ex adverso contractos pugnatum issent. His dictis tanquam defensionis ratione reddita, cum cohorte Scanica regiâ excedit, subjungente Svenone, dignum eum, qui defectionis pœnas capite lueret. Sed hunc Regis furorem sanior arbitrorum sententia propulit; imminentis belli auspicia scelere, & sacrilegio prohibentium esse sumenda. Jamq; Rex majore exercitus parte delapsâ, fugam meditans; cum reliqviis copiarum Falstriam versus contentiùs pergit; ignorantibus etiam arbitris, quo proposito tàm remotas ab urbe partes accederet. Quem ubi de fuga cogitare compertum milites habuêre, nè sine prælio vinceretur, orantes, victoriam, si redeat, spondent. Præterea scire jubent, eos sibi milites esse, qui crebrò parvâ manu ingentes hostium copias superaverint, neque paucitatem vereri debe-

SVENO III. CANVTVS V. VVALDEMARUS I.

debere, quàm toties in suis victricem aspexerit. Quinetiam ultimi dedecoris esse, fortunam suam antè fugæ quàm bello permittere, eosque, qui vinci possent, ultrò victores efficere, alieno metu quàm suis viribus fortiores. Monent deindè, nè ex strenuo Rege timidus militum desertor evadat, nè unius fugæ dedecore tot victorias suas maculare sustineat. Cujus perseverantiam à proposito reflectere nequeuntes, amaris eum conviciis insequuntur. Nec deformitatem ei peregrinationis exprobrasse contenti, etiam contumeliæ damnationem junxerunt. Deinde mutua semet adhortatione firmantes, bello hostibus occurrere statuunt. Fore enim ut eorum multitudo passim ac dissolutè instandi cupiditate procurrens, sparsum militiæ genus sequendo, facilè à paucis intercipi posset. Præterea arma sibi & equos suppetere, nihilq; tot viris in unius meticulosi ducis absentia nocuisse fortunam. Ita sibi fortitudinis robur ingenerantes, regii dedecoris notam militari spiritu redimere gestiebant. Diu itaq; exspectato hoste, nec viso, Petrus solvendum agmen, salutiq; consulendum admonuit, perquam stultum affirmans prælium absque duce capessi. Quippe Juti Svenonem de industria cessisse rati, insidiarum metu tardiùs incedendum duxerunt. Tunc Sialandenses, quòd indigenæ essent, cæteros commilitionum ductu ac commeatibus prosequebantur, nec cuiquam ex tanto grege perniciosus ad patriam reditus extitit. Sed eorum postmodum plerisq; paci transitio fuit. Nam & fides Regibus data, & amicitia pariter obsequio quæsita. Vulf & Thorbiornus spectatæ in Regem fidei, cum hoc veniæ genus in probris ducerent, domi suæ comprehensi, Sverconiq; Regi in custodiam traditi, exilio capita quàm hosti dedere maluerunt. Horum siquidem excellentis constantiæ animus, plus gloriæ in vinculis, quàm libertatis in defectione constituit. At Sveno continuato apud socerum exilio triennium emensus, ipso defuncto, Saxonum Satrapæ Henrico datis vadibus pecuniam pollicetur ingentem, si regno per eum restitui posset. Pactus præmium Dux, cum ad aggerem, quam Danorum structuram appellant, summis viribus pervenisset, transitu per eum, qui portæ præerat, pecunia corruptum, obtento, obsidione censum à Slesvicensibus extudit. Tunc Hartvicus Bremorum Pontifex, qui & ipse post Henricum expeditionis autor extiterat, meruisse eum, inquit, qui portam patefecerit, cum pecunia simul, quàm pactus esset, suspendi, quatenus ad horrorem consimilis facti in eodem laqueo proditor, & proditionis præmium conspicerentur. Illic Sveno peregrinam classem prædatus, direptas Rutenorum merces stipendii loco militibus erogavit. Quo facto non solum advenarum in posterum frequentiam deturbavit, sed etiam splendidam mercimoniis urbem ad tenuem angustumq; vicum redegit. Saxones desertum ab Incolis rus nullo resistente permensi, hoc longius, quo licentiùs, ruebant. Nam australes Juti paucitatis suæ metu, in Septentrionalem partem, quæ multitudine præstabat, elapsi, sub specie fugæ bellum parabant. Et qui prius auxilia Svenoni spoponderant, alienorum viribus succincto succursum negabant, ne peregrinam manum adversùm patriam juvisse viderentur.

Libri XIV. Sectio Secunda.

Eâdem ferè tempestate Sverconem Regem, servus, qui cubiculo ejus præerat, noctu dormientem occiderat. Quod scelus divinitas haud segnius quàm justius ulta est. Nam parvo post tempore, Magnus, qui, occultâ regnandi cupiditate, servo peragendi facinoris autor extiterat, in eo conflictu, quo filium Sverconis Carolum, quem patre spoliaverat, regno etiam exuere gestiebat, sceleratæ machinationis pœnas morte persolvit. Ea res Canutum, solandæ matris gratiâ, Svetiæ superiora petere coëgit. Interea Waldemarus apud Sialandiam Theutonici motus opinione suscepta, ad Jutiam concitus tendit, remisso coævo atque collacteo suo Absalone, qui revertentis à Svetia Canuti post se maturaret adventum. Tantùm autem

ejus apud Jutos præsentia valuit,ut & fortibus fiduciam afferret, & ignavia torpentes ad bellum pro patria suscipiendum erigeret. Idem Henricum, nobilem inter Saxones virum, cum quo jampridem affinitatem, datâ ei in matrimonium cognatâ,junxerat, per internuncios occultius obsecrat,uti veteris amicitiæ causa ad procedendum socios incitet, ducisq; reditum modis omnibus interpellet, brevi se cum exercitu superventurum denuncians. Tantam illi fiduciam & numerus militum, & alacritas dabat. Hujus tumultus nuncio Canutus è Svetia revocatus, cum delectis Sialandiam intrat, extemplo Jutiam petiturus. Sed cum coortæ tempestatis magnitudine transitu prohiberetur, afflicti morâ milites, Waldemarum pacem cum hostibus pepigisse, idq; se per agrestium quendam recenti nuncio cognovisse fingebant. Hoc famæ commento Canutus audito, ingrati animi labem exprobrat parùm honestum de eo sermonem habentibus, qui suum communi periculo caput objecerit: hortaturq; si dignis eum laudibus prosequi nolint, saltem linguas ab indigna ipsius obtrectatione cohibeant. Hesbernus solus, Skialmonis Candidi ex filio nepos, idemq; Waldemaro ob pueritiæ & educationis societatem percharus,transfretare se velle dixit,quæ apud Jutiam gererentur, Canuto renuntiaturum. Igitur ut strenuam, ita periculosam navigationem feliciter emensus, & quasi cum ipsa rerum natura luctatus, sævientium elementorum rabiem incredibili remorum certamine superavit. Nuntiatur interea Saxonibus totius Jutiæ vires ad Waldemarum coisse, tantaq; hostes manu esse, ut sine periculo & clade excipi nequeant. Hac Dux famâ attonitus, Henricum, quem apud Waldemarum affinitatis jure magnæ familiaritatis locum habere noverat, ubinam regulus ejus degeret,simulato joco perquirere institit. Quo latebras eum ac solitudines circumspicere respondente, Dux eludi se sentiens, à ficta & ludicra ad seriam & sollicitam interrogationem convertitur. Repugnantem illum, commissaq; tegere perseverantem, per debitam Romano Imperio fidem orat obtestaturque, ut quæ ab hoste parari sciat, indicio præcurrat; neque quod civibus perniciosum advertat, silentio contegat. Hac Henricus adjuratione permotus,verum esse quod rumor docuisset, asseruit. Bellum siquidem præ manibus esse, quale prius experti non fuerint, superstitesq; recordationem ejus perpetuo narratu prosecuturos. Formidolosa cunctis Henrici affirmatio fuit. Idem, an hostes exspectandi essent, consultus, omnium animos ad prælium virili exhortatione provexit. Ita fidem suam inter amici preces & ducis imperium partitus, ut nec hujus mandatum negligeret, nec illius salutem silentio falleret. Quam sententiam publico metu refutante, cupidus reversionis exercitus, occasionem à tempore mutuatus est. Ne enim ob piscium raritatem, Veris, quod imminebat, statum, solenneq; jejunium solveret, remeandi sibi necessitatem imposuit: omnique simulatione competentium alimentorum causabatur inopiam, ignaviæ studium religionis nomine colorando. Quod quidem in eorum abscessu luce clarius fuit. Iter enim quod semestri spacio venientes confecerant, triduo remensi sunt, multa pòst se onera multaq; impedimenta, nimiâ festinationis cupidine, relinquentes. Tunc reversus Hesbernus Canuti exspectationem summis ambiguitatis curis implicitam, certò rerum nuntio absolvit. Parvo pòst tempore, vi Sclavicâ, tanta apud Fioniam clades incidit, ut si secundam huic similem accepisset, cultu vacua mansisset, resq; ejus non afflictæ modo, verùm etiam perditæ fuissent. At Sveno non contentus semel Saxonibus supplicasse, iterato ad Henricum decurrit, perq; Sclavos ejus ditioni parentes in patriam se pervehi laborabat. Quorum classe translatus in Fioniam, lætis civibus, ad urbem Othenas se contulit, salutem suam adversum innumeros paucorum præsidio defensurus. Sed & pax immunitasq; per Sclavos ejus fautoribus promissa. Igitur sive impetrandæ pacis,

sive amplectendæ majestatis intuitu, tanta tuendi colendiq; ejus apud insulanos cura flagravit; ut passim ad ipsius præsidium virorum fœminarumq; turba concurreret, egregium reputantium, adversum eos, qui rerum summa potirentur, infractam Regis reparare fortunam. Ad hanc labefactandam cum Canuto Waldemarus, adversum Fioniam, terra marique, cæteras regni copias contraxere. Quarum multitudine facile Fioniensium paucitatem oppressissent, nisi Waldemarus, miseratione reliquiarum, afflictis insulæ rebus parcendum putasset; ne post novæ cladis calamitatem populi residuum exhauriendo, plus patriæ quàm hosti nocuisse videretur. Itaque æmulum cum pernicie tolerare, quàm debile patriæ membrum quassare, satius ratus, expeditionem ad consilium transtulit. Nam autore eo res in colloquium versæ, condictumq; ut Sveno cum adscripta sibi clientela Lalandiam concederet, ibique propemodum solitarius degeret, quoad inter ipsum & duces de pace plenius conveniret. Die postero Othenas lavandi gratia repetens, Canuto ob insidiarum metum balnea communicare non auso, à Svenone ejus amicitiam ambiente, elatis obviam sacris, religione processionis excipitur. In Albani deinde ædem ab ipso perducitur, arbitrorum nemine præter Absalonem admisso. Tum Sveno intra sacellum residens, sinistra mihi, inquit, jampridem, Waldemare, fortuna, consortium tuæ familiaritatis invidit, quanquam & animum bene de te semper gesserim, & à patris tui interfectore meus non solum ultionem exegerit, sed etiam suscepto adversum patruum bello, salutem tuam inter parricidales manus, sine cujusquam præsidio, constitutam, plenis pietatis armis ab exitio vendicaverit. Post quem Ericus Junior, ne parentis mei, cui diutius militaverat, cœptum excidere pateretur, ut regni, ita tui quoque curam arripuit. Tertius ego pueritiæ tuæ propugnator accessi. Nec meâ parcius, quàm priorum opera servatum te scito. Pro capite tuo nondum in ætatem producto, adversum hunc, cujus fidem nunc societatemq; exoscularis, arma suscepi. Quæ nisi felicius auspicatus fuissem, filio Magni immerens pœnas luisses. Qui nisi me tertium extimesceret; haudquaquam te secundum pateretur. Dum vivo, vitam tibi adversus ejus insidias prorogo. Extinctus ut meum, ita tuum quoq; diem finio. Igitur eo tutius ad opem tuam decurrerim, quo plus eam beneficio meo debere cognoverim. Et nunc charitatis tuæ fiducia, arbitrium te pacis in me faciendæ constituo. Contentus ero quâ mecunq; sorte donaveris, tantum apud exteros calamitatis perpessus, ut privatus aut egens intra patriæ fines degere, quàm exul denuò censeri malim. Arbitror quoque, ut cum singula justius æstimaveris, inter probra ductus sis, potius parentis tui interfectore quàm ultore procreatum, excolere. Hæc & similia replicantem Waldemarus interpellare non dubitans; frustra meam, inquit; Canutiq; concordiam cassare pergis, cum & ipse paternæ culpæ affinis non fuerit, & mihi in ejus expiationem olim justa persolverit. Quod autem ulterius tibi militare non tuli, non meæ levitatis, sed tuæ perfidiæ crimen reputa. Nonne olim me peregrinationis tuæ comitem in carcerem socero necandum tradere statuisti? At qui nisi pravitatem tuam ejus honestas vicisset, inter vincula moriturus abieram. Quoties meam; quoties Canuti salutem per insidias attentatam, fraudulentis consilii nisibus obruere voluisti? Qualiter autem pares ferre poteris, quos milites habere passus non es? Verum ne cum reprehensione propinquum avertere videar, res tuas adversum caput meum restaurare tentabo; plus miseratione fortunæ tuæ, quàm credulitate promissionis inductus. Quam humanitatem cum scelere & fallacia repensaveris, simplicitatem nostram artibus tuis circumventam ne existimes, sed potius fidem, pietatemque periculis locum dedisse. Tunc Sveno verbis in simulationem compositis perfide se acturum negare, syncera fide eorum amicitiam expetiturum promittere; præsertim cum

SVENO III. CANVTVS V. VVALDEMARUS I.

hæc

SVENO III. CANUTUS V. VVALDEMARUS I.

nec sibi nec liberis consulturus videatur. Eo enim se morbo esse, ut annum vix conficere queat. Præterea sine filiis esse, quibus regnum parare debeat. Quid igitur nisi culpam & ignominiam perfidiâ quæsiturum? Malle itaque quantumvis tristes fortunas excipere, quàm maximo famæ dehonestamento sceleratam sui memoriam per totum terrarum orbem disjicere, brevesq; regni fructus æterna famæ turpitudine comparare. Dimisso Waldemaro, Lalandiam ipse concessit: ubi paucitate satellitum non contentus, novos quotidiè stipatores adscivit, clientelæq; grandibus incrementis auctus, colloquii diem hoc tutior, quò fortior, opperiebatur, tanquam pacem cùm æmulis ex pari facturus. Tempore prænominato, Canutus & Waldemarus cum omni Danica nobilitate Lalandiam advehuntur. Tunc Waldemarus, quòd Svenonem familiarius frequentare solerer, cum paucis ad eum visitandum contendit, Canuto fidem perpetua suspicione damnante. Cum quo Sveno Canutum pariter adesse ratus, subornat ex suis qui jurgantium more rem in strepitum seditionemq; converterent, æmulosq; pariter ferro violarent. Quem ubi sine socio venire conspexit consilium revocavit, parùm proficuam alterius sine altero oppressionem existimans. Waldemarus cognitis insidiis, sed dissimulatis, multâ Svenonis adulatione vexatus, cum ab eo, die postero, ad familiare colloquium expeteretur, non aliter annuit, quàm ut uterq; solitarius adesset. Eo namq; corporis habitu erat, ut cum nemine viritim congredi dubitaret. Militibus itaque procul abesse jussis, invicem collocuti, proximo die concilium advocant. Tunc Sveno sive cognationis fiducia, sive tegendæ fraudis studio, Canuto consentiente, Waldemaro compositionis arbitrium tradit, probaturum se, quæcunq. per ipsum taxarentur, affirmans. Igitur Waldemarus ipsis sibiq; Regii nominis usurpatione decreta, trifariam totius regni orbem partitus, Jutiæ magnitudinem non minus incolarum multitudine, quàm spaciis abundantem, in unam portionem secrevit: in altera Sialandiam ac Fioniam: in tertia Scaniam cum attinentibus provinciis locavit. Cumq; penes ipsum ut partitionis, ita optionis quoque potestas existeret, primam sibi, secundam Svenoni indulsit: priorq; Jutiam ipse delegit. Tunc Sveno, cui post ipsum optio debebatur, ne medium inter æmulos locum acciperet, Scaniam poposcit. Ita minores insulæ duorum electione prætentæ, Canuto cessêre. Fides pacti sacramento componitur, ut religionis metu perfidia pelleretur. Deinde manus ad cœlum tenduntur, autor rerum in cautionem vocatur. Nec contenti concordiæ pignus humanis stabilire consiliis, Deum simul & pactionis præsidem, & temerationis ultorem efflagitant. Pontifices quoque censuræ suæ partibus interserris, iis, qui pactum rupissent, execrationis sententiam intentabant. Præterea condictum, delatores mutuò prodi debere, ne mendaciorum obscuritate synceritatis habitus corrumperetur, concordiæq; quassaretur integritas. His ita compositis, Canutus in Sialandiam, cujus jam possessionem adeptus fuerat, Waldemaro comitante, præcedit, Svenonem brevi subsecuturum hospitio suscipere cupiens. Quem postridiè Ringstadio susceptum expertus, dum in ejus occursum bonæ fidei studio pergeret, Ringstadicæ religionis prælatum cum Radulpho eqvite Theutonico obvium habuit, affirmantem, nunciatum fuisse, Svenonem cum armatorum multitudine venire. Hausit ergo cum suspicione cautelam, argumentoq; perfidiæ sumpto, concionem, quæ eo fortè die magnâ popularium frequentiâ gerebatur, declinato Svenone, petivit. Waldemarus verò, apud quem fides suspicioni præponderabat, pacti fiduciâ, Svenonem constantius quàm cautius petebat. Stabant milites Regis gregatim armati, Canutum & Waldemarum, dummodo pariter affuissent, necare jussi. Comperta alterius absentiâ, Sveno, revocatis satellitibus, multa venientem gratulatione prosequitur. Percunctantem illum, cur nullo discrimine im-

pendente

SVENO III. CANUTUS V. VVALDEMARUS I.

pendente comitibus uteretur armatis, quid rumoris acceperit, edocet. A quo compluribus perfidiæ probris laceratus, consilium propositumq; suum summa animi dissimulatione suppressit. Roskildiam deinde, Canuto, cui illic hospitalitatis jus erat, invitante, procedens, nocte per ludos & commessationem exactâ, diluculo Thorberni vicum, haud procul urbe situm, cum paucis petivit, perinde ac parvulæ filiæ, quæ illic educabatur, cernendæ charitate perductus. Ferunt tunc uxorem Thorberni dixisse, mirari se eum in hanc conditionis vilitatem adductum; ut quod totum gesserat, ejus tertia parte contentus habere sustineat. Quod dictum ab indignatione profectum; Svenoni ingens irritamentum facinoris fuit. Vespera appetente mittuntur à Canuto; qui cœnatum eum accerserent. Quos Thorbernus perquam jucundè excipiens, cum super Regis mora rogaretur, debilitatem capitis ex balnearum fumo & vapore contractam, tarditatis ejus causam astruxit. Sveno verò cum expectationis suæ excusationem afferre vellet, cum filià admodum parvula infantilibus blandimentis jocatum se dixit. Discors causæ redditio percontatoribus notabilis fuit. Quorum hortatu urbem repetens, inter consortes, quasi per ætatem honoratior; medio sedendi loco receptus est. Mensis post epulas amotis, cùm minutioribus poculis passim & varie discurrentibus convivii hilaritas augeretur, calculorum ludum poposcit, gloriatus se ejus apprimè peritum, quod exul hoc maximè jucunditatis genere delectari consveverit. Quod dictum jactantiæ simile, re vera acerba calamitatis recordatio fuit. Sed tabulato non suppetente, ne lusui quidem vacatum est. Inter cætera cantor Germanicus fugam Svenonis, exiliumq; cantilenâ complexus, varias ei contumelias formatis in carmen conviciis objectabat. Quem ob hoc acrius à convivis increpitum; Sveno dissimulatâ molestiâ fortunas suas liberius recinere jubet, perquàm libenter se post ærumnas; malorum meminisse confessus. Crepusculo appetente; illatisq; ex more luminibus; miles Svenonis Thetlevus, qui paulò antè convivio egressus fuerat, reversus in regiam, occasionem edendi facinoris oculis animoq; tacitus perlustrabat. Cumq; paulisper attonito stupentique similis constitisset; Canutus eum propassò in terram amiculo sedere sibi proximum jubet. Ille tantæ ejus dignationi gratias habens, æde excedit, evestigioq regressus exiguo capitis motu Svenonem accersit. Quem signi tàm latentis ignarum, Canutus à Thetlevo vocatum edocet. Cui cum Thetlevus exsurgenti paululum insusurrasset, quotquot Svenoniarum partium affuère, eis in colloquium admixti, collatis in orbem capitibus, nemini remotiorum exaudienda tractabant. Tunc Canutus perindè ac insidiarum præscius, Waldemarum brachiis attrectatum osculo petivit. Causam blandimenti; cum minimè sic se alias gerere consveverit, ab eo, cui osculum tulerat, interrogatus, suppressit. Interea Sveno relictis in æde militibus, per posticum in conclave divertit, præeunte puero luminis gerulo. Mox in Canutum & Waldemarum à subornatis ferrum distringitur. Sed Waldemarus ocyus sede exiliens, manum amiculo obvolutam non solum applicatis capiti suo gladiis objecit; sed etiam Thetlevum acrius in se ruentem pectoris impulsu humi præcipitavit. Cum quo pariter & ipse collapsus, femur quàm gravissimè sauciatus est. At ubi primum pedibus se excepit, recepti vulneris immemor, dum perruptis obstantium globis, foribus exiliret, quidam obscuro loco obvius; arrepta cinguli ipsius pensilia, retentare eum conatus, abrupit. Interea aliis (ne noctis errore facinus impediretur) fenestras referantibus, Thetlevus humo resiliens, Canutum dexteram gladio obtendentem à fronte confodit. Excipit semianimem Absalon, Waldemarum esse ratus, fluidumq; cruore caput manibus ac sinu complexus, inter ipsos armorum strepitus salutem suam, quàm Regis curam negligere præoptabat, reliquiis spiritus adhuc in ejus pectore palpitantibus.

Tan-

SVENO III. VVALDEMARUS I.

Tandem Canutum à se teneri cultus indicio expertus, permixtum mœrori gaudium habuit. Dobieus vir primâ audaciâ, dum Regis necem in autores vindicare conatur, occiditur. Itaque noctis obscuro neminem discerni patiente, in eos, qui valvas propius accessissent, stricto ferro proruebatur: quia tenebrarum accessio, hostes, an commilitones adessent, incertos fecerat. Igitur Constantinus, qui primo inter Canuti necessarios loco fuerat, nè exitu prohiberetur, Absalonem, in cujus jam gremio complexuq; Canutus spiritum deposuerat, ad unum ostiorum accedere, quò tutior sibi in reliqvum procursus pateret, tacitè postulabat: parenteq; eo seorsum elapsus, ab iis qui foris versabantur exceptus, opprimitur. Absalon verò propior ejus petitioni quàm suæ saluti, Canuti corpore reverenter amoto, securus periculorum in armatos progreditur, crebrasq; eorum interrogationes confessione sui nominis absolvere dignatus non est. Itaque constantiâ taciturnitatis adjutus, salutarem inter hostes egressum habuit. Cui Radulphus medio ponte obvius, tàm tetri facinoris non autores modò sed, etiam conscios execrabatur, ab ejus se culpa alienissimum protestatus. Hunc Petrus cognomine Thema magno secutus impetu, per ludibrium Absaloni comminando discessit. At ille ad australem atrii portam, quo Trinitatis ædes ambitur, progressus, infesto satellitum occursu præripitur. Cujus caput gladiorum multitudine circumfusum, quidam fortè cum aliis superveniens, non solum ferri, corporisq; sui pio vindicavit objectu, sed etiam quendam à pectore eum confodere gestientem, pœnas sibi, si non desisteret, daturum minatus, salutare ei diffugium conciliavit. Absalon quoq; tempestiva corporis declinatione percussorem evitans, tunicâ, quâ latus ejus proximè tegebatur, telum excepit. Ita ne Danicæ reparationis spes penitus elaberetur, futurum patriæ columen fortuna servavit. Inde digressus cum in Ramsvieum nocturno itinere pervenisset, attonitum solitario ejus adventu villicum, nunciatis, quæ Roskildiæ inciderant, penè exanimem reddidit. A quo vegetiore equo donatus primùm sororem, quàm Petrus quidam in matrimonio habebat, deindè matrem petivit. Quæ cum ex eo Canutum occisum, Waldemarum verò graviter affectum cognosset, plus mœroris ex eorum clade, quàm ex filii incolumitate voluptatis contraxit. Interea Waldemarus duos duntaxat è suis casu comites assecutus, gressum femoris debilitate negatum, vitæ cupiditate provexit. Igitur incedendi usum vulnere debilitatum à necessitatis violentia mutuatus est. Adeò corporis dolores animi metus extenuat. Deinde sequacium ope equo impositus, in eum fortè vicum casu ductante pervenit, ad quem fortunæ ejus nuncius Absalon paulò antè præcesserat. Quem postquam ex villico recenter ad matrem discessisse cognovit, præviis locorum peritis, post eum contendit. Adeò corpoream ipsius debilitatem, duratrix infirmitatis humanæ necessitas confortabat. Illic procurato vulnere, femoreq; fascia circumligato, noctis reliquias exegit. Diluculo Sveno collectis civibus, nocturnis æmulorum insidiis appetitum se queri, amiculum quod de industria confoderat, ostendere, Canutum & Waldemarum hospitalitatis violatores, perjuros, latrones, parricidas appellare, gratias Deo replicare, quod amborum facinus alterius nece propulerit, auxilia adversum superstitem implorare. Assertis ejus, quia fraus in propatulo fuerat, fides delata non est. Deinde ne Waldemaro maritimæ fugæ locus suppeteret, totius insulæ navigiis confodi jussis, solitudines quoque quibus eum irrepsisse crediderat, exquisitius indagandas curabat. Igitur Waldemarus tribus duntaxat comitibus fretus, non per abdita nemorum, aut inaccessa paludum, sed per tenues admodum saltus errabat, tutiora ratus loca, quæ minùs hosti suspecta fuissent. Hesbernus quoq; cum aliquot procul in planiciem mittitur, qui se patentioribus interdum campis, Waldemarum simulaturus, ostenderet.

Complures quoque, duce eo, variis in locis multitudinem suam, regiæ transitionis simulatione, conspiciendam præbebant. Cumq; demum Jutiam accedi placuisset, familiaris ei faber navigium, quo in eam trajiceretur, reficere jussus, metuens ne Svenoni pœnas daret, operam suam sub specie coactionis extorquendam perdocuit. Igitur Hesbernus officinam ejus agrestium frequentiâ completam ingressus, imprimis eum fictæ precis commento sollicitat. Refectionem abnuenti, injicit manus, nexumque deducit; abstractus artificium præbuit. Itaq; sub injuriæ simulatione & amico utiliter paruit, & apud Svenonem sibi impunitatem salubriter conciliavit. Tunc armamentis commeatibusq; per Hesbernum exhibitis, Waldemarus noctu cum suis navigationem orsus, coorta subitò tempestate, inusitatam maris sævitiam expertus est. Ipsis quoque militibus immanium undarum aspergine prolutis, tantum algoris incessit, ut singulis corporis partibus hebetatis, ne velum quidem ad navigationem commodum circumferre potuerint. Præterea tanta nimbi vis antennam impulit, ut inter undas effracta decideret, nec minus imbrium quàm fluctuum moles navigium onerabat. Gubernator omnia freto permittens, abjecto regimine, quò proram deflecteret ignarus, solum venti impetium exspectabat. Aër quoque crebris intermitentium fulminum ignibus micans, ingenti nubium fragore concrepuit. Tandem per summam nimborum rabiem insulæ cuidam errore navigationis appulsi, detractum undis navigium, quod ancorâ retentare nequiret, circumstantium arborum ramis in foros detortis, quò minus lapsum collideretur, tenaciùs astrinxerunt. Eadem nox Sclavos ad Hallandiam mille quingentarum navium classe appulsos, naufragio obruit. E quibus quotquot vivi in littus evaserant, ferro periclitati sunt.

Diluculo Waldemarus administrato per Hesbernum viatico, militibus abundè firmatis, secundo mari in Jutiam pervenit. Vibergum progressus, Svenonisq; dolum pro concione causatus, omnium animos ad mœstitiam lachrymosa fortunæ suæ narratione deflexit. Cujus assertioni non minus miserationis quàm fidei, vulneris præsentia conciliavit. Itaque nescias miserior plaga an felicior fuerit. At Sveno fugæ ejus opinione accepta, refectis navibus, quas antè quassaverat expeditionem in Jutiam parat. Tunc mater Absalonis & soror, egregium virilis industriæ facinus edidère. Siquidem ut Regis transitum morarentur, navigia, quibus trajicere destinabat, nocturno tempore dissecanda curarunt. Quarum Sveno refectioni diutiùs immoratus, cum redintegratis omnibus in Fioniam pervenisset, Waldemarus ociùs æmulo occurrendum existimans, primis eum Jutiæ liminibus prohibere constituit. Quo cognito in Sialandiam se contulit, ejusq; & Scaniæ populo per edictum contracto, privatis armis publica miscet auxilia. Interea Waldemarus incertum belli suspicatus eventum, repetito Vibergo, nuptias agit, tum ut eos faciliùs sibi, qui Canuto militaverant, adsCisceret, tum nè pulcherrimæ sponsæ castitatem hostibus fortè delibandam servaret. Deinde expeditione coire jussâ Randrusium petit, Sialandiam, quod Svenoni receptaculo esset, armis attentare constituens. Ex Svenonis quoq; militia complures ob immane eum scelus perosi, Waldemaro se jungunt, tanti facinoris reatum, auxiliorum fomentis prosequi nefas ducentes. At Sveno qui bellum inferre quàm excipere speciosius duceret, magnitudinem animi sui intra unius insulæ fines concludere nequiens, navigiis è Fionia Sialandiaque petitis, ad Jutiam appulit, iisdemque intra Diursaa fluminis alveum recipi jussis, cum promptissimis equitum, sub dubiâ oppidanorum fide, Vibergum concessit. Quod cum Waldemarus per transfugarum quendam expertus fuisset, auxiliaribus, quâ poterat celeritate, contractis, ad exturbandam hostium classem, Saxonem & Jurisium cum navalibus copiis mittit.

VVALDEMARUS &

VVALDEMARUS I.

Quorum autoritatibus moti Sialandenses, navigatione reflexa, plus propinquorum monitis quàm Regis imperio tribuendum putarunt, ejusq; desertores, quàm horum hostes existere maluerunt. Verùm Fionenses, apud quos plus Regis quàm privatorum respectus valuit, spreti monitus pœnas vapulando luere, pulsatique dedére fugam, quam sospites abnuerunt. Nec quicquam Sveno malorum ægriùs tulit. Post hæc, Hesbernus hostium consilia cognoscere jussus, cum prope Wibergum susceptæ speculationis gratia pervenisset, Svenonis Randrusium petentis obvium contemplatur exercitum. Igitur ne res diligentiùs quàm fortiùs explorare videretur, præcedentium quosdam effusiùs obequitantes, hasta validiùs appetitos militari virtute prostravit. Quorum equis potitus, comitum ope per devium abstrahendos curavit. Tunc Svenoniani propinquas hostium copias arbitrantes, armatura properè sumpta, lectissimisq; equorum conscensis, bello se præparant. At postquam inæqualia loca permensis prospectum planicies dedit, solum contuentes Hesbernum, post eum promptissimos dirigunt. Quibus ille volucri fisus equo, tanto semet intervallo surripuit, ut interdum quieti descendendo consuleret. Cumq; insecutores frustrà se ejus occupationi inhiasse conspicerent, alloquium ipsius sub fidei promissione eminus vociferando deposcunt. Negat eorum se colloquia susceptuṙum Hesbernus, quod lubrica fide serotinis esse temporibus consveverint, facetissime eis perfidiam, quam recenter Roskildiæ patrarant, objectans. Ex quibus Petrum duntaxat, cognomine Thema, antiquæ societatis fiducia accepta fide, propius accedere passus, cum super Waldemaro pluribus rogaretur, reliqui inter se equis de industria concurrentes, insidias ei sub exercitationis simulatione tendebant. Tunc Petrum Hesbernus, quid animi sociis esset, advertere postulat. Ille fidem suam commilitonum perfidia quassandam veritus, obversa hasta confixurum se, qui in Hesbernum irruisset, exclamat. Quorum fraudem Hesbernus per angustos diverticuli recessus, præpropere pontis cujusdam transitu præcucurrit, intentasq; lateri hastas cuspidis suæ frustrabatur objectu. Qvumq; eos identidem dignis perfidiæ conviciis affecisset, procul inde discedens obvios fortè commilitones de hostium insecutione edoctos, propinquis viæ fruticibus occultavit, ac protinus ipse equo dissiluit. Qui vero in ejus captionem intenderant, nondum hac spe deposita, cursum dirigere perseverabant. Quibus ille procul conspectis eqvum insilit, ejusque latera crebris de industria verberibus attundendo, ficto cursum labore confecit. Igitur insequentes conceptam intercipiendi ejus spem majori conamine prosequentes, acriùs equos urgere cœperunt, haud dubie ab hostibus capiendi, nisi insidiantium quidam expectationis impatiens, per nimiam occursandi cupidinem ociùs latebris erupisset. Itaque ex unius procursu datum sibi insidiarum indicium existimantes, ad socios impigrè relabebantur, aliena impatientia quàm sua providentia feliciores. Ita Hesbernus nisi sociorum imprudentia vetuisset, calliditate perfidiam ultus fuisset. Per quem Waldemarus hostes imminere comperiens, nondum se committendi belli viribus abundare confisus, junctum vico pontem, ne eis pervius foret, partim discindi jubet. Itaque & tutum militi munimentum, & opportunum contrahendis viribus spatium ab amne mutuatus est. Cumque nec Svenoni transeundi facultas, nec Waldemaro obviandi voluntas suppeteret, promptissimi tamen juvenum, reliquiis pontis præter imperium occupatis, jaculis missilibusq; certantes magna fortitudinis experimenta dedere. Quippe quia congressionem locus negabat, ad aliquanto mitius pugnæ genus juvenilium animorum lascivia decurrebat. Waldemarus tandem gerendi fiduciam belli quotidianis copiarum incrementis adeptus, amne aliàs superato

perato

perato hostem appetere statuit. Nocte verò, quàm belli insecutus est dies, infrænatos stare equos, pastuq; penitus arceri præcepit, ne satietate graves, cursu hebetes forent. At Sveno castris sata complexus ex ipsa agrorum ubertate abundè equos refici jubet, ignarus stomachi sarcinam cursui impedimento futuram. Cumq; Waldemarus exercitu in aciem digesto procederet, cohortem armis signisq; fulgentem è latere conspicatur. Quam primo hostilem ratus, ex speculatoribus cognoscit socios esse, quos metuat. Quibus in aciem receptis fidentius in hostem tendebat. Adeò quippe copiis creverat, ut nè à decimâ quidem exercitus parte, signorum ordines prospici potuissent. Tunc quibus à Svenone commissa speculatio fuerat, reversi, immodicas hostium vires edocent, fatigandam ante multitudinem, quàm sustinendam esse. Fore enim ut multum ex ejus numero copiisq; dies detraheret. Cujus consilii salubritatem Svenoni admodum gratam Achonis cujusdam Christierno procreati temeritas reppulit. Siquidem aut pugnaturum Regem, aut à militibus deserendum esse dicebat; quippe qui ita sibi consulere nolint, ut rem familiarem proprio spiritu chariorem hosti impune potiendam relinquere cupiant. Ad hæc memorem esse jubet, quoties exigua manus ingens victoriæ decus acceperit. Itaque si animos suorum non numerum metiri velit, plus fiduciæ ex eorum paucitate, quàm metus ex hostium multitudine concipiendum fuisse. Præterea aciem contemni potius quàm metui debere, quàm non militum robur, sed vulgus inerme construxerit. Hac exhortatione Regem salutari consilio depulsum, pernicioso parere coëgit. Ex parte Waldemari juventus ferrugineis succincta tunicis, dextrum aciei latus confecerat. Quam Svenonici ob eximiam ferri similitudinem vario loricarum genere exculta rati, in eam cohortem exercitus sui cuneum distrinxerunt. At ubi specie deceptos se vident, ab his ad Regiam phalangem insultum transferunt. Illud quoq; memoratu dignum, quod Waldemari exercitum tàm crebri corvorum greges intervolasse produntur, ut complures se erectis militum hastis feriendos objicerent. Medius acies interequitabat cantor, qui parricidalem Svenonis perfidiam famoso carmine prosequendo, Waldemari milites per summam vindictæ exhortationem in bellum accenderet. Congressuris sepes frugum ambitrix obstabat, quam neutro equitatu propter palorum eminentia acumina transcendere præsumente, Waldemari pedites disjicere aggressi, pugnæ principium ediderunt. Qua Svenonici levi negotio victi, ægrè fugam moliebantur. Quippe equi nocturno adhuc pabulo onusti perseveranter cursum intendere non valebant, quod saturitatis moles citam eis lassitudinem ingerebat. Primipilus ipse & equo in hostem conversus, sparsosq; fuga socios ad pugnam capessendam hortatus, tandem circumspectis nusquam auxiliis, signum humi defixum sinistrâ complexus, dextrâ propius accedentes obtruncat. Ad ultimum memorabili pugnâ editâ, circumfusæ multitudinis viribus lacessitus obruitur. Sveno cum paucis ad palustria forte fugâ perveniens, cum luto desidente equi vestigia mergerentur, pedes iter arripere conabatur. Sed ne sic quidem cœno onus ferente, etiam arma deposuit. Postremò quanquam suorum humeris anniteretur, supremâ victus lassitudine comitibus aufugere jussis, in arboris unius radice consedit. Adeò quippe eum vires defecerant, ut ne gradum quidem alieno subnixum adminiculo proferre potuerit. A quo quidam suorum per ignaviam discedere omni fato tristius ratus, ab agrestibus indagandæ prædæ gratia supervenientibus, ante pedes Regis appetitus, occubuit. A quibus & Sveno captus, cum quis esset interrogaretur, Regis scribam profitebatur. Agnitus tandem, equoq; ob reverentiam majestatis impositus, sive metus, sive spei instinctu Waldemaro se præsentari poscebat. Hæc orantis caput agre-

VVALDEMARUS.

VVALDEMARUS I.

agrestium quidam subitò advolans securi praecidit. Corpus ejus nullis funeris impensis honoratum, ignobili sepulturae popularium cura mandavit. Ulvonem bello captum, Wibergique custodiae traditum, Hesberno duntaxat, quò minus puniretur, obstante, capitali supplicio Canuti milites affecère, sanguine ejus ducis sui manibus parentandum putantes. Prensus quoque Thetlevus eum ad eculeum abstraheretur, primo culpam apud captores excusare pergebat. Postremò cum sine effectu preces esse cognosceret, adeò effoeminatè se gessit, ut virum exuere visus ne lachrymis quidem abstineret aut planctu, muliebremq; animum virili corpore clausum confiteretur. Itaque prius dedecore, deinde morte multatus, geminam interfecti à se principis Manibus poenam persolvit. Magnus verò posterioris Erici ex pellice filius, qui & ipse Svenoniani nominis acrior quàm justior defensor extiterat, cum captus ultima se passurum arbitraretur, supra vota propitiam victoris clementiam expertus est. Quem Waldemarus sibi à captoribus praesentatum, sub respectu cognationis non spiritu modo, sed etiam honoris ac potestatis incrementis donavit. Cumq; abundè esset impunitatem tribuisse, etiam liberalitatem adjecit: ne districtum ultorem agendo, plus irae quàm necessitudini indulsisse videretur. Itaque tametsi injuriae supplicium deberetur, propinquitati salus tributa est. Igitur non minus in adversario affinitatem, quàm in fautoribus fidem atque obsequium veneratus, hostem amicis praemio aequavit, Jurisium etiam ut sanguine sibi, ita animo obsequioque conjunctum, quod optimâ ipsius operâ adversum Svenonem usus fuerat, tum opibus, tum etiam honoribus prosecutus est. Cujus fratrem Canutum pari munificentia ad praefecturae fastigium recenter evexerat. Tum verò qui Canuticae militiae comites fuerant nondum hostium cladibus contenti, communiter Regem adeunt, ut eos, qui Svenoni interficiendi Canuti consilium dederant, proscriptione prosequeretur, orantes. Inter caeteros autem, Thotberni poenam cupidius expetebant: quanquam is, cum apud Randrusii pontem dimicaretur, praesentibus, quorum consilio Canuti caedes commissa fuerat, huic se perfidiae affinem negabat, autores ejus acerrimè devovens. At Rex metuens, ne si tot gentis suae nobiles exilio multaret, Canutum, Jurisiumq; dubiâ fide suspectos, proscriptorum adversum se armis instrueret: veniam sontibus, quàm aemulis opem afferre maluit. Ad ultimum instantium perseverantiâ victus, ne à Canuti interfectoribus remissius ultionem exigere videretur, proscripturum se, quos jussissent, promisit, nec alio pacto patriae redditurum, quàm si eorum precibus revocarentur, quorum sententiis exilio adacti fuissent. Sciebat enim facilem humani animi ab odio ad gratiam deflexum existere, ac plerumque mortales affectus, cum ipsa rerum varietate consentire. Nihil enim in his tam asperum reperiri, quod tempus aut casus lenire non possit. Caeteris ejusdem gregis, ut iisdem potius bonis militibus uteretur, quàm in eos animadverteret, exoratus ignovit, tantoq; se ejus amicitia propiorem exhibuit, quanto ipsos ab illius parricidalis commenti conscientia remotiores agnovit.

His ita compositis, ut regni initia strenuis militiae operibus auspicaretur, patriamq; tot annis piratica laceratam, ac fermè tertia ex parte ad situm & vastitatem usque redactam injuriarum ultione reficeret, publica classe Malnet insulam, bellum Sclavis facturus, accedit. Ubi dum populum in concione exhortaretur, seniores quibus pro rostris dicendi mos erat, classem tutò processuram negabant. Nam & suos commeatibus defici, & hostes compertum Regis habere propositum. Aucupandae ergo opportunitatis gratia dilatu opus existere, quoad melior gerendae rei facultas incideret. Caeterum non parvae temeritatis esse, adversum providos & praemunitos armorum experiri fortunam. Praeterea in eam classem Danicum

penitus

VVALDEMARUS I.

penitus coisse robur, quod si periclitari contingeret, profectò Selavos unius victoriæ beneficio, Dania potituros. Nam si res parum ex sententia cederent, nonne patriam penitus in eorum funere perituram? Minimè igitur uni prælio tantæ nobilitatis vires impendere debere, dummodo victrices parum gloriæ, victæ dedecoris plurimum sint laturæ. In hanc sententiam totius concionis suffragia consonabant. Cujus arbitrio Rex expeditionem remittere coactus, proposito suo celerius quàm cupidius cessit. Apud quem Absalon in navem regressum, desidiam ejus eludens, facetissimè cavillatus est. Nam cum solutæ expeditionis causam perquireret, dixissetq; Rex, ne tot fortes periculo objectarentur. Ergo, inquit, eum ignavis & ignobilibus cœptum exequere, aut proficuè victor futurus, aut parùm damnosè vincendus, quum nullo in momento vilium internecio ponenda sit. Ita lepidi ingenii adolescens, indignationem suam ad inertiæ exprobrationem sub joci specie convertit. Quæ tam faceta ejus urbanitas, tacitum Regis convicium fuit. Per eadem tempora Ascero Roskildensium Antistite decedente, super subrogando Pontifice plebis à clero suffragia dissidebant. Eadem etiam tempestate, dividuâ Roskildensis populi conjuratione, cum mutuis cædibus civitas exundaret, advenis partim cæsis, partim urbe ejectis, non contenta indigenarum sodalitas alienigenæ conjurationis partes protrivisse, etiam in eum qui Regium numisma administrabat, non tantum ædes ejus solo æquando, sed etiam bona omnia diripiendo, vesaniam suæ consternationis exercuit. Tunc Rex ob majestatis suæ contemptum acrius civitati infensus, cùm ad excidium ejus magna provincialium manu niteretur, missis ad se deprecandum legatis, ne armis, quæ prò patria ferre debuerat, adversum patriam uteretur, incolumitatem urbi, suscepta pecuniæ pactione donavit. Quam continuò placida mente ingressus, Trinitatis ædi inservientium penates intravit, eorum de creando Pontifice suffragia, suo prosecutus assensu. Quanquam autem ei in Ecclesia à majoribus condita ac dotata, juris aliquid competere videretur, nihil se tamen adversum eam aut illicita affectatione, aut insolita consvetudine præsumpturum dicebat: sacris siquidem legibus cautum nosse, nè clerus peculiare eligendi jus Regali imperio obnoxium habeat. Itaque præsentiam suam haudquaquam impedimento futuram, quò minus electoribus libera suffragiorum arbitria maneant. Tunc clerus religiosam ejus justitiam summis gratiarum actionibus prosecutus, concilio excessit, delectum curiosius habiturus. Cumque tres spectatæ opinionis viros, quibus quartus ob virtutem Absalon adjiciebatur, circumspexissent, ut ex eorum numero potissimus assumeretur, Waldemarus tacita singulorum suffragia in unius tabulæ segregata volumina referri jussit, sinceriorem electionis habitum ratus, si uniuscujusq; voluntas antè manu quàm lingua proderetur: evenitq; ut omnium scripto in unam coeunte sententiam, honoris culmen Absaloni decerneretur. Qui mox Antistes creatus, non minus piratam se quàm Pontificem gessit, parvi æstimans intus religionem tueri, si foris eam periclitari pateretur. Neq; enim minus sacrorum attinet cultui publicæ religionis hostes repellere, quàm ceremoniarum tutelæ vacare. Itaque pontificalibus tectis majore ex parte solo æquatis, quò patriam firmioribus vallaret excubiis, maritimam assiduè stationem peragens, habitationis usum interdum à sylvis frondibusq; mutuari solebat. Cujus tam humilis mansio, convulsos patriæ penates erexit. Eloquentiæ quoque ejus præsidia Sialandenses salutaria senserunt. Nam domesticas conciones ad vim & rixam usque litigiosas, moderatione sua ad pacatiorem habitum perduxit. Tantaq; facundiæ ejus ornamenta fuere, ut eos semet stoliditatis damnare cogeret, qui eum inertem elinguemq; crediderant. Nec pensi duxit duratos gelu fluctus hybernis sulcare navigiis,

ne ullum anni tempus ſalutaribus vacaret excubiis, aut inſignis ejus ergà pàtriam pietas neceſſitati cedere videretur. Itaque non minus patriæ parentem quàm Pontificem egit, militiæ & religionis ſociato fulgore conſpicuus. Prima illi, pridie quàm Palmarum ſolenne inſtaret, apud Borlundam vicum adverſum Sclavos congreſſio extitit. Nunciata namque eorum irruptione, clientelâ duntaxat ſuâ, quæ decem & octo militum numerum explebat, inſtructus, adverſum quatuor & viginti navium copias, ut periculoſo, ita felici certamine dimicavit. Compluribus ſiquidem adverſæ partis equitum fuſis, pedites fermè omnes oppreſſit. Nec in tanto diſcrimine quempiam ex ſuis præter unum amiſit, Pontificatum & militiam pulcherrimâ victoriâ auſpicatus. Paucos ex hoſtibus arma ſpoliaq; fugæ liberius ineundæ gratia per ignaviam abjectantes, juncta campis ſylva ſervavit.

Eodem anno civitas Aroſienſis acerrimis piratarum incurſibus afflicta proditur. Tunc quoque Falſtrenſibus paucitatem ſuam adverſus infinitam Sclavorum claſſem publica munitione tuentibus, cum fortè pincerna Regis ad alia negotia obeunda in eam provinciam miſſus communi obſidione premeretur; provincialium quidam arbitris Regis ſegnitiem exprobrando dixiſſe fertur: priores Reges in talis, præſentem verò in prima pedum parte calcaribus aſſveviſſe. Quod dictum pincerna deſidiæ conſcientia provocatus, maligna animi interpretatione, Regiis auribus, modo, quo non debuit, inculcavit, & quod ſuæ contumeliæ erat, in majeſtatis opprobrium tranſtulit. Alia quoque haud leviori criminatione adverſum Falſtrenſes aſperatum Regis animum inflammabat, unius præcipitis linguæ vehementiam univerſorum excidio multare cupiens. Siquidem impuſſimam eis proditionis noxam affixit; quaſi conſiliorum omnium adverſum Sclaviam conceptorum indicia ad eam tranſmittere ſolitis, familiaritatemque, quàm interdum conciliandæ ſibi ſalutis gratia ad hoſtes habebant, in crimen deducens, obſequia timori potius quàm charitati erogabat, perfidiæque deputabat. Nam & captivos à Sclavis ſibi commiſſos in cuſtodia aſſervare, & plerumq; patriæ arma metu potius quàm benevolentia adducti; lato hoſtibus nuncio præcurrere conſveverant; ſcilicet ut ſalutem ſuam quàm viribus protegere nequibant, ſaltem beneficio munirent. Hujus itaq; peſtifera Rex exhortatione corruptus; reliquias Falſtriæ ferro penitus exhaurire conſtituit, atq; ad id peragendum, Sialandiæ duntaxat miniſterium ſufficere credidit. Abſalone ergo Orientalibus inſulæ copiis præeſſe juſſo, Occidentales ipſe ductare ſtatuit, ingentibus paſſim; exiguiſq; navigiis exercitum trajecturus. At Sialandenſes, quòd cum Falſtrenſibus diutinas ac vehementes inimicitias geſſerant, acceptas injurias communibus armis penſare cupientes, ultrò imperium obſequio præcurrebant, lætari Regem ſibi adverſum æmulos belli ducem autoremque futurum. Sed hunc ejus errorem ſiniſtris monitis concitatum, fortunæ violentia felici remedio præcucurrit. Nam cùm Rex magnis viribus ſuccinctus, iter ingredi vellet, apud Ringſtadium ſubitâ febri implicitus, Abſalonem, remiſſis copiis, ocius ad ſe venire jubet. Ita peſtiferæ Regis; molitioni opportuna valitudinis conquaſſatio remedio fuit. Nec minus Waldemari innocentiæ, quàm inſontis populi ſaluti, miſſo cœlitus languore, conſultum. Quàm porrò tunc non ſolum deformem, ſed etiam miſerabilem rei Danicæ ſtatum fuiſſe credendum eſt, cum foris hoſtilibus, intus Regiis armis appeteretur? Quis vero divino numine effectum ambigat, ne patriæ Imperator futurus in ipſo penè fulgoris ſui primordio regnum, quod ex hoſtium manibus erepturus erat, obrueret? Quia patriæ habenas tenenti, difficillimo morbo quàm maximo facinori implicari ſatius fuit. Itaque languore indies acrius graſſante, Abſalon pro ſalute Regia votis excubare non deſtitit. Ad ultimum veluti remedii deſperatione perfuſus, cum unicum in virtute divina auxilium re-

VVALDEMARUS I.

ſtare animadverteret, ad eam propitiandam ſumma cum examinatione vota pro ægroto nuncupaturus acceſſit: divinamq; rem ſacerdotali veſte amictus rite peregit: ſacrificia deinde legitimis verbis confecta ad ægrum detulit, ac penè exanimi delibanda porrexit. Quibus ille refectus, continuò oborto ſudore, bonæ valetudinis habitum recuperavit. Antiſtes tamen adhuc de ejus convaleſcentia dubius, languore ex moleſtia contracto, repente corporis firmitate defici cœpit. Ac niſi cœleſte remedium affulſiſſet, ſpes tantæ indolis in ipſo ortu ſuo occubuiſſet. Sed nec illi ſanitatis alienatio impedimento fore potuit, quò minus curam Regis, quam ſoſpes geſſerat, æger exſequeretur. Ratus ſiquidem emendatam ipſius valetudinem triſti nuncio corrumpi poſſe, affectionem ſuam ei nunciari prohibuit, ne ſubita animi triſtitia implicatus in priſtinam peſtem relaberetur. Soſpitate reddita, ambo tàm exitialis propoſiti interpellatori Deo ſaluberrimæ admonitionis grates ſolvebant: errorisque eos, non ſine rubore, pœnitentia ſubiit, cogitatæ impietatis effectum, divinæ animadverſionis beneficio ſublatum eſſe gaudentes. Salubriori itaque ſententia animum amplectente à civium periculis ad hoſtes uſque laceſſendos ſtudium traduxerunt.

Tunc Rex, Abſalonis, Petri, Sunonis, & Hesberni, qui potiſſimum conſiliis ejus præerant, prudentioribus monitis informatus, citiore quàm majore exercitu, occultoq; magis incurſu, quàm aperta claſſe expeditionis in hoſtem agendæ conſilium cepit: cum multò facilioris ſit negocii inopinatos quàm providos oppugnare: & plerunque prævalidæ multitudinis ſententia ſalutaribus majorum juſſis obniti ſoleat, apud quam plus virium Sclavici nominis terror quàm regium poſſideret edictum. Idcirco autem perpaucos hujus rei arbitros adſcivit, quòd ſciret quæcunque ferro geruntur, publicis viribus, ſed privatis conſiliis adminiſtrari oportere. Et quoniam de Sialandenſium nihil obſequio dubitabat, Scanicæ claſſis ducem agere præoptavit. Cumq; nondum integra valetudine, Scanienſes Lundiæ contractos expeditionis ſolicitaret edicto, Maximus Pontifex Eskillus (nam ei cæteri proloquium deferebant) negabat in expedito naves eſſe, quibus tàm ſubitò juſſum perageretur. Cumq; Rex obtemperantibus gratiam, ſuperſedentibus iram ſe repenſurum dixiſſet, tantaq; propoſiti cupiditate perfuſus eſſet, ut unico proficiſci navigio quàm expeditionem remittere mallet: Eskillus indubitatæ voluntatis ejus firmitate comperta, non ſolum conſilium probavit, ſed etiàm, qui Regi comites deeſſent, admodum execratus, ſua cum navi, impenſaq; excepit. Jampridem enim Regem expeditionum diſſvetudo navigio ſpoliaverat. Poſtremi Lalandenſes ac Falſtrici in claſſem coire juſſi, ne longâ præſcientiâ edocti, furtim ad Sclavos imperatæ rei indicia deferrent. At ubi Landoram claſſe perventum, Rex ſpectandi exercitus ſui avidus, in campo copias explicare conſtituit, ut totas vires oculis ſubjiciendo, an eâ manu tutò bellum commiſſurus videretur, aſpiceret. Ab hujus littoris continenti longior arenæ tractus brevibus abſciſſus, curvatis anfractibus portum navigiis facit, ita humilis, ut veniente æſtu lateat, abſcedente viſatur. Nam vadoſus ejus introitus diffuſiore ſpacio opacæ altitudinis undas includit. Sed quoniam hunc locum cuncti Danorum Reges vaniſſimi erroris deliramento ſuſpectum, perinde ac fatalem cavere conſveverant, proximo portu univerſi agminis apparatum curioſiſſimè contemplatus eſt, adhibitis qui militiæ rudes rei bellicæ documentis imbuerent; quatenus vires ſuas potius ſolidâ oculorum fide, quàm cæco æſtimationis augurio metirentur. Huic militiæ ſpeculationi quatuordecim diebus intentos, major commeatuum pars otio conſumpta defecerat. Egreſſis portu, tranquilla toto mari navigatio incidit. Sed ut taciti improviſiq; appellerent, remigiis eam quàm velis inſtruere maluerunt, Abſalone cum ſeptem navibus præmiſſo; qui Rugiani littoris excuſſius indagaret acceſſum. Si-

VVALDEMARUS I.

quidem Arcon oppidum vetusto simulacri cujusdam cultu inclytum, ignaris incolis incendio tentare, cunctosq; ejus præsidium petituros ex improviso opprimere statuerunt; munimentum quidem habitatore vacuum, serarumq́ duntaxat claustris firmatum; existimantibus indigenis parùm humanæ tutelæ egenum, quod præsentis numinis excubiis esset vallatum. Summa verò contractæ classis ordine digesta, ducentarum & sexaginta navium numerum reddebat. Absalon exequendæ speculationis gratia, cum propemodum ad Rugiam pervenisset, indicantibus nautis, cognoscit Regiam navem subito remigium velo mutasse: miratusq́ue, quid ita cætera classis incederet, quæ paulò antè velis, quò occultior navigatio gereretur, abstinendum condixerat, postquam eam à statuto declinare cognovit, & ipse non suppetentibus propositi sociis, per summam animi confusionem puppim ultimus vertit, Regemq; Mœnensium in portu receptum mœstior quàm libentior comes petivit. Quippe quia cœpti comitibus deficiebatur, indignatus optimam gerendæ rei facultatem omitti, cum & aëris favor & militum arridebat alacritas, ab inchoata navigatione ægrè proram avertit. Hunc Petrus, Suno, & Hesbernus, cum quibus Rex consilia sua participare solebat, rate egressum excipientes, tam deformem Regis ab utili illustrique consilio defectionem anxie querebantur. Quos tandem Rex obviam sibi venire jussos, ubi tristes animadvertit, admirans cur eo vultu essent; visum sibi, inquit, ne tarda & intempestiva navigatio proferretur, cursum ejus ad insulam fuisse flectendum, manè cuncta commodius executuro. Quippe dies labori, noctes quieti familiares existere. Cumque nullum ab amicis responsum daretur, taciturnitatis admiratione permotus, proferre eos, quæ sentiant, imperat. Illi, quæ invicem contulissent, Absalonem proponere jubent. Tum ille, quid miri est, inquit, segnes hæsitare voces, quas ingenti mœroris pondere obrutas, quasi fauce obclusâ, latens animi strangulat ægritudo? Enimvero vicem tuam ad ignominiam vergere conspicientes, interno mentis luctu perfundimur. Quippe imperii jus obsequio mutas, paresq; quibus præesse debueras, utilissimis consiliis spretis, eorum monita conlectando, qui in æquo ponunt, pulchérne rerum tuarum cursus an deformis existat. At postquam sine collega aut æmulo regnare cœpisti, altera nunc expeditio geritur, nec illius remissio quàm hujus fœdior apparet. Siquidem summa rerum opportunitate contempta, parvulas commeatuum reliquias habentes ociosis navigationis excessibus excusabilem reversionis titulum quærimus: & cum nullis urgeamur obstaculis, ignaviam nostram necessitatis nomine censeri cupimus. Hiscéne patriam operibus vindicandam, talibúsve regnum ingeniis auspicandum duxisti? Si vero maris sævitia navigationem interpellari contigerit, quid superest nisi ut necessitatis imperio cogente domos inglorii petamus, teterrimis effœminatæ mentis opprobriis insectandi? Hæc & similia tum molestiæ stimulis, tum fiducia familiaritatis evectus, per summam verborum acerbitatem apud Regias aures eloqui non dubitabat. Quanquam autem Rex adversum dictorum ejus libertatem acrius exarsisset, tamen ne monitorem impudentius avertere videretur, magnitudinem iræ, quam vultu teste conceperat, moderatione sua ad leve & tolerabile responsum deflexit, dicendo complures operum suorum testes extare, nihilque tam fortiter ab Absalone gestum, quod si nondum virtute æquaverit, adhuc satis æmulari non possit. Nec plura eloqui passus, cymba navigium repetivit, subjungente Absalone haudquaquam eum utilia svadenti succensere debere, cum aliquanto satius sit apertis amicorum monitis instrui, quàm occultis amaræ sugillationis morsibus obtrectari. Postera nocte concitatum acrius mare eò tempestatis excessit, ut Regia classis non portu, non anchoris, quò minus sparsa pelago disjiceretur, retentari potuerit. Nulla ex

parte

parte remissior, eodem aëris habitu, quatriduo perseveravit. Quæ res iram *VVALDEMARUS I.* Regis adversum Absalonem accensam magnoperè delinivit. Sed quod jam corde salubre deprehenderat, voce fateri erubescebat, pudore serum animi ejus intellectum celante. Nam interim nulla ad amicos communione habita, postridie prædictos viros fortè littori insistentes accessit, comitibusq; propius accedere vetitis, concitationem animi sui, inquit, tametsi dissimulatione uti vellet, iracundis oris notis proditam esse, parùm quidem admiratione dignum, cùm consultantis vocem monitis potius quàm contumeliis excipi deceat. Quædam tamen ab eis sapientius, quàm tempestivius dicta, quæ si ante triduum prolata fuissent, ingentis mali materiam præcurrere poterant. Seras quidem monitoris partes esse, quæ rem, dum in arbitrio est, negligentius obeunt, exactam solicitudine prosequuntur. Inemendabilia autem corrigere velle, proximum amentiæ errorem esse. Frustrà igitur se conviciis attentatum fuisse, cùm & irrevocabiles præteritorum eventus existant, & plerumque animi commotio parùm cum ratione consentiat. Ortæ verò tempestatis sævitiam, absque cœlestium monitis, humano præsagio comprehendere nequivisse, neque, quin eâ delictorum pœnas lueret, dubitare. Quam ob rem aut naturæ ignorantiam, aut improvisæ necessitatis violentiam vitio sibi verti non oportere. Omissis igitur præteritorum querelis ad tempestiva rebus consilia, animum operamq; devocare par esse. Malle enim se spiritum specioso exitu, quàm expeditionem deformi reditu finire. Tunc Petrus Absalonis sententiam aliquanto leniori monitorum genere prosecutus, docet neminem Regum fidas amicorum voces infensis auribus excipere convenire, cùm sæpe clari illustresque viri spreti salutaris consilii pœnas perniciosa morte pependerint. Cæterum aurâ, dum faveat, utendum esse, quòd ejus anceps incertaq; varietas existere soleat. Sustinendum itaque, donec tempestatis immensitas ad tolerabilem remigiis habitum concidat. Adhuc enim tridui commeatus superesse, exiguoq; trajectu hostes accedi posse. Quod si præsenti alimentorum ope deficerentur, alia armis esse poscenda. Oportere ergo, mox ut undas remigio habiles viderint, sparsam ocius uniri classem, incessuramq; sociali remigio progredi. Quippe navigationem omnem hoc alacriorem, quo æquabiliorem existere. Rex monitore laudato Absaloni speculandæ tempestatis officium mandat, sibi eumprimum eam remigii patientem adverteret, indicaturo. Absalon cupidè præcepto, quod suis monitis extuderat, obsecutus, nocte posterà, aurà sensibiliter impetum remittente, eventu gavisus, antelucano tempore, peractis divinis, ad Regem pervenit, nuncians do tempestatem ex parte collapsam, possibilem quidem profectioni, sed difficilem fore, nec nisi summâ cum remigii difficultate navigationis capacem existere. Respondente Rege moras esse rumpendas, per ludibrium subtexuit, pulchrè se operam impensuros, si navigationis medietate confectâ, unde solverant, sint reversuri. Cujus dicti proclivitas tametsi jocò mordacior videretur, ingens Regi capessendæ virtutis præbuit incitamentum. Lepidâ tamen irrisione non caruit, subjungente Rege, revertentem se, ex eo, quæ in Sclavia gerantur, posse cognoscere. Principio classis lætam alacremq; navigationem pleno fiduciæ remigio proferebat. Nam intrà propinquæ telluris anfractus auræ vis, quæ aperto mari licentius incumbebat, latentium undarum habitum asperare non poterat, terreni tractus obstaculis undique secus incitatiorem fluctuum allapsum arcentibus. At ubi in altum dirigi navigia cœpère, intolerabili penè tempestatis occursu excipiebantur. Antistes, nè fortissimos monitus suos parùm justo conatu prosequi videretur, ingenuo pudore firmatus perseverantissima remigii obluctatione quasi eum necessitate certabat, Regemq; virtutis æmulatione provectum, cœpti sui comitem existere coëgit. Itaque lenta & inhabilis ac

penè

VVALDEMARUS I.

penè inconcessa navigatio hinc sæviente mari, inde claudicante remigio fuit. Ea freti repugnantis violentia Regiam navem adversis undarum molibus implicatam, per summam procellarum asperitatem laxatis propemodum compagibus disiungi coëgit. Quo viso Rex tùm vitandi periculi, tùm etiam complendæ navigationis gratia, tutiore excipi cupiens, Ingimari Scaniensis ratem propius adesse jussam, ensem dextra, signumq; læva corripiens, ut temerario, ita prospero saltu involat, eamq; remis acrius citari jubet. Eskillum virtutis pertinacia aliquamdiu subsequi conatum, affectumq; Regis quàm debilitatem navigii sui propensius intuentem, partim Regiæ vocis prohibitio, partim referta periculo necessitas reverti compulit. Eo viso, complures reversionis occasionem ab erroris simulatione mutuari ignavia docuit. Quibus tamen erroris commentum patrocinio fore non debuit, cum Regem navigium, non iter, mutasse translati signi indicio liquere potuerit. Nonnulli quoque conquassatioribus navigiis inviti relabebantur, quod hisdem compagum firmitate defectis, concitati maris incursum sustinere nequibant. Qui vero procedere perseverabant, ut viribus corporis labores continuati sufficere possent, edendi navigandiq; pariter officio fungebantur. Ne enim navigationis cursum vel parvula remigii intermissio moraretur, dextrâ remos, lævâ cibos tractabant. Exigua classis pars, Absalone duce, virtutis & gloriæ æmulantior, insuetatæ tempestatis sævitiam incredibili remorum certamine superavit, obluctatumq; pelagus infatigabili permensa navigio, hora antelucana ad insulam Hythim, ipsâ quoque necessitate superior, appulit. Tunc Absalon ne quid inexcussum omitteret, per Wethemannum piraticæ operibus elatum officio speculationis addictum, & portus hostilibus navigiis vacuos, & Rugiam nihil hostile metuentem cognoscit. Nam armenta securis custodibus propter littus errantia, inopinatos incolas esse fidem fecere. Rex languido remigio seram navigationem emensus, obtento portu protinus in Absalonis navem se contulit, fatigatumq; tædio ac vigilia corpus somno excepit. Reliquiæ, quæ cum eo fretum superaverant, annumeratæ, sexaginta duntaxat navigiorum classem explebant. Duo tunc Hallandenses natu quàm animis nobiliores, paucitatem suam indubitato periculo oblatam rati, navigio, quo communiter utebantur, Absalonem petebant, seq; præpropero Regis alloquio opus habere dicentes. Postquam somno eum acquiescentem audierant, ocius excitari poscebant. Absalon salutarem ejus quietem importunè rumpendam negans, quæ afferrent, Regem ex se cogniturum affirmat. Tùm illi conquassationem navigii, inopiam commeatuum, longinquitatem reditus prætendentes, optimam sibi navigationis facultatem prosperantibus ventis incidisse dicebant, quòd quibus adversis ægrè processerant, secundis facile reverti possent. Quam ob rem eorum se beneficio uti malle, quàm cassam & inutilem expeditionem agendo, aut navigii vitio, aut inediæ malo perire. Quos Absalon non solum deformitatem propositi specioso consilio mutare, sed etiam quo minus se probris objicerent, honesto silentio supprimere jubet, nè tam pudendæ voces alienis auribus exceptæ, inexpiabilem eis timiditatis notam inurerent. Itaque enervis & effœminati animi trepidationem, falsò causarum commento colorare eos asseverabat, docendo facilia refectu navigia fore, & opima commeatuum supplementa per prædam latè patentem levi negotio consciscì posse. Cæterùm ipsos famam & opinionem suam gravissimo crimine corrupturos, si Regem apud hostes in tanta suorum paucitate, sine respectu pudoris deserere sustinuissent. E quibus alter domi se negotia Regia, quæ summâ cum celeritate exequi necesse haberet, manere subtexuit. Contrà Absalon simulationem ejus, quia blandimentis nequibat, minis discutere cupiens, eos qui in expeditione solvenda

plus

VVALDEMARUS I.

plus arbitrio ſuo quàm Regiæ indulſerint reverentiæ, non tantùm bonorum, ſed & lucis ac ſpiritus ereptionem patriâ lege meritos aſtruebat. Sed ne ea quidem periculi denuntiatione, quò minùs faventem navigationi ventum velo colligerent, imbecillitatem eorum durare trepidationémve corrigere potuit. Diſcedentes itaque execratione & convitio per ſummam verborum acerbitatem inſequi perſeveravit. Quod cum experrectus Rex ex Abſalone cognoſceret, tam impudentes & improbos deſertores pœnas ſibi luituros jurabat. Conſcensâ deinde inſulâ, accerſitos navigiorum rectores, agendorum percontatione ſollicitat. Compluribus, ut redeatur, expedire viſum, quòd tutò hoſtem laceſſere nequeant. Placiturum Rex ſibi ſententiam affirmabat, niſi ea res & gravis patriæ rubor, & ingens hoſtium incitamentum exiſteret. Nam & eos Danicæ expeditionis præſentiam ex caſtrorum veſtigiis comperturos, & clandeſtinam ejus reverſionem timiditati duntaxat imputaturos. Hujus rei cauſa periculo ſe quàm rubori patere malle, haudquaquam proram, niſi laceſſito hoſte, verſurum. Prætereà ſe eorum, qui ſimulata navium fragilitate defecerant, ignaviam æquaturos, ſi quos labore vicerant, virtute non ſuperarent, domosq; impenſa male navigatione repeterent. Tunc Wethemannus incautas Rugiæ res recenti ſpeculatione expertus, admovendas littori copias ſvadet: ſi ignari incolæ fuerint, impunè prædam cædemq; facturas; ſin providi, confeſtim abſque diſcrimine redituras: Utro autem modo ſe gerant, per tranſeuntium morem deprendi poſſe aſſeverabat: qui cum primam diurnæ operæ partem exegerint, quò ad laborandum fiant vegetiores, ſopori ſe proſternere ſoleant. Hunc verò non niſi metu vacuis, altaque ſecuritate firmatis obrepere ſolitum. Cæterum nemine talium dormiente reperto, præcautæ gentis indicium accipi. Quem Rex piratico potius muneri conſentanea, quàm magnitudini ſuæ convenientia docuiſſe dicebat. Nunquam enim Danorum Reges à Sclavis fugatos memoriæ proditum fuiſſe, ſed ne ſe quidem primum regiam dignitatem hoc deformitatis genere maculaturum. Tunc Gnemerus Falſtricus, quanquam aliàs vegetioris quàm ſapientioris animi æſtimaretur, ſive ingenio ſuo, ſive Regis fortunâ monente, ſummam omnium hæſitationem ancipiti ſtudio fluctuantem, ſalutari exhortatione diſcuſſit, incertamq; conſilii concionem ad ſuam ſententiam perduxit, affirmando temeritatis eſſe exiguam manum cum immenſo hoſte conſerere. Cæterum Baream provinciam à Rugia brevi freto diſcretam, ob parvitatem ſui, quocunque paratu eſſet, populatu perfacilem fore. Denique Regem quieſcendi gratia cubile petere, exhauſtasq; vigiliis vires, & attritum curis animum ſomno reficere jubet, veſpere, quò minus proviſus irrumperet, claſſem applicaturum. Prætereà vadoſi fluminis anguſtias intraturos, ſparſam navigationem tacito conficere remigio juſſit, ne aut obſtrepentium remorum fragor ſecuritatem incolis demeret, aut ipſimet impactis arenæ navigiis circa incertæ altitudinis vada diutius hærere cogerentur. Cætera ſe exploraturum promittit. Rex cupidè conſilio obſecutus, veſpere ſigno navigationi dato deſtinatum amnem occupat. Cujus expeditius permeandi gratia ternis navigiis junctis, claſſem incedere jubet, ne confuſa fluvialibus tardaretur anguſtiis. Cui Gnemerus rate obvius opportunitatem invadendæ gentis aucupatus, interceptos incolarum ſpeculatores adducit. Lætus eo Rex, diluculo peragratis ſylvis, rura ac vicos hoc acrius quò latentius irrupit, incolasq; adhuc ſomni ſecuritate torpentes, repentina incurſione protrivit. E quibus complures perſtrepentis equitatus fragore perculſi, patrios duces adventare credebant. Sed hunc eorum errorem adacta repente corporibus jacula diſcuſſerunt. Complures eorum exertis per oſtia capitibus, Cæzimarusné an Bugiſclavus adventaret, rogabant. Quorum percontatio propriis eorum funeribus excepta eſt.

WALDEMARUS I.

est. Antistes cum parte copiarum longinquam regionis plagam diverso complexus itinere, eo Ibeorum pervenerat, ut à regia cohorte eximiæ paludis interjectu distaret. De cujus admodum incessu dubius, nè direptos à se vicos exuri pateretur, illustri consilio providit. Tandem procul ignes à Rege editos conspicatus, sibi quoque consimilis facti potestatem suppetere, confestim illato tectis incendio declaravit; sociisq; sui prosperitatem excursus, resperso flammis rure nunciandam curavit. Cumq; prædam abundè actam existimassent, iter ad naves remensi, quanquam grandi invicem à se interstitio discessissent, vestigia tamen sua, quò minus clandestinos reditus captasse viderentur, néve alter alterum impetuosa festinatione præcurreret, mutuis ignium fumigiis prodiderunt. Interea Skialmo quidam, cognomento Barbatus, in asservandæ classis officium relictus, ne hostili remigio præveniente amnis exitu prohiberetur, ad mare navigia reducit. Ubi dum Rugianorum navali incursatione peteretur, in paucas rates totius classis præsidium transfert, instructioribus quàm frequentioribus navigiis hostibus occurrere præoptans. Quibus obvia navigatione fugatis, ne sociorum reversio tardiùs navigiis exciperetur, omissa fugitantium insecutione, portum revisit. Iteratò lacessitus, eodem ausu invasoribus restitit. Sed & compluries attentatus, crebra hostium irritamenta occursationis perseverantia superavit. Ita pertinaci magis quàm acri incursatione vexatus, opportuna hostem agitatione premebat. Inter hæc Regi in littus supervenienti non parvæ admirationi fuit, navigiis custodia vacantibus abesse Skialmonem, quem tandem ab agitatione redeuntem cætero prosecutus exercitu, Rugianos fugam à remigio mutuantes, velorum intensione prosequitur. Sed intervallo præcessionis, & volucritate navigationis adjutos instando magis quàm occupando vexabat. Tunc quendam vicinæ ratis rectorem in anteriorem navigii sui partem fortitudinis simulatione progressum aspiciens, verbisq; magnā præ se laudem ferentibus, prosecutusquæcunq; viro forti erogarentur, egregiè & laudabiliter impensa asseverabat. Ad ultimum vento obliquante prohibitus, quantum velis emensus fuerat, conversa navigatione, remorum obsequio pensat. Sed quò prosperiorem velificandi, hoc difficiliorem remigii usum habuit. Itaque Danis adversa cum mari navigatione certantibus, Sclavi quos locorum habitus non fallebat, ignotum nostris profundum compendiaria navigatione sulcantes, subitò fugam in insidias vertunt. Quos Absalon per occultos pelagi recessus prosilire conspiciens, sociis metu navigationem citantibus subsequi quàm antecedere maluit, præviæ classis terga plenis pietatis excubiis tutaturus. Pudet referre quod sequitur. Maxima Danorum pars rubore posthabito, quanquam hostes imminere conspiceret, deserto Rege velis malos onerare sustinuit. Rex eum paucis admodum navigiis relictus, aliquanto desertores ægriùs quàm hostes ferebat. Tunc etiam militem, quem paulò ante in prora astantem probaverat, brevitatem veli sui, quò major navigationis cursus existeret, pannorum additamentis producere conspicatus, laudem convitio mutavit, amorem timidis erogatum imprudenter impensum affirmans. Ita absque supremæ necessitatis discrimine, veræ ac solidæ fortitudinis habitum explorare promptum non est. Enavigantium discessio, non clamore, non signis, denique nullo exhortationis genere revocabilis fuit. Adeò omnium aures pavor concluserat. Cumque Rex, intermisso paulisper remigio, à præsentibus, quid factu opus potissimum esset, inquireret, cunctantibus cæteris, Absalon insulam Hychim petendam, ibiq; secunditatem aeris exspectandam hortatur. Quod Petrus fieri oportere non sine rationum assertione negabat, quod perseverante tempestate, nec reditum, nec supplementum classis habituri viderentur, Sclavis adversùm se quotidiana copiarum incrementa sumpturis. Pandendæ

denda igitur vela, eamq́; navigationis æqualitatem habendam esse, ut naves voluciritate præstantes, complicatâ velorum parte, tardiores opperirentur, & quas celeritate præcurrerent, societatis jure consequi debeant. Ita strenua Absalonis adhortatio eximiæ Petri prudentiæ cessit. Uterque siquidem annis suis similia cogitabat. Ille etenim juvenili animo condigna, hic canis suis consentanea proponebat. Ita septem solis navigiis ex omni Danorum classe residuis, Sclavi multitudine freti incitatissimo remigio acerrimoq́; clamore, cum contemptu paucitatis irrumpunt. Sed majore impetu quàm audacia rem exequebantur. Quippe cum primum excepère sagittas, propius ferre remos ausi non sunt. Paulò post districtorum ensium laminis nunc cervices suas, nunc scuta pulsare cœperunt, rati se Danos hoc minarum genere territuros. Remigium deinde magno clamoris strepitu prosecuti, horribiles latè sonos edebant. Hic quoq; procursus priori persimilis fuit. Obvius namque Danorum missilibus repulsi, continuo remigium retulerunt. Tertio ut hostem apparatu terrerent, contractos Sole clypeos aquâ perfundere, genibusq́ue suppositos in pugnæ usum extricare cœperunt, veluti indubitatum nostris prælium illaturi. At tum demum seu cupiditate prædæ, seu vi pudoris accensi, vehementius navigia concitant. Quæ species ut initio acris, ita exitu inanis apparuit. Telorum enim objectu velut antè deterriti, invictam paucitatis constantiam ulterius lacessere destiterunt, quanquam Danorum provocatione admodũ sibi insultari conspicerent.

Rex cum ad aspectum patriæ pervenisset, concidente paulatim vento, tàm remissam & languidam navigationem agebat, ut quanquam propasso velo uteretur, eo ferè loci diem opperiretur, ubi noctem ingressus fuerat. Sed cum Zephyris deficeretur, processum à remigio mutuatus est. Tandem obviam Eskilli ratem ingressus, Scaniam repetivit. Qui novissimè eum prosecuti fuerant, Sialandiæ partibus advehuntur. Tunc Petrus Rannonis, eloquentissimi viri, imperitam calliditatem eludere cupiens, non solum nexos, sed etiam remiges suos, ut prædæ speciem augeret, in eminenti navigii parte constituit, captivorum imaginem præbituros. Quem cum Ranno Liburnâ prætereuntem videret, dissolutionem navigii simulare desiderans, sentina aquam egeri, increpitis acrius remigibus, jubet. Tunc quodam respondente, eo triduo sentinam aquâ vacasse, non ritè, inquit Petrus, remiges tui, quibus te responsis excipere debeant, callent. Tunc Ranno paucis intra Petri navigium remigio occupatis, otiosæ juventutis multitudinem exerto capite conspicatus, prædam existimabat, quietisq; suæ pœnitentiâ permotus, non similiter sibi, ut Petro, fortunam affuisse dicebat, quod naufragij periculo interpellante, expeditionis comes existere nequivisset. Autumno Rex crebra Sialandensium ac Scanorum, rarâ vero jutensium manu prouinciam Arcon urbi confinem adortus, cum ingenti præda acta ad littus reverteretur, Rugiani repetentem naves exercitum, hisdémque scandendis intentum à tergo per insidias circumfundere gestientes, magnis viribus in insulam è continenti trajiciunt. Per idem tempus coörta nebulæ vis, spissam cœlo caliginem intendit. Quæ res incertos viæ Danos atque errore nebulæ implicatos, aliquandiu subsistere coëgit. Crediderim hunc aëris habitum propitiæ fortunæ interventu, futuræ eorum victoriæ paruisse. Jamq́ue Sclavi, quia nubium obscuritas prospicere non sinebat, caliginis errore protracti in medios fermè hostes inciderant, cum subito discussâ Sole nebulâ, exercitus propemodum consertos aspiceres. Tunc Priselavus olim è Sclavia profugus equo provolans, adesse Barbaros, factamq́ue Danis optatæ pugnæ copiam nuntiat, exhortans omnes invictam Danici nominis æmulari virtutem. Responsum à Rege est, reperturos hostes qui fatum fugæ præferre cupiant. Igitur Dani, quorum animos præceps belli cupido exagitabat, præter usi-

VVALDEMARUS I.

tatum pugnæ morem confusis copiarum ordinibus, conspectos hostes incursare cœperunt. Nec tardior victoria quàm impetus fuit, pugnam fugâ præcurrentibus Sclavis. In quo procursu duo Regii milites ita inter se fortuitis equorum impulsibus concurrerunt, ut uterq; excussus prosterneretur. Super quos Rex corruente equo ita præcipitatus est, ut lævus ejus cubitus pertuso clypeo terræ altius infigeretur. Absalon itaque erigendi ejus gratia descendere cupienti, manu, ne subsisteret, innuit, feliciter se lapsum reputans, si modo hostium cladibus attolleretur. Sed his eventus tristior specie quàm omine fuit. Regis namq; lapsus, hostilis ruinæ præsagium edidit. Quippe superati sine prælio Barbari impunè obterebantur. Quorum magna pars sinum, per quem trajecerat, avidiùs repetens, salutem in undis, quam quærebat, amisit: nec minor fluctibus quàm ferro periclitantium numerus extitit. Pars quo tutiùs hostem vitaret, ore tenus de industria aquis corpus immerserat. Nec hoc quidem auxilii genus, quò minus à Danis in eadem vada descendentibus interimerentur, latebram eis præstare potuit. Cumque cæteris intra aquam prostratis, unus adhuc, occultum pedibus saxum complexus, sociæ stragi superesse videretur, Absalon militibus ad opprimendum eum descendere profunditatis metu cunctantibus, non hic, inquit, eà proceritate est, quam vestra, milites, æquare non possit. Neque enim vadabiliorem sibi quàm nobis gurgitem occupat. Quam vocem frater ejus Esbernus exhortationis loco suscipiens, quanquam Barbarum latentis saxi beneficio uti non dubitaret, saluti fraternæ suæ voluntatis imperium prætulit. Aliisque renuentibus, aquas hostili cruore infectas armis onustus intravit. Cúmque emissa in Barbarum lancea solum repetere vellet, undis verticem involutus, profundo se excipiente demergitur, perissetq; nisi sociorum præsentia auxilio fuisset. Enimvero Olavus undis eum abstrahere cupiens, stimulatum calcaribus equum in illud profundum egit: exceptúmque brachio levare conatus, penè sella pronus excutitur. Igitur urgente fato suæ quàm alienæ saluti propior extitit, sibique, cœptam amici curam postponendo, consuluit. Cujus propositum Nicolaus quidam fortiùs quàm feliciùs æmulatus, non temperavit, quò minus concitato equo gurgitem peteret. Sed ab incœpto se, pari periculo revocatus, abstinuit. Igitur equitum ope defecto, peditum opera servari contigit. Cumq; littori restitutus fuisset, extinctus ab intuentibus putabatur; adeò illapsus corpori humor anhelitum occultabat. Tandem sociis corpus suum diutiùs agitantibus, vomitu undam egerere cœpit. Cujus onere liberatus, suspicere magis quàm eloqui valuit. Itaq; qui aderant, corpus ejus frigore obstupefactum applicatæ vestis fomento prosequebantur. Quibus percalefactus, non oculorum modò, sed etiam vocis usum recuperavit. Cæterùm ipso die adeò exanguis permansit, ut vix eum funebris oris notæ desererent. Nec silentio obliterandam alterius Danici equitis virtutem existimo, qui cum nemine sociorum comitante, fugam hostium avidiùs quàm cautiùs insecutus fuisset, Barbaris, qui effugerant, ut se eis caplendum præberet, rogantibus, spreta prece equo desilivit, mortemq; dimicans, quàm deditus lucem, amplecti maluit. Igitur ingenti hostium caterva ad se opprimendum nitente, quotquot propius accesserant interfecit: ac sine ullâ specie metus pugnans super factam à se stragem plenis gloriæ vulneribus corruit. Itaque non solum innumeros fati comites habuit, sed etiam superstites fortitudinis suæ spectaculo attonitos reliquit. Cujus excellenti virtute tantùm promotum est, ut deinceps Sclavi manum cum Danis acie conserere non auderent.

Libri XIV. Sectio Tertia

Anno postero Danis expeditionem parantibus, Rugienses ob recentem cladem suscipiendi belli fiduciâ defecti, Domborum quendam præstanti facundiâ, ad pacem ab ipsis petendam decernunt. Quo Absalon ex-

cepto,

VVALDEMARUS I.

cepto, navigium ejus expeditionis sibimet usui vertit, nautis verò quoad reverteretur, hospitia cum impensis expedienda curavit; ipsoq; Domboro secum assumpto Regiæ classis conventum petivit. Siquidem legatos hostium expeditionis tempore susceptos, ad reditum usq; ejus mutua Rugiensium Danorumq; consvetudine retentari fas erat, ne ad suos exterarum rerum nuncii reverterentur, speculationis potius quàm legationis officia peracturi. Sed contrariæ tempestatis perseverantiâ navigationem morante, cum Juti labentibus alimentis expeditionem soluturi viderentur, eorum egestati Sialandenses ac Scani impensis liberaliter commeatibus affuerunt, nè tanta virium parte maligno necessitatis obstaculo fraudarentur. Fonienses verò, tametsi commeatibus abundarent, ne minimam quidem eorum partem ad sustentandam sociorum inopiam contulerunt. Quod videns Domborus, pacem quam antè supplex petiverat, sub æquis tantùm conditionibus offerebat. Cæterùm Absalonis apud Regem interventum poscebat: à quo oblationem suam liquida fide prosequi rogatus, pignoris loco lapillum se aquæ injecturum asseruit. Siquidem icturis fœdus Barbaris religioni erat calculum in undas conjicere, seque si pacto obviam issent, mersi lapidis exemplo perituros orare. Sed contrà poscente obsides Absalone, fucosaque superstitionum mendacia in rebus seriis recipienda negante, haudquaquam Domboro mutua petendorum obsidum fiducia defuit. Quod Absalon indigne ferens, Rugianos non solum obsides Danis, sed etiam pecuniam cum supplementis classis transmittere solitos asseverabat, cum Dani nihil tale Rugianis unquam à se concessum, solutúmve meminerint. Tunc Domborus, si sapientia, inquit, qua te præditum existimas, viges, quæ à me proponenda sunt docili animo excipies, tenaci memoria appræhendes. Quisquis ritè se gerit, circa tria tempora maximè cogitationem expendit: ex iisdem duo leviori cura complectens, tertii præ cæteris habitum intuetur. Siquidem præterita meminit, futura prospicit, præsentia colligit. Stolidus vero inter spem futuri, memoriamq; præteriti præsentium facultatem omittere, & quod in manibus retinet, excutere consvevit. Quo pacto tu quoque vanissimis sollicitudinis ambagibus implicatus, adeò scrupulosa cura præteritorum imagines recolis, futurosque meditaris eventus, ut ad ea quæ præ manibus sita sunt, & oculis obversantur, aspicere nequeas. Quippe dum prioris ævi recordationi animum inseris, felicitatis ejus exemplo futura metiris, teq; spem ex memoria adeptum, quid instans ætas afferat, præterit. Fateor olim Danos gente nostrâ potitos: sed præsens fortunæ benignitas iisdem nunc favoris blandimentis partes nostras prosequitur, quibus quondam vestras excolere consveverat, sortemque nostram ad hanc felicitatis summam perduxit, quàm vestræ quandoque rei status attigerat. Quippe quantò vobis inferiores extitimus, tanto nunc viribus successuq; præstamus, eò rerum fortuna ducante progressi, quò Danicæ quondam prosperitatis incrementum excesserat. At dum temere votis extenderis, nova ac recentia stolida vetustatis simulatione prætergrederis, eisque me conditionibus adigere conaris, quas pro præsentium habitu præstare potiùs quàm postulare debueras. Fines vestri armis & exercitibus nostris miserabiliter obtriti, situ marcidi, culturæq; inopes jacent, nostrarum diffusio partium vix alendæ, quam genuit, multitudini sufficit, & tamen quos omnifariam potentiores advertis, non superiores modo, sed etiam pares habere fastidis. Tunc demum tributi nos exactione sollicita, cum & sortem nostram successibus æquaveris, & eam malis, quibus tua nunc premitur, adactam conspexeris. Hæc Domborus. Sed Absalon dissimulato indignationis conceptu, paucis eum responsis excipiens, ad Regem, quæ acceperat, perfert. Verùm pertinax freti sævitia navigationem interpellando finem expe-

VVALDEMARUS I.

ditioni fecit. Rex quanquam superiùs Sclavos secundis successibus attentasset, plus tamen negotii in eorum expugnatione, quàm ut propriis viribus exequeretur, advertens, Saxoniæ satrapam in armorum militiæque collegium ingentis præmii pollicitatione sollicitat. Ille tum amplissimæ mercedis captura, tum etiam potiendorum finitimorum spe invitatus, expeditionis societatem spopondit. Sed superius Waldemarum Rex Noricus per summum amicitiæ cultum, navigio draconem simulante donaverat. Quod Absalon mira arte effigiatum Roskildensi remige exornare, & ad conventum usque Danorum dirigere jussus, cum in portu Isorensi parùm secundantibus ventis voto diutiùs moraretur, nihil ægriùs tulit, quàm quod aliis in expeditionem proficiscentibus tardior ipse superventurus videretur, qui cæteros & velocitate apparatus, & procinctu navigationis aliàs præcurrere consveverat. Itaq; cùm, mente tædio & pudore sopitá, in puppi jaceret, futuram maris tranquillitatem nocturnis imaginibus speculatus est. Existimavit enim ab homine se accersi: accessoq; littore cum Burgalanensi Pontifice Tokone aliquandiu spaciatum, jussumq; ab eo quæ audiret sagaci mente compræhendere, & tenaci mandare memoriæ. Tokonem deinde melos, quod in divini natalis pervigilio ritè recini assolet, semel iterumq; & tertio repetivisse, ipsumq; ad ea, quæ canerentur, sollicitis auribus esse jussisse. Expergefactus adeò præsentes visorum imagines animo repræsentabat, ut rem veram non somnium fuisse arbitraretur. Et quia crastinæ egressionis opem per quietem sibi promissam meminerat, tàm certam commodæ navigationis spem animo præsumpsit, ut conscensa cymba, quanquam nihil adhuc tempestati detractum erat, malum Regiæ navis, cui Astradus præerat, ocius attolli juberet, cibumq; capere properaret. Epulanti supervenit Astradus indicans tempestatis occasum. Et quid nam fieri expediret interrogans, jussus est illico erecto navigii malo fauces Isoricas penetrare, eisq; præteritis, insulam, quà ventus juberet, ambire. Quod eo exequi pergente, expeditionaria classis, quæ in eundem fortè portum appulerat, subitò tranquillitatis incessu gavisa, velorum usum navigationis avida præparabat. Verùm effectus minor impetu fuit. Siquidem modo Orientem, modo Occasum incerto ventorum flatu ludificata vicissim petebat, navigationemque mutabilis auræ varietas optato cursu fraudabat. Divinitùs consultum crederes, nè aut solitaria Absalonis navigatio, aut aliis incessu tardior haberetur. Quod etiam ipsius liquidò comprobavit adventus. Siquidem adnavigante eo, omnium nubium errore discusso, certus pelago flatus incubuit, tantaq; propitii venti stabilitas incidit, ut navigatio quæ antè dubiis velis incertum cursum tenuerat, continuò prosperitatis ordine frueretur. Ita naturæ rerum temperies, quæ se cæterorum usui inviderat, Absalonis respectui tributa est. Qui etiam cum navem Regis sibi creditam validis tempestatis incrementis contusam, extremoq; naufragii periculo propinquam adverteret, continuò in littus subductam necessariæ trabis vinculo refecit, laceramq; ac penè confractam pristinæ firmitati restituit. Sed & prorarum ejus cacumina, quò cultior incederet, aureis apicibus texit. Quo Rex apud Masnetam exceptus, Polam provinciam comite classe petebat. Itaque communibus sed discretis viribus, alterum Sclaviæ latus Dani invaserant, alterum Theutones lacerabant, interdumque exercitus alter ab altero invicem spectari poterat. Cumq; Theutonum fortè satellites petendi pabuli gratia latius evagatos Sclavi per insidias adorti interemissent, equites recentis injuriæ ultionem audaci calliditate quæsierunt. Siquidem militiæ insignibus occultatis, loriceisq; quibus corpus munierant, familiari ac sordida veste tectis pabulantium more fruges metere aggressi, Sclavos Nucletto duce ad se opprimendum ex abdito provolantes, ocius ascensis equis, falcesq; gla-

VVALDEMARUS I.

diis mutantes, trucidaverunt. Caput Nucleti abscissum ac pilo affixum, sicque in castra perlatum, gratum utriusq; exercitus oculis spectaculum præbuit. Quod cum filio ejus Prisclavo, qui ad Danos, & Christiani ritus amore, & paganæ superstitionis odio patria pulsus transierat, cœnitanti nunciatum fuisset, aliquantisper manum ab escis retractam demisso capiti subjiciens, Dei contemptorem tali exemplo interire par esse dicebat: revocatoque à cogitatione animo, consvetam oris ac mentis hilaritatem cœnæ consortibus exhibebat. Magnus potentia, sed major divini cultus memoria. Neque enim sibi parentem judicabat, quem publicæ religionis æmulum noverat. Itaque ambiguæ æstimationis esse potuit, utrum magis fortem animum gesserit, an piam vocem emiserit. Sed neque patriæ plus solito misertus, eam ductu & incitamentis suis duarum gentium prædam existere coegit.

Interjectis diebus Henricus Waldemaro sermonis invicem conferendi gratia se accedenti, cum Absalone solo in tabernaculum suum perducto epulum præbuit, ingenti magnatum frequentia administratorum officio fungente. Quæ cœna licet multigenâ ciborum varietate splenderet, aliquantò tamen plus luxus in obsequiis quàm epulis habuit, præsertim cum gloriæ non usui serviretur. Clientela verò seorsum discubitu excepta. Post reditum suum Waldemarus novarum rerum casibus sollicitatus, intento ad sciendum animo, ubinam Henricum necessariæ collocutionis gratia obvium habere posset, atque ad id negotium explicandum prudenti viro opus asseveraret, alii sibi claudicare equos, alii parùm cultis ungulis esse fingebant. Cunctis itaque metum excusationis astutia protegentibus, nemineque tàm periculosam legationem suscipere audente, Absalon fortè lignis ex more per otium cæsis, è nemore superveniens interrogatusque, an regiarum partium legatum agere vellet, iturum se pollicetur. Igitur legendorum comitum optionem habere jussus, potissimum necessarios ac sanguine semet contingentes adscivit, consanguineam fidem alienæ præferendam existimans. Prisclavus quoque potentissimi Sclavorum principis Nucleti filius, quem quod Waldemari sororem in matrimonio haberet, Christianæq; disciplinæ sacris initiatus esset, pater jampridem perinde ac insidias sibi nectentem conspectu suo submoverat, localis peritiæ fiducia propositæ viæ conductorem agere pollicetur. Huic siquidem tum Rex ob bonæ fidei experientiam, tum ob connubii affinitatem magnam nobilium insularum partem fruendam concesserat. Profectus Absalon, affatusq; Ducem, cum apud eum pernoctare rogaretur, Regem anxia suorum expectatione sollicitum, longioris moræ interpositione molestari oportere negabat. Præterea classem sine portu esse asseverabat, undique ventorum impulsui patentem. Cumque festinationis ratione reddita, propinqua nocte equos abiturus scandisset, quidam claro Saxonum loco natus ultrò adito duce, perituros Danorum legatos, nisi comitatiores abscederent, querebatur. Objurgare quoque eum vehementiùs ausus, quod illustrium virorum paucitatem, tot ingruentibus periculis incomitatam à se dimittere sustinuisset. Revocatis itaque comitum offeruntur auxilia. Sed non minorem se Absalon in refutando comitatu gessit, quàm in pernoctationis egerat obsequiis respuendis: gloriosiùs ratus suam ac sociorum salutem dubiis casibus credere, quàm alienis armis protegere. Cumque haud procul tentoriis abesset, Prisclavus omnibus frænos succutere jussis, si meo, inquit, ductu res expedienda foret, comitum supplementum nostra paucitas non refugisset. Siquidem adversum pericula abundare industriæ potiùs argumentum est, quàm timoris indicium. Hoc enim probabilior est fortitudo, quo minus cum stoliditate consentit. Illa vero repræhensionem meretur, cui vi-

Bb 3 rei

res temeritas administrat. Sed nunc exigere perquam deforme est, quod paulò antè oblatum acceptare contempsimus. Restat igitur ut unicam salutis viam in pectorum ac virium nostrarum fiducia reponamus, spemq; ex desperatione certissimam capiamus. Æmulanda itaque Danici sanguinis & nominis virtus, omniq; studio enitendum, ut aut nobis victoria reditum, aut speciosa mors æternum famæ pariat monimentum. At minimè dubium quin de transitu nostro hostes equina fecerint vestigia certiores, nec magis ambiguum eorum reditum insidiis excepturos esse, quorum adventum adesi callis indicio perviderunt. At mori vobis commilitones quàm capi præstat. Capti enim, occisi parentis mei pœnas, perinde ac ejus interfectores, crudeli morte pendetis, fratresq; mei paternis manibus per summam cruciatuum acerbitatem nostrò sanguine parentabunt. Aliquanto ergo satius est propriæ virtuti spiritum impendi, quàm alienæ violentiæ miserabiliter puniendum relinqui. Hæc non proprii periculi metu, sed vestræ potius charitati consulendo monuerim. Eo enim sanguine oriundus sum, quem nulli Sclavorum attentandi unquam ausus incessit. Per patrem vos optimum maximumque, perque illud Danorum celebre cunctis gentibus nomen, obsecro obtestorque, ne fiduciæ & fortitudini imbecillitatem atque ignaviam præferatis. Hæc Prislavus. Denique læta omnium acclamatione exceptus, nihil se de victoria ambigere asseveravit, cui militum alacritas præsagio fuisset; præsertim cùm omnis Sclavorum irruptio specie, quàm re, formidabilior existere soleat. Circa incessum verò id ordinis observari debere, ut juvenes parum armati medium inter milites equitandi locum tenerent, eorum utrinque præsidiis muniendi. Cæterùm militarium turmarum per binas acies distinctarum alteram ab altera auxiliis invicem tutandam esse. Quippe geminæ cohortis specie hostium animos labefactari posse. Præterea clamabundos incedere, variisq; cantibus obstrepere jubet, fiduciamque, quæ plerumque multitudini inest, simulaturos. Nec fortunæ expers consilium fuit. Siquidem in portum eis, ubi classis acquiescebat, nullo incessente perductis, Rex exspectantis more sollicitus, prolixamque legatorum absentiam curâ ac mœstitia prosecutus: dolorem ex temeraria suorum emissione contractum, religiosæ lectionis officio leniebat. Quibus redisse compertis, soporis blandimentis ob tristitiam dilatis ocius aditum dedit. Inde ad Gudacram amnem navigatione discessum. Cujus vadosus aditus haudquaquam magnarum navium capax extabat, exiles duntaxat transmittere solitus. Itaque Rex propter fauces fixâ anchorâ sedem navigio conscivit, magnitudinem ejus parvitate amnis admittere nequeunte. Habilior classis, & quam fluviale profundum ferre poterat, Absalone duce, angustos amnis attentabat anfractus. Quo autore eo loci perventum, ubi gurges ingentis stagni diffusior speciem præferebat. Has faucium angustias Barbari crebra classe præstruxerant, hostem transitu prohibituri. Quos nostri deturbare gestientes, profunditatis ignari, imperitæ navigationis errore, vadosis locis affixère puppes. Quas dum profundo defectas, ad loca navigatu facilia rejicere cupiunt, cum minus remigio liceret, passim in vada desiliunt; manibusq; foros complexi, remorum vices corporum viribus exequuntur. In quos Sclavi navigiis suis tanquam propugnaculis utendo, supernè tela librabant. Nec sic eos attentasse contenti, & ipsi saltim in vada delapsi cominus dimicandi locum petebant. Sed nostris strenuè occursantibus, pari celeritate deserta ac repetita sunt navigia. Antè alias binæ Prislavi rates subière stagnum. Quarum alteram, qui vado institerant, tàm frequentes insiluère, ut media fractis penitus lateribus finderetur. Quippe dum avidius se ingerunt, multitudinis onere mediam rupère puppim. Subsequente classe deserta, fugientium Barbarorum navigia capiuntur. Vicorum quoque

ripæ

ripæ junctorum incendia peraguntur. Noctu redeunte Absalone; Rex adhuc insomnis diurnam ejus moram angore & vigilia prosequebatur. VVALDEMARUS I. Quo excepto gavisus, Liburnâ suâ, quòd ob granditatem navigationis inhabilis videretur, domum remissâ, in aliquanto minorem se contulit: eaq; ad lacum devectus; Sunonem binis instructum navigiis in longinquos paludis recessus prædatum mittit. Urbem quoque Rostock oppidanorum ignaviâ destitutam, nullo negotio perussit. Statuam etiam, quàm gentis profana credulitas; perinde ac cœleste numen, divinis honoribus prosequebatur, incendio mandavit. Post hæc Henricum cum exercitu suo conferendi secum sermonis gratia vehientem, præparato ponte trajecit. Eodem tempore Nucleti filius Prisžlavus ripâ altera superveniens; cum fratrem Pribislavum Bernardo, cujus manu Nucletum occidisse fama fuerat, navigio communicantem aspiceret, convitio lacessivit, impietatem objiciens; quòd cum parentis sui interfectore amicè conversari sustinuisset. Contrà Pribislavus benè de se meruisse eum, per quem patre sacrilego careat, affirmabat. Sed neque se ejus filium censeri velle, quem maximi sceleris parentem extitisse constaret.

Interea dum hæc geruntur, subitò fama pertulit Rugianam; Pomeranamq; classem ex disposito convenisse, Danos amni includere avidam. Igitur Rex per Henricum necessariæ discessionis admonitus, ne se locorum angustiis implicari pateretur, protinus amne excessit. Cùmque Sclavicæ collectionis famam nulla adhuc indicia confirmarent; insidiarum suspicione permotus, hostium calliditati invicem occurrere statuit. Qui in occultos littorum sinus collati, si Rex rura diriperet, classis ejus incursandæ copiam explorabant. Quos ut opportunitatis simulatione protraheret; Magno cuidam exurendorum littoralium vicorum curam demandat, militibus intra navigia latere jussis: sciens profectò Sclavos ab universo Danorum exercitu incendium peragi putaturos, sicq; promptiorem exercendarum insidiarum ausum capturos. Nec secus ac ratus est, hostile propositum fuit. Quippe Magno oppidis facem subjiciente, Rugiani universas Danorum vires eo negotio occupatas existimantes; avidiùs edendi propositi fiduciam rapuerunt, perinde ac eorum classem defensoribus vacuam reperturi. Sed quorundam Regis imperium ignorantium occursu maturiùs excepti, incursandi studium repente fuga mutarunt. Quos cætera Danorum classis certatim magnis remigii nisibus insecuta, velocitate navigationis æquare non potuit. Cùmq; relevandæ lassitudinis gratia æstum umbraculis leniret, Lundensium Pontifex, cæteris portum tenentibus, superveniens, postquam medio fermè diei tempore navigia velaminibus obducta conspexit, cunctis segnitiem exprobrans: his, inquit, tumulis, commilitones, cùm animi exercendi sint, corpora sepelire gaudemus? Quo dicto militibus diurnæ quietis ruborem ingessit; & Regem desidiâ obsessum, torpentes militiæ suæ vires excitare perdocuit. Qui etiam ad Pontificis vocem modesto indignationis genere permotus, simulq; justa desidiæ suæ reprehensione commonitus, citò hos tumulos relinqui posse ajebat: statimq; discussis tegminibus hostile solum petere properavit. Post hæc circa australem insulæ plagam prædæ in biduum actæ: inde Walungiam navigatum. Ubi nuntiatò Rugianorum occursu, cum quidam è Danis hastam suam, quò commodiùs eâ in acie uteretur, in conspectu sociorum, aliquantâ parte curtasset, cæteri ipsius factum secuti, congestis in unum locum putaminibus, ingentem brevi cumulum extruxerunt. Sed interim apud hostes pacis, non belli, studia agitabantur. De qua acturus Domborus, ad Danos dirigitur. Quibus ad naves digressis, ignem in littore accendit, cujus indicio se legationem afferre monstraret. Sed Absalon, nè quis eum nave exciperet, vetuit, ne pax quam petere venerat, invicem à Danis affe-

WALDEMARUS I.

ctari videretur. Ita Domborus aliena rate non habita, propria classem petivit: Absalonemq; per interpretem aggressus, ut se inter Regem & Rugianos faciendæ pacis autorem exhiberet, orabat, obsequium cum obsidibus spondens. Contra Absalon, perinde ac eorum, quæ ab ipso poscebantur, ignarus, responsionis loco, desertas Danorum insulas numerabat, earum solitudinem nuper sibi ab ipso exprobratam acri memoria prosecutus. Domborus orationem suam parum competentibus responsis excipi per interpretem cognoscens: ratione, inquit, non vacat, Pontificum optime, quod tuam cæteris opem in advocationis petitione præferimus. Siquidem eo nunc justius ad tui nominis opinionem votis decurrimus, quod quondam ad promerendam Danorum concordiam avi tui præsidiis nitebamur, ejus nutu perinde ac regalibus edictis contenti fuimus. Quia vero filiorum ejus nemo superest, supplices ad nepotis genua manus tendimus, ne extra consuetæ familiæ seriem auxilia circumspexisse videamur. Nec pari industria in fratre tuo prætereundo, quanquam natu præstet, usos nos esse constat. Tibi enim autoritatis prærogativam, honoris, non animi, nec ætatis privilegia, sed dignitatis ornamenta conciliant. Ante verò quàm pacem domesticam bellis civilibus fœdaretis, constantem Danorum imperio fidem præstitimus. At postquam in vestra Republica seditiosa suffragia adolevêre, regniq; affectatores armis instruere cœpistis, propriæ libertatis quàm alienæ factionis studiosiores evasimus, vestriq; nominis, quàm pietatis, desertores esse maluimus. Sed & bellum vobis inferendo, quid aliud, quàm ingeniis vestris finiendarum simultatum causam præbere tentavimus, idq; efficere, ut nostra arma excepturi, mutua concordia indigeretis? Itaq; secures vestras civili sanguine madentes in nosmetipsos convertimus, bellaq; vestrà alienis quàm patriæ perniciosa fore maluimus. Siquidem adversarios vestros specie, revera amicos egimus, charitatisq; partes hostilitatis simulatione præbuimus. Etenim concordiam vestram magis quàm spolia, piraticam à benevolentia profectam exercendo quæsivimus. Et nunc quidem opera nostra cœptorum deviis ac parricidalibus bellis abstracti, meritò tanti beneficii autoribus gratulari debetis. Cur ergò cunctis inter nos a[illegible]cè compositis, soli communionis vestræ januas intrare non possumus, quarum ipsi claustra reseravimus, aditum patefecimus? Cur ea factorum nostrorum prudentia delicti vestri saluberrima correctrix, à viris sapientia claris parum grata æstimatione colligitur? Cumq; finisset, adhuc Absalone vastatas Daniæ provincias supputante: nil factum est, inquit, quòd homines patrocinii tui indignos ab illius clementiæ sinu repellas, quàm nemo supplicum unquam difficilem habuit. Etenim repulsi identidem tuis genibus advolvemur, puerorum perseverantiam imitaturi, qui quo atrociùs iratæ matris verberibus lacerantur, hoc avidiùs ejus gremiis allabi nituntur. Quod si parúm supplicii de nobis sumptum creditis, iram vestram, quoad libet, cladibus nostris impunè exsatiare poteritis. Vastentur licet agri, exurantur vici, evertantur urbes, trucidentur populi, precibus vobiscum non armis agemus, pro bello veniam quæsituri. Si sanguinem sititis, ultrò jugulum gladiis vestris feriendum præbebimus. Si servitium affectatis, quid deditione majus præstare poterimus? Quis autem tàm efferæ mentis, qui ejus oblatoribus parcere præsto non sit? Extremæ autem dementiæ est velle laboribus adipisci, quod otio possit acquiri. Scio autem illud tibi succurrere, quod priore colloquio patriæ tuæ vastitatem inter probra posuerim: ideoq; te tàm pertinaciter ejus solitudines æstimare, ne prius de pace agatur, quàm totidem apud nos vestris armis effectæ fuerint. Ego verò jampridem sapientibus monitis insipienter usus, adversarii partes secus ac expediret edocui, ignarus, quòd auditori tàm attento præceptor extiterim. Nam rem puerilibus deliramentis consen-

taneam

VVALDEMARUS I.

taneam dixisse satiùs fuerat. Quod vero locutum me nunc pœnitet, te etiam audisse piguit. At si tunc intellectu digna tuis auribus deprompsi, quæ nunc quoque dicturus ero, pari mentis ratione suscipito, eodem ingenio præsentia hauriens, quo prioris alloquii documenta sumpsisti. Quo majorem de nobis stragem egeritis, hoc minorem subjectorum numerum militiæ vestræ residuum facitis. Quid ergo aliud cladem nostram exercendo agitis, quàm quod viscera vestra viribus exinaniendo consumitis? Quod si parum adhuc nos punitos ducitis, hostibus vestris bello proterendos objicite, aut morte nostra vindictæ satietatem sumpturi, aut victoria rebelles sub jugum missuri. Victi namque parum mœroris, victores multum alacritatis vestris animis ingereremus. Utralibet ergo fortuna vestris successibus obsequeretur. Præterea si nos armis lacessere perseverabitis, casus efficere poterit, ut stragem nostram alicujus vestrum fato luatis, cujus capite totius Rugiæ subjectionem emisse difficile fuerit. Talibus Absalon monitis invitatus, Rugianorum vota apud Regem sua prece complevit. Rex acceptis obsidibus redit.

Eodem ferè tempore de Urbis pontificatu controversia inter Cardinales orta, variè provinciarum suffragia ferebantur. Nam Gallia Alexandro obtentui fuit: Germania, autore Cæsare, Octaviani partibus obsecuta est. Sed justior religioniq; propior Gallorum sequacitas fuit. Quod postquam in Dania percrebuit, Lundensis Pontifex, qui & ipse prædictæ expeditionis comes fuerat, ne fervente religionis tumultu, deposito fraudaretur, pecuniam, quàm in Gallia collocaverat, per ministros reportandam curabat. E quibus unus monachicæ professionis, apud Stadium oppidum, inter cœnitandum ligneo fortè calice non suppetente, aureo, quem in custodia habebat, arrepto, nitidiùs quàm tutiùs cœnam exegit. Cujus facti irritamento iis, quorum hospitio receptus fuerat, tacitam latrocinii cupidinem ministravit. Majoris namque pecuniæ conscium animadvertebant, quem præstantiori poculo privatas mensas exornantem videbant. Cæterum hospitii reverentiâ palàm facinus exequi veriti: quoniam intra penatium limina hospitalitatis sacra violare nefas ducebant; in Holsatiam eum subsequendo sarcinis exuerunt. Quo Eskillus, dum ab expeditione reverteretur, audito, Regem super earum recuperatione sollicitat; ratus autoritate ejus restitutionem à prædonibus fore. Nec jam precibus, sed pactione agendum existimans, portionem pecuniæ, dummodo per eum reddita foret, in præmium pollicetur: tantoq; ejus auxilium instantiùs expetebat, quantò eum in annuendo tardiorem advertit. Rex petitionum ejus perseverantiâ fatigatus, ægrè operam pollicetur, quod & raptor incertus, & pecunia repertu difficilis videretur. Cæterum eam requisitu promptiorem, si à potentibus quàm si à plebeis occupata fuisset, arbitrabatur. Igitur Antistitem Slesvicum secum petere jubet. Ubi dum fortè per jocum, inter familiares, amissoris auro bibentis jactantiam elusisset, interfuere qui Regis dicta sinistrè excipientes, clandestini sermonis mordacitate Pontifici illusum putarent. Quorum obtrectatione Eskillus ad deserendam Regis amicitiam adductus, eo dementiæ prorupit, ut opes quas amisisset, ab eo obtentas suspicaretur, eumq; rapinæ sibi inflictæ conscium asseveraret. Ita se conceptæ vesaniæ moles falso Regis convitio patefecit. Igitur nescias utrum Antistes insaniæ majoris, an Rex patientiæ fuerit. Quorum alter integerrimum virum teterrima suspicione notare sustinuit; alter conscientiæ puritate syncerus adversum innocentiæ suæ criminatorem æquo lentius iram distrinxit. Inter hæc Occo, cui superioris schismatis contagio deponendi Pontificatus causam præbuerat, tanquam recepta ab Octaviano dignitate, conciliato Regis favore, Slesvicensem sedem sacrilego occuparat regimine. Quem Eskillus catholicæ partis, æmulatione inter rei divinæ actionem

cum

VVALDEMARUS I.

cum suis fautoribus execratus, magnopere Regem permovit. Ita contentione paulatim ad invidiam simultatemq; progressa, accito apud Sialandiam Absalone, querimoniam suam à Rege tum spretam, tum etiam irrisam conqueritur. Quippe cum erga pecuniam amissam parùm honesta conscientia esse, restitutionem in facultate habere, si velle suppeteret. Quinetiam cum Ocoone schismaticarum partium comite criminosum junxisse collegium, inq; ejus excolenda societate catholicæ pacis adversariis execrabilem obtentum præbere: quam ob rem se belli adversum eum suscipiendi infinita cupiditate flagrare. Sæpè enim numero consimilia ausum, potiusq; præesse Regibus, quàm obsequi solitum. Præterea ad hoc audendum se non infimis amicorum præsidiis abundare. Veritus Absalon palàm tanti viri sententiam objurgare, temperato reprehensoris officio, impatientiæ ejus errorem modesto genere castigationis excepit, Regis integritatem deformi notatu perquàm indignam judicando, ejusq; conscientiam, collatis innocentiæ rationibus, ab omni suspicionis turpitudine alienissimam comprobando. Cæterùm non tam catholicarum partium odio, quàm ejus Regisq; litigio Occonis susceptionem imputandam docebat. Ad hæc si litem ingrederetur, quos auxiliares speraverit, hostes censurum. Quippe homines inter adversa plerumque parum justa constantia amicitias colere. Sibi potius ad ipsum legati partes mandari precatur, discordiarum pericula compositionis officiis avertere tentaturo. Eskillus tanti consilii documento parum salubriter æstimato, percontationibus eum fatigat, num sibi in eam rem auxilium sit laturus, quem non tàm gerendorum arbitrum, quàm belli socium deposcat, dicendo jam non se consultoriè cum eo, sed precariè agere. Absalon Antistitis sublimitatem Regis charitati componderans: qvum, inquit, me tibi jampridem jurisiurandi religio fidei debitorem effecit, malo simplicitatem tuam verioribus monitis objurgare, quàm blandioribus fallere; ne rebus in perniciem vergentibus vacuum promissorem egisse videar. Sed neque cervicem meam eo usque sponsionis titulus obnoxiam facit, ut amantissimum mihi herum, cui tum fidei, tum etiam amicitiæ stipendiis obligor, neglectis charitatis officiis, attentare sustineam. Præterea Reges de rerum summa certantes lacessere, jampridem haud difficile fuit. Huic verò, cum regnum sine æmulo gerat, vim inferre temeritas est. Quem si communibus viribus adorti fuerimus, communis jacturæ pericula sentiemus. Sed tuos quidem conatus sæpius consimilia ausos, res ipsa minore cum vituperio admittit, meum verò facinus nullis excusationis præsidiis nixum hoc magis reprehensionem meretur, quod summam benevolentiam, perruptis amicitiæ vinculis, iniquissima præsumptione rependerem. Eskillus speciosissimis sapientiæ responsis ad summum iræ stridorem evectus, per sacram obeditionis religionem eum adjurat, mandata ad Regem ferenda suscipiat. Absalon mandatorum latione promissa, responsorum nuncium abnuit, quod inter illustres viros inimicitiarum autor haberi nollet. Huic Eskillus ægrè legatione credita, Gerardum Esromensis domus prælatum associat, sciturum, an Absalon fidus mandatorum minister existeret. Quorum tanta asperitas erat, ut non solum simultates augere, sed etiam amicitias odiis convellere potuissent. Hanc austeritatem Absalon, quoad licuit temperare conatus, specioso verborum delinimento truces mandatorum sententias castigabat. Rex audita legatione præter morem accensus, Eskillum superiorum Regum cruorem combibere solitum, nunc & suum sitire respondit; multaque in hunc modum per summam verborum asperitatem remandanda curavit. Quibus Eskillus ex Gerardo cognitis impatientiam metu mutavit, tantumq; illi pavoris surrepsit, quantum prius furoris incesserat. Igitur evitandi periculi gratia longinquas Werendiæ partes accessit, salutem

secessu,

VVALDEMARUS I.

secessu, non bello, quæsiturus. Tunc Rex urbem in solido Letricæ paludis ab eo constructam obsidione tentat, captu quidem difficilem, quod & naturæ præsidio munita & commeatibus affatim instructa fuerat. Cujus custodes animis quàm mœnibus debiliores, expugnationem deditione præcurrere cupientes: ni pax ab Eskillo quàm citissimè cum Rege componeretur, nepote ejus, qui apud Efrom educabatur, obside dato, urbem se tradituros promittunt. Pactus conditionem Rex, adolescente suscepto, obsidionem amovit. Hæc cùm Eskillo nunciata forent, respondit, majorem se urbis quàm nepotum solicitudinem gerere, haudquaquam hujus incolumitati, illorum capita prælaturum. Igitur Rex iterata obsidione, aliam sibi munitionem, per quam obsessis arctiùs immineret, ædificat. Quoniam in absentem adversarium sævire non licuit, adversum nominis ejus defensores acerrimos iræ suæ conatus exacuens. Maxima siquidem potiendi castelli spes in hyemis auxilio reponebatur, aditum, quem unda negaret, glacie paratura. Inter hæc juvenis parùm cognitus, à nescio quibus subornatus, literas adulterinis notis obsignatas, tanquam ab Eskillo transmissas, Gerardo obtulit, jubens ut per eum obsessis porrigerentur. Quas ille continuò, nullà doli suspicione concepta, per familiarium quendam urbi inferendas curavit. Harum series habebat, majore Eskillum nepotis, quàm urbis, charitate teneri, parumq; sibi milites placituros, si rei ignobilis curam pertinacius gerendo, nobilissimi adolescentis salutem periclitari paterentur: quam ob rem jubere se exitium ejus maturà deditione præcurri. Quod verò superiore mandato tutelam urbis incolumitati nepotis præferendam decreverit, iræ non deliberationis fuisse præceptum. Perlectis literis oppidani, liberandi obsidis consilium circumspiciebant. Incertum quis commenti hujus autor extiterit, Regem tamen complurium suspicio notavit. Interea Rex erecto magnæ arboris trunco, admotum obsidem, defensæ urbis pœnas suspendio sibi luiturum simulabat. Quo audito Gerardus cum domestico religiosorum cœtu ad Regem processit, ei ejulabundis vocibus deprecans municipii sibi ingressum permitti, suppliciumque, quoad inde reverteretur, differri. Rex alienissimam sibi crudelitatem simulanter amplexus, tandem rogatui cessit, præfatus ni urbe potiretur, obsidem periturum. Conventis oppidanis, Gerardus quid mandati literis recepetint, perquirit. Ut cognovit adolescentis capiti deditione consulendum juberi, parendum hortatus effecit, ut oppidani sua ac rerum incolumitate pacta, vacuum Regi municipium traderent. Ita religiosissimi spiritus circumventa simplicitas, finem prælio fecit. Hæc audientem Eskillum, nihil ægrius unquam tulisse proditum est. Qui tamen postmodum præmissa pacis legatione in Scaniam reversus, eodem præcipitio mentis ad recuperandam Regis amicitiam procurrit, quo ad deferendam prolapsus fuerat. Siquidem beneficia, quæ superiores Reges sacris ædibus religiosà liberalitate detulerant, Regiæ potestati potienda restituit. Quod parum licitè gestum postera Regum usurpavit autoritas. Inde ne schismatis contagio implicaretur, Hierosolymitanæ peregrinationis iter ingreditur, satius ratus à suis penatibus, quàm à Romanæ amicitiæ liminibus exulare.

Eodem tempore Christiernus quidam adhuc privatæ sortis, antequam Maguntiæ Pontifex creatus esset, Daniam legationis titulo petivit, qui eam exhortationibus suis ad societatem Octavianæ factionis impelleret. Cæterùm multæ adulationis conatibus aliqua ex parte Regis conniventiam assecutus, obseratas Eskilli aures habuit. Interea Nicolaus quidam Razi filius, recenter Slesvicensium Satrapa constitutus, cum eorum Antistite Esberno inimicitiis vehementius gestis, per summum temeritatis excursum, celeberrimum ejus fundum speciosissimo spoliaverat ædificio. Quod cum

plaustris

WALDEMARUS I.

plaustris devehendum mandasset, à militibus Esberni deportationem inhibituris occiditur. Cujus facti pœnas Esbernus dare metuens, perinde ac curiam petiturus, ultionem exilio vitavit. Sed dum apud Saxoniam moraretur, morbo periclitatus est. Quod audiens Occo, sedem, quam olim falso Antistitis titulo occupaverat, Octaviani nixus autoritate recuperat.

Post hæc Rugianis ex pacto comitatum præbentibus, castellum Walogastum obsidetur à Rege. Quod quanquam in Sclavia situm foret, à communi tamen ejus ditione secretum, propriis ducibus regebatur. Ab hujus incolis Pomeraniæ Satrapa Bugislavus in auxilium evocatus, pacis magis quàm belli consilia circumspexit. Quam etiam pro eis apud Regem hoc modo composuit, ut non solum ipsi Regi parerent, sed etiam ex piratis sui fluminis ostiis excedere sustinerent, eamq; pactionem obsidibus firmarent. Illic fortè Rugianis ad concionem vocatis, cum Bernardo quodam Henrici filio, qui quod neptem Regis in matrimonio habebat, duobus eum navigiis secutus fuerat, jurgium incidit. Interrogati enim ab eo, cur illustrissimi Saxoniæ Ducis gratiam amplecti supervacuum ducerent, cum se nullo in momento Saxonici nominis respectum ponere respondissent, quid virium duci esset brevi agnituros subjunxit. Tunc quidam principis, quem tanti æstimaret, potentiam floccipendentes, Bernardi percontationem ac minas ludibrio insectabantur. Ea altercatione per Regem sedata, Masco quidam inter Rugianos natu atque autoritate præstantissimus, luminibus orbatus, sed ingenii sagacitate perspicuus, nec annis quàm animo vivacior: Concitationis, inquit, petulantiæ equis mos est, quo arctiùs retinentur, hoc vehementius habenas tendere. Laxentur itaque Saxonibus freni, ne retentationis nimietate rumpantur. Siquidem & nobis ipsorum, & ipsis nostra perquàm nota est virtus. Quæ vox apud ducem vulgata, inter eum ac Regem simultatum seminarium fuit.

Per idem tempus schismaticorum legatio, confictis justitiæ argumentis, Danorum suffragia pertentabat. Quorum Rex assertionis dubius, cognoscendæ veritatis gratia scribam suum Radulphum, origine Brittannum, lingua quàm animo promptiorem, ad Cæsarem destinat. A quò per summam venerationis simulationem exceptus, non minus ab Octaviano honorificentiæ expertus est, ita ut inter eos, quasi quoddam culturæ ejus litigium atque officiorum contentio foret. Octavianus tamen, cui iniquissimorum suffragiorum consensus autoritatis umbram tribuerat, Cæsarem, quem majestate anteire videbatur, etiam adulandi comitate vincebat. Nam sacerdotem, qui cum Radulpho quotidiè sacras preces decurreret, providit, ne divina ab eo sine socio parum celebriter agerentur. Nec officiis eum coluisse contentus, obsequiis beneficia sociavit. Siquidem in re divina agenda, annuli usum ei indulsit, pontificalis ordinis insigne aliquantò obscuriori gradui tribuens. Ita nescias dantis an accipientis beneficium ridiculosior dementia fuerit. Hujus audita legatione Cæsar, dolenter se dividuæ religionis statum ferre asseverabat: neutri tamen parti acclamaturum, quoad publicum Ecclesiæ decretum acceperit: tunc demùm ei, quam universorum sententia probaverit, assensurum. In cujus rei speculationem, nuper à se totius Italiæ majores concilii nomine contractos fuisse: Octavianum æquitatis fiducia, causam suam humiliter generalis ecclesiæ judicio substravisse: Rodlandum vero pravitatis conscientia retusum, non solum contumaciter supersedisse, sed etiam dixisse majorem se esse, quàm ut cujuspiam censuræ parere debeat. Cujus controversiæ finiendæ gratia, terrarum Reges secum adesse oportere, publicæ religionis negotium communibus studiis inspecturos. E quibus penè omnes in adversæ partis præsidium concessisse, sibi vero neminem ex his suffragiorum societatem præbere. Quam ob rem se magnopere prudentissimi Danorum Regis allo-

quium

VVALDEMARUS I.

quium affectare, partium suarum moderationem ejus potissimum sententiæ crediturum: quippe quem animi virtus, & generis sanctitas tantæ rei judicem deposcant. Præterea attendendum esse, quantum pietatis opus ederet, si tot animarum salutem ancipiti judicio fluctuantem, sententiæ suæ sagacitate servaret. Super hæc omnia si tam religiosi itineris laborem suscipiat, se ei in præmium fatigationis unam ex Italiæ provinciis cum totius Sclaviæ præfectura daturum. Talibus Radulphum Cæsar hortamentis aggressus, non pauciora literis, quas per eum in Daniam destinarat, complexus est. Regressus inde Radulphus, Cæsaris Octavianiq; charitatem in Regem uberrimam prædicabat. Rex promptius quàm prudentius familiaris assertione suscepta, nec tam religioni consulere, quàm exterarum gentium mores cognoscere avidus, petendi Cæsaris cupidinem concipit.

Ea tempestate Bernardus quidam ab Octaviano legatus in Daniam profectus, pontificum suffragiis inhiabat. Verùm paucorum favore exceptus, ut universos adsisceret, datis per provinciam epistolis Concilium simulat. Quod tenui frequentia habitum, majore ludibrio quàm gloria celebravit. Eo Rex apud Slesvicum dimisso, eximiis Cæsaris illectionibus captus, Absaloni in insulis excubanti propositum aperit, eumq; viæ comitem deposcit. Tunc Absalon fidem Cæsaris astutiamq; damnando, fallaces ejus promissiones fideli spe excipiendas negabat. Quinetiam sine religionis violatu familiaritatis ejus usum haberi non posse, quod schismaticæ factionis acrior quàm justior defensor existeret. Se verò tum commeatuum inopem, tum etiam longinquæ peregrinationis laboribus imparem memorabat. Rex quoad sibi commeatus suppeterent, ei non defuturos respondit. Absalon quantiscunque commeatibus abundaret, haudquaquam se salutem spiritus sui neglecturum affirmat. Rex non se minus animæ suæ studiosum testatus: ob hoc maximè ejus comitatum affectare respondit, ut si justitia posceret, per eum ab Octavianæ partis societate facesseret. Adhuc Absalone profectionem abnuente, publicæque religionis hostes adeundos negante, hactenus eum à se præ cæteris cultum asseverabat. Cujus si nunc ope deficeretur, se nihil ulterius ex eo commodi speraturum. Tunc Absalon exprobratam sibi ab eo ingratæ mentis labem judicans: ad deferendam, inquit, tui nominis amicitiam nullis corporis periculis adduci potero. At cum de animæ negotio agitur, humano timori divinum præferre fas est. Ego verò tametsi circumstantia damna pervideam, tamen ut animæ tuæ vestigium ab errore prohibeam, meam periculis implicare non metuam. Tunc Rex assumpto eo, viros genere & honestate juxtà nobiles, scilicet è Sialandia Sunonem & Esbernum, è Fionia Takam & Esgerum comites adscivit. Jurisius duntaxat, ne quid interim in patria novaret, ex necessariis assumptus. Nec defuêre, quos ex Jutia profectionis participes legeret. Attingentibus Eidoram, principis Holsatiorum Adulphi ignotus eques obvius extitit, interrogatusq; an ipsos prosecuturus venisset, dominum suum hujus rei præstandæ gratia transitum eorum in vicino præstolari denunciat. Cujus ductui fidendum vetantibus arbitris, Rex perinde ac ingenuo duce fretus, primus pontem equo transgreditur, profectionis aviditate metum pariter monitusque contemnens. Hunc cæteri subsequentes, sententiam suam quàm Regem deserere maluerunt. Procedentes paululum Adolphus excepit, salutatumq; Regem benignissimis verbis, amicissimoq; vultu prosequitur. Cui cum occursum suum ob vetera odia onustum magis quàm gratum sentiret, ut iram obsequiis flecteret apud Etzeho oppidum suis eum impensis excipere statuit. Sed Rege beneficium spernente, ne quis ei necessaria venditaret edixit. Tunc Danis, domesticos cibos sumentibus, confectas

WALDEMARUS I.

epulas per ministros inferendos curavit: sicq; demum verecundia superatos munificentia sua uti coëgit. Interrogatus tandem an Regis processum tutari posset, posse se quidem, quò ad Bremam veniatur, asseruit. Albia pertransito cum Bremam versùm contenderetur, Esbernus profectionis stoliditatem animadvertens, quamque vanum iter caperent non segniter contemplatus, fratrem Absalonem, aliosq; Danicæ nobilitatis proceres consilio illustres, clam cæteris accersitos obsecrat, Regem arrepti itineris emensione prohibeant, quod præsertim sine duce conficiat; neque eum tam periculosi propositi executorem existere patiantur. Quod Absalon inane tentatu judicans, proposito Regem cessurum negabat, dicendo monitorem non solum operam perditurum, sed etiam sensurum, quantum odii pertinax error piæ monitioni referre soleat. Tunc Esbernus tametsi me, inquit, gravissimas monitorum pœnas evestigio daturum præ-noscerem, quæ ad Regis salutem pertinere deprehenderim, silentio dissimulare non paterer. Adestote ergo mecum, & in Regis admonitionem si linguam abnuitis, aures præbete. Enimvero cum honestatis periculum obversatur, offensam principis utilia svadendo, quàm amicitiam inaniter blandiendo, contrahere malo. In his etenim melius ex reprehensione ira percipitur, quàm ex adulatione gratia conciliatur. Absalon haud fratrem Rege faciliorem intelligens, cum neutrum à proposito revocabilem cerneret, fratris tamen adeundo Rege socium gessit, si quid iræ ex dictis ejus conciperetur, mitigaturus: cæteris ne interesse quidem tutum ducentibus. Tunc Esbernus mirari se inquit, quo impetu Rex tantum iter duce vacuus ingrederetur, suam autem patriæque salutem in unius Cæsaris perfidis præcordiis depositurus. Videri enim quod liberam gentis suæ cervicem, nullisque Barbarorum obsequiis assveram per fœdam & ignobilem servitutem miserabili Theutonicorum jugo subigere cupiat. Quid autem stultius esse, quàm nullo impendente periculo ultrò ad deditionem procurrere, summamq; libertatem extrema servitute, mutare, insuper regno precariò quàm potenter præesse malle? Itaque Cæsarem cum Daniam suæ ditionis effecerit, miraturum, quod tam validam gentem antè promissis superaverit quàm armis tentaverit. Rex paucis iram exprimere solitus: [quippe raras voces turbatus edere consveverat] Etsi te, inquit, adeò metus perurgeat, ut viæ comes esse non audeas, me quidem trepidationis tuæ socium non habebis. Virtute enim quàm familia comitatior, sine te propositum exequar, nec adduci potero, ut teterrimis ignaviæ tuæ monitis consentire sustineam. Ita salutares Esberni monitus, Regiæ festinationis impetus aspernatus est. Quos si imitari voluisset, supplices Cæsari manus deformiter non dedisset. Adeò quem temeritatis incursus transversum abripit, rectæ rationis æstimatio deserit. Ingressos Bremam civitatis Antistes omnibus humanitatis numeris instructissimus, clementiaq; & liberalitate conspicuus, impensioribus hospitalitatis officiis prosequendos suscepit. Idem de ductu dando sollicitatus, comitandi sibi Regem, non ductandi fas esse respondit. Complures quoque Saxoniæ principes, quò tutius Curiam peterent, Regiis se sodalitatibus devinxerunt, adeò ut de Danorum familia ac grege existere putarentur. Itaque crescente ejus comitatu cum multitudo speciem hostilis exercitus reddere videretur; perterrefacti incolæ, cum uxoribus ac liberis divinis semet penatibus intulerunt, à sacrarum ædium hospitiis auxilium quæsituri. Eo comperto Rex præmisit, qui gentis trepidationem pacis denunciatione corrigerent, sibiq; commeatuum emptionem fieri juberent. Cum ad urbem Methis venisset, oppidanis ob advenarum frequentiam emendorum precia aggravantibus, injuriam senatui conquestus, effecit ut necessaria tum sibi, tum etiam comitatui tolerabili precio venderentur. Igitur sinceritatis & justitiæ ejus

rumore increbreſcente, Germanicæ matres parvulos ſuos in ejus adventum offerendos curabant, ratæ eos Regio contactu, perinde ac cœleſti aliquo beneficio, feliciora naturæ incrementa ſumpturos, ac proſperioribus educationis auſpiciis nutriendos. Nec minùs ſuperſtitioſi agreſtes, qui jaciendorum ſeminum gratia, quò melius adoleſcerent, dexteræ ejus disjicienda præbebant. Quo Curiam ingreſſo, præſes Saxoniæ Henricus, veteris amicitiæ recordatione, caſtra ſua majore ex parte ejus adventui ceſſit, hoſpitalitatemque ei ſuis ſumptibus erogavit. Die poſtera Abſalon cum Radulpho miſſus, apud Cæſarem Latinæ vocis admodum rudem, per interpretatum Colonienſis Antiſtitis mandata proſequitur. At Cæſar inprimis moram Regis tarditatemq; cauſatus, injurioſum, quòd antè non veneris, ajebat, aſſerendo eum ob regnum, quod Romani Imperii beneficio gerat, ſibi ſervitiorum debitorem exiſtere. Tunc Abſalon, decuiſſe, inquit, Cæſaris fidem, ut hæc potius antè itineris ingreſſum Regi proponeret, ad quod tantis eum promiſſionibus impuliſſet. Cæſar ſimulata admiratione, per quem Regi promiſſa feciſſet, interrogat. Abſalon demonſtrato Radulpho, hic eſt, inquit, qui credulam Regis ſimplicitatem promiſſorum tuorum commentis illexit: eoq; negationem Cæſaris repellere non audente, ſeriem totius promiſſionis ediſſerit. Inficiante id Cæſare, reducem Regi dari depoſcit. Ille plus ſe negotii ejus reditui tributurum, quàm adventui impenderit, negat. Simili modo die poſtero Regis legatio excepta. Quo agnito, Rex ſalutaris monitus ſpreti pœnitentiâ afflictus, tametſi mucronem cervici ſuæ applicatum aſpiceret, ante ſe eam ferro, quàm patriam ſervituti ſubjecturum aſſeverabat. Æſtuante eo, opiſq; modum impenſiùs diſquirente, Abſalon liberationis viam à ſe repertam profeſſus, non amplius illic Regi quàm in patria trepidandum aſſeruit. Siquidem trans pontem, quo Gallorum regnum à Germanico ſecerneretur, venationis ſimulatione ſæpiùs eum obequitare debere, ac demum cum conſvetudine ſuſpicionem viciſſet, cum potiore familiæ parte aliquod è finitimis Galliæ oppidis petere, haud dubitaturum, quin à Rege Francorum ornatius in patriam dimitteretur. Cujus conſilii executionem Cæſar arte prævenit. Siquidem vim Regi inferre veritus, cum ejus famulatum coactionibus impetrare nequiret, beneficio mercari tentavit. Univerſos quippe Germaniæ principes ſacramento adactos, jurare compulit ſe ejus ditioni Sclaviam ſubſtraturos. Quod ſi parùm perficerent, ſeipſum id cum primùm ex Italia reverteretur, executurum ſpopondit, eaq; fraude ad obſequia ſibi paciſcenda ambas Regis manus pertraxit. Cæterum ei non Curiam communi principum more petere; non in Romani Imperii præſidium copias ductare, ſolaque ſpecie, non re Cæſari parere conceſſum. Filio verò poſt eum proximè regnaturo liberum fore paternas conditiones abjicere; ne ad omnem Danorum gentem hæreditarium manaret obſequium. Cujus ſervitii pudorem minuere videbatur, Gallorum ditioni in conſimili famulatûs genere Britanniæ Regis inclinata majeſtas.

Poſt hæc Octavianus vocato concilio, quàm juſtis ſuffragiis in adipiſcendo ſacerdotio uſus fuerit, loquaciùs quàm veriùs aſtruere conabatur, Rodlandum verò honorem, quem oblatum repudiaſſet, vetitum occupaſſe: ſeq; cauſam ſuam generali pontificum cognitioni inſpiciendam præbente, illum impietatis conſcientia canonicæ diſcretionis judicium formidare. Præterea ad conciliandos ſibi pontificum animos, eorum dignitatem benignis decretorum ſanctionibus adornavit, haud prius Romanam ad ſedem provocandum conſtituens, quàm ſi lis ipſorum pronunciatione finiri non poſſet. Finiente eo, Cæſar provinciarum Reges, hujus controverſiæ finiendæ gratia, ad colloquium à ſe invitatos digebat, eorum ſententiæ repugnare nefas ducturo. Quos ideo non adeſſe,

VVALDEMARUS &.

quòd

VVALDEMARUS I.

quòd in Romani Imperatoris injuriam Romæ Pontificem creare cupiant, alienæ civitatis jus ſuis ſuffragiis adminiſtrare conantes. Poſt hæc Regnaldus Coloniæ urbis Antiſtes religionis cauſam dicere adorſus, quantò injuriæ pondere Romani Imperatoris æquitatem provincialium Regum temeritas attentaret, argumentandò demonſtrare pergebat. Nam ſi controverſiam in eorum civitatibus de pontificatu ortam, Cæſar ſuis ſuffragiis finire vellet, haud dubiè id gravium injuriarum loco ducerent, cùm ipſi ſimile in urbe Romà perpetrare conentur. Quam aſſertionem tàm validæ rationis præſidiò ſubnixam putavit, ut nunc Latialiter; nunc Gallicè, Germaniceq; fando; ternis actionem vocibus iteraret. Sed quantum hac oratione gentis ſuæ favorem illexit, tantùm noſtræ ſuffragia deturbavit. Aſſenſis itaq; pontificibus, cùm Octavianus, qui ſibi falſum Victoris nomen inſcripſerat, accenſis luminibus, adversùm Alexandrum, ejusque ſuffragatores ſolenni execratione uſurus videretur, Waldemarus hortante Abſalone, ne ſacrilego ejus facinori intereſſet; concione exceſſit, adverſæq; partis juſtitiam æmulatus, præſentis curiæ errorem, quàm abſentis rectitudinem, poſtponere præoptavit. Cujus egreſſum ſecutus Abſalon; cum ab Octaviano ſuperſedere rogaretur, ab ejus veſtigiis ſe, cujus comitandi gratia advenerit, nullo jure prohiberi perdocuit. Eoque reſponſo; execrabili pontificum collegio liberatus, ne ſchiſmatis errore laberetur, effecit. Die Poſtero Octavianus Livonem Othonienſium electum; vehementer ab Abſalone prohibitum; falsà Pontificis unctione proſequitur. Inde ad oppidum Biſuntium conceſſum eſt. Ubi equorum pabulo non ſuppetente, Regeq; emendæ ejus facultatem ſibi non fieri conquerente, Cæſar eum; qui ſtabulo præerat, neceſſaria Danis expedire præcepit. Qui mox eorum ſatellitibus ſecum eductis in vico eminus ſito; quibus egerent, capienda demonſtrat. Qui cùm earum conſvetudinum ignari, equorum alimenta ab oppidanis inermes depoſcerent; vocesq; ſuas ſagittis ac jaculis repelli conſpicerent, depoſitis precibus, prælium ordiuntur. Capto itaq; vico; cùm latiùs crebreſcente fumigio facem oppidis ſubjectam agnoſcerent, ſimilia ſibi licere rati, confeſtim expugnationi incendium addiderunt. Quæ res incredibili Regem angore permovit. Interjectis diebus, cùm Cæſar, quem vindictæ modum à Maguntinis, proprii Pontificis interfectoribus, exigere deberet, in concione perquireret, Waldemarus iteratà ſuperiore querela; equis annona defectis, venalium alimentorum ſubſidia poſtulabat. At Cæſar circumjacentem provinciam conjugis ſuæ patrimonium eſſe teſtatus; fruſtra eum emptu affectare dicebat, quod raptu petere licuiſſet. Contra Waldemarus Regem ſe, non prædonem eſſe proclamans; commeatus latrocinio quæſiturum negabat, aut quod domi iniquum duxerit apud exteros approbaturum. Quanquam enim ejuſmodi violentia neceſſitate excuſabilis videretur, permiſſis uti paſſus non eſt; ne domeſticæ æquitatis manſvetudinem peregrina auſteritate corrumperet. Cujus ſanctitatem univerſi Germaniæ principes maximo plauſu comprobantes; ſeque mutuà admiratione invicem contuentes beatos ajebant; quos tanti viri integritas regendos curaret. Quà laude tacitum motum ſuorum vituperium ediderunt. Dimiſſo itaque Rege, Cæſarem Henricus hortari cœpit, redituro Regi impenſas expediat, neque eum hoſpitalitatis ſuæ expertem dimittat; cujus patria quaſi commune advenarum hoſpitium exiſtere ſoleat. Quod Cæſar facilè pollicitus; parùm executus eſt. Pontifex verò Maguntinus humanitatis ſpecimen majoribus experimentis quàm promiſſis exhibuit, geminæ pernoctationis impenſis Regium iter excipiens. In Henrico quoque crebris Regem commeatibus proſequente; clarum amicitiarum indicium patuit. Ludovicus autem Thuringiæ princeps; non ſolum liberalitate vacuus, ſed etiam habendi

cupiditate refertus, impudenti precatione effecit, ut equus Regis sibi daretur. Post hæc Adolphus Holsatiorum præfectus, Absalonis officio primum amicus Regis, mox miles solenni fidei datione effectus, obsequiorum principium officiis hospitalitatis explevit. Ita patriæ parens prosperum reditum emensus, exoptatam adventus sui copiam ovantibus civium animis obtulit. Insignem hunc annum filii ejus Canuti ex Sophia suscepti natalis effecit: qui etiam Pontificali Absalonis ministerio, stato lavacri tempore regenerationis sacramenta suscepit. Quod religiosæ executionis officium, Sveonum ducis Guthormi, qui neptem Waldemari, eorundem Regi Carolo desponsam, abducendi causa legationem attulerat, præsentia venustabat.

Per idem fortè tempus Norvagiensium legati Regem petiverant, obsecrantes ut Norvagiæ regimen tot civilibus bellis corruptum, ac teterrima tyrannorum dominatione distractum, jamque exsangue & ruinæ propinquum, ejus occupatores incessendo, tentaret. Et quoniam externa nostris hoc loco connexa sunt, quædam de re Norvagica summatim cognosse fastidio non sit. Sivardus quidam summæ audaciæ, post multa & præclara facinora bellis edita, ab Haraldo Hyberniensi, cujus hostis exstiterat, interceptus, cum navi in alto mergendus veheretur, quasi funus suum inferiis præcessurus, empta de industria potione remiges oneravit. Quibus exhilaratis, gubernandi potestatem supremi beneficii loco poposcit. Ea re impetratâ, nautas impensius edere remigium hortatus, cum vehementissimum navigii cursum animadverteret, projecto gubernaculo, præceps undas insiluit, priúsque se littori quàm concitata ratis impetum correxisset, restituit. Ita & suo acumine & hostium socordia servatus, periculoque, cui destinabatur, ereptus, Haraldum amandi gratia noctu castra latenter egressum, in amplexu pellicis per insidias interfecit: dantem pœnas, & sibi, quem ceperat, & Magno, quem regno luminibusque privaverat. Igitur ut belli titulum apprehenderet, ipsum prorsus Magnum monachalibus septis abstractum, tametsi virilibus careret, virum induere perpulit, dejectamque Regis fortunam ad pristinum regni fastigium erigere statuit, ne deesset cujus autoritate & titulo bellum adversum Haraldi sobolem susciperetur. Hujus itaque nomine & auspiciis fretus, cum tribus Haraldi filiis, Ingone & Sivardo, & Østeno paternum regnum affectantibus, navali certamine dimicavit. In quo partim cæsis, partim fugientibus sociis, incredibili & præstantiori humanis viribus fortitudine solus aliquandiu navigium ab hostibus vindicavit. Ad ultimum compluribus eorum prostratis, omnique superstitum multitudine ad se unum opprimendum undique concurrente, singulari nandi peritiâ fretus, quanquam hybernum tempus instabat, armis militaribus tectus profundo se credidit. Atque sub undis, quas hostium cruore consperserat, enatans, dubium effecit majoris audaciæ specimen in puppi præbuerit, an inter undas agilitatis ediderit. Siquidem loricam, quâ corpus munierat, quò liberiùs enaret, cum reliqua armatura sub undis sibi detraxit, ac demum cum capessendi spiraculi gratia fluctibus emersisset, à quodam familiari suo per habitum hostibus indicatus, tunicam, quâ se prodi suspicabatur, rursum corpus aquis occultando, deposuit. Sed cum ne sic quidem proditoris notitiam fefellisset, ad extremum suprema se veste nudavit. Nec adhuc tamen indice ludificato, cum solus ex sociis superesset, seque hæc omnia, quæ & callidè & animosè tentaverat, frustrà expertum animadverteret, tandem fati simulatione profundo diutiùs immorans, insidiatoribus, an viveret, dubium reliquit. Ad ultimum cum humanæ respirationis consvetudine supernè aërem capessere debuisset, cujusdam fortè navigii gubernaculum pertinacissimis brachiorum amplexibus apprehendit,

dit, eique aliquandiu tacitus inhæsit. Plura tamen elapsionis genera animi firmitate tentasset, si non eum hyberni frigoris sævitia obstupefactum corporis robur deseruisset. Tandem cujusdam altum curiosiùs contemplantis indicio deprehensus, intercipitur, interceptus vincitur, & in concionem hostili sententia damnandus abstrahitur. Ubi nemine sacerdotum adhibito, qui delictorum ejus confessionem exciperet, eam astantibus, modo quo licuit, explicavit, præfatus se emendationem ab eis decretam pœnitentiæ nomine præbiturum: memor sanè sacerdotali copia non suppetente, & ad privatorum cognitionem commissa referre licere. Magno quoque, quem Haraldus Hyberniensis patrem adsciverat, se genitum memorabat. A cujus generosissimo spiritu etiam inter adhibita sibi supplicia non descivit. Primo siquidem verberibus affectus, ac deinde malleorum ictibus artuatim contusus, scilicet, ut à cunctis corporis partibus pœnæ exactæ viderentur, non gemitum, non suspirium edidit, non supplicem aut tristem vocem emisit. Denique nullum doloris indicium præbuit, sed quasi in otio Psalterium relegens, inter sacras preces & solennium verborum nuncupationem spiritum posuit. Felices profectò religionis alumni forent, si cuncti eo animo mortem amplecterentur, quo eam vir bellicus amplexatus est. Fuerit ille insidiosus, pacem patriæ corruperit, bellumq; civibus intulerit, fortitudini tamen ejus impunitas ab hostibus donanda fuerat. Sed homines vindictæ cupidi, plus suas ulcisci molestias, quàm alienæ virtutis insignia venerari meminerant: nec in vivum sævisse contenti, tanquam parum ejus exitio satiati, mox extinctum patibulo suffixerunt, eadem crudelitate fatum prementes, quâ spiritum torserant: nihilq; à se actum existimantes, si sævitiam suam saltem ab umbris & cineribus continuissent. At Magnus eodem prælio, quod à Sivardo sub ejus auspiciis gestum fuerat, periclitatus est. Quem prius oculis, deindè vitâ privatum, bis luce defunctum crediderim. Post hæc, summa penes Haraldi filios fuit. E quibus Ingo duntaxat justo matrimonio ortus, fratribus, quorum alter Norvagica, alter Hyberniensi pellice editus fuerat, ut ingenuitatis, ita & morum ornamentis præstabat. Erat enim omnibus honestatis numeris instructissimus, cùm eorum alter avaritiæ maculis respersus, alter luxuriæ sordibus obsitus haberetur. Sed infantiæ suæ tempore, per incuriam, nutricis fortè sinu delapsus, ita humo inflictus est, ut confracto dorso reliquum vitæ tempus gibbo oneratus exigeret. In quo quidem homine excellentis animi venustatem, corporis deformitate affecti ludibrio fœdatam putares, neque discernere queas, majus fortunæ beneficium receperit, an opprobrium senserit. Contigit autem ut ejus satellites, apud Berginum oppidum, jurgio cum Sivardi militibus habito, dum socii ab eis occisi pœnas instantius expetunt, non interfectores modò, sed ipsum Sivardum sævissimæ consternationis furiis concitati, per vim & seditionem appeterent, eumq; in ædem fugere coactum convulsis tabernaculi claustris raptum trucidarent, homicidium specie, re vera conjugum suarum prius ab ipso constupratarum contumeliam ulciscentes. Cujus rei nuncio, Østenus, eum classe Berginum peteret, per obvios accepto, petendi fratris quàm cavendi cupidior, nihilominus ad eum processit. A quo cum debitam sui regni partem negari animadverteret, paucis eum affatus discessit: vultuque fidem promittens, sed perempti fratris exemplo perire metuens, fugæ se quam novi sceleris autoribus offerre maluit. Quem Sivardi interfectores priori facinore parum contenti, Ingonis æmulum judicantes, navalem fugam terrestri mutare compulsum, sed eam, ob nimiam corporis saginam, lentiùs exequentem, propter littus, peditem occiderunt, duobus regni participibus sublatis, à superstite dignitatis & stipendiorum incrementa sperantes. Quorum scelesta fames in tantorum ducum cladem esuriens, vixq; gemino exatiata

pas-

parricidio, ab Haquino quodam paternæ cædis ultionem petente, postmodum vindicata est. Siquidem trium fortuna, ad unum Ingonem per vim & facinus redacta, non sustinuerunt Amundus Simonis filius, & Philippus, aliiq; complures insignis industriæ viri, regnum ei, quod partim proprio, partim alieno scelere, quæsivisset, tutum intentatumq; persistere. Indignum quoque compluribus visum ut homini ridiculas corporis notas habenti, liberum regnandi locum militum suorum conciliaret impietas. Quapropter Haquinum, quem dixi, factionis suæ ducem creantes, ejusque tyrocinium regio nomine venustantes, bellum adversum Ingonem decernunt, & quasi Sivardi vel Østeni manes ulturi, crebro pugnam cum hostibus ineunt. Verùm pluribus continuis præliis subacti, in Sveciam tandem cum pupillo diffugiunt. Quos Ingo prope Sialandiam fugandi studio subsecutus, magna hostium parte propinquas pelago sylvas petente, Absalonem per legatos sollicitat, eos, qui in littoralia nemora profugerant, prendendos curaret. Quod Absalon honestate sua ac dignitate indignum judicans, parum precibus obtemperavit. Appetente hyeme, qui cum Haquino profugerant, patriam repetere adorsi, tanquam fortunam loco mutaturi, prælio in hyberna glacie conserto, Gregorium summæ post Regem dignitatis virum, manu & consilio promptum, in quo spes & fiducia Ingonis quasi quodam cardine nitebatur, non minus acumine quam viribus usi, cum omnibus copiis deleverunt. Siquidem in eam glaciei partem, cujus firmitatem nocturnis excisionibus debilitaverant, prælii tempore protractos, hostes profundum petere coëgerunt. In quorum morte Ingo maximam spei partem deposuit, nec secus animo quàm viribus fractus, exitiosum sibi fidissimi fautoris Gregorii interitum ominatus est. Tandem instaurato bello, sed adhuc eodem aquarum habitu persistente, nihilo felicius Gregorio, glacialis elementi fortunam tentavit. Siquidem gelato mari in pugnæ locum electo, dum ejus duritia quasi camporum firmitate gauderet, quanquam militum numero præstaret, cum omnibus penè copiis interemptus est: luensq; pœnas seu admissi, seu tolerati parricidii fraterni, umbris piacula exolvit. Hoc bello, quo nullum majus aut cruentius Norvagia habuit, universum regni illius columen propemodum à stirpe interiit. Hujus cladis superstes Erlingus, cum filio suo Magno admodum parvulo, sed ad Waldemarum arctam materni generis propinquitatem habente, ad Jutiam appulit, ibiq; in summa Regis dignatione versatus, uberes exilii impensas, & amplissima commeatuum instrumenta percepit. Interea Sivardus quidam, per summam commilitonum invidiam, fortitudinis præmium recepturus, dux ab Haquino constituitur, idq; ægrè ferentibus cæteris, summæ seditioni locum dedisset, ni Erlingus repente è Dania superveniens, internæ factionis certamen rumpendo, novum hostibus negotium peperisset. Quippe prædictum filium, quod maternum genus cum priscis Norvagiæ Regibus communicaret, Regem continuò nominavit, ne aut Haquino æmulus, aut Ingoni ultor deesset. Ita novis rebus increbrescentibus, Haquinus à Sivardo, quòd ei impensas belli negasset, deseritur, aciéque cum Magno congressus occiditur. Sivardus ad Sveciam dilapsus, dum interjectis diebus in patriam revertitur, ab Erlingi militibus interficitur. Quo evenit, ut obscurâ & ignobili cæde spiritum deponeret, quem honestè in acie profundere noluisset. At qui ex Haquini militia superfuerant, partim novarum rerum cupiditate, partim hostium fortunæ invidiâ accensi, Marci cujusdam alumnum, optimæ spei puerum, in Regem adsciscunt, nec felicius quàm proximè, fortunam tentarunt. Siquidem prælio ab Erlingo obtriti, victoria pariter ac Rege privati, ad Carolum Svetiæ Regem profugiunt, ipsumq; belli ducem exposcunt, cui cum Norvagiæ Regibus etiam aliqua necessitudinis communio videbatur. A quo diu promisso-

VVALDEMARUS I.

rum alacritate protracti, postquam eum magis de proprio regno servando, quàm alieno obtinendo, solicitum compererunt, legatos ad Waldemarum auxilium implorantes misere. Tandem ipsi benignioribus responsis invitati venêre. Quos cum Rex supplices recepisset, seq; per eos, Norvagiæ petitione promissâ, sedulò solicitari animadverteret, tantum belli pondus solâ legatorum adhortatione suscipere stolidum ratus, prius popularium animos tacitis legationibus tentavit. Postquam eorum mentes legatorum vocibus consentaneas repperit, absque cunctatione expeditionem instituit. Quo audito Erlingus, quàm longissimo secessu potuit, abstrusas Norvagiæ partes petivit, extremósque patriæ fines fugâ amplecti, quàm primos armis tueri tutiùs existimavit. Pauca siquidem navigia sed habilia, fugæq; quàm prælio commodiora paraverat. Quo evenit, ut Regis adventus formidolosus Erlingi fautoribus, hostibus acceptabilis haberetur. Itaque Waldemaro consultationem cum amicis habente, quidam, postpositis omnibus, hostes ocyssimè persequendos, alii prius plebis favorem conciliandum, auxiliaq; popularium contrahenda docebant. Sed accelerationis consilium, tarditatis sententiam superavit. Igitur Waldemarus ingentem regionis partem prosperè permensus, magnaq; plebis alacritate receptus, cum ad urbem Sarpam venisset, nomen Regium à Wicensibus sibi decretum suscepit, ibiq; cum popularibus concionem per summam verborum concordiam habuit. Quod si omissis aliis, insequendis hostibus operam præbuisset, haud dubiè regno Danico Noricum conjunxisset. Inde ad oppidum Tunsbergnm navigatione progressus, paucis Erlingi studiosioribus in editam rupem salutis causa confugientibus, religionem sævitiæ præferens, vicum incendere passus non est, ne sacras ædes privatis penatibus intersitas, communibus flammis absumeret. Nemo tamen ponnificum, quorum ea tempestate ingens apud Norvagiam autoritas erat, eum adire sustinuit: quod quidem eos potius patriæ, quàm Erlingo tribuisse crediderim. Ormo, ut quem Regis germanum cognominabant, petito Waldemaro, salvâ fide, quam Magno dedisset, obsequia pollicetur. Tandem ob inediam tractu temporis obortam, cum Rex defectam impensis expeditionem remitteret, Norvagiensium, qui ad eum transierant, multitudo pœnæ metu, cum ipso discessit, diuque partim regiis, partim principum impensis exilium sustentavit.

Postea Rex Orientalium Sclavorum, sibi, virium fiduciâ, rebellantium defectionem expertus, cum Henrico Saxoniæ Satrapâ belli societate condicta, quo firmiùs amicitiæ necterentur, filiam ejus, ex conjuge postmodum repudiata susceptam, adhuc incunabulis utentem, filio Canuto, primum ætatis annum agenti, sponsam adscivit. Itaque Henrico terrestri apparatu exercitum instruente, ipse in classem collatus, cum apud Rugiam pervenisset, auxilia ab incolis amicitiam suam dubia fide secutis, per Absalonem contrahenda curavit. Deinde ne Henrico tardiùs occurreret, eumq; promisso fraudaret, ad Penum fluvinm ocyssime navigationis cursum direxit. Absalon, quanquam adhuc Ruglanorum pactio paucorum obsidum pignore niteretur, eorum concionem ingressus, atque inter ipsos honoratissimo sedendi loco susceptus, cum legationis mandata proferret, eamque Danicæ vocis ignaris per interpretem explicaret, accidit, vt quidam è Rugianis adolescens, Sclavico ingenio, Dani militis equum, pro quo se pretium numeraturum fingebat, veluti incessus ejus experiendi causa conscendens, fugam tentaret. Quod cum Absalon ad se perlatum in concione proponeret, universâ populi multitudo magnum fidei suæ crimen unius hominis perfidia allatum judicans, similem furori impetum confessa dissiluit, autoremque fraudis raptim insequi properavit. Igitur Absalonis comitibus, ad metum & stuporem usque, subitum vulgi concursum mirantibus

bus, pauci, qui adoleſcentem affinitate tangebant, plus privatâ charitate quàm publico rubore permoti, ſupplices Abſalonis genibus advolvuntur, equi reſtitutionem polliciti, ſi modò per eum ab incœpto concio revocetur. Quorum Abſalon permixtas precibus lacrymas miſeratus, miſſis, qui plebem pacarent, tumultum compeſcuit, conſternationem ſedavit, equoque protinus reddito, militem ſuum ſtultitiæ damnavit, quod per inertiam & ſtoliditatem raptori ſe circumveniendum dediſſet. Deinde gentis Rege Tetiſzlavo claſſis ſupplementum pollicito, Regem ſubſequi maturavit. Interea Henricus Holſatiorum principem Adolphum, cum Henrico Razaburgenſi, præfectumque Swerini oppidi Guncellinum, quod nuper à Saxonibus in poteſtatem redactum jus & formam civitatis acceperat, necnon Regnaldum quendam parum origine liberum, opibusque quàm genere clariorem, cum inſigni copiarum parte præmittit, expeditum ſibi tranſitum paraturos. Quorum ingreſſum Sclavi cum partim fama, partim experimento cognoviſſent, cum parte hoſtium confligere, quàm univerſos aggredi maluerunt, multum ex eorum robore, ſi prævios oppreſſiſſent, defluxurum credentes. Cumq; ſumma cura ac flagrantiſſimo ſtudio ad eos opprimendos contenderent, dæmonem horrendæ formæ supernò verticibus imminentem videre. Quo monſtro tanquam divinitus dati ducis adventu firmati, ſumptis victoriæ auſpiciis, ex improviſo hoſtium ſe caſtris immergunt, eóſque imparatos confodiunt. Adolphus & Regnaldus in ipſo caſtrorum aditu interfecti, neglectæ militaris prudentiæ pœnas ſanguine perſolverunt. Quibus prima cæde proſtratis, Guncellinus & Henricus mediis irruentium globis elapſi, correptis aquilis ad ſe fugientium ſociorum reliquias contraxêre, ac demum hoſtes prædæ incubantes audacter adorti, fugam victoria mutavere. Ita Saxones quanquam improvidi bellum tentaſſent, majorem cladem geſſerint an acceperint, virtute dubium reliquêre. Quo accepto, Henricus ſuorum cædibus, ut par erat, permotus, exigendæ vindictæ ſtudio ad obſidionem Deminæ urbis, quantacunque potuit celeritate, contendit. Quam poſtquam ultro ab incolis obuſtam comperit, ut univerſa ipſius monimenta ſubrueret, reliquias mœnium ſolo exæquari præcepit. Et quoniam in homines graſſari non licuit, tanquam à rebus mutis ſupplicium exacturus, urbem Gozcovam ſimili incolarum trepidatione deſertam, cremandam curavit. Walogoſtini quoque finitimarum urbium, quarum excidio terrebantur, exemplum ſecuti, clandeſtino trajectu fluminis, cum uxoribus ac liberis municipium deſerunt, penates duntaxat rebus vacuos hoſtili ſævitiæ relicturi. Quorum urbem Rex nullo negotio interceptam, militibus ac ſtipendiis inſtruit, eamque Wethemanno piratæ curandam committit. Ornenſes quoque plus ex aliarum urbium fortuna timoris, quàm ex ſuis mœnibus fiduciæ capientes, ut ſibi vicinarum civitatum, quarum formidinem ſequebantur, exemplo conſulerent, urbem, ne ab hoſtibus coli poſſet, deſertam incendunt, penates ſuos igni quàm hoſti relinquere præoptantes. Tunc Rex ponte, qui medium amnem ſecare videbatur, abrupto, ſublatisq; cæteris navigationis obſtaculis, ad Stolpam vicum proceſſit, ubi & Ducem poſtmodum obvium habuit. Igitur ne Walogoſtum eodem exemplo deſertum, quo captum, poſt diſceſſum ſuum hoſtibus redderetur, præſertim Danos, ſi eo fruerentur, ſempiternum Sclaviæ imperium habituros exiſtimans, Abſalonem, Luriſium, Svenonemq; tunc Aruſii pontificatu inſignem, ejus municipes efficere ſtatuit, quibus & filium Chriſtophorum ſociavit, quò plus à cæteris in auxilio ſuo fiduciæ reponeretur. Qui cum amicos & neceſſarios in muneris conſortionem adſciſcere juberetur, Sialandenſibus duntaxat Abſaloni præſidii ſocietatem ſpondentibus, reliquis ob imminentis periculi magnitudinem, nec animus ad reſiſtendum, nec comites ſuppetebant; quanquam tota claſſis &

alimenta sua cum eis communicare, & vicinas segetes publico officio in eorum horrea comportare decreverat. Quippe fruges messore exercitu residuorum usibus adigi jubebatur. Ita Rex consilii cassus, cum neque pugnandi copia, neque pactio ulla ab hostibus fieret, vafro ingenio excogitavit, qualiter eos ad alterutrum horum præstandum impelleret. Siquidem Absalon tacitis mandatis præcepit, ut palos in amne defixos, cæteraq; navigationis impedimenta magna remigum cura sublegeret, veluti toti classi transitum paraturus. Ita demùm fluvio obstaculis vacuefacto, cùm progressam classem angustior alveus excepisset, complures à Sclavis utrique ripæ inequitantibus comminùs sauciabantur. Quam hostilis audaciæ petulantiam Petrus Flivi filius animi virtute non sustinens, protinus cum remigibus nave desilivit, hostesq; strenuè propulsatos ripa cedere coëgit. Tandem comitum ignavia desertus, sociorum navigationem fato suo incolumen præstitit. Itaque Rex non solum expertem metus progressum habuit, sed etiam Henricum cum toto exercitu, consertis arctiùs navigiis, tanquam ponte trajecit. Quo agnito Sclavi reliquarum urbium excidium formidantes, præcurrendi periculi studio pacis, quàm antè contempserant, Waldemaro obsides offerebant, quos se Henrico nullo pacto daturos dicebant. At Rex sine militiæ socio cum hostibus paicisci fraudulentum existimans, per Thorbernum Henrico, quæ ab hostibus offerrentur, enunciat. Quo se conditionibus ab eo factis libenter usurum asseverante, pactum cum hostibus habuit, ut Walogosti dominio trifariam diviso, pars una Tetiszlavo, reliqua Cazimaro, tertia Nucleti filio Priszlavo vendicaretur, piratisq; prædam Danicam appetere solitis, Peni fluminis ostia clauderentur: Henrico quoque munitionum, quas apud Sclaviam obtinuisset, incolumis possessio permaneret. Post cujus discessum comites Cazimari exterorum societatem acrius perosi, sed viribus agere non ausi, Rugianos assiduis furtis vexatos, ac per latrocinia ad paupertatem & inediam usque redactos, communi urbe excedere compulerunt. Piraticæ quoque licentiam tribuere, modisq; compluribus ictum fœdus rupere.

Postmodum Rugianis, receptâ per Henricum fiduciâ, palàm adversum Danos inimicitias profitentibus, Rex non minorem in amico perfidiam, quàm in hostibus levitatem expertus, Arkon provinciam verna expeditione petitam, incendio populatus est. Inde ad portum, Por ab incolis vocitatum, cursum direxit. Siquidem ne cùm universis Rugianis manum acie consereret, separatim eos attentandos existimans, Absalonem nocturna navigatione Zindram præcedere jubet. Quem ut continuo subsequeretur, curiosè discessionis ejus tempus à vigilibus observari præcepit. Quibus somni delitias imperio præferentibus, Absalon absque regio comitatu progressus, non solum Zindram, sed etiam agros vicosq; ei confines, partim igni, partim ferro vastavit. Cujus equites duo contentione prius habita uter audacia præstaret, cum ad militarem operam edendam fortitudinis æmulatione pari impetu raperentur, hostesq; cuidam fortè stagno adactos cimbis fugam petere animadverterent, plus eis persequendis, quàm suis periculis dispiciendis intenti, ne alter alterum virtute fortè præcurreret, ambo cum contemptu spiritus stimulatos calcaribus equos in profundum egerunt, armorum haud memores, quorum obruti pondere perierunt. Ita temeritatis vindex elementum viris gloriæ quàm salutis studiosioribus in exitium suum ruentibus, fatum pariter ac cumulum ministravit. Interea Absalon provinciam rapinis pariter incendiisq; permensus, cum ingentem prædam & opima spolia referendo naves repetere statuisset, magnam hostium manum subsequi conspicatus, ultra bina vada admodum transitu difficilia de industria cedere voluit, ut eos formidinis simulatione protractos, locorumq; tandem difficultati-

bus

VVALDEMARUS I.

bus implicatos oppimeret. Quorum primum Selavi libero itinere transgressi, circa reliquum redeundi diffidentia constiterunt. Eodem fere momenti spacio duo pedites Sialandenses ingentem prædæ fascem gestantes, errore locorum in ipsum penè Sclavorum exercitum inciderunt. Qui cum à duobus eorum equitibus appeterentur, quanquam tutò vadum transgredi poterant, ne recessum per ignaviam quærere viderentur, hostibus resistere quàm socios accedere maluerunt, deforme existimantes, ab iis, quos numero æquarent, audacia superari. Itaque quò magis expeditos se redderent, presso vestigio, projectoq; fasce, enses distringunt. Quorum constantiæ & virtuti fortuna debitam incolumitatem concessit. Siquidem equitum neutro procedere audente, resumpto fasce cœptum iter carpserunt. Cumque rursum Sclavi binos equites ad eos opprimendos misissent, eorum incursum eadem animi præsentia repulêre. Quo facto tam hostium quàm civium in se admirationem vertere, magnumq; illis ruborem, his inter metum & lætitiam hæsitantibus, peperêre. A sex tandem equitibus attentati, invariabili mentis habitu perstitere, tanquam hostium ignaviæ plenis fortitudinis animis insultantes. Nec defuit Absaloni prompta mens ad opem eorum virtuti fiduciæque præstandam. Siquidem tot suorum equitum, quot hostilium animadverteret, eis pro supplemento transmisit. Sclavi quoque suorum paucitatem certatim numerosis militum præsidiis prosequebantur. Itaque supplementis utrinque tanquam ex pari crescentibus, equitibusq; veluti ad militiæ spectaculum ediverso convenientibus, Sialandenses ulteriorem hostium petulantiam inspectare non passi, universa acie eis occurrunt. Quorum fugam, vadis impedientibus, longum insequi nequeuntes, majorem equorum quàm hominum stragem egerunt. Cumq; iter ad naves reflecterent, remigum suorum aciem armis pariter ac signis instructam obviam habuerunt, quàm ad auxilia sociis ferenda fortuitò nuntio monita virtus adduxerat. Hi profectò cum Absalone victoriæ gloriam communicaverunt, cui se sponte virtutis socios obtulerunt. Interea Rex feris vigilum monitis excitatus, omissæ navigationis moram præpropera festinatione discussit. Qui cum, visis Sialandensibus, populandi gratia ad littus appellere voluisset, ab Absalone, nihil hostilis prædæ, quod ejus rapinis pateat, superesse perdoctus, magnopere gratulatus est, quòd tam parva manus nihilo langvidiùs, quàm si ipse adesset, rem propriis gessisset auspiciis. Hinc cum alios insulæ fines armis igniq; tentasset, domum concessit.

Rursum circa autumni principia classe regressus, primam vastandis agris operam dedit, ut segete consumpta, incolas muniendarum urbium instrumento privaret. Cum ad urbem Arkon sparso militiæ genere pervenisset, oppidani, fiduciâ virium, portam (quam urbs unicam habebat) egressi, ne virtutem suam intra mœnia cohiberent, obviam processerunt. Quos Rex, Danis ex consulto cedentibus, longiùs mœnibus amovere conatus, postquam sperato cautiores animadvertit, incursatos urbem repetere coëgit. Porta tamen, nè equi jaculis confoderentur, abstinuit. Tunc Sialandensis eques Nicolaus forma & virtute præcipuus, telo per portam injecto, quendam ex hostibus in aditu resistentibus exanimem prostravit, innocuusq; reflexo protinus equo discessit. Cujus facinus Thorbernus inter præcipuos Sialandiæ equites numerandus, pari audacia, sed dispari fortuna, æmulatus, cum unum ex hostibus, directâ in globum lanceâ, vulnerasset, reditumq; reflexis habenis tentasset, ita lapide ictus est, ut multus è capite cruor profunderetur. Quam ob rem longa corporis debilitate contractâ, feram incolumitatem ægrè recuperavit. Burisius quoque dum nobilitatis suæ splendorem conspicuis virtutis operibus æquare nititur, simili audaciæ genere portæ propugnatores adortus, tam asperum saxi i-

ctum

WALDEMARUS I.

ctum capite excepit, ut penè equo exanimis delaberetur. Cui corporis viribus carenti, sociorum interventus, ne ab hostibus opprimeretur, auxilio fuit. Quo evenit, ut Rugiani haudquaquam sibi tutò extra mœnia dimicaturi viderentur, intra quæ tam obstinatam hostium præsentiam experiebantur. Inde ad provinciam Jasmondam tota classe concessum. Absalon cum & fortitudine & prima rei bellicæ peritia vigeret, accedente exercitu primi agminis ducem, revertente extremi comitem agere consveverat, semperq; Danicæ juventutis promptissimos, seu prædæ, seu gloriæ studio, sodales habebat, Rege duntaxat cum robustiore exercitus parte, gravi & composito militiæ genere, paulatim procedere solito. Itaque pugnandi copia nusquam accepta, magnam regionis partem permensus, tandem equestrem manum prædandi gratia spargi permisit, paucosq; secum in comitatu residuos habuit. Illic fortè nuncio de sociorum conclusione suscepto, quam sine succursu posse effugere negabantur, eorum saluti, quoad milites revocarentur, adesse non distulit, neque sibi comitum paucitatem, quò minus conclusos peteret, obstare permisit. Sed protinus primipilo signa attollere jusso, pleno fiduciæ spiritu locum, in quo connoebantur, accessit; eoq; festinationis signo perosus prædam, equites ad se contraxit. Quem tanta fiducia ceperat, ut plus remedii in celeritate quàm in sociis duceret. Cujus adventum Sialandenses, qui intra difficilium locorum angustias arctabantur, experti, imminentis auxilii fiducià, eos à quibus obsidebantur, incursare cœperunt, ne periculum aliena virtute propulsare viderentur. Itaque Sclavis partim solido, partim aquoso itinere delabentibus, Eskillus animi & generis nobilissimus eques, militaribus armis prægravis, unum ex eis inermem per palustria loca citato cursu fugientem pedibus insecutus, illius vestigiis limi molliue subsidentibus, nec voraginum illuvie, nec armorum onere depressus, facilem currendi eventum habuit. Quinetiam occupatum Barbarum capite spoliavit. At tunc demum, ne plantis quidem cœno infectis, solidam humum reperit. Quod factum religiosâ admiratione prædigoum, non pedum agilitate, sed divino beneficio editum, potius cœlesti miraculo, quàm humanæ virtuti imputare debemus. Post hæc vicis per militum manum undique deflagratis, etiam ad Gorum promontorium longinquæ excursationis incendia proferuntur. Tunc se Rugiani contrahendi à Saxonibus auxilii spe fraudatos experti, quatuor obsidibus præbitis, apud Strelam insulam pacem à Rege pecunia quæsiverunt.

Libri XIV. Sectio Quarta.

Itaque principibus graves periculorum motus, & difficilia rei Danicæ tempora attendentibus, filio Waldemari Canuto regios honores decernere placuit, qui non solum paternæ majestatis futurus possessor, sed etiam præsens dignitatis socius nosceretur, ut haberent proceres ad cujus nomen titulumque decurrerent, si quid de Regis capite fortuna variaret. Quorum prudentiâ Rex ac benevolentiâ delectatus, probatâ sententiâ, Regni majestatem cum sanguine suo participare, non damnum honoris, sed claritatis incrementum putavit, primatumq; voces ad Regium nomen filio deferendum concionando perduxit. Qua de re universi exercitus consensu habito, Burisius duntaxat, sive tacita regni affectatione, sive rei novitate permotus, nullam penè vocem suffragiis attulit. Qui cum ob hoc se Regi suspectum esse sentiret, taciturnitatem suam non odii, sed amoris indicem affirmabat, quod Daniæ regnum à pluribus amice participatum esse memoriæ & crebra antiquitatis experimenta sint, inter patrem & filium de rerum dominio bellum crevisse. Veruntamen se, si Regiæ voluntatis præscius fuisset, silentium non acturum. Tacuisse verò, quod rem neq; ab ipso, neq; ab amicis præcognitam habuisset. Ea silentii excusatione iram Regis in dissimulationem convertit. Idem peractâ expeditione, cum cæteris

Daniæ

Daniæ optimatibus, apud Roskildiam, Canuti miles solenni more fieri jussus, aliis imperio obtemperantibus, id facere recusavit, eaq; re magnam sibi concupitæ dominationis suspicionem conscivit. Verum hunc impotii conceptum quæsitis callide rationibus protegere perstitit, præfatus se extante eo, cui primam militiæ fidem dederit, alius militem non futurum, nec adduci posse, ut pristinum obsequium recenti permutet, remq; tam patriæ consvetudini, quàm honestati inimicam committat: quippe cum nemo Danorum dividuo famulatus officio teneri soleat, solisque Saxonibus hunc servitiorum morem stipendiorum cupiditas faciat. Nam si inter duos unius obsequium communicantes bellum incideret, amborum miles alterutrum juvando, fidem utrique servare non posset. Nec Regi ad iram mitibus responsis placidoque vultu tegendam, æqua simulatio defuit. Quem cum Hallandiam petendo comitem haberet, tanquam insidias sibi nectentem tacitus notavit. Quam ut effugeret, suspicionem imperata se facturum spondebat, si potentiam ejus Rex beneficiorum incrementis extendere voluisset, & sicut ipse regnum, quod eatenus electio variabat, hæreditarium efficere gestiret, ita quoq; necessariorum suorum liberis suppares dignitates, & minores potentias perpetua hæreditatis lege fruendas tribueret. Itaque præcipuam Jutiæ partem Absalonis auxilio pactus, Canuto supplex fore sustinuit, haudquaquam tamen solidam Regis amicitiam recuperavit. Ea enim Regiæ iræ pertinacia erat, ut semel accensa funditus extingui non posset.

Vere appetente, Absaloni, Christophoro, & Magno particularis adversum Sclavos expeditionis ductus committitur. Nam Orientales Dani duntaxat cum Fioniensibus classem confecerant: Scaniensium verò penes Christopborum summa, penes Absalonem arbitrium consistebat. Quibus Tribusanam adortis provinciam, Christophoro, tanquam Juniori, inter Absalonis Magnique copias, medius militandi locus decernitur, ut Regii sanguinis latera fidis stipatoribus cingerentur. Tanta autem vicorum exustio fuit, ut iidem adhuc usque cultu vacui, præteriti incendii magnitudinem præsentibus testentur indiciis. Absalon cum repetendæ classis tempore extremos curaret, nunciato hostium superventu, quanquam tanta vis frigoris erat, ut primi revocari non possent, quadraginta solis equitibus stipatus, prius hostem quàm vadum, per quod erat rediturus, tentavit. Quibus fugatis, lento itinere ad amnem concessit. Quem structo ponte transgressus, post tergum opus abrumpere noluit, ne ulla timoris vestigia relinquere videretur. Quum ad littus venisset, classem in alium portum appulsam comperit. Tanta autem hyberni frigoris sævitia extitit, ut nautæ equos penè frigore extinctos de fossis humi specubus conderent, nemoque ex toto exercitu reperiretur, qui pariter utramque manum necessariis usibus aptare posset. Illic crebri angues ligonibus reperti, magis admirationi quàm metui visentibus fuere. Nam algoris immensitas vires eorum ac spiritum hebetaverat. Scanienses tunc prosperantibus ventis discessionis licentiam adepti, mox iisdem contrariis navigatione prohibiti, tandem toti classi favente cœlo, Sialandenses ac Fionios repetendæ patriæ comites habuerunt. Post hæc Rex Petrum & Selgretium Christophoro pædagogos adsciscit; qui adolescentiæ ejus rudimenta ad honestatis mores exequendos plenis sapientiæ documentis instruerent. Æstate deinde expeditionem instaurat. Quippe Walogastenses dupliciter ictum fœdus corruperant. Nam & Rugianos mœnium socios per furta urbe ejecerant, & piratis Peni fluminis ostia patere permiserant. Igitur dum Lentitios peteret, ab Henrico missæ literæ superveniunt admonentes, ut Rex insidias propinqui perindè ac Regnum affectantis caveret, indicantesque Burisium cum Norvagiensibus opprimendi

VVALDEMARUS I.

WALDEMARUS I.

ejus consilium habuisse. Iisdemque, dum expeditio reverteretur, occursum polliciti, aut ipsum Regem, aut Regium nomen occupandum duxisse. Cujus rei certissimum experimentum fore, si revertentem à Sclavis expeditionem Norvagica classis exciperet. Eodem penè momento suscepta Norvagiensium epistola, par proditionis indicium edidit. Quod cum Rex paucis arbitris, suppressis indicum nominibus prodidisset, auxit rei suspicionem, fidemque literis addidit Tokonis, Wendilensium pontificis, consentanea affirmatio, dicentis, Burisii milites ab eo jurare coactos, quicquid ipse auspicaretur, esse prosecuturos. Re tamen dissimulanter habita, ad locum, cui nomen Ostrøzno, citata navigatione profectus, profligatis provinciæ rebus; urbem Orthungam, universa classe comitante, repetiit. Illic Burisio cum cæteris regni primatibus accersito, quidnam de ejus insidiis acceperit, aperit, eique proditionis crimen affigit. Quem se quicquam tale adversum eum excogitasse negantem, quoad nuntiorum experimenta sumerentur, secum commorari præcepit: tunc demum, si secus ac nuntiatum erat, accideret, incolumem discessurum. Ille contrà nihil absurdius ajebat, quàm ut capitis sui indicium, incertis eventuum argumentis committeret. Qua voce se non solum Regi, sed etiam arbitris suspectum effecit. Igitur nè remiges quidem suos revisere permissus, ad urbem Latrensem cum Rege meare compellitur; ubi leni, sed firmæ, custodiæ traditur. Interea Erlingus & Ormo Burisii frater cum navali exercitu supervenientes, Jutorum classem in amne Dyursa repertam gubernatoribus vacuam facilè debellant, ipsiusq; Burisii intercepto navigio, protinus ad vicum, qui Mercatorum portus nominatur, deproperant. Quos Absalon cum Sialandensibus occurrens, etiam littorum ascensu prohibuit. Qui cum compertum haberet Norvagienses plurimum præsidii in arcubus ducere, provocandi gratia cum quindecim peditibus in littus progressus; ultro se eorum sagittis appetendum præbebat: profectò ostendere cupiens, in quàm parvo præcipuam eorum fiduciam poneret. Igitur Norvagienses, quò propius littus accederent, cimbas conscendunt, ob quarum trepidationem destinata certis ictibus ferire non poterant. Itaque tela partim in undas innocua cadebant. Ita artis suæ effectu fraudati; nostrisq; ludibrio habiti; ingenti cum rubore majora navigia repetunt. Posteà cum Absalone, datâ acceptâque fide, sociale colloquium habuêre. A quo diutiùs illic acquiescere jussi, non prius obtemperaverunt, quàm Absalon fidem suam interposuisset, se nihil insidiarum eis terrâ aut mari interim paraturum. His finitis collocutores à se invicem discessère, die postero cum paribus armis, æquali comitum numero conventuri. Cumque Erlingus uno comitatior affuisset, Absalon circumspectis omnibus; miror te, inquit, Erlinge, hominem ætate confectum, ac toties gravia expertum, non adeò sapientem quàm senem existere. Nam cum tu scaphâ adveneris, nos equis insideamus, teque nullo negotio (si libeat) opprimere possimus, cur condicto comitatior adversum caput tuum rumpendæ pacis occasionem fortioribus præbuisti? Nisi autem fides nostra præstaret, solutæ conditionis pœnas exitio persolvisses. Tunc Erlingus inter metum & ruborem circumspectis comitibus; cum veram Absalonis assertionem animadverteret, unum ex his objurgare cœpit, quod non rogatus comitandi rapuisset officium. Postquam diu excusationis verba quæsierat, ut siticulosum recrearet exercitum; palustris aquæ petendæ licentiam obsecrat. Cujus rei permissionem haud modici beneficii loco ducebat, ac protinus patriam repetere properabat, lætus quod sibi incolumi Daniæ partibus excedere contigisset. Postquam Regi insidiarum fidem rerum experientia fecerat, Burisium perinde ac majestatis reum inter vincula asservari præcepit. Interea Erlingus extremum Sialan-

diæ

diæ composita classis applicatione complexus, dum à sacris Missæ, quæ consueto religionis cultu petiverat, remearet, Absalonis equitibus clandestino itinere prorumpentibus, improvisam palantium sociorum stragem accepit. Nec minori Hallandensium virtute exceptus apud Nyzam amnem una rate, ejusq; remigibus universis spoliatus, abscessit. VVALDEMARUS I.

Eodem anno deturbandæ piraticæ gratia, Absalon insulam maritimam novo castelli fundamento complexus, exigui munimenti beneficio ingens patriæ præsidium attulit. Nam & suspectum prædonibus situm reddidit, & tutam vicini maris navigationem incolis tribuit. Verùm ne confestim Norvagiensis injuriæ vindictam Danica virtus arriperet, Theutonicæ fidei lubricitas effecit. Quippe Henricus Bugizlavi Danorum metu ad se decurrentis obsequium pactus, initam cum Rege societatem, tanquam ineptum & ignobile vinculum disjicere parvi habuit. Quinetiam, apud Krempinum fluvium, in colloquium cum eo descendens, questus est, quòd militem suum Bugizlavum coràm se non accusatum bello lacessat: quem si injuriosum existimet, prius accusationibus quàm armis aggredi debeat. Contra Rex, negare se ullius potentiæ respectu cessaturum, quò minus acceptas injurias mutuis damnis rependere liberum habeat. Ita perstante controversia, fœdus cum colloquio solvitur. Hoc loci memorabile Saxonici equitis dictum strictim percurram. Qui cum forte Ducis ac Regis colloquiis interesset, eosque expeditionis negotia languidioribus verbis prosequi animadverteret: quædam, inquit, de hero meo Henrico præsentibus referre habeo: quæ, si adesse eum scirem, tacere quàm eloqui mallem. Qui cum pupillus propinquorum injurià patrimonio privaretur, nemine sibi patrocinium accommodare volente, quatuor soli ex amicis paternorum ipsius meritorum respectu permoti, quorum ego numero intereram, aversantibus cæteris, infantiam ejus tutorio munere fovendam sumpserunt. Pro cujus salute & incrementis, tum votis, tum etiam officiis impensius excubabant. Hunc tandem humani auxilii diffidentia altaribus offerentes, religiosa voti nuncupatione sanxerunt, si paternos honores divina clementia adipisceretur, susceptum beneficium, quoad viveret, pagani hominis odio pensaturum. Mox voti probator Deus, ingenui principis Conradi patrocinium ei conciliavit. Cujus opera paternorum bonorum hæres effectus, quanquam voti autores exhortationis officia non omitterent, à bello adversum Sclavos continuando, tum avaritia, tum etiam desidia adductus abstinuit, perceptam munificentiam ingrato æstimans animo. Tanta autem cura monitoris partes exequi voti nuncupatoribus fuit, ut cum unus ex eis, ultimæ ætatis, ad inspicienda ducis arcana, inter arbitros admissus, sedulum stertendi usum haberet, excitatusque, quid de re præsenti sentiret, à considentibus interrogari soleret, majorem præteriti voti quàm instantis negotii memoriam retinens, ductandum in Sclavos exercitum responderet. O immensam constantiam, quæ nè in ipso quidem ætatis occasu promissi immemor esse potuit. Quis autem mentis compos hanc religiosi consilii vocem, senilis animi deliramentum fuisse crediderit? Vereor autem charissimum mihi virum amicorum religione contempta, ex summo fortunæ fastigio in humilem privatorum sortem extrema ruinæ deformitate casurum. Ego verò promissi dudum belli militem agendo, ternas adverso corpore plagas accepi. Quibus si binas sub eodem militiæ titulo sociassem, supremi judicii tempore divina vulnera meis æquata audacibus oculis inspectanda præsumerem. Quo dicto, & temporaneam Henrici ruinam, & sempiternum virtutis suæ præmium auguratus est.

Rex Scaniam ingressus, parvò post Saxonum irruptione falsò nunciata, Scanienses equestri militiæ adscriptos proprio ductu prosequitur im-

VVALDEMARUS I.

perataque Sialandensibus navigatione, Slaglosam advectus; Absalonem è portu Hulyvimmensi accitum multa gerendorum consultatione sollicitat. Præterea se parum veri rumoris credulitate fatigatum significat, expeditionemq; falso nuncio contractam remittit. Habebat autem in clientela Absalon, Arnoldum Thylensem, qui sive ingenii acumine, sive conjecturarum sagacitate, sæpenumero futura ad sua vel amicorum negotia pertinentia, raro præsagio deprehendebat. Nec minus antiquitatis quàm divinationis peritus, solerti historiarum narratione callebat. Qui cum Absaloni, delectandi gratiâ, supradictæ expeditionis comes existeret, brevi eum manum cum piratis conferturum prædixerat: vehementer se mirari testatus, quo pacto certamini interfuturus non sit, præsertim cum inseparabiliter eum comitari decreverit. Cumq; Rege res gestas ex eo cognoscere cupiente, discessuro Absalone, quiescere rogaretur, pertinacissimè precibus obluctatus, non prius rogatui cessit, quàm Rex operam se daturum polliceretur, ut eum post Absalonem prima luce dimitteret. Erant autem sex navigia Absalonem comitantia, è quibus tria, quò commodiùs ignis alimenta contraherent, in superiores maris anfractus concesserant, quæ postmodum æstus subito regressu destituta, cœno paludis affixerat, Absalone totidem residuis exteriora sinus ostia complectente. Qui cum matutino tempore unà cum scriba suo religiosum psallendi ritum peragerat, tumultuatione eminus audita, quidnam hoc esset, concentorem dispicere jubet. Quo novem longas naves à se prospici referente, piratas esse non dubitans, stertentes adhuc remiges alta voce compellat. Quibus summo cum stupore exilientibus, nec veste, sed armis, corpora protegentibus, ocissimè hostes petendum hortatur; quorum jam tanta vicinitas sentiebatur, ut ab eis crebris silicibus contunderentur. Quinetiam anchoræ vinculis, rumpendæ moræ gratia, discissis, remigium exerit. At Sclavi facilè nostris metum injicere rati, ac veluti ipsorum animos horridis vocibus hebetaturi, ingenti clamore edito, obstrepere cœperunt. Quod postquam frustra se conatos animadvertere, diffugiunt, eorumq; ratis una cum universis remigibus intercepta. Sed nec Ursinæ sylvæ latebra ad se decurrentibus subsidio fuit, agrestibus eam curiosiùs perlustrandam curantibus.

Ea tempestate Esbernus urbem Kalundam molitus, novi munimenti præsidio portum hostili piratica liberum præstitit. Ipse quoque, & Inguarus & Olavus, ultro Absaloni se infatigabili piratici muneris executione junxerunt. Eo tempore res Danica circumquaq; difficillimis obfusa periculis, crebris finitimorum insidiis tentabatur, hinc Norvagiensibus, inde Sclavis, Saxonibusque sibi perniciem machinantibus. Quo evenit ut nulli hostium audacter obviandi fiduciam haberet, metuens ne dum unum repelleret, ab altero premeretur. Ea patriæ necessitudine permotus Gutscalcus, qui & ipse Sclavis, tum ob linguæ eorum peritiam, tum ob paternæ amicitiæ favorem, ac proprii convictus assvetudinem, perfamiliaris habebatur, Absaloni tacitè artem à se repertam insinuat, qua eos repente ex amicis Saxonum hostes efficeret. Quippe se Sclaviam non legationis, sed benevolentiæ simulatione petere velle significat, tanquam propriæ charitatis ductu utilia amicis consilia largiturum. Fore enim ut hostium credulitas callidis commentorum laqueis circumventa, Danorum amicitiam, abjectâ Saxonum dominatione, repeteret. Quod studium maximè sibi gentis illius moribus persvaderi dicebat, quæ plerumq; temeritate niti, cunctaque pronius quàm prudentius exequi soleat. Absalon interdum privatum acumen publicis viribus præstare ratus, laudata Guthscalci industria, cavendum monet, nè quid eis ex parte Danorum falsò polliceatur; incorruptam patriæ fidem haberi cupiens me-

morǫ

VVALDEMARUS I.

Morumq; eam fortibus viris refertam, armis, non mendaciis, bella meditari debere. Ille primum Pomeranos aggressus, se priscæ familiaritatis memoria ac totius populi Sclavici charitate permotum, retundendæ eorum inertiæ causa advenisse dicebat, quod perniciosa ab eis utilium loco duci perspectum habeat. Siquidem animadvertere eos oportere, quàm noxiæ dominationis jugum receperint, quodq; iis obsequio pareant, qui ipsos patria tandem exuere cupiant. Quippe Saxones, quantum ex ipsorum finibus occupaverint, protinus cultu atq; habitatione complecti, nec præda aut gloria contentos, proferendi imperii cupiditate victoriæ lucra continua possessione firmare. Quam ob rem eos Nucletum vita, Priscslavum patria spoliasse: Razaburgam, Illogam, ac Sverinam in totius Sclaviæ ruinam vallo fossaq; cinxisse. Danos verò diverso studio bella gerere, nec hostium fines, sed mutuæ pacis commercium affectare, proprium tueri quàm alienum appetere cupidiores. Itaque summoperè eos elaborare debere, uti Saxonicis præsidiis patriam vacuefaciant, omniq; Theutonum plebe regno egesta, amicitias cum Danis componant, quos Saxonum hostes esse non ambigant: ità demùm eos sempiternæ libertatis beneficio patriam ornaturos. His monitis concitati Pomesani, loca à Saxonibus intra Sclaviam obtenta pervadunt, Illogam capiunt, reliquis eorum munitionibus defensorum virtute servatis. Et ne ducis inopes viderentur, Danorum Regis titulum profitentur. Ita Guthscalcus duarum gentium vires Daniæ imminentes odiis sequestravit, patriamq; nostram undiquè finitimorum armis objectam, ab impendente periculo pio mendacii commento servavit. Cujus facinoris fama Guthscalci reditum præcurrente, Rex admiratione perfusus, postquam ex Absalone, per quem res esset acta, cognovit, impensius auctorem laudavit. Igitur Henricus, ut repudiatam Regis amicitiam recuperaret, sine qua Sclavos arcere non posset, Henricum Razaburgensem, & Antistitem Lubecensem legatione onerat, filiam suam minorem, filio ejus in matrimonium offerens. Nam major natu, quæ prius ei desponsa fuerat, morbo occiderat. Per eosdem confirmandæ oblationis gratia, apud Bremensem provinciam tempestivus ducis occursus promittitur. Quò Rex legatorum adhortatione profectus, Guncellinum obvium habuit, qui sub impedimento adversæ valetudinis Ducis absentiam excusaret, eumq; apud Eydoram celeriter adventurum promitteret. Eò cum ventum esset, & ducis promissa complentur, & militia adversum Sclavos paribus votis condicitur. Sed eo Diminum petente, Rex Walogastum profectus, omissa urbis oppugnatione, finitima rura armis percurrit. Osni quoque oppidi post recentem vastitatem parum reædificati incendium iterat. Eodem vastationis genere diversa regionis loca petuntur. At Sclavi quia viribus niti nequibant, utrumque hostem ære atque obsidibus placant.

Post hæc Rex belli Norvagici meditationem ad id usque tempus rebus Sclavicis interpellatam, magna curarum parte liber ingreditur. Quam Veris principio copiosis patriæ viribus executus, per summam Wicarorum dignationem non modò liberos aditus, verùm etiam lætos occursus habuit. Nec hostis, sed ducis more, sermone cum incolis habito, concionibus arma mutavit. Quorum benevolentia adeò delectatus ut hostium oblivisceretur, otiosaq; procedendi tarditate eximium Erlingo contrahendarum virium tempus reliquit. Magnitudo exercitus ejus, lætos Wicensium oculos in se convertit. Navigatio quoque ejus gratis eorum luminibus aspecta, liberos impetravit excursus. Enimverò complures in angustias, per quas classi seriatim meandum erat, multitudinis ejus admiratione protracti, quò certius navigiorum numerum deprehenderent, non nocendi, sed spectandi aviditate, edita loca complebant. Tunsbergenses, quò cæteris Regem impensius colerent, finibus suis exceptum hono-

VVALDEMARUS I.

honoratissimæ processionis officio venerati sunt, religione servitium cumulantes. Erlingi milites, qui superiorem Regis adventum munimenti illic siti fiducia spreverant, præsentem fugæ declinatione cavebant. Rex superato clivo, collustratæ rupis cacumen miratus, inexpugnabile loci præsidium comprobabat, artis opus transcendente natura. Fertur interim Erlingum cujusdam sinus angustias Danorum navigationi opportunas, prohibendi transitus gratia crebris machinarum tormentis vallasse, plus locorum difficultati quàm propriis viribus in excipiendo hoste confidentem. Quapropter Rex tarditatis suæ dispendium execratus, vocatos amicos celeritatis exhortatione sollicitat, erubescendum moræ crimen operoso festinationis impendio redimendum affirmat, quòd jam commeatibus quasi per otium & inertiam absumptis, inaniter tempus trivisse videantur. Ea res diverso majorum judicio excepta est, variaq; sententia duces consilium agitabant: aliis tormentorum magistros, expositis in terram equitibus, deturbandos, objectasq; rates transitu submovendas hortantibus: aliis in tantas angustias ingenti classe temere procurrendum vetantibus. Quidam hostibus laxiore freto præteritis, regionem armis occupandam censebant. Protinus enim Erlingum aut pugnandi, aut fugiendi necessitate perstrictum, quæsita locorum præsidia relicturum. Alii vero absentis periculi præsentem metum ridentes, non antè deliberatione agendum docebant, quàm res se propius inspectandam dedisset. Hi celeri processu utendum hortantes otiosæ navigationis moras amputari jubebant. Ita cunctorum sententia variante, Nicolaus quidam cognomento Bos, natu quàm virtute nobilior, mirari se inquit, cur viris ratione utentibus, inclytoq; solo natis, amœnissimæ patriæ gremio relicto, tot inculta locorum spacia pererrare liberet: præsertim quibus nihil præter aspera saxa, atque invias rupes occurreret. Eò siquidem dementiæ ventum esse, ut ultimæ ærumnæ summarum voluptatum loco ducantur. Nam si Regem Norvagia potiri contingat, fore, ut plus laboris ex utroque regno, quam voluptatis ex altero sit perceptutus. Præterea cum jam labentium alimentorum necessitas urgeat, si longiùs navigatio proferatur, haudquaquam commeatus reditui suffecturos. Hæc ab eo timidiùs quàm prudentiùs dicta, silentio probari videbantur. Quod dictum Absalon diversis à cæteris æstimatione commensus, dimissis amicis solitarium Regem acriùs objurgare cœpit, quod Nicolai sententiam summa reprehensione dignam taciturnitate probaverit, eamq; plenis contumeliæ responsis prædamnare passus non sit. Quæ enim ab eo per ludibrium dicta videbantur, acerrima factionis incitamenta fuisse. Cujus si comitatum nullo in momento posuisset, cunctaq; eo desertore quàm comite melius exequenda dixisset, cæteros unius rubore permotos, similis opprobrii metu silentium acturos. Nunc vero cum aut consenserit, aut consentire visus fuerit, neque palàm eum timiditatis exprobratione confuderit, brevi complures licentiori impunitatis exemplo protractos, similibus monitis succlamaturos. Nec secus ac prædixerat accidit. Nam cum principes omni studio redeundi cupiditatem processui præferrent, eamq; manifestis votis prosequi non auderent, plebem clandestinis incitamentis instinctam seditiosis armavere consiliis. Ex qua quidam petulantioris audaciæ, explorata Absalonis audacia, cujus in protrahenda expeditione pertinaciam causabantur, navem ejus silicibus petivère. Sed à remigibus mox excepti, quanquam numero præstarent, terga vertère. Quorum dementiam Rex debita animadversione persecutus non est, abunde eos hoc fugæ dedecore punitos existimans. Inde ad sinum portuum egregia Sivardi victoria inclytum, ubi scilicet innumeram classem tribus ab eo navigiis subactam ferunt, velificatum est. Illic è Jutensibus aliqui iniquissima gubernatorum exhortatione provecti,

concione

concione facta, remissionem expeditionis violenta succlamatione poscebant. Ad quos comprehendendos milites sub ignoto cultu missi, aliquandiu in eorum concilio, obscurata sui notitia, consederunt. Tandem a circumstantibus agniti, veste, quam latendi gratia sumpsere, discussa, correptos seditionis autores obtorta gula secum traxere. Qui cum ad naves abducti fuissent, graves Regi pœnas vapulando dedere. Qui quò punitiores forent, vicissim in undas demittebantur, iisdemq; extracti, renovatis verberibus mulctabantur. Post hæc eo loci procellium, ubi solstitii æstivalis tempore insusitatæ claritatis noctes sensere, dieiq; tam similes, ut minimum temporum discrimen videretur. Ad quarum lumen, Solis beneficio procuratum, levi contemplatione exiles literæ legi poterant. Illic Jutensium magnates, quos aut metus, aut impatientia stimulabat, Regem apertis repetendæ patriæ monitis aggressi, inopem alimentorum expeditionem dimitti jubebant, anno postero, si animus in sententia mansisset, non per prolixos Wicensium partium anfractus, sed è Wendilæ finibus directæ navigationis compendio reversuram. Quorum voces etiam querulum inediæ vulgus adjuvit, adeò ut nemo ex plebe esset, qui non rerum inopiæ citato reditu subveniendum clamaret. Ita Rex, obstrepente multitudinis imperio, proposito cedere compulsus, solvendæ expeditionis sententiam protulit. Et ne hostem omnis incommodi expertem relinqueret, præstantissimis totius Norvagiæ navigiis secum abductis, peregrina patriam classe ditavit. Ita quorundam Jutorum impatientia maxima victoriæ spes subruta est: quia si debita cœpto perseverantia non deesset, res Norvagica sub Danis mansisset. Norvagiensis nobilitas, quæ venienti Regi comes extiterat, linquendæ patriæ pudore revertentem prosequi supersedit.

Interea dum hæc geruntur, Rugianorum ex Regis longiùs agentis occupatione fidentium defectio incidit. Qui cum finita hyeme expeditionem adversum se destinari cognoscerent, quendam conspectioris ingenii ac facundiæ polirioris subornant, qui Regis propositum exquisita adulationis arte subverteret. Quod cum minimè efficere quivisset, reditu suo hostium adventum præcurrere noluit, ne aut civibus bellum dissvadendo suspectus, aut concitando perniciosus existeret. Igitur Absalonem, uti se comitem pateretur, oravit, quoad ejus consilium a civibus posceretur, quod stolidæ mentis hominibus plus requisita quàm oblata consilia placere soleant. Rex varias Rugiæ partes adortus, cum ubique prædas, nusquam vero pugnæ materiam reperisset; fundendi sanguinis aviditate perductus, urbem Arkon obsidione tentavit. Hæc in excelso promontorii cujusdam vertice collocata, ab ortu, meridie, & aquilone, non manu factis, sed naturalibus præsidiis munitur, præcipitiis mœnium speciem præferentibus, quorum cacumen excussæ tormento sagittæ jactus æquare non possit. Ab iisdem quoque plagis circumfluo mari sepitur, ab occasu verò vallo quinquaginta cubitis alto concluditur. Cujus inferior medietas terrea erat, superior ligna glebis intersita continebat. Septentrionale ejus latus fonte irriguo scatet, ad quem muniti callis beneficio oppidanis iter patebat. Hujus quondam Ericus usu violentius intercluso, non levius siti quàm armis obsessos premebat. Medium urbis planicies habebat, in qua delubrum materia ligneum, opere elegantissimum, visebatur, non solum magnificentia cultus, sed etiam simulacri in eo collocati numine reverendum. Exterior ædis ambitus accurato cælamine renitebat, rudi atque impolito picturæ artificio varias rerum formas complectens. Unicum in eo ostium intrantis patebat. Ipsum vero fanum duplex septorum ordo claudebat. E quibus exterior parietibus contextus, puniceo culmine tegebatur. Interior verò quatuor subnixus postibus, parietum loco pensilibus aulæis nitebat, nec quicquam cum exteriore præter tectum & pauca la-

VVALDEMARUS I. quearia communicabat. Ingens in æde simulacrum omnem humani corporis habitum granditate transcendens, quatuor capitibus, totidemq; cervicibus mirandum perstabat, è quibus duo pectus, totidemq; tergum respicere videbantur. Cæterùm tam antè quàm retrò collocatorum unum dextrorsum, alterum lævorsum contemplationem dirigere videbatur. Corrasæ barbæ, crines attonsi figurabantur, ut artificis industriam Rugianorum ritum in cultu capitum æmulatam putares. In dextra cornu vario metalli genere excultum gestabat, quod sacerdos sacrorum ejus peritus, annuatim mero perfundere consveverat, ex ipso liquoris habitu sequentis anni copias prospecturus. Læva arcum reflexo in latus brachio figurabat. Tunica ad tibias prominens fingebatur, quæ ex diversa ligni materia creatæ, tam arcano nexu genibus jungebantur, ut compaginis locus non nisi curiosiori contemplatione deprehendi potuerit. Pedes humo contigui cernebantur, eorum basi intra solum latente. Haud procul frenum ac sella simulacri, compluraq; divinitatis insignia visebantur. Quorum admirationem conspicuæ granditatis ensis augebat, cujus vaginam ac capulum præter excellentem cælaturæ decorem, exterior argenti species commendabat. Solennis eidem cultus hoc ordine pendebatur. Semel quotannis, post lectas fruges, promiscua totius insulæ frequentia, antè ædem simulacri, litatis pecudum hostiis, solenne epulum Religionis nomine celebrabat. Hujus sacerdos, præter communem patriæ ritum, barbæ comæq; prolixitate spectandus, pridie quàm rem divinam facere debuisset, sacellum (quod ei soli intrandi fas erat) adhibito scoparum usu, diligentissime purgare solebat, observato nè intra ædem halitum funderet. Quo quoties capessendo vel emittendo opus habebat, toties ad januam procurrebat, ne videlicet dei præsentia mortalis spiritus contagio pollueretur. Postero die populo præ foribus excubante detractum simulacro poculum curiosius speculatus, si quid ex inditi liquoris mensura subtractum fuisset, ad sequentis anni inopiam pertinere putabat. Quo annotato, præsentes fruges in posterum tempus asservari jubebat. Si nihil ex consvetæ fœcunditatis habitu diminutum vidisset, ventura agrorum ubertatis tempora prædicebat. Juxta quod auspicium, instantis anni copiis nunc parcius, nunc profusius utendum monebat. Veteri deinde merò ad pedes simulacri libamenti nomine defuso, vacuefactum poculum recenti imbuit: simulatoq; propinandi officio statuam veneratus, tum sibi, tùm patriæ bona, civibusq; opum ac victoriarum incrementa solennium verborum nuncupatione poscebat. Qua finitâ, admotum ori poculum nimiâ bibendi celeritate continuo haustu siccavit, repletumq; merò simulacri dexteræ restituit. Placenta quoque mulso confecta, rotundæ formæ, granditatis vero tantæ ut penè hominis staturam æquaret, sacrificio admovebatur. Quam sacerdos sibi ac populo mediam interponens, an à Rugianis cerneretur, percontari solebat. Quibus illam à se videri respondentibus, ne post annum ab hisdem cerni posset, optabat. Quo precationis more non suum aut populi fatum, sed futura messis incrementa poscebat. Consequenter sub simulacri nomine præsentem turbam consalutabat, eamq; diutiùs ad hujus numinis venerationem sedulo sacrificii ritu peragendam hortatus, certissimum cultus præmium, terra mariq; victoriam promittebat. His ita peractis reliquum diei plenis luxuriæ epulis exigentes, ipsas sacrificii dapes in usum convivii, & gulæ nutrimenta vertere, consecratas numini victimas intemperantiæ suæ servire cogentes. In quo epulo sobrietatem violare pium æstimatum est, servare nefas habitum. Nummus ab unoquoq; mare vel fœmina annuatim in hujus simulacri cultum doni nomine pendebatur. Eidem quoq; spoliorum ac prædarum pars tertia deputabatur, perinde atque ejus præsidio parta obtentaq; fuissent. Hoc quoque numen trecentos equos deseri-

VVALDEMARUS I.

descriptos, totidemq; satellites in eis militantes habebat: quorum omne lucrum seu armis, seu furto quæsitum, sacerdotis custodiæ subdebatur. Qui ex earum rerum manubiis diversi generis insignia ac varia templorum ornamenta conflabat, eaq; obseratis arcarum claustris mandabat: in quibus præter abundantem pecuniam, multa purpura vetustate exesa congesta fuerat. Illic quoque publicorum munerum ac privatorum ingens copia visebatur, studiosis beneficia poscentium votis collata. Hanc itaque statuam totius Sclaviæ pensionibus cultam, finitimi quoque Reges non absque sacrilegii respectu donis prosequebantur. Quam inter cæteros etiam Rex Danorum Sveno propitiandi gratia, exquisiti cultus poculo veneratus est, alienigenæ religionis studium domesticæ præferendo: cujus postmodum sacrilegii infelici carcere pœnas persolvit. Alia quoque fana compluribus in locis hoc numen habebat, quæ per supparis dignitatis, ac minoris potentiæ flamines regebantur. Præterea peculiarem albi coloris equum titulo possidebat, cujus jubæ aut caudæ pilos convellere nefarium ducebatur. Hunc soli sacerdoti pascendi, insidendiq; jus erat, ne divini animalis usus, quò frequentior, hoc vilior, haberetur. In hoc equo, opinione Rugiæ, Svantovitus (id simulacro vocabulum erat) adversum sacrorum suorum hostes bella gerere credebatur. Cujus rei præcipuum argumentum extabat, quòd is nocturno tempore stabulo insistens, adeò plerumq; manè sudore ac luto respersus videbatur, tanquam ab exercitatione veniendo magnorum itinerum spatia percurrisset. Auspicia quoque per eundem equum hujusmodi sumebantur. Cùm bellum adversum aliquam provinciam suscipi placuisset, antè fanum triplex hastarum ordo, ministrorum operâ, disponi solebat: in quorum quolibet binæ è transverso junctæ, conversis in terram cuspidibus figebantur, æquali spaciorum magnitudine ordines disparante. Ad quos equus ductandæ expeditionis tempore solenni precatione præmissa, à sacerdote è vestibulo cum loramentis productus, si propositos ordines antè dextro quàm lævo pede transcenderet, faustum gerendi belli omen accipiebatur. Sin lævum vel semel dextro prætulisset, petendæ provinciæ propositum mutabatur. Nec prius certa navigatio præfigebatur, quàm tria continuè potioris incessus vestigia cernerentur. Ad varia quoque negotia profecturi, ex primo animalis occursu, votorum auspicia capiebant. Quæ si læta fuissent, cœptum alacres iter carpebant: sin tristia, reflexo cursu propria repetebant. Nec sortium eis usus ignotus extitit. Siquidem tribus ligni particulis parte altera albis, altera nigris, in gremium sortium loco conjectis, candidis prospera, furvis adversa signabant. Sed ne fœminæ quidem ab hoc scientiæ genere immunes fuere. Quippe foco assidentes, absque supputatione fortuitas in cinere lineas describebant. Quas si pares numerassent, prosperæ rei præscias arbitrabantur: si impares, sinistri prænuntias autumabant. Hujus igitur urbis non magis Rex munimenta quàm ritus evertere cupiens, universæ Rugiæ profanos cultus ejus excidio deleri posse arbitrabatur. Neque enim dubium habebat, quin extante simulacro, facilius gentis mœnia quàm sacrilegia domarentur. Itaque quò ocius expugnationem perageret, ingentem lignorum materiam faciendis machinis opportunam, magna cum totius exercitus fatigatione, propinquis è sylvis petendam curavit. Quibus dum artifices coaptandis intenderent, frustra quidam his rebus operam dare asseverabat, sperato citius urbem capturos. Interrogatus quonam id augurio deprehensum haberet, ex hoc potissimum augurari se dixit, quod Rugiani quondam à Carolo Cæsare expugnati, sanctumq; Vitum Corvegiensem religiosa nece insignem, tributis colere jussi: defuncto victore, libertatem reposcere cupientes, servitutem superstitione mutarunt, instituto domi simulacro, quod sancti Viti vocabulo censuerunt. Ad cujus cultum, con-

VVALDEMARUS I.

contemptis Corvegiensibus, pensionis summam transferre cœperunt, affirmantes domestico Vito contentos, externo obsequi non oportere. Quam ob rem Vitum, veniente sui sollennis tempore, eorum mœnia turpaturum, à quibus tam similem monstro figuram acceperit. Merito namque eum ab his injuriarum pœnas exigere debere, qui venerabilem ejus memoriam sacrilego cultu complexi fuerunt. Hoc se non ex somniorum, aut rerum accidentium conjecturis, sed sola præsagientis animi sagacitate colligere testabatur. Admirabilior cunctis, quàm credibilior prædictio extitit. Et quoniam insula Archonensis, quæ Withora dicitur, à Rugiæ complexu parvula freti interrivatione, quæ vix fluminis magnitudinem æquare videatur, abrumpitur, ne eò loci ulla Archonensibus auxilia porrigerentur, missis qui transitum observarent, hostemq; trajectu prohiberent: cætera manu urbis obsidionem arripuit, ac primum operam tormentis vallo applicandis exhibuit. Absalon inter manipulos castrorum loca distribuere jussus, designandi officium mensurato inter maria spatio exequebatur. Interea oppidani portam urbis, quò minor eam attentandi facultas pateret, ingenti glebarum acervo præstruxerant, aditumq; coacta cespitum compage claudentes, tantum ex eo opere fiduciæ contrahebant, ut turrim, quæ supra portam sita fuerat, signis tantum aquilisq; protegerent. Inter quas erat Stanitia magnitudine ac colore insignis, cui tantum venerationis à populo Rugiano tributum est, quantum omnium penè deorum majestas obtinuit. Eam enim præ se ferentes, in humana divinaq; grassandi potestatem habebant, nec quicquam eis, quod libitum foret, illicitum habebatur. Populari urbes, aras demoliri, fas ac nefas in æquo ponere, cunctosq; Rugiæ penates, aut ruinis, aut incendiis evertere potuisset: tantumq; superstitioni indultum est, ut exigui panni autoritas Regiæ potestatis vires transcenderet. Plectentes, signo perinde ac divino gestamini honorem habebant, officiis damna, injurias obsequiis rependentes. Interea variis inchoandæ obsidionis operibus insistente exercitu, aliisq; stabula, aliis tentoria ad necessarios usus, militari procuratione, versantibus, Rege verò diurni caloris intemperantiam otio atque umbraculis leniente: Danorum fortè pueri plenis petulantiæ excursibus ad vallum perducti, contortos fundâ lapillos in propugnacula jacere cœperunt. Quorum ingenio delectati magis Archonenses quàm territi, similes lusui nisus armis excipere erubescebant, ob idq; eos spectare, quàm repellere maluerunt. Adolescentibus subinde puerorum cœptum in consimili provocationis genere æmulantibus, spectandi voluptate depositâ, ægrè pugnam capessunt. Juvenes quoque nostri relictis variæ occupationis officiis, ad auxilia sociis ferenda concurrunt, equitibus ista puerilium exercitiorum loco ducentibus. Ita res parvulis ac penè despicabilibus initiis cœpta, grandem haud levi in momento ponendi certaminis progressum accepit, paulatimq; puerilis ludi incitamentum ad serium virilis pugnæ modum prorepsit. Fortè autem egesta portæ humus, in antri sive crepidinis formam, subsidente glebarum mole, concesserat, vastusq; inter turrim & cespites hiatus patebat. Quem cum egregii animi ignotus juvenis, gerendarum rerum proposito opportunum animadverteret, attingendi ejus opem à sociis imploravit, quo si ipsorum auxilio præcessisset, expugnationem illico subsecuturam, seq; victoriæ gradum facturum spondebat. Quibus, quonam modo juvari posset, percontantibus, telorum cuspides, quis tanquam scalis evaderet, mediis cespitum locis immergi præcepit: eoq; negotio subvectus, postquam animadvertit ita se undique ejus antri præsidio vallatum, ut ab hostibus lædi non posset, extruendi ignis gratia stramentum poposcit. Interrogatus, an accendendi ejus materiam haberet, ferrum sibi ac silices suppetere respondit; præmonito ut æstuante incendio

VVALDEMARUS I.

cendio ab hiſdem deſcenſurus exciperetur. Igitur foci nutrimenta circumſpicientibus, fors materiam obtulit. Fortè enim quidam ad neceſſarios uſus onuſtum ſtipula currum agebat: qua direpta alius alii faſciculos jacientes, eosq; cuſpidibus affixos juveni porrigentes, brevi patulum replevêre cavum, turris deſertione tutos aditus dante. Nam oppidanos partim rei ignorantia, partim turris inanitas fefellit; cujus etiam prominens latitudo oppugnatoribus ab utroque latere præſidio fuit. Quæ cum repentino igne correpta conflagrare cœpiſſet, incendii auctore facto victoriæ gradu, excipientibus ſociis ſolo illabitur. Conſpecto fumo oppidani improviſo periculo attoniti, igni prius an hoſti reſiſterent, ambigebant. Tandem collectis animis, ſumma vi incendio occurrunt, omiſſoq; hoſte bellum cum flammis gerere cœperunt, noſtris extinctionem prohibere conantibus; ut ex pari his reprimendi incendii, illis protegendi cupido inceſſiſſe videretur. Tandem aqua defecti flammas lacte ſparſere, quæ tantò vehementius incendium concepêre, quantò hoc liquoris genere ſæpius perfundebantur. Ea res plurimum incrementi incendio adjecit. Orto deinde clamore, Rex ſpectandi gratia extra caſtra progreſſus, ſimulq; eventus admiratione concuſſus, cum dubium haberet, an ignis ullum expugnationi momentum adjiceret, quid factu opus potiſſimum foret, ex Abſalone perquirere inſtitit. Ille Regem, ne ſe puerilibus cœptis insereret, aut quicquam inexplorato negotio, repentè aggrederetur, hortatus, magnoperè rogare cœpit, ut ſibi primum, an ignis potiendæ urbis efficax eſſet, ſpeculari permitteret. Nec rem perſcrutari cunctatus, clypeo duntaxat ac galea tectus portam acceſſit, juvenesq; eam oppugnare conantes, hortari ad confovendum incendium cœpit. Quod accenſis undique nutrimentis evectum, poſtiumq; ac columnarum roboribus alitum, ligneum turris pavimentum abſumpſit: ac deinde ſumma corripiens, ſingulare ſimulacri ſignum, aliaq; domeſticæ religionis inſignia cineri æquavit. Quod poſtquam Rex, nuntiante Abſalone, accepit, ejuſdem monitu urbem corona cingi præcepit, ac protinus ſellâ extra caſtra poſitâ pugnæ ſpectator conſedit. Tunc quidam Danicæ militiæ fortiſſimus adoleſcens, dum ad propugnacula ante alios, eximiâ capeſſendæ laudis aviditate, evadere niteretur, letalemq; ictum corpore excepiſſet, ita collabendo ſe geſſit, ut non fato oppreſſus ruere, ſed de induſtria ſaltum edere videretur. Qua virtute pulchrius dimicaverit an occiderit, incertum reliquit. Pomerani quoque ſub Cazimaro & Bugiſzlavo ducibus, ſpectante Rege, dimicare egregium rati; audaciſſimâ urbis oppugnatione ſingulare virtutis ſpecimen ediderunt. Quorum excellens opera gratâ admiratione Regis oculos permulſit. Ex oppidanis complures ancipiti periculo circumventi, partim incendio, partim hoſtilium telorum impulſu proſtrati cadebant, incertumq; erat plus ignem an hoſtem metui oporteret. Quidam verò ſalute poſtpoſitâ, adeò obſtinatam ac perſeverantem urbis defenſionem egerunt, ut ſimul deflagrati aggeris excidio obruerentur, ſeq; ſuper mœnium ſuorum rogum projectos; communibus flammis cremandos præberent. Tanta ſiquidem patrii munimenti charitate tenebantur, ut ejus ruinarum ſocii quàm ſuperſtites exiſtere præoptarent. Ita deſperatis oppidanorum rebus, excidioq; & morti propinquantibus, quidam è propugnaculis excelſa voce clamitans, Abſalonis alloquium poſtulabat. Quem Abſalon in tranquilliſſimam urbis partem, quæ ſcilicet à cæde plurimum ſtrepituq; diſtaret, ſecedere juſſum, quidnam afferret, interrogat. Ille vocis affectum manu ac geſtibus proſecutus, bellica noſtrorum opera relaxari poſcebat, quoad oppidanis deditionem arripere liceat. Negat Abſalon ullam oppugnationis remiſſionem fore, ni & ipſi pariter à prohibendo incendio operam retraxiſſent. Quam conditionem Barbaro comprobante, acceptas preces illico Regi porrexit; eoque protinus hac

VVALDEMARUS I.

de re evocatos pugnâ principes conſulente, Barbari votis annuendum ſubjunxit, dicendo oppidanos graſſantis incendii impetum hoc difficilius, quò tardiùs ſopituros. Quod ſi reprimere deſtitiſſent, etiam remoto hoſte victoriam igni daturos. Noſtros verò, tametſi otio indulgerent, id propugnantium flammarum viribus obtenturos, quod ne propriis quidem aſſequi valuiſſent. Quod quanquam ad horam armis abſtineant, otioſos exiſtimandos non eſſe, præſertim alieno miniſterio ſine ullo ſui diſcrimine præliantes. Probato conſilio Rex oppidanos in fidem hac lege recepit, ut ſimulacro cum omni ſacra pecunia tradito, captivos Chriſtianos ergaſtulo liberatos abſque redemptione dimitterent, omniaq́; veræ religionis momenta Danico ritu celebranda ſuſciperent. Quinetiam ut agros ac latifundia deorum in ſacerdotum uſus converterent, ſeq́; quoties res poſceret, Danicæ expeditionis comites exhiberent, nec unquam accerſiti, Regis militiam proſequi ſuperſederent. Præterea annuatim ex ſingulis boum jugis quadragenos argenteos tributi nomine penderent, totidemq́; obſides in earum conditionum firmamentum præſtarent. Quo audito, populus repentinis ſeditionis facibus inflammatus, hoſtilisq́; prædæ ac ſanguinis cupidus, magnoperè queri cœpit, quod propinquæ victoriæ præmiis ſpoliatus, nihil ex tanta fatigatione præter ictus & vulnera retuliſſet, quodque ſibi de penè victo hoſte tot injuriarum ultionem proprio arbitrio exigere non licuerit, præfatus illorum ſaluti jam conſuli, de quibus tot ſpoliorum, tot domeſticarum cladium minimo negotio ſpecioſiſſima vindicta accipi potuiſſet. Præterea deſerturum ſe Regem, quòd urbem capi paſſus non ſit, exiguamq́; pecuniam ingenti victoriæ prætulerit, minitatus eſt. Talibus Rex obtrectationis ſibilis vexatus, quò longius ſtrepitu abeſſet, principes extra caſtra perductos, deditionem urbis, an direptionem probent, perquirit. A quibus Abſalon, quidnam ea de re ſentiret, diſſerere juſſus: munitionem quidem capi, ſed non ſine diuturno obſidionis impendio poſſe, aſſeverabat. Quanquam enim ſtudia ſua ſiniſtrâ vulgi interpretatione exciperentur, malle ſe tamen apud malignos eorum æſtimatores ob ſalutares monitus diſplicere, quàm ſociorum ſalutem tanta rerum utilitate ſubvertere. Nam etſi ignis potius cœleſti miraculo, quàm ullâ mortalium operâ accenſus, ſuperiores aggeris partes, quæ lignis humoq́; conſtabant, propemodum in cineres redegiſſet, inferiorum tamen ſolidiorem compagem incendio non ceſſuram, quæ altitudine ſua haud facilè hoſtium incurſui pateat. Ad hæc oppidanos cuncta penè incendii loca luteis refeciſſe figmentis, eosq́; partim flammarum viribus arceri, partim præſidio muniri, quarum aſperitas noſtris non minus oppugnationis, quàm illis defenſionis impedimentum ingerere videatur. Præterea ſi incolumitas Arkonenſibus negaretur, fore ut cæteræ Rugianorum urbes neceſſitate in virtutem converſa, hoc acrius, quò deſperatius rebellarent. Quos ſi in fidem recipi comperiſſent, facilè eodem exemplo ſalutis conſilia circumſpicerent. Cum ergo multarum urbium expugnationem ſola expeditione concludere, quàm unius obſidioni pertinacius inhærere præſtantius ducatur, deditionis oblata reſpui non oportere. Sin cæteris ſecus videatur, inviolatos obſides mitti debere, ne parum ſyncera fide cum eis actum exiſtimari poſſet, aut gentis noſtræ promiſſioni præter ſolitum ulla lubricitatis labes accederet. Hanc ſententiam Maximus Pontifex Eskillus conſentaneis ſuffragiis fraudare paſſus non eſt, dicendo plebem patribus, non plebi patres obtemperare debere, neque par eſſe majores minorum arbitrio cedere. Quî autem optabiliorem victoriam acquiri poſſe, quàm alienæ religionis populum non ſolùm tributis, verumetiam Chriſtianis ſacris ſubjectum efficere? Sed etiam potiùs Arkonenſium operâ adverſum reliquos hoſtes utendum, quàm cædibus inhiandum monebat: quippè ſub-

pè ſub

Se subjugare hostem, quàm necare, tanto præstantius esse, quantum pietas à severitate distare cognoscitur. Insuper aliquanto sanius fore, compliurium munitionum præsidia pariter occupare, quàm unius obsidionem omnium expugnationi præponere. Ea monitorum ratione permotos principes, tam suæ quàm Absalonis sententiæ assensores effecit. Rexquoq; eodem consilij vigore firmatus, infestas populi voces clausis patientia auribus respuit. Quibus ad curanda corpora dimissis, Absalon suscipiendorum obsidum mandatum amplexus, partim liberorum pignora recipiebat, partim parentes in crastinum usq; pro liberis admittebat. Eodem proximæ noctis hora conticubia quietem capiente, ingens Barbari clamor insonuit, Guthskalki, quo Absalon apud Sclavos interprete utebatur, copiam flagitantis. Qui hac voce excitus, quidnam Barbarus afferret, mutuo clamore perquirit. Ille postulato Absalonis aditu, propius accedere permissus, eumq; extra tentorium ad se progressum per interpretem alloqvutus, impensius orare cœpit, permitteret sibi Karenunis Arkonensium fortunæ nuntium afferre, hortariq; ut similibus pactis exitium præcurrentes, suam atq; urbis incolumitatem paciscí non differant, præfatus se voluntatis eorum indicium postridie relaturum. Præterea se patre Littogo Karentiæ natum, Granzamq; dici allèverabat, præsentis urbis non civem, sed advenam esse, nec in eam sponte profectum, sed cum alijs inter supplementa transmissum. Quod ne fraudulenter asserere putaretur, debilitatum vulnere lacertum ostendit, sine cujus usu civibus opem ferre non posset. Absalon in homine tam graviter affecto parum momenti hostium viribus accedere judicans, parviq; ducens pugnæ an deditionis hortator existeret, petitionem ejus ad Regis arbitrium relegavit: ac protinus Waldemarum è somno excitatum consuluit. A quo rem arbitrio suo tractare jussus, expectanti Barbaro, omnia à Rege præter tridui inducias concessa respondit, sollicitè providens ne hostibus longum muniendæ urbis tempus daretur. Cæterum insequentis diei spacium, ne omnium induciarum expertem dimitteret, pollicetur, præfatus, nî in littore, quod urbi suæ proximum foret, se cum omni Rugiæ primatu tempore prædicto obvium præbuisset, ulteriore pactionis aditu cariturum. Postero die Esbernus ac Suno, jubente Rege, simulacrum eversuri, quod sine ferri ministerio convelli nequibat, aulæis, quibus sacellum tegebatur, abstractis, famulos succidendi officium arripere jussos, attentius monere cœperunt, ut adversum tantæ molis ruinam cautius se gererent, ne ejus pondere oppressi, infesto numini pœnas luere putarentur. Interea fanum ingens oppidanorum frequentia circumstabat, Svantovithum talium injuriarum autores, infestis numinis sui viribus insecuturum sperantium. Jamq; statua extremâ tibiarum parte præcisâ propinquo parieti supina incidit. Cujus extrahendæ gratiâ Suno ministros ad ejusdem parietis dejectionem hortatus, cavere jussit, ne succidendi aviditate pericula sua parum dispicerent, neu se labenti statuæ per incuriam proterendos obijcerent. Ruinam simulacri non sine fragore humus excepit. Præterea frequens ædem purpura circumpendebat, nitore quidem prædita, sed situ tam putris, ut tactum ferre non posset. Nec sylvestrium bestiarum inusitata cornua defuère, non minus suapte naturâ, quàm cultu miranda. Dæmon in furvi animalis figura penetralibus excedere visus, subito se circumstantium luminibus abstulit. Igitur oppidani simulacro urbe egerendo funes inijcere jussi, cum id pristinæ religionis metu per seipsos exequi non auderent, captivis exterisq; quæstum in urbe petentibus, ut illud eijcerent imperabant, ignobilium hominum capita divinæ iræ potissimum objectanda ducentes. Quippe domestici numinis majestatem, quam tanto cultu prosequi consveverant, graves è vestigio pœnas à suis violatoribus exacturam putabant. Tum verò variæ incolarum

VVALDEMARUS I.

voces exaudiebantur, alijs dei sui injurias lamento, alijs risu prosequentibus. Nec dubium quin ingens prudentiori oppidanorum parti rubor ingesserit, simplicitatem suam totannis tam stolido cultu delusam cernentis. Pertractum in castra simulacrum admirantis exercitus concursus excepit. Nec prius sibi principes spectandi licentiam indulserunt, quàm plebem visendi satietas amovisset. Reliqvum diei in obsidibus, qui pridie remanserant, accipiendis traductum est. Sed & scribæ principum in urbem mittuntur, qui sacerdotali ministerio rudem religionis populum Christianis sacris assuefacerent, ejusq; sacrilegis sensibus sanctitatis disciplinam ingenerarent. Vesperâ appetente, omnes, qui culinis præerant, simulacrum attentatum securibus, in exigua frusta aptosq; foculo stipites redegerunt. Crediderim tunc Rugianos pristinæ piguisse culturæ, cum patrium avitumque numen, quod maxima religione celebrare solebant, igni deformiter applicatum coneoquendis hostium alimentis famulari conspicerent. Post hæc nostri pariter & fanum cremandum, & basilicam lignis machinamentorum exædificandam curabant, belli instrumenta pacis domicilio permutantes. Itaque quod obterendis hostium corporibus excogitaverant, salvandis eorum spiritibus impendebant. Dies quoque, quo thesaurus Svantovitho votorum nomine consecratus à Rugianis traderetur, præfigitur. His expletis Absalon Granzæ Karentinensis promissione ducibus exposita, cunctisq; ejus experimentum sumi debere judicantibus, cum triginta navigijs noctu discessit, Rege sub primam lucem insequi monito. Tantus autem Karentinis, Arkonensis expugnationis nuntio, terror incesserat, ut locum, qui ab Absalone prænotatus erat, ante præfixum tempus accederent. Illic Granza equo insidens, voce eminus missâ, quisnam classi præesset, rogabat. Quam postquam ab Absalone ductari cognovit, Granzam se esse confessus, Regem Tetislavum cum Jarimaro fratre & universis Rugianæ nobilitatis proceribus advenisse perdocuit. Quos Absalon, interposita fide, nave exceptos, ac per omnia Arkonensium exemplo deditionem pactos, ad Regis adventum usq; detinuit. Quo per omnia pactionibus assentiente, solo Jarimaro ex Rugianorum optimatibus assumpto, unà cum Svenone Arusiensi, Karentiam pergit: reliquos, quò tutius urbem peteret, per Esbernum fratrem e-pulis allectos, non ante reditum suum dimittendos curavit. Triginta solos domesticos milites secum habebat, quorum majorem partem, orantibus Karentinis, nè quid rixæ per ejus comites in urbe concitaretur, remisit, fiduciâq; quàm familiâ abundantior ad urbem contendit. Hæc undiq; secus voraginibus ac lacunis vallata, unicum palustri ac difficili vado aditum habet. Quo si quis incautis viæ excessibus aberraverit, in profundum paludis incidat necesse est. Hoc vadum emensis, prætentus urbi callis occurrit; hic ad portam ducit, mediusq; vallum ac paludem interjacet. Itaq; Karentini, quo deditionem suam concinniorem efficerent, sex millium numerum explentes armati sese portis effundunt, viamq; nostrorum progressui opportunam, suffixis humo cuspidibus, diversa acie circumstare coeperunt. Quo aspectu stupentem Svenonem, rogantemq; quidnam sibi hostium vellet excursus, Absalon metu carere præcepit, eorum egressionem ab obsequendi studio profectam docendo. Qui si nocendi animum gererent, facilius intra urbem facinus exsequi potuissent. Quanta porrò illum fiducia præditum æstimemus, qui capitis sui potestatem armati hostis ancipiti arbitrio tam facilè credere non dubitavit? Sed & milites ejus exemplo firmati, nec vultu nec ordine mutato parem procedendi constantiam conservaverunt, plus spei in unius Absalonis præsidio, quàm metus in hostium multitudine reponentes. Transgressos vadum, viamq; vallo citeriorem aggressos, Karentini qui se hinc inde centuriaverant, humi pro-

stratis

ſtratis corporibus, perinde ac ſuperos adorandi officio venerati ſunt, exſurgentesq; eorum veſtigia benivolo ſtudio conſectari cœperunt. Jucundus Abſalonis ingreſſus, avido egreſſionis populo extitit. Neq; enim ut privatæ rei legatus, ſed tanquam publicæ pacis miniſter excipitur. Inſignis hic vicus trium præpollentium fanorum ædificijs erat, ingenuæ artis nitore viſendis. Iis tantum penè venerationis privatorum deorum dignitas conciliaverat, quantum apud Arkonenſes publici numinis autoritas poſſidebat. Sed & hic locus, ut pacis tempore deſertus, ita tunc frequentibus habitaculis conſertus patebat. Quorum altitudinis tres ordines fuêre, infimo, medij ſupremiq; ponderibus ſuſtentamentum præbente. Quinetiam tantæ conſertionis anguſtiæ fuêre, ut ſi tormentis in urbem lapides jacerentur, nudam humum, in quam conciderent, non offenderent. Super hæc natus immunditijs fœtor cunctos urbis penates aſperſerat, nec minus corpora quàm metus animos cruciabat. Unde noſtris Karentinos obſidioni reſiſtere nequiviſſe conſpicuum fuit. Neque enim eorum tàm promptam deditionem ulterius mirari voluerunt, quorum tam arctam neceſſitatem liquidò perviderunt. Majus fanum veſtibuli ſui medio continebatur, ſed ambo parietum loco purpura claudebantur, tecti faſtigio ſolis duntaxat columnis impoſito. Itaq; miniſtri direpto veſtibuli cultu, tandem manus ad interiora fani velamina porrexerunt. Quibus amotis, factum quercu ſimulacrum, quod Rugiævithum vocabant, ab omni parte magno cum deformitatis ludibrio ſpectandum patebat. Nam hirundines, quæ ſub oris ejus lineamentis nidos molitæ fuerant, in ejuſdem pectus crebras ſtercorum ſordes congeſſerant. Dignum numen, cujus effigies tam deformiter à volucribus fœdaretur. Præterea in ejus capite ſeptem humanæ ſimilitudinis facies conſedêre, quæ omnes unius verticis ſuperficie claudebantur. Totidem quoq; veros gladios cum vaginis uni cingulo appenſos, ejus lateri artifex conciliaverat. Octavum in dextrà diſtrictum tenebat. Hunc pugno inſertum firmiſſimo nexu ferreus clavus aſtrinxerat, nec manu niſi præciſæ evelli poterat: quæ res truncandæ ejus occaſio extitit. Spiſſitudo illi ſupra humani corporis habitum erat: longitudò verò tanta, ut Abſalon ſupra primam pedum partem conſiſtens, ægrè mentum ſecuriculâ, quam manu geſtare conſueverat, æquaret. Hoc numen perinde ac Martis viribus præditum, bellis præeſſe crediderant. Nihil in hoc ſimulacro jucundum viſentibus fuit, lineamentis impoliti cælaminis deformitate ſordentibus. Jamq; famuli maxima cum totius urbis exanimatione, tibijs ejus ſecures applicare cœperunt. Quibus abſciſſis, comitante ſono lapſus terræ truncus impingitur. Hoc viſo oppidani, dei ſui viribus inſultantes, religionem mutavêre contemptu. Nec ejus excidio contentæ ſatellitum manus, ad Porevithum ſimulacrum, quod in proxima æde colebatur, avidiùs porriguntur. Id quinq; capitibus conſitum, ſed armis vacuum fingebatur. Quo ſucciſo Porenutij templum appetitur. Hæc ſtatua quatuor facies repræſentans, quintam pectori inſertam habebat, cujus frontem læva, mentum dextera tangebat. Hæc famulorum miniſterio ſecuribus icta concidit. Has ſtatuas oppidani Abſalonis edicto intra mœnia cremare juſſi, preces imperio opponere cœperunt, orantes miſereatur confertæ urbis: nec incendio obijciat, quorum jugulo parcat. Nam ſi ignis ad vicina prolapſus, unum è tabernaculis corripuiſſet, ob eximiam conſertionem, univerſa indubitanter convelleret. Quapropter eas urbe egerere rogati, diu repugnaverunt, quòd ſe membrorum, quorum miniſterium imperio exhibuiſſent, numine pœnas exigente, uſum amiſſuros metuerent, contemptumq; religionis excuſare pergebant. Ad ultimum Abſalonis monitu, dei, qui ſibimet opitulari non poſſet, potentiam floccipendere docti, ſpe impunitatis acceptà, imperio ocyus paruerunt. Nec mirum, ſi illorum numinum pare-

VVALDEMARUS I.

VVALDEMARUS I.

potentiam formidabant, à quibus stupra sua sæpenumero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe cum fœminis in concubitum adsciti, canum exemplo cohærere solebant. Nec ab ipsis morando divelli poterant. Interdum utriq; perticis ediverso appensi,inusitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuere. Ea miraculi fœditate solennis ignobilibus statuis cultus accessit, creditumque est earum viribus effectum, quod dæmonum erat præstigiis adumbratum. Sveno verò, quò magis simulacra aspernenda doceret; super ea, cum à Karentinis ejicerentur,sublimis consistere voluit. Quo facto pondus contumelia auxit. Nec minus trahentes rubore quàm onere vexavit; domestica numina alienigenæ pontificis pedibus subjecta cernentes. Dum hæc à Svenone geruntur, Absalon tribus cœmiteriis in agro Karentino dedicatis, vespere Karentinam rediit: deletisq; simulacris,unà cum Jarimaro,profunda nocte, ad naves pervenit, eumque secum cœnitare coëgit. Jamq; Absalon ternas continuè noctes absq; somno exegerat; adeoq; oculorum ejus aciem vigiliæ debilitaverant, ut penè videndi usum extinguerent. Sequenti luce scribæ, & qui privata principum sacra tractabant,sacerdotiorum ornamentis donati,regenerandæ per aquam provinciæ ministerium præbuerunt. Item Basilicas compluribus in locis moliti, privatæ superstitionis tuguria, publicæ religionis domiciliis mutaverunt. Eodem die pariter accipiendis obsidum reliquiis vacatum est. Quo tempore Pomeranorum duces, qui Tetislavum regno exuendum, seq; Rugianæ rei dominium in præmium militiæ recepturos putabant,postulatâ abeundi licentiâ,amicitias hostilitate mutarunt. Quæ res ipsis postmodum ac Danis longam belli discordiam interjecit. Vespere portu solventes, se ad proximam continenti insulam appulerunt. Illic Regi septem æqualis magnitudinis arcæ, consecratâ deorum numini pecunia refertæ, à Rugianis allatæ sunt. His peractis remittendæ expeditionis decretum vulgatur. Qua reversâ Absolon novos sacerdotes non solum ordinis sui insignibus, verùm etiam commeatibus instructos, revocatis prioribus, in Rugiam delegavit, ne alienis impensis utendo, populum,quem sacris documentis erudituri erant,in exigendis vitæ necessariis onerarent. Nec prædicationis eorum ministerio miracula defuere. Siquidem compluribus debilitate corporis resolutis, per eorum salutares preces bonæ valetudinis habitus recuperatus est. Quod potius lucrandæ gentis respectu i, quàm sacerdotum sanctitati divinitus concessum videri potest. A quibus etiam detractæ religionis supplicia variâ membrorum strage graviter exigebantur, ut manifestè Deum & cultus sui præmium,& contemptus vindictam afferre,putares. Ibidem quoque nuper clarum inauditi generis miraculum incidit. Matrona quædam à viro immerens adulterii insimulata, cum purgandæ infamiæ gratia candenti laminæ dexteram obtulisset, subitò ferrum, quod exceptura erat,perinde atque innoxiæ manus contactum fugiens, neglecto pondere, sublime se extulit, penduloque motu gradientis fœminæ incessum comitans, cum ante aram jactandum erat, inter religiosam astantium admirationem, proprio impulsu humi decidit. Ea res & mulieris infamiam levavit, & visentium animos religioni proniores effecit. Nec temere quidem pudicitiam suam tam ancipitis argumenti judicio credidit, cui corporis animiq; fiduciam certæ synceritatis conscientia ministravit. Captâ Rugiâ, cum adhuc piraticæ labes cunctos maris nostri secessus fœdaret, solerti Danorum instituto provisum est, ut eorum classe recensitâ, quarta quæque navis adversum maritimos prædones, quoad temporum habitus sineret, excubandi officio fungeretur, sicq; quorundam assiduitas universorum laborem absolveret. Tantum enim commodi gens nostra in paucitatis continua, quantum in multitudinis intercisa militia reponebat. In

quod

quod munus potiſſimum juvenes conjugiorum expertes legi placuit, ne militiæ ſtudium tori charitate torpeſceret. Iiſdem Abſalon & Chriſtophorus duces adduntur. Qui domeſtici freti limitibus non contenti, etiam Rugiana littora ac Lenticios ſcrutabantur anfractus.

VVALDE-MARUS I.

Per idem tempus legati Regis, quos ut ſibi paternæ animæ ſanctitatem ſacris honoribus venerari liceret, Romam tranſmiſerat, conſentaneas voto literas retulerunt. Quibus cognitis Rex omni Danica nobilitate ſub edicto Ringſtadium evocata, circa ſolenne Joannis, quod in æſtivo ſolſtitio colitur, & parenti cœleſtes honores, & filio regios celebrare conſtituit: maxima claritatis incrementa accepturum ſe ratus, ſi una eademq; luce ex his alterum ara, alterum corona donaſſet, ut & hujus infantiam regnum reciperet, & illius ſpiritum publica religio conſecraret. Sed neque ſe ulla alia ex re tantum voluptatis hauſturum credebat, quam ſi in filio majeſtatis ſuæ inſignia vivus conſpicere potuiſſet. Quinetiam naves à propinqua ſtatione revocatas, longinquam agere juſſit, quò citius profundæ barbariæ piratas offenderent, ante feriam, quæ Joannis cenſetur, participandæ ſolennitatis gratia reverſuras. Diſcedentes quoque præmonuit, ne hujus generis piratas, callidius quàm fortius confligere ſolitos, repente laceſſerent, & quibus id conſuetudinis ſit, ut hoſtili claſſe superveniente, navigiis ſuis in littus ſubductis, de induſtria citato curſu latebram petant, hoſtibusque liberum inſtandi locum tribuant. Sed mox ut eorum navigia ardenti remigum ſtudio paſſim littoribus applicata conſpexerint, improviſo recurſu latebris erumpentes, eadem brachiis per foros injectis apprehenſa ſubducant, ſubductaq; nautis partim lapidum, partim telorum nimbo obrutis ferro perfodiant, ac crebris foraminibus abſumant. Hos itaque tametſi fugere videantur avidius inſequendos non eſſe, quorum non minus fuga quàm impetus metui debeat: neque terga præbentibus præpropere innitendum, ſed potius & littus compoſito navigationis genere petendum; & in aciem junctis patienter ordinibus deſcendendum. Hæc agentibus in expedito victoriam fore, quod inermes illi nudiſq; penè corporibus dimicantes, plus aſtu quàm apparatu niti ſoleant. His monitis incaleſcentes ſe in Ølandiam appulerunt. Verum quanquam Sveones ac Dani inimicitias gererent, ne deſtinatam paganis cladem Chriſtianis infligerent, inſulæ parcendum duxerunt, religionis concordiam regnorum odiis præferentes. Hic ab indigenis permixtos Eſtonibus Curos propinquo in portu piraticam exercere perdocti, indicatum ſibi locum, ut cuiq; navigationis celeritas ſuppetebat, cum contemptu hoſtium, regii monitus immemores, certatim ſubintrant. Quo viſo, ſpeculatrix Eſtonum ratis remigio in altum exceſſit, obviaq; navigatione diffugere, quàm ſociæ claſſi viſorum nuncium afferre maluit. Quod reliqui piratarum experti; ſubductis in continentem navigiis, de induſtria ſe propinquæ ſylvæ fruticibus occultare cœperunt. Quorum commentum Sveno Scelingus, & Nicolaus Wendilenſis, haud callidè æſtimantes vehementi remorum impulſu concitatis navigiis, cum univerſis remigibus littus inſiliunt, ubi protinus fallaci Barbarorum recurſu excepti, diuq; cum iiſdem ſtrenuè præliati, neglecti regalis conſilii pœnas exitio pependerunt. Quibus dum Tovo Longus, & Elgerus, inſignes Abſalonis equites, auxilio fore geſtiunt, quorum ſpiritum protegere ſtudent, ſociantur funeribus. Talibus ſociorum periculis Magnus Scanienſis irritatus magis quàm territus, diverſo littoris aditu ſimilem pugnæ eventum habuit. Horum omnium navigia Barbari prius remigibus viduata, mox ſecuribus perfoſſa profundo merſerunt. Has militum ſtrages Chriſtophorus contemplatus; temperato remigii curſu terris navem abſtinuit. Quæ cum fluctuante prora littori latus adverteret, tanta ſaxorum vi ab

VVALDEMARUS I. hoste petita est, ut remiges sua tantum corpora munire contenti, aliena attentare nequirent, nec jam inferendis ictibus sed vitandis vacarent. Hæc postquam Esbernus animadvertit, ne sanguis regius frustra sibi creditus videretur, strenua navigatione continentem petendo, mediis se jaculantium saxis immersit, oneratumq; periculis juvenem ab imminenti exitio navigii sui interjectu servavit. Quod protinus Barbari magnis viribus apprehensum, vulneratis, qui proræ præerant, in littus haud segniter pertrahendum curarunt. Esbernus cum se tribus spiculis balista emissis, toties ictu fraudatum videret, confracto tormento, cujus usum frustra tentaverat; à puppi in proram armatus concessit, solusq; tot hostes aliquanto diei spacio mira animi corporisq; virtute sustinuit. Tandem silicibus adeò contusus telisq; perstrictus, ut pedibus quoque deficeretur; ægrè puppi repetita consedit. Jamq; à comitibus desertus (nam cuncti, præter unum, pellente metu, profundo se dederant) postquam barbaros navigium, cujus jam latera dolabris perfregerant, insilire conspexit, virtutis pristinæ non oblitus, viribus recollectis, semel iterumq; ac tertiò exceptos fugavit, telaq; in se congesta acerrime in hostem retorsit: auxilio sibi vertens, quod in ejus perniciem vis aliena contulerat. Ad ultimum hebetatis nervis; lassitudinis nimietate confectus; cum potius debilitati quàm hosti cedens, resumendarum virium gratiâ, paululum gradum referre cœpisset, tam gravem lapidis ictum capite excepit, ut ante puppim penè exanimis collaberetur. Quem cum Barbari, conscenso navigio, jacentem obtruncaturi concurrerent, unicus ejus comes cum voce semianimem suscitare non posset; dextera comprehensum erexit, solaq; consistentis imagine propinquas hostium catervas repulit. Tanta quippe fortitudinis ejus experimenta fuerant, ut aspectu non minus quàm viribus hostem terrerent. Postremò sensibus redditis, comitem percontatus, cur nam ab eo fatigaretur? Postquam navigium Barbaris completum audivit, pristino animi vigore, pulsis omnibus, in proram concessit; pugnaq; strenuè edita; cum viribus propemodum absumptis ad malum regredi vellet; rursum semianimis concidit; perissetque; ni eum Christophori remiges ocius nave exceptum servassent. Quæ res cæteros in littoris accessione cautiores effecit. Eo namque prospectius abstinentes, eminus rem fundis jaculisq; gessere. Et quoniam rebus ulterius attentandis noctis propinquitas officere videbatur; sumpto differendæ pugnæ consilio, ne quà Barbarorum ratis nocturno portus egressu clandestina fuga dilaberetur; excubiis observandum duxerunt. Igitur Barbari cum se tantæ classis objectu conclusos viderent; fortitudinem ex desperatione capientes; jam non de fuga sed victoria cogitare cœperunt. Itaque partim propriis, hostiumq; navigiis, quibus potiti fuerant, partim sylvestribus truncis arboreisq; molibus munitionem ad urbis instar ædificant, binos habentem introitus arctos admodum, angustiisq; difficiles, quibus quis veluti posticis submissus irreperet: latera quoque, quæ ex navigiis compegerant, velis in multiplices ordines convolutis, exterius imminebant, propugnaculorum usum à telarum consertionibus mutuantes. Præterea aliis sectos stipites figendis ictibus excutere, aliis littoralia saxa jactibus idonea legere curæ fuerat: & ne ulla ex parte remissis animis viderentur; bacchantium more cantu choreisq; lætitiam simulabant, Danis tristem silentio noctem ducentibus. Tunc Lucas Christophori scriba, nationis Britannicæ, literis quidem tenuiter instructus; sed historiarum scientia apprimè eruditus, cum infractos exercitus nostri animos videret, mœstum ac lugubre silentium clara voce prorumpens, solicitudinem alacritate mutavit. Siquidem memoratis veterum virtutibus, nostros ad exigendam à sociorum interfectoribus ultionem tanta disserendi peritia concitavit, ut non solum mœstitiam discuteret, verumetiam cunctorum pectoribus fortitudinem ingenerarent.

nerarent.

heraret. Dictuq; incredibile fuerit, quantum virium in nostrorum animos ab alienigenæ hominis sermone manaverit. Diluculo reddito paucis ad prohibendam hostium elapsionem relictis; remoto ab eorum castris spatio littus conscendunt, ne in ipso apparatu repentinos supervenientium paterentur incursus. Itaque cultius armatis in acie præire jussis, ignobilibus quibusque subsequendi locum attribuunt. At Barbari non per acies, sed passim munitione delapsi; ingenti clamore edito in pugnam prosilire cœperunt; existimantes Danos strepitus viribus perterrefactos primo congressionis impetu superandos. Tantus autem clamoris eorum horror increbuit, ut in postrema acie collocatis non solum metum, sed fugam incuteret. Verum à præcedentibus secus ac rebantur excepti; non minore impetu castra, quàm reliquerant, repetebant. Compiures ex eis cæsi solus è nostris Olavus guttur telo trajectus multoq; sanguinis profluvio debilitatus, semianimis in littus refertur. Primus Nicolaus Stigonis filius, vir genere & viribus juxta splendidus; defensam à Barbaris munitionem irrupit, sed in ipso mox aditu vehementi fustis ictu exceptus procubuit. Quem Ako frater proprii corporis objectu protegere cupiens; dirum in gutture vulnus excepit. Quorum fortitudinis vestigia cæteri insecuti; facto irruptionis gradu; cum contemptu periculorum atrocius in hostem grassantur. Quibus etiam, qui excubiis præerant; supervenientes opem tulere, alii malis appositis munimenti fastigium transcendentes, ferendi sociis auxilii studio hostilibus sese globis immergunt. Tanta autem in Barbaros strages exercita est, ut ex ipsa eorum multitudine ne cladis quidem nuncius superstes reperiretur. At hostil prædæ participatione acta, refectisq; navigiis, nobilium sociorum cadavera salientes; ignobilibus ibidem tumulatis, in patriam referenda curabant. Qua inita Waldemarum apud Ringstadium, magna cum optimatum frequentia; regio apparatu feriantem reperiunt. Ubi Lundensis Pontificis ministerio, cujus id exequendi officium erat; & patris ejus ossa aræ traduntur, & filius septem annos natus Canutus Rex consecratur, regia in sella purpura venustatur. Quibus debita religione celebratis, Helgo Pontifex Asloensis, & Stephanus Upsalensis, ab Erlingo missi, editiore loco occupato; pacem Norvagiensibus benigno precabantur alloquio. Quam à Rege eo potissimum die concedendam esse monstrabant, quo & filium diademate, & parentem altario honoratum vidisset, tantumq; excellenti eorum facundiæ tributum est, ut Erlingo familiaris colloquii aditus promitteretur. Ad quem Esbernus, poscente Helgone, nondum resanatis vulneribus; legatus dirigitur, Erlingo & Ivaro Norvagiensibus interim obsidum loco apud Regem retentis. Multa illi in concione Erlingus insolenter;.. hic multa Erlingo audacter respondit. Quo Erlingus domi suæ deterrito, Waldemarum allocuturus, Sialandiam, quatuor navigiis, Stephano Upsalensi comitatus, accedit. Quem cum Absalon nuper à Regis in Jutiam proficiscentis comitatu magna classe regressus; Isorensi in portu adventantem videret, sociis quicquam hostiliter conari vetitis; ne supervenientibus metus injiceretur, tranquillè ejus navigationem excepit; quem etiam majore classis suæ parte dimissa, ad Regem perduxit. Is cum prima colloquii die objurganter exceptus de concordia desperaret, Absalonem per Stephanum orat, tutò sibi discedere liceat. A quo timidius, quàm si in patria foret, sentire prohibitus, colloquium repetivit, pacemq; probatis conditionibus impetravit. Enimvero cunctis Norvagiensium magnatibus in eandem sacramenti formam obstrictis, jurejurando pollicitus est, se filium Regis Waldemarum admodum parvulum, educationis officiis prosecuturum, eundemq; prius Norvagiæ ducem; deinde regni hæredem futurum, si filius suus Magnus absque liberis justo matrimonio susceptis decederet. Quinetiam miles Regis effe-

VVALDEMARUS I.

Ee 4 ctus;

WALDEMARUS I.

ctus, quotiescunq; res posceret, sexaginta Norvagiensium naves in ejus comitatum expediendas promisit. Cujus pactionis tenorem Danorum fidè laudata, domi postmodum in concione vulgavit. Quem Tovo descendentem, reducendi Esberni gratia, proprio sequebatur navigio. In quo profecturus Esbernus, munificentia gentis arcuum telorumq; donis onustus abscedit.

Cum ad Oddam provinciam pervenisset, ex ejus speculatoribus, Regem expeditione Pomeraniam petivisse, cognoscit. Iidem ab eo interrogati, an ullos recenter piratas vidissent, quadraginta fermè navigia ad insulam Syram appulisse denuntiant, præfati parum se nosse, negotiatrix an piratica classis extiterit. His auditis Esbernus, ut noctu inscios præteriret, neglecto syderis habitu, quàm remotissimè terras navigando vitare constituit, piratico se conspectui subducere cupiens. Sed dum obscuritatis auxilium expetit, subitò collucentis lunæ fulgore proditur. Nam Sclavi serena nocte conspecto velo, objecta classe navigantem excipiunt. Quibus conspectis Esbernus nautas arma capere, loricatosq; suis in locis consistere hortatus, reliquos secum in proram perductos ex utroq; navigii latere spiculis hostem incessere jubet, ut salutem suam protegere necesse habentes, segnius alienam impeterent. Præcepit quoque, cum primùm classis objectum veli beneficio penetrassent, eodem defensionis genere, quo proram instruxerant, se duce puppim communiant, observato, ne quis præter eum inter præliandum fandi licentiam usurparet, quò melius imperantis jussio exaudiretur. Quem si occidere contigisset, Tovonis vererentur imperium. Hic si perisset, Esgero proloquium deferretur. Quibus prostratis, minimum pugnæ restaturum dicebat. Quò demum loricam sumere volente, is qui gubernaculo præerat, quo se sit protecturus, inquirit, cum utrâque manu circa gubernandi officium occupatâ, neutram necessariæ defensionis usibus aptare possit. Cui continuò Esbernus munimentum, quod erat sumpturus, tradidit, seq; quàm gubernatorem hostibus inermem offerre maluit. Quò facto unius hominis corpus ferro, omnium verò mentes audaciâ instruxit, tantoperè hostes à se contemni demonstrans. Quibus juxtà Esberni consilium obedienter ac strenuè gestis, postquam classis globum aciemq; perruperant, primus sequentium Sclavorum incursus vi telorum abigitur. Secundus aliquantò majore conatu editus, pari modo repellitur. Tertio Barbari tantam unius navigii virtutem mirati, cum quibus prælientur, interrogant. Respondet Esbernus, frustra nomina rimari, qui prædam occupare non possint. Hunc vocis jactum expertus Ericus Jurisii filius, vir generis clari, sed cordis obtusi, quem fortè Sclavi illic captivum habebant, quàm poterat clara voce prædicavit, Esbernum ab eis capi non posse. Quo audito, seipsos, nisi eo potirentur, invicem execrati, hostilis navigii latera citra malum communibus rostris impellunt. In quo conflictu complures ex eis exanimati sunt, Sialandensium nemine periclitato. Cumq; ventus, cujus non modicum auxilium erat, aliquantulum ex pristino habitu remittere videretur, interrogatus à suis Esbernus, an velo remigium adjicere oporteret, id fieri prohibuit, ne navigationem metu conficere putarentur. Cumq; Barbaros identidem firmatis animis pertinacius instare cognoscerent, perseverantiæ eorum metu, an silex intra navigium suppeteret, percontatus, postquam haberi eum animadvertit, malum conscendi, inq; ejus cacumine ignem extundi præcepit. Cujus facti acumine Barbaros sequentem classem invitari putantes, ab ulteriore sui insectatione cohibuit. Cum velum extra prospectum hostium esse crederet, demisso eo domesticum in portum remigio pervenit. Ita non minus ingenio suo, quàm sociorum viribus adjutus, partim à fortitudine, partim ab astutia præsidium mutuatus est.

Interea

Vvaldemarus I.

Interea Rex, Rugianorum classe auctus, perq; ostia amnis Zwinæ Pomeraniam ingressus, Julini oppidi, ipso intacto, confinia populatur. Deinde ad fluvium Julino Caminoq; junctum, uniformem principiis, ostiis bipertitum, Regia classe progreditur. Cujus navigationem crebra sæpium obstacula à piscatoribus defixa difficilem faciebant. Pons quoq; prælongus Julini mœnibus contiguus, media amnis intercisione transitivè coarctabat, citra quem, impedimentis urgentibus, pernoctatum est. Manè Rex continentem aggressus, ex adverso urbis in ripa australi pontem disjici jussit. Nec minori Sialandensibus piscatorias sæpes convellere studio fuit. Quos cum Julinenses per occultum pontis transitum cimbis prolapsi propellere niterentur, Absalon, qui simul cum Rege ripam ascenderat, alienis navigiis correptis, opportunum eis præsidium attulit. In cujus clypeum conjecta tela inania cadebant, sociorum scutis immissas cuspides retentantibus. Cumq; ejus navigium huic spectaculo procul intentum, hortante Rege, propius accessisset, repulsis hostibus, ingentiq; pontis parte convulsâ, cæteræ classi navigandi iter tribuitur. Quam cum oppidani prætereuntem scaphis incesserent, Absalon & Suno, cimbas suas sagittariis completas eis objiciunt. Ancepsq; exercitatio erat naviculis, vario tormentorum genere decertantibus. Verum ut Julinensibus oppidum, ita nostris classis refugio fuit. Ad ultimum cedentes oppidanorum scaphæ, liberum classi progressum dedere. Quam cum Suno posterius sequeretur, quendam è Julinensibus insolentius ripæ incursantem, ejecto ballistâ spiculo interemit, eiq; mox alium subvenire conantem simili ictu prostravit. Quorum corpora totidem ocius accurrentes, humeris suis excepta celerrime deportarunt. Cumq; nostros ob id factum unus ex oppidanis, perinde ac sociorum necem maledictis ulturus, acerbiore convitio insequeretur, protervè eum Guthskalcus agere prædicabat, quod dona, quæ in alios ultro collata conspexerit, contumeliosa verborum violentia assequi cupiat. Nam cum duos eorum pedites à nostris equites factos conspexerit, reliquos si propius accessissent, similibus equis esse donandos. Quo dicto non solum insectatoris petulantiam contudit, verùm etiam oppidanorum omnium insolentiam proculcavit. Inde ad insulam Crisztoam perventum. Cujus incendio abstineri Rex, ut annonæ equorum alimentis necessariæ parceret, edixit. Proximè ad urbem Caminum permeato amne proceditur. Cujus septentrionali provincia armis incendioq; vastata, prælium ejus in ponte conseritur. Sub quem Sclavi per occulta vada repentes, lanceis inter rimas porrectis furtim nostros vulneribus appetebant. Cujus incommodi fraudem Danicarum illico scapharum frequentia dispulit. Pontis quoq; fragilitas excidium minitans, amplius quàm hostis sævitia in metu reponebatur. Igitur omissa urbis oppugnatione, Crisztoam reditur; ubi reducendæ expeditionis, summâ cum totius exercitus hæsitatione, consilium agitantes, qua parte portum repeterent, ambigebant. Nam cum Pomeranorum lacus tribus ostijs in fretum decurrat, duobus, Penensi videlicet & Svvinensi, longinquitatis tædio fastiditis, propinquam Caminensis exitus brevitatem adire placuit. Quem Gero quidam, regionis ejus locorum peritus, adeò vadosum, incertæq; profunditatis asseruit, ut eum æstus duntaxat regressu suo meabilem faciat. Cujus cognoscendi gratia Absalon cum tribus navigiis missus, contigui maris sævitia interpellante, profunditatis habitum exeulsè rimari non potuit. Hic fluvius, ubi lacu emanat, contractiore alveo stagnat. Progressu verò suo supra amnis modum latitudinis incrementa suscipiens, eximiam paludem aut facit, aut invenit. Rursum ubi pelago influit, pristinæ contractionis mensuram resumit. Quanquàm verò classis regia Absalonis reditum opperiri deberet, navigationis ardore præcepti oblita, imperio festinationi posthabito, ad idem amnis diverticulum procurrit, ac seipsam

proprio

VVALDEMARUS I.

proprio ductu difficillimis alvei locis inseruit. Cujus cum Christophorus terga custodis more postremus tutaretur, insultantibus Sclavorum navigijs haud facilem fluvij ingressum habuit. Quod attentationis genus partim viribus suis, partim sociorum auxiliis propulsavit. Cumq; Rex eodem die Julinensis provinciæ denuò invadendæ consilium agitasset, Absalon concubiâ nocte, opportuna ascensui loca scrutatus, ubi solidiorem fundi situm advertit, illic aut palos fixit, aut harundines ripæ junctas nodis signavit, posteraq; luce easdem indiciorum notas secutus, exponendis equitibus facilem continentis aditum præmonstravit. Qui cum Magnum, Erici filium, diurnæ excursationis, agendæq; prædæ focium haberet, eumq; incautius evagantem ab hostibus propè interceptum audiret, quanquàm à Rege, vicorum incendiis insistente, revertendi imperium accepisset, charitatem obedientiæ prætulit, Magnumq; partim navali, partim equestri hostium militiâ, arctissimo in loco conclusum, evestigio concitato agmine superveniens, imminentis exitii periculo liberavit. Nec ingratus auxilij Magnus, salutem suam se ei debere confessus est. Ad hæc ingentes servatori grates exsolvit, seq; etiam spiritum suum, si necesse foret, ejus saluti impensurum promisit. Verum Absalon memor hanc opem à se latam adversum Regis imperium esse, ne tristiorem ejus vultum experiretur, gratiam, quam contemptu læserat, prædæ objectu recuperare constituit. Igitur pecorum ordines præ se agi, captivosque in castra præcedere jussit, eoq; aspectu permulsos Regis oculos in adventum suum sereniores effecit. Is namq; cognitis Absolonis operibus, spolijsq; conspectis, iram, quam contemptui infixit, virtuti remisit, eumq; levi reprehensionis genere venientem excipere contentus fuit. Repetitâ classe anceps educendæ ejus consilium fuit. Alij siquidem medias faucium angustias, ad commodum navigationis, ligonibus patefaciendas, strictasq; fluvij partes fossorum operâ ampliandas censebant. Sed quia manifestum erat, futurum, ut arenis maritimo æstu appulsis fossa obstrueretur, opus attentatum non est. Alij naves, subjectis trabibus, communi vi in portum pertrahendas duxère, equitatu utrinq; ripas tuente. Rugianis solis sex parvulas rates hac arte educere contigit, cæteras vero oneribus admodum impeditas desiungi quàm abstrahi facilius fuit. Igitur cum nostri infinito procedendi ardore aliquamdiu fauces frustra tentassent, revocante Rege, ægrè cœpto cesserunt. Tanto omnes (Absalonem excipio) hoc exitu utendi aviditas stimulabat. Is namque explorato amne, faucium profunditatem navigiis inaccessam fore compererat. Interea Kazymarus imperitiâ nostrorum secessione gavisus, claudendi amnis gratiâ, quinquaginta navium classem ejus principio objiciebat, ratus nihil hostium fortunæ præter mortem aut captionem residui fore. Insignes ei sagittarij Konon & Citinus fuère, ab Henrico in Sclavorum auxilium, Danorum odio, missi. Bugislavus quoq; cum equestribus copijs superveniens, navigijs in supplementum fratri transmissis, Julinenses, quòd cum nostris acie non conflixerint, ignaviam eis objectando contempsit. Quæ res adeò Jutensium animos metu confecit, ut Absolonem veluti concione circumdatum palàm convitijs aggredi deformè non ducerent, ejus ductui imputantes, quod propriæ festinationis impulsu commiserant. Quin etiam muliebriter & quasi per lamentum queri cœperunt, olim Regum consilia ad illustrium virorum arbitrium pependisse, nunc in stolidissimi cujusq; monitis sententiaq; consistere. Enimverò Danis eò loci perventum esse, unde reditus spes præsumenda non sit. Quamobrem pauca navigia, quibus Rex ac Principes dilabi possent, publico conamina extrahi oportere, ne Danorum vires ac nomen uno temporis momento funditus collaberentur. Quam insectationem Absalon adeò patienter ac moderate tulit, ut nihil ex consueto mentis aut vultus habitu deponere videretur. Idq; solum monere contentus fuit, ut eas tantum ad præsens

voces

voces profunderent, quarum in futuro meminiſſe non pudeat. Huic fortè obtrectationi Scorro Waggnonis filius interveniens, primum ob confuſas populi voces, cujusnam rei mentio haberetur, liquidò exaudire non potuit. At ubi ceſſante jurgio, remiſſoq; ſtrepitu, Abſalonem maledico aſtantium ſermone lacerari cognovit, Deſipitis, inquit, commilitones, pijſſimi ac valentiſſimi viri induſtriam, tanquam ſcelus aliquod aut flagitium, obſcœnâ verborum petulantiâ proculcando, ignavasq; & indignas fortibus voces in ejus convitium muliebriter jaciendo. Neq; enim ſtrenuam ac fortem operam iniquâ æſtimatione penſare fas eſt. Ipſo ſiquidem ductore eas terrarum partes armis luſtravimus, quas ne aſpicere quidem majoribus noſtris contigit. Et ſanè principibus ductandi, militibus ſequendi jus competit. Ergò nos proprijs niti, alienis verò imperijs regi convenit. Neque enim ab eodem & defendi & ductari debemus. Quapropter nos illi grates habere par eſt, qui fortunas ſuas toties pro noſtra præda victoriaq; devovit, cujusq; nunc fortiſſimo ductu eò neceſſitatis pervenimus, ut ſalutem armis protegere debeamus. Jam enim patriam ac penates affectantibus, ante hoſtium oculos conſpicuum virtutis opus edere neceſſe eſt, reditumq; probitatis actibus impetrare. Has autem populi noſtri querelas, à ſumma animorum trepidatione profectas quis dubitet? Sed prò dolor, quid cauſæ eſt, quòd tot illuſtrium virorum præcordia tam repentè fiducia defecit, ignavia occupavit? Quid nobiſmetipſis nullo concutiente, metum parimus, abjectaq; ſpe ſine periculo trepidamus? Corporibus integri ſumus, neq; nexus, neq; plagas experti. Dextris enſes geſtamus, nihilq; robori noſtro inopia aut clades detraxit. Agè, tantam fortunæ incolumitatem virili mentium robore proſequamur. Meminerimus nos viros exercitatos, non imbelles fœminas eſſe, & inter penè inermes hoſtes, ſumma cum armatura verſari. Certè ſi claſſis noſtra aut naufragio aut incendio periſſet, nihil impedimenti eſſet, quò minus per medios hoſtes patriam equis repeteremus. Mittite ergo trepidas ignavasq; voces muliebriter auribus tantæ concionis inſerere, exſurgentesq; animis, hebetatos fortitudinis nervos priſtinâ virtutis fiduciâ recreate. Talibus aliquandiu monitis inſiſtens, potius obtrectantium ora cohibuit, quàm animos correxit, depreſſitq; jurgium exhortantis autoritas, quòd ei ſumma pietas ac præcipua fortitudo maximam ſociorum gratiam conciliaverat. Interea Kazimarus claſſis noſtræ potiendæ ſpe admodum incitatus, ſimulandæ fiduciæ gratia, tentorio in ripâ defixo, aureis argenteisque poculis ſibi ac militibus merum propinari conſtituit. Cujus inſolentiæ faſtum, fugatus poſtmodum rubore mutavit. Interea Waldemarus principes à claſſis pertractatione revocatos curatis corporibus ad ſe coire jubet. Quos cum intra navigium ſuum frequentes adeſſe cognoſceret, quid factu potiſſimum ducant, inquirit. Quibus reſponſum non dantibus, taciturnitatem miratus, cauſam ejus exponi præcepit. Tunc quidam, hæſitantibus cæteris, pueros ei in conſilium adhibendos dicebat, quorum præcipuè monitus ſectari ſoleat, ut quos duces elegerat, etiam reduces habeat. Qua voce Waldemarus Abſalonis ſibi familiaritatem exprobrari cognoſcens, non moris eſſe, inquit, fortes viros invicem ſe muliebriter reprehendere, quin potius, ubi publicæ neceſſitati conſulitur, privatas lites faceſſere oportere. Sed neq hominem, qui ab ipſis imperitiæ damnetur, ſi conſultus fuerit, reſponſionis ignorantiâ ſilentium acturum. Intuensq; Abſalonem, quid ſuadeat, rogat. Ille conſilium in expedito eſſe, cum eo Regi libitum foret uti, pronunciat. Quæ enim aliis impedimenta atq; obſtacula videantur, diſpulſu facilia fore, neq; aut navium objectum, aut equitum incurſum morari poſſe. quo minus ea parte egreſſus pateat, qua aditus fuerat. Regem quippe expoſitis in continentem equitibus, protegendæ claſſis gratiâ, ad ipſas fauces ſecedere debere, eoq; navigia nonnulla loricatis remigibus in-

VVALDEMARUS I.

ſtructa

ſtructa cæteris ſingulatim præire,& claſſem hoſtilem,cum primum frequentium comitatus affuiſſet, irrumpere. Ridentibus cunctis, & an ipſe prævius fore vellet, percontantibus, volo,inquit, ne fortius dixiſſe videar quàm feciſſe. Etenim audacium conſiliorum autores,quod ore ſuadent, manu proſequi convenit. Delectatus conſilio Rex, Abſaloni naves, remigesq́;, quos poſceret, expediri præcepit,ac protinus ripam ſtipatis equitibus petens ad amnis principium properavit. Quo Kazymarus eminus adventare conſpecto,relicto ocyus tabernaculo,ad claſſem trepido curſu ſe retulit. Septena delectu habito navigia procurantur, eademq́; loricato remige exornantur. E quibus bina Abſalonis fuère, totidemq́; Esbernus ac Suno ductabant. Reliquis tribus Thorbernus,& Olauus, & Petrus Thorſtani filius præerant. Cumq́; Abſalon, cætera claſſe ſeriatim ſubſequi juſſâ, navigio primus incederet, ignotum amnis diverticulum infenſo navigationis compendio penetravit: cujus reliqua navis gubernantis errore ſubitò vadis inſedit. Sed hunc deviæ navigationis exceſſum, detruſâ arenis puppe, remigum velocitas correxit, ſtatimq́; barbara claſſis ceu ventis correpta paſſim dilabitur. Cujus fugam Dani magnis ac lætis vocibus inſecuti, diſciſſum ſaxi vinculum,effuſo clamoris gaudio,prædicabant,deq́; accuſatoribus Abſalonis veneratores effecti, ingenti gratia ipſi relata,contumeliam laudibus redemerunt. Sed & ejus animus moderationis & conſtantiæ viribus præditus, mobilis vulgi adulatione extolli parvi habuit: tantumq́; ſe in deſpiciendis laudibus geſſit,quantum in contemnendis vituperijs egerat. Tantulo negotio tam ingens periculum diſpulſum eſt. Bina Sclavica navigia remigum metu deſerta, apud Criztoam à noſtris excepta ſunt. Tertium ſubſtantibus aquæ palis affixum, ſociorum ſuccurſu ſervatum eſt. Cumq́;Rex citatis equis Julinum petiſſet, Bugiſzlavus circa pontis refectionem ineundæ urbis ſtudio occupatus,conſpectis Danis,operam fugâ mutavit. Adeò illum ſubita animi trepidatio priſtinæ dictorum ſuorum inſolentiæ oblivisci coëgerat. At Rex confeſtim refecto ponte, tanquam hoſtium opera conſummaturus, in auſtralem ripam equites trajecit, quò facilior exoneratæ claſſi inter amnis conſepta progreſſus pateret. Quò poſtquam Abſalon ſubſequenter navigia ductando pervenit, nè eadem Julinenſes, ut ſoliti erant, intercluderent, inſtructam ſagittarijs ſcapham conſcendit, camq́; medio inter urbem & claſſem amne direxit. Verum oppidani nimio timoris hauſtu perculſi, anxia cum deſperatione, totius militaris fiduciæ vacui, mœnibus ſuis incluſi latebant. Pertranſitis impedimentis, navigijs equi redduntur, deſſaq́; remigio claſſis in portum colligitur. Cumq́; Abſalon ac Suno conſueto excubandi officio poſtremum fixis ancboris locum cepiſſent, veriti nè eorum navigia, vento circumferente, ſolo propius adacta, nocturnæ equitum irruptioni paterent, conſcenſis naviculis, quantum ripa à profundo diſtaret, curioſâ amnis colluſtratione explorare cœperunt. Interea quidam è Julinenſibus mero ſolutus, ſed venuſtâ admodum clientelâ ſtipatus, ripam inſolentius obequitando petivit, benigneq́; eis, Guthſcalco interprete, locutus, atque obſides pacis poſtero die dandos pollicitus, reliquijs rerum parci, prædaque abſtineri popoſcit. Quo diſcedere volente, equus inſolentiùs ab eo per jactantiam concitatus ſubito lapſu corruit, eumque vehementi ictu humo inflictum, penè exanimem proſtravit. Hunc ſatellites veloci accurſu jacentem attollere fruſtrà conati ſunt: quippe cujus ſenſus halitu intercluſo magnitudine caſus ſopiti viderentur, noſtrorum verò ſagittis petiti capiendum hoſti herum liquerunt. Qui protinus à vernulis Abſalonis in ſcapham conjectus, ad Liburnam defertur, ubi viſu demum motuq́; corporis recuperato inter ſuos ſe conſtitutum exiſtimans, aſſidentes oſculo amplexuq́; petebat. Quo errore riſum ſpectantibus ſuſcitavit. Interea rumor falſo diſperſus exercitum ſubit, hoſtes impediendi exitus

VVALDEMARUS I.

studio Svvynensia ostia crebris occupasse navigijs. Cujus opinionis fidem idem Barbarus rumorem falsitatis arguendo levavit, præfatus excussum sibi exploratumq; fore, Sclavicum robur Danico adæquari non posse. Quod si Pomeranorum vires Polonensibus sociatæ, ferro cum Danis decernere debuissent, malle se tutiusq; posse Danicas partes quàm adversas fovere. Cæterùm si Polonis ac Sclavis contra Danos dimicaturis etiam Saxonica accessissent auxilia, nescire se quàm partem victoriæ propiorem esset auguraturus. Qua asseveratione, nostros ad capessendam cum hostium contemptu navigationem, alacriores effecit. Tanta autem timoris vis Sclavorum animos hebetaverat, ut ne extremos quidem, sicut olim consveverant, incessere tutum ducerent. Petrus quoq; cognomento Toddo, cum navigium suum palis illisum rupisset, ejusq; reficiendi causa abeuntem sociorum classem relinqueret, tempus reparationi impensum, ut solitarius, ita omnis periculi immunis exegit, refectaq; puppe subsecutus socios, nemine lacessente per tutam & liberam navigationem ad classem pervenit. Adeo Sclavorum petulantiam, pristini metus reliquiæ castigabant. Ergo inconcussus peractæ expeditionis reditus fuit. Residuum anni otio tributum est.

Libri XIV. sectio Quinta.

Interea Kazimarus & Bugislavus Danicarum virium metu Henrico se subdunt, regnumq; suum hucusq; liberum Saxonici muneris faciunt. Ergo dum ex hostibus alterum metuunt; alterius jugum sumpserunt, auxiliumq; petendo antiquæ libertatis beneficium amiserunt. Sed Waldemarus Saxonicam opem frustra à Sclavis petitam judicans, utroq; hoste contempto, cum instructa classe Stetinum veterrimum Pomeraniæ oppidum petit. Hujus navigationis præcessor Absalon, benigni erga Stetinenses animi ductorem habebat. Cujus fraude per Oddoræ amnis dispendia abductus, cæteris rectam & compendiariam navigationem sequentibus, mutato ordine postremus ad urbem pervenit. Est autem Stetinum eminentis valli sublimitate conspicuum, insuper natura arteq; æqualiter munitum, ut inexpugnabile penè existimari possit. Hinc mos proverbij sumptus, eos qui se tutos inaniter jactant, Stetini præsidio non defendi. Hujus tamen urbis expugnationem Dani spe viribus majore complexi, cum materiam ejus partim incendij capacem animadverterent, constructas virgis crates admodum breves, ob jacula vitanda, velut scuta præ se gestabant, ijsdemq; freti ligonibus aggerem petere cœperunt, tutius intra cuniculorum latebras ignem sparsuri. Rex interim oppugnationem orsus, muralibus machinis omissis, coronam admovit. Solis sagittarijs ac funditoribus excelsa mœnium propugnacula appetere possibile fuit, aditum fastigio negante. Fuere tamen ex juvenibus, qui gloriæ studio summa mœnium clypeis tantum protecti conscenderent. Alij contiguas solo portas, contemptis propugnatoribus, cominus securibus tentant, minusq; eis quàm procul agentibus periculi fuit, quod tanta telorum vis in hostes undiq; congerebatur, ut ab ijs non nisi remotiores cerni impetiq; possent. Quo evenit, ut audacia salutem, ignavia discrimen afferret, tutioresq; propinquitas quàm remotio præstaret. E contrario Danorum armis non magis propugnatores ipsi, quàm cæteri intra urbem populares opprimebantur, ancipiti jactu valli consepta transcendentibus telis. Nulla res oppido magis adversum oppugnantium multitudinem, quàm defensorum paucitas nocuit, utpote quorum bellicus labor successionis auxilium non habebat. Præfectus urbis Warthyslavus erat, qui & ipse Bugislavo & Kazimaro sangvine contiguus habebatur. Hujus animus nihil penè cum civium ingenijs commune sortitus, tantò amplificandæ exornandæq; religionis studio flagrabat, ut Sclavico sangvine editum, barbarisq; moribus imbutum negares. Siquidem ut patriam superstitioni dedicatam ab errore

VVALDEMARUS I.

cultus revocaret, exemplumq; ei corrigendæ credulitatis proponeret, monachalis vitæ viris è Dania adscitis, in latifundio suò cellam exstruxit, eamq; multis & magnis stipendijs locupletavit. Qui cum lassatis pugna socijs urbem captioni propinquam animadverteret; hostium sævitiam veritus, offerendæ deditionis gratia, pacem petivit, acceptaq; fide, protinus à pavoris consortibus funiculo submissus, regia castra petere non dubitavit. Quo viso, Danorum populus langvidius pugnam exercuit, periculis suis Regi pecuniam emi, seq; ejus cupiditate victoriâ pariter ac præda fraudari conquestus. Quo Rex animadverso, demendæ notæ cupidine urbem equo circuiens, milites ad insistendum hortari cœpit. Postquàm multò labore edito cassam ac difficilem oppugnationem aspexit, reversus in castra, Wartiszlavum admittit. Cujus precibus motus dedendi potestatem oppidanis indulsit, pecuniamq;, quantam ægrè universa Sclavia exsolvere posset, cum obsidibus pactus, statuit ut urbem Wartiszlavus à se in beneficium receptam tanquam regium munus, consortio Sclavicæ dominationis eriperet. Igitur revocatis ab oppugnatione militibus, neq; capi urbem neq; diripi passus, signum suum propugnaculis affigi præcepit, receptæ deditionis indicia præbiturum. Illic cernere erat vallum, ab imo in summum, ita sagittis undiq; consitum, ut arundine concretum putaretur. Quas nostri ingenti studio lectas pharetris reddiderunt. Post hæc navigationem remensi, capto Lyubino Rugiam revehuntur: & quoniam Rugianæ piscationis tempus supervenerat, in commune consultum est, eò loci tertiâ totius classis parte excubias ordinari, ne publicis alimentis petendis hostilis viciniæ metus officeret. Huic manui Kanutus Priszlavi filius à Rege præesse jussus, deformiter imperio repugnavit, præfatus se nihil præter angustos Lalandiæ fines in Dania possidere, eosq; tanti non esse, ut pro ijs tuendis seipsum indubitato periculo objicere cupiat. Cæterum id negotij justiùs ad Pontifices, quos solos Rex arbitros habeat, pertinere, tantoq; indignius ad se referri, quantò remotiorem à Regis familiaritate gradum obtineat. Tam impudenti juvenis responso percitus Waldemarus, exigua illum beneficia, quòd exiguis dignus sit, accepisse respondit, de cætero, se efficiente, spoliandum magis honoribus quàm beandum. Sed nec eum Pontificum familiaritatem inter probra ducere oportere, è quorum numero reperire facile sit, qui præsens negotium suo ductu finire non abnuat. Ita Kanuto imperium detrectante Absalonem accersit, eiq; Kanuti responsionem exponit. Deinde an naves, quibus ipsum præesse oporteat, instruxisset, perquirit. Contrà Absalon interrogato, an ea res Pontificum opera absolvi posset, suam cupidius offert, prædicando consentaneum desertioni opus fore, Regem periculis relictum, reditum affectando, dimittere. Quem Waldemarus ob responsi virtutem impensioribus verbis laudatum, Kanuti moribus dissimilem prædicabat, quod ille imperio parere non audeat, hic jussum ultronea suimet oblatione præcurrat. Regressus à Rege Absalon, amicis è Sialandia denunciat, ne eò torpidius remansuras naves instruant; quòd ab ipso ductari regiq; debeant. Primus Thorbernus incunctanter se comitem ejus futurum respondit; cujus succursu quondam patriam exuli sibi redditam esse meminerit. Petrus quoq; Thorstani filius non sine magno rubore eum à se deseri posse, quem & necessitudinis & matrimonij affinitate contingeret, prædicabat. Cujus comitandi Suno non minus sibi quàm ipsis debitum incumbere professus est, quod ei intima junctus propinquitate noscatur. Esbernus quem solum fratrem habebat, comitatu suo orbandum negabat. In hunc modum tota penè Sialandensium classis condixit. Quo cognito Rex non solum ipsis, sed & Absaloni grates habuit, qui

VVALDEMARUS I.

ſibi tam propenſum civium favorem, virtutis meritis peperiſſet. Igitur Abſalon poſt Regis diſceſſum ad tuendos Rugiæ fines relictus, non tam tutam incolis evagationem, quàm ſecuram ipſi Daniæ quietem præſtitit, Pomeranorum claſſe patriæ terminis excedere non audente. Huic Sveno Aruſienſis cum aliquanta Jutenſium manu voluntarius operum comes ac ſocius fuit.

Eo tempore princeps Rugiæ Tetyſzlavus cum Jarimaro fratre ſuperveniens, gratijs Abſaloni actis, tum ei, tum cæteræ claſſi ſuffecturos excubijs commeatus benigniſſimè præſtitit, eiſq; inter navigia dividendis, induſtrios ex noſtris viros præfici poſtulavit. Sed Jutis allata paſſim & ſine diſtributione rapientibus, Abſalon hac munificentia ulterius uti noluit, excepto, quòd halec è captura ſibi deferri conſtituit, ne obſequium injuria rependeretur. Inde domum repetiturus, apud inſulam Thynnam, ſequacem Jutorum claſſem dimittit. Quorum incautior pars dùm Auſtralia Fioniæ latera prætervehitur, apud urbem à Kanuto Priſzlavi filio conditam, piratis obvijs, terreſtri ſibi fuga conſuluit, naveſq; ſuas metu deſerere, pudori non duxit. Qua fama accenſus Abſalon contracta ocyus claſſe, magno ſcrutandi ſtudio, loca, quæ maxime piratis familiarla noverat, indagabat. Igitur opacos Inſularum anfractus, & abſtruſos maris angulos aſſiduâ navigatione rimatus, miſeras captarum navium reliquias, triſtiaq; prædæ veſtigia repperit. Quarum inventu ultionis avidior redditus, diviſâ claſſe ſeparatim luſtrationis officium peragi juſſit: ipſe ad Inſulam Maſnetam cum potiore Sialandenſium claſſe conceſſit. Jamq; præviæ navigationis excurſu ſociæ claſſis conſpectu exceſſerat, cum forte quidam in deſtinato conſiſtens littore, crebra pilei ventilatione colloquium ejus expetere videbatur. Quem magnæ rei nuntium arbitratus, incognita ex eo cognoſcendi cupidine, velo poſito terram cimba petivit. Agnitiq; eminus hominis fidem prima voce damnavit, quod egreſſæ nuper à Sclavis piraticæ parum eo præſcius fuerat. Is namq; biſſenas nummum libras annuatim mercedis loco pactus; quoties quatuor pluresve piratici myoparones Daniam petere ſtatuiſſent, indicia ad Abſalonem ſe delaturum promiſerat. Cujus non alia ſalvandi promiſſi ratio extitit, quàm quòd ante pactionem ſecum initam piratas profectos aſſeruit. Idem Abſalonem, quorſum tenderet, percontatus, ut comperit domos repetere velle, tunc deniq; expeditionem ab eo ſolvi, cum inchoari debuerat, aſtruebat. Jam quippe à Sclavis adverſum Daniam ingentem claſſem eſſe contractam. Quod ut cognitum ſibi compertumq; fore, ita ambiguum extare, quiſnam Daniæ partes hoc piratu petere deſtinaverit. Æſtuante Abſalone, & quò ſe hoſtes effuſuri eſſent, prædiſcere cupiente; explorationem promittit, præquiſito, quò nuntium referre debeat. Abſalon promontorium Mønenſe deſignat, rogatq; tempus, quo obvium mittere debeat? Ille diem ſextum definit. Nec diutulè moratus abſcedit, priuſq; conſpectum fefellerat, quàm comes Abſalonis claſſis appelleret. Noſtrorum ſiquidem præſentiam peroſus repente dilabi curæ habuit, ne re comperta proditi civium conſilij, morte aut exilio lueret. Nec rem Abſalon tacitè habuit. Siquidem acceptum nuntium venienti ſociorum claſſi, ſuppreſſo autoris vocabulo, publicavit, præfatus tunc à ſe domos repeti, cum claſſem exeri ſatius foret. Ignaris cunctis quonam id autore compertum haberet, tantamq; ejus præſcientiam admirantibus: bifariam optione diviſa deliberare eos jubet, aucta claſſe, an contracto equitatu, venturum hoſtem repellere mallent. Quod ſi neutrum probent, vel littorum incolas, quò minus piratarum ſævitiæ pateant, proprijs relictis, tutioribus recipi locis jubeant. Igitur magnates concordi ſententiarum voto neq; incertam hoſtium appulſionem

VVALDEMARUS I.

equitatu excipere promptum, neq; littorale vulgus ad interiora rejicere speciosum ducentes, navaliter confligendum decernunt. Igitur portubus augendæ classis gratia repetitis, remiges velata navigia dimittere jussi, passim ad petendos alterius expeditionis commeatus discurrere cœperunt. Absalon ob nonnulla negotia Roskildiam proficiscitur. Quem inde revertentem hybernum subito frigus excepit. Cujus tanta vis fuit, ut etiam aquas repente crustaret. Cumq; Sialandensium populares contractis alimentis, onustos commeatibus currus navigia repetendo ductarent, tanta glacialis luti moles rotarum orbes implicuit, ut prorsus gyrare non possent. Quippe pertinax gelu veluti glutino quodam lignis limum astrinxerat. Quo evenit, ut curruum rectores, ijsdem relictis, jumenta oneribus subderent, ipsiq; pedestrium ductorum officia subirent. Quorum ocreas gelatæ sordium tabes supra quàm tibiæ ferre poterant, onerabant. Hos cum Absalon equo præteriens miseratorijs verbis prosequeretur, duraq; pro patria perpeti prædicaret, responderunt majoris ærumnæ esse, captivum piraticis in transtris considere, plusq; se ex præsenti labore voluptatis quàm amaritudinis capere. Igitur expeditionem orsus, cum propè Mønam venisset, obvium accipit, quem nuper ad ejusdem insulæ promontorium, novarum rerum ex Sclaviâ cognoscendarum causa, transmiserat. Illic accepit classem Sclavicam Svvaldensi in portu morantem, petendæ Mønæ propositum gerere, in australi ipsius littore equites, pedites in septentrionali edituram, navigia verò Kyalbyensis sinus anfractibus immissuram. Quam idcirco copias spargendas duxisse, ne incolis ullus fugæ locus admitteretur. Quo comperto, optimum arbitratus est, tranquillo navigationis genere Coztam petere: nec prius ab ea divertere, quàm classis hostica seipsam ex consulto prædicti sinus angustijs infudisset. Cui si inopinatè supervenire nequeat, reliquas hostium copias occupatu facillimas autumabat, quibus nullus absq; navigijs reditus pateat. Sclavis segnius agentibus, dilationem miratus, Falstriam petit, ibiq; è tota classe bina navigia legit, quibus hostium actua speculari præcepit. Horum alterum Sialandensibus, alterum Falstrensibus instrucre jussum, statuto, ut si eadem ab hoste capi contigisset, reliquæ classis impensis redemptio taxaretur. Quod audiens, qui à Sialandensibus in alterius navigij regimen adscitus fuerat, operam se daturum asseverebat, ne redemptionis beneficium captivitatis injuria pacisci necesse habeat. Quod non ignaviæ causa officium detrectando, sed vigilantis industriæ fiducia securitatem præsumendo astruxit. Verùm Absalone Coztam regresso, Guemmerus quidam, convivio Falstrensibus præbito, navem quæ speculandi gratia ab eis expediri debuerat, epularum dulcedine retentabat. Siquidem humanitatis specie fraudem occultans, omnium sobrietatem eximio potionis onere fatigatam, ad salutare Absalonis imperium exequendum, lentam nimis inhabilemq; reddiderat. Is Guemmerus nimia Sclavorum familiaritate corruptus, nostræ gentis consilia latenter eis prodere consveverat. Eodem quoque tempore Sialandensium classem, corpore magis quam animo secutus fuerat. Ad cujus penates Sclavi, jam portu Svvaldensi petendæ Falstriæ proposito egressi, præmittunt, qui ipsum super Danorum negotijs secretius percontentur. Tunc verò Guemmerus ab Absalone in classem vocatus, patriæ excubias specie, re vera insidias exhibebat. Qua de re nuntij per ejus domesticos certiores effecti, maturè suis, quæ acceperant, indicant. Ea res Sclavicæ classis cœptum propositumq; frustrata est. Itaque cæteris rebus omissis, ad sinum, quem Viridem vocant, appellere contenti fuere. In cujus littore crucem religiosa ab incolis cura constructam excidere adorsi sunt, insigni stipidis

ruina

ruina majorem piraticæ gloriam habituri. Cujus ſacrilegæ temeritatis ſupplicia poſtmodum turpiſſima fuga, triſtiſſimoq; naufragio pependerunt. Falſtrenſibus quoq; heſterno mero ſaucijs ſuperveniſſent, ni Sialandicus ſpeculator inter remos ægrè delapſus, ebrijs ſomnum clamore dempſiſſet. Per quem Abſalon cognito hoſtium occurſu, noctu Inguarum & Olavum probatæ ſolertiæ viros levibus navigijs ex inſula Boka ad ſpeculandum eorum conſilium dirigit. Quibus profectis, eorundem reditum præſtolare non paſſus, abſceſſum proſequi ſtatuit, præcurrendos potius quàm imitandos exiſtimans, ne longâ nuntij expectatione cuncta tardius exequeretur. Meminerat ſiquidem moris eſſe Sclavis exercitum ducturis, antelucanos amare procurſus, rebusq; celeriter confectis, feſtinis ſtudere regreſſibus. Quos ne tardius aggrederetur, remigium maturius inſtruit, unà ſpeculatoris ac ducis partes acturus. Quem Sclavi diluculo conſpicati, adventanti cunctas navium ſuarum puppes opponunt, proris in altum averſis, perinde ac fugæ non prælio conſulturi. At ubi Sialandenſium ſignum enituit, vehementi remorum conatu parèm fugam intendunt, corpore viros, animo fœminas exhibentes. Nec ægrè Abſalon fugientibus inſtitit. A quorum inſecutione coörta ſubito tempeſtate prohibitus, Falſtriam repetivit. Tanta autem undarum colluvio fuit, ut navium quævis in aliam jactaretur, nec colliſioni levi operâ ſuccurri poterat, periculo omnes æquè pulſante: periſſentq; noſtri, niſi tempeſtate cedere maturaviſſent. Igitur Sclavi cum remigio adverſum undarum ſævitiam eluctari nequirent, veloq; ſibi conſulere vellent, tempeſtatis magnitudine everſis navigijs mergebantur. Quorum periclitationis certiſſimum indicium crebra piraticarum navium fragmenta regionis noſtræ littoribus appulſa dedère. Bina ex ijs navigia remigum virtute à fluctibus defenſa, in Jarimarum Rugiæ principem inciderunt, qui poſtmodum alterum ex ijs Abſaloni præmij nomine tranſmiſit, utriusq; captionem ipſius negotio imputans. Solennis hic dies Nicolai nomine erat: cujus auſpicijs effectum eſt, ut Sclavorum excercitus ad hoc usq; tempus Daniam hoſtiliter petere auſus non fuerit. Jamq; noſtros reditum intendentes (ut hyeme fieri aſſolet) repentinum gelu concluſit. Quod tantæ violentiæ erat, ut ipſam ſinus, in quo pernoctabant, ſuperficiem enata ſubitò glacies occuparet. Huic tanta ſoliditas inerat, ut ſpiſſitudinem ejus unico ictu transverberare non poſſes. Cumq; eximia glaciei moles portu egreſſuris obſiſteret, induſtriâ proviſum eſt, ut unius navis præceſſu cæterarum inſecutio expediretur. Sed nec una quævis præeundi officio diutulè fungi poterat, quòd partes carinarum extrinſecæ glacialium cruſtularum acumine perinde ac ferri impreſſione exederentur. Quam ob rem præceſſionis vices inter navigia æquo ordine dividi curatum eſt. Ita demum per maritimos anfractus navigatione protracta, in apertum pelagus perventum eſt, indeq; ad propria cuiq; remeatum. Jamq; Abſalon temporum ſupputatione habita, univerſas præſentis anni partes, ternis menſibus exceptis, piratico labore emenſus fuerat.

Poſtera æſtate apud Eydoram inter Henricum & Regem communium negotiorum agitatio, contractis utriusq; provinciæ principibus habebatur. Vere reddito, Chriſtophoro ſolis præfecturæ ſuæ viribus ſuccincto, proſpera adverſum Brammeſeos expeditio fuit. Quâ peractâ, alia protinus regalibus juſſis inſtruitur. Hanc Abſalon & Chriſtophorus ducum nomine proſecuti, primi Maſnetam venère. Qui cum, Rege tardius agente, rurſum Brammeſeos aggredi ſtatuiſſent, advehitur Eskillus inſigni Scanienſium claſſe ſtipatus. Hic nuper Hieroſolymâ regreſſus, barbam admodum immiſſam longinquæ peregrinationis teſtem gerebat. Igitur Abſalon ſi quid

clam tanto viro experiretur, vitio sibi vertendum existimans, per Esbernum ei, quid cupiat, indicat. Ille studio Absalonis impensiùs laudato, orat socium se propositi habeat, canitiemq; suam juvenilia quandoq; experiri permittat. Nec segniter promptissimis Scaniensium delectis, Absalonem secutus, communi navigatione appulit Lalandiam. Illic nostris obviæ septem Rugianorum rates fuère. Unde cum noctu solvissent, erroris metu peritum navigationis ex Absalone deposcit. Quo recepto, prospero cursu destinati portus compendium assecutus est. Absalonem verò noctis opacitas aliquantis navigationis excessibus errabundum effecit. Sed nec Sialandenses erroris prorsus expertes reliquit. Par ignorantia Rugiana quoq; navigia fefellit, & fortè in eum locum inciderant, prope quem Brammesiorum classis piraticam actura coiërat. Cujus rei inscij Rugiani, cùm primùm lux affuit, nostrorum se copijs inserunt, paremq; cum ipsis militiam auspicantur, paucis ad navium præsidia relictis. Quas Brammesij conspectui subjectas, dilapsis metu custodibus, populantur. Nec præda spolijsq; contenti, bina ex ijs navigia præstantioris fabricæ visa, secum abducunt. Quæ cum prohibentibus Sialandicæ classis custodibus ulterius amovere non possent, ferro pertusa merserunt. Unicam hæc provincia urbem habebat, quæ à Danis rebus vacua reperta est, incolis eidem defensionem suam credere non audentibus. Cujus desertioni partim defensorum, partim valli inopia causam præbuit. Antiquam incolæ vocitabant. Qui mœnium suorum diffidentiâ, cum conjugibus ac liberis, ad ecclesiam extra vallum sitam certatim se contulerant, religionis quàm belli præsidio tutiores futuri, pacisq; domicilio periculum vitaturi. Sed nec quisquam è nostris ad eorum bona manus porrigere ausus est, nè prædandi libido sacrilegio implicaretur: quanquam in sacra æde iniquas opes attentare nefas non esset. Neq; enim religionis autoritas, ejus detractorib. auxilio obtentuiq; fore debuerat. Jamq; militante Absalone, Eskillus nequid consvetæ religionis omitteret, primam sacris operam exhibebat. Cujus animo tantus hostium contemptus incesserat, ut in exercitu toga non armis uteretur. Interea Hurna quidam & Marquardus, quem Adolfus Holsatiæ præfectus filio moriens tutorem reliquerat, Danorum copijs superbo sermone contemptis, ingentem Sclavorum Saxonumq; manum contraxerant. Fortè autem nostris, intermisso obequitandi labore, respirandi gratiâ aliquantisper humi cubantibus, Eskillus adeò se ætatis magnitudine contusum confractumq; asseverabat, ut ne eqvum quidem sine adjutore conscendere posset. At ubi hostes in conspectum venère, quovis juvene ocyor eqvum insiluit, ita ut corporis ejus robur nulla ex parte quassatum putares. Adeò virtus ætati imperat. Itaq; qui dictis senectutem causatus fuerat, hanc postmodum factis juventam redolentibus decorabat, quem in hanc virtutis dissimulationem nihil præter virtutem adduxit. Eodem forte tempore ex nostris manus parvula, prædæ dulcedine à cæteris digressa, cum hostes militum numero superiores, & fugâ vitare deforme duceret, & pugna aggredi non auderet, inter metum pudoremq; defixa, sociorum præstolabatur adventum. Inter quam & reliquas nostri exercitus copias palustribus aquis medius fluebat, uno tantum vado meabilis, rivus. Quem Absalon, cunctante primipilo, primus equo transgressus, sequentibus superandæ difficultatis compendium præmonstravit. Cujus rei ignari, hostes securius quàm cautius operiebantur, Danicorum equitum adventum editi montis interjectu celante. Igitur qui prius à nostris divulsi fuerant, non expectato sociorum auxilio, quod sibi tam propinqvum cernebant, avidè in hostem procurrunt, nè bellum proprio metu dilatum, aliena virtute expetere viderentur. Quorum Sclavi paucitate contempta, postquam majorem hac aciem, humilioribus locis relictis, montis juga superare conspiciunt, terga vertentes, ab ijs quorum vires summa animi dictiq;

VVALDEMARUS I.

petulantia lacessiverant, nullo negotio funduntur. Tantum semper ludibrij, insolentiæ exitus afferre consuevit. Tunc quidam ex nostris, quos ex fugientibus occupabant, nuda hastarum parte equis detrudere contenti, ob communem religionem ferro prosternere passi non sunt, ne peremptorum cædes plus percussoris animæ noceret, quàm gloriæ prodesset. Quam injuriam beneficij loco à passis acceptam crediderim. Ingenti deinde præda actâ, tam diu in littore perstatum est, quoad Rugianorum navigia, quæ Brammesij violaverant, reficerentur.

Interea Henrico duce apud Bavaros agente, universi Saxonum, Satrapæ, gerendi cum Danis belli cupiditate, quod minimo conficiendum negotio arbitrabantur, insignem viribus exercitum applicabant. Qui in itinere profugis occurrentibus, accipiunt Danos non rusticâ aut ignobili armaturâ, sed operoso ac militari instrumento bella gerere solere, tantæq; in Christianos clementiæ esse, ut fugientes colaphis quàm armis insectari maluerint. Nam aciem suam, cum ab eis capi intercipiq; posset, equis, non spiritu spoliatam; auctorem vero victoriæ solum Sialendensium Antistitem extitisse. Id mirum Satrapis visum. Quorum unus Guncellinus, cujus bellicæ virtutis experientia apud Henricum ducem familiaritatis palmam creaverat, de re præsenti à cæteris consultus, Absaloni in maritimis occurrendum monebat, quod cum unius insulæ manu dimicare magni non sit. Interrogatus ab ijsdem rursum, an cum ipso Rege manum tutò conserere possent: ne id quidem Henrico duci sine periculo audendum respondit. Quo dicto cunctantibus cunctis, Danicæq; virtutis impetum formidantibus, viam se tutioris consilij reppérisse subjunxit. Nam cum universæ Danorum vires maritima expeditione confluxerint, si interim Slesvicensium partes hostiliter peterentur, plus dispendij Danos, quàm foris inferant, domi esse passuros. Quo audito Bernardus Razaburgensis in eam provinciam arma se translaturum negabat, quam per Regem beneficij jure possideat. Sed neq; Slesvicensium portas, tametsi Rex extrinsecus agat, adeousq; defensoribus carere, ut plane hosti patere videantur. Nam earum custodiam sexaginta Danorum millibus esse mandatam. Quod audiens Henricus, qui Saxoniæ primatum vicario nomine administrabat, bellum à se Danis temerè parari protestatus est, qui pacis patriæq; charitate flagrantes, propulsandæ magis quàm irrogandæ injuriæ gratia, adversum insolentissimos servos, teterrimosq; latrones Martem inducant. Quos cum innocentes incessere nefas habeatur, tartareas sedes mereri, qui tam justæ gentis cruore manus suas contaminare præsumerent. His monitis decretum remittendæ expeditionis obtinuit, cunctis tam indignum militiæ genus detrectandum censentibus. Igitur Guncellinus, qui bellicæ virtutis operibus apud Henricum excellentem familiaritatis locum meruerat, cum sententiam suam sociorum arbitrio damnatam animadverteret, pacificandum cum nostris ratus, Sunonem poposcit, eoq; compositionis partes plenius exhibente, usq; ad Henrici ducis è Bavaria reditum, belli dilationem obtinuit. Rex deinde Rugiam advectus, Circipœnensem statuit attentare provinciam. Quam dum peteret, eximiam vastæ cœnulentæq; paludis difficultatem offendit. Cujus superficies tenero vestita cespite, graminis quidem ferax, sed vestigij ita impatiens erat, ut plerumq; calcantes obrueret. Nam limo funditus subsidente in luteas vorágines, sordidamq; colluviem prolabebantur. Haud aliud progressuris iter patebat. Tunc equites extenuandæ difficultatis vitandæq; lassitudinis gratia, arma sibi detracta equis imponunt, eosq; prævij ductare cœperunt. Quos ut altius cœno obrutos sustentabant, ita eum & ipsi ductando subsiderent, equorum comam amplexi fulciebantur. Rivulos quoq; qui in ea palude crebri admodum discurrebant, nexis virgarum compagibus superant. Tunc vero

VVALDEMARUS I.

insignis quorundam probitas fuit. Nam quidam ex equitibus armis onusti, ductis post se equis, passibus incedebant, agilitatis fiducia onera abjicere recusantes. Quorum factum hoc illustrius, quo inusitatius extitit. Sed & equi dum corpus lacunis immersum avidius erigunt, interdum ductores ungulis obruunt. Rex ipse duorum militum humeris innixus, omnibus præter proximam corpori vestem rejectis, ægrè limi mollitiem superat. Raro unquam plus sudoris Danica virtus expendit. Ingentem hostibus peragratæ paludis admiratio stuporem invexit. Neq; illis resistere tutum ducebant, à quibus & ipsam rerum naturam superatam cernebant. Victor tantæ difficultatis exercitus haud secus quàm si hostem fudisset, alacer incedebat. Ingentes deinde sylvas emensus, animadvertit vicum apta navigijs palude circumdatum. Is aquarum natura quàm arte munitior erat, eaq; duntaxat parte vallum habebat, quam pons inter ipsum & continentem porrectus tangebat. Hunc princeps urbis Otimarus prohibendi aditus gratia adventante exercitu, undis illico exæquare curavit, solis stipitum reliquijs inter aquam manentibus. Quas nostri ceu quædam alterius pontis jaciendi fundamenta sortiti, propinquæ villæ sepibus applicatis, paulatim intermeandæ paludis compendium moliuntur. Hujus itaq; loci oppugnationem Rex, hortante mœnium inopià, aggressus, Absalone cum majore equitatus parte prædatum misso, quæcunq; exædificandi pontis instrumento opportuna animadvertit, summo negotio contrahit. Hujus operis contextum verentes oppidani, contractis undiq; sudibus ligneam turrim instituunt, cujus præsidio hostem tanquam arce vetarent, ejusq; propugnaculis freti, nostros promovendo operi quàm protegendo corpori intentiores, immissis subitò funditoribus incessere cœperunt. Contra Dani sagittis decernere adorsi, quia propius accedere nequibant, rem eminus tentant. Nec minus Otimarus novi pontis progressu territus, stagnum rate transgressus, Regem petebat, ac prout nostrorum operam aut segnem, aut vegetam animadvertit, ita nunc parcius, nunc impensius pacis supplicationes agebat, semperq; pro oppugnationis habitu deditionis verba concipiebat. Tùm verò remissior operis executio fuit. Sciebant enim milites, si bellum revocari deberet, pontem à se conseri non oportere. In quem tanta jam armatorum moles concesserat, ut ne locus quidem suppeditandis, quæ structuræ necessaria forent, suppeteret. Adeò vincendi avida multitudo, operandi angustias sibijpsa conscivit. Sed nec aliter allatæ sepium moles, quàm super militum vertices eorundem manibus ductatæ proferri poterant. Nec inutilis ea necessitas fuit, cum sepes in altum libratæ non minus corporibus muniendis proficerent, quàm aquis sternendis prodessent. Eodem exemplo vulneribus saucij refercebantur. Tum vero rarior tenuiorq; pontis contextus fiebat, militibus plus ejus incrementis, quàm firmitati studentibus. Et jam penè eundem insulæ commiserant, cum hostes partim arte, partim viribus freti, novo pugnandi genere bellum exaggerant. Siquidem hastatas falces è turri directas, ad militum nostrorum scuta tendebant, eaq; pertinacius apprehensa, præliantibus detrahebant. Obnitentes interdum violentiore tractu ponte excussos profundum petere cogebant. Cui malo ni maturius occursum fuisset, Danorum juventus propemodum scutis vacua occubuisset. Nam ex nostris quidam lignei unci adminiculo, injecta sibi falce potitus, eadem cæteras occupando, hostem subsidio spoliabat. Jamq; dies occiduus erat, cum Rex contiguæ noctis metu, quid potissimum ageret, incertus, seram oppidi captionem, futurumq; pontis incendium verebatur. Quis rebus cum se urgeri animadverteret, ne victo similis magno cum ignaviæ rubore ab oppugnatione discederet, ad intuendas Otimari preces paulatim animum deflexit. Quem desperationis errorem Absalon cum ingenti præda superveniens, consilij

sagaci-

sagacitate mirè discussit. Siquidem Regem, si se ignaro Otimari votis annueret, execratus, interpretemq; secretius abductum, quæcunque à Barbaro pacificè tractarentur, contrario modo exponere hortatus, armatus in pontem descendit: militesq; eum prohibendæ pugnæ gratia adesse ratos, acrius instare compellit, prædam (si vincerent) eorum juris futuram pollicitus. Grata militibus promissio fuit. Jamq; explicito opere, alacres non solum telluris aditum, sed & turris fastigium occupant; quam scalis gradibusq; adorti, fundunt obvios, resistentes obtruncant. Tunc Herberthus eques Danicus, ne pontis angustijs officientibus, ac turba sociorum obstante, tardior superveniret, facilem ad hostes transitum novo irruptionis genere quæsivit. Etenim armorum onere retento, profundo se credidit: quoque gradu non poterat, incredibili nandi virtute præcessit. Quod factum æmulantibus cæteris, teneram pontis compaginem militum concursus repentè subsidere coëgit. Cujus ruina Absalonem quoq; inter alios excussum pessundedit. Qui cum nandi astu calleret, tametsi armis obsitus esset, non solum inter undas securus emersit, verum etiam alios ejus artis ignaros, ab imminenti periculo tutos præstitit. Interea Sclavi non suppetentibus ad fugam navigijs, dolijs se committere ausi, ijsdem pro rotunditatis habitu circumvolutis ab insequentibus occupantur. Qui nimirum ob insuetatum navigandi genus, ut suis miserabiles, ita nostris ridiculi fuere. Itaq; ludibrio permixta eorum infœlicitas erat. Capto vicò trucidantur mares, fœminæ captivantur. Fuère etiam qui Regi capiendi Otimari consilium instillarent: quem ne recentis victoriæ gloriam unius hominis perfida captione corrumperet, inviolatum dimisit, hostiq parcere, quàm famæ nocere maluit. Cum omni deinde exercitu pristinum iter remensus, prius classem, mox patriam repetivit.

Posterâ æstate Henricus Bavariâ reversus, apud Eydoram solenne cum Danis colloquium habuit. In quo ob prosperos rerum successus adeò se insolenter ac tumidè egit, ut medium pontis, sicut antè convenerat, visendi Regis causa, transgredi recusaret, ne sibi dignitate præstare, quem peteret, fateretur: immemor prorsus illum paternum avitumq; regimen gerere, sibi alieni imperij præfecturam cessisse. Quam insolentiam Rex adeò patienter ac moderatè tulit, ut in ejus occursum exæquatis pontis spacijs, tanquam par, non major descenderet, honoratiorem se ratus, si cum indignantis viri fastu humilitate certasset. Siquidem prædictus mansuetudine animus, celsitudinem suam citra debitam majestati venerationem submittere, quàm alienæ superbiæ exemplo insolescere maluit. Itaq; pace cum Henrico compositâ, Absalon cùm secus Steffnense promontorium navigationem haberet, levibus saxis & ad jaciendum habilibus in ejus littore lectitatis navigium onerat, usurus eis ad castelli tuitionem, quod in publico negociatorum portu condiderat. Quibus navigio impositis, ad idem castellum postera die pervenit. Ubi cum munditiarum gratia balneis uteretur, animadvertit ejusdam navis è septentrione venientis mentionem foris frequentium collocutione crebrescere. Quam ut piraticam intellexit, semiloto corpore vestem poposcit, navemq; quam in portu velatam dimiserat, remigibus lituo contractis, conscensam in altum dirigere curavit. Nicolaus quoq; qui clientelæ ejus & stabuli curam habebat, aliud navigium jampridem rimarum vitio pessundatum, exhausta sentina, ad patientem navigationis habitum celeriter perduxit. Sed Absalon velo, Nicolaus remigio piratas petebat. Qui cum Absalonis navigationem suam superare conspicerent, callidum fugæ commentum amplexi, submisso velo contrariam vento navigationem remigio moliuntur. Id attentantibus, Nicolaus mirè obvius fuit. Quam adversa navigatione petentes, mirà gubernatoris solertiâ fefellere. Nam cum ad ejus penè

WALDEMARUS I. contactum pervenissent, obliquato remigio in illud navigij sui latus, quod ab hostibus aversum erat, pariter concurrere jussi, reliqui se erigentis oppositu perinde ac muro hostilia, quibus incessebantur, jacula vitavere. Sic hoste eluso diverticulum nacti, callidis navigationis ambagibus recessus petebant. Quas tanta fugæ aviditas ceperat, ut cum ingens telorum vis in eorum navigium effunderetur, etiam manus sagittis trajectis, manentibus spiculis, remigandi officia non omitterent. Adeò illos timoris magnitudo vulnerum molestiam negligere coëgit. Fuere etiam qui undis impensiua obluctantes, vitam remigio finirent. Alij telis terga confixi, majorem navigandi, quàm spicula proprijs corporibus avellendi curam præstabant. Adeo illis minorum vulnerum dolorem majorum metus ademerat. Cumq; anceps diu navigationis certamen fuisset, quod ex remigiorum volucritate pendebat, nostris tandem superantibus, occupantur. Tunc quidam ex eis indubitati periculi metu ferrum exspectare non ausi, in undas desiliunt, mortemq; sibi ipsi inferre, quàm ab hoste recipere maluerunt. Itaq; plerumq; timidos unius periculi metus, in aliud præcipites jactare consvevit. Maxima horum pars qui fluctibus abstinuerant, ferro perempta est: quanquam ignobile sociorum fatum comitari nolentibus jure parcendum videretur. Quorum capita corporibus avulsa, propter Absalonicæ urbis mœnia ijsdem stipitibus affixa sunt, qui nuper aliorum piratarum à Sialandensibus captorum cervicibus onusti fuerant. Ea res ingenti prædones pavore confecit. Plurimum siquidem ad extirpanda piratarum latrocinia spectaculi hujus atrocitas valuit. Gubernator ipse cum paucis admodum remigibus captus, cum falsam redemptionis spem animo præsumpsisset, ac fortè putria sociorum capita conspicatus, idem se Danis facturum dixisset, captivitatis supplicijs consumptus est, pœnasq; non solum veteris piraticæ, sed etiam recentium minarum, exitio pependit.

Per idem tempus Esbernus & Wethemannus opportunas patriæ excubias multo navigationis impendio prosecuti, sedulumq; piraticæ opus ingressi, in septem piraticos myoparones quatuor incidêre navigijs. Tunc Mirocus pugil spectatæ audaciæ, fortitudinis suæ motum intra propriæ navis spacia continere non passus, Wethemanni se appetentis navigium virtutis fiducia solitarius insilit, cedentibusq; per ignaviam remigibus, neminem in eo præter Wethemannum rebellem habuit. Quos Esbernus recte præteriens, risu prosequi contentus fuit: neq; aut hostem lædere, aut civem juvare sustinuit, ne pluribus adversum unum opem tulisse videretur. Progressus itaq; Strumicum athletam insignis fortitudinis capit. Sed nec prius Mirocus ut pedem referret, urgeri poterat, quàm alius navigij supervenientis viribus arceretur. Cujus respectui tantum venerationis à victoribus tributum est, ut cum captus supplicium mereretur, redemptionem acceperit, potiusq; in eo probitas honorata sit, quàm facinora punita. Itacum impietati pernicies deberetur, fortitudini salus donata est.

Eodem tempore Eskillus domesticis supra vires negotijs fatigatus, dum quieti intentius consulit, proficiscendi licentia à Rege difficulter extorta, nobile Galliarum cœnobium, quod Claravallis nuncupatur, petivit, ibiq; privati more tranquillam vitam degens, asperum patriæ convictum voluntariæ peregrinationis lenitate mutavit, jocundiorem rerum usum apud exteros, quàm inter cives habiturus. Per idem quoq; tempus Walogastenses mœnium suorum angustias perosi, contractiora urbis spacia propagare cœperunt. Nec incrementa adjecisse contenti, nova defensionis præsidia excogitabant. Siquidem frequentibus palis circa mœnia defixis, quò minus hostis aditu potiretur, propinqua muris vada claudebant, profundiora fluenti loca, advolutis ingentibus saxis, navigijs

inaccessa

VVALDEMARUS I.

inaccessa redentes. Cæteros quoq; meatus navigationibus opportunos, aut lapidum coagmentis, aut alio impedimentorum genere præstruebant. His obstaculis Rex optato locorum accessu prohibitus, classem posteram adversum Sclavos expeditione promotam, Zvinensibus ostijs inserit, Juliniq; vacuas defensoribus ædes incendio adortus, rehabitatæ urbis novitatem iterata penatium strage consumpsit. Nec solum Julini viciniam, sed & confinia Camini, ipso præterito, populatus est, ut factu celerius, ita quoq; hostibus perniciosius ratus, patentem ruris ubertatem diripere, quàm dubia munimentorum claustra pulsare. Nam Julinenses cum urbis suæ recentes ruinas ferendæ obsidioni inhabiles cernerent, perinde ac viribus orbati, deserta patria, præsidium Caminense petiverant, aliena amplexi mœnia, qui propria tueri diffiderent. Ab his demum finibus exercitus noster ad urbis Oznæ solum dirigitur. Cujus mœnibus abstinens viciniam irrumpit, certam agrorum vastationem, incertæ urbium obsidioni præponderare existimans. Sed etiam idem aliquanto satius faciliusq; reputabat persequi dispersos, quàm urgere munitos. Cui postmodum compendiariæ navigationis reditum circumspicienti, in commune provisum est, propinqui fluminis abstrusos reserare secessus. Cujus ostia cum quondam navigantibus pervia fuerint, nunc arenis obfusa, ad pristinum habitum fossa redigi possint. Quam sententiam considerata difficultatis magnitudo quassavit, Rege eximiam obstaculi molem ligonibus penetrari operosum ducente, vetanteq; negocium suscipi, quod plus impensæ quàm utilitatis afferre videretur. Igitur reperito Ozna, tormentisque propter vallum erectis, obsidio fingitur; cujus specie deditio obtineretur. Quam simulationem spernentibus oppidanis; expeditioni finis imponitur. Aliam Rege post Ver posterum exorso, ejusq; opinione finitimos terrente, cum se Sclavi nec proprijs viribus, nec peregrinis auxilijs adversum Danica arma abundare conspicerent; delegatur Prislavus, qui bellum apud Danos deprecaretur. In quorum præparatam classem incidens, oblatæ pecuniæ captione non solum profectionem prohibuit, sed etiam pacem in biennium taxavit. Cæterùm publicæ religionis conditiones Barbaris ingestæ non sunt: cujus professores pleriq; eorum principes existerent, vulgo sacrorum societatem damnante. Qui tametsi Christiano nomine censerentur, titulum moribus abdicabant, professionem operibus polluentes.

Per idem tempus Henricus compositis in Bavaria rebus, quia Sclavis adversum Danos adesse non poterat, amicitiam Waldemari prius per internuntios petitam; mox apud Fydoram colloquio obtentam, callidius quàm verius amplexatus est. Nam pervicaci ejus ingenio, nulla boni stabilitas serviebat. Cum gente nostra nunquam diutinas ac constantes amicitias gerere sustinuit. Mentiri virtutem ducebat, bonarum artium loco fallaciam amplectebatur, fidem simulatione colebat, honesto utile anteferendo. Assiduè nostros rupta turpiter societate lædebat. Econtrario Regem conspicua animi integritas, perpetuaque in eunctis constantia decorabat. Quid ergo miremur, quod inter ejus virtutes, & Saxonicam levitatem firma societatis copula, aut solidum concordiæ vinculum contexi non poterat.

Ijsdem ferè temporibus Suerus quidam fabro patre genitus, sacerdotij, quod in Feroja aliquandiu gesserat, partibus abdicatis, Norvagiam petens, religionis munus militia mutavit, Ostení cujusdam ab Erlingo prostrati occasione adductus. Cujus agmini per deserta fugienti fortuitò obvius ducem se præbuit, resq; adversum victores navare cœpit. Et ne generis titulo carere videretur, originem mentitus, Haraldum Hyberniensem avum sibi vendicando, Sivardo se procreatum confingit. Cujus eti-

VVALDEMARUS I.

am nomen filio, quem anteà patris vocabulo Vnam appellaverat, aptavit. Et ut omnia prioris fortunæ momenta subrueret, proaviq; vocabulo in eo repræsentari crederetur, simulatæ prosapiæ decus, novi nominis ornamentis usurpare sustinuit, Magnumq; se in argumentum generis vocitari constituit. Quod tam impudens mendacium turbulento militum errore, credulaq; vulgi suffragatione protectum, ad totius Norvagiæ cruentissimam stragem, extremamq; perniciem penetravit. Idem cum adhuc privatus Svetiæ ducem Birgerum petisset, sacerdoti, cujus fortè hospitio usus fuerat, stolam præcipuum Diaconi insigne, cum libro sacerdotalia sacra continente, dono dedisse fertur.

Sed ne peregrinis ulterius immorer, stilum ad propria referam. Neq; me domestica scelera per idem tempus exorta, diutius externis insistere patiuntur. Siquidem Magnus Erici filius præsentis fortunæ stipendijs non contentus, cum Kanuto & Carolo, quibus paterna cum Waldemaro necessitudo, maternus autem avus Eskillus erat, alijsq; compluribus in societatem facinoris accitis, opprimendi per insidias Regis consilium capere sustinuit. A quo, cùm Svenonis partibus militando, bello Grathieo captus fuisset, non solùm spiritu sed etiam amicitiæ & familiaritatis jure donatus, atq; ex privata fortuna ad eminentem dignitatis locum provectus fuerat. Tantam victoris charitatem, supplicij, quod meruerat, loco expertus est. Cujus insidiarum apparatus, hoc securior, quò incredibilior extitit. Neq; enim facilè Regis animum subire poterat, ab illo sibi insidias necti, cui quondam salutem à se tributam meminerat. Cùm res diu latuisset, indicium hujusmodi fuit. Quidam Theutones insidiarum conscij, Magno clientelæ obsequijs devincti, cum fortè negotiorum ejus curam administrando Holsatiam peragrantes, cujusdam solitariam vitam degentis hospitio excepti fuissent, ejusq; cubiculum à se medio tantum pariete discretum nescirent, nocturno invicem sermone effusius habito, vehementer se mirari dixere, quo pacto Rex inter tot præparata sibi insidiarum commenta mortalium adhuc luce fungeretur, quas Magnus cum Karoli filijs ejus capiti clandestino consilio molitus fuerit. Has vero omnes adversum inscium excogitatas, non fortuitis humanæ conditionis casibus, sed constantibus divinæ protectionis subsidijs esse dispulsas. Siquidem Magnum gladio duntaxat venabul que, quo tigres occupandi consvetudinem habebat, utentem, petituro Sialandiam Regi comitandi obsequium ad cujusdam usq; vadi transitum exhibuisse, ibiq; Kanuti qui pari armatura instructus (nam id genus in venationis sectatoribus suspectum esse non poterat) cum conjuratis eodem tempore supervenire debebat, occursu fraudatum, facinusq; sine complice experiri non ausum, per summam propositi dissimulationem consalutato Rege propria repetivisse. Post cujus discessum Kanutum Regi vadum transgresso obvium extitisse, turbatumq; consortis absentiâ, prosecutionis officium simulasse. Aliquantò tamen cum acrius avidiusq; quàm Magnum propositum exequi perseverasse: qui Regem equites ad mare præmittere, stipantibusq; fœminis morabundum in littore considere, & inter extremos navigium conscendere solitum aggredi constituerit, peregissetq; facinus, ni Rex absq; omnis humani indicij monitis, benigniore cœlestium cura compulsus, relictis ocyus pedissequis, ratem præter solitum scandere maturavisset. Karolum autem antea à conjuratis in Scaniam transmissum fuisse, si fratri propositum ex sententia cessisset, ad extirpandam Regis sobolem amicorum auxilia contracturum. Sed ne sic quidem Kanutum proposito cedere voluisse, quod apud Fioniam frustra tentatum, in Scania majori cum opportunitate consummare speraverit, Waldemarum ad Helsingorum urbem præcurrere maturando, cumq; cum primum Scaniæ advectus rate excederet, incautum opprimere

ftere moliendo, quem post diurna venationis exercitia, præmissis arbitris, eo loci, parvula rate, crepusculo transire solitum, non ignoraret: quam machinationem fortuitis necessitatis præsidijs elusam fuisse. Nam ratem, quæ Regem vehebat, cum fortè glaciali impulsu procul à concupito littore detorqueretur, militum ejus adventum præstolantium ingenti cohorte exceptam fuisse, eamq; manum necessitati subvenire conatam, conjuratorum insidijs obstitisse. Ita Canutum & Carolum bis propositi cassos, loricas, quas invadendi Regis gratia sub tunicis gestabant, hospitijs reddidisse. Horum autem omnium admirationem vincere, quod Waldemarus unius ex conjuratis sibi persamiliaris, suspectum minimè, ferrum vitare potuerit. Qui cum Regi per rhedam aucupium exercenti, solitarius comes aurigaq; existere soleret, deficientibus conjurationis autoribus, parricidale ministerium circa ipsum, cum prehensâ ave, curru delapsus, juvandi accipitris curam intentâ corporis inclinatione tractaret, sua manu peragendum promiserat: fortunam tamen in tanta tamq; facili insidiandi materia, promissis parricidij partibus aditum non dedisse. Horum itaq; eventuum miraculis liquère, mortali manu Regem perire non posse, cujus salutem inter tot exitiosa, arcanaq; pericula, non industria humana, sed cœlestis protexerit diligentia. Hanc hospitum relationem à rerum admiratione profectam, Eremita perindè ac sibi divinitus dati indicij mysterium veneratus, cuidam monachorum rectori ad se venienti memori narratione replicuit, jusso horum indicandorum gratia ad Regem transitum non differre. Quibus acceptis Rex, cum ex definitione locorum, argumentisq; temporum, nec non itinerum suorum circumstantijs fidem assertis habere cœpisset, non minus sibi subsidij Deum in prodendis insidijs præstitisse, quàm in frustrandis tribuisset, gratulatus est. Cujus rei ignorantia Carolus pristinâ adhuc securitate succinctus, sive tegendi parricidalis propositi calliditate, seu peragendi desperatione, Absalonem ob cognationis fiduciam petitum, impetrandis sibi à Rege provincialis beneficij adiutorem deposcit. Quo propinqui preces attentius exequente, Waldemarus dissimulata insidiarum cognitione, ex fisco suo se stipendia Carolo soluturum promittit, quoad honoris ei impertiendi facultas incideret. Cumq; Roskildiam veniens in æde Trinitatis optimæ maximæ, morem sacris gessisset, amotis arbitris, Absalonem adesse præcepit. Quo secum considente, indicem advocans, quæ sibi detulerit, iteratò exponere jubet. Ille propinquitatis metu, quâ Absalon à Canuti filijs contingebatur, eloqui veritus, atq; os rubore perfusus, aliquandiu plenum hæsitationis silentium egit. Cujus taciturnitatis Rex ilicò causam conjectans, hoc, inquit, te metu Absalonis fides liberat, apud quem meæ respectum charitatis propriæ necessitudinis affectioni præponderare non dubitem. Quo dicto senioris vocem verecundâ animi hæsitatione torpentem, ad eloquenda, quæ jubebantur, intrepidam reddidit. Is itaque relationem ab insidiarum principio orsus, cunctasq; earum partes veris narrationis indicijs prosecutus, hoc non suæ sed alienæ compertionis fuisse testatur, rogatum se tamen, eadem Regi referenda curare. Tunc Rex eo secedere jusso, ductis altè suspirijs, privatim apud Absalonem queri cœpit, nunquam sibi vel cognationis jus, vel beneficentiæ meritum obtentui fore potuisse, quò minus malis propinquorum artibus appeteretur. Quorum fraudem si dissimulanter tolerare cœpisset, effectum insidijs præbere posse, quæ tam potentum tàmque sibi familiarium studijs necterentur. Si vero parum adhuc publicato facinore, supplicia de indemnatis sumere maturasset, doliq; notitia à paucioribus sumpta crudelius in æmulos consuluisset, innoxia capita confictis criminationis partibus obruere videretur,

VVALDEMARUS R.

WALDEMARUS I.

invidiaq; virtutis accensus, ad communem generis sui interitum varijs insimulationis modis exurgere necessitudinis eversor, affiniumq; consumptor censendus. Igitur & patientiam periculosam, & ultionem, si præpropera foret, probrosam existere. Ita se, quem vindictæ modum apprehendere debeat ignorare, cujus & ignominiosa acceleratio sit & perniciosa dilatio. Cæterùm insidiarum periculis patère malle, quàm in autores facinus retorquere, nè mors sua ad aliorum confestim exitium redundaret, quam liberorum suorum amicorumq; miserabilis strages, mox discordia civilis, sævaque exterorum irruptio, ac totius patriæ teterrima vastitas insequeretur. Hæc & consentanea Rex crebris anxijsq; gemitibus prosecutus, quæ maxime sibi conducant, Absalonem dispicere jubet. Ille se nihil à Regis æstimatione diversum perpendere refert, præfatus ipsum ex repentino vindictæ procursu, non levius famæ dispendium quàm salutis ex dilatione capturum. Quamobrem animadversionis jus divino permittendum arbitrio, qui potis sit insidias, quas eluserit, publicare. Sed neq; rem, cujus multitudo conscia sit diutulè vulgus latere posse. Hortatur deinde corporis sui custodiam consuetis comitibus attentius mandet, jubeatq; nunquam sibi inermes assistere, nec magis salutem suam diurnis eorum officijs, quàm nocturnis excubijs vallari curet. Sic enim conjuratorum aliquos, se proditos suspicantes, repentinum propositi indicium edituros. Gratum Waldemaro consilium fuit. Cujus Roskildiam linquentis Absalon comitem agens, sollicitatur à Carolo petitionis suæ partes, quas nuper apud Regem egerit, iterare. Quod exsequente eo, respondetur à Rege, raram beneficij gratiam esse, quod accipiens parricidio pensare studeat. Præterea miram quorundam ingenijs & fallendi pertinaciam, & dissimulandi inesse versutiam. Se nihilominus, cum primum Jutiam introjerit, insidioso militi munificum futurum, à quo potentiæ jus, in id maximè vulgus, affectari non dubitet. Jucunda Carolo promissio extitit, quam sibi per Absalonem expositam impensiore gratiarum relatione prosequebatur. Finxit enim oris hilaritatem, lætitiamq; effusius prætulit, quam non tam recipiendi beneficij, quàm implendi parricidij affectus progenuit, quòd ei regiæ dissimulationis industria securitatis incrementa tribueret. Huic postmodum fortè materni avi Eskilli, peridem tempus à Gallia navigantis, appulsus, urbem Ripam cum Canuto fratre petendi causam præbuit. Quorum Benedictus quidam solo patre germanus, sed pellice editus, regiæ clientelæ fortior quàm fidelior comes, Waldemaro paucis post diebus, quàm Fioniam ingressus fuerat, in propatulo prandente, sive celandæ fraudis impatientia adductus, seu parricidij, quod cogitaverat, furijs concitatus, neglectis epulis cultrum, quem fortè prandendi gratia sumpserat, compressa manu, huc atque illuc actum, varia ancipitiq; versatione stringebat, perinde ac usum ejus ad inferendas plagas agitationis exercitijs prædiscere cupiens. Interdum ferrum sinu condebat, detectumque rursum digitis inserebat. Inter hæc assiduè Regem oculis destinabat, quibus non minus quàm manui minarum inesse videretur. Cujus motibus amentiæ consentaneis, Waldemarus per sponsam filij Gerthrudem, ob id muliebriter lacrymantem oculos inserere monitus, Nicolaum, qui regiæ mensæ præerat, quàm poterat arcanis nutibus accersitum, visum ad inusitatos Benedicti gestus obliquare tacitè jubet, amotisq; post epulas mensis, cæteris sibi propiorem consistere, prædicti equitis, si quas moliretur, insidias excepturum. Sed Benedictum tum ipsius Regis, tum commilitonum plena stuporis contemplatio, ferrum vaginæ reddere coëgit. Crediderim verò hunc animi æstum ejus præcor-

dijs

dijs divinitus ingestum, eodemq; autore proditum facinus, quo prohibitum esse. Tum demum Waldemarus neglectum Absalonis consilium, pœnitentia prosecutus, devocatis in cubiculum militibus, inter quos & Benedictus astabat, rem mœstam eisq; perquàm maxime displicituram afferre se dixit, quam & prodere triste sit, & celare pestiferum: nec se dubitare quin eadem in commune delata, amicorum mentes tristitiæ salebris sit implicatura, tantoq; eis plus amaritudinis incussura, quanto Regem suum propensiore charitatis cultu contingerent. Siquidem quorundam conspirationem de nece sua habitam, non dubijs conjecturæ rationibus, sed veris consciorum indicijs, certisq; rerum vestigijs sibi proditam esse, cujus autoribus primam salutis suæ custodiam credere consueverit. Nolle verò se eorum declarare vocabula, quod noxios resipiscendi inducijs donare, quàm insimulandi studio obruere mallet. Hortatur deinde majore cum sedulitate vallandum se curent, necusquam gladijs vacui incedentem comitari sustineant, stipandiq; officia hactenus per incuriam gesta, deinceps elaborato famulandi studio prosequantur, tantaq; id solicitudine peragant, perinde ac quivis propriæ synceritatis certitudine de aliena ambigere necesse habeat. Sed neq; se universos notabiles ducere, de quorum grege complures ad mortem pro se excipiendam, si res posceret, paratissimos sciret. Tunc milites mutua fidei æmulatione consciorum indicium flagitantes, à perfidis erga Regem capitibus vindictam se exacturos promittunt; neq; aut necessitudinis, aut familiaritatis gratiâ temperaturos, quo minus sanguinis ejus cupidos, pœnas quas mererentur, persolvere sint coacturi. Ad hæc Rex referre, fidei synceritate contentos, ulteriores indicij partes expetere non oportere. Ita militum preces ab innocentiæ conscientia profectas, plenum moderationis responsum cessare compulit. At Benedictus conjurationem à conscijs Regi proditam ratus, eumq; his, quos incautos opprimere cuperet, callidis simulationis ambagibus veniam polliceri, plerisq; militiæ insignibus relictis, Jutiam qua potuit celeritate petivit, detectæ factionis nuncio ad Magnum dimisso. Ita perfidum ejus animum mordax conscientiæ crimen regiæ mansuetudinis promissis fidem habere vetuit. Quæ res Magno proxima nocte navigio Lubecam proficiscendi, indeq; Henrici contubernium expetendi causam præstitit. Eodem nuncio Canutus & Carolus per Benedictum accepto, tacite Ripensium urbe egressi, conscensa apud Randrusium nave, præfectum Gothiæ Birgerum propinquitatis fiducia petivere. Adeo illos malignæ conscientiæ vis securitate defectos, subito pavore quati coëgit. Quorum profectionem Eskillus, tum propriam, tum nepotum fortunam miserabilius questus, infinitæ ægritudinis molestia prosequebatur. Ob cujus magnitudinem linguæ debilitate contractâ, parum vocalis evasit. Quem Rex ad se Wibergi venientem jucunda admodum fronte suscepit, ne quid suspicionis in ejus adventu reponere videretur. Quam Regis moderationem Pontificis prudentia æquavit. Supplicem enim pro nepotibus vocem mittere non sustinuit, quò magis se ab insidiarum suspicione alienum efficeret, nève eorum culpæ affinis, quos precibus servare cuperet, existimari posset: consultius arbitrando taciturnitatis argumento malignitatis suspicionem vitare, quàm offensam pro noxijs supplicando contrahere. Cui postmodum Scaniâ profecto, opportuna medicorum industria debilitatæ vocis opem redintegravit. At mentem ejus ingenti curarum æstu obsitam ægritudine vacare, nepotum proprio spiritu chariorum fortuna passa non est. Adeò facilius corporis quàm animi discrimina vitantur. At Magnus facinoris pudore, quam exilij causam haberet, Henrico pandere veritus,

VVALDEMARUS I.

reconciliationis ab ipso duntaxat remedia postulabat. Ille exulis vota aversari impium ratus, epistolà ad Waldemarum transmissà, conceptæ erga Magnum offensæ remissionem efflagitat. Ad hæc Waldemarus legatione quàm literis respondere satius ratus, Henricum, quem stabulo suo præposuerat, Germanicæ vocis admodum gnarum, in Saxoniam dirigi curat, apud ejus ducem Henricum, Magni perfidiam accusaturum. Quo audito, Magnus rubore in audaciam verso, quàm poterat pertinaciter objectis se affinem negare, & veluti in argumentum innocentiæ duello manum offerre, eodem acumine dissimulationem amplexus, quo facinus molitus fuerat. Refert legatus non ob hoc se eò missum, ut accusationis partes apud exteros ferro prosequi debeat, sed ut reum causam suam ad Regis cognitionem transferre, defensionemq; patria lege decretam subire moneat. Tum duce, quem defensionis modum adversum hoc criminationis genus lex Danica statueret, rogante, penes ferrum purgationis morem consistere respondit. Tunc Magnus à duce rogatus, an tantum fiduciæ in innocentia sua reponeret, ut hujus experimenti indicio spem defensionis petere auderet: anceps id genus, nec semper miraculo præditum ajebat, quòd plerumq; & insontes damnare, & noxios absolvere soleat, fortuitosq; maximè experimentorum eventus habeat. Neq; enim divinam potentiam tanta mortalium cura flagrare, ut quibuslibet eorum votis rerum naturam cedere compellat. Suspecta plerisq; responsio fuit. Tum duce quam à se opem sperare debeat, qui tanti criminis objectionem patrijs institutis refellere nollet, arctius perquirente, quid ageret incertus, aliquandiu responsi cunctationem exhibuit. Tandem ulterioris profugi diffidentia adductus, ultrò Regem aditurum se dixit, si sibi, quemcunq; causa exitum sortiretur, impunitatis fides daretur. In cujus fiduciæ certitudinem stabularius sponsionis suæ pignus offerre cœpit, præfatus capitali crimine damnatis, patriæ legis instituto dilabendi inducias tribui, ijsdemq; è vestigio supplicium irrogari nefas haberi. Qua Magnus oblatione contempta, solam Absalonis fidem se pignoris loco recepturum asseruit. Quæ cùm Rex ex legato cognosset, epistola duci redditur, quâ Magno sub Absalonis obtentu, veniendi, discedendiq; potestas promittitur. Quo evenit ut Absolon prius Magnum hospitio exciperet, quàm ullum adventus ejus nuncium à Rege sumpsisset, literas quæ pro ejusdem receptione distinabantur, nimio festinationis studio præcurrentem. Quibus tandem per Regem susceptis solicitudinem improvisi hospitis plenis fiduciæ promissis discutere curæ habuit. Quibus erectus Magnus, plus spei in Absalonis auxilio, quàm metus in sua noxa reposuit. Quo evenit, ut majore formidinis parte deposita, propria repetere non dubitaret, navigationem, quâ Jutiam petiturus erat, necessarijs usibus instructurus. Quippe causam apud Arhusiam dicere jubebatur. Verùm hoc securitatis robur, deprehensa secretorum ejus legatio quassavit. Siquidem binas ejus epistolas proditionis mandata gestantes, à publicorum itinerum observatoribus intercipi contigit. Quas cum Regi allatas ab intermeantibus expertus fuisset, formulam, quâ signatoria utebatur, proprij scribæ negligentia amissam confingit. Idq; non solum inter suos, sed etiam apud Absalonem simulatione prosequi curavit, opinionem serere cupiens, adulterinas epistolas à formulæ repertoribus odio sui fuisse compositas. Appetente causæ dictionis tempore, binis navigijs instructus, Absaloni Sialandiæ & Scaniæ magnatibus comitato obvius affuit. Quo adito conscientiæ stimulis actus, trepidationem fide majorem, præteritæq; vitæ fortitudini indebitam exhibendo, nullis se exhortationibus ut Jutiam peteret adducendum jurabat: plus à se metus in Regis offensa, quàm

opis

VALDEMARUS I.

opis in cujuſpiam patrocinio reponi præfatus. Præterea fortuitam ſigilli ſui amiſſionem cauſatus, æmulorum commento occaſionem ex ejusdem inventione nactorum, inimicas Regi literas ſuo nomine confictas aſſeverabat. Sed Abſalone, tametſi criminis acta ab eo confeſſio foret, nihil commiſſum, quò minus inviolatus diſcederet, conſtantius aſſerente, ſociali illum navigatione proſequitur, plus amici monitis quàm proprio pavori indulgens. Cui Rex omni Danica nobilitate ſtipatus, apud villam Wiby ſibi per Abſalonem oblato, menſæ ſacra communicare paſſus non eſt, ne convivam agendo offenſam deponere videretur. Quem die poſtero ad concionem vocatum, meritorum ſuorum in eum benignitate expoſitâ, majeſtatis reum agere cœpit, pietatem parricidio rependere avidum, quod ejus fuga non violenter ingeſta, ſed à ſolo conſcientiæ reatu profecta recenter prodiderit. Ad hæc Magnus, ſe non cujuſpiam delicti, ſed minacis nuncij per Benedictum accepti impulſu, dilabendi conſilium cepiſſe teſtatur, regiæ ſuſpicionis cauſam è longinquo tutius ſpectaturus. Præterea mirari ſe, quo pacto Rex propinqvum, quem omni familiaritatis jure proſequi conſveverat, inanium ſuſpicionum ductu perſequi ſuſtineat. Contra Rex, hoc eum ingratiorem, quo meritorum ſuorum negligentiorem, aſtruere: & in perfidiæ argumentum ſupradictas ipſius epiſtolas, quarum altera clauſa, altera aperta obſignabatur, in commune proferre: quas etiam per præſentes pontifices circumferri, & an vero Magni ſignaculo obſitæ eſſent, curioſius annotari præcepit. Quod inſpectantibus cunctis, adulterinumq; eſſe negantibus, recitari eas in publico jubet. Aperta Scanienſibus ſcribebatur, Regem ſuper complurium oppreſſione calumnians, cunctosq; ad bellum cum eo gerendum exhortans, Magnum repetendæ libertatis autorem habituros. Clauſa ad Canutum & Carolum eodem, quo prior, titulo mittebatur, quæ eos res in Scania novare moneret, Magnumq; idem apud Jutiam facturum promitteret: ſic Regem viribus cariturum, majorum regni provinciarum auxilijs ad eum commeare prohibitis. Perlectasq; epiſtolas Magnus cum reſponſo excepturus putaretur, indice metus ſilentio utebatur. Quinetiam tantum ſtuporis animo contraxerat, ut voce quoq; deficeretur, internæ perturbationis notas confuſo oris habitu præ ſe ferens. Notabilis viri taciturnitas fuit, quæ ne confeſſionis loco duceretur, prudens Abſalonis interventus effecit, miratu indignum dicentis, ad novos criminationis objectus hominem defenſionis dubium, pleno meditationis conſilio reſpondendi officia tardius exhibere, protinusq; eum dandi reſponſi gratia colloquio excedere, & quos velit ex amicis in conſilium trahere jubet. Quo dicto recreatus Magnus atq; ad ſpem, labefactandæ accuſationis erectus, acceptis conſultationis inducijs, Abſalonem cum Tukone Wendilenſium Antiſtite ſevocat. Is Tuko patri ejus Erico Diaconatus obſequijs percharus habitus, deq; ejus clientela ad pontificatum accitus fuerat. Cujus rei grata recordatione Magni charitatem propenſius animo inſitam habebat. Quem multum diuq; ob cogitati ſceleris immanitatem, profectis à dolore convicijs inſecutus, reſpondente eo epiſtolas aliena fraude contextas, ſupervacuum id purgationis genus aſtruxit, non ſolum ſcripturæ, ſed & ſtili modum, quo ſcriba ipſius Lambertus in dictandis epiſtolis uti ſoleat, certiſſimè recognoſcere præfatus. Cujus affirmationem Abſalone conſentaneis verbis proſequente, tantum Magno deſperationis inceſſit, ut an eos ſibi confeſſionis remedia amplecti liceret, trepidè percontaretur. Tum Abſalon tametſi confeſſio periculo non careret, ad hanc tamen ante procurrendum, quàm de venia actum excuſſumq; foret, negabat, ſvadetq; uti ſtupore depoſito, per ſe vel per amicum in poſterum diem.

dlem induciarum facultatem audacter efflagitet, firmato animo rem felicius expleturus. Quibus admissis, Rex præsentem nobilium catervam vespere iter ingressus, ad Vnnonis locupletissimi viri penates secum perduxit. In qua profectione Absalon à Magno admodum æstuante, quisnam defensionis modus objectis congrueret, curiosiore percontatione consultus, nullam partem probro aut periculo vacuam ajebat. Nam nec accusationem tot rerum indicijs subnixam refellere promptum, nec purgationis partes detrectare syncerum: confessionis verò exitum ancipitem fore, quam nulla veniæ certitudo præcurreret. Ita verax responsi dator consultori ignorantiam prætendere, quàm in dubijs certitudinem promittere, fidelius duxit. Tunc Magno omnia se veraciter relaturum, si veniam confessioni tribuendam speraret dicente, intrepidè eum sibi secreta, quæ vellet, committere jubet, nullum eorum indicium ad Regem ex se manaturum præfatus. Tum illo omnem insidiarum ordinem patefacere cupiente, Absalon narrationem admittere noluit, ne eam sacerdotali ministerio confessionis loco recipere videretur. Suadet itaq; Sunonem & Esbernum secum adhibeat, quos in rebus arcanis tegendis industrios sciat. Quibus admissis, Absaloniq; data fide pollicitis, absq; ejus connivencia nullam se præsentis arcani mentionem acturos: Magnus insidiarum seriem à principio retexere orsus, non solum se cum his, quorum crimen testis fuga prodiderat, jure notatum asseruit, sed etiam complura ad Regis caput pertinentia adhuc ejus notitiæ parum indita, apertissima confessione detexit: Eskillum (Asceri hic filius erat) & Christiernum patre Svenone natum, ejusdem culpæ conscios asseverando, Christierni fratrem Ascerum, cui in templo Lundensi prima post Antistitem dignitas cesserat, conjurationis consilium scisse potius quàm probasse testatus. Confecto itinere postquam opportunum colloquio tempus occurrit, Absalon cum Sunone & Esberno Regem paulisper sine arbitris esse jussum, contemplari causæ exitum monet; in qua nec accusationem actori instruere expeditum, nec reo confessionem amplecti tutum ducatur. Qui si indemnatus abscederet, complures ad innocentiam sibi decernendam adduceret. Sin confessus venia careret, simplicitatis exemplo culpæ socijs tegendæ ejus documentum præberet. Igitur elaborandum, ut spontanea ab eo confessio elici posset, quem testimonio insequi promptum non esset. In hanc sententiam perducto Rege, & se pœnam confessioni remittere promittente; cum Magnus postera die in concione ab eo, quid super responso deliberasset, interrogatus fuisset, à conjurationis initio orsus pudore posthabito, omnem insidiarum contextum; non solum conscios, sed etiam loca rerum ac tempora perstringendo, vera narrationis serie prosequebatur: Regem inter tot pervicacissimæ artis ambages, non forte humana, sed divina opera servatum affirmans: seq; non aliud magis mirari, quàm quod fraudem tanta familiarium arte compositam propinæ fortunæ interventus eluserit, hominemq; tot civium dolis petitum casus incolumem servare potuerit. His dictis, genibus Regis supplice vultu gemebundus advolvitur. Quem Rex præteritæ amicitiæ verecundia consurgere jussum, ingratæ mentis exprobratione coarguit, illius per insidias opprimendi cupiditate perfusum, cujus à primæva ætate perpetuam charitatem expertus fuerit: à quo belli Grathici temporibus, non tantum spiritum sibi datum, sed etiam adjecta potestatis incrementa meminerit. Se enim non solùm propinquitati supplicium remisisse, sed etiam munificentiam impendisse, eum verò cum fidem beneficio debuisset, perfidiam rependisse. Itaq; meritorum suorum oblivionem ab eo tam nequiter actam admirans, nec pristinæ confessionis assertione contentus, an se per insidias opprimere cogitasset, inquirere perseveravit. Ille nec animum sibi, nec arma, nihilq; quod

tanto

tanto facinori attinuit, excepto Dei nutu, defuisse subjunxit. Delectatus Rex tam audaci hominis responso, veniam se confessioni tribuere, non familiaritatem restituere dixit, nè rursùm amicitiæ copia insidiarum irritamentum existeret. Eundem quoq; tacita ad Kanutum Karolùmve mandata habere prohibuit, monitum nè culpam repetere velit, cui divinam potentiam tàm constanter obniti persenserit. Ille se, si quid tale committeret, ulterioris veniæ remedijs indignum vocare, ne precibus quidem salutem deinceps tueri ausurum. Quo Rex sedendi locum repetere jusso, protinus Svenonis filium Christiernum, quem peracta Magni causa, per ignorantiam casus obtulerat, iracunda admodum accusatione persequitur. Qui cum se consortis indicio proditum accepisset, defensionis inops confessione veniam impetravit: nec solum spiritum, verumetiam bonorum omnium incolumitatem assecutus est, exilio duntaxat pœnas dare coactus, ne promptus ad crimen regressus suppeteret. Ita moderatio manifestam militis culpam, extremumq; supplicium meritam, proscriptione insequi contenta extitit. Taliter exacto concilio Magnoq; Fioniam reverso, Waldemarus insulam ferarum gregibus abundantem, more Regio, prædæ venaticæ vacaturus, ingreditur. Quo loci Absalon & Ascerus à Maximo Pontifice Eskillo ob veniam ejus nepotibus conciliandam, quæ Magni exemplo sponderi videbatur, transmissi, inexorabilem Regis animum experti sunt. A quo demum Ascerus, an conjurationis fautorem egisset, rogatus, cognitioni se quidem affinem, sed à consensu immunem asseruit, nec tam odio Regis, quàm delationis pudore, prodendiq; commissi verecundia hæc fecisse. Quem confessionis modum diuturni postmodum exilij causam habuit. Hujus legationis contemptum tam ægrè Eskillus tulit, ut varijs corporis pestibus contractis, gravibus hyemem morbis exigeret. *VVALDEMARUS I.*

Qua finitâ, Waldemarus, Daniæ, Svetiæq; primoribus accersitis, regales filiæ nuptias exornat. Quibus peractis Waldemarum Eskillus secreta allocutione petitum enixè deposcit, arcani, quod ei committere velit, intempestivam confessionem non arguat. A quo postulata sperare jussus, jampridem deponendi pontificatus allatam sibi cupidinem dicit, quem tanto oneri imparem ætas viribus defuncta constituat. Neq; enim in fastigio se, sed privatum ac procuratione liberum decedere velle, præteritæ conversationis habitum monastica mutaturum. Quem cum Rex verbis charitatem simulantibus proposito prohiberet, idq; ei sine Romana autoritate exequendi fas esse negaret, habere se summi Pontificis epistolas, per quas non solum abdicandi honoris licentiam, sed etiam transferendi, in quem vellet, potestatem acceperit, testatus est. Huc accedere, quòd se Romanæ legationis officio fungentem, ne sedes successore vacua habeatur, subrogationis curam exhibere par sit. Quod dictum Rex, Ascerum ab eo Pontificem adoptari ratus, suspicione insequi cœpit, nec dubius Kanutum & Karolum, si quid ulterius adversum se conati forent, multum ab avo virium contracturos. Cum diu verbis amicitiam præferentibus egisset, ad postremum votis ejus annuere se dixit, quod Romanæ sententiæ decreto obviam ire nequeat, penes quam publicæ religionis norma consistat. Tum Eskillus honoris abdicationem contractorum pontificum frequentia celebrari magni æstimans, profecturum ab urbe Regem precari instititit, uti ipso exacto mense secum reducat, quos non solum suæ renunciationi verum etiam novi Antistitis creationi interesse expediat. Quam rem prorsus silentio dignam existere, ne cognita quemquam electionis metu dilabi cogeret. Quo concesso statam interim solennemq; popularium concionem ingressus, docet quantam subditorum charitatem fastigio functus exhibuerit, quamq; benevolo studio merita sua publicus eorum favor pensaverit. Jam vero sibi se pontificali cedere in animo esse, cujus administrationi

tioni supremæ ætatis suæ habitum diffidere conspiciat, ideoq; se eorum curam, quam hactenus plenis pietatis officijs gesserit, divino mandare præsidio, cunctisq; sibi militiæ fide devinctis hujusce generis nexum remittere. Super hæc omnia alienis delictis veniam dare, proprijs petere, universos etiam discessum suum pijs precibus prosequi, votisq; pro se excubare precatur, parem se eis dignationem repensurum pollicitus. Adeo autem miserabiliter in concione egit, ut eam lacrymis suffusam dimitteret. Qua soluta, Absalonem Sialandia redeuntem, missis quibus exciperetur equis, penatum suorum hospitio uti compulit. A quo, quid ita plebem mœstitia affecisset rogatus, tum senium suum, tum exilium nepotum, dignitatis sibi patriæq; fastidium afferre respondit. Huc accedere voti religionem, qua se dudum Bernardo Claravallensi, pontificatu ultrò cessurum, privatamq; vitam & honoribus defunctam acturum spoponderit. Die postero cum prædicti provinciarum Antistites in ædem Laurentij matutinè coissent, ornamenta sacrarij armamentario egeri, conspectuiq; subijci jubet, quantum veteri altarium cultui, pristinoq; sacrorum splendori nova ac religiosa liberalitate adjecerit, in propatulo ostendere cupiens. Quibus prolatis, voce suspirijs permixta, quantis charitatis impendijs pro subditorum pace ac stabilitate excubuerit, quot ærumnis, quot periculis obsitum omne pontificatus sui tempus exegerit, edocet. Quem ob hoc se deponere statuisse, quod ætatis suæ magnitudinem ulteriori ejus functioni inhabilem sentiat. Cujus orationem Rex respondendi officio subsecutus, eum tametsi crebras cum Regibus simultates gessisset, pontificis partes laudabiliter executum affirmat. Suæ verò sententiæ resignationis ejus propositum non placere, cui jam eò ætatis perventum sit, ut in alignitatis ultra notari non debeat. Deinde eum proprio motu, an suo compulsu pastoris officium detrectaret, fateri jubet. Tunc Eskillus directis in aram manibus, jurare, & præsentia sacra testari, se non odio Regis, aut ullius injuriæ ex eo receptæ violentia, sed perituri honoris fastidio, perpetuiq; studio, huc propositi esse perductum. Grata Regi responsio fuit, cupienti verâ Pontificis assertione, calumniæ suspicionem vitare. Rogat deinde, an unquam regia severitate pœnas ab his exigere supersedisset, adversum quos ille pontificalem censuram prior distringendam curasset. Quo nihil tale eum egisse fatente, gravi metu liberatum se dixit, veritum ne subita Antistitis abdicatio, occultam apud complures sibi notam crearet. Romani deinde Pontificis epistola, sine cujus nutu Rex dignitatem ab ipso deponendam negabat, in commune relegenda profertur. Eâ scribebatur, Romanum antistitem Lundensi pontificalis ministerij laxationem petenti, quod eum huic muneri perutilem scisset hactenus repugnasse, nunc verò precum ejus perseverantia superatum, ætati ipsius assiduoq; languori petitæ rei licentiam detulisse. Cujus autoritati Rege refragandum negante, sua sede exurgens, virgam annulumq; præcipua pontificalis sacerdotij insignia altario imponens, perfectam sui muneris abdicationem agere protestatus est. Cujus facti miseratione lacrymæ astantibus abortæ, suspirijsq; murmuris instar reddentibus, ædes repleta. Igitur Eskillus, qui regni clerum excussius nosset, sedis à se relictæ successorem à Rege circumspicere rogatus: comprobata monitoris industria, aliam Romanæ dignitatis epistolam explicat, qua sibi legationis habenas tenenti, subrogandi antistitis arbitrium mandabatur. Eâ perlectâ, potestatem, quam sibi indulgentia Romana detulerat, ad eos, quibus eligendi jus esse consueverat, transferre se dixit, quod ultrò jure suo cedere, quàm alienum offendere malit, nè ecclesiam, pro cujus majestate tuenda semper excubuerit, consueto libertatis beneficio fraudare videretur. Tunc ijsdem Regi uti consilium suum exponeret, obsecrantibus, Regeq;

VVALDEMARUS I.

cleri poſtulationem ſub plebis nomine,cujus ſe partibus proloqui referebat, conſentaneis precibus proſequente,ſententiam ſuam inter divinam humanamq; charitatem fluctuari aſſeruit,quarum alterā tacendo,alteram loquendo offendere poſſet.Dei namq; mentem exaſperaturum ſe eſſe,ſi illius,quem huic maximè regimini idoneum ſciſſet, indicem agere ſuperſediſſet. Si verò hominem hujus officij gnarum, pontificisq; partes alibi laudabiliter executum, ſed & pro patria difficilia audere ſolitum, nuncuparet, familiaris & propinqui gratiam violaret, quem hujus honoris oblationem averſari non dubitet. Tunc cuncti, quisnam ab eo deſtinaretur, animo perpendentes, ſolam vocabuli certitudinem flagitant. Et ille Roskildenſem inquit, Antiſtitem mihi propinquitate, vobis opinione notum deſigno. Igitur compluribus, benè Eccleſiæ conſultum acclamantibus, exſurgens Abſalon majorem hunc faſcem, quàm ut humeris ſuis imponi debeat, refert: nullo ſe pacto ad deſerendam eccleſiam adduci præfatus, quam anguſtiſſimis rei Danicæ temporibus ſuſceptam, ad eminentem fortunæ habitum ſumma animi corporisq; fatigatione perduxerit, cujusq; non ſolum externum hoſtem armis ſubmoverit, ſed etiam veterem atq; hæreditariam pauperratem felicibus opum incrementis mutaverit. Tum ij, quibus ſuffragandi jus erat, ab Eskillo taciturnæ hæſitationis increpiti, & cuinam officij ſui partes cedere vellent, rogati, paribus in Abſalonem votis pronunciant, adeoq; concordes ſuffragiorum voces miſère, ut nihil in his diverſum aut dubium reperires. Nec oris officio contenti, manu comprehenſum, ad ſedem, quàm ei voce detulerant, vi pertrahere conantur. Nam primus Eskillus injectæ in eum dexteræ exemplo cæteris idem audendi fiduciam tribuere videbatur. Qui etiam, ut mos eſt, concinere exorſi, celebrem electionis concordiam decoro pſallendi officio proſequuntur. Quorum plenum venerationis concentum populus ingenti plauſu tripudians, ſacro cantilenæ genere æmulabatur, glorioſis clericorum vocibus aliquid honorificæ modulationis adijcere geſtiendo, perſonantibus alijs, deformem ſibi taciturnitatem exiſtimans. Adeò in eligendo eo tota multitudo unam benevolæ ſuffragationis vocem habuit. Ille verò trahenti ſe turbæ ſummis corporis viribus obluctatus, complures robuſtiore impulſu præcipites humum petere coëgit. Ab ijsdem quoq; exuviæ renitenti detractæ, jamq; res ad vim & rixam usq; progreſſa, permixtos ſtrepitu cantus exaudiri non patiebatur. Igitur Abſalon ad ſedem pontificali faſtigio conſecraram, pia plebis violentia perductus, in ea collocari paſſus non eſt, ne ulla ex parte cogentibus aſſentiri putaretur. Quam ob rem prius ab Eskillo, mox à Waldemaro oblati ſibi divinitus honoris ornamenta amplecti rogatus, ne præſentis eccleſiæ majeſtatem novo & inaudito contemptu perfunderet, impetrata loquendi copia, ad appellandi officium procurrit. Cumq; precibus obſecuturus putaretur, validiſſimum repugnationi ſuæ tutamentum adjecit. Rapuiſſet alius oblatæ dignitatis beneficium, avideq; ſe tanti ſacerdotij tribunalibus ingeſſiſſet. Nicolaus Roskildenſis chori ſenior, ſuper irrogata Antiſtitis violentia parem appellationis vocem edere cunctatus non eſt. Tum Eskillus aliquantò concuſſior, certiſſime ſe ſuffragatorum partibus affuturum dicebat, ſenſurum Abſalonem, ſua an illius vota plus momenti Romæ ſint habitura. Hinc Miſſæ ſtudium datur. Qua percelebratâ benedictionem Eskillus Abſalonis miniſterio præſtari præcepit. Hac uſurpatione eum electionis aſſenſorem efficere geſtiendo, ſe jam cunctis pontificatus partibus defunctum, huic miniſterio congruentia amplius exequi non oportere præfatus. Quem Abſalon tametſi pontificalia depoſuerit, legationis tamen jure benedicendi prærogativam retinere dicebat, neq; ad inferioris potentiæ viros, debitum faſtigio ſuo munus relegare debere. Ea Ab[illegible]onis vercundia,

VVALDEMARUS I.

dia, ſenem voti cupidum, neglectæ dignitatis ſuæ meminiſſe coëgit. Allo quoq; moderationis genere, repugnationis ejus perſeverantiam idem labefactare tentavit. Siquidem in cubiculum devocatum cum precibus perflectere non poſſet, genibus nixus plenis ſupplicationis lacrymis aggredi conatus eſt. Profectu vacuus, tertium irritamenti modum, quo electi mentem ad ſuam ſententiam adduceret excogitavit, incertum relinquens, major in cogente an reſiſtente perſeverantiæ conatus extiterit. Siquidem equites ſuos numero & amplitudine inſignes ad eum direxit, militari fide ſe ejus partibus obligaturos. Quorum Abſalon famulatum repudians, ſe prorſus in honorem eorum obſequiis dignum conſenſurum negabat. Qua demum conſtantia evictus Eskillus, ne ſuppellectilis, quam Eccleſiæ relinquere ſtatuiſſet, obſcurior depoſitio foret, eundem in arcanam veſtibuli partem abductum inſtantius hortari cœpit, uti ſaltem oculis eam ſubijcere dignaretur. Sed & hanc quoq; ſollicitationis partem ſuperiorum victor mirè contempſit, ne qui gloriæ tentamenta calcaſſet, avaritiæ irritamentis ſuccumberet. Quam ob rem Eskillus ira accendi creditus, minus ſe bonorum quàm cogitaverit, inquit, ſacris atq; domeſticis uſibus relicturum, ipſumq́; tam ſtolidæ pertinaciæ quandoq; damna ſenſurum. Aureo deinde poculo Regem, Abſalonemq́; ſimili, muneratus eſt. Præterea neminem ex amicis indonatum reliquit, apud patriam ſibi præclara liberalitatis monumenta creare cupiens. Varia quoq; membrorum debilitate perſtrictus, ad poſtremum etiam igne (quem ſacrum vocant) quadam corporis parte reſperſus abſcedere maturavit, perinde ac divinitus injecti ſibi ſupplicii cruciamenta ſortitus. Quem cum Abſalon Scaniâ excedentem caſtelli ſui hoſpitio excepiſſet, ſeq́; tanto pedum frigore teneri, ut noctu quietem capere non poſſet, conquerentem audiret, calidum laterculum ciſtula crebris foraminibus diſtincta incluſum plantis applicuit, eoq́; fomenti genere præfrigido ſeni patientem quietis calorem reſtituit. Cujus medicamenti beneficium hoc Eskillo gratius fuit, quod ab artificis charitate, non ſcientia aut profeſſione manavit. Qui cum Abſalonis navigio comitatuq́; Sleſvicum perlatus fuiſſet, ſcyphum argenteum ab eodem ſibi pro munere oblatum ſuſcipere recuſavit, præfatus ſe deinceps nullum inſignium vaſorum uſum habiturum. Idem cum Regem Sleſvicenſi in ponte obvium conveniſſet, ita corporis debilitate ſolutus eſt, ut à pleriſq; exanimis putaretur. Recreatus tandem, fretumq́; rate transgreſſus, ac præſentes benignius exoſculatus, inter flebiles amicorum voces plorabundus, & ipſe curriculo per Abſalonem procurato, cum prorſus equitandi impatiens foret, quo mollius veheretur, imponitur. Cujus flentis diſceſſum amicorum turba ipſum ulterius non viſura perinde ac funus lacrymis proſecuta eſt. Poſt hæc Regis legati cum Lundenſibus, cogendi Abſalonis gratia, Romam mittuntur. Qui primum Clarevallum profecti, reperti illic Eskilli epiſtolam, cujus ea tempeſtate non mediocris apud Curiam favor vigebat, in adjumentum ſuæ petitionis accipiunt. Nec minus Abſalon ac Roskildenſes legationibus Curiam fatigant, electioni, quam Lundenſes confirmatum peragebant, plenis reclamationis ſententiis obnitentes.

Intereà proceribus apud Roskildiam Paſchali tempore feriatis, convivioq́; per ſummam omnium hilaritatem exacto, per Thordonem Lundenſium præfectum Regi ſignificatum eſt, Thormarum quendam Magni nuncium nuper Gothiâ reverſum, tanto itinere Scaniam eſſe transgreſſum, ut captionem celeritate vitaverit. Cujus occupandi gratia Beltenſem tranſitum inſidiis eſſe vallandum, quem ab eo ocyus adiri ambiguum non ſit. Rogatum ſuper his Magnum, præſidiumq́; negationis amplecti conatum, Rex tutò fateri poſſe promittit. Ille ſumma cum diſſimulatione objectorum fidem levare, ſi quid hujuſmodi compertum foret ulteriorem ſibi veniam

veniam negari precatus. Rex negatorum incredulus, Adulfo cuidam insignis fidei, sed clericalis conditionis, quod propter Belticum littus habitaret, observationis negocium mandat per satellites ad eum directos, cultus & corporis notis, quibus prædictus Magni nuncius dinosceretur, expressis. Taliter captus Thormerus, ac coram Rege super mandatis, quorum esset gerulus, perquisitus, post diutinæ negationis ambages, quæstionis metu, credita sibi secreta detexit, lignum compactile, quale more Danico inter amicos sigilli vim obtinet, à se epistolæ loco gestari confessus, cujus dimidium à Canuto & Carolo perinde ac syngraphus haberetur. Cujus nequidam Rex vinculis mulctare contentus, Absalonis eum custodiæ tradit. Igitur per Nicolaum stabuli sui præpositum, Fionensium militum eum sequi jussorum auxilijs succinctum, Magnum perinde ac denuo sibi insidiosum, pœnamq; perfidia meritum capiendum curat. Qui in cubiculo nocte concubia circumventus, dum pristinæ virtutis immemor salutem latebris non armis circumspicit, post aulæa repertus abstrahitur. Ita nescias miseriorem eum deformitas captionis, an captio ipsa reddiderit. Oblatus Regi cum super insidiarum consilio rogaretur, aliquandiu objectis se affinem negabat. Tandem convincentibus eum captivi indicijs, dissimulationisque materia non suppetente, confessione crimen aperuit. Cujus mentem rubor nescio magis an supplicij metus afflixerit. Hunc Rex ad urbem Laterensem missum, Thorberniq; custodiæ traditum, carcere quàm morte mulctare maluit.

WALDEMARUS I.

Per idem tempus Sclavorum piratæ spoliatis Waldemari legatis, navigium muneribus eidem à socero transmissis onustum cepêre. Cujus reposcendi gratia nuncijs ab eodem missis, superbè responsum dedere. Qua injuria Waldemarus, ut par erat, accensus, Henricum in societatem ultionis sollicitat, Rugianisq; quòd hostilium locorum gnari essent, in commilitium evocatis, per Suinam invectus, Julinum oppidum, incolarum fugâ desertum, incendio tentat, Henrico Diminum obsidione complexo. Qui cum expugnationem dubiam difficilemq; animadverteret, amnem, qui castra sua à mœnibus dividebat, transverso deductum alveo, remotiore cursu urbem præterlabi coëgit. Quo facto hostium muris summam defensionis opem conciliavit, præsidium ejus pro oppugnatione molitus. Ea re effectum est, ut actam æstate obsidionem autumno inglorius solveret. Cujus discessionem fortuitum urbis incendium subsecutum est, suis viribus tribuente fortuna, quod Saxonicis deferre dignata non fuerat. Eadem benigniore Danos lumine contemplata, eorundem ministerio Cozcoam urbem conflagrare permisit: indigenas verò metu palantes, ad loca paludibus obsita virium inopia confugere coëgit. Quod Absalon captivi cujusdam cum fratre minore, conjugeq; & liberis comprehensi indicio expertus, rogare eum cæpit, an suam suorumq; libertatem latentium civium proditione mercari cuperet. Ille conditionem cupidè pactus, seipsum terrestribus copijs petendam, paludem cincturum, fratrem verò navigaturis ducem promittit. Sic enim Sclavos ancipiti fuga implicitos, nusquam dilabendi materiam habituros. Ea palus à superiore per angustum amnis discrimen abrupta, minoribus duntaxat accessa navigijs erat. Quibus dum Absalon eam peteret, à captivo errorem simulante ductum minis extorsit, saltumq; meditantis cervici nexum inferri præcepit. Multi in eum ex Sclavis, dum cimbis fugam capessunt, incidunt. Armenta ab ijsdem inter mare paludemq; coacta, à Sialandensibus capta, ac per totum exercitum distribui curata sunt. Quæ res ei plus invidiæ apud socios quàm gloriæ quæsivit, quod ab universis capiendum erat, à solis Sialandensibus occupari dicentes. Quo paludem egresso, quidam ex nautis petulantioris linguæ, ducem supplicio dignum, per jocum dixere; quòd cum navigationem præmonstrare debe-

WALDEMARUS I.

deberet, ignorantiam finxerit, promissumq; suum secutos simulato errore fallendos curaverit. Ille ludibrijs pro serio ductis, laqueo destinari seratus, dum aquam è stagno tanquam mundiriarum gratia peteret, ultro præcipitato corpore profundum insiluit, anticipare fatum, quàm expectare præoptans. Qua temeritate dubium reliquit, perierit ne, an sub undis salvus enaverit. Quibus rursum, ut fieri solet, evomitis, restim, quam collo innexam habebat, manibus, ne per eam attraheretur, complicandam curabat. Mersus denuo, visentes eadem qua prius ambiguitate complevit. Sed corpore ejus tandem exanimi reperto, dubietatis quievit contentio. In tantum autem illic exercitus noster captivi pecoris gregibus abundabat, ut in ijsdem agendis quotidiana pastorum opera uteretur. Quorum discursum periculo vacuum, generalis earundem partium vastitas efficiebat: quam tanta incendiorum vis pepererat, ut hirundines quoq; tectis, quibus habitare consveverant, orbatæ, gubernaculis navium ac proris fœtum procreaturæ nidos affigerent, domiciliorum usum ab hostibus mutuantes. Post hæc Rex Henricum diutina Diminensium obsidione suspensum alloquio petiturus, terrestri itinere arrepto, urbem Cozcoam à nemine defensam igni implicitam reliquit: cujus processum tum amnis cujusdam profunditate insignis, tum ulteriorum locorum difficultas indicata cohibuit. Hinc Regi in Caminensium provinciam transitus fuit, quam rurali magis populatione, quàm ulla munimentorum oppugnatione permensus, Camino duntaxat inaniter attentato, navigia, quis captivum pecus veheret, prendenda curavit. Hæc tam uber pecoris, opportunaq; commeantibus erat, ut exercitum nostrum bimestri edulio aleret. Legatione deinde ad Henricum missa, præsenti militiæ finem imponere jubet, illo obsidionem, quam frustra gesserit, ocyus soluturo. Quibus responsis acceptis, interiacentia quæq; partim ferro, partim igni adortus, per summam hostilis rei populationem Walogastum accedit. Quo viso, Walogastenses, Zulistro duce, extremam pontis sui partem convellere cœperunt, ne quis hostium per eum irrumperet, inhibituri. Cujus fragmentis pauci ex nostris perinde ac scalis utentes, adminiculantibus socijs, ascensu obtento, hostium urbe exilientium irruptione petuntur. Quibus ob paucitatem resistere nequeuntibus, Hemmingo excepto, omnes cessere. Absalonis hic armiger erat, levibus armis instructus, ad discrimina subeunda promptissimus, semperq; se periculis immergere solitus. Qui dum se parvulo pedis regressu urgentibus subtrahit, talis, gladij, quo cinctus erat, longitudine offensis, supinus concidit. Quo lapsu plus gloriæ quàm incommodi expertus est. Nam inter crebras hostium hastas, quibus acerrimè petebatur, non tam suo, quàm fortunæ clypeo protectus, ut primum genibus se excipere potuit, districto ferro propiorum tibias appetivit. Quibus paulisper cedere compulsis, sublimis desilijt, sociorumq; tandem ex pudore fortitudinem capientium accursu peritus, oppugnatores urbem repetere coëgit. Ita ad suos regressus, ac toto corpore integer repertus, admirationi visentibus fuit. Igitur non solum fortitudini ipsius, sed etiam fortunæ venerario tributa est.

Ea tempestate Romani schismatis controversia, astipulante Cæsare Frederico, pertinacissimo Germanorum errore, compluribus annorum curriculis alita, veri Pontificis Alexandri pedibus proculcata, succubuit, dividuumq; ecclesiæ statum catholicæ concordiæ vinculum colligavit. Quo in tempore Regis, Lundensiumq;, nec non Absalonis legati Româ regressi, læto patriam nuncio compleverunt. Qui tametsi diversas atq; contrarias res petitione complexi viderentur, ea tamen Romani pontificis industria sunt excepti, ut pars utraq; sibi pro votis consultum gauderet. Nam & Absaloni Lundensem pontificatum assumere jussum, & Roskildensem admini-

VVALDEMARUS I.

miniſtrare permiſſum. Ita geminum eccleſiæ regimen in ejus jus ditionemq; conceſſit, alterum præcepto, alterum indulgentia ſortientis. O novam & inauditam curiæ munificentiam! Recuſanti pallium ingeſtum eſt, inſigneq; quod petentibus ægrè præſtari ſolet, repugnanti violenter imprimitur. Dignos humeros, quibus tam præclarum onus imponeretur. Veniens ſiquidem Romanorum legatus Galandus, Lundenſi clero Roskildiam evocato, præſentem Abſalonem non ſolum literarum recitatione, quæ eum electioni parère jubebant, ſed etiam anathematis comminatione, quo ſe adverſum eum (ſi repugnare perſeveraſſet) uſurum dicebat, electoribus aſſentiri, fidemq; obeditionis ſolenniter ab ijsdem recipere coëgit Quem poſtmodum Lundenſi in templo, pallio, quod attulerat, muneratus, die poſtero Ripenſium electum Homerum religioſo ejus miniſterio pontificem conſecrari conſpexit. Ita legatione ſynceriſſimè atq; integerrimè geſtâ, hybernis exactis, Romam reverit.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI DECIMIQVARTI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER DECIMUSQVINTUS

POST hæc Rex nondum ultionis in rerum ſuarum raptores ſacietatem adeptus, expeditione Sclaviam petere ſtatuit. Quam dum, Septentrionalibus Jutis ſuperſedere juſſis, auſtrales immenſo ventorum flatu peterent, Sleſvicenſium Antiſtes Fredericus, perfectiſsimum honeſtatis ſpecimen, dum veli magnitudine eximiam aurarum molem, intolerabileſq; navigationi Notos complectitur, defecta gubernaculo puppe cum omnibus penè ſocijs periclitatus, contractæ claſſis animos ingenti luctus acerbitate confecit. Cujus fato minus triſte non fuit, quòd ſociorum cadaveribus ultrò repertis, ſolum ejus corpus impenſius, perquiſitum, ante Spiritus Sancti ſolenne deprehendi non potuit. Cujus tempore Sialandico littori appulſum non odore triſte, nec aſpectu deforme compertum eſt, prorſus ut corruptelâ vacuum exiſtimares. Quo integritatis habitu, ſanctitatem viri divinitus declaratam crediderim. Nec minus veneratu dignum, quod idem fruſtrà ab amicis quæſitus, ejus potiſſimum feſtum corporis ſui repertione clareſcere voluit, cui peculiaris cultus officio honorem habere conſveverat. Tum verò inſignis Abſalonis gemitus erat, præcordialis amici caſum lugentis. Rex copijs apud Falſtriam obvius, vocata majorum concione, proviſum ſibi, inquit, parvula manu magnas hoſtium copias non laceſſere, eam militiæ conditionem habenti, cui plurimum gloriæ vel opprobrij debeatur. Quam ob rem ſe potius Abſaloni, Canutoq; filio expeditionis ſummam committe-

VVALDEMARUS I.

re: si benè rem gererent, aliquantulum laudis, si malè, parum vituperij relaturis. Illi jussis celeriter obseqvuti, Rugianorum etiam classe, quanta subito contrahi poterat, adjuti, incessata navigatione Ostroznam accedunt, in occupando hoste non minus celeritate, quàm audaciâ usuri. Quorum tàm latens improvisaq; irruptio extitit, ut plerosque Sclavorum domi inopinatos opprimerent, provinciamq; penitus incautam vastassent, nî incendio demum ab inertioribus edito proderentur. Illic binis fortè Sclavis navigio fugam quærentibus, cum alterum à Gerimaro teli jactu prostratum reliqvis ulcisci cuperet, cognito quod Rugianorum ducem appeteret, telo verecundius abjecto dilabitur. Tanta apud hanc gentem viris in fastigio positis venerario penditur. Interea classis per Penum amnem allapsa, equis, quos inter pascua reperit, captis Walogastum progreditur. Cujus ponte disiecto, transituq; obstaculis vacuefacto, propter mœnia anchoras jacit, oppidanis imparata adhuc tormenta tractantibus. Eadem obsidionis fastidijs navigationis dispendia anteponens, tam vagum sparsumq; militiæ genus secuta est, ut hostibus errore ludificatis, ubinam maxime sua tueri deberent, incertum relinquerent. Siquidem evitatis locis, in quibus eos obvios habebat, defensoribus vacua petebat, quibus eadem accedentibus ex consulto cedebat, & ad partes præsidio carentes militiam transferebat. Et ne ulla negotiorum intermissio foret, peditibus remigio noctes, somno dies exigere: equitibus vero nocturnam requiem diurnis militiæ laboribus rependere, constitutum. Adversum quem excursationis modum Bogiszlavus & Kazimarus nihil in armis remedij ducentes, animadverso patriæ vastitatem, nostrorum non minus agilitate quàm viribus inchoatam, suo ductu propulsare non posse, emendæ pacis consilium capiunt, quorum arma ferre non possent, amicitiam mercaturi. Quibus accessis, eorum se viribus impares confessi, præsentium finium jacturam inter damna non ducere simulant, amplissima Pomeraniæ deserta novis sedibus complexuri. Ad hæc Nicolaus Falstricus in risum solutus, sinistrè eos patriæ consulere dixit, cujus inferiora Danis, superiora Polonis, finitimorum manu huc atque illuc jactati, cedere cogerentur. Quo dicto patriæ salutem circumspicere moniti, centum libris nummûm Absaloni, quòd penes eum expeditionis arbitrium esset, totidemq; Canuto promissis, legatorum à se captorum dimissionem cum duobus millibus talentûm, quâ summâ rapinam Regi inflictam rependerent, pollicentur. Ad hæc Absalon responsum moratus, seductis majoribus, offerri conditiones ab hoste dixit; quarum usus perniciesus patriæ, si gratus; contemptus verò commodior quàm charior esset futurus. Siquidem pecuniam Regi, pacem civibus, captivis missionem, pacti nomine lucrari favori quàm utilitati propius emolumentum esse. Ijsdem vero pro nihilo ductis, à bello non recedere saluberrimnm. Jam enim Sclavorum vires eò tenuitatis esse redactas, ut si pax desit, deditionem sequi necesse habeant. Ita se suis bellnm an pacem probent, deligendum relinquere, ne alieno consilio præterito, proprium audacter secutus videatur. Respondetur, ei potissimum parti studendum, qua publicus favor possit acquiri. Hac sociorum sententia Absalon vti compulsus, ne anxiam Regis exspectationem inopinata reditus sui celeritate concuteret, ab Esberno se præcurri jubet, speciosum gestorum nuncium perlaturo. Qui propter Hythim insulam tempestatum adversitate coercitus, non ante tempestivum profectioni

cœlum

cœlum sortitus est, quàm Absalon receptis obsidibus, ejusdem venti bene- WALDE-
ficio allaberetur. Cujus præcedendi gratiâ navigationem impensius coo- MARUS I.
ficiebat. Qua forte Rex inter venandum conspecta, præproperum posteræ classis reditum admiratus, fugam suis injectam credebat. Quam sollicitudinem falsò contractam, cognitis ex Esberno rebus, effusiore gaudio permutavit, utilius pace bellum confessus. Quem etiam hospitio benignissimè exceptum plenis hilaritatis officijs prosecutus est. Die postero classem non solum impensioribus verbis laudatam, verumetiam osculis honoratam dimittit.

Quo postmodum apud Jutiam diversante, Canutus & Carolus petulantiore manu quàm validiore delecta, Hallandiam adorti, exilij proprio scelere contracti supplicium à patria sumere conabantur. Qui dum Hallandensium multitudine, quam sibi fauturam speraverant, repellerentur, fatum fugæ antepoenentes, propter nemus, quod Hallandiam à Gothia secernit, aciem ordinant. Ubi infelicibus auspicijs præliati, graves tentatæ patriæ pœnas dedêre. Nam Canutus crebris vulneribus exceptus, ab agrestibus captus, eundem quem Magnus carcerem expertus est, supplicij socium sortitus, quem facinoris consortem habuerat. Carolus mortifico vulnere obrutus, parvulo viæ excessu petito, fortem spiritum inter molles arborum frondes deposuit, felicior obitu quàm frater vita. Quorum patrimonium Waldemarus, lege quæ patriæ reos omnibus bonis damnat, adeptus, insperata opum incrementa contraxit. Igitur Caroli corpus putre, postmodum ab indigenis repertum documento fore potuit, aliena fastigia cum propriæ contemptu fortunæ concupiscenda non esse.

Post hæc Henricus ob exercitum Cæsari adversum Italos negatum, gravem bello offensam expertus, cum tantæ rei molem viribus suis majorem cerneret, Waldemarum sibi obvium crebris nuncijs evocatum, pertransito ponte, cujus nunquam anteà dimidium excedere consueverat, per summam mutuæ fidei exhortationem obnixa auxilij petitione sollicitat. Adeò superbiæ necessitas imperat, fastusq; infortunio domatur. Ad quod Rex se nullo fidei debito compelli præfatus, amicitiæ tamen quam olim cum eo junxerit, si monitis suis obtemperatum foret, affuturum promittit. Igitur Henrico, quænam hæc essent, cognoscere cupiente: cum terrenum, inquit, Imperatorem attentare inter ardua ducatur, multò cœlestem lacessere periculosius, qui proprio nutu, præter humanum adminiculum, prospera vel adversa afferre mortalibus possit. Quem si Henricus jampridem à se pontificalium bonorum rapinis offensum, congruis restaurationis officijs complacasset, victoriam mente præsumere posset, alioqui bellum temerè conaturus. Quod si infesto Deo communiter ab ipsis committeretur, ambos hosti victoriam cessuros. Neq; enim dubium fore, quin caduca ac fragili potentia usurus sit, quisquis divinæ pertinaciter obviare præsumpserit. Igitur se non nisi expiato periculo commilitium præbere ausurum, publicæ religioni quàm privatæ amicitiæ propiorem. Tum Henricus mulcta à se pontificum bonis beneficij nomine extorta confessus, quibus si sponte cederet, ultimæ paupertati subijceretur: corrasæ attonsæq; cervicis homines tanti à se æstimari negabat, ut ultro opibus carere, plusq; eorum iræ quàm gloriæ suæ tribuere velit. Repulsæ tamen suæ silentium ab ipso geri precatur, ne in vulgus negatæ opis fama differeretur. Sic Rege dimisso, promissi ab eo præsidij simulationem apud milites, ne ad Cæsarem deficerent, exhibebat; hac spe eorum animos firmare cupiens. Regressis inde Danis, mirum dictu & novitate prodigium incidit. Siquidem una noctium infinitus murium grex è longinquo rure concurrens, tristi occentu edito, Scleensib9 aquis sua sponte submersus interijt: quorum cadaveribus

WALDEMARUS I.

vento jactatis littus mane constratum apparuit. Quæ res utilior incolis an mirabilior fuerit, incertum est. Eadem quoq; nocte Absalonis quietem cupientis exuviæ à soricibus corrosæ, certissimum futuræ vexationis ejus omen dedere.

Cui Sialandiam regresso nunciatur, turbatis Scaniæ rebus, plebem à primoribus diffidentem, adversum regios quæstores publicæ consternationis impetum distrinxisse. E quibus Agonem, splendidæ præfecturæ virum, in concione Ludensi, plenâ temeritatis violentiâ, probrosius contrectatum, ac prope vulgi manibus discerptum, nî in ædem divi confugisset Laurentij. Quam facem turbulentissimo multitudinis furore accensam, non nisi per Absolonem extingvi posse, cui facilius sit orientis quàm adulti tumultus arma comprimere. Quam ob rem oportere eum citatò Scaniam petere, si rebus Regis laborantibus dignè consultum cupiat. Qua de re Suno & Esbernus consulti, quàm poterant dissuasorijs verbis profectionem damnabant, dicendo, compertum sibi tacitâ principum conspiratione plebem instinctam, non aliud hoc motu quàm Absaloni periculum petere. Sed Scaniensium legatis rem sine eo sedandam negantibus, iturum se, utcunq; fors tulisset, respondit, etiam salutem suam, si ita res posceret, tot egregijs Regis meritis impensurum. Igitur præmissis, qui Scaniæ primores, habendæ concionis causâ, ad urbem Lundiam contraherent, extemplo se venturum promittit. Nec Scaniam petere cunctatus, patritio spiritu publico furori constantiam suam obijcere properavit. Plebs siquidem acerrimis consternationis fluctibus concitata, civilis injuriæ querelas seditioso accusationis genere prosequebatur. Sed & Thordonem concionari exorsum, crebris sibilis infestoq; clamore vexatum cœpto desistere coegit. Cæteris quoq; regiarum partium assensoribus dicendi potestate negata, solam Absalonis vocem tranquillis auscultationis modis exaudire sustinuit. Qui cum multitudinem imperitis clamoris jurgijs obstrepentem, salubriumq; monitorum impatientem adverteret, dividendam ratus, provinciarum concilijs trifariam distribui jussis, cunctas se principum culpas emendaturum edixit. A quo Thordo, quòd eum ad tumultus vix sedabiles parùm veracibus mandatis evocasset, increpitus, concitatæ plebis dementiam à temulentia coortam affirmat, ejusq; rei quosdam in concione stertentes fidem fecisse. Quam obrem non in urbe, sed campo concionandum fore, ne hominibus potionis avidis, violandæ sobrietatis accessus suppeteret. Proxima Absaloni cum australibus concio fuit. Illic Regium Satrapam Petrum, (Evari hic filius erat) profectis ab invidia accusationibus, asperius quàm verius laceratum, quò tutiorem ab hoc calumniæ genere præstaret, proximo sibi sedendi loco recipi jussit, venerabilisq; vicinitatis suæ præsidio, ne quid in amicum atrocius consuleretur, providit. Postera luce per summam litium cognitionem exacta, pleno æquitatis judicio cunctas querelarum partes absolvit, causisq; legitima definitione explicitis, delectatam beneficio plebem ad grates sibi rependendas adduxit. Inde progressus, indigenæ militis indicio cognoscit, seditioso edicti genere concitatum populum, apud Album fontem concioni quatriduo vacaturum. Igitur tametsi Scanorum potissimis stiparetur, ad supplendum tamen arbitrorum numerum etiam Thordonem nuntio vocatum, quid sibi super popularium motu recens fama prodiderit, edocet. Ille verbis suspicionem dementibus rumoris fidem levare, nihilq; tale metuendum astruere, cæteris adversum vim publicam res cautius gerendas monentibus. Ita sententia variante rerum dubijs, Indubitato Sigostham insulam explorandi gratia adire collibuit. Illic Absalon antè accepta certiore expertus nuntio consternatam amentia plebem, quòd ei se tutò objecturus non

vide-

videretur, procuratis, qui concionem accederent, per summam æquitatis promissionem delinire constituit. VVALDEMARUS I. Qui eum omnia atrocissimo multitudinis furore misceri, ipsamq; ausu petulantiore instinctam, effusa verborum licentia nobilitati insultare cognoscerent, acto mandatorum silentio, maximum seditioni incitamentum dedêre, plus alienæ dementiæ quàm propriæ legationis officio tribuentes. Quod perfidia an metu egerint, dubium reliquêre. E quibus Petrus Longus, insignis staturæ, ægrè dicendi potestatem adeptus, affirmare, se tametsi miles Absalonis esset, respectum ejus civium cultui non anteferre, populi majestatem Pontificis partibus priorem ducere, plus publicæ charitati quàm privatæ debere. Cæterùm ad omnes vulgi actus imitandos propensiore animo fore, libertatem ejus jam quasi naufragam ac periclitantem, ne armis quidem protegere dubitaturum. Responsum à concione est, ludificari plebem, quam Absalon magnatesq; rapinis vulgus affligere soliti, de industria petere supersedissent. Quam vocem universis acerrimo clamore comprobantibus, multitudo maximo fragore diffiliens, armata passim equos involat, Absalonis penates hostiliter petitura. Neque enim eò properanti succurrit illos à se lares incursari, quos toties sibi munificos experta fuerat. Cujus nuntiandi gratia, legatorum Juniores telis, quibus undique petebantur, callidius evitatis, citatò Sigosthum pervenêre. Ea re concussi milites Absalonis, diverso consilio defensionis auxilia circumspiciebant. Alij pratis spaciantes equos colligere, pars vadum prætentum insulæ, quod postmodum Absalon lateritio opere vallandum curavit, contractis, quas sors obtulerat, quadrigis occludere, pars saxa jactilia lectitare. Tum Absalon, hortante seniorum turba, aut obsidioni animum præparare, aut primis incursantium, ante nimium & intolerabilem multitudinis adventum oppressis abscedere, neutram consilij partem probare se dixit, quod nec opportunos obsidioni commeatus haberet, & se patrem potius quàm prædonem existere meminisset. Sed neq; se pacis studium, cujus condendæ causa advenerit, humano sanguine polluturum, aut pias pastoris partes truculento percussoris officio mutaturum. Malle verò, qui primi irrumperent, innocuè & sine cæde deturbandos curare, facile fugam daturos, quod nullo fulciantur imperio. Militibus deinde quempiam plebeiorum violare prohibitis, primorum agmen propinqvum collem acie occupantium, prælata cruce adortus, in proximum nemus refugere coegit: comprehenso seditionis autore, quem memores jussorum equites, armis amictuq; nudatum, pulsare duntaxat contenti fuêre. E quibus unus confertissimis hostium globis lascivioris equi petulantia adactus, loco palustri ignorantibus socijs, concursu popularium interficitur. Ita Absalon agrestium impetum elusisse contentus, nullo hostiliter imminente, liberum repetendæ urbis iter habuit, eisdem avidissima insulæ direptione, irarum suarum procursum explentibus. Igitur patricij spiritus Pontifex, ut tranquillum ita salutare consilium secutus, pietatem sævitiæ præferendo, dum gregi parcendo consulit, plus gloriæ & virtutis in innocentia, ac moderatione, quam læsionum suarum ultione constituit. Quò enim se longius à ferri licentia retraxit, hoc religionis laudi propius admovit. Supervenientibus deinde, quos ad deliniendam concionem direxerat, eorum vocatione queritur simplicitatem suam huc discriminis esse perductam: percontatus, cur improvidum se & imparatum, ad res tanta difficultate implicitas, se cura mandatorum specie pertrahere voluissent. Quibus se nihil tale suspicatos dicentibus, culpamq; negligentiæ confessione excusantibus, æstimare eos, quid nunc expediat, jubet, præteritum errorem præsenti consilio correcturos.

VVALDEMARUS I.

Respondent, nec armis se, nec auxilijs instructos, contrahendi utriusq; commodi causa domum digredi necesse habere, paratiores postridie eversuros. Ipsum interim exquisito latebræ genere uti debere; probro cariturum, qui tempori consulat. Quod utrum malignitate ingenij, an inopia consilij protulerint, æstiment, quibus sequentia eorum acta cognosse fastidio non fuerit. Refert Absalon honestiorem sibi castelli, quod in Sialandia haberet, aditum fore, parum latebras exquirere solito. Quarum deformitatem perosus, Thordone navigium præbente discedit. Neq; enim claritatem suam obscuriore loco coarctandam putabat, cujus fulgorem per tot terrarum spacia conspicuis virtutis operibus diffusum non ignorabat.

Sialandiam ingressus, Waldemarum, apud insulam Samsam, venandi studio inservientem, receptâ ab ipso epistolâ, petere jubetur, necessarijs patriæ usibus vacaturus. Ubi cum Sunone Esbernoq; propositas negotiorum curas debita agitatione complexus, postremò apud Regias aures Scanici tumultus famam edidit, primusq; ipse perturbationum suarum nuntium agere non exhorruit. Æstuantem animo Regem, seditiosisq; supplicia minitantem, consilij sui delinimento à proposito retraxit, exigendæq; ultionis affectum, primorum Scaniæ virorum benevola vocatione differre docuit, quos etiam illum apud Fioniam petituros, plenis humanitatis officijs prosequi non supersedit. A quibus eundem precari rogatus, ne Saxonem, Acbonem, Sunonem, & Esbernum homines extra Scaniam ortos, ejus rebus præesse pateretur, affirmantibus finem seditioni fore, quæ ob solam eorum petulantiam cœperit, si procurationem exteris attributam ad indigenas transferri curasset. Invidere eos Regis potentiæ respondit, cujus in dandis beneficijs arbitrium abrogare nitantur. Se vulgi sævitiam experiri, quàm regiarum rerum dominium tot sæculorum usurpatione firmatum, insidiosa prece subruere malle. Tum illi omnem consternationis rabiem in ejus caput effundendam minati, superbius æquo responsum dedere. Ijsdem à Rege quidnam mitigandis Scaniæ rebus efficacissimum esset interrogatis, solam ejus Epistolam, quæ blanda asperis certæ moderationis temperamento misceret, huic tumultui sedando suffecturam dicebant. Quorum instinctu Rex plebem Scanicam plenis minarum literis aggressus, non parum nutrimenti publici furoris incendio addidit. Siquidem indignatus populus, eum adversum se concitatioribus notis usum, adversum hunc scribendi ausum iram suam severius distringendo, omnia vectigalium jura solenniter abroganda curavit. Pontificales quoq; decimas execratus, sacerdotibus conjugia decernebat. Quorum etiam sacra sibi, exploso Pontificis ministerio, sufficere prædicabat. Igitur in divina pariter humanaq; grassatus, majestatis contemptum religionis injuriæ sociabat. Rex frustra minis institisse se videns, armis agere constituit, exactoq; messis tempore, in traijciendo milite magnis navigiorum copijs succinctus, Helsingum oppidum petit, Absalone inter postremos appellere jusso. Plurimum illic vulgus piscandi opportunitate contractum, crebris habitaculis occupaverat littus. Quod Absalone viso, odium ejus alimentorum suorum studio anteponens, littorales, & quos casus obtulerat, lapillos adventanti ipsius navigio obijciebat, parum recolendo illum à se Scaniæ finibus pelli, qui cunctis Daniæ locis tutum habitationis usum præstiterat. Pars Rege in concione relicto, per summum majestatis contemptum ad mare decurrens, Antistitis adventum pari injuriâ excipiebat. O ingrata Scaniensium gens, quæ pleno temeritatis furore, tot commodorum tuorum autori injuriam pro gratia rependere rubori non ducis. Pastoris parentisq; tui navigium improbissimis evecta furijs, finibus tuis prohibere conaris, cujus beneficio tibi piraticam tot nes sævitiam expertæ, tua latè navigatio patet. Illi præsentem littoris aditum negas, cujus bellica virtus, nè tu quidem hac littoris sede pellerére, perfecit. Desine

fine

ſine ergo optimis amplisſimi integerrimiq́; viri meritis quaſi graviſſimis inſultare delictis, erroremq́; iniquo animorum judicio contractum, veloci pœnitentiæ ſtudio redime. Nec patienter Rex tam contumelioſam eorum audaciam ferre potuit. Æſtuantem eum, equosq́; & arma poſcentem, Aruſiorum Pontifex Sacho medium complexus, ne quid duri in plebem committeret, obſecrabat. Pietas illi an metus hunc auſum præſtiterit, incertum eſt. Sed apud Regis animum continua Abſalonis charitate flagrare ſolitum, venientis amici pericula, complectentis precibus præponderabant. Quo deſcendente, qui navigium infeſtaverant, ſumma cum innocentiæ ſimulatione, repetitis tabernaculis, Abſaloni littus ceſſére, in quo poſtmodum dividuum ei Regiq́; cum Scanico milite colloquium fuit. Scanienſes, apud quos Rex ſopiendæ ſeditionis conſilium agitabat, Abſalonem advenasq́; Scaniæ portioni præpoſitos, remittendos monebant, dicendo, nihil ad publicam dementiam comprimendam eorum abſentiâ efficacius fore, quæ non adverſum Regem, ſed in illorum plenos malignitatis actus exarſerit. Hujus ſententiæ ſuffragatores Jutenſes milites fuêre. Creditum eſt eos partim decimarum odio, quarum nuper Scaniæ Sialandiæq́; ſolutio inoleverat, partim metu ex forenſis pugnæ recordatione contracto, Abſalonis affectaſſe diſceſſum. Quam ejusdem equites honeſtiore animi judicio execrati, tantum ſibi neceſſitudinum, tantum generis armorumq́; robur eſſe dicebant, ut invitis infeſtisq́; popularibus herum ſuum abſq; regiorum militum adminiculo, per cunctas Scaniæ partes à ſe tuto libereq́; circumducendum ſperarent. Quorum animoſis adhortationibus Rex, ob pacem plebi conciliandam, ignavos Jutenſium monitus anteponens, vocato Abſalone ſeeretò, memorat quantam invicem ſententiarum concordiam ſemper geſſerint. Nunquam ſibi tam diverſa ac rigida animorum judicia fuiſſe, quin ad poſtremum alter alterius arbitrio flecteretur. Orare deinde eum, progreſſionis in Scaniam propoſitum deſerat, Sialandiamq́; repetere deforme non ducat, ſpecioſis aliquando conſilijs utilia prælaturus. Ad hæc Abſalon ne tunc quidem ſe veterem obſequendi morem relicturum præfatus, conſilio uſurum affirmat, quamvis abſentiam ſuam multis & gravibus mendaciorum notis lacerandam ſciat. Rex gratijs tantæ moderationi impenſius actis, equites ejus in augmentum comitatus depoſcit. Illi in plenos fidei charitatisq́; fletus effuſi, hunc ſibi ſupremi perpetuiq́; dedecoris diem affirmant, huc ignominiæ non propria ſed alienorum ignavia protractis, ut cui famulatus officia debeant, deſertionis probra perſolvant. Ita Abſalone per ſummam animorum mœſtitiam relicto, Regem proſequebantur. Graves illi difficilesq́; cum plebe conciones fuere. Vbiq; enim cauſas armata dicebat, animum habitu oſtentatura. Quotidie Abſalonem falſo & inaudito obtrectationis genere lacerabat. Hæc audentem Jutenſes occulto laudationis ſtudio proſequebantur, blanditijs foventes, quod armis punire debuerant. Qua adulationis deformitate, maximum ſeditioni irritamentum dedêre. Rex finitis commeatibus Scaniam relicturus, lectos è plebe viros componendi cum Abſalone gratia, ad illud Sialandiæ littus, quód ab Elſingo oppido vocabulum tenet, traijcere jubet. Vbi demum Abſalon Regi obvius factus, compluribus innocentiæ teſtimonijs objecta purgando, cunctas mendaciorum partes, quibus abſens notatus fuerat, adeò validis copioſisq́; rationibus ſubruebat, ut criminatores reatum confiteri coactos ad veniam à ſe flagitandam adduceret, deq́; accuſatoribus ſui veneratores efficeret. Nec parva apud omnes eloquentiæ ejus admiratio extitit, compluribus, qui aderant, divino ore eum egiſſe dicentibus. Sed hæc omnia Scanienſium legati ad civium arbitrium relegantes diſcedunt, abſque patriæ conſenſu nullum ſibi componendi jus eſſe teſtati. Sed neq; eorum fida adhortatione, populus Scanienſis ad deponendam conſternationis ſuæ rabiem adduci potuit. Nam

VVALDEMARUS I.

VVALDEMARUS I.

nec decimas pontificalibus usibus ſolvi curatum, nec quicquam, quod ad præſtanda ſactorum jura attinebat, exhibitum. Quorum infandam ſacrilegamq́; pertinaciam Abſalon proximo ſacerdotali concilio per epiſtolam viſitato, cunctarum Scaniæ eccleſiarum obſeratione puniri præcepit. Cujus edicti præmonita plebs, per idem tempus ante ædem Laurentij in concionem armata deſcendit. Ad quam ſacerdotes, binis ordinis ſui viris, qui pontificalis edicti rigorem exponerent, miſſis, ſacrorum ceſſationem, diviniq́; taciturnitatem officij, ſi decimarum ſolutionem abnuere perſeveraſſet, minati ſunt. Delegantur totidem è plebe mutuas ſacerdotio minas intentaturi. Ab his reſponſum eſt, ſacerdotes alimenta ſua plebi, non pontifici debere, quorum munere & beneficio neceſſarijs vitæ uſibus inſtructi noſcantur. Quocirca aut divinis inſerviant, aut ingrati patria cedant: ſi neutrum egiſſent, non ſolum honorum omnium pœnam, ſed etiam ſæva membrorum ſupplicia recepturi. Ad hæc clerus reſponſo conſtantiſſimè dato, ſe neq; mortis metu, neque paupertatis reſpectu, quò minus Antiſtitis ſui imperium perageret, ceſſaturum affirmat. Tam pia tamq́; religioſa cleri conſtantia, evictum vulgus precibus minas mutando, quoad Abſalon conveniri poſſet, ſententiæ dilationem poſcebat. Civile ſiquidem bellum ſe excitaturum timebat, ſi in ſacerdotes ſibi nobilitate pares animadvertere ſtuduiſſet. Nam cum in Scania alienigenæ indigenis permixti, ſacerdotia gererent, amplior tamen digniorq́; domeſticis reverentia præſtabatur. Quo effectum eſt, ut utriusq; ordinis conſenſu mitterentur, qui juſtas animadverſionis inducias flagitàrent. Haud ægrè ab Abſalone obtentæ ſunt, plus clementiæ quàm ſeveritati indulgendum putante. Multum ab eodem gratiarum ſacerdotalis cœtus conſtantiæ perſolutum. Nihilominus populus cum contemptu beneficij, regiorum pontificaliumq́; militum penates publicè diripere perſeveravit. Appetente publici iejunij tempore Rex Scaniam, ejus Sialandiæq́; militia ſuccinctus, Helſingi tranſitu petit, Fionienſium Jutorumq́; comitatum, ob præbita ab eis jamdudum ſeditioni irritamenta, pertæſus. Abſalon, ob chriſmatis confectionem pontificali officio adminiſtrandam, Lundiam deproperat, ubi paucos cum Rege dies feriatus, vicino rure ſe excepit. Hac fama ſeptentrionalis Scaniæ populus cum Hallandenſibus excitus, more gentis, miſſo per omnes ſtipite, ſub ſpecie petendæ libertatis, belli titulum fingit, eoq́; edicti genere exercitum conſtruit. Quem tanta dementia ceperat, ut manum cum Rege conſerere properaret, ſummi imperij vires laceſſere nullius negocij exiſtimando. Quo Rex è plaga auſtrali regreſſus, apud Dyſiam pontem excepto, oranti ſe Abſaloni, fuſtibus quàm armis agere mallet: cum viris ſibi, non canibus, confligendum reſpondit. Igitur non iræ aut furoris impulſu concitatus, ſed conſpicua animi induſtria ad corrigendam civium inſolentiam, metumq́; conſimilis audaciæ cæteris inijciendum, aliquid ab inviſiſſima ſibi feritate mutuandum ratus, manſvetudinem ingenij ſui, depoſita ad tempus clementia, crudelitatis actus imitari coëgit. In ponte res geſta eſt, utriſq; tranſitum anticipare ſtudentibus. Anceps diu prælium fuit: inſignis illic agreſtium pugna extitit. Quorum aciem Abſolonis equites per ignoti vadi compendium irrumpentes, repentinam victoriam edidère. Multi illic popularium cæſi, compluribus amnis exitio extitit. Ferrum vitantes, aqua periclitati ſunt, reliquiæ fuga ſervatæ. Ita nefarius ille cœtus divino judicio profligatus, ſacrilegi furoris pœnas exolvit. Rex Lundiam regreſſus, orientalium partium armatam plebem adventare cognoſcit, unius jam exercitus victor, alterum excepturus. Cujus generalem conventum pugnæ celeritate præcurrere monitus, à Lundenſibus, ſtipendiorum loco vectigalium laxationem poſcentibus, aliquandiu retentatur. Quibus obtentis, in proximum campum

exec-

VVALDEMARUS I.

excessisse contenti, longius eum sub excusatione tuendæ urbis prosequi supersederunt. Id Regi tardius hostes excipiendi causam præbuit, Getungam appellant pontem, apud quem armata popularium corona consedit. Grandes illuc lapidum acervos prohibendi pontis gratia vecors turba congesserat. Rex alio amnem vado transgressus, ferro decernere statuit. Sed plebem non tam præsentia Regis arma, quàm dira recentis sociorum cladis exempla terrebant. Missis igitur qui pontem à Rege repeti precarentur, ab armis se discessuram promittit. Præcipuè Regem, Absalonis, nimiam agrestium stragem vitandam dicentis, temperamenta flectebant. Repetito ponte, supplices à seditionis autoribus ad Regis genua manus tenduntur, cunctaq; famulandi officia avidius promittuntur. Cùm de fide ambigeretur, jusjurandum promissionibus additur. Sic vulgi collegio dimisso, Lundiam reditur. Scaniæ deinde gyro pertransito, obsides à plebe recipiuntur. Ad reliqua facilis populus, decimarum solutionem duntaxat pertinacius abnuebat. Nihil magis Regi quàm ad earum remissionem Absalonem abducere curatum est: summoperè cavendum dicenti, ne sibi fortè, quod olim Canuto Othoniensi decimarum jura propagare nitenti acciderat, eveniret. Absalon quicquam ex consveto sacrorum jure decerpere, non minus inglorium quàm sacrilegum ratus, constantius id se facturum negabat, dicendo, tametsi Rex plebis sententiam favore prosequeretur, sibi impedimento non fore, quò minus ab ea decimarum debitum exigere perseveraret, neminem ad participanda secum pericula provocaturus. Tutissimum igitur Regi silentium fore, ne ecclesiæ opem ferendo, populari se ipsum odio implicet. Tam justam, tamq; fortem Absalonis constantiam Rex animo veneratus, cum remissionem admittere nolit, exactionem differre postulat, consilio postmodum effici posse, quod armis nequeat. Paruit precanti Absalon, præfatus se decimarum loco prioribus pontificum conditionibus non usurum, ne prorsus earum jura negligere videretur. Tam modesta Absalonis promissio consternationi remedio fuit.

Summa postmodum Cæsaris in attentando Saxoniæ principe calliditas patuit. Non enim minorem expugnandi ejus spem in acumine, quàm viribus, reponebat. Inprimis Waldemarum, quem eidem certius affuturum credebat, astutià tentat. Siquidem binas ejus filias, totidem filiis suis, quorum alterum successioni imperij destinarat, alterum Sveviæ satrapam constituerat, per legatos in matrimonium postulabat: non quod sanguini suo bonæ fidei nuptias quæreret, sed ut hostem amicis abundantem auxilijs spoliaret. Quod callidius an impudentius egerit, ignoraverim. Ad illum enim falsas jungendæ affinitatis preces dirigere non erubuit, quem olim perfidiæ laqueis complicatum ad obsequia sibi paciscenda pertraxit. Amici Regis, intellecta fraude, hæc non matrimonij voto, sed Henrici odio flagitari dicebant. Tam veros Cæsarianæ calliditatis interpretes, sola Reginæ sententia superavit, sangvinis sui connubijs affinitatem cum Cæsare jungere gloriosum ducentis. Quærente Rege, quantum ab eo dotis nomine exigeretur, legati se ignorare dixêre, remq; ad Cæsaris arbitrium retulêre. A quo rescriptum est, curandum Regi Lubecam petere, cuncta secum illic commodius definituro. Obtemperatum rogatui est. Interea Cæsar omnibus imperij nervis ad obruendas Henrici partes connisus, urbes ejus passim ad se deficientes in deditionem recepit. Defectionis causa non tam Cæsaris amor quàm Henrici odium extitit. Is siquidem nimijs ac diuturnis felicitatis successibus elatus, inq; summo fortunæ fastigio nullum ruinæ incommodum suspicatus, subjectas tyrannidi suæ cervices inusitata dominationis sævitia atq; intolerabili morum acerbitate vexabat, nec hosti quàm civi importunior existere consveverat. Igitur non bello aut clade, sed fraude militum & desertione viribus amissis, cum solas spei reliquias in Transalbianorum au-

xilijs

VVALDEMARUS I.

xilijs haberet, Lubeco oppido relicto, quòd ſe ejus mœnibus parum tutum arbitraretur, ſumma cum feſtinatione correptis navibus, in Stormariam intimum fugæ ſuæ receptaculum penetrat. Hujus provinciæ præſes Adolfus apud ipſum profuſis charitatis officijs à puero alitus, filiciaq; naturæ pariter ac fortunæ incrementa ſortitus, atq; ad ordinem militarem ſummis beneficentiæ ſtudijs provectus, tam fœdam educationis ſuæ mercedem exolvit, ut inter omnes Henricianæ militiæ comites, primus ſe defectoris nomine macularet. Poſt hæc à Cæſare navigia, quibus Albiam ſuperaret, ſagittarijs & funditoribus completa, per pronum amnis alveum immittuntur. Pari ſtudio claſſis exquiſito bellatorum agmine referta, ad impediendum Cæſaris trajectum ab Henrico contracta. Quæ poſtquam hoſtilium navium multitudinem in conſpectu babuit, earundem numero perterrefecta, propoſito perfugam deſerto, Cæſari tranſitum ceſſit. Qui dum oppidum Lubecum obſidere cœpiſſet, Bogiſzlaviq; & Kazymari fratrum vires admodum ſuſpectas haberet, utriq; ſe potentiæ & claritatis incrementa daturum, ſubornata legatione promittit, provincias, quas hactenus obſcurè & ſine honorum inſignibus geſſerint, Satraparum nomine recepturis. Jucunda Cæſaris toties ab Henrico læſis promiſſio extitit, non intelligentibus, ſibi ſub ſpecie beneficij deforme ſervitutis jugum intendi. Interea Waldemarus claſſe luxu quàm armis ornatiore Lubecum profectus, occurrentibus ſibi Germanorum equitibus, eximiasq; ejus adventui grates habentibus, navigationem medio amne, quoad poſſit, proferre depoſcitur, quo brevius inter ipſum ac Cæſarem iter reſtaret. Quo facto, poſtero die, an Cæſarem medio itinere obvium affectaret, à legatis rogatus, caſtra ejus petere præoptavit, Romani Imperij rectorem in re modica fatigare ſupervacuum exiſtimando. Nec minor Cæſaris in excipiendo Waldemaro calliditas, quàm Waldemari in petendo Cæſare moderano extitit. Siquidem in primis eum amplexu atq; oſculo decentiſſimè veneratus, mox dextra honorabiliter apprehenſa, depoſito amiculo per media caſtra perduxit, præconis more cunctos ei via cedere jubendo. Tentorium quoq; nimio multitudinis conſpiciendi Regis avidæ concurſu collapſum, planum campi petendo deſeruit. Ubi ſedandæ preſſuræ gratia, diſtentá virgâ, quàm poterat celſa voce, cunctos locis, in quibus conſiſterent, conſedere præcepit. Sed Waldemarus cum ejus dignatione perinde ac quadam moderationis æmulatione contendens, ſellam ſuam ſe exſpectaturum reſpondit, ne probato ſedendi uſu, Imperialis cathedræ honorem uſurpare videretur. Magnates honoribus eminentes, non ordine aut ratione diſcretis ſedendi ſpacijs, ſed ut quemq; violentæ preſſionis caſus jactaverat, ſedilia babebant, fortuna non dignitate locorum uſum diſtribuente. Illic exaudire erat Theutonum voces formam Regis ſtaturamq; mirantium; quos tanta viſendi ejus cupiditas ceperat, ut cum ſedendi bumilitas obſtaret, alter alterius conſcenſis bumeris productis illum cervicibus inſpectarent: hunc Regem, hunc dominum, hunc Imperio dignum referre, Cæſarem regulum homuncionemq; vocare. Adeò Barbaris eum excellens corporis habitus venerabilem faciebat. Crediderim Cæſarem has militum voces diſſimulanter tuliſſe, ne Regis laudibus offendi videretur. Quem poſt diutinam omnium admirationem, paucis ſecum exſurgere juſſis, in proximum tabernaculum eodem comitatis genere deducendum curavit, quo venientem fuerat proſecutus. Illic enim ſerijs omiſſis aliquandiu benevolo jucundoq; ſermone detentum, ad veſperam, proſequente totius Germaniæ juventute, diſcedere permiſit; luce poſtera apud ſylvam portui vicinam opportunioris colloquij gratia præſentiam redditurum. Interea filios Regiam navem petere, inq; ea ſub ſpecie luſitandi morari præcepit, chariſſimorum pignorum familiari converſatione, in quanto Regis adventum poneret, oſtendere cupiens. De quorum nuptijs condicto in loco mentionem orſus, majori tri-

ginta

ginta millia talentûm, minori octo in matrimonij conditionem deposcit. Quæ res suspecta Danorum majoribus fuit, virgines nondum ad nubendi ætatem provectas, fraudulenter ab eo postulari credentibus. Sed Waldemarus majorem summam suis opibus imparem arbitratus, minorem, Ungariæ Regis, arcta sibi propinquitate conjuncti, fiduciâ pollicetur. Huic pactioni jurejurando firmitas adjecta est, desponsionisq; vinculum sacramenti religione constrictum. His actis Rex navigia, Cæsar castra repetijt. Quo tempore Sclavorum ad ipsum, regiæ classis metu, navigijs progredi non audentium, legatis receptis, diluculo navigium Regis parvo militum numero comitante, ejusdem cymba advectus, cunctis inopinatus ascendit. Igitur Rege exercitus sui primores participandi colloquij gratia contrahente, solum Rugiæ principem Jarimarum, quem pridie compluribus venerationis officijs, insuper Regio nomine adulatus fuerat, quòd eum Danis perquàm fidum non ignoraret, vocari passus non est. Habere deinde se dixit, quod ad Regem secretò referre cupiat, quem ob futurum mutui sangvinis contractum non amicum modò, verumetiàm unanimem habeat. Sclavos siquidem enervandi gratia Henrici à se promissionibus allectos esse, quas eodem expugnato minime exequi velit, memor quid olim sibi de subigenda Sclavia pollicitus fuerit. Orare deinde patiatur se eam ad præsens sui muneris facere, binis fratribus geminæ præfecturæ titulo speciosius quàm diuturnius tribuendam. Eandem quippe se ei, profligato Henrico, subijcere curaturum. Annuente Rege, posteroq; die concionem petente, Bogislavum & Cazimarum, datis solenniter aquilis, Sclaviæ duces appellat, veterem atq; hæreditariam patriæ libertatem vanis atq; fucosis dignitatum nominibus venditantes. Qui si scissent quanto oneri se exigui panni receptione substernerent, mortem beneficio prætulissent, aut privati in omne vitæ tempus degere maluissent. Sic sub honoris specie, gravissimis dedecoris probris implicati discedunt, servitutem falsis dignitatum insignibus coloratam in patriam referentes. Illic quoq; Sifridus, splendido Thyringiæ loco ortus, unam Waldemari filiarum, Cæsare astipulante, despondit, regiaq; nave devectus, solennes Slesvici nuptias habuit.

Interea Sclavi castello, quod propter Zuynensia ostia moliti fuerant, hyberna maris exundatione pessundato, bina alia ijsdem in locis materia per hyemem contracta, Veris principio condiderunt, inexpugnabiles se fore rati, si Penus amnis Walogasto oppido, Zuyna maritimorum præsidiorum obstaculis clauderetur. Quod Rex sero nuncio expertus, cum ad Viridem portum impediendi operis gratia contractis copijs appulisset, ex Rugianis cognoscit consummatas arces præsidijsq; completas. Præcipuè eum in his expugnandis circumspecta portuum inopia desperare coëgit. Tunc Canuto filio, cum Absalone, Sunone, & Esberno vocatis, refert, difficilem arcium oppugnationem sibi visam, alienis eas auspicijs quàm proprijs incessere præoptanti, ne studijs parum ex sententia cedentibus, rerum toties à se feliciter gestarum fulgor corrumperetur. Igitur Canuto atq; Absaloni oppugnationis curam imponit, præfatus, minus ruboris ex inefficaci illorum pugna, quàm sua ad patriam redundaturum. Si vincerent, non minori sibi gloriæ fore, quàm si ipsemet victoriam edidisset. Sed Absalon Scanorum atq; Sialandensium ductum pollicitus, Jutos sua opera ductandos negabat, quos non solum imperij sui, verum etiam adolescentiæ Canuti contemptum acturos sciat. Nec eum prædictionis augurium fefellit. Permotus dicto Rex, iturum, licet invalidum, respondit. His curis astrictus, morbo ex sollicitudine contracto in lectum decidit. Enimvero præcordia ejus dividuæ passiones, hinc vincendi cupido, hinc desperatio, torserunt. Mane ducibus eum, ut sibi parceret, orantibus, imperiumq;

VVALDEMARUS I.

riumq; ejus etiam absentis se executuros spondentibus, vix atq; ægre consensit, ut ad oppidum Worthyngum, filio pontificiq; contradita belli summa, descedere. Quibus eodem in loco diutina ac vehementi tempestate detentis, seditiosæ Jutorum voces toto littore exaudiebantur, tum commeatuum alimentorumq; defectum causantium, tum expeditionis militiæq; remissionem poscentium. Quas cum Homerus Ripensium Antistes, quem præter religionis dignitatem singularis eloquentiæ claritas commendabat, copiosis facundiæ documentis delinire non posset, postremo vim verbis anteponendam ratus, quendam ex seditionis consortibus ante tentorij sui fores pertinacius obstrepentem, prendi vincirique curavit. Quæ res populi clamorem auxit, seditionem accendit. Igitur patres plebis à Rege cum contemptu imperij discessum veriti, communicato colloquio expeditionem ab eo sponte solvendam decernunt, temerariam ejus delapsionem simulatæ licentiæ beneficio præcurrendam putantes, ne magis proprio ductu finiri quàm regio nutu remitti videretur. Quæ si in præripiendo reditu propriæ voluntatis motum ducis arbitrio prætulisset, evenire posse, quod divo Canuto solutæ classis pœnas à patria exigenti contigisse proditur. Quam rem Canuto, si patrem ejus jam febri implicatum præsens morbus absumeret, regni successionem adimere posse. His consilijs adductus Canutus, convocatam classem, facta revertendi potestate, dimittit, beneficij loco erogans, quod plebis petulantiæ negare non poterat. Ita seditionis periculo bellum omittere coactus, cum Absalone, Esberno, & Sunone Worthyngum adnavigat, paternæ febris exitum exspectaturus. Igitur Waldemarus per apertam cubiculi sui fenestram velorum reditum contemplatus, admiratione rei, morbi pariter atq; ægritudinis incrementa contraxit. Summa tamen utriusq; dissimulatione usus, filium ad se cum arbitris venientem tam hilari vultu admisit, ut penè morbo vacuus putaretur. Quinetiam se minimo doloris sensu teneri dicebat, corporis molestiam animi robore dissimulare conando. Apud Absalonem tamen religiosam culparum confessionem agere non oblitus, incertum mortis tempus sacro correctionis genere præcurrendum credebat, seram atq; inutilem pœnitentiam judicans, quæ emendationis odio, nimiaq; peccandi perseverantia ad ultimum usq; ætatis terminum prorogatur. Præterea locis monastica religione sacratis dimidium patrimonij sui, quæ ad fiscum regium pertinebant exceptis, testamento legavit. Sed cæteris benè de ejus salute sperantibus solus Suno, sive somnij monitu, sive alio mentis oraculo doctus, fatalem hanc Regi febrem augurabatur, quonam modo filij rebus, decedente patre, succurri oporteret providendum hortatus. Tantam siquidem in Regis funere luctus acerbitatem futuram, ut consilium ullum adverti nequeat. Eodem tempore Johannes quidam religione Abbas, medicinæ præsumptuosior quàm peritior professor, cujus opi plurimum credebatur, è Scania accersitus advenit. Qui morbo parum prudenter inspecto, sospitatem Regi constantius quàm verius promittebat. Quem cum cibo medicinali arte confecto reficiendum curasset, cunctis cubiculo ejectis, quietem capere jubet. Eundem paulò post sine voce esse compertum, ut artuatim sudore suffusum invenit, accuratius operiri præcepit, lætum id profluvij genus ac salutare testatus. Utinam Sunonem potius mentis augurium, quàm medicum artis suæ præsagium fefellisset! Cujus promissum Regis obitus insecutus, quàm parum fidei in medicorum opere reponi oporteat, documento extitit. Ingressi mane cubiculum amici, defuncti Regis corpus perquam simile spiranti reperiunt, adeò pristinum habitum retinente vultu, ut nec rigore contractum, nec horrore mutatum cerneres, rubicundis oris notis vivi hominis speciem aspectumq; reddentibus.

Incet-

CANUTUS VI.

incertum an decessisset, pristini caloris habitus totis adhuc membris retentus, relinquere videbatur. Sero iandem pallore mortis fidem faciente, mandatur feretro corpus, Ringstadiumq; funerandi gratia devehendum curatur. Hic vicus non vetustate modò, sed etiam paternæ ejus sepulturæ titulo conspicuus habebatur. Accessit luctui matrum miserabilis planctus, sparsis comis funeri occurrentium, iterumq; se pristinum servitutis onus experturas dicentium, extinctum illum, qui civium capitibus captivitatem detraxerit, qui patriam piratarum metu vacuefecerit, maritimasq; sedes perinde ac domesticas à prædonum incursu tutas præstiterit. Agrestes quoque funebri ipsius pompa conspecta, rustico opere, quo occupati erant, relicto, consentaneis arva querelis replebant. Cui etiam ut supremi officij decus præstarent, funebri ejus lecto humeros subijcere jocundum ducebant, eversam Regis morte patriam, miserisq; sibi commune funus, aut si quid funere tristius est, imminere plangentes. Pro cujus spiritu salutaria Absalon vota gesturus, inter solennium verborum nuncupationem doloris impotens, non temperavit sibi, quó minus aram lacrymis spargeret, vixq; ad rem divinam peragendam vocis aut manus ministerio sufficere valuit. Quinetiam tantum ægritudinis animo contraxit, tamq; gravi & periculosa valetudine subitò affici cœpit, ut penè vitam cum sacrificio finiret. Incredibile videretur tantum virum tam insigni luctus horrore confectum, si non ejus erga Waldemarum affectus fuisset notissimus. Sed fortuna, altero patriæ lumine extincto, reliqvum perire passa non est, ne deesset, cujus ductu Daniæ pedibus Sclavia subijceretur, aut gens, quæ sub tantis ducibus ad excellentem honoris habitum provecta fuerat, tutore vacua remaneret. Cujus lacrymis precum loco defusis respersa altaria, non parvulum promptissimæ ejus erga Regem benevolentiæ indicium præbuere. Ijsdem quoq; madefacta thura, gratum Deo odorem dedisse crediderim.

HISTORIÆ DANICÆ LIBRI DECIMIQVINTI FINIS.

SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ
LIBER DECIMUSSEXTUS.

PERACTIS inferijs, corporeq; Regio honoratissimè funerato, Canutus, monentibus arbitris, festinatione, quâ regnum peti firmariq; oportuit, in Jutiam secessit, paternos sibi milites obligaturus. Neq; enim illi nomen Regium ambiendum restabat, quod unctionis suæ tempore solenniter adeptus fuerat. In concione Wibergensi benevolos civium animos expertus, apud Wrnensem tacita quorundam simultate compressa, pari cæterorum favore excipitur. Atq; ita patriæ consensu, Regni hæres efficitur. Interea Scanorum populus laxata sibi pristinæ petulantiæ frena Regis morte gavisus, cladis apud Dysiam pontem peractæ piacula à principibus exigere constituit, per quos charissimis necessitudinum solatijs orbatus fuerit. Sed & Ako quidam, Tubbonis filius, plenis temeritatis eloquijs, flagrantissimam civilibus malis facem subijciebat, extinctæ & jam penè sepultæ Scanicæ seditionis reliquias suscitando. Cujus mali impediendi gratia Absalon in Scaniam transgressus, apud plenam malignitatis concionem oratione liberiùs quàm

CANUTUS VI

efficacius habita, à plebe deseritur, factionis principes alium concionandi locum complexos petente. Quorum tam petulans, ac praeceps audacia erat, ut eqvis insidentes cunctam Scaniae plebem ad eundem locum semestri spacio exacto, quasi tuendae libertatis gratia armatam tedire sub edicto juberent. Quae res Absaloni Sialandiam repetendi causam praebuit. Ob cujus secessum popularis sevitiae procursus temeritatis incrementis evectus, inque Thordonis & Esberni penates effusus, eosdem prius rapinae, deinde incendio subjecit. Complures quoq; Scanicae nobilitatis, sequentibus diebus, aedes crematae. Siquidem factionis duces, quò promptiore plebis audaciâ uterentur, petulantiam ejus principum bonis pascendam curabant, dulcedine praedae & assiduis fatigationis praemijs, jucundiorem atque alacriorem ejus operam reddituri. Igitur nobilium complures, aequalium exemplo, vim penatibus suis inferendam timentes, bona omnia amicorum custodiae mandabant. Pars fretum navibus complexa, se & opes undis, quàm aedibus, credere praeoptabant. Pars apud Absalonem exulare solatij & lenimenti loco duxit. Cujus atque Canuti eqvites suam aeque ac dominorum fortunam afflictari cernentes, cum injuriam armis propulsandam duxissent, seditionis principes frustra à se sine duce res novari superiore tumultu experti, Haraldum quendam regij sanguinis sed obtusi cordis, impeditique sermonis, è Svetia adsciscunt, hominem prorsus regno imparem cum in eo nihil praeter generis nobilitatem natura aut fortuna commendabile reddidisset. Igitur majore cum opprobrio talem virum Svetia miserit, an Scania receperit, incertum est. Quo rumore attoniti perpulsiq; magnates, prout se hostium adventus fama variabat, dubijs Absalonem legationibus fatigant: nunc opem ejus transitumq; poscentes, nunc eundem cum tota manu supersedere jubentes. Nondum enim Scaniae partes Haraldus irruperat. Quas cum Canuti Svetiae Regis, ejusdemq; Satrapae Byrgeri, praesidijs irrupisset, ad novi principis opinionem cupidè congestum, vulgus incredibiles ei copias sociabat. Quibus fretus, Lundensi urbi portas sibi claudenti excidium minatus est. Igitur ex magnatibus complures alternis internuncijs contracti, fortiq; invicem cohortatione firmati, propter Lummam amnem castra constituunt: alijs regiorum militum per ignorantiae simulationem venire supersedentibus. Quos tantus pugnandi ardor ceperat, ut per summum non solum periculorum, sed etiam popularium contemptum, absq; paucitatis suae respectu, ut quemq; equi pernicitas adjuvabat, sine imperio aut ordine effusis habenis in hostem contenderent. In quo quidem impetu, majorem venti (quem fortè adversum habebant) quàm hostium, quos impetebant, saevitiam experti sunt. Ille enim magnitudine sua clypeos cursitantibus decussit, hi ne pectora quidem irrumpentibus obvertere ausi fuerè. Ita popularium acies numero hominum quàm animis praestantior, incruentam de se victoriam dando, plus periculi an ignominiae senserit, dubitati subjecit. Enimvero quo expeditius fugam, quâ pugnam praecurrebat, intenderet, seipsam scutis exuere non erubuit, armorum onus objiciendo, quorum usus experiri confisa non fuerat. Hac igitur partim caesa, partim capta, Haraldus cum Akone, quem affectati regni autorem habuerat, Svetiam refugus petebat. At Lundenses suspensis ad belli eventum animis in neutram partem auxilia commodabant, favorem victoribus erogaturi. Qui Regi successu conspecto, perinde ac victores victis insultare coeperunt, cupiditate laudis & praedae alienis se virtutibus inferentes. Neç contenti popularium Spiritus bis bellum potentibus intulisse, collecta concione tertium adversum eosdem indicere gravati non sunt, suscepti vulneris dolorem consternationis furori permixtum communi nobilitatis exitio pensaturi, tantamq; provocandi perseve-

CANUTUS VI.

rantiam sive pudore cladis, sive cupidine ultionis animis insitam gestantes. Neq; enim illos aut illustrium virorum respectus, aut vulnerum suorum memoria, quo minus seditionis studia sectarentur, domare potuit. Quod periculum cunctorum Scaniæ magnatum capitibus contiguum, præproperus Absalonis cum Sialandensibus adventus dispulit. Siquidem sublatis vexillis deputatum concioni locum ingressus, non solum turbulentissimo plebis proposito obstitit, sed etiam leges, quæ iniquissimis ejusdem suffragijs convulsæ fuerant, pijssimo judicij decreto ad pristinæ autoritatis habitum reduxit. Sed neque Haraldum, quò minus à magnatibus damnaretur, absentiæ patrocinium protegere potuit. Hunc certè bis à Scaniensibus multatum dixerim, semel armis, iterum sententijs. De quo quidem discernere arduum est, ferro an suffragijs punitior fuerit. Plebs quoque nihil hostile ausa, armis summa cum propositi dissimulatione depositis, Absalonis se turmis tranquillo concionandi more jungebant, singulis judiciorum suffragijs alacrius quàm libentius succlamando. Ita terribilis illa ac diutina seditio simul cum concione finem habuit, funesto plebis conatu ulterius adversum principum collegium insolescere non audente.

Interea Canutus excitati in Scania belli nuncio, Fioniam è Jutia petere coactus, Esbernum ab Absalone fratre nunciandæ regiarum partium victoriæ gratiâ transmissum, obvium accipit. Cujus inopinato occursu tristia afferri ratus, hærente animo, dejectoq; vultu, quicquam ex eo cognoscere verebatur. Postmodum non solum ejusdem plena hilaritatis fronte meliora sperare jussus, verumetiam jucunda ac libenti narratione de suorum victoria doctus, in Scaniam ovans processit, ac primum ejus provinciam Frostam rapinæ & incendio opportunam exhibuit, vastassetque, ni Absalonis erga illam studium gerentis interventu prohiberetur. Quo mediante effectum est, ut ab his, qui in Regem Haraldica factione deliquerant, æra tantum pœnæ nomine exigerentur. O immensam clementiam, cujus beneficio hominibus evidenter noxijs, maximi facinoris culpam parvulo censu redimere licuit! Quo exemplo cæteri ad spem veniæ erecti mitissimâ Absalonis operâ parem Regis mansuetudinem experti sunt. Egregium tunc Canutus moderati animi specimen dedit, cum ultionem, quam universorum crimen meruit, unius amici precibus donavit. Indignum adolescentem, cujus virtus externi principis acumine tentaretur, Compluribus enim Cæsaris legationibus curiam adire, paternæq; amicitiæ successionem expetere jussus, intercedente amicorum consilio, quàm modestissimè rescripsit, excusationis verbis à regnandi novitate quæsitis. Siquidem arbitris ejus excussa atq; explorata Cæsaris calliditas erat; hisdem perfidiæ laqueis filij simplicitatem circumvenire studentis, quibus olim patris credulitatem implicatam habuerat. Cui cum Cæsar erepturum se regnum, alijq; daturum, plenâ minarum epistolâ, respondisset, solum hoc rescribere contentus fuit, quærendum videlicet Cæsari esse, priusquam sibi regnum adimat, qui Daniam in ejus beneficio reponere cupiat. Qua responsi libertate, non solum minantem elusit, verumetiam plurimum à se fiduciæ in civium animis reponi docuit. Apud quem Cæsar frustrà monitis egisse se videns, Syfridum, qui sororem ipsius in matrimonio habebat, subornat, quod literarum suarum instinctu nequibat, alienæ vocis supplemento persvasum haberi conando. Qui ubi Daniam intravit, quanta Regis charitate ob sororis ejus matrimonium teneretur, quantisq; Cæsar viribus esset expositο, Absalonem, Sunonem & Esbernum, qui soli ex amicis cum Rege admittebantur, tùm fidei, quam Canuto, cujus tutores existerent, deberent, tùm fiduciæ, quam ejusdem pater in eorum pecto-

CANUTUS VI.

pectoribus reposuerat, admonitos orare cœpit, nè amicorum nomine hostes agendo, creditum sibi pupillum annis & consilio tenerum, grave & intolerabile belli onus suscipere jubeant, eumq; sub titulo tuendæ libertatis regno exuant: qui potius salutaribus illum consilijs formare curæ habeant, Romaniq; Imperatoris curiæ asscribi deforme non ducant. Respondet Absalon, de se dubium non esse, quin utiles si nosset monitus, Canuto libenter fuerit porrecturus: à quo ita Cæsaris amicitiam expeti velit, ut propriæ ejus majestatis decus incolume servaretur. Nam & Waldemarum Frederici partes amicitiamque secutum, nihil fide ejus aut promissione fallacius repperisse. Proinde Sifridum nosse debere, Canuto Cæsariq; æqvum regnandi jus esse, neq; minore cum libertate hunc Danici regni, quàm illum Romani imperij gubernacula continere. Igitur indignante Sifrido, plenaq; minarum ac fastus responsa fundente, an tu, inquit, ex temetipso Daniam pensas, eamq; ut Thyringiam à Cæsare, cum volet, quàm facillime capi posse existimas? Proinde abi, Imperatoriq; tuo perfer, Danorum Regem nè minimam quidem obsequij partem dignitati ejus ac nomini delaturum. Dignum hoc contemptu dixerim, qui propior alieno imperio quàm propriæ affinitati, tam invisam Danicæ libertati legationem suo monitu administrare sustinuit. His auditis Cæsar, spernenti se Regi, quia bellum nequivit, odium inflixit, animo non ferro contemptum ulturus. Spe tamen potiendæ Daniæ non omissa, civilium in ea malorum motum exspectandum putabat, seditione dividuam gentem, minore cum virium suarum periculo oppugnandam sperando. Quam opportunitatem aliquandiu quæsitam à fortuna sibi negari conspiciens, Sclaviæ Satrapam Bogiszlavum, quem nuper Cazimari fratris decedentis orbitas heredem effecerat, crebris muneribus amplissimisq; promissionibus in Danica bella sollicitat. Cujus hortatui Bogiszlavus pronius quàm prudentius obsecutus, sed bellum adversum Daniam palàm atque apertè profiteri non ausus, primùm avunculi sui Jarimari Rugiæ præfecti, quæsitis simultatum causis, hostem agere cœpit, Cæsarianæ militiæ respectum arctissimis affinitatis vinculis præferendo. Qua de re Canutus per Jarimarum certior factus, mitti curavit, qui causam à Bogiszlavo tam subitæ læsionis inquirerent. Ille non Regem, non Daniam à se lædi, sed injuriam à Jarimaro illatam repelli testatus, communem controversiam per utriusq; legatos, armis interim depositis, ad Regis cognitionem, referri deposcit, eundemq; pacis inter se faciendæ autorem flagitat, verbis benevolentiam simulantibus, simplicitatis fidem prætendere cupiens. Igitur Rege nihil insidiarum aut perfidiæ metuente, causæ dictionis dies locusq; decernitur. Apud insulam deindè Samsam, non solum hujus negocij explicandi, sed etiam Juris Civilis emendandi gratiâ, ingenti nobilitate contracta, amborum legatos excepit. Quorum altercatione solenniter audita, cum in Jarimarum complura loquacius quàm verius objectarentur, ac propter principalium personarum absentiam sententia impediretur, à Bogiszlavi legatis ultro jurejurando promissum est, eum, cum primum Regi placitum foret, in rem præsentem venturum. Ita in eludendo Rege non minor legatorum, quàm ejus, à quo missi erant, calliditas versabatur. Quorum promissis Canutus securius quàm cautius æstimatis, concilio ocyus dimisso, in Jutiam secessit, fortissimis quibusque Scanorum ac Sialandensium tantam otij tranquillitatem causantibus, seq; nimia jam quiete in desidiam provolvi querentibus, longo deliciarum usu enerves animos gerere, qui sub Rege Waldemaro totius ferme anni tempus multiplici rerum agitatione, varioq; militiæ genere deducere consveverunt. Nam militaris roboris nervos sicut otio hebetari ac remitti,

ita

ita negotio intendi excitariq́;. Igitur acuendæ virtutis gratia piraticam adverſum Eſtones in commune decerni placuit. Inter hæc Bogiſlavus, hortante Cæſare, non ſolùm patrijs ac domeſticis viribus inſtructus, ſed etiam à finitimis latè præſidia mutuatus, adverſum Rugiam quingentarum navium claſſem ingenti belli apparatu refertam contraxerat. Quibus copijs nihil hoſtilium virium obſtaturum ratus, Prebislavum quendam legati nomine Cæſarem petere jubet, qui tantum à ſe exercitum adverſum Daniam contractum nunciaret, ut dubitare non poſſit, quin Canutus reſiſtendi fiduciâ defectus, quam citiſſimè Romano ſe foret imperio traditurus. Delectatus promiſſo Cæſar, laudato Bogiſlavo, legatum imperatorijs donis proſequitur. Jarimarus tam ſubiti inopinatiq́; belli fama perculſus, Abſaloni in Sialandia ſe continenti magnitudinem periculi Rugianæ genti imminentis, propinquitatemq́; denunciat. Qui protinus feſtinatione, quanta ſociorum expugnationem præcurri oportebat accinctus, miſſis per Sialandiam epiſtolis, omnem ætatem armis habilem in claſſem confluere juſſit, minores rates majoribus, onerarias piraticis ſociavit, plebiq́; demum ac nobilitati promiſcuum corripiendarum navium uſum conceſſit. Eodem edicti genere conjunctis Sialandiæ inſulis imperatum. At Fionienſibus Scaniſq́; ſextum intra diem præfixum portum petere, alioqui ſuperſedere juſſum. Neq; enim ulteriores apparatui inducias convenire. Adeò autem in his, quibus expeditionis ſocietas mandata fuerat, obſequendi ſolicitudo flagrabat, ut egregio alacritatis certamine conſtitutum ſibi tempus aut implerent, aut præcurrerent. Canutum verò tametſi nuncium in Jutia recepiſſet, ingens locorum diſtantia denunciati temporis anguſtijs permixta, Abſalonici operis conſortem exiſtere non patiebatur. Sex ſolas naves Fionia, quatuordecim Scania, cæteris tarditate impeditis, tranſmiſit. Quarum inſignis paucitas culpæ obnoxia videri potuiſſet, ſi non longinquitatis patrocinio defenderetur. Penthecoſtalis feſti pervigilium erat, quando prænominatum ſinum Abſalonica claſſis injecit. Eadem die ne quid ſegnius aut cunctantius gereretur, Hytbym inſulam adnavigari curatur. Illic obvij Rugianorum nuncij præſtolandum docent, quoad ſciri poſſit in quam Rugiani ſoli partem hoſtilis irruptio tenderet. Jam enim Bogiſlavo ad inſulam Coztam Rugiæ prætentam eſſe perventum. Qui quanquam hoſtilia jam penè rura pulſaret, non temperavit ſibi, quò minus ſobrietatem effuſa crapulæ licentia violaret. Tanta ſiquidem epularum indulgentia exercitum aluit ac corrupit, ut convivium magis quàm bellum amplexus videretur. Verum Abſalon nunciorum monitis obſecutus, hiſdem poſtera luce regreſſis, Bogiſlavumq́; ex adverſo Strelæ inſulæ copias expoſiturum docentibus, quanquam crepuſculum appetebat, correpto ſigno ocyſſime littus ſcapha petivit. Gubernatorum deinde, collegio per præconem vocato, nuncioq́; quàm breviſſimo militibus edito, ingenti cohortationis cura, alacritate exercitum replevit, quietem ſuam certis victoriæ imaginibus adumbratam præfatus. Nec alia militum reſponſio fuit, quàm pugnam ſe optare: quam ſi accipiant, non dubitare quin vincant. Quem animorum calorem tum à longa vincendi conſvetudine, tùm etiam ab ingenita Danico ſangvini virtute traxerunt, digni qui vocis ſuæ augurio non fallerentur. Igitur Abſalon incertæ navigationis metu, quòd fretum dubiæ profunditatis eſſet, diluculum præſtolatus, cum inde ſoluturus eſſet, aliquandiu retentus eſt, arenis anchora altius inſidente. Quo evenit, ut ab univerſis infinitum procedendi ardorem gerentibus, relinqueretur. Sed neque ſe ab exercitu præcedi indecens exiſtimabat, à quo plus hortationi ſuæ quàm cunctationi tributum cernebat. Quem meritò his gratulatum crediderim, qui juſtæ celeritatis

CANUTUS VI.

CANUTUS VI.

quàm violentæ moræ consortes existere maluerunt. Quam tarditatis jacturam impedimento solutus tanta remigij velocitate pensavit, ut penè prima navigia occupaverit, dispendium casu invectum præliandi cupidine redimendo. Hunc publicæ festinationis procursum missa à Rugianis ratis excepit, quæ aliquanto remissiore navigatione utendum doceret, quòd, Bogislavo adhuc insulam Coztam tenente, incertus irruptionis locus existeret. Sed & Jarimarus secessum hostium domestico milite succinctus operiebatur. Igitur cessata impetus cura ad littus Dreccense divertitur. Illic affertur hostes domum petisse, nuncijs incidentis fortè nebulæ errore deceptis. Iidem nostris portum Darsinum petere jussis, Jarimari eum eis consiliaturi Rugiano exercitu vallatum pollicentur occursum. Quo loci adnavigato eum nec Jarimarus, nec quisquam ex ejus satellitibus repertus fuisset, placuit Nicolaum Falstricum, quòd Sclavicæ gentis linguam calleret, explorandi hostium secessus gratiâ ad Jarimarum dimitti.

Quo abeunte, cum Absalon divinæ venerationi vacaturus littus scapha petisset, repentino nuncio per Jarimari familiarem suscepto, cognoscit Pomeranicam adventare classem, quæ si nebulæ densitas non obstaret, cerni cominus posset. Igitur revocatis, qui sacra gestabant, cupidè concitatam classem obviam hosti in altum direxit, armis non precibus Deo libamenta daturus. Quod enim sacrificij genus scelestorum nece divinæ potentiæ jucundius existimemus? At Pomeranis non tam hostile solum repentè invadendi, quàm Rugianorum equitatum, defendendi littoris studiosum, varijs navigationis ambagibus ludificandi propositum erat. Qui Danicam conspicari classem, Borwegium occidentalibus comitatum Sclavis, auxilij sibi ferendi gratia, adventare credebant, aëris nubilo nostratum navium numerum habitúmque dignosci non patiente. Neque enim eorum animos subire poterat, Danos per tot locorum spacia à Sclavia remotos, intra tanti temporis angustias eò loci fuisse provectos, speculatoribus ob nimiam securitatem excubandi officia parùm curiosè gerentibus. Igitur Bogislavus Rugianam classem appelli ratus, à centum & quinquaginta myoparonibus circuiri desiderat, reliquam classem veluti in aciem, jactis anchoris componit; naves, quibus alimenta vehebantur, aliquanto piraticis præstantiores, inter ipsas & continentem admovit, armatæ multitudinis speciem vacua lignorum effigie adumbraturus. Quo vultu deceptus Suno Bogislavum auxilia à Theutonibus mutuatum credebat. Rarescente tandem nebula, Absalon ab exiguis hostium scaphis præteriri se videns, ne omnes quidem tutò redituras per jocum ajebat. Igitur socijs ingenti cohortatione firmatis, in hostilem classem, ut imperio, ita ductu & navigatione, primus invehitur. Monitus à Sunone, ne eam perinde ac Germanicis roboratam auxilijs, præproperâ festinatione incesseret, sed temperato remigio militem armari juberet, minimè cunctandum ajebat, præfatus eo jam loci conclusum hostem, ut nec bellum tutò conferere, nec fugam salubriter edere posset. Itaque nihil impedimento fore, quò minus promptissimam sibi victoriam esset cessurus. Eo deinde monitus iterante, milites, Absalonis munimenta corporibus aptare cœperunt, parte remigium continuante. Quorum apparatus nimiæ ac perseverantis nebulæ beneficio hostem fallebat. At ubi propiùs ventum, Danorum juventus ut cunctationis, ita silentij impatiens, sublatis vexillis, non temperavit sibi, quò minus concitatissimum præliandi ardorem celso cantilenæ genere prosequeretur. Absalonis quoq; signum nunquam sine hostium fuga spectari solitum, Sclavis pariter & Danorum præsentiam prodidit & confligendi diffidentiam incussit. Igitur summa cum trepidatione sublatis anchoris, cupidè classem concitare cœperunt, quantum navigationis longo temporis tractu protulerant, exiguo horarum spacio remensi. Innumeri, quorum fugam

CANUTUS VI.

fugam aut navium magnitudo, aut anchorarum sublatio retentabat, pro fundum petendo fluctibus quam ferro vitam finire maluerunt. Horum rates eodem pene temporis momento refertas ac vacuas conspicareris. Sed neque prolapsos natandi usus servare poterat, subjectarum voraginum eluvie mersorum corpora tenacius apprehendente. Quantas igitur timoris vires existimemus, qui quos nimio sui haustu repleverit, ne proprio quidem spiritui parcere compellit? Decem & octo navigia nimiæ multitudinis in se confugientis concursu rupta, receptis exitio fuere. Paucis hostem opperiendi animus fuit. Illius verò etiam ridicula formido extitit, qui sociale exemplum perosus, nexo ex rudentibus laqueo suspendio se consumere, quàm hosti necandum præbere maluit. Quod factum complures prius admiratione deinde ludibrio prosecuti, dulcedine spoliorum lentius hostibus inhærere cœperunt. Quibus Absalon prætermissis, monitisq; ne prædam quàm hostem insequi mallent, septem solis navibus roram pene fugacium classem insectari non destitit, illa nimirum fiducia usus, qua toties sibi hostium terga aspicere contigit. Neque enim à palantibus in illa insequentium paucitate numerus, sed virtus æstimabatur. Centum ferme navium turba maritimæ fugæ diffidentia terrestrem cœpit, perq; horridos ac desertos saltus inermis attonitaq; discursum habuit. Jarimarum quoq; hostilis sangvinis quàm prædæ avidiorem concitatior ruendæ patriæ cupido reddiderat. Quinque ac triginta navigijs vehementi remigio concitatis, hostilis Absalonem nobilitas devitabat. Quæ cum septem sola sibi instare animadverteret, fugam suam non solum tristem, sed etiam erubescendam rata, bis navigationi perinde ac pugnam confectura laxamentum dare conata est. Igitur Absalon, quanquam ab amicis cæteræ classis adventum opperiri rogaretur, nulla ex parte cessato remigio progredi perseveravit, plus hostium trepidatione quàm sociorum auxilijs utendum præfatus. Quo cognito Sclavi summa cum exanimatione metum rubori prætulerunt, navesq; suas, quò fugæ habiliores essent, arma & equos in profundum abijciendo, oneribus vacuefacere cœperunt. Acrius deinde converberato pelago, Penum amnem perseveratæ fugæ receptaculum habuerunt. Quos Absalon eousque vacuo cunctationis remigio insecutus, vespera ad socios, qui prædæ incubuerant, revertit. Cujus ne particeps quidem fore sustinuit, gloriam ad se, spolia ad milites redundare speciosum ducendo. Igitur ex quingentarum navium numero quinque ac triginta delapsis, decem & octo confractis, cæteræ in Danorum potestatem ditionemq; cessere. Illa igitur dies, quæ Absalonis claritate obcæcatam hostium classem aut fugam aut exitium pati coëgit, tot errores, tot maritima discrimina finivit, Sialandicos portus ac Balticum fretum pestifero piratarum incursu vacuefecit, efferatam barbarorum sævitiam jugi patientem reddidit, patriamque nostram vix libertate sua ponentem Sclaviæ dominam effecit. Efficax & inusitatum genus victoriæ, quo cunctas hostium vires funditus everti contigit. Eadem ut Sclavici cruoris plena extitit, ita nullum Danici impendium habuit. Quatuor duntaxat ex Rugianis sociorum an hostium telis perierint, incertum est. Die postero decem & octo Scaniensium navigia superveniunt, quos Absalon non moræ eorum, sed voluntaris æstimatione facta, prædam cum victoribus communicare præcepit. Quid deinde Sclavis consilii foret cognosse cupiens, callidum speculationis genus amplexus, Bogislavum sub simulatione benignæ & veteris amicitiæ, perfidiæ per legatos arguendum curat, nimiamque Regis offensam obnixo placationis studio præcurri postulat. Ad hæc Bogislavus tantam receptæ cladis dissimulationem agere sustinuit, ut laudata monitoris benevolentia, facturum se, quod ab ipso svadebatur, promitteret. Tantum autem timoris Sclavorum vulgus ob pristinam fugam animis insitum habebat, ut

CANUTUS VI.

etiam novam, visa rate, quæ legatos vehebat, edere non erubesceret. Posthæc Absalon rerum à se gestarum famam illustri nuncio præcurri magnificum ratus, Tachonem, claro Fionæ loco natum, cum tentorio Bugislavi, quod ei portionis nomine cesserat, remitti curat, nec solum victoriam suam Regi indicaturum, sed etiam fidem assertis celebrioris prædæ gestamine facturum. Per eundem quoq; nè Sclaviæ vires novis copijs instruerentur, messis tempus expeditione præcurrendum hortatur. Quem Canutus, Jutis Wibergica concione contractis, Absalonici operis eventum digno relationis officio repræsentare præcepit, expeditionis hortatore usurus, quem nuncij autorem habuerat. Quo facto omnium animis maximam educendæ classis curam ingeneravit.

At Cæsar tantæ cladis nuncio recepto, postquam solo Absalonis ductu rem gestam cognovit, omnem non solum obtinendæ Daniæ spem, verum etiam attentandæ fiduciam mente deposuit, proprias vires damnando, quod alienis parum efficaciter usus fuisset. Tandem victoriam suam Absalon apud Byzantium incredibili famæ velocitate vulgatam, postmodum ab equitibus suis tunc temporis in ea urbe stipendia merentibus accepit. Sed novæ frugis accessio labentibus hostium alimentis opitulata est: hisdem ex regiæ profectionis cunctatione instruendorum frumento vicorum perquàm utile sibi laxamentum sumentibus. Hujus expeditionis opinione perciti Walogastenses, profundiora Peni amnis loca crebro lapide complent, mœnium suorum aditum navigijs negaturi. Quos Absalon hisdem alvei locis egerere cupiens, trahendæ secum juventutis gratia corpus aquis immergere non dubitavit, easq; lapidibus vacuefaciendo, quantum transmittendæ classi satis erat, ad patentem navigationis habitum perduxit, quanquam oppidani machinas suas tali temperamento librassent, ut eadem amnis spacia certis ictibus destinarent. Quibus obstaculis transitu vacuefacto, facilem socijs petendæ circumsidendæq; urbis aditum struxit. Obsidione cœptâ, refixi sub aquis stipites, quorum frequentiâ oppidum erat vallatum, navigia propius appellere passi non sunt. Hanc oppugnationis difficultatem, Danorum juvenes virtute superare cupientes, non temperavere sibi, quò minus navigijs à profundo remotis, pedibus in aquam descenderent, vadaq; gradu lustrarent. Contra oppidani in subjectos cominus tela jacere, navigiaq; tormentis procul incessere cœperunt. Quorum eximios jactus eludere quàm excipere satius existimares. Anceps incertumq; vitatu periculum erat, prægrandibus saxis in consertas puppes cadentibus, in fuga ac declinatione cautoq; corporis motu, magis quàm in ulla armorum ope frustrandorum ictuum remedium ducebatur. Absalon mediotenus navigij progressus, egesta tormentis robora crebra corporis declinatione fallebat. Quem Barbarus forte præsidio egressus, postquam ex clypei notis agnitum habuit, tormentorum præsidibus manu significavit, ut eum impeterent. Igitur interrogatus à quodam, an perspectum haberet, qualiter ipsum barbarus denotaret, curam sui illius animo insitam respondit: eodem ludubrio hostem & monitorem excipiendo. Intrepidi animi dixerim, in medio salutis discrimine pericula sua jocoso dicto prosequi voluisse. Adeo certissimum fortitudinis & constantiæ experimentum necessitas tribuit. Expugnatione non procedente, nova adoriendæ urbis ratio, autore Esberno, excogitata est. Siquidem inusitatæ magnitudinis navigium varijs ignis nutrimentis completum, solo ventorum remigio, opportunis incendio mœnibus adigendum curabant. Quod latenti in undis stipiti illisum, sine ulla oppidanorum jactura propriæ cum materiæ discrimine conflagravit. Ita exigui ligni impedimento, spes ingentis victoriæ subruta est: hostiumq; salus parvulo fortunæ momento ab imminente exitio protecta. Post hæc

Bogisz-

CANUTI VI.

Bogiſzlavus in dedecorum ſuorum ultionem dolos mente ſcrutatus, Abſalonis colloquium ſimulata pacis affectatione per legatos poſcendo, cum ingenti equitatu deſtinatum conventui locum petivit. Quam binis obviam ſibi navigijs venientem, ut continentem aſcenderet, obſecravit, commodius in tentorio quàm navi colloquendum præfatus. Obſequentem illum navigioq́; excedere volentem, Erlingus quidam illuſtri inter Noricos loco natus, horridioris ſomni narratione retinuit, haud dubiè fraudem ſenſurum ſi ſalutem, ſuam hoſtibus crederet, auguratus. Cujus vocem Abſalon perinde ac divinitus ſibi dati indicij miraculum veneratus, vocanti ſe Bogiſzlavo, minorem à majore peti non oportere perhibuit, pontificem duci dignitate præſtare aſſeverando. Ita hoſti impotentiam obijciendo, fraudis materiam ademit. Ille ſtricta navis ſpacia cauſatus, repentino diſceſſu fallaciam detexit. Nam qui aliàs ultro navigium Abſalonis ingredi conſvevit, nunc ejus aditum perinde ac fatale ſibi domicilium, conſcientiæ malignitate confuſus, exhorruit. Gaviſus Abſalon quod ſalutem ſuam ſomnio, quàm hoſti credere præoptaſſet, ad claſſem ſe recepit. Igitur cum exercitus noſter communem agrorum vaſtationem unius urbis excidio anteponens, exhauriendæ provinciæ conſilium cepiſſet, inq́; pontis pertranſeundi anguſtijs noſtri hærerent, crebris oppidanorum myoparonibus inceſſuntur. Qui mox ſagittariorum ab Abſalone, Regeq́; miſſorum opera deturbati, infeſtandæ commodius claſſis gratia continenti ſe tradunt, noſtroſq́; clamore non minus quàm jaculis inſecuti, per ſummam ignaviæ exprobrationem perinde ac victis inſultare cœperunt. Quo viſo reliqui ex oppidanis paſſim correptis ſcaphis, mœnibus etiam, quæ tuebantur, deſertis, in ripam ſe conferunt, relicta à Danis tabernacula prædaturi. Neq; enim regios equites, navium tranſitum in terra operientes, fumus tabernaculorum, quæ Dani diſcedentes cremabant, incendio ortus, ab ipſis diſcerni patiebatur. A quibus cum inopinati attonitiq́; incurſarentur, pars in ſcaphas refugit, pars armis in ripa, aut aquis in amne exitium habuit. Natantes à ſagittarijs interfecti, navigantes everſi, juſtas irriſis à ſe Danis pœnas luerunt. Ita Walogaſtenſes paulò ante falſis noſtrorum opprobrijs exultantes, nunc civium in conſpectu ſuo necatorum miſeranda fata luctu proſequebantur. Quod Oznenſes famâ experti, ſuburbanos penates ocyus cremandos curant, ne ijsdem hoſtes ad mœnium ſuorum incendium uterentur. Igitur dum ultro ſe tectis ſpoliant, ingens urbi ſuæ tutamentum conciliant, quo domibus tenuiores, hoc mœnibus tutiores effecti. Rus Regi rapinæ extitit. Cujus ſententia Abſalon Julinenſium finium, arciumq́; Zuinenſium expugnationem peragere juſſus, Esbernum fratrem Zuinam cum commiſſæ ſibi claſſis parte præmittit, aut arces ipſas (ſi fors fineret) capturum, aut earum cuſtodibus, quoad ſe Julino reverti contigiſſet, fugam interclufurum. Quorum januæ venienti Esberno vacuæ patuere, propugnatoribus nimirum adventum hoſtium furtivo diſceſſu præcurrentibus. Ambæ itaque incendio datæ. Qua de re Abſalon Julinenſium rebus abſumptis, non ſolum longinqui fumi contemplatione, verumetiam ſociorum inde revertentium affirmatione certior factus, ad Regem revertit, lætatus ſe magna curarum parte fraterna opera liberatum. Rex vicos neceſſarijs uſibus abundantes captu difficiles fore, vacuóſque tantum à ſe penates exuri cônſpiciens, remeare conſtituit: qui nunc deſertos inopesq́; lares adortus fuerat, exacto meſſis tempore referta copijs horrea conſumpturus. Cúmque non minus capiendarum urbium difficultate, quàm vacuarum ædium incendio fatigatus, Zuynam amnem abducendæ expeditionis gratia petiviſſet, exuſtarum arcium reliquias ſolo æquari juſſit. Et ut omnia earundem monimenta demoliretur, etiam lapides fundamentis egeſtos in profundum jactandos curavit,

CANUTUS VI.

ravit, quanquam iidem recenti adhuc incendio torridi, vix se manu contingi paterentur. Cujus laboris idem atque expeditionis finis extitit.

Autumno domi peracto, duodenis millibus è Rugia contractis, Tribusanam provinciam ditioni suæ parentem peragrat. Post hæc Circipenensium devexam paludem paternæ militiæ æmulatione permensus, ad urbem Lubeckincam pervenit. Qua præterita, dum Diminum petere statuisset, in abundantem potione vicum incidit, Barbaris illic tanta animorum securitate convivantibus, ut nullum prorsus hostilis adventus formidarent impetum. Quantam porró gentis illius intemperantiam pacis tempore extitisse putemus, quæ ne hoste quidem liminibus imminente, quo minus vires suas ebrietatis illecebris labefactaret, abstinuit? Itinere deinde nostrorum ad naves converso, convellendæ prædæ, spargendiq; passim incendij gratia, Danica manus disijcitur, mentem Regis longinquæ viæ dispendijs à petendi Dimini proposito retrahentibus. Qui triginta solos sibi comites asservasse contentus, qvum ingentem Barbarorum cohortem opimam villam tueri satellite nunciante cognosset, Absalonem suo forte vexillo conjunctum, dimidio cum præsentium equitum numero, opem socijs laturum dimittit. Qui imperium amplexatus, obscurandæ paucitatis gratia laxius militem incedere jubet, multitudinis justar confusam agminum speciem præbiturus. Quin etiam vehementius irruptionem edere curæ habuit, quó plures insequi crederentur. Jamq; Barbarorum relicta villa, nemus tenentium manipulos contemplatus, qvum se longe viribus inferiorem animadverteret, ideoq; sociorum augmentum simulare vellet, complures ex suis furtim discedere monitos, apertè subinde redire jussit, idq; sæpenumero faciendum curavit. Igitur auxiliorum incrementa sensim recipere existimatus, non suppetentibus qui prædam asportarent, contractas vici opes ingenti pyra constructa cremavit, flammis insequendo, quod usui commodare non poterat, etiam ministris incendij tantæ pecuniæ consumptionem animi dolore prosequentibus. Ea re gesta ad Regem se retulit. Qui propter Lubynam pernoctatione habita, deletis vicorum reliquijs, lacunam, per quam arduo labore iter fecerat, ponte à Rugianis consterni curat, eamq; nullo penè negocio remensus, conscensis navib. in proximum Peno amni portum pervenit. Ubi diutina ac vehementi tempestate vexatus, Bogislavum pacem à se per legatos petentem repulit, quanquam jam labentibus alimentis expeditionem remittere cogeretur.

Exactis domi hybernis per Zuynam ingenti cum expeditione regressus, Grotzvinam lacerat. Ubi eum Jarimarus hostium occursum ex eorum lituo deprehensum Regi nunciandum proponeret, idq; ab Absalone, nisi iidem in conspectum venissent, exequi vetaretur, ancipiti malo circumventum se dixit, qui si quid inopinati periculi, se tacente, socijs incidisset, incuriæ damnari, sin maturius indicium afferret, timiditatis notari posset, qvum & præpropero nuncio uti probrosum, & nimis lento desidiosum videatur. Hujus provinciæ præda parum satiatos Pomeranicarum opum fama sollicitat, quæ ut eximiæ, ita intactæ prædicabantur. Nulli tam longinquam militiam ingredi difficile visum, quanquam perferendæ inediæ, peragrandæq; solitudinis prædicebatur asperitas, ardore prædæ periculorum metum levante. Imbellis populus urbiumq; & armorum inops regio ferebatur. Et quoniam nostris propositum ex sententia cedere consveverat, pergendi cupiditas animos inflammabat. Nec fraudandos præsentibus votis felicia tot successuum experimenta spondebant. In qua profectione, pabulo parum suppetente, non solum equos, verumetiam pedites commeatibus onustos, attritæ labore vires deficiebant. Hæ res convertendi itineris, repetendiq; classe Julini causam dedere. Illic Rex adoriendi per insidias Camyni consilium nactus, apertæq; ejus irruptioni latentem præferens, du-

ctanti-

CANUTUS VI.

ſtantibus locorum peritis, per ignotos ac devios ſaltus, plenum difficultatis iter corripuit. Errantibus cæteris, Sialandenſes ac Scanienſes Alexandro (Abſalonis hic ſorore editus erat) primipilo uſi, Rugianisq; ducibus rectam & compendiariam viam ſecuti, Caminum venére, occupaſſentq; niſi incolas incendio cautiores feciſſent. Quorum paucitatem Bogiſzlavus, qui in eodem tunc forte oppido moram agebar, effuſis manipulis irrumpere damratus, Esberno, qui talium rerum experientia uſuq; callebat, quo longius hoſtes urbe evocarentur, de induſtria cedendum monente, diu terga præbentibus inſtitit. Ad poſtremum intellectis inſidijs, effuſius ruentes in aciem revocat, tam improbum ab urbe exceſſum amaræ reprehenſionis ſalebris inſecutus. Quod videns Esbernus, abjecta fugæ ſimulatione, ſigna ad hoſtem reflexit, effecitq; ut Bogiſzlavus caballo delapſus, pavido recurſu intra vallum confugeret, celeritate pedum ſalutem quæſiturus, quàm aut armis aut equi velocitate tueri fiduciam non habebat. Alexander illato portis ſigno, neminem à quo repelleretur invenit, tanta trepidatione captis hoſtibus, ut ne urbis ſuæ quidem limina ab injuria vindicare præſumerent. Qua gloria ſatiati Danorum juvenes, paulatim in aciem ſe recipere, quàm ulterius urbi inſultare maluerunt, paucitatis æſtimatione temeritatem domante. Hunc juventutis procurſum Rex reliquo milite ſubſecutus, propter muros equo deſcendit, expugnandæ urbis habitum curioſiore contemplationis officio luſtraturus. Quo reſidente, vallumq; vexillis ſtipante, Canonicæ vitæ clerici contuſi dejectiq; animi mœrorem pedum nuditate teſtantes, digeſta ritè proceſſione, cum inſignibus ſuis adveniunt, eoq; paternæ ſanctitatis admonito, genib. niſi ſacris ædibus abſtinendum precantur, orando nè divinos penates humanis incendio jungat, neq; ita in hoſtes ſæviat, ut publicæ religionis domicilia conſumat; tot ſuus, tot majorum virtutes teterrimo facinore corrupturus. Adjectum ab ijs eſt, Bogiſzlavum, Regis tutò petendi gratia, familiaris fidei patrocinium poſtulare. Reſponſum à Canuto, homines ſibi, non Deum inceſſendi propoſitum eſſe, ut juſtum, ita alienum ſacrilegij bellum geſturo. Quibus, ſi civitatis partem extra municipij mœnia collocatam cremaret, eccleſias mortalium ædificijs permixtas communibus flammis implicandas, dicentibus, iram precibus remiſit, hoſtileſq; lares inviolatos relinquere, quàm divinos humanis injuria æquare maluit. Illi urbem precibus ſuis donatam gaviſi, gratijs pro beneficio actis, lætitia ovantes diſcedunt, eamq; ſacro concentus genere proſeqvuntur. Bogiſzlavus quod petebat obtento, quæſitum Abſalonem die poſtero obviam ſibi cum Jarimaro venturum precatur, eoſdem faciendæ cum Rege pacis arbitros habiturus, quos tot colloquijs amicos expertus fuerat. Quem Abſalon fraude potius quàm ſyncera verborum fide agere ratus, negavit ſe intercedere, quo minus igni provincia vaſtaretur, ne tantum iter expleſſe fraudi fuiſſe videatur. Ille nihil à ſe extra municipij mœnia poſſidere confeſſus, ſacris tantum domicilijs, eorumq; gratiâ vicinis tectis abſtinendum oravit. Quod beneficium eodem voto petitum promiſſumque eſt. Reliqvum lucis avidiſſima vicorum vaſtatione conſumptum. Bogiſzlavus præſentium periculorum impulſu promiſſum revertendi tempore ſectatus, Abſalone & Jarimaro dextras præbentibus, ad Regem perducitur, ingentisq; ſummæ pecuniâ multæ nomine pactâ, non alias pacis conditiones aſſequi potuit, quàm ut procurationem hactenus patrimonij titulo adminiſtratam, è manu Regis beneficij jure ſuſciperet, libertatemq; ſervitute mutaret, Rugianæ gentis tributum obſequijs æquaturus. Hanc pactionem obſidibus firmandam pollicitus diſceſſit, redeundi comitibus utendo, quos adveniendi duces habuerat. Et ne venerationis expers dimitteretur, ab Abſalone convivio cum amicis exceptus potu nimis avidè ſumpto adeò vires ſenſumq; exuit, ut vix mente conſtare putaretur. Qua intemperantia amiſſæ

maje-

CANUTUS VI.

majestatis oblitus, deflendæ servitutis loco, libertatis gaudia repræsentavit. Igitur nimio ebrietatis haustu obstupefactis nervis, nave egestus in tentorio collocatur, Absalone quadraginta armatos ante tabernaculi fores excubare, nocturnæq; ejus custodiæ vacare jubente. Tanta siquidem apud Danos servandorum hospitum sedulitas existere consvevit, ut eorum saluti perinde ac propriæ studere curaretur. Quo beneficio obligatus Bogislavus, Sclavorum animos Danis applicando, debitam Absalonis meritos gratiam retulit. Quibus cum pulso manè somno oculos inseruisset, Danorum fidem exosculatus, apostimoq; laudationis genere prosequutus, plus voluptatis se ex percepta Absalonis humanitate, quàm amaritudinis ex patriæ jactura sentire dixit. Igitur ad locum, in quo milites eum præstolabantur, relatus, postero die Sclavicæ nobilitatis proceribus adductis, genibus annixus cum conjuge se & liberis ad pedes Regis suppliciter abjecit, veniamq; diutinæ rebellationis precatus, obsidibusq; ex parte datis ex parte promissis, avitæ paternæq; procurationis summam beneficij loco suscipere non erubuit, quod patrimonij erat, alienæ largitionis indulgentia possessurus. Rex principis huc necessitatis deducti miseratione permotus, satis jam graves eum sibi pœnas dedisse existimavit, regnumq; ejus in munere quàm in usu suo constituere maluit, ac demum humi jacentem erexit. Nec minus Regem maternæ erga Bogislavi filios necessitudinis respectus tangebat. Ita Sclavicarum rerum dominium assiduis Waldemari laboribus oegatum, parvulo Canuto negotio contributum est, felici ejus militia paternam supergrediente fortunam. Eodem temporis momento, ingenti nubium volumine collisô, per summam utriusq; gentis exanimationem, fracta crepuêre tonitrua. Quo eventu Sclavici regni interitum portendi à conjecturarum sagacibus existimatum est. Bogislavi quoq; animus constanöæ pignoribus refertus, accepti beneficij memoriam ad ultimum usq; vitæ tempus inviolabili fide exhibuit; adeò ut cum supremo morbo correptus in lectulo laberetur, adhibitos amicos jurejurando obstringeret, eos conjugem suam ac liberos ad Regem perducturos, eumq, dividendi inter pupillos regni surorem habituros, & quod is statuisset, perinde ac testamento cautum, custodituros: nihil se de Danorum fide hæsitare testatus, quorum egregia toties experimenta susceperit. Succurrebat enim illustri viro, quantos fructus Rugianis constantis erga Danos amicitiæ custodia peperisset.

SAXONIS GRAMMATICI HISTORIÆ DANICAE LIBRI XVI. ET ULTIMI FINIS.

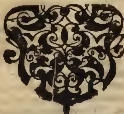

INDEX RERUM IN SAXONE GRAMMATICO MEMORABILIUM;

Cæteris, qui antehac prodierunt, Indicibus longè accuratior & locupletior.

Bogis-

Caro- Dano-

eum

Haibe-

à Si-

ad-

Magnus

Magnus

ejus

Suto-

FINIS.

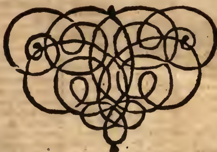

ERRATA TYPOGRAPHICA
GRAVIORA SIC EMENDANDA.

Pag. Lin.	Lege.
Pag. 1. l. 1. 2.	Saxonis Grammatici in
p. 2. l. 10.	ceu quibusdam.
p. 5. l. 4.	Dan igitur & Angul.
p. 11. l. 52.	compacto.
p. 16. l. 43.	caliginis.
p. 24. l. 25.	nobilitate.
p. 29. l. 2.	Sveones.
p. 29. l. 13.	efficaciores
p. 29. l. 41.	concesſum.
p. 30. l. 26.	demiſsumq́;.
p. 31. l. 30.	manum.
p. 32. l. 23.	quemq́;.
p. 33. l. 35.	rictibus.
p. 38. l. 7.	earundem.
p. 40. l. 20.	reprior.
p. 43. l. 43.	abſumpſit.
p. 43. l. 48.	ſtrepiru.
p. 46. l. 6.	uſu calluiſſe.
p. 46. l. 55.	complurium.
p. 50. l. 12.	eluſit.
p. 58. l. 14.	complexuum.
p. 60. l. 13.	trajectis.
p. 61. l. 12.	acqvieſcentes.
p. 62. l. 36.	pereundi.
p. 63. l. 27.	vacuam.
p. 64. l. 27.	facinore.
p. 64. l. 38.	fruſtatim.
p. 68. l. 55.	torqve.
p. 70. l. 21.	turbam.
p. 71. l. 35.	ſtivam.
p. 73. l. 7.	lucis.
p. 73. l. 35.	Sialandia.
p. 73. l. 43.	Sialandicis.
p. 77. l. 30.	Hanundæ.
p. 77. l. 32.	aſcripros.
p. 77. l. 40.	cruſta.
p. 82. l. 34.	pararus.
p. 83. l. 37.	diſtrictis.
p. 84. l. 48.	expleſſe.
p. 85. l. 35.	corruperat.
p. 85. l. 54.	ſtipendia.
p. 87. l. 3.	opperitur.
p. 87. l. 6.	callere.
p. 89. l. 36.	Ruſsiæ.
p. 91. l. 46.	conſerui.
p. 97. l. 37.	incito.
p. 97. l. 42.	turbidatis.
p. 98. l. 9.	exſpectare.
p. 98. l. 13.	intuito.
p. 98. l. 53.	curatione.
p. 100. l. 53.	rabidi.
p. 102. l. 12.	Jutitham.
p. 106. l. 17.	indies.
p. 107. l. 10. 11.	(quem quidam ipſius ſorore editum aſſeverant.)
p. 107. l. 43.	oppèriri.
p. 108. l. 47.	Pannoſum.
p. 109. l. 18.	impulit.
p. 109. l. 36.	recoqvuntq́;.
p. 110. l. 15.	definitionis.
p. 113. l. 30.	circumferentem.
p. 127. l. 31.	majores.
p. 131. l. 5.	ſolicitat.
p. 132. l. 34.	adidusq́;.
p. 136. l. 29.	cæde.
p. 136. l. 48.	præviſa.
p. 154. in margine	Buthlus regni adminiſtrator.
p. 157. l. 21.	præproperè.
p. 160. l. 55.	famem.
p. 161. l. 7.	præaltis.
p. 162. l. 39.	inextricabili.
p. 163. l. 7.	panduntur.
p. 164. l. 47.	numinis.
p. 164. l. 47.	extramundani.
p. 165. l. 47.	ſopitâ.
p. 178. l. 33.	certè.
p. 179.	*HISTORIÆ DANICÆ LIB. IX.*
p. 179. l. 10.	Angliam.
p. 179. l. 26.	libidinoſo.
p. 179. l. 37.	percontantibus.
p. 181. l. 49.	illapſum.
p. 184. l. 7.	probator.
p. 191. l. 48.	loenpletanda.
p. 193. l. 33.	Conrinuò.
p. 194. l. 38.	officii.
p. 195. l. 10.	diſertiſsimo.
p. 211. l. 23.	impotentis.
p. 212. l. 54.	veneranda.
p. 215. l. 55.	Præpoſito.
p. 217. l. 12.	ſubrepſit.
p. 217. l. 42.	exiſtimans.
p. 217. l. 43.	Lymici.
p. 218. l. 1.	generoſi.
p. 219. l. 51.	abeſſe.
p. 223. l. 8.	finitimis.
p. 223. l. 8.	privata.
p. 224. l. 27.	laborantibus.
p. 224. l. 44.	adamari.
p. 226. l. 24.	furori.
p. 226. l. 43.	convulſis.
p. 227. l. 22.	regiis.
p. 227. l. 53.	majorem.
p. 230. l. 40.	acad.
p. 232. l. 28.	Freſones.
p. 232. l. 31.	Eqvi.
p. 234. l. 22.	ornamentis.
p. 236. l. 29.	excipere.
p. 236. l. 29.	illa.
p. 237. l. 48.	negotio.
p. 238. l. 4.	collocatis.
p. 238. l. 4.	Canutinæ.
p. 239. l. 22.	occurſus.
p. 239. l. 34.	de induſtria.
p. 240. l. 14.	exaſperandam.
p. 240. l. 20.	Ringſtadium.
p. 240. l. 25.	lamentum.
p. 248. l. 21	alrum.
p. 248. l. 46.	Arehonam.
p. 249. l. 53.	concilium.
p. 249. l. 54.	concionem.
p. 250. l. 21.	populo.
p. 250. l. 28.	protexit.
p. 256. l. 46.	impedimentis.
p. 259. l. 6.	eminus.
p. 261. l. 20.	eqvo.
p. 267. l. 28.	vaſtârant.
p. 271. l. 19.	commilitonum.
p. 273. l. 44.	Atqvi.
p. 276. l. 27.	Ramsò vicum.
p. 276. l. 29.	qvam.
p. 279. l. 21.	qvam.
p. 282. l. 27.	qvam
p. 283. l. 37.	deſvetudo.
p. 283. l. 46.	ac.
p. 289. l. 40.	Jutenſium.
p. 292. l. 43.	trabis.
p. 300. l. 48.	Rolandum.
p. 313. l. 29.	defoſsis.
p. 318. l. 25.	amœniſsimæ.
p. 327. l. 26.	unius.
p. 349. l. 12.	deficientibus.
p. 350. l. 16.	latere.
p. 353. l. 30.	putaretur.
p. 364. l. 27.	exaudire.
p. 365. l. 40.	repetendæ.
p. 367. l. 44.	Helſingo.
p. 368. l. 24.	ſeveritati.
p. 370. l. 4.	feliciaq́;.
p. 371. l. 36.	fore.
p. 381. l. 28.	diſcerni.
p. 382. l. 15.	tueri.
p. 383. l. 25.	nixi.
p. 383. l. 29.	poſtulare.

STEPHANI JOHANNIS
STEPHANII

NOTÆ VBERIORES IN HISTORIAM DANICAM SAXONIS GRAMMATICI.

UNA CUM PROLEGOMENIS AD EASDEM NOTAS.

SORÆ

TYPIS HENRICI CRUSII,
ACADEM. TYPOGR.

ANNO MESSIÆ
cIɔ Iɔ C XLV.

STEPHANI JOHANNIS STEPHANII
IN UBERIORES NOTAS SUAS
AD
SAXONIS GRAMMATICI
HISTORIÆ DANICÆ LIBROS XVI.
PROLEGOMENA.

CAPUT I.

Varia Librorum fata. Saxo vicinus occasui. Ei Stator quidam Jupiter fuit M. Christiernus Petræus. Primæ Editionis occasio.

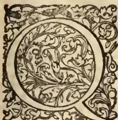

Uam cæteris mortalium operibus necessitatem pereundi severa fatorum lex imposuit: eandem quoq; egregiis doctorum virorum monumentis, invictâ quadam potentiâ, constituit. Varij etenim casus in Librorum perniciem ab omni memoriâ conspirârunt: nec ulla fortunæ sævientis rabies conficere destitit ingeniorum hosce partus. Plurimos ex oculis nostris vetustas, quæ omnia consumit, subduxit. Multùm in alios flammis licuit. *Quadringenta millia librorum Alexandriæ arserunt*, inquit Seneca, *pulcherrimum Regiæ opulentiæ monumentum.* Innumeros Bellonæ furor militum direptionibus objecit. Deniq; non pauci, Invidiâ sic jubente, blattis ac tineis larga præbuêre pabula.

Hæc tàm violentæ sortis iniquitas florentissimum rerum Danicarum Scriptorem, SAXONEM GRAMMATICUM, pænè nobis eripuisset, nisi si eum diligens nostratium cura ab imminente interitu, non sine cœlesti Providentiâ, maturè vindicasset. Nam trecentos, & amplius, annos pulvere ac situ obrutus, in tenebris delituerat; priusquàm memorabili ad omnem posteritatem studio ac industriâ Clarissimi Viri, & co nomine de patriâ universâ optimè meriti, M. CHRISTIERNI PETRÆI, diâs in luminis oras, veluti ex Orci faucibus, protraheretur. Cui primùm rei satis amplam dedit occasionem non ità pridem reperta librorum typis excudendorum ars nobilissima; cujus beneficio eum popularis ille noster, bonis tùm literis in Academiâ Parisiensi operam navans, aliarum nationum Historicos, summo Reipubl. literariæ commodo, indies divulgari animadverteret; nihil magis in votis habuit, quàm ut pari ope reviviscerct sepultum hoc patriæ decus, inq; manus hominum Auctor sinè exemplo maximus perveniret. Placuit vehementer illustribus in Daniâ Viris tàm laudabile institutum; & extitêre multi, qui præclaris adeo conatibus acriores subindè stimulos subderent. Quos inter præcipuus fuit genere ac virtute juxtà Nobilissimus Heros, LAGO WRNE, Episcopus Roschildensis: qui datis ad Petræum literis [quas posteà in medium proferam] ad maturandam Saxonis editionem magnoperè eum instigabat. Sed utilissimi propositi cursum, tanquàm validissimus obex, id unicè sistebat, quòd nullum planè divini istius Operis exemplar ad manum haberet Petræus, quod prælo committere posset. Quocircà non solùm proprijs sumptibus tabellarium bis in patriam ablegavit, qui exemplum adferret: verùm ipse etiàm illius causâ domum se contulit, Bibliothecas omnes sedulo excussit; nec tamen Saxonem eruere potuit: tàm arctâ custodiâ possessores eum occulerant. Tandem BIRGERUS, Archiepiscopus Lundensis, voti eum compotem reddidit, benignè communicato Codice Saxo-

nis manuscripto: quem in Gallias reversus, accedente auctoritate Serenissimi Danorum Regis, CHRISTIERNI II, imprimendum tradidit JODOCO BADIO ASCENSIO, Viro doctissimo, & Typographo suæ ætatis eminentissimo. Parisiis igitur, Anno fundatæ salutis, cIↄ Iↄ XIV, felicibus auspiciis, primum in lucem prodiit Saxo noster: quem, si per invidos stetisset, æterno squalore damnatum longinqua temporum spatia penitus abolevissent, ac notitiæ posteritatis, irreparabili prorsus damno, subtraxissent.

Atq; hæc primæ Editionis occasio fuit: quam sequentes te literæ plenius, Benevole Lector, edocebunt.

CAPUT II.

Literæ Lagonis VVrne ad Christiernum Petræum. Epistola amœbæa Petræi ad Lagonem. Epistola item Dedicatoria Jodoci Badij Ascensij ad eundem Lagonem: quæ hactenus editioni Saxonis Parisiensi præfixæ fuerunt.

I. INscriptio prioris Epistolæ ità habet:

LAGO VVRNE, Dei gratiâ, electus ad Ecclesiam Roschildensem, Præstantissimo Viro, Magistro CHRISTIERNO PETRI, Metropolitanæ Lundensis Ecclesiæ Canonico, amico nostro syncero, S.

Sequitur ipsa Lagonis Epistola:

Venerabilis Vir, Doctissimi ac Clarissimi SAXONIS nostri fulgentissimum opus, qui divinissimo dicendi genere Daniæ Regum Historias conscripserit, multis retrò annis in obscuro delituisse dolemus. Cujus dignissimas laudes & præconia, cujus disertissimum ac facundissimum scribendi genus, sicuti nos studiosissimo honore semper excoluimus & amplexati sumus: ita quoq; universi docti & illustres Viri Saxonem, Danorum Historicum, summis venerationis officijs prosequuntur. Igitur, mi Christierne, qui torpentibus commilitonibus tuis, percipiendarum litterarum gratiâ, sicuti vetustatum es vigilantissimus indagator; ità etiam illustrandæ patriæ nostræ pro viribus, desiderio mirabili se flagrasse comperimus: affectuosissimâ prece rogantes, ut tàm divinum latinæ eruditionis culmen & splendorem, Saxonem nostrum Sialandicum, jam [ut accepimus] à se diligenter castigatum elimatumve, ut in lucem feliciter prodeat, ad manus accuratissimorum Bibliopolarum promoveas; ne vel tam eximius sapientiæ fulgor atrâ posthac nube delitescat, ne vel invicta perpetuò Danici nominis virtus oblivione invidâ obumbretur. Quo tibi honorem summum, & patriæ gloriam concilies immortalem. Vale. Ex castro nostro Hiorsholm, Decima Maji, Anno duodecimo suprà Millesimum quingentesimum.

II. Inscriptio & Contextus secundi Epistolij hic est:

CHRISTIERNUS PETRI, liberalium artium Magister, Metropolitanæ Lundensis Ecclesiæ Canonicus, Reverendo in Christo Patri, Dn. LAGONI VVRNE, Dei gratiâ Roschildensi Episcopo, Domino suo præstantissimo, cum omni veneratione ac observantia, Salutem.

Cursitanti mihi spontè, peneq; volanti, admovit Præstantia tua, Præsul Clarissime, non parvi momenti calcaria, dùm ad Saxonis nostri Historiam Chalcographâ arte divulgandam excitare dignata est; ad quam provinciam, nemo [uti arbitrer] mortalium me fuit unquàm propensior paratiorq;: quippè qui Parrhisijs agens, bonisq; litteris operam navans, proprio impendio tabellarium bis miserim, qui exemplum fidele, quantivis emptum ad me referret. Quâ viâ cum nihil proficerem, ipse illum ergò patriam repetij, bibliothecas omnes visi & revolvi, nec tamen Saxonem blattis, tineis, situ & pulvere obsitum eruere potui; tàm obstinato animo ejus possessores eum occluserant. Unus omnium, & is religione ac doctrinâ insignis, Sacræ Theologiæ Doctor ac Professor eximius, Magister noster Andreas Christierni, natione Jutus, Professione autem Carmelita, & provinciæ Daniæ, Ordinis intemeratæ virginis, ac Christi matris Mariæ, de monte Carmelo Prior dignissimus, conatus meos miseranti respexit oculo. Qui cum nullo ære redimendum videret exemplar; potius se id manibus suis transcripturum obtulit, quàm tantum totius Daniæ lumen amplius delitescere sineret. Habui tamen tantæ dignitatis rationem, nec conditionem accepi, sperans faciliorem alicundè tandèm emersuram. Reverendissimus ergò in Christo Pater, Dn. Birgerus, Dei gratiâ Archiepiscopus Lundensis, Sveciæ Primas & Apostolicæ Sedis Legatus, mirabili ad Daniæ gloriam accensus amore, exemplar pio tandèm repperit compendio, quod ad publicam utilitatem fidei meæ transcribendum, imprimendumq; commisit. Deerat itaq; sola auctoritas tanti operis divulgandi, quam liberalissimè mihi imper-

impertivit Illustrissimus Princeps, noster CHRISTIERNUS, *Dei providentiâ, Daniæ, Sveciæ, Norvagiæ, Sclavorum, Gothorumq; Rex potentissimus, Dux Slesvicensis & Holsatiæ, Stormariæ, ac Dithmarsiæ, Comes in Oldenburg & Delmenhorst; id solum imperans, ut à docto peritoq; Chalcographo excuderetur. Norat etenim indignum fore, tantum virum ineptis aut minus fidelibus characteribus impressum iri; præsertim id affirmantibus consultissimè, Reverendissimo in Christo Patre, Dn. Erico VValkendorff, Archiepiscopo Nidrosiensi, & Apostolicæ Sedis Legato dignissimo, nec non Regio Cancellario, Viro Nobilissimo, Magistro Avone Bilde, Ecclesiarum Lundensis & VVibergensis Præposito. Mandatis itaq; Regiis, Sapientiæq; tuæ, Præsul dignissime, adhortationibus gravissimis obtemperans, Saxonis imprimendi munus commisi Excellentissimo Viro, Magistro Jodoco Badio Ascensio, litterarum bonarum apud Parrhisios interpreti, chalcographoq; peritissimo, qui quale nunc vides opus, tuo nomini felicissimo præscriptum emisit, Regum omnium Catalogo, & totius Historiæ Indice literario illustratum. Quapropter effeci, ut qui ab uno, & iis paucis Danis hactenus legi potuit; ad Italos Hispanos, Gallos, Germanos, omnes deniq; Christianos facilè possit perferri. Habe itaq; molimina mea commendata, ac Vale Daniæ decus, præsidiumq; meum. Ex Parrhisiorum Academia Clarissima. 14 Martij, 1514.*

III. Tertia & ultima Jodoci Badij Ascensij Epistola unà cum Inscriptione hæc est:

Jodocus Badius Ascensius LAGONI VVRNE, *longè Reverendo, & cum primis docto sapientiq; Roschildensis Ecclesiæ Antistiti S.*

Probabili plausibiliq; conjecturâ ducor, Præsulum Clarissime, ut Optimi Maximi Dei nostri providentiâ, arcanoq; fatorum calculo contigisse rear; inclytam Danicorum Regum Historiam a Saxone Grammatico Sialando, viro disertissimo, abhinc annos suprà trecentos conscriptam, iis potissimùm diebus in lucem chalcographâ arte prodiisse, quibus invictissimo animo, præclaris pro ætate gestis & spe eximiâ, CHRISTIERNUS, *certissima Danorum Regis proles, Danica jamjam tecturus est sceptra, accepturusq; regnorum insignia: Tuq; Heros, ut antiquâ* HURNORUM *nobilitate nulli secundus, itaq; facundâ sapientiâ, & magnarum rerum prudentiâ, apud Danos facilè primus, Roschildensis Ecclesiæ episcopalem susceperis gubernationem. Siquidem uti sub VValdemaro, Rege invictissimo, jubente Absolone, ejusdem Roschildensi Episcopo prudentissimo, & duce ac bellatore in Christiani nominis hostes incomparabili, olim edita est: ità sub Christierno, Illustrissimo Rege, VValdemarum illum & factis & animis æquante, tuo ejusdem diœceseos Episcopi meritissimi faustissimo auspicio nunc demum emittitur, non sinè melioris doctiorisq; in Dania seculi præsagio. Quemadmodum enim sub* CHRISTI *Domini nostri cunctis mortalibus adorandum natalem claruerunt Romæ summa Latinæ linguæ lumina M. Cicero, M. Varro, Q. Hortensius, & sexcenti alij; & inclyta cùm pacis, tùm belli culmina, Cn. Pompejus Magnus, C. Julius Cæsar, Octavius Augustus; aliiq; præterea multi: In Daniâ verò, [quam diversam a Daciâ puto] Frotho tertius, belli pacisq; justitiæ & militaris disciplinæ splendor conspicuus: ità nunc Christierni Regis, vel nomine amabilis, singulari felicitate, tuoq;, Præsul generose, ductu & auspicatâ dexteritate, propediem fore confidimus, ut Dania non solùm armis & imperio, quibus semper excelluit, liberaq; fuit; sed & literis cultioribus evadat perspicua, multosq; Saxones & Canutos, viros, inquam, doctrinâ præstantes educet. Quod idcircò jamjamq; futurum autumo, quod ut illi, quos modò dixi, in Parrhisiorum clari evaserunt Academiâ: ita nunc quoq; non pauca in eadem è Daniâ conspicimus ingenia; quorum bona pars est Magister Christiernus Petri, Lundensis Ecclesiæ Canonicus, mihi longâ consuetudine & amicitiâ clarissimus: cujus præcipuâ curâ & singulari impendio hoc opus tuo nomini nuncupatum emittimus: illud Lectores ignotos, ne forsitan errent, præmonentes,* Saxonis *istius vocabulum, non patrium esse nomen [in Sialandia enim, quæ pars Daniæ, non in Saxonia, fuit ortus] &* Grammatici *titulum, professionis quidem esse, sed neq; leve, neq; contemptibile præconium. Enimvero, auctore Suetonio, Grammaticus est, qui diligenter, acute, scienterq; norit aut dicere aut scribere. Quo nomine Cornelius Nepos appellandos censuit Poëtarum Oratorumq; interpretes, qui tantùm auctoritatis apud priscos obtinuerunt, ut censores & judices essent scriptorum omnium soli,* Critici *ob id vocati: sic ut non versus modo, [itâ enim Quintilianus ait] censoriâ quadam virgulâ notarent: sed libros etiàm, qui falsò viderentur inscripti, tanquàm subdititios è familiâ submoverent. Ideoq; summi Poëtarum interpretes & urbium magistri, ut Servius, Donatus, aliiq; non pauci, Grammatici nuncupatione contenti bracteatis phaleratisq; plus æquo abstinuerunt titulis. Quocircà iniquo ferendum est animo tantæ professionis gloriam ad ineptulos primorum elementorum recidisse præceptorculos. Curavi itaq; Saxonem non eo fraudandum titulo, quem tanto judicio sibi delegisse visus fuerit. Utcunq; autem hæc acceperint imperiti, præstantia tua, Pater doctissime, boni consulet, nostramq; opellam hanc probabit; quod præsertim exoratum volui. Vale. E chalcographia nostrâ apud Parrhisios, ad Idus Martias. M. D. XIIII.*

CAPUT III.

Secundæ & tertiæ Editionis occasio. De iis judicium nostrum. Quæ nos causa impulerit ad novam Editionem,

A primâ Saxonis editione anni circiter viginti effluxerant, cum alteram, Basileæ, Johannes Oporinus adornaret, consilio & adhortatione Johannis Sphyractis Basileensis, qui insignem hunc Historicum à Nobilissimo Juvene, ERICO KRABBE, Dano, Lutetiæ dono acceptum eo fine in patriam transmiserat.

Demùm post annos quadraginta duos, Andreas Wechelus, Typographus & civis Francofurtensis, operâ Philippi Loniceri ac Johannis Fichardi adjutus, eximium hunc Scriptorem ex officinâ suâ publicam in lucem, nitidissimis typis, emisit.

Magnæ equidem optimis istis viris debentur gratiæ, quod in conservando Saxone nostro tantopere desudare voluerint: verùm longè majores deberentur, si incomparabile hoc Opus paulo curiosiore limâ politum, nec tàm innumeris mendis deformatum, publici juris fecissent. Unde fit, ut potius turpis lucri cupiditate, quàm rei literariæ juvandæ studio, toties illud publicasse videantur.

Quæ cum invitus adverterem, toto animo in eam curam ac cogitationem incumbere cœpi ut Saxonem nostrum accuratius, quàm antehac, elimatum, debitæq; integritati restitutum, in vulgus, procuderem. Quapropter cùm antè aliquot annos, Athenas Batavas, studiorum gratiâ, incolerem, optimum visum fuit, saltem contextus emendandi causâ, in antecessum, minutias quasdam NOTARUM præmittere; quibus diligentiam Typographorum ad novæ editionis laborem alacriùs suscipiendum excitarem. Illis vero consuetæ desidiæ indormientibus, feriò constitui, alias insuper Notas, quæ uberioris instar commentarij essent, consignare: certâ spe fretus fore, ut aliquandò, veluti Jupiter ex machinâ, insperatò emergeret, qui illis unà cum ipso Auctore excudendis propitiam admoveret manum.

CAPUT IV.

Quinam fuerint præcipui novæ hujus Editionis suasores & adjutores.

INtereà verò, dum erectus eam in spem animus vanâ ac inani defatigatur exspectatione, plus quàm totum circumagitur decennium.

Non defuêre tamen è proceribus ac Optimatibus inclyti regni hujus, qui crebris me exhortationibus incitârunt, ut novam hanc Saxonis Editionem, quam moliri me fando inaudiverant, quantum in me esset, maturarem. Sed ego quum contrà causarer, nequiquam me sustinendis esse sumptibus, quos tanti operis consummatio requireret: nonnulli eorum, Boni publici juvandi causâ, haud exiguam argenti summam largâ & liberali manu suppeditarunt.

Quos inter facilè familiam ducunt, Perillustris & Magnificus Heros, τὸν ὁ μακαρίτης, Dominus CHRISTIANUS FRIIS, de Kragerup, Eques Auratus, Serenissimi Danorum Regis Cancellarius, & literati Ordinis, dum vixit, Patronus incomparabilis: Vir itidem Illustris, Generosus, & Magnificus, Dominus JUSTINUS HØEG, de Gjordslef, Eques Auratus, antehac Regiæ & Equestris Academiæ, Scholæq; Soranæ Præses atq; Director eminentissimus, nunc regni Daniæ Cancellarius, & Senator amplissimus; quem Deus Opt. Max. Ecclesiæ & Reipubl. commodo diu superstitem præstet ac incolumem! Generosus deniq; & Beatæ memoriæ Dominus, PALÆMON ROSENCRANTS, de Krenckerup, Vir sapientiâ & doctrinâ excellentissimus. Quorum nomina, jamdudum æternitati, egregia in patriam universam merita, consecrarunt.

His tandem accessit, veluti cœlo demissus, Heros Pietate, Eruditione, Prudentiâ, Gravitate, ac cæteris, quæ in generosi stemmatis Virum cadere debent, Virtutibus nulli secundus, Perillustris & Magnificus Dominus, Dominus CHRISTIANUS THOMÆUS, de Stougaard, Eques Auratus, Serenissimi Daniæ Norvegiæq; Regis Cancellarius Magnus, Regni Senator primarius, totiusq; literati Ordinis Mæcenas & Fautor benignissimus.

Cui de Typographorum tergiversatione, in novo Saxonis Opere propriis impensis excudendo, quum multoties conquestus essem; is suis consiliis Serenissimæ Regiæ Majestatis clementissimam voluntatem eò flexit atq; adduxit, ut non modicam vim pecuniæ, ad institutum nostrum celerius perficiendum, suo de fisco nobis erogandam imperaverit.

O verè

O verè Regiam, & ad omnem posteritatem summis evehendam laudibus munificentiam! Ibit in secula, fuisse in Dania Regem potentissimum, DN. CHRISTIANUM IV, cujus augusto sub imperio non solùm regna gentesq; Boreales exoptata pace & securitate, omniq; prosperitatis genere floruerint; sed & optimarum literarum studiis amplissimus honos, gratia, autoritas, præmia atq; decora constiterint.

Vestrum deinceps erit, quibuscunq; SAXONEM, Patrem Historiarum Septentrionalium, novo splendori nostrâ operâ utcunq; restitutum, evolvere contigerit, Patri patriæ munificentissimo immortales agere gratias, crebraq; pro salute tanti Principis vota nuncupare, ut diu mortalium cœtibus intersit, ac serus in cœlum redeat!

CAPUT V.

Breviter indicatur, quid in nova hac Saxonis editione præstare conati simus.

Quamvis autem non sum ità Suffenus, ut proprias in laudes diffundere me cupiam, & jactantius edissertare, quid in nova hac Saxonis nostri Editione præstiterim: nemo tamen vitio mihi verter, si verbo uno aut altero subindicavero, quid saltem præstare conatus fuerim.

Omnem igitur industriam nostram in tribus præcipue duximus occupandam. Prima cura fuit, contextum, ut vocant, dare, quàm fieri potuit, emendatissimum, & variis corruptelis, quis priores scatebant Editiones, omnimodis expertem.

Deindè vitiosam Interpunctionem, quâ perperam distincti erant Codices antehac excusi, hinc inde corrigendam censui, nè vel genuinum autoris sensum obscuraret, vel animo Lectoris spissiores offunderet tenebras.

Ad ultimum, Notis Philologicis, Historicis, atq; Politicis, Scriptoris sic satis intellectu difficilis, loca dubia & obscura illustrare tentavimus. Num vero propositi mei finem sim assecutus, aliis dijudicandum relinquo.

Nec ullus dubito, quin reperientur nonnulli, qui Chronologiam, Schemata Genealogica, singulorum librorum Breviaria, Notas marginales, & forsitan alia, desiderabunt. Verum, ut paucis respondeam, ea quod attinet, actum, quod dicitur, agere, & aliorum labores, qui sedulitatem hac in parte meam prævenerunt, mihi vendicare nolui. Curiosi Lectoris desiderio abundè satisfacient editis antehac monumentis ac scriptis suis eruditissimis nostrates Historici, Viri famâ super æthera noti, M. Johannes Svaningius, M. Andreas Wellejus, D. Johannes Isaacius Pontanus, M. Claudius Lyschander, & M. Johannes Svaningius Junior, hodieq; in Samo Balthica Præpositus Regius dignissimus, cujus *Chronologiam Danicam* utinam segnities Typographorum nobis diutius non invideret.

CAPUT VI.

De MS Codicis defectu querela: deq; infelici jacturâ duorum manu exaratorum Codicum, quam fecit Nobilissimus CASPAR BARTHIUS. Rogatur ad ultimum Lector, ut Catone nostro contentus sit.

Cæterùm quibus ego inpræsens querimonijs miserandum illum defectum manuscripti Saxonis prosequar; qui me hactenus ex difficilium locorum Labyrinthis, non secus ac Ariadnæum filum, eduxisset, inq; spissis illis & plusquàm Cimmerijs rerùm Danicarum, præsertim antiquiorum, tenebris, sublustre saltèm lumen mihi prætulisset! Mirerè an indigner detestandam majorum nostrorum incuriam, qui in propaganda Saxonis memoriâ tàm strenue negligentes se præstitère, ut ejus manuexarati in tota Dania, imo cæteris quoq; ad Arcton regnis, nec vola nec vestigium, quod equidem sciam, hodiè appareat?

De Tacito Imperatore memoriæ proditum est, quod cognominem sibi Historicum *Patrem* suum appellaverit, tantùmq; dilexerit, ut in omnibus Bibliothecis libros ejus collocari juberet, institueretq;, ut singulis annis decies publicè scriberetur, nè ejus monumenta perirent. Quanto majore curâ ac sollicitudine Dani popularem suum cum veterum quovis comparandum, ante exortum Typographicæ artis compendium, transcribere, & ad seram usq; posteritatem transmittere debuissent? Zonaras auctor est in Bibliothecâ Byzantinâ repertum Draconis intestinum CXX pedes longum, cui aureis litteris Homeri Ilias atq; Odyssea fuerunt

inscripta. Justiore certè jure in omnibus Daniæ bibliothecis, aureis literis aurea Saxonis Homero non inferioris Historia descripta extaret.

O nos felices, si bina illa exemplaria MS nobiscum tempestivè communicasses, quibus te, Nobilissime BARTHI, benignior fortuna beaverat! Id quod de humanitate tua facilè nobis polliceri licuisset, nisi si volubilis deæ inconstantia, eàdem, quâ dedit, celeritate invidendum hoc munus tibi abstulisset. Ità enim conqueruntur literæ ad me Anno Christi M. DC. XXXIII. scriptæ: *Saxonis vestri exemplaria duo mannexarata in villâ propè hanc civitatem* (Lipsiam) *cum ipso Codice, cui varia margines compleverant, & majore parte inclutæ meæ Bibliothecæ, funesto flebiliq; incendio perierunt.* O vere funestum ac flebile incendium! absque quo fuisset, Saxone castigatissimo, omnibusq; numeris absolutissimo (absit dicto jactantia) jamdudum literatus orbis frueretur. Hac vero expectatione meâ falsus,

Qualis populeâ mærens philomela sub umbrâ
Amissos queritur natos, quos durus arator
Observans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramoq; sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis latè loca questibus implet:

talis ego nunc cogor insignem hanc jacturam in sinu dolere & plangere, omnemq; planè spem recuperandi tanti thesauri abjicere. Tuum propterea erit, Candide Lector, emendationibus hisce nostris, benignè acquiescere: quas licet ingenium nobis & conjecturæ dictârunt, spondeo tamen plerumq; tales esse, ut vel aliter scripsisse Saxonem vix dubitare poteris, vel certè ad scopum & mentem ejus quàm proximè collineare videantur. Nunc ad Vitam Saxonis breviter enarrandam orationem convertam.

CAPUT VIII.

Accedimus ad Vitam Saxonis enarrandam: ubi primùm agimus de progenitoribus Saxonis.

SI grata posteritas parem cum Saxone calculum posuisset, & saltim redhostimenti vice, quanquam sic satis exigui, de Vitæ ipsius ortu ac decursu aliquid comperti nobis tradidisset; nostræ jam operæ neutiquam relictus fuisset locus. Nunc quia non sint nulla, quæ industrium ac curiosum Lectorem pleniori aliqua earum rerum cognitione imbuere posse videantur, quæ hactenus altissimo obrutæ silentio publicam latuerunt noticiam: faciundum putavi, ut sequentia documentorum fragmenta hinc inde per Satyram edecumata, & veluti tabulas ex ingenti naufragio superstites, collecta, hoc loci in medium producerem.

Ac primùm omnium de Parentibus Saxonis nostri ut dispiciamus, nihil planè, quod equidem sciam, in literas de iis relatum extat, præterquam quod ipse Saxo sub initium Operis sui prodidit, videlicet in Præfatione ad Andream Sunonis, Archiepiscopum Lundensem, ubi Serenissimum Daniæ Regem Valdemarum, ejus nominis Secundum, his compellat verbis: *Ceterùm prisco atq; hæreditario obsequendi jure, saltem ingenij viribus tibi militare constitui, cujus clarissimi patris castrensem militiam parens avusq; meus fidissimis bellici laboris operibus coluisse noscuntur.*

Quibus apertè indicat Saxo avum patremq; suum sub Valdemari II. patre, qui Valdemarus Primus fuit, stipenda meruisse, ceu milites strenuos, & insignitâ fortitudine conspicuos.

Et fortean haud falsam capere conjecturam licebit, nobili ortos sangvine fuisse progenitores Saxonis; quales istâ potissimùm ætate castrensem Principum militiam sectabantur.

Certè non desunt, qui constanter asserant, Saxonem genus & prosapiam ducere ex vetusta & splendida apud Danos familia LANGIORUM, quam nostrates de Langers appellant. Hos inter principem obtinet locum M. Claudius Lyschander, Historicus quondam Regius, qui idipsum in Præfatione Operi Genealogico Regum Daniæ, vernaculâ à se linguâ edito, præfixâ, disertis testatur verbis: sed quibus, ad firmandam hanc sententiam suam, nitatur documentis, fideli silentio prætermittit. Cui assentiri video Historicum itidem Regium, M. Jonam Venusinum, Virum cætera doctissimum, sed Saxoni, populari suo, nimis injurium, in Disputatione sua de Fabula, quæ pro Historia quàm sæpissime venditatur, Thesi LXXIV. *Cupimus*, inquit, *nobis ignosci, si non omnia, quæ scriptis suis Saxo Longus consignavit, approbemus.* Quorum etiam tuetur sententiam Excellentissimus Vir, Dn. D. Johannes Isaa-

Isaacius Pontanus, Historiographus Regius eminentissimus, in Chorographia sua Danica, de Saxone sic scribens : *Tunc etenim sua tantummodo notus, interq; frigora atq; Arcton studia fovens, sine exemplo maximus, longeq; admirabilis rerum Danicarum scriptor emicuit Saxo Grammaticus, Ecclesiæ Roschildensis Præpositus, è vetusta atq; inclyta Langiorum familia oriundus.*

Asservatur quidem in Regia Bibliotheca Hafniensi Codex Vetustus MS. cujus ad calcem hæc leguntur : *Saxo cognomine Longus, miræ & urbanæ eloquentiæ Clericus.* Quibus Lyschandrum pariter ac Venusinum, eosq; secutum Pontanum, in eam fuisse opinionem adductos arbitror, ut Saxonem ex nobilissima *Langiorum* stirpe oriundum statuerint.

Utcunq; se res habeat, non invidemus tanto viro tam generosam originem, quâ se præstitit dignissimum: nec est, quod rubori sibi ducat illustris Langiorum domus in sanguinis consortionem admittere, quem præclara ingenij monumenta, quà viget eruditionis honos, nobilitarunt.

CAPUT VIII.

De nomine Saxonis.

SErvius, non ignobilis Grammaticus, rectè monet, primum interpretis munus esse, de Autoris, quem quis sibi explicandum proposuit, nomine inquirere. Qvum vero nobis jam liquido & indubitanter constet, florentissimo huic rerum Danicarum scriptori, quem Notis nostris utcunq; illustrandum suscepimus, nomen SAXONIS, à parentibus inditum obvenisse: paucula admodum in præsens de eodem commentabimur.

Multis sanè nomen SAXONIS hucusq; imposuit, ansamq; non parvi erroris præbuit perperàm existimantibus, *gentilitium* illud esse, non *proprium*. Id quod inde factum arbitror, quod cæteris nationibus rarissimo in usu hoc fuisse nominis animadverterent, & *Saxonem* Historicis, alijsq; autoribus, eum duntaxat dictum, qui ex gente Saxonica originem traheret. Unde & externi quidam scriptores vehementer hallucinati sunt, dùm Saxonem hunc nostrum *Johannem de Saxonia* nominarunt: quemadmodum id antè me observavit Historicus olim Regius, Vir Clariss. M. Johannes Svaningius, in Prolegomenis Saxoni suo illustrato præfixis : *Nonnulli*, inquit, *quod cumprimis ridiculum videtur, ut gloriationem hujus autoris nobis Danis omnem præriperent, proprium ejus nomen in gentilicium convertentes, eum,* Juhannem de Saxonia *appellarunt, ut non in Dania, sed in Saxonia eum natum esse, vulgò hominibus persvaderent.*

Meminerunt Cicero, Paterculus, Florus, & alij, SAXÆ cujusdam, qui legatus Antonij fuit in bello Philippensi, & in Syria contrà Parthos. *Accedit Saxa*, inquit Cicero Philippicâ XI, *quem nobis Cæsar ex ultimâ Celtiberia Tribunum plebis dedit, castrorum anteà metator, nunc, ut sperat, urbis.* Et Philippica XII. *Saxam verò præterire qui possum? hominem deductum ex ultimis gentibus, ut eum tribunum plebis videremus.* Paterculus : *Saxa legatus, nè veniret in potestatem, à gladio suo impetravit.* Sed cognomen id fuit Decidiæ familiæ plebejæ, ex quâ oriundus etiam fuit Decidius hicce, cognomento Saxa, Antonij legatus.

Posteà Romanis Italisq; non inusitatum fuisse SAXONIS nomen, indicare videtur Baptista Platina in Vita Honorij II Pontificis Romani, ubi Saxonis cujusdam, Cardinalis S. Stephani, mentionem injicit, quem Calixto Papa defuncto, Anno M. C. XXIV. Populus Romanus Pontificem percupide nimium optabat. Verba Platinæ ità habent : *Mortuo Calixto, cum de legendo novo Pontifice ratio haberetur, Leo Fregepanis omnibus Cardinalibus interdixit, nè usq; ad diem tertium, Pontificem crearent, quò & maturius deliberare, & Canones inspicere liceret. Quamvis non eâ mente id fecerit homo acutus, & ad fallendum vafer, quam verbis præ se ferebat: sed ei tantisper disponere hominum suffragia liceret, quibus Lambertus Pontifex crearetur. Nam populus ipse Saxonem, S. Stephani Cardinalem, Pontificem percupidè nimium optabat. Id quoq; se cupere Leo Fregepanis ostendebat, quò & populum & patres negligentes & incautos in sententiam suam quâvis arte pelliceret. Atverò cum id velle Leonem Cardinales quidam cernerent, nè ex ejus sententiâ Pontificem legerent, omisso Saxone, Thebaldum, S. Anastasiæ Presbyterum Cardinalem, Pontificem deligunt, quem Cœlestinum appellarunt.*

Quin antiquis Germanis hanc frequentatam fuisse appellationem, ostendit Catalogus nominum propriorum, quibus Alamanni quondam appellati, ex vetustissimo Codice Monasterij S. Galli, ordine Alphabetico descriptus, qui extat Tomo II, parte prima Antiquitatum Alamannicarum, quæ ex Bibliotheca Melchioris Goldasti prodierunt, Cap. 1. & 2. pag. 133. & sequent. Lit. S: *Sadeprebt, Sahso, Sasso, Shasso, Sazo, Saxo, Saxunus.*

Verum-

Verumenimvero vix ulli nationi idipſum, quod toties diximus, SAXONIS vocabulum, frequentiori in uſu fuiſſe reperio, quàm Daniex genti ac nationi. Illud etenim apud noſtrates neutiquam hodiè aut heri natum eſſe, ſed ab antiquiſſimâ hominum memoriâ celebratum, & longo temporis uſu frequentatum, innumera nos Antiquitatum noſtrarum edocere poterunt monumenta. Inter quæ vix dari poſſe reor antiquiora, quàm muſcoſa illa ſaxa, quæ Runicis cælata literis, & priſcis Heroum buſtis, ſub liquido æthere, impoſita, undiq; ſecus in Dania noſtra hodieq; viſuntur. Tale eſt inprimis Monumentum Sjórupienſe in provincia Scaniæ Linuſia, vulgo Lunishærrit / quod nobis Vir Excellentiſſimus, & fugientis Antiquitatis veluti Stator Jupiter, D. OLAUS WORMIUS, Lib. III. Monumentor. Danicor. pag. 185. hunc in modum repræſentat:

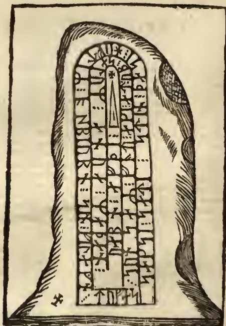

Inſcriptionis hæc interpretatio eſt: *Sagſi ſeti Stin deſi euftir Osbium ſin Filaga, Tufas ſun, ſem fóti egi at Upſalum: Anva maden vabn efdi.* Hoc eſt: SAXO LAPIDEM HUNC POSUIT ESBERNO SOCIO SUO, TUFÆ FILIO, QUEM EGO UPSALIÆ ENUTRIVI; ANVA INSIGNIA ET ORNAMENTA ADDIDIT.

In qua inſcriptione loco X, ponitur ᚴ. & ᛋ; quia Literatura Runica duplicibus dictis literis deſtituitur: & *Sagſi*, ſive *Saxi*, juxtà veterum pronunciationem effertur, quod nos jam *Saxe* dicimus.

Sic & in monumento Avinſlóenſi, quid in pago quodam Fioniæ Awinſløff / in Vindingenſi provincia extat, & ab Excellentiſſimo D. Wormio Lib. IV. Monument. Danicor. pag. 245. expreſſum reperitur, manifeſta ejusdem appellationis veſtigia apparent; quamvis in voce ᛋᛅᛋᛁ, *Saſi*, per ſculptoris incuriam, omiſſa ſit litera ᚴ.

Hoc

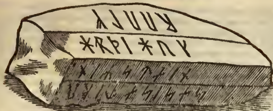

Hoc eſt: *Ruulff hardi hug : Safi ſati Runir ſteiu* : RUDOLFUS DURUS TUMULUM FECIT: SASI (pro SAXI) RUNICUM LAPIDEM POSUIT.

Sed clarius id nobis exhibet Oldgarenſe in Sognedalia Norrigiæ monumentnm à Wormio prolatum Lib. VI. Mon. Dan. pag. 501.

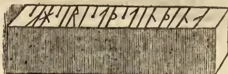

Sachſi riſtd ſtiu dina : SAXO LAPIDEM HUNC POSUIT.

His proximâ vetuſtate accedunt nonnulla ipſius Saxonis noſtri loca, in Hiſtoria Danica hinc inde obvia, in quibus clara & luculenta SAXONIS agitur mentio. Sic Lib. VIII, in recenſu Ducum, qui Ringoni Sveciæ Regi adverſus Daniæ Regem Haraldum Hyldetand, in bello Bravico, militaruht, SAXI quidam inter cæteros occurrit: *At ex parte Ringonis, inquit, computantur Ulf, Abgi VViudar, Eyil luſcus, Gotar, Hildi, Guti Alf patre genitus, Stur robuſtus, Steen Vienicæ paludis accola. Applicantur hisdem Geert Alacer, Gromer VVermicus. Poſt quos ſeptentrionalis Albiæ finitimi ſupputantur, Saxi, Fletir, & Saligothus, Thor uutabundus, Throndar naſutus. &c.* Bellum autem hocce Bravicum incidit in annum Chriſti CCCXXVI, juxtà Lyſchandri calculum. Ita & Libro XIII, ſub Nicolao Rege, qui obijt A. C. M. C. XXXV. nominatur Magnus *Saxonis* filius: *Iu cujus apparatu Magnus Saxonis filius Erici miles, ſingulare fidei ſpecimen edidit.* Libro itidem XIV, regnante Waldemaro I, circà Annum Chriſti M. C. LVI. Saxoni & Juriſio navales copiæ committuntur : *Quod quum VValdemarus per transfugarum quendam expertus fuiſſet, auxiliaribus, quâ poterat celeritate, contractis, ad exturbandam hoſtium claſſem, Saxonem & Juriſium cum navalibus copiis mittit.* Libro deniq; XV, ſub finem imperij ejuſdem Waldemari I. Anno Chriſti M. C. LXXX: *A quibus eundem precari rogatus, nè Saxonem, Athonem, Sunonem, & Etheruum, homines extrà Scaniam ortos, ejus rebus præeſſe pateretur.*

In mea quoq; Bibliotheca aſſervarur Codex membraneus MS. Novi Teſtamenti, charactere & Idiomate Ruſſico, antè quadringentos, ut videtur, & fortean plures, annos deſcriptus; cujus ad calcem adjuncta eſt vetuſtiſſima variorum cujuscunque ordinis hominum, deſignatio & recenſio, qui Monaſterio Fratrum Minorum, in urbe Roeſchildenſi, donaria & χαριςήρια olim contulerunt; in qua etiam SAXONIS non omittitur mentio. Initium ſic habet:

Nomine ſignatos, & munere conciliatos
Fratribus exiguis, jungito, Chriſte, tuis.

Regem Haroldum, Reginamq; Margaretam. Seqvuntur longâ deinde ſerie aliorum beneficorum nomina: *Knuto Rex, Athala Regina. Eiric. Margareta Regina & Soror noſtra. Sveuo Epiſcopus. Ricardus Præpoſitus. Sveino Decanus. Hermannus. Aſcerus. Luitgerus. Boſo. Livo. Iſaac. Arnfaſtus. Nicolaus. Saxi. Ako. Clemens. Toco. Joſeph. Kanutus. &c.* Ex quibus Saxo noſter Hermannum, Iſaacum, Arnfaſtum nominat Lib. XI. Hiſtor. Dan. ubi de tumulo Wilhelmi Epiſcopi Roſchildenſis, Aſcerianæ ſepulturæ gratiâ, ab iis violato, agit: *Quamobrem diu poſtmodum intactus VVilhelmi tumulus manſit, donec noſtris eum temporibus Hermanuus majoris Sacrarij Præſes, Arnfaſtusq; Scholæ magiſterio functus, connivente Iſaaco, ruralis ſacerdotij Præpoſito, parabilem magis, & inter cæteros cultiſſimum adverteutes, Aſcerianæ ſepulturæ gratiâ, aperiri juſſerunt.* Unde per conjectu-

jecturam colligere posse videor, Saxonem illum, cujus Designatio superius adducta mentionem facit, nullum fuisse alium, quàm Saxonem Grammaticum, incomparabilem rerum Danicarum scriptorem, quippe qui disertis ostendit verbis violationem sepulchri Wilhelmiani suis contigisse temporibus. Obijt autem Ascerus Episcopus, cujus sepulturæ gratiâ, tumulum Wilhelmi, modo nominati Triumviri aperiri jusserunt, Anno Christi M. C. L. quo anno vixisse Saxonem nostrum tàm certum est, quàm quod certissimum.

Cæterum priusquam finem Capiti huic imponam, hoc etiàm observationem nonnullam mereri videtur, videlicet, mediam hujus vocis syllabam in omnibus obliquis productè, non breviter, esse pronunciandam; qvum τὸ *Saxo*, quando gentilicium est, penultimam habet correptam. Hae de re elegantissimum nunc Epigramma exhibemus Nobilissimi Viri, Dn. Willichij Westhovij à Westhovven, Canonici Lundensis, Poëtæ Laurigeri, & Comitis Palatini Cæsarei, quod cum Beatissimo Parente meo M. Johanne Stephanio, tùnc temporis Regiæ Scholæ Soranæ Præside, communicavit, Anno Christi M. DC. XIV, ad diem XI Maji, ut ipsius Nobiliss. Westhovij Avtographum testatur, repertum inter Schedas ejusdem Parentis mei τοῦ μακαρίτου :

In Olonem Noricum Επίγραμμα.

Saxonis *libros*, [*qui te compellat Olonem*]
Correpto Historiam Saxonis *ore vocas.*
Nominis at maribus proprij, cui terminus O est,
Flexibus obliquis, [*dummodò crescat ijs*]
Syllaba perpetuò longa est penultima, testes
Varro, Cato, Cicero, Scipio, Naso, Maro.

Quamvis diffiteri nequeam, medij ævi scriptores, SAXONIS vocem pro eo, qui ex gente Saxonica oriundus, mediâ productâ usurpasse. Sic Rosvita, Poetria Saxonica, sub initium Historiæ suæ metricæ, de Vita & rebus gestis Othonum Imperatorum:

Postquam Rex Regum, qui solus regnat in ævum,
Per se cunctorum transmutans tempora Regum,
Jussit Francorum transferri nobile regnum
Ad claram gentem Saxonum [*nomen habentem*
A saxo, per duritiem mentis benè firmam]

Ità & Anonymus quidam Poeta Arnolfo Imperatori σύγχρονος, Lib. III. Annal. de gestis Caroli Magni, ad An. Chr. DCCXCV. Indict. II.

Cum nimiam suspecta foret gens facta rebellis
Saxonum toties, crebro quoq; fœdere rupto
Sub justâ Regis ditione quiescere nolens.

Et paulò pòst eodem Capite:

——————— *Regem dum vellet adire,*
Incidit insidias, illi quas antè pararunt
Saxones, quoniam Francis novêre fidelem.

CAPUT IX.

De Cognomine Grammatici.

GRammatici cognomentum, quod Saxoni nostro in omnibus gentis nostræ Antiquitatibus passim ascriptum legimus, nemo existimabit, ipsum sibi ex superbia quadam, & φιλαυτίᾳ, instar jactabundi Palæmonis, arrogasse: sed potius hoc ipsi affinxisse istius ævi librarios, sive librorum recensitores ac descriptores, qui vel professionis, vel vitæ, vel morum, generisvè notandi gratiâ, autoribus cognomina quæpiam, è medio plerumqs sumta, in titulis apponere consveverant. Sic in manuexaratis libris Plauto inditum est vocabulum *Asinij*, quia videlicet rumor erat, Plautum ad participandum victum, ob egestatem, ad molam se vendidisse. Nam id genus lapideas machinas, veteres *Asinos* appellaverunt. Pari ratione *Getam* cognominaverunt Philologi veteres Ovidium, ex illo versu Elegiæ XIII. Lib. IV. de Ponto: *Carmina quæ facio penè Poëta Getes.* Pari modo ab altitudine carminis & dicendi genere, Statius cognomen à librarijs *Aquilini* meruit. Ausonius cognominatur *Pæonius* in Fastis Græcis, cum pater ejus fuerit Medicus. Non alia ratione *Nautæ* cogno-

cognomentum Propertio quoq; affinxerunt, quia nescio quid tale carmine illi quopiam exciderat. Pari prorsus modo Cœlij libelli de re culinaria, *Apicij* titulum sunt sortiti, cum ad Apicium illum prodigum non pauca referantur. Ità & ingeniosissimo & disertissimo Poetæ Martiali cognomentum *Cocus* adhæsit, quod multa de *Coquis* loquatur, nec pauca recenseat, præcipuè ultimis libellis, quæ ad rem culinariam pertinere possunt. Ità Petronium non dubito ex Taciti loco, qui eum *Arbitrum* noctium voluptatumq; Neronis nominat, id cognomen obtinuisse. Ità veteres libri Persium *Severum*, ab austeritate castigandi, & invectione in malos mores, nominant. Sic luculentissimus Christi vates Prudentius à priscis descriptoribus *Amœnus* cognominatus est, quod omnium Christianorum Poetarum amœnitate & varietate Lyricorum carminum longè sit princeps. Sic Apollinaris Sidonius à vita moribusq; *Modesti* nomen apud librarios accepit. Sic eloquens ævo suo & eruditus Declamator Radulfus, Normanniæ Ducis Concionator, *Ardentis* titulo conspicuus exstat. Sic Sulpicius Severus cognominatur *Rhetor*, quia comtius loquitur.

Ad eundem modum sequioris ævi librarij, quoties exempla Historiæ Danicæ à Saxone conditæ transcriberent, honorifico illo *Grammatici* cognomine, tantum scriptorem, ἐξοχῆς gratià, omnino condecorandum putarunt, non solùm ob variam, elegantem, & reconditam eruditionem, quæ tùm temporis, in summâ nempè barbarie, erat rara avis in terris, nigroq; simillima cygno; sed etiam propter sublime & inimitabile dicendi genus, quo Historiam suam contexuit.

Juxtà mecum sentit Clarissimæ Doctrinæ Vir, & verè ὁ πανεπιστήμων, Daniel Heinsius, in Prolegomenis suis ad Aristarchum sacrum: *Ætate sequiori*, inquit, *Saxo illustris ac ætate illa facundissimus Danorum Historicus, vir plurimarum rerum gnarus*, Grammaticus *dictus est*. Cui consentit Nobilissimus Vir, & Philologus eminentissimus, Caspar Barthius Adversarior. Lib. XXIV. Cap. VIII. *Conditore Annalium apud Danos suos Saxone, cui Grammatico, ab eruditione recondita, receptum est nomen, suo ævo nihil sperari majus potuit. In summa barbarie, in terrâ à cultu literarum tùm aversissima, Latinè, eleganter, eruditè scribit, citrà parem quidem omnia.*

Grammatici verò antiquis dicebantur, non solùm illi Technici, qui Grammaticam, & præcipuè τὴν τεχνικήν, quæ de literis, de lectione, scriptione, ac pronunciatione agit, adolescentulos docebant; quos etiam *Grammatistas literiones, pædagogos literarios, magistros literarios* nominare solebant: sed & inprimis illi, qui plenam & exactam omnium disciplinarum cognitionem sibi comparaverant, qui omnis scientiæ liberalis periti, ac universæ eruditionis complexu instructi essent.

Hinc *Grammaticus* Svetonio Tranquillo, libello de Illustribus Grammaticis, is propriè dicitur, qui diligenter, acutè, scienterq; norit aut dicere, aut scribere. Quo nomine Cornelius Nepos appellandos censuit Oratorum Poetarumq; interpretes; qui tantum autoritatis apud priscos obtinuerant, ut soli scriptorum omnium Censores & judices essent, *Critici* ob id vocati, sicut non versus modo censoriâ quadam virgula notarent, sed libros etiam, qui falso viderentur inscripti, tanquam subdititios è familia removerent. Ideoq; summi Poetarum interpretes, Servius, Donatus, Aeron, alijq; non pauci, *Grammatici* nuncupatione contenti fuere.

Idcirco & eodem nomine Appion, Joannes Philoponus, C. Julius Solinus, *Grammatici* passim ab antiquis vocantur. Joannes quoq; Balæus, Anglorum doctissimus, in Centuriis suis, quatuor recenset illustres suæ gentis scriptores, qui hoc titulo insigniti fuêre. Primus *Alfridus, sivè Ælfricus, Grammaticus*, Archiepiscopus Cantuariensis, qui obijt A. C. M. VI: alter *Galfridus Grammaticus*, qui claruit Anno M.CD.XC: tertius *Joannes Grammaticus*, & quartus *Serlo Grammaticus*, qui floruit Anno M.C.LX. Quorum duo priores ob studium Grammaticæ, præsertim τῆς τεχνικῆς, quod calidè tractarunt, scriptaq; Grammatica in lucem edita, *Grammatici* dicti sunt: sed posteriores illi, ob singularem & raram ista ætate eruditionem, cognomen ejusmodi, haud aliter ac Saxo noster, meruêre. Uterque enim Rhetor, & insignis sui seculi Poeta habebatur, teste eodem Balæo, pag. 198. & 225.

Sed ut hoc etiam obiter adjungam, pauló minus in spissum me errorem induxerat Nobilissimus Vir, ac illustre Britanniæ suæ decus, Henricus Spelmannus, ut existimarem, eundem hunc *Alfridum*, sivè *Ælfricum*, cujus modo mentionem egimus, Prologum, & forsitan Notas, atq; alia, in *Saxonem* nostrum *Grammaticum* scripsisse, & propterea *Grammatici* obtinuisse nomen. Nam in aureo isto Opere de Concilijs Ecclesiarum Britannicarum, [quod mihi nuper è Bibliotheca suâ, varijs ejusmodi Antiquitatibus refertissimâ, suppeditavit Excellentissimus Vir, D. Olaus Wormius, Regiæ Academiæ Hafniensis Professor celeberrimus] & quidem in Notis ad Capitula incertæ editionis, verba nonnulla adducit ex Prologo Ælfrici ad

Sax. Gram. [ità enim ad oram Codicis interiorem adscriptum extabat, *in Prologo ad Sax. Gram.*] quæ ego desumpta putabam ex *Prologo ad Saxonem Grammaticum.* At ubi rem pauló accuratius expendere cœpi, dimidiatas istas voces *Sax. Gram.* nequaquam de *Saxone Grammatico*, verùm potius de *Saxonicâ Grammaticâ*, ad quam forte Prologum scripsisset Ælfricus, intelligendaduxi. Quam sententiam meam validè confirmant Lelandus, Balæus, & Pitsæus, qui hunc ipsum Ælfricum, præter alia Opuscula varia, Saxonicâ Linguâ conscripta, *Grammaticam* quoq; *Saxonicam* edidisse testantur. Quinimò repugnat utriusque Scriptoris ætas, quò minus Prologum in Saxonem nostrum scribere potuerit is, de quo Spelmannus loquitur, Ælfricus. Etenim hic summum obijt diem Anno Christi 1006, secundùm Balæum & ipsum Spelmannum. Saxo verò noster integris pòst ducentis annis in fata concessit, nempe Anno Christi 1203. Quomodo igitur in Saxonis Historiam, quæ tum in rerum natura non erat, Prologum scribere potuerit Ælfricus, non video.

CAPUT X.

De Patria Saxonis, quæ Dania fuit, non Saxonia.

GEnte verò *Danum* se esse, multis in Historiæ suæ locis clarè & apertè profitetur Saxo. Sic Libro IV, ubi de scriptorum Danicorum penuria conqueritur, Danorum gentem, SUAM non obscurè indigitat: *Tam brevi factorum ejus prosequutione animadverto, quot illustrium gentis NOSTRÆ virorum splendorem scriptorum penuria laudi memoriæque subtraxerit. Quod si patriam hanc fortuna Latino quondam sermone donasset, innumera Danicorum operum volumina tererentur.* Clarius autem id ipsum innuere videtur Lib. V: *Dani igitur (ut PATRIÆ pace loquar) siccandis certatim calicibus assveti, ingenti se oneravêre vino.* Hue adde, quæ de feriarum serie apud Danos antiquos observata, juxta ac deorum gentilium nominibus, extant Lib. VI: *Quo evenit, ut legitima feriarum series apud NOS* (id est, Danos) *eorundem nominibus censeatur.* Et mox: *Eos tamen qui à NOSTRIS* (nostratibus Danis) *colebantur, non esse, quos Romanorum vetustissimi Jovem Mercuriumq́, dixêre &c.* Et pauló post: *Ea enim, quæ apud NOSTROS Thor, vel Othini dies dicitur, apud illos* (Romanos) *Jovis vel Mercurij feria nuncupatur. Si ergò Thor, Jovem; Othinum, Mercurium; juxtà designatæ interpretationis distinctionem accipimus: manente NOSTRORUM assertione, Jovem Mercurij filium extitisse convincitur.* Ità & sub finem Lib. VIII. quæ reperiuntur verba, idem omnino evincunt: *Quod si novum Saxonibus ducem variata rerum successio peperisset, is quòq́, prædictæ pensionis obsequio potestatis principium Danicæ majestatis titulo inclinaret: quò & gentis NOSTRÆ fateretur imperium, & subjectionis suæ solenne præberet indicium.* Illud etiam arguit votum Saxonis Lib. X. de religionis & Justitiæ cultu: *Et utinam adultæ jam religioni ea apud NOSTROS vis autoritatisq́, constaret, quam inter antiquos tenera atque enervis habuerat.* Et quæ mox sequuntur de Anglia Danis fraudulenter erepta: *Ea nox parvulo temporis momento vetustam Danorum dominationem, diuq́, majorum virtute elaboratum fuivit imperium. Sed neq́, id postera NOSTRIS fortuna restituit.* Hue refer & illa Libro XI: *Sed & gentis NOSTRÆ verecundia summam in vinculorum pœna turpitudinem reponere consuevit.* Et ne plura hic accumulem, instar ἀπάντων hoc erit, ex Libro XIV, de Frisia minore: *Administratio deinde provinciæ sub NOSTRIS Regibus esse cœpit.* Sub NOSTRIS, inquit; id est, Danicis: ergo Saxo, Danus.

Natale autem solum *Selandiam*, (sive ut veteres pronunciabant) *Sialandiam* se insulam habuisse, insulam dico cunctis regionis nostræ provincijs amœnitate præcellentem, nulspiam ab ipso Saxone, quod equidem sciam, disertis verbis assertum constat: verùm antiquissimi patriæ nostræ Annales, juxtà ac omnes Saxonis Editiones id firmiter ac constanter asseverant. Quibus suum addit calculum *Johannes Svaningius*, quem sæpius laudavi, in Prolegomenis ad Saxonem illustratum: *Historiam de rebus gestis Danorum, quam Saxo Grammaticus, juxtà vulgarem hominum nostrorum opinionem Cimber, sed juxtà antiquos regni Annales, natione Sialandus, descripsit, in XVI Libros digessit.*

Hinc non immerito Nobilissimus ac Doctissimus Vir, Petrus Parvus Rosefontanus, Eques Danus, in Apologia sua & Refutatione calumniarum Joannis Magni Gothi, Archiepiscopi Upsalensis, eundem vehementer sugillat, quòd præter nefanda convicia, quibus inclytam gentem Danicam ubiq; in scriptis suis atrocissimè proscindit, etiàm nobis eximium illud decus præripere conatus sit, dum Saxonem hunc nostrum *Joannem de Saxonia* falsò nominet. Verba Rosefontani ita habent: *Quis, quæso, tantum odij, mendacij, ac calumniarum, in eo viro* (Joanne Magno Gotho) *latuisse non obstupescat, qui Archiepiscopalis dignitatis titulo præfulgens,*

gent alijs pietate, innocentiâ vitæ, ac morum integritate prælucere debuerat, nisi hæc nefanda convicia ex Historia Saxonis, quem ille, nè talem nobis virum faveat, sed alijs persvadeat, eum sub hoc crassiore nostro cælo natum minimè esse, Joannem de Saxonia *falsò quidem nominat: maximè, cùm Saxo non gentilicium, nec familiæ, sed apud Danos sit nomen proprium: nisi, inquam, hæc calumniosè excerpta, ac diu occultata ipse tandem aliquando impudenti ore evomuisset, qua in tantam rabiem converti talem potuisse virum sibi persvadeas!*

I nunc, & Cimbris suas objice tenebras, Danis suam barbariem! Hic est ille Saxo Grammaticus Danus, qui toti terrarum orbi testatum fecit.

Claros posse viros, & magna exempla daturos,
Vervecum in patria, crassoq; sub aëre nasci.

CAPUT XI.

Quòd Saxo Præpositus fuerit Roëschildensis.

JAm quod attinet amplissimam illam sacri muneris dignitatem, ad quam, haud dubiè ob stupendam eruditionem, & admirandam eloquentiam, evectum fuisse Saxonem nostrum accepimus, videlicet, quod *Cathedralis Ecclesiæ Roëschildensis Præpositum* (ut Ecclesiastici Scriptores loqui amant) egerit: eam nemo unquam in dubium vocare jure poterit, qvum tot apud nos supersint incorruptæ fidei documenta, quæ de rei hujus veritate quemquam dubitare non facile permittunt. Et è multis ut pauca saltim in medium adducam, primùm omnium ad testimonium citabimus Vitam S. Wilhelmi Parisiensis, Abbatis Monasterij D. Thomæ, in Dioecesi Roeschildensi, à quodam ejus discipulo, qui Saxonem in Dania aut vidit, aut videre potuit, conscriptam, in quâ hæc inprimis occurrunt verba: *Per id tempus Roschildensi Ecclesiæ cum multâ laude præsidebat Absalon Episcopus, Vir magni consilij, Cleri decus, mærentium & afflictorum consolator, religiosorum pius amator, totius populi rector modestus. advenarum & pauperum benignus sustentator, VVandalorum strenuus debellator, Religionis Christianæ ornamentum, exemplar sobrietatis, forma pudicitiæ; veræ nobilitatis & probitatis insigne speculum, lucerna fulgens in templo Dei, ejusque columna fortis & immobilis. In ejus Dioecesi erat Cænobium Canonicorum, in Insula, quam Eschilsò vocant, non longè distante ab oppido Roschildensi, mari undiq; cincta. Et ipse quidem locus peramænus erat, pratis virentibus, & diversis nemorum arboribus oblectans oculos animosq; illic degentium: attamen id temporis pauci illic morabantur Fratres, & ij ipsi frustrà Regulares dicti, cum à regulari disciplina multum defloxissent. Cernens autem Venerabilis Episcopus Absalon illorum mores ab omni religione prorsus abhorrere, moerebat animo, ferebatq; indignè Diabolica fraude deceptos vitam prorsus mundanam vivere. Cæpit itaq; crebrò secum pertractare, quâ ratione posset illi Ecclesiæ consulere, atq; illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim intercesserat cum VVilhelmo, Viro religioso, cum literis Parisijs operam daret: sciensq; illum virtutibus & sanctis moribus ornatum, deliberavit illi ad se accito tradere locum memoratum. Mittit itaq; in Gallias Saxonem, Præpositum Roschildensem, virum honestum, qui ab S. Genovefæ Collegio petat D. VVilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus etiam locum opportunum se Episcopus daturum pollicebatur. Abbas verò Ecclesiæ S. Genovefæ animadvertens tanti Præsulis æquas & bonas esse preces, de Fratrum suorum consensu ablegavit VVilhelmum cum tribus alijs in Daniam, deducente eos Saxone Præposito.*

Deinde alterum indubitatæ fidei testimonium nobis suppeditat Codex antiqvus MS. qui in Bibliotheca Regiæ Academiæ Hafniensis asservatur, à quo sequentia excerpsimus: *Anno Domini M. C. LXI. misit Absolon, Episcopus Roschildensis, Saxonem, Præpositum Roschildensem, Parisios, ad Ecclesiam Beatæ Genovefæ; & adduxit Fratrem VVilhelmum, cum alijs tribus fratribus, in Daniam. Et factus est Abbas S. VVilhelmus in Eschilsiö, ubi erant Canonici Regulares, nihil præter nomen & habitum habentes, qui anteà habuerant Priorem pro Prælato. Obijt autem S. VVilhelmus XL anno, postquam curam Pastoralem suscepit, & sepultus in Monasterio D. Thomæ, in oppidulo Selandiæ Ebbelholt dicto, Anno M. CC. II.*

Sed quem, quæso, in hanc rem producamus majoris autoritatis, certiorisq; fidei testem, quam ipsum Saxonem? quippe qui suâ manu, Literis ac Codicillis Regijs & Episcopalibus subscriptâ, eminentissimum huncce dignitatis gradum sibi asseruit ac vindicavit. Bono etenim fato non ità pridem nactus sum Codicem MS. antiquissimæ notæ, cujus hæc erat Inscriptio: *Hæc sunt Rescripta Privilegiorum Sanctæ Othoniensis Ecclesiæ, quæ de sua dignitate & libertate, ante incendium, habuit.* Complectitur autem varia Diplomata literasq; Regum Daniæ, Pontificum Romanorum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, quibus Ecclesiæ Othoniensi eximias olim Immunitates & Privilegia aut indulserunt, aut indulta confirmarunt.

In ijs unum aut alterum ſeſe offert, cui, unà cum cæteris teſtibus, nomen ſuum ſubſcripſit Saxo, tùm temporis *Præpoſitus Roſchildenſis.* Ejus generis illud eſt, quo Rex Daniæ, Waldemarus Primus, Othonienſi Eccleſiæ Privilegia à majoribus ſuis conceſſa confirmat. Id quod integrum, curioſi Lectoris in gratiam, heic ſubjiciendum duxi, nè iſthic tantum legeretur, nevè planè interiret, quod alioquin futurum avgurabar. Ita vero habet: *In nomine Sanctæ Trinitatis, & individuæ Unitatis! Ego VValdemar, Dei gratiâ, Rex Danorum, universis Sanctæ matris Ecclesiæ filijs, tàm futuris quàm præsentibus in perpetuum. Quoniam Regi Regum omnium, in cujus dispositione Universitas rerum consistit, sceptrigeram regni Danorum censuram nostro regimine gubernari complacuit, licet omnibus regionis nostræ Ecclesijs necessariam defensionem impendere debeamus; tamen sanctæ Othoniensis Ecclesiæ profectui & profectuo attentius consulere ac patrocinari speciali jure advocatiæ tenemur: tum eò, quod venerandæ Sanctorum Reliquiæ in eâ continentur; [quos sicuti nostros extitisse propinquos, ità pios apud Deum patronos esse gaudemus] tùm quòd non solum in Monasticæ religionis cultu antiquior, verùm etiàm in animarum fructu cæteris fœcundior fuisse dignoscitur, quod uterque sexus tàm Monachorum, quàm Monialium, qui primordialem suæ professionis normulam ab eâ contraxêre, veraciter contestatur. Exemplo igitur antecessorum nostrorum regum admodum informati, qui eandem Ecclesiam conservari fecerunt, & probabili Monachorum conversatione institutam, ab omni jugo servitutis ac importunis Angarijs, alienam fore sanxerunt: talem eidem Ecclesiæ, & Monachis ibidem Deo militantibus, libertatis legem promulgamus; ut universa ipsorum possessiones sivè in villis, silvis, prædijs, pratis, sivè in alijs quibuslibet terræ generibus, quas Regum, Episcoporum, aliorumq; fidelium largitione, pecuniæ emptione, seu terrarum cambtione, usq; in diem hodiernum, id est, VIII. Idus Februarij, mensis videlicet secundi, Anni incarnationis Dominicæ, Millesimi, Centesimi, Octogesimi, intrà Daciam, cum idoneo testimonio acquisitas possedisse dignoscuntur, ab omni jure exactionario, regijsq; pertinentijs, immunes penitus, & omninò liberæ, perpetuò permaneant. Quodcunq; itaq; ad nostram Curiam, apparatum, transvecturam, expeditionem, seu ad aliud quodlibet regij juris, obsequij, vel obsequiale debitum, à præfatæ Ecclesiæ Colonis exigendum erat, & exhibendum, tam in quadraginta, quam trium Marcharum exactione; hoc totum, eodem jure & quantitate, ipsorum usibus Monachorum, in perpetuum pertineat. Verùm ne jus regiæ dignitatis, ex tàm largâ concessa eis libertate, à nostris Successoribus exterminari videatur, Quadrantem terræ & dimidium in Quarstathe, & villam, quæ Sundrus nominatur, cujus collationem sub tenore Privilegij, in computatione medietatis nostræ capitalis portionis in Scania; a nobis habuerunt; nostræ nostrorumq; Successorum vendicationi, ipsorum consensu, mancipavimus. Et ut ijdem Fratres, quotiescunq; nos ipsi in propria Curia Othoniensi fuerimus, decem Equitaturas nobis habeant paratas eorum beneplacito diffinivimus. Statuimus etiam, ut decem Marchas Argenti de Insula Sild annuatim reddendas, & Censum æstivalem de Othensee; quæ utraque ad supplementum vestituræ, à nostris antecessoribus habuêre; non noster exactor, sed ipsorum tutor àmodo suscipiat. Quod si quis vel viventium, vel succedentium, quocunq; modo, quod hic statuimus, infringere tentaverit; Dei omnipotentis indignationem incurrat, & Excommunicationis sententiâ percellatur, & ejus qualiscunq; calumnia infructuosa & irrita permaneat. Cunctis autem eidem monasterio justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis; & apud discretum Judicem præmia æternæ pacis inveniat. Datum Hinleby, VIII Idus Februarij, Anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXXX. Indictione XIII. In præsentia & assensu filij Regis, Canuti: præsentibus idoneis testibus, Henrico Skerp, Thuri Skalmi filio, Nicolao Stigh filio, Petro Palni filio, Strangone Unge, Tako Algoti filio Rether, Esberno Haconis filio, Nicolao Torkilli filio. Ego Symon, Otheniensis Ecclesiæ Episcopus, propriâ manu subscripsi; Ego Karolus, Cancellarius Regis, subscripsi. Ego Einerus, Capellanus Regis, subscripsi. Ego Jonas, Clericus Regis; subscripsi. Ego Andreas, Clericus Regis subscripsi. Ego Magister Johannes subscripsi. Ego Baldvvinus, Clericus Regis, subscripsi. Ego Esgerus Præpositus subscripsi. Ego Thomas, Abbas Insulæ Dei, subscripsi. Ego Saxo, Roschildensis Ecclesiæ Præpositus, subscripsi.*

Subjungam & aliud, in eandem ferè ſententiam, Diploma Regis Daniæ Canuti, Waldemari filij; cui itidem nomen ſuum ſubſcripſit Saxo noſter, cùm Præpoſitum ageret Roſchildenſem:

In nomine Sanctæ Trinitatis, & individuæ Unitatis! Ego Kanutus, Dei gratiâ, Rex Danorum, Universis Sanctæ matris Ecclesiæ fidelibus, tàm posteris, quàm præsentibus, in perpetuum! Inter cætera regni nostri negotia, & sollicitudines, quibus occupamur, Eclesiarum dignitatibus, & piorum Cœnobiorum profectuo intendere, sanctæq; religionis amatoribus attentius consulere, salutari suggestu justitiæ & æquitatis instigamur, divinæq; autoritatis monitu instruimur. Inde est, quod Sanctam Ecclesiam Otheniensem ad honorem Dei, & salutem animarum, proficere cupientes, quam pij Patris mei, Regis VValdemari, Deo nota devotio ab omni servitutis gravamine liberam fecit, suæque hæreditatis con-

consortem cum hæredibus statuit: ejusdem Ecclesiæ Privilegia, pro dignitate sui & libertate, undecunque sibi concessa, non solùm debito affectu approbamus, & regia autoritate confirmamus; verum etiàm sub divinæ & nostræ qualiscunque gratiæ obtentu, ea irrefragabili jure conservari decernimus. Cæterùm dilectis Deo famulis, præfatæ Ecclesiæ Monachis, ad votum satisfacere volentes, pro redimenda dimidietate totius capitalis portionis, secundum sui æstimationem in Phionia, quam memoratus piæ memoriæ pater meus eisdem Monachis solempni donatione contulerat, mansionem nostram in Vurótorp, & aliam in Syndrup, quam Saxo Grijs à patre meo emptam, pro animæ suæ salute, ipsis fratribus scótavit, quamque itidem fratres, unà cum quadrante terræ & dimidia in villa Quarstatte dicta, pro possessionum suarum omnimodâ libertate obtinenda & privileganda, patri meo contulerunt, ipsis Monachis possidendas obtulimus. Enimverò ne perversorum cavillatione, de iterata ejusdem mansionis in Syndrup collatione, ulla calumniarum occasio in posterum nascatur; alias possessiones viciniores & securiores, quas pro majori sui commodo ac futurorum cautela maluerunt, pro duobus prædictis mansionibus ab Astrado Tugulsi filio satis carè emimus, & eas ab omni jure exactionario liberas, perpetuò eorundem Monachorum usibus contulimus: sex videlicet quadrantes terræ in Arstegtorp, dimidiumque Mansum in Esetoft, & prata, quæ Astradus ab hæredibus Gunneri empta possedit, terramque dimidiæ Marchæ annonæ seminabilem, cum pratis XII plaustrorum, quæ à Petro Lukki emit, cæteraque quæ idem Astradus ibidem habuit. Has possessiones, viginti scilicet Marcharum auri, secundum pecuniariam pretij earundem pensitationem, æterno Regi nostro Christo, Sanctoque Martiri & Regi Kanuto, & fratrum ei militantium sustentatione, pro salute & remedio animæ patris mei, stabili jure possidendi & utendi, dedidimus. Deo itaque auctore, cujus gratiâ Regio fungimur regimine, statuimus, ut si quis præsentium vel futurorum, præfatam Ecclesiam temerè perturbare, & has ejus, vel alias cujuslibet generis possessiones auferre, sev ablatas diminuere, vel aliquibus angarijs & injurijs opprimere præsumpserit, & non emendaverit; divinæ ultionis & perpetuæ maledictionis plagâ feriatur, & ejus qualiscumque calumnia apud Deum & homines, irrita & annichilata habeatur. Igitur ne hujus donationis, vel deliberationis stabilitas alicujus contentionis turbine in posterum pulsetur, sigilli nostri testimonio corroboravimus, in præsentia & assensu Matris meæ, Sophiæ Reginæ, & fratris mei Valdemari. Hujus rei testes idonei interfuerunt, Pincerna Regis, Thuri Camerarius Regis, Henricus Skerp, & Tako Advocatus Ripensis, Strangi juvenis, Tove Hale, Ebbe Hirtorp, Esgerus villicus. Acta sunt hæc Hinlby, XII Kal. April. Anno Dominicæ Incarnationis M.C.LXXXIV. Indictione 1. Epactis Viginti quinque, Giertosi Regis Danorum Kanuti IV Anno I°. regnante Domino nostro Jesu Christo. Data per manum Eineri Capellani. Ego Simon, Otheniensis Ecclesiæ Episcopus SS. Ego Omerus, Ripensis Episcopus, SS Ego Svveno, Arusiensis Episcopus SS. Ego Nicolaus, Vibergensis Episcopus, SS. Ego Henricus, Hethlandensis Episcopus, SS. Ego Marcus, Abbas Ecclesiæ omnium Sanctorum, SS. Ego Thomas, Abbas de Insula Dei, subscripsi, propriâ manu. Ego Ako, Abbas de Herivatho propria manu SS. Ego Goto, Abbas de Horo, SS. Ego Andreas, Ottoniensis Præpositus, SS. Ego Esgerus Præpositus SS. Ego Saxo, Præpositus Roskildensis, subscripsi. Ego Symon, Abbas de Sora, subscripsi.

Ad ultimum, pro asserendo sacro illo Saxonis munere & dignitate, producamus Diploma Absalonis, Archiepiscopi Lundensis, quo ad exemplum Regum Daniæ Waldemari & Canuti, Privilegia & Immunitates Ecclesiæ Othoniensis confirmavit; quod etiàm Saxonis, Præpositi Roskildensis, nomen subscriptum habet:

Absalon, Dei gratiâ, Lundensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Apostolicæ sedis Legatus, Svvetiæ Primas, Universis Sanctæ matris Ecclesiæ filijs, tàm præsentibus, quam futuris in perpetuum! Ex injunctæ dispensationis officio & sollicitudine nobis incumbere cognoscimus, ut ea, quæ rectè ac piè ordinata & facta comperimus, pio favore prosequamur atque approbemus, approbata quoque, nè quorumlibet iniquorum sev fraudulentorum versipelli malitia sev versutia perturbari, aut immutari, vel irritari valeant, indultâ nobis à Deo autoritate confirmemus, & manenti stabilitati Apostolorum clave, id est, Banno, sev Anathemate, corroborando signemus: ut & perversitas, si contrà ea, quæ recto ordine sunt sancita, & justitiæ robore vallata, temerario ausu præsumere tentaverit, inveniat ubi offensa in se resiliat, & amplectenda religionis tranquillitas habeat, quò, scaturiènte impetu malitiæ & assultu, secura refugiat. Proinde ergò nos ea, quæ à Dn. Valdemaro, Danorum Rege illustri, & venerando pietatis intuitu antecessorum suorum Regum laudabilibus ac probabilibus exemplis inducto ac informato, Ecclesiæ Othoniensi collata, & sancita cognovimus, nostri Sigilli attestatione, ac indultâ à sede Apostolica auctoritate confirmare decrevimus. Volens itaque prædictus Rex præfatæ possessiones Ecclesiæ, vestigijs majorum suorum inhærendo, ab omni regiæ exactionis onere eximere, & Monachos in ea Ecclesia, sub regula & habitu Beati Benedicti constitutos, ut oratione & contemplationi sincerius vacare, & Deo liberius militare possint, sublatis Angarijs exactionarijs, quibus eos quorundam insolentia & incuria indebitè & importunè sollicitabat, & vexabat, liberos atque securos reddere, adhibito honestarum & nobilium personarum,

tàm Clericorum, quàm Laicorum, testimonio, quorum nomina in hac pagina inferius sunt annotata, nec non filio ejus Kanuto præsente & assentiente, libertatu & immunitatu legem eu decrevit statuere, & regiâ autoritate sancire. Statuit igitur, ut universæ possessiones prædictorum Fratrum, quas in Phionia habent, quæ juxta æstimationem, triginta mansorum numero respondent, sivè in villis, silvis, prædijs, pratis, & agris, ab omni jure exactionu, & quibuslibet angarijs penitus immunes & omninò liberæ perpetuò permaneant; ita tamen, ut quicquid prædictæ Ecclesiæ coloni exactionis Regiæ Curiæ prius erant exhibituri, scilicet, apparatum, transvecturam, expeditionem, aut quodlibet aliud regij juris obsequium, nec non satisfactiones tàm ad quadraginta, quàm ad tres Marcas pertinentes, hæc præmissa, eodem jure & quantitate, quo regiæ dignitati noscuntur pertinere, ijdem Monachi per suum tutorem exigant, recipiant, & in proprios usus convertant. Prætereà decrevit, ut Decem Marcas argenti, de insula Sild annuatim eis reddendas, & censum æstivalem de Othense, quæ utraq; ad supplementum vestituræ constat collata fuisse, non regius exactor, sed eorum tutor amodò suscipiat. Verum tamen nè quasi ex tàm larga & affluenti immunitate ac libertate à regia munificentia eis concessa & indulta, regalis jura dignitatis amplius æquo imminuta & extenuata à suis successoribus fortè viderentur & causarentur, in hujusmodi recompensationem, quadrantem terræ & dimidium in Quarstathe, & villam, quæ Sundrôse dicitur, quam à jam dicto Rege, sub æstimatione medietatis, sivè capitalis portionis, sub tenore Privilegij collatam & confirmatam receperant, ut diu aspiratam libertatem præscriptam consequi possent, ipsi & successoribus suis possidendam contulerunt. Insuper quotiens Rex in propria Curia Othense fuerit, ut Decem Equitaturas ad opus ipsius habeant paratas, ijdem Fratres ex Regis arbitrio diffinierunt. Porrò superius annotatis XXX Mansis præscripta libertate legis communitis, reliquæ possessiones seu terræ, quas præfata Ecclesia processu temporum, à Regum, seu Episcoporum, munificentia obtinuerit, aliorumq; fidelium largitione, vel pecuniæ emptione possederit, regio juri & exactioni subjacebunt, nisi quarum conventione à præfatis Fratribus fuerint ab Angarijs exemptæ, aut regiæ clementiæ largitate consimili libertatis lege in posterum extiterint donatæ & emancipatæ. Fuerunt autem huic regiæ constitutioni testes adhibiti hi: Henricus Skerp, Thuri Scalmi filius, Nicolaus Stigh filius, Petrus Palni filius, Strange Unge, Tako filius Algoti Vettier, Esbernus Haconi filius, Nicolaus Terkilli filius. Hi autem subscripserunt, Symon, Othoniensis Ecclesiæ Episcopus, Thomas Abbas, Karolus Cancellarius, & reliqui plures. Quisquis igitur Ecclesiastica secularisvè persona, annotatæ paginæ Constitutioni ausu temerario contra ire tentaverit, semel, ac secundò, tertiovè commonita, si non destiterit, autoritate Dn. nostri Jesu Christi, nec non autoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, anathematizamus, & à perceptione Corporis & Sanguinis Domini ac Redemptoris nostri Jesu Christi sequestramus, & à communione fidelium separamus, ut sortem cum Dathan & Abyron, quos terra vivos absorbuit, recipiant, & in opprobrium & scandalum vivi perveniant, nisi resipuerint, & condignè satisfecerint. Qui verò præmissa sancita servaverint, & inconcussa firmiter tenuerint, partem cum Sanctis Dei in cœlesti patria percipiant, diesq; suos in pacis tranquillitate perficiant. Ego Absalon, Lundensis Archiepiscopus, Apostolicæ sedis Legatus, Svvetiæ Primas, propria manu subscripsi. Ego Stenarus, VVexoniensis Episcopus, propria manu SS. Ego Marcus, Abbas Ecclesiæ Omnium Sanctorum, SS. Ego Johannes, Abbas Ecclesiæ Sanctæ Trinitatis, SS. Ego Hugo, Abbas de Tuumetorp SS. Ego Nicolaus, de domo Sancti Laurentij Decanus, propria manu SS. Ego Ascricus, Prior Monialium Ecclesiæ Sanctæ Mariæ & Sancti Petri in Lundis, SS. Ego VValbertus, Abbas de Esrom SS. Ego Johannes, Notarius Archiepiscopi Absalonis, SS. Ego Andreas, Diaconus Dn. Archiepiscopi, SS. Ego Pain, Abbas Rincstadensis, SS. Datum Lundis, IV Idus Maji, Anno Domini M.C.LXXX. Indictione XIII. Epacta XXII. Ego Saxo, Roskildensis Ecclesiæ Præpositus, SS.

CAPUT XII.

Quod Saxo in contubernio Absalonis Archiepiscopi Lundensis vixerit, & ab eo non solùm ad res magni momenti gerendas adhibitus, sed & ad scribendam patriæ Historiam impulsus fuerit.

AB omni memoria generosis id animis, ac illustribus præcipuè Magnatibus in more positum fuit, ut præcellentes ingenio Viros domi militiæq; circà se habuerint, eorumque quotidianâ conversatione impendio sese oblectaverint. Sic Alexander Magnus Aristotelem, Scipio Africanus Polybium Panætiumq;, Pompejus Magnus Theophaoem Mitylenæum semper secum habuerunt, eosq; non solum eximiâ digoatione atq; honore affecerunt, verùm etiam amplissimis beneficijs præmijsq; ditarunt ac ornarunt. Ità oullom est dubium, quio Heros maximæ olim apud Danos existimatioois, dignitatis, & auctoritatis, ac elegans liberalium studiorum, omnisq; doctrinæ, inprimis Historiarum, admirator & fautor, ABSOLON HVIDE, Archiepiscopus Lundensis, Saxonem Grammaticum,

magno

magno & excellenti ingenio virum, ob stupendam & incomparabilem eruditionem, prudentiam, sapientiam, & in rebus gerendis dexteritatem, [quæ rarissimæ erant ista ætate dotes] in familiam suam asciverit, & tanquam interioris admissionis amicum, ac individuum quasi comitem, in eodem juxtà secum contubernio, familiarem & domesticam vitam vivere voluerit. Id quod non obscurè ipse innuit Saxo, sub initium Præfationis suæ in Historiam Danicam; dum *extremum se comitum* Absalonis nominet: *Mihi*, inquit, *comitum suorum extremo, cæteris operam abnuentibus, res Danicas in Historiam conferendi negotium intorsit.* Ubi per *comites* intelligendos dixi, qui Principis aut Optimatis alicujus in contubernium asciti, & in interiorem familiaritatem admissi, ei velut à consilijs essent, rebusq; magni momenti gerendis præessent; in Notis meis ad eum Saxonis locum. Sed & Sveno Aggonis, primus Danicæ gentis Historicus, [cujus Opuscula ante biennium publici juris feci] unà cum Saxone, in eodem Absalonis Archiepiscopi contubernio svaviter se vixisse restatur, in Historia Canuti Magni, Daniæ & Angliæ Regis: *Quorum gesta superfluum duxi plenè recolere, ne idem crebrius repetitum fastidium pareret legentibus: quum illustri Archipræsule Absalone referente, contubernalis meus Saxo, elegantiore stilo omnium gesta prolixius exponere decreverit.* Nonnihil huc facere videtur, quod in Testamento Absalonis, quod extat in Codice MS. Regiæ Bibliothecæ Hafniensis, Saxo, *Clericus Absolonis* nominatur. Verba ità habent: *Saxoni Clerico suo, duas Marcas argenti, & dimidiam concessit, quas sibi donavit. Clericus* autem, veteri loquendi consvetudine, non is solùm dictus, qui sacris Principum inserviret: cujusmodi Clericos, certis distinctos gradibus, olim Constantinopolitana habuit aula: de quibus videatur Georgius Codinus Curopalata de Officijs magnæ Ecclesiæ, Cap. VI. verùm etiàm ille, qui *à Commentarijs* esset, sive, *Commentarijs scribendis præfectus*, quem ὑπομνηματογράφον Orientales appellarunt; quâ notione Belgis hodieque vocabulum Klerck in usu est. Tales vero Clericos propius circà Dominos ac Heros suos versari, eos, velut contubernales, quocunq; irent, comitari, & gravioribus in negotiis tractandis frequentius adesse, necesse fuit. Certè Saxonem nostrum sæpenumero ab Archiepiscopo Absalone ad res magni momenti gerendas adhibitum constat. Ita illi Legatio in Gallias, Anno Christi M.C.LXI, arcessendi in Daniam S. Wilhelmi Abbatis causa, tanquam Legato à latere, ut vocant, hoc est, fido Achati, & viro ad ardua negotia expediunda maxime idoneo, demandata fuit: cujus etiam partes summa cum prudentiæ laude exequutus est. Ejus meminit Caput proxime antecedens: *Mittit itaq; in Gallias Saxonem, Præpositum Roschildensem, virum honestum, qui à S. Genovefæ Collegio petat D. VVilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam &c.*

Sed nullum majus, nullum augustius, nullum splendidius tanto viro injungi potuit munus, quàm scribendæ Historiæ patriæ provincia.

Qvum etenim laudatissimæ memoriæ Heros, Absalon invitis videret oculis, patriam nostram, cujus illustrandæ maximâ semper cupiditate flagrabat, meliore sui parte, hoc est, prudenti ac docto Historiarum scriptore, destitutam, finitimis interim factorum traditione gaudentibus, rerumq; suarum titulos, non sine magnâ inertiæ nostræ exprobratione, jactantibus: in id omni cura ac cogitatione incumbere cœpit, ne regna Boream spectantia eo claritatis & monumenti genere diutius fraudarentur, neve ingenio vinceremur, quorum arma viceramus. Et quo maturius sanctissimum propositum suum exequeretur, in fundatione Monasterij Sorani, cujus cœptam à Patre & Patruo ædificationem, sub Annum Christi M.C.LXI. unà cum fratre Esberno perfecerat, sumptus plane liberales atq; magnificentissimos illorum destinavit sustentationi, qui isthoc loci à turba rerum hominumque semoti, quasi in alto quodam ac pingui secessu, rebus Danicis in Historiam conferendis unicè vacarent. Inter alios inventus est *Sveno* quidam *Aggonis*, Vir prudentiæ singularis, &, ut illa fluebant tempora, egregie disertus, qui, ejusdem Absalonis consilio ac jussu, Operi cuidam Historico manum admovit. Sed ei jam inchoato immortuus, pauca duntaxat ad posteritatis noticiam transmisit; quæ non ita pridem publicam per me lucem aspexerunt. Hinc tandem mandatu itidem Absalonis, ad *Saxonem Grammaticum* Historiæ patriæ contexendæ negotium devolvitur: qui, quod religio esset tanti Herois imperio, tanquam dedignatione quâdam parendi, refragari & obniti; fiduciam ab hortatoris amplitudine mutuatus, arduum illud opus aggressus est. Idipsum nos edocet Saxo sub initium Præfationis suæ in Historiam Danicam: *Cum cæteræ nationes rerum suarum titulis gloriari, voluptatemq; ex majorum recordatione percipere soleant: Danorum Maximus Pontifex Absalon patriam nostram, cujus illustrandæ maximâ semper cupiditate flagrabat, eo claritatis & monumenti genere fraudari non passus, mihi comitum suorum extremo, cæteris operam abnuentibus, res Danicas in historiam conferendi negotium intorsit, inopemq; sensum majus viribus opus ingredi, crebræ exhortationis imperio compulit.* Et mox: *Quo evenit,*

evenit, ut parvitas mea, quamvis se prædictæ moli imparem animadverteret, suprà vires miei, quàm jubenti resistere præoptaret. Et paulo post: *Igitur oneri cunctu præteriti ævi scriptoribus inexperto, rudes laboris humeros subjicere coactus, imperiumq; negligere veritus, audacius quàm efficacim parui; quamq; ingenij mei imbecillitas fiduciam negabat, ab hortatoris amplitudine mutuatus.*

Autore igitur & svasore Absalone Archiepiscopo Historiam patriæ scribendam suscepit Saxo Grammaticus. At quanta ingenij dexteritate, quo genio, qua Venere & venustate, quanto Musarum Gratiarumq; favore & dictamine, idem ille perfecerit, quis non videt, quem quid videre obtusior mentis non vetat acies?

O te felicem Daniam, quæ usq; eò vetustatis oblivijs respersa jaceres, donec divinum hocce & sinè exemplo maximum Saxonis tui ingenium illucesceret, quòd tanto te famæ celebritatisq; splendore circumfunderet, & non aliter ac parva & exilia sidera validiorum exortus obscurat, omnium finitimarum gentium Historicis caliginem induceret! Certè de Saxone, optimo & florentissimo rerum Danicarum Scriptore, dicere licebit, quod de summo Philolopho Panætio olim jactare solebat Rutilius Rufus, ut est apud Tullium Lib. III. Officior. Ut nemo pictor est inventus, qui Veneris eam partem, quam Apelles inchoatam reliquit, absolveret; (oris enim pulchritudo reliqui corporis imitandi spem auferebat) sic ea quæ Saxo prætermisit, & non perfecit, propter eorum, quæ perfecit, præstantiam, nemo persecutus est. Quod & olim in mentem venisse video Clariss. Viro M. Johanni Svaningio, Historico Regio, qvùm ita de Saxone loquitur sub initium Commentariorum suorum: *A primo itaq; Danorum Rege Dan, descriptionem Historiæ exorsus, omnium Regum Daniæ, usq; ad Valdemari I, ejusq; filij Canuti tempora, res gestas adeò copiosè ornateq; descripsit, ut magis homines nostros, viribus ingenij diffisos, à scribendo absterruerit, quam ad Historiam rerum posteà gestarum stylo continuandam suo invitaverit exemplo.*

CAPUT XIII.

Quando vixerit ac scripserit Saxo, & quousq; Historiam perduxerit suam.

EX his jam omnibus, quæ ità strictim præmisimus, juxtà ac alijs indubitatæ fidei documentis, quæ modo subjungenda duximus, facilimo quis negotio tempus & ætatem colligere poterit, quà vixerit, scripserit, & floruerit in Dania Saxo noster. Vixisse autem Saxonem circà Annum Christi M. C. LVI. ex illis evinci potest verbis, quæ exstant Lib. XI. Historiæ Danicæ, de tumulo Wilhelmi, Episcopi Roschildensis, quem SUIS TEMPORIBUS, Ascerianæ sepulturæ gratiâ, apertum scribit: *Quamobrem diu postmodùm intactus VVilhelmi tumulus mansit: donec NOSTRIS eum TEMPORIBUS, Hermannus, majoris Sacrarij Præses, Arnfastusq; Scholæ magisterio functus, connivente Isaaco rurali Sacerdotij Præposito, parabilem magis, & inter cæteros cultissimum advertentes, Ascerianæ sepulturæ gratiâ, aperiri jusserunt.* Obijt autem Ascerus, Episcopus Roschildensis, Anno Christi M. C. LVI; vel ut alij supputant, M. C. L. Post quem eligitur Absalon, ipso teste Saxone Lib. XIV. Hinc clarum emergit testimonium de Saxonis ætate, nempè, quod vixerit, qvum Absaloni, post defunctum Ascerum, sacri honoris culmen decerneretur.

At objiciat fortè aliquis, hunc minùs accuratè positum esse calculum; quum eodem loci commemoret Saxo Absalonem, tùm Maximum Pontificem, ad visendum Arnfastum accessisse, qui in lectulo æger, in pœnam violatæ Antistitis sepulturæ, graviter decumbebat. Ergò inter obitum & sepulturam Asceri minimùm viginti annos intercessisse. Absalon etenim sacram illam Pontificatus Maximi dignitatem suscepit Anno Christi M. C. LXXVII. Saxonis ità verba habent: *Nec leviorem Arnfastus excessum habuit. Qui quum impotentiam nervorum hebetudini mederi vellet, potione per incuriam sumptâ, quo salutem conciliare debuerat, languorem instruxit. Sed & rupti tandem jecinoris partes frustatim egestas vomitu protulit: quas à Medica pelvi exceptas Maximus Pontifex Absalon, dum ad visendum eum humanitatis officio venisset, aspexit. Quo præsente, æger, hæc se ob violatos VVilhelmi cineres perpeti protestatus, manifestas neglecti imperij ejus pœnas pependisse dicebat.*

Respondeo, vero non absimile videri, quòd Arnfastus ille, aliquot annos, pòst violatam Ascerianam sepulturam, superstes fuerit, & fortean ad illum temporis articulum, quo jam creatus erat Archiepiscopus Absolon, quod contigit Anno Christi M. C. LXXVII. Nisi si quis dicat Asceri funus totos viginti annos insepultum jacuisse; aut saltem Sarcophago inclusum in Sacrario quodam ad sepulturam fuisse sepositum; quomodo hodieq; Nobilium

apud nos funera asservari solent; & tandem, pòst designatum Absolonem Archiepiscopum, terræ mandatum. De quo sentiat ac judicet quisque, quid voluerit.

Deindè ætatis Saxonianæ momenta nobis aperit Codex MS. Regiæ Bibliothecæ Hafniensis, quem suprà Cap. XII, & proximè sequente XIII, ad testimonium citavimus. Is etenim Legationem Saxoni nostro ab Absolone commissam, ut ex Gallijs Wilhelmum Abbatem in Daniam arcesseret, refert ad Annum Christi M. C. LXI. quo Pontificatum Roschildensem administravit Absolon, & ab eodem Saxo, virtutis suæ summæq; eruditionis gratia, Roschildensis Ecclesiæ Præpositurâ donatus erat.

Sed inprimis floruit Saxo, rerum in Daniâ potiunte Waldemaro Rege, ejus nominis Primo, ejusq; filio Canuto, circà Annum Christi M. C. LXXIX. ac deinceps. Nam & ipse Saxo tempora sua ad imperium VValdemari restringit. Sic Lib. X. Hist. Dan. in Historia Svenonis Tiuffveskeg, VValdemari meminit, SUA ÆTATE regnantis: *Quem incursationis morem*, NOSTRIS ANNIS, *VValdemari Regis, Maximiq; Pontificis Absolonis, propensæ pro civibus excubiæ demserunt.* Et Libr. XI. Waldemarum SUI TEMPORIS Regem nominat: *Eidem postmodùm* [Waldemaro Rutenorum Regi] NOSTRI TEMPORIS *Rex*, [Waldemarus I.] *ut sanguinis, ità & nominis hæres, ex filia nepos obvenit.*

Quo verò tempore Historiæ contexendæ primam Saxo imposuerit manum, non adeò accuratâ assequi licebit conjecturâ. At verisimile videtur factum id esse post Annum Christi M. C. LXXI. Nam Lib. VII. Histor. Dan. mentionem injicit oppidi ab Esberno Snare, Absolonis fratre, constructi, nempè Kalundeburgi, quod illo anno conditum est: *Sed & Hako plus damni in fratrum nece, quàm pugilum defectione reponens, in portum, qui Danicè Herwig, Latinè Exercituum sinus dicitur, classe collatâ, militem exponit. Quo loci* NUNC *oppidum ab Esberno constructum, munimine suo præsidium accolis facit, aditumq; barbaræ feritatis eliminat.* Ergo post hoc oppidum exstructum scripsit Saxo. Cæterùm quo èa civitas tempore sit condita, ostendit Saxo Lib. XIV. Hist. Dan: *Eâ tempestate* [videlicet regnante in Dania Waldemaro I, & circà Annum Christi M. C. LXXI, ut Annales nostri tradunt] *Esbernus urbem Kalundam molitus, novi munimenti præsidio, portum hostili piraticâ liberum præstitit.*

Certè Saxonem ante Annum Christi M. C. LXXVII. vix ullam divino illi Operi suo admovisse manum, id confirmare videtur, quòd mox in ipso limine Historiæ testetur impositum sibi hoc muneris fuisse ab Absolone, Danorum tùm Maximo Pontifice. Pontificatus autem Maximi titulo insignitus Absolon, eo, quem dixi, Anno M. C. LXXVII. Archiepiscopo Lundensi Eschillo, cui successit, Pontificale culmen dimittente, & in Monasterium Clarevallense discedente, ut ex Annalibus Ecclesiæ Lundensis constat.

Quinimò circà Annum Christi M. C. XCIII. maximam partem Historiæ Danicæ à Saxone absolutam, & fortassis ultimum finem spectasse totum Opus, indicare nobis videntur verba Lib. XI. propè finem, quæ sic habent: *Hæc audiens Regina patriam cum filio impubere repetit, geminis post se relictis filiabus. Ex quibus Ingertha Folconi, Svetiæ gentis nobilissimo, nupta, Benedictum Canutumq; filium habuit, hindemq; mediantibus, Birgerum, qui* ET NUNC EXSTAT, *cum fratribus suis nepotem accepit.* At Birgerus ille, Ostrogothorum Dux, Regi Daniæ Canuto VI, Waldemari I. filio, σύγχρονος fuit; qui regnare cœpit Anno Christi M. C. XCIII. Si igitur, hæc scribente Saxone, etiamnùm in vivis superaret Birgerus, omninò post hunc Annum M. C. XCIII Undecim Libros Historiæ Danicæ, Saxonis operâ jam tùm elaboratos, & extremum ad colophonem perductos, reliquis tantùm Quinque ultimam exspectantibus manum, non absurdè colligas.

Cæterùm Historiam suam perduxit Saxo usq; ad Annum Christi M. C. LXXXVI, quo Bugislavus Senior, Pomeraniæ Dux, Homagium Canuto Daniæ Regi præstitit, & cum conjuge ac liberis ad pedes Regis suppliciter flexis genibus procumbens, non solùm veniam diutinæ rebellionis precatus est; verùm etiàm obsidibus ex parte datis, ex parte promissis, aviti paterniq; Ducatus præfecturam beneficij loco ab ipso suscipere haud recusavit. Vehementer ergò fallitur Vir plurimùm Reverendus, Aubertus Miræus, qui sub initium Chronici sui, Saxonem ad Annum Christi M. CC. historiam suam perduxisse scribit: *Anno M. CC. Saxo Grammaticus, Sialandicus, floret, qui ad hæc usq; tempora historiam Daniæ perduxit.*

CAPUT

CAPUT XIV.

De Conjugis & prole Saxonis.

DE Conjugio Saxonis, & quæ ex conjugio progignitur, sobole, altissimum in Antiquitatibus nostris silentium est. Vir tamen Nobilissimus, Arwidus Hvitfeldius, Regni Daniæ quondam Cancellarius, Chronographus doctissimus & accuratissimus, nec non etiam de Historia patriæ nostræ præclarè meritus, Saxoni geminam potioris sexus prolem, nescio quibus edoctus monumentis, attribuit, in Continuatione Saxonis, Parte prima, Pag. 112. *Eodem Anno M. CC. XXII, inquit, Archiepiscopus Lundensis Andreas, postquàm lepræ morbo infectus fuit, in sacri muneris consortium allegit Petrum Saxonis Grammatici filium, Præpositum Lundensem, Virum admodùm literatum & sapientem: qui unà cum eo Archiepiscopatum integro biennij spatio, & pòst solus toto quadriennio, administravit, consecratus Anno M. CC. XXIV. mortuus Anno M. CC. XXVIII. Hic Petrus fratrem habuit Septimium, vel Siffvendam, Canonicum Roeskildensem, qui obijt Anno M. CC. XXV.*

Verùm, [ut Generosissimi Domini pace & veniâ loqui liceat] Petrum hunc non *Saxonis*, sed *Sunonis* de Knarderup filium fuisse, quem frater Andreas, leprosus jam factus, in societatem muneris forsan assumserit, ex Annalibus Ecclesiæ Lundensis liquido constat: vel, si fuerit *Saxonis* filius, haud equidem *Saxonem Grammaticum*, nobilissimum Scriptorem, quem uxorem unquam duxisse ex nullis documentis evinci potest, sed alterum quempiam *Saxonem*, parentem eum habuisse, omninò existimo: vel deniq; hunc Petrum, cum fratre Siffvenda, Saxoni Grammatico ex fratre, aut sorore, nepotes fuisse, statuendum erit. Rarissimè etenim per ea tempora Ecclesiarum Præpositi, Canonici, sive in alio sacræ dignitatis fastigio constituti Viri, virgines vel fœminas sibi matrimonio jungebant, sed cœlibem plerumque vitam ducere solebant. Quid multis? *Fides sit penes autorem*; quomodo de rebus dubijs dici solet. Mihi sanè tanti Herois autoritati fideiq; quicquam derogare religio sit.

CAPUT XV.

De Saxonis excessu, & ejus in memoriam conscriptis Elogijs.

IN fata concessisse dicitur Saxo Grammaticus, (qui non modò longiore vitâ, sed propè immortalitate dignus fuit) secundùm plerosque Anno Domini M. CC. I. Sed accuratior certiorq; M. Andreæ Wellejî, Historici quondam Regij, & aliorum nostratium, calculus videtur, qui Saxonem Anno M. CC. IV. decessisse scribunt. Nam Historiam suam inscribit Andreæ Sunonis, Archiepiscopo Lundensi, qui Absoloni cognato suo successerat circa Annum Christi M. CC. II. & simul in eadem Præfatione Serenissimum Daniæ Regem Waldemarum II compellat, qui ab excessu fratris Canuti, Anno M. CC. III. summam imperij Danici obtinuit. Nam postquam Absalonis, ejusq; successoris, Andreæ Sunonis Archiepiscopi, jam modo laudati, mentionem fecisset honorificentissimam, subjecit continuo, versâ ad Waldemarum oratione: *Te igitur, salutaris Princeps, ac parens noster, cujus illustrissimam à priscis temporibus prosapiam dicturus sum, clarissima lux patriæ VValdemare.* Et statim exinde ad eundem: *Tuo igitur ductu respectuq; &c.* ut nihil sit certius, quàm mortuo ac consecrato jàm Canuto, fuisse hæc à Saxone, de fratre successore Waldemaro commemorata. Adde quòd Achilles Pyrminius Gassarus, Chronologus diligentissimus, Saxonem floruisse annotet ad Annum Christi M. CC. II. Tunc autem Scriptores *florere* dicuntur, qvum scribunt, non qvum moriuntur, aut propter senectutem, aut ὀλιγωρίαν, utiles esse desierunt.

Saxoni verò nostro tale Epitaphium à Nobilissimo Viro, Dn. Lagone Wrne, Episcopo Roeskildensi, ut putatur, positum, hodieq; in templo Cathedrali Roeskildensi aureis literis tabulæ ligneæ inscriptum, & ad partem ejus Australem parieti affixum visitur:

Qui vivens aliis æternum vivere fecit,
Saxo Grammaticus mortuus hic recubat.
Mortuus extinctis sed tantùm corpore, mente
Quâ valuit, magno vivit & ingenio.
Unde hanc, descripsit, gens Danica venit in oram,
Quæ jacet Arctoo proxima penè polo:

Dan-

Danorum Regum repetens ab origine stirpem,
Et quæ quæque suo tempore fata tulit;
Qui regni tractus terraq; mariq; patentes,
Qui populi mores, vitaq; qualis erat:
Tùm quæ præstabant Heroum in pectore vires,
Quæq; Giganteæ corpora molis erant:
Quàm sanctis patriæ firmatæ legibus urbes,
Quod studium veræ relligionis erat.
Hinc quâ DANUS *erat virtute invictus & armis,*
Qui tenuit regnis regna subacta suis:
Non modò vicinis metuendus gentibus, ipsa
Hoc ne Roma quidem libera ab hoste fuit.
Nec tantùm ista stylo deduxit facta soluto,
Sed vario ornatum carmine pinxit opus.
Quæ nunc perpetuâ premerentur nocte, nisi hujus
Conspicua ingenij lumine facta forent.
Ergò locum hunc, qui funus habet, venerare Viator,
Eximiùm patriæ nam decus ille fuit.

Huic adjungam aliud Epitaphium, quod nobis exhibet Vir Clariss. Laurentius Asserous, Inscriptionum Danicarum Lib. I, conscriptum, ut videtur, à Nobilissimo Viro, Dn. Willichio Westhovio, Canonico Lundensi, Poeta Laurigero, & Comite Palatino Cæsareo:

Epitaphium Saxonis Grammatici Dani, literatissimi (omnium sui temporis) viri, Anno M. CC. II. in patria mortui, ac Roëschildiæ, (ubi Canonicus erat) sepulti.

Historias quotquot Latij scripsêre triumphi,
Cedant in Latij nobis splendore cothurni.
Hinc mihi Grammatici *deductum ex omine nomen*
Adcrevit: quasi non, SAXONEM *præter, haberet*
Terra alium, pennam cui Svada Latina dedisset.
Me fera barbaries à Danis, vindice, migrat:
Vindice, mens cujus patrium tenet æthera, Christo:
Mentis at hospitium Roëskontia contegit ædes.
Ringatur Latium! cælo se Dania tollat.

W. W.

Et quis mihi vitio vertet, si sequentes de Saxone Versus Rhythmicos, in vetustissimo Codice MS. repertos, addidero? qui licet barbari sint & inficeti, suo tamen non carent genio:

DANIA *flos florum, rosa mundi, spina malorum,*
Fructibus, ætate, doctrinâ, Nobilitate,
Singula præcedit, & ei quasi mundus obedit.
Utilibus plenus, gratus locus est & amœnus;
Absit ibi luctus, ibi regnat copia fructus.
Ecce viros tales producit DANIA, *quales*
Vix modò nascantur, bello vel si arte probantur.
SAXO GRAMMATICUS, *Danorum flos & amicus,*
Gesta canit plura Regum, per carmina pura.
OVIDI, TULLI, VIRGILI, *vos quasi muti*
Illi cedatis, qui dum loquitur, taceatis:
ROSKILDIS *viguit, Præpositusq; fuit.*

Atq; hæc paucula de Vita Saxonis inpræsens dicta sufficiant. Reliquum nunc est, ut ad alia nonnulla, quæ ipsam Historiam concernere videntur, stylum sermonemq; transferamus.

CAPUT

CAPUT XVI.

De Stilo Saxenis.

QUod ad Saxonis dictionem, in hoc Docti omnes consentiunt, scripsisse eum stilo eleganti, florido, terso, sublimi, splendido, atq; magnifico. Quâ de re nonnulla heic in medium producamus variorum autorum judicia & testimonia. Hos inter jure merito principem sibi locum vendicat magnus ille Des. Erasmus Roterodamus, cujus in Dialogo de optimo dicendi genere, quem *Ciceronianum* inscripsit, luculentissimum exstat de Saxone Encomium : *In Daniam navigare malo, quæ nobis dedit Saxonem Grammaticum, qui suæ gentis Historiam splendidè magnificeq; contexuit. Probe vividum & ardens ingenium ; Orationem nunquam remissam aut dormitantem ; tùm miram verborum copiam, sententias crebras, & figurarum admirabilem varietatem : ut satis admirari non queam, unde illâ ætate homini Dano tanta vis eloquendi.* Huicjam & alij succedant, non minus, quàm ille, de Saxonis dictione, rectè judicantes. Gerardus Joannes Vossius Lib. II. de Histor. Latinis, Cap. LV. *Quod ad Saxonis dictionem, tanta hujus est elegantia, ut ætatis illius captum planè excedat : imò cum antiquiorum, & nostri seculi plurimis certet.* Johannes Isaacius Pontanus Histor. Dan. Lib. VI. pag. 293. *Saxo Grammaticus, Præpositus Roschildensis, in gratiam ac decus suæ gentis, Historiam, quæ hodieq; est in manibus, Latinè contexuit, stilo ac dicendi genere, suprà quàm illud ferebat seculum, florenti ac terso : adeò ut Erasmus exinde haud satis mirari potuerit tantam eo ævo eloquij vim atq; elegantiam.* Caspar Barthius Lib. XXIV. Adversar. Cap. VIII. *Conditore Annalium apud Danos suos Saxone, cui Grammatice ab eruditione reconditâ, receptum est nomen, suo ævo nihil sperari majus potuit. In summâ barbarie, in terra à cultu literarum tùm aversissimâ, Latine, eleganter, eruditè scribit, citrà parem quidem omnia.* M. Johannes Svaningius Fionensis, Regis Daniæ Historiographus celeberrimus Lib. I. Commentar. *Historiam de rebus gestis Danorum, quam Saxo Grammaticus, natione Sialandus, descripsit, in XVI libros digessit, atq; à primo Danorum Rege Dan auspicatus, ad VValdemarum I, ejusq; filium Canutum, puro elegantiq; stilo accuratissimè eam persequutus est.* Joannes Oporinus in Epistola Dedicatoriâ ad Dominum Philippum, Episcopum Basileensem, præfixâ editioni Saxonis Basileensi : *Quâ quidem re, inter medij temporis Historicos, haud scio an quisquam alius, quantum ego judicare possum, hoc Saxone Grammatico, Danicarum rerum scriptore, excellat magis : quivè cum veterum etiàm quolibet, sivè dictionis elegantiam spectes, sivè rerum, consiliorumq;, ac eventuum varietatem requiras, conferri melius possit.* Philippus Lonicerus editioni Saxonis Wechelianæ hunc præfixit titulum : *Danica Historia, Libris XVI, summâ verborum elegantia, magnâ sententiarum gravitate, rerum deniq; admirandâ varietate, conscripta, autore Saxone Grammatico, Sialandico Dano, Historico laudatissimo, & quod eâ ætate mirandum, tàm verbis quàm rebus politissimo.*

CAPUT XVII.

Quos præcipuè autores imitatus sit Saxo.

DIonysius Longinus, Rhetorum Græcorum præstantissimus, in Libello περὶ ὕψυς, rectè præcipit atq; hortatur, ut, quando utile & præclarum aliquid molimur, magnorum, qui ante nos scripserunt, Auctorum imitationem, tanquam scopum, firmiter antè oculos nobis proponamus.

Quemadmodum etenim (inquit) fama est Pythiam, Apollinis sacerdotem, tripodi admotam, divinoq; spiritu afflatam, numinis instinctu, consulentibus oracula reddere : sic ab illis priscorum magnis ingenijs in animos, imitantium ipsos, tanquam ex sacris ostijs, rivi quidam feruntur, à quibus afflati etiam, qui suapte naturâ non isto Phœbeo aguntur furore, aliorum magnitudine impulsi concitantur rapiunturq;. Sic Homeri, Principis Poëtarum, præter Stesichorum, Archilochum, Herodotum, omnium studiosissimus imitator fuit Plato, ab illis Homericis laticibus ad se deductos rivos quamplurimos transferens.

Demosthenes sanè quàm diligens fuerir Thucydidis imitator, cùm tàm multa indicant, quæ Pæaniensis ille Orator ex Thucydide desumsit, tùm quod eum octies sua manu descripserit. Virgilius Lucretium adeò imitatus est, ut non verba sola, sed versus propè totos, & locos quoq; ejus plurimos sectatus sit, teste A. Gellio Lib. I. Cap. XXI. Imo plurima carmina Virgilius ab Homero, Theocrito, Ennio, Pacuvio, Furio, Nævio, Vario, Catullo, & Actio mutuatus est. Quid dicam de Livio, qui integras non modo sententias, sed lon-

gam

gam rerum gestarum seriem, eisdem Polybij verbis è Græco conversis, sæpius narravit? Quid de Macrobio, qui totas paginas in opus suum ex Gellio transtulit? Sic Cicero Demosthenem, Ciceronem Valerius Maximus, Virgilium Silius Italicus imitando exprimere conati sunt.

Ità & duos præcipuè autores, ex omni antiquitate, imitandos sibi proposuit Saxo, ad quorum se dictionem exprimendam vel maximè conformavit: VALERIUM MAXIMUM; cujus non modo formulas loquendi, sed & argutias, in hoc præcipuè genere excellentis, per universæ Historiæ contextum repræsentavit: & MARTIANUM CAPELLAM, à quo voces hausit rariores, & abstrusiores dicendi modos.

Nè vehementer dubites, Benevole Lector, en tibi exempla luculentissima; sed tamen ex innumeris pauca!

CAPUT XVIII.

Παραλληλισμὸς variarum Locutionum & vocum singularium, in quibus Valerium Maximum imitatus est Saxo.

1. Saxo in Præfatione, pag. 1.

Quo evenit, ut parvitas mea, quamvis se prædictæ moli imparem animadverteret, suprà vires niti, quàm jubenti resistere præoptaret.

1. Valerius Maximus in Prologo.

Si excellentissimi Vates à numine aliquo principia traxerunt; mea parvitas eo justius ad favorem tuum decurrerit.

2. Saxo loco dicto:

Quamq; ingenij mei imbecillitas fiduciam negabat, ab hortatoris amplitudine mutuatus.

2. Valerius Maximus Lib. VII. Cap. IV.

Misertus est tunc profectò Jupiter Romanæ virtutis præsidium ab astutia mutuantis.

3. Saxo l. d.

Cujus fatis cœpti mei metam præcurrentibus.

3. Valerius Lib. V. Cap. II.

Ille, adventum Scipionis fatis suis præcurrentibus &c.

4. Saxo l. d.

Te potissimùm, Andrea, penes quem saluberrimus suffragiorum consensus, honoris hujus successionem esse voluit, materiæ ducem deposco.

4. Valerius in Prologo:

Te igitur huic cœpto, penes quem hominum deorumq; consensus, maris ac terræ regimen esse voluit, Cæsar, invoco.

5. Saxo l. d.

Tu Galliam percipiendæ literarum disciplinæ gratiâ perscrutatus.

5. Valerius Lib. I. Cap. I.

Ut decem principum filij singulis Etruriæ populis, percipiendæ sacrorum disciplinæ gratiâ, traderentur.

6. Saxo l. d.

Officium mediocritatis limitibus contentum, tantis industriæ operibus exornasti, ut idem postmodùm amplissimæ dignitatis viris beneficij nomine expetendum relinqueres.

6. Valerius Lib. III. Cap. VII.

Mirificâ deinde procuratione abjectissimum negotium pro amplissimo ornamento expetendum Thebis reddidit.

7. Saxo l. d.

Quamobrem Scaniam tripudio dissultare compertum est, quod Pontificem potius à finitimis mutuata sit, quàm ex indigenis legerit.

7. Valerius Lib. III. Cap. IV.

Præclaris virtutibus effecit, nè hæc civitas pœnitentiam ageret, quod Regem à finitimis potius mutuata esset, quàm de suis legisset.

8. Saxo l. d.

Itaq; eum genere, literis, ingenioq; niteas.

8. Valerius Lib. V. Cap. VIII.

Juvenem & ingenio, & literis, & formâ, inter æquales nitentem.

9. Saxo pag. 2.

Nec ignotum volo, Danorum antiquiores conspicuæ fortitudinis operibus editis.

9. Valerius Lib. IV. Cap. III.

Cum, editis conspicuæ fortitudinis operibus, apud milites laudatus.

10. Saxo l. d.

Quorum thesauros historicarum rerum pignoribus refertos.

10. Valerius Lib. V. Cap. II.

Massanissæ pectus grati animi pignoribus refertum.

11. Saxo l. d.

Quia propositi pondere constrictus, vereor ne magis ingenij debilitatem patefaciam, quàm tuam, sicut par est, originem repræsentem.

12. Saxo l. d.

Cumq; fortitudine & liberalitate instructissimus habearis.

13. Saxo l. d.

Ex cujus sanctissimis vulneribus plus virtutis, quàm cruoris, effluxit.

14. Saxo Lib. I. pag. 5.

Testis est Beda, non minima pars divini styli.

15. Saxo Lib. I. pag. 6.

Præcurrebat igitur Skjoldus virium complementum animi maturitate; conflictusq; gessit, quorum vix spectator ob teneritudinem esse poterat.

16. Saxo l. d.

In quo annorum virtutisq; procursu.

17. Saxo l. d.

Primus rescindendarum manumissionum legem edidit.

18. Saxo l. d.

Affirmare solitus: pecuniam ad milites, gloriam ad ducem redundare debere.

19. Saxo Lib. I. pag. 8.

Hunc pater ultimæ jam ætatis.

20. Saxo l. d.

Hunc pater, ultimæ jam ætatis, ob res egregiè gestas, imperij consortione donavit.

21. Saxo Lib. I. pag. 9.

Henricum inter sacra mensæ & amicorum amplexus obtruncat.

22. Saxo l. d.

Inauditi generis miracula exercuisse.

23. Saxo Lib. I. pag. 11.

Tanto juvenis amore flagravit, ut virili more culta prosequi non dubitaret, laboribusq; ejus ac periculis interesse voluptatis loco duceret.

24. Saxo Lib. I. pag. 13.

Statuam in crepidine collocavit.

25. Saxo l. d.

Hoc loci quid aliud adjecerim, quàm tale numen hac conjuge dignum extitisse?

26. Saxo Lib. I. pag. 16.

Apud quam diversante Hadingo, mirum dictu prodigium incidit.

11. Valerius Lib. II. Cap. VII.

Quia animadverto fore, ut pondere laudis, quam meruistis, obrutus, magis imbecillitatem ingenij mei detegam, quàm vestram virtutem, sicut par est, repræsentem.

12. Valerius Lib. II. Cap. VI.

Vir ille, ut omnibus virtutibus, ità humanitatis quoq; laudibus instructissimus.

Et Lib. V. Cap. III.

Eloquentia & integritate instructissimus.

13. Valerius Lib. III. Cap. II.

In quâ ex fortissimis vulneribus tuis plus gloriæ, quàm sangvinis manavit.

14. Valerius Lib. VIII. Cap. XII.

Asinius Pollio, non minima pars Romani styli.

15. Valerius Lib. III. Cap. I.

Præcurrit igitur Lepidus ætatis stabilimentum fortiter faciendi celeritate; duplicemq; laudem è prælio retulit, cujus eum vix spectatorem anni esse patiebantur.

16. Valerius Lib. III. Cap. II.

Nos quia jam initia procursusq; virtutis patefecimus.

17. Valerius Lib. II. Cap. VI.

Qui tres in eodem manumissiones rescindi permittunt.

18. Valerius Lib. IV. Cap. III.

Nisi operum suorum ad se laudem, manubias ad patriam redundare maluisset.

19. Valerius Lib. V. Cap. IV.

Quæ patrem suum jam ultimæ senectutis. *Lib. I. Cap. VIII.* Cumq; ad ultimam ætatem pervenisset.

20. Valerius Lib. IV. Cap. II.

Ne si, diffidente animo, consortionem imperij usurpare voluisset.

21. Valerius Lib. II. Cap. I.

Apud sacra mensæ, & inter hilaritatem animorum.

22. Valerius Lib. V. Cap. VI.

Novi & inauditi generis prodigium incidit.

23. Valerius Lib. IV. Cap. VI.

Hipsicratea Mithridatem conjugem effusis charitatis habenis amavit: propter quem præcipuum Formæ suæ decorem in habitum virilem convertere voluptatis loco habuit. Tonsis enim capillis equo se & armis asvefecit, quò facilius laboribus & periculis ejus interesset.

24. Valerius Lib. IV. Cap. III.

Quemadmodum erat in crepidine collocatus.

25. Valerius Lib. IV. Cap. VI.

Hoc loci quid aliud adjecerim, quàm dignas fuisse, quibus Minyæ nuberent.

26. Valerius Lib. V. Cap. VI.

Portam egredienti novi & inauditi generis prodigium incidit.

27. Saxo

27. Saxo Lib. I. pag. 19.

Extinctoq; ſupereſſe non paſſus, ſuſpendio ſe, vulgo inſpectante, conſumpſit.

28. Saxo Lib. II. pag. 22.

Ut varijs periculorum generibus implicaret.

29. Saxo Lib. II. pag. 29.

Magna viri ſolertia, leniendi ardoris præſidium à clypeo mutuantis.

30. Saxo Lib. III. pag. 49.

Eoq; calliditatis genere ingenium texit.

31. Saxo loco dicto

Nec credi poterat obtuſi cordis eſſe.

32. Saxo l. d.

Qui tàm exculto manus artificio calluiſſet.

33. Saxo l. d.

Fuere ergò, qui illum vegetioris ingenij aſſerentes.

34. Saxo Lib. III. pag. 50.

Pari igitur ſtudio petitum ac promiſſum eſt ſilentium.

35. Saxo l. d.

Ut ſalutem Amlethi vaframenti ſui beneficio conſtitiſſe monſtraret.

36. Saxo Lib. IV. pag. 55.

Me tàm piæ ultionis æmulum patricio ſuſcipite ſpiritu.

37. Saxo Lib. IV. pag. 63.

Subitò vultu ex muto vocalis evaſit.

38. Saxo Lib. IV. pag. 64.

Ut ſe linguæ prorſus officio defectum.

39. Saxo Lib. IV. pag. 66.

Sed & paterna bona flagitijs disjiciebat.

40. Saxo, loco jam dicto:

Opes voracibus ſumptuum impenſis tribuens.

41. Saxo Lib. V. pag. 70.

Virginibus nubere non licebat, niſi quarum caſtitas eis ante delibata fuiſſet.

42. Saxo Lib. VI. pag. 97.

Sed quoniam tradita magis, quàm cognita referuntur, fidem arbiter penſet.

43. Saxo Lib. VI. pag. 98.

Interfecti corpus auro ſe repenſurum edixit.

44. Saxo Lib. VI. pag. 113.

Apparatiſſimis dapibus inſiſtens, luxurioſo menſas epulo cumulavit.

45. Saxo l. d.

Quibus cum Starchaterus oculos inſeruiſſet.

27. Valerius Lib. V. Cap. VIII.

Silanus lucem ulterius intueri non ſuſtinuit, ſuſpendioq; ſe, proximâ nocte, conſumpſit.

28. Valerius Lib. III. Cap. I.

Athenienſes finitimo implicati bello. Lib. II. Cap. VII. Animis deſperatione vitæ implicatis.

29. Valerius Lib. VII. Cap. IV.

Miſertus eſt Jupiter Romanæ virtutis præſidium ab aſtutia mutuantis.

30. Valerius Lib. VII. Cap. III.

Eâq; fallaciâ maximas virtutes ſuas texit.

31. Valerius l. d. & Lib. VI. Cap. IX.

Obtuſi ſe cordis eſſe ſimulavit.

M. Torquatus adeo hebetis atque obtuſi cordis.

32. Valerius Lib. VIII. Cap. XII.

Qui quotidiano ejus uſu callebant.

33. Valerius Lib. VII. Cap. III.

Fratrem ſuum, quod vegetioris ingenij erat, interfectum.

34. Valerius Lib. I. Cap. VIII.

Pari namq; ſtudio petitum ac promiſſum eſt præſidium.

35. Valerius Lib. VII. Cap. III.

Lampſacenæ verò urbis ſalus unius vaframenti beneficio conſtitit.

36. Valerius Lib. VI. Cap. I.

Virginius plebeji generis, ſed patricij viri ſpiritus.

37. Valerius Lib. I. Cap. VIII.

Indignatione accenſus vocalis evaſit.

38. Valerius Lib. V. Cap. IV.

Quæ etiam Crœſi filium loquendi uſu defectum.

39. Valerius Lib. III. Cap. V.

Dolenter enim homines ferebant, pecuniam flagitijs disjici.

40. Valerius Lib. VII. Cap. I.

Exercitus, & arma, & equitatum voracibus impenſis oneroſum.

41. Valerius Lib. IX. Cap. I.

Ac ne qua virgo ingenuo nuberet, cujus caſtitatem non antè ex numero ipſorum aliquis delibaſſet.

42. Valerius Lib. I. Cap. VIII.

Sed quia non nova dicuntur, ſed tradita repetuntur, fidem autores vindicent.

43. Valerius Lib. IX. Cap. IV.

Quia Opimius Conſul caput Gracchi auro ſe repenſurum edixerat.

44. Valerius Lib. IX. Cap. I.

Cum immanibus epulis apparatiſſimos interponi ludos ſinebat.

45. Valerius Lib. III. Cap. III.

Si huic miraculo Darius inſeruiſſet oculos.

46. Saxo l. d.

Erat enim fortitudo ejus frugalitatis amatrix, aliena nimiæ ciborum abundantiæ, & ab immoderato dapum usu aversa.

47. Saxo l. d.

Utpote quæ aliquo in momento ponendi luxuriam nunquam vacavit.

48. Saxo Lib. VI. pag. 114.

Famem eò sapidius, quò simplicius pepulit.

49. Saxo l. d.

Ne veræ virtutis nervos externarum deliciarum contagione remitteret.

50. Saxo l. d.

Postquam se Theutoniæ moribus permisit, effœminatæ ejus lasciviæ succumbere non erubuit.

51. Saxo l. d.

Benevolentiam ejus, quia virtutem hebetare nequiverat, mercari cupiens.

Et mox infrà:

Regina verò virtutem, quam debilitare nequiverat, stupens.

52. Saxo Lib. VI. pag. 115.

Nimio saturitatis usu oscitans.

53. Saxo l. d.

Adeò virtute vacuus, ut ne minimam quidem ejus umbram consectaretur.

54. Saxo Lib. VI. pag. 118.

Molli ac teneræ juventæ animositatis spiritum ingeneravit.

55. Saxo Lib. VII. pag. 128.

Omnia penè temporum momenta ad excolendam militiam conferebant.

56. Saxo l. d.

Ne virtutis nervos luxuriæ contagione hebetari paterentur.

57. Saxo Lib. VII. pag. 142.

Quem familiaritatis gradum educationis & crepundiorum consortione adeptus fuerat.

58. Saxo Lib. VIII. pag. 143.

Neq; mihi multitudinem complectendi cupido incessit.

59. Saxo Lib. IX. pag. 175.

Quâ quidem humanitate magnus Ruthenis injectus est rubor ulterius adversus eum sæviendi Regem, quem ne injuriarum quidem acerbitate ad infligendam captivis mortem impellere potuerunt.

60. Saxo Lib. IX. pag. 176.

Quem quid aliud, quàm duas inter se fortunas partitas esse dicemus? Alteram quæ ei incolumen classem, propensum imperium, præcipuas piraticæ vires adjiceret: alteram quæ claritatis ruinam, commilitonum necem, acerbissimum vitæ exitum irrogaret.

46. Valerius Lib. II. Cap. V.

Frugalitas inimica luxuriosis epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, & ab immoderato Veneris usu aversa.

47. Valerius Lib. IV. Cap. III.

Quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquam vacavit.

48. Valerius Lib. II. Cap. V.

Ex libamentis victus sui deos eò efficacius, quò simplicius placabant.

49. Valerius Lib. II. Cap. VI.

Tenacissimos patriæ nervos externarum deliciarum contagione solvi noluerunt.

50. Valerius l. d.

Ut primum se Asiæ moribus permisit, fortitudinem suam effœminato ejus cultu mollire non erubuit.

51. Valerius Lib. IV. Cap. III.

Benevolentiam Populi Romani mercari, quia virtutem debilitare nequiverat, cupiens.

52. Valerius Lib. IX. Cap. I.

Transmarinorum stipendiorum abundantia oscitantem.

53. Valerius Lib. VII. Cap. II.

Ut homines ipsam potius virtutem, quàm umbram ejus consectarentur.

54. Valerius Lib. V. Cap. III.

Qui æternum Romano Imperio spiritum ingeneraverat.

55. Valerius Lib. VIII. Cap. II.

Omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam conferens.

56. Valerius Lib. II. Cap. VI.

Tenacissimos patriæ nervos externarum deliciarum contagione solvi & hebetari noluerunt.

57. Valerius Lib. IV. Cap. V.

Illorum amicitia in consortione delitiarum contabuit.

58. Valerius in Prologo.

Nec mihi cuncta complectendi cupido incessit.

59. Valerius Lib. I. Cap. I.

Quâ quidem constantiâ magnus cœlestibus injectus est rubor ulterius adversus eam sæviendi gentem, quæ nè injuriarum quidem acerbitate ab eorum cultu absterreri potuerit.

60. Valerius Lib. VI. Cap. IX.

Jam Alcibiadem quasi duæ fortunæ partitæ sunt: altera, quæ ei nobilitatem eximiam, favorum civium propensam, præcipuas potentiæ vires assignaret: altera, quæ damnationem, exilium, odium patriæ, violentam mortem infligeret.

61. Saxo l. d.
Itaq; ex speciosissimo victore ad miserabilem captivi sortem deductus.

62. Saxo Lib. IX. *pag. 178.*
Verùm quoniam hujusce muneris advocationem præstare plerisque vel invidiosum, vel arduum videbatur.

63. Saxo Lib. IX. *pag. 178.*
Nam fatis suis Romanæ legationis præcurrit adventum.

64. Saxo l. d.
Post hunc Gormo arcem obtinuit: *id est, rerum summam, imperium.*

65. Saxo Lib. IX. *pag. 179.*
Quippe profuso in somnum animo, existimavit.

66. Saxo Lib. IX. *pag. 180.*
Salus namq; Danorum in ultimas angustias deducta, ac penè desperationis periculis implicata.

67. Saxo Lib. X. *pag. 181.*
Voluntarium pro duce spiritum erogavit.

68. Saxo Lib. X. *pag. 183.*
Eadem quoq; cum sub specie fœminæ virilem animum gereret.

69. Saxo Lib. X. *pag. 188.*
Svenonis fortunam crebris detrimentorum incursibus lacessitam.

70. Saxo Lib. X. *pag. 192.*
Nec solùm fortitudinem ipse plenissimam præbuit, sed etiam ex sociorum animis pænè profugam revocavit.

71. Saxo Lib. X. *pag. 193.*
Ut nuptiarum deformitatem feminis aptitudine colorarer.

72. Saxo Lib. X. *pag. 194.*
Adeò scrupuloso cultu levia quoq; religionis momenta servavit, cujus detractæ tristem à se ipso pœnam exigere cunctatus non est.

73. Saxo Lib. X. *l. d.*
Cujus facti circumspectissimâ sanctitate æternam cognomine memoriam usurpavit.

74. Saxo loco dicto:
Ab eodem quoq; pauperibus protectio, pupillis tutela, sacerdotali ordini veneratio, detrimentorum violentiâ lacessitis subsidia præbebantur.

75. Saxo Lib. X. *pag. 196.*
A quo Ulvo, tempore, quo rerum autor nobiscum immortalitatem suam partiri voluit, annuo feriarum circuitu repetito.

61. Valerius Lib. I. *Cap.* I.
M. Atilius Regulus ex victore speciosissimo ad miserabilem captivi fortunam deductus.

62. Valerius Lib. II. *Cap.* IX.
Accedit his, quod etiam fortunâ longam præstandi hujusce muneris advocationem estis assecuti.

63. Valerius Lib. V. *Cap.* II.
Ille adventum Scipionis fatis suis præcurrentibus.

64. Valerius Lib. VI. *Cap.* II.
Quo interfecto, aliquanto tetrior arcem occupavit.

65. Valerius Lib. I. *Cap.* VII.
M. Cicero, animo in somnum profuso, putavit.

66. Valerius Lib. II. *Cap.* VII:
Animis desperatione vitæ implicatis.
Et Lib. I. *Cap.* VI.
Tristitia implicatis militum animis.

67. Valerius Lib. V. *Cap.* IV.
Pro parentum alimentis spiritum erogantes.

68. Valerius Lib. VIII. *Cap.* III.
Quam quia sub specie fœminæ virilem animum gerebat, Androgynem appellabant.

69. Valerius Lib. IV. *Cap.* VII.
Detrimentorum incursu quassatis solatia erogabantur.

70. Valerius Lib. V. *Cap.* VI.
Pietatemq; non solùm ipse plenissimam exhibuit, sed etiam ex pectoribus aliorum abeuntem revocavit.

71. Valerius Lib. VIII. *Cap.* II.
Libidinosam liberalitatem debiti nomine colorando.

72. Valerius Lib. I. *Cap.* I.
Quod tàm scrupulosâ curâ parvula quoq; momenta religionis examinare videntur.
Et eodem Libro:
Hercules quoq; detractæ religionis suæ gravem pœnam exegisse traditur.

73. Valerius Lib. I. *Cap.* XX.
Decretiq; circumspectissima sanctitate impium opus censoris retexuit.

74. Valerius Lib. IV. *Cap.* VIII.
Et cum hæc universis, privatim alimenti inopiâ laborantibus, dotes virginibus paupertate pressis, detrimentorum incursu quassatis solatia erogabantur.

75. Valerius Lib. II. *Cap.* I.
Quid attinet divino numini invidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri noluerit.
Et Lib. II. *Cap.* II.
Cujus hilaritatis memoria annuo circuitu feriarum repetitur.

76. Saxo Lib. X. pag. 201.

Ejus famam gloriæ quæstu opulentissimam tenacissima posteritatis cognitio comprehenderit.

77. Saxo Lib. X. pag. 203.

Nocte vero, quam belli dies insequutus est, quietem ejus certæ prædictionis species adumbravit.

78. Saxo Lib. XI.

Post hæc Daniæ status varijs rerum casibus fluctuatus est.

79. Saxo Lib. XI.

Magno cum indolis experimento ætatem animo præcucurrit.

Et paulò pòst:

Rerumq; , quarum ob infirmam adhuc ætatem vix spectator esse potuit, auctor haberi præsumpsit.

80. Saxo Lib. XI.

Nocte igitur, quam dedicationis dies insecuturus putabatur, Sactistæ somnum capienti, quidam per quietem præcepit.

81. Saxo Lib. XI.

Abstersis lacrymis, depositisq; doloris insignibus, cultum regium resumere jussit.

82. Saxo Lib. XI.

Hinc Danicis, inde Norvagicis oculis, incredibilem, nisi spectareris, operam edidisti.

83. Saxo Lib. XI.

Exulasse hujus animum in nequitia non habitasse credimus.

84. Saxo Lib. XII.

Quamobrem tanta ciborum penuria incessit.

85. Saxo Lib. XII.

Nobilibus in eundem usum ingenuitatis insignia erogare rubori non fuit.

86. Saxo Lib. XII.

Inops epularum convivium principum oculis subjicere erubescebat.

87. Saxo Lib. XII.

Qvum non minorem personarum, quàm civitatum respectum egisset.

88. Saxo Lib. XIII.

Ne patriam sumptuosa clientela, ac voracibus onetaret impensis.

89. Saxo Lib. XIV.

Lætatusq; est, quod salutem suam alienæ rati, quàm proprio navigio credere maluisset.

90. Saxo Lib. XIV.

Quo evenit, ut obscura & ignobili cæde spiritum deponeret, quem honeste in acie profundere noluisset.

91. Saxo Lib. XV.

Fridericus perfectissimum honestatis specimen.

76. Valerius Lib. IV. Cap. I.

Quo evenit, ut reprehensionis morsu sit vacua, & laudis quæstu opulentissima.

77. Valerius Lib. I. Cap. VII.

Referam, quàm certis imaginibus multorum quies adumbrata sit.

Et paulò pòst:

Annibalis quoq; certæ prædictionis somnium fuit.

78. Valerius Lib. IX. Cap. VIII.

Ità exiguo momento maximæ rei casus fluctuatus est.

79. Valerius Lib. III. Cap. I.

Præcucurrit igitur Lepidus ætatis stabilimentum fortiter faciendi celeritate, duplicemq; laudem è prælio retulit, cujus eum vix spectatorem anni esse patiebantur.

80. Valerius Lib. I. Cap. VII.

Artorio somnum capienti nocte, quam dies insecutus est, quo Romani exercitus inter se concurrêre, Minervæ species uborta præcepit.

81. Valerius Lib. I. Cap. I.

Abstersis lacrymis, depositisq; doloris insignibus, candidam induere vestem.

82. Valerius Lib. III. Cap. II.

Hine Romanis, illinc Britannicis oculis, nisi cernereris, spectaculo fuisti.

83. Valerius Lib. VI. Cap. IX.

Peregrinatus est hujus animus in nequitia, non habitavit.

84. Valerius Lib. VI. Cap. VI.

Tanta in Bosphorano tractu commeatus penuria incessit.

85. Valerius Lib. V. Cap. VI.

Pueri insignia ingenuitatis, ad sustentandam temporis difficultatem, contulerunt.

86. Valerius Lib. I. Cap. IX.

Effectum religionis suæ oculis Regis subjecit.

87. Valerius Lib. III. Cap. VII.

Majorem ejus autoritatis, quàm suorum alimentorum respectum egerunt.

88. Valerius Lib. VII. Cap. I.

Exercitus, & arma, & equitatum voracibus impensis onerosum.

89. Valerius Lib. I. Cap. VII.

Ipse lætatus est, quòd vitam suam somnio, quàm navi credere maluisset.

90. Valerius Lib. VI. Cap. III.

Effecitq;, ut quem honeste spiritum profundere in acie noluerat, turpiter in catenis consumeret.

91. Valerius Lib. IV. Cap. III.

M. Curius fortitudinis perfectissimum specimen.

92. Saxo

92. *Saxo Lib.* XV.
Publicæ religioni, quàm privatæ amicitiæ propiorem.

92. *Valerius Lib.* I. *Cap.* I.
Propior publicæ religioni, quàm privatæ charitati.

93. *Saxo Lib.* XV.
Igitur patricij spiritus Pontifex.

93. *Valerius Lib.* VI. *Cap.* I.
Virginius plebeji generis, sed patricij vir spiritus.

94. *Saxo Lib.* XVI.
Quo beneficio obligatus Bogislavus, Sclavorum animos Danis applicando, debitam Absolonis meritis gratiam retulit.

94. *Valerius Lib.* IV. *Cap.* III.
Quâ continentia Indibilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis ejus debitam gratiam retulit.

95. *Saxo Lib.* XVI.
Hisdem perfidiæ laqueis filij simplicitatem circumvenire studentis, quibus olim patris credulitatem implicatam habuerat.

95. *Valerius Lib.* VII. *Cap.* IV.
Aciem Pop. Rom. compluribus astutiæ implicatam laqueis ad tàm miserabilem perduxit exitum.

96. *Saxo Lib.* XVI.
Quibus cum pulso manè somno oculos inseruisset.

96. *Valerius Lib.* III. *Cap.* III.
Si huic miraculo Darius inseruisset oculos.

97. *Saxo Lib.* XVI.
Bogizlai quoq; animus constantiæ pignoribus refertus.

97. *Valerius Lib.* V. *Cap.* II.
Massanissæ Regis pectus grati animi pignoribus refertum.

98. *Saxo l. d.*
Accepti beneficij memoriam ad ultimum usq; vitæ tempus inviolabili fide exhibuit.

98. *Valerius l. d.*
Memoriam inclyti muneris ad ultimum vitæ finem constantissimâ fide perduxit.

99. *Saxo l. d.*
Adeo ut eum supremo morbo correptus in lectulo laberetur.

99. *Valerius l. d.*
Ille qvum jam ætate deficiente in lectulo laberetur.

100. *Saxo l. d.*
Eumq; dividendi inter pupuillos regni autorem habituros.

100. *Valerius l. d.*
Eumq; dividendi regni arbitrum haberent.

101. *Saxo l. d.*
Et quod is statuisset, perinde ac testamento cautum, custodituros.

101. *Valerius l. d.*
Quod is statuisset, perinde ac testamento cautum, immutabile ac sanctum obtinerent.

CAPUT XIX.

Παραλληλισμὸς Vocum & Locutionum rariorum, in quibus Martianum Capellam imitatus est Saxo.

De Martiano Capella idem esto judicium. Ejus tamen non tàm integra loca, nec diffusas Periodos, quàm voces rariores, & singulares loquendi formulas, quæ minimè publici sunt saporis, imitandas sibi proposuit Saxo. Ante omnia id clarum erit, si quis diligentem collationem instituerit inter ea, quæ Capella potissimum Lib. VI, de latitudine, rotunditate, ac divisione Terræ, alijsq; eò pertinentibus, edisserit; & Daniæ illam descriptionem Chorographicam, quam Historiæ suæ præfixit Saxo. Profectò non lac lacti, non ovum ovo poterit esse similius, quàm utriusque Autoris, circà eandem ferè materiam occupata, oratio. Agedum, videamus.

1. *Saxo Præfatione, pag.* 2.
Hujus itaq; regionis extima propinqui maris fluctibus includuntur. Interna vero circumfusus ambit Oceanus.

1. *Martianus Capella Lib. VI. p.* 200.
Rotunditatis autem ipsius extima circumfusus ambit Oceanus.

2. *Saxo pag.* 3.
Subsidentium camporum recessu.

2. *Mart. Capella l. d.*
Hinc defluxere per diversos sinus, subsidentesq; campos.

3. *Saxo l. d.*
Pari spatiorum intercapedine disparata.

3. *Mart. Capella l. d.*
Quod cum antea natura terris maria disPararet.

4. *Saxo pag. 2.* Hujus itaq; regionis extima partim soli alterius confinio limitantur.	4. *Martinus Capella pag. 202.* Divulsoq; confinio camporum: *Et mox:* Asia itidem Nili alveo limitatur.
5. *Saxo l. d.* Ex his Jutia granditatis inchoamentiq; ratione Danici regni principium tenet.	5. *Mart. Capella l. d.* Evropæ tamen principium inchoamentiq; limen Hispaniæ contributum.
6. *Saxo l. d.* Fluminis Eydori interrivatione discreta.	6. *Mart. Capella l. d.* Iberi fluminis interrivata tractu. *Et pag. 213.* Verum hæc angustiora quadam interrivatione distenduntur.
7 *Saxo pag. 3.* In Norici freti littus excurrit.	7. *Mart. Capella l. d.* In Gaditani freti littus excurrit.
8. *Saxo l. d.* Cum aliquanto latitudinis excremento.	8. *Mart. Capella pag. 203.* Diffusior adjacet in latitudinis excrementum.
9 *Saxo pag. 2.* Tevtoniæ finibus admovetur.	9. *Mart. Capella l. d.* Ex alio latere Galliarum finibus admovetur.
10. *Saxo pag. 4.* In hiantium rimarum penita provoluti.	10. *Mart. Capella pag. 205.* Mersus in penita telluris: *Et pag. 195.* Qui in ejus penita præcipitatur.
11. *Saxo l. d.* Scopulis undiq;secus obsita.	11. *Mart. Capella pag. 195.* Aeris halitus undiq;secus diffusus. *Et paulò post:* Tantundem undiq;secus à terris abesse cælum.
12. *Saxo l. d.* Multiplex diversitatis Barbaricæ consertio.	12. *Mart. Capella pag. 214.* Littus confertum multiplici diversitate Barbarica.
13. *Saxo l. d.* Ab hujus ortivo latere.	13. *Mart. Capella pag. 224.* Sol ortivus in læva conspicitur.

Plura heic accumulare exempla, brevitatis causâ, in præsens supersedeo. Saxonem etenim Martiani Capellæ felicem ac diligentem fuisse imitatorem, Notæ & Observationes nostræ, si quis accuratius eas pervolverit, porro plenius certiusq; testari poterunt.

CAPUT XX.

Encomia & Testimonia Virorum Doctorum, nostri & superioris seculi, de Saxone Grammatico.

TAmetsi Saxo noster omni propè laude major sit, deq; eo præstet omninò tacere, quàm pauca dicere, quod olim de Carthagine Sallustius usurpavit; [quicquid enim dixeris, id omne incomparabili ipsius eloquentiâ, & eruditione longè admirabili, minus erit:] in medium tamen adducam luculenta quædam Virorum Doctorum de tàm divino Scriptore Encomia & Testimonia; ex quibus perspicuum erit, quanti Saxonem fecerint, etiàm illi, qui Danicis ingenijs non adeò benignos se fautores præbere solent.

Auctor Vitæ S. Wilhelmi Abbatis: *Mittit itaq; in Gallias Saxonem, Præpositum Roschildensem, VIRUM HONESTUM; qui ab S. Genovefæ collegio petat dominum VVilhelmum, cum alijs tribus fratribus, mitti in Daniam.*

Auctor vetustissimus, cujus meminit Codex MS. Regiæ Bibliothecæ Hafniensis: *Saxo cognomine Longus, miræ & urbanæ eloquentiæ Clericus.*

Cornelius Aurelius, magni illus Erasmi Præceptor, Lib. II. Bataviæ suæ, ubi de domo tributaria à Gotrico Danorum Rege in Frisia erectâ loquitur: *De hac Saxo Grammaticus miranda ponit in Historia sua, quam de gestis Danorum ACCURATISSIME scripsit.*

Desid.

Desid. Erasmus Roterodamus Dialogo, cui titulus *Ciceronianus*, sive, *De optimo dicendi genere* : *In Daniam navigare malo, quæ nobis dedit Saxonem Grammaticum, qui suæ gentis Historiam splendidè magnificeq; contexuit. Probo vividum & ardens ingenium, orationem nusquam remissam aut dormitantem ; tùm miram verborum copiam, sententias crebras, & figurarum admirabilem varietatem : ut satis admirari nequeam, unde illa ætate homini Dano tanta vis eloquendi suppetiverit.*

Albertus Crantzius Daniæ Lib. I. Cap. I : *Nunc Antiquitates renovaturi, rerum gestarum ordinem narratione complectamur ; Saxonem, virum Sialandicum, mirâ diligentiâ suæ gentis Antiquitates perscribentem, sequentes autorem : cujus diligenti verborum curæ parem indagandæ veritatis credere promptum est vigilantiam extitisse.*

Idem Norvagiæ Lib. V. Cap. XIII : *Hæc ad verbum libuit ex Saxone nostro transferre & inserere, ut per intervalla, autoris, quem in his Antiquitatibus sequuti sumus, vocem intermisceamus: ut videant posteri, quæ cura scribendi fuerit, jam tùm eâ tempestate, Danici generis hominibus. Non videbatur tanta literarum instructio neq; seculo congruere, neq; regioni : quando in ultimâ (ut vocant Itali) barbarie, illis temporibus, quando illustrium literarum memoria videbatur etiàm in Italia (bonarum artium matre) jamdudùm intermissa ; Saxo tamen Danus in patria sua tùm ea scripsit, quæ admiramur. Et nisi manifestis attestationibus rem in propatulo cerneremus, non facile persuasum haberemus, illis temporibus, in eis regionibus tale aliquid compertum iri. Judicet quisque, ut volet. Ego temporum & locorum facta collatione, hominem demiror, & laude sua non fraudo.*

Idem Sveciæ Lib. I. Cap. I. pag. 204 : *Et quoniam promiscuè Gothorum atq; Sveonum res gestas in ordinem digerere propositum est, principium à Gothis sumere ex re visum est, quod eorum egressio vetustior est, quàm ulla rerum in Svecis commemoratio, ab autore, quem sequimur. Is est Saxo Grammaticus Sialandicus, vir imprimis disertissimus, & (ut confidimus) antiquitatum in gente sua fidelissimus renovator.*

Eodem Libro pag. 225 Saxonem vocat *memorabilem scriptorem* : *Nam Daniæ quoq; gesta memorabilis ille scriptor, per aliquot secula transiliit.* Et Norvagiæ Lib. I. pag. 312. *virum diligentissimum* : *Miror autem his de rebus Saxonis nostri silentium &c. Sed non est ea culpa viri diligentissimi, quod per eam ætatem (ut apparet) nulli annales scriberentur.*

Cardanus de rerum varietate Lib. XV. Cap. LXXX. *Neq; id vitiosum Historice : sed ubi Historia per se sterilis est, licet eam jocis ac fabulis exornare. Quamobrem & jure ab his abstinuit T. Livius, & Herodotus justè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur.*

Olaus Magnus, Archiepiscopus Upsalensis, Lib. II. Cap. XXIV : Histor. Septentr. *Hanc insulam Gotlandiam Saxo Grammaticus, Danorum insignis Historicus, in pluribus suis scriptis ad Sveciam sinè quavis hæsitatione spectare attestatur.*

Idem Lib. III. Cap. XII : *Saxo Danorum Historicus, Antiquitatum diligentissimus indagator.*

Idem Lib. V. Cap. I. *Quid verò Saxo Grammaticus, diligentissimus Historicus, de sua tellure Danica in hac materia asserat, curiosus Lector præfationem Historiarum ejus, circa finem, inspiciat.*

Et paulo post : *Fortè si superioris Svetiæ atq; Gothiæ cautes & saxa examinasset, præclarissima veterum gesta* MIRABILI SUO INGENIO *ad posteros transtulisset.*

Idem Lib. V. Cap. III : *Asserit clarissimus Danicarum rerum scriptor Saxo, superius allegatus, ac inferius frequenter allegandus.*

Antonius Possevinus Apparatus Sacri Pag. 197. Edition. Venetæ : *Saxo Grammaticus, Sialandicus, è Daniæ regno, Rothschildensis Ecclesiæ Præpositus, scripsit Historiæ Danorum Libros XVI. ad Andream Episcopum Daniæ, illos quidem perelegantes, si præsertim ævum, quo vixit, attendas. Quippe Philippo Cæsare vixit, deq; suæ gentis vetustate, usq; ad Annum 1200, quo vixit, eandem Historiam pertexuit ; quæ Basileæ apud Bebelium Anno 1534, atq; Parisiis prodiit. In quâ licet, præter alia, intueri, quænam antè enatas Lutheri, & aliorum, Hæreses, religio, nempè Catholica, semper apud Danos, post illorum ad fidem Christianam conversionem, enituit.*

Christophorus Colerus Epist. de studio Politico ordinando : *Miror Saxonem Grammaticum, qui ævo barbarissimo eloquentissimè & comptissimè scripsit Historiam Danicam. Atq; utinam ita diligenter etiam, qui de rebus Germanicis commentati sunt : licet ipse multas fabulas miscuerit.*

Joannes Picartus in Notis ad Lib. II. Gvillelmi Nevbrigensis de rebus Anglicis : *Saxo Grammaticus Lib. I. Hist. Dan. à Dan, primo Danorum Rege, vult dici Danos. In quam sententiam pedibus eo lubens, quippe pronunciatam à Scriptore Dano diligentissimo juxta ac disertissimo.*

Thomas Dempsterus, Scotorum doctissimus, in Indice Scriptorum, quos in Paralipomenis suis ad Antiquitates Romanas Johannis Rosini, in testimonium advocat : *Saxo Grammaticus luculentus, ut tempora ferebant, Historicus.*

Daniel

Daniel Heinsius in Prolegomenis ad Aristarchum Sacrum : *Quod nomen* (Grammatici) *sibi præstantissimus Philosophi interpres, qui Theologiam quoq; professus est, assumpsit. Qui Grammaticus ab universæ eruditionis contemplatione ac complexu dictus est : quemadmodum ætate sequiori Saxo, illustris ac ætate illa facundissimus Danorum Historicus, vir plurimarum rerum gnarus, Saxonem Grammaticum se dici voluit.*

Gerardus Joannes Vossius Lib. II. de Historicis Latinis : *Saxo Grammaticus, Sialandicus, Rotschildensis in Dania Ecclesiæ Præpositus, ad Andream, Daniæ Episcopum, Historiam scripsit Libris XVI : in quâ non pauca sunt fabulosa : ut haud cuncta recipi debeant ἀβασανίστως. Nec tamen tantus est fabulator, ac nonnullis videtur, qui eum nullo habent loco. Inter hos est Goropius Becanus: de quo minus est mirandum, cum argumentum tractet, non παράδοξον modò, sed etiàm ἄδοξον. Rejicit igitur, non quicquid debet, sed quicquid obest causæ semel susceptæ. Quod ad Saxonis dictionem, tanta hujus est elegantia, ut ætatis illius captum planè excedat : imò cum antiquiorum, & nostri seculi plurimis, certet. Perduxit Historiam suam usq; ad tempora Philippi Cæsaris, sub quo non inglorius vivebat. Mentio ejus fit ab eo, qui Saxonem in Dania aut vidit, aut videre potuit; discipulo dico S. Guilhelmi, Roschildensis in Dania Abbatis, apud quem in præceptoris vita hæc legas : Mittit itaq; in Gallias Saxonem, Præpositum Roschildensem, virum honestum; qui ab S. Genovefæ Collegio petat Dominum VVilhelmum, cum aliis tribus fratribus mitti in Daniam.*

Johannes Isacius Pontanus in Epistola Dedicatoria ad Serenissimum Daniæ Regem, Christianum IV : *Eorum præcipuè priores* (Reges) *Saxo Grammaticus, Sialandicus Danus, illustri Langiorum prosapiâ oriundus, ante quadringentos, & quod excedit, annos, mirabili rerum varietate, nec minori dicendi ubertate &c. accuratim pertractans &c.*

Idem Historiæ rerum Danicarum Lib. VI. pag. 293 : *Quin & eo* (Absalone Archiepiscopo) *præcipuè impulsore & veluti ergodioctæ usus Saxo Grammaticus, Præpositus Roschildensis, in gratiam ac decus suæ gentis, Historiam, quæ hodieq; est in manibus, Latinè contexuit, stilo ac dicendi genere, suprà quam illud ferebat seculum, florenti ac terso; adeò ut Erasmus exinde haud satis mirari potuerit tantam eo ævo in homine Dano eloquii vim atq; elegantiam.*

Idem in Chorographica Daniæ descriptione, Cap. de Danorum ingeniis, studiis, ac moribus, pag. 781 : *Talibus viris, sivè sidera potius appellem, lucentibus, nihil mirum & alia extitisse clara ingenia. Sanè Italiam, Galliam, Germaniam, cæteramq; ferè Europam universam, barbaries tum occuparat; adeò ut in isto propemodum terrarum angulo, extremoq; Borea, quod mirandum, elegantia ac decus literarum steterit. Tunc etenim suis tantummodò notus, interq; frigora atq; Arctos studia fovens, sinè exemplo maximus, longeq; admirabilis rerum Danicarum scriptor emicuit Saxo Grammaticus, Ecclesiæ Roschildensis Præpositus, è vetusta atq; inclyta Langiorum familia oriundus. Quem exinde seculis aliquot, ubi emergere è vepribus, ac tenebris ignorantiæ densissimis cœpisset doctrina cultior,* admirati sunt viri *doctissimi, & in his magnus ille Desiderius Roterodamus, illo ævo hominem Danum non modò splendidè magnificèq; gentis suæ Historiam contexuisse, sed ad id exsequendum attulisse insuper ingenium vividum & ardens, orationem nusquam remissam aut dormitantem, tùm mirificam verborum copiam, sententias crebras, & figurarum admirabilem varietatem; ut exputare iterum iterumq; haud potuerint, unde homini ad axem propemodo extremi Boreæ posito tanta vis eloquendi eâ ætate promanarit. Habuit ille operum suorumq; studiorum impulsorem præcipuum, ac veluti ergodioctæn, Absalonem Hvide, Lundensem Archiepiscopum. In cujus quoq; gratiam, ac decus suæ gentis, Historiam, quæ hodieq; est in manibus, Latinè contexuit. Unum optandum fuisset, si adjectâ annorum ærâ, lucem majorem rebus addidisset, & inductis quoq; ævi illius incerti ac vetustissimi nonnullis, quod ad libros præsertim primores attinet, historiam magis, quàm fabulas, quod ei Vives impingit, posteris tradidisset. Nam cætera sanè (licet & ista quibus tueatur, habet) ejusmodi sunt, quæ à legibus legitimæ Historiæ nihil abeant. Estq; egregium hoc pacto felicemq; rerum suarum præconem nactus Rex VValdemarus, eiq; proximus Absalon, qui haud satis existimarunt summa cum gloria, maximoq; patriæ emolumento, res præclaras perpetrasse, nisi earum quoq; egregium hunc scriptorem sibi familiarem reddidissent &c.*

Caspar Barthius, in Notis ad Claudianum, pag. 35 : *Ità Saxo Grammaticus, Latinus & disertus Historiæ Danicæ conditor.*

Idem pag. 131 : *Scitum etiàm est illud Saxonis Grammatici, Historiæ Danicæ non adeò antiqui, sed mirùm quam diserti & docti scriptoris.*

Idem pag. 436. : *Usus hoc verbo, etiàm ævo extremo, Saxo Grammaticus, Danorum Historiæ auctor, ad priscorum multos politus.*

Idem Lib. XVII Adversariorum, Cap. IV : *Eodem usus verbo Sidonius Panegyrico Majoram : — Crassatur vertile tergum Flatibus. — & ævo ultimo scriptor admirandus, Saxo Grammaticus, Lib. 1. Daniæ suæ :*

Vertilis inq; novos converti cerea vultus.

Idem

Idem Lib. XXIV. Cap. VIII : *Conditore Annalium apud Danos fuit Saxone, cui Grammatico ab eruditione recondita receptum est nomen, suo ævo nihil sperari majus potuit. In summâ barbarie, in terrâ à cultu literarum tùm aversissimâ, Latinè, eleganter, eruditè scribit, citrà parem quidem omnia.*

Idem Lib. L. Cap. XII : Vetustatem *pro* Senectute *dixit Saxo Grammaticus, Danorum eloquens & eruditus Historicus, Lib.* XIII. *his elegantissimis versibus :* Ipse ego quàm noceat, didici, damnosa vetustas.

Idem Epidorpidum Lib. VIII. qui inscribitur Bibliotheca; Epigr. LXXXVII :

SAXO GRAMMATICUS

Adoptat huncce Phœbus ultimum natum,
Sed ingenî vigore nobilem in multis.

CAPUT XXI.

SAXOMASTIGES.

A conditis literarum monimentis nemo tàm felicis industriæ fuit, in quocunque studiorum genere, quin ejus scripta ac lucubrationes in varias reprehensiones incurrerent. Sic Homerus Zoilum, Virgilius Carbilium, Horatius Mævium, Demosthenes Demadem, Cicero Antonium, Herodotus Plutarchum, Josephus Egesippum, alij alios, suorum scriptorum habuerunt obtrectatores. Ità & Saxoni nostro sui no defuerunt vituperones, vitiligatores, iniqui Censores, & acerbi nimis Aristarchi, qui se adversus memoriam ac merita tanti scriptoris prorsus malignè atqs impudenter gesserunt. In his præcipui sunt :

Hieronymus Cardanus Lib. XVII. de Subtilitate : *Poterat sanè hujus inventi autor silentio præteriri, quandoquidem nesciam, an in illis totis tribus libris, quos de Occulta Philosophia conscripsit, quicquam aliud veri sit. Adeò illum insanisse, dùm hæc scriberet, existimo : longè magis, quàm in Danorum Historia, qui illam totam* (quod falsissimum est) *fabulis plenam conscripsit Saxo Grammaticus nescio quis.*

Ludovicus Vives, (cujus tamen de Saxone judicium cum temperamento mitioris censuræ conjunctum est) de tradendis disciplinis Lib. V. pag. 389 Edit. Colon. in 8 : *Saxo Grammaticus de Danis ea scribit, quæ fabulositatem resipiunt, ut in admirationem aliarum gentium conficta credas. Sed mireris quoq́, in illo seculo, atq́, illa regione, verba & elegantiam dictionis. Fabulosa sunt magis quæ de Britanniæ originibus quidam est commentus, à Bruto illo Trojano deducens, qui nullus unquam fuit.*

Johannes Goropius Beccanus, acerrimus omnium & iniquissimus Saxomastix, Lib. 7. quem Goto-Danica vocat, Edit. Antuerpiensis, anni 1569 pag. 708. *Hactenus certè, quæ Saxo Grammaticus, & eum secuti, prodiderunt, pro vanissimis delirijs habeo: propterea quod nihil prorsus cum Græcis scriptoribus, & migrationum Germanicarum perpetua quadam successione, apud idoneos autores celebrata, consentiant, sed meras nugas, & vana somnia, & aniles fabulas, citra omnem & utilitatem & eruditionem, inculcent.*

Idem pag. 755 : *Sed excusetur hic error* (Cranzij) *cum cæteris quàm plurimis, Saxonis Grammatici autoritate, quos ex cæco quodam amore deprompsit ; nulla nec linguæ Cimbricæ, nec veterum Græcorum, è quibus Plinius suam Nerigon hausit, habita reverentia. Hos tamen potius ob insignem diligentiam & venerandam antiquitatem, & curiosam rerum externarum pervestigationem & sequi & interpretari, & si qua parte lapsi essent, adjuvare debuisset, quàm vanum illum fabulatorem, cujus historia minus habet, quàm Ariosti Orlandus, veritatis : similior certè veris Luciani narrationibus, & Apuleji milesiis fabulis, & Heliodori Æthiopicis, quàm veræ rerum gestarum expositioni.*

Hinc jam per aliquot paginas Saxonem ex professo refutare aggreditur. Longum nimis foret singula describere. Demum pag. 758 : *Multas nugas me legere & audire memini ; sed oderit me Mercurius, si unquam ullas frigidiores, quàm egregius hic historiæ scriptor contexuit, æstimarim, &c.*

Joannes Bodinus Methodi Historiarum Cap. IV. de Historicorum delectu, pag. 96 : ubi de Procopio agit : *Quæ prodigia sapiunt Græcam vanitatem, & historicis non modò profanis, verùm etiam Ecclesiasticis, fidem sæpè derogarunt. Plenus est ejusmodi fabulis Nicephorus Callistus, quibus etiam Zonaras, alioqui probatus Historicus, & Nicephorus Gregoras sæpè delectantur ; ac interdùm Eusebius Cæsariensis. Talibus nugis referti sunt Antonini, Adonis, Saxonis Grammatici, Sigeberti, Freculphi, Naucleri, Mariani, Merlini, Urspergensis, Annonij, Turpini, Guagnini, ac veterum Annalium libri ; quibus omninò carere non possumus, in eo genere tamen alij alijs longè præstant.*

Scriptores Centuriarum Magdeburgensium Centur. X. Cap. XIII. pag. 693 : *Inter Metamorphoses Ovidij referri posset, quod Saxo Grammaticus de Urso nugatur, quem ait in agro Suetico virginem quandam rapuisse, & in latebris suis ejus concubitu usum esse. &c.*

Joannes Wierus de præstigiis Dæmonum Lib. III. Cap. XV : *Stultitia hæc phantastica ut omnium oculis evidentissimè pateat, ex Joanne Grammatico* (ità perperàm Saxonem nostrum nominat) *adscribam bonâ fide Historiam, ab eo ut veram inter reliqua intextam : quam tamen merè mendacem, aut mendacijs egregiè excultam, (quod equidem cum docti alioqui viri venia dictum cupio) facile is judicabit, qui ad rationis trutinam revocarit, num grato, imò virulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manuum feliciter conserendarum donum consequi quis possit. Ità scribit Lib. V. Historiæ Danicæ &c.*

Et paulo post : *Mirandum interim summoperè, tàm manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res verè gestas describi citrà præmonitionem commenti alicubi lecti vel auditi : sic tutior earum foret lectio.*

Joannes Magnus, Archiepiscopus Upsalensis, Lib. IV. Cap. XXVII. Historiæ Gothorum Sveonumq; : *Neq; illud verum est, quod Saxo affirmat, hunc Ericum, primum ejus nominis Regem, Svecis præfuisse.* Ex mox : *Præterea non satis probabilis videtur illa Saxonis assertio, quâ Frothoni centum septuaginta Reges subjectos commemorat.* Ubi ad oram Libri exculsum extat : *Saxo multa falsa suis Historijs immiscuit.*

Idem Historiæ Lib. VIII. Cap. XXVII : *Albertus Crantzius circà hunc passum insurgens, queritur Saxonem Danicas Historias nimis mutilatas tradidisse. Quod etiam nulla ratione negari potest.*

Idem Historiæ Lib. XVII. Cap. I : *At de illa ingenti auri summa, quam Saxo in expiationem necis vulpeculæ à Sveonibus expositam fuisse affirmat, ità sentio, ut potius sileam, quàm me indigna respondeam.* Ubi simul ad marginem legitur : *Saxonis Danici in Sveones impostura.*

Janus Douza Annal. Holland. Lib. I. fol. 71 : *Magnis certè apud me Albertus ille, industriæq; ac fidei præclarus inprimis ; nisi quà Saxonis illius, non indiserti quidem, quantùm potuit in tali ævo, sed verò nimiùm fabulosi scriptoris, sequitur autoritatem.*

Cromerus Lib. I. Polonicæ Histor. Cap. IX. *Saxoni parum fidei habendum* dicit, *cum de re à sua memoriâ remotâ, nullo autore, scribat.*

Johannes Lampadius in Continuatione Mellificij Historici Pezeliani, Parte III, pag. 62 : *De Saxone extat Cardani judicium de Subtilitate Lib. 17. ubi inquit : Cornelium Agrippam in libris de occulta Philosophia non minus delirasse, quàm Saxonem Grammaticum, qui historiam Danorum totam fabulis refertam condiderit. Alij Lucianicis figmentis similimam esse dicunt, quibus D. Chytræus astipulari videtur. Verùm ut, quod res est, aperiam, vera falsis misceri contendo.*

M. Jonas Jacobus Venusinus, Historicus quondam Regius, in Thesibus de Fabula, quæ pro Historia sæpissimè venditatur ; Thesi LXXIV : *Cupimus autem nobis ignosci, si non omnia, quæ scriptis suis Saxo Longus, vel alius quispiam consignavit, approbemus. Quædam enim ejusmodi sunt, ut apertæ veritati vim faciant ; quæ si pro veris acceptaremus, næ nos in Historiâ nihil vidisse videremur.*

Idem Thesi CXXXV : *Fatendum igitur Saxonem Scaldrorum carminibus & cantilenis nimiùm tribuisse : neq; opere suo Historico, quod pollicetur, fidelem veritatis notitiam posteritati reliquisse.*

Idem Thesi CLVI : *Hos ego Historicos majoris profectò fecero, quàm Saxonem nostrum, qui ex meris hominibus regum Danicorum genus diducit. Immò, quod opinor ex Noricorum antiquitatibus hausit, Regum haud paucos originem ex bellua quadam, Urso nimirùm, dexexit. Notius est enim quàm cuperemus, enorme atq; infandum illud commentum de Urso, qui raptam virginem Norvegicam compresserit, quæ deinde, occiso marito, Trugillum peperit &c.*

M. Andreas Fossius, Episcopus quondam Bergensis, in Epistola ad M. Desiderium Fossium : *Saxo noster autores scriptoresvè exterarum Historiarum vel nullos, vel paucos admodùm evolvisse, fideliterq; legisse mihi videtur ; licet Bedam, Dudonemq; atq; Paulum Diaconum citet. Verùm si vel eosdem, vel alios legit ; eorum tamen Historias narratione inversâ nimis corrumpit : ut cuivis sagaci historiarum variarum indagatori, sivè πολυΐστωρι, facile est videre. Quid autem Saxonem moverit, ut id faceret, aliud haud video, nisi ut gentis suæ Danicæ gloriam, non autem rerum, temporum, personarumq;, & similium circumstantiarum historicas annotationes veritatemq; venaretur. Finis enim scriptionis Saxoni propositus fuisse videtur, non ut veritatem delitescentem è tenebris in lucem erueret : sed ut Danicam nostram gentem non simpliciter illustraret, sed & ut Danos suos rerum gestarum magnitudine (à se tamen in Antiquitatibus suis primis omninò conficta) omnibus alijs, etiàm illustrissimis, gentibus atq; nationibus vel pares, vel etiàm superiores, imò Heroas, & tantum non Deos faceret. At longè modestiores sunt plerique scriptores Germani, Galli, Hispani, Ungari, Boemi, Poloni, Angli, mei quoq; Norvegi. Ij enim veris ut plurimùm contenti, quæ in regnorum suorum initijs incerta aut incognita sunt, intacta*

quoq;

quoq; relinquunt. At longè aliter fecisse mihi videtur noster Saxo. Et paulò pòst : *Nam & (ut ad Saxonem redeam,) est ubi suam is meretur laudem, veritatiq; ipsum satis consonare affirmavero : verùm id pro parte tantùm operis ipsius est. Atq; id in ultimâ saltim sui parte, quantumq; ad 150 circiter annorum suo seculo proximum historias attinet, quas & dilucidè, & copiosè atq; verè conscripsit. At si 150 plus minus annorum antecedentium narrationes ab ipso conscriptas observes, pleraq; etiam illis verà scripsisse, in nonnullis verò etiàm hallucinatum fuisse deprehendo. Rursus 100 alios annos, qui prædictos antecedunt (nempè ab 800 ferè Christi usq; ad 900 circiter) partim Historicâ, partim fabulosa falsâq; narratione persequitur. Reliqua verò ipsius (quæ vocatur) Historia, (à principio nempè regni Dan usq; ad 800 Christi annum, temporaq; Gottrici Regis) fabula potius Poësisq; est, quàm historia; Saxoq; in ista sui parte (si non in universum) fabulator magis est quam Historicus. Maximâ enim ex parte (si non in universum) Poëticam atq; à semet ipso confictam conscripsit Historiam à Dan usq; ad Gottricum, (quod tempus plusquam 2000 annorum complectitur) non aliter quàm olim Virgilius Æneæ, Didonis, Turni, Nisi, Evrials, Mezentij, cæterorumq; suæ Æneidos Heroum confictas à se fabulas, tanquam Historias, carmine celebrat. Quid enim, quæso, aliud est Saxonis Torkillus per mare, per terras, per saxa, per ignes suum Ugartilochum quæritans, quàm Æneas ad inferos descendens? &c. Ut & innumera ejusmodi alia, quæ Saxo nobis pro Historijs venditat, cum tamen splendidissima sint mendacia, ipsiusq; Saxonis saltem commenta atq; somnia. Atq; breviter : Saxo est Oceanus fabularum, mendaciorumq; : imò mera continuaq; fabula totus ferè est à principio sui ad Gottricum usq; Regem. Et in tantâ sui parte, hoc est, 2000 circiter annorum descriptione non tantùm ut Poëtam, & non Historicum, ipsum reputo, sed & Poëtis ferè vaniorem. Poëtæ enim ut plurimùm veras Historias suarum commentationum fundamentum habent, easq; fabulosis involucris, figmentisq; suis, ad delectandum, interspergunt. At Saxo (meo judicio) nullam ferè habet veritati innitentem Historiam, antè annum Christi 800, aut circà id tempus. Id autem intelligi volo de Regibus ipsis, quos in Dania regnasse, his illisve temporibus asserit; deq; rebus illis gestis, quas ipsis, ex suis inventis, commentisq;, aut somnijs, Saxo affingit.*

CAPUT XXII.

Arngrimi Jonæ Islandi & Johannis Lyscandri Bramensis Censura & Judicium de Saxone Grammatico.

TAntùm non hos etiam Duumviros in numerum eorum, qui Saxoni nostro rigidi nimis Aristarchi contigerunt, retulissem, nisi si paulo mitiores, & non de industriâ, sed nonnihil invitos, ad eum accessisse carpendum, re diligentius pensiculatâ, animadvertissem. Hoc igitur loco seorsim ipsorum Censuram & Judicium de Saxone nostro commemorare & in medium producere placuit.

Arngrimus Jonas Islandus in Supplemento Historiæ Norvagicæ MS : *Quamvis autem viro de sua patria benè merito, Saxoni Grammatico, nihil derogatum velimus, ac nè contradictum quidem, (in gratiam scilicet celeberrimæ Danorum gentis) si id per rerum veritatem liceret : tamen causam non subesse putamus, nec videmus, cur à nostrarum Antiquitatum, quas benè multas ad manus habui, unanimi consensu discedamus; idq; tantò minus, quod nullum occurrat usquam, nè unum quidem, quod Saxonis narrationibus suffragetur, aut universali nostrorum consensui, quoad rerum summam, contradicat : cum ille tamen interim asserat, multa se à nostris mutuatum. Nihil hic necesse discrepantia loca, seu narrationes, producere, vel operosè recensere. Id enim ex ipsa Historiarum collatione cuivis obvium. Unum tamen aut alterum attingam. Lib. VII. Hist. Dan. Saxo commemorat Ringonem quendam, Inghaldi filium, qui Haraldum Hyldetand prælio victum occiderit. Ille autem Ringo Haraldi Hyldetandi victor, fuit Sigvardus Ring, Lodbrochi pater, nostris id passim asserentibus. Id quod etiam Saxo nobiscum fatetur imprudens, eodem nomine loci, in quo depugnatum est; quem VVellejus Danicè vertit* Bravelse, *ut nos. Eundem hunc Sigvardum Ring affirmat Saxo natum patre Sigvardo quodam Norvego, Lib. IX : sed neutrum verum est. Etenim Sigvardus Ring, Lodbrochi pater, parentem habuit Randverum nomine, debellavitq; patruum Haraldum Hyldetand, in loco* Braffuelse. *Itaq; hic Saxonem sibi contrarium judico, eundem Ringonem nunc Inghaldi, nunc Sigvardi filium, statuentem. Similiter Lib. X. crassi deprehenduntur errores. Svenonem* Tiuffaesteg / *Regem Daniæ, ait natum Gyrithâ, filiâ Biörnonis, Sveciæ Regis; cum is vilem ancillam Foci Baronis in Fionia, Aasam nomine, matrem habuerit. (Æquè autem veteres legitimos ac illegitimos plerumq; curabant filios, præcipuè si qui legitimos nullos reliquerunt, ut istius Svenonis pater Haraldus) Björno autem ille, quem Sveciæ Regem appellat Saxo, qui alios nostris* Styrbiorn/ *a turbis, dicitur, (*Styr *enim* tumultum *notat) quamvis regnum Sveciæ nunquam adeptus est; sed conatus sit patruo Erico illud vi eripere, Haraldi Gormonis, Regis Daniæ, patris Tiuffgeskeg, gener fuit, non socer, non multò post nuptias cæsus à patruo.*

Svenonis etiam prius conjugium cum Gunhilda, Vandalorum Regis Burislai filia, Saxo omisit; ex quâ Canutum Magnum & Haraldum suscepit; non autem ex posteriore conjugio cum Sigrida Storrada, Erici Victoriosi, Regis Sveciæ, relicta vidua, quæ cum marito adhuc vivo divortium illegitimum fecerat, quam Saxo male Gyritham. Ex hac Sveno, Rex Daniæ, Astridam, Svenonis Estritij, vel Astritij, matrem, qui & Ulfonis Regis Daniæ. Eodem quoq; libro non ritè asserit Saxo, Emmam Angliæ Reginam, ex Canuto Magno, Daniæ Rege, Eduardum suscepisse; quem illa ex Adelredo, priore marito, quem Canutus debellavit, susceperat. Id quod Vellejum non animadvertisse miror. Hactenus Arngrimus.

Johannes Lyscander Antiquitatum Danicarum Sermone VIII. pag. 69: *De Gothico autem regno, rebusq; Gothicis, pauca nimis edita sunt, plurima & præcipua antiquorum negligentiâ intermissa, plurima incuriâ eorundem malè scripta.* Et cum unus sit Saxo Grammaticus, qui aliqua publicè reliquerit posteris, ex quo cæteri multa mutuò accipiunt; tamen ea ipsa in pluribus manca & imperfecta sunt. *In sermone summus ornatus est; ipsæ verò Antiquitates minus diligenter investigatæ. Neq; qualis prima fuerit Aquilonarium populorum Politia, neq; quomodo regna enata sint, neq; qualiter eadem aucta & mutata sint, neq; migrationes populorum, neq; imperiorum conjunctiones, neq; temporum seriem usquam exponit. Vix in toto opere Cimmeriorum aut Cimbrorum meminit, cum nemo unquàm benè & convenienter de populis Arctois disserat, qui non usq; ad Annum Christi trecentesimum nonagesimum quintum continuam Cimmeriorum, Dacorum, & Getarum mentionem faciat. Reges tantùm à Danao Baltheo, qui initijs Regnorum Cimmericorum annis mille recentior est, descendentes recenset, quod non potest perfectam historiam absolvere. Nec sanè videtur ille Vir animadvertisse ullam unquam fuisse regnorum Borealium constitutionem aliam, quàm quæ tùm fuit, cum in Dania viveret. Igitur de multis gentibus parùm prosperè docet, Sveonesq; & Gothos inter se confundit, quod non erat faciundum. Ita enim laus Cimmeriorum & Getarum diminuitur, primumq; exiguis, & his minoribus, adscribitur. Ea in Saxone observanda sunt; & potius tantum infortunium, Scriptorumq; penuriam Cimbricæ condolemus genti, quàm ut in aliquam, qui quod sibi possibile erat, præstitit, ferociter invehamur.*

CAPUT XXIII.

Breves νυθεσίαι, sivè Aphorismi Apologetici pro Saxone Grammatico.

TOtum accusationis negotium, quâ nobilissimum & planè incomparabilem rerum Danicarum scriptorem, Saxonem Grammaticum, tàm acriter & acerbè insectantur maligni ipsius Aristarchi & Censores; duabus potissimùm nititur criminationibus: quod *fabulas Historiæ suæ interseruerit*; &, *quòd Chronologiam neglexerit.* Quæ licet solidâ & prolixâ egeant refutatione; nè tamen vestibulum ipsis ædibus spatiosius hic exstruere videar, nevè longiore Procemio Lectorem ad alia properantem plus justo diutius in ipso quasi limine morer ac detineam: paucis hisce Aphorismis Apologeticis, quæcunque ad *Saxo-μαστιγων* cavillationes breviter respondenda duxi, tanquam cancellis includam, & uno veluti fasciculo complectar.

I. Nequaquam diffiteri possumus, quin priores Saxonis libri Historiæ Daniæ, pauca admodùm repræsentent, quæ prodigiosa, abstrusa, miranda, imo fabulis propriora, quàm veris rerum gestarum narrationibus, videntur: constanter tamen negamus, ea omnia prorsus incredibilia, aut impossibilia, esse dicenda.

II. Multa enim fiunt, quæ fieri posse negantur. Idcircò non omnia pro fabulis censenda, quæ fidem veri excedere primâ fronte videntur.

III. Aureola prorsus in hanc sententiam verba sunt Philosophi Madaurensis, L. Apuleji, Lib. I. pag. 2. Edit. Colv: *Minus herculè calles, pravissimis opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu nova, vel visu rudia, vel certè suprà captum cogitationis ardua videantur: quæ si paulò accuratius exploraris, non modò compertu evidentia, verùm etiàm factu facilia senties.*

IV. Certè, sicut vetus & prima sapientiæ lex esse dicitur, NON TEMERE CREDERE: ita & culpâ non caret nimium obstinata ἀπιστία, præsertim quæ sine discrimine passim rejicit & ἀβασανίστως repudiat omnia illa, quæ in Historijs falsa aut fabulosa apparent, sub quibus tamen multa delitescunt vera.

V. Elegans hac de re locus est eminentissimi JCti, Francisci Baldvini, de Institutione Historiæ Universæ pag. 49. & 50: *In lectione*, inquit, *Historiarum adhibere oportet judicium & delectum, ut neq; confusè (quod quidam faciunt) vera cùm falsis repudiemus; neq; rursus temerè falsa cum veris complectamur. Nam sicut fatua & temeraria est nimia & facilis credulitas: ità est etiam quædam nimium morosa, nimiumq; diffidens ἀπιστία. Quæ quidem nisi facessat, nullum ulli Histo-*

Historiæ locum relinquet. Et verò non ingenui, sed impudentis atq; præfracti hominis est, etsi quid probabiliter dicatur, quod & gravem autorem testemq; habeat, tamen id contumaciter, tanquam falsum, repudiare ; cum quidem, neq; quod affirmatur, refellere, neq; cur illud repudiet, causam dicere possit. Quid pluribus opus est ? Illud semper teneamus, & perpetuò meminerimus, nos in lectione Historiarum esse debere, quales ab Aristotele esse dicuntur, qui neq; pueri, neq; senes sunt, qui, inquam, ad credendum neq; nimium faciles, neq; nimium difficiles sunt : ὄυτε, inquit, πᾶσι πιστεύοντες, ὄυτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες.

VI. Rectissimè igitur Philostratus lucrum esse putavit, neq; omnibus fidem adhibere, quæ ab Historicis proferuntur, neq; omnia, tanquam impossibilia, aspernari.

VII. Et singularem meretur observationem regula Clarissimi Historici, Bonfinij, Decad. IV. rerum Ungar. Lib. IV : *Quodcunque fieri potest, & per quàm verisimile est, à veritate non potest esse alienum.*

VIII. Audiamus, quæso, Doctissimum Virum, Fridericum Tilemannum, de fabulosis non temerè rejiciendis, sed cautè discernendis, egregie disserentem Discursus Philologici pag. 258, & sequ : *Fabulositatis averruncandæ prima cura esse debet, ut constanter nobis persvadeamus,* PLURIMA VIDERI INCREDIBILIA, QUÆ CERTISSIME CONTIGERUNT. *Idq; scriptores historici haud rarò profitentur. Ea nos fecimus, ait Plinius, quæ posteri fabulosa arbitrabuntur. Quæ loquendi formula apud Livium, Josephum, & cæteros, sæpè multumq; occurrit, ac hortatur omnem Lectorem, ne nimiùm incredulus judicio suo indulgeat, verùm rectissimâ sententiâ statuat,* PLURA OLIM EVENISSE, QUAM QUÆ HODIE CREDIBILIA VIDENTUR. *Neq; convenit illa ἀπίστως ἔχειν, ut loquitur eadem phrasi Pausanias in Bœoticis ; sed à veteribus tradita ἰσοῤῥόπως dijudicare convenientissimum est. Nonnè in omnibus disciplinis frequentissimè compertum est, quod penitissima illarum adyta imperiti tanquam absurda rejiciant ac rideant ? Imò, quod majus est, quotidiana, omniumq; sensibus obvia, non aliter ac si ἄδοξα essent, docti aspernantur.* Hinc recitat exempla quædam Geometrica & Astronomica, atq; ità demùm concludit : *Itaq; ex his, & alijs quamplurimis, aptè & conclusè definiemus, nihil mirum accidere, si in historicis narrationibus fabulosa putamus, quæ per se verissima sunt, quia idem accidere in omnibus disciplinis manifestissimum apparet.* Mox subjungit : *Quis Æthiopas, antequam cerneret, credidit ? aut quid non miraculo est, cum primùm in notitiam venit ? quàm multa fieri non posse, priusquam sint facta, judicantur ?* ut habent verba Plinij Lib. VII. Natural. Histor. Cap. I. *Videlicet, quæ non vidimus ipsi, nec fieri potuisse suspicamur. Idemq; est, si quæ coràm intuemur, veterum historicorum traditis dissidere animadvertimus, mox omne judicium præcipitamus, & scriptores falsitatis* damnamus. Et post pauca : *Quod si ergò lector historiarum ad prædictum modum incredulus est, & quæ non videt esse, ea non fuisse concludit ; næ ille vitiosè hallucinatur, & stupidus merito suo redarguitur. Imperitiam quoq; ejusdem nonnunquam subaccusare, non de nihilo est. Reperiuntur enim, qui τὰ ἰσόῤῥοπα judicaturi, judicium suum, vel si mavis, imperitiam suam maximis rebus dijudicandis facillimè sufficere putant, & quæcunque suo malesano cerebro nequeunt complecti, aut discernere, illa tanquàm fabulosa insectantur.* Sequuntur deinceps multa lectu dignissima, quæ brevitatis causâ silentio transmittere cogor. Tandem ità desinit : *Hactenus allata satis evincunt, quod diligentes historici, & impositis rerum censores, inter se sordeant alteris ; ut pernecessarium sit, ad res dijudicandas adhibuisse non quodlibet atq; vulgare judicium, (hoc enim sæpius fallere certum est) sed judicium exactum Theologi ad explicandam divinam historiam, Physici ad naturalem, Politici ad humanam rectè censendam, adhibeatur oportet, siquidem omnem fabulositatis suspicionem cupimus extirpatam.* Hactenus Tilemannus.

IX. Inprimis vero id nescire non debent rigidi Saxonis Aristarchi, leviculâ temporum, locorum, personarum disparitate gravissima momenta maximarum rerum converti.

X. Circumstantiæ etenim variant actiones, quæ propterea in lectione Historiarum diligenter sunt considerandæ, utpote quæ historicam veritatem prorsus absolvunt.

XI. Sic illa, quæ apud Saxonem fabulosa videntur, si ad normam & trutinam circumstantiarum examinentur, non adeò absurda, incerta, & suspecta ijs erunt, qui æquo expendunt judicio, ad quæ tempora, loca, personas, ea sint referenda.

XII. Tempus quod attinet, in confesso est, Saxonem Grammaticum ab ultimâ antiquitate, rebusq; à sua memoriâ longissimè remotis, Historiæ suæ initia deduxisse.

XIII. At de Antiquitate, hæ tenendæ sunt regulæ :

1. In rebus antiquis, si quæ similia veri sunt, pro veris accipienda. Livius Lib. 5. Decad. 1.
2. Plura olim evenerunt, quàm quæ hodie credibilia videntur.
3. Antiqua nequaquam ex ijs, quæ jam geruntur, sunt examinanda ; quippe omnia temporum vicissitudinibus subjacent. Diod. Sicul. Lib. 4. Cap. 2.

 4. Mori-

4. Moribus etiam nostris, tempora ac ingenia cultiora sortitis, multa antiqua abhorrent. Q. Curtius Lib. 7.

XIV. Nec humanis lectoribus mirum erit, magnam Diabolo fuisse potentiam in filios incredulitatis, multasq; ejus auditas & visas esse illusiones, ijs potissimum temporibus, quibus populus Borealis in tenebris sedebat, & sine luce veritatis cælestis, ab Otthino, Thorone, Frigga, Metotthino, Baldero, alijsq; impostoribus deceptus ambulabat.

XV. Quamobrem ad hæc tempora sunt referenda, quæ hinc inde in Saxone occurrunt varia incantationum & præstigiarum Magicarum exempla, queis miseras mortalium mentes densissimis errorum tenebris obrutas & occæcatas, sic permittente Deo, vel ipse Sathanas, vel per organa sua, potenter ludificabat.

XVI. Deinde varius cultus, habitus, & situs locorum, summam conciliant rebus gestis varietatem.

XVII. Unde multa in Islandia, & in regionibus Boream spectantibus vera esse possunt, quæ Indiam utramque, vel Thraciam, aut Italiam incolentibus falsa & absurda omnino videbuntur.

XVIII. Varia deniq; hominum ingenia, mores, conditiones, dotes animi & corporis, qualitates & affectiones, rerum gestarum narrationibus veritatem sæpius addunt vel adimunt.

XIX. Ita inconsiderantiam suam atq; imperitiam manifestè prodit, si quis de ijs dubitaverit, quæ à Starchatero, Hartbeno, alijsq; Gigantibus, & monstrosæ staturæ, stupendiq; roboris ac fortitudinis hominibus, quorum subinde mentionem injicit Saxo, olim sunt patrata admiratione dignissima: vel si ea falsa & fabulosa pronunciaverit, quod ejusmodi rebus gerendis nevtiquam sufficiant.

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

XX. Adde quod in nonnullis, quæ apud Saxonem fabulosa videntur, mirari liceat immensam summi Numinis omnipotentiam, providentiam, & sapientiam, & quæ indè emanat, Naturæ imperscrutabilem vim atq; *ἐνέργειαν*.

XXI. Unde tale emergit Axioma Historicum: NON OMNIA, QUÆ NOBIS INCREDIBILIA, DEO ET NATURÆ SUNT IMPOSSIBILIA.

XXII. Sed esto! Concedamus fabulas nonnullas inseruisse Saxonem Historiæ suæ, quas tamen non ipse studiosè, fallendi aut delectandi lectoris gratiâ, effinxit; verùm ex antiquissimis Septentrionalium gentium monumentis, bonâ fide, deprompsit. Sed quales? Haud equidem planè falsas, aut eas, quæ meræ nugæ & *Φλυαρίαι* dici poterunt: at maximam partem VERISIMILES, & quæ totæ *ἀλληγορικῶς* hoc est, quæ vel ad vitam rectè informandam, vel ad naturam rerum cognoscendam comparatæ sunt, vel etiam sacra quædam mysteria occultant.

XXIII. Talis videri poterit narratio illa Saxonis de Gormone Daniæ Rege, qui Torchillum Adelfar ad inquirendam Geruthi Dæmonis sedem ablegaverat. Hæc etenim ostendit virtutem, fortitudinem, & industriam Regis in novis regionibus inquirendis, quod illo tempore insolitum fuit: demonstrat fidelitatem ministrorum tot tantisq; se periculis committentium amore Regis & patriæ illustrandæ: aperit detestabilem religionis Ethnicæ fœditatem; quæ circà tàm impuras & portentosas occupationes distinebatur: extollit laudabilia opera, & peracre, solers, atq; acutum ingenium Torchilli rerum exterarum peritissimi: cujus tamen feriæ ac salutares admonitiones cum parùm valerent apud stupidos & intemperantes comites ad deserendam gentilem religionem, opere ipso demonstravit, de Deo aliter esse sentiendum: monstrosum cultum Diaboli miseros conjicere admiratores in tristes tenebras & perpetuò duratura incendia; contrà, veri numinis, ac universi Creatoris cultum, cum summa conjunctum esse securitate, felicitate, & demùm æternâ beatitudine.

XXIV. Quod autem liceat ejusmodi fabulas Historijs interdum (sed admodùm parcè, cautè, & prudenter) immiscere, præsertim quòd & ad vitæ morumq; honestatem faciant, & lectorem sapientiorem melioremq; reddant, & sapientum animos suavissimâ jucunditate afficiant; non desunt, qui magnorum Historicorum exemplo & autoritate adducti, seriò contendunt.

XXV. Quos inter Hier. Cardanus est, cujus hæc verba legere est Lib. 15. de rerum varietate Cap. 80: *Neq; id vitiosum Historico: sed ubi Historia per se sterilis est, licet eam jocis ac fabulis exornare. Quamobrem & jure ab his T. Livius abstinuit, & Herodotus justè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur.*

XXVI. *At objiciat mihi aliquis ista*: (inquit Joachimus Camerarius Prooem. in Herodotum) *incorruptam, sanctam, castam, ut virginem, debere esse historiam. Non corrumpunt* (scilicet fabulosæ narrationes; de ijs etenim hæc præcesserunt: *Sed paulùm etiàm ad fabulas illas revertamur; quæ, obsecro, cur offendant animum cujusquam, quum veritati & integritati historiæ minimè officiant?*) *non violant hæ illam, sed* EXORNANT, *ut aurum & gemmæ pudicissimarum quoq; corpora, purissima illa quidem. Nam ut malæ & profligati pudoris fæminæ insigniorem reddunt comptu turpitudinem suam: ità, quamvis varia copiosaq; sit quasi emblematis quibusdam, summa historiæ falsa & commentitia, meritò in sua hæc infamia quasi superba improbetur. Itaq; non inornatam, non nudam, non contractam, sed splendidam, vestitam, explicatam* (*dummodò integram, & ut ita dicam, probam & incorruptam*) *decet esse historiam.*

XXVII. Notatu sanè dignissima sunt, & apprimè huc etiàm faciunt, quæ de fabulosis apud Herodotum narrationibus idem Camerarius paulo ante præmisit: *Nonnulli fabulosas quasdam narratiunculas insertas passim historiæ, ut hujus gravitate indignas, rejiciunt, & propter illas autorem mendacij damnant. Sed de ijs quæ memerantur ab Herodoto propter magnitudinem nobis incredibilia, periniquum fuerit judicium, si non vera esse ideò statuemus, quod notis cuique rebus, moribus, disciplinæ non similia, neq; rationibus nostris congruentia esse videantur, siq;, nonnisi ijs, quæ facilè intelligere & animo complecti possimus, fidem habendam esse ducemus. Quàm multa illi ipsi, qui hæc antiquiora falsa fictaq; esse affirmare audent; se vidisse referunt, & pro certis commemorant, à quibus assensio legentium refugit? Etiàm posteris hoc nostris accidet, ut multa, quæ nunc nimis verè fiunt atq; geruntur, expositione inflata & amplificata esse suspicentur. Sunt sanè quædam inaniora* (*non enim nego*) *in talibus, ut in peregrinatorum, qui adière illa loca, quæ tellus extrema refuso summovet Oceano, sermonibus. Cujus inhumanitatis tamen fuerit, universum genus narrationum istarum semel abjicere, ut futile & vanum? Quod si fiat, omnem historiæ rationem confundi, habitumq; perverti necesse est.*

XXVIII. Et paucis interjectis: *Sunt autem hæc* (quæ fabulosa videntur apud Herodotum) *etiàm distinguenda. Alia enim ad utilitatem aliquam legentium, vel explicationem rerum, de quibus narratio fit, referuntur atq; pertinent: ut Babylonis descriptio, & copiarum Xerxis enumeratio, de quorum altero facilè perspiceretur, meritò fuisse securos cives in tali & ita munita urbe: alterum & potentiam regni Asiatici, & in quod tùm periculum Græcia venerit, demonstrat. Utrumque autem documentum quoddam dat, nullas, quamvis magnas, vires, infractas, neq; opes invictas esse. In alijs nihil quæritur, nisi vel delectatio, vel ut audientium animi moveantur novâ mirabiliq; narratione: ut de gryphibus, formicis Indicis, Phœnice, & his similibus. Horum, ut illa omni equidem mendacij crimine planè libero; ita haud facilè concessero, in horum ullo mendacij manifesti autorem redarguendum esse: quum tot derisa quondam, & exibilata, penè jam comperta esse existimentur; quumq; non minus istis à veritate abhorrentia multa asseverentur ab ijs, qui non audivisse de alijs, sed seipsos aspexisse dictitent; ut nihil sit tàm absurdum, quin fidem reperire posse videatur.*

XXIX. Statim subjungit: *Ob fabulosas quidem narratiunculas, tantum abest ut quasi mendacem incessi vituperariq; autorem hunc* (Herodotum) *debere putem, ut etiàm, quum & aptissimè illas inseruerit, & bellissimè concinnarit, & venustissimè composuerit, admirandus quumq; instructionem in singulis aliquam vitæ, consiliorum, actionum, comprehenderit, eximiam gratiam quoq; ab omnibus meritus esse videatur.*

XXX. Idem de Saxone cujusvis candidi ac prudentis lectoris esse debet judicium; eum videlicet, non ideo carpendum, vellicandum, lacerandum venenatis calumnijs, quod fabulosas quasdam narratiunculas, quomodo à majoribus accepit, quæ tamen admodum paucæ sunt, & ipsi historiæ valde affines, Historiæ suæ inserere non dubitaverit.

XXXI. Verè & eleganter, ut omnia, Gerardus Joannes Vossius, seculi nostri Varro, causam expressit, cur ignosci debeat Historicis, si veritatis lineâ excidant, inprimis in rebus vetustis, aureo illo libello de Arte Historica, Cap. IX: *Quæcunque de historicis diximus, ità accipi debent, ut eos etiàm homines esse cogitemus, nec statim respuamus, si uspiam aliquid se immiscecat falsi. Nam ut pauxillum aquæ marinæ, non dico Eridanum, aut Rhenum, sed ne fluentum quidem, salsum efficere potest:* ITA NEC HISTORIA MENDAX *dici debet,* CUI FABULOSI ALIQUID IRREPSERIT. *Imò nec fieri potest, ut non interdum fallamur in ijs, quæ longissimè à memoria nostra sunt remota, præsertim in exterarum gentium rebus. Ubique enim de patriâ quædam per manus incolæ à majoribus acceperunt, quæ & posteris suis ipsi tradunt: horum qui antiquitates scribere velit, haud aliter ea referre possit, quàm ab incolis ipsis acceperit. Ac eam quidem causam adfert Dionys. Halicarnass. cur historici veteres fabulosa quædam scriptis suis inserere haud dubitarint. &c.*

XXXII. Cum eo consentit doctissimus JCtus, Franciscus Baldvinus, de Institutione Historiæ universæ pag. 43. 44: *Atqui audio vix ullam historiam esse, cui non aliqua fabula, tanquam labes aspersa sit. Ità est fortasse. Sed aliud est, fabulam studiosè fingere: aliud, historiæ per imprudentiam aliquid interdum affingere. Non erubuit olim Flavius Vopiscus, cum historiam alioqui scribere insti-*

stitueret, confiteri, nullum historiæ scriptorem esse, qui non sit aliquid mentitus. Sed minimè nos abduci propterea ab omnium scriptu debere, judicavit. Fieri profectò vix potest, quin aliquid falsi aliquando in historiarum monumenta irrepat. Sed nimis illi, non jam dico morosi, sed importuni & intemperantes Censores sunt, qui statim atq; quippiam ejus generis in aliquo scriptore notare possunt, totum scriptorem superbè ac fastidiosè abjiciunt, vel contumeliosè lacerant, non secus atq; qui cum aliquem in pulchro alioqui corpore nævum deprehenderunt, totum illud corpus tanquam deforme & fœdum cadaver conspuunt, sepeliendumq; & obruendum esse impotenter clamitant. Atqui si agere ita velimus, ecquam tandem historiam habebimus reliquam? Notate diligenter hæc verba, ô Saxomastiges, & erubescite!

XXXIII. Sapienter profectò & graviter Cicero monet, non statim propter aliquod vitium abjiciendos esse historicos. Quis, (inquit) non dixit Eupolin ab Alcibiade navigante in Siciliam, dejectum esse in mare? Redarguit Eratosthenes. Adfert enim quas ille post id tempus fabulas docuerit. Num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quod cum multis erravit, irridetur? Quis Zaleucum Locris leges scripsisse non dixit? Num igitur jacet Theophrastus, si id à Timæo tuo familiari reprehensum est? Timæum negasse ullum unquam fuisse Zaleucum: sed Theophrastum, auctorem meliorem, contrà affirmare, ait libro II de Legibus. Non rectè ergo Theophrastus à Timæo reprehensus erat. Sed fingamus eum, & merito, aliquâ in re esse reprehensum, & aliquando falsum esse atq; fefellisse; tamen negat Cicero propterea abjiciendum planè esse. Cur enim reliqua, quæ bona sunt, amitteremus?

XXXIV. Idem Cicero eodem libr. 1. de Legibus, Herodotum vocat patrem historiarum. Atqui libro 2. de Oratore, non negare videtur, multas apud eum esse fabulas. Sed nimis profectò intemperanter sæviunt, qui illius libros & Musas eo nomine supprimere vellent. Nam quales tenebras, hoc lumine extincto, antiquissimis historijs offunderent? Imò verò quàm atrocem injuriam facerent historiæ Propheticæ, eum quâ Herodotus habet communia plura, quàm ullus scriptor Ethnicus?

XXXV. Haud igitur temerè abjiciendus est Historicus, si quædam in eo reperiantur peccata & παρεργήματα: sed simul considerandum, quàm multa recta, præclara, eximia, & utilia in historiam retulerit; & saltem propter illa amplectendus & in numerum probatorum scriptorum recipiendus erit. Id quod de Saxone nostro dictum cupimus: qui licet quasdam narrationes, ab alijs acceptas, recitet, fabulis non absimiles; totum tamen Historiæ corpus singulari fide, & diligenti veritatis studio coagmentatum est.

XXXVI. Ut verba conferam ad compendium, si propter paucas admodum narratiunculas, quæ fabulosæ videntur, atro carbone notandus ac rejiciendus Saxo: profectò eodem exemplo non pauci Historici tàm veteris, quàm medij & inferioris ævi, planè conculcandi sunt penitusq; jugulandi.

XXXVII. Herodotum, antiquissimum scriptorem, omnis antiquitas mendacij coarguit. Julianus Desertor λογοποιὸν vocavit, quasi fabulas fecerit, non historiam condiderit: qua ratione & ab Agellio, Lib. 3. Cap. 10. audit homo fabulator.

XXXVIII. Ex libris XL Diodori Siculi, quorum vix duodecim integros habemus, quinque priores pænè ex fabulis conflati videntur, ut Lud. Vives nihil eo scriptore nugacius esse putet: tametsi primus est inter Græcos, qui Plinij judicio nugari desijt.

XXXIX. Plutarchus sæpè incredibilia & planè fabulosa narrat: licet utatur verbo φασὶ, nè quis temerè assentiatur. Ut in Licurgo scribit puerum Lacedæmonium crudelissimam lacerationem ad necem usq; pertulisse, ne vulpis furtum detegeretur.

XL. Cæsar ipse prodigia interdum plane incredibilia narrat; ut cum bello civili Trallibus statuas sudasse scribit.

XLI. In quo genere T. Livius, nimis religiosè dicam, an superstitiosè, omnes superavit. Nihil enim frequentius, quàm boves loqvutos, scipiones arsisse, statuas sudasse, quod pluvio cœlo frequenter accidit: Deum Annibali apparuisse, infantem semestrem triumphum clamasse &c.

XLII. Cornelium Tacitum, Tertullianus, gravis & severus scriptor, dixit aliquando, esse mendaciorum loquacissimum: Orosius adulatorem appellavit.

XLIII. Quid dicam de Diodoro, de Strabone, de Trogo vel Justino, clarissimis historicis? Quid illi de Mose, deq; Judæis? Quàm ineptè, quàm falsò, quàm impudenter!

XLIV. Procopius sæpè commemorat, quæ omnium fidem superant. Ità cineres Vesuvij montis, qui citra Neapolim situs est, Byzantium usq; vento delatos scribit. Sic finxit unum aliquem Ilautum, vel Thracem suâ sagittâ fugasse universum Gothorum exercitum.

XLV. Ple-

XLV. Plenus est ejusmodi fabulis Nicephorus Callistus; quibus etiam Zonaras, alioqui probatus Historicus; & Nicephorus Gregoras sæpe delectantur; ac interdum Eusebius Cæsariensis.

XLVI. Talibus etiam nugis referti sunt Antonini, Adonis, Sigeberti, Freculphi, Naueleri, Mariani, Merlini, Ursbergensis, Annonij, Turpini, Gvagnini, ac veterum Annalium Libri.

XLVII. Historias itidem portentis ac miraculis refertas scripserunt Gregorius Turonensium, & Gulielmus Tyri Pontifex.

XLVIII. Paulus Venetus (ut ad secula nobis propiora descendamus) de Tartarorum gestis exigua, sed fabulis confusa, composuit: cujusmodi sunt, quod mare Caspium piscibus semper vacuum sit, præterquam jejunij temporibus: quod urbis Quinsex ambitus superat milliaria septuaginta: quod eadem duodecim millia pontium habeat, tantæ altitudinis, ut naves onerarias explicatis velis facilè admittant. &c.

XLIX. Paulus Jovius, quæ verissimè scribere potuit, noluit; puta res in Italia gestas: quæ voluit, non potuit; scilicet externa. Quàm vera sunt illa, quæ ipse affirmat, ducentos amplius leones à Muleasse interfectos: ex agro Brixiano sexcenta millia minoris pecoris, majoris verò ducenta millia à Gallis abducta.

L. Petrus Bembus multa falsa pro veris tradere convincitur: ut cum scribat in Apulia, bello Veneto, corvos ac vultures tanta ex aëre vi, tantisq; agminibus inter se conflixisse, ut carri duodecim eorum cadaveribus explerentur.

LI. Quid multis? Actum est de præcipuis omnium ferè seculorum historicis, si propter paucas narratiunculas fabulosas, historijs, varijs de causis, admixtas, rejiciendi sint, & contemptim ac negligenter habendi.

LII. Sin autem retinendi, & eo, in quo hodieq; sunt, pretio æstimandi, profectò non video, cur eodem jure Saxonem nostrum æquus & candidus rerum æstimator privaverit.

LIII. Heic jam manum de tabula, ut est in proverbio; nisi si unicum etiamnum crimen, meo judicio gravissimum, cujus Saxonem reum faciunt maligni quidam Censores, refellendum nobis ac refutandum superesset: quòd omnia, quæ apud Saxonem fabulosa videntur, ab ipso sint, decipiendi lectoris gratiâ, studiosè conficta; vel ut ipsorum verba habent, quod ipsius sint mendacia, figmenta, inventa, somnia, commenta &c.

LIV. Sed facilis & in expedito est responsio. Nonne ipse Saxo, nè fucum facere aut Lectori imponere videatur, fabulasvè pro veris narrationibus de industria venditare; in Præfatione Operis sui ad Andream Sunonis, ingenuè fatetor, & longâ serie recenset omnia documenta, quæ in contexenda historia Danicâ sequutus sit: videlicet 1. Carmina patrij sermonis à Danorum antiquioribus vulgata. 2. Inscriptiones veteres hinc inde in saxis ac rupibus repertas. 3. Islandorum (quos ille suo more & loquendi modo *Thylenses* vocat) Antiquitates. 4. Absalonis Archiepiscopi asserta & narrationes. Et rationem addit: *Quia præsens opus non nugacem sermonis luculentiam, sed fidelem vetustatis notitiam pollicetur.*

LV. Carmina quod attinet, (id verò antiquissimum fuisse Annalium genus tàm apud Romanos, Gallos, Germanos, Britannos, quam Danos, & alias nationes, nemo adeo hospes in historia est, qui ignorat) non ea fuerunt frivola ac futilia πέσπισματα, à quovis Poetastro sivè Rhythmista, à quavis anicula, vel tibicine decantata: sed potius Odæ Rhythmicæ, juxtà leges veterum Poetarum, concinnè & artificiosè compositæ & elaboratæ à viris Danicæ Poeseos peritissimis, quos *Scaldros* & *Runas* appellarunt, complectentes res sui seculi præclaras & memoria dignissimas.

LVI. Hi etenim SCALDRI, graves & magnâ autoritate viri, fortium Heroum res præclarè gestas rhythmis ejusmodi Poëticis consignarunt: eoq; loco apud Reges ac principes antiquitus fuerunt, quo jam consiliarij, literati, alijq; prudentiâ ac rerum usu præstantes. Nam quò quis laudis & æternitatis amore ardentius flagrabat, eò plures ac præstantiores in hoc genere sibi devinxit, secumq; domi forisq; tàm pacis, quàm belli tempore circumduxit, ut res gestæ melius, aptius, ac illustrius describi ac delineari ab illis possent.

LVII. Interdum tamen hi ipsi Scaldri aliquid humani patiebantur. Nam vel principum metu territi, vel præmio corrupti, vel odio aut gratiâ distracti, veritatem apertam in lucem proferre, disertisq; verbis exprimere nolebant, verùm fabularum involucris & obscuris figmentorum integumentis res verè gestas occultabant. Et hic fons atq; origo est unius aut alterius fabulosæ narrationis, quam forsan in Saxone reperire licebit. Maluit etenim Saxo narrationes ejusmodi, quomodo à majoribus acceperat, ità ad posteritatis notitiam transmittere, quàm committere, ut eas penitus ignoraret.

LVIII. Sic narratio ista Lib. X. Saxonis, de urso, qui vitium virgini attulerit, nihil aliud innuit, quàm raptorem & insidiaturem, ursi, seu Bjornonis nomine. Fuit etenim hic ursus, latro aliquis nobilis, qui id facinus perpetravit: postea hoc scelus Poetæ tali modo pinxerunt, & eum Saxone ut loquar, colorarunt, cum autorem potentem apertè non auderent reprehendere.

LIX. Islandorum monumenta, quibus usus est Saxo, præter Scaldrorum carmina, quorum paulò ante facta est mentio, constabant partim varijs Mythologijs, partim varijs & integris Historijs in certa volumina redactis. Cunctarum quippe nationum res gestas cognosse memoriæq; mandare, voluptatis loco reputarunt Islandi; non minoris gloriæ judicantes alienas virtutes disserere, quàm proprias exhibere; ut Saxo ait in Præfatione.

LX. Mythologijs ut apud alias gentes, sic & Islandos, veteres sapientes vel deorum gentilium mysteria, vel arcana naturæ, vel philosophiæ dogmata, vel aliarum rerum vitæ humanæ necessariarum scientias comprehendere solebant.

LXI. Tales Mythologias abundè suppeditat Liber veteri Islandica linguâ à Snorrone Sturlæsonio, Islandiæ Nomophylace, circa Annum Christi M. CC. XV, conscriptus, qui EDDA vulgo dicitur, variarum Antiquitatum penu instructissimum. Quâ tamen longè antiquiorem EDDAM in Islandia extitisse ipsi non diffitentur Islandi, eamq; Otthino autori ascribunt.

LXII. Deindè (ut porrò ad criminationem superius allatam respondeam) nè Saxo falsa & fabulosa pro veris obtrudendo ignarum incautumq; lectorem circumveniat, quàm verecundè fabulosa commemorat, quoties, ad exemplum Herodoti, fidem suam in his liberat; quàm crebrà utitur præmonitione!

LXIII. Herodotus enim, ne quis simplicior decipiatur, addit semper hujusmodi quiddam; *Ut ferunt, Ut ego audivi, Quod veri mihi quidem simile non fit.* In Polymnia verò, quod meminisse in tota historiâ vult lectorem, *Ego,* inquit, *quæ fando cognovi, exponere narratione mea debeo omnia: credere autem esse vera omnia, non debeo.*

LXIV. Ità & Saxo, si quid fabulosi, aut incerti, subindè occurrat, candidè præmunit. Sic mox sub initium Libri 1, pag. 5: *Verùm à Dan (ut fert antiquitas) regum nostrorum stemmata &c profluxerunt.* Eodem Libro pag. 10. in vita Svibdagеri, cum de Magis Danorum operosius egisset, tandem subjicit: *Hæc ideircò tetigerim, ne cum præstigia portentavè perscripsero, lectoris incredula refragetur opinio.* Lib. VI. pag. 97. ubi agit de cane Bjornonis, inusitatæ ferocitatis bellua: *Sed quoniam tradita magis, quam cognita referuntur, fidem arbiter penset. Hæc siquidem, ut accepi, deliciarum quondam loco habita.* Eodem Libro, pag. 103. de ortu & origine Starchateri: *Fabulosa autem & vulgaris opinio quædam super ipsius ortu rationi inconsentanea, atq; à veri fide penitus aliena confinxit.* Eodem libro, pag. 110: *Si famæ credi fas est.* Et pag. seqv: de saxi cavâ superficie, ac si illam Starchateri decubantis moles conspicuâ corporis impressione signasset: *Ego autem hanc imaginem humanâ arte elaboratam reor; cum veri fidem excedere videatur, insecabilem petræ duritiam ità ceræ mollitiem imitari potuisse, ut solo inuitentis contactu sessionis speciem repræsentaret, habitumq; perpetuæ concavitatis indueret.* & id genus alia passim per totum Opus.

LXV. Venio nunc ad alteram criminationum partem, de Chronologia neglecta. Optandum equidem esset temporum seriem expressam fuisse à Saxone, ut minus obnoxius esset cavillationibus adversariorum. At quomodo Saxo annos & tempora assignare potuit rebus obscuri & incerti ævi, & à sua memoria longissimè remotis? Deindè arbitror illum exiguam temporum rationem habuisse, quia non adeò usitatum fuit illo tempore, & antè, tempora consignare: vel quia difficile esset, quòd certas non haberent Epochas, à quibus numerarent Ethnici, præsertim nostrates, qui ignorarunt Græcorum Olympiadas, aut aliarum nationum Chronologias. Ideò Saxo illa prætërijt, contentus mentione vicinorum Regum, Principum, Ducum & fortium virorum; qui cum ex se essent celebres, Æram videbantur constituere peculiarem. Verbi gratia: Gotrici Danorum Regis tempora à Carolo Magno sunt perspicua: Hemmingi, à pace cum Ludovico Cæsare initâ: & Haraldi, qui ab eo ad fidem Christianam conversus: Haraldi itidem, ab Otthone, à quo Ottesund.

LXVI. Sic olim, qui tempore Herculis vixerunt, illum ceu metam habuêrunt, ad quam Antecessores & posteri limitari poterant. Quem morem sequitur etiam Plutarchus in Vitis illustrium virorum, à Theseo, Lycurgo, Romulo, Numa, ad Ottonem Imperatorem. Cum enim illa habentur certa, licet ab illis exordiri & continuare historiam quamvis. Sic cum Romanorum Imperatorum fit mentio, facilis reductio temporum illic est perspicua. Ità Livius orditur historiam Romanam, ab Ænea, Latino, Rege Aboriginum, & Ascanio, ad Sylvios & Romulum. Ac Libr. 2. à Bruto. Tertio à Consul. T. Æmylio & Q. Fabio. Et ita dein-

deinceps: & si tertia decade tempus attingat conditæ Romæ. Quare non debet in Saxone esse insolitum, quod cum alijs multis habet commune.

LXVII. Concludam tandem Epigrammate Clariss. Viri, M. Erici Pontoppidani, P.L.C. in Saxonem Grammaticum:

Grandisonis DANUS se tollit SAXO cothurnis,
Et, nisi sint hominum saxea corda, movet;
Vindice barbaries exul SAXONE recessit,
Et cultè hic didicit barbara lingua loqui:
Est dignus SAXO diuturnâ luce beari,
Qui patrijs lucem fœnerat historijs.
QUISQUIS SCRIPTA FERO CARPIS SAXONIA MORSU,
ADMORDES SAXUM: DENS TIBI FRACTUS HEBET.

CAPUT XXIV.

Vota, ἐυφημίαι, acclamationes, applausus, gratulationes, Carmina encomiastica & epidictica in novam hanc Saxonis editionem, à Viris doctis & Amicis, tàm in exteris, quàm in patria, conscripta.

I. Ἐυφημίαι & Acclamationes &c. Virorum doctorum & Amicorum in exteris.

1. Danielis Heinsij, in Epistola ad me scriptâ Lugd. Batavor. XVIII Novembr. cIɔ Iɔ CXXVI.

Præstantissime Vir,

ANimo attollor & assurgo, quoties præclarum aliquod ingenium emergere ad æternitatem video. Quod de te pronuntiare possum, quem & candor dictionis, & susceptain scriptore magno (Saxone) *opera, talem esse ostendunt. Quem ante annos aliquot cum tanta admiratione legi, ut toti suo seculo convicium dixisse, sic scribendo, videretur.*

Et paulo post: *Saxonis præter unicam Basileensem penes me editionem nullam habeo. Tua si momento unico carere poteris, de loco, de quo quæris, respondebo. Quod serius respondeam, ignosces si me amas, & si occupationes meas cogitas.. Aristarchum nostrum sacrum, Orationes, Scaligeri Epistolas, & alia typographi excudunt. Adhæc infinita alia accedunt, quæ non patiuntur, subinde ut sim meus; & quod gravius hoc ipso duco, ut sim amicorum. In quorum numero & eruditio & virtus tua, suo te merito reponunt. Vale Vir amicissime, & me ama.*

Tui studiosiss.
Daniel Heinsius.

2. Gerardi Joannis Vossij Carmen inscriptum Albo meo, Lugd. Batav. Postridie Eid. Jan. Anno cIɔ Iɔ CXXX.

Multa tibi Saxo, Stephani doctissime, debet;
At totum optamus debeat ille tibi.
Dimidium cœpisse fuit. Nunc incipe rursus,
Perficies illud, quod superesse vides.

Optimo, doctissimo, amicissimo STEPHANO STEPHANIO, Liberalium Artium Magistro, eruditissimi historici Saxonis Grammatici Sospitatori, magnum affectum minuto hoc symbolo testabar

Gerardus Joannes Vossius.

Ejusdem ἐυφημισμὸς in literis ad me suis, Amstelodami, Anno cIɔ Iɔ CXXXVIII. Prid. Jd. Junias.

DE Saxone Grammatico jam uni alteri Typographorum sum locutus. Sed nihil certi responderunt. Negant se quicquam statuere posse, priusquàm constiterit, quantum id est, quod præstiteris in nobilissimo gentis vestræ scriptore. Dixi ego, quicquid molitus sis, sinè dubio non dete-

rius

rius fore egregijs Notis, quas elucubrasti jam ante annos plusculos. Ajunt ad istoc, non diffugere se judicium meum de tuis; sed tamen necessum esse, ut videant, quæ futura sit moles operis, & statuere queant, quæ expensarum futura sit ratio, & quantum chartæ unius generis sit comparandum. Non potui ijs hac parte satisfacere, quia nescirem Mercatorem, cui superiori autumno thesaurum illum commiseras. &c.

Ejusdem, in literis Amstelodami scriptis eodem Anno, III. Kal. Octobr.
Stylo Gregoriano.

DE Saxone Grammatico edendo nondum hic cuipiam potui persuadere. De præstantia scriptoris non vocant in dubium, quæ dixi: sed ajunt opus fore perpaucorum hominum: se autem omnia splendido illo luto metiri. Debebat is scriptor non alibi edi, quàm in ipsa Dania, idq; luculentis & elegantibus typis, chartâ etiam optimâ. Hoc ex honore esset Daniæ: ac si typographi non sufficiunt, impensis Regijs, vel Nobilitatis, aut Academiarum sumtibus, fieri conveniret. Quæso si quid horum jam fuerit decretum, vel simile aliud, fac me quamprimum certiorem. Jam à multis annis sic amo Saxonem, ut nihil æquè exoptem, quàm eum esse in plurium manibus: nec alium scio, qui medicam illi manum admovere felicius possit, quàm te popularem ejus doctissimum, & jam à tam longo tempore non minore judicio, quàm industria, in hoc versatum. &c.

Ejusdem, in literis Amstelodami scriptis Anno cIɔ Iɔ CXLI.
X. Augusti.

CLarissime & amicissime Stephani, Multa me in literis tuis delectarunt, præcipuè quòd scribis, jam totum te esse in Saxone tuo, eumq; propediem visurum lucem. Benè de te operâ hac mereberis, melius de patria Saxonis, tuaq;, optime de omni Rep. literaria, ac posteris universis. Semper mirificus me amor tenuit tàm nobilis scriptoris; nec mirari satis potui, eum dictionis cultum barbaris temporibus conspici in gente adeò ad Arctum remota, quem frustrà desideraremus ijs in locis, ubi vernaculus fuisset sermo Romanus. Nec debuit scriptor ille debere alteri salutem, quàm civi suo, inq; his, ante omnes, Stephanio; cùm multis alijs nominibus, tum inprimis τὸν σῶσαντα promerenti ob civem servatum. Quid enim aliud censeam, qui jam ante annos XIV ex Castigationibus tuis, Heinsio mihiq; (qui & illo tempore amor ergà nos fuit tuus) inscriptis, imò ut tu scribere non dubitas, dicatis, satis perspicere mihi visus fui, nihil à te profecturum, nisi ingenio tuo doctrinaq; dignum, ac magnâ industriâ elaboratum. Applausum totius eruditæ caveæ jamnunc tibi ausim polliceri. &c.

Ejusdem in literis Amstelodami scriptis Anno cIɔ Iɔ CXLII.
VI. Kal. Martias.

TAndem à tui amantissimo Vossio magni ac veteris amoris minutum novumq; symbolum accipe, libros quatuor de Theologia paganica, & Philosophia Christiana. Placituros confido. Cur inquies? Quia confido affectui tuo, quo & me aliquem esse putas. Et si eloquendum, quod sentio, etiàm confido exactissimo judicio tuo. Probè enim mihi conscius sum permulta me attulisse ad hoc opus vel alia, vel aliter dicendo. De hoc nolim me submittere judicio hominum exiguæ lectionis: quales distinguere nesciunt inter dicta, indictaq;, nostra & aliena. Ipsi interim sibi placent, licet nihil adferant, nisi millies dictum, quia sperant latere posse, quæ exscripserint. Malim igitur tui similibus placere: quia jam ab eo tempore, quo Lugduni una viximus, abundè memini, quàm φιλομαθὴς καὶ πολυμαθὴς fores. Eoq; avidè desidero nosse, quid de Saxone tuo fiat. Hic scriptor & genti tuæ multum gloriæ, & tibi æternum parabit decus. Tantùm nè moras ulterius necte, ne & patriæ, & propriæ gloriæ malè consulas &c. Vale summe Vir, & porrò amemus nos inter nos.

3. Johannis Isacij Pontani, In literis ad me suis, Hardervici, Anno
cIɔ Iɔ CXXVII. XXIX Junij.

DOmo aberam, Vir ornatissime, cum ad ædes tuæ literæ perferrentur. Abijtq; triduum aut quatriduum circiter, priusquam ad lares regressus eas videre ac legere potuerim. Legenti autem omniaq; circumspicienti oppidò acceptum ac volupe accidit intelligere præclarum illud tuum in illustrandis patriæ rebus non studium modò, sed industriam quoq;, testatam Notis, quas simul mittis, in popularem nostrum, rerum Danicarum florentissimum scriptorem, Saxonem Grammaticum. Nam & ipse eum authorem, cum antiquis certantem, diurnâ, ut sic dicam, nocturnâq; manu jamdudum versando haud temere mihi charum familiaremq; reddidi, dùm præsertim historiam Danicam, per prima illa seculorum volumina ad nostra usq; deducendam tempora, texo retexoq;. Et verò illud non semel in animo fuit, ut ipsum Saxonem, summarijs cuicuiq; librorum additis, tum & observatâ Regum serie, nomini-

nominibusq; ipsorum majusculo charactere præscriptis exornatum evulgarem cum annotationibus sub calcem nostris. Sed otium hucusq; obfuit, aliisq; factum curis, quo minus utilissima hæc opera optimo authorum præstita fuerit. Tibi, Vir eruditissime, cui ingenium & liber animus otiumq; superest, ut omittam esse civis servare civem, eam exornandam Spartam libenter tradimus: quamvis nec defuturi interim sinum nostra observata tuis jungere, aut communicare tecum, ut lubet. Unus est locus, quem à te, præter cætera, adnotatum reperio, nec aliter quàm explicas, explicandum semper putavi, Regem nimirùm Svenonem, vulgò Tiweskeg *dictum intelligi libro XIV, ubi inquit:* Quam *(Svantoviti statuam)* Rex etiam Danorum Sveno, propitiandi gratiâ, exquisiti cultus poculo veneratus est &c. cujus postmodùm sacrilegij infelici nece pœnas dedit: *nisi quod postrema ea verba*, ob id sacrilegium infelici nece pænas dedisse, *pugnent cum verbis ac relatione, quam idem, de extremis ejusdem Svenonis loquens, prodit lib. X, ubi hæc legas.* Cæterum Sveno senilis animæ laboribus fessus divinis rebus infatigabilem ultimi temporis curam tribuit, nec spiritu, quàm religione diuturnior fuit. Siquidem omni humanâ concussione vacuus, in ipso perfectissimæ vitæ fulgore decessit. *En Rhodus saltusq;. Nam superioribus ea planè contraria vides, Vir humanissime. Et plura talia, aliaq; sunt: quorum à te haud pauca feliciter animadversa: & multa præterea animadvertenda superant.*

4. Johannis Kirchmanni, in literis Lubecæ scriptis Anno cIↃ IↃ CXXXIV, Cal. Junij.

C*Lariss. Vir, domine & amice honerande, Cum doctorum virorum amicitias ultrò expetere soleam, certè valdè inhumanus sim, & instituti mei immemor, si non oblatam à te amicam voluntatem lubens amplectar atq; exosculer. Ego verò id facio, & meam tibi benevolentiam vicissim offero, si modò aliquid à me proficisci possit, quod tàm honorifica tua de me opinione sit dignum.* Quod Saxonem Grammaticum Notis illustrare decrevisti, laudo propositum tuum, & de illarum specimine mecum communicato, plurimùm te amo. &c. *Quare nihil est, quod te ab hoc proposito deterrere possit: tu modò manum operi seriò admove, & Saxonis Notis illustrati nova editione Daniam tuam, atq; adeò totum orbem literatum tibi obstringe.*

Ejusdem, in literis Lubecæ scriptis, eodem Anno XVIII Augusti.

D*Eus clementi oculo nos respiciat, & te, Vir Clarissime, diu sospitet, ut quam paras, Saxonis editionem bonis avibus absolvere, & benè de Repub. literaria mereri possis. &c.*

5. Francisci Vossij, G. F. Carmen inscriptum Albo meo, Lugd. Bat. Kal. Jan. Anno cIↃ IↃ CXXX.

Allusio ad nomen STEPHANI.

V*iderat in cœlo Tellus splendere coronam,*
Atq; ait, hæc quondam nostra corona fuit.
Nunc aliâ capior, Cimbris quæ venit ab oris,
Quamq; polus vellet me tribuisse sibi.
Astrologi laudent Cretensis signa coronæ:
Gratior historicis Cimbrica semper erit.

Magnæ eruditionis, majorisq; expectationis Viro,
STEPHANO STEPHANIO, amicitiæ
μνημόσυνον posuit.

Franc. Vossius, G. F.

CAPUT

CAPUT XXV.

II. Applausus & εὐφημίας &c. Doctorum Virorum, & Amicorum in patria; & primò quidem.

Clariss. Professorum Regiæ Academiæ Hafniensis pariter ac Soranæ.

Quæ ceteri voce aut ſtilo Tibi vovent,
Optantq; , Amice, proſpera.
Optantur & voventur à me millies:
Vota expleat ſummus pater.

HENRICUS ERNSTIUS, J. U. D.
& Profeſſ. Reg. Acad. Soranæ.

Meritis
Viri Clariſſimi,

DN. M. STEPHANI STEPHANII,

Hiſtorici Regij, & in Academia Sorana
Profeſſ. P.
Notas doctiſſimas
IN SAXONEM GRAMMATICUM EDENTIS.

Hactenus ingenti, quis volvit pondere Saxum,
Et polijt gemmas, maxime Saxo, tuas?
Queis proceres ornas Danos, queis divite venâ
Regum priſcorum facta ſtupenda refers?
Hactenus intactum jacuiſti nobile Saxum,
Rerum magnarum pondere, mole grave.
Scilicet antiquos ritus, monumentaq́; Patrum
Non erat è tenebris tollere qui potuit.
Aut dignè doctæ ſcrutari nomina linguæ:
Abdiderat flores Danica Suada ſuos.
Donec in hoc magnâ ſudaret laude Theatro,
Aonij STEPHANUS *docta corona chori.*
Eddicus hunc Scalder, ſapiens quoq́; Runa beavit,
Cimbrorum linguâ nobiliore loqui.
Quâ fretus docuit SAXONIS *myſtica primus,*
Quicquid & obſcuri Dania priſca tulit.
Majorum ritus, mores, decretaq́; pandens,
Quæ tenebris fuerant obſita Cimmerijs.
Eſt igitur dignus quem Dania tota coronet
Laudibus, & meritis hoc ferat alloquium:
Unus homo priſcam ſcrutando reſtituis rem:
SAXONIS ſaxum volvis & unus homo.

OLAUS WORM, Med. D.
& Profeſſ. Reg. Acad. Hafnienſ.

Ἱστορίῃ ἱστορέοντα βορειάδος ὄργματα γαίης
Ἀρχαίη στέφανος παγκλυτὸς ἠνορέῃ.
Ἀγλαΐῃ φωτίζει ἀφεγγέα τὴν πάρος ἦσαν
Πατρίδ᾽, ἧς στέφανος πατρίδος ἀγλαΐη.
Οὐ τόδε γηράσκοντος ὅλου περιλήεσα κόσμου,
Ἀλλ᾽ ἥβης θαλερῆς θαρσαλέης κάματος.

Γήραϊ

Γήραϊ δ' ἀμφοτέρη χαρὶς ναρκῶσ' ἀπόφασι
Τοῖσι παρεῖο πίστιν, τοῖσι νεῶν σοφίαν.
εἴπερ δ' εἰ τάδε περὶ παλαίφατα θυμὸν ἰαίνῃ,
Ἢ φρέσιν, ἢ νεαροῖς ἤθεσιν ἐστὶ παῖς.

HIſtoricè explicat hiſtoricè explicantem Borealis geſta terræ
Antiquâ STEPHANUS inclytus virtute:
Splendore illuſtrat obſcuram olim exiſtentem
Patriam, ſuæ STEPHANUS patriæ ſplendor.
Non hæc ſenio confecti fuerunt deliramenta mundi,
Sed florens juventæ animoſæ labor.
At ſenectute noſtra ætas torpens, denegat
Rebus antiquitùs geſtis fidem, iis quæ nunc geruntur, ſapientiam.
Cuicunq; autem hæ jucundæ antiquitates non oblectant animum,
Aut ingenio aut novitiis moribus eſt puer.

JOANNES LAURENBERGIUS D.
Mathem. in Regia Sorana Profeſſ.

DAnia lætetu, tua grandia facta periſſent,
SAXO GRAMMATICUS ſi modò nemo foret.
Incola Grammaticus, Rhetor, juxtaq; Poëta,
Primus qui Patriæ ſcripſerat Hiſtorias.
Eu nihil abjectum, dormitans, atq; remiſſum,
Nil rude, SAXONIS pagina docta dabit.
Hoc olim fuerat, quod te commovit, ERASME,
Navigio Danos viſere velle magis.
Sed licet abjectum, dormitans, atq; remiſſum,
Nil tibi SAXONIS ſuave recenſet Opus;
Dum tamen interdum varias res ordine geſtas
Tempore neglexit commemorare ſuo:
Quis non geſtiret, STEPHANI Doctiſſime, doctas,
Quas Huic addideras, poſſe videre NOTAS?
Sic magno MAGNUS SAXO cumulatur honore,
Intricata nimis dum tua lima polit.

Chriſtianus Severini f. Longomontanus,
Mathem. in Reg. Acad. Hafnienſi Profeſſ.

Ad

Clariſſimum & Excellentiſſimum Virum,

DN. M. STEPHANUM STEPHANIUM, In Equeſtri ac Regia Sorana Academia Hiſtoriarum Profeſſorem P. Regium Hiſtoriographum, Floridi ac profundi Danorum Scriptoris SAXONIS GRAMMATICI Felicem vindicem, fidelem interpretem, ac primum in Dania editorem, amicum plurimùm honorandum,

ELEGIDION

Gratulabundus ſcripſit

THOMAS BANGIUS Sanctæ Ebr. Linguæ Prof. P. in Regia Havnienſi Academia.

NUlli audita cano. Fuerat mea DANIA priſcis
Temporibus LATIUM: DANque LATINUS erat.
Ut vili latuit Latialis Jupiter Albâ;
Ut LATIUM dicta eſt terra latente Deô:
Sic latuit longis ævi damnata tenebris
DANIA, perpetuæ noctis imago fuit.
Mox rutiló fulgens ſurgit jubar aureus oſtrô:
Mox radiant Phœbô ſqualida ſceptra novô.

GRAMMATICUS mox unus erat, qui dispulit umbras:
SAXO suâ DANOS luce micare docet.
DANORUM priscâ repetens ab origine gesta,
Condidit augustum Martis & artis opus.
GRAMMATICO magno Laurô sed texta CORONA
Defuit: en STEPHANUS florida scripta legit.
Aurea mox torques, viridisq; CORONA NOTARUM
Nectitur: est STEPHANUS LAUREA GRAMMATICI.
O quem te memorem! te vindice SAXO revixit:
Est STEPHANUS patrij magna CORONA soli.
Est STEPHANUS meritæ studiis pars maxima laudis:
Est patriæ Historiæ Bibliotheca loquens.
Stabit honos DANIS, redivivaq; gloria gentis
Te auspice SAXO cluet, dum vehit astra polus.
Stabit ovans DANUS folijs ornatus olivæ:
Te scriptore ætas DANICA sceptra fugit.
Annorum secura, nec ulli obnoxia seclo
Clarescet scriptis DANIA sera tuis.
Quæq; triumphavit juvenis de gentibus olim,
Per te de seclis cana triumphet anus.
Si ignari jactet Tempus spolia orbis opima:
Tu spolia è gnaro Tempore opima refers.
Sicq; triumphalò tibi Tempore adorea parta:
Tempora victoris clara CORONA beat.
Romuleô posthac non horret PORTUA culmô:
Non stabunt humiles in Jovis arce casæ.
DANIA non LATIUM posthac erit, haut rudis Alba:
HAVNIA: SORA ROSA EST, HAVNIA ROMA NOVA.

ΙΣτορίας ΔΑΝΩΝ ἀρχαίας τ' ὠφελίμως τε,
Οὐνόμαθ' ἡρώων κυδίστων ἠδ' ἀγακλειτά,
Τῶν τε καλιπτολέμων ἀναγνῶναι ὅστις ἐέλδῃ
Ἔργα παλαιγενέων πολεμήϊα τ' ἀξιάγαστα;
Χ' ὅσσα πρὸ παμπόλλων ἐτέων περικαλλέ' ἄεθλα
Θῆκαν ΧΡΙΣΤΙΑΔΩΝ ἡγήτορες ἠδὲ μονάρχαι,
Ῥυσάμενοι τε πάτρην σῆσιν τ' ἔνδοξα τρόπαια.
Δεῦρ' ἴθι, τὴν βίβλον τοῦ ΣΑΞΟΝΟΣ ἠδ' ἀνελίττε
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ προγόνων δηλοῦντος πρήγματ' ἀγαστά.
Κάλλος γὰρ τάδε γ' ἔτι καὶ ἐσσομένοισι πύθεσθαι.
Ἐξήγησιν ἀτὰρ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, φῶς πατρίδος, ὤγε
Κρείσσω, ἐπισταμένως κατέλεξέ τε ἠδὲ πάρεσθεν,
Καὶ σχολίοις οὐ μὴν σκολιοῖς, πινυτοῖσι δὲ μᾶλλον
Ἐξεπόνησε σαφῶς τὸν ΣΑΞΟΝΑ, εὖ κατὰ τάξιν.
Ἐνθάδε καλλίστῃ μεθόδῳ ξυναπάντα ἔγραψεν
Ἱστοριῶν τε θύρας πατρικῶν νῦν κλεῖθρα ἀνοίξας.
Εὖγε, φέριστ' ἄνερ κλυτοδαίδαλα χραπτὰ παλαιῶν
Ἔκφερε εἴσγε φάος παμπόλλα καὶ ἔξοχα πάντα
Σπέρχεο ἐς πάτρης ἐρικυδέος εὖχος ἀγαυόν
Εὐπρεπέι τάξει συγγράμματα πλεῖστα φαίνειν.
Οὕτω σεῖο κλέος μεγάλην δόξαν τε ἀέξεις.
Οὕτω μουσόφιλοι μέλλουσιν ἐμόφρονες αὖθις
Πλέξαι τε στεφάνους περί τε κεφαλῆφι βαλέσθαι.
Ἠδὲ πόνων δώσει ἀγαθὴν θεὸς αὖθις ἀμοιβήν,
Στέμμα δικαιοσύνης καὶ μακροῦ κλῆρον Ὀλύμπου.

εἰς τὸ τῆς φιλοφιλίας τεκμήριον παρέθηκε Collega Collega
ALBERTUS MEJERUS G. L. P.

Hostiles dum bis REX MAXIMUS æquore utroq;
Persequitur classes classe fugatq; suâ:
Armaq; fert contra tumidos ultricia Suecos:
Atq; animi validus dira pericla subit.
Ad quæ post seros stupeat Gens uata nepotes,
Vix credens, talem secla dedisse VIRUM.
Tu, STEPHANE, interea priscorum facta recensens
Danorum, Errori bella subinde moves.
Obductus siquidem tenebras & meuda Librorum
E Saxone tuo mente sagace fugas.
Uude reviviscens emuncto redditur orbi
Splendidior curâ, splendidus ipse, tuâ.
Limpidior multò celsis de montibus amnu
Ut, beue purgato fonte, meare solet:
Sic, quando illustrás nostræ primordia Gentis,
Nupera quæq; dehinc lucidiora dabis.
Pergat, sic voveo, REX AUGUSTISSIMUS acri
Mavorte & famâ digua patrare suâ.
Perge, Vir Excellens, multâ cum laude patrata
Genteq; condignè scribere digna tuâ.

GEORGIUS FROMMIUS
in Academiâ Hafniensi Prof. P.

CAPUT XXVI.

Applausus, εὐφημίαι, Carmiua Eucomiastica &c. Amicorum aliorum iu patria.

PRisca jussit exulare Barbarorum factio
Res & acta perduellis, ex & esse finibus
Territorij, quod armis Rex Odinus obruit
Qui tumultus Herculanam posterorum seculis
Intulit cum nube noctem, quàm nec ille stertere
Passer usq; delicatus quem Diana deperit
Vi coacta jure cessit inficeto vindici
Asserente parta nuper regna plebe fortiter.
Lingua gentis ad triones pulsa fustuario
Vidit, ac misertus ibat restitutum supplices
Sordidatos *Saxo* Danus; Regularis arbiter,
Non ovilis arma spurci, nec moratus impetum,
Sed duobus implicatus nemo contra sufficit,
Deficitq; in universis singulos qui despicit,
Hoc probasse Literator adstruet periculo.
Hostium qui præda nuper factus & manublæ,
Difficulter expeditum corpus ex injurijs
Reddidit, nec illud ipsis agnitum domesticis.
Tum redux ab hoste cæpit hospitali tesserâ
Visitare civitatem præferentes indigo
Et lubentiam penates. Urbs in urbe quæritur,
Gratis: Ista namq; simplex tum fuit: nunc advenam
Quisq; postulare pergit symbolam pro tessera,
Quæ subisset. Ille vocis obticessit insolens,
Deseritq; non solentes moris incolas sui,
Attrahentes à remotis quicquid est in gentibus
Exteri, velut colores à solo chamæleon.
Unus inter hos & alter obstitere seculo
Decidenti, ne ruina prorsus omne perderet
Nomen ævi, quod retrorsum nostra misit vanitas.
Tu Stephani, Wormiusq;, dignitati Danicæ
Hi fuistis, afferentes Æsculapias manus.
Ille Fastos atq; Runas excitavit inferis,

Aut Asarum, quæ Valhalla dicitur, eollegio,
Quo per ingens utriusq; major usus verterat,
Dedecus patrum, nepotes qui domi dant hospites
Tu fovendum & obligandum gentis ejus historem,
Sustulisti, quam reliquit Baldus Hælam persequens,
Clinicum prius, salute nunc recepta Virbium,
Reddidisti. Quò volucrem candidam paratio
Debeat tibi, daturus justa sostra gloriam,
Civicamvè nasciturus quæ diurnet messibus.

M. BRYNOLFUS SVENONIUS ISLANDUS,
Episcopus Scalholtensis in Islandia Australi.

JOHANNIS SVANINGI
Ripensis, Præpositi Regij in Samo Balthica,
POEMATA,
ad
Virum Clarissimum & Excellentissimum,
DN. M. STEPHANUM JOHANNIS STEPHANIUM,
Serenissimæ Regiæ Majestatis Historiographum & Professorem ordinarium, SAXONIS GRAMMATICI Vindicem, Affinem, Compatrem & amicum, optatum, pium & fidelem:

¶ Disertissimi *Saxonis* & Cl. *Stephanij* comparatio.

SAXONI multum, STEPHANO plus DANIA debet:
LUNA etenim SAXO est, SOL patriæ STEPHANUS.
SAXONI multum, STEPHANO plus DANIA debet:
SAXO etenim fulget, sed radijs STEPHANI.

¶ Disertissimi *Saxonis* & Cl. *Stephanij* commendatio.

SAXONI STEPHANUS, STEPHANO sua DANIA debet:
SAXO cui carus, carior huic STEPHANUS.

¶ Judicium de Notis Cl. *Stephanij* Opera *Saxonis* illustrantibus.

SAXO fuit tantum; Momo jurante, *disertus:*
GRAMMATICUS STEPHANI luce fit Historicus.

Secundum.

GRAMMATICO est STEPHANUS, quod Sol cælo solet esse:
Cælo Sol lux est, GRAMMATICO est STEPHANUS.

Tertium.

Ornas SAXONEM, & REGES diademate cingis:
Te STEPHANUM meritò quilibet esse monet.

Quartum.

Regibus antiquis Stephanum *dum porrigis arte:*
Ipse tibi Stephanum *tu (mihi crede) paras.*

Quintum.

Nemo tibi Stephanum; Stephanum *nec te neget esse*
ullus: nam priscis Regibus et Stephanus.

Sextum.

Parta tibi in terris est Sedulitate *Corona:*
In cælis firmâ sed tibi parta fide.

Pro Cl. *Stephanio* Votum.

Nominibus multis Stephani *modò nomine gaudes:*
Utq; alijs Stephanus, *sit tibi sic* Stephanus.

Acclamatio ad Illustrissimam DANIAM.

Prima.

Illustres quondam meruerunt Marte *coronam:*
Arte *sed Illustris jam meruit Stephanus.*

Secunda.

Secunda.

ROMA dedit dignis quas promeruere coronas:
DANIA quem meruit da STEPHANO Stephanum.

Tertia.

DANIA redde tuo STEPHANO famamq́, coronam,
Nam Stephanum *priscis Regibus ipse dedit.*

ΔΑΝ, ΦΡΩΤΩ, ΡΕΓΝΗΡ, ΚΝΟΤΤΩ, κοσμήτορες ἔθνες,
Καὶ λοιποὶ Βασιλεῖς κλεινότατοι ΔΑΝΙΑΣ,
Τῶν φήμη πέταταί νυ ἐπὶ χθόνα εὐρυάγυιαν,
Καὶ διὰ ἁλμώδης ὕδατος χεύματα,
Κείμενοι ἐν δνοφεροῖς, ἄφατοι ὡς, κεύθεσι γαίης,
Μῦθον φθεγξάμενοι ἄμβλεπον ἠδὲ στένον.
Τίς μέλος ἡμετέροις ἐγκώμιον ὄργμασι ζεύξει
Ἄξιον; ἢ προσάγῃ πατρίδι κόσμον ἐῇ;
Τίπτε ἡ αἰδίαν ἡμῶν κατακρίνετο λήθην;
Μηδεὶς γηρύει τὸ κλέος ἡμέτερον.
Ηρώεσσι κλυτοῖς ἔδε πρόσφορός ἐστιν ὁ μισθὸς,
Τῶν κλέος ὡς ποταμοῦ λείβεται αἰὲν ῥοή.
Ὡς ἔφαν. Αὐτὰρ ἐπὶ μήκιστον ἐγείνετο σιγή,
Καὶ μηδεὶς πρότερον φθέγξατο αὖθις ἔπος.
Ὕστερον ἠγέρθη ἀνδρῶν ἀντάξιος ἄλλων
Σαιδλάνδος ΣΑΞΩ δόξα ἑῆς πατρίδος.
Θευμόρῳ ὅτος ἐπὶ μεγάλοις ἔργοισιν ἐγείρων
Ἀγλαΐαν, πολλὸν πατρίδ' ἔτευξε κλέος.
Ἀσφαλεῖ ἀμφ' ἀρετᾷ Ηρώων πολλὰ καμόντων
Ἄθλους θεσπεσίῳ κ' ἄθλα ἀνῆρε πόρῳ.
Ἀλλ' ὅμπως τούτῳ μὲν ἐμίχθη καὶ κακὸν ἐσθλῷ,
ΣΑΞΩ ἀμαυροῦται ὥσπερ ἄδηλος ἐών,
Ῥίπτεται εἰς μιαρὰς ἀποθήκας, καὶ ποτὶ σιλφῶν
Πιτνεῖ, καὶ στέρεται πατρὶς ἑοῖο κλέους.
Ἀλλά μιν ἀντείλας ΠΕΤΡΑΙΟΣ ἐς ἠελίοιο
Ηγε φάος, κ' ἀστοῖς ἔργον ἔδειξε μέγα.
Καὶ κατὰ μὲν πόδας ἀλλογενεῖς ἄλλοι τῷ ἕποντο,
Σπουδῇ ἐνίκησεν τοὺς ἡ ἐμὸς ΣΤΕΦΑΝΟΣ.
Μάρτυρ ἐμοὶ πιστὴ βίβλος ἔσσεται ἥδε παροῦσα,
Ὅττι μιν ἐχθίστοις ψεύδεσι μὴ μιαρῶ.
Ηδίστη πατρὶς μήπου ἀναβάλλεο εἴρειν
Σπουδαίως ΣΤΕΦΑΝΟΝ καλὸν ἐμοῦ ΣΤΕΦΑΝΩι.

HIstoriæ Princeps Danorum, gloria Gentis
Arctoæ SAXO, sordibus eripitur.
Splendidus in lucem prodit, quem nuper avarâ
Paucorum texit Bibliotheca manu.
SAXO CORONATUS prodit, STEPHANUSq́, CORONAT,
Egregius cultor Principis Historici.
Scilicet inscripsit SAXIS sua gesta vetustas
Corporis atq́, animi non peritura situ.
Eruit hæc SAXO SAXIS, ingentia linquens
Divini ingenij non peritura bona.
Hoc opus ingenij STEPHANUS mira arte CORONAT,
Qui roseo SERTO dignus & ipse suo est.
Sparge rosas, florem violarum, necte CORONAS
SAXONI & STEPHANO, Patria, sparge rosas.

Inscri-

Inscribatur opus SAXIS, & plena perennent
Laudibus æternis hæc monumenta tuis.
Sculpe opus in SAXIS, SCRIPTORIBUS adde CORONAS:
Conveniant rebus nomina clara suis.

Bono affectu scribebam.

ERASMUS PAULI VINDINGIUS
Regiæ Scholæ SORANÆ Rector.

Historiæ lumen priscæ invidiosa vetustas
Quondam in Letheas præcipitarat aquas.
Obruta Danorum populi monumenta jacebant
Sordibus, & longo pene sepulta situ.
Ipse suæ Gentis vates sub nube latebat
Arctoâ SAXO primus in historiâ.
Omnia erant densis annorum immersa ruinis,
Barbaries tanti maxima causa mali.
Non tulit hoc ultra generosi cura LAGONIS,
Ecquis, ait, Gentis tot bene gesta meæ
Vindicat à tenebris, & clara in luce reponit,
Gesta vel æternos vivere digna dies?
Quisquis eris, pro vindicijs tibi justa Camænæ
Præmia, sed quondam, quanta merère, dabunt.
Quin & posteritas olim te multa loquetur,
Et nunquam in laudes desinet ire tuas.
Dixerat: ecce subis tantos, Petræe, labores,
Primus & invisis eruis è tenebris
SAXONEM, veterum qui res & fortia facta
Danorum haud humili condidit historia:
Cimbria quo famam tellus æquavit Olympo,
Cedere se & dominæ jam negat Ausoniæ.
Quis satis hoc laudet? tumulo veteri exeitus Heros
Sustulit ingenuum rursus ad astra caput.
Sed fœdus maculis, quas longa adleverat ætas,
Intactum patiens nil superesse diu,
Nunc huc, nunc illuc æger, miserabilis ibat,
Flens sibi non ullas rite vacare manus.
Sic miserè truncus lucem vix hactenus ipsam
Pertulit, innumeris squalidus ora notis.
Nemo salutiferâ potuit succurrere dextrâ,
Qui vellet nævos tollere, nemo fuit.
Sæpe alios frustra, Stephani doctissime, sed non
Ille tuam frustra sollicitavit opem.
Ergo ne series seclorum incognita, totq;
Magnanimûm fallant inclyta facta ducum;
Tu faculam alluces, tu nobis lampada præfers
Clare Vir, Arctoæ lumen amorq; plagæ.
Atq; ita limatum SAXONEM didis in auras,
Possit ut à pueris & sine nube legi.
Omnia nunc oculis occurrunt obvia nostris,
Ille tua postquam pene revixit ope.
Nunc legimus passim, pariterq; addiscimus omnes,
Nec tantum obstringis tempora nostra tibi:
Postera quin quoq; se debere fatebitur ætas,
Barbaries nobis nec metuenda venit.
Barbaries, quæ nunc facto velut agmine Musas
Paulatim ad Scythicas cogit abire casas.
Hoc satis est. Te fama manet, nos commoda; jamq;
Par pretium tantæ sedulitatis habes.
SAXONI lucem tu pulsa nocte dedisti:
Luce nova famam reddidit ille tibi.

PARO-

PARODIA

Ad XII Libri II Carminum Odam Q. HORATII FLACCI.

NOlo longa feræ bella Alemaniæ,
Nec Celtæ furias, nec profugum Scythen,
Nec pacis dubium Thraca perennibus
Aptari citharæ modis:
Nec vafros Batavos : & nimium sibi
Confisos, domitos Cæsarea manu
Arctoos Sueonas : unde periculum
Præsens contremuit domus
Magnorum Austriadum; tu pede libero
Regum gesta prius Martia Danicûm
Evolves melius, per sua tempora
Annales veteres putans.
Me dulcis bifidi Musa cacuminis
Cultrix, me voluit dicere floridum
Præstantes animas, & proprijs tuum
Fœtum pectus honoribus:
Quem nec ferre pedem dedecuit choris
Vatum Pierijs, nec dare lintea
Torrenti Oceano grandia Rhetorum
Doctrinâ celebrem suâ.
Antiquam Latio seu decus asseris,
Et quæ Barbaries intulit horrida
Ostendis populis : seu dare candidas
Tot chartis animas lubet,
Quæ claro ingenij lumine Daniam il-
lustrarunt STEPHANI, Macte agè gloriâ hac,
Quam nec livor edax, irave temporis
Æternùm eripiet tibi.

JOHANNES MEJERUS
Poeta Coron. Cæs. Scholæ Cathedralis Ripensis Rector.

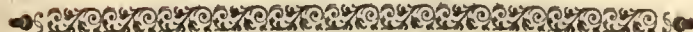

ΠΑΡΟΡΜΗΣΙΣ

SAXONIS GRAMMATICI & STEPHANI STEPHANII ad scribendum.

ORbis dictator, splendentis rector Olympi
JUPPITER, ut rerum cumulatas pectore curas
Diluat, & mixtis fallat sermonibus horas,
Altisonâ sacrum conclamat voce Senatum.
Ne mora nectatur, TEGEÆUS laxa movendis
Subnectit VOLUCER plantis talaria, pernix
Nubila perrumpit, varias ac transvolat oras,
Divinoq; citat Sanctissima Numina jussu.
Res haud impediunt: pictis vestita tapetis
Stelligeri plenis properatur ad atria tecti
Hinc atq; inde vijs. Venientibus aureâ divis
Porta patet; structis speciose fulta columnis,
Irradians auro, nitidis clarissima gemmis
Admittitq; domus: pulchrum mirantur ocelli
Ornatum, quali nec terra nec unda superbit.

JUPPITER, obductis precioso vestibus auro
Incinctus residet crebris radiante smaragdis
In solio, gravitate potens regalia vibrat
Sceptra manu, superamq; Dijs intrantibus aulam
Assurgit. Gemmans solerti mensa paratu
Instruitur; puras manibus pro more lavandis
Dat chrystallus aquas: discumbunt ordine: digna
Subtili patinis sistuntur fercla palato,
Nectareum fundit Ganymedis prompta liquorum
Dextra. Nihil desit quidquid dulcedine lectos
Exhilarare potest convivas, suppetit. Omnis,
Qui videt, ignotam stupefactis haurit ocellis
Regifici luxus faciem. Diversa, locatô
Conciliô, alternis tractantur seria verbis:
Interdum jucunda fluunt. Venerabilis HOSPES,
Res immmota, rogat, quô cardine fata volutent
Cœlo subjectas? humiles quæ sidera tractus
Respiciant? incepta quibus molimina stellas
Auspicijs infra succedant? Dicta capessunt.
Phoeaica vitreos devinctus APOLLO capillos
Lauru, præfulgens gemmis auroq; nitenti
Amplifico & Tyriæ velatus tegmine vestis,
Cum Musis, ostro contecta sede levatur,
Dicendiq; petit veniam. Lavinia nobis
Præ reliquis, inquit, meritò, Rex maxime divûm,
Regna placent. Felix ceu quondam Græcia, doctis
Sunt impleta viris. Crebro Parnassius haustu
Si fons depleri posset, qui largus aquarum
Sacros depromit latices semperq; redundat,
Funditus epotis tandem siccesceret undis:
Itala nam plenis gens potat avariter inde
Faucibus, extingui liquido quum nescia rivo
Torqueat ora sitis. Latiæ facundia linguæ
Hyblæis est mixta favis. Romana cothurno
Rostra tonant. Vatum numerosus carmina cœtus
Fundit Musæo stillantia melle, Sophorum
Oenotrijs exculta plagis turba abdita rerum
Pandit Sacra, diu Clario doctiq; recessu
Exercent medicam cum laude Machaones artem.
Hæc fidet effatus, repetitq; sedilia Phœbus.
Majestate gravis, sancto spectabilis ore,
Stellatas baceis nec non subtemine flavi
Discretas auri vestes induta profatur
Dictæi Matrona Jovis sic JUNO: Marite
Et frater duplici mihi devinctissime nexu,
Hesperias alijs ego longe præfero terras.
Gemmarum, argenti tanta est fulviq; metalli
Copia, vicinos, aliàs qui fortè carerent,
Effuse populos ut ditent. Profluus illic
Egerit aurifluo rutilantia gurgite grana
Despumando Tagus, felicem provocat Hermum
Bætis, & auriferi rubicunda lacessit Iberus
Flumina Pactoli. Nunquam non seria morum
Elucet gravitas: Hispani regia promunt
Verba cothurnatis, quæ possint flectere, linguis.
Nil triviale sonat: tetrici sunt maxima vultus
Pondera. Formoso sine mendis corpore bella,
Scintillans oculis ultro citroq; rotatis
Et solito pallam cesto religata fluentem,
Hinc infit Cytherea VENUS: Gratissima sedes

Est

Eſt mihi vina ferens laxati Gallia luxus
Nutrix. Incenſas à me langveſcere flammas
Non unquam patitur: prædulces explet amores
Incola gens, natas & ſolvit in otia curas.
Mellitus ſermo, captandam factus ad auram,
Geſtus, & inſolito variè formata tenore
Veſtis, philtrorum vicibus funguntur. Aperta
Sponte cupidineas admittunt corda ſagittas,
Atq; ſubinde novas capiunt incendia vires,
Quæ nec feſtinos obliquans Sequana curſus,
Si vel præſtet opem ſociato Matrona fluxu,
Nec Ligeris, nec Arar, collectis evalet undis
Sedare: admoto ſuccenſus paſcitur ignis
Fomite. Votivo ſemper mihi thure litatur.
Prolixus barbam, viridi præcinctus amictu,
Et capripes amplam meritis PAN laudibus effert
Pannoniam, multò quod gramine fœta toroſi
Prata boves implent, & lectæ plena bidentes
Paſcua. Lucroſam tradens feliciter artem,
MERCURIUS doctor, tumido circumflua ponto
Et prædives, ait, laudanda Britannia. Multæ
Permutantur ibi magno cum fœnore merces,
Adſtrictæ impatiens fortunæ marcida vitat
Otia mercator, dubijs vitamq; procellis
Objectat. Tenues augent commercia cenſus.
Adſpectu torvus, criſtata caſſide, duro
Umbone, atq; latus gladio munitus eburno,
Et varijs textam nodis auroq; trilicem
Loricam tectus, ſua MAVORS ora reſolvit,
Et ſibi devinctos extollit vocibus orbes:
Nobilitata viget crebris Germania pugnis,
Atq; reportata lauro victrice triumphat.
Dania, vaſtorum genitrix fœcunda gigantum,
Progreſſi, adfulgens quò ſpes atq; ira vocavit,
Cimbri pugnaces domuerunt undiq; gentes,
Horrendæ & factos calcârunt ſtragis acervos
Illæſis pedibus. Non pollentiſſima mundi
Extitit ancipiti dominatrix Roma timore
Immunis, pectus trepidavit forte, ſecuta eſt
Et formidatam præſtantis bellica famam
Virtutis clades. Compreſſo ſubſtitit ore,
Hæc, fuſo exultans hominum MARS ſangvine, fatus.
Ut facili dictas percepit JUPPITER aure
Laudes, arctoûm miratur facta virorum,
Condigno, dicens, cur belligerando peractæ
Res ſcriptore carent? vivax expersq; ſepulchri
Fit nomen ſcriptis: indepta eſt quælibet aptos
Præcones Regio. Sed forſan debita tantis
Cultura ingenijs defecit APOLLO moraris?
Extimulato virum, divino concitus œſtro
Danorum illuſtret doctis qui geſta libellis.
Nec mora. Caſtalidum princeps feſtinat ad Arctos,
Et ciet illuſtri LANGORUM ſangvine natum,
SAXONEM, patriæ motus qui vindice penna
Aſſerit obſcura merſas caligine laudes,
Et memoranda notat victuris nomina chartis,
Magnificum laxatq; ſtilum. Sunt robora verbis,
Ut ſtupeat lector, multis oratio gnomis
Atq; animata movet, res & deſignat agendas.
Æmulus irriguæ fudit torrente Roæus

Gurgite sacratos Aganippes inde liquores
Fons, & grandiloquam surgens Roeskildia Romam
Est imitata : suo celeberrima Præsule tangit
Exerto demum sublimes vertice cœlos.
Lustrat hyperboreas peragrans dum Delius oras
PHOEBUS, in Hauniaca sedem sibi deligit urbe,
Et Sorana videt studijs aptissima tempe,
Atq; fatigatus submissis sæpe clientum
Votis, quum SAXO non sat proclivia scitu
Quædam proponat, Danorum & nixa vetustis
Tantum figmentis, divina concitat aura,
Adferat ut calamo libris interprete lumen,
Præclaris STEPHANUM doctrinæ dotibus auctum,
Emeritæ & gnarum linguæ ritusq; sepulti,
Conveniente sibi recte qui nomine gaudet,
Dignus honoriferam semper gestare coronam.

ERICUS ERICIUS PONTOPPIDANUS,
P. L. C. & Ph. M.

FOrtia Danorum SAXO dum conderet acta,
Creditur aërij montis adisse jugum,
Quo saxa & salebras dehinc sparsit longius ævum,
Hac facie damnans horridiore viam.
Ascensum instituit cupidus spectator : at ille
Offensat digitos ; hæret hic ; iste labat.
Ut vidit STEPHANUS, saxa atq; obstacula quævis
Summovet, ac plano tramite pandit iter.
Dat montis superare apicem, dat lumine certo
Lustrare optatas Martis & Artis opes.
Quid STEPHANO pretij? Clario suadente Senatu,
Æternæ frondis tempora cinxit honos.
At tu parce chelyn Vatis jactare Riphæi,
Fabula, solertem saxa movere loco:
Saxa movere loco seris memorabitur annis
Non Orphea chelys, sed STEPHANI Calamus.

PETRUS NICOL. MEHRNERUS.

HActenus externas tantum spectavimus arces
Quæq; peregrino sub Jove nota latent:
Barbara Pyramidum si quæ miracula Memphis;
Si qua levis jactet culmina celsa Pharos;
Aut struat invictos meretrix Babylonica muros
Oenotrioq; calent amphitheatra foro:
Miramur Dani. Turpe est curare Quirites
Si faciant propriæ dememinisse domus.
Altius erigitur STEPHANUS: patriæq; tiaras,
Et proavum illustrat secula prisca nepos:
Ecce iterum antiquum titulis sublimibus ævum
Pullulat, atq; nova luce refultat avus;
Imperij redeunt tot fasces, signa, secures;
Et diadema suam vibrat in orbe facem,
Ingreditur veteres regalis adorea frontes,
Atq; triumfalis tempora lambit honos;
Deniq; Grammatico redit augustissima fandi
Svada, paludatis invidiosa togis.
Laus STEPHANE illa tua est : secli penetrale revolvens
Authorem toto jam facis orbe capi.

Si

Si quæ Pythagoræ constat reverentia turbæ,
Illa tuum petijt flamma diserta sonum.
Hoc fatale solum est; hæc tradux lingua potentis
Vocis; & hos habitat vox spatiosa lares,
Quæ rediviva meat sceptrorum fusa per actus,
Et docto Danum flumine tollit ebur;
Hic est, hic dignus reparata voce cothurnus,
Et gravitas natam sensit adesse tubam.

Epigramma posthumum
in laudem
SAXONIS GRAMMATICI,
ingentis historici, & optimi patriæ civis.

HEroum laudes; & linguæ grande sonantis
Fulmen; & Arctoi sceptra verenda soli;
Grammatici quod cernis opus; Quæq́ ore beato
Flumina facundi concaluere viri.
Vidit Roma stupens: iterum pulsabimur, inquit:
Jam redit, & tanto vindice Cimber ovat;
Ausonio Cimber nomen fatale timori,
Incæpit Latio doctius ore loqui.
Imperio cecidisse leve est. Nunc sceptra parantur
Eloquij, & regni quæritur inde decus;
Majestas Romana tremit; gensq́ togatæ
Rostra peregrino succubuere polo.
Sic est. Grammaticum *Dani veneramur alumnum*
Atq́ ipsi quicquid fertile lingua dedit.
Sive Aquilas & signa refert; animasq́ capaces
Martis; hyperboreo classica mota mari.
Seu patriæ fastos: uno dictator ab ore est,
Et regale suum pulpita pondus habent.
Nos sapimus commune alij: pendemus ab ævo,
Et novat inceptum proximus author opus.
Saxe sed emeriti sublimior incola mundi,
In tenebris sparsit barbarieq́ diem:
Est aliquid latialis honos, & pagina Livi;
Plus tamen est seclo desipiente loqui.
Collige Roma patres. Laus una est propria Pellæ,
Grammaticoq́: ævi non habuisse parem.

VITUS BERING.

PRæclare Rhetor, flos decusq; Danorum,
Cui jura fandi ac eloquentiæ fasces
Rex Christianus, ille duplicis regni
Ac seculi splendor, Paterq; Musarum
Helicona totum & quicquid est Camœnarum,
Ac eruditæ Antiquitatis indulsit;
Gaude triumphis Victor improbæ curæ,
Et plaude mecum; quodq; laudis est summum
Expone nobis Posterisq; Saxonem,
Illustre pignus, nec diutius differ,
Tot Candidatis Arbitrisq; Virtutum,
Et quisquis est æternitatis & Suadæ
Humanioris cultor, id quod expectant;
Nec ipse clarum Nomini tuo nomen,
Et non labantis posthumum decus famæ,
Quam quisq; doctæ mentis Hospes exoptat,
Animæq; grandis. Fallor an tuus tandem
Nosterq; Saxo in publicam redit lucem,
Seq; esse gaudet qualis haud potest nasci,
Sublimis Autor, quo nec Alter hoc cœlo
Aut verba rebus rectiora perpendit,
Aut explicatos doctius sinus Regum,
Et quod Deorum est, & quod est Deos infra,
Recludit ævo. Et jam Tibi Nc enarum
Princeps Sororum gratular ium voces,
Priscasq; lauros, præmiumq; doctrinæ
Immune lethi nomen, & procul vulgo,
Ignaviaq; dissitas legit laudes;
Nec invidendâ fert in arduum pennâ.
Admitte felix quod mereris, & quod jam
Præstantius laude est, ubiq; Terrarum
Assuesce amari. Si quid Accolæ Belgæ,

Gens

Gens literarum gloriæq; fœcunda,
Debere forsan Vossio meo gaudent,
Quo nil Virorum fama doctius vidit,
Si Meursij Manes coluntur à Danis,
Et qui renasci vester jam solet Saxo:
Hæc tota passim patria, Insulæq; non victæ
Et si quid audis, nulla non suum Civem
Te Terra credit, nulla non colit doctum.
I macte saltem liberalium Vindex
Et Arbiter diserte disciplinarum,
Tuasq; laudes publicis bonis junge,
Et quo sacræ Te mentis ille cœlestis
Accendit ardor, desidisq; jamdudum
Ignara vitæ, inglorijq; languoris
Erecta virtus, Indolesq; non vilis,
Assurge felix altioribus curis,
Et si quid est, quod scire publicè refert,
Debere nobis ac Nepotibus perge.
Hac arte pollens altius Deûm sedes,
Cœliq; tractus, arduæq; securum
Æternitatis clarus invehes portum.
Et nos tuarum turba particeps laudum,
Quos possumus sacros litabimus plausus,
Lenesq; gratæ mentis Indices versus,
Et quos juvat nunc addidisse Scazontes
Si plura poscis, Docte Regis interpres,
Omnisq; tutor gratiæ & venustatis,
A seculis ac conscientiâ sume,
Quæ sola compensatio sui fertur,
Et digna merces, præmiumq; non vanum.

GODEFRIDUS CRETSCHMARUS.

Magnis magna placent, animosus ad ardua tendit
Spiritus, in gravibus sudor anhelus ovat.
Laus in sublimi prostat, vestigia retro
Ferre pudet, refugos maximus error habet:
Impetus in lucro est, nullum tentasse pigebit,
Asperat egregium palma severa decus.
Est honor ingenio trahere in suffragia Divos,
Et merita arbitrio ferre bravia poli.
Ecce tuis, Stephani, *crevit reverentia chartis,*
Divinumq; Helicon totus inumbrat opus.
Saxonem Latiæ commendant firmata Suadæ,
Sublimemq; decet pompa decora stylum.
Ante quidem galeis Tyberim victricibus hausit
Cimber, & invasit rostra diserta Gothus:
Heic Marti certant Musæ, nam maxima grandis
Æquiparat tumido Saxo trophæa sono.
Duplex noster honor, dominas pepulisse phalanges,
Terribilesq; aliis hic tremuisse globos;
Et Latiæ ancipitem linguæ fecisse Quirino
Palmam, & convelli munere rostra suo.
Carpit at ignavum facunda volumina tempus,
Atq; rudes meruit pagina docta manus.
Saxonis hac peperit tristes incuria nævos,
Indignas patitur dictio pura notas.
Emendat tantæ Stephanus *dispendia cladis:*
Dedisceitq; apices fida litura nothos:
Attollunt numeros rediviva emblemata priscos,
Atq; gravis solito dictio mere tumet.
Et ne difficilem involvat facundia sensum,
Interpres totum cura recenset opus.
Negligit obscuros jam lucida pompa cothurnos,
Lectoriq; patent verba rotunda suo.
Hac duplicem Stephano *molitur adorea laurum,*
Perpetuoq; caput flore corona ligat.
Sis igitur σίφων, *sobolisq; merere futuræ,*
Agnoscent studium secula grata tuum.

CHRISTIANUS AAGARDUS.

QVum monumenta spargi
Eruditorum videam, mordeo sæpe labra.
Non imitor bonorum
Facta, sed culpo potius, qui meruere laudem,
Egregios labores.
Danicus Heros, patiens pulveris atq; Solis,
Fortiter occupavit,
Orbis extremi populo plurima regna victo.
Quæ sua buccinantem,
Sæpe Saxonem soleo rodere dente acuto,
Atq; viris peritis,
Credulis illum rudibus reddere fabulosum.
Ut mea comprimantur,
Labra, *Severus* faciet *Vir, Stephanus*, coronâ
Perpetuo virenti
Myrthea dignus. Dubito, laus erit Absoloni
Atq; suo Clientum
Maximo, an detur *Stephano* gloria major! *Ære,*
Rupe, perenniores
Temporum æternâ serie sint Stephani labores.

Invidiam sic loquentem producit

GABRIEL CHRISTOPHORI
S S. T. St.

STEPHA-

STEPHANI JOHANNIS STEPHANII
NOTÆ VBERIORES
IN HISTORIAM DANICAM SAXONIS GRAMMATICI.

Et primò quidem in Præfationem.

Citè Pindarus Olymp. VI, & ex eo Lucianus in Hippias; Ἀρχομένου ἔργου, πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές: *Incipiente opere, frontispicium oportet facere præfulgidum.* Certè non potuit illustrius frontispicium, vel ut ita dicam, antepagmentum, Historiæ suæ præfigere Saxo, quàm adeò eruditam, & omnibus præclari Exordij numeris absolutam Præfationem. In eâ potissimùm hæc tractat: Primò avtorem sibi condendæ Historiæ Danicæ, Absalonem, Lundensem Archiepiscopum, fuisse ostendit. Post ejus se obitum, Andreæ Sunonis, qui Absaloni in Archiepiscopatu successit, Opus suum inscribere coactum. Descendit deinde ad lavdes ipsius Andreæ; quem commendat ab eruditione & sapientiâ, à studio peregrinationis, à duplici munere, uno apud exteros, altero in patriâ lavdabiliter administrato; & demùm à religione, fide, & avtoritate, quâ in sacrâ illâ dignitate versatus fuerit. Hinc paucis edocet, quæ potissimùm documenta in contexendâ Historiâ sequutus sit: nempe 1. Carmina patrij sermonis, à Danorum antiquioribus vulgata. 2. Inscriptiones veteres hinc inde in saxis ac rupibus repertas. 3. Islandorum Antiquitates; quorum simul singularem in Annalibus consignandis, & rerum vetustarum memoriâ conservandâ, diligentiam extollit. 4. Absalonis Archiepiscopi asserta & Narrationes. Mox Waldemarum II Regem Daniæ compellat: cujus etiam virtutes breviter perstringens, favore suo ut præsens Opus complectatur, rogat: ubi simul brevis S. Canuti Regis commendatio adjungitur. Transit deinceps ad Chorographicam Daniæ descriptionem: in quâ primum attingit Jutiam, utpote Danici regni principium. Cui subtexit provincias cæteras, Fresiam minorem, Fioniam, Sælandiam, Scaniam, Hallandiam, & Blekingiam. In Blekingia meminit rupis admirandis literarum notis exaratæ: quam frustrà Waldemarus I perscrutandam curavit. Persequitur statim Svetiæ Norvagiæque situm. Tùm Islandiam, ejusque admiranda describit. Ad ultimum Svetiæ Norvagiæque descriptionem altius repetens, Gigantesque in Daniâ olim fuisse demonstrans, orationem ad institutum convertit.

Pag. 1. vers. 9. *Quum cæteræ nationes rerum suarum titulis gloriari*] Nulla gens non est lavdis avida; nec ulla est natio, quæ non ardentius gloriã, quàm divitias diligat. Inprimis verò, si quæ præclara mortales cupiditate gloriæ gesserint, eorum memoriam, ad seros usque nepotes, literarũ beneficio prorogari cupiunt. Hinc fit, ut, quomodo Saxo loquitur, unaquæque natio non proprias tantùm jactet virtutes, sed & egregijs majorum meritis impendio delectetur. Cæterùm priusquam Historiæ suæ primam admoveret manum Saxo, omnes fere nationes suos nacti erant Scriptores, qui res ab ijs gestas victuris annalium monumentis consignaverant. Ne dicam de Græcis & Romanis, quos sua antiquitas ad ulteriora retro secula removit, inde ab Anno Christi Qvingentesimo habuêre Galli *Gregorium Turonensem, Secundum, Avtmarum, Eginhardum, Freculphum, Theganum, Nithardum, Aimoinum, Adonem Viennensem, Rheginonem, Dudonem Nevstrium, Ivonem*: Hispani *Joannem Gerundensem, Maximum Cæsaravgustanum Episcopum, Isidorum Hispalensem, Hildefonsum Archiepiscopum Toletanum, Gaufredum*: Angli *Gildam Sapientem, Nennium, Samuelem Benlanum, Bedam Venerabilem, Alfricum, Sulcardum, Ethelverdum, Turgotum Dunelmensem, Guilielmum Rhievallensem, Guilielmum Malmesberiensem, Henricum Huntingdonensem, Simeonem Dunelmensem, Gaufridum Monemutensem*: Germani *VVidichindum, Hrosvitham, Meginfridum, Albertum Metensem, Glabrum Rodul-*

phum, *Hermannum Contractum*, *Lambertum Schafnaburgensem*, *Sigebertum Gemblacensem*, *Othonem Frisingensem*, *Radevicum*, *Marianum Scotum*, *Brunonem*, *Guntherum Poëtam*: præter innumeros alios, quorum largam sanè copiam curioso Lectori suppeditabit Clarissimæ doctrinæ Vir, seculi nostri decus, & illustre Belgij sidus, Gerardus Joannes Vossius in avreo Tractatu de Historicis Latinis. Solis Danis non licuit esse tàm beatis. Nam ante Aimoinum, Adamum Bremensem, Helmoldum Butzoviensem, Ælnothum, & paucos Scriptores Anglicos, qui res Danicas obiter & aliquâ ex parte tantum attingunt, vix unus aut alter inventus erat, ex Danis certè nemo, quod equidem sciam, qui Regum Daniæ absolutam atq; integram nobis Historiam dederat. Cavsam hujus defectus ipse Saxo nos edocet in ipsa hac Præfatione: *Quis enim res Daniæ gestas literis prosequeretur, quæ nuper publicis initiata sacris, ut religionis, ità Latinæ quoq; vocis aliena torpebat. At ubi cum sacrorum ritu Latialis etiam facultas accessit, segnities par imperitiæ fuit, nec desidiæ minora, quam antea penuriæ vitia extitère.* Et infrà Lib. IV. *Quod si patriam hanc fortuna Latino quondam sermone donasset, innumera Danicorum operum volumina tererentur.*

Ibid. *Rerum suarum titulis gloriari*] Non solùm Græci sua *μνημεῖα*, sed & prisci Romani varia habebant *Monumenta*, ut statuas, trophæa, fumosas imagines, & id genus alia, quæ posteros avitæ virtutis admonerent. Hæc ut plurimùm operosis *titulis* & splendidis inscriptionibus insignita erant, quæ rerum à majoribus præclarè gestarum lavdes amplissimas complectebantur. Hinc *Tituli* vox usurpari cœpta est, non modo pro nudâ *ἐπιγραφῇ*; verùm etiam pro lavde existimatione, encomio, elogio, gloriâ, celebritate, illustri famâ, & quicquid nomen alicujus æternitati consecraret. Ovidius Lib. II. Fastorum:

At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,
Nomina, per titulos ingredimurq; tuos.

Lucanus Lib. VIII. v. 72:

Nobile cur robur Fortunæ vulnere primo
Fœmina tantorum titulis insignis avorum
Frangis? habes aditum mansuræ in secula famæ.

Valerius Maximus Lib. III. Cap. II. *Reddendus est nunc Romanæ juventuti debitus honos, & gloriæ titulis, quæ hostium exercitum rupit.* Inprimis creberrimus vocis hujus usus eo significatu fuit apud scriptores medij & posterioris ævi. Avrel. Prudentius Psychomachiâ, versu 206:

Non pudet, ô miseri, plebeje milite, claros
Attentare Duces? ferroq; lacessere gentem
Insignem titulis? veteres cui bellica virtus
Divitias peperit? ————

Sic enim cum Victore Giselino legere malo, quàm cum Johanne Weitzio, Viro alioquin doctissimo, & de Prudentio optimè merito, A *insignem telis*. Hericus, Monachus Altissiodorensis, qui claruit circà tempora Caroli Crassi, Anno Christi, DCCCLXXX, Libr. II Vitæ S. Germani:

Moribus & meritis spectatus Amator opimis,
Vivere cui Christus fuit, & sors ultima lucrum,
Virtutum plenus titulis ————

Guntherus Lib. 1. Ligurini, vers. 354:

Pars operum titulos jactant, æviq; minoris
Vix æquanda viris. ————

B Eodem Libro, vers. 608:

—— *ambo pares factis insignibus, ambo*
Majorum titulis. ————

Et versu 561.

———— *cunctos simul ore venusto*
Lavdat, & egregios titulis exaggerat actus.

Et Libr. X. v. 575.

Muneribus lætos, titulis dimittit onustos.

Galterus Libr. II. Alexandreidos. Fol. XX.

C *Pro patria stare, & patriæ titulis, & honore*
Invigilare decet. ————

Columbanus in Monostichis:

Hæc præcepta legat devotus, & impleat actu,
Virtutum titulis vitam qui quærat honestam.

Ad quem locum Doctissimus vir, & cui plurimas melioris notæ Antiquitates debemus, Melchior Haimisfeldius Goldastus, hæc adjunxit aliorum avctorum loca. 1. Isambardi Diaconi, in charta Traditionis, quam Wago contulit D Monasterio: *cujus vita multis virtutum titulis claruit*. 2. Arnulphi Lexoviensis Epitaphio Mathildis Imp.

Virtutum titulis humani culmen honoris
Excessit Mulier. ————

3. Papiæ Glofs. *Titulus dicitur inscriptio, vel signum laudis & honoris, vel laus.* Solens verò hac voce utitur eminentissimus seculi sui Scriptor Johannes Sarisberiensis, qui claruit sub Friderico I. Imperatore. An. Ch. M. C. XL. Ut liE bro III Policratici, cap. X. *Inter cætera clarioribus Augusti titulis connumeratur, quòd in tanta pestis congressu manserit invictus.* Et paginâ versâ: *Tractum est hinc nomen, quo Principes virtutum titulis & veræ fidei luce præsignes se Divos audeant, nedum gaudeant, appellari.* Idem Lib. IV. Cap. XI. *Quis enim illos ambigit alijs præferendos, qui quasi naturali probitatis privilegio ampliati majorum titulis invitantur ad virtutem.* Et Libr. VI. cap. VI. *Haraldus quidem armis strenuus, & laudabilium operum fulgens insignibus, & qui tàm suam, quàm suoF rum posset apud posteros gloriam dilatare, nisi meritorum titulos nequitiam patris imitans, decoloraret.* Et Lib. VII. cap. XXIV. *Nunquid tanti parricidij labes, omnes non modò fortunæ dotes, sed quamvis magnificos virtutis titulos non obliterat?* Titulus etiam alicujus Sancti est Basilica, vel Ecclesia, aut Capella [ut Barbari amant loqui] ejus honori dicata & consecrata. Hinc Cardinalium Ecclesiæ Roma-

Romanæ *tituli.* Ecchehardus Junior Cap. 1. *In titulo Apostolorum conditum.* Et statim: *ad titulum S. Petri, qui est in Cœmiterio S. Galli.* Et Cap. 9. *In cella Salomonis circa parietem tituli S. Georgii.* Walafridus de S. Othmaro, Cap. 1. *Cuidam Ecclesiæ, titulo S. Florentini Confessoris, prælatus est.* *Titulandi* verbo usus est Petrus ille verè Chrysologus, Sermone CLV. de Calendis Januariis, quæ variâ gentium superstitione polluebantur: *Quorum formant adulteria in simulachris, quorum fornicationes imaginibus mandant, quorum titulant incœsta picturis.* Item Tertullianus libro de judicio Domini:

Quis mihi ruricolas aptabit carmine Musas
Et vernis roseas titulabit floribus auras?

Ad quem locum Georg. Fabricius: *Titulare, est veluti insigni quodam ornare.* *Detitulare* etiàm nove dixit mirus verborum artifex, sed tamen Poeta suâ tempestate florentissimus, Josephus Devonius Iscanus Anglus Libr. II. De Bello Trojano, pag. 43.

——— *Propriæ nam venditor artis*
Detitulat titulos, quos ingerit ———

Ex majorum recordatione] Ex memoriâ rerum præclarè à majoribus gestarum. Formula imitationem Valerianam referens.

10. *Danorum Maximus Pontifex Absalon*] *Maximum Danorum Pontificem* Saxo hic vocat, qui aliàs *Archiepiscopus Lundensis* vulgo dicitur. Hic verò ille est Absalon, qui ex illustri & generosa *Candidorum* familiâ, quam vernacula **de Hviders** nominar, oriundus, jam ante Roschildensis Episcopus, post quendam Ascerum, suadente Eschillo Archiepiscopo, qui in Galliam profectus Pontificatu se abdicaverat, approbantibus id simul Valdemaro magno Rege, & Ecclesiasticis atq; plebejis universis, in locum Eschilli surrogatur, fitq; Lundensis Archiepiscopus, retentâ nihilominus, indultu Romani Pontificis, Ecclesia Roschildensi. Ejus rei ipse Saxo meminit infrà Libro XIV. *Absoloni Lundensem Pontificatum assumere jussum, & Roschildensem administrare permissum. Ita geminum Ecclesiæ regimen in ejus jus ditionemq; concessit, alterum præcepto, alterum indulgentiâ sortientis.* Vixit Absalon sub Regibus Daniæ Valdemaro I. & Canuto VI hujus filio, quibus bonam operam navavit in bellis, maximè Wandalico, in quo præclara multa gessit, terrâ mariq;, semper

Consilio pollens, & linguâ promptus & armis.

De qua re Saxo prolixe Lib. XIV. Historiæ suæ, F & sequentibus. Cæterùm hic non alienum erit locum quendam de morte Absolonis, ejusq; laudibus, adducere ex Arnoldi Abbatis Lubecensis Chronico Slavorum Lib. IV. Cap. XVIII. *Hoc dierum curriculo ex hac vita subtractus est Dominus Absalon, Lundensis Archiepiscopus, vir religiosus & magni consilij sive discretionis, & præcipuæ honestatis. Hujus industriâ omnes Ecclesiæ totius Daniæ, prius discordantes, uniformes in officiis divinis fa-* A *ctæ sunt. In Cathedrali sede Crucifixum superaffigi præcepit, ut accedentibus & recedentibus reverentia Crucifixo magis quàm sibi fieri videretur. Præterea largè sua Ecclesiis & monasteriis conferens, maximè Cathedralem Ecclesiam B. Laurentii Martyris Lundis ditare & ornare studebat Coronis preciosis, & campanis maximis, ut nunc cernitur, & diversis ornamentis. Et quia erat, ut dictum est, vir religionis amator, monasterium Cisterciensium Monachorum in Sora ædificare & ditare satagebat, ubi etiam circa finem die*-B*rum suorum molestiâ corporis tractus ægrotabat. Ordinatis autem Ecclesiæ rebus, in die B. Benedicti Abbatis, diem clausit extremum. Cujus morte omnis Dania non parum indoluit, & quia multos discordantes ad pacem in vita sua reformaverat, ipsius exitum Jesu Christo, pacis auctori, commendabat.* Multa etiam de Absalone Chronicon MS. quod penes me est, continens seriem Archiepiscoporum Lundensium, in vita Absalonis.

12. *Cujus illustrandæ maximâ semper cupiditate fla-* C *grabat.*] Post sincerum Dei cultum, & ingenuum libertatis amorem, nullam equidem viro bono digniorem judi[illegible] virtutem amore patriæ: cui non solum vitam impendere, sed & omnia vitæ momenta ad eam ornandam conferre decet. Ea laus verè Absoloni nostro debetur; qui non modo à cervice patriæ externorum hostium vim invicto animi robore sæpenumero propulsavit, proq; Danico imperio augendo custodiendoq; pertinaci semper vigilantiâ ex- D cubuit: sed &, ne inimica & infida semper memoriæ noverca oblivio Danorum fortia facta, & laudabilium operum fulgentissima insignia penitus obrueret, scriptorum beneficio æternitatem illis conciliare omni ope conatus est. Eo fine, ut memoriæ proditum extat, in inclyti illius monasterij Sorensis recens à se conditi fundatione, sumptus planè liberales atq; magnificentissimos illorum destinavit sustentationi, qui ibidem loci à turba rerum hominumq; E semoti, quasi in alto quodam ac pingui secessu, rebus Danicis in Historiam conferendis unicè vacarent. Hinc tandem mandatu itidem Absalonis, ad Saxonem Grammaticum Historiæ patriæ contexendæ negotium devolutum est.

13. *Eo claritatis & monumenti genere fraudari non passus.*] Cicero Oratione pro Archia: *Plena Exemplorum vetustas: quæ jacerent in tenebris omnia, nisi literarum lumen accederet.*

Horatius Lib. 4. Ode IX.

Vixêre fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotiq;, longâ
Nocte: carent quia vate sacro.

Inutiliter, ait Sarisberiensis Prologo in Policraticum suum, *Heroicis viris geruntur egregia, perpetuis tenebris obducenda, nisi literarum luce CLARESCANT.* Nec pigebit & cætera adjungere in hanc sententiam verba illius verè aureola: *Jocundissimus*, inquit, *cùm in multis, tùm in eo maximè*

est literarum fructus, quod res scitu dignas sinu aboleri non patiantur. Exempla majorum, quæ sunt incitamenta & fomenta virtutis, nullum omninò erigerent aut servarent, nisi pia sollicitudo Scriptorum, & triumphatrix inertiæ diligentia, eadem ad posteros transmisisset. Quis enim Alexandros sciret aut Cæsares, quis Stoicos aut Peripateticos miraretur, nisi eos insignirent monumenta Scriptorum? Quis Apostolorum & Prophetarum amplexanda imitaretur vestigia, nisi eos posteritati divinæ literæ consecrassent? Nullus enim constanti gloriâ claruit, nisi ex suo vel alieno scripto. Eadem est asini, & cujusvis Imperatoris post modicum tempus gloria, nisi quatenus memoria alterutrius, Scriptorum beneficio prorogatur? Quot & quantos arbitraris fuisse Reges, de quibus Sermo nusquam est, aut cogitatio? Nihil ergò consiliosius est [ita loquitur more sui seculi] *captatoribus gloriæ, quàm literatorum & Scribentium maximè gratiam promereri.* Hæc Sarisberiensis.

14. *Mihi comitum suorum extremo.*] Varia vocis hujus apud notæ melioris autores usurpatio. *Comites* olim dicti, qui Magistratus in Provincias euntes comitabantur, quiq; erant ex cohorte Prætoria. Cicero 1. ad Q. Fratrem: *Hos inter, quos tibi comites & adjutores negotiorum publicorum dedit ipsa Respublica, duntaxat finibus his præstabis.* Catullus.

Pisonis comites, cohors inanis,

Horatius Sat. 7. lib. 1.

— Laudat Brutum, laudatq́; cohortem,
Solem Asiæ Brutum appellat, stellasq́; salubres
Appellat comites. ———

In tumulo Titi Plautij: LEGATO ET COMITI CLAUDII CÆSARIS IN BRITANNIA. Sic Celsus vocatur ab Horatio *Comes & Scriba Neronis.* Plinius Lib. IX. ubi de Trebio Nigro: *L. Lucullo Procos. comperta, quæ Trebius Niger è comitibus ejus prodidit.* Suetonius in Julio cap. 42. *Nev quis Senatoris filius, nisi contubernalis aut comes magistratus peregrè proficisceretur.* Juvenalis Sat. 8. *Si tibi Sancta cohors comitum.* E Videatur Ludovicus Aurelianus in Novis Cogitationibus ad Taciti Annal. Lib. 1. pag. 99. Ejusmodi ferè & illi, qui *Comites* & *amici Augustorum*, dicebantur, nempe qui à consiliis erant, eosq; in bellicis expeditionibus sequebantur: de quibus Spartianus in vita Adriani: *Quum judicaret in consilio habuit, non amicos suos aut comites solùm, sed juris consultos.* Vetus Saxum Mediolani:

C. SENTIO
SEVERO F
QUADRATO
C. V. COS
AMICO. ET
COM. AVG. N.

Ubi *amicus* & *Comes* Augusti simul ponitur. Alioquin nomina officiorum erant; *Comes rei militàris: Comes rei privatæ: Comes thesaurorum:* de quibus operæ erit pretium consulere luculentissimum commentarium Viri doctissimi, Cl. Salmasii in Hist. Augustæ Scriptores. Itaq;

A hoc loco per *Comites* intelligendi fortè veniunt non tàm illi, qui lateri alicujus individui adhærent, & tantum non contubernales sunt; sed potius ejus dici possunt comites esse, quem veluti superiorem agnoscunt, & cui obsequium debent. Sic infra Lib. VI. Starchaterus se *Frothonis comitem* nominat: *Quandò Frothonis Comes annosabar.* Simili ferè ratione se *Comitem Senatûs* vocavit M. Tullius in Oratione de Aruspicum responsis. Et Lucretius Libro III Poëtas, B *Comites Heliconiadum*, hoc est, Musarum, admirabili venustate dixit. Sic Philippum Medicum *comitem Alexandri* nominavit Valerius Maximus Lib. III. cap. VIII. *Qui cum ad unam potionem sententiam direxissent, atq́; eam Philippus Medicus suis manibus temperatam Alexandro* [*erat autem ipsius amicus & comes*] *porrexisset.* Plautus Pseudolo Actus 1. Scenâ 1.

——— *nam tu me antidhàc*
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.

C Ita & condiscipuli Persio dicuntur *Comites* Sat. III. v. 7.

Unus ait comitum

Ad quem locum optimè commentatus est Isaacus Casavbonus: *Fuere*, inquit, *qui unum Comitum putarunt dici Persio, Philosophum, qui superioribus verbis discipulos suos stertentes increpuit: qui magnus est error. Nam comites heic sunt condiscipuli. Falluntur nimis, qui ad Philosophos referunt, quos Proceres Romani in suo comitatu soliti erant habere.*
D Fuit etiàm apud veteres Danos honestissima *Comitis*, [qui illis ᚠᛁᛚᛅᚴᛅ, *Filaga*, dicebatur] appellatio, quâ eos duntaxat insignire solebant, quos in bellis & expeditionibus gravioribus, aut fortasse omni in vita, variorum periculorum & laborum socios se habuisse testarentur. Documento nobis erit Inscriptio monumenti *Gorstangensis*, in Nomarchia Scaniæ *Pherosta*, vulgo *Frosteberris*, *quæ sic habet:*

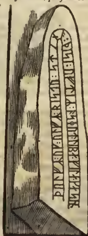

Hoc

Hoc est: *Dulfr ug Ulfr ridi stino disi ustir Os-* A *mut liba filaga sin*

DULFR ET VLFR POSUERUNT LAPIDEM HUNC OSMUTO DILECTO COMITI SUO.

Ubi ᛚᛁᛒᛆ, *Liba*, charum dilectumq; notat, quomodo Germanis τὸ Liebe: pro quo nostrates hodieq; Kiere/ vel Elsteligc dicunt. Multa enim vocabula merè Germanica Danis antiquis in usu, quæ jam exoleverunt; ut Wiff pro fœmina, & id genus alia. Nisi forsan B ᛚᛁᛒᛆ, *Liba*, *vitam* indicet, quam nos Liff dicimus; ut significet Osmutum talem fuisse comitem, cui in summo vitæ discrimine & gravissimis periculis tuto fidere liceret; eâdem ratione, quâ Liffdreng/ famulum, qui vitæ alicujus curam gerit & quasi excubias agit: Liffancker/ *sacram anchoram*, nominamus. Sic Martinus Opitius Notis in Rhythmum de S. Annone, ad illa verba *Wi sich liebin winescefte*, notat Otfrido S. Galli Monacho in Evangeliorum Libro ante DCCLXXX annos rythmis linguâ Francicâ conscripto, *Lib* idem esse, quod Germanis Leben/ Belgis Leven/ Anglis Live/ Danis Liff/ *Vita*. Vocem autem ᚠᛁᛚᛆᚵᛆ *Filaga*, nobis jam minus tritam, à verbo Jeg folger/ quod comitari, ac socium se præbere indicat, traductum suspicor: ut sic ᚠᛁᛚᛆᚵᛆ, *Filaga*, comitem aut socium denotet, qui fidus Achates, præcipue adversa in fortunâ, cuipiam extiterit. Cæterum de genuino hujus monumenti sensu videatur Clarissimus Vir, & incomparabilis Antiquitatum Septentrionalium vindex atque assertor, D. Olaus Wormius, in aureo Monumentorum Danicorum opere Lib. III. Cap. IV. Qui etiam eodem Libro, Cap. XII. aliud nobis repræsentat Monumentum, in quo vox ᚠᛁᛚᛆᚵᛆ, *Filaga*, occurrit:

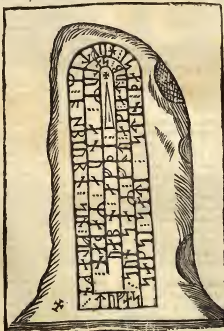

Sagsi seti stin desi eustir Osbjurn sin filaga, Tufas sun, sem foti egi at Upsalum, anva maden vabn esdi. Hoc est:

SAXO LAPIDEM HUNC POSUIT ESBERNO COMITI SUO, TUFÆ FILIO, QUEM EGO UPSALIÆ ENUTRIVI: ANVA INSIGNIA ET ORNAMENTA ADDIDIT.

Sic in Historia Canuti Regis MS. prisco no- C stro idiomate: ᚦᛆ ᛋᛆᚵᚦᛁ ᚦᛆᚱᚦᚢᚱ ᛋᚴᛆᚱᛁ ᚢᛁᚦ ᛏᛆᛚᛆᛆ ᚢᛁᚱᛒᛁᛚ ᚠᛁᛚᛆᚵᛆ ᛋᛁᚿ: *Tunc dixit Thoro Skori ad Tolarum Verpil, comitem suum.* Eandem vocem in Hobroensi altero monumento, quod exstat Lib. V. Cap. III. Monumentorum Danicorum Wormij, invenio; sed literis paululum mutatis:

Thurir

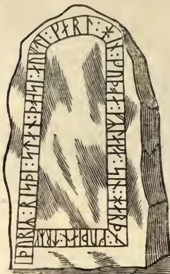

Thurir ridi stan doasi usti Karl hin gudoa fylaka sin, herde gudian tryg.

THORO LAPIDEM HUNC POSUIT CAROLO BONO COMITI SUO, DIIS EXERCITUUM FIDO.

In Testamento Absalonis MS. quod in mea Bibliotheca asservatur, Saxo dicitur *Clericus* Absalonis: *Saxoni Clerico suo duas marcas argenti & dimidium concessit, quas sibi donavit. Extremum* verò *Comitum* Absolonis se Saxo agnoscit, ex solenni illâ formulâ, quam humilitatis suæ, & honoris alieni gratiâ de se usurpabant vetustissimi Scriptores Christiani. Exempla quia passim obvia, hoc loci ea accumulare non est animus.

15. *Res Danicas in Historiam conferendi.*] Sic Marcus Junianus Justinus præloquio Historiæ ad Antoninum Imperatorem: *Cum multi ex Romanis, etiam Consularis dignitatis viri, Res Romanas Græco peregrinoq́; sermone in Historiam contulissent.*

Ibid. *Negotium intorsit.*] Hoc est, provinciam Historiæ scribendæ Absolon mihi summo cum Imperio, cui sine omni parendi dedignatione submittere me coactus fui, injunxit ac imposuit. Singularis enim Emphasis est in voce hac *intorsit*, quæ violentiam quandam denotat, cui affinis videtur mox adjuncta formula: *Crebræ exhortationis imperio compulit.* Et videtur Metaphora sumpta à telo, quod in hostem intorquere dicimur. Simili significatione τὸ *impegit* usurparunt Ammianus Marcellinus, & Julius Firmicus. Hic præfatione Lib. 5. ad Mavortium Lollianum: *Da veniam, quod gracilis sermo ad numinis tui secreta pervenit. Non enim sacrilega cu-*
A *piditas, aut profanæ mentis ardor, ad hoc nos studium*
nuper impegit. Ille Lib. XV. pag. 42. Edit. Lin-
denbrogianæ: *ut absenti æmulo, quem quietum*
superesse adhuc gravabatur, periculosæ molis onus im-
pingeret.

16. *Inopemq́; sensum.*] Venantio Fortunato, *an-*
gusti sensus ingenium idem est quod Saxoni *inop.*
sensus, in Præfatione ad Gregorium Papam.
Sensus hic pro ipso animo, sive mente, quæ va-
rios expromit sensus, ut Lucretius Lib. 2. ait,
B poni videtur. Glossarium: *Sensus*, αἴσθησις, νοῦς.
Math. Martinius in Etymologico suo: *Sensus*
est *1. actus sentiendi*, hoc est *cognoscendi corporalia,*
eaq́; singularia. 2. Facultas sentiendi. 4. Intellectio,
conceptus mentis. 5. Vis intelligendi, ratio. 6. Anima
quæ sentit. 7. Sententia animo concepta. 8. Volun-
tas, qua sensa volumus. Usitatissimè de sensibus ex-
ternis dicitur. Inopem vero, ni fallor, dixit,
quasi destitutum omni facultate ea concipien-
di, quæ digna luce essent & celebratione. Sic
C *inopem linguam*, Cicero 3. de Finibus.

Ibid. *Majus viribus opus ingredi.*] *Ingredi*, pro *Ag-*
gredi. Disputationem ingredi, Cicero pro Cæcin.
Orationem ingredi, Idem ad Atticum lib. 15. *Stu-*
dia ingredi. Quintilian. lib. 1. cap. 16.

17. *Res Daniæ gestas.*] Pro *Danorum*, sive *à Danis*
gestas, per Metonymiam Subjecti, quæ longè
frequentissima est, cum locus pro ipsis incolis
usurpatur. Sic Cicero in oratione pro Lege Ma-
D nilia, *Italiam, Siciliam, Galliam, Hispaniam* posuit,
pro *Italis, Siculis, Gallis, Hispanis.* Et *Roma* pro *Ro-*
manis crebrum est.

18. *Quæ nuper publicis initiata Sacris.*] Ante Annos
circiter centū & quinquaginta, quùm hæc scri-
beret Saxo. Non etenim respicit primam illam
Christianismi in Daniam introductionem, quæ
incidit in annum à nato Christo DCCCXXVI,
quo Haraldus, Klack dictus, cum Erico fratre
Moguntiæ baptizatus: sed illa potius tempora,
E queîs Daniæ Rex Sveno, cui à furcatâ barba co-
gnomentum *Tyffve Skeg* incessit, Christianorum
acerrimus persecutor, per varia pericula & mala
ad pœnitentiam perductus, tranquilla Ecclesiæ
Halcyonia concessit. Nam post ejus conversio-
nem, non modo templa exstrui frequentia, ve-
rùm etiam Episcopi per Daniam ordinari cœpe-
runt, universo fere populo sine tergiversatione
complexo fidem Christianam; abjuratis impie-
tatibus & cultibus Ethnicis: ut liquet ex Saxo-
F nis nostri Libro X.

19. *Latinæ quoq́; vocis aliena.*] Id est, expers, igna-
ra. Sic *aliena consilij domus*, Sallustio in Catilin.
Torpebat autem extremam quasi barbariem de-
notat, quâ Dania, proh dolor! tot seculis op-
pressa jacebat: sicut Ingenium *torpere* dicitur
incultu atq; socordiâ.

Ibid. *Latialis etiam facultas accessit.*] Hoc est, co-
gnitio, peritia, & usus lingvæ Latinæ. A *Latio* est
Latialis, sev potius *Latiaris.* Unde *Jupiter Latialis*
olim

olim dictus, quod Latio præesset, sive in Latio coleretur. Lucanus:

Et residens celsâ Latialis Jupiter Albâ.

Cicero pro Milone: *Tuq; ex tuo edito monte Latialis Sancte Jupiter.* Ubi pro *Latialis* omninò *Latiaris* legendum esse contendit Freigius in notis ad hanc Orationem. pag. 324. & indicasse sibi Cl. Puteanum commemorat, in Lactantio suo MS. Lib. 1. cap. 21. planè scriptum fuisse *Latiaris Jupiter*, ubi vulgo legitur *Latialis*. Idem ex Julio Firmico locum profert, Lib. de er. prof. relig. qui sic habet: *Humanarum te etiam victimarum frequenter sanguine cruentasti, & Latiaris templi cruore, vel arâ Carthaginis, rabies tua, & siccarum faucium venena nutrita sunt.* Ubi in Libris vulg. pro *Latiaris* impressum fuit, *Satiaris*. Græci hunc Jovem λατιάριον δία vocant. Halicarnassæus Lib. 4. θυσίας τε συντελεῖσθαι κοινὰς τῷ καλουμένῳ λατιαρίῳ διΐ. Theophilus quoq; Lib. 3. & Tatianus λατιάριον Δία nominant. Hinc Plinius quoq; Lib. 37. Cap. 7. *Latiarium* appellat: *Amplitudo tanta est, ut conspiciatur à Latiario Jove.* Saxo vero Martianum suum Capellam hic expressit, cujus hæc sunt verba, Lib. IV. pag. 96. *Quicquid nosset illa, Latiali promere cœpit facultate.* Et obvium passim apud eundem hoc vocis est. Sic loco jam dicto: *Ni Varronis mei inter Latiales glorias celebrati mihi eruditio industriaq; suppeteret.* Item *Latialiter dissertare*, pro *Latine loqui* dixit Lib. IV. pag. 98. *Qui Grajam dissertare Latialiter compulistis.* Et alibi, Lib. nempe VI. pag. 189. *Inspirans nobis Grajas Latialiter artes.*

20. *Quàm antea penuriæ vitia*] *Penuriam* intelligit Scriptorum, sive *Latiuæ vocis*, quâ rerum Danicarum monumenta consignari possent. Transfertur etenim ad res varias *penuriæ* vocabulum, sicut & *inopiæ*. Ita *penuriam consilij* dixit Plinius Lib. VIII. cap. 6.

21. *Quo evenit, ut parvitas mea.*] *Parvitatem* Saxo pro vilitate seu humilitate ponit: quâ in significatione raro hac voce, quod equidem scimus, usi sunt veteres. Primus, ni fallor, Valerius Maximus in prologo ad Tiberium Cæsarem, civitate donavit: *Nam si prisci Oratores à Jove Opt: Max: bene orsi sunt; si excellentissimi vates à numine aliquo principia traxerunt; mea parvitas eò justius ad favorem tuum decurrerit.* Quam ob causam multi in dubium vocare non verentur ætatem Valerij, statuentes, eum minime Tiberio Imperatore vixisse, cum castitas floreret Linguæ Latinæ; sed potius auctorem esse ævi sequioris. Utitur etiam hoc vocabulo Tullius de Universitate, sed in significatione quantitatis: *Quæ cerni non possunt propter parvitatem.* Justus Lipsius in brevibus ad Valerium Notis vocem hanc omnino vult expunctam, ut Barbaram & minus elegantem: quam audaciam & Stephanus Pighius optime de Valerio meritus, & Christophorus Colerus, rectè improbant. Intelli-

A git verò Valerius [inquit Colerus] μεταφορικῶς paupertinum ingenium suum, sicut *parvum ingenium* apud Plinium in Epistola quadam. Et *Parvus* etiam pauper, sive egens dicitur. Philargyrus ad illud Virgilij:

——— *Tibi Delia parvus.* hoc est, vel *puer*, vel *pauper*. Sic Horatius:

——— *parvi properemus & ampli.*

Id est, *divites ac pauperes*. B. Ennodius Episcopus Ticinensis, qui floruit ætate Zenonis & B Anastasij Imperatoris, Lib. VII. Epist. 24. ad Senarium: *Reddat pro parvitate mea altissimus, quod agnoscit à vobis fuisse collatum.* Rhabanus Maurus, qui floruit Anno Christi DCCCLV. In Præfatione Libro Pœnitentium præfixâ ad Othgarium Archiepiscopum: *De cætero quoq; quia quando hic præsentialiter fuistis, placuit Sanctitati vestræ cum parvitate nostra aliquid tractare ac conferre.* Item Epistola ad Humbertum Episcopum: *Igitur quia à mea parvitate voluisti, quid sen-* C *tirem de hacre, tibi rescribi.* Paulus Diaconus rerum Longobardicarum scriptor vetustissimus Lib. 1. Cap. XXVI. *Ego quoq; pro parvitate ingenij mei ad honorem tanti Patris singula ejus miracula contexui.* B. Eligius Episcopus Homilia 1. *Quam nunc à mea parvitate coram ipso prolatam efficiat exaudibilem Caritas vestra.* Deprimendi sui gratia Christiani auctores sæpè ista Phrasi utuntur. Ita Theodosius, cujus beneficio quædam Dionis habemus apud Xiphilinum non comparen- D tia, nomini suo ubiq; ascripsit ὁ μικρός: quod ineptiunt, qui ad Theodosium Juniorem Augustum trahunt. Eâdem notatione voculam *Batzar* usurpasse videtur Severus Patriarcha, Libro de ritibus sacris: cujus hæc sunt verba, pag. 23. *Misce, Domine, aquas istas per deprecationem*, Debatziruthi, *parvitatis meæ.* Eleganter, ut omnia, auctor cum veterum quopiam comparandus, Johannes Sarisberiensis Policratici Lib. 11. Cap. 22. *Primò, quia divinæ* E *majestatis immensitatem parvitatis humanæ modulo circumscribis, & æternitatis immutabilem statum, labentium rerum imagine, & succedentium sibi temporum varietate distinguis.* *Parvitatis* vox usitatissima est Lupo Abbati Ferrariensi in Epistolis, qui vixit Carolo Calvo Imperatore. ut Fol. 2. Epist. 1. *Quemadmodum vos meæ parvitati vestræ tùm probitas, tùm sapientia fecerat claros.* Fol. XI. Epist. 4. *qui absq; respectu vestræ magnitudinis cum mea parvitate conferre tàm seria non horruistis.* Fol. F XII. Epistolâ 5. *Atq; si vobis hinc à parvitate mea quicquam persuaderi potuerit.* Fol. XXI. Epist. 14. *Verùm quia meam parvitatem à vestra Excellentiâ separat continens.* Fol. XXII. Epistolâ 16. *parvitatem verò meam ad vestrum amorem sincerissimo affectu invitando.* Fol. XXIV. Epist. 18. *Quod parvitatem meam duplici onere gravari, non provehi facilè sentiebam.* Fol. XXVII. Epist. 20. *Ex parvitate mea digneris salutare Præpositum.* Et sic deinceps,

inceps, Fol. XXX. XXXI. XXXIV. XL. XLIII. A LVIII. LXV. LXXXVII. LXXXVIII. XCVIII. CV. & CVI. Non aliter Caroli Magni nepos, curdatus sanè scriptor, Nithardus alicubi: *Vos verò difficultates, quæ ex eâdem modestiâ parvitati meæ obstiterunt, inspicere deposco.* Rupertus Tuitiensis Prologo in Apocalypsin Johannis: *Agebat hic per nimiam suæ mentis benevolentiam, quâ jamdudum de parvitate meâ sentire cœperat altius, quàm se habet ingenij mei impossibilitas.* Arnulphus Lexoviensis, qui vixit circiter annum Christi B MCLXX. Epistola 4. *Licet autem majestas beneficij modulum nostræ parvitatis excedat, dignissimus profectò dicendus est, quisquis totum quod potest, ad gratiarum congerit actionem.*

22. *Supra vires niti, quam jubenti resistere.*] Valerius Maximus Lib. IV. Cap. 8. *Proni studij certius indicium est supra vires niti, quàm viribus ex facili uti.*

23. *Factorum traditione.*] *Traditio* significare videtur continuatam celebrationem, & quan- C dam quasi per manus & scripta traditam, & veluti propagatam commemorationem. Gellius Lib. XIII. Cap. 21. *Apparet non esse id Poëticè à Plauto dictum, sed eam quoq; traditionem fuisse, ut Nerio à quibusdam uxor Martis esse diceretur.*

Ibid. *Hujus gentis opinio.*] *Opinio*, id est, fama & celebritas; ad imitationem Valerij Maximi, qui solens eo significatu hanc vocem usurpat. Seneca Rhetor Lib. 2. Controversiarum: *Fabianus Philosophus adolescens admodum, tantæ opi-* D *nionis in declamando, quantæ posteà in disputando fuit.* Sidonius Apollinaris, ardentissimi vir ingenij, Epistolâ 1. Lib. 1. *Contenti versuum felicius quam peritius editorum opinione.* Epist. V. Lib. I. *Aut urbes mænium situ inclytas, aut montes nominum opinione vulgatos.* Sic Epistula X. Lib. 3. & XIV. Lib. 8. IV & XIII, Lib. 7. Paulus, V. Sententiarum, titulo IV. §. XIII. *Interest enim publicæ disciplinæ opinionem uniuscujusq; turpi carminis infamiâ vindicare.* Lib. VII. Quemadmo- E dum testamenta aperiunt. *Optimæ opinionis viri.* Arrianus in L. unicâ Cod. Theodos. de his qui veniam ætat. impet. *honestatis commendat opinio.* Lex ait: *Certa fama commendat.* *Opinio* ergo est *fama*: Unde *opinati Philosophi* Julio Firmico Lib. 3. Cap. 3. id est famosi & celebres. Sic Cassiodorus in Chronico: *opinatissima civitas.* Eidem Lib. 8. Epistolâ XXXIII. *Opinatissimum Ephesi Dianæ templum.* Jordanes Histor. Gothica: *Hilarion opinatissimus Palæstinæ solitudinis ac-* F *cola.* Aldhelmus de laudibus virginitatis: *David opinatissimus Regum.* Ælnothus de vita S. Canuti, pag. 4. *Et quæ de opinatissimo progenitore vestro, gloriosorumq; germanorum tuorum temporibus adhuc usq; præsentia magnificentiæ vestræ tempora colligendo perstrinxi.* Andreas Abbas de vita Othunis Imperatoris Lib. 3. Cap. 2. *Hic itaq; civitatis Stetinensis gloriâ ex divitiis inter suos opinatissimus.* Helmoldus Chron. Lib. 1. Cap. 15. *Elapsus est ad civitatem opinatissimam Sclavorum, nomine Winnetam.* *Opinio* item pro fama non raro occurrit apud auctores alios. Lupus Servatus in vita S. Wigberchti, Cap. 3. *Dumq; felix illius ubertim spargeretur opinio, ad clarissimi viri, Bonifacij aures usq; nutu divino pervenit.* Et Arnobius Lib. VI. *Exemplarium fuisse perhibetur cunctarum, quæ in opinione sunt, Venerum.* Galterus Lib. VII. Alexandreidos. Fol. 77.

Quam si distulerit, vel fortè remissius æquo
Egerit, illustris minuetur opinio Regis
Decolor, & famæ multùm diversa priori.

Evgippius in vita S. Severini, Cap. XI. pag. 14. *Tam celeberrima Sancti Severini flagrabat opinio, ut certatim eum ad se castella singula pro suis munitionibus invitarent.*

26. *Audacius quàm efficacius parui.*] Paulus Orosius Præfatione Chronici sui ad Augustinum: *Præceptis tuis parui, beatissime pater Augustine, atq; utinam tàm efficaciter, quam libenter.*

29. *Cujus fatis cœpti mei metam præcurrentibus.*] Hoc est, Qui [illegible] in fata concederet, antequam ultimam Historia mea reciperet manum. Obiit enim Absolon Archiepiscopus Anno Domini CIↃ. CC. I. die Martij XX, vel quod eodem redit, XII KL. Aprilis, Archiepiscopatus sui Lundensis anno XXIII. Episcopatus sui Roschildensis Anno XLIII. Soræ sepultus.

Ibid. *Te potissimùm, Andrea.*] Andreas natione Sialandus, Sunonis filius, Ebbonis nepos, Schialmonis Candidi Pronepos, Absoloni mortuo in Archiepiscopatu Lundensi succedit. Vir erat hic admodum Literatus, & Theologiæ ac fortasse etiam Juris Doctor, qui post pervagatas à se regiones varias Italiæ, Galliæ, Germaniæ, Angliæ, Regi tandem Canuto Valdemari filio à secretis libellis fuit. Sedit Canuto & Valdemaro II. Regibus. De eo Chronicon Slavorum Arnoldi Lubecensis Lib. IV. Cap. 18. hunc in modum loquitur: *Absoloni successit Dominus Andreas, regalis aulæ Cancellarius, vir Literatissimus, nec minore gratiâ præditus. Erat autem à primo juventutis suæ tempore studiis deditus, & morum gravitate ornatus. Et cum esset in negotiis regis continuè occupatus, magnâ tamen abstinentiâ se constringebat. A qua nec in Romana curia negotiis deditus temperabat, ut omni sexta feria nihil gustans crucis Dominicæ bajulus existeret. Ordinatus autem ipsam morum gravitatem non deseruit, humilis & quietus, & pudicus & abstinens permansit. Unde æmulatione sua plurimos provocavit. Doctrinæ etiam adeò insistebat, ut nonnullos tàm clericos, quàm Laicos divini amoris flammâ succenderet, & ipse eis candela existens, scintillas verbi Dei ubiq; spargeret. Avaritiam quoq;, quæ est Idolorum servitus, omninò detestans, nihil per vim rapere curabat, sed suis contentus, beatius dare quàm accipere ducebat.*

31. *Qui maximè conspicuis rebus insultat.*] Juxta illud Ovidij sub finem Lib. 1. de remedio amoris, p. 284. Tomo 1. Editionis Heinsianæ:

Summa

Summa petit livor: perflant altissima venti:
Summa petunt dextrâ fulmina missa Jovis.

Livius Lib. VIII. *Invidia, tanquam ignis, summa petit.* Et Lib. XLV. *Intacta invidiâ media sunt, ad summa fermè tendit.* Ammianus Marcellinus Lib. XVII. *Solet amplissima gloria objecta esse semper invidiæ.* Vetus dictum est: τοῖς διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις ἕπεται κατ᾽ ἀνάγκην σκιά, τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσι ἀκολουθεῖ φθόνος. Josephus Devonius ad Librum suum, Lib. VI. & ultimo de Bello Trojano; versu penultimo, pag. 173.

Sis utinam invidiâ dignus, quæ summa lacessit.

Gemella est Vellei Paterculi illa γνώμη: *Assidua eminentis fortunæ comes altissimisq; adhærens invidia.*

31. *Tanti cognitoris præsidio*] *Cognitor* vocabulum Juris est, & propriè significat, qui alterius causam defendit & tuetur, ut suam. Eleganter Asconius Pedianus, vetus Grammaticus, in Orationem Ciceronis, quæ Divinatio dicitur, pag. 19. *Qui defendit alterum in Judicio, aut Patronus dicitur, si orator est; aut Advocatus, si aut jus suggerit, aut præsentiam suam commodat amico; aut Procurator, si negotium suscipit; aut Cognitor, si præsentis causam novit, & tuetur ut suam.* Nonnullis *Cognitor* Judicem denotat. Ita Prudentius:

Tùm cognitor pronunciat,
Claudatur insans carcere.

Petrus Chrysologus, suavissimus & eruditissimus Scriptor, Sermone XVII. *Interrogat, non ignorat, sed implet Judicem, servat ordinem cognitoris.* Glossæ Isidori: *Cognitor à cognoscenda causâ dictus, executor.* B. Ennodius Declamat. 12. *Ibi cognitoris, quò potissimùm vergeret, hæsit deliberatio, ubi sors extitit delicti.* Item Declam. 13. *Purgare se existimat innocentia cognitorum, & aliquid de manifesti facinoris absolutione surripere.* Sidonius Carm. VIII. Quomodo hic Saxo, pro *Censore* utitur, loquens de Prisco Valeriano.

Cognitor hoc nullus melior, benè carmina pensat
Contemptu tardo, judicio celeri.

Vide lexicon Juridicum Joh. Calvini, pag. 198.

33. *Cœlestium opum Sacrarium*] *Sacrarium*, ædicula sacra. Ammianus Marcellinus Lib. 26. pag. 337. *Subitò dilapsus confugit ad ritus Christiani Sacrarium.* Johannes Sarisberiensis Lib. VII. Policratici cap. 4. *Pythagoræ tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent, ipsumq; pro Deo colerent, nacti fortè occasionem, ex verbis ejus dicentis:* MENTEM PHILOSOPHANTIS ESSE SACRARIUM SAPIENTIÆ, ET VERISSIMUM DEI TEMPLUM. Eâdem translatione *fida hominum pectora*, Valerius Maximus, *templa Sancto Spiritu referta*, appellare non dubitavit, Lib. IV. cap. 7. Operæ erit ipsa verba plenius apponere, quia notatu dignissima: *Hæ sunt vires amicitiæ, mortis contemptum ingenerare, vitæ dulcedinem exstinguere, crudeli-*

A *tatem mansuefacere, odium in amorem convertere, pœnam beneficio pensare potuerunt: Illis enim publica salus, his privata continetur: atq; ut illarum ædes sacra domicilia, ita harum* FIDA HOMINUM PECTORA, QUASI QUÆDAM SANCTO SPIRITU REFERTA TEMPLA SUNT. *Sacrarium* igitur veteres appellabant locum in templo, in quo res sacræ reponebantur, ut docet Servius in XII Æneid. Eleganter Seneca Lib. V. Quæst. Natural. *Arcana illa rerum natu-*
B *ra sacra, non promiscuè & omnibus patent: reducta & in interiore clausa sunt sacrario.* Alioquin pro Sacello usurpatur. Svetonius Augusti Cap. V. *Natus paulò antè solis exortum, regione Palatij, ad capita bubula, ubi nunc sacrarium habetur.*

34. *Percipiendæ literarum disciplinæ*] Specimen & hoc est imitationis Valerianæ. Nam eadem ferè verba Valerij Maximi sunt Lib. 1. Cap. 1. *Decem principum filij S. C. singulis Etruriæ populis percipiendæ sacrorum disciplinæ gratia tradebantur.*

C 36. *Splendidissimum externæ Scholæ regimen*] Intelligendum haud dubiè de summo illo magistratu Academico, qui nonnunquam externis etiam hominibus, præsertim qui genere, literis, ingenioq; eniteant, deferri solet. Clariss. Vir Andreas Vellejus, qui Saxonem in vernaculam fideliter ac feliciter transtulit, de Professione publicà interpretatur: alii de titulo Doctoris in Theologia & utroq; Jure.

37. *Ut potius magisterio ornamentum dare, quàm*
D *ab ipso recipere videreris*] Sic Justinus Libr. VI. pag. 71. de Epaminonda Thebanorum duce: *Recusanti omnia imperia ingesta sunt: honoresq; ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur.* *Magisterium* vero hoc loco significare videtur vel publicum docendi munus, vel Magistratum illum Academicum, quem vulgo *Rectoratum* vocant. Nam *Magisterium* pro *Magistratu* sæpè usurparunt veteres. Petrus Chrysologus Sermone XV. *Videtis centurio-*
E *nem, antequam discipulatus subiret officium, locum magisterij fuisse sortitum.* Svetonius Domitiano cap. 4. *Ex quo sorte ducti magisterio fungerentur.* Idem Caligula cap. 31. *Magisteria Sacerdotij* dixit. Apulejus Metamorph. Lib. 1. p. 113. de Ædilitate: *Jam enim saxo scias, quemadmodum sub nostro magisterio mali debeant coërceri.* Et Lib. VII. pag. 197. *Jam se nequitiæ meæ proclamans imparem, miserrimumq; istud magisterium renuens.* Plautus Bacchid. Actus 1. Scen. 2, v. 40.

F *Jam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.*

Symmachus Lib. IV. Epist. 45. de Censura: *Nolo mireris gravissimum ordinum magisterium respuisse.* Hinc *Magisteria vini* Cicero alicubi dixit, quæ Horatius *regna vini* indigitavit: potestatem illam scilicet, quam quis olim in conviviis *Magister* seu *Modimperator* creatus obtinebat. Alioquin *magisterij* vox pro *consilio* & *monitu* sumitur; ut in Plauti Mostell. Act. 1. Sc. 1, v. 32.

Virtu-

Virtute id factum tuâ, & magisterio tuo. A
Frequentius vero pro *Disciplina, doctrina*, & *ipso erudiendi actu.* Apulejus: *Tantum à cautelâ Pamphiles absui, ut etiam ultrò gestirem tali magisterio me volens amplâ cum mercede tradere.* Julius Firmicus Maternus Præfatione Lib. I. Matheseos: *Hæc cum omnia mihi à te, Mavorti, ornamentum bonorum, facili demonstrationis magisterio traderentur.* Et paulo pòst: *Quicquid Ægyptij veteres, Sapientes ac divini viri, Babylonijq́, prudentes, de vi stellarum ac potestatibus, divinæ nobis doctrinæ magisterio tradiderunt.* B Et Cap. I. Lib. I. *Cur erectâ mente, sublimiq́, constantiâ, & divinarum virtutum magisterio formati.* Cap. II. ejusdem libri: *Nec facili possumus consequi ratione, quicquid non præcedentia nobis magisteria tradiderint.* Cap. III. ejusd. lib. *Patiebatur hæc Alcibiades, Socratis divinis magisterijs institutus.* Et mox de Pythagora: *Peregrinis etiam magisterijs imbutus.*

38. *Hinc ob insignium culmen meritaq́, virtutum*] Exprimit hic Saxo Martianum suum Capellam, C cujus diligentem fuisse lectorem, nemo non animadvertit, qui binos istos scriptores cum cura inter se committere sustinuerit. Totidem enim verbis ille Oratores commendat, Lib. V. qui est de Rhetorica p. 138. *Post hoc tamen*, inquit, *in diversis agminibus oratores emeritos, ac præ se ferentes insignium culmen meritaq́, linguarum, Æschinem, Isocratem, Lysiamq́, conspiceres.*

Ibid. *Regius Epistolaris effectus.*] *Epistolaris*, hoc est, à libellis secretis, sive *Secretarius*, ut vulgò D dicitur. Andreas enim Canuto VI. Valdemari filio, Regi Daniæ à Secretis fuit. Clariss. Dns. Pontanus *Regij Sigilli custodem* fuisse tradit. Arnoldus Lubecensis, ut antea vidimus, Andream *regalis aulæ Cancellarium* vocat, Lib. IV. Cap. 18. *Cui successit Dominus Andreas regalis aulæ Cancellarius.* Cæterum Martianus Capella hanc Saxoni nostro subministravit voculam. Ità enim ille Lib. VIII. pag. 303. *Post hæc verò astabit decens illa sydereiq́, fulgurans luminibus, quæ Epistolaris tua &* E *dicta est & probata. Ab Epistolis* inter officia domus augustæ olim fuisse constat. Inscriptio Romana, quam ex Appiano & Boissardi schedis deprompsit Janus Gruterus pag. 482. Num. 5.

T. VARIO. CLEMENTI.
AB. EPISTULIS. AUGUSTORUM.
PROC. PROVINCIAR.

Et pag. 586. Num. 5.

FLAVIUS. AVG. L. PROTOGENES
AB EPISTULIS.

F Sic dicebantur *ab Epistolis Græcis, ab Epistolis Latinis.* Gruterus Inscript. Pag. mox citatâ: Num. 8.

M. AURELIUS ALEXANDER.
AVG. LIB. AB EPISTULIS
GRÆCIS. VIVUS FECIT SIBI
L. L. P. QUE. EORUM.

Item pag. 272. Num. 1.

- - P. CÆSARI.
- - - ONIO GORDIANO

FELICI INVICTO
AUGUSTO
PONTIF. MAX. TRIB. POT. II.
COS. PROCOS. P. P.
NUMITIUS QUINTIANUS. V. P.
AB EPISTULIS LATINIS
DEVOTUS NUMINI MAJESTATIQUE
EJUS.

Ut alias ejusmodi Inscriptiones nunc sinam, brevitatis ergo præterfluere. *Epistolaris* vero, ni fallor, idem est qui *Scriba* apud Græcos; qualis fuit Eumenes Cardianus, de quo locus est notatu dignissimus Æmilij Probi: *Hic peradolescentulus ad amicitiam accessit Philippi, Amyntæ filij: breviq́, tempore in intimam pervenit familiaritatem. Fulgebat enim jam in adolescentulo indoles virtutis. Itaq́, eum habuit ad manum Scribæ loco: quod multò apud Grajos honorificentius est, quàm apud Romanos. Nam apud nos reverà, sicut sunt, mercenarij existimantur: at apud illos è contrario, nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, & fide & industriâ cognitâ,* QUOD NECESSE EST OMNIUM CONSILIORUM EUM ESSE PARTICIPEM.

40. *Beneficij nomine expetendum relinqueres*] Hæc mens est Auctoris: Etsi Secretarij Regij munus non adeo speciosum aut amplæ dignitatis officium antehac fuerit: tamen illud summa fide & diligentia administrans, Spartam, quam nactus eras, tantoperè exornasti, ut posteaquàm ad Pontificium evectus esses, alij, licèt maximæ dignitatis viri, idem munus ambire non erubuerint, sed potiùs tanto prædecessori succedere summi beneficij loco duxerint. Nullum est dubium, quin Saxo noster respexerit ad exemplum Epaminondæ, quod commemorat Valerius Maximus Lib. III. Cap. 7. de fiducia sui. *Siquidem cum ei cives irati sternendarum in oppido viarum contumeliæ causâ curam mandarent* [*erat enim illud ministerium apud illos sordidissimum*] *sine ullâ cunctatione illud recipit, daturumq́, se operam, ut brevi speciosum fieret, asseveravit. Mirificâ deinde procuratione abjectissimum negotium pro amplissimo ornamento* [nota hæc verba] *expetendum Thebis reddidit.*

42. *A finitimis mutuata sit*] Videlicet Sialandensibus. Andreas enim natione Sialandus, Sunonis de Knardorp filius fuit; quomodo paulò ante nobis dictum.

44. *Fœcundissimis doctrinæ stipendijs.*] A Valerio Maximo, ejusq; imitatore Saxone Grammatico variè adhibetur *stipendij* vocabulum. Exempla plurima apud utrumq; suppetunt. Sic ille Lib. IV, cap. 7. *Totumq́, beatæ turbæ gregem, qui vestro ductu venerandæ sinceræ fidei stipendia peregit.*

Ibid. *Gregis amorem.*] Id est, Plebis Pontificio tuo subditæ. Τὸ *Grex* enim respicit suavissimum illud *Pastoris* vocabulum, quo insigniri solent, qui animarum curam gerunt, sacrisq; summâ cum potestate præsunt.

Gloriosa

45. Gloriosa executionis fiducia] Executio, hic fidelem sacri muneris administrationem, curam & disciplinam significat, quam adeò diligenter ac severè gessisse Andream innuit Saxo, ut nihil planè omiserit, quod ad suscepti ministerij partes ritè rectèq; obeundas pertineret. Sic Tacitus Annal. XV. *Executionem Syriæ* pro administratione posuit: *Syriæq́, executio Cintio, copiæ militares Corbuloni permissæ.* Idem; *Exequi partes* Dialogo de oratore dixit: *Nam & ego & Secundus exequemur partes, quas intellexerimus, te non omisisse, quam nobis reliquisse.*

46. Obsitasq́, curis opes decenter abjicere.] Morem gessit Andreas veteri monito, quod inter octo venustissima Epigrammata primus publicavit vir Bono Reip. Literariæ natus Casp. Barthius Adversar. Lib. 45. Cap. XXII.

Qui salvus cupis esse, sequare per omnia Christum:
Vincla te opum retinent? abjice, vita fuga est.

Eandem laudem Andreæ Archiepiscopo supra tribuit Arnoldus Abbas Lubecensis Chron. Slav. Lib. IV. Cap. 18. *Avaritiam quoq́, quæ est Idolorum servitus, omninò detestans, nihil per vim rapere curabat, sed suis contentus, beatius dare, quàm accipere ducebat.*

47. Mirificum reverendorum dogmatum opus complexus] *Hexameron* scripsit Andreas, Carmine Heroico, opus, continens explicationem præcipuorum locorum doctrinæ cœlestis; sed inprimis agens de Creatione Mundi, & Operibus sex dierum; ad imitationem Sanctissimi Patris Ambrosij, qui ejusdem argumenti Libros VI. conscripsit. Ejus MS. in membranâ exemplar, non ita pridem mihi suppeditavit Illustris & Generosus Heros, Dns. Christophorus Ulfeldius, de Svenstrup, Eques Auratus, Regni Daniæ Senator amplissimus, Arcis Helsingburgensis in Hellespento Danieo Præses ac Dynasta Regius, summus literatorum fautor atq; patronus. Certè luce publicâ dignissimum est Poemation, cùm propter ipsam Antiquitatem, cujus magna solet esse apud omnes, qui bonam mentem amant, veneratio; tum ut documento sit, illud etiàm seculum doctos homines habuisse, hasq; aquilonares regiones non ità barbaras, ut quorundam fert opinio, fuisse: cum tamen vicinis in locis magna ubiq; tum temporis fuerit Barbaries. Meminit ejusdem Operis Nobilissimus Vir, Arnoldus Huitfeldius, Regni Danici quondàm Cancellarius magnificus, deq; patriâ nostrâ universâ præclarè meritus, in Præfatione, quam Legibus Provincialibus terræ Scaniæ à se editis præfixit: *Cum antè aliquot annos undiq́, hic in regno investigarem de documentis & antiquitatibus, quæ ad Historias Danicas ornandas & conscribendas usui esse possent: eaq́, de causa tàm publicas, quàm privatorum Bibliothecas lustrarem; repperi quoq́, vetustum hunc legum Scaniæ in membranâ manuscriptum codicem, quem ante annos 400, ex Danico Latinum fecit Archiepiscopus Lundensis Andreas, non quidem verbum verbo reddens, sed sensum & materias sub certis titulis comprehendens. Fuit is Sunonis de Knarderup filius, pronepos ex fratre Absalonis, illius omnis ævi celeberrimi, qui Soreuse monasterium condidit, ejusdemq́, in Archiepiscopatu successor. Saxo in præfatione librorum suorum, quos eidem dedicavit, ait eum sigilli regij custodem, sive à secretis Regi Canuto fuisse, atq́, ad id doctrinæ fastigium pervenisse, quod publicam Lutetiæ professionem faceret. Sanè non vulgaris doctrinæ fuisse ostendit præter hoc opus, etiàm aliud ipsius Hexameron, sive de Creatione mundi carmen Heroicum elegantissimum, quod suo tempore quoq́, in lucem dabitur.* Idem Archiepiscopus Andreas Leges Scaniæ municipales, prius linguâ vernaculâ & vulgari editas Latinâ oratione reddidit: quas primus publici juris fecit Nobiliss. Vir, Arnoldus Huitfeldius, Anno Christi 1590.

49. Pertinentium ad eam rerum] Id est, decimarum, aliorumq; redituum. Nam sanè ita comparatum est cum belluâ illa multorum capitum, quem vulgum appellamus, ut nullum impendij genus gravius ducat, quàm quod in divinos usus erogatur. Imo sæpenumero juris Ecclesiastici pertinax patrocinium plurimis Regum & Principum sanguine stetit. Id quod edocet Historia Canuti Sancti, quæ exstat Lib. XI. Saxonis.

Pag. 2. vers. 2. *Splendidissimus frugalitatis exemplis*] Ad hanc abstinentiam & frugalitatem Andreæ Archiepiscopi, referenda sunt verba ista, quæ supra adduximus ex Arnoldi Abbatis Lubecensis, Chronico Slavorum, Lib. 4. Cap. 28. *Et cùm esset in negotiis regiis continuè occupatus, magnâ tamen abstinentiâ se constringebat. A quâ nec in Romana curia negotiis deditus temperabat, ut omni sextâ feriâ nihil gustans crucis Dominicæ bajulus existeret. Ordinatus autem ipsam morum gravitatem non deseruit, humilis & quietus & pudicus & abstinens permansit. Unde æmulatione suâ plurimos provocavit. Doctrinâ etiam adeò insistebat, ut nonnullos tàm Clericos, quàm Laicos divini amoris flammâ succenderet, & ipse ceu candela existens scintillas verbi Dei ubiq́, spargeret.*

8. *Veluti Poëtico quodam opere perstrinxisse*] Enumerat jam Saxo varia documenta, quibus in contexenda Historia sua sit usus. Inter quæ principem locum carminibus seu Rhythmis antiquis tribuit, quibus vetustissimi Danorum Poetæ, *Scaldri* dicti, res gestas sui seculi, Heroumq; illustria facta complexi sunt. Ejusmodi verò carmina antiquitus dicebantur ᚢᛁᛁᛋᛆ, *Viisa*; eorumq; infinita ferè genera fuerunt. In his tamen eminent ᚦᚱᚮᛏᛏᚴᚢᛆᛏᛏ, *Dróttquæt*; ᛋᚴᛁᚮᛚᚦᚢᚿᚴᛆ ᚢᛁᛁᛋᚢᚱ, *Skioldunga Viisur*; ᛒᛁᛆᚱᚴᛆᛘᛆᛚ *Bjarkamál*. *Dróttquæt*, quasi vulgo cantabile. *Drótt* enim turbam significat, & O brevi, Dominum ac Regem. Hoc igitur nomen inde quoq; obtinuisse

nuisse videtur, quòd Heroum res gestas eo decantaverint Poetæ. *Quæde* enim cantare significat. *Skioldunga Viisur*, sunt Rhythmi Regum quorumvis encomia continentes. *Skioldungur* etenim, nomenclatura Regibus solis Synecdochicè data & debita. Inprimis ità dicti Daniæ Reges: *Viisur* autem carmina. *Biarkamál* genus fuit carminis sic dictum quasi *Bjarkæ Sermo*, á vetustissimo Poeta seu Scaldro *Bjarka*, qui hoc genus carminis excogitavit. His adde & cætera carminum genera: ᛒᚱᛆᚠᛆᚱ ᛒᛆᛏᛏ, *Bragarbott*; ᚱᚢᚿᚼᛂᚿᚦᛆ ᚦᚱᛆᛒᛆ, *Runhenda drapa*; ᚠᛂᚱᛋᚴᛂᛁᛏ ᚢᛁᛁᛋᛆ, *Ferskeit Viisa*; ᛋᛏᚢᛏᚼᛆᛚᛆ, *Stuthola*; ᛏᛆᚢᛒᚱᛆᚠᚢᚱ, *Toubragur*; ᛚᛁᚢᚠᛚᛁᚿᚠᛋᛚᛆᚠ, *Liufling-slag*; ᛚᛁᛚᛁᚢᛚᛆᚠ, *Liliulag*; ᚼᛆᚴᛆᛒᚱᛆᚠᚢᚱ, *Hakabragur*; ᛋᚴᛆᛏᚼᛂᚿᛏ, *Skothent*; ᚼᛂᚱᚿᛆᚦᛆᚱᚦᚱᛆᛒᛆ, *Hernadardrapa*; ᛏᛆᚠᛚᛆᚠ, *Toglag*. Cæterùm Poetæ, qui olim versibus & Rhythmis consignabant, quicquid memoria dignum domi forisve occurrebat, *Scaldri*, ut modo dixi, sive *Runæ* nominati sunt; qui eodem loco apud Reges & principes antiquitus fuêre, quo jam Consiliarij, literati, aliijq; prudentiâ ac rerum usu præstantes. Hinc etiam res magnificè à se gestas, Rhythmis ejusmodi Poeticis ad posteros propagari operosè studebant Magnates. Ac quo quis laudis & æternitatis amore ardentius flagrabat, eo plures ac præstantiores in hoc genere sibi devinxit, secumq; domi forisq; tam pacis, quàm belli tempore circumduxit, ut res gestæ melius, aptius, ac illustrius describi ac delineari ab illis possent: ità nos edocente Excellentissimo Viro, & cui multa debent Antiquitates nostræ, D. Olao Wormio, in appendice ad Literaturam Runicam. Danorum autem celebriores Scaldri fuêre, Starkaterus Senior, cujus Rhythmi sunt vetustissimi, & adhuc extant. Ille vero potissimùm res gestas Danorum versibus complexus est. Hjarno Rex, qui ob Epitaphium Frothoni positum regio diademate ornatus. Regnerus etiam Lodbrog, ut & uxor ejus Aslaug, omnesque ejus filij, aliiq; quam plurimi, quorum insignem Catalogum videre licet adjunctum ad calcem libri de literatura Runica D. Wormij nostri. Operæ autem videtur pretium hoc loco in medium adducere Dissertatiunculam quandam Dn. Magni Olavij, Pastoris olim Laufasiensis in Islandia dignissimi, de Poesi antiqua Danica; ex qua quanti artificij, quantive ingenij sit, doctum, juxta leges Scaldrorum nostrorum, condere carmen, liquido patebit; simulq; quanto in pretio in hac arte artifices Regibus & principibus olim extiterint, elucebit. Sic autem ille: *Si nostram Poesin omnium vulgarium linguarum Rhythmos arte & effectu superare di-*

A *cerem, nihil fortassis proferrem absurdi, & si cum reliquis, eam certare opinarer, vanâ prorsus opinione me duci fortè non censeret is, qui illis instructus nostram etiam perfectè calleret. Tot enim hæc Poësis peculiares sibi habet orationis flosculos, figuratas formulas, appellationes rerum diversas, ab antiquis fabulis, venustè, variè, obscurè deductas, ut in nostra lingua peregrino explicari id vix posse existimem. Quid? Ipsi Islandi, poetico non afflati spiritu, veterum Rhythmos, aut etiam recentiores ex Eddico compositos fundamen-*
B *to, non percipiunt. Et ejusmodi Rhythmicum à communi remotum sermonem antiquitas nostra* Asamal, *id est Asiaticum vel Asarum sermonem appellarat, qui tamen noster est, sed obscurior, & vulgi minus obvius intellectui. Hæc causa est, cur viris magnis & eruditis, quibus lingua nostra ignota est, interim tamen quid Edda nostra Poeseos aliquale fundamentum tractet, inquirere non dedignantur, in illius translatione, uti debemus, gratificari facile non possumus. Etsi enim formulæ Eddicæ appellationes rerum multiplices &*
C *longe petitæ, quodam modo describi & Latinè nominari queant: vocum tamen splendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, prout in lingva nostra sonat, exhiberi & ostendi nequaquam potest; dulcius hic ex ipso fonte bibuntur aquæ. Est etiam Edda tantùm conscripta in usum nostræ linguæ, & maximè ad illius donum singulare Poëseos, quo illam præ aliis quam plurimis ornatam puto accommodata. Tot in nostra Poesi sunt Rhythmi certa genera, ut numero comprehendi vix possint, tot & tam eleganter sibi in-*
D *vicem respondentes literarum, syllabarum & dictionum consonantiæ, ut audientes mirè afficiantur & delectentur. Observatur enim literarum cardinalium trium in qualibet stropha inviolata series, par numerus syllabarum, vocis tractus sive accentus longus aut brevis, & similia. Nec in nostra Poësi pauciores cautiones, licentiæ, tropi & figuræ usurpantur, quàm in re metrica apud Latinos Poëtarum principes. Tot præterea in veterum cantilenis (quod illi studiosè affectarunt) pulchra inveniuntur hyperbata, ut unico sæ-*
E *pè Rhythmo duas vel plures materias alternatim sibi respondentes concluserint. Tot in illis Logogryphi & lusus metaphorici ingeniosè confecti animadvertuntur, ut ipsis etiam Rhythmistarum coryphæis nodus penè fit Gordius, & Lectores, verba quidem intelligentes, rei parum aut nihil sapiant. Nostram autem Poësin tantoperè non evehо, quod in hac lingua natus sim, & ab hoc Rhythmico affectu non omnino alienus, sed quia verè singularis est & plena artis & ingenij. Quod nostras aliquis literatus Rhythmista & ad hanc rem*
F *exemplis instructus, viro sapienti, etsi nostrum non intelligat idioma, præsens facilius ob oculos ponere posset. Deinde & hoc nostra Poësis peculiare habet; quòd cum in vulgaribus linguis quilibet pro more gentis suæ Rhythmos condere, verba in numeros aliquales cogere, usuq; id sibi promptum reddere possit: in nostra, nemo Poeta existat, nec facillimum genus Rhythmi sine magno negocio connectat, etsi maximè affectat, nisi qui Poëtico Spiritu singulariter afflatus est. Qui quidem afflatus, ut cæteris naturæ motus, aliis acrior, aliis*

remissior

vemissior contingit. Quidam præmeditati Rhythmos feliciter edunt, aliqui ferventiori quodam impetu omnia genera Rhythmi sponte profundunt, ut Rhythmus sit quicquid conentur dicere, ut ingeniosissimus olim apud Romanos Poëta de sua vena profitebatur, nec soluta oratio, quàm ista ligata, illis promptior est. Adde quod iu primâ statim infantiâ ejusmodi natura manifestis se proferat indiciis: Nec prætereundum, quod motus ille ingenij in Novilunio sit ferventissimus, & Rhythmistam notabilem res Poëticas aliis enucleantem, aut in Rhythmis fundendis occupatum, vino madentem, Melancholia graviore infestatum, aut furere quodam correptum dixeris. Et sæpius hæc indoles etiam in ignotis ex singulari aliquo gestu conspicitur, quem nos Skaldvijngl/ *id est, Poëticam vertiginem appellamus. Sunt qui nostram Poësin in malis avertendis & inducendis mirabiles effectus habere existiment, quæ res fortassis non careat exemplis. Similem quandam energiam carminibus tribuit is, qui hoc asserere non dubitavit:*

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam.

*Unde cordatiores ex nostris antiquis tanquam morale reliquerunt, Poëtam non esse lacessendum (*Et stal Skald erca*) Socratis etiam monitum citatur; quod si cui salus & fama maximè curæ sunt, illaq; servare cupiat illæsa, is caveat ne Poëtam aliquem inimicum habeat. Quanto in pretio & honore apud Reges & Principes exteros, ubi linguæ nostræ viguit cognitio, nostrates fuerint Poëtæ, qui ipsorum res gestas Rhythmis heroicis posteritati commendarunt, ex eo patet, quòd ab iis aureos annulos, arma deaurata, vestes preciosas & alia magnifica dona, ac ipsorum inprimis Regum favorem & amicitiam meruerint, ut veteres passim testantur historiæ. Et ut ex plurimis paucos nominem, habebat in aula sua laudatissimus heros Olaus Tryggonius, Norvegiæ Rex, inter alios Halfrodum quendam Rhythmistam Islandum, quem ab ethnicismo ad Christianam convertit fidem, & baptizato ipse compatris officium præstitit, quem homicidium in aula regia temere committentem, donatâ vitâ & placatis cæsi cognatis, in gratiam recepit, & plurimis regiis auxit muneribus. De hoc Halfrodo tradit historia, quòd post regem devictum nunquam apparuerit hilaris; desideriumq; optimi regis præcipua mortis ipsius causa fuisse traditur. Habuit & Olaus Haraldi filius, domi militiæq; individuos comites ex nostris tres insignes Rhythmistas, Sigvardum, Thormodum & Gizurum ob formæ venustatem* Gulbra/ *id est, aureum supercilium appellatum. De Sigvardo refertur, quòd solutis verbis loquendo, impeditioris fuerit linguæ, in Rhythmis autem sponte fusis promptissimus. Haud secus ac de Virgilio scribitur, quòd tardus fuerit in loquendo, adeò ut indoctus & agrestis videretur. Thormodus autem in conflictu Stiklastadensi Regi prædicto militans, noluit post illum in acie cæsum superstes vivere, sed in confertissima hostium turba fortissimè dimicabat, donec lethali percussus telo, ex prælio discederet, & moribundus Regis sui beneficia, fortitudinem,*

A *& magnanimitatem etiam, in ultimo periculo Rhythmis celebravit, qui etiamnum extant. Habuit deniq; bellicosissimus Norvagiæ Rex Haraldus, Sigurdi filius, in sua aula & expeditionibus sibi familiarissimum notabilem Rhythmistam Thiodolphum Hurverska, à provincia Borealis Islandiæ in qua natus est, sic dictum. Floruerunt præterea in aulis Regum Daniæ, Sueciæ, Angliæ, & aliorum Principum, Poëtæ Islandi; quod longa referre mora est, & qui ab illis ingentes honores & magnifica dona reportarunt. Principes etiam ira-*
B *tos Rhythmicis sæpè placaverunt elogiis, & vitam quidam redemerunt. Sic Egillus Skallagrimus apud Ericum Blodóxjum, Norvegiæ Regem, sed tunc in Northumbria Angliæ desidentem [in cujus conspectum jussu Reginæ Gunhildæ ex Islandia protractus fuerat] Rhythmis in honorem ejus editis, liberam impetravit dimissionem, etsi antea filium Regis, & amicos multos, injuria Erici lacessitus trucidavit. Eodem modo Brago cuidam capitis damnato à Biernone Sueciæ Rege vita donata est, ob Rhythmicum encomium Regi exhi-*
C *bitum. Quin etiam ipsi Reges & Principes Norvegiæ & vicinarum provinciarum, Rhythmos eximie composuerunt, qui in illorum citantur historiis. Rognaldus quidem Orcadum comes, princeps egregius, inter alias nobiles dotes, quibus ornatus est, præstantissimus & promptissimus fuit Rhythmista, & clavem Rhythmicam, quæ adhuc extat, confecisse dicitur. Habuit etiam ille in Palæstinam navigans itineris comites Rhythmistas duos Islandos, qui unà cum ipso res quotidie gestas Rhythmis comprehenderunt, & magnâ apud*
D *illum in æstimatione fuerunt. Quamvis autem vetus illa & genuina, sive Danica, sive Norvegica lingua, ex illis regnis maxima ex parte jam dudum sese removerit, ideoq; & illic tandem Rhythmistarum perierit dignitas, quia ignoti nulla cupido: adhuc tamen in Islandia, ubi linguæ ejus usus præcipuè conservatur, magno numero Poëtæ extant, prompti & ingeniosi, qui non tantùm res prophanas, ubi Edda potissimum locum habet, sed etiam sacras historias simplici orationis venâ in numeros convertunt Rhythmicos, Psalmos*
E *& Cantilenas pias & graves componunt, & Ecclesiæ Dei apud nos utiliter communicant. Utinam divinum hoc donum grati omnes amplecterentur. Sed ut in patria sua Propheta, sic vix acceptus est Poëta.* Hactenus M. Olavius. Porro de Scaldris notatu dignum, quod Rhythmos sive carmina, de clarorum virorum virtutibus à se composita, in epulis, aliisq; conventibus solennioribus, vel assâ voce, vel interdum etiam adhibito tibicine & lyrista, decantare soliti fuerint; non secus
F ac olim Gallorum Germanorumq; illi vates, quos *Bardos* vocarunt; de quibus Ammianus Marcellinus Lib. XV. *Bardi fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt.* Et Lucanus Lib. 1.

Vos quoq; qui fortes animas, belloq; peremptas,
Laudibus in longum, vates, dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Strabo Lib. IV. de Gallia: Βάρδοι μὲν ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί. *Bardi* igitur, sicut & nostri Scaldri, nihil aliud fuére, quàm ποιηταὶ μετ' ᾠδῆς ἐπαίνους λέγοντες, ut è Possidonio scribit Athenæus, Lib. VI. Tales etiam fuerunt apud Persas *Magi*, quorum mentionem facit Q. Curtius Lib. V. ubi tradit, quâ pompâ Alexander Babylonem ingressus sit: *Magi deinde suo more carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumq́, non vates modò, sed etiam artifices, cum fidibus sui generis ibant. Laudes ij regum canere soliti.* A B

9. *Linguæ suæ literis*] Lingvam Danicam antiquam, cujus in Rhythmis usus fuit, veteres appellarunt ᛅᛋᛅᛘᛅᛚ, *Asamal*, id est, Asiaticum, vel Asarum sermonem, quòd eum ex Asia Odinus secum in Daniam, Norvegiam, Sveciam, aliasq; regiones Septentrionales invexerit. De quo Edda sub initium Lib. 1. hunc in modum disserit: *Postquam Odinus colonias suas per Saxoniam, Cimbriam, Sveciam & Norvegiam duxisset, filios ac socios conjugio cum incolis copulatos ibidem reliquit. Qui multiplicatâ progenie, lingvam Asiaticam vicinis regionibus intulerunt. Quod vel ex propriis liquet nominibus & appellationibus, quæ linguam hanc sunt comitatæ. Hinc factum, quòd Asiatica hæc lingua familiaris adeò reddita fit regionibus Septentrionalibus, Norvegiæ, Sveciæ, Daniæ.* Hæc autem lingva fuit nonnihil à communi illa remota, quæ nuspiam in Septentrione purior adhuc asservatur, quàm in Islandia, Daniæ Insula famosissima. Cujus incolæ, præterquàm quòd exterorum commerciis minus eam depravari sint passi: ab omni ævo varias tùm popularium suorum, tum reliquorum Aquilonarium res gestas, eâ consignando, incorruptam & apud se servarunt, & ad posteros transmiserunt. Literas verò suas Dani antiquitus vocabant ᚱᚢᚾᛘᚱ, *Runer*, de quarum origine, usu, proprietate, causis, natura, aliisq; ad Danicam Literaturam antiquissimam illustrandam pertinentibus, elegantissimum libellum, ante quinquennium, edidit Clarissimus Vir, & nunquam sine laude mihi in Notis hisce dicendus, D. Olaus Wormius. Nos earundem literarum unum aut alterum Schema, ex eodem Wormiano opere petitum, Lectoris oculis subjiciendum putavimus: C D E

A	ᛅ	ᛅ	ᛆ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛆ	ᛅ
B	B	B	B	B	B	B	B	[illegible]	B	B	B	[illegible]
C	ᛦ	⊥	ᛦ	ᛦ	ᛋ	ᛦ	ᚹ	ᛦ	Γ	⊥	ᛦ	P
D	ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ	DC	ᛉ	[illegible]	ᚦ	ᚦ	ᛞ
E	+	+	+	+	+	X	M	X	ε	+	ᛂ	[illegible]
F	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	V	ᚠ	V	[illegible]	ᚠ	ᚠ	ᚹ
G	ᚵ	ᚴ	ᚵ	ᚴ	ᚵ	[illegible]	[illegible]	ᚵ	G	ᚵ	ᚴ	X
H	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	X	ᛡ	H	ᛡ	ᛡ	Y
I	I	I	I	I	I	I	ᛁ	I	Ψ	I	I	L
K	ᚴ	Ч	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚵ	ᛡ	ᚴ	K	[illegible]	ᚴ	[illegible]
L	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	Λ	ᛚ	Ч	λ	ᛚ	ᛚ	ᛅ
M	ᛘ	ᛘ	ᛘ	Φ	ᛘ	ᛘ	ᛗ	ᛘ	M	ᛘ	ᛄ	[illegible]
N	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	N	ᚾ	ᚾ	[illegible]
O	ᚬ	ᚬ	ᚬ	ᛦ	ᚬ	ᚬ	[illegible]	ᚬ	[illegible]	ᚬ	ᛦ	[illegible]
P	B	B	B	B	K	B	DC	B	Π	B	B	[illegible]
Q	q	q	Ч	[illegible]		d		q	⊙	Ч	q	[illegible]
R	R	R	R	R	R	R		R	K	R	R	[illegible]
S	ᛋ	N	ᛋ	ᛋ	[illegible]	ᛋ		ᛋ	S	N	ᛋ	ᛋ
T	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ		ᛏ	T	ᛏ	ᛏ	L
V	ᚢ	Λ	ᚢ	ᚢ	ᚢ	Ω		Ω	un	Λ	ᚢ	[illegible]
X	Φ	Φ	Φ			Ø		Ø	X	Φ		[illegible]
Y	Λ		Λ		ᛦ	ᛡ		ᛡ	Y			[illegible]
Z	ᛦ		[illegible]		ᚦ	⊥		⊥	Z			ᒣ
	X	ʒ	X	[illegible]	Λ	ᛦ	ᛦ					

Ab amicis & M. SS. petita.

A	ᛅ	[illegible]	ꟻ	[illegible]	ᛅ	ᛅ	ᛅ	ᛅ
B	B	B	ᚹ	B	B	B	B	B
C	ı	ᛦ	ᚴ	ᛦ	ᛋ	ᛋ	ᚴ	N
D	[illegible]	ᚦ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	D
E	ᛂ	+	[illegible]	[illegible]	Φ	Φ	+	+
F	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	[illegible]	ᚠ	ᚠ	ᚠ
G	ᚵ	ᚴ	ᚵ	[illegible]	ᚹ	ᚹ	ᚹ	Φ
H	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ
I	I	+	ᛚ	[illegible]	[illegible]	I	I	I
K	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ	[illegible]	ᚴ	ᚴ	ᚴ
L	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ
M	ᛘ	ᛘ	Φ	ᛘ	ᛘ	ᛘ	ᛘ	ᛘ
N	ᚾ	ᚴ	[illegible]	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ	ᚾ
O	ᚬ	[illegible]	[illegible]	ᚬ	ᚬ	ᚬ	ᚬ	+
P	B	K	B	BB	B	K	[illegible]	[illegible]
Q	ᚴ	[illegible]	q	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ᚴ	ᚴ
R	R	R	R	R	R	R	R	R
S	ᛋ	ᛚ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ᛋ	ᛋ
T	ᛏ	ᛏ	ᛋ	[illegible]	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ
V	[illegible]	ᚢ	[illegible]	ᚢ	Λ	ᚢ	ᚢ	ᚢ
X	[illegible]	ᛏ	Φ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Y		Λ	ᛡ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ᛦ	[illegible]
Z		ᛦ	ᛦ	ᛦ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Y

RUNÆ

Typis divulgatæ.

Ex

Ex monumentis excerpta.

A	ᛅ	ᛅ	ᚳ	λ	ᛅ	ᛅ	ᛅ	λ		λ	λ	ᛅ	ᚳ
B	ᛒ	ᛒ		ᛒ	ᛒ	ᛒ	ᛒ	ᛒ		ᛒ	ᛒ	ᛒ	
C													
D	ᚦ	ᚦ		ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ		ᚦ	ᚦ	ᚦ	ᚦ
E	ᛅ	ᛐ	ᛅ	ᛅ	ᛐ	ᛅ	ᛅ	ᛐ		ᛂ	ᛅ	ᛂ	ᛂ
F	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ		ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ
G	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ		ᚴ	ᚴ		ᚴ	ᚴ	ᚼ	ᚴ
H	ᛡ	ᛡ			ᛡ	ᛡ	ᛡ	ᛡ		ᛡ	ᛡ	ᛡ	
I	ᛁ	ᛁ	ᛁ	ᛁ	ᛂ	ᛁ	ᛁ	ᛁ		ᛁ	ᛂ	ᛂ	ᛁ
K	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ		ᚴ		ᚴ		ᚴ	
L	ᛚ	ᛚ		ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ		ᛚ	ᛚ	ᛚ	ᛚ
M	Φ		ᛘ	ᛘ	Φ		ᛘ	ᛘ		ᛘ	ᛘ	ᛘ	
N	ᚾ		ᚳ	h	ᚾ		ᚾ	ᚳ		ᚨ	ᚾ	ᚨ	ᛚ
O	ᚯ	ᚭ	ᚬ	ᚭ	ᚭ	ᚯ	ᚬ	ᚭ		ᚬ	ᚭ	ᛦ	ᚭ
P							ᛒ	ᛒ				ᛒ	
Q													
R	ᚱ	ᛦ	ᚱ	ᚱ	ᛦ	ᚱ	ᛦ	ᚱ		ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᛦ
S	ᛋ	ᛋ	ᛋ	ᛋ	ᛋ		ᛋ	ᛍ		ᛋ	ᛍ	ᛍᛋ	ᛍ
T	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ	ᛏ		ᛏ	ᛐ	ᛐ	ᛐ
V	ᚢ	ᚢ			ᚢ	ᚢ	ᚢ	ᚠ		ᚢ	ᚢ	ᚢ	ᚢ
X													
Y		ᛦ	λ					ᚤ		ᚯ		ᚤ	
Z													

Varietas universa collecta.

A	ᛆ	λ	λ	λ	ᛆ	ᛆ	ᛅ	ᚳ	ꟻ	ᛆ	λ	ᛅ
B	ᛒ	ᛒ	R	δ	P	ƀ						
C	'	↓	⚓	⊥	ᚴ	ᛋ	↓	Γ	⊥			
D	ᚦ	ь	ь	ᚹ	ᛐ	ᛂ	ᛂ	♈	∂			
E	ᛂ	Φ	ᛑ	ᛅ	ᛐ	+	X	ε	ʒ			
F	ᚠ	ᚠ	ᚠ	ᚠ	℞	V	V	ⱶ				
G	ᚴ	ᚴ	ᚴ	ᚴ	✻	ς						
H	ᛡ	✻	ᛡ	ᛡ	H							
I	ᛁ	ᛂ	ᛐ	ᛚ	ᚺ							
K	ᚴ	ᚴ	ᛅ	Ч	K	ꟻ						
L	ᛚ	Λ	Ч	λ								
M	ᛘ	ᛘ	Φ	Φ	Φ	⚓						
N	ᚳ	h	ᚳ	Λ	ᚾ	ᚨ	ᚴ					
O	ᚭ	ᚮ	ᚭ	λ	ᚭ	ᛏ	ᚬ	ᚯ	ᛦ	ᚱ	λ	
P	ᛒ	ᛒ	ᛒ	ᛒ	ᛒ	K	ᛅ	Π				
Q	ᚴ	ᚴ	ᛅ	♀	Ч	ɿ	ɋ	ɋ	⊙			
R	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᛦ	ᛦ	K					
S	ᛋ	ᛋ	N	ᛋ	h	ᛚ	♀	♀	♀	'		
T	ᛐ	ᛐ	ᛏ	T	ᚦ	ᛉ						
V	ᚢ	ᚢ	ᚢ	Ω	Λ	ᚢ	ᚴ	Π	Γ	ᚠ		
X	✻ᛁ	ᛏ	ᛂ	ø	¥	ᛡ	ᚺ					
Y	Λ	ʎ	ᚢ	♡	ᛦ	⊕	ᛡ					
Z	ᛏ	ᛦ	ᛄ									

A Ibid. *Saxis ac rupibus insculpenda curasse*] Loquitur hic Saxo non de illis tantùm Saxis, quæ veteres RUNÆ in illustrium virorum tumbis & sepulcris erexerunt, variisq; inscriptionibus artificiosè ac decore exornarunt, (quas prisci Dani ᛬ᚼᛅᚢᚴᛒᚢᛅᛚᛁᛏᛅ, *Haugbualetur*, quasi diceeres, Hogboestrift vocabant. Haugbue enim dicebantur defunctorum manes tumulos illis extructos inhabitantes) quarum Inscriptionum Runicarum insignem nobis copiam exhibebit Vir ad ornatum seculi natus, & de patriæ

B Antiquitatibus præclarè meritus D. Olaus Wormius, in divino opere Monumentorum Danicorum; quod non ità pridem bono publico, in lucem edidit: verùm etiam de illis rupibus ac saxis, quæ hinc inde variis terrarum Borealium in oris, tanquam trophæa & arcus quidam triumphales erecta ad miraculum usq; visuntur, præsertim ubi prœlia & conflictus olim celebriores commissi fuere. Quæ saxa linguâ

C Danicâ antiquâ ᛒᛁᚢᛏᛁᛋᛏᛁᚾ, *Bautestene* dicebantur. Talis fuit rupes apud Blekingiam, cui Rex Daniæ Haraldus Hyldetand res gestas patris sui per artifices mandare curæ habuit. Ejus infra statim in eadem hac præfatione mentionem injicit Saxo, & postea Lib. VII. Sic & Regnerum *Lodbrog*, Regem animosissimum, in Bjarmia victorias suas saxis incidi curasse refert Lib. IX. hac verborum periodo: *Bjarmorum Rege interfecto, Finnorum verò fugato, Regnerus*

D *saxis rerum gestarum apicespræ se ferentibus, hudemque superne locatis, æternum victoriæ suæ monumentum affixit.* Hoc etiàm vetustissimis Græcorum in more positum fuit. Nam ut temporis injuriam propulsando, posteritati tutius consuleretur, cippis saxeis, στήλοις seu κύρβεσι, veluti libris seu tabulis publicis, tàm res veterum gestas, & temporum rationes, quàm Leges, Pacta, Deorum & mortuorum titulos, vota, incidi solenne erat. Euhemerus Siculus res gestas Jovis,

E & cæterorum, qui Dij putabantur, collegit, Historiamq; contexuit ex titulis & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur; ut disertè meminit Lactantius de falsâ religione Cap. XI. Etiàm columnæ aureæ in fano Jovis Triphylij positæ, quibus perscripta erant ejusdem numinis gesta. In Sicyone item ἀναγραφὴ erat seu Descriptio ejusmodi sacrata, unde Heraclides in librum suum de Musicis, Junonis Argivæ Antistitum, Poetarum etiam

F & Musicorum celebriorum nomina tradixit. Testis est Plutarchus Lib. de Musica. Columellæ item, quibus Cretenses sacra describserant Corybantum, à Porphyrio in Secundo περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων memorantur. Quin obvium est, quod de columnis illis Sethi nepotum, latericiâ alterâ, alterâ saxeâ, quibus sideralis scientiæ inventa sua mandarunt, habet Josephus. Sic anno fundatæ salutis clo Io CXXVIII,

marmora aliquot satis ampla Græcè incisa auspiciis & impensis Herois illustrissimi Thomæ, Comitis Arundelliæ, in Angliam ex Asia advecta sunt: quorum primum Epochas veterum Græcorum nobiliores, seu insigniora temporum intervalla ferè universa complectitur: alterum fœdus Smyrnæorum & Magnetum in fano Veneris Stratonicidis olim sacratum: Tertium C. Antonij Septimij Publij Citharoedi victorias: ut alia silentio transmittam. Hæc vero tam veneranda priscæ Orientis gloriæ rudera primus publicavit, & Commentarijs doctissimis illustravit Clarissimus Vir, Johannes Seldenus. Ita & fortissimus Pœnorum Dux Annibal, posteaquàm Alpes Grajas, quæ hodie S. Bernardi dicuntur, ignibus acetoq; perfregisset, literas hujus trajectionis suæ testes rupibus inscribendas curavit: quas etiamnùm apud *Barrum*, ejus itineris pagum, ipsis cotibus incisas extare tradit Paulus Jovius Lib. XV. Histor. pag. 168. Cæterum, ut hoc obiter addam, binas istas tabulas lapideas, quas Deus Opt. Max. suo digito incisas Mosi in monte Sinai tradidit, Salvianus Massiliensis Lib. 1. de Gubernatione Dei, *rupices paginas & Saxeum volumen* indigitat.

13. *Quia præsens opus*] In eandem ferè sententiam ad Eusthatium filium præfatus est Macrobius mox in ipso limine Saturnaliorum: *Quia præsens opus non Eloquentiæ ostentationem, sed noscendorum congeriem pollicetur. Et boni consulas oportet, si notitiam vetustatis, modò nostris, modò ipsis antiquorum verbis, fideliter recognoscas.*

Ibid. *Sermonis luculentiam*] *Luculentia*, splendorem, & λαμπρότητα orationis significat: quam Sallustius *orationem luculentam* nominat. Arnobius Lib. III. *A quo si res sumere judicij veritate conscriptas, non verborum luculentias pergeretis, perorata esset & hæc causa.* Venantius Fortunatus Lib. V. Epistola ad Gregorium: *Cum in me non inveneris, quod dictionis luculentiâ diligeres.*

Ibid. *Non nugacem sermonis luculentiam*] De his verbis, quæso te, judica examine pensiore, mî candide Lector, & velut caput quoddam Gorgonis obtende iniquis Saxonis obtrectatoribus, ut tandem ἄμυσον illam suam Θρασυκακογλωσσίαν, quâ ergegium huncce & de omni Republ. literariâ optime meritum scriptorem tam crudeliter traducunt, quasi fibulâ injectâ cohibeant. Nam ubi omnia fecerint, ne hilum quidem proficiunt; sed instar muscarum, quæ facem accensam volando circumstrepunt, ambustas alas reportant, & cum œstro in petram spicula defigente sese ipsi omnimodis exarmant & elumbes reddunt.

17. *Nec Thylensium industria*] Ex opinione magis vulgari, quàm rei veritate, *Thylenses* ubiq; nominat Saxo, qui *Islandi* rectius dicerentur. Nam *Thulen*, veteribus memoratam Insulam, ab Islandiâ longè diversam, abundè probatum dedit in Crymogæâ suâ Arngrimus Jonas Islandus, & ipse loci situs evincit. Frustrà igitur est cum ingenij sui luxuria & lusu Joh. Goropius Becanus, qui *Thulen* statuit dictam, quod vel instar Tholi cujusdam orbi terrarum sit imposita, vel quod eo navigantes ad ploratum [Tot hülen Belgæ dicunt] proficiscerentur: Gotodan. Lib. VII. p. 696.

18. *Luxuriæ nutrimentis carentes*] Quod Saxo Islandis sobrietatem & notitiam vetustatis, id olim Belgis fortitudinem ingenerasse tradit Cæsar sub initium Commentar. de Bello Gallico: *Horum omnium fortissimi sunt Belgæ, propterea quod à cultu atq; humanitate provinciæ longissimè absunt, minimeq; ad eos mercatores sæpè commeant, atque ea, quæ ad effœminandos animos pertinent, important.*

23. *Quorum thesauros Historicarum rerum pignoribus refertos*] Nihil certius est, quàm olim habuisse Islandos innumeras variarum gentium historias, & à se, & ab aliis conscriptas: quarum tamen maxima pars injuriâ temporis intercidit. Quanto vero studio cognoscendis aliarum nationum rebus gestis incubuerint Islandi, colligere licet ex iis, quæ hodieq; supersunt, monumentis, magnoq; in pretio in Islandia habentur; ut sunt: *Grettla, Nial, Olufs Saga, Eglu, Jarla-Saga, Bica Saga, Isfirdinga Saga, Bardam anna Saga, Halfreds Saga, Oluf Tryggesons Saga, Rauds detti, Eyrbyggia, Rögvalds detti, Orckns Saga, Orms Saga, Ragnars Saga, Arnon Skald, Knitling saga, Krokarefs saga, Sigvart Skald, Viglunder saga, Sigurd Hafvbani saga*, & id genus alia. Certè nullum est dubium, quin Saxo noster plura suo tempore viderit & versaverit Antiquitatum Islandicarum volumina, quàm quæ nunc exstant, aut reperiri possunt. In primis eum aliam *Eddam*, antiquiorem videlicet, & fabulosis narrationibus instructiorem habuisse eâ, quam hodieq; tantopere suspicimus & admiramur, nullus ambigo. Talem autem Eddam omnino quondam extitisse juxtà mecum fatetur Magnus Olai ad calcem Eddæ Latinâ civitate à se, in gratiam Magnifici Dn. Cancellarij, Christiani Frisij, τοῦ μακαρίτου, donatæ, his verbis: *Ex veterum Rhythmis, ut etiam appellationibus Asarum nonnullis, ac inprimis Odini, & aliarum deniq; rerum, apparet, aliam fuisse Eddam antiquiorem, aut volumen fabularum ab ipsis Asis confectum, aut eorum nepotibus, quod interierit, & cujus hæc nostra Edda aliquale sit compendium: quia nominum paucissimorum, quæ Odino ex variis casibus indita sunt plurima, ut Edda profitetur; ex ejus fabulis reddi potest ratio, nec etiam plurium, quæ ibi occurrunt, appellationum.* Hac de re consentit etiam nobiscum, Vir raræ & reconditæ eruditionis, amicus noster plurimùm honorandus, M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtensis in Islandia Australi, in Epistola ad me sua, ante triennium ferè scripta: *Ut enim Nor-*

Norvegorum, Danorum, Suecorum hominum acta, infinitam materiam ex rebus domi forisq́; fortissimè prudentissimeq́; gestis præteream; ipsa velut collapsæ sapientiæ rudera rerum Normannicarum Lectoribus semet spectanda exhibent, quæ tamen paucissima de pluribus supersunt. Ubi enim ingentes thesauri totius humanæ sapientiæ conscriptæ à Sæmundo Sapiente? & in primis nobilissima illa Edda, cujus vix millesimam partem reliquam, nunc præter nomen habemus? atq́; id ipsum quod habemus omninò fuisset deperditum, nisi Snorronis Sturlonij Episome umbram posim & vestigia, quàm verum corpus Eddæ illius antiquæ reliqua fecisset. Ubi verò ingens volumen Historiarum ab Odino ad sua tempora contextum ab Ario Polyhistore dicto? Ubi præstantissima Gunlogi Monachi scripsa? Ubi regiorum per totum arctoum orbem Poëtarum admiranda carmina? Nolo Ethnicos alios & in paganismo viventes nominare, Thorallum de Sidó, ejusq́; vaticinia; Ericum Rufum, ejusq́; posteros, & qui navigationes eorum in occidentem periculosissimas annotarunt. Hactenus M. Brynolfus. Cæterum ut constet exteris, & harum antiquitatum ignaris, quænam fuerit, quam toties laudamus, *Edda*, eam utcunq; describendam hoc loco duximus, quomodo ab ipsis Islandis edocti sumus. Interpres Eddæ Latinus in ipso limine Libri: *Edda est fons & fundamentum fabulosum, unde veteres Islandicæ gentis Rhythmistæ obscuras rerum appellationes, & copiosos Poëticæ elegantiæ modos extruxerunt.* Vel, *Edda est ars ex antiquissimis ingeniosorum hominum fabellis, variè adinventis rerum appellationibus, docens Danicam Poësin antiquam, vulgo obscuram, sapientibus auditu jucundam & artificiosam, exercere & exhibere, quæ, instar jugi fontis, veteres suggeris, & novas semper gignit voces, ad rem Rhythmicam facientes, omnibus insignibus Poetis utilis, qui illam dextrè volunt scrutari. Unde Edda ab Edo, compono, meditor, nomen accepisse videtur.* Edda semper adjunctam sibi tanquam individuam assestricem habet *Scaldam*, quæ Danicæ Poeseos vetustissimæ ingeniosum quoq; promptuarium est. De utraq; sic Arngrimus Jonas, Senex venerandus & optimè de patriæ suæ Antiquitatibus meritus, in Epistola ad D. Wormium disserit: *Scalda est liber de arte Poëtica Islandorum, qui est quasi praxis Eddæ; ut Edda inventionem, Scalda usum vel artem adjuvet.* Summatim ut dicam: *Edda* est Mythologia Poetica veterum Islandorum, *Scalda*, vero Metrica, sive de ratione Metrorum, variisque carminum generibus. Ex his duobus Codicibus emanavit quicquid apud Saxonem nostrum, tanquam fabulosum, tantopere à multis culpatur. Unde liquet ea non esse Saxonis, quæ de mirandis quibusdam narrat, figmenta, sed fabulosæ Antiquitatis asserta.

25. *Absolonis asserta sectando*] *Asserta* substantivè positum; quomodo sæpè auctores medij ævi, præsertim Afri. Martianus Capella Lib. V. *Quo conspecto, asserta determinans, ad Philologiæ consessum fiduciâ promptiore perrexit.* Fulgentius: *Præclaus eruditionis asserta cognoscere.* Idem sub initium Virgilianæ Continentiæ: *Ad hæc ego: si me tuæ Orationis asserta non fallunt, vates clarissime.* Ità & ipse Tullius noster, *prædicta* Substantivè pro *prædictionibus* usurpavit, Epist. 6. Lib. 6. ad Famil. *Ego quoq́; augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te auctoritatem augurij & divinationis meæ.*

28. *Te ergo salutaris Princeps*] Compellat his verbis Saxo Regem Daniæ Waldemarum II, cujus tamen Historiam non attingit, in Canuto desinens.

30. *Quia propositi pondere constrictus*] Heîc rursus extat luculentum imitationis Valerianæ indicium. Sic etenim Valerius Maximus Lib. 2. Cap. VII. *Quia animadverto fore, ut pondere laudis, quam meruistis, obrutus, magis imbecillitatem ingenij mei detegam, quàm vestram virtutem, sicut par est, repræsentem.*

36. *Ne Romani quidèm Imperij partes*] Nam regni Danici pomœria totius fere Nordalbingiæ & Vagriæ adjectione protulerat victoriosus ille princeps.

38. *Tuus quoq́; fulgentissimus avus*] Sanctus Canutus Rex Daniæ, interfectus Anno CIↃ CXXXI.

40. *Ex cujus sanctissimis vulneribus*] Ità & Valerius Maximus Lib. 3. Cap. 2. *In qua ex fortissimis vulneribus tuis plus gloriæ, quàm sanguinis manavit.*

42. *Saltem ingenij viribus tibi militare constitui*] Promptissimam hic operam suam Waldemaro Regi offert Saxo; sed quoniam ad exemplum parentis aviq; sui, qui castra Waldemari secuti fuerant, armis ipse militare non possit: se res ipsius præclarè fortiterq; gestas literarum monumentis, pro ingenij sui mediocritate, consignaturum pollicetur; quam longè potiorem esse militiam illâ castrensi existimat. In eandem ferè sententiam Guntherus, Poeta illo ævo mirandus, sub finem Lib. X. Ligurini sui, se castra Friderici I. Imperatoris, non armis, sed carmine secutum, eleganter innuit, eamq; clariorem fuisse militiam statuit, quàm si aliquot hostium millia cecidisset, dum ita infit:

Me quoq́; non armis, sed carmine castra secutum,
Hac enim egregij decursâ parte laboris
Si benè promerui castrorum præmia miles
Non illaudatum, vel munera nulla ferentem
Spero quidem magni dimittet gratia Regis.
Nec spernenda meæ (liceat modò vera fateri)
Munera militiæ, nec clarius arbitror esse,
Pauca probè gessisse manu, quàm multa referre,
Nec minor hic illo labor est ——————

46. *Dicendorum inchoamenta deduxerit*] Hoc est, Initia, principia. Martianus Capella Lib. V. pag. 39. *Hæc inchoamentorum primordia detrectaret excurrere.*

48. *Sinuosis interstitiorum anfractibus*] Hos anfractus

fractus veteres Dani ſuâ lingvâ dicebant ᚾᛅᚠᚼᛦᛅᚱᛁᚴ, *Vögskörin*. Eglu: Solumder eru magar Eyar oc ſuo vogſtornar : Hoc eſt, *Sunt inſulæ permultæ & per frequentiores ſinus diſſecatæ.*

52. *Ex bn Jutia*] Daniam ingredientibus ab Auſtro, primum occurrit *Jutia*, quæ à Ptolomæo, aliisq; Cosmographis, *Cimbrica Cherſoneſus* dicta eſt, à *Cimbris* populis, qui in eam primo commigrarunt. Johannes Svaningius, Sereniſſ. Regis Daniæ Divi Friderici II. quondam Hiſtoriographus, in Deſcriptione Daniæ, quæ MSta etiamnum aſſervatur in Bibliotheca Regia Academiæ Hafnienſis ; undè multa notatu digniſſima (quod ingenuè præ me fero) excerpſimus, & in commentarios noſtros retulimus.

54. *Theutoniæ finibus admovetur*] Inprimis Holſatiæ, & Saxoniæ inferioris : quibus Cimbria, ſeu Jutia, proximo colliminio (ut eum Solino loquar) adhæret.

Ibid. *Fluminis Eidori interrivatione diſcreta*] *Eidora* flumen in ſaltu profundiſſimo, qui eſt in finibus Ithzeho, initium capiens, longo ſpatio in Oceanum Britannicum influit. Svaningius.

Pag. 3. verſ. 1. *In Norici freti littus excurrit*] Jutia ad auſtrum latius diffuſa, paulatim in linguæ formam ſeſe in Wendilam contrahit, atq; ab Eidorâ flumine, octo dierum itinere, aut pauló ultrà etiam, ad fretum, quod Wendilam à reliqua Cimbriâ disjungit, porrigitur. Hinc protenſa Wendila mare Noricum attingit : in cujus littore, SKAWEN, extremum in Cimbria, verſus Boream, oppidulum ſitum eſt : in quo clarâ luce, in Boream, è littore Cimbrico, paulo editiore loco proſpicientibus, ſcopuli Norvagiæ apparent. Svaningius.

2. *Sinus, qui Lymicus appellatur*] Quem Saxo infrà Lib. IX. *Lymfiortinum fretum* indigitat : *Exactâq; hyeme, cum Jutis, prope Lymfiortinum ejus regionis fretum habitantibus, ſecundis eventibus dimicavit.* Danis dicitur *Limfiord*, vel *Lönvig*.

3. *Freſia minor*] Hanc luculentius deſcribit Saxo infrà Lib. XIV. *Interea Kanutus Friſiam minorem, quæ & ipſa Danicarum eſt partium, cum paucis exilij comitibus petit. Dives agri provincia & pecoribus opulent. Cæterum confinis Oceano patet humilis, ita ut ejus interdum æſtibus eluatur. Qui ne irrumpant, vallo littus omne præcingitur : quod ſi ferè perfregerint, inundant campos, vicos & ſata demergunt. Neq; enim illic locus naturâ alius alio editior exſtat. Plerumq; agros ab imo convulſos aliò loci trajiciunt, locum eorum occupante lacunâ, in quorum conſederint præſidia, poſſidendos. Inundationem comitatur feracitas. Gramine tellus exuberat : torrefacta in ſalem gleba decoquitur. Hyeme continuo celatur æſtu, ſtagni ſpeciem præbentibus campis. Unde & in qua rerum parte locanda fuerit, pene ambiguum natura fecit : cùm aliâ anni parte navigationis pa-*

A *tiens, aliâ aratri capax exiſtat. Incolæ ejus naturâ feroces, corporibus agiles, anxiam & gravem armaturam contemnunt, ancilibus utuntur, miſſilibus dimicant. Agros ſcrobibus cingunt, ſaltus contulis edunt. Penates in editum ſubjecto glebarum acervo provehunt. Hos à Friſonum gente conditos nominis & linguæ ſocietas teſtimonio eſt. Quibus novas quærentibus ſedes, ea fortè tellus obvenit. Quam paluſtrem primum ac humidam longo duravêre cultu. Adminiſtratio deinde provinciæ ſub noſtris Regibus eſſe cœ-*

B *pit.* Ad eundem ferè modum de Freſia majore loquitur Saxo, ſub finem Lib. VIII. *Ac primo quidem claſſe Freſiam domat. Quæ Provincia admodum ſitu humilis, quoties ſæviente oceano, objecta fluctibus æſtuaria perrumpuntur, totam inundationis molem patentibus campis excipere conſuevit.*

4. *Gremij devexioris inclinata receſſu*] *Gremium terræ, tergum terræ*, & id genus pluria, dicebant veteres. Lucretius Lib. VI. vers. VII. Ubi varias terræ motus adfert cauſas:

C ——— *multosq; lacus, multasq; lacunas*
In gremio gerere, & rupes deruptaq; ſaxa,
Multaq; ſub tergo terrai flumina tecta
Volvere vi fluctus, ſubmerſaq; ſaxa putandum eſt.

Et Lib 1.

Poſtremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitavit.

Virgilius Moreto, *gremium molarum* dixit:

Perverrit caudâ ſilices, gremiumq; molarum.

Apulejus *gremium Oceani* dixit Lib. V. Meta-
D morphos. Prudentius Hymno X. Cathemerimon:

Nunc ſuſcipe terra fovendum,
Gremioq; hunc ſuſcipe molli.

Sed aliud eſt *gremium Patriæ* apud Silium Lib. IV.

Interea tibi prima domus atq; unica proles
Heu gremio patriæ Stygias rapiatur ad undas.

Ubi *gremio Patriæ* pro *Patria*. Vide Notas magni illius Heinſij. In hanc mentem ipſe Saxo inferius Lib. XIV. *Amœniſſimæ patriæ gremio relicto,*
E *tot inclyta locorum ſpacia pererrare liberet.* Hericus Monachus Altiſſiodorenſis Lib. 1. vitæ S. Germani pag. 17.

Excipiuntq; virum, dictâ acceptâq; ſalute,
In gremium duxêre ſuæ ſolenniter urbis.

Gremium Urbis pro mediâ Urbe dixit. Modoinus ad Theodulphum:

——————— *Populorum*
Doctor erat Paulus carceris in gremio.

F Sic Lib. VI.

Delubri gremio pacis ſubeunte triumpho.

Gremia navium infrà Lib. VIII. ipſe Saxo uſurpavit.

10. *Anguſti admodum æquoris interjectus abrumpit*] Æquor hoc anguſtum noſtrâ linguâ Medelfarſund dicitur. Quo quum Fionia à Jutia ſeparata ſit, à Selandia verò freto Balthico, quod veteres *Beltis-Sund* dixêre : ſunt qui exiſtimant amœniſsimam hanc Daniæ provinciam

Fioniam

Fioniam nomen accepisse ab antiquissima dictione ᚠᛁᚮᚾ, *Fion*, quæ separationem denotat. Unde in veteri cantilena de Navigatione Ragvaldi Comitis in terram Sanctam; ᚵᚢᚦ-ᚠᛁᚮᚾ ᛂᚱ ᛏᚼᛆᛏ ᛚᚮᚾᚢᛘ, Gudfion er that lienum. Ad quæ verba sic commentatur Vir Cl. Magnus Olavius, Pastor olim Laufacensis in Islandia. Gudfion] *Antiquissima dictio separationem denotans: quòd à Deo separentur, qui jnrata non præstant. Hinc nomen accepisse existimo provinciam Daniæ Fioniam, quæ in veteri nostra lingua* ᚠᛁᚮᚾ, Fion *(voce disyllaba) appellatur, quasi separata terra, quia à Jutia disparata est freto Medel farsund, à Sialandia freto Beltu-Sund. Utor enim antiqua horum fretorum & terrarũ nominibus.* *Interjectum* vero Saxo dixit, pro *Interjectione*. Sic infrà: *Ne sibi notitiam temporu interjectus eriperet.* Cicero Lib. II. de Natura Deorum: *Interpositu interjectuq; terræ.* Martianus Capella Lib. VIII. pag. 281. *In qua fit, ut major sit circulus ab eodem interjectu, pari spatio.* Et paulo post: *Alia intercapedo inter solstitialem æquinoctialemq; Circulos minos est à superiore interjectu, quantum quatuor ad sex.* Tacitus Annal. Lib. 3. *Igitur petito paucorum dierum interjectu, defensionem sui deseruit.*

11. *Sialandiam prospectat*] *Selandia* nonnullis dicta est *Sædlandia*, quasi seminis terra, à læto segetum proventu & ubertate, quas Dani Sæd vocant. Alij à circumfuso Oceano deducunt, ut *Seelandia* sit. Quos inter Ælnothus de vita S. Canuti pag. 17. *Insulam maritimam, quæ pro eo, quod maximè mari circumcingitur, Linguâ Danicâ Seeland nuncupatur.* Saxoni, alijsq; veteribus, ubique *Sialandia* scribitur, ab antiquo *Siá*, vel *Sió*, quod nunc dicimus Soe / pro mari vel Oceano, ut Osterfoen / Vesterfoen. Antiquioribus Danorum Selandia dicta fuit ᛋᛆᛂᛚᚢᚾᚦᚢᛦ *Sælundur*, quasi maris lucus. In Edda, Fabula 2, bis occurrit vocabulum *Sælund*, hujusq; insulæ origo ex professo docetur figmentis Eddicis consona. Ità namq; differit: ᚵᚢᛚᚠᛁ ᚴᚮᚾᚵᚱ ᚱᛂᚦ ᛏᚼᛆᚱ ᛚᚮᚾᚦᚢᛘ, ᛂᚱ ᚾᚢ ᚼᛂᛁᛏᛂᚱ ᛋᚢᛁᛏᛁᚮᚦ. ᚠᚱᛆ ᚼᛆᚾᚮᛘ ᛂᚱ ᛏᚼᛂᛏ ᛋᛆᚵᛆ, ᛆᛏ ᚼᛆᚾᚦ ᚵᛆᚠ ᛆᛂᛁᚾᚢᛘ ᚠᛆᚱᛆᚾᚦᛁ ᚴᚮᚾᚢ ᛆᛏ ᛚᛆᚢᚾᚢᛘ ᛋᚴᛂᛏᛆᚾᛆᚱ ᛋᛁᚾᛆᚱ ᛆᛂᛁᛏ ᛒᛚᚮᚵᛋ ᛚᛆᚾᚦ ᛁ ᚱᛁᚴᛁ ᛋᛁᚾᚢ, ᛏᚼᛆᛏ ᛂᚱ ᚠᛁᚮᚱᛂᚱ ᚮᚴᛋᚾ ᚦᚱᛆᛂᚵᛁ ᚢᛒ ᚦᛆᚵ ᚮᚵ ᚾᚮᛏ. ᛂᚾ ᛋᚢ ᚴᚮᚾᛆ ᚢᛆᚱ ᛂᛁᚾ ᛆᚠ ᛆᛋᛆ ᛆᛂᛏ. ᚼᚮᚾ ᛂᚱ ᚾᛆᛂᚠᚾᚦ ᚵᛂᚠᛁᚮᚾ. ᚼᚮᚾ ᛏᚮᚴ ᚠᛁᚱᛂ ᚮᚴᛋᚾ ᚾᚮᚱᚦᛆᚾ ᚮᚱ ᛁᚮᛏᛆᚾᚼᛂᛁᛘᚢᚾ, ᛏᚼᛆᛏ ᚢᛂᚱᚢ ᛋᚢᚾᛋ ᛁᚮᛏᚢᚾᛋ ᚾᚮᚴᚴᚢᚱᛋ ᚮᚵ ᚼᛂᚾᚾᛆᚱ, ᚮᚵ

A ᛋᛂᛏᛏᛁ ᚦᛆ ᚠᚮᚱ ᛒᛚᚮᚵ. ᛂᚾ ᛒᛚᚮᚵᚱᛁᛁᚾ ᚵᛂᚴᚴ ᛋᚢᛆ ᛒᚱᛂᛁᛏ ᚮᚵ ᚦᛁᚮᛒᛏ ᛆᛏ ᚢᛒᛒ ᛚᛆᛂᛁᛋᛏᛁ ᛚᛆᚾᚦᛁᛏ, ᚮᚵ ᚦᚱᛆᚵᚢ ᚮᚴᛋᛁᚾᚾᚢᛘ ᛏᚼᛆᛏ ᛚᛆᚾᚦ ᚢᛏ ᚢᛘ ᚼᛆᚠᛁᛏ ᚮᚵ ᚢᛂᛋᛏᚱ, ᚮᚵ ᚾᛆᛘᛁ ᛋᛏᛆᚦᛆᚱ ᛁ ᛋᚢᚾᚦᛁ ᚾᚮᚴᚴᚢᚱᚢ. ᛏᚼᛆᚱ ᛋᛂᛏᛏᛁ ᚵᛂᚠᛁᚮᚾ ᛚᛆᚾᚦᛁᛏ ᚮᚵ ᚵᛆᚠ ᚾᛆᚠᚾ ᚮᚵ ᚴᛆᛚᛚᛆᚦᛁ ᛋᛆᛂᛚᚢᚾᚦ.
B ᛂᚾ ᛏᚼᛆᚱ ᛋᛂᛘ ᛚᛆᚾᚦᛁᛏ ᚼᛆᚠᚦᛁ ᚢᛒᚵᛂᚾᚵᛁᛏ, ᚢᛆᚱ ᛏᚼᛆᚱ ᛂᚠᛏᛂᚱ ᚢᛆᛏᚾ. ᛏᚼᛆᛏ ᛂᚱ ᚾᚢ ᛚᚮᚵᚱᛁᛁᚾ ᚴᛆᛚᛚᛆᚦᚱ ᛁ ᛋᚢᛁᛏᛁᚮᚦ. ᚮᚵ ᛚᛁᚵᚵᛁᛆ ᛋᚢᛆ ᚢᛁᚴᚱ ᛁ ᛚᛂᚵᛁᚾᚢᛘ ᛋᛂᛘ ᚾᛂᛋ ᛁ ᛋᛆᛂᛚᚢᚾᚦᛂ.
Id est: Gylfi Kongr red thar londum / er nu helter Svitiod. Fra hanom er thet sagt / at han gaf ainum farand i Konu at launum sketanar sinar ait plogsland i Riki sinu / that er fiorer Oxn
C drægi up dag og note. En su Kona var ain af Asa ætt. Hon er næfnd Gefion. Hon tok fire öxn nordan or Jotanheimun / that veru syns iotuns nokkurs og hennar / og setti tha for plog. En Plogriin gekk sua breit og diopt at upp laisti landit / og drogi oxninum that land ut um hafit og vestr / og nama stadar i sundi nokkuru. Thar setti Gefion landit / og gaf nafn / og kalladi Sælund. En thar sem landit hafdi upgangit / var thar epter Vatn. That er nu logriin kalladr i Sviriod. og liggia
D sua Vikr i leginum / sem Nes i Sælund. Hoc est Latinè: *In Svecia Rex quidam imperium tenebat nomine Gylfi. Hic fæminæ peregrinæ adventanti & svaviter canenti, tantum dono dedit terræ, quantum quatuor boves unius diei & noctu spatio aratro proscindere possent. Illa igitur ascitis è Cimbria Septentrionali quatuor filiis suis, quos ex gigante quodam susceperat, atq; in boves conversis [erat namq; è familia Asiana, & vocabatur Gefion] eos aratro junxit. Hi verò adeò latè ac profunde vastum terræ tractum sulca-*
E *bant, ut non solùm à continenti eum separarent, sed & occidentem versus per mare traherent, usq; dum in fretis quibusdam consisterent. Ubi quiscere eum jussit Gefion. Nomen verò huic terræ imposuit* Sælund. *Eo in loco ubi extractum erat solum, successit aqua; quæ jam mare vocatur in Svetia, ejusq; ita dispositi sunt sinus, ut promontoria in Sælund.* Sic & in Cantilena, quam Sigvaldus, Olai Sancti Scalder, in laudem Canuti Magni cecinit, quam *Hernadar drapa*, id est, Een Krigß Visse vocavit, non generis *Drottqnæt*, sed *Toglag*, eadem vox extat:

F
Knutr var ad Himnum
ᚴᚾᚢᛏᚱ ᚢᛆᚱ ᛆᚦ ᚼᛁᛘᚾᚢᛘ
Hyggek æt at frett
ᚼᚢᚵᚵᛂᚴ ᛆᛂᛏ ᛆᛏ ᚠᚱᛂᛏᛏ
Haralds i her
ᚼᛆᚱᛆᛚᚦᛋ ᛁ ᚼᛂᚱ

dedisse videtur, & me potissimùm in hanc pertraxit A
sententiam, ALSAM nempe. Quid enim propius, Alsa, Alos, Alsia, Alosia? Flexus namq; vocis peregrina est & Romana, Als, Alocia. Consule, quæso, Marcianum Heracleotem in Germaniæ descriptione, ubi manifestissimè inter Insulas Scandicas & Alocias distingnit, easq; quo ad situm ita describit, ut à mea opinione discedere non videatur. Verba hæc sunt: Supra Chersonesum verò sitæ sunt Insulæ tres ἀλοκίαι καλούμεναι, estq; ad eas à Chersoneso navigatio stadiorum 550. stad. 500. Ad ortum verò illius Cher- B
sonesi sitæ sunt Insulæ quatuor, αἱ καλούμεναι Σκανδίαι. Harum tres quidem parvæ sunt, estq; ad earum mediam à Chersoneso intervallum Stadiorum. 2000. stad. 1700. Una verò maxima, maximèq; orientalis, quæ propriè vocatur Scandia, quæ ad ostia Vistulæ fluvij sita est, à quibus ad ipsam sunt stadia 1600. stad. 1200. Vides ipsum Insulas Alocias viciniores longè Chersoneso ponere (ultra quadruplum ut puto) quam Scandicas, atq; hasce ab illis manifestè distinguere.
Hasce quoq; ad ortum ponit, illas supra Chersonesum. C
Adeò ut non possim, quin hujus auctoris sententiâ statuam quasdam ex iis, quas tu Alocias esse putas, Scandicas esse. Fionia Alociis annumeranda videtur. Scandia certè inter Alocias poni nequit, cùm hic expressè ponat primariam inter Scandicas, ad quas forsan Selandiam retuleris. Hic verò Marcianus ex præstantissimis Geographis, Arthemidoro, Ptolemæo, & Protagorâ se sua conscripsisse fatetur.

Pag. 3. v. 14. *Pari spaciorum intercapedine disparata*]
Pro *disperata*, quod in excusis hactenus Codicib⁹ D
fuit, lege *disparata*, id est divisa, disjuncta, abrupta. Martianus Capella Lib. VI. pag. 201. *Cum antea natura terris maria dispararet.* Et Lib. 1. p. 5. *disparata prolixitas.* Ammianus Marcellinus Lib. XIV. pag. 8. *Batne municipium ab Euphrata flumine brevi spatio disparatur.* Eodem libro pag. 21. *Et hæ quidem regiones velut in prominenti lingua positæ, ab orbe Eoo, monte Amano disparantur.* Sulpitius Severus Lib. 3. Dialogor. *Monasterium Sancti viri duobus erat millibus à civitate disparatum.* E
Pariter in fine ejusdem: *quod si vel me, vel Martianum imitatus fuisset, nunquam à me tam crudeliter disparatus ignoti pulveris religione teneretur.* Plautus Prologo Rudentis; Versu X:

Qui est Imperator Divûm atq; hominum Juppiter
Is nos per gentes alium in alia disparat.

16. *Sinus omnis*] Intelligit fretum Danicum, quod veteres Scaldri ᛁᛁᚱᛁᚱ ᛋᚢᚾᚦᛁ, *Eirer sunde*, appellarunt, nos hodieq; *Oresund* F
vocamus. In Epicedio Regneri Lodbrog, Regis Daniæ, quod infra ad ipsius vitam & res gestas citabimus:

ᚼᛁᚢᚠᚠᚢᛘ ᚢᛁᛁᚱ ᛘᛁᚦ ᚼᛁᛆᚱᚢᛁ
ᚼᛁᛚᚦᚢᚱ ᚢᛆᚱ ᚦᚴ ᚢᚴᚠᚢᚱ ᛁᚱ
ᚠᛁᛁᚴᚠᚢᛘ
ᛆᚢᛋᛏᚱ ᛁ ᛁᛁᚱᛆᚱ ᛋᚢᚾᚦᛁ
ᚢᚾᚦᛆᚱᛘ ᚠᚱᛁᚴᚢᛘ ᚢᛆᚱᚠᛁ.

Hiuggum uier med Hiorvi
Heldur var ek ungur er fengum
Austur i Eirar sunde
Undarm frekum varge.

Hoc est:

Pugnavimus ensibus,
Multùm juvenis fui, quando acquisivimus
Orientem versus in Oreonico freto
Vulnerum amnes avidæ feræ.

18. *Sed simplici manus officio capiatur*] Non aliter ac fretum Constantinopolitanum describit Petrus Gyllius: *Piscium verò redundantiâ excellit Massilia, Venetia, Tarentum: sed omnia superat Constantinopolis, quà, velut per portam, pisces duplicis maris transeunt, neq; modò per Bosporum transeunt, sed ad Byzantium feruntur relictâ Chalcedone, ut uno reti viginti navigia impleas, atq; sine retibus, sæpè manibus ex continenti capias; atq; adeo cum verno tempore in Pontum ascendunt densi greges, jactu lapidis velut aves ferias. Ex fenestris quoq; urbis calathis ex chordis appensis mulieres piscantur: hamuq; piscatores sine esca Pelamydes capiunt tot & tantas, ut sufficiant toti Græciæ, & magnæ parti Asiæ, Europæq;*

21. *Apta meantibus rupes mirandis literarum notis*] Hujus etiàm rupis meminit Saxo Lib. VII. Ubi Haraldo Regi, cognomine *Hyldetand* opus hoc ascribit: *Idem in monumentum Patris, ejus res gestas, apud Blekingiam, rupi, cujus memini, per artifices mandare curæ habuit.* Hujus monumenti delineationem talem, qualis hodieq; visitur, utcunq; nobis repræsentavit Vir diffusæ eruditionis, & Antiquitatum Danicarum peritissimus, Dns. D. Olaus Wormius Lib. III. Monument. Danicorum, ubi & hæc addit ad verba Saxonis: *Hæc Saxo: cujus ævo cum tantum detrimenti passum sit tam præclarum monumentorum decus, quid nobis sperandum facilè liquet. Interim ne intentatum quippiam relinqueremus, ad locum eum Reverendum & Doctissimum virum, Dn. Jonam Skonviginum in hisce versatissimum, cujus etiam in plurimis usi sumus operâ felicissimâ, ante annos paucos ablegavimus, cuncta diligentiùs ut perlustraret, reliquias characterum notaret, totiusq; monumenti conditiones modernas accuratiùs perscrutatas ad nos deferret. Qui rediens retulit in provincia Bregneberrit inter Ronneby & Hoby rudera extare monumenti nobis à Saxone exhibiti, quæ ejus descriptioni exactè quadrent. Arcta enim semita equis & peditibus, nequaquam verò curribus, pervia, durissimam transcurrit cautem, accolis* Runemo *dictam, ac in ipso transcursu literarum Runicarum hinc inde ostendit fragmenta, nullo ingenio colligenda, nisi unico in loco, ubi integra hæc apparent* ᛚᚢᚾᚦ Lund.
Tractus verò qui literas continet, & semitam secat, unicus est, longitudine triginta quatuor ulnas excedens, latitudine quartam unius ulnæ; quam quantitatem etiam literæ obtinent. Ejus delineationem hanc cape:

RUNE-

RUNEMO/ sivè, RUPES HARALDINA.

24. *Undiquesecus exaratum*] *Undiquesecus* uno verbo. Sic *Utrinquesecus, postsecus, antesecus, Undiqueversum*, & ejusmodi, dixit Martianus Capella. Priorem illam vocem habes Lib. VI. pag. 195. *Aeriúq; halitus undiquesecus circa terræ stationem diffusus*: alteram Lib. VI. pag. 228. *Quæ tamen lineæ utrinquesecus punctis includuntur.*

35. *Tam vocis, quàm situs affinitate*] *Vocis*, id est, *linguæ*. Sic suprà: *Ut religionis, ita Latinæ quoque vocis aliena torpebat.* Idem Lib. XII. fol. 121. *Danicæ vocis homines primum militiæ gradum obtinent.* B Et mox ibidem: *Subornaverat Imperator utriusq; vocis peritos.* Notum vero est trigam illam regnorum aquilonarium hodieq; ejusdem sermonis communionem habere longè maximam: imo unâ eâdemq; linguâ uti, licet Dialectis varient.

41. *In cujus parte extima ne noctu quidem diurnum sydus occulitur.*] Ita & loquitur Saxo infrà Lib. XIV. *Post hæc eò loci processum, ubi solstitij æstivalis tempore insitatæ claritatis noctes sen-* C *tire, dieiq; tam similes, ut minimum temporum discrimen videretur. Ad quarum lumen Solis beneficio procuratum levi contemplatione exiles literæ legi poterant.* Idem de Norvagia tradit Paulus Warnefridus Diaconus Lib. I. Cap. V. de Gestis Longobardorum: *Quibus in locis circa æstivale solstitium per aliquot dies, etiam noctu clarissima lux cernitur, dieiq; ibi multò majores quàm alibi habentur.* Sic de Britanniâ Tacitus in vita Agricolæ: *Dierum spatia ultrà nostri orbis mensuram, & nox* A *clara, & extremâ Britanniæ parte brevis, ut finem atq; initium lucis exiguo discrimine internoscas. Quod si nubes non officiant, aspici per noctem Solis fulgorem, nec occidere & exurgere, sed transire affirmant.* Dionysius Periegetes de Thule insula:

Πολλὴν δ' προτέρωσε ταμὼν ὁδὸν Ὠκεανοῖο,
Νῆσον κεν Θούλην εὐεργέϊ νηῒ περήσαις.
Ἔνθα μὲν ἠελίοιο βεβηκότος ἐς πόλον ἄρκτων
Ἦμαρ ὁμῶς καὶ νύκτας ἀειφανὲς ἐκκέχυται
B Πῦρ.

Multam autem ulterius ubi secueris viam Oceani,
In insulam Thulen benè ædificatâ nave trajicies:
Ubi quidem Sole progresso ad polum Ursarum,
Interdiu simul ac noctu semper conspicuum effunditur lumen.

43. *Utriq; tempori*] Diei pariter & noctis.

44. *Insula quæ glacialis dicitur*] Islandiam intelligit insulam, cui à glacie, quâ viderat ipsam cingi, primus nomen fecit Floki Norvagus, C quum eo quondam appelleret. De ea placet adducere verba Optimi & Clarissimi viri Arngrimi Jonæ Islandi Parte I. Comment. de Islandia: *Tria nomina consequenter sortita est Islandia. Nam qui omnium primus ejus inventor fuisse creditur, Naddocus genere Norvagius, cum versus insulas Farenses navigaret, tempestate validâ ad littora Islandiæ Orientalis fortè appulit: ubi cum fuisset aliquot septimanas cum sociis commoratus; animadvertit immodicam nivium copiam montium quorundam cacumina obtegentem. atq; ideo à nive, nomen insulæ*

insulæ, Snelandia, indit. Hunc secutus alter Gardarus, famâ quam Naddocus de Islandia attulerat, impulsus, insulam quæsitum abiit, reperit, & nomen de suo nomine Gardarsholme, id est, Gardari insula, imposuit. Quin & plures novam terram visendi cupido incessit. Nam & post illos duos, adhuc tertius quidam Norvagus, qui Floki nomen habuit, contulit se in Islandiam, illiq; a glacie, quâ viderat ipsam cingi, nomen fecit.

45. *Obsoletæ admodum habitationis tellus*] Ad quæ verba rursus Arngrimus: *Ego ex istis verbis Saxonis hanc sententiam nequaquam eruo, ut inde ab initio habitatam esse Islandiam, seu, Islandos autochtonas esse, dicam, cum constet vix ante annos 718 incoli cœptam.* Hæc vero scripsit Arngrimus Anno Christi 1592. à quo tempore anni fluxerunt 49. Sunt igitur à primis annis inhabitatæ Islandiæ ad hunc annum 1641, quo hæc annotavimus, anni 767.

46. *Illic fons est, qui fumigantis aquæ vitio*] Nuspiam in Islandia hujusmodi fontem reperiri, videtur M. Brynolphus noster Svenonius his verbis Conjectaneorum suorum innuere, ubi sic infit: *Ubi locorum ille sit fons, qui hoc eximiè & in universum præstet, Islandorum, credo, novit nemo: ut mirum sit, quàm simus foris omnes & in exteris lyncei atq; oculati, præquàm sunt illi ipsi, ad quos attinet.*

48. *In lapideæ naturæ duritiam transmutatur*] Tali ingenio fontem non in Islandia, sed in Norvegia extare tradit auctor Saxoni nostro σύγχρονος, Silvester Giraldus Cambrensis, in Topographia Hiberniæ, Cap. VIII. quod est de mirandis fontium naturis: *Est fons,* inquit, *in ulteriore Boreali Ultoniæ parte, qui ob nimiam sui frigiditatem ligna imposita per septennij spatium in lapides obdurat. Est & in Norvagia fons similis naturæ; sed tantò tamen efficaciæ majoris, quantò ad frigidam Zonam magis accedit. In hoc enim non tantum ligna, sed & lina, lineæq; telæ, per annum imposita, durissimum in lapidem congelantur. Unde & Valdemaro Danorum Regi, nostris diebus regnanti, quidam Episcopus Norvagiæ Asloensis, quod anno præterito probandi causâ ab eodem susceperat, naturæ jam retulit bipartitæ. Parte enim mediâ fonti impositâ lapis erat, alterâ parte, quæ extrà jacuerat, in sua permanente naturâ.* Sed Venerandus ille Senex & præclarè de patria meritus, Arngrimus Jonas Islandus, in commentario suo de Islandia, Parte I, pag. 37. testatur accepisse se famâ, quod similis in Islandia fons existat, non procul à sede Episcopali Scalholt, apud villam nomine Havkadal. Simile tribuit Ovidius Ciconum flumini, Lib. 15. Metamorph.

Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactu inducit marmora rebus.

Plinius etiam refert in Piceno lacu Velino dejectum lignum lapideo cortice obduci. Georgius Agricola commemorat in Elbogano tractu, juxta oppidum à falconibus cognominatum, integras cum cortice abietes in lapidem conversas. Et Domitius Brusonius, in Sylare amne, qui radices montis ejus, qui est in agro urbis Ursentinorum olim, nunc Contursij, lambit, folia & arborum ramos in lapides transire, non fide aliorum, sed propriâ (ut qui incola sit regionis) narrat.

51. *Qui modò crescentis lymphæ copiis adaucti*] Hunc locum ita illustrat jam dictus Arngrimus, Comment. pag. 36: *Attingendum,* inquit, *hoc loco duxi, quòd tradit Saxo Grammaticus, Danorum celebratissimus Historicus, Islandiæ fontes quosdam nunc ad summum excrescere, & exundare: nunc adeo subsidere, ut vix fontes agnoscas. Qui etsi rariores apud nos inveniuntur, ascribam tamen similes, etiam alibi à natura productos, nè quis hic monstri quippiam imaginetur. Hos autem recitat Plinius. In Tenedo insula unum, qui semper à tertiâ noctis horâ in sextam, solstitio æstivo, exundet, brumali tempore siccetur. Refert etiàm de fonte quodam satis largo, qui singulis horis intumescat & residat. Nec id magis negligendum, subire terras flumina, rursumq; redire: ut Lycus in Asia, Erasinus in Argolica, Tigris in Mesopotamia; quibus Cardanus addit Tanaim in Muscovia: & quæ in Æsculapij fonte, Athenis, immersa sunt, in Phaletico reddi. Et Seneca scribit esse flumina, quæ in specum aliquem subterraneum demissa, ex hominum oculis se subducunt, quæ consumi paulatim, & intercidere constet, eadem post intervallum reverti, recipereq; & nomen & cursum priorem. Et iterum Plinius; fluvium in Atinate campo mersum, post 20 millia passuum exire. Quæ omnia, & his similia, Islandiæ fontes, miraculo nullo præ cæteris esse debere, ostendunt.* Verumenimvero M. Brynolphus Svenonius, in Conjectaneis ad Saxonem suis, quæ sæpius à me deinceps citanda sunt ad testimonium, disertis verbis affirmat, non expertem omninò esse Islandiam fervidorum fontium, quales hic describit Saxo: *Porrò,* inquit, *quod subjungit Saxo, de fervidis fontibus, qui modò crescentis lymphæ copiâ adaucti, plenisq; exundantes alveis crebras in sublime guttas jaciant, modo torpentibus scatebris vix ab imo conspecti, profundis subductioris terræ latibulis absorbeantur: Saxoni attestor, qui anno superiore tale Naturæ miraculum his oculis non sinè maximâ admiratione conspexi in Haukadal, quod Scalholto duobus milliaribus cum semisse distat, prædium Cathedrali templo subjectum. Paulatim namq; ebulliens aquæ fervor in cratere profundissimo subsiluit, & incremento sensibili intumuit, donec craterem impleret ad labra prorsus. Tùm verò magno cum tumultu ingenitus fervor aquam in sublime evomuit, præsentissimo propius astantium cum periculo, quos, nisi caverent, ignitæ guttæ in delapsu ad internecionem comburerent. At verò exacto, ut arbitrabar, horæ spatio, pariter & æstus defervere, & aqua subsidere atq; detumere. Nos autem tùm primum accedere sumus ausi, vacuefactum repentè craterem animadvertimus, & prorsus jam exsiccatum: nec usquam*

aquæ

aquæ vestigium, præter hoc ipsum exinanitum conceptaculum, comparuit. Eruptionem autem Rusticus alteram, intrà viginti quatuor horas exspectare se dictitabat. Tanto namq; spatio intermittere ut plurimùm, & recipere.

Pag. 4. vers. 1. *Nullo visus ingenio*] Id est, acumine. Nam *Ingenium* ad alia etiam eleganter transferri solet. Sic *Ingenium herbarum*, Tertull. dixit cap. 2. de habitu muliebri. Et Salustius: *Ingenium loci* Apulejus: *Crines ingenio flexi*, hoc est, sponte aut natura flexi. Eucherius Epistola de laude Eremi. *Quicquid totum necessitati locorum ingenium non obtulerat, manifesta Dei munificentia suggerebat.*

2. *In hac itidem insula mons est*] *Hecla* videlicet mons, Æthnæi ignis imitator: Islandis Heklefiall.

Ibid. *Qui rupem sideream*] Putabam aliquando heic legendum *Sicaneam* pro *Sideriam*, respiciens ad Æthnam Siciliæ montem, quem κατα χρηστικῶς *rupem* dici posse existimabam. Nisi si *Siderea rupes* erit præalta & in cœlum usq; elata rupes, & quæ vertice tantùm non ipsa sydera contingit: quomodo Martialis *Sidereum Colossum* pro alto dixit Lib. 1. Epigr.

Nunc ubi sydereus propius videt astra colossus.

3. *Incendia sempiterna jugi flammarum eructatione continuat*] Saxonem hic refutare videtur Arngrimus: *Quicunq;, ait, perpetuam flammarum eructationem Heclæ adscripserunt, toto cœlo errarunt, adeò, ut quoties flammas eructârit, nostrates in annales retulerint, videlicet Anno Christi* 1104. 1157. 1222. 1300. 1341. 1362. & 1389. *Neq; enim ab illo anno de montis incendio audire licuit, usq; ad annum* 1558; *quæ ultima fuit in illo monte eruptio. Intereà non nego fieri posse, quin mons infernè, latentes intùs flammas & incendia alat, quæ videlicet statis intervallis, ut hactenus annotatum est, eruperint, aut etiam fortè posthac erumpant.* His adde, quæ in eandem sententiam de Hecla monte in Conjectaneis suis annotavit Dn. M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtensis, cujus hæc sunt verba: *Quæcunque de Hecla monte & hic autor, & plurimi alij, nisi quòd ignem nonnunquam eructet, literis & lectoribus tradunt, fabulosa ferè sunt. Id quod testari possum, qui non tàm longè ab Hecla habito, quin domo egressus illam quotidiè conspiciam. Cumq; prius Scalholti sexennium sim commoratus, nunc postea etiam biennium egerim: toto hoc tempore ignis eruptio nulla contigit. Quò magis autoris pudeat, perpetuas flagrationes, sempiterna incendia jugi flammarum eructatione continuata, scribentis fingentisq;, ut & ignium perennitatem, æternumq; incentivum commenti. Neq; verò sola Hecla ignes & flammas emittit; sed plures alij, regionis Australis præsertim & Orientalis loci, montes, deserta, & quod magis mirere, lacus, imò ipse quandoq; circumfluus Oceanus, si quidem Annalibus nostris fides est, & oculos incurrentibus signis, atq; experientiæ, quæ testatur lapides de marino fundo extractos, igne consumtos & ambustos quandoq; ignem devorasse. Confirmat nomen Insularum Australium, juxta Reykianes, quæ nobis* Eldeyar *dicuntur ab eventu: quas Annales antè aliquot centenos annos, exorto prius è mari incendio, è mediis fluctibus erupisse, nunquam antea conspectas memorant.*

Ibid. *Incendia sempiterna jugi flammarum eructatione continuat*] Ita *incendia* Æthnæi montis dixit autor rarus, antiquus, & insignis Mathematicus, Julius Firmicus Præfatione ad Mavortium Lollianum: *Quid faciunt ignes, qui ex Æthnæ vertice erumpunt? quæ natura eorum, quæve substantia? ex quâ origine, sine jactura montis, tanta proficiscantur & anhelent incendia?* Et Martianus Capella Lib. VI. de Sicilia: *Montis Æthnæ miracula noctibus totis vomentis incendia.* Solinus quoq; Cap. XI. *Et licet vastis exundet incendiis, apicis canitie perpetuâ brumalem detinet faciem.* Ubi & *eructandi* voce, quomodo hic Saxo, usus est: *In Æthnæ vertice hiatus duo sunt Crateres nominati, per quos eructatus erumpit vapor.*

5. *Æternumq; fovendis ardoribus præbeat incentivum*] Hoc est, Incendij augmentum, ignisq; sempiternam materiam suppeditet. Alio sensu usurparunt voculam hanc veteres scriptores; nimirum pro irritamento, incitamento, stimulo, aut quodcunq; animum hominis ad hoc vel illud instigat. Sic Salvianus Massiliensis Lib. 1. de Gubernatione Dei: *Non turpibus flammis medullæ æstuent, non malèsanam mentem latentia incentiva succendant.* Item Lib. 1. de Avaritiâ: *Incentiva vitiorum.* Sic Sidonius Apollinaris Lib. VI. Epist. 1. *Per carnalium vitiorum incentiva flammati.* Sic Ammianus Marcellinus Lib. XIV. mox initio: *Cujus acerbitati uxor grave accesserat incentivum.* Græci Ενδόσιμα vocant. Panegyricus Constantino Aug. Const. Fil. dictus: *Si in rebus bellicis ipsisq; præliis, non tubæ solùm, sed etiam Spartanæ tibiæ, incentivum aliquod habuisse feruntur.* Angelomus, Monachus Lexoviensis, qui floruit sub Ludovico & Lothario ejus filio, Anno Christi DCCCXXX, inq; libros Regum opus scripsit excellentissimum, qualem me in scripturis sanctis aliàs non legisse, cum Trithemio ingenuè fateor, pag. 115. *Quantò magis calescente corporis juventute, inter bella corporis, & inter incentiva vitiorum, sapientiam ediscere debemus?* Galterus Lib. IV. Alexandr. Fol. 33.

Præteriti pudor, & spes incentiva futuri
Rursus in arma vocat. ———

Marbodæus, sive Merboldus, de Alectorio, Cap. III.

Hæc etiam Veneris facit incentiva vigentis.

9. *Quamobrem animas*] Vanam illam & Christiano homine prorsus indignam persuasionem de carcere damnatorum, pœnarumq; loco, sive Orco ac Inferno Islandico, quem non solùm in monte Heclâ, ejusq; cavernis; sed & in

inſanâ hac glaciei mole nonnulli collocarunt, egregiè refutat Arngrimus Commentar. de Islandia: ubi etiam inter alia hæc addit colophonis loco: *Scimus & tenemus de impiorum animabus, non in montanos focos & cineres, vel glaciem nostris oculis expositam, deflectere: sed in extremas mox abripi tenebras, ubi est fletus & stridor dentium, ubi est frigus, ubi est ignis ille non vulgaris, sed extra nostram scientiam & subtilem disputationem positus.*

v. 11. *Quantiscunque nodorum condylis obsereretur*] Condylus, κόνδυλος, digiti articulus, nodus, junctura, incurvatura, qua digitus flectitur, & eminens ac stricta in pugnum palma. Hinc tralatè, pro quavis nodorum consertione. Saxo iterum Lib. VI. *Cujus altera mox sagitta comes medium digitorum condylis impacta successit.* Martianus Capella de Nuptiis Phil. & Merc. Lib. I. pag. 21. *Eademque quibus fuerat eblandita ictibus crebris verticem, complicatuque in condylos digitis vulnerabat.* Domitius ad illud Martialis Lib. V. Epigr. LXXX.

Sed quod non grave sit, nec infacetum
Parvi tibia condyli sonabit.

Condylus, inquit, *in Musicis dicitur digitorum curvatura, usque ad dimidium orbem.* Catholicon Fr. Johannis de Janua in voce *Condylus*: A *Cendo*, ait, *dicitur condylus, id est, nodus, & præcipuè, qui apparet in articulis digitorum, pugno clauso, quo solemus quandoque capita puerorum percutere ludendo, & maximam læsionem inferre.* Hesychius: Κονδυλίζει, κολαφίζει. Κόνδυλος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ κολάφου. Julius Pollux Lib. VIII. cap. 7. Ὑπερίδης δὲ καὶ κονδυλίζειν ἔφη. καὶ τὸ παθεῖν κονδυλίζεσθαι. Hoc est: *Hyperides verò, nodos digitorum infringere dixit & illud pati, articulis contundi.* Cœlius Rhodiginus Lect. Antiq. Lib. IV. Cap. 3. *Digitorum verò partes hæ: Quod prominet in commissura, vocatur Condylus: dicitur & eodem vocabulo percussus eo inflictus; & inde verbum κονδυλίζειν. Sunt qui hoc nomine pugnum intelligant. Hinc est illud Plutarchi in Junioris Catonis vitâ, formâ proverbii enunciatum: Erat, inquit, ei χαρίεις ὁ παιδαγωγὸς, καὶ λόγον ἔχων τοῦ κονδύλου προχειρότερον. Erat Præceptor ejus urbanus, promptiorque ad inducendum ratione, quàm pugno.* Condylo interemptum ab Hercule, in Oenei convivio, puerum legimus, qui manibus aquam infundebat; quem *Archiam* Hellanicus nuncupatum scribit. Thersitem quoque Condylis ab Achille interfectum Græci scribunt, quoniam Penthesileæ à se interemptæ oculum hastâ percussisset. Lexicon Græcolatinum Vetus, quod unà cum aliis Glossariis edidit Bonav. Vulcanius: Κόνδυλος, *Colafus.* κόνδυλος ποδὸς ἢ χειρὸς, *hoc Talitrum.*

15. *Molis, cujus pars erat, discessum insequitur.*] Mira glaciei hujus Sympathia, si vera, esset.

Atqui sæpe vidimus, inquit Arngrimus Commentarij de Islandia, pag. 33. *ejusmodi solitariam molem, post abactam reliquam glaciem, nullis vectibus, nullis machinis detentam ad littus multis septimanis consistere. Palàm est igitur, illud de glacie miraculum fundamento niti, quàm est ipsa glacies, magis lubrico.*

17. *Versili quadam mutatione transponi*] A Martiano Capella vocem hanc Saxo mutuatus est, prout multa ab eo auctore passim habet. Is igitur Lib. IV. p. 135.

Facessat ergò versilis profunditas,
Reliquumque tempus liqueris sororibus.

Ubi pro *Versilis* Cl. vir, & Philologus eminentissimus, Caspar Barthius legit *vertilis*; quod tamen eodem recidit: adducitque locum Tibulli Panegyrico Messalæ:

Vixerit ille senex, quamvis dum terna per orbem
Secula vertilibus Titan decurrerit horis.

Sic enim restituit; ubi anteà legebatur, *fertilibus.* Sidonius Panegyrico Majorani.

——— *Crassatur vertile tergum*
Flatibus. ———

Sic ipse Saxo infrà:

——— *nunc laxo poplite tendor*
Versilis, inque novos converti cerea vultus.

In quo versu Gerardus Vossius, quo nihil unquam doctius Belgium tulit, Lib. II. de Analogia. pag. 400. contendit pro *versilis* legendum *vertilis*, cum sit à præsenti *verto*, ut, *ago, agilis, facio, facilis.*

20. *Quos funda glacialis urna desorbuit*] Insolens tralatio. Voragines quæ homines inopinanter absorbent, comparat Saxo cum fundâ, seu urnâ, ob profundam & vastam capacitatem. Sic fontem quendam in Sosthenis horto similem fundæ facit Eustathius Lib. I. pag. 9. Φρέαρ ὡς εἰς πήχεις ὀρθούμενον τέσσαρας. σφενδόνη σχῆμα τοῦ φρέατος. *Fons quatuor aut circiter cubitos altus in fundæ figuram assurgit.* Ita & orbem terrarum Oceano cinctum, fundæ assimilat Dionysius Afer mox sub initium Cosmographiæ suæ:

——— ἐν γὰρ ἐκείνῳ
Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος ἐστεφάνωται
Οὐ μὲν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος, ἀλλὰ διαμφὶς
Ὀξυτέρη βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους
Σφενδόνη εἰοικυῖα. ———

——— *In illo enim*
Tota terra, velut insula intermina cincta est.
Non quidem tota continuò orbicula, verùm utrinque
Acutior, vergens contra solis vias
Fundæ similis. ———

Eodem ferè sensu ipsum mare, *puteum aquarum* appellavit Monachus Florentinus, Acconensis Episcopus, de expugnatâ Ptolemaide libro:

Nam dum illos sorbuit puteus aquarum
Esca fuerunt volucrum atq; belluarum.

21. *Pestilentis undæ laticem*] Ejusmodi fontem nullum planè in Islandia agnoscit Arngrimus, Commentarij de Islandia fol. 40. *Nos Islandi*, inquit, *hunc fontem, ut antehac semper, itidem etiàm nobis hodiè penitus ignotum testamur, Deoq; immortales gratias agimus, quòd ab ejusmodi fontibus pestiferis & contagiosis esse nos immunes voluerit.* At vero Plinius auctor est juxta Nonarim Arcadiæ esse aquam, quæ epota illico necat: & in Beroso Taurorum colle tres esse fontes, sine remedio, sine dolore mortiferos.

23. *Cerealis poculi proprietatem*] *Cereale poculum* cerevisiam nominat, quæ ex Cerere, hoc est, frugibus, coquitur. *Cereale gramen* fruges dixit Galterus Lib. 1. Alexandreidos pag. 10. qui floruit circiter annum 1160.

Emicat extemplò castris, & in ardua montis
Erumpens, Asiæ metitur lumine fines:
Hinc ubi vernantes, cereali gramine campos
Tot nemorum saltus, tot prata virentibus herbis
Lascivire videt. ——————

Ejusmodi verò fontem, qui sapore cerealem liquorem referat, alicubi in Islandia inveniri, non diffitetur Arngrimus pag. 38. Commentarij sui; quum verisimile sit aquas eam sæpé referre qualitatem terræ, in qua generantur, & per cujus venas transitum atq; excursum habent. Tales sunt fontes, quos Seneca tradit vini saporem & virtutem repræsentare. Et Plinius testatur in Andro insula fontem esse, in templo Liberi, qui Nonis Janvar. vini sapore fluat. Arngrimo astipulatur M. Brynolfus Svenonius in Conjectaneis suis: *Cerealis aquæ mentionem apud nos factam, quæ propè Stadarstad, Occidentem versus, sit sita, non diffiteor*, inquit. *Acida dicitur & tenuis, ab ipsis, qui degustarunt; caput verò non petit, neq; ullo effectu in corpore nobilis audit, quod hominum forsan ruditati est transcribendum. Ex venâ salire crediderim, quæ Vitrioli contagio acescat.*

Ibid. *Qui cum linum consumere nequeant*] Ignem linum non consumentem, aquam sulphuratam depascentem, non mirabitur, qui linteum spiritu vini madefactum, admoto igne, non comburi, vinum duntaxat lambi & libari conspexit. Pabuli nimirùm subtilitas noxam à crassiore submovet: ignis pabulj tenuitatem persequutus, liquidior est, quàm ut terreum corpus infestet. *M. Brynolfus.*

24. *Est & Saxum*] *Id qui credere volet*, inquit Arngrimus, *quid incredibile ducet? Est enim commentum tàm inauditum, ut nullum ejus simile fabulatos fuisse Epicuræos (qui tamen multa incredibilia excogitasse Luciano visi sunt) constat. Nisi forte hominem qui Islandis proprio nomine* Steiñ *dicitur, sentit Historicus rupes quasdam circuisse vel circumreptasse. Quod etsi ridiculum est in Historiam miraculosam referre, hominem scilicet moveri vel ambulare, tamen ad salvandam Historici fidem, simulandum: ne figmentum illud, per se satis absurdum, nec dignum quod legatur, durius perstringamus.*

27. *Oceani vicinantis includitur*] Martianus Capella Lib. VI. pag. 197. *Quarum una vicinantis plaustri algore crustatur.*

28. *Regionem ignoti situs*] Proculdubio hæc de *Grönlandia* commemorat Saxo, quæ non adeò, istâ ætate, in vulgus nota.

37. *Harum ortivas partes Scricfinni incolunt*] Variè hoc nomen ab Historicis effertur. Apud Procopium in Gothicis nunc Σκριθίφινοι, nunc Σκριθίφινοι; ab aliis *Scritofingi* vocantur. Paulus Diaconus Lib. 1. cap. V. *Scritobinos* nominat. Verba ejus ita habent. *Huic loco Scritobini, [sic enim gens illa nominatur,] vicini sunt. Hi à saliendo, juxta linguam barbaram, etymologiam ducunt. Saltibus enim utentes, arte quâdam, ligno incurvo, ad arcus similitudinem, feras assequuntur.* Fridericus Lindenbrogius, qui Warnefridum recensuit & observationibus illustravit, vocem hanc esse purampùtam Germanicam existimat. Nam, inquit, Schritten *est divaricare & diducere pedes, à Græco σκιρτᾶν*: & Bein / *Crus. Inde ergò rectè* Scritobini: M. Adamus Bremensis: *In confinio Sveonum vel Nordmannorum, contrà Boream, habitant Scritefinni.* Jornandes in Gothicis, his verbis de Scanzia loquens: *Aliæ verò ibi gentes Screrefennæ; qui frumentorum non quæritant victum, sed carnibus ferarum atq; avium vivunt.* Sic in privilegio Hludevvici Imperatoris, Archiecclesiæ Hammaburgensi concesso, sunt *Scrodevindon*; & in diplomate quodam Friderici Imperatoris *Scredevindones*; Item in Confirmatione Ansgarij, Archiepiscopi Hammaburgensis per Papam Gregorium IV. factâ, *Scredevindan*: Item in Literis Papæ Innocentij II. ad Adalberonem, Archiepiscopum Hamaburgiensem, ipsa regio *Scridivindia*. In quibus omnibus litera v est consona, duriter sonans ut f, vulgari etiamnunc Germanorum more.. Hujus gentis majorem partem Regi Daniæ tributa pendere puto, quatenus videlicet hæreditaria Norvegiæ scepetra moderatur. De Scricfinnis hæc habet Andreas Buræus in descriptione Sveciæ p. 43. *Scricfinnia, quam Saxo Sialandicus, aliiq; veteres, hic uspiam posuerunt, nulla est: Sed Skidhfinnorum appellatio omnibus Finnonibus Lapponibusq; competit, qui soleis illis ligneis, quas nostri Sveci* Skidh / *Finnones verò Suksi vocant, solent uti; celerrimèq; super altissimos nives currendo feras insectari, hostemq; insequi, institutumve iter peragere possunt. Cujus rei peritiam maxima pars Nordlandicorum populorum, omnes Finnones Lapponesq; habent.* De Etymologia nominis semper in eadem cum D. Wormio nostro fui sententia. Stricfinner enim dictos putavi quasi Scricfinner / quòd prærupta montium pandis trabi-

trabibus, ut Saxo loquitur, vel *Nartis*, ut ab Alexandro Gvagnino vocantur, celerrimo impetu quasi prætervolent. Hinc, at ſtrie paa Jis/ phraſis puerulis noſtris familiaris.

38. *Inuſitatis aſſueta vehiculis*] Per inuſitata vehicula intelligendæ forte erunt, vel ſoleæ iſtæ ligneæ, quas Sveci Stidher/ Islandi Stydt ſive Andrur vocant, quarum modo facta mentio eſt: vel curriculi iſtud genus, inſtar cymbæ, clavis ligneis compactum, quod Norvagi Kortiß dicunt. Ejusmodi unicum penes me eſt, viſu non injucundum.

Ibid. *Montium inacceſſa*] Græco more. Apulejus Lib. I. Metamorph. *Poſtquam ardua montium, & lubrica vallium, & roſcida ceſpitum, & glebosa camporum emenſi.* Sic Lucretius, *clauſa viarum, denſa domorum, munita viaï*, dixit: Tacitus, *ſubjecta vallium*, & ſexcenta talia.

39. *Diſpendio lubricæ flexionis*] Quia ſcilicet per varios anfractus & circuitus, non recto tramite ad montium cacumina eniti ſoleant. Compendium verò eſſet, ſi absq; ambagibus eò pertingere poſſent.

45. *Giganteo quendam cultu exercitam*] Qui obſtinatè negant, vaſtâ quadam corporum mole, & extra communem ſortem, proceræ ſtaturæ homines olim, & præcipuè in Dania, cæterisq; regnis Borealibus, extitiſſe; conanturq; omnia, quæ non ſolum in prophanis, ſed etiam ſacris literis de Gigantibus leguntur, nunc figmentorum Poeticorum nomine, nunc per allegorias Phyſicas, interdum etiam Morales, eludere: næ illi cum ratione inſaniunt; nec magis ſapiunt, quam benè olent, qui in culina habitant, ut cum Petronio loquar. Nobis vero intra has Notarum anguſtias coactis in præſentia ſufficiat benevolum Lectorem ablegaſſe ad præſtantiſſimos quosque & indubitatæ fidei Scriptores, qui pravam hanc opinionem nervose coarguent. Quos inter familiam ducunt Cæſar comment. Belli Gallici Lib. I. Tacitus de moribus Germanorum, & Annal. Lib. II. Florus Lib. III. Cap. 3. Auguſtinus Lib. XV. Cap. 9. Quid de Hectore Boetio, luculentiſſimo Scotorum Hiſtorico, dicam? Lib. XI. pag. 240. In agro quodam Scotiæ *Crojudain* vulgo dicto (quod tantundem valet, ac ſi diceres *mortem Danorum*, quia ibidem innumeri quondam Danorum, in acerrima illa pugna, inter Malcolmum Scotiæ & Canutum Daniæ Reges commiſſa, occubuerunt) oſſa quædam eruta, anno Servatoris noſtri altero à viceſimo ſupra milleſimum quingenteſimum, & à ſe ipſo ſpectata, ingenti pleris; fuiſſe miraculo ſcribit. Nam calvariæ dentes, mandibulæ, cæteraq; manibus aſtantium tractata, non quanta nunc hominum eſt, ſed giganteam molem præ ſe ferre apertiſſimè videbantur. Neq; diſſimilia variis regni Scotici locis veterum detecta cadavera, ſeſe frequentius mortalium oculis offerre ſpectanda affirmat: argumento illius ætatis homines, eos qui nunc naſcuntur, mole corporum longe ſuperaſſe.

50. *Poſt diluvialis inundationis excurſum*] Martianus Capella Lib. VIII. pag. 274. *Atq; utinam poſt diluvialis inundationis excurſum, Athenarumq; urbem longâ intercapedine reſtitutam, nullæ me in Græciæ terreſtres illecebræ cognoviſſent.*

53. *Cujus ſuprà mentionem fecimus.*] Paginâ nimirum eâdem, his verbis: *Eadem a Septentrione regionem ignoti ſitus ac nominis intuetur &c.* usq; ad illa verba: *perpaucis eam ingredientibus ſalutarem reditum tribuit.*

55. *Nunc Stylum ad propoſitum transferam.*] Formula poſt Digreſſionem reveniendi ad propoſitum non invenuſta: qualis eſt illa Taciti Lib. II. Hiſtor. *Sed me veterum novorumq; morum reputatio longius tulit. Nunc ad rerum ordinem venio.*

HACTENUS NOTÆ IN PRÆFATIONEM;

SEQUUNTUR NOTÆ IN LIBR. I.
HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 5. verſ. 4.

D*ani igitur & Angul*] Non fuiſſe ante Danum hæc loca deſerta, aut cultoribus vacua, famæ vetuſtati credi par eſt, quæ per tot ſecula literis prodita, haud temerè ita tenuit. Sed ſeparatæ naturâ, ac imperio disjunctæ inſulæ & provinciæ, diverſos ferè ſingulæ antiquitus habuêre Regulos, qui populo jus reddebant. Nam hoc muneris præcipuè, nondum ſcriptis legibus, ex arbitrio uſurpantes, *Judicum* nomine appellari elegerunt, haud ambitioſo aut invidioſo in vulgus honore qualemcunq; ſuam imperandi poteſtatem complexi. Eorum tamen aliàs alius præ cæteris eminebat, & modo in continenti provinciâ, modò in aliqua Inſularum regnans præſtabat, prout quisque aut prudentiâ ſibi auctoritatem paraverat, aut potentiam auctis viribus dilatârat.

Ibid. *A quibus Danorum cœpit origo*] Nunquam igitur ab illa nos opinione divelli patiamur, quin *Danum Humbli* filium principem gentis noſtræ ὀνομαϑέτην agnoſcamus. Nam quod ad illam attinet appellationem, quâ plerique Scriptorum veterum, inprimis ſeculi ſequioris, nos *Dacos* indigitent: in eâ ſemper perſiſto ſententiâ longe fuiſſe alios, quàm nos *Danos*; & *Dacorum* nomen in mediâ barbarie ab homi-

num imperitia genti *Danorum* impositum, sicut *Daciæ*, regno. Certè quis nescit Adamum Bremensem, qui longè antè Saxonem nostrum scripsit, & Paulum Diaconum, quem citat Saxo, nunquàm *Dacos* gentem nostram nominare? Et Saxo ipse cum valdè sit varius in vocabulo gentis vicinæ, *Svecos, Sveones, Svethos*, & nescio an uspiam *Suevos* nuncupans, *Danos* nos suos populares constanter vocat. Quod autem Danorum Rex, *Dacorum* se Regem, non *Danorum*, in antiquis Diplomatibus scribat, id vitio ætatis, atq; hominum incuriæ planè ascribendum erit, qui sæpè propter dictionum similitudinem alteram, quemadmodum fieri solet, pro alterâ imperitè usurparint. Hinc quoq; in fumum jam abeunt cæteræ hujus vocis origines, quamlibet speciosæ, & veri nonnulla allusione munitæ, qualis est illa viri cujusdam docti, qui *Danos* à *Dahis* & *Scythis* deducit. Nam Joh. Goropium Becanum cum suo gallo gallinaceo jam dudum explosêre, quibus *de meliore luto finxit præcordia Titan*. Sunt qui à Julio Cæsare Daniam à *dando* dictam esse existiment, quod quum Cimbri lebetem magnæ æstimationis ei donassent, non mediocrem ab eo liberalitatis laudem abstulerint.

5. *Patre Humblo procreati*] De Humblo nihil admodùm in Antiquitates nostras relatum, præterquàm quod Scaniæ & Selandiæ summâ cum potestate præfuerit, & variis ejusdem Insulæ locis, ut *Humbleore, Humblebeck*, aliisq; nomina imposuerit. Vulfgangus Lazius Lib. 9. de migrat. Gent. ab hocce Humblo, quèm *Humelum* vocat, *Amalam* gentem, sive familiam Gothorum famigeratissimam processisse contendit. Johannes Magnus Historiæ Gothicæ Lib. I. Cap. V. Humblum, sivè, ut ipse appellat, *Humelum*, XVI. Gothorum Regem fuisse tradit, Humulphi filium, Berigonis nepotem, eumq; ex Gesilda, nobilissimâ conjuge Svetica, duos suscepisse filios Danum & Angulum. Sed quàm rectè, ipse viderit. Vir incomparabilis, & Historicus eminentissimus, mihiq; dum vixit, Collega, Compater, & Amicus conjunctissimus, D. Joannes Meursius, ὁ μακαρίτης, sub initium Libr. I. Historiæ Danicæ de Humblo hæc commemorat: *Erat autem Humblus iste è prosapiâ giganteâ, & in Sialandia auctoritate ac potentiâ eminebat. Neq; Sialandiam tantùm, verum etiam Langelandiam, item Monam, insulas in mari Balthico, uno omnes Vitesletta nomine dictas, suâ in potestate habebat. Ædes illi permagnificæ; quarum hodie etiam vestigia exstant, juxta silvam, quæ nunc quoq; velut tantæ monumentum antiquitatis, Humbli dicitur, inter Ringstadium & Roschildiam, pari ferè intervallo, ubi hodie Svenstrupium. Etiam ad Oresundæ freti ripam pagus quidam Humblebequa.* Videatur etiam de Humblo Joh. Isac. Pontanus, celeberrimus Historiographus, Historiæ Danicæ Lib. I. Porro quod *Vitesletta* nomenclaturam attinet, certissimum est sic dictas Sialandiam, Falstriam, Laulandiam, Langelandiam, Mœoniam, Balthici maris insulas, quasi *Latam planitiem*, vel *Vitarum campum*: priusquam Dan, devictis Saxonibus, Cimbria etiam potitus, quicquid intra Eydoram flumen versus aquilonem continetur, indeq; ad ortum longo retrocedit tractu, usq; ad fines Gothiæ Sveciçæ, de suo nomine Daniam, vernacula Linguâ nostrâ **Danmarck**/ incolasq; regni *Danos*, de nomine suo appellaret.

7. *Quanquam Dudo rerum Aquitanicarum scriptor Danos à Danais ortos*] Dudo iste, super Congregationem S. Quintini Decanus, scripsit de moribus & actis primorum Normanniæ Ducum Libros III. eosq; Adalberoni Episcopo Laudunensi inscripsit. Hunc unà cum aliis rerum Normannicarum antiquis Scriptoribus divulgavit Andreas Duchesnius Turonensis. Verba autem, quæ ad testimonium citat Saxo, mox in limine operis exstant, & sic habent: *Igitur Daci nuncupantur à suis Danai, vel Dani, glorianturq; se ex Antenore progenitos; qui, quæ Trojæ fuerunt, depopulatis, mediis elapsus Achivis, Illiricos fines penetravit cum suis.*

10. *Ob egregia fortitudinis merita*] Sic omninò erat. Neq; ulla ferè virtus togata perinde in pretio erat, atq; animi corporisq; robur, & quæ ad hostium ingentem stragem faciendam spectabat. Cæteræ magnâ ex parte contemptim habitæ, & ut viris principibus indignæ, vulgares, mollicellæ, ac rejiculæ videbantur. *Quam* opinionem, quo firmius agrestium animis imprimeret Odinus, priscæ simplicitatis atq; ruditatis interpolator, σοφὸν φάρμακον excogitavit, svadens, post animæ à corpore separationem, eos demum apud se, & alios divos, qui, à morte, Valicæ aulæ imperitarent, perpetuâ voluptate fruituros esse, qui sangvinariam mortem intrepide oppeterent, nec per ignaviam lecto affixi exspirarent, velut convivas Asianorum epulationis deceret. Tùm quo quis plures in bello obtruncaret, eò locum honoratiorem in compotatione illa immortali consequuturum, persvasum erat, pocillatoribus & ministris futuris occisori, quotquot occidisset. Hac miserâ vanitate se, mortem solatur sub ipsam, Rex Daniæ, Ragnarus Lodhbrok. *M. Brunolfus.*

15. *Provinciæ, cui præerat*] *Angliæ* nimirum Cimbricæ, non Britannicæ. Illa autem provinciola est inter Jutlandiam & Holsatiam, sev inter sinum Flensburgensem & Sliam fluvium interjecta, hodieq; ANGLEN dicta. Inspiciat Lector Chorographicam Holsatiæ Tabulam nuper ab Hondio accuratè editam. Situm illius tractus confirmat etiam vetustus Scriptor Ethelverdus abnepos Adulphi Regis, qui floruit circa Ann. Chr. DCCCCL. Cujus hæc sunt verba: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos* (Jutos intel-

intellige) *habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico* SLESVICH, *secundùm verò Danos* HAITEBY *dicitur.*

18. *Testis est Beda*] Videlicet, Lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ, Cap. XV. *Anno ab incarnatione Domini CCCCIX. Anglorum sive Saxonum gens, invitata à Rege præfato* (Vortigerio) *Britanniam tribus longis navibus advehitur, & in orientali parte insulæ, jubente eodem Rege, locum manendi, quasi pro patria pugnatura, re autem verâ hanc expugnatura, suscepit.* Et paulo post: *Advenerant autem de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis.* Ubi rectè *Jutis* legit Matthæus Vestmonasteriensis, & Gu. Cambdenus ita se in MS. invenisse fatetur. Et mox idem: *Porrò de Anglis, hoc est, de illa patriâ, quæ Anglia dicitur, & ab eo tempore usq; hodie manere deserta inter provincias Vitarum & Saxonum perhibetur, Orientales Angli, cæteriq; Anglorum populi sunt orti.* Hactenus Beda. Observationem vero meretur, quod Cambdenus tradat circà Ann. Chr. DCCC. Egbertum quendam occiduorum Saxonum Regem, septem illa Regna, in quæ Britanniam Anglo-Saxones distribuerant, cum in unius imperium devenissent, promulgato edicto ENGLELOND vocari jussisse, id est Anglorum terram. Unde Latinè *Anglia* dicta, ab *Anglis* facta appellatione, qui ex tribus hisce populis & numerosissimi erant & fortissimi. A quibus longo jam anteà tempore in universum *Angli*, & suâ linguâ *Engla-theod, Anglcynne, Englcynne*, & *Englisc mon* dicti fuerunt, licet quodlibet Regnum suo seorsim gaudebat nomine: *Tunc temporis*, inquit, *Britanniæ nomen obliteratum inter hujus Insulæ incolas jacuit, & tantum in libris superfuit.* Unde injurius nimium est Saxoni nostro Albertus ille Crantzius, qui perperàm intellecto contextu, de Angulo ipso, non de posteris ejus hoc accipit.

24. *Grytha summæ inter Teutones dignitatis*] Gretam hanc Ducis Saxoniæ filiam fuisse Svaningius noster Lib. 2. Commentar. testatur.

26. *Lecturi Regem veteres affixis humo saxis insistere*] De antiquo electionis ritu notatu digna sunt, quæ Svaningius loco jam dicto in medium adducit: *Quum de sepultura Cimbrorum, & quem in sepeliendis suis defunctis morem olim servarint, nonnulla sunt annotata: pari modo, quâ ceremoniâ in eligendo Rege antiquitus Cimbri usi sint, breviter ostendam. Locum igitur publicæ regiæ electionis postquam incolis convenientem, ad quem nullâ obstante itineris difficultate, omnes, qui erant vocati, venire possent, elegissent, saxa grandia singulari operâ atq; studio conquiri, atq; in eundem locum, quem electioni regiæ destinarant, comportari curarunt. Neq; enim tùm, quemadmodum hodiè, destinata electioni regiæ certa erant loca, sed pro arbitrio sententiaq; eorum, qui autoritate potentiaq; alios antecellebant, eligebantur. Huc comportata saxa conscendentes hi, quibus eligendi jus commendatum erat, circumstante populo, suffragia ex iis ferebant, significantes per se hoc, quod quemadmodum saxa suo pondere gravitateq; immobilia sint, nec absq; magno labore ab uno loco in alium dimoveantur, ita suffragia in electione regiâ data, & vicissim promissa jurataq; regis, modò in honorem Dei, & in utilitatem regni cedant, firma, immutabilia, atq; inviolata esse oportere, nec ad quemlibet vulgi strepitum atq; popularem motum leviter sic mutari, ut cui semel deliberato animo data sint, postea levi de causa eidem suffragia adimantur, modò ne sit talis, qui cum Deo & natura belligeratur. Fides enim, quæ inde nomen suum habet, ut fiat quod dictum factumq; est, cum sit fundamentum omnium suffragiorum, fœderum, pactorum, atq; omnium actionum humanarum, tam publicarum, quam privatarum, instar gravissimi saxi ponderosa sit necesse est, si imperia, regna, respublicæ, imò si Oeconomia quamlibet parva in flore & honore suo debito maneat ac conservetur.* Cæterum ejusmodi saxa, quæ ut plurimum duodecim fuerunt, hodieq; multis in locis apud nos conspiciuntur, in Sælandia nostra prope Lethram, vulgo LEIRE, civitatem olim Regiam, locus extat KONGSTOLEN, seu sedes regia, grandi saxo inter reliqua conspicuus, qui eligendo Regi olim fuit deputatus, & etiamnum seniorum hac de re relationibus nobilitatus. Operæ erit pretium consulere Libr. 1. Monumentor. Danic. Cap. XII. Viri Doctissimi, Dn. D. Olai Wormij, cui patriæ Antiquitates è profundis tenebris erutæ æternam lucem debent. Parilis exemplum ritus in Sveticâ extat Historiâ. Nam extra civitatem Upsalensem, ad unum milliare, in plano campo situs fuit lapis, quem MORASTEEN appellant, Regiæ electioni ab antiquissimo tempore dedicatus. Johannes Magnus Historiæ Gothicæ Lib. XXI. Olaus Magnus Lib. VIII. Cap. I. Johannes Messenius in Paraphrasi Theatri Nobilitatis Svecanæ, p. 108. Hector quoq; Boëtius Lib. 1. Histor. Scot. mentionem facit marmoris cujusdam, cui Gathelus insidens, Brigantiæ, ubi Scotorum regiam instituerat, populo jura dixit. Fuit is lapis cathedræ instar fatalis, ut qui ubicunq; inveniretur, Scotis regnum portenderet. Hinc usu venit, ut de Hispania in Hiberniam vecti, & de Hibernia in eam Albionis partem, quæ nunc Scotia appellatur, Scotorum Reges in eo marmore insidentes, usq; ad Roberti primi, Scotorum Regis, tempora coronarentur. Inscriptio lapidi longa post secula, [uti res ipsa indicat] hæc est insculpta:

Ni fallat fatum, Scoti quocunq; locatum
Invenient lapidem, regnare tenentur ibidem.

27. *Subjectorum lapidum firmitate*] Petrus Chrysologus Sermone LXXIV. de resurrectione Christi : *Sedebat* (angelus) *super petram, ut soliditas sedis daret credentibus firmitatem.*

31. *Fraternis injurijs imperium abdicare coactus*] Exclamat heic Crantzius: *Quàm similem Romano, hujus regni constitutio nanciscitur originem! Sed ibi:*

Fraterno primi maduerunt sanguine muri:

hìc autèm modestiori exitu, regno cedens frater germano, privatus vixit.

32. *Ut plus splendoris, ità minus securitatis aulis, quàm tuguriis inesse.*] Egregia sanè dubiæ aulicorum sortis repræsentatio: quam desumptam omnino arbitror ex Lib. VII. Cap. I. Valerij Maximi. *Cum enim Gyges regno Lydiæ armis & divitijs abundatissimo inflatus, Apollinem Pythium sciscitatum venisset, an aliquis mortalium se esset felicior? Deus ex abdito sacrarij specu voce missa, Aglaum Usophidium ei prætulit. Is erat Arcadum pauperrimus, sed ætate jam senior: terminos agelli sui nunquàm excesserat, parvuli ruris fructibus contentus. Verum profectò beatæ vitæ finem Apollo, non adumbratum, oraculi sagacitate complexus est. Quocirca insolenter fulgore fortunæ suæ glorianti respondit, magis se probare* SECURITATE RIDENS TUGURIUM, QUAM TRISTEM CURIS ET SOLICITUDINIBUS AULAM: *paucas glebas pavoris expertes, quàm pinguissima Lydiæ arva metu referta: & unum aut alterum jugum boum facilis tutelæ, quàm exercitus & arma, & equitatum voracibus impensis onerosum: & usus necessarij horreolum nulli nimis appetendum, quam thesauros omnium insidijs & cupiditatibus expositos. Ita Gyges dum adstipulatorem vanæ opinionis Deum habere concupiscit, ubinam solida & secura esset felicitas, didicit.* Lucanus Lib. V. vers. 527.

———— ô vitæ tuta facultas
Pauperis, angustiq; laris! ô munera nondum
Intellecta Deûm! ————

Seneca Tragicus Hippolyto:

Quanti casus humana rotant,
Minus in parvis fortuna furit,
Leviusq; ferit leviora Deus.
SERVAT PLACIDOS OBSCURA QUIES,
PRÆBET SOMNOS CASA SECUROS.

Huc facit insignis ille D. Cypriani locus Lib. II. Epist. 2. de lubrica fortunâ aulicorum: *An tu,* inquit, *vel illos putas tutos, illos saltèm inter honorum infulas & opes largas stabili firmitate securos, quos regalis aulæ splendore fulgentes armorum excubantium tutela circumstat? Major illis, quàm cæteris metus est: tam ille timere cogitur, quàm timetur. Exigit pœnas pariter de potentiore sublimitas: sit licèt satellitum manu septus, & clausum ac protectum latus numeroso stipatore tueatur. Quàm securos non sinit esse subjectos, tám necesse est non sit & ipse securus. Ante ipsos terret potestas sua, quos facit* A *esse terribiles. Arridet, ut sæviat: blanditur, ut fallat: illicit, ut occidat: extollit, ut deprimat.*

34. *Ut honoris damno tanquam beneficio gratulari crederetur*] *Gratulari* Saxoni nostro frequenti in usu est pro *gaudere* & *vehementer lætari.* Ita sub finem Libri II. *Oblato VViggone perinde ac munere gratulatus.* Et Lib. IX. *Parcius gratulatus est:* & alibi passim. Laurentius Valla Elegant. Lib. V. cap. 45. *Gratulari,* inquit, *est verbo testari, te gaudere fortunâ ac felicitate alterius, apud eum* B *ipsum, qui affectus est felicitate: nonnunquam apud te ipsum, ob tuam felicitatem. Poëtæ nonnunquam prætereunt Dativum. Quæ fuit causa, ut quidam existimarent hoc verbum idem significare, quod gaudeo.* Ovidius in Heroid.

Gratulor Occhaliam titulis accedere nostris.

Idem Libro III. Κακοτεχνίας:

Prisca juvent alios, ego me nunc deniq; natum
Gratulor. ————

Quintilianus: *Gratulemur jam, quòd nulla civi-* C *tas fame laboret.* Apulejus in Apologia: *Quod ego gratulor nescisse istos, legisse me.* At crebrius usurpant eodem significatu medij ævi scriptores. Gariopontus, Medicus antiquus, Lib. 3. Cap. 19. *Hoc & nos utimur semper, & de ejus effectu gratulamur.* Ælnothus de Vita S. Canuti: *Gratulare illum cælis evectum.* Lupus Abbas Epistola III. *Atq; in eo censent mihi gratulandum, in quo nullum gaudij valent demonstrare vestigium.* Et mox Epistola IV. *Quum eorum quidam super ex-* D *cessu gratissimæ uxoris gratulandum moverent.* Ennodius Lib. IX. Epist. XXVI. *Facite me de prosperitatis vestræ significatione gratulari.*

39. *Patriæ consternatione perimitur*] Hoc est, A conjuratis, quibus odium Tyranni crudele erat, acerq; metus, subito circumventus trucidatur. *Consternatio* interdum seditionem, conjurationem, tumultum, turbas notat. Svetonius in Julio Cap. 20. *Nec quoquam reperto, cui super tali consternatione referre auderet.* Et E Claudij Cap. 12. *Magnâ consternatione, populus militem quasi proditorem incessere non ante destitit.* Valerius Maximus Lib. 4. *Subitâ rerum consternatione, & gravi dolore corporis, partum ejicere coacta est.* Tacitus Historiar. Lib. 2. Cap. 49. *Atq; illum supremas jam curas animo volventem repens tumultus avertit, nuntiatâ consternatione ac licentiâ militum:* Et Historiar. IV. Cap. 50. *Sed ubi Festo consternatio vulgi, centurionis supplicium, veraq; & falsa, more famæ in majus innotuêre.* Cur- F tius Lib. X. *Verùm ego tam furiosæ consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere.* Et paulo ante: *Ille, quid hæc, inquit, repens consternatio, & tàm procax atq; diffusa licentia denuntiat?* De origine vocis videatur omninò Ludovicus Aurelianus ad Lib. I. Annal. Taciti. p. 157. Cæterum eleganti Epiphonemate Lotheri vitam concludit Cl. Meursius: *At Lotherus, fratris metu liberatus, regno malè comparato pejus utens, cum in quosvis desæviret, à quibusdam conjuratis, ut tyrannis*

fieri

fieri solet, interficitur: Cæteros exemplo docens, regna scelere acquisita, ut habentur cum opprobrio, & non sine insolentiâ ac sævitiâ exercentur: ita odio subditorum concitato, cum ludibrio tandem amitti.

42. *Cuncta paternæ contagionis vestigia ingeniti erroris devio præteribat.*] Videtur Saxo verba Dudonis paululùm immutata in suum usum transtulisse, quæ extant Lib. 3. Ubi loquitur de genere humano, à Creatore suo per peccatum desciscente: *Vario & diverso itineris calle devius error illud abducit, ne revertatur ad Creatorem suum:* Quemadmodum infrà Lib. 6. in eadem Metaphorâ persistit, ubi luxuriam Ingelli Regis describit: *Degenerem spiritum, atq; à parentum vestigiis obliquo longè calle distortum in obscœnissimas fœditatum voragines præcipitare gaudebat.*

49. *Cingulo, cujus usum habebat, religandum curavit*] Crantzius existimat hunc insolitæ granditatis ursum ad generosum Skioldi conspectum omnem exuisse feritatem, & veluti subitâ consternatione mansvefactum se in manus venatorum religandum sponte obtulisse. Id quod non ità planè fando inauditum. Ferunt namq; ingenui roboris nobilitatem feras bestias in homine deprehendere, illi parere, cervicesq; submittere, quas erigunt in degeneres. Sic Henrico, Holsatiæ Comiti, Leo nobilitatis testimonium perhibuit. Crantzius Saxon. Libr. IX. Cap. XXIV. Videantur similia exempla apud Camerarium Hor. Subsicivar. Cap. XXII. Centur. 1. Sed & vero propius, Skioldum immanem hanc beluam, excellenti corporis robore fretum, subegisse: quomodo Heriulfus filius Sigmundi Saunhöffda, Magnatis Norvegiæ, jam tantùm octennis, ursum, qui è grege caprarum unam fortè discerpserat, stravisse perhibetur; ac jam duodecennis, indignam patris cædem ultus esse, multaq; alia facinora patrasse, & fortitudinis documenta reliquisse posteris. Arngrimus Jonas in Specimine Islandiæ Historico p. 34.

Pag. 6. v. 6. & 7. *Ut ab ipso cæteri Danorum Reges communi quodâ vocabulo Skioldungi nuncuparentur*] Longè aliam appellationis hujus origine adducit *Edda*, quod videlicet ex *Skioldo* quodam *Odini* filio, dicti sint Reges Daniæ *Skioldungi*. Verba Eddæ sic habent, p. 7. Tha byrjade Odin ferd sina nordur fra Saxlandi/ og kom i thad land er their kalludu Reidgotaland: og eignadis i thui lande alt thad hann villde r Haffsetti thar til landa Son sinn/ er Skioldur hiet: hans Son var Fridleifur. thadan er suo ätt komin/ er Skioldungar heiter/ thad eru Danakongar. Og thad heitir nu Jotland/ er tha var kallad Reidgotaland. Eundem Latinè: *Tùm iter Odinus à parte Saxoniæ Boreali suscipiens, pervenit in terram tunc dictam* Reidgotaland. *Ubi omnia ex voto & animi sententia successerunt. Huic regioni præfecit filium suum Skioldum, cui filius fuit Fridleifus. Ab ipso genus & prosapia Sioldungorum profluxit, hoc est, Regum Daniæ. Jutia autem nunc appellatur, quæ tunc Reidgotorum terra dicebatur.* Hactenus Edda. At Arngrimus Jonas, doctissimus Islandorum, Reges *Skioldungos* dictos existimat, quasi *Clypeatos*, quod hi clypeis & armis præ reliquis polleant. Skioldur enim *Clypeum* linguâ Islandicâ significat. Verba ejus in literis ad Clariss. D. Wormium hæc sunt: *Vox* Skioldur *Clypeum sonat: unde* Skioldunger/ *quasi Clypeatus: nomenclatura Regibus solis Synecdochicè data & debita, quòd hi clypeo & armis præ reliquis pollerent. Dicti ità præcipue Daniæ Reges. Inde ad alios etiam Reges appellatio à Rhythmistis extendi cœpit.* Sed & locum hic meretur M. Brynolfi Svenonij, Episcopi Scalholtensis, de *Skioldungis* observatio, quam Conjectanea ipsius nobis suppeditant: *Moris videlicet tunc erat, ut insignem ab aliquâ virtute Principem cum celebrarent, Poëtæ inprimis, etiam posteris ejus, nomen, quo visi erant ipsum honorasse, tribuerent. Sic à* Budlone, *Brynhilda Atlonisq; patre*, Budlungi; *à* Giukone, *Sigurdi Fanesbani socero*, Giukungi; *à* Scatone, *Rege liberali, quivis liberaliores*, Skatnar *dicebantur. Verùm Poëtica ista fuerunt & elogia & epitheta. Ità per Synecdochen speciei, Reges omnes à Gramo, Skioldi filio, denominati: quod ipse Saxo posteà docet, & plenæ sunt horum novæ juxta ac veteres Cantiones.*

9. *Præcurrebat igitur Skioldus virium complementum animi maturitate*] Sensus est: Tam egregiâ fuit indole Skioldus, ut præcoci sapientiâ, virtute, prudentiâ, & admirandâ ingenij solertiâ, debitum virium incrementum longe anteverteret. Eleganter *maturitas* à frugibus ad ingenium & animum transfertur. Inprimis apud Ciceronem occurrit *Maturitas virtutis, maturitas orationis, maturitas dicendi, maturitas audaciæ, ingenium celeriter maturitatem assecutum*, & id genus alia. Verè Quintilianus: *Festinata maturitas occidit celerius.* Alioquin *maturitas* absolutè, mediæ & sequioris ævi scriptoribus in usu frequenti est pro prudentiâ, sicut *maturus* pro prudente. Julius Firmicus Lib. 1. Cap. 2. *Jupiter facit maturos, bonos, benignos, & modestos.* Am. Marcell. Lib. XIV. *Non maturitate vel consiliis mitigabat, ut aliquoties celsæ potestates iras Principum molliverunt.* Qui & ipse Lib. XVI. eandem maturitatis ac roboris laudem Serapioni cuidam tribuit, quam Saxo huic Skioldo: *Latus verò dextrum*, inquit, *Serapio agebat, etiam-tum adultæ lanuginis juvenis, efficaciâ præcurrens ætatem.* Ubi *efficacia*, ni fallor, virtutem, audaciam, robur corporis animiq; denotat.

12. *Cum Scato Alemanniæ Satrapa*] *Satrapa*, & *Satrapes*, Persicâ voce dicitur, qui Latinis Princeps, Præses, Prætor, aut præfectus provinciæ. Est autem Persica vox *Achaschdrapan*, Ester. 9. v. 3. Ezræ 8, v. 36. ex qua per aphæresin literarum, formatur Latina. Videatur Index locupletissimus in totum opus Curtianum diligentissimi ac accuratissimi Bonorum autorum

Editoris, Viriq; longè Clarissimi & Doctissimi, Joannis Freinsheimij. Sanctus Pagninus e Syriaco *Asdarpan* per *μετάθεσιν* deducit. Usurpatur Terentio Heavtonim. Act. 3. Sc. 1. Plinio Lib. 5. c. 5. & aliis. Marth. Raderus, Vir Reverendus, in eruditissimis Commentariis ad Lib. 3. Q. Curtij Cap. 25.

19. *Primus rescindendarum manumissionum Legem edidit*] *Rescindere manumissiones* hoc loco est manumissiones irritas facere, planeq; abrogare, & perpetuum servitutis jugum sancire: non, ut perperàm interpretatur Vir cæterà doctus, *primùm manumissionis consvetudinem introducere & instituere.* Id quod ex sequentibus patet. Exsertis enim verbis dicit Saxo, ob insidias, quas servus, anteà libertate donatus, Skioldo Regi struxerat, perpetuæ servitutis pœnam non solum ipsi esse irrogatam, sed etiam unius crimine in omnes libertos eandem redundasse, adeò, ut in posterum omnis libertatis donatio penitus aboleretur. Ita crimen unius, multorum sæpè est pœna. Et sanè imitatus est Saxo, sicut solet, suum Valerium Maximum, apud quem parilis loquendi ratio occurrit Lib. II. Cap. 6. *Indè Massilienses quoq; ad hoc tempus usurpant disciplinæ gravitatem, prisci moris observantiâ, charitate populi Romani præcipuè conspicui: qui tres in eodem* MANUMISSIONES RESCINDI *permittunt, si ter ab eodem deceptum dominum cognoscunt.*

23. *Ægros fomentis prosequi*] Ælius Spartianus de Hadriano Cæsare: *Ægros bis ac ter visitavit, solatijs refovit, consilijs sublevavit, convivijs suis semper adhibuit; omnia deniq; ad privati hominis modum fecit.* Et pauló pòst: *Ægros milites in hospitijs suis visit.* Idem Hadrianus & in concione, & in Senatu sæpè dixerat: *Ita se Rempublicam gesturum, ut sciret populi rem esse, non propriam*: quomodo hic de Skioldo Saxo loquitur.

26. *Pecuniam ad milites, gloriam ad ducem redundare debere*] Singulare prorsus & egregium continentiæ de se nobis exemplum hic repræsentat Skioldus: cujusmodi in Romanis Ducibus & Imperatoribus multa quoq; agnoscit Valerius Maximus Lib. IV. Cap. II. quæ respexisse videtur Saxo. Nam inter alia, ubi Valerius Pauli laudat continentiam, qui cum, Perse Rege devicto, Macedonicis opibus veterem atq; hæreditariam Romæ paupertatem eò usq; satiasset, ut illo tempore primum Pop. Romanus tributi præstandi onere se liberaret, penates suos nulla ex parte locupletiores fecit; hæc subjungit: *Præclarè secum actum existimabat, quòd ex illa victoria alij pecuniam, ipse gloriam occupasset.* Et mox de Scipione Æmiliano, qui septem servis sequentibus officio legationis functus est: *Puto,* inquit, *Carthaginis ac Numantiæ spolijs comparare plures poterat, nisi operum suorum ad se laudem, manubias ad patriam redundare maluisset.* Tali quoq; animo divitiarum contemptore præditus fuit Canutus, Patruelis S. Canuti Regis Daniæ, qui *eam demum quæstuosam esse militiam ratus, quâ gloriæ & claritatis stipendium possit acquiri.* Saxo Lib. 13. Hoc etiam nomine potentissimus Danorum Rex Frotho ejus nominis tertius, captivam ex Hibernis subactis prædam militi dispertivit; *uti se totum avaritiæ expertem, & nimiâ rerum cupiditate aversum,* SOLIUS GLORIÆ *lucrum appetere testaretur.* Sic Saxo Lib. 16. de Absolone Archiepiscopo: *Quos Absolon eo usq; vacuo cunctationis remigio insecutus, vespera ad socios, qui prædæ incubuerant, revertit. Cujus ne particeps quidem fore sustinuit, gloriam ad se, spolia ad milites redundare speciosum ducendo.* In eandem mentem Silius Italius Lib. XI. de Satrico:

—— mihi magna satis, sat vera superq;
Bellandi merces sit GLORIA: *Cætera vobis*
Vincantur: quicquid diti devexit Ibero,
Quicquid & Æthnæis jactavit Roma triumphis.
Quin etiam Libyco si quid de littore raptum
Condidit, in vestros venient sine sortibus enses,
Forte domos, quod dextra dabit, nil victor honoris
Ex opibus posco ——

Ità etiam de Scythis Justinus Lib. II. pag. 20. *Gens laboribus & bellis aspera, vires corporum immensæ, nihil parare quod amittere timeant, nihil victores præter gloriam concupiscunt.* Galterus Lib. II. Alexandreidos, de Alexandro milites prælium inituros cohortante:

Me duce signa duces producite, me duce vallum
Sternite, consertos incedite cæde per hostes,
Prælia, non spolium mecum dividite, cedant
Prælia, præda meis, MIHI GLORIA SUFFICIT UNA
REM VOBIS, MIHI NOMEN AMO ——

Hinc apud Plutarchum præclarissimus ille militiæ Dux Themistocles, quum fortè apud mare obambulans conspiceret ingentem vim variarum prædarum, torques, armillas, littori allidi, convertebat se ad comitem inquiens; *tolle tu ista*: denotans militi prædam esse relinquendam, ducis gloriam esse propriam.

34. *Ut in vetustissimis Danorum Carminibus ipsius vocabulo Regia nobilitas censeatur*] Habemus in Edda, ubi de Regum agit Synonimiis, trium præstantissimorum Poëtarum autoritates, in quibus pro Rege ponitur *Gram*. Primus est Arnerus Skald, qui de Barone Thorfin hæc cecinit:

Nemi drot hue sia sotti
ᚾᛖᛘᛁ ᚦᚱᛆᛐ ᚼᚢᛁ ᛋᛁᛆ ᛋᛆᛐᛐᛁ
Snarlindur Kongur jarla
ᛋᚿᛆᚱᛚᛁᚿᚦᚢᚱ ᚴᛆᚿᚴᚢᚱ ᛁᛆᚱᛚᛆ
Ei draut vid egi
ᛁᛁ ᚦᚱᛆᚢᛐ ᚢᛁᚦ ᛁᚴᛁ
Of vagian Gram begia
ᛆᚠ ᚢᛆᚴᛁᛆᚿ ᚴᚱᛆᛘ ᛒᛁᚴᛁᛆ

Obser-

Observet cohors quæ spectatum venit
generosum regem Baronum.
Non defecisse ad littus
acerrimo Regi resistere.

Alter est Ottarus Niger, ex quo hæc citantur:

Godmennir darf eg gunar
ᚴᛆᚦᛘᛂᚿᚿᛁᛋ ᚦᛆᚱᚠ ᛂᚴ ᚴᚢᚿᛆᛦ
Gud briotanda ad mota
ᚴᚢᚦ ᛒᚱᛁᛆᛏᛆᚿᚦᛆ ᛆᚦ ᛘᛆᛏᛆ
Har er alnemen ini
ᚼᛆᚱ ᛂᚱ ᛆᛚᚿᛂᛘᛂᚿ ᛁᚿᛁ
In drot med Gram *sninum.*
ᛁᚿ ᚦᚱᛆᛏ ᛘᛂᚦ ᚴᚱᛆᛘ ᛋᚿᛁᚿᚢᛘ

Perito opus habeo ô viri,
Intercessore.
Milites bellicosi intus sunt
Satellitesq; apud Regem celebrem

Tertius est Halfrodus, cujus hi sunt versus:

Grams *Runi letur glymia*
ᚴᚱᛆᛘᛋ ᚱᚢᚿᛁ ᛚᛂᛏᚢᚱ ᚴᛚᚢᛘᛁᛆ
Gunrikur hin er huot likar
ᚴᚢᚿᚱᛁᚴᚢᛦ ᚼᛁᚿ ᛂᚱ ᚼᚢᛆᛏ ᛚᛁᚴᛆᛦ
Hogni hamri slegnar
ᚼᛆᚴᚿᛁ ᚼᛆᛘᚱᛁ ᛋᛚᛂᚴᚿᛆᛦ
Heipt bradur um sik vader.
ᚼᛂᛁᛒᛏ ᛒᚱᛆᚦᚢᚱ ᚢᛘ ᛋᛁᚴ ᚢᛆᚦᛂᛦ

Regis aulicos excitat strepitum,
Gunericus ubi receptui canitur,
Hugonis malleo diverberatos
Iracundus invadit.

In Epinicio quoq; Egilli Scallagrimi duo habemus exempla: quorum primum est in Stropha V.

Var at villustadar
ᚢᛆᚱ ᛆᛏ ᚢᛁᛚᛚᚢᛋᛏᛆᚦᛆᛦ
Vafur Daradar
ᚢᛆᚠᚢᛦ ᚦᛆᚱᛆᚦᛆᛦ
Of Grams *gladar*
ᛆᚠ ᚴᚱᛆᛘᛋ ᚴᛚᛆᚦᛆᛦ
Geir vangs radar
ᚴᛂᛁᚱ ᚢᛆᚿᚴᛋ ᚱᛆᚦᛆᛦ
Dars i blóde
ᚦᛆᚱᛋ ᛁ ᛒᛚᛆᚦᛂ
I brimla mode
ᛁ ᛒᚱᛁᛘᛚᛆ ᛘᛆᚦᛂ
Flaustur of drunde
ᚠᛚᛆᚢᛋᛏᚢᛦ ᛆᚠ ᚦᚱᚢᚿᚦᛂ
Vad um glumde
ᚢᛆᚦ ᚢᛘ ᚴᛚᚢᛘᚦᛂ

Pergebat avij loci	*Ubi in cruore*
Tela Daradi	*In mari*
Per Regis lata	*Navis pernavitavit*
Cadavera.	*Vulnus circum sonuit.*

A Alterum in secunda Stropha conclusionis:

Bar eg deingils lof
ᛒᛆᚱ ᛂᚴ ᚦᛂᛁᚿᚴᛁᛚᛋ ᛚᛆᚠ
A dagna rof
ᛆ ᚦᛆᚴᚿᛆᛦ ᚱᛆᚠ
Kan eg mæla miot
ᚴᛆᚿ ᛂᚴ ᛘᛆᛂᛚᛆ ᛘᛁᛆᛏ
I manna siot
ᛁ ᛘᛆᚿᚿᛆ ᛋᛁᛆᛏ
B *Or hlatra ham*
ᛆᚱ ᚼᛚᛆᛏᚱᛆ ᚼᛆᛘ
Hrodur ber eg Gram.
ᚼᚱᛆᚦᚢᛦ ᛒᛂᚱ ᛂᚴ ᚴᚱᛆᛘ
So for dat fram
ᛋᛆ ᚠᛆᚱ ᚦᛆᛏ ᚠᚱᛆᛘ
Ad flestur opnam.
ᛆᚦ ᚠᛚᛂᛋᛏᚢᛘ ᛆᛒᚿᛆᛘ

C *Protuli Regis laudes*	*Ex risus exsuvijs*
In silentij ruptura.	*Encomiasticon fero Regi.*
Novi loqui in medio	*Ita processit*
Ut plurimi exciperent.	*Ut plurimi exciperent.*

36. *A gladiatoribus vitandi inferendiq; ictus consuetudinem*] Elegans certè gladiatoriæ artis περίφρασις, quam Saxoni suppeditavit Valerius Maximus Lib. II. Cap. 3. *Ex ludo C. Aurelij Scauri doctoribus gladiatorum accersitis, vitandi atq; inferendi ictus subtiliorem rationem legionibus in-* D *generavit.*

37. *Educatoris sui Roarij filiam*] *Educatoris*, hoc est, nutricij. Observationem hic meretur, quod educandis Heroum liberis non mulieres solum, verùm etiam viri olim adhibiti sint: cujusmodi *Educatorum* crebra extat in Saxone nostro mentio. His nec Græci caruêre, nec Romani. Apulejus Lib. 2. Metamorph. p. 17. *Ego sum Byrrhena illa, cujus fortè sæpiculè nomen inter tuos frequentatum educatores retines.* Idem Lib. 10. E *Ad quendam comperta gravitatis educatorem senem protinus refert.* Justinianus Lib. 1. Institut. Tit. 6. §. V. *Aut pædagogum, aut nutricem, aut educatorem, aut alumnum.* Quem locum ita expressit Theophilus: Καὶ τὸ εἰπεῖν ὅτι παιδαγωγός μοῦ ἐστιν, ἢ τροφεὺς, ἢ ἀλῦμνος. Aliàs *Nutricij* dicti sunt *Educatores.* Glossarium: *Nutricius*, τροφεύς. Inscriptio vetus:

MEMMIA TERTULLA
F NUTRICIO SUO ET MATRI
BENE MERENTI POSTERISQ.
SUIS ET SIBI.

Ibid. *Coævam sibi collactaneamq;*] Glossæ veteres Latino-Gr. *Conlactaneus*, Σύντροφος, ὁμογάλακτος. Et Gloss. Græco-latinæ: Σύντροφος, *Conlactaneus.* Historia S. Savinæ Virginis, quæ extat inter Antiquitates Tricassinas, p. 395. *Beata verò Savina evigilans ait ad Maximinolam, collactaneam suam. Collacteam*
dixit

dixit Martianus Capella Lib. 1. pag. 3. *Sed quod sororis ejus collactea, & indiscrete amica fœdere videretur.* Et Lib. 2. pag. 27. *Pedissequa ejus Periergia, utrum matre virginis missa an sua, utpote ejus collactea, trepidatione sollicita, quid ageret, conspicatur.*

42. *Qui cum fortè*] Bessus, aut ipse Gram, rectiùs. Ad Gramum etenim referenda sunt sequentia fere omnia.

44. *Herculeæ virtutis exemplo monstrorum nisibus obstaturus*] Herculi per omnia similem Gramum facere conatur Saxo, comparatione inter utrumque institutâ non adeò absurdâ. Quemadmodum etenim Hercules (quod vel illi norunt, qui nondum ære lavantur) & pellem leonis, & clavam gestavit, & præter alia monstra, etiàm gigantes domuit: ita & Gramum non solum caprinis tergoribus amictum, sed & horrifico clavæ gestamine armatum, adversus monstrosum illum gigantem, cui filiam Sictrugi Regis desponsatam fuisse ægerrimè ferebat, ad pugnam processisse commemorat.

46. *Variis ferarum pellibus circumactus*] *Circumactus* ἀντὶ τοῦ *Circumamictus.* Odiosa enim ταυτολογία hæc esset: *caprinis tergoribus amictus*; quod mox præcessit: ac *variis ferarum pellibus circumamictus*, quod subsequitur. Raro quippe solet Saxo idem dicere per idem, aut verba semel posita, statim eàdem notione resumere. Dura equidem illa vox prima fronte videtur; sed habet suum auctorem. Nam sic Martianus Capella, quem in succum & sangvinem convertit Saxo, loquitur sub initium Libri V. qui est de Rhetoricâ, pag. 137. *Ingens illustrium virorum sequebatur agmen: Inter quos proximi eidem duo diverso habitu, nationeq; prænitentes: quorum unus erat pallio circumactus, alterq; trabeatus.* Rectius itaq; infrà Libro V. Saxonis nostri de Frothone III. sic legitur: *Rex humido nudatus cultu, siccâ circumactus veste contegitur.* Et Lib. VII. *Orbus oculo obvius extitit, qui hispido etiàm amiculo circumactus.*

47. *Horrificumq; dextrà gestamen complexus*] *Gestamen* absolutè positum vel pro *Clavâ*, cujus statim fit mentio, vel quocunq; teli genere, quod manu gestatur. Alioquin *gestaminis* vocem plerumq; usurpant auctores, pro eo, quod geritur, quicquid tandem sit. Virgilius Lib. 3. Æneidos, pro *Clipeo:*

Ære cavo clipeum, magni gestamen Abantis,
Postibus adversis figo ————

Pro *sceptro*, Valerius Flaccus Lib. 3.

Sceptra manu veterum retinet gestamen avorum:

Idem pro *Saxo*, Lib. VI.

———— *Saxumq; prehensum*
Illius & dextræ gestamen, & illius ævi
Concussâ molitur humo ————

Pro *gladio* Lib. 1.

Sic curæ subiêre ducem, ferrumne capessat
Imbelle, atq; avi senior gestamina primi.

Pro *monili* Lib. VI.

Ac sua virgo Deæ gestamina reddit.

Pro *Conto*, suprà eodem libro.

Ante aciem celsi vehitur gestamine conti.

Pro *vestibus* Papinius Lib. Silvarum 2.

Quum tibi, quas vestes, quæ non gestamina mitis
Festinabat herus?

Et Thebaidos Lib. 5.

———— *Sceptrum super, armaq; patris*
Insicio, & notas, regum gestamina, vestes.

Idem pro *Disco*, Thebaidos Lib. VII.

Erigit assuetum dextræ gestamen

Ammianus Marcellinus Lib. XVI. pro *pila argentea* posuit, quam manu tenebat Alexander Magnus; *Ille namq; ænea concha supposita, brachio extra cubile protento, pilam tenebat argenteam, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum.* Apulejus pro *flagro*, Lib. VIII. *Arrepto deniq; flagro, quod semiviris illis proprium gestamen est.* Sic Lib. XI. recenset *gestamina Lunæ: Jam gestamina longè diversa. nam dextera quidem ferebat æreum crepitaculum: lævâ verò cymbium dependebat aureum.* Sed alibi *gestamen* Apulejo idem est quod *Sarcina.* Φόρημα. Ut Lib. 3. *Sed gestaminum modus numerum gerulorum excedit.* Et Lib. VII. *Illicò disturbato gestamine furem incurrit.*

54. *Nam tegmine sæpè ferino Contigit audaces delituisse viros*] Locum hunc ità illustrat in Conjectaneis suis M. Brynolfus: *Antiquus Heroum mos, à priscis aliarum etiàm gentium magnatibus frequentatus, integendi ferinis pellibus corpora, hic insulcatur: ac γνώμη παροιμιώδης subest, quæ qualis fuerit, confidenter non dixerim. Suspicor tamen hoc diverbium, aut non multò diversum, fuisse:* ᛆᛘᛐ ᛁᚱᛆ ᚢᛆᛅᛉᛆᚱ ᚼᛁᛆᚦᚢᚱ ᚢᛆ-ᚦᛁᚱ ᚢᛆᚱᚠᛅ ᛒᛁᛚᚠᛁᛁ: Oft ero vaskar hendur under Vargs belgie: Hoc est ad verbum: *Sæpè fortes manus ferinis exuviis subsunt.*

Pag. 7. v. 10. *Quove paratur Præstite bellum*] *Præstes*, προστάτης, πρόμαχος. Sic Saxo Lib. VIII. *Plutonem Orci præstitem* nominat, id est præsidem. Martianus Capella Lib. 2. pag. 38. *Specialis singulis mortalibus Genius admovetur, quem etiam præstitem, quòd præsit gerundis omnibus, vocaverunt.* Ita *Lares præstites* dicti, quod ædibus præstarent, id est præessent.

Ibid. *Agmina fratris*] Frater iste Gro virginis, quisnam mortalium fuerit, juxtà scimus cum ignarissimis, quod nulla omninò ejusdem præcesserit mentio. Fortè habuit Gro fratrem, cui pater Sigtrugus exercitum tanquam Duci committere solebat. Nisi si *fratris* vocabulo intelligendus Gigas ille, cui Gro virgo desponsata fuit, quem Johannes Magnus, Historiæ

Gothicæ

Gothicæ scriptor, lib. 2. Cap. 5. *Snmbli Finnorum Regis fratrem* fuisse tradit. Hunc forsitan Gro velut amasium suum *fratris* nomine, quod erat blandissimum, appellabat. *Fratres* enim puellæ blandientes vocabant interdum amatores suos, & eos, quibuscum consueverant; ut contrà adolescentuli amicas suas, easque, quibuscum caput aliquando collimârant, *Sorores* blandè appellabant. Docet hoc apertè Martialis ad Ammianum, quem incesti cum matre arguit:

O quam blandus es, Ammiane, matri!
Quam blanda est tibi mater, Ammiane!
Fratrem te vocat, & soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Lusum creditis hoc jocumq́; ? non est
Mater, quæ cupit esse se sororem,
Nec matrem juvat esse, nec sororem.

Et Tibullus Lib. 3.

Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra
Mittit, & accipias munera parva rogat.

Quos versus à multis frustrà tentatos, de amatorio hoc ritu eleganter & rectissime exponit Rex Criticorum Justus Lipsius Variar. Lect. Lib. 2. Cap. 1. & Antiquar. Lection. Lib. 3. *Fratris* igitur & *Sororis* nomen inter lasciva & ἐρωτικὰ olim fuit. Huc pertinet locus Quintiliani in Declamatione 321. *Certè quoties blandiri volumus his, qui esse amici videntur, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen potest, quam ut Fratres vocemus.* Verùm quid si legendum statuamus hoc loco *patris* pro *fratris*? ut Gro loqui videatur de copiis Sigtrugi patris jamjam adfuturis, & novos hospites ingrato officio excepturis. Sed suum cuiq; stat arbitrium & sententia.

19. *Nec tua bilis Pectora pulset*] *Bilem* pro *irâ* sumi, notissimum est. *Bilis* enim nihil aliud est, nisi fellis humor, qui jecori adhæret, quem *choleram* quoq; dicunt, ex qua ira movetur. Sicut in Proverbio notatur: *Fames & mora bilem in nasum conjiciunt.* Quod de ijs dicitur, qui famis impatientes & moræ fastidio conciti, in iram effervescunt. Hinc *bilem* Horatius *difficilem* vocat, quia reddit homines difficiles, id est morosos & iracundos: Lib. 1. Carmin. Oda XIII.

————— væ, meum
Fervens difficile bile tumet jecur

Pulsare autem & heic & alibi Saxo usurpat pro *vexare, inquietare, defatigare*, & simili ferè significatu, ad imitationem scriptorum sequioris & medij ævi. Hericus Monachus Antissiodorensis, de Vita S. Germani Lib. VI.

Tu Regem precibus pulsatus memento benignis.

Idem paulo antè *pulsatum verbere febris* dixit:

It tamen immodica pulsatus verbere febris
Tabuit infelix: furit ossibus intima pestis.

Ammianus Marcellinus, Lib. XXI. *Quem suspiciones contiguæ veritati pulsabant.* Lib. XIX.

A *Explorabat modestius percunctando, quamobrem ita palarentur varij, limitesq́; contra interdicta pulsarent?* Lib. XVIII. *Ut apud Principis aures nimium patulas existimationem viri fortis invidiâ gravi pulsarent,* Lib. XV. *Memor enim somnij, quo vetitus erat per quietem, pulsare quemquam insontem.* Ibidem: *Hunc fascem ad arbitrium figmenti composuit, vitam pulsaturus insontis.* Ibidem: *gravi mole criminis pulsabat.* Et Lib. XIV. *Pulsatæ majestatis imperij reus.* Julius Firmicus Lib. 1. Cap. 1. *Imperitia tantùm illius, temeritasq́;, non Mathesis ipsa*

B *pulsanda est.* Idem Lib. 3. *Solent gravi infamiæ pulsare dedecore.* Et mox: *Ex incestis amoribus gravi pulsat infamiâ.* Et Lib. IV. *Qui ob res Venereas frequenti pulsentur infamiâ.* Et mox infra: *Et qui assiduis ob hoc pulsentur infamijs.* Et Lib. VI. *Aut enim gravi pulsantur infamiâ.* Petrus Chrysologus Serm. XI. *Diabolus semper boni primordia pulsat.* Et Serm. XXXI. *Sic Christum persequebantur insidijs, tentabant dolis, interrogatione pulsabant.*

C Huc referenda sunt illa, quæ infrà notamus ad illa Lib. XIV. *Perfidiæ exprobratione pulsabat.*

21. *Namq́; petenti Aspera primùm*] Γνώμη παροιμιώδης *& hæc est, quâ dictum, quo prius illam Groä compellârat, Bessus compensare studet, ac par pari referre. Desitum tamen nunc, si formulam spectes, credam, Conjicio tale quid fuisse:* ᛒᚨᛋᛏ ᛁᚱ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᚨᚦ ᚠᚨᛋᛏᚢ ᛒᛁᚦᛚᚱ, ᛁᚾ ᚢᛁᚴᚾᚨᚱ ᛋᛁᚦᚨᚾ: Byst er Brudur

D ad fystu Bidlr/ eñ vilnat sidan: Id est, *Principio dura proco Virgo, non rarò posteà mollescit.* M. Brynolfus.

31. *A Grip missus enim*] Qui verò *Grip* hic fuerit, quem se misisse ad Virginum raptum Gramus dicit, nec ego, nec mei alter similis dicat. Neq; enim verbum de hac missione præcessit; imo spontesuâ in Sveoniam venisse perhibetur. Proinde meam conjecturam, donec alia melior incidat aut inculcetur, si delectat

E audire, hæc ea est: nempè προσωποποιεῖν hêic Gramum, & tectè suum studium negotiumq; Virgini significare, quod sit, raptum, aut ereptum venire illam è præsentaneo periculo, & à *Gripo*, id est, raptu, qui finis sit instituti itineris, missum, hoc est, instigatum adesse. Juvat conjecturam, quod sequitur γαυρίαμα, quo, Herorum illis temporibus usitato more, de suo robore magificè gloriatur, dum se nunquam

F frustrà fuisse, quoties rapiendi studium incessit, [quod ego à *Grip*, hoc est, rapinæ desiderio mitti intelligo] deprædicat. Sed alteri felicius Gripum hunc explicanti parebo. *M. Brynolfus Svenonius in Conjectaneis.*

31. *Nunquam nisi compare voto*] Ergò non inferre se vim dicit Gramus; sed facilem potius Groæ virginis in vota sua consensum exoptare.

32. *Fulcra puellarum*] *Fulcra* pro *lectis*, pro thala-

thalamô & ipso conjugio usurpant nonnunquam autores, præsertim Poetæ. Sic Prudentius Hamartigeniâ:

Ruth, dum per stipulas agrestis aburitur æstu,
Fulcra Booz meruit, castoq; ascita cubili.

Ipse Saxo infra Lib. V. *Corruptis quoq; matronarum fulcris, ne thoris quidem virginalibus abstinebant.*

36. *Quæ conjux fore Dæmonum*] Carmen est tetrastrophon, tetracolon: cujus primus versus est Glyconicus, alter Asclepiadeus; tertius Jambicus dimeter; quartus Alcmanius, duobus dactylis constans & totidem trochæis. Ideoq; sic dirigendi omnino sunt:

Quæ conjux fore Dæmonum
Possit monstrigeni conscia seminis?
Suum giganti quæ fero
Consociare velit cubile?
Quis spinâ digitos fovet?
Quis sincera luto misceat oscula?
Quis membra jungat hispida
Lævibus impariter locatis?
Cum natura reclamitat,
Haud plenum Veneris carpitur otium:
Nec congruit monstris amor
Fœmineo celebratus usu.

Tertio, inquam, versu legendum, *suum giganti quæ fero*, pro *suumq; gigantifero.*

43. *Lævibus impariter locatis*] Similitudines illæ procul dubio Proverbiales fuerunt. Quâ solebant ratione Virgines, principes inprimis, Juvenum animos tentare, quo procaci & arguta rotundâq; dicacitate acutiores viderentur. Cujus acuminis in dictis eleganter & scite dandis & referendis, perindè atq; ex armis viri, laudem captabant. *Impariter* autem *locata membra* dicit, quæ iniquâ conditione sociantur. *M. Brynolfus.*

49. *Regum colla potentium*] Ita & hi versus ordinandi.

Regum colla potentium
Victrici toties perdomui manu,
Fastus eorum turgidos
Exuperans potiore dextrâ.
Hinc aurum rutilans cape,
Quo perpes maneat pactio munere:
Ac firma consistat fides
Conjugiis adhibenda nostris.

Sed pro *meorum*, *manu* legendum: pro *reorum*, *eorum*: pro *exuperatis*, *exuperans.* Ita sententia omnino exigit. At *meorum*, pro *manu*, nec metrum ferat. Horatius Ode. XII. Lib. 2.

ductaq; per vias
Regum colla minacium.

Ælnothus Monachus Cantuariensis de Vita S. Canuti: *Hostium vires virtute divinâ subvertere, contumacium colla potentia pede proterere.* Cæterum *collum* pro fastu & superbia usurpatum frequenter apud varios legere est auctores.

A Solenne autem victorum quondam erat, eorum quos devicerant, colla pedibus conculcare. Id allusit Claudianus VI. Consul. Honorij:

Colla triumphati proculcat Honorius Istri.

Corippus de Justino Juniore Lib. 2. v. 104.

Cruraq; puniceis induxit regia vinclis
Parthica Campano dederant quæ vellera fuco:
Queis solet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus princeps, & barbara colla domare.

Tzetzes Grammaticus Chiliad. 3.

B *Τὰς τῶν Ῥωμαίων ἄνακτας ἠτίμησαν οἱ Πέρσαι*
Τραχήλῳ ᾗ πατήσωσιν, οἷα δεδουλωκότες.

Michael Glycas parte IV. Annal. de Diogene: *Sed ô casum infelicem, in hostium deniq; potestatem venit, & vinctus ad Sultanum ducitur. Ille verò solio suo desiliens pro more calcatâ Diogenis cervice, mox eum de terrâ erigit, & amanter complexus: Formidinis, inquit, expers esto, Imperator.* Eodem alludit ultimo ævo Gerbertus Epistolâ XVIII. C *Qui regulam S. Benedicti professi estis, & pastorem deserendum abjecistis, colla tyrannis sponte subdidistis.* Et Alanus ab Insulis de planctu Naturæ ad Deum:

Calcare si vis colla superbiæ,
Pensa caducæ pondus originis.

Petrus Chrysologus Sermone XVI. *Nos ergò aut vitiis nostris facimus, ut illi accipiant potestatem nocendi, aut virtutibus subjecta nobis Dæmonum colla, Christo triumphante, calcemus.* Sic in Sacris Literis, D Libro nempe Josvæ Cap. X. v. 24. Jussu Josvæ, Principes exercitus imposuerunt pedes collis quinque Regum, videlicet Jeruschalaimorum, Chebtonis, Jarmuthi, Lacischi, & Heglonis. Quod autem quis per alium facit, ipse fecisse judicatur, præsertim si authoritate præcipiendi polleat. Ab hoc more defluxit usus verbi *calcare*, pro contemptui prorsus habere, & velut pedibus conterere. Claudianus

Eripe calcatis non prospera cingula Musis

E 50. *Victrici toties perdomui manu*] Iosephus Devonius Lib. V. de bello Trojano, p. III.

Quinque Arabes, septem Nabathææ gentis alumnos
Consumis victrice manu ——————

Pag. 8. vers. 3. *Amatoriis donis prosequi*] Mirum profecto per equidem est, quanti ab antiquis illis omnis ævi Normannis factum aurum! Cujus donatione nihil non venale creditum est. Cædes enim parentum, fratrum, cognatorum, non maximâ pecuniarum erogatione expiatas passim F legimus. Cujus pensionis modos varios Vetustior Codex Norvagianarum Legum, *Graagaas* dictus, præscribit, & multu scitu non injucunda colliges ex *Nialu.* Ità notes licet heic, concubitum auro parario inter principes conciliari. *M. Brynolfus.*

Pag. 8. vers. 12. *Qui cum ab aruspicibus accepisset, nisi auro Sigtrugum superari non posse*] Hac de re fusius agit Johannes Magnus Historiæ Gothicæ Lib. 2. c. 5. *Sigthunius, quem alij Sigtrugum vocant,*

vocant, Gothilæ Regis nepos, ejusq; in regno Svetiæ successor, dum à suscepti regni principio sacrificia & libamina Diis suis apud Upsalam metropolim offerret, suorumq; fatorum seriem, ac futuros rerum eventus solicitè inquireret, accepto per Victimarios responso, didicit, sibi ab auri metallo supremam perniciem & mortem fatali necessitate imminere, ideoq; summoperè ab eo cavendum esse: à ferro, aut chalybe, cæterisque metallis, nunquam violari vel occidi posse. Quocircà cùm se Deorum immortalium beneficio invictum putaret, magno atq; imperterrito animo multa bellorum discrimina aggressus est. Svaningius noster ad hunc locum: *Sigtrugus promissis Vodani Idoli sui confisus, cujus responso insuperabilem se, aut nunquam ferro periturum acceperat, plus spei in Idolo, quam in armis collocavit.* Clarissimus Vir, M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtensis, refert ad incantationes, quibus olim corpora adversus vulnera durabant: *Incantationibus*, inquit, *& parentum Nutricumq; devotionibus, solebat illa ætas novelli partus corpora, contrà omnigenas plagas & ictus, solidare atq; indurare; maximè contra ferrum & ignes. Multa hujus farinæ in veterum monumentis invenies. Ita* Jomsvikinga Saga *pugiles duos ferro invictos describit, Haguardum Hogyanda, & Aslacum Holmscallum; & horum alterum à Thorlevo Skiuna Islando, clavá ligneâ comminutum narrat. Sic etenim ferè ἀτρώτους illos clavis, ut pistillo, conterere necesse fuit.* Memini apud Virgilium tale quid extare de Bitia, Æneid. IX.

Tùm Bitiam ardentem oculis, animisq; frementem,
Non ferro, [neq; enim ferro vitam ille dedisset]
Sed magnum stridens contorta phalarica venit
Fulminis acta modo, quam nec duo taurea terga,
Nec duplici squammá lorica fidelis & auro
Sustinuit: collapsa ruunt immania membra.

Similiter Mesappus induratus contrà ferrum & ignes introducitur Æneid. VII.

14. *Ligneæ clavæ nexilem auri nodum adjecit*] Varie explicant hunc locum Interpretes. Johannes Magnus Lib. 2. Cap. VI. hunc in modum exponit: *Clavam, quam more giganteo gestabat, auro infuso ponderosiorem effecit, eâq; imminentem audacius capiti suo Sigthunium non solùm repressit, verum etiam multis ictibus contusum occidit.* Svaningius noster loco jam citato: *Quòd cùm Gramus cognovisset, clavâ, cui globum aureum alligârat, armatus, in bellum proficiscitur. Prælio verò commisso Sigtrugum aureo globo tam diu crebris ictibus pulsat, donec in terram prostratus animam efflaret.* Cui consentit Cl. Meursius in Compendio Histor. Danicæ. *Verùm Gramus rei gnarus, clavâ suâ aureo munitâ globo crebris ictibus contusum stravit tandem & occidit.* Sunt qui existimant Gramum clavam suam aureâ laminâ undiquesecus obduxisse, atq; ita Sigtrugum eâ peremisse. Clariss. Vellejus ita exponit: Da lod hand giøre en Kolffue med eet Guldhoffuet / oc slog hannem der med ihiel.

17. *Gram servus clavæ gerulus beatæ*] *Beatam clavam* vocat, vel quasi divitem & locupletem, quia auro nexa & circumdata: vel felicem, quia victoriam peperit Gramo, interfecto, hujus clavæ beneficio, hoste suo Sigtrugo Sveciæ Rege. *Gerulus* autem est ὁ βαστάζων, qui aliquid gerit. Veteribus etiam *geruli* dicti, οἱ μισθῷ φέροντες, qui mercedis gratiâ vecturas onerum suo corpore factitabant: quos *bajulos*, & *gerones* Cicero & Apulejus vocarunt. ICti *gerulum nuntiorum* appellant, qui novi aliquid nuntiat, quem Ammianus Marcellinus *rumigerulum* nuncupat. Apulejus *gerulum verborum*. In sequiore sexu *gerulam* usurpat infra Saxo; *fœmina quædam cicutarum gerula*: quomodo Tertullianus adversus Judæos: *Nec ex equo, vel de muro: sed de nutricis & gerulæ suæ dorso, sive collo hostem designaturus*: Et Libro de Anima: *Non enim exinde & matrem Spiritu probat, & nutricem Spiritu examinat, & gerulam Spiritu agnoscit.*

18. *Celebrabat ictu Ensis obtentum*] Locus planè obscurus: de quo quum ante paucos annos consulerem Clariss. Virum & Philologum incomparabilem, Casparum Barthium, hoc ab ipso responsi retuli: *Secundo versu non* celebrabat, *sed* terebrabat *legimus judicio optimi libri, quem laudavimus. Dixit autem* terebrare *pro* cædere, *comminuere, pessundare. Ut eorundem temporum Scriptor Robertus Monachus Historiæ Palæstinæ Lib. VIII. Cap. XI. hominem saxo tempora perforatum, qui eo dejicitur è catapulta.* Obtentus ictu ensis, *qui illi imminebat eo modo.* Obtinere *Saxoni est occupare alibi Lib. II*

Cumq; boum nusquam vestigia certa paterent,
Obtinuit mæstus sontis corda pavor.

Sed vicinitatem & imminentiam ensis hic dicit. quomodo idem Robertus Monachus Lib. II. Cap. I. Cum quo Stephanus Comes Carnotensis. qui bonis initiis pravos deinceps exitus obtinuit; id est, junxit, continuavit. Sed & obtinere *simpliciter sæpè vincere sonat. Guilielmus Tyrius Lib. XXI. Cap. 7. In talibus experientia usu comparata longævo & continuo, adversus indoctas vires industria sæpè solet obtinere; Quomodo* obtentus *victum notat etiam meliori ævitati. Victor Junior, seu Victorinus in Salonino: Novissimè adversus Aureolum profectus est. Quem cum apud pontem, qui ex ejus nomine Aureolus appellatur, obtentum detrusumq; Mediolanum, obsedit.* Hæc Barthius in literis ad me suis. Ex his verò colligere licet, hanc esse mentem Barthii, atq; ita hæc verba capienda, quasi dicat Saxo: Gram ictu ensis terebrabat *obtentum*, hoc est, devictum Sigtrugũ. Id quod è diametro pugnare videtur cum ipsis Saxonis verbis, quæ præcesserunt; quibus innuit Gramum omnis ferri nescium, solo clavæ ictu occidisse Sigtrugum. Nam τὸ *ictu* referendum puto non ad *ensis*, sed subintelligendum

clavæ, ut sit *ictu clavæ*. Itaq; alium latere sensum arbitror, qui respondere poterit sequentibus: *Pepulitq; trunco tela potentis.* Ergo si locus conjecturæ detur, ita lego: Gram nescius ferri *temerabat*, pro *celebrabat*, hoc est, eludebat ictu, subintellige, clavæ beatæ, *obtentum* ensis, hoc est, *objectum* ensis, quem obtendebat, sive intendebat Sigtrugus Gramo, jamjam eum percussurus: vel potius: Gram *celebrabat obtentum ensis ictu clavæ*, hoc est, Gram loco gladij, quem obtendere sive objicere capiti, cæterisq; membris in certaminibus, vitandi ictus causâ, solent, defendebat se ictu clavæ, dum imminentem sibi Sigtrugum, omnis ferri expers, clavâ aureâ contudit. Nam *celebrare obtentum ensis* formula videtur ex re gladiatoriâ desumpta, & idem notare, quod hodieq; in dictatis dant Lanistæ, & Pareren dicunt. Vox eadem occurrit infrà sub finem Lib. III. *Nec solùm propriæ salutis obtentum ab astutia mutuatus.*

25. *Namq; pugnaces meditatus artes.*] Sic emendandum duxi, pro eo quod anteà legebatur: *pugnaces arces. Artes* namq; *pugnaces* vocat scientiam & peritiam rei militaris; quæ *ars imperatoria* Quintiliano dicitur Lib. 2. Cap. 17. & *ars armorum* eidem, Lib. 2. Cap. 7.

33. *Clarius, pòst, hoc Agathon manebit*] Ordo & sensus verborum hic est: *Hoc Agathon*, id est, illustre hoc nomen, quod jam re tam præclarè adversus Sigtrugum gesta sibi conciliavit Gramus, *cui* scilicet *Agatho, suus auctor*, hoc est perpetuus laudator, semper *arrogat*, pro tribuit, addit, assignat, [quomodo Horatius 2. Epist. *Arrogat pretium rei.*] *laudem decorisq; culmen*, adeo ut nunquam non in majus augeat, tam illustre facinus; *pòst*, id est, posthàc, posteà, in posterum, *manebit clarius*, illustrius; non aliter ac Ennius de Q. Fabio Maximo:

Ergo postq; magisq; viri nunc gloria claret.

meliore famâ latè agnitum, & quà viget virtutis honos, diditum. Cæterùm pro *Agathum* scribendum potius *Agathon*. Nam *clarius Agathon* est λαμπρότερον ἀγαθὸν, illustrius nomen. Hesychius: Ἀγαθὸν, ἀνδρεῖον, γενναῖον. Alij hic legendum contendunt, *agedùm*. Nam inquiunt, rarenter in florentissimo hoc scriptore Græca occurrunt vocabula. Sed quàm proclive est eos refutare! Nonne etenim Græca sunt, licet ad incudem Latinam reformata. 1. *τὸ Chaos.* 2. *Schema.* 3. *Dyas, tetras, ogdoas.* 4. *Syngraphus. Hypogæum, Cauterium*, & ferè sexcenta talia? Et quid usitatius fuit illis scriptoribus, qui seculo uno aut altero ætatem Saxonis vel præcesserunt, vel secuti sunt, quàm Græcas dictiones sive nudas, sive latina civitate donatas, præcipuè versæ orationi inserere, quum tamen Latina vocabula non minus ἐμφατικώτερα suppeterent? Abbo de obsessâ à Normannis Lu-
A tetiâ Parisiorum, præfatiuncula ad Magistrum suum Aimoinum:

O Pædagoge sacer meritis
Aimoine piis radians
Digneq; sydereo decore:
Perrogitat mathites liniens
Ore pedes, digitosq; tuos.

Et paulò pòst:

Agnita cujus ut orbe vago
Sepiat æthera palma volans
B *Doxaq; regnet ubiq; micans*
Ore tuo gradiente super.

Quos versus de industria expressisse videtur hic Saxo noster. Idem Abbo Lib. 1. Ubi de Parisiensi urbe loquitur:

Sum polis ut Regina micans omnes super urbes.

Sic mox de Carolo Imperatore:

Urbs mandata fuit Karolo nobis basilèo
Imperio cujus regitur totus propè Cosmus.

C Ut innumera alia loca ejusdem silentio inpræsens transmittam. Jam Dudo S. Quintini Decanus, quem ipse noster Saxo non diligenter solùm versavit, sed & in multis imitatus est, passim etiam Græca versibus suis admiscet. Sic præfatione ad Præsulem Robertum:

Præsul amande,
Onoma cujus
Hoc quoq; metrum
Non capit usquàm.

D Item paulò pòst:

Atq; salubri
Somatis artus.

Sic Hericus Monachus Altissiodorensis de Vita S. Germani Lib. VI. pag. 65. *pneumata ventorum* dixit:

Pneumata ventorum tempestatumq; tumorem.

Pag. 68. ejusdem libri, *polyformia munera*:

His tu stelligero dispensans omnia sceptro
Partiris propriis polyformia munera servis.

E Pag. 69. *Cauma*, pro æstu:

Quem sua collatu celebrat plasmatio bombis
Astra, poli, nubes, & machina cuncta polorum,
Solq; sororq; nives, lymphæq; & Spiritus omnis,
Cauma, geluq; dies, & densæ nubila noctis.

Et quid attinet pluria hoc loco exempla nil nisi tædium Lectori paritura accumulare? Nequeo tamen, quin hic etiam subjungam Nobiliss. Barthij de hoc loco sententiam, expositam literis ad me suis, quarum anteà mentionem in-
F jeci: *Nihil aliud cape quàm quod Græca vox sonat τὸ ἀγαθόν. Affectatio enim talium in hoc genere Poëtarum mirifica est. Scilicet unâ Græcâ voce adhibitâ, opinio eos transmarinæ doctrinæ etiam in rudi barbarie sequebatur, quo in studio nemo tam bonum carmen mediâ ætate scripsit, quin seq; & illud traduceret. Sic Agalma, ornatus est, honor, apud Dudonem præfatione Historiæ Normanicæ:*

Alloquio celebris, virtutum agalmate pinguis.

Et

Et Lib. III.

Relligione carens, probitatum agalmate fulgens.

Et Amadeum Lausanensem Homil. 3. in B. Virginem: Libet ipsum divinum agalma, ipsum pretiosissimum vas, in quo Dei verbum est conceptum, apostrophando interrogare. Hujus generis infinita suppeditant Poëmata Valafridi Strabi, Bedæ, Herici Altissiodorensis, Dudonis modò nominati, Galteri, Gulielmi Aremorici, Alani, Althelmi. Fortunatum jam ipsum, aliosque omitto, qui nominibus, nedum locis ascribendis, paginam compleverint.

40. *Impari dimicationis genere*] Si ad Gramum id erit referendum, indicat Saxo non unâ vice, sed pluribus in certamen descendisse ipsum cum fratribus Svarini: sin verò ad ipsos fratres, verè dici potest *impar dimicationis genus*, quo sedecim unum & solum aggressi sunt.

Ibid. *Fraternæ necis ultionem petentes*] Solebant plurimi suorum cujusque interfecti pretium ab interfectore requirere, & satisfactionem deposcere. Quod illi, ᛅᛏ ᛒᛁᛁᚦᛅᛋᛏ ᚢᛁᛁᚴᛋ ᛒᛅᛏᛅ, At beidast Vilgs Bota; Danicè, At kræffue Boder for Mandslet/ dixerunt. Quæ expensæ pro conditione & dignitate interfecti auctæ vel imminutæ sunt, prout etiam spes aut metus erat ab amicitiâ vel inimicitiis eorum, qui mortuum genere contigerunt. Id si ab occisore negatum est, consveverunt quàvis ratione, insidiis an virtute non referebat, occisorem trucidare: nec antiquius quicquam illis erat, quàm vindictam maturare: nec si segnescerent, alia res turpior atq; despicatior. Ista namq; secordia dicam an ignavia, probri loco passim objecta est, & vulgi ludibrio exposita, ut necesse esset in ultionem properare. Paucissimi quidam, ijq; præter leges, pecuniariam satisfactionem à se spreverunt; quam quidem accipere, ᛅᛏ ᛏᛅᚴᛁ ᚠᚱᛅᚾᚦᛅ ᛋᛁᚾ ᛁ ᛋᛁᛅᚦ, At tacke Frænda sin i Siod/ hoc est, *In crumenam cognatum deponere*, per contemptum dixerunt. *M. Brynolphus.*

42. *Imperij consortione donavit*] *Consortionis* vox pro *Consortio* Saxoni familiaris & usitata. Infrà Lib. 7. sub finem: *Quem familiaritatis gradum educationis & crepundiorum consortione adeptus fuerat.* Et Lib. XI. *Decreti circumspectioris industria Principum eis consortionem indulsit.* Habet hanc vocem Saxo, ut pleraq; ex suo Valerio Maximo. Sic etenim ille Lib. IV. Cap. 6. *Nec dubito, quin, si quis modò extinctis sensus inest, Plautius & Horestilla, fati consortione, gestientes vultus tenebris intulerint.* Ejusdem libri Cap. 7. *Siquidem illorum amicitia in consortione deliciarum & luxuriæ contabuit.* Et Cap. eodem: *Lucius quoq; Petronius hujusce laudis consortionem meritò vindicat.* Utitur etiam Livius Andronicus incertâ Tragœdiâ:

Quænam ista societas, quænam consortio est?

Imo nec Tullius noster vocabuli raritatem refugit Lib. III. de Officijs, ut ex Nonio observat Clarissimus & maximus ille Gerardus Vossius in edecumatis suis ad veter. Poet. Fragmenta Notis. Cui hac parte favent omnes libri veteres: ne quis illos moretur, qui *Consociatio* in Cicerone ediderunt. Quin & apud Vellejum Paterculum semel atq; iterum eandem vocem legere est: ut Hist. Lib. 2. Tib. *Nero duobus Consulatibus, totidemq; triumphis actis, tribunitiæ potestatis consortione æquatus Augusto.* Et Paulo post: *Post utriusq; adolescentium obitum facere perseveravit, ut & tribuniciæ potestatis consortionem Neroni constitueret.* Et apud Livium Libro XL. *Sociabilem consortionem inter binos Lacedæmoniorum Reges, salutarem per multa secula ipsis patriæq;.* Eâ quoq; voce utitur Cornelius Celsus, Medicorum Cicero, Lib. VII. Cap. 27. *Non ignoremus orto cancro sæpè affici stomachum, cui cum vesica quædam consortio est.* prout in optimo codice MS. ex quo variantes lectiones excerpsi, legitur. Vulgata exemplaria habent *quoddam consortium.*

Ibid. *Occiduæ vitæ statu*] *Occiduum*, idem est quod occasui vicinum. Ovidius 15 Metamorph. *Senectæ occiduæ iter declive* dixit. Hericus Monachus Altissiodorensis Lib. VI. de Vita S. Germani:

Sic pater occiduæ sortis suprema canebat

Cæsarius Histerbacheensis Lib. VI. Cap. 5. in Vita Enffridi Decani ad S. Andream Coloniæ: *Etiam cùm esset in ætate occiduâ, usq; ad diem mortis suæ, non patiebatur se aliquam hebdomadam divini servitij præterire.* Aliàs *occiduum* pro eo, quod ad occidentem spectat, usurpari solet. Josephus Devonius de bello Trojano: Lib. V.

Presserat occiduum Phœbus jubar ———

Hericus Monachus de Vita S. Germani Lib. VI.

Phœbus ab occiduis remeans illustrior undis.

Ad eundem modum *Aquas occiduas*, *Solem occiduum*, apud Ovidium; & *Orbem occiduum* apud Claudianum invenies.

47. *Infirmam utrimq; ætatem causatus*] Ætatis opportunitatem multos rerum novarum studio & spe prædæ transversos egisse, etiam Rex Numidarum Micipsa apud Sallustium abunde testatus est: qui cum Jugurtham Masinissæ fratris filium non se luxui, neq; inertiæ corrumpendum dare, sed virtutis viâ ad gloriam grassari animadverteret, initio lætus fuerat, existimans virtutem Jugurthæ regno suo gloriæ fore: tamen posteaquam hominem adolescentem, exactâ ætate suâ, & parvis liberis, magis magisq; crescere intelligebat, vehementer eo negotio permotus, multa cum animo suo volvebat. *Terrebat eum natura mortalium avida imperij & præceps ad explendam animi cupidinem, præterea opportunitas suæ liberorumq; ætatis, quæ etiam mediocres viros spe prædæ transversos agit.* Verba Sallustij sunt sub initium belli Jugurthini.

50. *Nullam ætatis partem virtuti incongruam*]

Id ſuo exemplo multi apud Saxonem compro-barunt. Sic Starchaterus ille Lib. VI.

In viro forti numeroſa nemo
Tempora culpet.
Albicet quanquam ſenio capillus,
Permanet virtus eadem vetuſtis:
Nec fluens ætas poterit virile
Carpere pectus.

Sic Haldanum ſenecta non vetuit Grimmonis immanitatem compeſcere, Lib. VII. Et ibidem Haldanus Borcari ex Drotta filius, adoleſcens admodum, pugilem ingenuæ famæ oppreſſit. Et rurſus ibidem Olo Vegetus duodecim pugiles interimendo, majus adoleſcentiâ opus perpetravit. Ivarus, Regneri Lodbrog filius, ſeptimum agens annum, inſigni pugnâ editâ, puerili corpore grandævum robur exercuit. Saxo Lib. IX. Joſephus Devonius Lib. 1. de bello Trojano:

——— *Tempora certe*
Virtutem non prima negant, nec ultima donant.

In hanc ſententiam aurea planè verba ſunt, ut omnia tanti viri, Erycij Puteani, Oratione 1. quâ Senatui Mediolanenſi pro titulo Profeſſorio gratias agit: *Iniqui prorſus & ignari humanæ conditionis ſimus, ſi Annariarum legum tenaces, indolem virtutemq́, omnem temporis limitibus concludamus. Quemadmodum fruticem interdum fructu lætum ac floridum, arborem contrà proceram vetulamq́, infelicem: ſic in puero virum vidimus, & puerum in viro. Erras, erras, ſi Virtutis, quàm ætatis, curſum tardiorem exiſtimas. Veteres illi, (ut Marcus Tullius ait) Leges Annales non habuerunt, quas multis poſt annis attulit ambitio, ut gradus eſſent petitionis inter æquales. Quâ re factum ſuit, ut magna ſæpè indoles virtutis, priusquam Reipublicæ prodeſſe poſſit, extincta fuerit.*

Pag. 9. verſ. 2. *Propior Virginis, quàm militum charitati*] Hoc eſt, propenſior in Virginis, quàm militum amorem, addictus magis Virgini, quàm militibus. Valeriana locutio eſt. Extat Lib. 1. Cap. 1. pag. 25. *L. Albinius plauſtro conjugem ac liberos vehens cum Veſtales aſpexiſſet, propior publicæ religioni, quàm privatæ charitati, ſuis, ut plauſtro deſcenderent, imperavit.* Eundem in modum Saxo ſæpè loquitur: ut Lib. III, & XIV. *Propior privatæ copulæ, quàm publicæ vindictæ.*

5. *Medendi ſolertiam profitetur*] Inter alias artes, quibus ſe veteres ᚱᚢᚾᛁ *Runi* ſimplici vulgo venditabant, *medendi* quoq́; *ſolertiam* profiteri ſolebant. Quæ ſanè non tam in artis Machaoniæ exquiſita ſcientia, quàm Runica illa & planè magica vulnerum morborumq́; curatione conſiſtebat. Uſurpabant etenim etiam hanc ad rem Runas ſuas ᛚᛁᛘᚱᚢᚾᛅᛦ, ſim-

A runar dictas, quarum infrà extabit mentio. Inprimis vero circumforaneis hiſce Medicis in aulas Regum ſubinde irrepere, aut in pugilum conventicula, quæ ſine cæde & ſanguine ſæpè non peragebantur, ſeſe ingerere, opemq́; ſuam ultro offerre, mos erat. Exempla in Antiquitatibus noſtris quamplurima occurrunt. Sic Lib. III. Saxonis noſtri ipſe Magorum Borealium princeps Othinus, Rindæ Ruthenorum Regis filiæ medicam præſtitit operam, quam
B tamen paulò poſt ad ſtupri licentiam tranſtulit.

Ibid. *Ad poſtremum*] Formula Juſtino uſitatiſſima, unde deſumpſiſſe Saxonem nulli dubitamus. Sic etenim ille Lib. VI. Cap. 2. prout vir Clariſſ. Berneggerus in exquiſitiſſima & utiliſſima Editione ſua diſtinxit. *Ad poſtremum ipſe ad eum pergit.* Item Lib. XIII. Cap. 8. *Ad poſtremum tamen Perdicca occiſo.* Iterum Lib. XIV. Cap. 3. *Ad poſtremum cum Antigonum venire cum*
C *exercitu nuntiatum.* Rurſus Lib. XVI. Cap. 4. *Ad poſtremum adverſus plebem nimio otio laſcivientem auxilia petivere.* Denuò Lib. XXIV. Cap. 3. *Ad poſtremum tamen petente eo, induciæ duorum menſium datæ.* Et tandem Lib. XLIV. Cap. 4. *Ad poſtremum laqueo captus, Regi dono datus eſt.*

9. *Solus in octo pariter ſpicula mortis egi*] *In octo*, id eſt, Svarinum & ſeptem ejus fratres, de
D quibus modò dictum. Verſus autem ſunt Choriambici alcaici tetrametri acatalecti, conſtantes ex tribus choriambis & Bacchio, ſive Amphibrachio. At in quarto verſu omninò pro *conciliantis* reponendum erat *conciliantem*, ſententiâ ſic efflagitante.

10. *Gladio corripui reducto*] Ad eundem loquitur modum Saxo infrà Lib. VII. *Cujus immorantem ictui dextram Haldanus nihil hæſitans obvia ferri celeritate corripuit.* Forteаn
E τὸ *corripere* idem Saxoni valet ac *invadere*: quomodo utitur Juſtinus Lib. XV. Cap. 2. *Præmia victoriæ corripuit*: aut ſimili ſignificatione.

15. *Timuiq́, unquam Ad crepitus enſiculi*] Idiotiſmi formula videtur, *timere ad.* Nam rarò apud alios occurrit autores.

16. *Nunc malè me projiciens*] *Projicere* hoc loco eſt rejicere, contemnere, deſpicere.
F Undè *projectus*, pro contempto & vili. Sic Tacitus 1. Annalium: *Milites ne appellem, an cives? quibus tam projecta Senatus autoritas?* id eſt, vilis, abjecta. Injuſtè vero conqueritur Gramus de fluxâ Signes ſponſæ ſuæ fide, quum & ipſe in amore inconſtantiſſimus fuerit, utpote qui non ſolùm priorem conjugem educatoris ſui Roarij filiam repudiaverit, verùm etiam alterius, Groæ nempe, repudium promiſerit, ut Signe potiretur. Quare rectè concludit

cludit his verbis vitam Grami Clarissimus Meursius : *Tandem Gramus mox à Suibdagero caeditur. Princeps magnus & in quo nihil reprehendas, quàm amoris conjugalis inconstantiam & repudia, etiam regibus indecora, & illicita, neq; à Deo ut autore matrimonij, ita quoq; assertore, impunita, quanquam sæpèper libidinem usitata.* Svaningius permissa olim Regibus fuisse repudia commemorat : *Fuit autem*, inquit, *in Borealibus hisce regnis in gentilitate olim polygamia libera vulgo, sed nequaquam Regibus, quibus tamen repudiare uxores permissum fuisse, multorum Regum exempla testantur.*

19. *Fœmineæ dat levitatis facinus notandam*] Sic in vetustis versibus qui Q. Ciceroni ascribuntur :

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis :
Namq; est fœmineâ tutior unda fide.

Petronius Arbiter:

Fœmina nulla bona est, sed si bona contigit ulla,
Nescio quo fato res mala facta bona est.

Non aliter de Phyllide suâ conqueritur Lycidas apud Calphurnium Eclogâ 3.

——— Lycidam ingrata reliquit
Phyllis amatque novum post tot mea munera Mopsum.

Cui respondet Jolas:

Mobilior ventis ut fœmina, sic tua Phyllis.

Et paulò pòst :

Hi tamen ante mala figentur in arbore versus:
CREDERE, PASTORES, LEVIBUS NOLITE PUELLIS.
Phyllida Mopsus amat, Lycidas habet ultima rerum.

Galterus Lib. V. Alexandreidos, fol. 65.

Pectore fœmineo, vernalis certior aura,
Mollior est Adamas. ———

24. *Et cum dicto*] Sæpenumerò occurrit hic loquendi modus in Martiano, ut Lib. VIII. *Et cum dicto, resupina paululùm se permisit amplexibus voluptatis*, & alibi centies, imò millies.

Ibid. *Inter sacra mensæ*] Mensâ nihil sacratius apud veteres. Hinc illa fluxit formula, *inter sacra mensæ*. Valerius Maximus Lib. 2. Cap. 2. *Si qua inter necessarios querela esset orta, apud sacra mensæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis tolleretur.* Quintilianus Declamatione CCCXXI. *Venenum aliquis inter Lares suos, inter sacra mensæ, coronatis pariter, quos celebramus, Dijs immortalibus, hilaris hilari dedit !* Tacitus Lib. XV. *Sed abnuit Piso, invidiam prætendens, si sacra mensæ, Dijq; hospitales cæde qualiscunq; principis cruentarentur.* Sic *sacra legationis* idem Lib. 1. Annal. *Hostium quoq; jus, & sacra legationis, & fas gentium rupistis.* Ita & *Sacra regni* Annal. Lib. 2. *Postquam dolum intellexerat, sacra regni, ejusdem familiæ Deos, & hospitales mensas obtestantem, catenis onerat.* Mensas vero olim maximâ in veneratione habitas, & velut sacras fuisse, Synesius docet Epist : LVII. Τϱάπεζα μὲν ἱεϱὸν χϱῆμα, δι' ἧς ὁ θεός τιμᾶται φίλιός τε καὶ ξένιος. *Mensa quidem sacra res est, per quam Deus honoratur, præses amicitiæ & hospitij.* Pindarus Nemeon. Od. XI.

— ξενίου Διὸς ἀσκεῖται θέμις ἀενάοις
ἐν τϱαπέζαις ———

Hinc Juvenalis Sat. 2.

— Nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.

26. *Igitur nuptijs in exequias versis*] Seneca Lib. VI. Declamat. 6. *Versæ sunt in exequias nuptiæ, genialisq; lectus mutatus est in funebrem.* Silius Italicus Lib. II.

——— Tædæq; ad funera versæ.

Hoc est, nuptiales faces versæ in usum funeris.

27. *Alienis amoribus manus injici non oportere*] *Amor* etenim juxtà Max. Tyrium Dissertat. X. est ἀκοινώνητος πϱὸς ἀλλήλους, nullamq; admittit societatem. Sic & Ovidius Lib. 3. Amor.

Non benè cum socijs regna Venusq; manent.

Et Seneca Agamennone: *Nec regna socium ferre, nec tæda sciunt.*

36. *Ne publicæ existimationi contraria*] Tametsi Saxo nihil minus quàm anilibus nugis Lectori fucum facere, aut pro verâ Historiâ φλυαϱίας venditare constituisset : quum tamen multa deinceps ex fabulosâ antiquitate deprompta producturus esset, præsagâ mente divinans, quid sibi objici poterat à nimis rigido Censore : maluit heic denuo πϱοεπιπλήττειν, quàm iniquam nasutuli Momi reprehensionem exspectare.

38. *Triplex quondam Mathematicorum genus*] *Mathematici* hoc loco sunt Magi & præstigiatores. Μαθηματικοὶ propriè dicebantur, qui altiores istas disciplinas, quas Græci veteres μαθήματα appellarunt, edocti erant. Posteà vocabulo tam honesto vulgus abuti cœpit, ac tantùm de Magis, hariolis, præstigiatoribus, & divinandi scientià callentibus usurpare. Huc facit Agellius Cap. IX. Lib. 1. ubi de Discipulis Pythagoræ loquitur : *Hi dicebantur in eo tempore μαθηματικοὶ; ab artibus scilicet, quas jam discere atq; meditari inceptaverant: quoniam Geometriam, Gnomonicam & Musicam, cæterasque item disciplinas altiores μαθήματα veteres Græci appellabant. Vulgus autem, quos Gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.* Insignis est locus Joannis Sarisberiensis, Policratici Lib.

Lib. 1. Cap. 9. qui huc apprimè facit: *Eos*, inquit, *qui nocentiora præstigia artesq́ magicas, & varias species Mathematicæ reprobatæ exercent, jam pridem Sancti Patres ab aula amoveri jusserunt.* Ecce, *Mathematicæ reprobatæ* facit mentionem: unde *Mathematici* dicti sunt ejusmodi malefici. Videantur etiam tria illa vel quatuor sequentia capita Sarisberiensis, quæ varia de Magis & Mathematicis tradunt. Auctor Queroli, Præfatione ad Rutilium: *Oblitus doli Parasitus navem ascendit, ad Querolum venit, & rupit fidem, Magum Mathematicum se fingens, & quicquid mentiri fur potest.* Et rursus: *Ego magos Mathematicos novi, talem prorsus nescio.* Et paulò inferius idem auctor Mathesin & Magicam conjungit, quasi artes ferè easdem: *Propter te*, inquit, *feci omnia* (de thesauro loquitur) *mathesin & magicam sum consecutus, ut me sepulti fallerent?* Est etiam in Jure Civili, libro X. nempe Codicis, Tit. XVIII. de Maleficis & Mathematicis, ubi inter alia hæc leguntur: *Artem Geometriæ discere atq́ exercere, publicè interest; Ars autem Mathematica damnabilis est, & interdicta omninò.* Et paulò pòst: *Si quis Magus, vel magicis carminibus assuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur: aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel mathematicus, aut enarrandis somniis occultans artem aliquam divinandi, aut certè aliquid horum simile exercens, in comitatu meo vel Cæsaris fuerit deprehensus, præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat.*

43. *Primam physiculandi solertiam obtinentes*] *Physiculandi* hoc est, divinandi solertiam, & præcipuè ex animantium extis. Tales omnino fuerunt Cimbrorum veterum fœminæ Vates, quæ ex intestinis spectatis victoriam suis vaticinabantur. Eas hunc in modum describit Strabo Lib. VII. pag. 294. Ἔθος δέ τι τῶν Κίμβρων διηγοῦνται τοιοῦτον, ὅτι ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν συστρατευούσαις, παρηκολούθουν προμάντεις ἱέρειαι πολιότριχες λευχείμονες, καρπασίνας ἐφαπτίδας ἐπιπεπορπημέναι ζῶσμα χαλκοῦν ἔχουσαι γυμνόποδες. Τοῖς οὖν αἰχμαλώτοις διὰ τοῦ στρατοπέδου συνήντων ξιφήρεις. καταστρέψασαι δ᾽ αὐτοὺς ἦγον ἐπὶ κρατῆρα χαλκοῦν ὅσον ἀμφορέων εἴκοσι. Εἶχον δὲ ἀναβάθραν, ἣν ἀναβᾶσα ὑπερπετὴς τοῦ λέβητος ἐλαιμοτόμει ἕκαστον μετεωρισθέντα. Ἐκ δὲ τοῦ προχεομένου αἵματος εἰς τὸν κρατῆρα, μαντείαν τινὰ ἐποιοῦντο. ἄλλαι δὲ διασχίσασαι, ἐσπλάγχνευον ἀναφθεγγόμεναι νίκην τοῖς οἰκείοις. *Morem hunc fuisse Cimbris usitatum ferunt. Sequentibus eos in bellum uxoribus, vates quædam comitabantur canæ, albo vestitu, Carbasinis supparis desuper fibulis affixis, cinctu æreo, pedibus nudis. Eæ per castra captivis occurrebant strictis gladiis, prostratosq́ ad Crateram æneam adducebant amphoras circiter XX capientem. Super eam pulpitum erat, quo* A *conscenso vates sublimis, singulis supra lebetem elevatis guttur incidebat. E sanguine in crateram fuso suam captabant quandam divinationem: reliqua cadavera sic cæsorum scindebant, intestinisq́ spectatis victoriam suis vaticinabantur.* Ejusmodi quoq; fuisse simile vero est *Celtarum Eubages*, quorum meminit Ammianus Marcellinus Lib. XV. *Eubages verò scrutantes summa & sublimia naturæ, ea pandere vulgò conabantur.* Strabo Lib. IV. de Gallia: Εὐβάγεις δὲ ἱεροποιοὶ καὶ φυσιολόγοι. B Tales etiam quondam Celtarum *Druidæ*: è quibus Cicero Lib. 1. Divinat. Divitiacum Æduum fuisse ait, qui & naturæ rationem, quam Physiologiam Græci vocant, notam sibi esse profitebatur, & partim augurijs, partim conjecturâ, quæ essent futura, dicebat. *Physiculatores* autem, vel ut Saxo loquitur, *physiculandi solertiam obtinentes*, non sunt alij, quàm quos Martianus Capella, eâdem utens voce, refert, *physiculatis extorum proficiis, vaticinia fudisse obliquis ambagibus.* Hæc etenim sunt verba C Martiani Lib. 1. pag. 5. *Ipse pedibus talaria nectit aurea, & nunc in fanis, quibus aut vaticinia obliquis fundebantur ambagibus, aut denunciatâ pecudum cæde physiculatis extorum proficijs viscera loquebantur.* Idem Lib. 11. pag. 38. *Hæc aruspicio exta physiculant admonentia quædam, vocesq́ transmittunt, auguratisq́ loquuntur ominibus.* Ad priorem Capellæ locum ita Clariss. Vir, Hugo Grotius ex Scaligero: *Physiculare* ὑποκοριστικῶς D pro *Physicare*, φυσικεύειν. Gloss: Isidori: *Physiculo, propitio divos. Physiculator, augur* NATURAS *in extis animantium quærens.* Apulejus de Deo Socratis: *Per hos eosdem, ut Plato in Symposio autumat, cuncta denuntiata, & Magorum varia miracula, omnesq́ præsagiorum species reguntur. Eorum quippe de numero præditi curant singuli eorum providè, ut est cuiq́ tributa provincia: vel somniis confirmandis, vel extis physiculandis, vel præpetibus gubernandis, vel oscinibus erudiendis, vel nubibus coruscandis,* E *cæterisq́ adeò, per quæ futura dignoscimus.* Ubi Petrus Colvius, Mercerus, & alij, legunt *extis fissiculandis*; quos ego suo sensu abundare permitto, & omnino cum Saxone meo antiquam retineo lectionem, qualem ipse in MStis invenit. Nam *physiculandi solertia* ea est, quam ἡπατοσκοπίαν Græci, Latini *Extispicinam* nominarunt: de qua notatu digna sunt verba Petri verè Chrysologi Homil. V. *Occidebatur pecus, ut quod vivum nil scierat, divinaret occisum, & loqueretur ex* F *fibris mortuum, quod nunquam fuerat ore proloeutum.*

44. *Artem possedêre Pythonicam*] Afflati erant spiritu Pythonico. *Python* etenim δαιμόνιον μαντικὸν, cujus afflatu futura prædicebant. Talis fuit puella illa habens *Spiritum Pythonicum* Act. 16. v, 16. In Græco est πνεῦμα πύθωνος, *Spiritum Pythonis*, id est, Dæmonij fatidici. Hinc *Pythonicus*, diviniloquus, Levit. 20, v. 27. *Vir sive mulier, in quibus Pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus.*

spiritus. Pythomantis dicebatur Pythicus vates, & *ἐγγαστρίμαντις*. Hesychius: *πύθων, ὁ ἐγγαστρίμαντις. Ἐγγαστρίμυθοι* erant genij è ventre hariolantes, quod spiritus immundus ex turgescente vatum ventre obscurè tanquam ex utre loquebatur, & oracula dabat.

48. *Per summam ludificandorum oculorum peritiam*] Sic Sigurdus Fabnisbanus, Ragnari Lodbroci socer, frustratus, Brynhilldam Budloniam, cui fidem conjugalem dederat, Gunnaro Giucungo, uxoris fratri, cupiens illam conciliare, cum aliter ad ipsam pervigili igne circumdatam irrumpere nequiret, [quem ignem circum aulam Brynhilda aluerat, vocitq; ᚢᛆᚠᚢᚱᛚᚮᚠᛆ, Vafurloga] nemo verò præter Sigurdum tàm animatus esset, ut ignem transire auderet, aut si auderet Gunnarus, cujus intererat sponsam inclusam videre, Equum tamen, præter Sigurdi illum *Grana*, qui intrepidè perrumperet difficultatem, consequi nullum potuit. Atqui is omnis alius sessoris, quàm domini impatiens, Gunnarum reppulit. Quare ut equum pariter & sponsam Sigurdus falleret, vultum faciemque cum Gunnaro commutasse dicitur. Quod illi *περίσπασμα*, ᛆᛏ ᛋᚴᛁᛒᛏᛆ ᛚᛁᛆᚿᛉ, At skipta litum/ *Colores mutare*, dixerunt. Quin imò, non humanos modò vultus assumere & deponere; sed bestiarum & ferarum formas, quas volebant, induere noverant; usi ad hanc tem incantationis & characteris genere, quod ᚠᛁᚿᚿᚢᛁᚴᛆ, Finnvika nominarunt, quasi *Finnorum motum* dicas: credo, quòd illud artificium Finnis frequentissimum fuerit. Sanè Gunhilda, Erici Blodöxij uxor, ab illiusmodi præstigiis malè audivit, Finlandica & ipsa, Ozuri Totonis filia. *M. Brynolfus.*

50. *Illicibus formis*] *Illices oculos* Apulejus dixit, quorum aspectu ad libidinem incitamur. Et *Illices voluptates* Lactantius Lib. VII. Cap. ult. *Omittendæ sunt hujus præsentis vitæ illices voluptates.*

Pag. 10. vers. 2. *Cum Latinorum quoq; prudentiam pellexerit*] Ità est. Nulla fere gens tantæ superstitionis fuit, ac ipsa Gentium victrix Romana, quæ neutiquam vernaculos Deos coluisse contenta, universa etiam aliarum nationum numina sua intrà mœnia recepit. Jam verò totum illud Deorum Dearumque agmen ex magnâ illâ matre, hoc est, terrâ prosatum, & illorum in numero censendum, qui terræ munere vescuntur, Antiquitates Romanæ abundè testantur. Imò sacra omnia, omnis auguralis disciplina, ancilia, Libri Sibyllini, & id genus alia, arcana tantùm quædam Reipublicæ Romanæ fuêre, quibus vel populus in officio teneretur, si quando seditionem moveret, vel Imperatores ad ardorem militibus ingene-

A randum uterentur. Sed ne videar hîc actum agere velle, & quæ eximij scriptores Tertullianus, Arnobius, Lactantius, Minutius Felix, & alij de Diis Ethnicis luculenter & copiosè tradiderunt, quasi compilare, verbum non amplius addam.

14. *Sedulâ affirmatione certabat*] Pro instabat, contendebat, persvadere conabatur: quomodo Virgilius *certet superare*, hoc est, studeat, conetur; Ecloga V. Et Horatius *certare quodB cunq; facit Mæcenas*, hoc est, certando conari, Sermon. Lib. 2. Stat. 3. Nisi fortè *certabat* erit, certiorem reddebat, vel ut Barbari loquuntur *certiorabat*, ut sit à *certus*. Nam *incertare*, pro incertum reddere Plautus usurpavit Epidico: *Longa dies animum incertat meum.*

30. *Dum Venerem coluisse piget*] Non putandum *Duram illam manum* [sic namq; *Hartgrepa* interpretatur] tàm invenustè & rusticè atq; apertè ad Venereas voluptates Juvenem generosum provocasse, quin libidini suæ frontem

C nerosum provocasse, quin libidini suæ frontem prætexeret, & luteum velamen, virginum more. Sumsit verò illud suum *πρόσχημα* ex intimâ hominum illorum religione, quibus Divarum haud postrema fuit FREYA, Amatorum *προξενητής*, & illarum voluptatum promaconda: quam violare aut contemnere, Skapto vel Thorballus Sidensis [nunc enim uter esset, non exactè memini] parùm aberat, quin capitali discrimine didicit, ut erat periculosum: qui

D ad Christianam fidem conversus, parùm honorificè de Freya, in carmine hoc suo, fuerat locutus:

ᚢᛁᛚ ᛂᚵ ᚢᛘ ᚵᚮᚦ ᚵᛂᛁᛆ
ᚵᚱᛂᛁ ᛏᚼᛁᚴᛁᛂᚱ ᛘᛁᛂᚱ ᚠᚱᛂᛁᛆ.

Vil eg um God geya
Grey thikier mier Freya.

Hoc est; *De diis latraturus, Freyam instar canicula,*

E *vel vulpeculæ, judico.* Quæ res continuo ut increbuit, *ἀποσυνάγωγος* factus, in capitis periculum inciderat, nisi divinitus accidisset, ut illo ipso anno, quo in eum maximi quique Viri conjurarant, Christiana fides in foro universali recepta fuisset. Nialam consule. Numinis hujus seu Divæ monumentum adhuc Danica lingua conservat, quæ Veneris diem, Fredag/ id est, *Freyæ diem*, appellat: & Dominas, Nobiliumq; fæminas Fruer / ab eàdem dictas esse,

F nulli dubitamus. Quin etiàm Fryd / *Voluptas*, & Frø / *Semen*, indidem venerunt; notatione à causis: & nos matremfamilias Hußfrey vulgò nominamus. *M. Brynolphus.*

32. *Advenlat pius ille calor*] Blandus ille & castus amor. Sic Ovid. XI. Metamorph. *Trahere pariter calorem*; id est, unà incipere amare.

39. *Cujus Naturæ contextum*] Sic Valerius Maximus Lib. IX. Cap. 14. *Contextum sanguinis* dixit: *De similitudine autem oris & totius corporis*

altiore doctrinâ præditi subtilim disputant: eorumq́ alij in ea sunt opinione, ut existiment illam origini & contextui sanguinis respondere. Aliter fortè usurpavit Ammianus Marcellinus Lib. XVI. *Hærebat attonitus, per giganteos contextus circumferens mentem, nec relatu effabiles, nec rursus mortalibus appetendos.*

41. *Nunc affluentis substantiæ*] Ità omninò legendum existimo, ipso contextu eò me ducente, qui totus merâ constat verborum ἀντιθέσει. Sic *contractior* opponitur *capaciori*; *B exilis, affluenti*; (nam *exilis* & *defluens* non sunt ἀντίθετα) *corrugatum, explicato. Affluens* autem est *crescens*.

43. *Nunc proceritate cœlis invehor*] Parilem planè in modum Philosophiam, quæ instar fœminæ sibi supra verticem astare visa est, describit Boethius Lib. 1. de Consol. Philoloph. *Statura erat discretionis ambiguæ. Nam nunc quidem ad communem sese hominum mensuram cohibebat,* C *nunc verò pulsare cœlum summi verticis cacumine videbatur.*

Ibid. *Nunc in hominem, angustioris habitus ditione, componor*] Ita hunc locum distinguendum censui, qui alioquin paulo videbatur obscurior. Nam *in hominem componor*, hoc est, depositâ monstruosâ illâ & giganteâ magnitudine, in humanam staturam, pro eâ, quâ polleo potestate, me transformo. Nimirum *monstra* opponit *hominibus*, quomodò mox infrà loquitur.

Et fortes complexa duas, majore feroces
Territo concubitus, hominum breviore capesso.

Ditio autem heic denotare potest divinitatis quasi quoddam arbitrium, nutum & potestatem. Iterum Saxo Lib. II.

Res petit & par est, quæcunq́ per otia summâ
Nacti pace sumus, belli ditione mereri.

Idem Lib. VII. *Alterum terris, alterum aquis regiâ ditione præesse voluit.* Dudo S. Quintini Decanus Præfatione in Acta Normannorum:

Fidens in Domino mundum ditione regente,
Quicquid vult faciens cœlo, terrâq́, mariq́.

Cæterùm erat cum hoc loco olim legerem *conditione.* Imò *ditionem, conditionem* designare auctor est Polyhistor nostri seculi incomparabilis Caspar Barthius Lib. XVIII. Advers. Cap. X. ad Prospeti illos versus:

Perpulit à vetitis pomum decerpere ramis
Queîs inerat recti & pravi experientia major
Tunc ditione hominis. ————

Sic Prudentius Trecensis de Christo Domino:

Emittens animam propriâ ditione beatam.

49. *Diverso schemate formas*] Galterus Lib. 1. Alexandreidos. pag. 12. v. 4.

Pectoris in medio bis seni schemate miro
Ardebant Lapides. ————

A Et Lib. IV. Fol. XL. fac. 2.

———— *Tumulumq́ in vertice montis*
Imperat excidi, quem structum schemate miro
Erexit celeber digitis Hebræus Apelles.

50. *Nunc sidera cervix Æquat*] Virgilius Æneid. Lib. III. de Cyclope:

———— *Ipse arduus altaq́ pulsat*
Sydera ————

Pag. 11. vers. 4. *Converti cerea vultus*] Ho-B rat. *Cereus in vitium flecti.*

5. *Qui Protea novit*] Horatius Lib. 1. Epist. 1.

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?

Et Sermon. Lib. 2. Sat. 3.

Effugit tamen hæc sceleratus vincula Proteus,
Fiet aper, modò avis, modò saxum, & cum volet, arbor.

Eum ob varias mutationes *ambiguum* Ovidius eleganter vocavit Lib. II. Metamorph. quas C etiam recenset, Lib. VIII Metamorph.

Nam modò te juvenem, modò te vidêre Leonem:
Nunc violentus aper, nunc quem tetigisse timerent,
Anguis eras; modò te faciebant cornua taurum.
Sæpè Lapis poteras, arbor quoq́ sæpe videri.
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras, interdum undis contrarius ignis.

D Et alibi:

Utq́ levis Proteus modò se tenuabat in undas
Nunc Leo, nunc arbor, nunc erat hirtus aper.

Notum est adagium: *Proteo mutabilior.* Enthea Venefica apud Petronium:

Proteus esse solet, quicquid libet ————

Sed nos cum Johanne Tzetze rectè judicamus Protea huncce tantoperè veteribus celebratum, insignem Magum & veneficum fuisse, qui arte E Diabolica & vi magica in tam varias se formas subindè mutaverit. Id quod hæc verba Tzetzis Chiliad. III. testantur.

Ὃς μαγικαῖς δυνάμεσι μετέβαλλεν εἰς πάντα
Εἰς πῦρ, ὕδωρ, εἰς δράκοντα, δένδρον, εἰς πᾶσαν φύσιν

14. *Virili more culta*] Imitatus est Saxo Valerium Maximum, qui Lib. IV. Cap. 6. persi-F mile Exemplum commemorat de Hipsicrateâ Reginâ Mithridatis, quæ ut in exilium maritum suum sequeretur, *præcipuum formæ suæ decorem in habitum virilem convertere voluptatis loco habuit. Tonsis enim capillis, equo & armis se assuefecit, quò facilius & laboribus & periculis ejus interesset.* Expendat hæc verba benevolus Lector, & cum Saxonis contextu conferat. Ni fallor, Valerij hunc locum in animo & oculis habuisse Saxonem nostrum ultrò fatebitur. Amoris etiam con-

conjugalis notabile exemplum de Epponinâ Julij Sabini conjuge refert Petr. Victorius Lib. 18. Variar. Lect. Cap. XV. ex Plutarchi ἐρωτικῷ, & Cornelij Taciti Lib. XX. Cui convenit illud S. Asterii, Amaseæ Episcopi, Homiliâ, *An liceat dimittere uxorem* : Ἔγνων ἐγὼ γυναῖκα ϗ τὴν κόμην κειραμένην, καὶ ἀνδρικὴν περιθεμένην ἐσθῆτα, καὶ ταύτην ἀνθεινὴν, ἵνα ἀνδρὸς φεύγοντος μὴ χωρισθῇ. *Novimus ipsi mulierem, quæ attonsâ comâ, vestem virilem, eamq; floridam induit, ut ne virum fugientem latentemq; deserere cogeretur.*

18. *Diris admodum carminibus ligno insculptis*] Hoc loco primum occurrit *Runomagiæ*, sive *Necromantiæ Runicæ* exemplum, quod amplum nobis de *Runis* Veterum Danorum, & *Magiâ Runicâ* disserendi suppeditat occasionem. Vox itaq; ᚱᚢᚾᛅᚱ, Runar / duo significat, & veterem Literaturam, quæ etiamnum passim exstat, & Magiam Runis expeditam. Runicarum etenim Literarum duo primaria fuerunt genera. Unum eorum, quibus ad animi sensa exprimenda, res gestas consignandas, Heroum fortia facta deprædicanda, aliaq; necessaria indicanda, utebantur *Runæ*, atq; in hoc genere literati. Ab hisce Runis lingua Danica antiquitus ᚱᚢᚾᛅ ᛘᛅᛅᛚᛁ Runa Maali appellata fuit. Alterum genus quibusdam, magicis incantationibus cumprimis deditis, familiare extitit. Hisce enim Runis, præstigiis Diabolicis miserrimè inescati, in aliorum perniciem plerumq; abutebantur Magi & incantamentis celebres. Tantam namq; earum vim & efficaciam esse sibi persvadebant miseri, ut ijs hostes necare, ursos ac feras ligare, ventos ac grandines concitare, imbres ciere, homines dementare, manes elicere, aliaq; incredibilia perpetrare valerent. Hisce Othinus illeRindam puellam mentis ac rationis usu privavit. Quod ita persequitur Saxo noster Lib. 3. *Quam cortice carminibus annotato contingens lymphanti similem reddidit, receptam toties injuriam modesto ultionis genere insecutus.* Hisce Guthruna, de qua Idem Lib. VIII. *effecit, ut regiæ partis propugnatores subitò oculis capti in se ipsos arma converterint.* Hisce pollebat illa *augurij perita fœmina, cujus carminum tanta vis erat, ut rem quantalibet nodorum consertione perplexam, è longinquo sibi soli conspicuam, ad contactum evocare posse videretur.* Saxo Lib. VII. Hisce tandem Hartgrepa, *ligno incisis & linguæ demortui hospitis suppositis eum loqui fecit, diraq; carmina effari*. Cujus rei hoc loco mentionem facit Saxo. Hosce autem Characteres ᚱᛅᛘᚱᚢᚾᛁᚱ Ramruner / seu Runas amaras & acerbas vocârunt, eò quòd molestias, dolores, morbos, aliaq; perniciosa hisce infligere inimicis soliti sint Magi. Hæc maximam partem desumpsimus ex Literatura Runica Excellentissimi viri, D. Olai Wormij Cap. 5. Porro Runas istas Magicas Glossarium veteris Islandicæ linguæ dispescit in aliquot species, ut in ᛋᛁᚴᚱᚢᚾᛁᚱ, Sigruner / id est, *Runas victoriales* : ᛒᚱᚢᚾᚱᚢᚾᛁᚱ, Brunnruner / *Runas fontanas*: ᛘᛅᛚᚱᚢᚾᛁᚱ Målruner / *Logo Runas* : ᛅᚢᛚᚱᚢᚾᛁᚱ, Aulruner / *Runas Cerevisiarias*: ᛒᛁᛅᚱᚴᚱᚢᚾᛁᚱ Biargruner / *Runas auxiliatrices*: ᛚᛁᛘᚱᚢᚾᛁᚱ Limruner / *Runas arboreas*: & ᚼᚢᚴᚱᚢᚾᛁᚱ Hugruner / *Runas Cordiales.* Singularum Runarum usum ita exprimit: 1. Sigrunar skalltu kunna / ef thu vilt Snotur vera: rist a hialte hiors / a vettrunum / og a valblystrum / og nefna tvistar Tyr. Hoc est, *Runas victoriales callere debes, si sapiens, astutus, atq; callidus evadere cupias. Incide eas capulo, vel retinaculo ensis tui, item Chirothecis, & lituo bellico, & bis nomen Tyr ingemina.* 2. Brunrunar skalltu giora / ef thu vilt borgit hafa a sunde seglmaarum. a stafn skall thær rista / og a Stiornarblade. tha komst heill af hafe: *Runas fontaneas adhibe, si quando merces tuas sartas tectas maritimisq; periculis exemptas habere cupias. Eas puppi incidas, & gubernaculo, atq; ita incolumis è mari evadas.* 3. Målrunar skall thu kunna / ef thu at mage ther heiptum gialda harm: thar um vindur / thar um vefur / thar um setur / allar samen a thui tinge er men Skulu i fulla doma fara: *Logorunas usurpato in pensandis & ulciscendis injurijs. Eas incidito sæpimentis, tentorijs & sedilibus fori, ubi judicia peraguntur.* 4. Aulrunar skalltu kunna ef thu vilt ad annars Quen vate thig ecke / tryggd ef thu truer: a horne skall thad rista og a handar baka / oc merkia a nagle Naud: *Runas cerevisiarias adhibeto, ne te aliena mulier decipiat. Eas cornu potatorio insculpito, & exteriori parti manus tuæ, notatâ simul in unguo Litera* ᚾ, *quæ Naud dicitur.* 5. Biargrunar skalltu nema ef thu vilt borgit faa og leisa kind fra konu. a lofa skall thær rista / og um lida spenna og bidia Dysse duga. *Auxiliatrices Runas addiscas, si fœminam onere partus facilè levari cupias. Insculpito eas in vola manus, ijsq; artus & membra cingito, opemq; Parcarum, quæ Dysæ vocantur, implorato.* 6. Limrunar skall tu kunna / ef thu vilt lækner heita / og kunna saar at sua. a a beke skall thær rista og a bare vidar thess er lute austur limer. *Runas arboreas nosse debes, si egregij Medici nomen sustinere velis, vulneraq; ex arte curare. Eas incidito cortici & folijs arborum, quæ se versus Austrum potissimum flectunt & inclinant.* 7. Hugruner skalltu nema / ef thu vilt huorium vera gedhostare guma / ther of ræd / ther of reist / ther of hugdo. *Runas cordiales scire debes, si quolibet virorum animosior esse velis. Eas delineato in pudendis, & pectore tuo.* Hæc plena superstitionis antiquæ documenta, propterea heic in medium adduxi, ut Runarum Magicarum aliqua exsta-

exstaret ad locum hunc Saxonis illustrandum A notitia, non ut earum detestandum usum quemquam edocerem. Cæterùm *Runæ Necromanticæ*, quibus defunctorum umbras è sepulchris evocabant, dictæ sunt etiam ᚼᚢᛅᚱᛏ-ᚱᚢᚾᛁᚱ, Suarrtuner/id est, furvæ Runæ: & baculus, sive lignum, cui insculpebant ejusmodi Runas, dicebatur ᚱᚢᚾᛅᚱᚴᛁᛅᛁᚠᛚᛁ Runarkiæfle. Mathematici volunt Necromanticos in horoscopo habere ☿. Julius Firmicus B Cap. 1. Lib. 1. *Illum quiescentium securas animas, etiam lethæi fluminis oblivione purgatas, ☿ cogit nefarijs carminibus excitare. Nefarijs carminibus*, quomodo Saxo *diris carminibus*. Cæterùm heic etiàm locum meretur eruditissima Dissertatiuncula Viri Clarissimi, & nunquàm sinè laude dicendi, M. Brynolfi Svenonij, quæ nostra Observata non parùm illustrat: *Nullus dubito, quin Runas Saxo intellectas velit. Quas incidere lignis pro effectus varietate, varijs & alijs generibus rerum,* C *solens erat. Documentum dedit non nihil Brynhilda Budloniâ, Sigurdo Fabnesbano, ut in Ragnari Historia observavi. Lignum porrò hoc κεχαραγμένον, breviculum & exiguum ferè,* Runakefle *dicunt, quasi claviculum Runicum dicas, &* Rista Runer/ *incidere Runas, propriè, vel ut Saxo, insculpere; non scribere, aut pingere, dixeris. Enimverò priusquàm in honorem Romanæ Ecclesiæ, cum Religione, literas etiàm Sacerdotes & Principes certatim in Septentrionem invexerunt, quibus hodieq; omnes utimur: an-* D *tiquiores illæ gentium Normannicarum propriæ creditæ sunt omnes [multiplices namq; fuerunt] δύναμιν quandam possidere non modo σημαντικὴν τῆς φωνῆς, ut loquitur Aristoteles; verùm ἐνέργειαν etiàm τῶν διαγονισμένων ἐπιθυμηθέντων ἀποτελεσματικήν. Ideò singulos characteres singulis Deastris, aut Dæmonijs adscripserunt, velut ἐν θεραπείας μοίρᾳ; ac ut quemcunq; effectum à quovis Dæmone procurari crediderunt, ita certum characte-* E *rem certa materiæ suo & legitimo modo, loco, tempore, & instrumento, additis proprijs carminibus, nonnunquàm & sacrificijs, incidendum judicarunt. Quæ omnia qualia fuerint, vix nunc quisquam mortalium, ac nè vix quidem, novit. Ego tamen, hæc tantùm, quæ conjicio, partim ex antiquitatis monumentis, partim ex diligenti ex nostris hominibus inquisitione collegi. Quò minus jam miremur, quemadmodum fieri potuerit, ut tantillo annorum spatio, quod à con-versione Septentrionalium excurrit, vix ulla super-* F *sit priscorum religionis, rituumq;, ac nè characterum quidem, firmior memoria. Videlicet maximè à Christianis est laboratum, ut scripta & monumenta vetustatis gentilis penitus obruerentur, æternâ oblivionis humo sepulta. Quià videlicet persuasum erat, quamdiu vestigium cultus & characterum antiquiorum, hominum animis obversaret; negotium conversionis non satis procedere, hominibus ad pristinas præstigias pronis & facilibus. Ideoq; nè obstrueret veri-* A *tatis luminibus potestas tenebrarum, nec tamen ferret rude vulgus subtiliorem, quàm pro suo captu, usus ab abusu distinctionem, & accederet Zelus verbi ministrorum Pontificiis consuetus, & cupido Romanam Ecclesiam omnibus modis propagandi: literas Romanas, ut sanctiores, Normannicis, tanquàm gentili superstitione pollutis, commutare consultum visum est. De quo facto meum judicium non requiri ut certò scio, ità libenter contineo.*

19. *Linguæ defuncti per Hadingum suppositis*] B Operæ erit pretium feralem illam scenam recolere, quæ apud Apulejum Lib. II. Methamorph. exstat, de adolescente quodam redivivo, quem cum Zachlas Ægyptius, Propheta primarius, ex inferis reducere conaretur, *herbulam quampiam, ter ob os corporis; & aliam pectori ejus imposuit.* Videatur omnino totus iste locus, qui claram Saxoni lucem affundit.

21. *Inferis me qui retraxit, execrandus oppetat*] Carmen est tricolon; cujus duo priores versus C Trochaici tetrametri sev octonarij Catalectici: reliqui quindecim Alcmanij, qui primâ parte habent duos pedes Choriambicos (hoc est Spondæum cum Choriambo) posteriori autem Adonium. Hinc redit ad Trochaicos duos: illis subjunguntur Pentametri decem, & clauditur duobus rursus Trochaicis.

Ibid. *Inferis me qui retraxit.*] Ita & profatur adolescens iste redivivus, loco jam dicto Apuleji: *Quid, oro, me post Lethæa pocula, jam Stygijs* D *paludibus innatantem, ad momentaria vitæ reducitis officia? Desine, ac me in meam quietem permitte.* Ejusmodi querelas fundere Manes elicitos testatur etiam Statius Papinius Lib. III. Thebaidos, ubi de fœmina Thessalica loquitur, *Cui gentile nefas hominem revocare canendo:*

——— *Animarum mœsta queruntur*
Concilia, & nigri pater indignatur Averni.

Ubi vetus interpres Pl. Lactantius: *Queruntur*, id est, *dolent sibi requiem tolli.*

E Ibid. *Inferis me qui retraxit*] Odas illas suas, veteres, quibus virtutem & valentiam insigniorem inesse voluerunt, carmine intercalari distinxerunt, simul ut Poëma ornarent ac digererent, nè continua μονῳδία tædium crearet; maximè verò ut velut novo spiritu afflati, totâ mente & pectore propositum urgentes preces ingeminarent, ineffabili fervore, & tantùm non furore acti. Sic Busla saga Bosam alumnum & F Herrodum filium è carcere, in quem compacti suo quædam ob facinora fuerunt, frustrà diu liberare conata, Regem In cubili quiescentem improvisa accedit, & continuo diro carmine, quod Busslubæn dicitur, execratur, intercalari versu subindè inserto, ᚾᛁᛘᛅᚱ ᛏᚼᚢ ᛒᛅᛋᛅ ᛒᛁᛅᚱᚴᛁᚱ ᚢᛁᛏᛁᚱ, Nemar thu Bosa biarger veiter etc. *Nisi Bosæ opem feras.* Videatur *Bosa saga.* Sed enim Carminibus in-

esse

esse efficacem virtutem, vel solis vel cum sacri- A ficiis, ritibus, & characterismis, præsertim αὐτοσχεδίως, cùm animus ab affectu recens calet; præter Græcos & Latinos, qui illud sæpè fatentur; veteres Normanni, & recentiores quidem, constanter credunt, tanta fiduciâ, ut evelli desperem; neq; effectu semper sibi videntur frustrati. *M. Brynolfus.*

22. *Tartaroq; devocati spiritus*] *Devocare* est defunctorum umbras è sepulcris *evocare* quod veteres *elicere* dicebant: & hinc *Elicia*, carmi- B na, quibus animas alienis elicerent locis. Tertullianus de anima Cap. 28. *Scimus enim Magos elicere explorandis occultis per catabolicos, & paredros & pythonicos spiritus.* Hac de re dignissima lectu est Declamatio X. Quintiliani, quæ *Sepulcrum Incantatũ* inscribitur. Inprimis huc facit locus, quo Magum describit, qui *barbaro carmine & horrentibus verbis* animas & evocare & præcludere solebat: *Sic Magum, cujus horrido murmure imperiosisq; verbis Dij Superi, Manesq; torquen-* C *tur, advocat, non ut exorati manes deducerentur, nec ut evocata nocturnis ululatibus umbra properaret,* & quæ sequuntur. Apulejus Lib. II. Metamorph. de Zachlâ Ægyptio Prophetâ: *Zachlas adest, Ægyptius Propheta primarius, qui mecum jam dudum grandi præmio pepigit reducere ab inferis Spiritum, corpusq; istud postliminio mortis animare.*

Ibid. *Pœnas luat*] Raro Necromanticis feliciter cessit Manium evocandorum curiositas. Illustre inter alia exemplum habèmus apud D Heliodorum Lib. 6. Æthiopicorum, ubi necromanticum Ægyptiacæ anus actum prolixè describit; cujus ille fuit eventus, ut anus inter cadavera discurrens extantis hastæ fragmento per ingven trajecta exanimis corrueret. Vide etiam hac de re Lib. 2. Barbaricæ Philosophiæ Otthonis Heurnij, Cap. XXIX. pag. 260.

42. *Atq; manus vivos verrerit ungve fero*] Hoc est, cum turba illa monstrorum injectis ungvibus vel frustillatim discerpserit. Singu- E larem violentiam denotat *Verrendi* vocabulum. Martiano Capellæ *procella mare verrere* dicitur Lib. IX. pag. 307.

Et licet indomiti dira procella Noti
Spumea Scyllæi verreret ima maris.

Appositè Ammianus Marcellinus Lib. XIV. pag. 4. *Quibus mox Cæsar acrius efferatus, velut contumaciæ quoddam vexillum altius erigens, sine respectu salutis alienæ vel suæ, ad VERRENDA SUP-* F *POSITA instar rapidi fluminis irrevocabili impetu ferebatur.*

52. *Compacto ramalibus tecto*] *Ramale*, ramus inutilis ex arbore decisus. Ovidius:

———————— *Ramaliaq; arida tecto.*

Persius:

Ut ramale vetus vegrandi subere coctum.

Martianus Capella Lib. III. pag. 59. *ne densis obumbrata ramalibus.*

Pag. 12. vers. 20. *Ex cujus teterrimis vulneribus plus tabi, quàm cruoris manavit*] *Tabes* interdum aliquid cruentum significat, quod propriè *Tabum* nominant: estq; sanies & sangvis corruptus: qualem ex Deorum vulneribus manare olim Poetæ finxerunt, & ἰχῶρα vocarunt. Clemens Alexandrinus Admonitione ad Gentes: Εἰ δὴ τραύματα, καὶ αἵματα. οἱ γὰρ ἰχῶρες οἱ ποιητικοὶ, εἰδεχθέστεροι καὶ τῶν αἱμάτων. σῆψις γὰρ αἵματος, ἰχὼρ καλεῖται. *Quod si sunt vulnera, est etiam sangvis. Sanies enim Poetica, quam ἰχῶρα vocant, est etiam sangvine turpior: Putrefactio enim sangvinis, sanies vocatur.*

6. *Grandævum fortè quidam altero orbus oculo*] Non est mihi dubium, quin tàm luculentæ, si Dis placet, formæ mentione insignem illum præstigiatorem OTHINUM, heic nobis quasi digito demonstret Saxo. Tali namq; schemate, nempe *Unoculi* cujusdam Polyphemi, & capularis senis, plerumq; apparuit, quoties evanida imaginarij hujus Dei majestas sese fascinato offuciis suis vulgo spectandam exhibere dignata est. Nisi si reverâ tali oris deformitate præditus fuerit. Sic expressa magis ejusdem habitus indicina exstat Lib. II. pag. 21.

Et nunc ille ubi sit, qui vulgo dicitur OTHIN
Armipotens, uno semper contentus ocello?

Et Lib. VII. *Cujus eventum Haraldo oraculis explorare cupienti senex præcipuæ magnitudinis, sed orbus oculo, obvius extitit, qui hispido etiam amiculo circumamictus, Othinum se dici, bellorumq; usu callere testatus.* Verùm causam hujus in Othino μονοφθαλμίας edocere nos videtur Edda. Fingit enim Odinum venisse aliquando ad Mimerum, fontis sapientiæ possessorem, atq; haustum expetisse; quem cum impetrare haud potuit, oculum suum oppignoravit. Concessâ facultate ubi bibit, sapientia & intellectu eximio ornatus est. Quum igitur unum oculum oppignoraverat Othinus, quem fortè nunquam receperat, haud adeo mirandum, quod uno destitutus oculo toties apparuerit. In eandem sententiam de hac Odini forma commentatus est in Conjectaneis suis M. Brynolfus Svenonius: *Magorum omnium unus instar Odinus, posteris fidem fecerat, opem laturum se suis, cum in periculis constituti auxilium postularent. Cujus rei eventus, post illius excessum, non rarò miseros mortales delusit. Sæpius enim conspectus est vario indutus: læna plerumque talari, nunc versicolore, ut Sigmundo naviganti; nunc coeruleâ, ut cum ad nuptias venit, atq; ensem ligno impegit, ac tacitus discessit, quem nemo postea præter Volsungum extrahere potuit. Quum autem sæpius appareret, semper ab hac, quam Saxo narrat, formâ cognitus est, canitio venerandâ, & luminis orbitato, quod scilicet vendidisse dicitur saxicolæ cuidam fatalis mulsi potu, qui inexhaustam sapientiam attulit, ut Eddam volventibus notum est.*

Vestigia

8. *Vestigia sua mutui sanguinis aspersione*] Hancce per sangvinem humanum firmandæ amicitiæ consvetudinem, fœderisq; feriendi ritum, apud alias etiam nationes viguisse, ex varijs liquet auctoribus. De Armenijs habes apud Tacitum Lib. XII. Ubi mentio fit fœderis icti inter Mithradatem Armeniorum Regem, & Rhadamistum Pharasmanis Hyberorum Regis filium: *Mos est Regibus*, ait, *quoties in societatem coëant, implicare dexteras, pollicesq; inter se vincire, nodoq; præstringere. Mox ubi sangvis se in artus extremos effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atq; invicem lambunt. Id fœdus arcanum habetur quasi mutuo cruore sacratum.* Cui subscribit Valerius Maximus Lib. IX. Cap. XI. pag. 416. Nam cum Sariaster adversus Patrem suum Tigranem, Armeniæ Regem, cum amicis conspiraret, ità cum iis consensit, ut omnes dextris manibus sangvinem mitterent, atq; eum invicèm sorberent. Hoc quoq; apud Scythas usitatum fuisse apparet ex Luciano, in Dialogo suo, cujus Titulus est *Toxaris*, sive Amicitia, ubi eorum fœdus ac jusjurandum, quod maximum appellat, recensetur: *Etenim*, inquit Scytha ille Lucianicus, *simulatq; incisis digitis sanguinem in calicem destillaverimus, summoq; intincto gladio, ambo pariter admoventes biberimus, non est quicquam, quod deinde nos queat dirimere.* Huc quoq; Solinus Polyhistor spectasse videtur, ubi de Scythis ita scribit, Cap XX. *Haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantùm more, sed Medorum quoq; usurpatâ disciplinâ.* Simile quiddam tribuit Posidonius apud Athenæum Carmanis: *Ferunt*, inquit, *hos in symposiis benignè complexos, venas in fronte abscindere, & sanguinem defluentem in poculo miscentes bibere, summum amicitiæ terminum attigisse existimantes, quùm sanguinem vicissim inter se degustarint.* De Scythis quoq; eundem in modum loquitur Pompon. Mela Lib. II. Cap. I. *Ne fœdera quidèm incruenta sunt: sauciant se qui paciscuntur, exemptumq; sanguinem, ubi permiscuere, degustant. Id putant mansuræ fidei pignus certissimum.* In Palmaria Insula, sicut recensent peregrinatores, quum novos hospites in amicitiæ fœdus suscipiunt, sibi ipsis novaculâ, vel gladio lapideo, sangvinem ex linguâ, manu aut lacerto, aliave corporis parte, inspectante hospite, eliciunt, non veram amicitiam interpretantes, quæ pro amico vitam profundere renuit Phil. Camerarius Horar. Subcisivar. Cent. 1. Cap. 8. Sic apud Sallustium Catilina sociis conjurationis in patera sangvinem humanum propinat. Adde, quæ de Medis, Lydis, Carmanis, Scythis, annotavit Vir Clarissimus, & diffusæ Lectionis Philologus, Hermannus Lignaridus, Oblectationum Academicarum Cap. XXII. pag. 206. Ubi eundem etiam in modum hos populos fœdera sua percussisse demonstrat. *Medi enim & Lydi brachia circa humeros gladio feriebant, & per vices cruorem ità elicitum lingebant: quod fœderis vinculum illis sanctissimum habebatur. Carmani in epulis percussâ faciei venâ, profluentem cruorem vino miscebant, atq; invicem propinabant, summum hoc amicitiæ fœdus esse rati. Idem & Scythæ observabant, nisi quod eodem quoq; cruore, sagittas & gladium imbuebant.*

10. *Lokers Curetum tyranno*] Saxo *Curetes* passim indigitat Livoniæ accolas, quos nunc *Curlandos* dicimus. Alioquin *Curetes* Straboni Ætolica gens, quam fusè persequitur Lib. X.

11. *Quibus superatis*] Lisero nempe & Hadindo, quos Lokerus Curetum tyrannus, temerè sibi bellum inferentes, devicit.

25. *Ferro rimare potenti*] Sic potius legendum existimo, quàm *patenti*. *Potens* enim *ferrum* hic erit illud, quod vim & efficaciam subito perimendi habeat.

27. *Corporeamq; dapem mordacibus attere malis*] Hoc est, Comede carnem ejusdem Leonis, cujus modo sangvinem hausisti. Autor est Plinius Agriophagos Leonum carnibus maximè vivere, Lib. VI, Cap. 30. Persvasissimum vero gentilibus erat Leonis, aut Ursi, vel robore præcellentis animalis cujuscunq; epotum sangvinem, sive carnem comestam, novum membris ingenerare vigorem: excepto cruore Taurino, qui veneni loco habebatur.

31. *Famulosq; sopore Conspiciam, & lentâ stertentes nocte teneb*] Et quæ præcedunt de haustu calidi sangvinis Leonini, & cordis esu Cyclopico, ad robur & audaciam conciliandam, aliis exemplis confirmata sunt: [Ita Sigurdus Fabnesbanus serpentis corde comesto, avicularum voces intellexit,] & quæ sequuntur, sæpè ab hoc impostore, atq; hoc genus aliis, tentata & effecta sunt. Idem enim Odinus Brynhildam Budloniam, quoniam Amazonum more contrà quempiam suorum dimicaverat & debellaverat, profundissimo somno demulsit. Hunc porro incantandi morem, aa stiska sunfk t*ark, at stinga Swefn thorn/ hoc est, injicere aut immittere soporiferum characterem Thorn, vocitarunt: [Virgilius Æneid. VII. de Umbrone:

Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat.

Et de Mercurio prius:

Dat somnos adimitq;, & lumina morte resignat.

Homerum imitatus, qui de eodem sic: τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει τῶν κἀὶ ἐθέλει etc.] aut etiam clavieulum [vox enim Thorn utrumque denotat] soporifero charactere signatum. Dani hodieq; dicunt, At laste Søffnepryn paa een. *M. Brynolphus.*

34. *Amiculi ejus rimas, sub quo trepidus delitebat*] Amiculum hoc ex eo genere fuisse existimo, quod veteres Dani Dulerkufl *Dulerkufl* appellarunt: cujus exemplum nobis exhibet *Grettla*, hoc est, Historia Gretteri Asmundij: Gretter var i Dularkufle/ so han kiendist ei:

Grette-

Gretterus indutus erat amiculum, sub quo delitescere potuit, ne à quoquam agnosceretur.

35. *Animadvertit equinis freta patere vestigiis*] Reverà Magorum iste antesignanus Odinus, virtute ac potestate Diabolicâ fretus, seu potius ipse Diabolus, sub specie capularis senis, Odini jussu, Hadingum per aera vexit. Illo namque tempore, quia dæmones totum ferè mundum deceptum habebant, laxasq; potestatis habenas eis Deus reliquerat, non secus atque equi alati, homines ad longissima loca per aërem portasse leguntur; ut de Pasete, Exagono Oblogenum legato, Circe, Medea, Canidia, Tyridate, Apuscoro, Tarato, Marmaridio, Hippoco, Arnuphi Ægyptio, & innumeris aliis, scriptum invenimus, qui veluti volucres, dæmonum ope, advolasse perhibentur. Videatur Leonardus Vairus de Fascino Lib. II. pag. 177.

39. *Handuvannm Hellesponti Regem*] Ad hunc locum ita Crantzius commentatur: *Hellespontum quem dicat Saxo, non satis compertum habemus. Nam in trajectum ex Europa in Asiam navigando pertingere non potuit, nisi magnâ mundi parte circuitâ. Et erat ea navigatio nondum Danis pertentata, quâ multis post seculis Normanni ex mari Britannico in mediterraneum penetrantes Constantinopolim usq; devenere.* Sed tanti nobis non erit Crantzij auctoritas, ut de rei gestæ veritate derogare vel minimum debeat. Nam *Hellesponti Regem* per Synecdochen pro Thraciæ aliquo Rege Saxonem dixisse, confirmant verba sequentia, de multo illo Orientalium robore, post hanc victoriam ab Hadingo debellato. *Orientis* autem nomine totum illum in Evropa tractum Hellesponto finitimum complecti solent Historici antiqui. Quin poterat OTHINUS ille, qui ex Asia in Europam & regna Aquilonaria magnis cum copiis advenerat, Hadingum Regem de se benè meritum, expeditum quoddam itineris compendium, & quasi regiam viam edocuisse, quâ facilimum esset tàm longinqua terrarum spatia assequi, & ipsum in Orientem penetrare. Imò fortasse hunc in finem Hadingo piratam illum Liserum, qui varias exterarum regionum oras diu rapinis peragraverat, velut ducem quendam hujus itineris adjungere voluit. Quid quod illâ tempestate tritum iter à principe Thraciæ urbe Bizantio in Daniam fuerit, quo scilicet, à majorum gentium Dijs, qui ibidem loci quasi summum quoddam numinum Collegium instituerant, ad OTHINUM, & reliquos per totum Septentrionem dispersos consentes, συνθρόνους & Synedros præstigiatores creberrimi commeare nuncij solebant.

41. *Mœnibusq; non acie, resistentem*] Quis non videt legendum ità esse pro *novatia* ? quæ vox nihili est. Sic infra Lib. VIII. ubi de bello itidem cum Hellesponti quodam Rege gesto: *Rex mœnibus, quàm acie, tutius dimicandum existimans.* Inter decem Prætores, ab Atheniensibus olim in magno tumultu creatos, magna fuit contentio, *Utrum mœnibus sese defenderent, an obviam irent hostibus, acieq; decernerent?* auctore Cornelio Nepote in Miltiade, Cap. VI. Et hodieque Problema militare est, multis impeditum cautelis. Interdum etenim ratio necessitatis svadet, ad pugnam rem deducere: interdum præstat exspectare hostem intrà urbem & castra, hisq; munimentis eum infringere. Necessitas, inquam, hic legem ponit. Unde & nascitur generalis illa confligendi regula: Boni duces publico certamine nunquam nisi ex occasione, aut nimiâ necessitate confligunt. Vegetius III. 26. Id quod L. Æmilij Pauli dictum erat, vel ex Sempron. Asel. Histor. libr. citat Agellius Lib. XIII. 3. Ità Æneas, cum ab Turno Mezentioq; bello peteretur, *licet mœnibus bellum propulsare posset, in aciem tamen*, necessitate adductus, *copias eduxit.* Verba sunt Livij Lib. 1. 2. 5. Vide sis Commentarium luculentissimum Balthazaris Ayalæ, de Jure & Officiis Bellicis, & disciplina militari, Lib. 2. Cap. 8. & passim.

43. *Earumq; pennis accensos igne fungos suffigi curavit*] Eodem Stratagemate Fridlevus Daniæ Rex Duflinum Hiberniæ oppidum occupat, infrà Lib. IV.

45. *Eâ tempestate cum Othinus quidam*] De Othino hocce, juxta ac alijs Danicæ vetustatis numinibus, proptius erit, & destinatus dicendi locus infrà, ad illa Lib. VI. verba: *Olim enim quidam magicæ artis imbuti, Thor videlicet & Othinus, aliiq; complures.* Ubi de industria de Diis Borealium nationum agit Saxo. Nequaquam tamen committere possum, quin opinionem Clarissimi Viri, M. Brynolfi Svenonij, in medium hic adferam, qui in Conjectaneis suis statuit, duos tresve fuisse Odinos; de quibus hunc in modum disserit: *Atqui prius unoculum illum Odini defuncti similem genium asseruimus. Cujus nos equidem sententiæ nondum pœnitet: qui arbitramur ut minimùm duos Odinos, si non plures, extitisse. Primum* Asianum, *Thoro Asiano antiquiorem, qui Priscus dicitur, à Trojanis Regibus, à Saturno Cretensi originem traxisse: si fides est Genealogiæ vetustæ membranis inscriptæ, quam inter frivola templi Cathedralis Scalholtini superiore anno erui. Hunc Europam unquam vidisse arbitror: ideoq; illum* Odin hin gamla / *hoc est priscum, qui discrimen perpenderunt, nominant. Alterum* Upsalinum *hunc credam, cujus numen in Sveonia & Septentrione eximiè cultum est. Norvagiam non accenseo, quæ licet Odinum coluit, non videtur illi tamen, sed Thoro, tanquam tutelæ, præcipuos honores detulisse. Verumenimverò auctâ superstitione miserorum hominum, & Dæmonum astutiâ superbiam ex vanitate aggerante; utriusque numen in unum confusum puto, & in commune, quod singulis prius erat proprium,*

collatum. Quin imò tertium ex his Saxonis verbis elicere videor: Cujus secessu Mithothin quidam præstigiis celeber: *&c. dictus à suis, Odinus; verùm quia in Odini prioris numen cultumq; irruperat,* Mid-Odinus, *idest, medius Odinus, ad differentiam dictus, cum consensus ille commistusq; ut opinor, è prisco Asiano, & posteriore Asiano quidem etiàm illo, sed profugo Europæo, & Upsalense facto, antè Mid-Othinum religiosè cultus sit, & posteà etiàm ab exilio regressus, omnes, qui per vim aut malam fraudem, nomen & numen hoc usurarium obtinuerunt, velut tenebras superveniente numinis sui fulgore discusserit, ut Saxo loquitur. Atqui cum Mith-Othinum in Feoniam, jam nunc, ut puto, in ordinem redactum, ut Lateret, dicat secessisse: videant Fioni, an suam Othoniam ab illo præstigiatore, an ab illo altero archimago, denominatam malint.*

Pag. 13. vers. 5. *Statuam suæ dignationis indicem*] *Dignationis*, id est, cultus & honoris, quem Othino præstabant. Justinus Lib. XXVII. de Cleomene, qui cum conjuge & liberis in Ægyptum ad Ptolomæum profectus, *ab eo honorificè susceptus, diu in summâ dignatione regis vixit.* Utitur Tacitus passim. M. Tullius ad Atticum Epist. 10, Lib. X. Curtius, Seneca, & alij. Higinus Gromaticus: *Si latior fuerit, proxima quadraturæ sequens est dignatio:* Ad quem locum ita Barthius, lumen Saxoniæ suæ, Advers. Lib. 2. Cap. XX. *Dignatio significat æstimationem, pretium, opinionem, dignitatem.* Glossa: *Dignatio,* ἀξία. Plinius Lib. XIV. Cap. 7. *Gratia ante omnia est vino Clazomenio: ab his dignatio est Sicyonio, Cyprio, Telmesio.*

9. *Adscitis fabris aurum statuæ detrahendum curavit*] Non aliter ac de Sacerdotibus Idolorum loquitur Jeremias in Epistola ad eos, qui agendi erant in Babyloniam à Rege Babyloniorum, quæ extat Baruc. Cap. VI. & quidem vers. 9. & 10. *Comparant coronas, imponuntq; capitibus deorum suorum: aliquandò verò etiam subducentes Sacerdotes à dijs suis aurum & argentum, in usus suos consumunt, donantq; etiam ex illis meretricibus, quæ sub tecto ipsorum sunt.* Et quæ sequuntur. Videatur totum caput, quod Idolorum vanitatem luculenter exponit.

10. *Quam etiam mirâ artis industriâ ad humanos tactus vocalem effecit*] Nimirùm, ut si quis posthàc iteratis ausibus tàm divitem statuam furto violare præsumeret, voce & clamore simulachri, ἐπ' αὐτοφώρῳ proderetur: vel, ut statua, præter morem, subito vocem humanam edens, fures ac lavernas horrore quodam ac metu ingenti percelleret. Sed nec alienum à vero videtur, Othinum huncce præstigiatorem & Magum illâ tempestate nulli secundum, vel ad certos Siderum positus, vel etiam per Dæmonum ἐγγαστριμύθους, qui à Magis invocati simulachra ingrediebantur, eo quoq; fine statuam suam vocalem reddidisse; nempe ut futura

A prædiceret, oracula depromeret, fidemq; divinitatis sibi apud imperitum vulgus astrueret. Ità Snoro Sturlæsonius Historiæ Norvagicæ Cap. 2. testatur, eundem Othinum Mimeri Scythici caput, ab Asianis sibi transmissum, balsamo condivisse, arteq; Magicâ ita præparasse, ut articularè loqueretur, & arcana, quæcumque scire discuperet, sibi revelaret. Hujusmodi statuarum frequens apud Scriptores mentio. Talis erat apud Ægyptios statua Memmo-B nis magicè consecrata, de quâ Juvenalis Sat. XV. Ubi vide Notas Grangæi. De ea Tacitus Annal. Lib. II. *Cæterùm Germanicus alijs quoq; miraculis intendit animum, quorum præcipua fuit Memnonis saxea effigies, ubi radiis solis icta est, vocalem sonum reddens.* Aureas juxtà ac argenteas Chaldæi faciebant, de quibus Rabbi Moses Ægyptius in More Nebochim. Lib. III. Cap. 30. sic scribit: *Et ædificaverunt Palatia & posuerunt in eis Imagines, & dixerunt, quod splendor potentium stellarum dif-* C *fundebatur super illas imagines, & LOQUEBANTUR CUM HOMINIBUS & annunciabant eis utilia.* Hermes Trismegistus in Asclepio statuarum quoq; meminit, quæ futura prædicerent. Gvil. Malmesburiensis de gestis regum Angliæ Lib. 2. Cap. X. *De Geberto* (qui posteà Pontifex Max. Sylvester II. dictus est) *fama dispersit, fudisse sibi statuæ caput, certâ inspectione Syderum; quod non nisi interrogatum loqueretur, sed verum, vel affirmativè, vel negativè; pronunciaret. Verbi* D *gratiâ, cùm diceret Gerebertus, ero Apostolicus? responderet statua, Etiam. Moriar antequam cantem Missam in Hierusalem? Non.* Sed responso de mortis tempore deceptus est. Cogitavit enim ille urbem Jerusalem; Oraculum autem sacras ædes sic dictas Romæ voluit. Illic, postquàm Dominico, cui titulus, *Statio ad Jerusalem*, Pontifex ille oraculi mentem non assecutus sacra celebrasset, miserè vitam finivit. Hujus generis fuère imagines illæ, sive TERAPHIM Labanis, E quas furata est Rachel, Genes. Cap. XXXI. Com. 9. Item *Matzebah*, id est, Statua, de quâ Hoseas Cap. 3. Com. IV. Vide sis Clariss. Virum, Johan. Seldenum, de Dis Syris Syntagmatis Lib. I. Cap. 2. Cui equidem multa debemus accepta eorum, quæ hîc signavimus. Qui ejusmodi Imagines aut conficiunt, aut consulunt, *Imaginarij* dicuntur Johanni Sarisberiensi Lib. 1. de Nugis Curial. Cap. XII. *Imaginarij sunt, qui Imagines, quas faciunt, quasi in possessio-* F *nem præsidentium Spirituum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis doceantur.* Idololatriæ speciem artem hanc appellat idem auctor, Lib. 2. ubi de Imaginariis istis ità porrò agit: *Ad tantam quidam pervenêre insaniam, ut ex diversis stellarum positionibus dicant imaginem ab homine posse formari; quæ si per intervalla temporum, & quadam ratione proportionum in constellatione servata formetur, stellarum nutu recipiet spiritum vitæ, & consulentibus occultæ veritatis manifestabit arcana.*

Quod

Quod verò Diabolus imagines facere loquentes possit, & quod ipsius arte imagines olim in templis locutæ sint, testatur etiam Rupertus Tuitiensis Lib. VIII. Commentar. in Apocalypsin Johannis, & inprimis ad illum Cap. 13. versum : *Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestiæ, & ut loquatur Imago bestiæ.* *Si*, inquit, *Imaginem hic vulgari sensu velis accipi, quales possunt ab hominibus fieri in ligno & lapide, sive quocunque æramento, multò magis miraculum istud diabolicæ malitiæ usitatum fuit, ut loqueretur imago hujusmodi. Hujusmodi namque imagines loquebantur in templis, arte Spiritus maligni cavernas patentes irrepentis, ante exaltatum signum crucis Christi.* Huc addi poterunt, quæ Johannes Turpinus de statua Mahumet commemorat Cap. IV. Mythologiæ suæ potius, quàm Historiæ, de Vita Caroli Magni & Rolandi : *Tradunt Sarraceni, quod Idolum istud Mahumet, quem ipsi colunt, dum adhuc viveret, in nomine suo proprio fabricavit, & Dæmoniacam legionem quandam sua arte magica in ea sigillavit : quæ etiàm tantâ fortitudine illud Idolum obtinet, quod à nullo unquam frangi potuit. Cum enim aliquis Christianus ad illud appropinquat, statim periclitatur : sed cum aliquis Sarracenus causâ adorandi vel deprecandi Mahumet accedit, ille incolumis recedit. Si fortè super illud avis qualibet se deposuerit, illicò moritur. Est igitur in maris margine lapis antiquus, opere Sarracenico optimè sculptus, suprà terram deorsum latus & quadratus, desursum strictus, altissimus scilicet, quantum solet volare in sublime corvus : super quem elevatur imago illa de auro optimo, in effigie hominis fusa, super pedes suos erecta, faciem suam tenens versus Meridiem, & manu dextrâ tenens quandam clavam ingentem : quæ scilicet clava, ut ipsi Sarraceni ajunt, à manu ejus cadet, quando Rex futurus in Gallia natus fuerit, qui totam terram Hispanicam Christianis legibus, in novissimis temporibus, subjugabit.*

35. *Posthæc Othinus conjugis fato*] Hoc est, Uxoris morte, seu posteaquam defuncta esset Frigga Othini uxor. *Fatum* pro morte ipsa: quomodo *τὴν εἱμαρμένην* Plato & alij dixêre.

41. *Qui se cœlis tam nequiter ingerebant*] Qui sibi cœlestes & divinos honores tam fraudulenter arrogabant.

47. *Cassis vacillanti nitens*] Hæc de se ipso jam vitæ pertæsus Asmundus, pronunciat. Confert autem se eum re aliqua *vacillante*, hoc est nutante & labante, indicans se lapsui vicinum esse, & proprio in ruinam pondere devergere, ut infrà loquitur Ulvilda.

48. *Lorica jam nec commodè fusum tegit*] Ordo est : *Lorica non commodè tegit fusum*, id est, peremptum. Nullo etenim indiget munimento, qui jam mortem oppetiit. Sed intelligenda hæc sunt de eo, *ὅς μέλλει κινδυνεύσειν, ἢ μελλήσων τι παθεῖν*; de eo nempe, qui mortem læto animo exspectans, nihil pensi habet, quibus-A cunque se exponere periculis. *Fusum* igitur hic erit, tàntùm non fusum, ferè peremptum, & cui fixa stat animo sententia, non diutius usura hujus lucis frui post interfectum filium.

Pag. 14. vers. 3. *Fugâque fractus conquiescat impetus*] Hæc *ἀποφατικὰ* existimo; quasi diceret : *Nec fuga fractus conquiescat impetus* : ut sensus sit : Non committam, ut generosus ille & Martius impetus, quem avido mortis animo concepi, turpi fugâ *fractus* & debilitatus, *con-* B *quiescat*, & tandem in nihilum recidat, vel in fumum ac favillas abeat. Aptè igitur *Impetum fugâ frangi* dicit : quomodo Propertius Eleg. 20, Lib. 3.

——— *Non turpi fractus amore :*

Et Petronius Arbiter in carmine de mutatione Reipubl. Romanæ:

Scorta placent, fractique enervi corpore gressus.

Symmachus Epist. 47. Lib. 1. *Virtutem puto fre-* C *gisse delicijs.* Quintilianus Lib. 1. Institut. *Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes & mentis & corporis frangit.* Svetonius Julio Cap. 68. *Ne patientiâ & pertinaciâ hostis animi suorum frangerentur.* Ità mox infrà *fugam solvere ferocem vim* dixit : *Nam cum ferocem vim fugâ solverit, Et præliorum pars vaga labitur.*

6. *Vagnoftus partibus ejus propugnaturus advehitur*] Raro sanè *τὸ propugnare* cum dandi casu positum invenies. Utitur tamen Apule- D jus & alicubi Horatius. Illius Lib. IX. hæc sunt verba : *Lepidum crebris jactibus propugnare fratri, atque abigere canes aggrediuntur.* Ammianus Marcellinus Lib. XVIII. pag. 140. *Quorum avaritiæ, ne tua quidem excelsa illa fortuna, propugnans miserijs meis, potuit refragari.* Cæterum hic deplorare potius quàm demirari licebit immensam gentilium cæcitatem, qui vana illa numina sua, sive dæmonia, prœlijs & conflictibus interesse, & opportuna cultoribus suis auxilia E præstare crediderunt. Huc refer primùm quæ Saxo infrà Lib. III. de Sylvestribus commemorat virginibus, *quæ suis ductibus & auspicijs maximè bellorum fortunam gubernari testabantur. Sæpè enim se nemini conspicuas prælijs interesse, clandestinis subsidijs optatos amicis præbere successus: quippe conciliare prospera, adversa pro libito infligere posse.* Unum aut alterum exemplum Romana recenset Historia de malis genijs, qui in acie visi sunt hostiles fudisse copias. Valerius Maximus F Lib. I. Cap. VIII. *Cùm apud Lacum Regillum A. Posthumius Dictator, & Tusculanorum Dux Manilius Octavius, magnis viribus inter se concurrerent, ac neutra acies pedem aliquamdiu referret : Castor & Pollux Romanarum partium propugnatores visi, hostiles copias penitus fuderunt.* Sic in prælio, quod cum Brutijs & Lucanis, Thurinæ urbis defendendæ ergo, Romani gesserunt, cognitum pariter atque creditum est, Martem Patrem tunc populo suo adfuisse; teste eodem Valerio, loco citato.

citato. Ejusmodi propugnatores, qui in difficili & ancipiti angustiâ constitutis, & gravi aliquo periculo afflictis, præsto erant, & liberaturi subveniebant, Græcis dicebantur *θεοὶ Σωτῆρες, dij salvatores*, sive *παραστάται, opitulantes, opem ferentes.* Ælianus Lib. 1. Var. Histor. Cap. 30. *Ταχυτερώτεροι ἐπιδιώξαντες διόσκουροι, τοῖς δειλαίοις γενώμεθα Σωτῆρες ἔνθα, καὶ ἀγαθοὶ παραστάται, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον ἐπὶ τῶν θεῶν τούτων. Velocius persequentes appareamus miseris quasi Dioscuri Salvatores, & opiferi salutem ferentes, quod communi Proverbio de his dijs vulgatum est.* Heliod. Æthiop. Lib. 9. *θεοὶ σωτῆρες ἀνεβόησαν, dij Salvatores exclamarunt.* Lucanus *auxiliare numen* appellat, Lib. VI.

———— Nec cantu supplice numen
Auxiliare vocat ————

De bonis autem Genijs, quos pijs suis Deus ille Zebaoth periclitantibus auxilio submiserit, loquuntur passim Historicorum monumenta.

22. *Hastâ trajicit amentatâ*] Amentatâ, hoc est, loris astrictâ, qualibus telis hodie utuntur Grónlandi. Utitur Cicero eâdem voce Lib. 1. de Oratore. Lucanus Lib. VI.

Cum jaculum parvâ Libys amentavit habenâ.

27. *Spiritum sibi ferro surripuit*] Geminum amoris conjugalis exemplum habemus Libro sequenti, de Svanhvitâ Regneri conjuge. Plura congessit Valerius Maximus Lib. IV. Cap. 6. Memorandum est vetus hac de re monumentum in Hypnerotomachiâ Poliphili:

D. M.
PUBL. CORNELIA. ANNIA.
NE. IN. DESOLATA. ORBITATE. SUPERVIVEREM. MISERA. VIVAM. ME. ULTRO. IN. HANC. ARCAM.
CUM. VIRO DEFUNCTO.
INCOMPARABILI. AMORE. DILACERATA. DAMNATAM DEDO
CUM. QUO. VIXI. ANNOS. XX.
SINE. ULLA: QUERELA.
VALE. VITA.

48. *Haud parvum vitandæ credulitatis documentum reliquit*] *Credulitas* etenim vitium est perquàm affine stultitiæ, non considerantis hominum vanitatem, & fallendi studium. *Prudentis est*, inquit Seneca, *examinare consilia, & non citè facili credulitate ad falsa prolabi.* Hinc Petronius: *Nequaquàm rectè faciet, qui citò credit.*

Pag. 15. vers. 1. *Sylvestribus fungis famem lenire cœperunt*] Quintilianus Declamatione XII: *Nos per arentes effusi campos morientium herbarum radices evellimus. Amaros fruticum cortices, & ramorum male arentium pallidas frondes decerpimus. Morbida quicquid fames coegit, corpus admisit.* Ita & Lucanus Lib. VI. eleganter describit famem, quam passi sunt Pompeji milites:

Sed patitur sævam, veluti circumdatus arctâ
Obsidione, famem: nondum surgentibus altam
A *In segetem culmis, cernit miserabile vulgus*
In pecudum cecidisse cibos, & carpere dumes,
Et morsu spoliare nemus, lethumq́; minantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas:
Plurimaq́; humanis antehac incognita mensis
Diripiens miles, saturum tamen obsidet hostem.

Huc facit etiàm Livij locus de Petellianis Brutiis ab Himilcone Annibalis præfecto oppugnatis agens Lib. XXIII. & tandem per famem expugnatis: *Nec ulla magis vis obsessos, quàm fames* B *expugnavit. Absumptis enim frugum alimentis, carnuq́; omnis generis quadrupedum, sutrinæ postremò coriis, herbisq́; & radicibus & corticibus teneris, strictisq́; rubis vixêre: nec antequam vires ad standum in muris ferendaq́; arma deerant, expugnati sunt.*

2. *Commanducatis equis*] Nemo illud extremæ necessitatis argumentum Saxoni credat, si illud simpliciter vult referri, qui nullum sub Gentilismo alimentum familiarius equinâ, ex omnifaria Historia didicit; cujus in visceratio- C ne sacrificiali usus erat non modo populi nobilis perinde ac vulgi, verùm Regum & Principum etiam. Vide Chronica Haquini Adelstensfostri; quem cogere voluerunt, jam priùs in Anglia ad Christianam fidem conversum, in Comitiis equinâ vesci, ut secum in religione consentire fateretur: ne quid de aliis dicam. Verùm sic & Saxonis fidem, & rei veritatem conciliabo, ut statuam, illum de bellatoribus D & clitellariis, atq; iis aliis, quibus sine maximâ necessitate carere non poterant, loquutum esse. Nam nec tàm possum esse malignus, ut existimem eum ad suam ætatem, quâ equinâ interdictum est Pontificum decreto non uno, istos mores contra fidem Historici, & suam autoritatem, accomodasse. De Canibus vero & hominibus alia longè res est, nec unquam eorum usum sine abominatione seculi memini legisse. *M. Brynolfus.*

4. *Neq́; humanis artubus vesci*] Quintilianus E loco dicto: *Confitendum est, devoravimus homines, & quidem avide, quia diu nihil ederamus*: et quæ sequuntur, per totam Oratione sparsa de infaustis & insolitis cibis, quibus famem propulsare coacti sunt miseri mortales. Sic de Numantinis horrendum est, quod tradit Valerius Maximus Lib. VII, Cap. 6. *Numantini*, inquit, *à Scipione vallo & aggere circumdati, cùm omnia quæ famem eorum trahere poterant, consumpsissent, ad ultimum humanorum corporum dapibus usi sunt. Quapropter captâ* F *jam urbe, complures inventi sunt artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes.* Horum pertinaciam supergressa est Calagurritanorum execrabilis impietas: qui quo perseverantius obsidionem Cn. Pompeji frustrarentur, quia nullum jam aliud in urbe eorum supererat animal, *Uxores suas, natosq́; ad usum nefariæ dapis verterunt*, ait idem Valerius loco jam dicto. Ità & Saguntini oppressi ab Hannibale humanas edère carnes, Livius Lib. 24. Petronius Arbiter.

Quæ

9. *Quæ cæca sensus corripuit fides*] *Fides* pro fiducia, seu confidentia: Nam à *Fido*, quod & significat fidem adhibeo, & interdum amplam foveo spem, (cujus contrarium est *diffido*, id est, despero) fit *Fides* & *Fidentia*, hoc est, audacia & temeritas: item *Fiducia*, quod similiter ferè audaciam significat bonis in rebus, quamvis aliquando in malam partem accipiatur, sed perraro. Virgilius:

Cernu quæ Rutilos habeat fiducia rerum;

id est, temeritas. B Item a *Fido*, *confido*, quod significat Audeo. Capiturq; interdum in bonam partem, ut apud Vigil.

——— *Et afflictu melius confidere rebus.*

Interdum in malam, Cicero: *Qui fortu est, idem fidens: quoniam confidens, mala consuetudine loquentium, in vitio ponitur.* Virgilius: *Nam quis te juvenum confidentissime nostras Jussit adire domos?* *Confidentissime*, inquit, hoc est, impudentissime, & maxime temerarie. Unde *Confidentia* pro temeritate ponitur. Terentius; *ô ingentem confidentiam!*

17. *Marte prioribus*] Superioribus, qui victoriam obtinent, qui superiores & victores evadunt. Dani dicerent: De som beholde Marcken.

20. *Cum fors rebellem præcipitem fugat*] *Fatum* universus Septentrio, & Stoicam de necessitate opinionem, magno affirmavit consensu; contrà quam nec res, nec consilium, nec humana virtus ulla, quicquam posset. D Hinc adeo omnium Heroum in extremis vitæ periculis, unanimis vox erat, quà præsentem statum solarentur:

ᛁᛁ ᛉᛅ ᚠᚱᛁᚠᚢᛉ ᚠᛅᚱᚦᛅ
ᚼᛁᛁ ᛅᚠᚱᛁᚠᚢᛉ ᛁ ᚼᛁᛚ ᚴᛅᛉᛅ
Ei må frigum forda
Nie Ofrigum i Hel koma.

Id est; *Nec qui morti destinatus est, fugere: nec non destinatus, morti addici potest.* E Quam sententiam, fallor, an extremi versus hi sapiunt. *M. Brynolfus.*

25. *Quid me sic Usso provocat*] Carmen est Dicolon, distrophon. Primus quisque versus est Jambicus Dimeter: secundus Dactylicus Archilochius Dimeter hypercatalectus, constans duobus Dactylis & syllaba. Igitur hunc in modum legendi:

Quid me sic Usso provocat
Seditione gravi,
Pœnas daturus ultimas?
Confodietur enim.

F

43. *Duo senes humano habitu tetriores*] Ità cum Aulus Postumius Dictator, contra Latinos, qui in Romanos conjuraverant, ad Lacum Regillum pugnaret, & victoria jam nutaret, duo juvenes candidis equis, insigni virtute, apparuerunt, pro Romanorum salute fortissimè dimicantes: quos Dictator post victoriam A quæsitos, ut dignis muneribus honoraret, non invenit, Castorem & Pollucem ratus. Julius Obsequens Cap. X.

51. *Seu pede rura teras*] Æquè diris imprecationibus quendam devovit olim Ovidius Exul, quem proprio nomine suppresso *Ibin* appellat in Invectivâ sat acri & mordaci, quæ etiamnum extat:

Terra tibi fruges, amnes tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus & aura suos.
Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida Phœbe:
Destituant oculos sidera clara tuos.
Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aër
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.

Et paulo post:

Lapsuramq; domum subeas ———

Pag. 16. vers. 3. *Diro pecus occidet algu*] Per *Pecus* nonne intelligendi soli *Equi*, an vero simul *Oves, boves*, cunctaq; animalia domestica? *Algu*, non est dubium pro algore seu frigore hic poni. C Lucretius Lib. III. vers. 5

Sollicitæ volitant morbis, alguq; fameq;.

Et Lib. V.

Tandem bruma nives affert, pigrumq; rigorem
Reddit. Hyems sequitur, crepitans ac dentibus algus.

Ad priorem versum sic satis rectè commentatus est Dionysius Lambinus: *Priscianus Lib. V. inquit, aut vetus nescio quis apud eum Grammaticus, docet usurpari à latinis algor, is, in tertiâ inflexione, & algus us, in Quartâ: ut minimè dubitandum sit, quin ita legendum sit, non algoq;. Nam quamvis sic habeant Libri manuscripti, nihil hoc me movet, cum sciam librarios illos sæpè O pro U, & U pro O scribere solitos esse. Adde quod Sosipater Charisius Lib. 1. notat algu dictum esse à Latinis, profertq; locum ex Plauto in Rudente:* Tu vel suda, vel peri algu. *Idem ille Grammaticus apud Priscianum citat alium locum Plauti in Vidularia:* Inopiam, luctum mœrorem, paupertatem, algum, famem. *Obstat his Nonius, qui hunc locum proferens, legit* algoq; fameq; *docetq;* algo *pro algore usurpatum esse à veteribus. Ego hoc tantùm respondere possum, vel Nonium usum esse corruptis libris, vel ipsum Nonium esse mendosum, atq; apud eum legendum algu pro algore, & locos omnes, qui ab eo proferentur, sic esse restituendos.* Plautus Mostellariâ Actus I. Scena. 3. vers. 35.

Dij Deæq; omnes me pessimis exemplis interficiant,
Nisi ego illam anum interfecero siti, fame, atq; algu.

5. *Ut scabies fugiêre nocens*] *Nocens Scabies* hic est, quam Horatius *malam* dixit, in Arte Poetica:

Ut mala quam scabies & morbus regius urget:

Ubi *malam Scabiem* interpretes exponunt *feram*, quam Græci ψώραν ἀγρίαν vocant, credebantque veteres Romani contagione ad alios transire. Itaq; ut Hebræi vitiliginosos aversabantur,

bantur; sic & Romani scabiem, quæ summam cutem, ut vitiligo & lepra, lædit & inficit, abominati sunt. Alioquin in eâdem Arte Poetica illud ex ludo puerorum occurrit: *Occupet extremum scabies*; de re non minus detestanda.

Pag. 16. vers. 7. *Quippè unum è supern*] Cum inter homines dij agerent, crediti sunt corpus demortui cujusdam assumtû induere, pro cujus modo vires exercere, & ad illius conditionem vulnerari posse, obtinuit. Violato proindè conceptaculo & assumptitio hoc numinis domicilio, conjunctionem destrui putarunt, non ipsam numinis vitam, nè quis existimet tàm immanes fuisse, ut deos mortales colerent. *M. Brynolfus.*

10. *Carceris Æolici*] Æolum veluti carcere quodam conclusos habere ventos, eisq; laxas, si quando voluerit, dare posse habenas, ut eum Poeta loquar, finxit vetustas. Virgilius 1. Æneidos:

———— Hic vasto Rex Æolus antro
Luctantes ventos, tempestatesq́; sonoras
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.

Et paulo post ibidem:

———— Illâ se jactet in aulâ
Æolus, & clauso ventorum carcere regnet.

11. *Te Zephyrus Boreasq́; ruens*] Virgilius loco dicto:

Una Eurusq́; Notusq́; ruunt, creberq́; procellis
Africus ————

12. *Et conjuratos certabunt edere flatus*] Claudianus de Victoria Theodosij 1.

O nimium dilecte Deo, cui fundit ab astris
Æolus armatas hiemes, tibi militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.

Sedulius Presbyter Lib. 1. Carminum de statione Solis sub Jesu filio Nave:

———— donec populantibus armis
Fervidus ingentem gladius consumeret hostem,
Conjurante polo. ————

Galterus Libr. IV. Alexandreidos, Fol. XXXIII.

Conjuratus adest in prælia mundus.

16. *Proprio turbidabat adventu*] *Turbidabat*, id est, turbida reddebat. Martiani peculium est id vocis. Sic namq; ille Lib. 1. pag. 18. de divâ quadam: *Hæc commutationum assiduarum nubilo crebrim turbidabatur.* Libro item 2. pag. XL. *Circa ipsum verò terræ circulum aër ex calore supero, atq́; ex halatu madoreq́; infero turbidatus.* Ita alibi Capella *Stupidare* dixit, pro stupidum reddere, nempe Lib. VI. pag. 188.

Quod pavidum stupidet sapiens solertia vulgus.

Et Lib. VII. pag. 233.

Seria marcentem stupidant commenta maritum.

2.. *Fró Deo*] Rectè sanè Fró deo rem divinam fecit, ejusq; numinis iram placandam censuit, cujus oppressus fuerat. Etenim Fró deus tempestarum & aeris potens fingebatur: ut ex Historia Gislai Sursonij observavi; quæ narrat Thorgilsum Thorsteni Thorskabiti filium; Fró dei sacerdotem, Froentsgoda/ id est, flaminem Fró dei occisum, & adhuc inultum, numinis iram hoc signo subsequutam esse, quod tumulus occisi, integra hyeme, utcunq; ningerer, inractus tamen mediâ sui parte semper manserit. Entbyggia conferatur. Testantur nomina Germanica, Fro/ *Mane*; & Frieren/ *Algere*; unde nostrum etiàm at Frysse/ & Frost: quod in Septentrione frigore, ut vindice manu, & frigoris comitibus violentis aliis tempestatibus, Deaster ille sit usus, ex illorum quidem hominum opinione. Proinde convenienter & *πρεπόντως*, cum intemperiis aeriis Hadingus infestaretur, ventorum Regem, tempestatumque potentem, placandum sibi duxit. *M. Brynolfus.*

Ibid. *Rem divinam furvis hostijs fecit*] *Furvis*, id est, nigris. Festus: *Furvum bovem, id est, nigrum, quem immolabant Averno.* Bellonæ rem olim sacram furvis etiam hostijs fecisse Britannos, auctor est Spartianus in vita Severi: *Et in civitatem veniens* (Eboracum scilicet) *cum rem divinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici, deinde hostiæ furvæ sunt applicitæ.* Nigris quoq; hostijs Proserpinæ sacrificatum. Silius Italicus Lib. 1.

———— tum nigra triformi
Hostia mactatur divæ ————

Hinc quoq; Tibullus Eleg. XI. vers. 64.

Concidit ad magicos, hostia pulla, deos.

Valerius Maximus Lib II. Cap. 4. *Patriq́; indicaverunt, vidisse se in somniis quos nescio deorum spongiâ corpora sua pertergere, & præcipere, ut ad Ditis patris & Proserpinæ aram furvæ hostiæ immolarentur.* Censorinus de die natali, Cap. 17. ex Varrone de scenicis Originibus Lib. 1. *Cum multa portenta fierent, & murus ac turris, quæ sunt intra portam Collinam & Esquilinam, de cælo essent tacta, & ideo libros Sibyllinos Xviri adijssent, renuntiarunt, ut Diti Patri & Proserpinæ ludi Terentini in campo Martio fierent, & hostiæ furvæ immolarentur.*

22. *Fröbloth Sveones vocant*] Subintellige hunc sacrificandi ritum. Fröbloth tantundem valet, ac si diceres sacrificium, quod in honorem Fró dei, sangvine vel humano, vel pecudum, peragitur. Nam ᛒᛚᚮᛏᚼᛁᚿ, Blothen/ Danorum vetustissimi, præsertim extrà civitatis divinæ pomoeria constituti, dixerunt *sacrificia & oblationes*, ᛒᛚᚮᛏᛆ Blota / sacrificare. Hinc Guds bloth/ Dei sacrificium. Unde Othinus in Antiquitatibus Norvagicis ᛒᛚᚮᛏᚼ-ᛘᛆᚦᚢᛦ Blothmadur/ id est, Sacrificulus, augur, seu Pontifex, vocatur, quia ille primus dicitur ritus sacrificiorum populos Septentrionales edocuisse. Ità quoq; apud Latinos Scripto-

Scriptores *Sangvis* dicitur sacrificium͜ , quod humano sangvine peragebatur͜. Tertullianus:

> —— *lacerant corpus, funduntq́ cruorem*
> *Quale sacrum est vero quod fertur nomine*
> *sangvis.*

41. *Refuga secum sub terras abduxit*] Possent equidem ex hac quoq; narratione vitilitigatores ansam arripere obtrigillandi Saxonis, quasi & hic denuo veritatis confregisset tesseram. Verùm si micam habeant candoris, fateri coguntur, Hadingi huncce ad inferiora terræ loca raptum, nihil aliud fuisse, quàm meras Satanæ præstigias & illusiones, quibus Hadingum ad cædes & sangvinem humanum fundendum͜ animare voluerit, veluti per nebulam͜, aut phantasiam, ostendendo, in campis Elysiis, post suprema fata, locum aliquem assignatum esse viris militaribus & Marti addictis: quum Hadingus interim haud verius ad inferos descenderit, quàm Orpheus aut Hercules. Hanc sententiam meam validè confirmant eruditissima Conjectanea Reverendi plurimùm & Clarissimi Viri, Dni. M. Brynolfi Svenonii, Episcopi Scalholtensis, quæ inter alia sic habent: *Scio de facti hujus veritate disceptari & dubitari inter illos solere, qui omnia ad qualitates illas, Physicis manifestas dictas, & alias occultas referunt, quòd corporum penetratio nequeat evenire: contrà quos quicquam disputare nec animus, nec otium est. Illud saltem ad animum sumant licet, fieri nè possit, ut Dæmonum arte terra, & terrena corpora diducantur, & diducta præbeant transitum corpori etiam naturali? Equidem Saxonem ab antiquâ hominum Septentrionalium opinione nihil alienum referre, tàm certò scio, quàm nunc serenare: qui à multis accepi, persvasum fuisse, ut spectrum confidenter insecuto, saxa, tumuli, parietes, pervia pateant; tantùm caveat modò, ne respectet. Sic etenim hærere aquam, & omnia in pristinum statum reduci, manente, qui insecutus fuerat, illic loci, ubi respectârat. Fides penes auctores esto. Nobis satis est Saxonis fidem liberasse.*

47. *Liventis aquæ fluvium*] Martianum͜ Capellam hoc loco, sicur & millies alibi, imitatus est Saxo noster; cujus hæc exstar amnium quorundam descriptio Lib. 1. pag. 6. *Verùm eosdem amnes diversicolor fluentorum discrepantium unda raptabat. Quippè primus diffusioris ac prolixi ambitus gurges* LIVENTIS AQUÆ VOLUMINE *nebuloso atq́ algidis admodùm pigruq́ cursibus hæsitabat. Alius instar lactis candidaq́ luis mitis per omnia quietoq́ motu undas volvebat argenteas. Tertius verò rubeo igne rutilantes festinataq́ rapiditate præcipites fragrososq́ cursus anhelâ sulphureus celeritate* TORQUEBAT. Huc etiàm refer aliam Saxonis nostri καταχραφὴν, quam legere est Lib. VI. *Cujus aquæ lapsus tàm incito ac præcipiti volumine defertur:* & quæ sequuntur:

A *Liventes spumas* Palico lacui tribuit Julius Firmicus Maternus, Præfatione Lib. 1. ad Mavort. *Qualis sit lacus, qui prope alveum Symeti amnis ostenditur, cui Palicus nomen est, qui semper crassitudine luridâ sordidus liventibus spumis obatrescit, & strepente colluvio stridulus argutum murmur exibilat.* Nam ita Firmici hunc locum anteà corruptum restituere placuit. De Palico lacu videatur Macrobius Lib. V.

48. *Diversi generis tela rapido volumine detor-* B *quentem*] Haud secus ac Siinois apud Maronem 1. Æneidos:

> —— *Ubi tot Simois correpta sub undis*
> *Scuta virûm, galeasq́, & fortia corpora vol-*
> *vit.*

Pag. 17. vers. 5. *Celeri navigatione cassavit*] Hoc est, irritas reddidit, frustratus est, evasit. Sic infra Lib. XIV. *Profectamq́ à crapula indulgentiam solâ animadversione cassavit.* Galterus Lib. 2. Alex- C andr. fol. 21.

> —— *verum ratione potentior omni*
> *Discussit fortuna procax, quæ sola tuetur*
> *Tuta, gravata levat, cassat rata, fœdera rum-*
> *pit.*

Fulbertus Carnotensis Epist. LXI. *Læti perpendimus, Pater, quod Pastoris nomen negligentia non cassatis.* Et Sermone de Nativitate Beatissimæ Virginis Mariæ: *Cui pronum est Sanctos Angelos in ministerium mittere, & ad beneplacitum suum* D *inferorum pacta cassare.* Matthæus Paris in Historia Henrici II. Angl. Regis: *Hanc sententiam irritam penitus esse censemus, & eam autoritate Apostolicâ cassamus.* Ivo Carnotensis Epist. LIX. *Cujus electio si justa vobis videbitur, petimus ut nullas moras innectatis: si injusta, quiá lege differenda sit, vel cassanda, me & suffraganeos meos literis vestris instruatis.* Et Epist. LXXXVII. *Si enim & in hoc cassata fuerit expectatio nostra.* Et XCV: *Ut & Judicia Synodalia non nisi summâ ra-* E *tione cassentur.* Et CLV. *Virtutem Sacramentorum cassare non possunt prava merita usurpatorum.* Radulphus Ardentius Homilia XV. Post Trinit. *Hæc autem gloria inanis sivè vana dicitur, quia à gloria verâ æternæ retributionis cassatur.* Adamus Bremensis Lib. I. Cap. XLI. *Synodo ante Triburcam cassata sunt Apostolicæ sedis Privilegia.*

14. *Centuriandi exercitus auctorem habuit*] *Centuriare exercitum*, pro in Centurias digerere dixit, imitatus Valerium Maximnm, cujus F hæc sunt verba, Lib. III. Cap. 2. *Reddendus est nunc Romanæ juventuti debitus honos, & gloriæ titulus, quæ equis delapsa seipsam centuriavit, atq́ hostium exercitum rupit.* Livius Lib. V. *Eam juventutem ex industriâ centuriaverat, & armaverat ad tales casus.* Eodem verbo utitur infrà Saxo Lib. VII. *Utilissimum ei centuriandi in acie exercitus documentum porrexit.*

16. *Ut prima per Dyadem phalanx*] In genuino horum verborum sensu enucleando, petenti

mihi,

mihi, facilem præstitit operam, D. Johannes A
Laurenbergius, Mathematum in Regia Aca-
demia Sorana Professor, & Collega fidelissi-
mâ mihi gratiâ conjunctissimus, cujus hæc
est, quæ sequitur, commentatiuncula: *Ad ex-
peditius intelligendam centuriandi Exercitus ratio-
nem, Hadingo monstratam à sene, apud Sax. Lib. 1.
Auctor περὶ τάξεως παλαιᾶς facem prælucebit,
ita inquiens:* Διχότομος παρέταξις ἄρχεται
ἀπὸ τοῦ τετραγώνου· ὅταν θάτερον τοῦ τμήμα- B
τος μέτωπον προστίθεται θατέρου τῷ μετώ-
πῳ, ὥστε τοῦτο τεταρτημόριον γίνεσθαι τοῦ
βάθους. παρεκτείνεται δὲ ἐφεξῆς ἡ διχοτομία
μέχρι ἱμαντίνης πρὸς τὴν τῶν πυλῶν διάβασιν.
*Bisecta acies incipit à Quadrato, cum alterutra seg-
menti frons applicatur alterius fronti, ita ut hæc fiat
quadrans lateris. Continuatur autem hæc bisectio
usque ad corrigiam ad portarum transitum.* Idem:
προμηκὴς, ἤτοι ἱμάντιον, δυοῖν ἐπὶ μετώπῳ ἑστη-
κότοιν. *Explicatio hæc est, conformis utrique Au-* C
*ctori. Quadrata acies apertum & patentem cam-
pum postulat, ut quacunque ingruat hostilis incursus,
levi flexu frontem illi possit obtendere: Agmen verò
procinctum, plerumque* πλαίσιον *est, seu in oblon-
giorem formam diductum. Quantò autem viæ, quas
transire opus habet, angustiores sunt, tantò magis
frons agminis contrahitur. Itaque secto in æquas par-
tes Quadrato, antica pars frontis posticæ parti alte-
rius frontis adstituitur accopulatur: atque hac ratione* D
*latus quadruplum est frontis. E. gr. Cohors capi-
tum 256 in quadratam aciem statuta, tàm in fron-
te quàm latere numerat capita 16. a, b, c, d. Eâ-
dem per* διχοτομίαν *distinctâ in duas turmas a, e,
c, g. & e b g d; & parte e b applicatâ parti c g
oritur* πλαίσιον *a e h f, cujus frons subdupla est
frontis aciei quadratæ, subquadrupla autem proprij
lateris: & comprehendet frons 8, latus autem 32.
Porrò secto rursus toto ordine a e h f bifariam in
a g h i, & g e i f; applicitâque parte g e, parti h i,* E
*nascitur plæsium a g m o contractioris frontis, la-
teris autem prolixioris: illa enim habebit 4, hoc
verò 64: eritque prioris fons dupla hujus ultimæ.
Deniq; diviso etiam hoc plæsio, statutisque partibus
ut superius, formabitur* προμηκὴς τάξις *a r p q,
quam vocarunt* ἱμάντιον, *propterea quòd angu-
stiore fronte, latere verò in longum porrecto, spe-
ciem corrigiæ aut lori repræsentet: binos enim in
fronte tantum habet, in latere verò 128.*

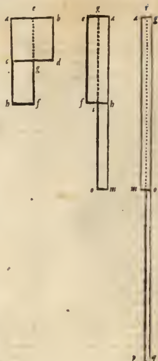

*Hac ratione per dyadem prima phalanx, per tetra-
dem secunda, tertia verò ogdoadis adjectione succrescit,
semperque priorem insequens duplicitatis augmento
transcendit. In Hunnorum classe contra Frothonem
educta (Saxo Libro X) singulæ alæ constabant è mi-* E
*litibus 300. Illi si distributi fuissent in ordines jam
memoratos, transpositis ex ogdoade in* ἑκκαιδεκάδα
quatuor ἐπισυνακτοῖς, *sequentem tenuissent singulæ
alæ tenorem, formatâ ad duplicitatis augmentum
serie.*

	Frons.	Latus.		Frons.	Latus.
Dyas	2.	128.	Dyas	2.	150.
Tetras	4.	64.	Tetras	4.	75.
F Ogdoas	8.	32.	Ogdoas	8.	37.
Hecdecas	16.	16.	Hecdecas	16.	19.

Cæterùm quòd in Auctore jam adducto dicitur, ἱμάντιον *commodè adhiberi ad transitum* πυλῶν: *id non tàm de portis urbium intelligendum arbitror, (cùm nulla penè adeò sit angusta, quin quaternos aut quinos transmittat) quàm de pylis seu faucibus montium, quales sunt Thermopylæ in Oetâ, quarum angustias transituri Celtæ ab Atheniensibus eas occu-
pantibus*

pantibus prohibiti sunt ; aut τέλμα ὀιταῖον, per A *quod Ephialtes Trachinius Persas traduxit : itidem pylæ Amanæ & Caspiæ in Tauro monte. Et quotidie comperimus, quòd inter crepidines montium & silvarum densitatem, per angustissima viarum, non nisi binis, interdum vix singulis, permeabilium, exercitus sit ducendus.*

18. *Funditorum alas*] In omnibus ferè veterum prælijs *funditores* militasse nullus ignorat. Sic autem dicebantur, qui in prælijs lapides fundis in hostem jaciebant, tàm robustè, ut scuta, galeas omneq; armorum genus confringerent, & letalia simul vulnera infligerent. Fundarum verò usum primi Balearium Insularum habitatores & invenisse, & ità perite exercuisse dicuntur, ut matres filios parvos nullum cibum contignere finerent, nisi quem ex fundâ destinato lapide percussissent: teste Vegetio Lib. I. Cap. 16. Videantur Notæ Steuvechij ad Vegetium, & Lipsius Lib. I. Poliorcet. Cap. 2, & 5.

19. *Sagittariorum ordines*] Quantum etiam utilitatis boni *Sagittarij* olim in prælijs habuerint, docet Vegetius Lib. I. Cap. 15. exemplum producens Scipionis Africani, qui cum adversum Numantinos, qui exercitum Pop. Romani sub jugum miserant, esset acie certaturus, aliter se superiorem futurum non credidit, nisi in omnibus centurijs lectos sagittarios miscuisset. Vide Lipsium Lib. V. Poliorcet. Dialog. 6. Certè in omnibus prælijs sagittarios adhibuerunt D Romani Imperatores, Cæsar inprimis, juxtà ac alij : ut ex Livio, cæterisq; Historicis Romanis liquido satis constat.

Ibid. *Digestis in cuneum catervis*] *Cuneum* ita describit Vegetius Lib. 3. Cap. 19. *Cuneus dicitur multitudo peditum, quæ juncta acie primo angustior, deinde latior procedit, & adversariorum ordines rumpit.* Isidorus Lib. IX. Etymolog. Cap. 3. *Cuneus est collecta in unum militum multitudo ; unde propterea quod in unum coit, & ipsa* E *coitio in unum, cuneus nominatus est, quasi couneus, eò quòd in unum omnes coguntur.* *Cuneus* igitur est, cum angusta in fronte acies, trigoni formâ, paulatim se retrorsum pandit. Unde & *Trigonum* vocarunt : *In Trigonum, quem cuneum vocant, acies mutanda est* : Vegetius. Repræsentat autem Literam Δ. Agathias Lib. 2. *Erat eû forma aciei velut in rostrum. Literæ enim Δ assimilabatur.* Dixêre & *Caput porcinum*, quia assimilatur, & quia velut fodit & ruit invadendo. Lipsius F Lib. IV. de Militia Romana, Dialogo VII.

20. *Folliculo*] *Follis* idem quod saccus aut pera ; Glossarium Vetus, πήρα, *mantica, Follis.* Juvenalis ;

——— *Et tenso folle reverti.*

De eo qui benè numatus rediret. Unde *Folliculus*. Livius Lib. IX. *Eques folliculis in castra frumentum veheres.* Autor ad Herennium : *Parricidæ os lupino folliculo obvolvebatur.*

22. *Denos nervo calamos adaptavit*] Quod etiam memini in Julinensium Piratarum pugnâ legisse ; evocatas parricidiali sacrificio, ab Haquino Norvegiæ Comite, Striges & Chimæras, Thorgerdam, Holgabrudam, & sororem Yrpam, in naves Norvagianas, ad numerū digitorum tela in hostes intendisse, illâ certitudine, ut singuli singulis confixi occumberent. Ibidem B etiam legas procellam ingentem à monstris illis contrà piratas excitatam, quod post Yrpa Jell dictum est ; id est, *Yrpana procella.* Hac machinatione nempe, tenebrarum rector uti, & suis adesse amavit. Porro Bjarmenses incantationibus nobilissimos, & Finnis ἐξαισίους, passim & ubiq; memoriarum invenies notatos esse.
M. Brynolfus.

24. *Carminibus in nimbos solvere cœlum*] Eandem C vim Thessalidum carminibus tribuit Lucanus Lib. VI.

Cessavêre vices rerum : dilataq́; longa
Hæsit nocte dies: Legi non paruit æther.
Torpuit & præceps AUDITO CARMINE
mundus !
Axibus & rapidis impulsos Juppiter urgens
Miratur non ire polos. NUNC OMNIA COMPLENT
IMBRIBUS, ET CALIDO PRODUCUNT
NUBILA PHOEBO,
Et tonat ignaro cœlum Jove, Vocibus ijsdem
Humentes laxê nebulas, NIMBOSQUE solutis
Excussêre comis. ———

25. *Tristi imbrium aspergine*] Sic *asperginem nimborum* dixit Lucretius Lib. V. vers. 25.

Hinc ubi sol radijs tempestatem inter opacam
Adversâ fulsit nimborum aspergine contra.

41. *Cumq; sublato jam æmulo*] *Æmulus* Saxoni passim est inimicus, adversarius, hostis. Sic infrà Lib. XIV. *Quem Ericus ob relictum ab ejus æmulo matrimonium supplicem recepit.* Et paulo post : *Qui si parem animi virtutem à naturâ traxisset, nequaquam se inter amplexus pellicis æmulo obruendum dedisset* : imo alibi sæpius. Utitur in eâdem significatione Salvianus Massiliensis Lib. IV. Contrà avaritiam. pag. 168. *Penè omnis fermo divinus habet æmulos suos : quot genera præceptorum sunt, tot adversariorum.* Hinc *æmulum* eidem est contrarium, inimicum, adversum, repugnans. Ut Lib. I. contrà Avaritiam, pag. 21. *Quid enim tam ferum, tam inhumanum, tam legi æmulum, quàm si non amandos dicamus filios, qui amandos fatemur inimicos !*

45. *Quid moror*] Hos Rhythmos, quos Saxo παραφραστικῶς vertit, Edda Mythologia 21, vel aliis 26, tribuit Niordo cuidam, & uxori ejus Skade : Nam ita orditur Niordus :

Leid

Leid eru fioll varka
ᛚᛂᛁᚦ ᛂᚱᚢ ᚠᛁᚮᛚᛚ ᚢᛆᚱᚴᛆ
Ek lengi a naetr aeinr niu
ᛂᚴ ᛚᛂᚿᚵᛁ ᛆ ᚿᛆᛂᛐᚱ ᛆᛂᛁᚿᚱ ᚿᛁᚢ
ulfa thytr mier thotti
ᚢᛚᚠᛆ ᛐᚤᛐᚱ ᛘᛁᛂᚱ ᛐᚮᛐᛐᛁ
Illr vera hia songvi suana.
ᛁᛚᛚᚱ ᚢᛂᚱᛆ ᚼᛁᛆ ᛋᚮᚿᚵᚢᛁ ᛋᚢᛆᚿᛆ

Hoc est:

Mihi ingrata sunt montana;
Longæ fuerunt noctes novem;
Ululatum ego Luporum censui
Malum, præ Cygnorum cantu.

Respondet Skade:

Sofa ok ne matta fiant
ᛋᚮᚠᛆ ᚮᚴ ᚿᛂ ᛘᛆᛐᛐᛆ ᛋᛁᛆᚿᚱ
Bedium a fugls jarmi
ᛒᛂᚦᛁᚢᛘ ᛆ ᚠᚢᚵᛚᛋ ᛁᛆᚱᛘᛁ
Fer sa mik vekr en af vindi
ᚠᛂᚱ ᛋᛆ ᛘᛁᚴ ᚢᛂᚴᚱ ᛂᚿ ᛆᚠ ᚢᛁᚿᚦᛁ
Kemr morgin hervian mair.
ᚴᛂᛘᚱ ᛘᚮᚱᚵᛁᚿ ᚼᛂᚱᚢᛁᛆᚿ ᛘᛆᛁᚱ

Nec ego obdormire quivi in stratu
Maris, propter avis balatum:
Somnum excussit, à salo,
Mane quolibet, mergus veniens.

Ibid. *Quid moror in latebris opacis*] Metrum est Dactylicum Alcaicum Catalecticum, uti illud Venusini vatis:

Flumina constiterint acuto.

Ideoq; vers. 18. legendum, *Æquoreis inhiare lucris*, non *Æquoris*.

49. *Agmina increpitans lupini Stridor*] Ejusmodi vocibus ferarum aviumq; Lucanus murmura Magæ Thessalicæ comparat, Lib. VI.

Latratus habet illa canum, GEMITUSQUE LUPORUM,
Quod trepidus bubo, quod Strix nocturna QUERUNTUR,
Quod STRIDENT, ululantq; feræ, quod sibilat anguis,
Exprimit. ——

53. *Tristia sunt juga vastitasq; Pectoribus truciora sisis*] Tuos hic compello Manes, ô beate cœli incola Pontane, cujus

Molliter ossa cubent, cineres quoq; flore tegantur!

Tibi, inquam, mi optime amicorum, dum viveres, Pontane, lucem debet obscurus hic Saxonis locus, quem in literis ad me tuis, ante quinquennium, & quod excurrit, hunc in modum exponere, non es dedignatus. *De altero illo ejusdem apud Saxonem nostrum Libri 1, loco, ubi hæc leguntur:*

Tristia sunt juga vastitasq;
Pectoribus truciora sisis.

A *ità statuo, ut intelligatur verbis ijs Hadingus Rex indicare, injucundum esse sibi otium, perq; montium juga & nemorum solitudines inerrare, sibi præsertim truciora ac gloriosiora tolerare ac patrare siso ansoq. Eum enim in modum accipio* Pectoribus truciora sisis, *ut scilicet sisis, à verbo* sido, sisis sum, *archaicòs atq; Ellipticè eo pacto usurparit. Hocq; verum videri firmant, quæ continuè subjungit, ista nimirum:*

Officiunt scopuli rigentes
B *Difficilesq; situs locorum*
Mentibus æquor amare svetis.

Nam quomodo ante dixerat Pectoribus truciora sisis, *ità & hic,* Mentibus æquor amare svetis. *Ellipticè autem, quod dixi, prolatum,* sisis *tolerare, aggredi, atq; exequi truciora, majoraq;; rarum quidem, si receptum Latinè loquendi usum spectes, at secundùm morem ac consvetudinem antiqui sermonis, rarum aut novum haud fit. Nam illud Tibulli:*

C Sed benè Messalam sua quisq; ad pocula dicat,
quis rectè exponat nisi ad illud Plauti Sticho:
Bene vos, bene nos, benè tè, bene me,
meutem vertat? itemq; ad illud Ovidij;
Et benè te, benè me, patriæ pater optime Cæsar.
Subintelligi enim, Vivere precor, aut simile quid debet. Sic & Salustij istud Catilina: Alia omnia sibi cum Collega ratus, *ecquis dextrè etiam explicet, nisi subintelligat,* communia; *ut sit,* alia omnia sibi cum Collega communia ratus? *Grammaticus*
D *ergo noster Saxo, verè est hic Grammaticus; aut potius se super Grammaticum, ejusq; regulas extulit. Qui & tum demum felix, ut inquit ille, si excedat Grammaticos Canones. Notum quippe Ausonij Epigramma, festivum sane illud:*

Felix Grammaticus non est, sed nec fuit unquam,
Nec quisquam est felix nomine Grammaticus;
At si quis felix præter fatum extitit unquam,
E Is demum excessit Grammaticos Canones.

52. *Æra aliena sequi locello*] Alienas opes magnâ solertiâ, & assiduo studio eum in finem quærere & venari, ut mei juris facere possim, ut meam in potestatem redigam, ut meam bulgam & crumenam ijs impleam, & sic per alienam jacturam ditescam. *Locellus*, parvus loculus, seu crumenula est.

53. *Æquoreis inhiare lucris*] *Lucra æquorea* sunt, quæ quis per loginquas navigationes &
F maritimas negotiationes adipiscitur. Nam ut eleganter Petrus Chrysologus Sermone LXXI: *Nauta mare non intraret incertum, si se lucris sequentibus compensaturum viarum discrimina non speraret.*

Pag. 18. vers. 1. *Quantum in silvestrium locorum usu voluptatis reponeres*] Maxima vis est consvetudinis, quæ etiam nobis tantum locorum ingenerat amorem, ut nullibi nobis melius esse existimemus, quam ubi diutius viximus.

Apprime

Apprime huc facit illustris ille Tullij locus in Lælio: *In ijs etiam, quæ sunt inanimata, consuetudo valet: cùm locis etiàm ipsis montosis delectemur, & silvestribus, in quibus diutius commorati sumus.*

4. *Immorantem littori*] In locis maritimis diuturnas trahentem moras. Prudentius Præfat. Psichomachiæ, vers. 15.

Victum feroces fortè Reges ceperant
Loth, immorantem criminosis urbibus
Sodomæ & Gomorrhæ.

Ad quem locum sic habent Glossæ Isonis Magistri: *Immorantem*] *habitantem.*

8. *Nec finit pausare noctu*] *Pausare* est hoc loco dormire, requiescere, quâ significatione usurpavit Aldhelmus de Laudibus virginitatis Cap. XII. Ubi de Ambrosio loquitur: *Infantulus cum in cunis supinus quiesceret, ex improviso examen apum ora labraq; sine periculo pausantis complevit.* Hinc Christianis auctoribus *pausantes* illi dicuntur, qui pausâ vivendi factâ in Domino requiescunt. Johannes Cassianus Eremita, Collat. II. Cap. 5. *Vix à Paphnutio*, inquit, *potuit obtinere, ut non inter biothanatos reputatus etiam memoriâ & oblatione pausantium judicaretur indignus.* Inscriptio vetus inter monumenta Christiana à Grutero relata pag. 1550 quæ extat Mediolani, ad D. Franciscum:

AURELLÆ. PUM. VITALLÆ. MATRI.
PIISSIMÆ.
QUÆ. VIXIT. ANNIS. XX. JULIANÆ.
CONIUGI.
SANCTISSIMÆ. QUÆ. VIXIT. ANNIS. XX.
ET. DOMINÆ. SORORI. QUÆ. VIXIT.
ANNIS. II. AURELIUS. EUSEBIUS.
CONTRA. VOTUM. FIDEL.
PAUSANT.

Id est, *Fidelibus pausantibus*: aut quomodo Scaliger in Indice suo, ad opus illud vastissimum annotavit: *Fideliter pausanti.* Julio Firmico Materno mortui dicuntur *quiescentes*, Lib. 1. Matheseos Cap. 1. *Illum quiescentium securas animas, etiam Lethæi fluminis oblivione purgatas, Mercurius cogit nefarijs carminibus excitare.* *Pausare* Plinio Valeriano est desinere. Ita enim ille Lib. 2. Cap. 22. *Folia Lauri masticet, & succum ejus glutiat, ipseq; folia in umbilicum ponat, & statim pausat.* *Pausat*, hoc est, *desinit*. Neq; vox adeo barbata est, ut delicati illi putant. Plautus Trinummo: *Pausa, vicisti castigatorem tuum.* *Pausanæ* ævo barbaro dicebantur induciæ, ut apud Luitprandum in Legat. Constant. *Pausa*, est quies, sive finis. Apulejus Lib. XI. in Oratione ad Lunam: *Tu sævis exantlatis casibus pausam pacemq; tribue.* Lib. VIII. *Sed ubi tandem fatigati, vel certè suo laniatu satiati, pausam carnificinæ dedére.* Idem Lib. IX. *Commisso familiarium cohibita pausam luctui fecit.*

13. *Quis major quietis usus*] Legendum; *Quis minor quietis usus*, ut constet sibi versus. Sensus est: Longe tutius dulciusq; censeo sylvis frui, in quibus major usus quietis die ac nocte conceditur, quàm in mari.

25. *Terrestri negotio*] Hoc est, terrestri prælio, seu pugnâ, quam terrâ commiserat. Vix hanc vocem memini me eâ significatione alibi legisse. Arnobius quidem Lib. VI. *Negotia Thespiaca*, pro rebus Thespiacis dixit: *Phryne illa Thespiaca, sicut illi referunt, qui negotia Thespiaca scriptitarunt, cum in acumine esset pulchritudinis.* Sed illa notio naturæ vocis propior est: hic videtur alienior.

27. *Perfossis lateribus*] Naves eodem Strategemate perforantur, Lib. 2. Lib. 5. & Lib. 13.

35. *Et spoliorum reliquiis avidius incubantem*] Id est, dum Tosto toto animo opimæ prædæ inhiaret & incumberet: vel dum Tosto spoliorum à se partorum pertinaces excubias ageret, veritus scilicet, ne Hadingo iterùm lacessente, amitteret. *Incubare* etenim sumitur pro pertinaciter inhærere, incumbere. Florus Lib. 2. de Histris: *Nam cum Cnæi Manlij castra cepissent, opimæq; prædæ incubarent.* Idem Lib. 2. *Sic factum est, ut inhærentem atq; incubantem Italiæ extorqueret Annibalem.* Et Lib. 1. de Persona: *Quamvis occupato Janiculo ipsis Urbis faucibus incubaret.* *Incubare* divitiis suis, atq; thesauris dicuntur avari, qui sibi soli eos servant, & nemini prosunt, tanquam canis Æthiopicus in præsepi, quod dicitur. Virgilius II. Georgic.

Condit opes alius, defossoq; incubat auro.

Salvianus Massiliensis Lib. 1. de Avaritia: *Incubant defossis æ e talentis.* Lib. 2. pag. 82. *Argenti & auri ponderibus incubarint.* Item Lib. 3. pag. 114. *Opibus ac talentis ejus germani divites incubant.* Livius Lib. VIII. *Incubantes publicis thesauris.* Seneca Lib. 1. de Irâ. Cap. ult. *Acervis auri argentiq; incubat.* Cyprianus de Eleemosyna: *Qui divitiis tuis solus incubas.* Et B. Hieronymus de Institut. Mon. ad Paulinum: *Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequimur, & sub prætextu Eleemosynæ pristinis opibus incubantes.* Vide & Savaronem, doctissimum Cujacij discipulum, ad Sidon. Lib. 2. Epist. XIII, ibi: *Raptis incubans opibus.* *Incubantes plebi*, Concilij Carthaginensis 3. Cap. XLIII: qui plebem vexant & exhauriunt, Idcirco Tyranni *incubatores* dicti. Servius Æneid. VII. Macrobius Lib. 1. in Somn. Scip. Cap. X. Sidonius Epist. VII. Lib. 8. *Quiq; sic vitijs, ut divitijs incubantes.* Ubi plura.

37. *Nam cum ob accepti vulneris magnitudinem*] Id est, acceptæ cladis. Quâ notatione vox hæc Saxoni perquàm usitata. Sic Lib. 2. *A quibus etiam manu, quantam per eos amiserat, donatus, deforme vulnus specioso beneficio pensatum gaudebat.* Item Lib. IV. *Ubi par utrosq; vulnus implicuit*: Ibidem paulo post: *Ubi nihil ex ejus specie tanto vulnere detractum videretur.* Et alibi passim: Sic Tacitus in vita Agricolæ: *Nisi frequens ubiq; Agricola validas & expeditas cohortes sylvas perlustrare*

strare jussisset, acceptum aliquod vulnus per nimiam fiduciam foret. Justinus Lib. 2. *Zerxes duobus vulneribus terrestri prælio acceptis, experiri maris fortunam statuit.* Florus Lib. 3. *Ad Orientem grave vulnus à Parthis populus Romanus accepit.*

Pag. 19. vers. 1. *Cuidam conjecturarum sagaci*] Hoc est, somniorum interpreti, qui inde *Conjector* dicebatur. Glossæ Vet. Cyrillo olim additæ: *Ὀνειροκρίτης, Conjector, somnij solutor, somniorum interpres.* Svetonius in Cæsare, Cap. 7. *Conjectores ad amplissimam spem incitaverunt.* Quintilianus Lib. 3. Cap. VII. *Conjectura dicta est à Conjectu, id est, ductione (sive directione) quadam rationis ad veritatem: undè etiam somniorum atq; ominum interpretes, conjectores vocamus.* Fulgentius Lib. 1. Mythologicôt. *Oneirocritem soporis nugas ariolantem vocat.* Sic iterum Saxo sub finem Historiæ: *Quo eventu Sclavici regni interitum portendi à conjecturarum sagacibus existimatum est.*

5. *Cuidam Guthormo denupta*] Vox est Apulejo familiarissima: ut Lib. V. pag. m. 166. *Quòd si viri sui faciem ignorat, Deo profectò denupsit.* Et Lib. IX. *Die sequenti filia ejus accurrit è proximo castello, in quo pridem denupserat.* Idem Apologiâ: *At tu dum eam putas etiamnunc Claro fratri tuo denupturam.*

10. *Cujus nobilitatem dispar copulæ nexus obtenebrat*] Matrimonia inter inæquales personas contrahi non debent: raro etenim felicia. Hinc Calpurnius Flaccus Declamat: XXVIII. *Ducat dives aliquam, sed æqualem; ducat volentem. Velis enim nolis suspecta res est amator inimicus, squallor & mæror, gemitus & luctus inimici. Filia talis adamatur? pauper & dives? inimicum est matrimonium.* NE PECORA QUIDEM JUGUM, NISI PARIA, SUCCEDUNT. Monet itaq; Ovidius in Epist. Dejaniræ ad Herculem:

Si qua velis aptè nubere, nube pari.

Nec enim, inquit Saxo alibi, *stabilis dissonos jungit nexus: cum apud excelsos humilium semper fortuna sordescat, & abundantiæ ac egestatis dividuum sit contubernium, neq; inter splendidas opes, obscuramq; pauperiem firma societatis jura consistant.* Adi, si placet, Observata Politica Cl. Viri. Jac. Zuerii Boxhornii ad Svetonij Cæsarem.

33. *Capitis cultui intentus, fabulis mentem, barbæ manum intulerit*] Convenienter omninò, & ad illius seculi mores! quod ubi genium curabat, antiquorum res gestas, quà prorsâ, quà vorsâ oratione, quamvis hac magis, concinnatas, audire studiosè cupiebat. In quam finem Antiquarios, & inprimis Poetas, comiter benigne aluerunt; qui nec unquam ab Heroum illorum latere discesserunt: quin etiàm in consiliis adhibiti, magnâ æstimatione vixerunt. Chronica Norvagiea passim. Porrò comæ studium, & barbæ cura, non mediocris ejus ætatis hominibus fuit: ut Jomsvikinga Saga de Buonis Crassi filio decollando docet, qui ne coma sangvine conspurcaretur, sollicitus duntaxat apparuit. Conjicio & hinc, quòd cum personæ in Historiis describantur, nunquàm ferè comæ, ejusq; structuræ, coloris, & cincinnorum mentionem satis anxiam desideres. Verùm illud studium, præsertim in conviviis & solennitatibus viguit: alioqui non nihil intermisit. *M. Brynolfus.*

34. *Crinali spico*] Per *Crinalem spicum* intelligit *pectinem*: quomodo mox seipsum interpretatur Saxo. Habet vero hanc vocem è suo Martiano deptomptam, cujus hi sunt versus Lib. IX.

Crinalem spicum pharetris deprome Cupido,
Libens capillum solvere

Ubi Doctissimus ille Grotius legendum censet *Crinale spiclum. Spicum* antiquis *Spica.* Sic Cicero 2 de Natura Deorum:

Spicum illustre tenens splendenti corpore Virgo.

Quod etiàm Masculino genere usurpatum docet Festus Pompejus: *Spicum*, inquit, *masculinè antiqui dicebant, ut hunc stirpem, & hanc amnem.* Versus est antiquus:

Per messem unusquisq; spicum colligit.

Spicum vero per translationem à spicarum acie dictum pro ferro in cuspidem desinente, quales sunt radij sive dentes pectinis alicujus. Hinc diminutivum *Spiculum*, missile nempe telum, acutum habens mucronem: quod & pro sagitta, interdum pro ipsa cuspide sagittæ sumitur. Unde verbum quoq; *Spicare* originem trahit, quod est spiculo & ferro asperare. Gratius de venatione:

Quid Macedûm immensos libeat si dicere contos,
Quàm longa exigui spicant hastilia dentes?

Despicare fores nove dixit Johannes Sarisberiensis, Policratici Lib. II. Cap. V. pag. 50. pro spiculis sive contis fores effringere: *Et stàtim ut clausas cujuspiam conspexisset fores, indicium credebat hoc esse, quod intrinsecus positi ederent: & repentè despicatis foribus, præcipites irruebant.* Belgæ hodieq; usurpant Spijcker/ sive Spieker; pro clavo in modum spicæ vel spiculi acuto. Nos Speger eàdem significatione dicimus, unde Speger-boor/ pro terebrâ manuali.

Ibid. *Discreverit*] Hoc est, simplici pectinis officio discriminaverit, capillos turbatos restituerit, composuerit, ornaverit, extricaverit. Nam hic verus pectinis usus. Varro de L. L. Lib. 4. *Pecten, quòd per eum explicatur capillus.* Sic Apulejus Lib. 2. Metamorph. *Capillum arguti pectinis dente tenui discriminatum* dixit. Nisi si hoc de muliebri illo capitis cultu fortè erit intelligendum, qui viris erat vituperationi. Nam crines longi & discreti propriè mulierum. Hinc Dio Chrysostomus Oratione de pulchritudine, ugens

agens de Sporo : *ἀλλὰ ἐκεῖνός γε καὶ τὰς ἐν* A *τῇ κεφαλῇ τρίχας διενέμετο. At ille etiam capillos discretos habuit*, nempe, ut mulier. Tertullianus Cap. XII. de Virgin. velandis. *Vertunt capillum, & in acu lasciviore comam sibi inferunt, crinibus à fronte divisis, apertam professæ mulieritatem.* Quam lectionem animose defendit Theodorus Marcilius in Odam XV. Horatij. Discretioni autem illi crinium utebantur acu crinali sive discriminali, quam *acum ornatoriam* Petronius vocat; sive discerniculum. Varro Lib. IV. de ling. lat. *Discerniculum, quo discernitur capillus.* Ab hac discretione crines appellatos vult Festus : *Crines à discretione dicti, quam Græci κρίσιν appellant. Nam ideò eos crines vocant :* quomodo hunc locum restituit magnus ille Scaliger in Castigationibus suis.

21. *Aptius honores meritum, quàm natura conciliat*] Principatus enim non sangvini debetur, sed meritis : et inutiliter regnat, qui Rex nascitur, & regnum non meretur. Idcirco Helius Romæ ex Senatore Imperator creatus, obsecrante Senatu, ut filium Cæsarem, quem habebat, Augustum appellaret; *sufficere*, inquit, *debet, quòd ego ipse invitus regnaverim, cum non mererer.* Joh. Sarisberiensis Policratici Lib, IV. Cap. XI. Sic & Philippus Rex Macedonum, ubi rescivit Alexandrum filium queri, quod pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, ità illum hortatus est : *Ergò cum plures habeas regni competitores, da operam, ut honestus ac probus evadas, ut non per me, sed per teipsum regnum obtinuisse videaris.* Vir prudentià verè regià præditus; non consolatus est filium, sed metum illius auxit, quo magis extimularet ad virtutem : indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successore dignum præberet, nec tàm magnum esse regnum adipisci, quàm regnum promeruisse.

23. *Lapsui vicinum est quicquid senio constat*] Huc pertinet Proverbium veterum Danorum.

ᚠᛅᛚᛋ ᛁᚱ ᚢᛅᚿ ᛅᛒ ᚠᛅᚱᚿᚢ ᛏᚱᛁᛁ.

Falls er von ad fornu trie : *Ligno nutanti casus sperandus.* Cui convenit illud Starchatheri, Lib. VIII. *Arbor alenda recens, vetus excidenda.*

28. *Proximum sibi quemque natura constituit*] Notum est illud Terentij, Andriæ Act. IV. Sc. 1. *Proximus sum egomet mihi.* Verum quoq; est illud Dionis ad Dionysium : *Nemo non suis in rebus, quàm alienis diligentior est.* Vide sis alium Saxonis locum sub finem Lib. XIII. qui apprime facit ad hujus γνώμης illustrationem de miserando spectaculo civium, qui à navigiis repellebantur : *Quo experimento quantum quisque salutem suam alienæ præferret, fortuna detexit. Taceant nugaces adulantium voces, quæ spiritum amicorum proprio chariorem astruere non erubescunt.* Huc etiam referri potest fabula Æsopi Phrygis de ave Cassitide apud Gellium.

31 *Nullo melius quàm affinitatis nomine insidiæ teguntur*] Cicero 2 Verrina : *Nullæ sunt occultiores, neq; pestilentiores insidiæ, quàm eæ, quæ latent sub simulatione officij, aut aliquo necessitudinis nomine. Eum etenim, qui palàm est adversarius, facilè cavendo vitare possis : at hoc occultum, intestinum, & domesticum malum non modò non exstat, verùm etiam opprimit, antequàm perspicere atq; explorare possis.* In hanc sententiam eleganter, ut omnia, Johannes Sarisberiensis, Anglorum suo seculo B Doctissimus, Lib. III. Policratic. Cap. 6. *Venena*, inquit, *non dantur, nisi melle circumlita : nullaque occultiores sunt insidiæ, quam hæ quæ latent in simulatione officij, aut aliquo necessitudinis nomine. Nec, ut est in fabulis, Juno Semelem deceptam in incendium impulisset, si non esset nutricis indulta faciem & mentita affectum.* Sic & Radulphus Ardentius, Guilielmi IV. Aquitaniæ Ducis Concionator, qui in Evangelia Dominicalia breves, pias, & elegantes scripsit Homilias, floruitq; C circa tempora Philippi I. Francorum Regis, ab Anno Christi M. XL. ad M. C : Homilià in Evangel. Matth. VII. de falsis Prophetis, p. 63. *Facilius nos supplantat, qui sub specie amicitiæ & obsequij fraudem occultat. Proprium enim doli est, se dissimulare. Veneficus sub melle tegit venenum; proditor sub obsequio fraudem; Hypocrita sub religione malitiam; Hæreticus sub veritate falsitatem.* Ut verba succingam :

D

Tuta frequensq; via est per amici fallere nomen;
Tuta frequensq; licèt sit via, crimen habet.

47. *Dolium cereali liquore completum*] Vetustiores Danorum epulum ferale in defuncti honorem institutum appellarunt ᛅᚱᚠᚢᛁᛅᛁᛚ Arfueol. Hinc formula at dricke erfve/ quam in hac ipsa Historia adhibet Chronicon Rhythmicum vernaculà nostrà multoties editum. Gothi *Stravam* nominarunt; quam vocem E nonnulli de exuvijs hostium, quibus tumulos olim exornarunt, perperam exponunt; quùm potius convivium & comessationes in defuncti honorem celebratas denotet; ita rectè monente Doctissimo Wormio nostro, in libro Monumentor. Danicor. Cap. 6. Jornandes de funere Attilæ : *Postquam*, inquit, *talibus lamentis est defletus, stravam super tumulum ejus, quam appellant ipsi, ingenti comessatione celebrant.* Ad quem locum porro hæc adducit ibidem Excellentiss. F Dns. Doctor Wormius : *Stravæ affine fuit illud, quod* Arfveol *olim nostrates vocabant. Convivium nempe solemne, quod Reges & Magnates in parentis defuncti celebrabant honorem, cum Regnum & hæreditatem capesserent. Fas enim nulli fuit, parenti succedere, nisi tali convivio & solemnitatibus, magnates & amicos exciperet, ubi hoc potissimùm observabatur, quòd in defuncti honorem vasti exhauriendi essent crateres, & se voto, ad facinus aliquod eximium perpetrandum, adstringeret. Hujus exemplum*

eximium cernere licet in gestis Haquini Baronis, Historia Norvagica vernaculo sermone à nobis edita, p. 331. Ubi Sveno Tiuskeg, aliàs Svenotto dictus, ab obitu parentis Haraldi regnum occupaturus, non solùm regni proceribus, sed & Julinensibus pyratis ad hoc suum convivium invitatis, priusquam sedem patris capessit, memoriam patris plenis haustibus propinando, votum addit, se intra triennium Angliam occupaturum, & Regem Adelradum aut interfecturum, aut regno expulsurum. Cujus exemplo Julinenses singuli, post haustum cratera, item vovent ea, quæ sine vitæ discrimine præstare demùm non potuerunt. De quibus consule Historiam ipsam. Arfveoll/ *Hæreditaria cerevisia; ut* Festensoll/ *locationis aut conductionis cerevisia, latinè expromitur: quod ut hìc Sponsa à Sponso conducitur, mediante tali convivio; ita ibi hæreditas à filio capitur solemniter eodem modo.*

A 51. *Deditque pœnas sive Orco*] Hunc locum quis e Justino negabit expressum? Eâdem namque clausulâ Librum Historiæ XXXV finit: *Deditq; pœnas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem fuerat.*

54. *Suspendio se, vulgo inspectante, consumpsit*] Ut omnibus compertissimum fieret, ipsum plus promissam semel fidem, quam caducam vitam, & tandem necessario perituram, B existimasse. *Affirmat Albertus Crantzius hanc duorum Regum mortem perquàm ridiculam fuisse: at ego eam parem puto præcipuæ virtuti magnorum Græciæ & Latij principum, qui voluntariam in mortem, ne fidem promissam violarent, se tradiderunt.* Johannes Magnus Histor. Gothic. Sveon. Lib. 2. Cap. XIV.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM II.
HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 20. vers. 11. ET *opimæ conscia prædæ*] Eleganter τὸ *Conscium* ad inanimata, & præcipue loca, significanda, transferre solent Poëtæ. Valerius Flaccus Argonautic. Lib. 1. v. 26.

> ——— *Veteris stat conscia luctus*
> *Silva Padi.* ———

Et Lib. 3.

> ——— *Pavet omnis conscia latè*
> *Silva: pavent montes.* ———

Et Lib. 4.

> *Antraq; deprensæ tremuerunt conscia culpæ.*

Sed *Conscia fati sidera* dixit Manilius sub initium Lib. 1. Astronom.

> *Carmine divinas artes, & conscia fati*
> *Sidera, diversos hominum variantia casus:*

imitatus Virgilium IV. Æneid.

> *Testatur moritura Deos, & conscia Fati*
> *Sidera.* ———

12. *Hic tenet eximium montis possessor acervum Implicitus gyris serpens*] Veterum Gentilium fabulas de Draconibus & Serpentibus auro in cavernis montium incubantibus, inde primum natas verisimile videtur, quod ut plurimum Serpentes, dracones, & id genus alia animalia subterranea in aurifodinis reperiantur. Philippus Presbyter, auditor B. Hieronymi (qui moritur Martiano & Avito regnantibus, Anno Christi CCCCXXX. secundum Gennadium: sed Adoni Viennensi mortuus dicitur anno circiter CCCCLVII) Lib. 3. Commentarior. in Jobum, & quidem illa verba Cap. XLI. *Sternet sibi aurum quasi lutum*] *Dicuntur dracones in locis secretis & terrarum abditis finibus* C *vel maximè commorari, ubi metallum auri sit, & & stabulari maximè juxtà aurifodinas.*

13. *Implicitus gyris serpens*] Martianus Capella sub initium Lib. IV. *In lævâ quippè serpens gyris immanibus involutus.* Multa etenim Saxo noster huic debet autori; & præcipuè rariores loquendi formulas, & novatæ significationis vocabula.

14. *Caudæ sinuosa volumina ducens*] *Sinus* propriè serpentum. Virgil. 3. Georgic. de an- D gue, qui Calabros saltus colit:

> ——— *extremæq; agmina caudæ*
> *Solvuntur, tardosq; trahit sinus ultimus orbes.*

19. *Sanies, quod conspuit, urit*] *Urit*, id est, lædit, exitium adfert. Virgilius Lib. 2. Georg. ubi caprarum morsum frugibus & fructibus exitialem, maleficum, & noxium esse docet;

> *Sin armenta magis studium, vitulosq; tueri,*
> *Aut fœtus ovium, aut urentes culta Capellas.*

E Ad Virgilij verba allusit Symmachus Lib. 1. Epist. 25. *An vereris æmuli venena Lectoris, ne Libellus tuus admorsu duri dentis uratur. Saniem* vero, ipsum virus, in serpentibus quoq; agnoscit Lucanus Lib. IV. v. 729.

> *Aspidas ut Pharsas caudâ solertior hostis*
> *Ludit, & iratas incertâ provocat umbrâ:*
> *Obliquansq; caput vanas serpentis in auras*
> *Effusæ tuto comprendit guttura morsu*
> *Letiferam citrà saniem* ———

F Et Silius Italicus Lib. 12. v. 10.

> *Evolvit serpens arcano membra cubili*
> *Et splendente die novus emicat, atq; coruscum*
> *Fert caput, & saniem sublatis faucibus efflat.*

20. *Lingua trisulca micans patulo licet ore resultet*]

ulret] Id eſt, licet lingvam ſubinde motitando exertet. Virgilius de eodem Angve:

——— *Linguis micat ore triſulcis.*

23. *Spinoſi dentis acumen*] Martianus Capella, loco ſuprà dicto: *Qui tamen mox emergens ſpinoſorum dentium acumine veneñato, & aſſiduis hominem morſibus aſſligebat.* Ita mox infrà: *Clypeo ſpinoſum oris acumen impegit.*

25. *Tela licet temnat vis ſquamea*] Id eſt, Cônſertio ſquamarum, quibus terga ſerpentum ſunt obducta. Virgilius loco jam dicto:

Squamea convolvens ſublato pectore terga.

29. *Perfoſſos ſcrutare cavos*] Recurrit eadem vox infrà Lib. IV. *Extractum cavo gladium filio porrigit.* Et Lib. VII. *Puella cum repoſitis inibi ſpoliis cavo extrahitur.* *Cavus* eſt locus quilibet excavatus, velut in ſpeluncam. Horatius Lib. 2. Sermon. Sat. VI.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicus.

Et mox eàdem Satyrà:

Eſt opus hac, ait, & valeas: me ſylva cavuſq;
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur ervo.

Ad quem locum ſic Acron. *Cavuſq;*] *Foramen, ubi ante habitabat.* Et Jodocus Bad. Aſcenſius: *Cavo, id eſt, loco cavato, ſubterraneo videlicet.* Et paulo poſt: *Cavus tutus, id eſt, cavernula, in quâ vivo tutus ab inſidiis.* Phædrus Fab. 64. Lib. IV.

Cum victi mures muſtellarum exercitu,
Fugerent, & arctos circùm trepidarent cavos.

Gloſſarium Græco-barbarum V. C. Johannis Meurſij pag. 98. Γάβος, *Cavus, Foſſa, Scrobs.* Codinus in Orig. Conſtantinop. Ἐποίησε ἢ καὶ γάβας ἐγχωρηγὺς ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει ὅσον τῶν ἑκατόλων. *Abſtruſum cavum* eleganter dixit Feſtus Avienus in orà maritimâ:

Jugum inde rurſus & ſacrum infernæ Deæ
Diveiſq; fanum penetrat abſtruſi cavi
Adituinq; cæcum ———

Cavum pro puteo poſuit elegantiſſimus & inculpatæ Latinitatis Poeta, Terentianus Maurus, in Præfatione:

Donec lubrica ſarcina
Tanti per ſpatium cavi
In lucem ſuperam exeat.

Ibid. *Mox ære crumenas Imbue*] Locutio non adeò protrita. Tacito tamen quibusdam in locis nonnihil frequentata; Sic Lib. 1. Annal. *Imbutæ pradâ manus.* Et Lib. Hiſtor. 3. *Ut civili prædâ miles imbueretur.* Ità Hiſt. Lib. 4. *Imbuere aures ſermonibus boneſtis.* *Imbuere ingenium cæde,* & id genus alia. Annal. 13. *Imbuta armis civilibus juventa.* Et Valerius Flaccus Lib. 1. Argonaut.

——— *Ignaras Cereris qui vomere terras*
Imbuit. ———

A Sed videtur id verbi hoc loco vim *explendi* habere, & inſignitam aliquam copiam ſeu abundantiam ſignificare. Igitur *Crumenas ære imbue,* erit, *imple eas theſauro reperto ad ſummum uſq;.*

31. *Solitarius in inſulam trajicit*] *Solitarius,* id eſt *ſolus, nulli comitatus. Solitarius* etenim eſt, qui frequentiam vitat. Gloſſar. Μονήρης, *Solitarius.*

32. *Quàm Athletas aggredi moris fuerat*] Athletæ ſemper ſingulari certamine congredi ſole-
B lebant, & inter duelli leges erat, ut ſinguli cum ſingulis dimicarent. Maximo vero ſceleri affine habebatur impari dimicationis genere pugnare, cùm duo unum adorirentur. De hoc more & conſvetudine Saxo Lib. 17. hunc in modum loquitur; ubi agit de duobus Frovvini filiis Ketone & Wiggone, qui mortem patris ulciſci eupientes, Athiſlum Sveciæ Regem ad certamen provocant: *Progredi illum jubet* [nempe Keto Athiſlum] *& ſi quid virium ſit,*
C *ſolitario ſecum experiri congreſſu. Nam & ſe, remoto fratris adminiculo, propriis acturum viribus, ne manu impari pugna conſeri videatur infamis. Duos ſiquidem cum uno decernere, ut iniquum, ita etiam probroſum apud veteres credebatur. Sed neq; victoria hoc pugnæ genere parta laudabilior habita, quòd potius dedecori, quàm gloriæ juncta videretur. Quippe unum à duobus opprimi, ut nullius negotij, ità maximi ruboris loco ducebatur.* Quare cum Wiggo fratre graviter vulnerato, Athiſlum aggreſſus
D interfeciſſet; *eo facto*, inquit porro Saxo, *plus opprobij quàm laudis contraxit, quòd in juvando fratre ſtatutas duelli leges ſolviſſet, eidemq; utilius quàm honeſtius opem tuliſſe videretur.* Hinc, *in Proverbium apud exteros ductum, quòd priſcum dimicandi jus regius labefactaſſet interitus.* Imo & apud Danos. Nam ſic habet vetus Rhythmus:

Athiſles Bane brod gamle Kemperett vane.

37. *Crebris deinde linguam micatibus ducens*]
E Martianus Capella ſub initium Lib. IV. *Anguis aſſurgens allambere fœminam crebris linguarum micatibus attentat.*

40. *Curetum partibus*] Frequens Saxoni eſt *partes,* pro *orâ, plaga, climate, regione, terrâ, provinciâ,* aut ſimili notione uſurpare: ut hic *Curetum partibus*, id eſt, *regioni, terræ, ditioni.* Sic Lib. XI. *Apud Suddathorp Jutiarum partium oppidum.* Idq; occurrit ſæpius in medij & ſequioris ævi Scriptoribus. Ælnothus de vita S.
F Canuti in Prôœmio: *Jam verò Daciæ partibus quatuor quinquennijs demoratus.*

42. *Totius fermè occidentis armis opibuſq; ſuccinctum*] Juſtinus Lib. XXXV. *Igitur Alexander, admirabili rerum varietate, priſtinarum ſordium oblitus, totius fermè orientis viribus ſuccinctus, bellum Demetrio infert.*

43. *Salutarem pugnæ cunctationem*] Forte ad illud Ennij de Fabio reſpicit. *Unus homo nobis cunctando reſtituit rem.*

Ibid. *Iuediæ viribus obtinendum curemus*] Saxo infrà Lib. V.

Qui obtiuere gestit, obniti debet:

Obtiuere idem esse ac vincere, in potestatem redigere; eâq; notione apud optimos Latinitatis ICtos usurpari contendit Philologus incomparabilis, Caspar Barthius Lib. XXX. Adversar. Cap. VIII. Galterus Lib. III. Alexandreidos. Fol. XXXII.

Destitit incœpto Macedo, sed prodigus auræ
Vitalis, scindit cuneos, ipsumq́ tyrannum
Obtinet, & victis urbem tradentibus intrat.

44. *Internum hoc malum est*] Vegetius Lib. III. *Fames, ut dicitur, intrinsecus pugnat, & vincit sæpius, quàm ferrum.*

45. *Melius adversarium esurie, quàm armis tentabimus*] Fame invictissima quæque expugnantur. *Sæpius enim penuria, quàm pugna, consumsit exercitum, & ferro sævior fames est.* Vegetius Lib. III. *Superatis omnibus humanis malis, famem unam natura vinci non finit.* Livius Lib. V. Eleganter idem Livius Lib. XXI. *famem* appellat *ultimum humanorum supplicium: Licuit*, inquit Scipio in Oratione ad milites, *si voluissemus, ad Erycen clausos, ultimo supplicio humanorum, interficere.*

Pag 21. vers. 1. *Exsangues præstare*] Id est, interficere. Insolens formula: sed cui venustatem conciliat continuata Paronomasia. Nam ità integrè & eleganter dictum: *Exsangues absq́ sanguinis detrimento præstare poterimus.*

10. *Taliter indemnes aliis damnorum auctores fore poterimus*] In prioribus Editionibus erat: *Indemnes aliis Danorum auctores.* Quem locum Cl. Vir, & egregie de re literariâ meritus, Casp. Barthius ad Claudian. in Ruf. 2. 110. ità emendavit: *Indemnes à telis Danorum victores fere poterimus.* Eam lectionem verissimam esse putat Doctissimus itidem Vir, & ad juvandas literas natus, Joh. Freinsheimius Comment. in Q. Curtij Lib. III. Cap. 4. num. 3. Verum si bonâ cum veniâ tantorum virorum liceat, levi mutatione, sic lego: *Taliter indemnes alijs damnorum auctores fore poterimus.* Nam omnino heic considerare oportet perpetuam illam & vix interruptam Paronomasiam, quâ totam hanc orationem Dornonis exornat, & unam post alteram periodum insurgere facit Saxo noster: qualis etiam in his vocibus reperitur: *Indemnes damnorum*: Est vero sensus: Si hostem fame potius, quàm armis debellare tentaverimus, facilior nobis ad victoriam aditus patebit: & nos hoc pacto omnis periculi immunes, omnis damni expertes, alijs exitium adferre, alios damnis ingentibus afficere poterimus. Tò *fore* autem pro *esse* vel *fieri*

A positum, abusu Latinitatis primùm inclinatæ, mox collapsæ, rectè animadvertit Barthius.

14. *Ut nihil, quod à supervenientibus occupari posset, intactum relinqueret*] Tale multorum fuit consilium, ubi jam immineret hostis, & plerumq; salutare. Ita *Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans, quòd initio belli Memnon suasisset, quondam salubre consilium serò exequi statuit.* B *Igni ferroq́ Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid usui esse potest, corrumpit: sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus.* Sic & Anno Christi cIↃ IↃ XXXVI. *Techmases uti facultatem sui persequendi Osmanicis adimeret, suam ipsemet regionem vastavit, annonam omnem corrupit & exussit, subditos suos passim abegit.* Leunclavius Annal. Turc. Vide Freinsheimij Commentar. in Lib. III. Q. Curtij, Cap. IV. num. 3. Et Libr. 14. Cap. 14. C num. 3.

19. *Quem dolum crebro cespite fossis superaddito occultandum curavit*] Ejusmodi strategemate quamplurimos feliciter usos fuisse, varia testantur Historicorum monomenta. Regino Abbas Prumiensis Lib. 2. de Nordmannis urbem Parisiorum obsidentibus, hæc refert: *Miserat ad solvendam obsidionem Imperator Carolus exercitum suum, duce Henrico quodam, viro nobili & strenuo. Is propius solebat* D *hostium castra frequentius accedere, ut & quid ipsi agerent, & quâ ratione in ipsos ageret, exploraret. Id quum animadverterent Nordmanni, foveas foderunt in circuitu castrorum, quæ latitudinis erant pedis unius, profunditatis verò trium. Has stipulâ & pulvere cooperuerunt, ne ab hostibus facilè deprehendi possent. Itaq́ cum ex more, Henricus, Dux exercitus Gallici, circa Nordmannorum castra obequitaret speculabundus, obvios habuit eorum paucos, qui deditâ operâ eum ipso velitare* E *re cœperunt, atq́ tantisper eum dubiâ fugâ ludificarunt, donec collapso in foveam ipsius equo, ipsum pariter luctantem atque surgere annitentem obtinuerint.* Accidit hoc Anno Christi DCCCLXXXVII. Ita quum Florentius, Hollandiæ Princeps, Anno Christi cIↃ LVIII. bellum cum variis & potentissimis hostibus gesturus, convocatis Dordrechtum Senatoribus, quid in rem maximè videretur, consuleret, Vir quidam provectâ ætate, insignis pruden-F tiâ & belli artibus, sic orsus est: *Sedem belli hanc nos urbem delegimus, quò haud dubiè hostes mox venturi sunt. Itaq́ suadeo egestis latè campis fossæ ducantur, & primùm perticis, mox stramine & humo ità tegantur, ut cavata à solidis discernere hostis ignarus, simul accurrerit, præceps in eas ruat.* Nec multo post ille adfuit urbi sensim propinquans. Et jam suffossa omnis multitudo supergradiebatur, tolerantibus primum tignis, dum margine campi sustinebantur.

bantur. Ut longius provecti, oneratæ immenso pondere perticæ cessêre, simul præcipites lapsi equi viriq; miserabili specie, cuncta clamoribus & confuso strepitu complebant. Atq; ita Quadraginta millia occidioni data; exemtis sex & viginti millibus, quos fossæ hauserunt: prout hæc bonâ fide commemorat egregius Vir ingenio, bonisq; omnibus disciplinis ornatus, Matthæus Vossius, magni illius Gerardi Vossij haud degener filius, Libro I. Annalium Hollandiæ, Zelandiæq; Pag. 44. & 45. Inter alias vero insidias, quas Friderico Imperatori struere parabant Cremonenses, dolosas ejusmodi foveas recenset nobilissimus & eximius Poeta Guntherus Lib. X. Ligurini sui, v. 306.

Præterea densis scrobibus tellure cavatâ
Præcipites fodêre dolos, fossasq; latentes
Injectu texêre levi, quas incidat hostis
Inscius, & subito pateat discrimine morti.

Quin & eas luculenter describit Prudentius in Psychomachiâ, v. 257. & sequent. pag. 237.

Sed cadit in foveam præceps, quam callida fortè
Fraus intercisô suffoderat æquore furtìm:
Fraus infestandu vitiorum è pestibus una,
Fallendi versuta opifex, quæ præscia belli
Planiciem scrobibus violaverat insidiosis,
Hostili de parte latens, ut fossa ruentes
Exciperet cuneos, atq; agmina mersa voraret.
At ne fallacem puteum deprendere posset
Cauta acies, virgis adopertas texerat oras,
ET SUPERIMPOSITO SIMULARAT CESPITE CAMPUM.

Tandem nobis scrobem graphicè depictam exhibet suavissimus scriptor Longus Sophista ποιμενικῶν Lib. 1. sed non hominibus capiendis, verum Lupis aptem. E Λύκαινα τρέφουσα σκύμνους νέους ἐκ τῶν πλησίον ἀγρῶν ἐξ ἄλλων ποιμνίων πολλάκις ἥρπαζε, πολλῆς τροφῆς ἐς ἀνατροφὴν τῶν σκύμνων δεομένη. συνελθόντες οὖν οἱ κωμῆται νύκτωρ σιρροὺς ὀρύττουσι τὸ εὖρος ὀργυιῶν --- τὸ βάθος τεσσάρων. τὸ μὲν δὴ χῶμα τὸ πολὺ σπείρουσι, κομίσαντες μακρὰν. ξύλα δὲ ξηρὰ μακρὰ τείναντες ὑπὲρ τοῦ χάσματος, F τὸ περιττὸν τοῦ χώματος, κατέπασαν τῆς πρότερον γῆς εἰκόνα. ὥστε κἂν λαγὼς ἐπιδράμῃ, κατακλᾷ τὰ ξύλα κάρφων ἀσθενέστερα ὄντα, καὶ τότε παρέχει μαθεῖν, ὅτι γῆ οὐκ ἦν, ἀλλὰ μεμίμητο γῆν. τοιαῦτα πολλὰ ὀρύγματα, κἂν τοῖς ὄρεσι, κἂν τοῖς πεδίοις ὀρύξαντες, τὴν μὲν λύκαιναν οὐκ εὐτύχησαν λαβεῖν: αἰσθάνεται γὰρ καὶ γῆς σεσοφισμένης· πολλὰς δὲ αἶγας καὶ ποίμ- A νια διέφθειραν, καὶ Δάφνιν παρ' ὀλίγον ὧδε.

Lupa quæ catulos recentes alebat, ex vicinis agris aliorum de gregibus sæpè pecudes rapere solebat, quod alimento copioso ad enutriendos catulos opus haberet. Conveniunt igitur Pagani, noctuq; scrobē effodiunt Latitudine orgyiarum ---- altitudine quatuor, & quidem humum adgestam longè lateq; portatam plenâ manu spargunt, lignis autem aridis oblongis super voraginem extentis, terra deniq; eâ, quæ supererat, soli faciem conspergunt, ut vel lepus si supercurrere tenta- B ret, ista ligna stipulis ipsis fragiliora confringeret, tumq; clarum faceret, quod istud solum non esset, sed tantùm solum adsimilaret. Ejusmodi pluribus fossis per montes, per campos cavatis, lupam tamen haudquaquam capere potuerunt (sensit enim ipsa quoq; terram commentitiam) multas verò capras atq; oves juxtà perdiderunt, parumq; absuit, quin & Daphnin casu hujusmodi.

26. *Iidemq; carabum enerat*] Eadem vox C infrà se offert Lib. VI.

———— Percurrimus undas
Permensere maris carabo ————

Carabus, linter, navicula. Isidorus Orig. Lib. XVIII. c. 1. *Carabus, parva scapha ex vimine facta, quæ contexta crudo corio, genus navigij præbet.* Papias Vocabulista: *Carabus, navicula discurrens in Pado, id est, linter. Est autem ex vimine & corio.* Grónlandi hodieq; eo navigij D genere utuntur; quod constat ex ijs, quæ huc allata cum incolis. Talia quoque fuisse *Oestrumnidum* navigia conjicio, quæ eleganter describit Festus Avienus in orâ maritimâ:

Non usq; cymbis turbidum latè fretum
Et belluosi gurgitem Oceani secant,
Non hi carinas quippè pinu texere
Facêre morem, non abjete, ut usus est,
Curvant faselos: sed rei ad miraculum,
Navigia junctis semper aptant pellibus,
Corioq; vastum sæpe percurrunt salum.

Glossarium Camberonense MS. *Carabus, est quædam navicula.* Joannis Moschi pratum Spirituale, Cap. 76. *Ecce ego ascendo in carabum.* Florentius Vigorniensis in Anno 892. *Occultè de Hyberniâ fugerunt, carabumq; qui, ex duobus tantùm corijs & dimidio factus erat, intraverunt, mirumq; in modum sine velo & armamentis post septem dies in Cornubia applicuerunt.* Videatur Onomasticon, quod Vitis Patrum subjunxit Vir pietatis doctrinæq; famâ illustris, Heribertus Rosvveidus. Græcis Κάραβος, seu Καράβιον. Auctor Etymologici: Ἄκατος τὸ μικρὸν πλοιάριον: παρὰ τὸ ἄγω, ἐξ οὗ τὸ ὑποκοριστικὸν Ἀκάτιον, ὃ τινὲς μὲν ἐπακτρίδα, τινὲς δὲ πορθμίδα, τινὲς δὲ κάραβον ὀνομάζουσι. Suidas: Ἐφόλκια, καράβια μικρά. Hebræis *Garaw*.

Vido Harmoniam Etymologicam Stephani A Gvichardi pag. *759.* & *765.* Fragmentum Glossarij MS. quod penes me est, in Litera D. *Dromo, longa navis. Musculus, parva navis: Barcha, navis mercatoria.* Et paulò Post: *Parvæ naves dicuntur cimba, carabus, caupulus, lembus, scapha, linter.* Fortè illud est, quod veteres olim Islandi ᚴᛆᚱᚠᛁ dixerunt. Glossarium Islandicum: ᚴᛆᚱᚠᛁ, Karfe; *Masc. Gen. Genus navis.* B

46. *Aquæ molem novâ rivorum diversitate partitus*] Ita & Persarum Rex Cyrus, eum Babylonem oppugnaret, Gynden fluvium, ne impetum ejus sisteret, conatumq; impediret, *per magnas concisum deductumq́, fossas in 460 alveos comminuit: Euphratem etiam longè validissimum & mediam Babyloniam interfluentem, derivavit. Ac sic meabilibus vadis siccum, etiam patentibus alvei partibus, iter fecit.* Verba sunt Pauli Orosij Lib. 2. Cap. VI. pag. *76.*

48. *Dividuo minoratus excursu*] Hoc est, diminutus. Ità loqui amant istius & superioris ævi Scriptores. Radulphus Ardentius Homilia in Dominicam VII post Trinitatis: *Non minorabitur defectibus, sed omni perfectione abundabit.* Joh. Sarisberiensis Policratici Lib. VII. Cap. 13. *Qui cognatione temporalium, quibus quodammodo ingenitus est, pedem sui figit affectus, servit & minoratur.* Gvillermus Armoricus Philippidos Lib. I. C

Ut meritum Regis motu quocunq́, minoret.

Petrus Chrysologus Serm. LXXXV. *Quia nec minoratur Deus in homine; nec virtus attenuatur in fimbria; nec cœlestis natura membrorum variatur officijs.* Sermone LXV. *Nemo ergo sic filium minoret precibus, ne patrem circa salutem hominum sic minoret.* Et Sermone LXVI. *Qui divitias suas non miserando pauperi dedit, sibi misericordiam sic minorat.* Sermone LXXVI. *Cur homo aut minoratum Deum in carne judicat, aut in passione existimat ejus defecisse virtutem?* D

51. Ad urbem Paltiscam] Quæ, nî fallor, Rutenis *Polotzka,* nunc *Plescovia* dicitur. E

53. *Extinctumq́, se, quo minùs hosti terroris afferret, vulgò nunciari præcepit*] Eodem usus est stratagemate, Hastingus Dux Normannorum, eum Lunam urbem, quam Romam esse putârat, fraudulenter occupare tentaret: cujus rei luculentam facit mentionem Dudo Veromandensis de moribus & actis Normannorum. F Lib. 1. pag. *64.* & *65.*

Pag. 22. vers. 8. *Peritam se pugnandi puellam simulat*] Quasi una esset ex Amazonibus illis Danicis, quas luculenter describit Saxo Lib. VII. *Fuêre quondam,* inquit, *apud Danos fœminæ, quæ formam suam in virilem habitum convertentes, omnia penè temporum momenta ad excolendam militiam conferebant.* Ad quem locum plura annotabimus σὺν θεῷ.

6. *Transfuga titulo oppidum petit*] Svaningius noster aliter commemorat, non ipsum videlicet Frothonem in oppidum transfugisse, sed militem puellari indutum veste, qui, quo in statu essent omnia, exploraret, in oppidum à Frothone submissum, tradit.

11. *Urbs somno sepulta diripitur*] Elucet hic imitatio Virgiliana. Maro enim Æneid. II.

Invadunt urbem somno vinoq́, sepultam.

Et Lib. IX.

——— *Rutuli somno vinoq́, sepulti Conticuêre.* ———

13. *Nihil in re militari perniciosius*] Securitas nimium quantum nocet militari fortunæ! Testis est Vellejus Patereulus Lib. 2. in clade Variana: *Neminem celeriùs opprimi, quàm qui nihil timeret, & frequentissimum initium esse calamitatis securitatem.* Barthius in Notis ad Lib. IV. Claudiani. p. 131.

35. *Monstra quidem video*] Spectra nocturna intelligit, quæ νυκτερινὰς φόβους Athenæus Lib. IV. dixit. Apulejus verò in Apologia *noctium occursacula* eleganter vocavit. Eorum pleraq; nomina talia ibi sunt, qualia hic recenset Saxo. *At tibi,* inquit, *Æmiliane, pro isto mendacio duas Deus iste superum & inferûm commeator, utrorumq́, Deorum malam gratiam, semperq́, obvias species mortuorum, quicquid Umbrarum est usquam, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Larvarum, oculis tuis oggerat! omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulchrorum terriculamenta, à quibus tamen ævo & merito haud longè abes.* Ubi simul notatu gravissimum fatis & dirum imprecandi genus quondam fuisse, cum nocturnis illis spectris & monstris caput alicujus devoverent. Videatur Lavateri de spectris Libellus eruditissimus, Cap. 2.

47. *Accedunt Fauni Satyris*] Utinam ipsum Carmen, quod autor transtulit ac Latinum fecit, superesset, videremus quæ voces his Latinis responderent, & tùm fortean tenebroso veterum sermoni de variis Alforum, Thussorum, Dvergorum, Draugorum, Vanorum generibus, quæ nunc sola sunt nomina, lucem fœnerassemus. Hoc certum est duntaxat, diversas istas sivè Dæmonum, sivè animalium, sive quod indueor ut credam, medij inter ista eujusdam, naturas fuisse habitas: quo veterum Septentrionalium Philosophiam penitus intelligeremus. Sed hoc votum saltem est. *M. Brynolfus.*

49. *Silvanis coëunt Aquili,*] Monstra quædam sunt, forte sic dicta ab *aquilo,* hoc est, nigro colore. Nam ità Gloss. *Aquilum,* μέλαν, ὡς Δυκίλλιος. Glossar. Isidori: *Aquilum: fuscum, nigrum.* Saxo noster Lib. 8. *Quem comitibus foris præstolari jussis, ingressus, duos eximiæ granditatis Aquilos conspicatur.* *Aquilos* inter Hemitheos, qui à medietate aëris usq; in montium terræq; confinia

confinia verſantur, recenſet Martianus Capella Lib. II. p. XL. *In his*, inquit, *locis Sumanes, eorumq́; præſtites Mana atq́; Manuana: dij etiàm, quos Aquilos dicunt.* Gloſſarium Papiæ: *Aquili, ſpecies dæmonum, qui in ſimilitudine aquilarum apparent.* Catholicon Fr. Joannis de Janua in voce *Aquila*: *Ab aquila eſt Aquilus, qui naſum habet curvum in ſummitate, ut aquilæ roſtrum.*

32. *Quas Simus Fantua juncta premit*] *Fantuæ* meminit Capella Lib. 2. pag. XLI. *Ipſam quoq́; terram, quæ hominibus invia eſt, refereiunt longævorum chori, qui habitant ſilvas, nemora, lucos, lacos, fontes ac fluvios. Appellantur Panes, Fauni, Pones, Satyri, Silvani, Nymphæ, Fatui, Fatuæq́; vel Fantuæ, vel etiam Fanæ, à quibus Fana dicta, quòd ſoleant divinare.* Caſp. Barthius, corculum Muſarum, Lib. XXIV. Cap. 8. Fantuam *Fatuam, gratiâ Carminis, dictam autumo. Sed & antiquiores ita dicebant. Gloſſæ veteres*: Fatuus quaſi fantuus, à fando, qui Faunis oracula edebat. *Simos verò à facie ſimâ dixit Satyros, quorum talis pictura apud veteres. Non aliâ de cauſâ veteres Delfinos* Simones *vocaſſe obſervamus. Idem Gloſſarium*: Simones, Delphines. Quæ verba apud Papiam etiam ſupeſunt. *Nares ſimatas* cadaveri eleganter attribuit Sulpicius Lupercus de Cupiditate; Lib. 1. Epigr. Vet.

Simatæq́; jacent pando ſinuamine nares.

Pag. 23. verſ. 14. *Virgæ vulnus pœnale verentes*] *Pœnale* dicitur, quodcunq; pœnæ loco infligitur, vel quo pœna infligitur. Sæpè utroq; ſignificatu reperire licet apud Ammianum Marcellinum. Sic Lib. XXII. *Retracti ſub vinculis morte periere pœnali.* Et Lib. XIX. *Quorum aliquos vinculorum afflixêrunt nexus, alios clauſtra pœnalia conſumpſerunt.* Lib. XV. *Juſſi ſunt retineri pœnalibus clauſtris.* Lib. XIV. *Cum abjecto conſorte pœnali eſt morte mulctatus.* Et paulo ſuperius eodem Libro: *Nonnullos gladij conſumpſere pœnales.* Petrus Chryſologus pro *reo*, & qui pœnam meretur, uſurpat Sermone XVI. *Quid nobis & tibi? quod Judici & reo: quod vindici & pœnali: quod Regi & deſertori.*

24. *Forma proſapiam pandit*] Quaſi non falleret hoc argumentum de vultu conjectandi, ſic illo veteres, loco non uno, confidenter invenio uſos; & præter lineamenta, atq; cuticulæ tincturam, aliud neſcio quid ſpirituale in vultu notaſſe, quod nos etiamnum Svip/ *Genium*, vocitamus. *M. Brynolfus.*

26. *Certiſſima nobilitatis index pulchritudo commendat*] Publius Mimus: *Formoſa facies muta commendatio eſt.* Certè pulchritudo formæ nunquam non grata, jucunda, & laude digna. Maximianus, Cornelij Galli nomine editus, Elegia I.

Nec minor huic aderat ſublimis gratia formæ,
Quæ, vel ſi deſint cætera multa, placet.

A Ovidius VIII. Metamorph.

——— *Quem non, ut cætera deſint,*
Forma movere poteſt? ———

Plato III. de Legibus: τὸ κάλλιστον, ἐρασμιώτατον; *Maximè pulchrum, maximè amabile.* Dicebat Ariſtoteles; τὸ κάλλος παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον: *Pulchritudinem plusquam Epiſtolas omnes valere ad commendationem.* Plato etiam *pulchritudinem* appellabat προτέρημα φύ-
B σεως; *Privilegium Naturæ.* Hinc veteres Philoſophi pulchritudinem origine divinam; nihilq; pulchri temere & fortuito naſci, ſed ab arte aliqua effici, putarunt. Plutarchus Lib. 1. de placitis Philoſoph. Cap. 6. Pacatus Drepanus in Panegyrico: *Non fruſtrà planè opinione ſapientium, qui naturalium momenta cauſarum ſubtilius ſciſ.itati, arcanis cœleſtibus nobiles curas intulerunt, auguſtiſſima quæq́; ſpecies plurimum creditur trahere cœlo. Sive enim ille animus divinus, ven-*
C *turus in corpus, dignum prius metatur hoſpitium, ſive cum venerit, fingit habitaculum pro habitu ſuo, ſive aliud ex altero creſcit.*

37. *Sordido cultu robuſtam obtegi manum*] Huic affine eſt Cœcilianum illud apud Ciceronem Lib. 3. Tuſcul. Quæſtion. *Sæpè eſt etiam ſub palliolo ſordido ſapientia.* Sed magis convenit illud autoris noſtri, infrà Lib. VI. *Quem faber, non ſatis doctus, vili interdum amiculo validas ſubeſſe manus, objurgatum æde ocyus excedere jubet.* Cæ-
D terum Adagium eſt hodieq; Iſlandis frequentatum: Opt eru vaſtar Hendur undir vondre/ aut, vorugre/ Kâru / id eſt, *Sæpè validæ manus lacerâ, vel vili, aut ſordidâ togâ teguntur.*

38. *Fortemq́; dextram atrâ veſte concludi*] Diſco hinc atrum veſtimenti colorem, ferè ut Romanis, ſordidum habitum & ignobilem. Alibi non memini obſervaſſe. *M. Brynolfus.*

44. *Momentaneum corporis habitum ab aëris teneritudine mutuari*] Lucretius Lib. IV. multis
E explicat, ultro citroq; per auras volitare tenuiſſimas quaſdam omnium formarum exuvias. Multa ac varia à doctis pariter atq; indoctis, cum de aliis rebus diſputantur, tùm de ſpectris, quæ noctu & interdiu, terrà mariq; in agris & ſilvis, item in domibus conſpiciuntur atq; audiuntur, hominesq. territant: de quibus operæ erit pretium conſulere elegantiſſimum libellum Ludovici Lavateri, qui hoc argumentum ſolidè & nervosè pertractat, oſtendens non ſo-
F lùm quod Spectra appareant, ſed & quid ſint illa, quæ videntur & audiuntur. Cui non ſine fructu adjungi poterit Joh. Wieri de præſtigijs Dæmonum Tractatus, item Peucerus de Divinationum generibus, Nicolai Remigij Dæmonolatreia, Ricardus Argentinus Anglus de Incantationibus, Bodini Dæmonomagia, Delrio Diſquiſitiones Magicæ, Malleus Maleficarum, & alii autores. Inprimis lectu digniſſima eſt Epiſtola C. Plinij XXVII, Lib. VII. quâ quærit à

Sura, an veræ sint apparitiones, quæ Græcè *phantasmata* dicuntur, & exemplo Curtij Rufi ac Athenodori Philosophi, postremo suorum, confirmat esse vera. Initium tale est: *Et mihi discendi & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquàm velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram numenq; aliquod putes: an inania & vana ex metu nostro imaginem accipere?* Ne vero quæstionem hanc de spectris & nocturnis apparitionibus [quas & phantasias, phantasmata, phasmata, idola, lemures, manes, umbras appellant] an sint aliquid, an vero inania & vana ex metu nostro imaginem accipiant, planè intactam relinquamus, decidamus eam verbis Clarissimi Viri, & longiore vitâ dignissimi, Matthiæ Berneggeri, in Diatribe ad Svetonij Augustum, Cap. VI. *Etsi*, inquit, *in re tàm ambiguâ Socraticos ἐπέχοντας imitari præstat, tutiorq; est Academiæ aporia, quàm reliquarum sectarum juratissima dogmata: tot tamen exempla, non soli vulgo, qui decipere & decipi potest, sed magnis etiàm viris observata, literisq; prodita, de veritate quorundam spectrorum, quibus Deus fideles exercet, infideles punit, vix dubitare sinunt. Interim illud quoq; Livij XXIV, verum credimus, utplurimùm oculorum auriumq; ludibria credita pro veris: dum aut naturalia fortuitave, ignoratione causæ, pro spectris habemus, quod meticulosis & melancholicis utplurimùm accidit: aut impostorum strophis decepti, fucum non olfacimus. In talibus spernendis dignam homine Philosopho constantiam præstitit Democritus, qui ad convincendam spectrorum vanitatem, sæpè solitarius vixit, atq; etiam sepulchra incoluit, ut scribit in ejus vitâ Laërtius: cumq; in tenebris per lasciviam quorundam adolescentulorum, è sepulcris noctu veluti larvis infestaretur, impavidus, & semper sui similis, illos statim admonuit, ut ineptire desinerent. Quin & Horatius Lib. 2. Epist. 2. umbrarum contemptum inter cætera boni fortisq; animi argumenta collocans,*

Num es avarus? inquit, *abi: quid cætera? num simul isto*
Cum vitio fugêre? caret tibi pectus inani
Ambitione, caret mortis formidine & irâ?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaq; Thessala rides?

Pag. 24. vers. 44. *Qui & ipse Scottici nominis conditor fuit*] Gvilielmus Cambden, Vir excellentis ingenij, & gravissimus Historiæ Britannicæ autor, de Origine Scotorum varias variorum recenset opiniones atq; sententias, in Britanniæ Descriptione pag. 87. & sequ. Nonnulli etenim *Scotam* quandam, Pharaonis Ægypti filiam, Scoticæ nationis conditricem fuisse tradunt. Quæ opinio e superstitione & imperitia rudis antiquitatis enata, jure rejicitur. Alij fortissimæ huic genti nimis injurij, Scotici nominis appellationem à Græco fonte deducunt; quod Scoti dicantur quasi Σκότιοι, id est, furto concepti: quæ etiam non injuriâ exploditur. Florilegus è Saxonicâ Linguâ Originationem petit, Scotos nimirùm appellari, quod ex confusâ gentium colluvione prognati fuerint. *Scot enim*, inquit, *illud dicitur, quod ex diversis rebus in unum acervum aggregatur.* Ipse Camdenus cum Cishero & Reineccio, à *Scythis Scotos* derivat. Quisnam vero fuerit hic *Scottus*, Saxone tacente, prorsus ignoramus. Si Danus, fraudi non erit Scotico nomini Danorum se prolem agnoscere, qui olim se à Gothis, qui origine Dani, genus suum ducere gloriati sunt, ipso Camdeno teste. Certe Imperator Carolus Quintus è Scandiæ & Gothiæ tractibus, totius Europæ nobilitatem exortam fuisse serio dictitare solebat.

45. *Tori varietatem supplicij loco reputans*] An illud genus pœnæ suo primus arbitratu, an alterius exemplo invitatus, an solito more gentium, indixerit, diligentioribus considerandum in medio relinquo. *M. Brynolfus.* Ego autem omnino existimo Frothonem suo primum arbitratu illud genus pœnæ Sorori malè de se meritæ injunxisse. Haud etenim majori pœnâ eam afficere potuit, quàm cum è charissimi mariti amplexibus invitam violenter abstraheret, & cogeret alteri nubere, quem anteà nè de facie quidem novisset.

50. *Segniter enim deserere solet*] Proverbium est Islandis notum & usitatum: **Thad er huerium tidt / sem hast temur**: Vel; **Thad er huerium tamt / sem hast tilt kar**: Id est: *Expeditè quivis id exequitur, cui insuevit.*

51. *Fluidis annis*] Per *fluidos* hìc *annos* abq; dubio intelligenda erit *ætas*, quàm *lubricam* aliàs dicimus. Id quod sequentia innuere videntur; cum mox *teneræ ætatis* mentionem faciat. Putabam aliquando legendum esse *fervidis annis*, sicut *fervidam adolescentiam* Seneca Octav. appellavit. Sed prima lectio etiam tolerabilis. Respexit Saxo Proverbium istud Danicum: **Huad man ung nemmer / det man gammel icke forglemmer.**

52. *Primævam quippè mentem*] Aliud Adagium antiquæ notæ: **Tamur er Barns vande**: Id est, *Cui à pueris adsueveris, facilè adhærebis.*

Pag. 25. vers. 23. *Aurum quod ab eis gestaretur, passim per arva disjiciendum edixit*] Consimile usus est stratagemate maximus Regum Mithradates, Romanæq; avaritiæ peritissimus, eum spargi à fugientibus sarcinas & pecuniam juberet, quâ sequentes moraretur. Florus Lib. III. Cap. 5. Cicero Orat. pro Lege Manilia. Sic de Stilicone Claudianus Libro de Bello Getico.

Purpureos cultus, assumptas igne valentes
Exuvias, miserosq; graves Crateras ab Argis
Raptaq; flagranti spirantia signa Corintho,
Callidus ante pedes venientibus objicit hostis.

Tale

Tale in Literis Sacris Lib. IV. Reg. Cap. 7. de A Aramæis fugientibus, qui vasa & vestimenta totâ projecerant viâ, ut scilicet Israelitæ prædæ dediti, eorum vindictam negligerent, & tempus aufugiendi palantibus darent. Idem Triphon Syriæ Rex fecisse videtur, qui victus, per totum iter fugiens pecuniam sparsit, eâq; insectandâ Antiochi equites moratus effugit. Frontinus Lib. 2. Cap. XIII.

30. *Capite galeâ nudato, clypeo innixus*] Habitum militis eleganter describit, detectumq; B caput, quo videretur imperium agnoscere; in clypeum vero incumbere solens erat, qui Ducibus pro tribunali fuit aut pulpito, quo militarem alacritatem & fortitudinem ostenderent. Confer hunc Septentrionis morem cum Romanorum suggesto, & vide, quantum intersit. *M. Brynolfus.*

Pag. 26. vers. 2. *Mannos quoq; variæ suppellectilis gerulos*] *Manni* sunt equi pusilli, inter delitias Magnatum haberi soliti: quos vulgo C suo seculo *Buricos* appellatos testatur Porphyrio. Horatius Lib. III. Carm. Ode XXVII.

Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum, similis sagittæ,
Terruit mannos ———

Martialis Lib. XII.

Nunquam est mulio? mannuli tacebunt.

Manilius Lib. 5. p. 124.

Aut mulos aget, aut mannos, mistosq; jugabit D
Semine quadrupedes. ———

Quomodo bonâ fide legendum contendit Scaliger in Castigat. Ovidius in Amoribus:

——— *Rapientibus esseda mannis.*

Plinius Secundus Epistolâ II, Lib. IV. de filio Reguli defuncto: *Habebat puer mannulos multos, & junctos & solutos: habebat canes majores, minoresq;: habebat psittacos, luscinias, merulas.* Glossar. *Mannus*, Βυρίχοις. Isidorus Lib. XII. *Mannus, equus brevior est, quem vulgò brunitum & bru-* E *nitium vocamus.*

15. *Latentis hami fraude*] Elegans Metaphora à piscatorum hamis desumptâ: qualis in illo Platonis apud Ciceronem Libro de Senectute: *Divinè Plato, escam malorum, Voluptatem appellat, quòd eâ videlicet homines capiuntur, ut hamo pisces.* Et Petronij: *Sic eloquentiæ magister, nisi tanquam piscator eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo.* F Ubi eloquentiæ magistrum comparat piscatori, qui nisi dixerit, quæ adulescentuli probent, & nisi insidias quasdam auribus eorum fecerit, solus in scholis relinquetur. De pecunia autem verè dici potest, latere sub splendido illo luto pernitiosissimum hamum, quo multi mortalium ità capiuntur, ut se in omnium malorum voraginem ipsi præcipitent. Vide omninò Petri Chrysologi Serm. XXIX.

17. *Quæ raptorem captivant*] *Captivant*, est, capiunt, captivum reddunt, ducunt, tenentq;. Guillermus Armoricus Philippidos Lib. IV.

——— *Et fortis armati fortior arma*
Captivans, victor spoliis ascendit in altum.

Petrus Chrysologus Sermone XXIX: *Aurum Judaicum populum sic suo captivavit aspectu, vicit illecebris, specie decepit, ut hoc esse Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficiis cognitum, denegarent.* Et Sermone VII. *Hypocrisis dum cupit captivare oculos, oculis fit ipsa captiva.* Dudo S. Quintini Decanus Lib. II. de moribus & actis Normannorum: *Uxores & semen eorum captivabo, & armenta eorum devorabo.* Et mox ibidem: *Respublica & captivatur, & occiditur.*

42. *Quando peregrina prædabimur?*] Quasi regnum & rapina res una esset. Sic homines isti latrociniis & deprædationibus indulgebant, & universam ætatem, meliorem certè ætatis partem, insumebant. Nec ullus verè nobilis est habitus, nisi qui sub hyberna, aliquot navibus prædâ onustis in stationem reverteret. Vasdælam consulas juxtà initium. Hoc illi studium, honestissimum scilicet ac regium, ad leggiast i Viking/ vocarunt. *M. Brynolfus.*

42. *Si propria refutamus*] *Refutare*, est rejicere, contemnere, recusare. Cicero pro Rabirio: *Non modò non aspernari ac refutare, sed amplecti etiam, & augere debetis.* Sallustius in Fragmentis: *Se Regibus devovent, & post eos vitam refutant.* Salomo Lexicographus, quem ad testimonium citat Doctissimus Germanorum, M. H. Goldastus in Notis ad istum Columbani versum:

Sperrit avaritiam, vanosq; refutat honores.

Refuto, recuso. Amœnus Enchiridio:

Æstimat accipiens viva, & terrena refutans.

Auctor de Contemptu mundi:

——— *Sed non mea dona refutes.*

Hieronymus in Agone: *Pro me sudasti sanguinem pretiosum, non me refutes.* Julius Capitolinus in vita Antonini Pij: *Circenses natali suo dicatos non respuit, aliis honoribus refutatis.* Ammianus Marcellinus Lib. XVII. p. 104. *Non refutamus hanc, nec repellimus.* Gloss. Vet. *Refuto, repudio, respuo.* Egesippus Lib. II. *Ne pro se sacrificarent, qui sacrificium Cæsaris refutavissent.* Solinus Cap. 25. Nundinas ac numum refutant. Novell. Theodos. XXV. *Solidum aureum integri ponderis refutandum.* Quo significatu in Hist. Aug. & Legibus Longobardorum aliquoties usurpatur. Italiq; in suo Idiomate retinent, *Refutare la pace, Refutare pacem.* Doctissimus Lindenbrogius Observation. in Am. Marcellini Lib. XVII. Andhelmus de Laudibus Virginitatis. Cap. IV. *Qui contempta mundi blandimenta velut quisquiliarum peripsemata spuens, & carnalis luxus lenocinia refutans, in sancto proposito successor extiterat.*

Pater-

43. *Paternâ avitâq; pecuniâ*] Cum pecuniis omnia sacra & profana venalia prius dixerim, cujus adquirendæ causâ quiduis facere & pati sacrosanctum vulgo habebatur: tùm verò inprimis hæreditarium aurum admodum religiosè priscos coluisse observo; quod illi Erffdagull dicunt: sivè quòd parentum sangvine ac sudore parta, liberis naturâ quadam commendata credebantur; sivè ut honestâ causâ turpitudinem avaritiæ palliarent. *M. Brynolfus.*

Pag. 27. vers. 5. *Silvam, quæ Scotiam Britanniamq; secernit*] Hanc reor esse silvam, quam veteres *Caledoniam*, & *Saltum Caledonium* nominarunt. Ptolemæo est Καληδόνιος δρυμός. Hujus nostrâ ætate vix reliquiæ supersunt, olim vero in immensum spatium diffusa, procerisq; arboribus invia. Ab hac silva, quam Buchananus *Silvam Corylorum* interpretatur, *Caledonia* dicta fuit pars insulæ Borealis, quæ hodie *Scotia* vocatur. Meminit Tacitus in Vitâ Agricolæ. Florus autem Lib. 3. Cap. X. de Cæsare in Britanniam transfretante: *Reversus igitur in Galliam, classe majore, auctisq; admodùm copiis, in eundem rursus Oceanum, eosdemq; rursus Britannos, Caledonias sequutus in silvas.* Et Lib. I. Cap. XVII. *Ciminius interim saltus in medio, antè invius, planè quasi Caledonius, vel Hercynius.* Plinius Lib. 4. Cap. XVI. de Britannia & Hibernia: *Triginta propè jam annis notitiam ejus Rom. armis non ultrà vicinitatem silvæ Caledoniæ propagantibus.* Videatur porro hac de Silva Cl. vir Cambdenus in Scotiæ Descriptione, pag. 744.

17. *Celeberrimum insulæ oppidum Lundoniam*] *Lundoniam* vocat Saxo, Britannici Imperii sedem, quam *Londinum* hodie; Tacitus, Ptolemæus, & Antoninus *Londinium* & *Longidinium*: Ammianus *Lundinum* & *Augustam* appellarunt: Incolis est *London*. Oppidum hoc ante Constantini Max. tempora communitum fuisse dubitat Camdenus: eumq; tradit, rogatu Helenæ matris, primùm mœnibus è lapide structili & latere Britannico obsepsisse. At Saxo nos edocet, etiam ante natum Salvatorem generis humani, hac civitatem, tanquam Metropolim totius Britanniæ, murorum firmitate tantùm non fuisse inexpugnabilem.

36. *Contusis commolitisq; auri fragminibus*] Inde Veteres Rhythmistæ aurum appellarunt ᚠᚱᛆᚦᛆ ᛘᛁᛆᛚ Froda Miöl / *Frothonis farinam.* Egillus Scallagrimi, in Hofudlausnar Wisur / sive Cantilena, quâ caput redemit; Strophâ 2.

Hrytur (Brytur) bog huita
ᚼᚱᚢᛏᚢᛦ(ᛒᚱᚢᛏᚢᛘ) ᛒᛆᚠ ᚼᚢᛁᛏᛆ
Biodur hram thuita
ᛒᛁᛆᚦᚢᛦ ᚼᚱᛆᛘ ᚦᚢᛁᛏᛆ

A

Muna hódd ofa
ᛘᚢᚿᛆ ᚼᛆᚦᚦ ᛆᚠᛆ
Hringbriótar lofa
ᚼᚱᛁᚿᚵᛒᚱᛁᛆᛏᛆᚱ ᛚᛆᚠᛆ
Gladdist flotna fiol
ᚵᛚᛆᚦᚦᛁᛋᛏ ᚠᛦᛆᛏᚿᛆ ᚠᛁᛆᛚ
Vid Fróda miól
ᚢᛁᚦ ᚠᚱᛆᚦᛆ ᛘᛁᛆᛚ

B

Miók er hilme fól
ᛘᛁᛆᚴ ᛂᚱ ᚼᛁᛚᛘᛂ ᚠᛆᛚ
Hauk strandar mól.
ᚼᛆᚢᚴ ᛋᛏᚱᛆᚿᛑᛆᛋ ᛘᛆᛚ

Frangit jacula	*Lætatus est nautarum asser*
Præcipiens auri Rex:	*Ex Regis farre*
Meminerint Regem	*Valde Regi venales*
Annuli fractores laudare.	*Manus lapilli.*

Boghuita] propriè est, *arcus pluvia*: tela indicat, C quæ confertim instar nimbi quandoq; in hostes jaculantur. Hram thuita] hramur / *manus*, thuita / *lapis*. *Lapidem regum*, aurum vocat: reddendum igitur, *auripotens Rex vel Imperator*. Munna /] *memini*, hodd / *aurum*, offe / *studiosus*. Vult indicare Regem fuisse auri studiosum. Hringbriotar /] *fractores Clypeorum*. Sic Regis milites præstantiores vocat, seipsum verò innuit, qui in ejus laudes hic est diffusus. Fiol /] *asser* pro, *nave*. Lætati sunt nautæ. Froda] De D Rege Frothone ferunt, quod tantâ abundaverit auri copiâ, ut in pulverem illud redegerit, & farinæ miscuerit. Hinc per Frodamiol / *Frothonis far*, aurum intelligit. Haukstrandar mol /] id est, *aurum*. Haukur] *falco, accipiter*. Strond] *terra*. Hic notat manum, cui falco ut terræ insidet: *Manus Lapilli*, sunt aurum, cui lapilli in annulis aureis insunt. Cujus tamen loci alia extat versio Biornonis, Jonæ filii, de Skerdsaa:

E

Projecta est arcus acies,
O Imperator manus lapidis.
Animus ergo est mihi auri largitorem
Militi celebrare.
Læta est nautarum multitudo
Frodonis farre.
Admodùm est à Rege parabilis
Falconis regionis lapis.

qui & hanc addidit commentatiunculam, Froda miol] Frode het Kongur / sa sem gulled F let mala / og thui heiter gullet miolhans. *Frodo Rex erat, qui aurum molere instituit, unde aurum dicitur illius far.* Vide Eddam.

Ibid. *Contusis commolitisq; auri fragminibus cibos respergere solitum*] *Auri* nobile metallum adversus quævis venena, & alios quoscunque morbos perniciosissimos, qui ipsa vitalia maximè infestare solent, efficacissimum esse remedium, præcipue si in pulverem (quem Chymici *Alcool* vocant, Lucretius venustè *micas auri* dixit)

rediga-

redigatur, vel igne candens vino demergatur, antiquissimi Medicorum unanimi consensu passim attestantur. Nicander Colophonius Libro Alexipharmacôn, inter alia amuleta, quæ aconito sumpto opitulantur, auri quoq; mentionem facit, ubi sic loquitur:

> Ἄλλοτε ἢ χρυσοῖο νέον βάρος ἐν πυρὶ θάλψας
> Ἠὲ καὶ ἀργύρεον, θολερῷ ἐνὶ πώματι βάπτοις.

> *Quin etiam argenti fuit utile pondus & auri,*
> *Ignibus accensum, & mersum stridentibus undis.*

Dioscorides Lib. V. Cap. 70. *Argentum vivum potum vim perniciale habet; suo enim pondere interna exest. Auri limata scobs, id est, ramentum quàm tenuissimum, epotum, mirabili est auxilio.* Plinius Lib. XXXIII, Cap. 4. Circà finem: *Aurum plurimis modis pollet in remediis. Vulneratis enim & infantibus applicatur, ut minus noceant, si quæ inferantur, veneficia.* Serapio Arabs de Temperamentis Simplicium Cap. 415. de Auro: *Limatura auri confert cordiacæ melancholiæ & debilitati cordis.* Lib. 3. ad Mansorem. Cap. LII. *Aurum tremori cordis, & melancholiæ adjutorium præbet,* Avicenna Lib. 2. Canonis Tractat. 2. Cap. 78. de Auro: *Limatura ejus ingreditur in Medicinis Melancholiæ, confert doloribus cordis & tremori ipsius, & malitiæ animæ, & ei qui solus loquitur.* Mesve Lib. 3. de Antidotis citat duo Electuaria, nempe Electuarium de Gemmis, & Electuarium ex granis tinctorij, quod *Confectionem Alchermes* vocamus, in quibus magnâ satis copiâ aurum ingreditur. Cæterùm frequentem auri in cibo usum Principibus olim fuisse, adeò ut in luxuriam quoq; verterit, ostendit Johannes Hantvillensis, Architrenij Lib. 2. Cap. VII. Ubi invehitur *contrà vescentes auro*, quomodo inscriptio habet:

> *O furor, inq; nefas egressa licentia mensæ,*
> *Prodigiumq; gulæ, labor est in prandia quamvis*
> *Flectere naturam, mollis sit cœna metallum,*
> *Ingenitusq; rigor epuli peregrinat in usus,*
> *Principibusq; cibum mentiri cogitur aurum.*

Ibid. *Commolitisq; auri fragminibus*] *Commolere*, est, ad extremam tenuitatem redigere, propemodùm nihilo mutare; in pulverem tenuare; ut antè me Doctissimus Barthius observavit ad illum Esaiæ Prophetæ locum Cap. 3. *Quare atteritis populum meum, & faciem pauperis commolitis, dicit Dominus Deus Exercituum.* Videatur Adversar. Liber XXII. Cap. 20.

49. *Senectute vitam, non ferro finierit*] Nam juxta Venusinum Vatem:

> *Ad generum Cereris, sine cæde & sanguine, pauci*
> *Descendunt Reges, & siccâ morte Tyranni.*

51. *A Roë Roskilda*] Consentaneum est urbem *Roëskildiam*, à *Roë* Daniæ quondam Rege, A & *fonte*, qui admirandus isto in loco cernitur; nuncupatum esse. Danis etenim *fons*, Kilde/ indigitatur. Hic editiori loco ebulliens perennes undarum scatebras declivi lapsu emittit: quarum decursu, septem molendinorum rotæ sufficienter in gyrum propelluntur. Civitatis verò celebritatem, magnificentiam & antiquitatem, multorum Divûm delubra diruta, regiarum, monasteriorumq; rudera arguunt. Inibi etiam Haraldi VI. impensis extructum est B Sacrarium magnificentissimum; in quo multorum potentissimorum Regum ac Principum busta elaborata conspiciuntur. Pluribus ejus descriptionem persequitur *Jonas Coldingensis* in Theatro orbis Arctoi, parte 12, p. 108. & seq. Alij originem vocis petunt à *Rosa*, quasi *Rosæ fons*, nobis Rose Kilde/rectius diceretur. Quam opinionem non hodie aut heri natam animadverto. Nam penes me est Codex MS. vetustissimus membraneus, continens Salutationem C B. Virginis, per *quendam Scholarem de regno Daciæ*, ut habet inscriptio; in quo inter alia hæc leguntur:

> *Salve vas reliquiarum,*
> *Mons, quo surgit fons rosarum,*
> *Fons aquarum, flumen clarum,*
> *Regnum Roë reficiens.*

Ad oram Libri, & has voces, *fons rosarum*, notatum exstat, *Roskildis*: & ad vocem *Roë*] *Roë*, D *quondam Regis Danorum.*

Pag. 28. vers. 1. *Maris possessionem sortitus*] Huc facit elegans ista ἐξήγησις, Cap. XXIV. Lib. 2. Adami Bremensis, quâ rationem reddit Cl. Vir, & de Historia gentis nostræ optimè meritus, M. Andreas Vellejus, Historicus quondam Regius, quare Piraticam olim tanto studio exercuerint Nordmanni: *Danis pariter atq; Norvagis*, inquit, *hoc in more positum antiquitus comperimus, quod frequentes susceperint, non invi-* E *cinas tantùm, sed etiam remotissimas terras, expeditiones. Quod inde (ut alia nunc taceam) factum est, quòd sæpè copiosam pòst se reliquerint sobolem Reges: ac quum singulis liberis pro dominandi libidine non sufficere visa sit patria, alij eorum domi Regnum patrium administrarunt, alij classe atq; commeatu instructi* [exemplum hic habemus] *maris imperium ex usu & commodo suo gubernandum sibi vindicarunt. Neq; etiam dubium; ipsos plagæ hujus Septentrionalis incolas, bellis continuis assuetos &* F *quasi innutritos, quum domi pace multò maximè crescerent, nec quo Marte clarerent, haberent, foris gloriæ & nominis illustrandi materiam, bello atq; armis quæsivisse.*

12. *Procurationemq; Hesca, Eyr Ler ducibus commisit*] Legendum fortè Este & Enter: quorum alteri Septentrionalis, alteri verò Australis Jutia cessisse intelligatur.

Pag. 29. vers. 26. *Affectatæ libertatis imagine colorabat*] *Colorare* est velare, palliare, sub prætextu

textu aliqiud excuſare, aliquid prætendere. Sic A aliquoties loquitur Saxo. Johannes Sarisberienſis, Saxoni ferè coævus, Lib. 1. Policratici, Cap. 4. *Opera ſingulorum ex eventu & propoſito colorantur: res quippe decora eſt, ſi honeſta cauſa præceſſerit.* Lactantius Libro de falsâ Religione pag. 68. *Evidens, ut opinor, inceſtum, quod nullo modo poſſit colorari.*

38. *Fratri ſoror ſuendi obſequium neget*] Pro *fratri* hactenus in excuſis Codicibus corrupte legebatur *fatu:* quam propterea obelo dignam B cenſuimus vocem. Loquitur vero Saxo ex conſuetudine Septentrionalium populorum, & præcipue apud Summates olim vigente, quâ nimirum Matres filiis, Sorores fratribus, veſtes tàm linteas, quàm laneas, ipſarum confectas manibus, ſuppeditabant. Sic Lib. V. Contubernales Frothonis circà indumentorum uſum fœmineâ admodum ope defecti, quùm non haberent unde nova aſſuere, aut lacera reficere poſſent, Regem celebrandi conjugij mo- C nitis adhortantur. Ità & Regnerus laneum à nutrice ſagulum, infrà Lib. IX, petit. Et adhuc in Iſlandia nullos habent Sartores, ſed fœminæ tàm laneas, quàm lineas, conficiunt veſtes. Idq; olim & hic in uſu fuiſſe, valdè probabile. Siquidem Iſlandi ut linguam priſcam, ità mores adhuc retinent. Solebant etiam nobiliores Macedonum fœminæ, imo & Principum filiæ, aliquo ſibi neceſſitudinis vinculo conjunctis, veſtimenta proprijs manibus elaborata, dono D dare, inprimis ſi quando extrà patriam militiæ agerent: id quod Perſarum fœminæ ſibi maximo duxerunt probro. Teſtis eſt elegans & nervoſus Scriptor Q. Curtius, cujus hæc ſunt verba notatu digniſſima, Lib. V. *Ac fortè Macedonicas veſtes, multamq; purpuram dono ex Macedonia ſibi miſſam cum ijs, qui eam confecerant, tradi Siſigambi juſſit, admoneriq;, ut ſi cordi quoq; veſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſveſaceret, donoq; doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ pro-* E *didêre animum aſpernantis id munus: quippè non aliud magis in contumeliam Perſarum fœminæ accipiunt, quam admovere lanæ manus. Nunciant, qui dona tulerant, triſtem eſſe Siſigambem, dignaq; res excuſatione & conſolatione viſa. Ipſe ergò pervenit ad eam, & mater, inquit, hanc veſtem, quâ indutus ſum, SORORUM NON SOLUM DONUM, SED ETIAM OPUS VIDES: noſtri decepêre me mores.* Quid de Romanorum matronis dicam, quæ laneas veſtes maritis ſuis & fratribus domi con- F ficiebant, cum illi in expeditionibus eſſent conſtituti? Exemplo eſt Lucretia, & aliæ; de quibus videantur Livius, Halicarnaſſeus, plures.

45. *Patientiam nominavit*] Quam ex fortitudine natam contendit Valerius Maximus Lib. III. Cap. 3. *Egregijs*, inquit, *virorum pariter ac fœminarum operibus, fortitudo ſe oculis hominum ſubjecit, patientiamq; in medium procedere hortata eſt, non ſanè infirmioribus radicibus ſtabilitam, aut minus generoſo ſpiritu abundantem; ſed ità ſimilitudine junctam, ut cum ea, vel ex ea, nata videri poſſit.*

48. *Qui cum igni applicaretur*] Eodem experimenti genere patientiam ſuam probarunt Scævola, qui injectam foculo dextram exuri paſſus eſt. Pompejus, qui ardenti lucernæ admotum digitum cremandum præbuit; & Puer Macedo, in cujus brachio carbo ardens cum delapſus eſſet, dolorem tamen ſilentio preſſit, & brachium immobile tenuit, etſi ita ureretur, ut aduſti corporis odor ad circumſtantium nares perveniret, ne ſacrificium Alexandri aut concuſſo thuribulo impediret, aut edito gemitu regias aures aſpergeret. De quibus videatur Valerius Max. loco jam dicto.

Pag. 30. verſ. 1. & 2. *Egeſtâ dolio Clepſedrâ*] *Clepſedra*, ſivè potius *Clepſydra*, à κλέπτειν ὕδωρ dicitur, & horologium olim ſignificabat, in quo aqua per exile foramen, quod in fundo erat, ſenſim & quaſi furtim deſtillabat. *Ad Clepſydram* magnæ olim lites & cauſæ agitabantur. Heic vero *Clepſydra* epiſtomium denotat. Catholicon Johannis de Janua, in voce Clepſedra: *à* Clepo, *is*, *dicitur hæc* Clepſedra, *dræ, id eſt ducillus, qui obdit foramen dolij, quod per illum quis furatur liquorem. Et videtur eſſe compoſitum à* Clepo *&* ὕδωρ, *quod eſt, aqua, ſive liquor. Unde quidam dicunt* Clepſedra, *penultimâ productâ, & per y, quaſi* clepens ydor. *Sed potius videtur ety. quàm compoſitio. Sed ſive ſit ety. ſive compoſitio, dicendum eſt* Clepſedra *penultimâ correptâ, & per e, ſecundum Hugonem. Item* Clepſedra *dicitur quoddam inſtrumentum, quod immittitur in dolium, per foramen ſuperius, causâ furandi vinum. Item* Clepſedra *dicitur illud inſtrumentum, per quod horæ colliguntur, unde* Clepſedrarij, *dicuntur illi, qui per illud inſtrumentum horas colligunt.* Clepſedræ *etiam dicuntur vaſa perforata, quæ habebant Philoſophi ad dimetiendam quantitatem. Unde Martianus Capella in ſua Aſtrologia; Monſtratum eſt omnia ſigna paria ſpacia continere, multiplici appoſitione clepſedrarum.* Hactenus Catholicon. Eſt igitur *egeſtâ dolio Clepſedrâ*, idem quod educto, exempto, ſeu pertuſo epiſtomio, obturaculo, vel vertibulo, quod dolio infixum, admittebat, vel arcebat, aquam, prout hoc vel illo modo verſabatur.

24. *Affixis humi genibus*] Antiquitatum Iſlandicarum monumenta rem hanc ità commemorant. Diſcedentes Upſalâ Danos Atiſlus ſtatim numeroſiſſimo exercitu inſecutus eſt: & aſſecutus quidem fuiſſet, ni illi Danus pulchro ſtratagemate illuſiſſet, quod tale erat. Rolfo enim, cum Svecos ſibi imminere videret, aureos nummos, quos à ſorore Urſa acceperat, in viâ diſſeminabat: quibus colligendis hoſtis magis quàm perſecutioni intentus fuit. Demùm eâ calliditate animadverſa, Atiſlus ſuos magnoperè fruſtrà hortatus, ipſe equum proprium calcari-

calcaribus adactum cogit reliquum agmen præcurrere. Quod cernens Danus Atislum nummulis aureis non inescari, promit annulum ingentis pretij, quem majores ipsius prædæ loco à devictis olim Sveciæ Regibus reportarant, cumq; Atislo obviam projecit. Tum Atislus auro inhians, rem tàm pretiosissimam non putabat contemnendam. Converso igitur equo ipse incurvatus, poterat annulum hastâ attollere. Nomen annulo fuit Suìsagriis/id est, *Succula Svecorum*. Atislo ad annulum tollendum incurvato, Rolfo acclamans ait: Nu hef eg Suinbeygt hañ/sem ricastur war med Swijen: Hoc est: Nu haffuer jeg ladet hannem bucke sig som eet Swijn/ den der var mechtigst iblant de Svenske.

48. *In Jaltonem quendam nodosa passim ossa conjicerent*] Gigantum hunc morem fuisse & immanium hominum, docuit me Historia Bardi Snæfellsasi, qui unà cum filio Gesto, & aliis multis gigantibus, ad convivium Hitæ, gigantei generis fœminæ, in antro Hundahellet dicto, vocatus & invitatus est. Ubi postquàm cœnati sunt convivæ, & ut ille ait, *πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο*, post epulas eo se lusus genere oblectarunt ac provocarunt, ut carnibus denudata ossa, equina credo & bubula, nodosa, unus in alterum jaceret pro viribus: quod oblectamenti genus duorum triumvè gigantum morte constitit. Ossa autem ista nodosa vocamus Hnutur/ quasi Danicè Knyttede Been: & ludum ipsum Hnutukast/ id est, jactum ossium nodosorum. *M. Brynulfus.*

49. *Bjarco nomine*] Hic est insignis ille Athleta, Danorum fortissimus, qui eidem tumulo cum Rolvone Krake Rege illatus legitur. Quem longo post tempore { credo nongentis non minus annis] Skeggo Midfiordensis, vir fortissimus, subiens, invènit utrumque integrum, sedentem, gravi armaturâ indutum, & insignem stupendæq; speciei gladium tenentem; cujus cum cupiditate arderet Skeggo, forte fortuna Bódvarum Bjarconem [Bódvari enim nomine dictus erat, Bjarco cognomen fuit] principio adortus, manibus illis, anteàquidem robustissimis & invictis, nunc autem à nongentis annis, mortuis torpidisq;, ereptuтus, nullis viribus avellere potuit. Sed à Bjarconis gladio repulsus, Rolvonis Regis, *Skófungum* dictum, maximo cum labore reportavit: qui gladius omnium præstantissimus, à seculo in Islandiam venisse creditur. *M. Brynolfus* ex Skeggiasaga, Thordi huædæ saga, Laxdæla.

Pag. 31. vers. 2. *Morientem Agnerum soluto in risum ore*] Talem ego risum non tam fuisse existimo doloris dissimulationem, ut Saxo interpretatur, aut contemptum mortis; quàm animi fureter irati & vindictæ cupidi indicium. Solent etenim irati *sævum ridere*, ut Silius loquitur Lib. 1. Ejusmodi est Ajacis risus apud Homerum Lib. IX. Ità Jovem iratum ridentem facit Hesiodus Lib. 1. *ἔργ*; Plura nobis exempla suppeditat Gallorum doctissimus Bourdelotius ad Petronij Satyricon pag. 144.

Pag. 31. vers. 5. *Gladio, quem Lévi vocabat*] Ex hoc loco Saxonis elucet usitatissimum fuisse veteribus athletis nomina gladiis imponere. Sic infrà *Snyrtir* gladius, & *Hóthingus*. *Skrep* gladius Vermundi. *Liusing* & *Huiting* gladij. *Lócthi* gladius Olonis Vegeti. Sic Rolandus Filius Berthæ Sororis (ut vulgò existimant) Caroli Magni, gladium habuit *Durendam* vel *Durandulum*, quo plurimam faciebat hostium stragem. Videatur Camerar. Horarum Subcis. Cent. 1. Cap. 76. & Cent. 2. Cap. 29. Ita & *Caliburne* dictus est gladius celebris Arthuri Regis Britannorum nominatissimi. Hoveden in Richardo 1. *Et contrà Rex Angliæ Richardus dedit Regi Tancredo gladium illum optimum, quem Britones Caliburne vocant.*

20. *Quisnam esset iste Krage*] Nonnihil diversam Rolvoni nostro cognominis impositi occasionem commemorat Edda Mythologià LXIII, quæ fuit ejusmodi: Kongr æin i Danmorck er nefndr Hrolfr Kraki / han er agiettarstr forn Konga. Fyrst af mildi og fræknleik oc litilsæti. thet er aeitt inck um litalett hans er tmoge sætt i frasogn/ at ænim litil Svein og fatækr er nefn Voggr / han kom i holl Hrolfs Kongs/ tha var Kongr en vngr ad alldr og granligr a voxt. Tha gek voggr for ham og sa vp a ham. tha mele Kongr/ huat viltu mæla Svein er thu ser sa vp a mik. voggr s. tha er ek var heima hætrda ek sage at Hrofir Kongr i Hleidru var mestr madur nordslandum/ en nu sier han i ha sæti Kraki ænim litill og kalla ther than Kong sin. Tha s. Kongr: thu Svin hefr gefit mir nafn at eg skal heita Hrolfr Kraki/ en that er vit met os/ at giof skal fylgia nafn festi. Nu se ek thick enga giof hafa t' at gefa mir at nafnfesti. Tha eg mir se dagilig/ nu skal sa gefa ordrum er ther tefr/ togh gullhring af hendi ser og gaf hanom. Tha malti Voggr. hef du alra Konga heilatt og thess strengi ek heitat verda. dess mans bani er thin bani verdr. Tha malti Kongr/ oh hlo at: Litlu verdur Voggur sei ginn. Idest: *Quidam Daniæ Regum dictus est Hrolfo Krake, qui antecessores suos omnes, liberalitate, fortitudine & humanitate antecellebat. Humanitatis ejus indicium certum hoc est. Erat juvenis quidam pauper nomine Voggur, hic aulam Rolfonis intravit, cum junior adhuc rex esset, & staturæ minoris, cumq; accedens intentè in vultum ejus lumina figeret: id animadvertens Rex, quid inquit, vir Juvenis, cum attentè adeo me aspicias? Respondit Voggur: Domi cum essem, omnes Rolfonem Regum*

Septentrionalium maximum deprædicabant : sed jam in solio Regis parvum video Cornicem (Krake) *quem Regem vocant. At ille, Tu juvenis cognomen mihi primus dedisti, ut vocer* Hrolfo Krake; *moris verò apud nos est, ut is cui cognomen datur, à dante, cum nomine, donum accipiat. Quod verò mihi jam dabis, siquidem videam te nullum munus me dignum adferre. Æquum igitur esse duco, ut det qui habet : mox detractum à digito annulum ei obtulit. Gratias habeto, inquit Voggur, Rex fortunatissime. Votum hoc solemne vicissim jam voveo. Quicunque vitâ te privaverit, meâ cadet dextrâ. Cui Rex subridens.* Litlu verdur Voggur feggin. id est, *Parvo contentus est parvus Voggur.* Vel ut alius Eddæ interpres vertit: *Rex quidam Daniæ Hrolfus Krake dictus est, Regum priscorum, propter liberalitatem, fortitudinem, & humilitatem celeberrimus. In ejus aulam adolescens pauperculus aliquando venit, nomine Voggus* (Voggur) *regem fixis intuens oculis. Cui Rex : quid, inquit, adolescens vis effari, quum ità me accuratè contempleris? Tum ille : Domi meæ audivi Hrolfum, Regem Hledræ, maximum esse virorum, qui in Aquilonaribus conspiciuntur terris : sed nunc in solio hic sedet exiguus pusio* (Nu situr hier i häsæti Krake litill) [Krake, pusio est, vel adolescentulus) *Tu adolescens, Rex ait, cognomen mihi dedisti, ut Hrolfus Krakius appeller. Sed moris est, ut cognomina dono aliquo confirmentur. Te verò, quod dones, nihil habere video. Dabit ergò qui habet, annulumq; aureum digito extractum ipsi concessit. Tùm Voggus : Omnium, inquit, regum felicissimus dederis, Votumq; voveo ejus viri interfector fieri, qui te occiderit. Rex autem arridens addebat :* Litlu verdur Woggur feiginn / *parvo Voggus gaudet.*

21. *Faceto cavillationis genere insusitatum proceritatis habitum prosequutus*] Solent plerumq; ingenti corpore homines aliorum salibus exagitari. Ità Vespasianus Imperator procerum hominem irridens, eum nominavit δολιχὸν ἔγχος, *longam hastam*, adducto è Poëtarum Principe Græco versiculo. Svetonius in Vespasiano Cap. 23. Galli hodieq; proceræ staturæ hominem *perticam* & *Longurium* indigitant, teste eximio Oratore Lud. Cresollio, Vacation. Autumn. Lib. 2. Sect. 3. Sic Proculus propter eximiam & Colosseam corporis granditatem, *Colosseros* fuit nominatus. Et Corbulo quondam Cornelium Fidum civem Romanum, quod longo esset corpore, tenui & angusto collo, & notabili crurum gracilitate, in senatu per contumeliam appellavit *Struthiocamelum*, autore Svida. Pisandrum ob corporis magnitudinem *Cudium Asinum* vulgo nuncupaverunt. Cum etiam Mimus quidam Anthiochenus, qui eximiâ corporis mole in sublime assurgebat, in theatro saltaret Capa- A neum, & Thebarum etiam muros jam adjecturus videretur : Antiocheni omnes unâ voce exclamarunt, *ut transcenderet, nihil enim scalis esse opus tàm magno.* Sanè bellè Sidonius Apollinaris negat in homine proceritatem esse vehementer laudandam, *quæ trabibus congruentius*, inquit, *aptetur.*

32. *Consentaneum priori munus obtinuit*] Eâdem calliditate usus est Refo quidam infrà B Lib. VIII. Qui à Gotrico Rege, torque donatus, confestim eum brachio applicans, *id cunctis auro præditum ostentabat, reliquum verò perinde atq; ornamenti inops occultim habuit, eoque acumine ab invictæ munificentiæ dexterâ consentaneum priori munus accepit.*

34. *Arctissimâ voti nuncupatione pollicitus est*] Quod & perfecit, ut Saxo testatur sub finem hujus libri, dum Wiggo traditi sibi gladij *cuspidem per Hiartuarum egit, ultionis* C *compos, cujus Rolveni ministerium pollicitus fuerat.*

37. *Alicujus magnæ rei voto*] Factum hoc observavi semper ferè inter decumana pocula, idq; majorum more. Quod Heroes illi facturi, poculum corneum manu tenentes ingens, de sede surgentes, ad lignum antè mensam constitutum, ad modum trabis in pavimento transversariæ, consistebant, ac votum D hac ferè formâ nuncuparunt : Thess streinge eg heit; Vel ; Stig eg á Stock oc streinge : Id est : *Ejus rei voto me obstringo* : Vel ; *Accedo ad trabem & voveo:* Ejusmodi ritus exempla suppeditat Jomsvikinga Saga ; id est, Historia Pyratarum Julinensium.

46. *Lethram pergitur*] Antiquissima Regum Daniæ sedes & arx munitissima fuit Lethra ; cujus, juxtà ac adjuncti oppidi, con- E ditorem Saxo Rolvonem Regem facit : *Quod oppidum, inquit, à Rolvono constructum, eximijsq; regni opibus illustratum, cæteris confinium provinciarum urbibus regiæ fundationis & sedis auctoritate præstabat.* Ab hac *Lethra* Daniæ Reges in antiquissimis monumentis semper nominantur *Lethrarum Reges* & *Domini*, Kongur aff Ledrit. Sita vero fuit urbs hæc & arx ferè in meditullio Selandiæ, non longè ab oppido Roschildiâ, ubi hodieq; ab incolis monstrantur ma- F nifestissima ejus vestigia. Ejus meminit Sveno Aggonis in Compendiosa Regum Daniæ Historia ; *Huic in regno successit filius Rolf Kraki, patriâ virtute pollens, occisus in Lethra, quæ tunc famosissima Regis extitit Curia, nunc autem, Roschildensi vicina civitati, inter abjectissima fermè vix colitur oppida.* Situm loci utcunq; heic repræsentandum duxi.

ANTIQUISSIMÆ IN DANIA ARCIS ET OPPIDI LETHRÆ TOPOGRAPHIA

A. Sepulchrum Haraldi Hyldetan.
B. Sella Reginæ, Dronningsftenen vulgò.
C. Locus, ubi Regia olim erat,
D. Hyldehøy / forſan ibi homagia Regibus præſtita.
E. Vallis Herthæ Deæ, vulgò Ertedall.
F. Amnis Lethræ, olim fluvius vaſtus.
G. Steenhøy/ collis lapidibus cinctus.
H. Olufshøy / Regis Olai ſepulchrum.
I. Pons major, Maglebroe vulgò.
K. Equile olim regium, Heſtebierg.
L. Stabulum pullis deputatum olim, Folehøy.
M. Kirckehøy.
N. Frijshøy.
P. Amnis Kornerupio defluens, Kornerup Aae dictus

Pap. 32. verſ. 16. *Confertiſſimis ſe globis immergit*] *Immergere ſe in confertiſſimos hoſtes*, Juſtinum dixiſſe, in Indice ad hunc autorem à Berneggero accuratè editum, annotavit Doctiſſimus Johan. Freinshemius: verùm in contextu legitur: *ubi confertiſſimos hoſtes acerrimè pugnare conſpexiſſet, eò ſe ſemper ingerebat.* Lib. XI. Cap. 14. Virgilius ſignificantius *injicere* dixit Æneid. 2. & 10.

25. *Noxq́; hæc aut finis erit, aut vindicta malorum*] Galterus Alexandreidos Lib. VI. Fol. 67.

——— *Sua dextra cuiq́;*
Aut modò finis erit, aut ultio digna malorum.

Pag. 33. verſ. 8. *Enſes Teutonici, galeæ, armillæq́; nitentes, Loricæ talo immiſſæ, quas contulit olim*

A *Rolvo ſuis*] Recenſet hic Hialto varia dona, quæ ex veteri more militibus & aulicis ſuis liberaliter contulit Rolvo Rex Daniæ. Solebant etenim Reges Daniæ aulicos ſuos ejusmodi muneribus beare & mactare, ut eos in fide retinerent, & ad quævis pericula pro ſe obeunda redderent alacriores. Ex his donariis Rolvo in vetuſtiſſimis Rhytmis, quos ᛋᚴᛁᛆᛚᛚᚦᚢᚿᚴᛆ ᚢᛁᛋᚢᚱ Skiolldunga Viſur appella-
B runt, ᚢᛁᛁᛏᛁᚱ ᛒᛁᛚᛚᛆ, Veiter vella / id eſt donator byſſinarum veſtium, & ᚼᚱᛁᛁᛏᛁᚱ ᚼᛆᚦᚦᛆ, Hreiter hodda / ſpargens aut diſtribuens aurum, dictus eſt: & ipſum aurum, ac numi, Poetico vocabulo, etiamnùm apud Iſlandos

dos ᚴᚱᛆᚴᛆᛋᛆᛆᚦ, Krakafaad / hoc eſt, *Sementis Kracæ*, Rolvonis nempè hujus, quam liberaliter ſpargere ſolebat, dicitur:

Haki Kraki hoddum broddum
ᚼᛆᚴᛁ ᚴᚱᛆᚴᛁ ᚼᛆᚦᚦᚢᛘ ᛒᚱᛆᚦᚦᚢᛘ
Særdi nærdi ſeggi leggi
ᛋᛆᛂᚱᚦᛁ ᚿᛆᛂᚱᚦᛁ ᚢᛂᚴᚴᛁ ᛚᛂᚴᚴᛁ
Veiter Leiter vella pella
ᚢᛂᛁᛏᛂᚱ ᛚᛂᛁᛏᛂᚱ ᚢᛂᛚᛚᛆ ᛒᛂᛚᛚᛆ
Bali Stali beittiſt heittiſt
ᛒᛆᛚᛁ ᛋᛏᛆᛚᛁ ᛒᛂᛁᛏᛏᛁᛋᛏ ᚼᛂᛁᛏᛁᛋᛏ

Hìc prima vox cujusq; lineæ cum ultima conjungenda eſt, & ſecunda cum tertia, ut ſenſus obtineatur, licet metrum vel Rhythmus exſpiret, hoc modo:

Haki broddum ſærdi leggi
Kraki hoddum nærdi ſeggi
Veiter pella bâli heittiſt
Neiter vella ſtali beittiſt.

Interpretatio. Haki / id eſt, Haco antiquus, Rex Daniæ; Særdi / vulneravit, fauciavit, Leggi / tibias, vel quævis membra hominum, ſcilicet in bello: Broddum / mucronibus, (omiſsâ Præpoſitione Med / in Ablativo Inſtrumenti.) Kraki / nempe Rolf Kraki, Rex Daniæ; Nærdi / refecit; Seggi / viros; hoddum / numis. Veiter pella / donator byſſinarum veſtium, id eſt, ipſe Rex, Rolf Kraki, byſſinas veſtes donare ſolitus; Bâli heittiſt / incendio toſtus vel excalefactus eſt, ſcilicet, der hand blef brent inde of ſin Suoger paa Lædru i Sæland. Neiter pella / Rex Rolvo, vel potius fruens auro; beittiſt / ſauciatus eſt; Stali / Chalybe, id eſt, enſe, quando ſcilicet ab Hiartvaro confoſſus occubuit.

Haki Kraki hamde framde
ᚼᛆᚴᛁ ᚴᚱᛆᚴᛁ ᚼᛆᛘᚦᛂ ᚠᚱᛆᛘᚦᛂ
Geirum Eirum Gotna flotna
ᚵᛂᛁᚱᚢᛘ ᛂᛁᚱᚢᛘ ᚵᛆᛏᚿᛆ ᚠᛚᛆᛏᚿᛆ
Hreiter neiter hodda brodda
ᚼᚱᛂᛁᛏᛂᚱ ᚿᛂᛁᛏᛂᚱ ᚼᛆᚦᚦᛆ ᛒᚱᛆᚦᚦᛆ
Brendiſt endiſt bale ſtale,
ᛒᚱᛂᚿᚦᛁᛋᛏ ᛂᚿᚦᛁᛋᛏ ᛒᛆᛚᛂ ᛋᛏᛆᛚᛂ

Hìc iterùm voces alternatim conſpirant, & ità in proſam quaſi redactæ, ſonant:

Haki hamde geirum Gotna
Kraki framde eirum flotna
Neiter brodda endiſt ſtale
Hreiter hodda brendiſt bale.

Interpretatio: Haki / Hako Rex; hamde / coercuit; Gotna / viros: Geirum / Enſibus vel armis Kraki / Rolvo Rex, cognomento Kraki; framde / promovit; flotna / viros nautico vitæ generi addictos; Eirum / Auro vel opibus. Neiter brodda / utens mucronibus, id eſt, bellator, A Haco; Endiſt / finem vitæ accepit; Stale / chalybe vel enſe. Hreiter hodda / ſpargens aut diſtribuens aurum, nempe Rolvo Rex: brendiſt bâli / conflagravit, ſive exuſtus eſt flammâ vel incendio.

21. *Omnia quæ poti temulento promſimus ore*] Nempè, ad vota, quæ, ut ante docuimus, inter pocula fundere conſveverunt, alludit: quoniam per ἐπεξήγησιν ſubnectit: *& vota ſequamur*: quia ſemet ipſos, & ſua omnia Principi, cui ſe probare cupiebant, devoverunt, largiore animo, cum incaluit vino circum præcordia jecur.

23. *Procul hinc procul eſte fugaces*] Imitatur Saxo antiquam illam & ſolennem formulam, quâ profanos ſacris arceri moris erat. Virgilius Lib. VI. Æneid.

——— *Procul ô procul eſte profani.*

Ovidius XVII. Metamorph.

Hinc procul Æſonidem, procul hinc jubet ire miniſtros.

Silius Italicus Lib. XVII.

Et procul hinc, moneo, procul hinc, quæcunq; profana.

Tit. Calphurnius Eclogâ 2.

—— *Ite procul, ſacer eſt locus, ite profani.*

36. 37. *Certamina primâ Fronte gerunt Aquilæ*] Antiquiſſimum hoc eſt Proverbium, quod priſca linguâ Danicâ ſic effertur: ᛆᚿᚦᚢᛂᚱᚦᛁᚱ ᛋᚴᚢᛚᚢ ᛂᚱᚿᛂᚱ ᚴᛚᛆᛆᛋᛏ: Andverdir ſkulu Erner kloaſt: id eſt, Danicâ hodiernâ: Ret imodvend ſkulle Ørnene tiſſueſ. Id ipſum reſponſi loco Olao Craſſo, Norvegiæ Regi, olim repoſuit Erlingus Skjalgſonius, Vir & corporis & animi viribus fortiſſimus, quum ab ipſo interrogaretur, quare tàm animosè ac fortiter hoſtibus ſuis reſiſteret? Quum etenim Olaus Rex claſſe ſua Erlingum adoriretur, & acerrimâ coörtâ pugnâ, non ſolum Erlingi claſſiarij fortiter ſe defenderent, verùm ipſe Erlingus quæcunque tela, lanceas, ſagittas, in ipſum jacularetur hoſtis, gladij ſui obtentu fruſtraretur atq; eluderet: Rex admirabundus ità Erlingum alloqui cœpit: Ontverdur horffer thu oſ i dag Erlingur; id eſt, *Adverſus intueris tu nos hodiè, Erlinge*: quaſi diceret; Adverſo te pectore hodie nobis opponis, Erlinge. Cui reſpondet Erlingus: Ondverder ſkulu Erner kloaſt; Id eſt; *Adverſæ debent Aquilæ ſe unguibus impetere.* Idem Adagium occurrit infrà Lib. V: *Extremis ſe aquilæ ſcalpunt, anterius aliter certant.* Cæterum uſurpatum hoc fuit de viro magnanimo & imperterrito, qui eſſet

Hoſti non tergo, ſed forti pectore notus.

Pag. 34. verſ. 2. *Extremam jam deguſtavimus eſcam*] Solenne hoc ſummorum Imperatorum fuit incitamentum, quo milites ſuos ad prælia alacri

alacri animo capessenda olim exhortari consueverant. Sic Leonidas ille Spartanus apud Thermopylas trecentos cives, quos Xerxi totius Asiæ armis succincto objicere non est veritus, hunc in modum allocutus est: *Sic prandete commilitones, tanquam apud inferos cœnaturi.* Valerius Maximus Lib. III. Cap. 2. Herodotus Lib. VII. Justinus Lib. 2.

8. *Niveum caput exere Ruta*] Ruta hæc Soror erat Rolvonis nupta Biarconi, qui priorem ejus maritum Agnerum duello vicit & interfecit.

12. *Dirumpitur hamis nexilis*] Id est, Lorica hamis nexilibus compacta, Erat enim lorica hamata. Virgil. *Loricam consertam hamis auroque trilicem.* Vel etiam *hamus*, singul. pro *hamis*, quibus arma connectere sibi solent milites. Unde mox, *nexile ferrum*, arma vocat, & *hamatum metallum.*

25. *Igne ursos arcere licet*] Nihil adeò terret bestias, quàm ignis. Sic Livius scribit Lib. XXVI. Elephantos à Pœnis in Romanos emissos, *igni è castris exactos.*

26. *Pauper erat*] Verè etenim avarus *Magnas inter opes inops*, ut ait Horatius Lib. 3. Carm. Ode 16. Et Seneca, *Avaro tàm deest quod habet, quàm quod non habet.*

53. *Pondera fudit opum*] Legendum omninò cum Clariss. Barthio *fudit.* Sensus est: Qui prius detrectabat minutos vilesq; annulos dare, mox coactus immensam opum vim dedit. Sic paulo post:

Cui nil tam pulchrum fuit, ut non funderet illud.

Fundere autem dictum quasi *Effundere*, hoc est, largâ & liberali manu donare. Quanquam nonsim nescius τὸ *Effundere* malam in partem sumi pro prodigere & consumere: ut apud Terentium in Adelphis: *Effundere patrimonium.* Et Ciceronem Lib. 2. Offic. *Multi patrimonia effuderunt inconsultè largiendo.* Bernhardus Morlanensis Lib. 3. de contemptu mundi:

Das mihi, do tibi, quisq; cavet sibi, ne sua fundat.

Ubi etiam: *grandia pondere lucra*, vocat, quæ Saxo *opum pondera.* Monachus Florentinus, Episcopus Arconensis, Libro de recuperata Ptolemaide:

Multi qui divitias suas aliquando
Fuderant, pauperibus eas erogando,
Nihil sumunt, exules facti mendicando.

Cæterùm, quomodo hic Saxo *fundere opum pondera* dixit: sic Galterus Lib 1. Alexandreidos, p. 4. v. 8. *pluere donativa.*

Thesauros aperi, pluo donativa maniplis.

Pag. 35. verf. 19. *Ecce per infusas humana*

A *na tabe lacunas*] Tabes hic pro *tabo* dicitur. Pomponius Mela Lib. III. Cap. 9. *Putrefacentium membrorum tabe concrescens.* Statius Lib. VIII.

Atq; illum effracti perfusum tabe cerebri
Aspicit, & vivo scelerantem sanguine fauces.

21. *Scabris limantur arenis*] *Limantur*, hoc est, atteruntur, & veluti limâ expoliuntur, dum arenis alliduntur. Firmant sequentia:

B *Splendescunt limo allisi.* Glossæ Veteres: Limatur, *Rimatur*, *terit*, ζητεῖ. Ubi & alia significatio τοῦ *Limare* emergit, nempe ut tantundem valeat ac *Rimari*, *scrutari*, *quærere*, Cujus exemplum Phædrus. nobis exhibet Fab. XLIX. Lib. 3.

——— *Si mendacium*
Subtiliter limasset à radicibus.

Et Lucretius Lib. 3.

Floriferis aut apes in saltibus omnia limant.

C Quomodo ex MS. Codicibus legit Vir excellenti doctrinâ Nicol. Rigaltius. Ideoque in Glossis mendum subesse reor atq; ità scribendum: Limat, *Rimatur* [vel ut Gaspar Schoppius antiquè dictum existimat, Rimat, *Quærit*, ζητεῖ.

24. *Stagnatq; cruenta Latius eluvies*] Josephus Devonius Lib. V. de Bello Trojano, pag. 121.

D *Hinc capitum largus stagnat cruor, inde relicti*
In cumulum surgunt trunci, currusq; retardant.

30. *Frothonis nepotem*] Rolvonem; quem Helgo Frothonis filius ex filia sua Ursa, quam Thora mater ignoranti patri prostituerat, susceepit; de quo antea dictum.

31. *Qui Sirrvallinos auro conseverat agros*] Cum nempe è Svetia in Daniam unà cum filiâ Ursa aufugiens, aurum per agros spargeret,

E quò fuga celerius carperetur: cujus itidem paulo ante meminit Saxo.

39. *Signum dubij præstare timoris*] Maximum dedecus atq; vitium ab antiquis Heroibus in timore positum videbatur; adeo ut qui timidum alterum appellaret, perinde ac si maximâ contumeliâ affecisset, sic eum, quem appellaverat, acerbum inimicum habiturus esset. Nec raro quis probrosam hanc appellationem morte suâ luit.

F 41. *Gloria defunctos sequitur*] Galterus Lib. VI. Alexandreidos, pag. 66, & 67.

Vivere per famam debitur post fata sepultu.
Sola mori nescit eclypsis nescia virtus.

Et Lib. VII. Alexandr. pag. 78.

——— *miseris mortalibus inquit*
Hoc solum solamen inest, quod gloria mortem
Nescit, & occasum non sentit fama superstes,
Si vita meritis respondet gloria famæ,
Nulla tuos actus poterit delere vetustas.

Pag. 36. v. 3. *Nemo magis clausis refugis penetralibus uri*] A Hoc etiàm priscis Heroibus & Martiis viris contumeliosum abjectumq; visum est. Id patet ex Skarphiedini, Niali filij, dicto, cum pater claudi domum, si inimici noctu afforent, consultum judicaret. Skarphjedinus contrà sub dio exspectare adventum eorum maluit, addens indecorum esse, more vulpecularum, intrà lustrum latebramq; comburi. Niala consulenda. *M. Brynolfus.*

51. *Non humile obscurumvè genus*] Non B Bjarco dicit, tenuiores & pauperes non mori; verùm, ut opinor, nullam eorum apud inferorum Regem Odinum, atq; ejus contubernales Heroas alios, rationem futuram. *M. Brynolfus.*

Pag. 37. vers. 7. 8. 9. *Ut imagine collis Editus è truncis excresceret artubus agger, Et speciem tumuli congesta cadavera ferrent*] Tantam festragem hostium edidisse Biarco significat, ut corpora cæsorum unum in locum congesta C ingentes acervos, imo colles & tumulos, repræsentare possent. Sic eleganter loquitur Tullius noster Orat. pro P. Sextio: *cædem verò tantam, tantos acervos corporum extructos, quis unquam in foro vidit?* Ita Xenophon Lib. IV. de rebus Græcanicis Corinthiam cladem describit, οὕτως ἐν ὀλίγῳ πολλοὶ ἔπεσον, ὥστε εἰθισμένοι ὁρᾶν οἱ ἄνθρωποι σωροὺς σίτου, ξύλου, λίθων, τότ' ἐθεάσαντο σωροὺς νεκρῶν. *Tam multi pauco tempore ceciderunt, ut homines acervos frumenti, ligni, lapi-* D *dum videre soliti, tùm acervos corporum adspexerint.* Catullus de Nuptijs Pelei & Thetidos:

Cujus iter cæsis angustans corporum acervis
Alta tepefaciet permixtâ flumina cæde.

Lucanus Lib. VIII.

——— *Cernit propulsa cruore*
Flumina, & excelsos cumulis æquantia colles
Corpora, sidentes in tabem spectat acervos.

Josephus Devonius loco mox citato: E

——— *Indè relicti*
In cumulum surgunt trunci, currusq; retardant.

Sic & infrà Lib. VIII. magnitudo stragis describitur: *Jacebant circa currum Regis, innumera extinctorum corpora, rotarumq; fastigium congeries funesta vincebat. Temenem quoq; cadaverum cumulus exæquaverat.* Cæterùm aggerem illum, sivè struem cadaverum bello cæsorum Dani olim F vocarunt ᚢᛅᛚᚴᛅᛋᛏ, Valkost.

21. *Prima sibi testis res est*] Proverbium Islandicum consonat: Raunen er obygnust: *Experientia verax est.* Item: *Fama oculo cedit.* Sion er Sogu rykare: *Præstat fama visus.* Item: Allt er Svipur nema Sion: hoc est: *præter visum idola sunt reliqua.*

22. *Visusq; fidelior aure est*] Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem.

29. *Multa moras afferre solent.*] Proverbium & hoc videtur egregij Herois fortè dictum: Tynest til tafar: id est: *Incidunt multa, quæ morentur.*

38. *Uno semper contentus ocello*] Juvenalis Sat. VI.

——— *Ocyus illud*
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.

Joannes Hantvillensis Archithrenij Libro I.

Est quoq; & unoculo vultu contentus ———

Illa verò referenda sunt, ad ea, quæ suprà diximus, de Odini apparitionibus: quandoquidem alterum oculorum Mimero vendidit, ut liceret de sapientiæ haustu, quantum vellet, percipere. Edda Fab. XIV.

41. *Adde oculum propius*] T. Calphurnius Siculus *Lumina propius ferre* dixit Bucol. Eclog. I. quæ Delos inscribitur:

Ornite fer propius tua lumina ———

Ibid. *Et nostras prospice Chelas*] Diu me hic locus planè obscurus exercuit. Varie quoq; eundem exposuerunt excellenti doctrinâ viri, quos in Belgio, & alibi, de eo consulere visum fuit. Nobilissimus Vir, Daniel Heinsius, hunc in modum interpretabatur: χηλαὶ *sunt Cancrorum forcipes, aut forfices, acutæ & dentibus armatæ, quæ cum committuntur, quicquid premunt, collidunt. Ruta ergò consulta, ut fatidica, obscurè respondet: Si Biarco Martem præsentem, hoc est, felicem, experiri vellet, antè omnia discordias patriæ respiceret, hoc victrici signo oculos imbueret; ità futurum, ut tutè Martem experiretur.* Aliter verò Vir summus, Gerardus Jo. Vossius, verba hæc explicavit: *Jubet*, inquit, *Ruta, Rolvonis soror, ut Biarco propius accedat, ac se intueatur. Nam* prospice nostras chelas, *valet, conjice oculos tuos in meos.* Chelæ *propriè in paguris, astacis, cancris, ac similibus piscibus vocantur, quæ Ovidio IV. Metamorph.* flagella *appellantur; Plinio etiam dicuntur* acetabula & brachia. *Κατὰ μεταφορὰν transfertur ea vox ad extimas ciliorum oras, idq; propterea, quia ut acetabula in cancris, ità in nobis, quando dormimus, ciliorum crepidines se contingant, ac quasi complectantur. Hoc docere nos potest doctissimus Medicus, Rufus Ephesius* Lib. 1. Cap. 4. Τὰ δ' ψαύοντα ἀλλήλων πέρατα ἐν τῷ καθεύδειν ἡμᾶς, στεφάναι καὶ χηλαί. *Ubi Julius Crassus Patavinus,* Chelæ, *inquit, hoc est,* Ungulæ. *Ineptè sanè. Quid enim simile inter Ciliorum crepidines ac Ungulas belvarum? Sed inter acetabula ac dormientium Cilia similitudo est: uti jam dictum.* Hactenus Vossius meus. Cæterùm mentem versus hujus ità intelligendam censuit eminentissimus Philologus & Historiographus incomparabilis, D. D. Joannes Isaacius Pontanus: *Saxonem nostrum loco isto,* Et nostras prospice Chelas, *manifestè imitatum puto, aut saltem respexisse Lucanum; cujus verba sunt.* Lib. I. v. 659.

Tu

——— Tu qui flagrante minacem
Scorpionincendis caudâ, Chelasq́ perurus,
Quid tantum, Gradive, paras? nam mitu in
alto
Juppiter occasu premitur, Venerisq́ salubre
Sidus habet, motuq́ celer Cyllenius hæret,
Et cœlum Mars solus habet ———

Chelæ itaq́ Saxoni fuerint pro Scorpione positæ, quod Signum apud Astrologos est Martis. Atq́ ità signo pro ipso Marte accepto, invocandum ante omnia Mavortem domesticum Ruta vult adversus Hialtonem Svecum, cùm Othinum, Deum peregrinum, sibi auxiliarem Biarco requireret. Qui quidem Othinus, licèt totâ Europâ titulo divinitatis censeretur: apud Upsalam tamen, Sveciæ Metropolim, crebriorem, ut ante dixerat idem Saxo, diversandi usum habebat. Biarconem idcircò non deos exteros, sed suos & patrios, respicere Ruta monet, si exitum certaminis auspicatum experiri velit. Et id præcipuè innui his verbis existimo: Et nostras prospice Chelas: *tùm & illa, quæ ab ipso Biarcone prolata paulò antè:*

Et nunc ille ubi sit, vulgo qui dicitur Othin,
Armipotens uno semper contentus ocello?
Dic mihi, Ruta, precor, usquàm si conspicis illum.

Quibus continuò respondens Ruta inquit:

Adde oculum propius, & nostras prospice chelas.

Quasi diceret: non est quod Othinum requiras invocesve; nostrum potius auxilium, nostrosq́ ac proprios Deos respice. Hæc indubiè vera loci mens est. Caspar Barthius, Polyhistor nostrâ ætate nulli secundus, & verè Criticorum Germanicorum Alpha, in Literis ad me suis *Chelas* exponit *Brachia. Crucis imagine*, inquit, *se signabat Ruta, aut alio signo, hoc dicens: itaq́ observare brachia sua jubet Biarconem, æmulaturum idem signum, siquidem in Dæmonis illius conspectum venire vellet. Chelæ, brachia sunt, vel Papiâ Interprete. Et eas Latio donavit notissimo Georgicorum Versu Virgilius.* Subjungam longe diversam horum verborum explicationem à Clarissimo Viro, & magni apud nos nominis Medico & Philologo, D. Olao Wormio, mecum communicatam. *Quid Chelæ, quid item Chelys, vulgò notum.* χηλὴν, *Ungulam bovis vocat Cœlius Rhodiginus Lect. Antiq.* Lib. XIII. Cap. 36. *de Polydamante ubi sermo: Idem hic Leonis domitor, ait, boum ingressus armentum, ibi taurum magnitudine insignem ac præcipuè ferum conspicatus, ex posterioribus alterum arripuit pedem, retinensq́ pertinacissimè ferocientem, ac impetu prærabido prosilientem, non dimisit prius, quàm indignabundus ac furens, tandem in Polydamantis manu* χηλὴν, *id est, Ungulam reliquit. Utrumq́ non incommodè ad vasa cava accommodatur. Tam enim Astacorum, Gammarorum, & Scorpionum Chelæ, quàm testudinum Chelya, & boum Ungulæ concavæ sunt. Per chelas itaq́ vasa concava, conchas, aut pel-*

A *ves aquâ repletas, in quibus arte* ὑδρομαντικῇ *Otthinum repræsentabat Ruta, Saxonem nostrum intelligere arbitror. Non secus ac Varro notat puerum quendam in aqua effigiem conspexisse, quæ quinquaginta versibus omnem Mithridatici belli eventum expresserit. Et Appion Grammaticus memoriæ prodidit, se umbram Homeri evocasse, ut ab eo percunctaretur cujas esset, & quibus parentibus editus. Saxo ipse Lib. VII, fœminam describit, cujus carminum tanta vis erat, ut rem quantalibet nodorum con-* B *sertione perplexam, è longinquo soli sibi conspicuam, ad contactum evocare posse videretur. Nostras, ait, non cœlestes, nec alienas, sed quas manu versabat, prospice, procul venerabundus intuere, sed ut propius aliquantò accedens diligenter attendas. Alludit verò Auctor ad priscam superstitionem, quâ Magnates, qui bello occubuerunt, ab Othino suscipi, aulæ inferorum magnâ solemnitate & pompâ inferri, conviviisq́ magnificis excipi, crediderunt. Extat in hujus rei testimonium vetus cantilena, in quâ de-* C *scribitur, quâ pompâ & solemnitate ab Othino apud inferos exceptus sit Ericus Blodôxe, Norvegiæ Rex, cùm jam fatis concessisset. Inscriptio hæc est:* Huerfa Oden fagnede Kong Erikur Blodøxar. *Biarco igitur quàmplurimis vulneribus saucius & morti vicinus, à Ruta quærit, an videat Othinum advenientem, qui ipsum ad inferorum deferat portas. Cui illa respondet: profanis oculis cerni non posse, sed sacris ritè peractis, in concha, quam tenebat, ejus se demonstraturam Idolum.* Et quidni addam adhuc D aliam loci hujus interpretationem, quam paulò ante obitum suum nobis suppeditavit Clariss. Vir, M. Johannes Janus Alanus, Græcæ Linguæ in Academia Hafniensi Professor, Præceptor olim meus, & Hospes indulgentissimus,

Quem nunc emeritæ permensum tempora vitæ
Secreti pars orbis habet, mundusq́ piorum.

Ea vero talis est: *Per* Chelas *arbitror significari forcipes, in altaribus frequentes, ad gubernandas vi-* E *ctimas ab uno loco in alium, & ab igne in alium, quò facilius & melius adolere possent.* Hic omnibus tandem accedet hujus loci ἐξήγησις, quam mecum per literas ante aliquot annos communicavit Islandiæ decus, & non inficiandum patriæ nomen, Arngrimus Jonas, quæ ità habet: *Vocem* Chelas *quod attinet, de quâ in Saxone ambigitur, vix occurrit, quod scribam. Interim tamen hæc mea est conjectura, illum per* Chelas, *non ipsum* F *Odinum, sed Parcas indigitare Odinicas, quasi ipsius præsentiæ pignora; quarum nomina speciatim recensentur in Edda, Apologo XXXI. Sed generali nomine* ᚢᚨᛚᚴᛁᚱᛁᚢᚱ Valkyrinr / *appellantur, id est,* morticanæ. *Has moribundis, vel post Sacrificiorum singulares ritus, vel etiam spontè ostentasse Sathanam, facilè credidero, qui variè cum Gentilibus istis collusit. Id quod ex Rhythmico Elogio Haddingi cujusdam militis exspirantis apparet:*

Sia kan ek fogdfader fiol-
ᛋᛁᛆ ᚴᛆᚿ ᛂᚴ ᚠᛆᚠᚦᚠᛆᚦᛂᚱ ᚠᛁᛆᛚ-
nis mejar
ᚦᛁᛋ ᛘᛂᛁᛆᚱ
Tdet hefir mer odin sendar
ᛁᚦᛂᚱ ᚼᛂᚠᛁᚱ ᛘᛂᚱ ᛆᚦᛁᚴ ᛋᛂᚴᚦᛆᚱ
Villat gladur i Vingolf
ᚢᛁᛚᛚᛆᛏ ᚠᛚᛆᚦᚢᚱ ᛁ ᚢᛁᚴᚠᛆᛚᚠ
fölga
ᚠᛆᛚᚠᛆ
Ok med Einherium *öl drecka*
ᛆᚴ ᛘᛂᚦ ᛂᛁᚴᚼᛂᚱᛁᚢᛘ ᚠᛚ ᚦᚱᛂᚴᚴᛆ

Videre possum mortis præsentiâ amictm, Odini
Virgines ;
Vos ad me Odinum misit :
Volo vos hilaris in locum beatorum Odini se-
qui
Et cum Einheriis cerevisiam bibere.

Item ex illo Regneri in Epicedio :

Heimbioda mier dysir
ᚼᛂᛁᛘᛒᛁᛆᚦᛆ ᛘᛁᚦᚱ ᚦᚢᛋᛁᛆ
Sem fra Herians hollu .
ᛋᛂᛘ ᚠᚱᛆ ᚼᛂᚱᛁᛆᚴᛋ ᚼᛆᛚᛚᚢ
Hefur Odinn mier sendur.
ᚼᛂᚠᚢᚱ ᛆᚦᛁᚴᚴ ᛘᛁᚦᚱ ᛋᛂᚴᚦᚢᚱ.

Invitant me Dysæ, [Sic Parcas vocat]
Quas ex Othini aulâ
Othinus mihi misit.

Sed Valkyrias *Saxonem* Chelas *vocasse in fluxu Poëtico conjicio vel ob cognationem aliquam soni, vel etiam significationis : quia sicut hoc Scorpionum genus, quod Chelas vocant, suis cancrinis aliis, quicquid apprehendit, enecat : ita harum VValkyriarum apprehensio inextricabilis. Nec in præsentia verisimiliorem ullam afferre possum rationem, quum Rhythmo destituamur.* Sed quid mihi in tanto
E doctissimorum virorum dissensu statuendum? Cogor omnino ἐπέχειν: nisi si cum Wormio meo capienda sit vox hæc de vasis quidem concavis, conchis aut pelvibus, sed non aquâ repletis, verùm sangvine potius, ex quo Sacrificuli, & extispices Ethnicorum, de futuri belli eventu conjecturam capere solebant. At Marbodæus Gallus Cænomanensis, qui de Gemmarum Naturis ac viribus scripsit, *Chelæ* voce utitur, nisi fallor, pro brachio ; Cap. XIX. de
F Chelidonio :

Ex lino facto decet hunc involvere panno,
Et sic sub Chelâ, clausum portare, sinistrâ :

Quemadmodum & Barthius Papiam id vocis exponere, paulo antè indicavit. Unde adducor, ut existimem, latere in his versibus vestigia Magici istius ritus, quo eos solent initiare, quos mirâ oculorum perspicacitate imbuere

A cupiunt. Etenim in terris hisce Borealibus & olim fuisse, & hodieq; in Islandia reperiri perhibent homines incredibili visus acumine, suprà naturam pollentes, adeo ut non solùm interdiu, sed & noctu, haud aliter, ac luce clarâ contueantur varia phantasmata, variasq; volitantium per auras figurarum apparitiones, quas nefas est alioquin ulli homini mortalibus cernere oculis. Id nostrates dicunt, **At være Siunst.** Hi creduntur arte quâdam in alios
B singularem hancce perspiciendi vim, quâ ipsi præditi sunt, transfundere posse, ut & illi, passim vagantes formas videre queant. Hos enim lateri sinistro, interdum utriq; admotos, pone tergum consistere, *perq; Chelas*, hoc est, brachia in latus reflexa prospicere tantisper jubent, dum carmina quædam demurmurent. Id quod ubi ter aut sæpius factitatum, statim tam Lyncei evadunt, ut nulla non spectra, imò tenuissimas omnium formarum exuvias ultrò
C citròq; in aëre oberrantes, tàm noctu quàm interdiu, conspiciant. Quum igitur Biarco Othini videndi cupiditate duceretur, & ex Ruta conjuge, quæ forte tam stupendâ oculorum acie prædita fuit, diligenter quæreret, si uspiam conspiceret illum : illa existimans maritum, auxilij implorandi causâ, de Othino percontari, respondit : *Si vis præsentem tutò cognoscere Martem*, hoc est, Othinum, præsidem bellorum : (Othinum enim pro Marte colebant
D Septentrionales populi) *propius adde* & admove *oculos*, & *prospice*, sive transpice, *per nostras Chelas*, id est brachia mea : ut anteà *lumina* tua quasi consecrare possis conspecto *signo Victricis*, hoc est, Othino, qui victorias conferre solet, quiq; profanis oculis cerni non potest. At contra Biarco ideo Othinum sibi obvium dari cupit, ut cum ipso manus conserat, quem noverat partes Svecorum propugnare; ut belligero Deo prostrato, Svecisq; superatis, Dani victores fo-
E rent. Hæc mea conjectura est, quam idcircò nulli obtrudo ; sed unumquemque suo sensu abundare permitto. Cæterùm posteaquam hæc à me literis prodita essent, en nactus sum Collectanea Clarissimi & Doctissimi Viri, M. Brynolphi Svenonij, Episcopi Scalholtensis, mihi inscripta; in quibus Saxonis hæcce verba hunc in modú exponit : *Hic scilicet*, inquit, *est locus ille, qui doctissimorum virorum ingenia hactenus torsit, & quod pace illorum dixero, fefellit ; à te primùm,*
F *quantum scio, Vir Clarissime, rectè & ex autoris mente, ut opinor, intellectus expositusq;. Enimverò nihil est certius, quàm petere Bjarconem ab uxore, ut spectrum Odini suis oculis permittat, jamdiu rebus humanis adempti. Quod officium Ruta marito præstitura, quibus opus erat factu præmonet, atq; ut hoc spectaculum ritè & impunè curioso spectatori sit, duarum rerum commonefacit. Primò, ut si rite spectrum Odini conspecturus sit, debeat ad se, prius conspicientem idem, accedere, his verbis : Adde oculum propius,*

propius, atq; sub ala sua, credo sinistrâ, cum fœmina esset, positum vultum ad conspiciendum collocare: quem locum, brachium inter & latus, Metaphoricè χηλὴν *, & numero multitudinis, voce latina prius factâ,* Chelas *appellat. Porrò quod hic mos & modus eorum, qui conspecta spectra aliis ostendere voluerunt, fuerit, non modò antiqui, verùm nostri etiàm adhuc homines, quotidiè in ore habent, nè dicam in usu: ut vix ullus inter nos inveniatur, quin hunc ostendorum spectrorum morem inaudiverit: id quod bonâ fide testari possum. Quare vel meo periculo, Vir optime, contrà maximos illos viros, qui secus hunc versum exponunt, in sententiâ permaneto. Ego namq; nullus dubito, quin, si pro eo, quo præstantissimarum linguarum & scientiarum notitiam habent; Normannicarum etiàm memoriarum & sepultarum antiquitatum cognitionem exactam possiderent, pedibus in nostram sententiàm essent ituri. Quibus hoc saltem ex bona gratia concedant æquum est; ut Normannicæ vetustatis custodes, licet nimiùm negligentes, fateor, custodes tamen habeamur, ut nos illis de eximia eruditione gratulamur.*

42. *Antè sacraturus victrici lumina signo*] *Deindè, postquam rationem proposuit Ruta, quemadmodum ritè Martem Bjarco conspiceret; videlicet, si inter thoracis latus & brachium suum prospectaret: nunc deinde, ut Odinum tutò & securè videat, consilium reddit tale; ut priusquam ad prospiciendum pervacuum axillæ locum accedat, oculos signo consecret muniatq;. Quod quale sit, id verò est, de quo maximo dubitamus opere. Memini te, Vir Clarissime, cum jucundissimè domi tuæ tecum viverem & fabularer, de his rebus: victrici signo oculos consecrare vel sacrare, contrà periculum visionis ex curiositate forsan imminentis, talem habere sensum judicasse, ut victrix signum, constructionis convenientiâ, sic dictum à fine sit: quam locutionem contrà sugillatores, ut Latinam, ex bonorum autorum usu adstructum ivisti. Memini tùm meam sententiam, haud illam Areopagiticam, sed qualis tùm incidit, satis audacter, ut amicis soleo, ingessisse, hanc; ut Rutam tale quid præcepisse crederem, priusquam axillam ad contemplandum Bjarco accederet,* oculos *signo, id est, charactere, debere* victrici, *quo nomine Hildam, seu Bellonam putabam notari, consecrare: quæ scilicet illos contrà injurias defensura si esset, usus foret. ut* victrici, *in dandi casu ad Participium* sacraturus *referrem. non ad* signi *vocem: cum crederem characteres in honorem deorum ad usus Magicos cum precibus & sacrificiis adhibitos esse, singulorum singulos. Atq; sic signum, quo Victrici, id est, Bellonæ vel Hildæ, oculos sacraret, luminaillo* κεχαραγμένα *contrà omnes injurias præstare. Nunc deinde, quanquam illius sententiæ non admodùm me pœnitet; nescio tamen, quomodo prior interpretatio de victrici signo magis ac magis se mihi probare cœpit: maximè postquam admirandum illud de Runis Brynhildæ Budloniæ cum Sigurdo Fafnubanæ colloquium in Ragnari Lodbroci Chronicis perlegi, ubi inter alia Runarum genera, quæ nominant, memoratur illud etiam genus, quod Sigrunas appellat. Quæ si à nomine Sigur, quod victoriam notat, notationem finalem obtinuerunt, ipsa vel vocis considerata interpretatio, Sigrunas, ad verbum, victoriæ destinatos characteras, aut ut Saxo loquitur,* victricia signa, *reddere invitat, & tantum non cogit. Proindè jam proximus sum, ut tibi consentiam de victrice signo, Sigruna aliquâ oculis prænotanda, priusquam in spectaculum hoc Bjarco descendat, locum præsentem accepturo. Veruntamen, ut dixi, prioris sententiæ ut non admodùm pigeat, quin identidem in illam mentis aciem reflectam. Tu, Clarissime Vir, videas quod probes: mihi judicasse satis est, tibiq; & tui similibus, hoc est, doctis, amicis, & candidis, benignè cognitionem deferre.*

42. *Ante sacraturus victrici lumina signo*] *Victrix signum* hactenus illud esse credidi, quod olim ex victimâ de eventu belli captabant. Ethnici enim Sacerdotes vel ex sangvine victimarum, vel ex intestinis earundem inspectis, victoriam suis aut stragem vaticinabantur. De Cimbris elegans est locus & notatu dignissimus Lib. VII, Strabonis, pag. 294. *Morem fuisse hunc Cimbris ferunt usitatum, sequentibus eos in bellum Uxoribus, vates quædam comitabantur canæ* (nobis RUNÆ dictæ) *albo vestitu, carbasinis supparis desuper fibulis affixis, cinctu æreo, pedibus nudis: eæ per castra captivis occurrebant strictis gladijs, prostratosq; ad crateram æneam adducebant amphoras circiter XX capientem; super eam pulpitum erat, quo conscenso, vates sublimis, singulis suprà lebetem elevatis, guttur incidebat:* ἐκ δὲ τοῦ προχεομένου αἵματος εἰς τὸν κρατῆρα, μαντείαν τινὰ ἐποιοῦντο: *E sanguine verò in crateram fuso suam captabant quandam divinationem:* ἄλλαι δὲ διασχίσασαι, ἐσπλάγχνευον ἀναφθεγγόμεναι νίκην τοῖς οἰκείοις: *aliæ cadavera sic cæsorum scindebant, intestinisq; spectatis victoriam suis vaticinabantur.* Et quid si talis fuerit Ruta nostra? Hac notione Oth Hebræis signum est, unde colligebant aliquid certo eventurum, Ut Psalm. LXXIV. v, 4. *Posuerunt signa sua, signa:* ubi Franciscus Vatablus; *Repetit nomen ad certitudinem & varietatem rei. Nam signa certa habebant, quibus sibi persuadebant se capturos templum sanctum.* Ezech. XXI. v, 21. *traditur, quomodo consuluerint exta, cum in destructionem templi Sancti proficiscerentur. Quasi diceret, ea signa, quibus adducebantur, se capturos templum, crediderunt esse vera.* Julianus Apostata ante expeditionem Persicam viscera humana de futuro eventu scrutatus est, teste Herodoto, Lib. 3. Cap. XXI. Videatur omnino hac de re Camerarius Horar. Subcisiv. Cent. 1. Cap. 59. quod totum est de nefandis sacris Juliani Apostatæ. Sunt qui *victrix signum* capiunt de salutari crucis Dominicæ signo, quod olim optimo Imperatori Constantino in nubibus apparuisse

tradunt

tradunt Historici, cum hac inscriptione; IN A HOC SIGNO VINCES: verum illi, ni fallor, toto aberrant cœlo: quum Ruta, quæ hæc protulit verba, nondum sacris Christianis initiata esset.

47. *Altum flectat equum*] Multipedem illum & æripedem *Sleipnerum*, quo non solùm remotissima orbis terrarum loca brevissimo spatio emetiri, verùm in cœlos etiam ipsos vehi, per Iridem, quæ regia deorum in cœlum via creditur, & Bifrøst *dicitur*, à Poetis an- B tiquis fingitur, statuitur, traditur. Edda consulatur.

50. *Studeamus honestè posse mori*] Nam ἄνανδρον ἀκλεῶς τὸ κατθανεῖν, inquit Euripides Oreste, Act. 2. Hoc est, *Invirile est ingloriè mori: vel, Turpis mors ingloria.*

Pag. 38. vers. 7. *Danici cujusdam carminis compendio*] Ex hoc Carmine pauci adhuc in Antiquitatibus Islandicis supersunt Rhythmi, quos C veteres vel ab uno Collocutorum Biarcone, vel à vetustissimo Scaldro Biarka/ qui hoc genus carminis exeogitavit, ᛒᛁᛆᚱᚴᛂᛘᛆᛚ, Biarkemål/ nec non à metri ratione ᛚᛁᚢᚠ-ᛚᛁᚿᚠᛚᛆᚠ Liufinglåg / quia sic Fauni auditi sunt cantare, appellarunt. Eorum autem primi quatuor à Saxone omittuntur, fortè quod referendi erunt ad illam exhortationem, quâ se invicem Sveci ad arma capessenda exci- D tarunt. Nam hunc in modum habent:

Dagur er upkomen
ᚦᛆᚠᚢᛆ ᛂᚱ ᚢᛒᚴᛆᛘᛂᚴ
Dynia hana fiadre
ᚦᚤᚿᛁᛆ ᚼᛆᚿᛆ ᚠᛁᛆᚦᚱᛂ
Mal er vilmøgum
ᛘᛆᛚ ᛂᚱ ᚢᛁᛚᛘᛆᚠᚢᛘ
Ad vinna erfide
ᛆᚦ ᚢᛁᚿᚿᛆ ᛂᚱᚢᛁᚦᛂ

Interpretatio: Dagur/ Dies; er opkomen/ exorta est; Hana fiadre/ Galli pennæ; Dynia/ strepitum edunt; Mål er/ Tempus est; Vilmøgum/ Vili filijs, id est, Svecis. Unus autem filiorum Odini Vile dictus, cui in Sveciam colonias potissimum ducendas commiserat; Ad vinna erfide/ facere officium, vel laborem. Illos autem, qui sequuntur, expressit Saxo metris Latinis, sed more suo, tanquam Paraphrastes, F quod ex collatione liquido patebit; Nam Danici sic sonant:

Vake æ eg vake
ᚢᛆᚴᛂ ᛆᛂ ᛆᚠ ᚢᛆᚴᛂ
Vina hofud
ᚢᛁᚿᛆ ᚼᛆᚠᚢᚦ
Aller hiner adstu
ᛆᛚᛚᛂᚱ ᚼᛁᚿᛂᚱ ᛆᛂᚦᛋᛏᚢ

A *Ædil Sveinar*
ᛆᛂᚦᛁᛚ ᛋᚢᛂᛁᚿᛆᚱ
Har hin hardgreipe
ᚼᛆᚱ ᚼᛁᚿ ᚼᛆᚱᚦᚠᚱᛂᛁᛒᛂ
Hrelfur Skiotande
ᚼᚱᚠᛚᚠᚢᚱ ᛋᚴᛁᚮᛏᛆᚿᚦᛂ
Ættum goder menn
ᛆᛂᛏᛏᚢᛘ ᚠᛆᚦᛂᚱ ᛘᛂᚿᚿ
B *Their ed eke flyia.*
ᚦᛂᛁᚱ ᛂᚦ ᛂᚴᛂ ᚠᛚᚢᛁᛆ.
Vek eg ydur ad vine
ᚢᛂᚴ ᛂᚠ ᚤᚦᚢᛘ ᛆᚦ ᚢᛁᚿᛂ
Ne ad Vifs runum
ᚿᛂ ᛆᚦ ᚢᛁᚠᛋ ᚱᚢᚿᚢᛘ:
Heldur vek eg ydur
ᚼᛂᛚᚦᚢᛘ ᚢᛂᚴ ᛂᚠ ᚤᚦᚢᚱ
Ad herdum hildar leike.
C ᛆᚦ ᚼᛆᚱᚦᚢᛘ ᚼᛁᛚᚦᛆᚱ ᛚᛂᛁᚴᛂ.

Interpretatio: Vaka æ og vaka; Evigilent, ohe, evigilent; Vina hofud/ amicorum capita, (Sic Capitaneos appellat, quibus exercitus favet & amicus est.) Aller hiner ad stu/ omnes supremi: Adil Sveinar/ Adilli servi; Har hardgreipe/ Tu Hare, qui duris es manibus; Hrolfur Skiotande/ & tu Rolvo jaculans: ætgoder men/ boni stemmatis homines: Vek eg yder I D excito vos; ad vine/ non ad vinum; ne ad Vifs runum/ nec ad mulierem attingendam; Heldur/ potius; veg eg ydur/ Excito vos; ad herdum/ durum; hildar leike/ bellum. Quos ità superius vertit Saxo:

Ocyus evigilent, quisquis se Regis amicum,
Aut meritis probat, aut solâ pietate fatetur:
Discutiant somnum proceres, stupor improbus absit,
Incaleant animi vigiles ——————

E Et mox:

Non ego Virgineos jubeo cognoscere ludos,
Nec teneras tractare genas, aut dulcia nuptis
Oscula conferre, & tenues astringere mammas;
Non liquidum captare merum, tenerumve fricare
Fœmen, & in niveos oculum jactare lacertos:
Evoco vos ad amara magis certamina Martis.
Bello opus est, nec amore levi, nihil hic quoq; facti
Mollities enervis habet, res prælia poscit.

14. *Eiq; morte jungi vitâ jucundius duceretur*] Tacitus de moribus Germanorum: *Jam verò infame in omnem vitam ac probrosum, superstitem Principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoq; fortia facta gloriæ ejus assignare, præcipuum sacramentum est. Principes pro victoria pugnant, comites pro Principe.* Tales fuère comites & amici Chonodomarij Germanorum Regis, qui

flagi-

flagitium arbitrati post Regem vivere, vel pro Rege non mori. Ammian. Marcellinus Lib. XVI. Curtius Lib. IV. *Curru Darius, Alexander equo vehebatur: utrumq; Regem delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso Rege nec volebant salvi esse, nec poterant.* Servius Grammaticus ad illos Virgilij versus Georgic. IV. qui de Apibus agunt:

Et corpora bello
Objectant, pulchramque petunt per vulnera mortem:

Pulchram mortem, inquit, *Gloriosam: quippè quæ pro Rege suscipitur. Traxit autem hoc de Celtiberorum more, qui ut in Sallustio legimus, se Regibus devovent, & post eos vitam refutant.*

36. *Eadem itaq; dies Hjartvari regnum finivit ac peperit.*] Ita Hjartvarus jure merito dici potuit REX DIALIS, hoc est, unius diei, A quia vix integrum diem in regiæ dignitatis fastigio transegit. Talis etenim jocus Votacilij Pitholai in Caninium Consulem, qui paucis tantum horis eo honore fruebatur, olim extitit: *Ante Flamines, nunc Consules Diales fiunt.* Latet enim aculeus joci in voce *Dialis*, quæ & dici potest de *Flamine Diali*, id est, à *Dio*, sive *Jove*, dicto; & à die; de eo, qui uno tantum die fuerit in magistratu. Huc etiam accomodare possumus jocum Ciceronis in eundem Consulem: B *Vigilantem habemus Consulem Caninium, qui in Consulatu suo somnum non vidit.* Et; *Consulem habuimus tam severum, tamq; censorium, ut in ejus Consulatu nemo pranderit, nemo cœnaverit, nemo dormierit.* Ita Hjartvarus Rex neq; ipse somnum brevissimo illo imperij dialis tempore vidit, neq; ipso regnante, quisquam aut pransus est, aut cœnavit, aut dormivit.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM III. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 39. vers. 5. *Demq; Gevari Regis alumnus*] Rex erat Norvegiæ Gevarus, cujus se mentionem dicit præmisisse Saxo, Libro nempe præcedenti, ubi hæc verba habentur: *Athislum & Hotherum filios procreavit. Hisdem Gevarum quendam, egregijs sibi meritis devinctum, pædagogum adscivit.*

7. *Utriusq; regni imperium sumit*] Danici pariter ac Svetici; idq; legittimo successionis jure.

14. *Quippe natationis, arcus, cæstuumq; peritia*] Varia apud diversas gentes nationesq; Exercitationum genera fuêre, quibus Juventus, quæ ad militiæ labores muniaq; obeunda educabatur, à teneris assuescere solebat. Inter hæc magna, & ferè incredibilis, apud veteres fuit semper *Natationis* existimatio; tantumq; per plura secula illius usus viguit, ut non minus pueri natandi artem, quàm prima literarum Elementa edocerentur. Quo tempore, cum nulla major ignorantiæ nota inuri posset, quàm dum aliquis *nec literas, nec natare scire* dicebatur, factum fuit, ut posteriores illud in Provetbium contrà bardos ac prorsus inertes continuo receperint; atq; adhuc eadem loquendi consvetudo permaneat, quando natandi peritia, si non eosdem honores obtinet, quibus anteactis seculis afficiebatur, saltem nec penitus neglecta, nec inutilis jacet. Ratio autem, quâ impulsi majores nostri, natandi scientiam tanti fecerunt, hæc una exstitit, quod primis illis temporibus apud Respub. quascunq; viri fortes præ cæteris, ut scribit Aristoteles, honorabantur, quasi ab C his solis, & civitatum salus, & Imperij propagatio, penderet: & ob id quisq;, vel saltem major nobilium, atq; etiam aliorum pars comparandæ fortitudini, usq; à primis incunabilis incumbebat. Quocirca ut in navalibus quoq; pugnis, quæ tunc frequentius committebantur, in transeundis vadis ac fluminibus homines nandi arti confisi pericula magis evadere possent, minusve formidarent, (quando sæpenumero milites mare ingredi coacti ob nandi D ignorantiam suffocabantur, quemadmodum exercitui Cyri evenisse, memoriæ prodidit Xenophon) sicq; fortiores inter aquarum pericula fierent, natationis peritiam extulerunt. Qua etiam ratione Romani veteres, ut Vegetius scribit, quos tot bella & continua pericula militarem disciplinam docuerant, campū Martium Tiberi vicinū delegerunt, in quorum altero sudorem pulveremq; diluerent, ac simul natare E perdiscerent. Ex his C. Julius Cæsar natatoriæ artis tam peritus fuit, ut Alexandriæ, circa oppugnationem pontis, eruptione hostium subitâ compulsus in scapham, pluribus eodem præcipitantibus, cum desilijsset in mare, nando per ducentos passus evasit ad proximam navem, elatâ lævâ, ne libelli, quos tenebat, madefierent, paludamentum mordicus trahens, ne spolio potiretur hostis: referente Svetonio in Julio Cap. LXIV. Itâ & apud veteres Danos, F vicinosq; populos, nandi scientia laudabili semper in usu fuit. Inprimis eâ imbuebantur Principum liberi. Documento esse potest & Hotherus hicce noster, & Ericus ille cognomento

mento disertus, qui Frothonem Regem inter undas periclitantem nando servavit: de quo Saxo Lib. V. & Sivardus ille Norvagicus, qui singulari nandi peritia præditus fuit, cujus meminit Saxo Lib. XIV. Alterum illud militarium exercitationum genus, *Sagittandi ars* fuit, quam *arcus* hic *peritiâ* exprimit Saxo. Clemens Alexandrinus Lib. I Pædagog. Cap. VIII. de Persarum pueris. *Ἀλλὰ τοξεύειν μόνον οἱ παῖδες αὐτοῖς μανθάνουσι.* Est autem *τοξεύειν*, arcu sagittas mittere, seu *Sagittare*. Quin & Parthi à prima pueritia, nervo sagittas aptare, arcuque emittere edocebantur, teste Dionysio in Poëmate de situ Orbis. Romani etiam Tyrones suos sagittis diligenter exercendos curabant; autore Vegetio, de re milit. Lib. 1. Cap. XV. Cujus hæc sunt verba: *Sed prope tertia, vel quarta pars juniorum, quæ aptior potuerit reperiri, arcubus ligneis sagittisq; exercenda est. Ac doctores ad hanc rem artifices eligendi: & major adhibenda solertia, ut arcum scienter teneant, ut fortiter impleant, ut sinistra fixa sit, & dextera cum ratione ducatur: ut ad illud quod feriendum est, oculus pariter animusq; consentiant, ut sivè in equo, sivè in terra, rectum sagittare edoceantur.* Sagittandi peritiam in Theodorico Gothorum Rege laudat Sidonius Apollinaris Epist. II. Lib. I. his verbis: *Si venatione nuntiata procedit, arcum lateri innectere, citrà gravitatem regiam judicat: quem tamen si cominus avem, feramq; aut venanti monstres, aut vianti, manui post tergum reflexæ puer inserit, nervo lorove fluitantibus: quem sicut puerile computat gestare thecatum, ità muliebre accipere jam tensum. Igitur acceptum, modò insinuatis è regione capitibus intendit, modò ad talum pendulum, nodi parte conversa, languentem Chordæ laqueum vagantis digito superlabante prosequitur: & mox spicula capit, implet, expellit: quidve cupias percuti, prior admonet. Eligis quid feriat: quod elegeris, ferit: & si ab alterutro errandum est, rarius fallitur figentis ictus, quàm destinantis obtutus.* Occurrunt etiam in Saxone nostro, juxta ac aliis Antiquitatum Danicarum monumentis, præter Hotheri hujus, quem tantoperè à sagittandi peritia commendat autor, quàm plurima exempla eorum, qui arcus scitè tractandi scientiâ calluerint. Talis fuit *Enarus*, Olai Sagittarius, *qui adeò certo ictu destinata feriebat, ut quicquid impetebat, offenderet.* Saxo Lib. X. Talis itidem fuit *Toko Trylle*, qui *tàm copioso se sagittandi usu callere jactabat, ut po-*

A *mum, quantumcunq; exiguum, baculo è distantia superpositum, primâ spiculi directione feriret.* Cujus mentio extat eodem libro. Tertium demum illud in gymnastica militari, apud veteres Danos exercitium, erat certamen, quod *Cestibus* peragebatur, planè simile pugilatui, vel potius ejus quædam species. *Cestus* autem erant laminæ æreæ manibus alligatæ. Quibus autem alligabantur, erant lora quædam punctis interstincta; quæ manibus circumcirca
B & brachijs alligabantur, ut non modò pondere aliquo & crassitie, verùm etiam soliditate cestibus certantes seipsos ferirent. Unde patet hos aliqua ex parte diversos fuisse à pugilibus propriè vocatis, nempè qui solis manibus in pugnos conjunctis inter se dimicabant. Propertius Lib. 3. in Palæstris Spartanorum puellas etiam cum *cestibus* exerceri consvevisse, in hunc modum scribit:

C *Nunc ligat ad cestum gaudentia brachia loris.*

In hac exercitatione homines nudi pugnis laminâ circumseptis sese invicem percutiebant, modo caput, modò dorsum, modo brachia petentes, neq; unquam se mutuo complicantes: in qua pugna superabat, qui vel adversarium cestuum ictibus in terram prosternebat, vel gravius & damnosius feriebat. Hoc certaminis genere athletas veteres non parùm delectatos hinc conjicere possumus, tum quia maximè
D populum hujuscemodi pugnæ delectatione afficiebat, tùm quia gloriam & præmia ex ea populi voluptate in amphitheatris & sacrificijs comparabant. *Cestibus* enim clarum fuisse Amycum Bebryciorum Regem, Neptuni filium à Polluce occisum scripsit Valerius Flaccus 4. Argon.

Sparta Terapnæa pugilem cum gymnade pinguem
Stratum Bebrycijs Amycum suspexit arenis.

E Similiter Virgilius Entellum ac Daretem, & Ovidius Brotheam ac Amnonem cestibus valuisse scribunt. Pugilium autem qui cestibus certabant, nec non cestuum ipsorum varias picturas hic damus, quas nobis vel ex sepulcrorum, vel ex gemmarum antiquarum sculpturis dedit Hieronymus Mercurialis de arte Gymnastica Lib. II. Cap. IX. Pag. 112. & sequent.

CAESTUS

CAESTVS

CAESTVS

Cæterum quod attinet *agilitatem*, quâ polluisse A Hotherum commemorat ulterius Saxo, eam referendam existimo ad cætera exercitationum genera, quæ in *Cursu* & *saltu* consistebant, ad quæ magnâ agilitate opus esse nemo ignorat. Utrumq; velut futuro militi utilem commendat Vegetius de re militari Lib. I. Cap. IX. *Ad cursum præcipuè assuefaciendi sunt Juniores, ut majore impetu in hostem precurrant, ut loca opportuna celeriter, cum usus advenerit, occupent; vel adversarijs idem facere volentibus, præoccupent: ut ad* B *explorandum alacriter pergant, alacrius redeant: ut fugientium terga facilius comprehendant. Ad saltum etiam, quo vel fossæ transiliuntur, vel impediens aliqua altitudo superatur, exercendus est miles: ut cum ejusmodi difficultates evenerint, possit sine labore transire. Præterea in ipso conflictu ac dimicatione telorum bellator tum cursu saltuq; veniens, adversarij perstringit oculos, mentemq; deterret, priusq; plagam infligit, quàm ille ad cavendum vel resistendum certè se præparet.* De exercitio Cn. C Pompeji Magni Sallustius memorat: *Cum alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat.*

17. *Nemo illo chelis, aut lyræ scientier*] Hinc constat Musicæ expertes non fuisse veteres Danos; sed vel in aulas principum penetrasse suavissimam hanc artem, eâq; imbutos Principum ac Regum liberos. Et non injuriâ: Nam autore Plutarcho, *Musica ad fortitudinem, audaciam, mortique contemtum animat, ac rectè educatos implet divino quodam instinctu & impetu.*

Ibid. *Præterea sistro ac barbito*] *Sistrum Musicum erat instrumentum oblongum, manubriatum, in ima sui parte cancellatum trajectu virgulis, & ut uno verbo dicam, laminæ, & præterea nihil.* Verba sunt Doctiss. Viri, τοῦ μακαρίτου, Laurentij Pignorij, in aureo illo de Servis Commentario, Pag. 87. *Sistrum quoq;* eleganter describit Apulejus Metamorph. Lib. XI. nempè quòd fuerit *æreum crepitaculum, cujus per angustam laminam, in modum balthei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ, crispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem.* De sistro ita scribit Lupus Abbas Monasterij Ferrariensis in Gallia, qui Carolo Calvo Imperatore vixit, Epist. XX. pag. 26. *Sistrum Musicum est Instrumentum, quod Isis manu gestare fingebatur, accessus & recessus Nili fluminis ee significans. Undè Cleopatram Virgilius, ut commentitiam ejus potestatem sibi arrogasse solitâ subtilitate aperiret: Patrio,* inquit, *vocat agmina sistro.* Erat igitur *Sistrum* Musicum Instrumentum, peculiare Ægyptiorum, quo utebantur in Isidis Sacris, argutum & sonorum, dum percuteretur. Et en tibi figuram Sistri ex Pritcæo in Apologia Apuleji:

Hinc

Hinc turpiter errant, qui tympani formam *Sistro* tribuunt, ut & illi, qui cornu recurvum interpretantur. Nebrissensis quoq; tubæ genus; inepté. quod etiam indicant Epitheta à Poetis illi data, *tinnulum* & *crepitans*, apud D Propertium: & Σεῖστρον Plutarcho dicitur παρὰ τὸ σείεσθαι, hoc est, quati, Libro de Iside & Osiride. Et Apulejus *argutum* sistro *tinnitum* adscribit, Lib. XI. *Magnæ religionis terrena sidera, æreis, argenteis, imò verò aureis etiam sistris argutum tinnitum constrepentes.* Ovidius.

Jactantem Phariâ tinnula Sistra manu.

An tale Instrumentum fuerit, cujus usu calluisse Hotherum Saxo scribit, juxtà cum ignarissimis scimus: aut si fuit, certe jam Septentrionali populo in usu esse desijt. Existimo autem *Sistrum* heic sumi pro Sambuca, aut alio quovis Instrumento, quod fidibus tenditur. Cæterum *Barbiton*, vel *Barbitos*, & *Barbitus*, Lyricum est instrumentum plectro solitum percuti. Græc. Βάρβιτον, Βάρβιτος: Polluci Βαρύμιτον, ob graviores fortaſsè fidium sonos: Cujus inventi gloriam Terpandro tribuit Pindarus, ut Anacreonti, Neanthes & Antipater. Martianus Capella *multiforme Barbiton* dixit, ob varietatem sonorum. Vellejus reddit: Harpe oc Hackebret. Et rectè quidem. M. Henricus Faber Malmogius *Sistrum* interpretatur een Sterre/ hoc est, Crepitaculum. Alioquin *Sistrum* non inepté assimilatur Instrumento in vulgus notissimo, quod een Mundharpe dicimus, nisi, quod in hoc ligula non transversim sit locata.

A 18. *Omniq; fidium modulatione callebat*] Hic observandum, quod verbo *Calleo* passim sextum attribuat casum Saxo noster. Sic Lib. V. *exquisitis dictorum sententijs callere cognoscens.* Et Lib. XIV. *Solerti historiarum narratione callebat.* Non aliter ac Sulpitia in Satyra:

Tuq; quibus princeps & facundissima calles.

Ita Septimius Serenus in Opusculis ruris:

——————— *callet senium arte vivendi.*

Petronius:

B ——— ——————— *his ego callens*
Artibus, Idæo frutices in vertice sistam.

Martianus Capella Lib. III. pag. 50. *Hanc igitur fœminam multorum curatione callentem.* Ammianus Marcellinus Lib. XVI. pag. 86. *Alios item bellandi usu diutino callentes aptiùs ordinans his exhortationibus adjuvabat.* Hericus Monachus Altissiodorensis Lib. 1. Vitæ S. Germani, pag. 11.

Usibus innumeris Romanus calluit orbis.

C Apulejus Lib. 3. Floridorum: *Equidem etsi fidibus apprimè callerem, non nisi confertos homines consectarer.*

Ibid. *Ad quoscunq; volebat motus*] Longum hic foret, nimisq; tædiolum, omnia coacervare, quæ in laudem Musicæ dici possent. Operæ tamen pretium videtur, luculentum ejus Encomium ascribere, quod apud Cassiodorum, Epistola XL. Lib. II. hunc in modum reperitur: *Quid Musicâ præstantius? quæ cœli machinam sonorâ dulcedine modulatur, & Naturæ convenientiam* D *ubiq; dispersam, virtutis suæ gratiâ comprehendit. Quicquid enim in conceptum alicujus modificationis existit, ab harmoniæ continentia non recedit. Per hanc competenter cogitamus, pulchreq; loquimur, convenienter movemur: quæ quoties ad aures nostras disciplinæ suæ lege pervenerit, imperat cantum, mutat animos, artifex auditus & operosa delectatio. Hæc cum de secreto Naturæ, tanquam sensuum Regina, tropis suis ornata, processerit, reliquæ cogitatio-* E *nes exiliunt: omniaq; facit ejici, ut ipsam solummodò delectat audiri. Tristitiam noxiam jucundat, tumidos furores attenuat: cruentam sævitiam efficit blandam: excitat ignaviam, soporantemq; languorem: vigilantibus reddit saluberrimam quietem: vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem: sanat mentis tædium, bonis cogitationibus semper adversum: perniciosa odia convertit ad auxiliatricem gratiam: & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi* F *passiones. Incorpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu, ad quod vult, deducit, quam tenere non prævalet verbo; tacita manibus clamat, sine ore loquitur, & per insensibilium obsequium prævalet sensuum exercere dominatum.*

24. *Alijs decor oris*] *Est etenim quædam formarum voluptas*, ait Calpurnius Flaccus Declamat. 2. Legendum hic putavi *decor Oris*. *Oris* etenim *decor* pro egregia forma, sive pulchritudine, bonis authoribus in usu est. Tacitus

Lib. 2. Histor. Cap. 1. *Erat Tito decor oris cum quadam majestate.*

36. *Illæ suis ductibus auspiciisq; maximè bellorum fortunam gubernari*] Vir plurimum Reverendus, M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtensis, in Conjectaneis suis, existimare se testatur, virgines illas Hothero conspectas, longè alias fuisse, quàm Amazonas illas Danicas, Skioldmeyar dictas, quæ bellis à teneris annis assvetæ plurimùm præstabant, ut viros non raro ipsos exarmarent: verùm nescio cujus commentitij, medij inter homines atq; spiritus, generis; quale frequens in opinione antiquorum extitisse, potest liquido evinci. Et quia suis ductibus auspiciisq; bellorum fortunam gubernari docent, fuerint sane de illa divarum mediastinarum gente, quas ᚢᚨᛚᚴᛁᚱᛁᚢᚱ, Walkyriur/ hoc est, Parcas, antiqui dixerunt: quarum potestatis erat stragem bellicam, in quas vellent, partes convertere, & viros militares pro arbitrio ad cædem legere; unde nomen obtinuerunt. Walur namq; cæsorum prælio stragem significat, à verbo Welia/ quod *legere, eligere* est: quia eligebantur à Walkyriis e militari numero viri fortissimi, qui ad Valhallam Asarum à morte ad epulas deducantur & mensas Saliares: & Kyria/ à verbo Kiora/ *optione possidere, eligendo obtinere*, descendit. Unde Kior etiam conditio expetenda & optabilis appellatur. Harum Parcarum militarium *Hilda* fuit una ac præcipua. Eo spectant, quæ sequuntur, quando se virgines illæ nemini conspicuas præliis interesse gloriantur; & temporaria illa scena, quæ paulo postea cum ipsis virginibus disparuit.

51. *Nam nè ferro quidem sacram corporis ejus firmitatem*] Non ferro tantum, sed ne ullo quidem telorum genere lædi potuisse saerosanctum Balderi hujus corpus, testis est Edda Mythologiâ XLIII. Frygg tok suardaga til thess ad eira skyldi Balldri / elldur / vata / Järn / og allskonar Málmur / Steinar / Jorden / Viderner / Sotternar / Dyren / Fuglarner / Eitur / Ormarner. Enn er thetta var giort og vitad / tha var thad skemtun Ballders og Asanna ad hann skylldi standa vpp á thingum / enn Asar sumer skyldi skiota á hann / sumer hoggva til / sumer beria grioti / enn huad som ad var giort / skadadi hann eckí og thotte ollum thetta mikil frami. etc. *Frygga jurejurando adegit omnia, ut Baldero parcerent; videlicet ignem, aquam, ferrum, ac omne metalli genus, lapides, terram, ligna, morbos, animalia, volucres, venena, & serpentes. Quod ubi factum erat, experimentum rei Balderus & Asæ fecerunt, ut ille quidem velut scopus in foro consisteret, alij verò telis illum peterent, alij gladijs ferirent, alij lapidibus tunderent. At verò quicquid ingererent, nihil ipsi nocere potuit. Non exiguus hic censebatur honos, sed res valde magnifica.*

Pag. 40. vers. 5. *Jubet itaq; cervis jugalibus currum instruas*] *Cervi jugales* hoc loco intelligendi veniunt, qui linguâ Norvagieâ Reenøt tur vocantur: quibus hodieq; vice jumentorum Lappi utuntur. Eorum incredibilis celeritas est, utpote qui uno die tantum itineris peragere possint, quantum validus Equus vix toto triduo absolvit. Albertus Magnus *Rangiferos* appellat. Vide Olaum Magnum, & Sigismundum Baronem ab Herbenstein Commentar. Rer. Muscovit. pag. 118. Svavissimus Poetarum T. Calphurnius Siculus Ecloga VI. quæ *Litigium* inscribitur, de cervo jugali:

——————— *en aspicis illum*
Candida qui medius cubat inter lilia cervum:
Scit frenos, scit ferre jugum, sequiturq; vocantem.

25. *Quippe divinandi doctissimus erat*] Non tantùm diis suis faeientes, & e sangvine consecrati animantis, conjecerunt futuros eventus prisci: sed aliis etiam artibus; quæ nunc omnino, quales fuerint, nesciuntur. Sed nec illi, qui magicis artibus malè audiverunt modo, divini fuerunt: verùm quædam etiam familiæ velut suum & domestieum hoc habuerunt, ut præsagâ mente præciperent obventura. Cujus rei quamplurima exempla ex Antiquitatibus Islandicis recenset Vir plurimum Reverendus, M. Brynolfus Svenonius, in Conjectaneis ad me suis: quibus inpræsentia commemorandis, brevitatis causa, supersedeo. An vero fuerit illa divinatio sine arte & techna, vix ausim pronunciare. Nisi fortè suspicio est, pueros, quò divinationem consequerentur, à parentibus devotos esse. Hoc certum est, nunquam ab hac divinatione, ejus peritos malè audivisse: at ab incantatione semper audiisse, in Ethnica etiammum cæcitate versatos. Rursus hoc certum & indubitatùm est, quamvis prudentes ac sapientes viros divinis illis & fatidicis semper fuisse postpositos. Sed enim animum ipsum homini cuique non negligentissimo abjectissimoq; satis esse divinitatis argumentum crediderunt; ut in diverbium etiàm abierit: Fatt er forspárra enn hugurenn: hoc est, *Non est res alia temerè divinior mente.* Et illud etiam in Historiis quàm frequens: So senger mier hugurum. Quæ forsan Homeri etiàm sententia fuit Οδ. Σ. Κακὸν ὄσσεται θυμῷ &c. Unde tàm frequens suum illud οἴω inculcat.

28. *Rostratas admoveat falces*] In navali prælio magnus olim *Falcium* usus fuit. Et recenset eas inter arma bello navali necessaria Vegetius Lib. V. de re militari, Cap. 15. *In hujusmodi certamine tria armorum genera solent plurimùm ad victoriam prodesse, asseres, falces, bipennes.* Asser *dicitur, cum trabs subtilis ac longa, ad similitudinem antennæ, pendet in malo, utroq; capite ferrato. Hunc sive à dextra sive à sinistra parte adversariorum se junxerint naves, pro vice arietis*

vi impellunt: qui bellatores hostium, sive nautas, sine dubio prosternit ac perimit, ipsamq; navem sæpius perforat. Falx *autem dicitur acutissimum ferrum, curvatum ad similitudinem falcis, quod contis longioribus inditum, funes, quibus antenna suspenditur, repentè præcidit, collapsisq; velis Liburnam pigriorem & inutilem reddit.* Bipennis *est securis habens ex utraq; parte latissimum & acutissimum ferrum. Per has in medio ardore pugnandi, peritissimi nautæ vel milites cum minoribus scaphulis secretò incidunt funes, quibus adversariorum ligata sunt gubernacula. Quo facto statim capitur tanquam inermis & debilis navis.* Et Lib. II. Cap. ult. earundem mentionem facit, enumeratq; inter ferramenta & machinas legionis: *Habet ferreos harpagones, quos Lupos vocant, & falces ferreas confixas longissimis contis.* Cæsar quoq; Lib. III. belli Gallici meminit: *Una erat,* inquit, *magno usui res præparata à nostris, falces præacutæ, insertæ affixæq; longurijs, non absimili formâ muralium falcium. His C cum funes, qui antennas ad malos destinabant, comprehensi adductiq; erant, navigio remis incitato prærumpebantur: quibus abscissis antennæ necessariò concidebant.*

38. *Confertâ clypeorum testudine*] Quid sit *Testudo*, docet Isidorus Lib. XVIII, Cap. de Fundis: *Testudo, series armorum, umbonibus inter se connexorum.* Idem Libro eodem, Capite de Clypeis: *Est & testudo scutorum connexio curvata in testudinis morem.* Item vetus Onomasticon: *Testudo, connexio Scutorum.* Hujusmodi testudinis sæpius à militibus factæ exempla quamplurima Romana occurrunt in Historia. At de testudine in navali prælio composita luculentum est testimonium apud Ammianum Lib. 26. *Conjunctis,* inquit, *tribus navigijs, testudinem hac specie superstruxit: densatis cohærentes super capita scutis, primi transtris instabant armati, alij post hos semet curvantes humilius: tertijs gradatim inclinatis submissè, ita ut novissimi suffraginibus insidentes, formam ædificij fornicati monstrarent. Quod machinæ genus, contrà murales pugnas ideò figuratur hac specie, ut missilium ictus atq; saxorum, per decursus cadentes, labiles instar imbrium, evanescant.* Figura Testudinis videatur in Commentarijs Stevechij ad Vegetij Lib. II. & Justi Lipsij Poli. Lib. I. Dialog. V.

42. *Mali cacumen puniceo scuto complexus*] Indicium id pacis olim fuisse dicit Saxo, si quis in mali cacumine puniceum erigeret scutum: quomodo & infra Lib. V. Hithinum tradit, erecto in malum scuto, sociorum, non hostium adventum significasse. Apud Massilienses juxtà ac Carthaginenses signum pacis erat navis velata infulis & olivæ ramis. Livius Decad. 3. Lib. 10. *Non procul aberat, cum velata infulis ramisq; Olivæ Carthaginensium occurrit navis. Decem Legati erant Principes civitatis, missi ad petendam pacem.* At contrà, apud Athenienses puniceo paludamento è navi prætoriâ contrà

A Lacedæmoniorum classem, pugnæ signum sæpè datum est. Lysander æreo clypeo e navi elato, irruptionis signum dedit. In castris Hannibalis, sicut & Romanis, vestem purpuream certaminis fuisse signum scribit Plutarchus in Pompejo, & Fabio Maximo; & præsertim tabernaculo ducis protentam. Illyrijs quoq; rubicunda tunica sarissæ apposita pugnæ certissimum erat indicium. Videantur Alexander ab Alexandro Genial. Dier. Lib. IV. Cap. 2. & 7.
B & simul Notæ Tiraquelli.

Pap. 41. vers. 6. *An proco allubesceret*] Insolens hæc & rara admodum locutio esset, nisi si suum inveniret autorem. Martiano etenim Capellæ haud infrequens est. Ita sub initium Lib. VII.

Nec vobis abnegabo
Furtis modo allubescat;
Ut clàm roseta parvæ
Liliaq; det papillæ.

25. *Amica siquidem in adversis collocutio*] Severus Sanctus, sive Endeleichus Rhetor de Mortibus Boum; ubi Ægon Buculum hortatur, ut ipse doloris sui causas aperiat:

Nam divisa minus sarcina fit gravis,
Et quicquid tegitur, sævius incoquit;
Prodest sermo doloribus.

32. *Thoro inusitato clavæ libratu cuncta clypeorum obstacula lacerabat*] Malleum Islandicæ antiquitates Thoroni tribuunt, quo nihil non creditus est minuere posse, quantæcunque duritiei foret; atq; nomen illi inde Mjolner inditum est: quandoquidem Mylla / *terere & in frustilla comminuere* significat, & inde Miolner / *comminutor*, ut sic dicam, dictus. Edda Mythologiâ XIX: Han á og thria kostgripi: eirn er Hamarin Miolner / er Hriim thussar og Bergrisar kienna / er hann kiemur a lopt. Id est: *Possidet* (Thoro) *insuper clenodia tria; Malleum videlicet* Miollner *dictum, quem Cyclopes & gigantes vibratum sentiunt.* Videatur etiàm Edda Mythologia LIX. quæ est de ludicro Loki: Hammaren gaf hann Thor / og kuad: ei mundi bila Throl ad liosta / og ef hañ yrpi honum til tha / mundi hañ aldri missa / og aldri fliuga so langt / ad ei mundi hañ sækia hond heim / og ef thad villdi / tha var han so litil ad hafa matti i Serck sier. Id est: *Malleo Thorum donavit (Lokus) dicens: eum ad pulsandum gigantes valere, nec projectum in ictu deceptum iri, reversurumq; celerius in manum jacientis, etsi instar catapultæ longissimè avolarit. Et si quis velit, tàm parvum futurum, ut in pera servari possit.*

38. *Clavam præciso manubrio inutilem reddidisset*] Clarissimus Vir, & præclarè de Republ. literaria meritus, Joannes Meursius, Collega olim meus, & amicus nulli secundus, Glossarij Græco barbari pag. 318. contendit hancce Thor

dei

dei clavam telum ejusmodi fuisse, quod *Μαγκλάβιον* Græci, *Maniclavium* seu *manualem clavam* Latini dicunt; Veteres verò Aclidem appellabant. Servius Æneid. 7. Aclides *sunt tela quædam antiqua, ut nec usquam commemorentur in bello. Legitur tamen quòd sint clavæ cubito & semis factæ, eminentibus hinc inde acuminibus, quæ ita in hostem jaciuntur religatæ loro & lino, ut peractis vulneribus ad dominos possint redire. Putantur tamen esse teli genus, quod per flagellum immensum jaci potest.* Cæterùm clavis pugnare mos est antiquissimus: imò clavam primum omnium fuisse teli genus, patet ex eo, quod Herculi bellatorum primo, bellorumq; deo, nihil aliud armorum tribuit antiquitas. Unde *Clavigerum numen* Herculem vocat Silius Italicus Lib. 3.

Exin clavigeri veneratur numinis iras.

Ejusmodi clavæ ex *robore* potissimùm conficiebantur. Undè *robur* pro ipsâ clavâ Poetis: ut Silio Lib. II. de clavâ Theronis, quam Numades in funere ejus unà cum exuvijs hominis in rogum jaciebant:

Hinc lethale viri robur, tegmenq́ tremendum
In flammas jaciunt. ——————

Et Lib. VIII.

—————— *Quæ Buxentia pubes*
Aptabat dextris irrasæ robora clavæ.

Et plerumq; ex *nodoso robore*: undè proprium hoc Epitheton est Clavæ. Idem Poëta:

—————— *alteq́ resultant*
Æra illisa cavo nodosæ pondere clavæ.

Interdùm ære, ferro, aut claviculis ferreis obducebantur. Strabo Lib. XVI. Οἱ δὲ μεγαβάροι Αἰθίοπες τοῖς ῥοπάλοις καὶ τύλους προστιθέασι σιδηροῦς. Id est: *Æthiopes Megabari clavas ferreis nodis armant.* De Assyrijs Herodotus testatur Lib. VII. inter alia arma habuisse & ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ, id est, *clavas ligneas ferro munitas.* Idem paulò pòst de Æthiopibus: εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. Id est: *Habebant & clavas præferratas.* Talis etiam fuit Haldani clava, cujus mentio extat Lib. VII. *Postquàm pugilem ejus Haquinum hebetandi carminibus ferri peritum didicit, eximiæ magnitudinis clavam ferreis consertam nodis, tunsionis usibus adaptavit, perindè ac præstigij vires ligneo robore debellaturus.* Sic in acerrimo illo prælio inter Haraldum & Ringum ferratis clavis dimicatum fuisse idem hic noster tradit Lib. VII. *Clavæ* etiam *Cateja* dicebantur, quas Teutonicæ genti attribuit Virgilius Æneidos VII.

Et quos maliferæ despectant mœnia Abellæ,
Teutonico ritu soliti torquere catejas.

41. *Deos potiùs opinativè, quàm naturaliter dicimus*] *Opinativum* opponitur *reali.* Verè & eleganter Joannes de Weathamsted, Abbas S. Albani, qui floruit Anno Christi 1440, de fictitio illo Britannorum conditore Bruto: *Totus processus de Bruto isto poëticus est potiùs quàm historicus, opinativusq́ magis propter causas varias, quàm realis.* Sensus est: Nos hic Otthinum, Thoronemq; Deos vocamus, non quòd naturâ & Essentiâ verè esse deos, quibus divinus cultus debeatur, existimemus: sed more gentilium hic loquimur, quæ falsâ quâdam opinione, & vanâ credulitate divinitatem fictitijs suis numinibus tribuebant. *Scimus enim, quia nihil est Idolum in mundo, & quòd nullus sit Deus, nisi unus. Et licèt sint, qui dicantur Dij, nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illo; & unus Dominus, Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* D. Paulus I. Corinth. Cap. VII. vers. 4, 5, 6. Tota vero Idololatria Ethnicorum, nihil aliud, quàm opinio erat & persvasio. Elegans est locus Radulphi Ardentij Homilia IX in Cap. X. 1. Epist. Pauli ad Corinthios: *Duæ sunt species,* inquit, *Idololatrarum: Alij sunt Idololatræ opinione, ut illi, qui opinione attribuunt Soli vel Lunæ, vel alicui Creaturæ, divinitatem: alij sunt Idololatræ moribus, ut illi, qui præponunt creaturam Creatori: quod enim quisq́ plus diligit, hoc sibi Deum constituit.* Apprimè quoq; huc facit illud Angelomi Lexoviensis in Lib. 1. Regum, p. 12. *Etsi sunt, qui dicuntur Dij multi, & Domini multi, nullus tamen eorum est naturaliter id quod Deus est. Quid est enim umbra ad comparationem corporis, & fumus ad comparationem ignis?* Et vetustissimus auctor Compendij Theologici, quod penes me est, Cap. 2. *Hoc nomen* Deus, *tripliciter accipitur; scilicet naturaliter, adoptivè, nuncupativè. Primo modo soli Deo convenit: secundo modo convenit bonis hominibus, qui divinæ bonitatis participes sunt per gratiam providentiæ, vel per doctrinam, vel per potestatem prælationis, vel per potestatem miraculorum. Unde Psalm. Ego dixi, dij estis. Tertio modo Dij dicuntur, Idola, sed solo nomine, quia res nominis, scilicet divinitatis, non covenit illis.*

Ibid. *Deos potiùs opinativè, quàm naturaliter dicimus*] Quales Deos non mirum ab hominibus victos esse.

48. *Ac rogo navigijs exstructo*] Locus hic postulare videtur, ut quæ de varijs sepeliendi ritibus, apud nostrates olim usitatis, in Antiquitatibus nostris reperiantur, breviter exponam. Ab antiquis igitur Epochæ quædam à sepeliendi ritibus, apud Septentrionales introductæ; qui cum varij fuerint, & illæ, eorum habitâ ratione, mutatæ. Tres enim numerari solabant hominum ætates, quæ ab inferiarum modo denominationem acceperunt. Prima ᚱᛆᛁᛋᛆᛚᚦ, Roisold; Secunda ᚼᛆᚢᚵᛆᛚᚦ, Haugold; Tertia ᚴᚼᚱᛁᛋᛏᛁᚿᚦᛆᛘᛋᛆᛚᚦ, Christendomsold. Primitus namq; defunctis justa soluturi, in campo plano, juxta regiam aut defuncti prædium sito, circulum miræ magnitudinis lapidibus efformabant, oblongum tamen; viginti circiter orgiarum longitudine,

tudine, latitudine trium. In hoc defuncti cre- A mabant cadaver. Cineres collectos urnis includebant, ac in circi meditullio locatos grandioribus undiq; stipabant saxis; superinjecto latiori, quo cætera tegerent. Hinc totum circum lapidibus, arenâ, glebâq; terrestri replebant, ac in formam monticuli desuper collem exstruebant, quem demum cespitibus tegebant, ut viriditate sua oculos prætereuntium recrearet. Hæc sepulcra ᚱᛆᛁᛋᛂᚱ, Roiser/ ut & B hunc sepeliendi ritum ᛆᛏ ᚱᛆᛁᛋᛂ, at roise/ dixerunt. Regibus saltim hunc honorem habitum fuisse volunt; minori tumulati alii pompâ. Hæc tumulorum structura ex ruderibus adhuc colligitur, præsertim circa littora maris, ubi partem terræ marini æstus absorpsit violentia, partem verò intactam reliquit. In locis saxosis & maritimis ex lapidum & arenæ congerie monticulos struxerunt, in pingvioribus ex terra fertili, rarioribus additis saxis, basin C aut coronam cingentibus. Ex ejusmodi collibus nostra ætate sæpius effossæ sunt urnæ, partim ex cærulea argilla confectæ, partim cylindricæ & rubicundæ, cineribus & ossium combustorum fragmentis refertæ. Regios vero tumulos, ad magnitudinem & figuram carinæ maximæ navis, ex ijs quas possidebant, fabricatos volunt. Secunda ætas ᚼᛆᛁᚵᛆᛚᚦ, Hoigold dicta, ea fuit, quâ cadavera integra & non cremata, cum suis ornamentis, in cir- D culo, ex grandioribus confecto saxis, locabant, alijs circumquaq; tegebant, arenam & glebam terræ exaggerando, usq; dum in justam monticuli exsurgeret altitudinem, qui cespitibus & alijs saxis, demum exterius exornabatur. Et quandoq; in summitate, structura ingentium saxorum receptaculum mortuis præbebat. Interdum in monticuli summitare cripta confecta erat, 30 pedes longa, 15 lata, ex E grandioribus saxis, quorum latera interiora polita satis erant, exteriora inæqualia: tam arctè vero invicem conjuncta, ut ubi inæqualitas rimas quasdam relinquebat, minoribus saxis stipata, ut muro ex cæmento ad libellam coagmentato non cederet politura. Tertia & ultima ætas ᚴᚼᚱᛁᛋᛏᛁᚿᚦᚮᛘᛋᛆᛚᚦ, Christendomsold/ ex modo, quo jam nos Christiani demortuos sepelire solemus, determinatur. De quo non attinet multa dicere, cum F omnibus sit notissimus. Tumulis verò suis non solùm cadavera aut cineres inferebant veteres; sed arma, hastas, equos, aurum, argentum, aliaq; defunctis charissima Κειμήλια: quod & Germanis in usu fuisse indicat Tacitus de moribus Germanorum: *Strnem rogi nec vestibus, nec odoribus cumulant; sua cuiq; arma; quorundam igni & equus adjicitur.* Nec planè abludit ab eo funerandi ritu, quem describit Virgilius II. Æneid.

Hinc alij spolia occisis direpta Latinis
Conjiciunt igni, galeas enseseq; decoros,
Frenaq;, ferventesq; rotas: pars munera nota
Ipsorum clypeos, & non felicia tela.

Et apud Homerum Elpenoris umbra Ulyssem rogat, ut secum armis comburat, Odyss. Λ.

Ἄλλα με κακκῆαι σὺν τεύχεσιν, ὅσσα μοι ἐστίν.

Sed me combure cum armis, quæcunq; mihi restant.

Hercules apud Senecam in Hercule Octæo, clavam suam, quâ tot monstra perdomuit, unà secum in rogum ut conjiciant sic decernit:

Hic nodus, nulla quam capiet manus,
Mecum per ignes flagret: hoc telum Herculem
Tantum sequetur. ——————

Ornamenta verò, & varia Κειμήλια, tumulis Regum unà cum cadaveribus illata fuisse, testatur Historia Olai Tryggonis Norvagiæ Regis, qui multa antecessorum suorum demoliri curavit busta ac tumulos, ut inclusos thesauros in meliores converteret usus. Ex quibus grandem ipsum corrasisse auri argentiq; summam, relicta loquuntur monumenta. Et ante annos haud ità multos, in tumulo propè Lethram Selandiæ magna denariorum argenteorum copia urnæ cum aliis pretiosis inclusa, à rustico quodam reperta est. Ex his nonnulli hanc ostendunt ἐπιγραφήν: CNUT REX ANGLOR. Item; ETHELRED REX ANGL. Cæterùm quod attinet Νεκροκαυσίαν, quam apud nos quondam viguisse diximus, ex veteri quodam MS. constat, Ungvinum primum fuisse, qui ritum cadavera cremandi introduxerit. Sic enim ibi habetur: *Prima ætas vocabatur* Brende tid/ *seu* Ildtid / *id est, combustionis, seu ignea ætas. Tum cadavera cremabant, ac cineres saxis miræ magnitudinis cooperiebant, donec in acervum aggesta assurgerent. Hæc tumulandi ratio, cum Freyer Ungvini filio, exsequiæ pararentur, Upsaliæ primùm incepit. Sed postquam magnanimus ille Danorum Rex Dan, sibi collem magnitudinis conspicuæ extruxisset, cui post obitum, regio diademate exornatum, armis indutum, & equo omnibus ornamentis instructo impositum, inferendum esset cadaver, additis multis auri argentiq; talentis, abrogari cœpit prior tumulandi ratio, & nova hæc introducta, quam ultrò amplexi sunt ejus posteri & amici. Tùm demùm incepit secunda hæc ætas, dicta* Hoielsetid / *seu tumulorum ætas. Quamvis in Svecia & Norvegia prior illa diutius duraverit.* Verum id nequaquam cum Saxone nostro convenit, qui Libro V. Historiæ Danicæ, Frothonem Magnum, (qui longè ante Ungvinum vixit, utpote tempore nati Christi) de hisce cadavera cremandi ritibus leges tulisse memorat inter reliqua hæc proferens: *Frotho, convocatis, quas vicerat, gentibus, lege cavit, ut quisquis paterfamilias eo concideret*

cideret bello, cum equo omnibuſq; armaturæ ſuæ in- A *ſignibus, tumulo mandaretur. Quem ſi quispiam veſpillonum ſceleſtâ cupiditate tentaſſet, pœnas non ſolùm ſanguine, ſed etiam inhumato cadavere daret: buſto atq; inferijs cariturus. Siquidem par eſſe credebat, ut alieni corruptor cineris, nullo funeris obſequio donaretur, ſortemq; proprio referret corpore, quam in alieno perpetraſſet. Centurionis verò vel Satrapæ corpus, rogo propriâ navè conſtructo, funerandum conſtituit. Dena autem gubernatorum corpora unius puppis igne conſumi præcipit: Ducem quempiam,* B *aut Regem interfectum proprio injectum navigio concremari. Tam ſcrupuloſam ducendis interfectorum funeribus obſervationem præſtari voluit, ne promiſcuos exequiarum ritus exiſtere pateretur.* Ex quib⁹ facili negotio quis collegerit, etiam hujus Regiſ ætate utrumq; funerandi modum in uſu fuiſſe, ſiquidem Patresfamilias cum ornamentis, non crematos, tumulis inferri decrevit; centuriones verò, duces ac Reges rogo imponi. Hiſtoria Norvagica, mox in principio, cadave- C ra cremandi ritum Othino aſcribit. Refert namq; Othinum legem condidiſſe, ut omnes mortui cum bonis & ornamentis potioribus igne comburerentur, addens ſuperis eò gratiores futuros, quo plura ſecum in flammas traxiſſent. Si quis vero accuratius ſcire geſtiat, quâ pompâ, quâve ſolennitate Regum ſtrui ſolita ſint buſta, toties laudatum authorem noſtrum conſulat Lib. VIII. Ubi eleganter omnes ritus proponit, quibus Ringo, occiſi à ſe Haraldi D corpus rogo imponi curavit. Sic autem ille: *Poſthæc Sueonibus paſſim inter promiſcuas cadaverum ſtrues Haraldi corpus exquiri præcepit, ne regium funus debitis fraudaretur inferijs. Igitur revolvendis interfectorum cadaveribus, avida plebs injicere operam cœpit. In hanc curam dimidium diei extractum eſt. Tandem cum corpore reperta clava, Haraldi manibus parentandum ratus, equo, quem inſidebat, regio applicatum currui, aureiſq; ſubſellijs decenter inſtratum, ejus titulis dedicavit.* E *Inde vota nuncupat, adjicitq; precem, ut Haraldus eo vectore uſus fati conſortes ad tartara antecederet, atq; apud præſtitem Orci Plutonem ſocijs hoſtibuſq; placidas expeteret ſedes. Deinde rogum extruit, Danis inauratam Regis ſui puppim in flammæ fomentum conjicere juſſis. Cumq; ſuperjectum ignis cadaver abſumeret, mœrentes circuire proceres, impenſiuſq; cunctos hortari cœpit, uti arma, aurum, & quodcunq; opimum eſſet, liberaliter in nutrimentum rogi, ſub tanti, taliterq; apud omnes meriti Regis* F *veneratione transmitterent. Cineres quoq; peruſti corporis urnæ contraditos Lethram perferri, ibiq; cum equo & armis, regio more funerari præcepit.* Hæc omnia Lib. 1. Monument. Danic. Cap. VII. fuſius perſequitur Clariſſ. Vir D. Olaus Wormius, lectione multa exercitus: cui pleraque omnia veterum literarum quæſita, meditata ſunt, & evigilata.

53. *Plenis liberalitatis officiis proſequutus*] In omni Antiquitate hoc obſervo, nunquam ferè viros honeſtos & amicos conveniſſe, ac ne ad convivia quidem, quin magnificè ac φιλοφρόνως cum hoſtimento Xenioq; liberali ſint dimiſſi.

Pag. 42. verſ. 8. *Sempiterno firmata vocabulo*] In Selandia noſtra prope Roſchildiam pagus eſt Baldersbrynd dictus, quaſi Balderi fons aut puteus: ſed an fontis ſuperſint veſtigia, non adeo liquido conſtat.

15. *Fró queq; deorum Satrapa*] Non Satrapa tantùm, ſed deus etiàm creditus, Sveciæ tutelaris, ventorum tempeſtatumq; potens & aëris univerſi: cui etiam pro felicitate annonæ & proventus, factum olim in Iſlandia.

17. *Siquidem humani generis beſtias mactare*] Qui apud Septentrionales horrendum huncce & deteſtandum ritum humanis victimis numina placandi primus inſtituit, Othinus fuiſſe videtur, Idololatriæ & Magiæ in his oris magiſter. Is enim bellis præeſſe creditus, exiſtimabatur, nullo modo melius placari poſſe, quàm ſangvine hoſtium, eorumq; quos captivos ſecum abduxerunt. Sic enim Olaus Magnus Lib. III. Cap. III. *Othinum, qui bellis præſidebat, cruore & morte captivorum placabant, opinantes bellorum præſidem aptim humano cruore placari.* Hinc bello cæſos *Othino mactatos* dicebant, teſte Arngrimo Crymog. Lib. 1. Cap. 6. Et Saxo noſter Lib. VIII. Haraldum introducit promittentem ſe proſtratorum manes muneris loco dedicaturum Othino, modo victoriâ potiatur optatâ. Poſteaquàm verò Othinus huic ſacrorum ritui ſatrapam ſuum, Fró dictum, præfeciſſet: ei à noſtratibus abominanda hæc humani cruoris libamenta, tanquam authori, ſunt adſcripta. Adeo verò cruenta hæc ſacrificia invaluiſſe accepimus, ut nec proprijs filijs pepercerint Reges ipſi. Haquinum enim Norvagiæ Regem, ut de Haraldo victoriam reportaret, proprios filios ſacrificio deſtinaſſe refert Saxo Lib. X. *Haquinum*, inquit, *perſpectis copijs, cum intolerabile rebus ſuis onus imminere cognoſceret, excipiendi ejus materia non ſuppetente, tanquam humanæ opis diffidentia divinam amplexus, ſuperos inuſitato piaculo propitiandos curavit. Duos ſiquidem præſtantiſſimæ indolis filios hoſtiarum more aris admotos potiundæ victoriæ causâ, nefariâ litatione mactavit, nec ſanguinis ſui interitu regnum emere dubitavit, patriſq; nomine, quàm patriâ carere voluit.* Cæterum apud noſtrates olim fœdum hoc ſacrificij genus viguiſſe, teſtatur etiam Dithmarus, Epiſcopus Merſburgenſis Lib. 1. Chron. *Sed quia ego*, inquit, *de hoſtijs eorundem* [Danorum] *antiquis mira audivi, hæc indiſcuſſa præterire nolo. Eſt unus in his partibus locus, caput iſtius regni,* Lederum *nomine* [Lethram intelligit, ſedem Regum Danorum antiquiſſimam] *in page qui* Selon *dicitur* [ea Selandia eſt, Daniæ

regio

regio fertilissima] *ubi post novem annos, mense Januario, post hoc tempus, quo nos Theophaniam Domini celebramus, omnes conveniunt, & ibi dijs suis XCIX homines, totidem Equos cum canibus, & gallis, pro accipitribus oblatis, immolant; pro certo, ut prædixi, putantes, hos eudem placaturos.* Et Dudo de S. Quintino sub initium Lib. I. Historiæ Normannicæ: *Cæterùm sacrificabant olim venerantes THUR Deum suum: cui non aliquid pecudum atq; pecorum, sed sanguinem mactabant hominum, holocaustum omnium putantes pretiosissimum.*

21, *Quod vix spe complecti posset, casu sibi collatum dicebat*] Ità est; *Quod non exspectas, ex transverso fit*, inquit Petronius. Et, *sæpè fortè temerè eveniunt, quæ non audeas optare.* Terent. Phorm. Act. V. Sc. I. *Sæpè quod quærenti non comparuit, aliud agenti præstò est.* Seneca pater Præfat. Lib. 1. Controvers. Plautus Mostell. Act. 1. Sc. 3. *Insperata magis accidunt, quàm quæ speres.*

24. *Si ritè majorum stemmata revolvantur*] Nam avia paterna Hotheri Svanvitha, soror erat Frothonis, Daniæ Regis: id quod ex sequenti Genealogia clarius innotescit:

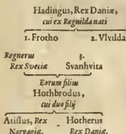

47. *Consveverat autem in editi montis vertice consulenti populo plebiscita depromere*] Vetus equidem priscis Normannorum Heroibus mos erat, in editis montium colliumq; fastigiis conciones celebrare, deq; gravissimis Reipublicæ negotiis deliberationes instituere, auguria captare, populo plebiscita depromere, & id genus peragere alia: sivè id factum ex veteri superstitione, quà montes, haud secus ac lucos, silvas, fontes, religiosè colebant: sivè augendæ majestatis, conciliandæq; sibi autoritatis gratia, ex loci eminentioris sublimi culmine. Sic autor est M. Brynolfus in Conjectaneis suis, in monte quodam Islandiæ, Helgafell/ dicti moris vestigia hærere, quem accolæ devoto cultu venerati quondam erant. Hunc montem Snorro Gode/ quoties de re graviore deliberaturus aut consulturus erat, conscendisse legitur, non sine magna autoritatis opinione apud novellos etiam Christianos.

Pag. 43. vers. 28. *Solidativæ confectionis epulum*] Epulum simile à Craca Venefica præparatur infrà Lib. V. Martianus Capella de poculo, quod Philologiæ miscebat Athanasia, Lib. II. pag. 56.

Continuoq; novo solidantur membra vigore,
Et gracilenta perit macies, vis terrea sedit,
Æternumq; venit sine mortis legibus ævum.

Epulum igitur *solidativæ confectionis* illud erat, quod solido vigore membra imbueret, quod validas vires artubus ingeneraret, seu *corporei roboris incrementa augeret*, ut mox seipsum exponit Saxo. *Confectionem* Medicorum filij vocant compositionem medicamentorum, quæ Græcis σκευασία dicitur. Undè Dioscorides: σκευασίαι φαρμάκων, *confectiones medicamentorum.* Sumitur etiam pro quavis conditura & apparatu, Plinio Lib XIII, Cap. 12. & Columellæ Lib. IX. Cap. 14. *Confectura* vocatur. Hinc *Confectura mellis, confectura papyri*, & ejusmodi. Valerianus Cemeliensis Homiliâ V. de oris insulentia, videatur.

35. *Calle, quo venerat, repedaret*] *Repedare*, idem quod redire, reverti. Vocabulum mediæ ætatis scriptoribus usitatissimum. Ammianus Marcellinus Lib. XVII. pag. 67. *Nihil amplius ausa repedavit ad suas.* Lib. XXIV. p. 296. *Ad signa ocyus repedavit miles.* Lib. XXVI. p. 340. *His cognitis Valentinianus repedare ad Illyricum destinabat.* Johan. Sarisberiens. Lib. VII. pag. 375. *Ut ad patriam suam saltem in senectute Ulysses repedaret.* Venantius Fortunatus Lib. V. pag. 122.

Tempore, quo Christi repedavit ad alta potestas.

Ivo Carnotensis Epist. X. *Ut ergò valeatis de exilio ad patriam repedare.* Flodoardus Lib. 1. pag. 39. *Remos cum gaudio repedavit.* Adamus Bremensis Lib. 1. Cap. 9. *Villehadus in Galliam repedavit.* Ordericus Vitalis Lib. XIII. pag. 891. *Aliiq; plures ad natale solum repedarunt.* Dudo Lib. 2. pag. 80. *Cæde maximâ peractâ repedavit ad suos.* Et pag. 81. *His dictis quiq; repedarunt ad sua.* Et pag. 92. *Propter amorem Regis Alsteni Anglos iterum repedavimus.* Et pag. 120. *Exterminati Daciam celeres repedabunt.* Gvilielmus Armor. Lib. VIII. pag. 325.

Perq; vadum deforme luto repedare parabant.

36. *Obvij sibi Balderi latus hausit*] Dissentire à se ipso videtur Saxo, quum superius sacram corporis Balderi firmitatem ne ferro quidem cessisse perhiberet; hoc vero loco ab Hothero eum vulneratum, & quidam lethaliter, asserat. Sed non adeo inviolabili corporis firmitate præditum fuisse Balderum, quin aliquo telo lædi potuerit, & inprimis spinâ Mistilteinn dictâ, docet utraque Edda, & illa genuina Rhytmica Sæmundi Sigfusonij, vulgo Froda/ vel Polyhistoris dicti, quam non ita diu è latebris eruisse præ se fert M. Brynolfus Svenonius; & vulgatior Snorronis Sturlonij, qui Sæmundinam illam priscam interpolavit, certoque consilio

consilio ad Poësin accommodavit. Prior itaq;
sic loquitur carmine Voluspá: Eg sa Baldre
blodgum twor/ Odins barn orlog folgin. Stodû
vaxen vollu hærre miør og miog fagur Mistilteirn/
vard af theim / meide er mier syndest harm flaug
hættleg. Haudur nam Skiota. Baldurs Broder
var offborenn snemma Sa nam Odins son emnætt-
ur vega. Id est: *Ego vidi Baldero Odini filio, Asæ cru-
ore perfuso, fata destinata. Stetit enim campo, altùm
crescens, tenera ac speciosa spina Mistilteirn. qua de
spina, ut mihi quidem visum est, evenerunt (Bal-*
*dero) plagæ deplorandæ. Haudus enim jaculari cæpit,
Balderi frater ante diem natus: Atq; ità Odinis fi-
lius noctem nactus, cædem (Balderi) commisit.* Paulo
autem prolixius posterior illa Edda exitum
Balderi commemorat Mythologiâ XLIII. Enn
er thetta sa Loki Laufeyarson/ tha lykadi honum
illa. Hann gick til Frygglar/ og bra sier i konu lyki.
tha spyr Frygg ef su Kona visi/ huad Æser hef-
dust ad a thingum? Hun sagdi/ ad aller skutu ad
Balldri / og thad hann sakadi ecki: Tha mælti C
Fryggi/ ey mundu vopnedur vider granda Ball-
dri / enda hefe eg tekid af øllum theim. Vngvidi
vex firir Vestan Vallholl / er kallast Mistilteirn;
sa thotte mier vngur ad krefia eidsins. Thui næst
huarf Konan burt. Enn Loki sleit upp Mistel-
teirn/ og giect til Things; enn Hodur stod vtar-
lliga i Mannthinginum / thi hann var blindur /
Tha mælti Loki; hui skytur thu ecki ad Balldri?
Hann suarar / thui eg sie ecki huar hann er / og
thad annad eg er vopnlaus. tha mælti Loki / gior D
i Liking annara manna og gior Baldri sæmd /
eg munn vissa thier hua hann stendur / skiot ad
honum Vendi thessum. Hodur tock Mistillteirn
og skaut ad Balldri ad til vilsan Loka/ flaug skond
igiegnum hann/ og fiel Baldur daudar ni Jar-
dar/ og hefur thad mest ohapp giort verid / med
gudum og monnum. Id est: *Hoc cum videret
Lokm Lauseysonius, invidiâ sufflatus,* [quod nempe
per adjurationem Friggæ immunis ab omni vitæ
discrimine esset Balderus] *Fensalam iter suscepit,* E
*ubi Frygga degebat, mulierisq; peregrinæ formam
assumpsit. Hanc Frygga interrogavit, an sciret, quid
in foro judiciario potissimùm Asæ agerent? Respon-
dit mulier, omnes in Balderum absq; ulla ejus læsione
& periculo jacula mittere. Baldero, inquit Frygga,
nec arma, nec ulla ligna damnum inferent. Juramen-
ta enim ab istis in universum accepi, præter arbu-
sculam ad latus occidentale Valhallæ crescentem, quæ
Mistilteirn appellatur. Nam hæc mihi perquam ju-
venis videbatur, à qua jusjurandum exigerem. His* F
*auditis mulier illa disparuit. At Lokus arbusculam
Mistilteirn eruens ad forum properavit. Hoderus
autem in extremo astitit circo, quia luminibus ca-
ptus erat. Hunc adortus Lokus, cur, inquit, in Bal-
derum tela non dirigis? Quia, ait alter, cæcus sum,
& insuper inermis. Facito, ait Lokus, ad exemplum
aliorum, exhibe Baldero honorem, & hanc in illum
virgulam projice; ego ubi stet, te docebo. Hoderus
itaq; accepta arbuscula, Loko manum ejus dirigente,*

A *Balderum hoc missili transfodit. qui protinus exani-
mis concidit. Quo scelere nullum inter deos & ho-
mines atrocius perpetratum fuerat.* Hactenus u-
traque Edda. Cœterum ut hoc obiter addam,
spinam illam, sive arbusculam, quam hic Edda
Mistilteirn, nostratium vulgus appellat *Viscum
quercinum*; quo nihil sacratius apud veteres
Druidas olim fuit teste Plinio Lib. XVI. alii *ti-
liam* interpretantur.

44. *Facto colle condendum curavit*] Suspi-
B cantur nonnulli hunc esse collem, qui in Cher-
sonesi Cimbricæ provincia *Flesc hemberrit*, & qui-
dem in Parochia Gunderupensi, hodieq; extat,
impositum sibi habens grande saxum literis
Runicis inscriptum hunc in modum:

Cujus Inscriptionis hic est sensus: Baldur ris-
di stini densi eufeter Snigur him guder fadur
Kunug sin/ diagn guden/ aug Tufu mudur sino.
deir tiga bedl unt dis haugl. Hoc est: *Balderus
lapidem hunc posuit in memoriam boni Regis Snigo-
nis patris sui, Viri eximij, & Tusæ matris suæ. Am-*
bo sub hoc tumulo recubant. Quum igitur heic
Balderi nomen expressum legatur, Ohini filio
Baldero, quem Hotherus interfecit, illustre
hocce monumentum erectum esse arbitrantur.
Sed vehementer falluntur. Inscriptio etenim
disertis verbis edicit Balderi hujus patrem fuisse
Snionem, Regem nempè Daniæ, Sivardi filium,
cujus sub imperio fame compulsi novas quæ-
situri sedes è Dania migrarunt illi, qui exteris
dicti sunt *Longobardi*: de qua migratione Saxo
Lib. VIII

Lib. VIII. Fuit & alius quidam Balderus, ab exteris magis quàm nostratibus celebratus, quem Annales Frisici ob probitatem, & res domi forisq; præclarè administratas *Ethelbalderum* vocant. Hunc vero Biornonis, Daniæ itidem Regis, qui Omundo successit, filium fuisse, Lyschander contendit in Genealogia Regum Daniæ, pag. 174. Verisimilior itaq; eorum videtur conjectura, qui Balderum Othini filium, ab Hothero prostratum, in eo conditum colle existimant, qui bifurcato apice, medio inter Hafniam & Roschildiam itinere, non procul à pago Baldersbrønd / conspiciendum se præbet.

Pag. 43. vers. 47. *Danis Balderi fortunam publico mœrore prosequentibus*] Non solum homines fatū Balderi deplorasse; sed & res fere omnes alias etiamnum lacrymis cordolium testari, cùm repente ex hyberno frigore in vaporarium illatæ sudant, Edda docet Mythologia XLIII. & sequent. cujus narrationem, utpote lectu jucundissimam, heic integram adducere [rara etenim Libri hujus copia est] operæ duxi pretium. Sic itaq; Edda Snorronis Sturlonij: Enn er Balldur war daudur / fiellust allum Asem Ordtok oc hendur at taka til hans / og ei mattu their hefna / thar var suo mikil gridastadur. Var tha hinn mesti gratur med Asum / Enn Odin bar theimmium vest thenn ann skada / sem hann Kunni mesta Skyn / huorsu mikill aftaka / og missa Asinum war i fra falle Balduen. Asernir toku lyk Baldurs og fluttu til Stafar. Hringhorni hiet skip Baldurs / allra skipa mestur / hann villdei gudin framsettia og giora thar a bålfor Baldurus / En skipid giekk huorgi framm: Tha var sendt i Jothunheima epter Gigi theire er Hirrokin er nefnd: enn er hunn kom oc reid vargi oc hafdi soggorm a thaumi. tha stiop hunn af hestinum / enn Odin kalladi till Berserckt fiora ad giæta hestsins / og fengu their ei halldid / nema their felldu hann / Tha giek Hirrokin a framm stafnen / og hrat framm nockvanum i fyrsta vit bragi / suo ad elldur hrant ur hlununum / end lond oll skulfu. Tha vard Thor reydur / og greip Hamarinn / og mundi tha brióta hofud hennar / adur oll Gudin badu henni fridar. Tha var borid ut a Skip lyk Baldurs / en Nanna Nefs dotter kona hans Sprack af harmi / og var hun borin a balid. Tha stod Thor ad og vigdi balid med Miolne / en fyrer fotum honum ran duergur nockur er litur nefndur. En Thor spirndi fæti synum a hann / og hrart honum i elldinn / og brann hann. Vid thessa brennu var Odin / Frygg / og Valkyriur / og hrafnar hans. Freyr ok i Kerr'u og hafdi spendt fyrer gollt thann er Gullinbuste heiter / eda Slidrugtanne. Heimdallur reid heiste theim er Gulltoppur heiter / enn Freya kottum synum. Thar keimur og mikid folck Hrymthussa og Bergrisa. Odin lagdi a balid Gullhring thann er Draupner heiter / honum filgdi sydan sú natura ad sina Nyundu huorja Nott / drupu af honum atta hringar hafn gofger: Hestur Baldurs var leiddur a bald med honum. Sem Balldur var fallen / spurdi Frygg huor sa væra med Asum / er eignast villdi aster hennar / og villdi ryda a Helveg / og freysta ef hann fingi funded Balldur / or bioda Helin utlausn; enn sa er Nefndur Hermodur hinn Hriatti son Odens / er thil thelrar sendifarar vard / tha var tekin Sleipner / hestur Odens / og steig Hermoder a thann / og hleypti a burt / og reid Nyu Nætter dockva dali og djupa. Sua hann sa eckt fyrr enn hann kom til Aarinnar Giallar / og reyd a Giallar-bruna. Hunn er thokt lysigulli. Modguder er nefnd mær su er giætter bruarinnar / hun spurdi hann ad Nafni og ætt / og sagdi: Hin firra dag ridu ymm bruna / fimm fillk daudra manna. Hui rydur thu hier a Helvig? Hann suardi / eg leita Baldurs. Hisur thu nockud sied hann a Heltar veigi? Hunn sagdi Balldur hefdi thar ridid ymm Giallarbru. En ndour og Nordur liggi Helvegur. Tha reid Hermodur thar till hann kom ad hellgrindum / tha steig hann af hestinum girdi thann fast / Steig ypp og Keirdi hann Sporum / enn hesturinn stior suo hart yfer grindina / ad han kom huorgi nær: Tha sa hann sitia Baldur brodur sinn i ond vegi i hollunne. thar dualdi Hirmodur ymm Nottina / ad morne beiddist hann af Helin ad Baldur skildi ryda heim med honum / oc sagdi huorsu mikill gratur var med Asum: En Hell sagdi / ad thad Skaldi suo reina huor Baldur væri suo astsæll sem sagt er. Og ef aller hluter i Heiminum kuicker og dauder grata hann / tha skal hann fara til Asa aptur / enn halldast med Helin ef nockur mæler vid / ella vil ei grata. Tha stod Hermodur ypp / enn Balldur leiddi hann ut ur holline / og tok hringen draupner og sendi Odin til menia: En Nanna sindi Frygg fingurgull / og fleyri giafer; Tha reid Hormodur leyd syna i Asgard og sagdi oll tidindi sem hann hafdi heyrt og sied. Thunnest sendu Æser ymm allann heim erindreka / ad bidia Baldur væri gratinn yr Helin / enn aller giordu thad / menniernier / kuikuedin / Jordin / Steinarner / tre og allur malmur / suo sim sia ma thesser hlutter grata aller / tha their koma yr frosti i hita / tha er sendimenn foru heim / og hofdu vel rekid erindi syn / finna their i hellt nockrum huar Gygur var / su nefndist Thock: their bidia hana grata Baldur ur Helin / hun suaradi suo:

> Thock mun grata
> Thurrum tarum
> Baldurs Bålfarer
> Halldi thar fyre Hil
> Thei er hefur.

Enn thess gietta menn ad thar hafi verid Lockt Lausensson / er flest hefur illt giort med Asum: hann ollt thei ad Balldur var veigin / og suo thui / han vard ei Leystur fra Helin. Id est: *Mortuo Balldro, verbis & viribus destituebantur Asæ, nec ob re-*

v:ren-

verentiam loci necem ejus ulcisci poterant. Eratq́ tunc temporis inter Asas luctus acerbissimus, etsi Odinus cædem ejus tanto gravius ferret, quantò acceptum damnum reliquis melius intelligeret. Luctu autem aliquid defervente, corpus Balldri ad mare deduxerunt, ubi navis ejus Hringhorne omnium navium maxima constitit. Hanc Dij ex navali protrahere volentes, ut in illa Baldro pyra extrueretur, nunquam dimovere potuerunt. Gygem igitur quandam ex Jotunheimis accersi curarunt, quæ Hirrokin vocatur. Hæc adveniens, feram equitabat (reid warge *) & pro habenis serpentibus usa est. Cumq́ ab Equo desiliret, Odinus quatuor advocatis Æthiopibus, ut Equum custodirent, mandavit, quod nisi illum prosternerent, præstare non valerent. Gyges verò in proram incumbens, unico nisu in aquas navem compulit, ut ex subjectorum lignorum lapsu ignis emicaret, omnesq́ terræ tremerent. Funus deinde Balldri in navim portatum pyræ imposuerunt; Nanna verò Nevij filia luctu extincta communem cum marito sortita est rogum. Thorus assistens & ignem Miollnere consecrans, Nanum quendam qui* litur/ id est, *color, appellabatur, ante pedes suos cursitantem pedicâ in flammam deturbavit, qui ibi conflagravit. Stabant ad hunc rogum Dij Deæq́ omnes, præterea ingens numerus Hrymthussorum & Cyclopum. Odinus annulum aureum, qui Drupner dicitur, rogo imposuit, cui hæc deinceps adjecta est natura, ut nona qualibet nocte, octo ab illo destillarent annuli, ipsi pondere pares. Equus Balldri in eadem, quâ ille, consumptus est flamma. Balldro è vivis sublato inquirere Frygga cœpit, num quis esset, qui omnes suos amores demereri, viam Hecateam ingredi, Balldrum convenire, & pro ipso Helæ Lytron offerre vellet? Sed qui istam obire voluit Legationem, Hermodus* Huati/ id est, *acer, vocatus est, filius Odini. Adductus est ergo Equus ipsius Odini Sleipner, quem Legatus conscendens, novem continuas noctes per opacas & profundas valles cursu concitato iter habuit: donec ad amnem Giallam (alias Stygen) perveniret, in cujus pontem lucente tectum auro, equum sine mora adegit.* Modguder *appellatur virgo, quæ pontem custodit; hæc illum de nomine & genere interrogavit; pridie, inquit ipsa, tres legiones mortuorum per hunc equitabant pontem; qui non minus sub te uno concutitur & tremit, nec tu defunctorum vultus gestas, & cur tu hanc viam tentas? Respondet ille: Balldrum fratrem meum quæro, tunc ipsum in hac via vidisti? Vidi, inquit Virgo, illum per pontem Giallarum equitantem, sed deorsum & in Boream via Hecatis extenditur. Iter porro Hermodus usq́, ad Averni clatratam januam confecit, ubi Equum calcaribus pungens, cancellos ut nihil attingeret, transilire fecit; ibiq́ Balldrum fratrem dignissimum in aula locum occupare conspexit, & inibi pernoctavit. Proximo matutino maximis ab Hela votis contendit, ut domum ad Asas Balldro secum remeare liceret, & quam acerbe mortem ejus deflerent significavit. Hela ajebat sic comprobatum iri, an Balldrus tàm charus & acceptus extiterit omnibus, ut de ipso*

A *dictum fuerat. Si universæ in mundo res vivæ & inanimatæ Balldrum lacrymis prosequantur, ad Asas revertetur. Si quæ vero contradixerit & flere renuerit, ipsum Hela retinebit. Surrexit igitur Hermodus, quem ex aula Balldrus eduxit, Odinoq́ Drupuerum annulum mnemosynon remisit, sed Nana ejus uxor Fryggæ monile succineum mittebat (* Nanna sendi Fryag Knyti *) Fullæ aureum digitale. Post hæc viam suam remensus Hermodus Asgardiam venit, visaq́ omnia & audita fideliter retulit. Asæ* B *deinde per omnem mundum cursores emiserunt, qui peterent, ut Balldrus ab Hela generali redimeretur fletu: quod libenter fecerunt non solum omnes homines, sed etiam bestiæ, terra, lapides, ligna, & quævis metalla, sicut omnes hæ res lacrymantur, quando ex gelu in calorem veniunt. Cum autem Legati domum revertentes, negotium bene expedivisse viderentur, in Antro quodam Gygem sedentem inveniunt, quæ se Thokk nominabat: quam etiam petunt ut Balldrum ab Hela ploratu liberet. Sed hæc illis* C *talia regessit verba:*

Tokk siccis plorabit lacrymis
Rogum Balldri, Hel, quod habet, retineat.

Hoc autem pro vero habetur, Gygem hanc Lokum fuisse Laufeysonium, qui plurima inter Asas mala effecerat; ipse causa erat quod Balldrus interfectus esset, quod etiam ab Hela redimi non posset.

42. *Eidem Proserpina per quietem astare aspecta*] Quam Proserpinam hic dicit Saxo, *Hæla*, Eddæ est. Ad illam enim Balderus divertisse D dicitur, Mortæ Romanorum similem.

46. *Spe reperiendæ pecuniæ nocte adorti*] Erat illud etiàm priscæ superstitionis non minimum, existimare, mortuis rei pecuniariæ usum superesse in altera vita. Quare novis vestibus cadavera induerunt, ac diligenter calceatos pecuniis pro conditione instruxerunt, tenuiores æneis, alios argenteis, summos viros aureis; ne fortè rerum egentes in peregrinatione ad Valhallam necessariis destituerentur, E donec ad locum pervenirent. Illuc namq; usq; curandum erat superstitibus necessariis, nè per suam tenacitatem & avaritiam defunctus mendicaret, vel sordidè colligeret. Porro thesaurum posteriore seculo, cum sepeliri integra corpora cœperunt, sub humeris præsertim & genubus deponere potissima cura fuit, credo, quò tutior esset à malis Harpyjarum manibus. Ac omnes plerique Heroum tumuli hoc nomine celebrati sunt, quod divites essent; ac F proinde nulli non sollicitati. Plerique sentiunt incantationibus tumulos antiquitus munitos ac velut obsignatos esse, quo sacrosancti forent contrà omnium seculorum habendi cupidines. Tale aliquid, miraculum, quod insequitur, subiti torrentis, præ se fert.

Ibid. *Diis loci præsidibus*] Dœmonas illos Intelligit, qui in tumulis ac sepulcris mortuorum, & circum, habitarunt: quos prisca superstitio nimium quàm studiosè coluit, ac à locis inhabi-

inhabitatis: *ᛅᚢᚠᛒᚢᛅ, Haugbua / nominavit. Illi nonnunquam tumulorum scrutatoribus terriculo fuerunt, variisq; præstigiis illuserunt.

Pag. 44. vers. 27. *Fabrilinmq; rerum officio callere*] Clarissimus Vir, & subacti judicij Criticus, Caspar Barthius, pro *officio*, legit, *opificio*, fortè erit *artificio*: quomodo Saxo infrà eodem hoc Libro loquitur: *Cui tàm exculto manus artificio calluisset.*

47. *Versili vultu varios habitus præ se ferendi*] Verissimè hoc Saxo de veneficio priscorum annotat, potestatem eos habuisse vultus lineamentorum, cum quolibet mutandorum, ut quem vellent, mentiri possent. Nec hominès modò pro arbitratu exprimebant, quod *colores mutare*, at **stiffta litum** / dixerunt; sed bestiarum etiàm formas assumserunt; quales artifices, **Hamsleypur** / id est, cute vel corpore excurrentes, ac velut desultores quidam, appellati erant. Sic Odinus insignis veterator, & architectus harum omnium præstigiatum extitit, qui nunc ut accipiter, nunc aquila, nunc serpens, apparuit, teste Edda. Ita & Locas, anus, equa, esox, & nihil non, quoties placeret, esse potuit, eàdem teste.

Pag. 45. vers. 31. *Præcipua apud Byzantium sedes habebatur*] Non injurià Clarissimus Vir, M. Brynolfus Svenonius, illustre in hac *Byzantij* voce mendum esse, juxtà mecum suspicatur, ortum ab imperitis rerum Normannicarum librariis, qui insano studio, quicquid obsoletum videtur ac desitum, maluerunt pervertere, quam ignorantiam fateri. Nisi forsan affectavit Græciam Latiumq; in nomine Saxo: quod Monachis per quàm solens erat. Accedit, quod Odinus collegio Byzantiorum deorum nunquam fuerat ascitus: quare nec inde per contumeliam submoveri potuit. In Septentrione, & extremis Scythiæ magnæ oris, divinitatis opinionem habuit: Byzantij ne natum quidem noverunt; tantum abest, ut primatum illic unquam exercuerit. Proinde aliud loci nomen quæratur necesse est. Quid enim Asis hoc tempore cum Byzantio rei fuit?

43. *In divinitatis infulas subrogavère*] *Infulæ* propriè quidem Sacerdotibus, rebusque sacris tribuuntur. Justinus Lib. 24. Cap. VIII. *In hoc partim certamine repentè universorum templorum antistites simul & ipsi vates, sparsis crinibus, cum insignibus atq; infulis, pavidi vecordesq;, in primam pugnantium aciem procurrunt.* Alioquin pro regiæ dignitatis insignibus ea vox accipitur. Iterùm Justinus Lib. XI. Cap. 10. *Tunc in Syriam proficiscitur: ubi obvios cum infulis multos Orientis Reges habuit.* Trebellius Pollio in Gallienis Cap. X. *Odenatus Rex obtinuit totius Orientis imperium, quod se fortibus factis, dignum tantæ majestatis infulis declaravit.* Interdum generalius sumitur. Ut apud Spartianum in Adriano, Cap. 6. *Infulis ornatus Pannoniæ*, hoc est, titulo præfecturæ Pannonicæ. Ammianus Marcellinus Lib. XV. *Die quinto, antequam infulas susciperet principatus.* Seneca Consolat. ad Helviam, Cap. 13. *Vir constans ipsas miserias infularum loco habet.* Et Epist. 14. *Literæ etiam apud mediocriter malos infularum loco sunt:* quomodo hunc locum restituit Vir consummatæ Eruditionis, Joh. Freinsheimius, in Notis eruditissimis ad Justinum. Ità Valerius Maximus, *Infulis misericordiæ permulcere* dixit Lib. IV. Cap. 7. *At quo secessu quosdam fugeris, aut quibus infulis misericordiæ permulseris; non cohibebis, ne alienis malis, perinde ac bonis suis lætentur ac gestiant.* Et Alhelmus de laudibus Virginitatis Cap. III, *Infulas virtutum*, & Cap. X, *Infulam virginalis pudicitiæ.*

Pag. 46. vers. 20. *Nocturno virum igni incenderat*] Valdè fuerunt olim Normanni omnes huic perfidiæ dediti, ut levissimis quandoque de causis, præstantes viros nocturnis ignibus oppresserint. Sexcenta licet ex antiquitatibus nostris exempla proferre, quibus indignis modis incendiarij sunt grassati. Sed vero nobilioribus ingeniis hoc maleficij genus semper displicuit.

27. *Cum Boo congressus occiditur*] Hotherum hunc Regem à Boo oppressum, sunt qui funeratum volunt in eleganti ac magno tumulo illo, qui in cœmiterio pagi *Horlef*, propè Tryggeveldium Selandiæ, conspicitur, fraxinis undiq; cinctus: quem erlam, lapidem tali inscriptione insignitum, olim exornasse conjiciunt:

Denne Høy er glord uden meen /
Her i huiler den rige Kong Hothers been:
Denne Steen er ofuer ham sat /
Viser hans Graf / hannem en forgat:
Jeg hafde neck trette oc Krig /
Met Bo den Asmunds Son Othin:
Jeg blef slagen oc døde bort /
Oc huilis her i Jorden sort.

Hotherus, Regum decus, hic tumulatus, aviti
Promeruit saxi hoc decus, & monumenta decora.
Tanta viri virtus nam vinci nescia, quamvis
Impiger Othini Bo dictus filius, altam
Turbaret regni pacem: nunc ossa quiescunt
Cespite sub viridi, telluris pondere pressa.

Pag. 48. vers. 10. *Nec mora: circulatur campus*] Longè rectius ità legendum existimo, quàm *Circuatur*. *Circulari* enim dicitur *campus*, cum orbiculatum aliquod terræ spatium, circuli in modum, designatur, vel etiam lapidibus circumdatur, aut hominum astantium turbâ, sive circulo circumscribitur, in quo athletæ manus conserunt. Ejusmodi spatium ità circi in modum circumscriptum, nostratibus hodieq; dicitur **een Kreedts**. Unde formula de Athletis usitata, **at slaen Kreedts**. Antiqua lingua Danica

Spatium, in quo pugiles dimicabant, dicebatur *Holmur*. Gloſſarium Islandicum: ᚼᛆᛚᛘᚢᚱ, Holmur / *ſpatium, in quo pugiles concurrunt.* Unde Holmganga / *ſingulare certamen* : at gange a Holm / *in arenam deſcendere* : Holmganga log / *leges dimicationis*. Cæterùm non abs re erit, quæ in Conjectaneis ſuis ad hunc locum M. Brynolfus noſter commentatus eſt, in medium producere. Palos, inquit, ex arbore certa, ſolo in circuitu impegerunt, campum hac ratione metantes: quem nemo, præter ipſos gladiatores, impunè intraret, nec ipſi, qui duello decernebant, ſinè perpetua infamia egrederentur. Erat autem, unde palorum conſtitit materia, *Corylus* arbor. Unde hos vallos Heſliſ Steingur vocitarunt. Et Heſliſvoll / campum duello deſtinatum: & ab heſila / in campum gladiatorium provocare. Hucusq; M. Brynolfus. Circulari autem Columellæ Lib. XII. eſt *circumdari*: *Isq; debebit ante circulari foſſula, quæ & repleatur lapidibus & calce.* Eâdem notatione vox non ignota Martiano Capellæ Lib. VIII. Cap. de Circulo Antarctico: *Quem quidem meantem, quibus ſideribus circuletur, ego poteram memorare.* Porro de hac voce videatur Petrus Victorius Lib. VIII. Var. Lect. Cap. 13. Ubi ejus vim atq; uſum explicat, ex Evripide in Andromacha, Cicerone in Bruto, & Epiſtola ad Q. Fratrem.

18. *Per ſummam rerum gloriam piraticæ incubuerat*] Maximæ ſibi laudi, nobiliſſimi fortiſſimiq; Normannorum, *Piraticam* duxerunt, ut olim Athenienſes & Spartani. Tacitus de moribus Germanorum: *Nec arare terram, aut exſpectare annum, tàm facilè perſuaſeris, quàm vocare hoſtes, & vulnera mereri. Pigrum quinimo & iners videtur ſudore acquirere, quod poſſis ſanguine parare.*

35. *Invicem humanitati deferendum eſt*] Senſus eſt; Habenda eſt ratio humanitatis, tribuendum aliquid eſt humanitati, honor habendus & reſpectus eſt aliquis humanitati. *Deferre* etenim abſolutè poſitum, hujus ævi ſcriptoribus idem eſt, quod *honorem deferre, rationem alicujus rei habere, magni aliquid æſtimare.* Lambertus Schafnaburgenſis: *Nec manibus in eos furor populi temperaſſet, niſi paucorum ſapientium moderatio, propter jus gentium, quo legatis eſt deferendum, interceſſiſſet.*

40. *Ut victum victor inferijs proſequatur*] Erat apud veteres pugiles atq; gigantes in tanto pretio ſepultura, ut ne inimicis & apertis ſuis hoſtibus eam denegâtint, ſed pro piaculo apud ipſos ſit habitum, hoſtes cæſos proſtratosq; inſepultos relinquere. Ac ſi quando accidit, ut inter adverſarios res ferro aut duello, quod uſitatiſſimum eo ſeculo erat, dirimenda eſſet, tùm priusquam certamen inirent, inter ſe paciſcebantur utrinq; adverſarij, quòd victor honeſtam ſepulturam victo procuraret: quam pro-

A miſſionem fallere, aut negligere, infamiæ loco habitum eſt. Svaningius in Prolegomenis ad Hiſtor. Dan. D. Olaus Wormius Lib. I. Monum. Danicor. Cap. VI.

42. *Faceſſat poſt fatum livor, ſimultasq; funere ſopiatur*] Quintilianus Declam. IX, quæ *Gladiator* inſcribitur: *Decet ſimultates, quas maximè omnium mortales eſſe voluêre ſapientes, in his deſinere, in quibus naſcuntur.* Et Declamatione CCLVII. *Non oportet immortales eſſe inimicitias:* B *Et ità demum tutum perpetuumq; eſſet humanum genus, ſi amor ac fides nullam haberent oblivionem: ea rurſus, quæ aliquo incommodo commutantur, brevi morte deficiant.* Ovidius: *Paſcitur in vivis livor, poſt fata quieſcit.*

Pag. 49. verſ. 31. *Stoliditatis ſimulationem amplexus*] Multis dementiæ ſimulatio feliciter ceſſit, ejusq; beneficio varia pericula, imo præſentiſſimam ſæpe mortem evalêrunt. Junius Brutus, ille Libertatis Romanæ auctor, ut Tarqui- C nij avunculi ſui tyrannidem eluderet, non aliter ac Amlethus hic noſter, *obtuſi ſe cordis eſſe ſimulavit, eâq; fallaciâ maximas virtutes ſuas texit.* Valerius Maximus Lib. 7. Cap. 3. Regius quoq; vates David ad Aciſchum Regem Gadi adductus, amentiæ ſimulatione ſævitiam ejus evaſit, quam Sacræ nobis literæ deſcribunt 1. Samuel. XXI. v. 14. & ſeqv. *Quapropter mutavit ſibi ſpeciem ſuam in oculis eorum, & agebat inſanum in manu eorum,* D *& ſignabat valvas portæ, demittebatq; ſalivam ſuam in barbam ſuam.* De Solone etiam tradit Juſtinus Lib. 2. quod cum non auderet legem, de vindicanda Salamina inſula, ad populum Athenienſem ferre, ſubitam dementiam ſimulaverit; cujus veniâ non dicturus modò prohibita, ſed & facturus erat. Ita Druſus alienationem mentis ſimulans, quaſi per dementiam, funeſta Tiberio imprecatur. Tacitus Annal. 6.

35. *Ridiculæ ſtoliditatis dementiam figurabant*] E Ideſt, indicabant, exprimebant. Sic Lib. XIV. *Læva arcum, reflexo in latus brachio, figurabat.* Uſus eſt etiam hac voce puriſſimæ Latinitatis impurus autor, Petronius Arbiter, pag. 47. *Uniusq; hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuravi.* Item Q. Curtius Lib. VII. *Utinam prudentim ſollicita eſſes pro filio, & non inanes quoq; ſpecies animo figuraret.* Quintilianus Declamatione IX pro Filio: *Eſt quidam felicibus difficilis miſeriarum vera æſtimatio: figurare tamen poteſtis, qui tunc ani-* F *mus mihi, quæ cogitatio fuerit.* Sed apud ſequioris ævi ſcriptores nihil invenitur frequentius; & præſertim Ordericum Vitalem, Monachum Uticenſem, qui Eccleſiaſticam ſcripſit hiſtoriam, aliosq; numero innumeros.

46. *Nec credi poterat obtuſi cordis eſſe*] Hoc eſt, animi diminuti. Ità & infrà Lib. XVI, & ultimo loquitur: *Haraldum quendam regij ſanguinis, ſed obtuſi cordis, è Suetia adſciſcunt.* Phraſis eſt Valeriana. Sic etenim Valer. Max. Lib. VII.

Lib. VII. Cap. 3. Ubi de Bruto agit: *Obtusi se cordis esse simulavit, eâq; fallaciâ maximas virtutes suas texit.* *Cor* vero pro *animo* posuerunt veteres, Metonymiâ quadam. Nam in corde animi sedem quosdam olim collocasse, diligentissime monuit Athenæus Lib. XIV. atq; ita Homerus *καρδίαν*, seu *κραδίαν*, usurpat. *κραδίη ἢ οἱ ἔνδοθ' ὀλάκτει.* Vid. Obertus Gifanius in Conlectaneis ad Lucretium.

Pag. 50. vers. 3. *Inter quos fortè quidam Amlethi collacteus erat*] *Collacteus* idem est, qui *Collactaneus, coævus*, qui ijsdem mammis est nutritus, qui eandem nutricem simul bibit, & in nexu germanitatis simul coaluit: ut loquitur Apulejus Lib. 2. Metamorph. Glossarium Vetus: *ὁμογάλακτος*, *Collactaneus*. Danis antiquis **Fosterbroder** dicebatur. Solent autem plerumque ejusmodi *ὁμογάλακτοι* ardentius inter se amare, quàm ipsi fratres germani: adeò ut à teneris mox ungviculis, cum ipso lacte nutricis, igniculos quosdam amoris suxisse videantur, qui deinceps cum ætatis incremento indies magis magisq; gliscit & augetur. Illustre hujus rei specimen de se juvenis ille præbuit, qui imminentes Amletho insidias quovis modo detegere conatus est. Consentaneâ quoq; fide & amore nutrices & collactaneos suos prosequi Hibernorum nationem, autor est elegantissimus Scriptor, Richardus Stanishurstius Lib I. de rebus Hibernicis: *Nutrices*, inquit, *ad extremum vitæ spatium in loco parentum habent. Eorum natos, quos vocant Collactaneos, magis ex animo, quàm germanos fratres amant, singula illis credunt, in eorum spe requiescunt, omnium consiliorum sunt maximè conscij. Collactanei etiam eos fidelissimè & amantissimè observant. Nihil perfidiosum & insidiosum, nihil fallax in illis invenies; quin etiam parati sunt offerre capita sua, pro lacteorum fratrum, ut appellant, salute, periculis omnibus. Cæstibus hominem contundas, eculeo excrucies, ignitis laminis amburas, omnia exquisita supplicia vehemens feroxq; tortor in illum expromas: tamen nunquam eum de insitâ mentis fidelitate deduces, nunquam ut officium prodat, induces.*

5. *Inter deputatos comites*] *Deputare* interdum notat *assignare*. Solinus: *Propter dies impares dijs superis Januarius dicatur, & propter pares Februarius, quasi abominosus dijs inferis deputatur.* Sulpitius Lib. 1. *Turba inutilis servitio exercendis colendisq; agris, ne incultum esset solum, deputata.*

7. *Sensati animi*] *Sensatus*, est sensu valens, intelligens, prudens. 2. Chronic. II. v. 12. *Filium sapientem, & eruditum, & sensatum, atq; prudentem.* Robertus, Rex Franciæ XXXVI, qui obijt Anno Christi cIↃ XXXI, Princeps pientissimus, in Hymno mellitissimo, & verè flammeâ Odâ, quam in laudem Spiritus Sancti cecinit, Commate VI: *Amator sanctæ sensatorum semper cogitatuum.*

17. *Faceto imprecationis genere*] Amlethus enim per *ὀξύμωρον* Patruo suo Fengoni, interfectori parentis sui, imprecatur non solum luporum gregem, aliaq; noxia animalia, quæ & ipsum, & quicquid possideret pecorum armentorumq;, laniarent, lancinarent, funditusq; devastarent; sed & quodvis exitium, imò extremam inopiam.

Pag. 51. vers. 5. *Arcanam juvenilis industriæ seram patefacere*] Translatio Saxonis dictioni conveniens, petita à rebus, quas arcis recondimus & seris occludimus. Nihil etenim est, à quo non similitudo, ac proinde Metaphora duci potest. *Industria* autem positum pro *prudentia*.

49 *Præteritosq; ignes*] Id est, præteritum amorem, nempe conjugalem illum & castum, quo juncta Horvendillo marito fuerat. *Ignis* pro *amore* poeticum est. Virgilius 4. Æneid. *Cæco carpitur igni.* Claudianus de nuptijs Honorij: *Insolitos ignes hauserat virgium.*

Pag. 52. vers. 9. *Textilibus aulam nodis instruat*] Jubet Amlethus, ut totius aulæ suæ parietes aulæis suspensis, & nodis quibusdam sibi invicem connexis & colligatis, undiq; secus exornet & circumducat; veteri ex more, quo magnatum aulæ, imminente solennitate aliquâ, cultius instrui solebant. *Textiles* autem *nodos* hic usurpat fortè Saxo pro *aulæis*, textilibus sigillorum quasi nodulis elaboratis. Sed & aliquando legendum putavi: *textilibus aulæam nodis instruat.* Nam sic infrà: *Aulæam dormientibus injici.* Et Lib. 5. *Pòst aulæam consistere jussos.* Quin & ipse se explicat Saxo sub finem hujusce libri: *Deinde ædem, in quâ proceres passim fusis humi corporibus permixtam somno crapulam ructabantur, ingressus, compactam à matre cortinam, quæ etiam interiores aulæ parietes obducebat, resecissis tenaculis, decidere coegit.* Sic Lib. V. *Eædem deintus pensilibus per totum aulæis obductæ erant.*

11. *Nam id celebre quondam genus chartarum erat*] Non una in materia scribebant veteres. Nam primo quidem in arborum stirpiumq; folijs scriptitatum fuit. Sic de palmarum, vel ut alij legendum censent, malvarum folijs, loquitur Plinius Lib. XI. *Ante chartarum usum in palmarum folijs primò scriptitatum.* Et Virgilius Lib. 3. innuit, ita de Sibylla canens:

Insanam Vatem aspicies, quæ rupe sub imâ,
Fata canit, folijsq; notas, & carmina mandat.
Quæcunq; in folijs descripsit nomina Virgo,
Digerit in numerum, atq; antro seclusa relinquit:
Illa manent immota locis, neq; ab ordine cedunt.

Juvenalis Sat. VIII.

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ,

Idem Virgilius alibi:

——— folijs ne tantùm carmina manda
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Et hune quidem ſcribendi morem ab ipſis etiamnum Indis ſervari affirmat Hieronymus Oſorius Lib. 2. de rebus Emanuelis Luſitaniæ Regis: *In ſcribendo*, inquit, *neq; chartâ utuntur, neq; papyro, ſed ſtylo in folijs arborum ſylveſtrium literas exarant.* Et penes me eſt palmæ folium, cui ſtylo ferreo literæ ſunt impreſſæ, ex India hue allatum: quod mihi dono dedit Ampliſſimus Vir, Dn. D. Olaus Wormius, cujus non poſſum non, ob ſingularem ejus erga me humanitatem, honorificam ſemper in hiſce Commentarijs mentionem facere. Is etiam aliquandò, cum Pinacothecam ejus, varijs & viſu dignis refertam monumentis, perluſtrarem, exemplum literarum amatoriarum Runicis Characteribus ligneæ virgulæ inciſum, mihi oſtendere dignatus eſt. Deinde ſcribi cœptum in tenuioribus arborum philyris ſive libris, qui pars corticis ſunt ligno adhærens; ut Platani, fraxini, aceris, populi albæ, itèm fagi & ulmi. Nonnunquam in ipſo cortice. Hieronymus Epiſtola 1. Lib. 1. *Rudes illi Italiæ homines, quos Caſcos Ennius appellat, qui ſibi, ut in Rhetoricis Cicero ait, ritu ferino victum quærebant, ante Chartæ & membranarum uſum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum, mutua Epiſtolarum alloquia miſſitabant. Undè & portatores earum tabellarios, & ſcriptores à libris arborum, librarios vocavêre.* Huc pertinent illa Venantij Fortunati Lib. VI, de literis in fagi cortice ſcribendis, & fraxineis tabulis:

Scribere quò poſſis, diſcingat faſcia fagum,
Cortice dicta legi, ſit mihi duce tui.
Barbara fraxineis ſculpatur Runa tabellis,
Quodq; papyrus agit, virgula plana valet.

Scitè verèq; dixit Venantius *fraxineis tabellis ſculpendas* eſſe Runas. Etenim antiqui ſuas Runas, hoc eſt, literas, tabellis ligneis, quas Spiöld & Speldeſtie nominarunt, commiſerunt, non atramento, pigmento, aut colore illitas, verùm cultellis inciſas. Atq; hanc inciſionem ad rita/ vel, ad riſta/ vocitaverunt, quod eſt, leviter incidere. Atq; ità & literas ligno inſculpebant. Tales fuerunt Solonis Ἄξονες, hoc eſt, Leges, quas ità Athenienſes appellarunt, quod illæ in ligneis tabulis eſſent inſcriptæ: teſte Svida & alijs. Ejusmodi fuit etiam Epiſtola, cujus hic Saxo mentionem facit. Poſteà in linteis ſcribendi modus inventus: de quibus Livius diſertè Decad. primâ Lib. IV. *In diſcrepanti*, ait, *editione & Tubero & Macer Libros linteos authores profitentur.* Et mox: *Licinio Libros haud dubiè ſequi linteos placet.* Et paulo ſuperius: *Nihil enim conſtat, niſi in libros linteos utroq; anne relatum inter præfectos nomen.* Vopiſcus in Aureliano: *Et ſi his contentus non fueris, lectites Græcos, libros etiàm linteos requiras, quos Ulpia tibi Bibliotheca, cum volueris, miniſtrabit.* Hinc tandem in tabulis ceratis, ſeu cerâ obductis, ſtylo ferreo aut oſſeo, literas pingebant. Hæ tabulæ *Pugillares* dieeban-

A tur, quod pungendo ſcriberentur; & à planâ formâ, *tabellæ*; & quia ex codice arborum conſtarent, *Codicilli*; imò & *Ceræ*, quia cerâ obducerentur. Plinius Lib. 1. Epiſt. *Erat in proximo non venabulum, aut lancea, ſed ſtylus & pugillares: meditabar aliqua, enotabamque, ut ſi manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.* Plautus Curculione:

Dum ſcribo, explevi totas ceras quatuor.

B Etſi autem tabulæ ſive pugillares ex variâ ligni fiebant materiâ, buxeas tamen frequentiſſimo in uſu fuiſſe video. Ut taceam quod in ære, plumbo, lapidibus, inteſtinis animalium, ebore, veteres ſcripſiſſe memoriæ proditum ſit. Demum Membranæ ſcribendi materiam veteribus ſuppeditabant. At ultimum Chartæ ſeu papyri genus Inventum eſt, quæ ex linteolis concerptis & aquâ maceratis, & poſteà in lanuginem contritis conficitur; quæ hodieq; in uſu eſt. Atq; C hæc breviter hoc loco dicta ſufficiant de materiâ ſcripturæ concinnandæ aptâ & idoneâ. Plura qui deſideret, adeat Gvidonem Pancirollum Lib. 2. de Novis repertis, Titulo XIII. de Chartâ. Guilandinum de Papyro: et Alexandrum ab Alex. Lib. 2. Genial. dier. Cap. 30. Chriſtoph. quoq; Brovverum in Notis ad Lib. 7. Venantij Fortunati. p. 190. Item Hermannum Hugonem Cap. X. de prima ſcribendi Origine, & univerſa rei literariæ Antiquitate.

D 12. *Quibus Britannorum Regi tranſmiſſi ſibi juvenis eccidio mandabatur.*] Tales erant Literæ, quas Prœtus ad Jopaten hoſpitem deferendas Bellerophönti commiſit. Unde Proverbium ortum eſt: Βελλεροφόντης τὰ γράμματα: quod extat apud Zenodotum, & Eraſmum Chiliadis II. Centur. VI. Neq; diſſimilis eſt hiſtoria apud Hebræos, de Vria.

Pag. 53. verſ. 8. *Neminem ſe præter regem paſſam*] E Proteſtatur Regina ſe cum alio caput non collimaſſe, aut concubuiſſe, quàm Rege. *Pati* de rebus Venereis frequenter adhiberi, notiſſimum eſt. Ovidius III. de arte: *Concubitus pati.* Quà in ſignificatione uſurpare videtur Cæſar apud Salluſtium, deſcribens belli effectus: *In bello*, inquit, *videmus rapi virgines, liberos avelli à parentum complexu, matresfamilias pati, quæ victores volunt.* Hinc *paſſivi amatores* Julio Firmico Lib. VII. Cap. 18. & Lib. VIII. Cap. 23. *Paſſiva* F *libidinum nundinatio.* Aldhelmo quoq; Cap. 1. de Laud. Virginit. *Paſſivus* dicitur Impudicus, inhoneſta patiens, qui alijs autoribus *paticus*, ſive *pathicus*; ut ſit à Græco πάθος. Juvenalis Sat. II.

Ille tenet ſpeculum pathici geſtamen Othonis.

Vetus Vocabularium: *Pathicus, Sodomita, impudica patiens.*

Clàm

26. *Clàm cavatis baculis infundendum curavit*] Sic & Brutus Delphos profecturus cum Tarquinij filijs, quos ad Apollinem Pythium muneribus sacrificijsq; honorandum ille miserat, *aurum Deo nomine doni* (verba hæc sunt Valerij Maximi Lib. VII. Cap. 3.) *clàm cavato baculo inclusum tulit.* Eadem de Bruto legere est apud autorem de Viris illustribus: *Juvenibus* A *regijs Delphos euntibus, ridiculi gratiâ, comes ascitus, baculo sambuceo aurum infusum Deo donum tulit.* Ita & Annibal, callidissimus Imperatorum, ad Prusiam Regem contendens, aurum suum in statuis, quas secum portabat, infudit; ne conspectæ opes vitæ nocerent: teste Justino, Lib. XXXIII.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM IV. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 54. vers. 42. *Quibus in Regem fidei*] *Regis* Vocabulo hic, non totius Daniæ Regem Roricum; sed Jutiæ Præfectum seu Proregem, seu Vicarium Regium, intelligendum esse, manifestum erit & planum ei, qui superiora simul & sequentia attentius consideràrit. Nam præter alia & suprà, Fengo Rórici Regis metu à cæde Amlethi abstinuisse dicitur: & infrà, Rórico defuncto, ei successisse in regno Viglethus expresse narratur. Et sic infrà quoq; Lib. V. sub Rege C Frothone Hóginus Jutorum Regulus appellabatur. *Rex* itaq; non est Βασιλεὺς hoc loco; verùm *ἄναξ*. *Ἄναξ* autem ὁ φροντιστής, curator & inspector. *Ἀνακῶς* enim est *ἐπιμελῶς*, diligenter, & cum curâ: id quod antè me observavit Rex ille Criticorum Daniel Heinsius in Notis ad Oden 36. Lib. I. Venusini Vatis. Ejusmodi Proreges sivè Vicarij Regij Danis dicebantur antiquitus Under Konger sive Statte Konger: quales habuit multos olim Norri- D gia, attestante passim Snorrone Sturlesonio, in Chronico Norvagico lectu dignissimo.

Pag. 55. vers. 11. *Incineravi ego alios*] *Incinerare* hoc loco est, in cineres redigere. Invenio etiàm vocem hanc apud Cæsarium Heisterbachsensem, qui Saxoni nostro *σύγχρονος* fuit, Lib. IV. Histor. Memorab. Cap. 99. Ubi de Juvene quodam sermo est, qui ab adulterâ muliere, quod in illius amorem consentire noluc- E rit, stupri accusatus, & ignis supplicio necatus est. *Juvenem hunc*, inquit, *luxuria per fœminam pervasit, corpus ejus incineravit, sed non superavit.* Et Lib. X. Cap. 67. *Vidit bufonem extinctum sua sequi vestigia, quem cum denuò transfodisset, & multoties concremando incinerasset, non tamen profecit.* Usus hac quoque voce Gvillermus Brito Armoricus Lib. 1. Philippidos:

——— *Captumq; solo prostravit, & ita*
Motibus indulgens radicitus incineravit.

B Et pag. 241.

Quotquot apud Brajam Judæos repperit omnes
Igni supposito, Domini pugil incineravit.

Et Lib. II. pag. 245.

Dùm pro Ferrando, sua mœnia versa, recepto,
Turritasq; domus viderunt incineratas.

Et pag. 246.

Non cessat populos populari, ducere prædas,
Incinerare domos, in vincula trudere captos.

Et Lib. III. pag. 260.

Dum per circuitum fumos videt undiq; volvi,
Ruraq; tot subitis simul ignibus incinerari.

Et Lib. IV.

Ebroicas primò sic incineravit ———

Et alibi passim. Joannes itèm Hantvillensis Architrenij, Lib. 6. Cap. 3.

Audit & incinerat gelidis fornacibus ignes,
Et sepelit vivam prius Architrenius iram.

Atq; ità Pagninus juxta ac Vatablus verbum illud Hebræum *Jedasshne* interpretati sunt, quod extat Psalm. XX. v. 3. *Et holocaustum tuum incineret.* Germani hodiè dicunt Einäschern.

24. *Ab amicis consputus*] *Consputus*, pro *contemptus*. Plautus: *Ab omnibus derisus atq; consputus.*

30. *Quem non passionum mearum compassio molliat:*] Par hic occurrit vocum inventu rarum, & usu ferè incognitum. Earum tamen ultimam usurpare non dubitarunt Petrus Chrysologus Sermone XX. de sedata à Christo maris tempestate, ad hæc verba: Domine, salva nos perimus. *Nec tamen*, inquit, *ulla compassio, pietas ulla, ullus pavor, quicunq; pudor nos vel compunctio exsuscitat ad dolorem.* Et mox sequenti Homiliâ XXI. ad hæc verba: Et erat in puppi dormiens: *Ad dormientem confugiunt vigilantes, & credunt obsistere sævientibus Elementis eum, cui somnum dominari sua compassione conspiciunt.* Ivo Carnotensis Epist: XXXVI. *Hæc ratio mihi* E *servanda videtur, ut nihil eis detur, nisi intuitu & compassione humanæ indigentiæ.* Hericus Monachus Altissiodorensis Vitæ S. Germani Lib. III.

Verùm nota bonis fessi compassio fratris
Cui non ferre manum pars est indigna reatus.

Compassio igitur idem hic erit, quod *condolescentia*; quæ Germanis mitleiden.

44. *Patricio suscipite spiritu*] Hoc est, forti ac præsenti animo. Sic infrà Lib. XV. Absolon Archiepiscopus *patricij spiritus Pontifex* dicitur. Imitatus est Saxo Valerium suum, qui Lib. VI. Cap. I. ad eundem locutus est modum: *Virginius plebeji generis, sed patricij vir spiritus.* Ità & Livius Lib. 4. Decad. 1. *Hortensius ad Sempronium conversus, Ubi illi patricij spiritus, ubi subnixus & fidens innocentiæ animus esset, quærebat.*

Pag. 56. vers. 5. *Rex alacri cunctorum acclamatione censetur*] *Rex*, id est, Jutorum Præfectus, non Daniæ Rex: quomodo suprà hanc vocem exposuimus. Róricus etenim tum legitimus Daniæ Rex erat & Monarcha; *cui dignitatum jura dandi tollendiq; jus erat*, ut Saxo mox loquitur.

9. *His apud Daniam gestis*] In Jutia nempè, potissima Daniæ provincia: ut cognoscere licet ex illis, quæ libro præcedente fuerunt, verbis: *Ut Jutiam attigit.*

15. *Exquisitis picturæ notis adumbrandum*] Solenne fuit & usitatissimum vetustissimis Heroum, res gestas suas, aliorumq;, in clypeis scutisq; militaribus depingi jubere. Sic conditæ Carthaginis contextum habes in clypeo, quem Calleci dono Annibali miserant, de quo Silius Italicus Lib. II. pag. 81, & 82. ab illo versu: *Condebat primæ Dido Carthaginis arces*: usq; ad, *Pœnorum populos Romana in bella vocabat.* Integrum enim heic locum adscribere, brevitatis causâ, supersedeo. Quin & in Græcia communissimum fuisse studium scuta clypeosq; pingendi, elaborandi, & fortium virorum factis ornandi, testis est Homerus Iliad. Σ. de clypeo Achillis:

Ποίει δ' ἤ πρώτιστα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
Πάντοσε δαιδάλλων ——————

quod latè modo posteà prosequitur, ut cum inquit: — αὐτὰρ ἐν αὐτῷ Ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσιν. Sic & Virgilius VIII. Æneid. Æneam admirari scribit elegantiam divini operis in armis, inprimis verò

—————— *Clypei non enarrabile textum:*
Illic res Italas, Romanorumq; triumphos,
Haud vatum ignarus, venturiq; inscius ævi,
Fecerat ignipotens ——————

18. *Istbic depingi videres Horvendilli jugulum*] Hiulca videtur & deficiens Oratio, nisi si voce aliquâ suppleatur. Itaq; vel sic legendum existimò: *Horvendilli jugulum confossum*; *aut abscissum*; vel, *Horvendillum jugulatum*, vel tandem, *Horvendilli jugulationem.* Ipse expendas, Lector.

53. *Juratoria præponderavit fides*] *Juratoria fides* procul dubio hic erit *fides jurata*, seu pactio jurejurando firmata, cujus paulò antè meminit. Quæ vox paucis, quod equidem sciam, usitata est autoribus. In Codice quidem Legum Scanicarum, quas ante 450 annos Latinas reddidit Andreas Sunonis, Archiepiscopus Lundensis, fit mentio *juratoriæ cautionis*, quam Lingua patria Tryggeed appellat. Lib. V. Cap. IV.

54. *Hospitalitatis sacra violare nefas credebatur*] Antiquissimi fuit instituti, ut hospitij necessitudo non modò inter privatos, sed etiam inter populos contraheretur: neq; id quidem modo, sed etiam inter singulos privatosq; homines & civitates: quod genus amicitiæ Græci προξενίαν, Latini, *hospitium publicum* nominarunt. Nam quod hospitium inter privatos contrahebatur, Græcè ἰδιοξενία, Latinè *privatum hospitium* dicebatur; cujus erat nota pignusque *tessera hospitalis.* Unde & illud apud Plautum in Pœnulo: *Deum hospitalem & tesseram mecum fero.* Et in Cistellaria: *Abi quærere, ubi tuo jurejurando satis fiet subsidij, Hic apud nos jam fidei confregisti tesseram.* Lucianus: Οὕτω Ἀκραγαντίνων πρόξενος ὢν, ὅτι ἰδιόξενος αὐτοῦ Φαλάριδος. Demosthenes in nobili illa Oratione pro Ctesiphonte, objicit Æschini, quod Legatos quosdam Philippi hospitio susceperit, & quod hospitij jus cum eis contraxerit: καὶ σὺ προὐξένεις αὐτῶν. Livius Lib. V. de Timasitheo Liparensi loquens, qui Legatos Romanos hospitio exceptos reduxerat: *Hospitium*, inquit, *cum eo, ex Senatus consulto, factum est, donaq; publicè data.* Idem Lib. VIII. de Bello Macedonico: *Princeps Legationis, expositis initijs amicitiæ cum Pop. Romano, meritisq; Rhodiorum; Nihil, inquit, nobis tota nostra actione, Patres Conscripti, neq; difficilius, neq; molestius est, quàm quod cum Eumene nobis disceptatio est, cum quo uno maximè Regum, & privatum singulis, & quod magis nos movet, publicum civitati nostræ hospitium est.* Cicero in Verrem act. Ult. de Senatu Syracusano verba faciens: *Decernunt statim, ut fratri meo hospitium publicè fieret.* Cæsar de Hœduis loquens: *Quibus prælijs calamitatibusq; fractos, qui & sua virtute, & Populi Romani hospitio atq; amicitia plurimùm antè in Gallia potuissent, coactos esse Sequanis obsides dare.* Arctum autem necessitudinis hujus fuit olim vinculum, atq; etiam divini numinis reverentiâ sanctum, quod juris hujus disceptationi præfecit antiquitas, *Jovem hospitalem* appellans & invocans, quasi hospitij præsidem & Vindicem: Græci ξένιον & ἐφέστιον dicunt, quasi contubernalem aut Lararium. Cicero in Verrem actione proximè citatâ: *Pater aderat Dexio Tindaritanus, homo nobilissimus, hospes tuus, cujus tu domi fueras, quem hospitem appellaveras. Eum quum illâ authoritate & miseria videres præditum, non te ejus lacrymæ, non senectus, non hospitij jus atq; nomen, à scelere aliquam ad partem humanitatis revocare potuit. Sed quid ego hospitij jura in hac tàm immani belluâ commemoro, qui Sthenium absentem, & hospitem suum in reos retulerit.*

retulerit. Idem in Verrem III. hospitij necessitudinem *arctissimam* appellat. Et nullam veteres perfidiam sceleratiorem esse merito censebant, quàm quæ in hospitem admittitur, ab eo, qui hospitio alicujus crebrius exceptus fuit. Videatur Guilielmus Budæus Annotation. Posterior. in Pandectas ad Legem postlim. De Captivis, pag. 165, & 166. Indè & *hospites* olim in gradu atq; ordine officiorum tertium obtinebant locum: quâ de re elegans est locus A. Gellij Lib. V. Noct. Attic. Cap. XIII. *Constabat,* inquit, *ex moribus Populi Romani, primum juxta parentes locum tenere pupillos debere, fidei tutelæq; nostræ creditos: secundùm eos, proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem patrociniumq; nostrum dediderunt: tunc in tertio loco esse hospites; postea esse cognatos affinesq;.* Itaq; justissima illa hospitis ingrati pœna fuit, quam commemorat Seneca Lib. IV. de Beneficijs, Cap. XXXVII. *Philippus Macedonum Rex habebat militem manu fortem, cujus in multis expeditionibus utilem expertus operam, subindè ex præda aliquid illi virtutis causâ donaverat, & hominem vænalis animæ crebris auctoramentis accendebat. Hic naufragus in possessiones cujusdam Macedonis expulsus est. Quod ut Macedoni illi nunciatum est, accucurrit, spiritum ejus recollegit, in villam illum suam transtulit, lectulo suo cessit, affectum semianimemq; recreavit, diebus triginta impensâ suâ curavit, refecit, viatico instruxit subindè dicentem: Gratiam tibi referam: videre tantum mihi Imperatorem meum contingat. Narravit Philippo naufragium suum, auxilium tacuit, & protinus petijt, ut sibi prædia cujusdam donaret. Ille quidam erat hospes ejus, is ipse, à quo receptus erat, à quo sanatus. Philippus illum in bona, quæ petebat, induci jussit. Expulsus bonis suis ille, non, ut rusticus, injuriam tacitus tulit, sed Philippo Epistolam strictam ac liberam scripsit. Quâ acceptâ ità exarsit, ut statim Pausaniæ mandaret, bona priori domino restitueret. Cæterùm improbissimo militi, ingratissimo hospiti, avidissimo naufrago, stigmata inscriberet, ingratum hospitem testantia. Dignus quidem fuit, cui non inscriberentur illæ literæ, sed insculperentur, qui hospitem suum, nudo & naufrago similem, in id, in quo jacuerat ipse, littus expulerat.* Hactens Seneca. Ergò non injuria inter vitia ferreæ ætatis id quoq; recenset Ovidius Lib. I. Metamorphos. Fab. IV.

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Nec socer à genero, fratrum quoq; gratia rara est.

Pag. 57. vers. 24. *Ex affixis notulis argumenti summã elicuit*] Hoc ait, non tàm ex artificio ipso, quàm lemmatis ascriptis, rem à Regina & quidem curiosius contemplatam, agnitam. Ruditatis hoc seculi indicium erat, ac pictoriæ artis infantiæ, quæ nisi notoriis titulis agnosci non poterat.

Pag. 58. vers. 34. *Subarmalem vestem indutus*] Sic paulò post: *Ni ferrum subarmalis toga duritiei reppulisset.* Papias: *Subarmales tunicæ dicuntur succinctæ, id est curtæ.* Math. Martinius Etymolog. *Subarmalia, quæ sub armis induuntur.*

36. *Adeò honestatem in cunctis observandam putavit*] Recte observavit in Conlectaneis suis Cl. Vir, M. Brynolfus, Episcopus Scalholtensis, *honestatem*, quam hic Amletho Saxo adscribit, ad fortitudinem animi transferendam. Noluit enim Amlethus timoris aut ignaviæ opinionem facere Britanniæ Regi, convivium insidiosè paratum detrectando, quasi vitæ nimium sollicitus, & salutis cautus fuisset. Nam si subterfugisset, certus erat, formidinem sibi objectam iri, vitium illis temporibus plusquam capitale. Etenim sæpè, quò repellerent hanc maculam, præsentaneo mortis discrimini se objecerunt. Adeo necem certissimam pati, quam hoc verbum *timidi*, maluerunt. Quod cum hostes probè nossent, sæpè hac techna Heroas numero suorum oppresserunt, objectantes timorem, nisi congrederentur. Cujus dicti ferè semper impatientes vitam amiserunt, dum fortes videri volunt, prudentiam deserentes.

Pag. 59. vers. 8. *Fraudato Lethrarum Rege.*] Qui idem Rex Daniæ esset. Nam sic κατ' ἐξοχὴν dicebantur Daniæ Reges, à totius Daniæ Metropoli, & regiâ arce atque sede *Lethra*; de quâ abundè superius dictum nobis.

9. *Jutiæ regnum occupasse conquestus*] Diligenter notandum opinor, quod hîc Saxo scribit, tyrannidi suæ Vigletum, quâ in filij absentia, matrem Amlethi divexavit, σοφὸν φαρμακὸν, & sapiens commentum invenisse, quo se purgaret, ac si opus esset, excusaret; videlicet, se prius ab Amletho læsum jus suum repetere. Etenim Daniam primis temporibus regulos plures habuisse, adeo ut in Jutia unus, in Sælandia unus, in Scania, ac Fionia, itidem unus fuerit, ex Jomsvikinga Sogu/ & alijs monumentis, liquido constat: qui tamen omnes sub universali Daniæ Monarcha, & potissimùm Lethrarum Rege, sua imperia administrarunt, atq; ejus beneficio regna obtinuerunt. Ideoq; eos *populi Reges*, Fylkiskonga/ vocarunt, quod certo populo, non universæ genti, imperitarunt; cæteros autem, *Reges gentium*, Thodkongum. Erant itaq; illi quidem Reges, sed disparati à regibus gentium. Quod ubi diligenter observamus, duo nobis, sans alioquin infesti tolluntur scrupuli: unus, quod Daniæ Regum nonnulli in Historiis nominantur, quorum tamen neq; Saxo, neq; alius, qui universalem Historiam scripsit, meminerunt. Nimirùm, hi beneficio regnum, non successione aut electione tenuerant, atque alicui majori Regi, inprimis Lethrarum principi, quodam modo obnoxij erant. Alter, quod illorum posteritatis, quæ etiàm regnarit, rara sit mentio. Indidem hoc factum opinor. Quando-

quidem enim penes Lethranos potestas erat. A regni tribuendi adimendiq; ; ut promotos volebant illi suos, vel propinquos, vel amicos, ità illis, tanquàm præmia virtutis, regna ista minora assignarunt. Sæpius vero sine aliis regibus partes illæ manebant, & universalis illius Lethrani duntaxat imperio parebant: nempè, si vel non erat, qui sceptris dignus putabatur, vel ipse dominandi cupidior, non ferebat alium, quàm se in patria regem salutari. Quam observationem diligenter tenere convenit. Non tam B causatur ergo Vigletus, quod Amlethus Rex in Jutia dictus fuit, quàm quod injussu Lethrarum Regis, regnum in Jutia occupaverat, cum ejus autoritate beneficioq; ratum illud regnum esse consveviſſet. Proinde majestatis imminutæ causam tyrannidi prætexit Vigletus. *M. Brynolfus.*

14. *Ad locum, cui Udensakre nomen est*] Fortè intelligit Schytiam, sive Tartariam, quæ Idiomate Norvagico antiquitus dicebantur Sercf- C land. Nam verisimile est in longinquas terrarum oras concessisse Fiallerum, demendæ ignominiæ causâ, *ubi nec Pelopidarum facta, neq; nomen audiret.* Clarissimus Vir, M. Brynolfus Svenonius, existimat Saxonem scripsisse Vdaensakr: quem sibi commenti sunt antiqui agrum solo fertilissimo, quem bonos & quietos homines ab hac vita excepturum crediderunt, ubi immortales manerent justi & pacifici homines, quiq; strepitum Valhallæ non affectarent, ve- D rum in vita ad præclara pacis ac togatæ virtutis merita à sago transiissent, ac mortalibus hac ratione publicè profuissent, ubi in alternis delicijs ac voluptatibus versarentur, sine labore, metu, ac molestia, ipsaq; adeo morte. Unde nomen accepit Vdaensakur/ id est, *Ager immortalium*, aut, *Vitalis ager*, aut, *Ager Superstitum.* Ille vero ager bonis tantum, ut dixi, viris, & qui justitiâ, aliisq; magnis, præsertim togatis virtutibus, illustres fuêre, patuit, ut sanguinariis & E cruentis *Valhalla.* Nam Gimbell in cœlo, deorum immortalium, ac bonorum Dæmonum locus credebatur: Huergemell/ perditissimorum ac pessimorum: Helgrindur/ vulgi turbæque mortalium ignobilis: Valhalla/ Regum, Heroum, Asarum, Ducumq; in bello fortiter occumbentium: Vdaensakur/ optimorum virorum, ac virtutum claritate præclarè de genere humano meritorum. Jam verò, quamvis alicubi terrarum locum hunc existimabant, F ubi tamen esset potissimùm, vulgo nescitum est. Antiquitates Islandicæ innuunt opinionem fuisse, ultrà Grandvicum, Norvegiæ terminum, ubi *Jotumheimos* ponunt, esse: ac potissimùm Glaesewoll/ id est, splendidos campos. Hinc erant, qui peregrinationem sponte susceperunt Vdaensakurs inquirendi causa. Ex quorum numero Fiallerum Saxonianum extitisse opinor, qui post rem non è sententia bello gestam, militaribus artibus & Reipublicæ se subduxê-rit, atq; peregrinationem longinquissimam suſceperit. Ex qua quia nunquam redierit, verum in remotisimis, ac disitisimis locis diem suum obiverit, unde certus nuncius ad populares & gentiles non pervenerit; hominum familiaris superstitio, omnia in majus fingens, Fiallerum non reversum, in hoc immortalitatis agro versari credidit, ac amicorum desiderium consolata est.

39. *Insignis ejus nomine ac sepulturâ campus apud Jutiam extat*] Qui hodieq; appellatur Amlets Hede/ teste Cl. Viro, M. Andrea Vellejo, Saxonis interprete non infelice.

49. *Ut laborum continuentiam jugi silentio premeret*] Simile exemplum refert Cuspinianus de Maximiliano Primo Imperatore: cujus coronationem pater Fridericus III. cum lacrymis spectasse dicitur, eo quòd ab infantiâ pæne in nonum ætatis annum, quasi elinguis fuisset, ut plerisq; mutus judicaretur; qui tamen in perfecta ætate, facundiâ fuit admirabilis. Nempè quemadmodùm præcocia ingenia raro solent ad frugem pervenire: ità contrà quæ initio plurima habent vel sensuum obstacula, vel sentiunt alia incommoda, postmodùm tarditatem alacritate & magnitudine rerum gestarum compensare videmus. Et juxtà Baptistam Mantuanum:

Pag. 60. vers. 26. *Frowvini filios VVermundus paternæ dignitatis honoribus evehit*] Ex his verbis colligas, Slesvicensem Præfecturam olim precariam & beneficiariam à Danorum Regibus extitisse.

> *Omne quod excellens opus & sublime futurum,*
> *Difficiles ortus habet incrementaq; tarda.*

41. *Felicem recentis vulneris ultionem*] Id est, Cladis acceptæ cæde Frowvini. Frequentissima Saxoni est hac in significatione vocis hujus usurpatio, quomodo semel aut iterùm monuisse me memini. Scilicet Valerium Maximum etiàm hac formula expresſit, apud quem similis planè τοῦ *Vulneris* notatio sæpius occurrit. Libro II. Cap. 8. *Piget tædetq; per vulnera Reipublicæ ulteriùs procedere.* Et Lib. VI, Cap. 2. *Obducta jam vietis cicatricibus bellorum civilium vastissima vulnera revocare.*

Pag. 61. vers. 7. *Receptum à Rege craterem*] Ità legendum duxi pro *cruorem*, quod in antè excusis erat. *Craterem*, id est, *poculum* à Rege donatum.

21. *Hos siquidem esse*] In prioribus ità legebatur editionibus: *Hos siquidem, quos diuturna armorum experientia.* Sed omnino supplenda oratio erat τῷ *esse*, quæ alioquin obscuritatis nonnihil contraxisset.

Pag. 62. vers. 6. *Patriamq; cædis causâ liquisse testantur*] Cædis, scilicet non perpetratæ, sed ulciscendæ. Nam in paternæ cædis ultionem conjuraverant. Et sequitur: *Quod Rex eos, non*

de

de patrandi facinoris voto, ſed de, patrati nexû a-ſtruxiſſe credebat.

8. *Arenam preſſit*] Subſtitit, pedem eo in loco, ubi Keto & Wigo eum occuparunt, ex improviſo fixit, quod imminentes vitare deforme exiſtimaret. Locutio eſt ab Athletis deſumpta. Sic *gradum & veſtigia premere* Poëtæ uſurparunt. Valerius Flaccus II. Argonaut. *Gradum preſſêre attoniti.* Virgilius VI. Æneidos: *Sic effatus veſtigia preſſit.* Ità & Livius Lib. VIII. *Pedem premere*, pro *figere* dixit. Dani dicerent: **Hand holt ſtand.**

45. *Duos ſiquidèm cum uno decernere ut iniquum*] Nam, ut in Proverbio eſt: *Ne Hercules quidèm adverſus duos.* Et erat hæc apud veteres pugiles duelli lex, ne duo unum aggrederentur; verùm ſinguli cum ſingulis dimicarent.

Pag. 63. verſ. 24. *In proverbium apud exteros ductum*] Quod & apud noſtrates inolevit, hanc in ſententiam: ᛅᛏᛁᛋᛘᛁᛋ ᛒᛅᚾᛁ ᛒᚱᛅᛁᚦ ᚠᛅᛘᛚᛁ ᚴᛁᛘᛒᛁᚱᛋ ᚢᛅᚾᛁ. **Athiſles bane brœd gamle Kempers vane.**

50. *Subitoq; velut ex muto vocalis evaſit*] Sic apud Gellium Lib. V. Cap. 9. legere eſt de filio Crœſi Regis, qui diu mutus & elinguis habitus eſt. Cùm verò in patrem ejus bello magno victum, & urbe, in quâ erat, captâ, hoſtis gladio deducto Regem eſſe ignorans, invaderet: diduxit adoleſcens os clamare nitens: eoque niſu & impetu ſpiritus vitium nodumq; linguæ rupit; planeq; & articulatè elocutus eſt, clamans in hoſtem, ne Rex Crœſus occideretur. Item de Samio quodam Athletâ, qui eum anteà non loquens fuiſſet, ob ſimilem dicitur cauſam loqui cœpiſſe.

Pag. 64. verſ. 7. *Nec mora, condicitur pugnæ locus*] Hic non injuria quæritur, An in bello, à parte utriusq; exercitus, unus aut plures eligi poſſunt, à quorum fortitudine univerſa debet ſtare victoria? Affirmativa videtur probabilis. I. Exemplis ubiq; obvijs, ut Davidis cum Goliatho, 1. Reg. 17. & militum Abneri atque Joabi, 2. Reg. 2. Item Romanorum & Albanorû, ut legere eſt apud Livium Lib. III. Sic Monomachias ſæpius de rerum ſumma olim à noſtratibus & vicinis nationibus inſtitutas, non ſolùm præſens hoc Uffonis, qui cum Saxoniæ principe de imperio, duello conflixit, exemplum, verùm etiàm aliorum Hiſtoricorum monumenta teſtantur. II. Ratione, quia ſine magnâ clade & multo ſangvine finis obtinetur, nempe victoria. Sed hodie hunc morem merito deſerendum eſſe putamus. Nam I. periculoſum eſt univerſæ gentis imperium unius virtuti & fortunæ committere. II. Hoc noſtro ſeculo magis periculoſum eſt, quia bombardæ uſu, minimo negotio, vel à viliſſimo cacula interficitur vir fortiſſimus.

19. *Tantoq; ætatis ſpatio*] Nempè ad triceſimum ætatis ſuæ annum. Sic etenim de Uffone Sveno Aggæi, Saxonis σύγχρονος, Cap. 1. Hiſtor. Dan: *Hujus filius extitit VVermundus: qui adeo prudentiæ pollebat virtute, ut indè nomen conſequeretur. Undè & Prudens dictus eſt. His filium genuit Uffi nomine, qui uſq; ad triceſimum ætatis ſuæ annum fandi poſſibilitatem cohibuit.*

26. *Danis opprobrio extabat*] Hic etiàm audis, Slesvicenſium delictum, quo contrà unum & ſolum duo dimicarunt, Danicæ gentis convitio ludibrioq; adſcribi. Quare Slesvicenſes Danos olim habitos eſſe, hinc firmiter colligas. Quod annoto contrà quorundam opinionem, qui regni Danici terminos, citrà quàm par eſt, migrant, Holſatos Germaniæ adſcribentes, quos jure meritiſſimo prius ſibi Dania vendicavit. Nam quorſùm alioqui Slesvicenſium dedecus homo Danus genti ſuæ ignominioſum dixiſſet?

45. *In profunda defoderat*] Recepta conſvetudine chariſſimas rerum uſibus mortalium interverterunt. Atqui enſes & gladios, ſecundum corpus, gens illis ſolis tota dedita, diligebat: ac proinde, vel ſecum ſepeliverunt gloriæ ſuæ ac fortunæ vindices, quod multæ nos Hiſtoriæ docent; vel quovis modo alio abdiderunt. Erant etiàm, qui famam poſt fata aucupantes, vel ſaxis ſubdiderunt ingentibus, vel in puteos ac profundas voragines demerſerunt, poſitis prœmij vice depoſitis armis, ſi quis poſtea tanta virtute exſurgeret, qui ſuperatis obicibus ac difficultatibus, illa ſibi aſſereret. Similiter Wermundus exſpes futuri ſucceſſoris, *Screp* gladium ante diem abſcondetat, melius illum ſic perire arbitratus, quam ſi vel promiſcuo vulgo publicaretur, vel in hoſtium manus, & peſſime meritorum hominum, traderetur, qui illo ad vexandam patriam abuteretur. Illa fuit ejus temporis ζηλοτυπία.

Pag. 65. verſ. 37. *Nimietate gaudij vultum fletu ſolvit.*] Hoc eſt, præ gaudij magnitudine, abundantiâ, vehementiâ. Apulejo, Arnobio, Ammiano Marcellino, Martiano Capellæ, alijsque medij ævi ſciptoribus, vox non inuſitata. Apulejus Lib. II. *Oppidè formido, ne nervus rigoris nimietate rumpatur.* Et Lib. III. *Hi gaudij nimietate gratulari, illi dolorem ventris manuum compreſſione ſedare.* Et Lib. IX. *Inſignis tutelæ nimietate inſtinctus atq; inflammatus.* Arnobius Lib. IV. p.m. 78. *Quæ vel curſim perſtrinximus, vel nimietatis non attigimus tædio.* Et Lib. VII. pag. 137. *Sequitur ut de thure, deq; mero, aliquid ſine ulla nimietate dicamus.* Ammianus Marcellinus Lib. XIX. pag. 149. *Nimietatem frigoris aut caloris, vel humoris, vel ſiccitatis, peſtilentias gignere, Philoſophi & illuſtres Medici tradiderunt.* Martianus Capella Lib. VI. pag. 196. de Zonis loquens: *quarum tres intemperies multa à contrariorum nimietate relega-*

relegavit. Johannes Caſſianus Collat. 2. Cap. 16. *Omni igitur conatu debet diſcretionis bonum virtute humilitatis acquiri, quæ nos illæſos ab utraq; poteſt nimietate ſervare. Vetus namq; ſententia eſt,* ἀκρότητες ἰσότητες, *id eſt, nimietates æqualitates ſunt. Ad unum enim finem nimietas jejunij & voracitas pervenit.* Eugippius in Vita S. Severini, Cap. IV. pag. 6. *Ad cujus immanitatem frigoris comprobandam, teſtem conſtat eſſe Danubium, ità ſæpè glaciali nimietate concretum, ut etiam plauſtris ſolidum tranſitum ſubminiſtret.*

42. *Ità Saxoniæ regnum ad Danos translatum*] Regnum hic diſertè Saxoniam vocat, & veriſſimè. Nam Odinus filiorum ſuorum Baldum illo donavit, teſte Edda. Illud notatu dignum, quod gentes illæ omnes, quibus Odiniani filij imperitabant, eandem linguam ſervaverint, Sveones, puta, Dani, Norvegi, Saxones, etc. In illis etenim omnibus miram deprehendent convenientiam, qui radices ac fontes vetuſtatis eruere velint. *M. Brynelfus.*

54. *Tetro ſuperbiæ ſqualere fuſcavit*] Undè & *Superbi* cognomen meruit. Hunc etenim eſſe Danum puto, cujus meminit Snoro Sturleſonius in antiquiſſimo illo Norvagiæ Chronico, quod egregio publico in lucem edidit Studioſiſſimus Antiquitatum Patriæ conſervator D. Olaus Wormius, pag. XVIII. Vel diſſe forbenefnde Kongers tid udi Vpſal/ vare diſſe Konger i Danmarck 1. Dan/ den Stolte eller Storſindede/ hand blef ſaare gammel / 2. Hans Søn Frode hin Stercke. [Nam ità legendum arbitror pro Frode hin Fredgode/ ut ſeries Regum & Genealogia ſibi accuratè conveniat] 3. Frodis Sønner vare Haldan och Fridlef. In Odini quoq; Genealogia MS. Dan hic dicitur ᚦᛅᚾᚢᚱ ᛘᛁᚴᛁᛚᛅᛏᛁ. Danur mikilate. Sequentem verò *Danum*, qui Saxoni poſt Frothonem Vegetum regnaſſe traditur, non *Danum*, ſed *Haldanum*, dicendum eſſe, omnino exiſtimo, antiquâ illa Genealogia adductus.

Pag. 66. verſ. 6. *Hómothum & Hégrinium*] Reſcribe *Hégrimum*: aut ex noſtro Idiomate *Hæmodum & Hægrimum*; quibus familiare eſt æ diphthongum, ut ai pronunciare, ubi Dani ø proferunt. *M. Brynolfus.*

22. 23. *Fronsq; nullis armorum veſtigijs exarata*] Hoc eſt, Frons nulla vulnerum, quæ ab armis infligi ſolent, ſigna oſtendens; frons nullis cicatricibus inſignita. Poeticè hoc dictum, quomodo multa in Saxone; ductâ Metaphorâ à ſulcis, quos aratrum ducit. Virgilius VII. Æneid.

Et frontem obſcænam rugis arat ———

Ovidius Lib. III. Metamorphos.

——— *poſuitq; ad tempora canes,*
Sulcavitq; cutem rugis ———

Et alibi:

Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Et:

Jamq; meos vultus ruga ſenilis arat.

Horatius:

Cum ſit tibi dens alter, & rugis vetus
Frontem ſenectus exaret. ———

Plautus in Bacchidibus: *rugæ conſulcant frontem.* Apulejus Apologetico ſuo: *frontem ſulcis rugarum inaratam*, dixit. Petrus Chryſologus Sermone CLIV. de Sarâ: *Si vetula conciperet exarata jam rugis.* Hieronymus ad Heliodorum: *Forſitàn & laxis uberum pellibus mater, aratâ rugis fronte, antiquum referens mammæ lallaro congeminet.* Item Epiſtolâ II. *Nunc jam cano capite, & aratâ rugis fronte.* Et ad Furiam: *Fronte rugis aratâ, vicina eſt mors in foribus.* Et in Eſaiæ Cap. 40. *Pulchra mulier, quæ adoleſcentulorum poſt ſe trahebat greges, aratâ rugis fronte contrahitur, & quæ prius amori, poſteà faſtidio eſt.* Vide eundem in Cap. VII. Zachariæ: & Joſephum Devonium de Bello Trojano Lib. IV. pag. 102.

24. *Bina quadratæ formæ ſpatia*] Apud veteres Danos duello pugnaturi areas quadratas lapidibus prius deſignare ſolebant, extra quas ſi quis fuiſſet robore adverſarij pulſus, pro victo habebatur. Videatur Clariſſimus Vir, *multaq; tenens vetuſta ſepulta*, ut cum Ennio loquar, D. D. Olaus Wormius, Profeſſor in Regiâ Academia Hafnienſi, mihique Affinis & amicus conjunctiſsimus, Monument. Danicorum Lib. 1. Cap. 9.

39. *Periude ac continuo ponte juncta puppium tabulata præſtarent*] Navibus pontes fecerunt antiqui hoc modo. Naves plures parvo intervallo in ordinem collocarunt rectâ lineâ: deinde tabulis omnes inter ſe & cum terra conjungentes, tranſitum liberum ab unâ parte ad alteram præſtiterunt. Quod ſuum temporarium opus, cum placebat, ſubitò diſſolvere poterant, reductis undique tabulis, & in naves tantillo intervallo diſsitas compoſitis, ut nulli, niſi cum vellent, trajicere licitum eſſet, nec tamen claſſem loco moveri neceſſe eſſet. *M. Brynolfus.*

43. *Hvirvvillus Hallandiæ princeps*] Ità cum Svaningio, Meurſio, Pontano, imo & Parente meo beatiſsimæ memoriæ, M. Johanne Stephanio [cujus breviſsimis ad oram Libri ſui, quo ego nunc fruor, aſcriptis Notis & Emendationibus, non parùm me adjutum ingenuè profiteor] emendandum duxi, pro eo, quod in antehac divulgatis extabat Codicibus, *Hellandiæ princeps.* Notatu vero digna eſt hoc de loco Obſervatio Pontani, Hiſtoriæ Danicæ Lib. 1. *Hvirvvillum*, inquit, *Hallandiæ, ut ſuprà indicatum, principem, perperàm Hollandiæ principem, Latini Saxonis Exemplaria typis excuſa præferunt. Et perperàm ſimiliter, qui Saxonem Danicè tranſtulerunt,* aff Holland/ *item,* Hollender/ *reddiderunt, reclamantibus præter alia, eamq; verſionem arguentibus ſatis, ipſis illis,*

illis, quæ positæ sunt, Buggonis & Gunholmi, cæterorumq́; nomenclationibus, Svetiam Hallandiamq́; Daniæ Norvagiæq́; conterminas, non Hollandiam, ævo adhuc Saxonis parùm notam aut nominatam, redolentibus. Sed & in ea fui sententia legendum hic esse *Halogalandiæ princeps.* Est autem *Halogalandia*, quæ hodieq; Incolis **Helteland** / vel **Helgeland** dicitur, Saxoni alicubi *Halogia*, Provincia quædam in ea Norvagiæ plaga, quæ *Nordlandia* appellatur. Norvagiæ vero Imperium inter A multos olim principes divisum fuisse, ex Chronico Norvagico antè citato liquidò constat. Adde quòd nomina illa *Broddonis*, *Bildi*, *Buggonis*, *Fanningi*, *Gunholmi*, *Finni*, idioma potius Norvagicum, quàm Hollandicum resipiant.

17. *Hostile ferrum carminibus obtundere solitum*] Modum hunc aciem ferri obtundendi, **at deyffa eggiar** / nominarunt antiqui, crebro lectum in priscorum actis. Dani hodieq; dicunt; **at doffue Suerd.**

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM V. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 67. vers. 44. R*Erum exciderent summâ*] Ità unicâ literâ vocem hanc auxi & locupletavi, quâ eam priores Editiones spoliaverant. Exstabat enim prò *exciderent*, quod ipse contextus flagitat, τῷ *excideret*, sensu genuino prorsus reclamante.

Pag. 68. vers. 7. *Fallaciarum laquen strangulabat*] Imitatus est Martianum Capellam suum, qui ferè eundem in modum loquitur sub initium Lib. IV. *Donec nexilis complexio circumventos ad interrogantis arbitrium strangularet.*

12. *Hos simul conceptos idem partus absolvit*] Hic quidem locus esset dicendi de numerosâ prole simul uno partu edita: sed ne multis exemplis benevolum Lectorem detineamus, sufficiat in præsentia meminisse, quæ Gellius Lib. X. Cap. 2. ex Aristotele de numero puerperij commemorat: *Aristoteles*, inquit, *Philosophus memoriæ tradidit, mulierem in Ægypto, uno partu quinque enixam pueros: eumq́; esse finem dixit multijugæ hominum partionis; neq; plures unquam simul genitos compertum. Hunc autem esse numerum ait rarissimum. Sed & divo Augusto imperante, qui temporum ejus historiam scripserunt, ancillam Cæsaris Augusti, in agro Laurente, peperisse quinque pueros dicunt; eosq́; pauculos dies vixisse; matrem quoq́; eorum, non multò post quàm peperit, mortuam; monumentumq́; ei factum, jussu Augusti, in via Laurentina, inq́; eo esse scriptum numerum puerperij ejus, de quo diximus.* Unicum saltem addam de miraculoso illo puerperio filiæ Florentij, Comitis Hollandiæ, quod contigit Anno Christi 1278, secundùm Mejerum, ex cujus Annal. Lib. IX. sequentia ascribenda duxi: *Anno 1278 obijt Mathildis, filia Florentij Comitis Hollandiæ, ea quæ uno partu liberos peperit CCCLXV; qui omnes ab Othone, Episcopo Trajectensi, sacris abluti sunt fontibus, in pelvi simul jacentes, ac deindè obierunt. Hoc Mathildi accidisse putatur, ideò quod paupercula cuidam mulieri geminos exprobrasset, perindè atq́; adulteræ, quæ conscia pudicitiæ suæ: Ore, inquit, Deum, ut tot parias ipsa, quot dies continet annus. Erat au-* B *tem Mathildis, uxor Comitis Hennebergensis, Hermanni; mater illi Mathildis, filia Ducis Brabantiæ Henrici; frater Gulielmus, Hollandiæ Comes, qui ad Imperij apicem electus est contra Fridericum II. Sepulta est apud Losdunum in Monasterio à matre fundato. Errant, qui eam Margaretam Comitem Hollandiæ vocant, eumq; partum anno 1314 ascribunt.* De partu hoc prodigioso ità & Junius Bataviæ Cap. XX. *Losdunum duobus passuum millibus ab Haga-Comitis dissidet, à collibus, quos inter habita-* C *tur, nomen adeptum: Bernardi institutum sequitur, à Mathilde constructum. Ubi ostenditur inter alia monumentum Margaretæ Principis fœminæ, quæ Florentij IV. Comitis è Mathilde, jam dictâ uxore, filia, Comiti Hennebergensi nupta, uno pauciores, quàm annus vertens dies habet, liberos, partu portentoso edidisse memoratur: quæ res, ut compendio absolvam, ad hunc habet modum. Pauperculam gemellos enixam, & pendentes utrinq; ab uberibus lactantem, quæ Comitis uxori se forte obtulerat, stipem flagi-* D *tans, probro incessebat ipsa princeps, & adulterio concepisse incestam prolem ajebat; fieri enim posse, ut uno ex marito bina stirps nasceretur, pernegabat. Illa pudicitiæ intemeratæ Deum testem citans, imprecatur illi sobolem, quæ numerum solidi anni dierum æquet, si pudicitiæ suæ constaret honos. Precum efficaciam comprobasse eventus fides dicitur, partu incredibili, nisi publici monumenti auctoritatem convellere, fidemq́; tabulæ, ad testandam sempiternam rei memoriam positæ, dissolvere nefas putarem. Epi-* E *graphen non abs re fuerit hoc loco ascribere, servatâ ejus seculi lexi, ut Saliorum & Carmentæ obsoleta verba religiosè retinenda duxit antiquitas, & conservanda, ne fides periclitetur. Illustris Domini Florentij Comitis Hollandiæ filia, cujus mater fuit Mathildis, filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem quoq́; habuit Guilielmum Alemanniæ Regem. Hæc præfata Domina Margareta, anno salutis 1276, ætatis suæ anno 42, ipso die Parasceves, hora IX. ante meridiem,* E *peperit infantes vivos, promiscui sexus, numero trecentos sexaginta quatuor; qui postquàm per Venerabilem Episcopum, Dominum Guidonem Suffraga-*

uenm, præsentibus nonnullis proceribus & Magnatibus, in polvi quadam, baptiſmi Sacramentum percepiſſent, & maſculis Joannes, fœmellis verò nomen Heliſabeth impoſitum fuiſſet, ipſorum omnium, ſimul cum matris, animæ ad Deum æternaliter victuræ redierunt, corpora autem ſub hoc ſaxo requieſcunt. Conſimilis exempli in partu numeroſo obſervati fides, (ne quid Dei potentiæ derogetur) adnotata legitur ab Annalium Brunſvicenſium ſcriptore: conſentientibus Alberto Cranzio in Vandalicæ Hiſtoriæ Commentarijs, & Erneſto Anhaltinorum Principum hiſtoriographo: quorum conſenſus teſtatur, triceſimo ſeptimo poſt prædictum prodigium anno, Margaretam, hinc, de qua loquimur, cognominem, Holſteinij Comitis conjugem, totidem capitum ſobolem maturo partu enixam edidiſſe, in quo fœtus omnes humanam manifeſtè ſpeciem repræſentantes, in baptiſterio ſalutari nudâ abluti fuerint. Hæc vir Clariſs. Hadrianus Junius: cui concinit Ludovicus Gvicciardinus in Deſcriptione Galliæ Belgicæ. Verùm hodie Tabula illa aliter legitur, ad hunc videlicet modum:

En tibi monſtroſum nimis & memorabile factum,
Quale nec à mundi conditione datum.
Hæc lege, mox animo ſtupefactus Lector abibis.

Margareta, Hermanni, Comitis Hennenbergiæ, Uxor, Florentij quarti, Comitis Hollandiæ & Zelandiæ, filia, Guilhelmi Regis Romanorum, ac poſteà Cæſaris, ſeu Gubernatoris Imperij, atq; Aleitheiæ, Comitis Hannoviæ, ſoror, cujus patruus Epiſcopus Trajectenſis, avunculi autem filius, Dux Brabantiæ, & Comes Thuringiæ. Hæc autem illuſtriſſima Comitiſſa annos quadraginta duos circiter nata, ipſo die Paraſceves, nonam circiter horam, anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto, trecentos ſexaginta quinq; enixa eſt pueros, qui priùs à Gvidone, Suffraganeo Trajectenſi, omnes in duobus ex ære pelvibus baptiſati ſunt, quorum maſculi, quotquot erant, Joannes, puellæ autem Eliſabethæ vocatæ ſunt; qui ſimul omnes cum matre uno eodemq; die fatis conceſſerunt, atq; in hoc Lauſdunenſi templo ſepulti jacent. Quod quidem accidit ob pauperculam quandam fœminam, quæ ex uno partu gemellos in ulnis geſtabat pueros, quam rem ipſa Comitiſſa admirata, dicebat; Id per unum virum fieri non poſſe, ipſamq; contumelioſè rejecit. Unde hæc paupercula animo perturbata, ac perculſa, mox tantum prolium numerum ac multitudinem ex uno partu ipſi imprecabatur, quot vel totius anni dies numerarentur; quod quidem præter naturæ curſum obſtupendâ quadam ratione ità factum eſt; ſicuti hic in perpetuam hujus rei memoriam, ex vetuſtis, tàm manuſcriptis, quàm typis excuſis Chronicis, breviter poſitum & enarratum eſt. Deus ille ter maximus, hac de re ſuſpiciendus, honorandus, ac laudibus extollendus in ſempiterna ſecula, Amen.

25. *Proximo neceſſitudinis ordine contingebat*] Quippe qui Frothonis fratre genitus erat, ut mox ſequitur in contextu: *Eodem tempore quidam Frothonis fratre genitus protuendâ patriâ gerebat rei nauticæ ſummam.*

27. *Violensq; amplexuum uſus extabat*] Id eſt, Violentus, & raptim petitus, ut mox loquitur Saxo.

28. *Publicata eſt Venus*] Diffuſus erat & promiſcuus libidinis uſus, nec ſe *Venus*, ſivè concubitus, intrà limites conjugalis amoris continebat. Hic ſatis conſtat per *Venerem* ſignificari τὰ ἀφροδίσια, ſive ipſam μίξιν, quam *corporale concilium* Arnobius appellat. Idem Arnobius in extremo Libro V. *In uſu ſermonis noſtri Martem pro pugna appellare, pro aquis Neptunum, Liberum patrem pro vino, Cererem pro pane, Minervam pro ſtamine, pro obſcœnis libidinibus Venerem.* Notandum etiàm, quod *Veneris* vocabulo utatur Saxo noſter, tanquam inter illa eſſet, quæ μέσα dicuntur, ſeu ancipitia; hoc eſt quæ tàm in bonam, quàm in malam partem interpretari poſſunt; ut, *Valetudo, gratia,* & ſimilia. Non poſſum, quin hoc loco adducam verba Quintiliani ex Declamatione XV, quibus eleganter nobis ob oculos ponit diſcrimen honeſti & meretricij amoris: *Amoris*, inquit, (*ſi ſapientiæ ſequamur auctores*) *antiquiſſimum numen, & cui ſe naturæ debet æternitas. Sed ille mitis & ſerius, honeſtis cupiditatibus & viribus ſacræ charitatis exultans, ut qui cuncta priſcæ noctis opertâ caligine diduxerit primùm, deindè miſcuerit. Hic verò, quo perditis viſceribus adhæremus inquieti, laſcivientis adhuc ætatis inſtinctu, tumultuoſus ac petulans; telis funereis facibusq; armatus. Præſtat igitur ille mortalibus liberos hac uſitatâ conjugij pietate; hic inceſta, libidines, adulteria, meretrices.*

29. *In cauſa otium erat*] Unde Ovidius.

Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus:

Otium certe incentivum eſt libidinis, & variorum flagitiorum radix, fons, & origo. Nam ſicut aquæ, quæ non moventur, putreſcunt & fœtorem contrahunt: ità & animus marceſſit, corpusq; langveſcit, quum utrumq; agitationis expers eſt. Virtus autem exercitio perſeverat. Petrus Chryſologus Sermone XXVIII. Sic mox infrà auctor: *Cujus contubernales otio petulantiam nacti.*

31. *Errabundæ Veneris portum*] Quam Lucretius Lib. IV. eleganter *Vulgivagam Venerem* appellavit, hoc eſt, mixtionem meretriciam, & cum ſcortis. Saxo ipſe paulo poſt *Vagabundam atq; erroneam Voluptatem* vocat. Valerius Maximus Lib. II. Cap. I. *Venerem inconceſſam: Proximus à Libero patre intemperantiæ gradus, ad inconceſſam Venerem eſſe conſuevit.* Julius Firmicus *erraticos amores*; Lib. VI. *Luna ſi in Veneris domo fuerit inventa, faciet infamibus ſemper amoribus implicatos, impuros, libidinoſos, & qui erraticis ſemper amoribus inhæreſcant*: qui & paulo antè, *furtivam Venerem agitare* dixerat.

34. *Ità à populari prolem regiam*] *Popularis* & hoc loco, & alibi paſſim apud Saxonem noſtrum,

nostrum, nequaquàm significat, quem *conterraneum* vulgo dicunt; sed hominem vulgarem, ex infima plebis sorte, & abjectæ conditionis. Sic infrà: *Indignum regiæ stirpis puellam thoro popularis astringi.*

35. *Septum vallo conclave petivit*] Ejusmodi conclavia, sivè potius carceres, in quos se Virgines ambitiosè pulchræ, partim suo, partim parentum fastu, se incluserunt, ut à conspectu promiscuæ multitudinis tectæ ac semotæ forent, veteres Dani Ślemmur vocarunt; & custodes, quæ virgines plerumq; cum nutricula maximam partem pro more fuerant, Slemmu Meyar dicebantur.

Pag. 69. vers. 24. *Levâ tanquam dextrâ utentem*] Summa hæc olim apud nostrates viri fortis ac robusti laus erat & commendatio, *ambimanum*, sive περιδέξιον censeri. Et de tali fortitudinis nota multos Heroas commendat Snorro Sturlesonius in Chronico suo Norvagico, ut Haraldum Tryggonis, & alios. Quin etiam *Ehud*, quem populo Israelitico salvatorem suscitavit Dominus, *utrâq; manu pro dexterâ utebatur.* Lib. Judicum Cap. 3. v. 15. Sic & habitatores Gabaa, *Septingenti erant viri fortissimi, ita sinistrâ, ut dextrâ præliantes.* Judic. Cap. XX.

43. *Ad præcordialem puellæ sententiam relegatus*] Westmaro injunctum, ut ipse mentem & interiorem animum puellæ exploraret. Eo sensu voce hac solens utitur Saxo noster. Sic *præcordialem amicum* Absolonis Archiepiscopi, infrà Lib. XV. nominat Fridericum Episcopum Slesvicensem, id est, quem ex penitissimis cordis recessibus dilexit. Cæsarius Heisterbacensis Lib. VIII. Cap. 13. *Servum suum amplexatus est, & tanquam præcordialem sibi, in mutuæ familiaritatis signum eum ad pectus suum attrahendo strinxit.* Sic Henricus II Anglorum Rex Fridericum Cæsarem in Epistola quadam sua *præcordialem amicum* vocat, notante Joh. Balæo Cent. 3. Scrip. Britan. Hinc Jvo Carnotensis *præcordialiter diligere* dixit. Epist. CXXI, & *præcordialiter dolere*: Epist. CXV.

44. *Ità versilis esse propositi*] Comicus Hecyra:

Itidem Mulieres sunt fermè ut pueri, levi
sententiâ.

Pag. 70. vers. 10. *Pendulâ corporum impulsione vexabant*] Non secus ac olim, delectabilis exercitationis gratiâ, corpora funibus per aërem jactabantur; quod genus ludi sub *Oscillarum* aut *petauri* appellatione à veteribus significatum puto: de quo Juvenalis Sat. 14.

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quiq; solent rectum descendere funem.

Quanquam credo *petauro* valdè similem esse jactationem illam, quæ hodie apud multas puellas & pueros efficitur, assere funibus quatuor ad laquearia suspenso, & ibi sedentibus pueris, A aut puellis, veluti per aërem jactatis. Atq; id forsan est, cujus meminit Avicennas primâ quarti tract. II. Cap. XIII. Ubi ad coercendum sudorem laudat, ut æger ponatur super instrumentum, quo pueri vel juvenes solent in aere concuti. Sago pariter consvevisse jactare alios per ludibrium in aera, præter Martialem id hoc versu testantem:

Ibis ab excusso missus in astra sago

est etiam testimonium Svetonij in Othone, B Cap. 2. *Ferebatur & vagari noctibus solitus, atq; invalidum quemq; obviorum, vel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime jactare.* Videatur Hieron. Mercurialis de arte Gymnastica, Lib. III. Cap. VIII. ubi simulacrum petauri, sive Oscillarum egregie repræsentat.

24. *Adeò sub rege puero*] Hinc non injuriâ exclamat Ecclesiastes, Cap. X. v. 16. *Væ tibi terra, cujus rex puer est; & cujus optimates manè comedunt*, id est, diem à voluptatibus & luxu in- C choant. Et v. 17. *Felicem te, ô regio, cujus Rex est filius ingenuorum*, id est, claris & generosis majoribus ortus; *& cujus optimates suo tempore comedunt ad robur*, id est, reficiendo corpori, *& non ad compotationem*, id est *non ad luxum.* Quos versus tali paraphrasi illustravit Theodorus Beza: *ô te infelicem regionem, cui Rex dominatur, sive ætate, sivè mente sensus & usus rerum experte puer: & cujus Principes à voluptatibus diem inchoant, quem à consilijs capiendis auspicari oportuit.* D *At tu contrà, quàm es beata ditio, cui Rex contigit generosa stirpe ac indole: & cujus sobrij primores opportunè cibum capiunt, non ut gulæ satisfaciant, sed ut corpus validum, & rebus gerendis accommodatum, reficiant.* Heroico autem carmine ità reddidit Jacobus Lectius, Ictus Genuensis:

O terram miseram, si cui puer imperat infans,
Et cujus primo proceres epulantur Eoo!
Felicem, ingenuo cui rex è sanguine, terram,
E *Et nullo proceres vini tanguntur amore,*
Sed tempestivo curant qui corpore victu.

Quantum vero regnis noceat, si regum filij etiam impuberes, in regno succedant, tutorum arbitrio subjecti; vel Caroli Gallorum Regis exemplum ostendit, qui cum solo nomine rex esset, æmulatione factionum Gallia intestinis bellis misere agitata: Angli à Burgundione evocati, regnum occuparunt; & regi in suam potestatem redacto, quas volue- F runt, fœderis conditiones scripserunt. Paul. Æmilius, Lib. X. Polydorus Virgilius Lib. XXIII. & Frothonis hujus nostri, sub quo Rege impubere Dania miserrime improborum præsidum tyrannide oppressa est. Sed hic non incommodè quæri potest; Num in magistratu legendo ætatis ratio habenda? Juvenibus ne ille an senibus committendus? Resp. Etsi ob multas rationes, quas adducit Melchior Junius parte I. Quæst. Polit. Quæst. XIV. Senibus

magiſtratus gerendus, resq; capeſſenda publica; tamen & juvenes ad honores & magiſtratus admittendi. Sunt etenim animoſi & fortes, ſunt laudis & gloriæ cupidi, inq; rebus agendis honeſtatem, non utilitatem, propoſitam habent. Ariſtoteles 2 Rhetor. Nec annorum ſpatium, ſed ingenium ac diligentia in cauſa, ut alios prudentia ſuperent. Iſocrates in Archidamo. Et juvenes ad imperia & magiſtratus fuerunt evecti. Sic David, fratrum ſuorum minimus, Rex eſt Judæorum electus; I.Sam. Cap. XVI. Salomon duodecim natus annos, 3. Regum, Cap. 3. Alexander Magnus, cum res magnas geſſiſſet, tertio ac trigeſimo anno mortem obijt. Romæ Corvinus, Marius Junior, Scipio Africanus, Pompejus, Auguſtus, antè tempus, Conſulatum, & alios honores conſecuti ſunt. Alexander Severus puer adhuc à Senatu Cæſar eſt factus. *Lampridius.* Gordianus anno ætatis decimo tertio, vel ut alij, decimo ſexto. *Julius Capitolinus.* Ottho III. annos vix undecim natus, *mirabilia mundi* dictus, propter ſapientiam ipſam ætatem ſuperantem. *Sigebertus Gemblacenſis.* Carolo V ætate non magnâ prædito, diadema impoſitum eſt. *Sleidanus* Lib. 1. Carolus VIII. Francorum Rex, anno decimo tertio règnum inijt. *Ricius Lib. 3. Franciæ Regum:* Raimerus III. annum ætatis quintum agens patri in Hiſpania ſucceſſit. *Ricius Lib. 2. Hiſp. Reg.* Henricum proceres Angliæ novennem Regem crearunt. *Polydorus Virgilius Lib. XVI.* Et ſanè ſi in magiſtratibus ætas certa obſervanda ſit, fit, ut magna Virtutis indoles prius extinguatur, quàm prodeſſe Reipubl. poſſit. Cicero V. Philipp. cujus & notatu digna ſunt verba: *Curſus ætatis non eſt expectandus in feſtinatione virtutis.* Cui conſentit Nazarius Panegyrico Conſtant. *Iniquum eſt eum honori nondum tempeſtivum videri, qui jam virtuti maturus eſt.*

30. *Ut cum Regina commercio libidinis habito*] Eleganter dictum. Quomodo & Julius Firmicus Lib. VI. Cap. XII. loquitur: *Qui ſic Venerem habuerint, facinus ſuum latenter exercent, ut proſtituti pudoris ſcelerata commercia, abſconſis libidinum impuritatibus, protegantur.*

35. *Opinio ſceleris primùm ſuſurris alita eſt, dehinc excepta rumoribus*] Apprimè huic loco illuſtrando faciunt verſus Herici, Monachi Altiſſiodorenſis, Lib. I. Vitæ S. Germani. p. m. 15. quibus Famam prolixè deſcribit; indigni certè, qui ibi tantum legantur:

Fama quid in cælo rerum pelagoq; geratur
Et tellure, videt, totiq; eſt conſcia mundo:
Quod unquàm eſt, toto quanquam ſit ab orbe remotum,
Inſpicit, inq; cavas penetrat male fida latebras.
Omnia cum didicit, mox omnibus omnia pandit.
Et quia dicentem ſequitur nonnulla venuſtas
Verborum, creſcitq; novis facundia cauſis,
Multa fides illi vulgò præbetur ab omni.
Non ea rem clamore gerit, ſed MURMURE VOCIS
Neſcio quid raucum & grave cornicatur inepta.
MILLE TRAHIT SECUM RUMORES, MILLE SUSURROS,
Mixtaq; cum veris pariter quoq; falſa feruntur.
Cumq; novis vacuas implet ſermonibus aures
Succedunt comites, nonnunquam gaudia caſſa,
Nunc timor, interdùm rabies inviſa furoris.

Hactenus Hericus, qui claruit circà tempora Caroli Craſſi Imperatoris, Anno DCCCLXXX. Caſparus Barthius, ſidus literati orbis, & fugientis Antiquitatis deſtina, in Animadverſion. ad Claudiani in Rufin. Lib. 1. v. 20.

Diſſenſu alitur rumor ——————

Rumoris vocabulum, obſcurum aliquem & incertum notare ſtrepitum contendit; ità Auſonius Moſella:

Subterlabentis tacito rumore Moſellæ:

46. *Ni munera detuliſſet*] Quemadmodum qui Reges Perſarum olim adibant. Nam ità apud Perſas moribus comparatum erat, ut Regem abſq; munere adiret nullus; ac vel tenuiorum munuſcula, & quæcunq; pro viribus offerebantur, à Rege ſummâ facilitate & humanitate excipi conſveverant. Barnabas Briſſonius Lib. 1. de Regno Perſarum, pag. 26. Eumq; morem, poſtquàm Perſæ in Parthorum poteſtatem venerunt, retinuerunt. Seneca Epiſtolâ XVII. ità ſcribit: *Reges Parthos non poteſt quiſquam ſalutare ſine munere.* Nicolaus Lyranus in Caput II. Evangel. Matth. *Dicitur,* inquit, *quòd Reges Perſarum ſemper cum muneribus ſolent adorari. Quo more & Magi Chriſtum adorantes ei munera obtulerunt.*

50. *Ingruentem calumniam*] *Calumnia* mediæ ætatis Scriptoribus eſt ἀδικία. Hinc *calumniam facere,* ſignificat opprimere vi, vel fraude, damno afficere. Græci exponunt ἀδικεῖν, θλίβειν. Luc. 3. v. 14. *Neq; calumniam faciatis:* id quod Beza exponit, *Ne dolo opprimite.* Indè exiſtimo Saxoni, alijsq; uſurpatum vocabulum hoc pro afflictione, calamitate, oppreſſione. Cæteroquin ICtis *Calumnia* eſt vendicatio, ſeu Juris in re aliqua poſtulatio. Formula vett. ſecund. L. Rom. Cap. V. *Qualibet Perſona, quæ contra hanc venditionem aliquam calumniam vel repetitionem generare præſumpſerit, illud quod repetit, non vindicet.* Videatur Archæologus Nobiliſſ. & Doctiſſ. Viri, Henrici Spelmanni in voce *Calumnia.* Saxo mox infrà: *Si inflictas vobis calumnias muneratis.*

51. *Dolor hoc acrius, quò occultius lacerabat*] Idem Phocenſibus olim accidit, quos ruptâ fide, calcatoq; ſacramento, Philippus Macedonum Rex, omni injuriarum genere divexavit. De his etenim egregius & inſignis Hiſtoricus Paulus Oroſius ità loquitur Lib. III, Cap. XII. pag. 151. *Premebat miſeros inter injuriarum ſtimu-*

los

los superfusus pavor, ipsâq; dissimulatione dolor crescebat, hoc altius demissus, quò minus profiteri licebat, timentibus, ne ipsæ quoq; lacrymæ pro contumacia acciperentur. Quæ ipse verba à Justino mutuatus est, miserandum Græciæ statum parili modo describente. Lib. VIII. p. 86. P. Syrus:

Heu dolor quàm miser est, qui in tormento vocem non habet.

Ovidius:

Strangulat inclusus dolor, & cor æstuat intus.

Huc pertinent illa Severi Sancti, sive Endeleichi Rhetoris, de Mortibus Boum; quibus Ægon Buculum hortatur, ut ipsi tristitiæ suæ causas adaperiat: Nam inquit:

——— divisa minùs sarcina fit gravis:
Et quicquid tegitur, sævius incoquit;
Prodest sermo doloribus ———

In quam Sententiam & Seneca Agamemn.

Lacrymas lacrymis miscere juvat;
Magis exurunt, quos secretæ lacerant curæ,
Juvat in medium deflere suos.

Est autem major consolatio in querelarum usurpatione liberiore, & in accusationum & expostulationum libertate, cum speciem quandam habeant vindictæ. Undè Ovidius:

Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.

Latinus Pacatus Drepanus Panegyrico, quem Theodosio Seniori dixit: *Est aliquod calamitatum delinimentum dedisse lacrymas malis, & pectus laxasse suspiriis: & nulla major est pœna, quàm esse miserum, nec videri.*

Pag. 71. vers. 3. *Sæpè inquiens, alieni appetitores*] Brevis equidem, sed elegans est Oratio hæcce Erici; quæ imitando effingi atq; exprimi poterit, quoties Regi alicui suadere volumus, ne alienum in regnum expeditionem suscipiat, temereq; bellum moveat. Constat vero his argumentis. 1, Aliena qui appetunt, sua sæpè amittunt. 2, Discordes ac dissentientes in regno facilè hostium adventus conjungit ac conciliat. 3, Prudentèr hic agendum; ne qua, sed sera nimis, pœnitentia subsequatur. 4, Ipse quiete fruatur, belli negotium proceribus demandet. Ad conciliandum valet, & est ἠθικὸν: cum & prudentiam suam Ericus ostendit, & testatum studium ac benevolentiam facit: pericula sese futura prævidere indicat: de rege regnoq; esse solicitum docet. Collocatio & tractatio dissvasionis hujus primum argumentis, deindè προτροπῇ, adhortatione, absolvitur; ut quiete & tranquillitate suâ contentus temerè bellum non moveat. Loci observandi: de alienis non appetendis; de syncretismo, reconciliatione, ac concordiâ acerrimorum hostium, hoste, aut malo aliquo communi imminente: de fugiendo periculo, à quo immunes esse possimus.

Ibid. *Sæpè alieni appetitores proprio privari solere meminimus*] In eandem sententiam de Demetrio, fratre Antiochi, Ægypto bellum inferre statuente, eleganter Justinus Lib. XXXIX, Cap. 1. *Sed dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria, per defectionem Syriæ, amisit.* Ita Tartarorum Princeps, victi à se & occisi Moschi calvariæ, in scyphum formatæ, inscribi jussit: *Hic amisit propria, dum appetit aliena.* Jacobus Zevecotius Observat. Polit. ad Sveton. C. 43.

4. *Sæpè amborum captator, utriusq; perditor fuit*] Juxtà Proverbium: ὁ δύο πτῶκας διώκων, ὐδέτερον καταλαμβάνει. Id est, *Qui duos insectatur lepores, neutrum capit.* Erasmus Chiliad. III. Centur. 3. Adagior. *Hujus*, inquit, *Proverbii sensus est: Qui simul duplex captat commodum, utroq; frustratur.* Effertur in Græcorum Collectaneis, & citra figuram, Δυοῖν ἐπιθυμήσας, ὐδετέρου ἔτυχες, id est, *Ambo concupiscens, neutrum assecutus es*

8. *Crebrò corrixantes porcos conciliavêre lupi*] Hinc Axioma Politicum: *Nec semper tutum dissidentes aggredi.* Nam ut Livius Lib. 2. Decad. 1. de plebe Romana, Patribusq; dissidentibus, scribit: *Externus timor, maximum concordiæ vinculum, quamvis suspectos infensosq; inter se jungit animos.* Sic Tacitus Lib. V. Historiar. p. 622. eleganter de Judæorum ducibus Joanne, Simone, & Eleazaro, in hanc sententiam scribit: *Erant*, inquit, *inter se discordes, donec propinquantibus Romanis, bellum externum concordiam pareret.* In eandem ferè sententiam Paulus Orosius Lib. 2. Cap. 16. *Otio discordiæ nutriuntur at ubi necessitas incubuit, postpositis privatis causis atq; odiis, in commune consulitur.* Undè Tacitus Annal. Lib. 1. *Fas est privata odia publicis utilitatibus remittere.*

Ibid. *Patrium quoque ducem extero præfert*] Eodem usi sunt inter alia argumento Scythæ, in Oratione ad Alexandrum Magnum elegantissima, quæ extat Lib. VII. Curtii: *Nam ut major fortiorq; sis, quàm quisquam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult.*

12. *Pœnitentiâ vacuum debere contuitum esse prudentis*] Innuit autor eum, qui prudentis nomen cum laude & dignitate sustinere cupiat, ità debere consilia, sua & actiones moderari, nè quid agat, cujus post ipsum pudeat aut pœniteat. Non enim Sapientis est dicere, *Non putâram.* *Contuitum* etiam ad animum transtulit Cicero Orat. pro Sestio: *Facit, Judices, vester iste in me animorum oculorumq; contuitus, ut cogitem remissiore uti dicendi genere.* *Contuitus* igitur hic erit *acumen ingenii & animi perspicacia.*

13. *Per alios gerendi sanè belli facultatem*] Apprimè huc facit Quæstio illa diu inter Politicos agitata, *An ipsum principem bellis interesse expediat?* Sunt equidem qui statuant, melius fore, si seponatur, quàm si ipse pugnæ intersit Imperator: quia princeps nullo modo objici periculo debet; verùm dubiis præliorum exemptus, summæ rerum & Imperii reservari. Nam in milite tantum unius sors versatur: at vero in Imperatore omnium periculum agitur. Hinc multi

Imperatores per Legatos bella ſibi gerenda eſſe exiſtimarunt, quia dignitatem Imperij ſui proſtituere noluerunt. Sic Antoninus Imperator in Palatio urbis reſidens, bellorum auſpicia Legatis ſuis demandavit. Eodem modo Juſtinianus Beliſarij & Narſetis operâ vicariâ uſus, Italiâ Gothos, Africâq; Vandalos ejecit. At contrà ſæpe numerò juxta iſtud Plautinum:

——— Ubi ſummus Imperator non adeſt ad exercitum,
Citius quod non facto eſt uſus, fit; quàm quod facto eſt opus.

Et Imperator præſentiâ ſuâ militi robur addit, & non leviter animum firmat, Undè Virgil. IX. Æneid.

——————— Urget præſentia Turni.

Verùm totam hanc controverſiam prudenter decidit Mutianus apud Tacitum Hiſt. Lib. IV. *Si nimirum Imperij ſtatus aut provinciæ alicujus ſalus, in diſcrimen vocaretur, debere principem in acie ſtare. Minoris verò momenti bella minoribus delegandа. Quin in urbem limitaneam ſe recipiat, illinc vim fortunamq; principatus è propinquo oſtenſurus: nec periculis parvis mixtus, neq; magnis defuturus.* Et hoc ipſum Alexandrum, temerè periculis ſe quibuscunq; objectantem milites monent apud Curtium Lib. IX. *Obſcura bella, & ignobiles pugnas nobis depoſcimus: temet ipſum ad pericula ea ſerva, quæ magnitudinem tuam capiunt. Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus, nec quicquam indignius eſt, quàm conſumi eam, ubi non poſſit oſtendi.* Porrò de hac Quæſtione conſule Melch. Junium Parte 2. Quæſt. Polit. Quæſt. LXXII. & Joannem Meurſium Quæſt. Polit. VIII.

17 *Manus cauterium cavet*] *Cauterium* hic poſitum pro aduſtione, à καίω, *uro*. Quid autèm aliàs *Cauterium* ſit, probè norunt Medicorum filij. Ità *Cauma*, prò Calore, uſurpavit Hericus Monachus ſub finem Lib. VI.

Aſtra, poli, nubes, & machina cuncta polorum,
Solq; ſororq;, nives, lymphæq; & Spiritus omnis,
Cauma, geluq;, dies, & denſæ nubila noctis.

Pag. 72. verſ. 8. *Parvulumq; foramen furtivâ luminis applicatione trajiciens*] Id quod Petronius Arbiter ſic extulit: *Quartilla per rimam improbè diductam applicuerat oculum curioſum, luſumq; puerilem libidinoſâ ſpeculabatur diligentiâ.*

33. *Ut etiam ferinarum pecudaliumq; vocum interpretationem calleret*] Inveterata fuit gentilium opinio, inter ſe colloqui bruta, & eorum ſermones à multis intelligi. Undè ars οἰωνική, vel interpretandi voces animalium: in qua excelluiſſe dicuntur apud Veteres Melampus, Tireſias, Thales Mileſius, Apollonius Thyanæus. Democritus autor quoq; eſt, quod dentur aves, quarum ex confuſo ſangvine naſcatur ſerpens, quem ſi quis ederit, avium linguas & colloquia interpretaturum, teſte Plinio Lib. X. Cap. 49. & Lib. XXIX. Cap. 4. Cæterùm de loquelâ brutorum fusè diſſeruit peculiari tractatu Hieronymus Fabricius ab Aquapendente. De Apollonio Thyanæo refert Porphyrius, quòd Brutorum ſermones intellexerit. De Solomone hoc conſtanter affirmant Doctores Hebræi. Porphyrius, ſuprà nominatus, cenſuit, omnia bruta inter ſe ſermocinari. Canes & Equi intelligunt humanas voces, ſiſtunt, accedunt, vadunt, prout juſſeris. Cervus educatus à Ptolemæo Philadelpho lo, quentes Græcè intelligebat. Hiſtoria Norvagica meminit Ruſtici cornicum ſermones exponentis. Sed non abs re fuerit, in medium adducere eruditiſſimam diſſertatiunculam Viri Clariſſ. & verè ſeculi noſtri Maronis, Auguſti Buchneri, de avium & cæterarum animantium vocibus, ad iſtum Hymni Venantiani verſum:

Hinc tibi nunc avium reſonant virgulta ſuſurro.

Aves, inquit, *in id canere, ut Dei conditoris ſui laudes perſonent, etiam D. Cyprianus ſenſit Orat. pro Martyribus*: Cui, *inquit*, *(Deum intelligens)* omnes aves canunt laudes. Huc pertinet & illud incerti autoris de Philomela, in fine:

Sed cunctas ſpecies animantum nemo notavit,
Atq; ſonos ideò dicere quis poterit?
Atq; ſuo domino depromunt munera laudum,
Seu ſemper ſileant, ſive ſonare queant.

His non abſimilia ex Davidicis Pſalmis & alijs ſacris Libris adduci poſſent, ſi res poſceret. Quæ tamen omnia eâ de causâ ſcripta exiſtimanda ſunt, ut invitarentur hominum animi ad laudes divinas perſolvendas promptius, quum ipſa etiàm bruta in eo laborare videri poſſunt. Minimè enim omnium arbitrandum eſt, pios & ſanctos illos Scriptores, quum talia mandarent libris, crediduiſſe, communi quadam cum hominibus ratione animantes eſſe præditas, cujus ductu Numen cognoſcant & celebrent, atq; putaſſe adeò, earum voces ità eſſe comparatas, ut tùm ipſæ eas inter ſe, tùm homines quoq; intelligant, hoc eſt, articulatas atq; intelligibiles eſſe, non autem confuſas, quod quoſdam Philoſophorum antiquitus, Pythagoreos præcipuè, qui hominum animas in bruta transmigrare ſciſcebant, opinatos, ex ijs quæ Sextus Empiricus *Lib. 1. Pyrrhoniarum Hypotyp. Cap. 14.* Item Porphyrius *Lib. 3.* περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων *memoriæ prodidit, eruditos latere non poteſt. Quin refert Porphyrius eo loci, unum atq; alterum, qui intellexerint, quid inter ſe garrirent aves: ac eâ ſcientiâ & Apollonium Thyanæum præſtitiſſe commemorat. Sed eum ipſum Apollonium famoſiſſimum magum ſui temporis, & hominem omnium jactantiſſimum vaniſſimumq; fuiſſe, luculentiſſimi Scriptores ſatis ſuperq; docuerunt. Quin ipſum Pythagoram tale quidpiam de ſe exiſtimari voluiſſe, pellepida illa, hiſtoriane an fabula, videtur arguere, quam* Jamblichus *narrat in Sophi illius vita Cap. 13. Tarenti enim in publicis paſcuis conſpicatus bovem, fabas attingentem, bubulcum monuit, ut pecori id interdiceret. Ridento*

dente effusè bubulco, & dicente, se quidem βοϊςὶ, A *bovine, nescire, cæterùm si ipse quid amplius calleret, suâ pace licere, moneret bovem, quæ facta vellet: accessit, inq; aurem nescio quid armento insusurravit: & sic effecit, ut bos confestim fabas relinqueret, usq; in perpetuum abstineret. Plinius Lib. X. Natur. Hist. c. 49. & Lib. XXXIX. cap. 4. auctor est, tradidisse Democritum, facultatem intelligendi avium voces, comparari esu certi anguium generis. Philostratus quoq; Lib. 3. de Vita Apollonij Thyanei scribit, incolas Bacaræ, Indorum urbis, jactare, eum qui cor & epar* B *Draconis comedisset, omnium animalium conceptus & voces intellecturum. Quod ipsum de Arabibus scribit Lib. 1. ejusdem operis. Ericum quendam comesto epulo, ex serpentibus, à Cracâ quadam magâ, confecto, sibiq; apposito, omnium scientiarum copiam consequutum; ità ut ferinarum pecudaliumq; vocum interpretationem calleret, Saxo Grammaticus Lib. V. Histor. Danic. narrat. Sed hæc certè nugamenta, opinor, sunt, & fabulæ meræ. Et perstringit hos nugatores meritò, Georgius Pisides, præclaro illo carmine* C *de mundi Opificio v. 994. & seqq. quos Latinos, uti Merellus vertit, quum Græcorum copia nunc non sit, non pigrabor adscribere. Sunt autem isti:*

——— quivè linguam garrulis,
Velut organum, formavit avibus tinnulum?
Ut inde rentur fabulatores novi,
Ipsos habere cognitos vocum sonos.

Quinimò Saxonem nostrum (quem perperàm *Joannem Grammaticum* nominat) vehementer D suggillat & acerbè insectatur Joannes Wierus Lib. III. *de* præstigijs Dæmonum Cap. XV, quod virulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manuum feliciter conserendarum donum, consequi aliquem posse, non dubitavit asserere præsenti hac historiolâ, *de* Erico & Rollero, ab *eo*, ut verâ, inter res verè gestas descriptâ & intextâ. *Nam* inquit, *quòd nulla creatura, multò minus virulenta anguium tabes extillaticia, gignat rationis & eloquentiæ summum do-* E *num, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaria illa Dei esse munera, tàm est manifestum, ut bonorum liberatum malè impensarum meritò insimulari debeam, si huic convellendæ historiæ diutius immorer.* Verùm πανοῦργον illum Satanam, permissu omnipotentis Jehovæ, multa efficere posse, ijs similia, quæ muneris loco, hominibus sibi dilectis, numen cœleste conferre solet, extrà controversiam *est*; & infinita ferè exempla testan- F tur, quamplurimos gentilium (quos inprimis internecinus ille generis humani hostis perfidiæ suæ laqueis circumvenire studebat) magicâ quadam arte hostes suos, aliàs vinci nescios, superasse. Ergò & hoc loco strigilem obtrectatorum suorum evadit autor, quem potius venerandæ antiquitatis respectu venerari & admirari merito deberent, quàm toties calumnijs impetere, vocantes eum Scriptorem fabulosum, spermologum, logodædalum. etc.

A 57. *Concham transpositam*] *Concha* hèic patellam denotat, in qua appositum erat magicum illud pulmentum. *Concha* propriè piscis *est* genus testá contectum: à cujus similitudi*ne* quævis vasa concava, & superius patula, *Conchæ* dicuntur. Cato *de re* Rustica Cap. XIII. *In cellam Oleariam hæc opus sunt; dolia olearia, labra olearia XIV. Conchæ majores duæ, & minores duæ.* Juvenalis Sat. VI.

Quum bibitur conchâ, quum jam vertigine tectum
B *Ambulat ———*

Ubi commentarius antiquissimus: Conchâ, *id est, ex amplo vase. Erat autem vas vinarium, in quod è dolijs hauritur vinum. Conchæ* etiam sunt vasa ampla balneatoria, quibus olim lavabantur. Juvenalis Satyrâ eâdem:

——— Conchas & castra moveri
Nocte jubet ———

C Veteres quoq; Commentarij, quos edidit P. Pithœus, ad versum hunc Juvenalis, Satyra III:

Ut sint contentæ patulas defundere pelves,

Pelves interpretantur *Conchas, in quibus pedes lavant, ut vasa fictilia, ποδόνιπῆρα.* Quin & aliæ quædam Glossæ veteres manu exaratæ ad versum illum Juvenalis Satyrâ VI.

Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari ———

D *Pelves* dicit *Conchas æreas. Tanto, inquit, strepitu loquitur, ut ille qui adest, dicat multa vasa ærea, & conchas inter se collidi.* Hinc nata est vox Barbara *Inconchare*, quod est, absorbere. Chronic. Cameracense Lib. III. Cap. XXII. *Ad quandam Tabernam de more profectus, cerevisiam nimiam inconchavit.* Vide sis Archæologum Nobilissimi Viri, Henriei Spelmanni, p. 374. Ammianus Marcellinus Lib. XVI. p. 68. de Alexandro Magno: *Ille namq; ænea conchâ suppositâ brachio* E *extrà cubile protento, pilam tenebat argenteam, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum.*

48. *Ericus se ad astandum fratri*] *Astandum* dixit, pro, *assistendum. Astare advocatus alicui* apud Plautum *est* in Casinâ. Et vix eâ significatione apud bonos & probatos auctores obvia vox est. In Bernhardo Morlanensi, qui claruit Anno Christi MCXL. extat Lib. 2. de con- F temptu Mundi, pag. XLVII.

Censor adest, labra vendit, amat lucra, censet iniquum,
Astat habentibus, obstat egentibus, ut inimicum.

49. *Probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum*] Proverbium est antiquum, quod etiamnum Islandis in usu: Sa er fuglenn westur / sem i sialfs sinß hreidur drittur / simili prorsus, cum Saxoniana, sententiâ.

 Pag.

Pag. 73. verſ. 11. *Cætera quæ acceperant, intimantes*] *Intimare* eſt ſignificata denunciare, ſeu occultè ad aliquem deferre. Livius: *Intimaſſe fertur filio, ut milites ſcriberet.* Prudentius Hymno XIV. Periſtephan. verſ. CXI.

Geſta intimaſſe cuncta fertur Principi,
Præfectus, addens ordinem voluminum.

Hinc *Intimatio*, quâ voce utitur Feſtus Avienus in Oræ maritimæ deſcriptione:

Ut aperta verò tibimet intimatio
Sudoris hujus & laboris ſit mei,
Narrationem opuſculi paulò altius
Exordiemur ——————

Idem ſuperiùs dixerat:

—————— *eſſe te præ cæteris*
Memorem intimati ——————

Eugippius in Vita S. Severini, Cap. IX. p. 12. *Addens, ut quidquid reperta ei diceret perſona, reverſus ſibi maturius intimaret.* Uſitatiſſima verò vox hæc eſt Julio Firmico: in quo centies, & pluries, occurrit. Gloſſarium Vetus: *Intimare*, Γνωρίσαι, ἐμφανίσαι, φανερῶσαι.

22. *Receptum immodicè fretum urceis egeri jubet*] Priusquam tubo receptum eſt aquâ naves exonerare, conſveverunt priſci vaſis, amphoris, urceisq;, magno numero viribusq;, ſed immenſo labore, exhaurire. Grettla nos luculenter docet, & qoemadmodũ iſto labore fungi ſoliti ſint; videlicet, nautis juxtà navis magnitudinem bipartito vel tripartito diſtributis; quorum ordines alij ſuperſtabant, ac à ſubjectis porrectos urceos excipiebant, ac ſuperioribus adhuc tradebant: illi vero, qui omniũ ſupremi ſtabant, in mare profundentes, eodem modo verſa vice reddiderunt inferius conſtitutis, ac ſic deinceps reciprocatis atq; alternantibus elevandi deferendiq; vicibus, ſentinam omnem exantlarunt. Id quandoq; perquam difficile & laborioſum fuerat, cum aperta & non fororum tabulis undiq; contecta navigia decumanos fluctus paſſim exciperent, nec firmis veſtigiis nautæ in fluctuante & jactata nave conſiſtere poſſent. Hunc antlandi modum Hiſtoriæ Bytrauſtur vocitarunt. Grettla conſulatur. *M. Brynolfus.*

Ibid. *Diſcurrentes per littora nautici, pecus ſternere aggreſſi ſunt*] Diripientes videlicet maritima loca & littora, prædam abegerunt, more piratis conſveto: quod frequens & ſolens erat in hoſtium ſolo. Sic verò littora deprædari, at höggua Strandhögg/ id eſt, *cædere littus*, nominabant.

45. *In lapſu fauſtum ominatus eventum*] Non aliter ac Divus Julius Cæſar, qui prolapſus etiam in egreſſu navis, verſo ad melius omine, *Teneo te*, inquit, *Africa.* Svetonius in vita Cæſaris.

Pag. 74. verſ. 7. *Stulte quis es?*] Itâ ignotos compellare ſolebant veteres. Virgilius Æneid. VIII. verſ. 114.

—————— *Quò tenditis, inquit,*
Qui genus? unde domo? pacemq; huc fertis, an arma?

Alcimus Avitus Lib. IV.

Qui genus? undè patres?

Et Græci: τίς πόθεν; εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες.

36. *Optavi ſapere tantum*] Hunc quoq; locum, ſicut & alia multa Saxonis, vitioſa corrupit interpunctio. Sic etenim in prioribus erat Editionibus:

Optavi ſapere tantùm diſcrimina morum,
Luſtravi varium per loca nactus iter.

Quis jam hic tàm Oedipus eſt, qui ſanum aliquem ex his verbis ſenſum elicere poterit? niſi ſi facula diſtinctionis adhibitâ, ità mecum legat:

Optavi ſapere tantùm, diſcrimina morum
Luſtravi, varium per loca nactus iter.

Hoc vult dicere Ericus: Hæc mihi ſumma votorum, ſumma curarum ſemper fuit, ut ſuprà vulgus ſaperem, & civilem aliquam mihi prudentiam compararem. Eam vere non exiguam conſecutus videor; quippè qui varias peragrando regiones, multarum gentium, nationumq; mores ac ingenia accuratè exploravi atq; expertus ſum: non ſecus ac ille apud Horatium:

Qui mores hominum multorum vidit & urbes,

adeò ut non ſim neſcius, ſed probe internoſcere queam & diſcernere, quid diſtent æra lupinis, quid ſit diſcriminis inter ſapientem & ſtultum, inter malum & bonæ frugis hominem.

20. *Remorum ductus velorum vincitur uſu*] Fortè tale aliquod vulgo jactatum fuit olim Proverbium, quale extat in Anonymi Chronico Norvagico: quod utinam diutius non invideret nobis, Vir ad omnem humanitatem factus, & reconditæ eruditionis, Joh. Kirchmanus, amicus meus: ᛒᛁᚦᛅᚾᚦᚢᚱ ᛒᛁᚱ ᚼᛁᚠᛅ ᛁᚱ ᛒᚱᛅᚦᛁᚱ ᛡᛅᚾᚦᛅᚱᛅᚦᚢᚱ. Bydandur byr eiga er brader handarodur: *Expectantes ventum ſecundum, feſtinantius properant, quàm remigantes*: de kommer ſnarere frem ſom Seiler / end de der Roer.

23. *Iſtas ore premi conſtat, at illa manu*] Obſcurior nonnihil hic locus, niſi ſi quis ad genuinum proverbialis hujus locutionis ſenſum, animum diligentius advertat. Comparationem inſtituit noſter inter *mendacium* & *tempeſtatem*, edocere nos cupiens, non minori damno mendacia homines afficere, quàm miſeros nautas ſævientem in mari tempeſtatem. *Tempeſtas* etenim paucas quasdam naves disjicit, funditusq; evertit; ſed *mendacium* regnis, urbibus, totisq; nationibus perniciem adfert. Porro ſicut freta remigiis, quæ manibus premuntur & agitantur, urgente tempeſtate pulſantur; ità & *terræ*, hoc eſt, variæ gentes & nationes *premuntur*, & interdum opprimuntur, *ore*, id eſt, mendaci linguâ, ſeu menda-

mendacio, quod ore profertur. *Neq; enim manuum viduntaxat, sed linguâ, æquè ac acuto gladio, jugulari inimicos,* rectè monuit Emanuel Comnenus apud Nicet. Chon. Lab. V. Et Demosthenes Oratione dé falsâ legatione: *Nullâ re populus lædi gravius potest, quàm audiendis mendacijs.* Hinc verè Petronius in Trojæ halosi vocat *Mendacium in damna potens.*

26. *Sorde gravis putes*] Vanum hominem, & nullius frugi, suâ linguâ, veteres Dani probrosè appellabant ᛂᚿᚦᛂᛘᛂ, Endeme/ id est, Sterquilinium, & ᚦᛡᚱᛂᛋᛂ, Dhrese/ quæ vox propriè ramenta & quisquilias significat, item lutum, sordes. Hinc per contemptum & convicium vilem aliquem, despectum, & abjectissimum mortalium, præcipuè quando aliquis stultè loqui ausus fuerat, ità compellabant: ᚼᛂᛦ ᛂᚿᚦᛂᛘᛂ, Heyr Endeme/ id est, audi cœnum. I Jarla Sogu: thall Jarl sagdi: Heyr Endeme/ id est, audi sterquilinium. Bua Sogu: En hitt Dhræsid er thar sita a stolnum og hlyder a tall manna. Men det andet Skarn/ som der sidder paa Stolen/ oc hører paa Folckens tale. Hodieq; nobis eadem formula in usu in conviciis est, quum hominem nullius frugi nominamus det Skarn/ det Mog; Hand er eet skarn/ eet mog/ eet droog/ etc. Itidem Romani olim loquebantur, hominem impurum, flagitiosum & sceleribus coopertum appellantes *lutum, cœnum, labem, sordes.* Tullius Oratione pro P. Sextio de Calpurnio Pisone: *Haboo, quem opponam labi illi atq; cœno.* Et in L. Pisonem: *O Pestis, ô scelus, ô labes.* & eàdem Oratione: *ô tenebræ, ô lutum, ô sordes!* & mox: *Cùm se Philosophum esse diceret, istius impurissimæ atq; intemperatissimæ pecudis cœno ac sordibus inquinavit.* Plautus in Persa, Sc. *curate*

——— Eho lutum lenonium
Commixtum cœno sterquilinium publicum,
Impure, inhoneste, injurie, illex, labes populi.

Item:

Possum te facere, ut argentum accipias, lutum?

Catullus Epist. XXXIX.

Non assis facis, ô lutum, ô lupanar,
Aut si perditius pote est quid esse.

44. *Esca feris, avidæ præda futurus avi*] Minatur Grep Erico ipsius sepulturam *in Volucrum potestatem fore,* quod Augustus olim respondisse dicitur captivo cuidam suppliciter sepulturam precanti; innuens, aves facultatem habiturás cadaver relictum discerpendi & recondendi intrà ventrem, tanquàm sepulchrum. Qualem sepulturam Curioni tribuit Lucanus Lib. IV.

——— Libycas en nobile corpus
Pascit aves, nullo contectus Curio busto.

Et Euryalo Virgilius Æneid. IX.

Heu, terrâ ignotâ, canibus data præda Latinis,
Alitibusq; jacet ———

Quanquam mos, imò honos fuerit alijs gentibus, ot Caspijs, Iberis, Barchœis, Indis, Persis, Parthis, inhumata cadavera abjicere. Cl. Vir Berneggerus ad Sveton. August. Cap. XIII. Apud Iberos Vultures erant pro sepulchro. Unde Silius in XVI. Punic.

Tellure, ut perhibent, is mos antiquus, Iberâ,
Exanima obscœnus consumit corpora vultur.

53. *Non ego reginam*] Suo ipsius indicio perijt Sorex. Ericus nullam plane injecit Reginæ mentionem à Greppo stupratæ, priusquam ipse se prodat. Scilicet hæc vis malæ est conscientiæ, de quâ verè Polybius in fragmentis: Οὐδεὶς οὕτως οὔτε μάρτυς ἐστὶ φοβερὸς, οὔτε κατήγορος δεινὸς, ὡς ἡ σύνεσις, ἡ κατοικοῦσα ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς: *Nullus neq; testis tàm formidabilis, neq; Iudex tam gravis, quam Conscientia, quæ mentibus cujusque insidet & inhabitat.*

Pag 75. vers. 6. *Decipitur, servum quisquis sibi poscit amicum*] Proverbium est, de fortissimo viro Grettero Asmundio servi negligentiâ decepto, prolatum & usurpatum: Ille er ad eiga thræl fyrer einka Win. *Inconsultum est, cui servitium in summa amicitia est. M. Brynolsus.*

13. *Improvida plerumq; nocere consilia*] Præcocium consiliorum infelix & tristis solet esse exitus. Hinc rectè Livius: *Consilijs,* inquit; *nulla res tàm inimica, quàm celeritas. Celer enim pœnitentia, sed eadem sera atque inutilis, sequitur, cum præcipitata raptim consilia, neq; in integrum restitui possunt.* Quare rectè præcipitur, ut antequam res magnæ, & ardua negotia suscipiantur, animus, repudiatis præcocibus actionibus, consilio maturo & prudenti in omnem eventum diligenter sit muniendus. Benè itaque Tacitus monet: *Omnes, qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an quod inchoatur, Reipubl. utile, IPSIS gloriosum, aut promptum effectu, aut certè non arduum sit.*

23. *Immolati dijs equi abscissum caput conto excipiens*] Heic denuo Magici cujusdam apparatus luculentam scenam habemus. Modus autem & formula talis maleficij peragendi hæc erat. Apud veteres Danos, juxta ac Boreales ferè gentes omnes, Ethnicismi superstitionibus adhuc imbutas & incantationibus deditas, qui caput inimicis devovere, vel etiam qui hostilem impetum à se & fortunis suis averruncare, cupiebat, contum quendam, sive oblongam hastam ex corylo, vel alia quavis arbore, sibi anteà ritè conficiebat. Hujus hastæ summitati cranium equi, quem prius dijs inferis solenni sacrificio immolaverat, cadaveri abscissum ità infigebat, ut distentis faucibus, hiantiq; rictu, ingentem terrorem visentibus incuteret. Hanc deindè hastam *Runis,* id est, magicis characteribus inscriptam, in colle, seu alio quocunq; loco editiore, interdum etiàm in promontorio aut Isthmo; qui e diametro oppositus erat regioni

isti, sive loco, in quo hostis versabatur, vel per quem eum irrupturum putabat, erigebat, adhibitâ insuper certâ diræ imprecationis formulâ. Hunc contû nominabant ᚾᛁᚦᛋᛏᛅᚾᚴ, Nidstong/ hoc est, Hastam imprecatoriam; à ᚾᛁᚦ, Nid/ quod priscâ linguâ Danica significat diram imprecationem, & ᛋᛏᛅᚾᚴ, Stong/ id est, contus, hasta. Indè formula loquendi, At opsette/eller reise/ Nidstang mod een. hoc est, contum, seu hastam imprecatoriam, vel mali voti, adversus aliquem erigere. Illustre hujus rei exemplum extat in Historia antiquâ Egilli Skallegrimi, quæ EGLA veteribus dicta est; cujus meminit Glossarium priscæ Linguæ Danicæ, quod penes me est, MS. hunc in modum: Egill Skallagrimson riste niid Eirycke Konge. det er: Egill Skallegrimson reiste forbandelse mod Erick Konge; nemlig som efterfølger: Han tok i hond sien heslestong/ og gick fram a Bergnos eina/ tha er vißte til lands up/ tha tok han Hroshofud/ og vetta thar formála/ og mällte suo: Hier set eg up niidstong/ og sny eg thettu niid a hond Eirycke Konge og Gunhillde: sny eg thessu niid a landvætter/ ther er thetta land byggia/ so ad allar fare ther a villa vega/ ad einge hitte sitt inne/ fyr een ther reka ur lande Eiryck Kong/ og Gunhillde: Epter thad statte han nider stongine i Biargrisu eina/ og let thar standa: hand suere Hroshofud land up/ en rist Runa a stonginem/ og sagdi thar thennann formála. Det er: Hand tog sig i Haand Hesselstang/ oc gick frem for en Biergnæs/ som vißte op til Landet/ da tog hand et Horse Hoffuet/ oc giorde denne Fortale: Her opsetter Jeg Niidstang/ oc vender Jeg dette Niid Kong Erick och Gunhilde/ til haande. Jeg vender dette Niid paa Lande/ oc alle de som boe i dette Land/ Saa at de skulde alle fare paa vilde weye oc ingen skulde kunde finde sin Bolig/ forend de driffue Kong Erick oc Gunhild aff Landet. Effter det stod hand stangen neder i en Biergreffue/ oc lod den staa der: Siden vente hand Horse Hoffuedet op til Landet/ oc ristede Runer paa stangen/ oc sagde der denne Fortale/ etc. Oc stackit der effter bleff Erick meget hadelig aff alle/ oc rømbte aff Landet.

27. *Obscœnitatis apparatum*] Ità propriè expressit noster vocem antiquam ᚾᛁᚦᛁᚾᚴᛋᚴᛅᛒᚢᚱ, Nidingskapur/ quæ infamiam & nefandum scelus significat. Exemplum suggerit Glossarium modò laudatum ᚾᛁᚦᛁᚾᚴᛋᚢᛁᚱᚴ, Nidingswerk/ detestanda scelera, quorum mentio occurrit etiam in Codicibus legum Danicarum.

47. *Nudum habere tergum fraternitatis inopem*] Hoc est, subsidio fraterno destitutum. Statius IV. Thebaid. *Inops comitum.* Tacitus VI. Annal. *Inops sociorum.* Apulejus de Deo Socratis: *Inops veritatis.* Et Apologia: *Omnium peccatorum inops.* Prudentius Hamartig. vers. 364. *Mens vulgi rationis inops.* Et Psychomach. v. 12. *Magnarum virtutum inopes.* Hilarius Genesi: *Qui natalis inops.* Ubi vide elegantissimæ eruditionis Weitzium, pag. 26.

25. *Ardebat intra ædem ignis*] Non est, quòd hoc tempestati Saxo ascribat, quod in priscis monumentis, sine temporis mentione passim occurrit. Amarunt antiqui Heroës ad focum epulari, quem in medio pavimento, secundum ædis longitudinem, aluerunt: ipsi eum senatu, optimatibus, & legatis, in interiore domus parte, & loco sublimiore considentes, inferius utrinq; ad focum satellites & ministri. Crebro antiquitates *lang-elda* meminerunt, hoc est, *longorum ignium*; & crebro, *elda brenna a Stidum*/ id est, *ignes in lignis splendidè arsisse* narrant. *M. Brynolfus.*

51. *Ignis vultui temporis haud indebitus*] Κατάχρησις est hic nimis dura. Ità durius dicitur πρόσωπον ὥρας: quomodo Evangelista Matthæus loquitur Cap. XVI. Cui simile est, quod Ovidius initio Metamorphos. *Natura vultum* dixit. Item Virgilius nunc *feris* tribuit vultum, nunc *mari*.

Pag. 76. vers. 19. *A Rennesô prodiȷ*] Inter insulas, quæ magno numero fretum Buchenfiord/ quod civitatem Norvegiæ Stavangriam alluit, complent, unam hoc nomine Rennefo animadverti exstare in Tabula Chorographica Diœcesis Stavangriensis, editâ ante annos XXVII. à Viro Clarissimo, & insigni Mathematico, M. Laurentio Scavenio; quæ forsitan illa esse poterit, è quâ se prodiȷsse hic commemorat Ericus, Et infrà, Rennefo/ disertim insulam fuisse tradit. Et verò totus hic sermo Erici plane ænigmaticus; quo tamen nihil aliud indigitare existimo, quàm iter illud maritimum à se in Daniam cum fratre Rollero susceptum.

Pag. 77. vers. 8. *Nec diu manum ictu exhilarari solere*] Hodieq; regium hoc dictum Islandis in ore est, quoties significant, intempestivè quempiam jus suum manu persequi: Stutta Stund verdur hond hogge feigen: hoc est, *Breve, nec diu est, cum ob ictum illatum manus exultat. M. Brynolfus.*

16. *Laboranti optima est mali mora*] Adagium itidem est, quod viget, quoties in magnis & impendentibus malis, in dilatione & incertitudine eventus requirimus: Frestur er a Illu bestur. Vel, Frest er a Illu best. *M. Brynolfus.*

24. *Campum gelati maris*] Eleganter & Poëticè dictum. Sic non absimili loquendi modo Virgilius *liquentes campos*, pro *mari* dixit VI. Æneid. Et Ovidius Lib. 1. Metamorph. *Latum aquarum campum.* Iterum Virgilius VI. Æneid. *Latum aeris campum.*

30. *Nec pœnam infligendam esse*] Græcismus est evidentissimus, quo usos video antiquos sæpe,

sæpè, non Poëtas modo, sed alios etiàm scriptores. Varro Lib. 3. de Re Rusticâ: *Acus substernendum gallinis parturientibus.* Virgilius:

——— pacem Trojano à rege petendum.

Cicero in Catone Majore: *Volumus sanè nisi molestum, Cato, tanquàm longam aliquam viam confeceris, quam nobis quoq; ingrediundum sit.* Varro eodem libro ferè ita: *Eas horas substernendum paleâ.* Sic Lucretius Lib. 1. v. 23.

Æternas quoniam pœnas in morte timendum.

Et ibidem vers. 18.

Multa novis verbis præsertim cum sit agendum.

Pag. 13.

Aut igitur motu privandum est corpora quæq;.

Id quod Græci dicerent: φοβητέον τας ποινάς, πρακτέον πολλά, τα σώματα σερητέον. Plures ejusmodi formulas congessit Obertus Gifanius in conlectaneis ad Lucretium.

32. *Epulaturi in convivio militis*] *Miles* hoc loco per Synecdochen numeri, & quidem Singularis pro plurali, positum est, pro *Militibus*: ut mox: *Assoletne Gotari miles?* Eundem ad modum loqui amat Florus Lib. 1. *Adactus miles suâ sponte jurejurando, nisi captâ urbe remearet.* Et Lib. II. *Sic redacto in disciplinam milite commissa acies.* Et Lib. IV. de voce, quâ usus Cæsar: *Miles, faciem feri.* Ità & *Eques* pro *Equitibus* in eodem ponitur, Lib. 2. *Quippe nebulâ Lacus, palustribus virgultis tectus eques.* De hujusmodi sermone ità B. Augustinus Lib. 2. Locutionum S. Scripturæ, qui de Exodo est: *Et extendit Aaron manum super aquam Ægypti, & eduxit ranas, & educta est rana, & operuit terram. Repetitio à Plurali ad singularem numerum trajecta est. Nam utiq; rana pro multitudine ranarum positum est. Nescio, quo autem modo, per loquendi consuetudinem, imbutis sensibus hominibus sæpè plus videtur, quod Singulariter, quàm quod Pluraliter dicitur. Nam plus accipitur, cum dicitur, verbi causâ: Est illic miles, quàm sunt illic milites; est illic piscis, quàm sunt illic pisces.*

50. *Nemo non natum*] Ità scitè expressit Proverbia illa Danica hodieq; in vulgus nota: Hart er wfød Hest at binde ved Krybbe. Et, Ont er at baase for wfød Fee. Quorum postremum versu planè barbaro, ut omnia, reddidit Petrus Laglandicus (vulgò Lolle) Legista, Parabolarum Fol. 58.

Non natæ pecudi rude fit bostaria cudi.

Ubi *Bostaria*, bovis stabula, interpretatur Ascensius, in Notis ad istum authorem. Sensum autem horum adagiorum fortè Metaphysicum hoc Axioma revelabit: *Non entis nulla datur affectio*, sive, *nulla sunt accidentia.*

Pag. 78. vers. 12. *Inania pacta revocare*] Consentit πολυθρύλλητον illud: *In malè promissis haud turpe est fidem rescindere.*

Ibid. *Maturitati potiùs quàm inconstantiæ*] *Maturitas* hic est prudentia. Usus est eodem significatu Ammianus Marcellinus Lib. XIV. pag. 3. *Ipse quoq; arrogantis ingenii incitationem ejus ad multorum augeri discrimina, non maturitate vel consiliis mitigabat.*

15. *Crustatum glacie æquor*] Ammianus Marcellinus Lib. XIV. pag. 57. *Hyeme verò humus crustata frigoribus, & tanquam levigata, ideoq; labilis, incessum præcipitantem impellit.*

20. *Altercandi collibitum sibi fore certamen*] Id Veteres Dani nominabant ᛆᚱᚦᛆᚼᚿᛁᛒ-ᛒᛁᚿᚴ, Ordahnipping. Gloss. Island. MS. ᛆᚱᚦᛆᚼᚿᛁᛒᛒᛁᚿᚴᚢᚱ, Ordahnippingur/ Verborum pugnæ seu contentiones.

24. *Quando tuam limas*] Non injuriâ spurcum hoc, & honestis indignum auribus carmen, priscâ linguâ Danicâ ᚿᛁᚦ, Nid/ appellares, de quo Glossarium Islandicum MS: ᚿᛁᚦ, NID, Neutr. Gen. Spurca Poësis, qualis apud Latinos, Martialis, Catulli, & consimilium. Rhyt. Minst er frydsa mærdar smid/ margan nid at yrkia Nid. id est, Minimè est pulchra illa Poësis, multoties edere obscœna carmina. Hinc ad Nida necÿum: id est, Obscœnis vel infamibus cantilenis aliquem lædere. Grettla: Monum tottht illa er han Nidde Hasllida Bonda/ det er: Dette tockttis Folck ilde/ at hand quad slemme Viiser om Hasllide Bonde. Dicitur etiam ᚿᛁᚦᛋᚴᛆᚱ, Nidskår/ promptus ad tales cantilenas, & aliam infamem Poesin. Halfredur Saga: Halfredur var Skald thegar a vnga aldre/ og al nidskår. det er: Halfred var strax Skalldt in sin vnge dage/ oc meget rede til at quæde slemme Viiser.

29. *Remigiis hominet*] Cl. Vir, & Philologus eminentissimus, Caspar Barthius, in literis ad me suis Anni cIɔ Iɔ CXXXIII. ex MS exemplari Saxonis nostri, ita hunc Versum emendat: *Videbantur*, inquit, *ævi sui pede benè hæc conciliata ire. At in optimo codice erat.* Res Veneris homines. *Scribendum vides*: Re Veneris. *Et ultimis verbis*: Quid ad hæc addere mas renuit? *Omninò scribendum*, mas renuit? *Pessimè qui ediderunt primùm, non intellectis veteris scripturæ ductibus.*

30. *Motus quippe suos nam labor omnis habet*] Pleonasmus est, *quippe* & *nam*: quo tamen gaudent interdum Scriptores. Plautus Menæchmis Actus V. Sc. IX. *Vanibit uxor quoq; etiam.* Sic Florus Lib. 1. *rursus redire.* Svetonius in Vitâ Cæsar. Cap. 2. *rursus repetere.* Claudianus in Ruffin:

——— revocataq; secula rursus.

Justinus; *rursum recipere.* Livius; *Legati deinde posteà missi.* Barthius loco jam dicto: *Quarto versu ex usu seculi* τὸ quippe *abundat, ne de mendo quis argutetur. Quo pacto positum invenies apud Augustinum pag. 29. Libri de gestis Pelagii. Guilielmum Armoricum Lib. IV. Philippidos, vers. 465, Historicos Nordmannia à Duchesnio editos. pag. 106, 108, 138. &c.*

Agoni-

46. *Agonizans Ericus*] Græcis Ἀγὼν, *Certamen.* Unde ἀγωνίζομαι, *certo, pugno.* Hinc mediæ ætatis Scriptores formarunt Verbum Latinum *Agonizo*, eâdem significatione; & secundùm Papiam, *Agonizor.* Adamus Bremensis Lib. I. Cap. VIII. de S. Vinifrido, seu Bonifacio, primo Germanorum Apostolo: *Gesta ejus, à Discipulis plenariâ manu edita sunt; quæ eum ferunt agonizasse, cum aliis quinquaginta, & amplius, commilitonibus suis.*

47. *Arduum reor contra fortem fune contendere*] Quid si rescribamus *funem contendere*? ut propius ad certaminis formam respiciamus. Sic enim suadet nobis Proverbium hoc integrum adhuc & superstes: **Jlle er ved Rammast reip ad draga.** *M. Brynolfus.*

Ibid. *Perquam utile referens rebus integris incolumi redire curru*] Accedat hoc item ad proverbiorum nostratium censum: **Hollast er heilum wagne heim ad aka**: quod in alium sensum, verbis tamen ex parte retentis, Dani verterunt: **De haffue gott/ som kiore med heele Vogne.** *M. Brynolfus.*

52. *Imagine profligatus*] Ni fallor, sensus erit: Consimili mortis genere, quo cæteri perierunt, peremptus. Sic infrà loquitur: *Quis hanc prior imaginem præbuit.*

57. *Frustrà volentem perire servastis*] Quasi diceret: Parvam à me refertis gratiam, qui mori cupientem prohibetis. Huc facit illud πολυθρύλλητον: *Qui servat invitum, idem facit occidenti.* Itim: *Invito non confertur beneficium.* At contrà Seneca Lib. 2. de Beneficijs: *Pulcherrimum opus est etiàm invitos nolentesque servare.* Et Calpurnius Flaccus Declamat. XLI. *Misericordiæ maximum munus est servare nolentem.*

Pag. 81. vers. 37. *Suam nec dùm cautibus abstitisse fortunam*] Hoc est, fortunam adversam suam nondum planè expiatam; nondum adversâ fortunâ se defunctum; adhuc se in cautibus versari ac scopulis. *Absistere bello, absistere pugnâ*, antiquis usitatum est. Vicina huic locutio est Lucretij sub finem Lib. II. *ad scopulum ire*, pro ad interitum:

Nec tenet omnia paulatim tabescere, & ire
Ad scopulum, spatio ætatis defessa vetusto.

Metaphorâ scilicet à navi sumptâ, quæ infligitur scopulo: quomodo rectè ad illum locum Dion. Lambinus, optimè de Lucretio meritus, commentatus est. pag. 286.

58. *Fascem labilem esse, qui vinculo non firmetur*] Proverbium antiquum tale fuit: **Lauss er bandlauss bagge.** *M. Bynolfus.*

44. *Manum siquidem capitis periculo objici*] Cum præsenti periculo occurrenti, vel ob vicinitatem, vel debitum naturæ, ignoscimus, & quodammodo excusamus, hoc proverbio uti convenit: **Skylt er hende aff hoffde bera.** Quod A hoc Rhythmo comprehendit avus maternus, Paulus Jonæ filius, Vir in illis talibus rari exempli: **Jll er hond sem aff ei ber/ eff vear a hoffuded kasta**: *Turpe manus jactum quæ non defendit ab ore.* *M. Brynolfus.*

Pag. 82. vers. 38. *Litharfulki quoque provinciam tradit*] ᚠᚢᛚᚴᛂ, **Fylke/** seu juxtà veterem pronunciationem ᚠᚢᛚᚴᛁ, **Fulki/** priscis Danis in usu fuit pro Normarchiâ, sive Provinciâ, B quam hodiè **Len** nominamus, sed adeò refertâ, locuplete, & copiosâ, ut justus inde exercitus colligi ac conscribi potuerit. Singulis ejusmodi provincijs unus summâ cum potestate præerat Regulus. Propriè autem **at fylcke/** aciem instruere significat; & **Fylcking/** aciem instructam, sicut **Fylckingearm/** cornu aciei dextrum vel sinistrum. Cæterùm tota olim Norvvegia in XXIII. **Fylckas/** sive provincias, divisa fuit, quas hoc ordine recenset Chorographica Norvagiæ C Descriptio, ante decennium linguâ vernaculâ Hafniæ edita: 1. **Elfvar fylcke.** 2. **Vingulmorck fylke.** 3. **Raumaricks fylke.** 4. **Dalvig fylke.** 5. **Hadelands fylke.** 6. **Westfylda fylke.** 7. **Grenlands fylke.** 8. **Austaregda fylke.** 9. **Westeregda fylke.** 10. **Rygla fylke.** 11. **Sundhorda fylke.** 12. **Hardengra fylke.** 13. **Nordhaurda fylke.** 14. **Sygna fylke.** 15. **Fiala fylke.** 16. **Firda fylke.** 17. **Sundmora fylke.** 18. **Raumdola fylke.** 19. **Nordmora fylke.** 20. **Tronheim fylke.** [sub D se comprehendens octo Provincias. I. **Auna fylke.** II. **Sparbyggia fylke.** III. **Werdola fylke.** IV. **Stauna fylke.** V. **Stiordals fylke.** VI. **Strinda fylke.** VII. **Gauldola fylke.** VIII. **Orkdola fylke.**] 21. **Naumdola fylke.** 22. **Halogaland fylcke.** 23. **Findmarken.** Has inter non occurrit nostrum **Lithar fylke**; ideoque legendum puto **Listar fylki/** quæ nunc dicitur **Listeland.**

Pag. 84. vers. 9. *Sclavorum mandatur irruptio*] E *Mandatur* hic positum pro *nunciatur*, significatione medij ævi Scriptoribus usitatâ. Gallus Confessor, Cap XXII. *Serò quoque, cum factum est, ipsâ die apparuit Apostolis suis, & eis gaudia pacis mandans, insufflavit.* Ad quem locum itâ Clariss. Vir, Caspar Barthius: Gaudia pacis mandans, *id est, Spiritus Sancti adventum nuncians. Pax enim, in Evangelio B. Johannis, Spiritum Sanctum notat. Mandare autem nunciare est illi seculo Scriptorum. Sic usurpant Sidonius, Ennodius, Fortunatus, Fulgen-* F *tius, Marculfus Monachus, alij innumeri.* Alioquin *mandare* ejusdem commatis Scriptoribus *mittere, ablegare* significat. Fulgentius Fab. XLV. *Postquàm in Thraciam redit, Philomelam mandat ad Lynceum Regem.*

42. *Regem deindè manum spargere hortatus*] *Manum spargere*, id est, exercitum dividere: quomodo *bellum spargere* dixit Silius Italicus, Lib. IX.

Scindunt se turmæ, prædicit spargere bellum.

Et

Et *agmina spargere* Lucanus Lib. VI.

Ipse quoq; à tutâ deducens agmina petrâ
Diversis spargit tumulis, ut Cæsaris arma
Laxet, & effuso claudentem milite tendat.

Q. Curtius sub initium Lib. VIII. *Cùm propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum.*

46. *Ut compendij gratiâ complanasse montes*] In eandem sententiam de Xerxe loquitur Justinus Lib. II, qui *fiducia virium, veluti naturæ ipsius dominus, & montes in planum deducebat, & convexa vallium æquabat, & quædam maria pontibus sternebat, quædam ad navigationes commodum per compendium ducebat.*

53. *Quisquis primam feliciter militiam gesserit*] In primo certamine & conflictu cum hoste parta victoria, vel opinio virtutis, magnum ad terrendum hostem, & ad totum reliquum bellum conficiendum, illiusq; victoriam, posteà momentum habet & affert. *Bella* etiam ut plurimùm *famâ constant*: & timetur ille potissimum, qui sibi jam opinionem virtutis ac strenuitatis comparavit. Undè Janus Gruterus in Commentar. super aliquot loca Taciti: *Pro belli initijs Dux aut timetur aut spernitur.* Adeo ab initijs haud temerè præsumitur de fine. Et per Initia sæpè de eventu decernitur. Hinc etiam Tacitus memorat de Cæcina Lib. 2. Histor. *Consilia cuncta, in oppugnationem Placentiæ magno terrore vertit: gnarus, ut initia belli provenissent, famam in cætera fore.* Et in Vita Agricolæ: *Cæsâq; propè universâ gente, non ignarus, instandum famæ: ac prout prima cessissent, fore universa.*

Pag. 85. vers. 22. *Quarum præsens quædam ritus usurpat*] Paucas admodum ex legibus hisce Frothonianis hodierna apud nos consvetudo celebrat: sed maximam partem vel sunt prorsus abolitæ, inq; desuetudinem venerunt; vel hodieq; in usu sunt, sed quo ad formam, si non quà materiam, immutatæ. Sic illa quæ ordine Septima Lex est de Fure impunè non dimittendo, extat in Volumine Legum Cimbricarum, Cap. XCI. Lib. II. sub hoc titulo: Bonden maa en lade Tyff lobe. Illam vero, quæ sequitur, de fuga non capessenda, non tàm expressa legis scripta verba, quàm ipse pudor & honestas confirmat. Jam eas quod attinet leges, quas Frotho in Daniam rediens tulit, ejus, quæ ordine secunda est, de fœminâ liberâ amittente libertatem, si servum duxerit, exemplar exstat in *Recessu* Christiani III, Regis Daniæ, Articulo XXXVI. Om frij Quinde tager wfrij Mand. Tertia item, quæ mox subjungitur, de eâ ducenda, cui vitium primus attulit, confirmatur Novellis Constitutionibus Friderici II. Regis Daniæ, Tit. de Stuprat. Virg. nec non Legg. Cimbricar. Lib. 1. Cap. XXXIII. & Lib. 2. Cap. XVI. XVII. XVIII. Octava deniq; de eo, qui ad exequendum Regis Imperium ob animi contumaciam piger exstiterit, Nobiles hodieq; aliquâ ex parte obligat, sicut videre licet in Recessu Christiani III. Articulo II. §. 2. At Adelen skal vere plictig/ at vere Kongen horig oc lydig/ ot tiene met Hest oc Harnisk/ ot affverie Kongens oc Rigens Skade.

26. *Dignitatis causâ captivum concessit aurum*] *Aurum captivum*, opes significat ab hoste captas: quomodo *agros captivos* olim dixit Tacitus Annal. Lib. 12. *Captivam vestem* Virgilius; *Captiva thura* Ovidius in Fastis: *Captivum ebur* Horatius Epistol. 2. & noster mox infrà: *Captiva navigia.*

33. *Si quis in acie primus fugam capesseret*] Digestor. Lib. XLIX. Tit. XVI. §. VI. *Qui in acie prior fugam fecit spectantibus militibus, propter exemplum capite puniendus est.* Quam Legem mihi suppeditavit Excellentissimus Vir, D. Henricus Ernstius, Collega meus plurimùm honorandus. Αἴσχιστον τὸ φεύγειν: *Turpe est pedibus vitam redimere.* Aristid. Orat. 2. Manuel Comnenus apud Nicetã, Lib. II. Θάρσος γὰρ μεγίστοισι μέγα κλέος, φύζα δ' ὄνειδος: *Fortitudo enim ingens hominibus gloria, sed fuga dedecus.* Cointus Smyrnæus Lib. VI, v. 46. Calvinus Domitius, primipili Centurionem nomine Vibillium, ob turpem ex acie fugam, fuste percussit. Vellejus Paterculus Lib. 2. Historiar. Crassus quingentos primos, à quibus initium fugæ ortum fuerat, decimavit. Plutarchus in Crasso. Hinc Polybius Lib. 3. *Est hoc unum ex institutis disciplinæ militaris apud Romanos, quod diligentissimè observant, NON FUGERE, neq; ordines deserere.*

40 *Quamcunq; primitùs cognovissent*] *Cognoscere* Latinis Scriptoribus est de nuptis verbis. Ovidius Epist. VI. Heroid.

Turpiter illa virum cognovit adultera virgo.

Lampridius Alagabalo: *Antonino Caracallæ stupro cognita.* Eutropius Lib. VII. de Caligula: *Stupra Sororibus intulit, ex una etiàm filiam cognovit.* Sed etiàm Græcis: Plutarchus in Evmene non longe à principio: Βαρσίνην γάρ τὴν Ἀρταβάζου πρώτην, ἐν Ἀσίᾳ γνοὺς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξ ἧς υἱὸν ἔσχεν Ἡρακλέα. In Alexandro: Οὔτε τούτων ἔθιγεν scil: τῶν γυναικῶν, οὔτε ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου πλὴν Βαρσίνης. In Pompejo. Ὅσαι δὲ τῶν Μιθριδάτου παλλακίδων ἀνήχθησαν οὐδεμίαν ἔγνω. Imò & Hebræi, ad significandum viri cum muliere congressum, hoc verbo utuntur, ut mille patet Sacrorum Bibliorum locis. Videatur Caspar Barthius Advers. Lib. XXIII. Cap. 9.

Ibid. *Ducendi legem inflixit*] Lex divina Deuteronom. Cap. XXII. v. 28. *Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum &, apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit.* v. 29. *Dabit, qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam, non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.* Jus Canon. Cap. 1. de Adult.

Sagitta

49. *Sagitta lignea ferreæ speciem habens*] Apud Veteres Islandos conventus habendi signum erat ᚦᛆᚱᛋ ᚼᛆᛘᛆᚱ, Thors hamar/ *Malleus Thor Deastri.* Deinde post annum à nato Christo millesimum, quum jam in fidem Christianam jurassent, pro ejus temporis religione, *Crux lignea*, quam quilibet Colonus ad suum vicinum perferret, die, loco, & causâ conventus indictis ; cujus signi neglecti aut intermissi certa pœna. Posteà in usu fuit ad cogendos provinciales conventus, *forma securis Norvagicæ lignea*, eâdem ratione circumlata inter provinciales concives, ut de cruce lignea jam dictum. Conventus autem, quem hæres occisi intrà triduum cogebat ad sepulcrum cadaveris, index fuit *telum ligneum.* Arngrimus Jonas Islandus, Rerum Islandicarum Lib. I. Cap. III.

Pag. 86. vers. 6. *De qualibet verò controversiâ ferro decerni sanxit*] Sensus est, Frotho Rex, inter alias leges, hanc etiàm tulit, quâ nimirum sanxit, ut subditi sui inposterum lites armis dirimerent, & pleraq; causarum judicia duello, sive singulari certamine, decernerent. Quæ consvetudo primùm abrogata legitur à Rege Danorum *Svenone* cognomento *Tivveskeg* ; in ejus locum substituto ferri candentis usu : ut tradit Saxo Lib. X. donec eam funditus everteret Haraldus, qui non armorum usu, neq; testium, sed solâ sacramenti fide & jurejurando defendendi potestate subniti voluit : prout verba Saxonis habent Lib. XI. Talis etiàm *Lex* fuit *Gundebadica*, à Burgundiæ Principibus lata ; quam ut planè impiam, atq; scelestam abolendam esse, Epistolâ verè lectu dignissimâ suadet S. Agobardus, Episcopus Lugdunensis fol. 103. Cæterùm hic locus postulare videtur, ut de varijs *probationum*, sivè *purgationum* modis, nonnihil inpræsens, quantum fert ratio instituti nostri, agamus. Varia igitur olim apud varias gentes *Probationum*, sivè *purgationum* genera fuerunt ; quibus veritas culpæ, vel innocentiæ, decidenda permittebatur. Nulla vero frequentior erat *Monomachia*, quod *duellum* vocant ; Saxo *Singularem congressionem* ; Agobardus *Singulare certamen.* Cujus inventionem quidam M .ntinæis tribuunt ; alij volunt antiquiorem esse. Sed post Barbarorum in Italiam irruptionem truculentus ille mos inolevit apud *Longobardos*, *Germanos*, *Francos*, *Anglos*, *Hispanos*, *Moschos*, & nostros quoq; *Danos.* Et extendebatur tàm ad causas criminales, quàm civiles. De hujusmodi purgatione illustria extant exempla apud Lambertum Schafnaburgensem, & alios Historicos. Fuit & purgatio vulgaris per *Ignem*, quæ triplex : per *rogum*, per *prunas*, per *ferrum ignitum*, hoc est, *vomeres*, sive *laminas*, vel *chirothecas candentes.* Ac *ferrum ignitum*, sive candens, quod attinet, meminère ejus variæ leges Septentrionalium. Apud Radevicum Lib. 1. Cap. 26. fit men-

A tio legis militaris, quâ Servus non deprehensus
in furto, sed accusatus jubebatur vel domini juramento, vel igniti ferri judicio se purgare. Leges Franciciæ & Longobardiciæ jubebant per novem vomeres ignitos ; homicidij accusatum se purgare. Sic & Sclavi ad veram religionem conversi offerebant criminosos Sacerdoti ferro vel vomeribus examinandos, ut habet Helmoldus Chronic. Sclavor. Lib. 1. Cap. 84. In Flandria quoq; hanc legem Philippus Comes tulit
B Ann. Christ. 1164. *Si quis vulnus in nocte acceptum alij imputaverit, ferro candenti se excusabit.* Mejerus in Chron. Flandriæ. Nostrates Elers Jern appellabant : cujus etiàm Leges Scanicæ antiquissimæ fusè meminerunt. Exempla hujus purgationis suppeditant nobis passim Historicorum monumenta. Caroli III. Imperatoris uxor Richarda fuit insimulata adulterij ; sed candenti ferro crimen diluit ; Aventinus Lib. IV. Sic Cunigundam Henrici II. uxorem se
C purgasse constat, Crantzius Lib. IV. Saxon. Cap. 32. Emmam quoq; Angliæ Reginam nudis pedibus super ignitos vomeres, ad contestandam pudicitiam, ambulasse scribit Polydorus Virgilius Histor. Angl. Lib. 8. Inprimis singulare est, quod refert Saxo noster Lib. X. de Poppone ; & Lib. XIII, de Haraldo Hibernico, de matronâ quadam in Rugiâ per injuriam à conjuge adulterij insimulatâ. Lib. XIV. Hunc morem Honorius Papa, ejus nominis III rectè
D abolevit. Nam isto modo purgare, non levis est Dei tentatio : quam tamen Deus optimus in multis tulit. Qui *rogum*, sivè pyram ingressi probandæ innocentiæ causâ, multos recensent Historiæ. Paulus Æmilius Histor. Francor. Lib. 4. de Petro Massiliensi Episcopo videatur. Non dissimile fuit judicium per *prunas* ; quas vel in sinum conjiciebant, vel manu ferebant, vel calcabant. Leontius in vita Joannis Eleemosynarij. Gregorius Turonensis Histor. Lib. II. Cap. I.
E Fiebat etiàm purgatio per *aquam* vel *calidam* vel *frigidam.* De *Calida* vel *fervente* constat receptum Legibus Longobardorum, Saxonum, Rhenariorum, & Frisiorum. Hanc aquam ore non bibebant, sed in eâ ad examen innocentiæ brachium nudum immergebant. Dictum est autem judicium ferventis aquæ *aënum*, seu potius *Æneum.* Hinc *mallari ad æneum* in Lege Salica, pro citari ad judicium ferventis aquæ. Dictum est etiàm *Ordalium*, & *Judicium Dei* : quod
F tamen nomen commune fuit omnibus probationum modis. Qui plura de hoc argumenti genere scire desiderat, adeat Martinum Delrium, Disquisit. Magicar, Lib. IV. Cap. 6. Quæst. VI. Sect. 2. Henricum Spelmannum, Equitem Britannum, Glossarij Latino-barbari, pag. 118. Johannem Seldenum Libr. 2. Jani Angl. pag. 115. Nicolaum Hemmingium Comment. in Psal. 15. p. 373. Ivonem Carnotensem Epist. 74. & ad eandem Notas Doctissimi Juteci.

Jureti. Cæterùm operæ duxi pretium heic nonnulla ascribere de Judicio *Candentis ferri* ex codice LL. Scaniearum, Cap. XV. *Gestaturus ferrum, lota manu, nihil debet contingere, priusquàm ferrum levet, nec caput, nec trines, nec aliquod vestimentum, ne per tactum alicujus succi vel unguenti per fraudem potius, quàm per innocentiam, ferri candentis effugiat læsionem. Triplex autem ferri Judicium, quod usus recipit, invenitur. Unum, quod in duodecim ignitis vomeribus calcandis consistit. Est item aliud ferri judicium illi soli conveniens, qui pro furti crimine convenitur, quod* Trnaß Jern *in linguâ patriâ nominatur, ab alveolo, qui per duodecim pedum vestigia, debet à baculis, quibus ferrum superponitur, elongari. Quod accensum, prius præstito ab adversario juramento, quod* Aasuoren Eed *appellatur, sumptum à baculis, in ipsum alveolum nudâ manu debet immittere reus ipse, & immissum, si fortè resilierit, vel extrâ ceciderit, resumet iterùm, & pronunciet, donec ipsum ibi contigerit contineri. Est item tertium ferri Judicium, illis gestaturis ferrum attinens, quibus prædicta judicia non incumbunt, quod ignitum sumptum à baculis, reus ipse, donec processerit novem vestigiis, deferre tenetur, & tunc primò à se jactare. A quo jactu ipsum lingua patria* Skuds Jern *appellat, & si dicatur ab adversario insufficienter vel minus legitimè detulisse, probet duobus testimoniis se deferendi modum legitimum observasse. Hoc est autem circà quodlibet ferri judicium observandum, ut nullum eorum debeat in septimana, quæ diem festum habeat, exerceri. Duobus quidem primis diebus, in secunda, videlicet, & tertia feria, reus in pane & aqua & vestimentis laneis jejunabit, & in quarta subibit judicium. Hoc completo in continenti, vel pedes, si vomeres calcati fuerint, vel manus, si ferrum gestatum fuerit, panno aliquo involventur, cui diligenter astricto, sigillum etiam apponetur, ne quid adveniat fraudulenter, quod vel possit extinguere ustionem, vel auferre saltem apparentiam ustionis. Hoc velamen in pedibus vel manibus usq; ad Sabbathum permanebit, eodem die coram actore adversario usq; ad solis descensum post meridiem expectando. Et si nec tunc advenerit, coram astantibus auferendum, qui statim cum nudam manum, vel pedes, conspexerint, vel innocentem reum, vel culpabilem judicabunt.*

45. *Quicquid contingit primò, semel accidit*] Involutus est sermo, & mentis subobscuræ; quæ hæc tamen esse videtur: Nullam fortunam ejus constantiæ esse, ut possis affirmare, nihil unquam sequius obventurum; quin eam hujus naturam esse, quæ ludum omnem ludere soleat, ut nihil hêic inexspectatum esse conveniat, quicquid unquam evenire possit. Nostrum Proverbium est: Einu sinne verdur alle fyrst: id est, *Quicquid evenit, aliquando accidit. M. Brynolfus.*

53. *Ericus se ubiq; adventantem, nec usquam compertum vocitari*] Si divinare licet, forsitan Normannico idiomate dixit: Widkuæmur/ otiendur. *M. Brynolfus.*

Pag. 87. vers. 3. *Nec hostem in ædibus opperitur*] Tale quid dixerat: Fer mot fiondum fiode ur kõnde et fier ovnte innan gátta. Quod sit de Rhythmo, veteribus usitato, Lióð dicto, quartum membrum: totum autem hoc Erici responsum, prius virtute continet. Vaka verdur/ vægnrekr Stjst i Suessne sigrast vargar/ ut integrum Erici dictum, eodem genere, quo cæpit, desinat. *M. Brynolfus.*

4. *Nemo stertendo victoriam cepit*] In eandem prorsus sententiam Valerianus Cimeliensis, qui floruit sub An. Chr. CDL. Libr. de Bono disciplinæ, pag. XXIV. *Quis unquam otiosus trophæa composuit? aut quis circumstantibus undiq; hostium legionibus, ad victoriam dormitando pervenit?*

13. *Earumq; quamlibet quina navium millia complectentem*] *Vocato ad rationem calculo, reperiuntur in agmine Hunnorum capita 9000000. Etenim sex Classes, singulæ quinquies millenûm navium, comprehendunt naves 30000. Atq; hæ singulæ 300 habuerunt remiges: fuêre ergò remigum seu militum 9000000, nongentæ myriades. Totus exercitus in millenarios seu chiliarchias divisus, (sic ut Chiliarchia contineat duodecies centena capita) comprehendit Chiliarchias 7500 constantes è quaternis alis. Proindè numerabantur alæ 30000, totidem scilicet, quot fuere naves. Atq; ita alam fuisse trecentorum militum, rectè enuntiatum est. Quod autem Millenario seu Chiliadi non mille, sed duodecies centena capita inclusa ac censita sunt, id non tantùm in re militari usitatum fuit, sed etiàm in Agrimensoriis. Nam Centurioni 120 milites suberant: Centuriam verò castrensem Metatores 120 perticis constratis finiebant. Centuria etiam Urbana in assignationibus 120 comprehendebat jugera. Retinetur etiamnum & populariter usurpatur hæc supputandi ratio in mercimoniorum, è Norvagia, viciniáq; venientium, dinumeratione. Centuria enim abjegnarum trabium, tigillorum, asserum, clavorum ferreorum, piscium arefactorum, sex continet εἰκάδας* (sneffe) *chilias 60 εἰκάδας, hoc est, 1200 Ingens hæc multitudo non usq; adeò mirabilis & incredibilis est æstimanda. Nam in expeditione Xerxis longè plures fuisse homines memorantur. Stipendia enim facientium numerus fuit 5283220: onera autem gestantium multitudinem nemo potuit comprehendere aut numerare. Tamberlani quoq; exercitus hunc longè superavit.* Vir Clariss. & mihi Collega amicissimus, Joh. Laurenbergius.

25. *A macro & tenui petendus est cibus*] Quoties parva & exigua contemnenda non esse docemus, usus erit hujus Proverbii: aff Megru skall mat hæffa: ex macro etiàm convenit esuriem satiare, nec semper opima & pinguia, flagitante potissimùm necessitate, exspectanda. *M. Brynolfus.*

26. *Raró pinguescet, qui cadit*] Adagium sanè utile & elegans: quo scilicet denotare voluit, hos Rutenos, licet nunc abjecti contemptiq;

viderentur, nec digni, in quibus vires regia classis experiretur; posse tamen conjunctos hostilibus copiis non solum formidabiles, verum etiam exitiales existere. Proinde occupandum esse, ne posteà periculo erepti vires sumerent. Quidvis enim de superstite & vivo fieri & exspectari posse; mortuos hac esse conditione, ut indubitatum sit, nihil pericula ex ijs timendum esse. Proinde satius esse hos mortuos, quàm vivos relinquere. Nobis hoc sonat: Staldan fittnar hinn fallne. *M. Brynolfus.*

27. *Neq; enim mordendi potens est, quem vastus occupaverit follis*] Tertium hoc ejusdem Proverbium est, quo significat ἐξ ἐναντίυ, mortuos nulla ratione vivis incommodare; ut prius à vivis cujuscunque conditionis timendum esse monuit. Nobis hoc itá sonat: Ecke bitur sa J Belg liggur. Vel: Ecke bitur thad i belg liggur: id est: quod sacco inclusum contines, id te non mordet *M. Brynolfus.*

Pag. 88. vers. 4. *Ne quis uxorem, nisi empticiam, duceret*] *Empticia uxor*, est, quam quis sibi dato pretio, aut sicut Romani solebant, *per æs & libram*, desponsavit. Matrimonij emptio non modo apud Danos, sed & Gothos, Francos, Romanos, aliasq; nationes, quondàm fuit usitatissima. Testis ipse Saxo noster Lib. VIII. *Jarmericus ex eo genitus, cum sororibus admodum parvulis, præda hostibus fuit: quarum altera Norvagiensibus, altera Germanis, quòd venalia quondam solebant esse connubia, pretio vendita est.* In Codice Legum antiquarum, quem bono seculi in lucem edidit Fridericus Lindenbrogius ICtus, Lex exstat Wisigothorum Tit IV. *Si inter Sponsum & Sponsæ parentes, aut cum ipsa forsitan muliere, quæ in suo consistit arbitrio, DATO PRETIO, sicut consuetudo est, & antè hostes facto placito, de futuro conjugio facta fuerit definitio.* Lex Salica Tit. XLVI. de Sponsalitijs Viduarum: *Ille qui viduam accipere vult, cum tribus testibus, qui adprobare debent, tres solidos æquè pensantes & denarium habere debet, & hoc facto, si eis convenit, viduam accipiat.* Lex Saxonum Tit. VII. de Hæredibus & Viduis: *Qui Viduam ducere velit, offerat tutori pretium emptionis ejus, consentientibus ad hoc propinquis ejus. Si tutor abnuerit, convertat se ad proximos ejus, & eorum consensu accipiat eam, paratam habens pecuniam, ut tutori ejus, si fortè dicere aliquid velit, dare possit; hoc est, solid.* CCC. Et alia de Conjugio Titulo, XVII. *Lito Regis liceat uxorem emere, ubicunq; voluerit, sed non liceat ullam fœminam vendere.* Est autem *Litus* idem qui dediticius, seu homo Regis. Collectio Chron. ex Thoromacho apud Canisium Tom. 2. Antiquar. Lect. pag. 681. *Eam se daturum spondet* [scilicet in matrimonium] *legato offerens solidum & denarium, ut mos erat Francorum, eam partibus Chlodovei desponsavit. Solidus* autem quis fuerit, & cujus valoris, explicat Lex Saxonum Tit. XVIII. *Solidus*, inquit, *est duplex: Unus habet duos tremisses, qui*

A *est bos anniculus XII mensium vel ovis cum agno: alter solidus tres semisses, id est, bos XVI mensium. vel ovis cum agno: alter solidus tres semisses, id est, bos XVI mensium. VVestfalajorum & Angrariorum & Oostfalajorum solidus est, secalis scessila XXX, hordei XL, avenæ LX.* Cæterùm hic omitti non debent, quæ hunc ad locum in Conjectaneis suis observauit Cl. Vir, M. Brynolfus Svenonius. *Emptitiam*, inquit, *uxorem, hoc est liberam ac ingenuam, nè promiscuis connubiis nativa sobolis* B *indoles pollueretur. Si enim uxoria dote emi dicerentur, illis certæ pecuniæ summa dotis causa assignabatur, atq; expensa ferebatur: quod nunquam factum erat, nisi cum liberas uxores ducere se palam sunt testificati. Hanc rem appellarunt* ad kaupe munde: *& uxorem hac ratione ductam* Munde keyffta konu/ *hoc est, dote empticiam, ac proinde liberam ac legitimam uxorem, non concubinam aut ancillam. Attigit de moribus Germanorum Tacitus hoc modo:* Dotem non uxor marito, sed uxori maritus offert. C *Et post paulo:* In hæc munera uxor accipitur, atq; invicem ipsa armorum aliquid viro offert. Hoc maximum vinculum, hæc arcana sacra, hos jugales deos arbitrantur.

7. *Supplicia abscissis corporis partibus lueret*] Nempè vel genitalibus, vel naribus, vel auribus; quibus olim multatos fuisse adulteros, non pauca Historicorum nos edocent monumenta. Et quoniam hæc tàm commoda emersit occasio, operæ mihi videtur pretium exempla nonnulla D de varijs adulterorum pœnis, ex Sacris juxtà ac prophanis monumentis huc inpræsens congerere, quæ argumento sint nobis, adulterij crimina apud omnes fere nationes severâ semper animadversione coercita fuisse. Antiquissima adulterij pœna est, quam ab ipso Jehova Opt. Max. promulgatam, cœlestis ille aulæ Cancellarius Moises tradit Deuteron. Cap. XXII. v. 24. nimirum, ut is qui Virgini vitium intulisset, *extrà portam civitatis lapidibus obrueretur.* Apud E Ægyptios, ei, qui mulierem liberam violasset, virilia exsecabantur: quoniam uno crimine tria haud parva scelera complexus esset, injuriam, corruptelam, & liberorum confusionem. In adulterio spontaneo deprehensus virgis cædebatur ad mille plagas; mulier naso mutilabatur. Quo dedecore vultus maculatus eà multaretur parte, quà maximè facies exornatur. Joannes Boemius Lib. 1. de moribus Gentium pag. 44. Apud Græcos, primus Hyettus Argivus F Molurum Arisbantis filium, in uxoris adulterio deprehensum, interfecit. Sed multo post Dracon, cùm Leges Athenis in magistratu ferret, de adulteris quoq; liberè capitis pœnas sumi posse promulgavit. Pausanias Lib. IX. Solonis lege deprehensum mœchum interimere licebat. Plutarchus in ejus Vita. Apud Homerum Antinous Iro interminatur narium, aurium, & genitalium abscissionem, Odyss. 18. & 22. A[illegible] Græcos quoq; Didymus tibicen testiculis [illegible]

speculus

ſpenſus ex nomine mulctam tulit. Laertius in Diogene. In Tenedo lege erat ſancitum, quam Tennes quidam tulerat, ut adulter ſecuri percuteretur. Heraclides in Politijs. Hippomenes Archon Athenienſium IV. adulterum eum Limone filia deprehenſum, equis diſcerpſit: hanc vinctam unà cum equo carceri incluſit, neutri alimentū præbens. Unde equus actus in rabiem puellam vivam devoravit. Svidas in Ἱππομένης. Apud Athenienſes mœchi inopes deprehenſi, B quia non habebant in ære, luebant in pelle, itaq; publicè illis cinere calido inſperſo, depilabant nates & pudenda: atq; id ſuppliciū παρατιλμὸς dicebatur: meminitq; Ariſtophanes Pluto, & ibidem Scholiaſtes. Impingebant etiam raphanos in anum, atq; id ῥαφανίδωσις & Ἀποραφανίδωσις dicebatur. Meminit idem Ariſtophanes in Nubibus: ubi etiam Scholiaſtes & auctores item alij. De hac pœna ſic Svidas in voce Ῥαφανίς. Ῥαφανιδωθῆναι, καὶ τίφρᾳ πλῆναι, C παρὰ Ἀριστοφάνει, ἐπὶ τῶν ἀσελγῶν. οὕτω γὰρ τοὺς ἁλόντας μοιχοὺς ᾐκίζοντο. ῥαφανίδας λαμβάνοντες, καθίεσαν ἐπὶ τοὺς πρωκτοὺς τούτων. καὶ παρατίλλοντες αὐτοὺς, θερμὴν τίφραν ἐπέπαττον, βασάνους ἱκανὰς ἐργαζόμενοι. Hoc eſt: Ῥαφανιδωθῆναι, id eſt, *raphanis in podicem injectis puniri.* Et τίφρᾳ πλῆναι, eſt *evulſis pilis podicis cinere calido aſpergi. De impudicis dicitur. Sic enim Mœchos in adulterio deprehenſos fœdè tractabant.* D *Raphanos capiebant, quos in eorum podices immittebant, & eos pilis evulſis nudabant, & calidos cineres aſpergebant, eos abundè ſic excruciantes.* Et rurſus Ariſtophanes in Nubibus pag. 108. & 109. Scholiaſtes Annotat. 15. & pag. 109. Annot. 1. Zeleucus adulteros oculis privabat. Valerius Maximus Lib. VI. Cap. V. Apud Cumæos deprehenſam in adulterio mulierem in forum producebant, & in lapide omnibus conſpicuo ſiſtebant, deinde aſino impoſitam circa urbem circumducebant. Poſtea rurſum E in eodem lapide aſtare coacta, infamis per totam habebatur vitam, & vocabatur ὀνοβάτις. Lapidem autem ob eam rem, ut pollutum abominabantur. Plutarchus in Quæſtion. Græcis, p. 520. Thurienſium Legibus rectè cautum erat, ne ulli cives in Comœdijs traducerentur, præterquàm adulteri & curioſi. Plutarchus de Curioſitate p. m. 144 Lepreatæ adulteros comprehenſos triduo per urbem vinctos circumducebant, & per totam vitā infames habebant. Mu- F lierem autem adulteram indutā perlucidā veſte ſine cingulo, in foro per undecim dies ſtatuebant, atq; ità ignominià notabant. Heraclides in Politijs p. 24. Gortynæ in civitate Cretæ adulter deprehenſus, inq; judicium adductus, criminisq; convictus lanâ coronabatur. Hæc verò coronatio ſignificabat, eum eſſe hominem mollem & effœminatum. Ælianus Lib. XII. Cap. 12. Variæ Hiſtoriæ. Sed & apud Romanos adulterij pœnam ex Catonis Oratione recitat Aulus Gellius Lib. X. Noct. Att. Cap. 23. quod fuerit jus marito *uxorem in adulterio deprehenſam impunè necare.* Sempronius Muſca C. Gallum deprehenſum in adulterio flagellis cecidit. C. Memmius L. Octavium ſimiliter deprehenſum nervis contudit. Carbo Accienus à Vibieno, item Pontius à P. Cernio deprehenſi, caſtrati ſunt. Valer. Maximus Lib. VI. Cap. I. De gravi hac pœnâ Horatius:

> ——— *Quin etiam illud*
> *Accidit, ut cuidam teſtes, caudamq; ſalacem*
> *Demeteret ferrum* ———

Apud Romanos etiàm, ſicut & apud Athenienſes, vetus mœchorum ſupplicium fuit *Mugile plecti.* Et autem *Mugilis* piſcis magno capite, cætera gracilis, qui ſolebat ipſis adulteris per podicem vel anum immitti. Sed id privatim factum, & nullâ lege, ut apparet ex Catulli carmine ad Aurelium:

> *Ah tum te miſerum, maliq; fati,*
> *Quem attractis pedibus, patente portâ,*
> *Percurrent raphaniq; mugileſq;.*

Et cui ignota eſt *Lex Julia?* non tamen à Julio, ſed ab Auguſto lata, quæ pœnâ capitis omninò adulteros puniendos edicit. Recentiorum Imperatorum Conſtitutionibus variè id interpolatum. Si quis enim per vim puellam depudicaſſet, jam alij pactam, ut adulter puniebatur, qui facinus perpetrârat: ſi vero ἀμνήστευτον, tùm ducere eam, licet pauperrimam, cogebatur. Quod ſi vero nuptias illa ſtupratoris non optaret, naribus abſciſſis triente bonorum reus multabatur. At verò ſi ſolis blandimentis in fraudem pellecta in Venerem conſenſiſſet, aut ducebat eam, aut ſuarum facultatum partem dabat: ſin ſecus, verberatus & tonſus relegabatur. Zonaras & Balſamon in Canon. Apoſt. 67. Eclogâ Βασιλικῶν Lib. LX. Harmenopulus Lib. XI. Tit. 3. Non abſimile Græcorum ſcitum: ἢ γάμος, ἢ θάνατος, apud Aphthon. Sopatr. & Quintilian. in Controverſijs. Apud Arabes aliaſq; nationes, adulteris ſemper capitis pœna fuit. Strabo Lib. XVI. Euſebius Præparat. Evang. Lib. VI. Cap. 8. Saraceni ſeu Turcæ juſtitiæ exactores ſtrenuiſſimi, in adulterio deprehenſum cum adulterâ, absq; miſericordia, absq; morâ, lapidatione interficiunt. Johannes Boëmus de moribus gentium. p. 124. Tartari ſimiliter, licet incontinentiſſimi omnium ſint hominum, in adulterio tamen deprehenſos, tàm Virum, quàm mulierem occidunt. Idem pag. 108. Indi virgines, quæ non caſtè vixerint, clavis cruci affigunt, & in fluvium dejiciunt Hydaſpen; ut memorat Plutarchus Libello de Fluminibus. De Germanis ità Tacitus

in Lib. de moribus German. *Paucissima in tam numerosâ gente adulteria; quorum pœna præsens & maritu permissa. Accisis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit: publicatæ enim pudicitiæ nulla venia.* Fridericus II. Imperator villicum jubebat mutilari vasis seminarijs, qui domini sui pedissequam & uxorem violaverat, ac corruperat: *ut ejus acerbæ, sed justæ vindictæ terrore, rustici, quin etiàm quilibet familiares addiscerent luxuriæ suæ frænum imponere: & non tantùm in uxoribus dominorum, sed in focarijs etiàm, cùm pudicitiâ fidem, & cum fide pudicitiam observare.* Petrus de Vineis Lib. V. Epist. Cap. 9. Luitbrandus Lib. VI. Cap. ult. *Presbyterulus, qui ad dominæ asseclas adhinnivit, virilibus amputatis dimittitur.* Nimirùm uti quâ parte peccavit, eàdem multetur. Nicephorus Hist. II. *δι' ὧν γὰρ τις ἁμαρτάνει, δι' αὐτῶν ἢ παιδεύεται.* In LL. Alfridi Regis Cap. 25. *Servus si ancillam stupraverit, virga virilis ei præciditur.* Adulterorum pœnam apud Polonos hanc fuisse scribit Dithmarus Episcopus Lib. VII. *In pontem mercati ductus* (adulter) *per follem testiculi clavo affigitur, & novaculâ propè positâ, aut moriendi, aut se de hu absolvendi dura electio datur.* Et paulo post de Meretricibus, non leviora addit, quæ referre pudor vetat. Quin etiam Jure Græco-Rom. *οἱ κτηνοβάται* caulis abscissione plectebantur. Attaliat. Synop. Tit. 70. pag. 63. Saxones etiam Ethnici, si virgo in paternà domo, vel maritata sub conjuge, fuisset adulterata manu propriâ strangulatam cremabant; & suprà fossam sepultæ corruptorem suspendebant; aut cingulo tenus vestibus abscissis flagellabant eum castæ matronæ, & cultellis pungebant, & de villa in villam missæ accurrebant novæ flagellatrices, donec interimerent. Bonifacius Archiepiscopus in literis ad Ethelbaldum Regem Angliæ, apud Wilhelmum Mamelsbur: Lib. 1. pag. 28. Mavricius Dux Saxoniæ inter alias salutares Leges, quas tulit Anno 1548, hæc etiam fuit, quâ adulteros gladio feriri jubet. Sleidanus p. 428. Lex Canuti Daniæ & Angliæ Regis extat Cap. 50. Uxor si vivo marito cum alio quocunq; corpus miscuerit, infamis omni tempore esto. Maritus res ejus habeto; mulieri verò tùm nasus, tùm auris præciduntor. Lindenbrogius in Glossario ad Codicem Legum Antiquarum, p. 1349. Apud Anglos quoque [teste Henrico de Bractonâ, antiquissimo Juris Anglici Scriptore, cujus mentionem facit Johannes Seldenus, patriæ antiquitatis callentissimus, Lib. 1. Jani Anglorum, pag. 46.] eorum libidinem, qui intemeratæ pudicitiæ vim olim & vitium inferebant, *manebat amissio membrorum, ut sit membrum pro membro. Quià virgo cum corrumpitur, membrum amittit, & ideò corruptor puniatur in eo, in quo deliquit. Oculos igitur amittat, propter aspectum decoru, quo Virginem concupiuit: amittat & testiculos, qui calorem stupri induxerunt.* Nimirùm, *illam præcipuè partem,* ait Heraclides Ponticus in Allegorijs Homericis, *Legulatores consueverunt mutilare, quæ scelus commisit.*

Et pereant partes, quæ nocuêre ——

canit aliquis. Festive Martialis Lib. III. Epigr. 43.

Quis tibi persuasit nares abscindere mœcho?
Non hac peccatum est parte, marite, tibi.

Olim, ut est apud Ovid. Metamorph. Lib. VII.

Aut lignum, aut oculos, & quæ tibi membra pudorem
Abstulerunt, ferro rapiam ——

Et Plautus in Pœnulo:

ST. Facio quod manifestò mœchi haud ferme solent.
MI. Quid id est? ST. Refero vasa salva.

Sed nos satis exspatiati, ad lineas redeamus, quod dicitur, & in gradum.

Pag. 89. vers. 24. *Sundmoriam & Nordmoriam*] Hoc nomine duæ sunt hodieq; in Norvagia insignitæ provinciæ, divites, & incolis refertæ, multisq; hinc inde Insulis distinctæ, [Sundmør / och Nordmør /] in Diœcesi Nidrosiensi sitæ. Antiquitùs hæ provinciæ *Comitatum* complectebantur, cui summo cum imperio præerat Rolleti pater *Rangualdus*, regnante Haraldo Pulchricomo, qui propterea Møre Jarl dictus est. Videatur descriptio Chorographica Norvagiæ linguâ vernaculâ Hafniæ edita, Anno CIↃ IↃ C XXXII.

26. *Jamtorum atq; Helsingorum Regem*] Pro *Jamitorum*, quod nobis priores obtruserant Editiones, omnino heic, sicut & paulò infrà scribendum duxi *Jamtorum*. Intelligit enim noster incolas duarum provinciarum *Jamtiæ* & *Helsingiæ* [Jamteland / och Helsingeland] quas olim Regibus Norvagiæ paruisse, rerum Norvagicarum Scriptores testantur. In utramq; vero provinciam primi Coloniam deduxerunt, pater & filius, ex Norvagia oriundi, *Kietillus Jamte* & *Thorus Helsing*: unde appellationem istæ provinciæ sortitæ sunt. Etenim regnante in Norvagia Haraldo Pulchricomo, qui nimis impotenter & crudeliter rem adminustravit publicam, multi Norvagiæ incolæ, ipsius tyrannidem fugientes, novas sedes quæsituri in varias terrarum oras, insulasq; longe dissitas, habitandi gratia, concesserunt: quæ res etiam *Kietillo* huic ex patriâ suâ alio migrandi occasionem dedit; quem tamen Chronica Norvagica Oisteni Sveciæ Regis, qui Nidrosiensem Diœcesin occupaverat, metu *Jamtiam* incolere cœpisse commemorant: Kiettel Jamti heit madr / Son Anundar Jarls aff Sparabo Trantheimi. Hand flydde firi Oistein Jlrada / Svia Konung / aufir om Kiol; hand ruddi marker / og bygdi dar / som heiter Jamtaland. Item; Son Kettils het Thorer Helsingir / er vid erkient Helsingaland tui ad hand bygdi /

bygdi / da en ad er Haraldr Harfagr ruddi ser til Rikis / etc. Hoc est: Kietillus Jamte *filius Arundi Comitis de Sparebo, provinciæ Trontheimensis, fugiens sævitiam Oisteni Ilrade, Sueciæ Regis* [qui districtum Trontheimensum per vim occupaverat] *versus orientalem partem montis, Kiöl dicti, concessit, silvasq; exscindens, primus regionem illam, quæ nunc dicitur* Jamtelandia [*seu Jamtia*] *incolere cœpit. Ejus filius* Thorus Helling *erat; cujus de nomine* Helsingia *dicta est; quòd primus ille, Haraldo Pulchricomo Rege, totam Norvagiam suam in potestatem redigere moliente, hanc provinciam novis incolis instruere cœpit.*

Pag. 90. vers. 23. *Alrico Sveonum Regi adversum Gestiblindum*] *Gestiblindus*, sivè potius, Gestur Blinde / linguâ Danica antiquâ, significat *Hospitem cæcum.* Quo nomine vetustissimi Islandorum Annales Regem celebrant, cui perpetuæ cum Sveonum Rege Heidrico [qui forsan est ipse Alricus, cujus hic mentionem facit Saxo] intercesserunt inimicitiæ, quæ tandem in apertum bellum eruperunt. Tradunt insuper monumenta Islandica evocatum aliquando fuisse ab Heidrico Gestiblindum, ut Logogriphis & Ænigmatis secum contenderet. Quum verò huic se certamini longè imparem agnosceret, Gestiblindus, Odino sacrificat, ipsumq; in subsidium advocat. Qui sub personâ Gestiblindi in aula Heidrici Regis comparens, varia proposuit Ænigmatâ; quæ ordine omnia soluit Heidricus, præter ultimum, ex quo ipsum Odinum adesse cognovit. Sed cum evaginato gladio eum impeteret, Odinus in formâ accipitris avolavit. Unde inter alia synonyma, quæ Odino assignat, etiam istud ᚠᛁᛋᛏᚢᚱ ᛒᛚᛁᚾᛏᛁ, Gestur blinde / ipsi contribuit. Cæterum Ænigmata ista, Heidrico ab Odino proposita, penes me MS. asservantur, quæ fortasse olim cum Deo & die lucem videbunt publicam.

Pag. 91. vers. 10. *Humanæ siquidèm cupiditatis more, quo plura possederat plus, affectans*] Totidem ferè verbis Justinus Lib. VII. pag. 66. *Lacedæmonij more ingenij humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare cœperunt.*

17. *Cum cane & equo terreno mandatur antro.*] Equum veteres Danorum Heroes, ac Proceres tanquam bellatoris insigne, canem ceu venatoris, unà secum condi volebant, ut quibus in vita rebus ac studiis se oblectassent, iisdem in morte comitati deponerentur, aut etiam in altera vita ex illis usum exspectabant. Viva autem hæcce animalia sepulta esse credo. *M. Brynolfus.*

[illegible] *Mala soli gravis uni manet omnis domus orbis*] Sensus est: Quum ego in horrendum hunc specum spontè me abdiderim, ut in ea cum amico meo Asuito vivus contumularer, odisse cœpi lucem, tenebrisq; adeò insuescere, ut amœnissima hæc orbis totius domus, quæ cæteris mortalibus suavis atq; jucunda esse solet, mihi uni & soli gravis, mala, atq; molesta permaneat. Eleganter vastam hanc mundi machinam cum domo pulcherrimâ comparat, ad exemplum multorum melioris notæ autorum. Ità Macrobius Lib. I. Cap. 23. mundum *deorum domum* vocat ex Platonis Timæo: Μένει δ' ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη: *Terra sola manet immobilis intrà domum deorum*, id est, intrà mundum. Petrus Chrysologus Sermone CXLVIII. *Nonnè tota ista, quam vides, tibi facta est mundi domus?* Minutius Felix Octavio: *Nos gentes nationesq; distinguimus: Deo una domus est mundus hic totus.* Lactantius Lib. IV. Cap. XXIX. *Hic mundus una Dei domus est.* Et Senecæ de Beneficiis Lib. IV. Cap. XXIII. *Mundus humani generis domicilium dicitur.* Et Varroni Tellus *æviterna hominum domus.*

Pag. 92. vers. 9. *Perfodiq; nocens stipite corpus*] Quoties infernali tenebrarum potestate factum est, ut mortuorum hominum corpora suscitata, mala damna darent; [quod sæpius in Historiis contigisse legimus] variis modis obviam ire conati sunt; quibus Manes illi infesti videbantur. Vel enim corpus universum, receptum humo, concremarunt; vel in cineres minutissimos redegerunt, vel caput abscissum partibus obscœnis applicuerunt, & corpus reliquum, stipite palove, humò affixerunt, quem vi quadam immani per corpus adegerunt. *M. Brynolfus.*

Pag. 92. vers. 14. *Viritim lapide in acervum misso*] Ità & Cecrops, Atheniensium Rex, postquam Atticam, quam desolatam accepisset, frequentem hominibus animadverteret; scire cupiens multitudinem incolarum, cum allatum singulos in locum unum lapidem jussisset ferre, atq; numerum iniisset, viginti eos millia esse deprehendit. Sholiastes Pindari Olymp. Od. IX. Φιλόχορος δέ φησι, Κέκροπα, βουλόμενον τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον, καὶ τὸ πλῆθος, ἐπιγνῶναι, κελεῦσαι αὐτοὺς λίθους εἰσφέρειν, καὶ βάλλειν εἰς τὸ μέσον, ἐξ ὧν ἐπιγνῶναι δισμυρίους αὐτοὺς ὄντας: *Philochorus verò refert, Cecropem cupientem scire Atheniensem populum, atq; ejus multitudinem, jussisse ipsos afferre lapides, & in medium projicere: inde autem comperisse, viginti eos mille esse.* Eustathius ad Iliad. α. Κέκροψ πολυανθρωποῦσαν ἰδὼν τὴν Ἀττικήν, συγκαλεῖται τὸν ὄχλον, καὶ παρασημειοῦται τὸν ἀριθμὸν λίθοις, ἑκάστου ἕνα ῥίψαντος. *Cecrops, cum videret frequentem hominibus Atticam esse, convocat multitudinem: & unoquoq; lapidem unum jaciente, indè numerum observat.* Vide sis aureum illum de Regibus Atheniensium Tractatum Collegæ & amici nostri, heu! olim conjunctissimi, D. Joannis Meursij, cujus obitum totus orbis literatus immenso dolore prosequitur.

45. *Ut malitiam hominis acerbitate belluæ similitudo exæquaret pœna*] Solenne quondam fuit, ſceleratos tali pœnâ afficere, quæ malitiam & animi pravitatem proximè aſſimilaret. Exempla in authoribus ſubindè occurrunt. De nocturno illo graſſatore Balliſtâ, qui lapidibus obrutus perijt, elegans eſt locus Phocæ Grammatici, Lib. 2. Epigrammat. Veter. pag. 47.

Balliſta vitam rapuit lapis: ipſe ſepulchrum
Intulit; umbra nocens pendula ſaxa tremit.
Crimina Latronis digniſſima pœna coërcet,
Duritiam mentis damnat ubiq; lapis.

Sic ipſe Saxo ſuprà Lib. II. *Duos ex cubicularijs palam inſidiarum convictos, ingentibus ſaxis affixos pelage obruit; ponderoſum animi crimen annexa corporibus mole mulctando.* Ità Lib. VIII. de Slavorum optimatibus, quorum quadraginta captos, applicatis totidem lupis, laqueo adegit Jarmericus Daniæ Rex: *Quem ſupplicij modum, inquit, olim parricidis debitum, ob hoc circà hostes peragere voluit, ut quanta in Danos rapacitatis extiterint, ex ipsâ atrocium belluarum communione videntibus conſpicuum foret.* Et mox eodem libro, ubi de Sclavorum quoq; ducibus captis agit, quos itidem Jarmericus, trajectis fune tibijs, equis in diverſa raptantibus præbuit lacerandos. *In hunc modum conſumpti principes, corporum ſuorum distractu pertinacis animi pœnas dederunt.*

Pag. 93. verſ. 6, *Grandibus & latis ſagittis dimicant*] Finnos ab uſu ſagittarum, & à venationibus commendat quoq; Tacitus ſub finem Libri, de morib. German. *Fennis* [qui noſtri Finni ſunt] *mira feritas; fœda paupertas, non arma, non equi, non penates: victui herba, veſtitui pelles, cubile humus. Sola in ſagittis ſpes, quas inopiâ ferri oſſibus aſperant. Idemq; venatus viros pariter ac fœminas alit. Paſſim enim comitantur, partemq; prædæ petunt.* Venatibus incumbere Finnos, itidem tradit Procopius rerum Gothicarum Lib. II. *ὄυτε γὰρ αὐτοὶ γῆν γεωργῦσιν, ὄυτε τι αὐτοῖς αἱ γυναῖκες ἐργάζονται, ἀλλὰ ἄνδρες ἀεὶ ξὺν ταῖς γυναιξὶ τὴν θήραν μόνην ἐπιτηδεύουσι.* Hoc eſt: *Neq; illi,* [ſubintellige, Finni] *terram excolunt, neq; uxores eorum quicquam operantur; ſed cum ijs viri ſemper venatibus ſtudent,* De Finnis paſſim Olaus Magnus in Hiſtoria Septentrionali. Nobiliſſimus Vir, Caſpar Barthius, Libr. Adverſar. XXVIII. Cap. 13. pro *Venationibus*, legit *Veneuationibus.* Sed mihi placet priorem retinere lectionem.

8. *Pandis trabibus vecti*] Loquitur hic Saxo de *Xyleſoleis*, ſive ligneis ſoleis oblongis, quas veteres ᚺᛦᚨᚦᛁ, Skydt/ ſive ᛅᚦᚱᚨᚱ, Ondrur/ vocarunt, Sveci Skidher/ Norvagi Skiier. His populi Septentrionales ferè omnes in transmittendis montium jugis nive obtectis olim utebantur; ſed inprimis Finni, qui & hodieq; affabrè eas conficere norunt. Eas ſic deſcribit Magnus Olavi Iſlandus, Eddæ interpres: *Skydt ſive Ondrur/ aſſeres ſunt oblongi, & antrorſum ſublevati, quinq; vel ad ſummum ſex ulnarum longitudine, latitudine verò transverſam plantam non excedentes. His etiamnum pedibus inductis noſtrates per ſuperficiem profundiſſimarum nivium, & infirmæ glaciei, ſi aliàs corporis humani pondus non ſuſtineant, ingrediuntur. Uſi etiàm ſunt veteres Norvagi in terrâ planâ & nudâ ejusmodi Xyleſoleis, ſubjectis rotulis: & ſic plus itineris unâ die, quàm abſq; illis, tribus confici potuit; habitusq; eſt hic modus proficiſcendi inter præcipuas agilitatis artes.* Aſſervatur inter *ἀξιοθέατα* mea par ejusmodi ſolearum, trium duntaxat ulnarum longitudine, ab aversâ parte, quâ ſolo ad currendum applicantur, pellibus vituli marini ſubductum. In medio earum pedes vinculis alligantur, ut firmius planta inſiſtat, nec inter currendum vacillet, quomodo in adjuncto Schemate videre licet:

SCHEMA XYLOSOLEARUM,

quas Veteres Dani Ondrur/ *Norvegi* SKIIER *appellarunt.*

A B C D. longitudo trium ulnarum.
E. Veſtigia pedum.
F F. Vincula, quibus pedes alligantur.

Pag. 94. verf. 32. *Adultas oleo lampades*] In eandem mentem Apulejus, *flammis adultam facem*, dixit, XI. Metamorph. *At manu dextrâ gerebam flammis adultam facem, & caput decor Coronæ cinxerat.* *Adultum incendium* Nazarius Panegyrico: *Maxima beniguissimi Imperatoris fuit cura, non modò ut incendium non adultum senesceret, sed oppressum emori posset*: quemadmodum hunc locum restituit Petrus Colvius in Notis ad Apulejum. Alioquin variè hanc vocem inanimatis tribui, notissimum est & protritum: quomodo dicimus, *adultam pestem, seditionem, noctem, civitatem, hyemem, authoritatem, æstatem: adultum ver, adulta vitia*, & sexcenta Id genus alia.

42. *Nec bubalinorum cornuum*] Nihil in lectione Historicorum occurrit frequentius, quàm variorum animantium cornua poculorum usum vel vetustissimis mortalium præbuisse, eàque argento, vel auro, à labris, ornatus gratiâ, circumclusa fuisse. Et *Bovinum* quidem *Cornu* pro poculo adhibuisse Bacchum, auctor est Nonnus Dionys. Lib. XII. p. 339. C

—— καὶ οἰνοχύτου Διονύσου
Λευκὰ, διαινομένων ἐρυθαίνετο δάκτυλα χειρῶν
Καὶ δέπας ἀγκύλον εἶχε βοὸς κέρας ——
—— *Et vinum fundentis Bacchi*
Albi madefactarum rubebant digiti manuum,
Et poculum curvum habuit bovis cornu ——

Hinc etiàm Bacchum taurinis cornibus effingebant veteres, quia ijs poculorum vice utebantur. Imò *Taurum* vocat Bacchum Lycophron Cassandra:

Ταύρῳ κρυφαίας χέρνιβας κατάρξεται.
Tauro abstrusa liba offert. id est, Baccho.

Ad quem locum vide sis Notas D. Meursij, Viri summi, & Collegæ olim conjunctissimi. Nicandri Scholiastes ἀλεξιφαρμακοῖς: Οἱ παλαιοὶ κέρασιν ἐχρῶντο ἐν τῇ πόσει ἀντὶ τῶν ποτηρίων, ὅθεν καὶ τὸ κεράσαι εἴρηται. ἢ διὰ τὸ B ταυρωτικὸν τῶν πινόντων, τουτέστι τὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου ἰσχύν. ὁ δὲ διόνυσος καὶ ταυροκέρως. Idem Nonnus de Satyris paulo post:

Καὶ βοέοις ἀρύοντο κεράασιν ἀντὶ κυπέλλων.
Et bubulis hauriebant cornibus loco poculorum.

Quod & de Satyris tradit Nemesianus, Ecloga III, quæ Bacchus inscribitur:

Tum Satyri, lasciva cohors, sibi pocula quisque
Obvia corripiunt: quod sors dedit, hoc capit usus.
Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco,
Concavat ille manus, palmasque in pocula vertit.

Urorum cornibus Septentrionales pro poculis utebantur. Plinius Lib. XI. Cap. 37. *Urorum cornibus barbari Septentrionales potant, urnasque binas capitis unius cornua implent.* Cæsar Lib. VI. de Bello Gallico: *Tertium est genus eorum, qui Uri appellantur. Hi sunt magnitudine paulò infra Elephantos, specie, & colore, & figura Tauri. Magna vis est eorum, & magna velocitas: neque homini, neque feræ, quam conspexerint, parcunt. Hos studiosè foveis captos inter-*

interficiunt. Hoc se labore durant adolescentes, atq; hoc genere venationn exercent : es qui plurimos ex bu interficiunt, relatu in publicum cornibus, quæ fiut testimonio, magnam ferunt laudem. Sed assvescere ad homines & mansvefieri, ne parvuli quidèm excepti, possunt. Amplitudo cornuum, & figura, & species, multnm à nostrorum boum cornibm differt. Hæc studiosè conquisita, à labrn argento circumcludunt, atq; in amplissimn epulis pro poculis utuntur. Hactenus Cæsar. Isidorus Lib. XII. Orig. Cap. 1. *Uri agrestes boves sunt iu Germania, habentes cornua in tantum protensa, ut regijs mensis, propter insignem eorum capacitatem, ex en pocula fiant.* Bonasi Cornua Anglis in usu fuisse, testis est Johannes Cajus Britannus libello de rariorum animalium Historia, quem Conrado Gesnero inscripsit, Pag. 14. *Multa*, inquit, *hujm generis animalia olim fuisse in nostra Anglia [silvestri olim & nemerosâ insulâ] verisimile est, quòd nobis adhuc pueris, multm erat usus hujusmodi animalium cornuum, in mensâ, solennioribus epulis, loco poculorum. Sustinebantur pedibus ex argento tribus, & ab orn itèm argento concludebantur.* Inprimis vero *Bubalina cornua* in magnatum mensis poculorum vices supplebant, quippè quæ omnibus alijs insigni venustate antecellerent. Hinc vel cælaturæ artificio, vel exquisito gemmarum fulgore, operosius culta visebantur. Imo inter thesauros reponebantur : quod utcunq; colligi posse videtur, ex loco Saxonis Lib. VIII. Sic inter alia anathemata, quæ Gulielmus II Angliæ Rex, sub Annum Christi MLXVIII. Monasterijs Normanniæ dono obtulit, fuerunt etiàm *vasa aurea vel argentea, item bubalina cornua fulvo metallo circà extremitates utraq; decorata* : teste Orderico Vitali Historiæ Ecclesiasticæ Lib. IV. pag. 507. Notandus vero etiàm ille est ritus, quo antiquitus prædia & alia bona, exhibitione & propinatione cornuum abalienabantur. Hujus meminit Clariss. Vir, D. Olaus Wormius, præclarè de me ac studijs meis meritus, Fastorum Danicorum Lib. 1. pag. 44. ex veteri MS. *Ulphus Theraldi filim Eboracum divertit, & cornu, quo bibere consuevit, vino replevit, & ceràm altari, Deo, & B. Petro Apostolorum principi, omnes terras & reditm flexis genibus propinavit.* Mamelsburiensis Lib. II. Cap. 2. *Pusia* [inquit] *illi qui de Pusci nominati, adhuc tenens, per cornu majoribus olìm à Rege Canuto Danico donatum.* De Cornuum usu plura qui desiderat, adeat eruditissimam dissertatiunculam ejusdem D. Wormij, de aureo illo Serenissimi Principis Electi Cornu.

48. *Quos maximè venatica referserat præda*] Sic M. Junianus Justinus Lib. XXIII. pag. 226. de Lucanis : *Cibus bis præda venatica, potus mellis, &c.*

51. *Ut patriæ pace loquar*] Honestus hic est reprehendendi modus, multis bonæ notæ authoribus usitatissimus, quo veniam prius captare solent. Catulus apud Ciceronem Lib. 1. de Natura Deor. p. m. 17. ubi Roscium laudat :

Pace mihi liceat, cœlestes, dicere vestrâ,
Mortalis visus pulchrior esse Deo.

Petronius Arbiter : *Pace vestrâ liceat dixisse.* Arnobius Lib. I. pag. 10. Edit. Antverp. *Cum pace hoc vestrâ, & cum bona veniâ dixerim.* Marius Victor Præfatione in Genesin :

Porrò etiàm [mihi si fas est hoc dicere salvâ
Pace tuâ genitor] majus fortassis apud te est.

Inprimis Saxo videtur Ciceronem expressisse in Oratione pro Milone ; ubi sub finem ità loquitur : *Utinam Dij immortales fecissent [pace tuâ, patria, dixerim ; metuo enim ne scelerate dicam in te] ut P. Clodius non modò viveret, sed etiam Prætor, Consul, Dictator esset.*

Pag. 95. vers. 17. *Totum occipitij crinem abradit*] Solennis olim fuit, & usitata militaribus viris, capillorum abrasio, imo & barbæ. Itâ Abantes natura pugnaces, & cominus pugnandi periti, anteriorem capitis partem tondebant, ne ullas hostibus ad accipiendum ansas darent. Similiter Curetas & Ætolos tradunt abrasisse frontem, & ab occipite cæsariem nutrisse, ne ab hoste crinibus raperentur. Ob eandem rem suis ducibus, ut barbas raderent, imperavit Alexander, ut scribit Plutarchus in Theseo. Certè Ambrosius Lib. VI. Hexamer. dixit comam esse terribilem in bellatoribus, sed tamen barbam rasisse erat militare volentis ; ut ille ait :

Si quem recisâ fortè barbâ videris
Mihi videtur militare velle.

Alioquin, ut Doctioribus notum est, cùm sacris in literis, tum profanis, mos tondendi caput & barbam jam mœroris & luctus fuit, jam vero lætitiæ & melioris fortunæ. Quin & in Sacrificijs usurpatur capillorum abrasio ; & morituri comam abscindebant. Quâ de re videantur aurei Commentarij Johannis de Pineda in Jobi Cap. 1. vers. 20. num. 12. & Pentecontarchus Ramirezij, pag. 205. Cæterùm de crinium & barbæ tonsurâ apud Cambrenses [quæ gens Hyberniæ vicina est] usitatâ, Giraldus Cambrensis, author vetustissimus, in descriptione Cambriæ Cap. XI. pag. 259. *Barbam viri præter* gernoboda *solùm radere solent. Et hanc non de novo, sed ab antiquo, longuq; retrò seculn consvetudinem tenent, sicut ex Libro de Gestis Julij Cæsaris ab ipso conscripto, perpendi potest ; ubi & hæc verba reperies : Britanni capillo sunt promisso, omniq; parte corporis abrasâ, præter caput & labrum superius. Solent etiam, ut agiliores fierent, & comis capita nudare, casum Absolonis, quoniam sylvas & nemora sæpè percurrunt, vitare volentes. Unde & mq; iu hodiernum gens hæc quoq; præ gentibm alijs, pilositatem magis abradit.*

20. *Post tergum lanceas jaculari*] Id quod alijs quoq; nationibus usitatum, varij tradunt autores. Inprimis Parthi, qui sagittandi arte ac peritia cæteris semper gentibus præstiterunt, non tantum in aciem adversus hostes consistentes,

verum

verum etiam terga vertentes, fugamq; capientes, sagittas adversus insequentes emittere norant. Plutarchus in Crasso: *Fugientes Parthi, sagittas simul emittebant, quod post Scythas nemo iis melius novit: estq; id optimum inventum, quòd salutem defendentibus etiam fuga turpitudine caret.* Unde Virgilius Lib. III. Georgic.

Fidentemq; fugâ Parthum, versisq; sagittis.

Ad quem locum Servius: *Benè*, ait, *fidentem: tunc enim melius jaculantur sagittas.* Inde & Horat. Ode II. Lib. 1. *Versis animosum equis* Parthum appellat. Ubi Interpres *Versis* ait, *id est, versis in fugam.* Sic,

Et missam Parthi post tuus in terga sagittam,

Atq; hinc Ovidius *Parthos fugaces* Lib. 1. de Remed. Amor. dixit. Leo Imperator in Tactico Cap. XVIII. num. XXXVIII. *Quidam enim ex hostibus, ut Persæ, cum aciem dissolvere nolint, facilè terga sua objiciunt iis, qui contra eos conversi sunt, & quasi fugiendo pugnant.* Id etiam Turcis ac Tartaris in more positum est.

38. *Magni ponderis auream armillam trivijs affigi curavit*] Consentanea de Ælfredo Anglorum Rege tradit Matthæus Westmonasteriensis ad annum gratiæ D CCC XC II. Is etenim salutaribus quibusdam legibus latis tantam infudit provincijs suis pacem, *ut eas* [verba sunt Florilegi] *per publicos aggeres, ubi semitæ finduntur in quadrum, armillas juberet aureas appendi, ut viantium aviditatem irritaret, cum non esset, qui eas acciperet.*

50. *Cum jam terræ sopitis bellorum incendijs*] Christum Dei filium, veræ pacis auctorem, in tranquillissimo rerum statu, & cum inauditâ pace, mirabili modo, totus orbis frueretur, natum fuisse, plurimi testantur historici. Inprimis notatu digna sunt verba Pauli Orosij Lib. III, Cap. 8. Ubi de Jani portis clausis agit: *Liquidissimâ probatione est manifestum, pacem istam totius mundi & tranquillissimam serenitatem non magnitudine Cæsaris, sed potestate Filij Dei, qui in diebus Cæsaris apparuit, extitisse; nec unius urbis Imperatori, sed Creatori Orbis universi, orbem ipsum generali cognitione paruisse: qui sicut Sol oriens diem luce perfundit, ità adveniens misericorditer extentâ mundum pace vestierit.* Freculphus Tom. II. Lib. I. Cap. 2. de Anno Nativitatis Christi: *Qui etiam annus quantis, quàm novis, quàmq; insitatis bonis abundaverit; satis, etiam me non proferente, compertum haberi arbitror. Toto terrarum orbe una pax, omnium abolitione bellorum, clausæ Jani Gemini portæ, extirpatis bellorum radicibus.* Ottho Frisingensis Lib. III. Cap. 7. *Itaq; jam sedatis omnium seditionum motibus pace inauditâ seculo redditâ, JESUS CHRISTUS Filius Dei nascitur.* Pax itaq; fuit ubiq;, in Daniâ, Sveciâ, Scotiâ, Britanniâ. In Sveciâ quidem sub Erico qui XXXVIII. annis regnavit pacificè. Johan. Magnus Lib. IV, Cap. 31. In Scotiâ sub Metellano Rege Scotiæ; Hector Boetius Lib. III, pag. 35. In Britannia sub Kymbalino. Boetius ibidem.

53. *Divino ortui famulatam*] Christus etenim erat, de quo Psalm. LXXII. *Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis.* Ubi Hieronymus *Quod in diebus Augusti Cæsaris est impletum, cum Dominus de thalamo Virginali processit. Nam ità his diebus omnia bella quieverunt, ut etiam illud impleretur, quod alius Propheta cecinit, dicens: Convertent gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.*

Pag. 96. vers. 22. *Hujus egestis visceribus salitum corpus*] Variæ apud Veteres cadaverum humanorum conditurae fuerunt. Potissimum adhibebant Salem, Mel, Ceram, Myrrham, Balsamum, Gypsum, Calcem. De Sale Plinius Lib. XXXI. Cap. 9. *Salis*, inquit, *natura est per se ignea, omnia erodens, corpora verò astringens, siccans, alligans: defuncta etiam à putrescendo vindicans, ut durent ità per secula.* Apud Ægyptios, ut putrefactio caveretur, corpora sale condiebantur: quomodo de Amasi Herodotus scribit. Vide sis etiam Diodorum Siculum Lib. 1. de ritibus sepulcralibus Ægyptiorum. Et Eunapius salita Martyrum corpora irridet de Vitis Philosophorum. Plura de his qui desiderat, adeat Clariss. Virum, ac illustre patriæ decus & ornamentum Johannem Kirchmannum de Funeribus Romanorum Lib. 1. Cap. VIII. Petrum Bellonium de Sepulcris Veterum, & Laurentium Pignorium in Epistolis. Nolo etenim hic actum agere.

32. *Secus VVerans Selandiæ pontem*] Locus tumuli adhuc conspicuus, & paucis in Sælandia ignotus. Quà enim Roschildia Slangendorpium itur, medio ferme itineris tractu, pons hic extat, per quem transeundum eodem tendentibus. Nomen adhuc obtinet priscum à Saxone notatum, vulgo Were Broe. Prope collis ostenditur ab accolis, quâdam sui parte quasi collapsus, ubi tumulatum referunt Frothonem, Frode Hoy dictus, de quo mira ac varia vulgo fabulantur. D. Olaus Wormius Monument. Danicor. Lib. II. Cap. 1.

NOTÆ

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM VI. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 96. verſ. 40. R*Egnum hæredis inopiâ claudicare*] Tralatè dictum. Ità Cicero ſæpiſſimè locutus. Lucretius Lib. III. verſ. 54.

Claudicat ingenium, delirat linguaq; mensq;

Elegans eſt locus in Juſtino, Lib. VI. p. 67. qui vocis hujus uſum Metaphoricum confirmat. Cum enim mittendus eſſet Imperator idoneus contra Conona Athenienſium Ducem, *poſtulantibus ſocijs Ageſilaum ducem, Regem tunc Lacedæmoniorum: propter reſponſum oraculi Delphici, diu Lacedæmonij, an eum ſummæ rei præponerent, deliberaverunt, quibus futurus imperij finis denunciabatur, cum regium claudicaſſet imperium, erat enim pede claudus. Ad poſtremum ſtatuerunt melius eſſe inceſſu Regem, quam imperio regnum claudicare.*

Ibid. *In regia gente*] In regia familia. Svetonius Auguſti Cap. 1. *Gentem Octaviam Velitris præcipuam olim fuiſſe multa declarant.* Quamquam gens aliquanto latius patet, & familias, ſeu ſtirpes, ſeu domos, ſub ſe complectitur. Ità Svetonius in Nerone Cap. 1. *Ex gente Domitia duæ familiæ claruerunt, Calvinorum & Ænobarborum.* Et in Cæſare Cap. 6. *A Venere Julij, cujus gentis familia eſt noſtra.* Videantur Cl. Viri, Matthiæ Berneggeri ad Svetonij Octavium Notæ.

44. *Specioſo poſteris titulo commendaret*] Jam tùm ſcilicet exiſtimantes, *nihil in mauſoleis & marmoribus, nihil in ſculpturis, aut ullo metallo, perpetuum aut duraturum exiſtere, niſi id ingenij & Muſarum tubâ commendaretur.* Pontanus Hiſtor. Dan. Lib. 2.

45. *Danicæ admedum Poëſis peritus*] Hiarnus hic Poetici ſpiritus vir, ejus fuit ſectæ & Ordinis, qui Celtis olim à ſono & murmure, quod canendo edebant, *Bardi* dicti, quosq; *Skaldros* ob eandem cauſam, Dani Veteres vocitabant. Hinc noſtratibus dictus eſt Hiarne Skald / inq; vetuſtiſſimo Skaldatal / hoc eſt, Poetarum veterum nomenclatione, principem obtinet locum.

Pag. 97. verſ. 1. *Longùm vivere*] Paucis verbis expreſſit immenſum illud deſiderium, & flagrantia vota Danorum, quibus Frothonem, principem longiori vita digniſſimum, uſurâ lucis hujus frui exoptaſſent. *Longùm* adverbialiter poſitum: quomodo apud Virgil. 10. Æneid. *Nec longùm lætabere.* Idem Ecloga 3. & Claudianus Lib. 2. de Rapt. Proſerp. *Longùm vale.*

2. *Tulêre diu*] Triennio nempè. Supra: *Hujus egeſtis viſceribus ſalitum corpus triennio proceres aſſervandum curabant.*

5. *Auterem Dani diademate muneratî ſunt*] Imitati hac in parte Athenienſes, qui olim Phrynichum, propter unicum Poema, belli Ducem crearunt. Planè eſt geminum, quod de tibicine quodam, qui ita populum delectarit, ut Rex fieret, ex Varrone refert Auguſtinus Libello de Quantitate animæ.

8. *Divus ſiquidem Julius*] Quis hic fuerit Scriptor rerum geſtarum Cæſaris, quem municipio donârit, nuſpiam me invenire potuiſſe, equidem ingenuè fateor. Suſpicor ævi ſequioris auctorem hic ſecutum Saxonem; cujus generis Chronica tunc plurima extabant.

11. *Sed ne Africanus quidem*] P. Scipio Africanus Poetam Ennium, à quo res ſuas celebratas videbat, gaudebatq;, & vivum benevolentiâ omni complexus eſt, & mortuum ſtare in effigie juſſit, in ſuo & Corneliorum monumento. Opus ipſi inſcriptum dicebatur SCIPIO: de quo vide Clariſs. Virum, Belgarumq; Doctiſſimum, Gerardum Voſſium, de Hiſtoricis Latinis Lib. I. Pag. XI. Cicero Oratione pro Archia: *Carus fuit Africano ſuperiori noſter Ennius: itaq; etiam in ſepulcro Scipionum putatur is eſſe conſtitutus è marmore.* Livius Lib. XXXVIII. *Romæ extrà portam Capenam in Scipionum monumento tres ſtatuæ ſunt, quarum duæ L. & P. Scipionum dicuntur eſſe, tertia Poetæ Q. Ennij.* Ovidius in tertio de Arte:

Ennius emeruit Calabris in montibus ortus
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.

Valerius Maximus Lib. VIII, Cap. 15. *Superior Africanus Ennij Poetæ effigiem in monumento Corneliæ collocari voluit.* Cæterùm & aliorum Principum ac magnatû in doctos viros, & inprimis Poetas, liberalitas celebratur. Pompejus Magnus Scriptorem rerum ſuarum Theophanem Mitylenæum Græcum, in frequenti concione militum, civitate donavit. Auguſtus Cæſar quinq; ſcutatorum aureorum millibus Virgilium donavit, propter unum & viginti carmina ab eo compoſita, atq; in Æneide citata: in quibus ipſe Virgilius mentionem fecerat de Marcelli morte, ejusdem Cæſaris ex ſorore nepotis, adoptiviq; filij. Budæus de Aſſe Lib. III. Veſpaſianus eximio Poetæ, Salejo Baſſo, unâ donatione HS. quinquaginta dedit, hoc eſt, juxta calculum J. Lipſij, duodecim millia Philippicorû & quingentos. Stupenda quoq; eſt illa Antonini Caracallæ, qui delectatus elegantiâ carminum Oppiani, quæ illi inſcripta leguntur, in ſingulos verſus ſingulos aureos juſſit rependi. Et quid dicam de Venetorum munificentiâ, à

quibus

quibus Actius Sincerus Sannazarius Sexcentos aureos consecutus est ob sex illos versus, quos hic subjeci:

Viderat Adriacis Venetam Neptunus in undis
Stare Urbem, & toto ponere jura mari:
Nunc mihi Tarpejas quantumvis Juppiter arces
Objice, & illa tui mœnia Martis, ait.
Si pelago Tibrim præfers, urbem aspice utramq;
Illam homines dices, hanc, posuisse Deos.

17. *Norvagiæ oriundorum*] Insolens locutio, & quæ seculi istius sordes trahit. Simili usus est Aurelius Victor libello de Cæsaribus: *Statim Aurelio Alexandro, Syriæ orto, potentia delata.* Et Lambertus Schafnaburgensis, Chronographus doctissimus & accuratissimus, ad annum Christi MLIX: *Abbatiam VVideradus obtinuit ejusdem cœnobij monachus, ejusdem quoq; familiæ oriundus.* Ipse Saxo Lib. 13. *Per eadem tempora Haraldus Hybernicarum partium oriundus.* Et Libro sequenti: *Fioniam usq;, cujus erat oriundus, concessit.*

23. *Intra insulam*] Quam summæ vir Eruditionis, & Historicus incomparabilis, Andreas Vellejus, nescio quibus fretus documentis Baldis Holm indigitat; & manifestissima ejusdem munitionis vestigia hodieq; in eadem insula extare contendit.

26. *Continentem petere*] *Continens* ea terræ pars dicitur, quæcunq; non est insula. *Terram firmam* vulgo vocant. Svetonius Octavij Cap. XVI. *Cum partem reliquam copiarum continenti repeteret;* ubi *continentem*, scil. terram, Italiam vocat.

27. *Funiculorum regimine moderari*] Elegans certè descriptio *pontis versatilis*, cujus usum ignorasse Veteres Romanos pariter ac Græcos, quod vix unicum ejus exemplum in Antiquitatibus istarum gentium reperire mihi licuerit, omnino adducor, ut certo mihi persvadeam. Affine quidem nonnihil habet Machina illa cum ponte, quam repræsentat Lipsius ex Herone, Poliorcetic. in Lib. 1. p. 499. verum in usu magnum est discrimen. At nostrâ ætate nulla fere civitas est, nulla arx aut propugnaculum, quod non ejusmodi pontem, & munimenti loco, & simul ingentis commodi ac opportunitatis, habeat.

35. *Obstrepentem indefessis verticem*] Julius Firmicus Præfatione ad Mavortium Lollianum, *qualis sit lacus, qui propè alveum Symeti amnis ostenditur, cui Palicus nomen est, qui semper crassitudine sordidâ luridus, liventibus spumis obatrescit, & strepente colluvio stridulus, argutum murmur exibilat.* Nam ità hunc locum emendandum censeo. Anteà legebatur: *cui Palisius nomen est.* De *Palico* Macrobius videatur Saturn. Lib. V. Cap. 19. ad hos Virgilij versus:

———— genitor quem miserat Arcens
Eductum matris luco Symetia circum
Flumina, pinguis ubi & placabilis ara Palici.

Deinde pro *Conjugio stridulus*, melius puto *Colluvio* vel *Conluvio*. Glossæ: *Collubium*, Σύγχυσις. *Collubium* est *Colluvium*. Dixit autem *Colluvium* sicut *diluvium*.

50. *Inter pascua tuebatur armentum*] In Norvegia, ab omni memoria, incolæ canes armentorum custodes aluêre, qui vim & rapacitatem ursorum ac luporum propulsarent. Nobis dicuntur Fæe Hunde / à tutando pecore. Sed & alibi terrarum idem obtinuisse certum est. De Ægypto sic Oppianus Lib. 1. de Venatione, ubi Canes præcipue insignes, & qui maximè à venatoribus curantur, recenset:

Ὅσσοι τ' αἰγύπτοιο πολυψαμάθοισιν ἐπ' ὄχθαις
Βουκολίων ἱεροὶ ————
Et quotquot Ægypti arenosas ad ripas
Armentorum custodes sunt.

Longo etiam Sophistæ ποιμενικῶν Lib. I. commemorantur: *Καὶ οἱ κύνες οἱ τῶν προβάτων ἐπιφύλακες, καὶ τῶν αἰγῶν ἑπόμενοι. Canes ovium & caprarum custodes Chloen sequuti*: qui Dorconem pelle Lupinà circumamictum, & in frutetis, Chloes rapiendæ causâ, latitantem, morsibus male mulctarunt. Apud Romanos ejusmodi *canes*, *Pecuarij* & *Pastorales* dicti sunt, teste Columella Lib. VII. de re Rust: Cap. XII. Justinianus in LL. Georgicis Tit. VI. mentionem facit καὶ ποιμαίνοντος, καὶ τῆς ποίμνης κυνός. Glossarium Lindenbrogij inter varia canum genera meminit etiàm canis, qui *custos est pecoris*, & *ovile sequitur*, item, qui *lupum mordet*, & canis *Ursaritij*, qui ursos persequitur. Videatur Joh. Cajus in libello eruditissimo de canibus Britannicis, pag. 6.

Pag. 98. vers. 3. *Pontem secum trajicere non audebat*] Synechdochice, pro *per pontem*, vel *in* aut *ultrà pontem*. Sic Livius: *Trajecit copias Iberum.* Et Plancus ad Ciceronem Lib. 20. *Trajecimus exercitum Rhodanum.*

13. *Exuvias mutuatus*] Sicut *Induviæ*, ab induendo; unde *Indumenta*, vestimenta: ita *Exuviæ*, ab exuendo dictæ, itidem vestimenta notant, quæ exuuntur. Hac significatione solens hoc vocabulum usurpat author noster; ut Lib. XIV. *Exuvias* Absolonis à muribus corrosas tradit.

14. *Periclitationis regiæ species daretur*] Ut obvij ex cruento cadavere undis innatante conjecturam facerent, quasi Fridlevus Rex illic vitâ periclitatus esset. Sed mirum, cur Saxo hic Fridlevum *Regem* nominet, & regio exornet titulo, quum nondum Daniæ Rex esset constitutus; quamvis ut legitimus regni hæres, paulo post defuncto parenti, expulso Hiarno Poeta, successerit.

17. *Eoq; superato amne, delapsus*] Valerius Maximus Lib. 3. Cap. 2. de juventutis Romanæ fortitudine: *Ne acies nostra jam inclinata propelleretur.*

loretur, equis delapsa, se ipsam centuriavit. Eque delabi, est equo descendere, & se in pedes sistere. Justinus Lib. XXXIII. *In ea pugna M. Cato, Catonis Oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre prælium aggreditur.*

20. *Levi suspensoq; vestigio petit*] Apulejus Metamorphos. Lib. 3. *Ad illud superius cubiculum suspenso & insono vestigio me perducit.* Julius Firmicus: *Molliter ambulantes, vestigia sua, cum delicata quadam moderatione, suspendunt.* Quintilianus, sive quis auctor alius, Declamatione 1, quæ *Paries Palmatus* inscribitur: *Gradu suspenso ponere certa vestigia, & in omnem timoris sui partem, solicitum circumagere vultum.*

39. *Mente altius repositam*] Virgilium imitatus est Lib. 1. Æneidos:

Nec dum etiam causæ irarum, sæviq; dolores,
Exciderant animo, manet altâ mente repostum
Judicium Paridis, spretæq; injuria formæ.

41. *Intercutis tantum cruoris*] *Intercus* adjectivè sumitur, & inter carnem & cutem existens, quicquid sit, significat. Hinc *aqua intercus*, pro hydrope: cujus meminit Cicero 3 Officior. *Si quis medicamentum cuipiam dederit ad aquam intercutem. Intercutia vitia* Gellius dixit Lib. XIII. Cap. 8. quæ non foris apparent, sed penitus sunt imbibita: sicut *Intercutia stupra* nominat Cato.

51. *Pontem continenti committere.*] Nempe illum versatilem, cujus anteà facta mentio; non recens à se extructum.

54. *Collegam adscivit*] In pugilum seu militum suorum collegium ac societatem, non in consortium imperij, assumpsit.

Pag. 99. vers. 18. *Adulterinus possessor*] *Adulterinus* est falsus, alienus: quo sensu frequenter hanc vocem usurpat Saxo. Sic Tertullianus de Pallio: *Aufidius Lurco primus saginâ corpora vitiavit, & coactu alimentis, in adulterinum provexit saporem.*

24. *Vocabulum ex ejus nuncupatione sortita*] Dicta enim inposterum est Hiarn De / prope Hothersnesium in Cimbria.

29. *Decoquendi salis opificem*] Frequentes in Dania tum temporis Salinas fuisse, haud temerè crediderim; nisi quis fortè contendat moris fuisse, ut ex aqua marina salem decoxerint, & ardore solis congelatum, in usus suos adhibuerint. Ex alga marina salem coctum viderunt, qui Cæsareos milites ante decennium in Cimbria concives habuerunt. Salem vero ex aqua marina decoxisse veteres, Vegetius ostendit Lib. IV, Cap. XI. obsessos edocens, quid illis faciendum, si sal defuerit: *Si*, inquit, *maritima sit civitas, & sal defuerit, liquor ex mari sumptus, per alveos atq; patula vasa diffunditur, qui à calore solis duratur in salem. Quod si hostis ab unda prohibeat*, [*nam hoc sæpè accidit*] *arenas, quas exagitatum ventis mare effuderat, aliquando colligunt, & dulci aquâ eluunt, quæ sole siccata nihilominus mutatur in salem.*

47. *Totam ponti faciem*] *Facies* hoc loco vel pro superficie, vel habitu & forma ponitur. Apposite Gellius Lib. XIII. Cap. 28. *Non solùm in hominum corporibus, sed etiam in rerum cujuscemodi aliarum, facies dicitur. Nam montis, & cœli, & maris facies, si tempestivè dicatur, probè dicitur.* Sic *Stagni faciem*, Tacitus, Lib. 21. *Cœli faciem*, Sidonius, Lib. VIII. Ep. 12. *Exæstuantis fluctus minacem faciem*, Quintil. Declamat. 387, dixère. Ipse mox Saxo: *Prodigialem illam maris faciem.*

48. *Mox puniceis fluctibus intumescens*] Geminum gemellum est illud Ovidij Lib. IV. de Ponto, Eleg. 7.

Non negat hoc Ister: cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico sanguine fecit aquam.

Pag. 100. vers. 12. *Trium olorum supernè clangentium*] Rectè dixit *olores clangentes. Clangor* etenim propriè Olorum & anserum est. Elegantissimus est locus Sidonij Apollinaris de vocibus avium quarundam, Epistola 2. Lib. 2. ubi prædium suum describit: *Hic jam*, inquit, *quàm volupe auribus insonare cicadas meridie concrepantes, ranas crepusculo incumbente blacterantes, Cygnos atq; anseres concubiâ nocte clangentes, intempestâ gallos gallinaceos concinentes, oscines corvos, voce triplicatâ, surgentis auroræ facem consalutantes: diluculo autem Philomelam inter frutices fibilantem, Prognem inter asseres minurientem. Clangor* verbum fictum à sono vocis. Carisius Lib. II. Livius de anseribus Capitolinis Lib. V. *Namq; clangore eorum, alarumq; strepitu, excitus M. Manlius.*

14. *Dum mare verrit Hythin, rabidosq; intersecat æstus*] *Verrere mare, æquora*, usitata maximè Poetis loquendi forma. Maro, Poetarum princeps, Lib. III. Æneid. de nautis:

Adnixi torquent spumas, & cærula verrunt.

Et rursus eodem Libro:

Certatim socij feriunt mare, & æquora verrunt.

Qui versus totidem verbis recurrit Lib. V. Æneidos. Catullus:

Cærula verrentes abiegnis æquora palmis.

Secare quoq; fretum, mare, æquora, usurpant Poetæ: Virgilius Lib. VIII.

Et circum argento clari delphines in orbem
Æquora verrebant caudis, æstumq; secabant.

Et Lib. X. de Nymphis:

——— *Innabant pariter, fluctusq; secabant.*

Lib. V. Æneid. pro *navigare:*

Intereà medium Æneas jam classe tenebat
Certus iter, fluctusq; atros Aquilone secabat.

Lib. X. Æneid.

——— *Mediâ Æneas freta nocte secabat.*

Festus Avienus in oræ maritimæ descriptione:

Non usq; cymbis turbidum latè fretum
Et belluosi gurgitem Oceani secant.

19. *Regis Thialamarchiæ filium*] Videtur hic legendum *filiam*. Nam paulo pòst dicitur Fridlevus Hythini filiam, quam monstro exemerat, Haldano Regi Sveciæ impetrasse: sed confusis nominibus Regis & Gigantis. Nam hic Gigantem, illic Regem Hythinum, nominat. Nisi fortè alia sit historia puelli liberati, quæ hic narratur, alia vero puellæ exemptæ, ad quam illic respicitur nusquàm narratam.

26. *Cygnico fuisset carmine lacessitus*] Ità legendum pro *Cynico*. *Cygnicum carmen*, fuit *trium olorum superuè clagentium carmen*, de quo paulo antè Saxo: quod cum Athenæo Lib. XIV. *Κύκνειον ἆσμα*, seu *μέλος* dicere liceat.

27. *Cum sis gigas tricorper*] Epitheton hoc referendum videtur ad monstrosam Gigantèi corporis molem, & immensam staturæ longitudinem, quâ angustiorem humanæ mensuræ habitum longè excedebat Hythin Gigas: non autem ità capiendum, quasi triplici corporum compagine constaret. Sic de Geryone Silius Italicus Lib. III.

Geryonis peteret cum longa tricorporis arva.

32. *Habitusq́; corporalis instar negligis*] *Instar* hic non Adverbialiter, sed Substantive positum, pro forma, seu specie: quomodo & infrâ Lib. VII. *Si propinquæ mortis instar alicujus imagine spectaculi pervidisset.* Ubi pluria illustrandæ voci exempla vide notata.

Pag. 101. vers. 5. *Raptu violavimus aurum*] *Violare*, verbum est ad vim faciendam accommodatum; quod alioquin de rerum sacrarum abusu, & violento contactu, usurpari solet. Juvenalis de aureo seculo:

Fictilis & nullo violatus Juppiter auro.

Pedo quidam apud Senecam Rhetorem Svasoriâ prima:

—————— aliena quid æquora remis
Et sacras violamus aquas, divumq́; quietas
Turbamus sedes? ——————————

6. *Tonsis everrimus æquor*] *Tonsis*, id est, remis. Lucretius Lib. II.

Sed quasi naufragijs magnis multisq́; coörtis,
Disjectare solet magnum mare, transtra, gubernia,
Antennas, proram, malos, tonsasq́; natantes.

Lucanus Lib. III. Pharsaliæ:

——— Impulsæ tonsis tremuêre carinæ.

Et paulò pòst;

Ut tantum medij fuerat maris, utraq́; classis
Quo semel excussis posset transcurrere tonsis.

Statius Lib. V. Thebaidos·

At ubi suspensis siluerunt æquora tonsis.

13. *Quàm roseum liquidis Titan caput exerat undis*] Varios hic imitatur Saxo Poëtas. Ut I. Lucretium Lib. V.

Forsitan & roseâ Sol altâ lampade lucens.

Et in eodem inferius:

Dum roseâ face Sol inferret lumina mundo.

A II. Virgilium Lib. VI. Æneid.

Hac vice sermonum, roseis Aurora quadrigis,
Jam medium ætherio cursu trajecerat axem.

Eundem Lib. VII. Æneid.

Jamq́; rubescebat radijs mare, & æthere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.

Iterum eundem Lib. XI. Æneid.

Ni roseus fessos jam gurgite Phœbus Ibero
Tingat equos. ——————————

III. Valerium Flaccum Lib. II. v. 261.

B *Regina ut roseis auroram surgere bigis*
Vidit. ——————————————

IV. Tibullum Lib. 1. Eleg. III.

Hoc precor, hunc illum nobis aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

V. Martianum Capellam Lib. IX.

Aurora exoriens roseis spectabit ocellis
Floris resecti præmia.

29. *Sequioris ordinis viro*] Sic omninò le-
C gendum hoc loco arbitror, pro eo, quod priores repræsentarunt editiones, *Sequestris ordinis viro*. Quis etenim, quæso te, vir *sequestris* est *ordinis*? Fortè dicas eundem esse ac sequestrem & arbitrum. Si id statuas, toto aberras cœlo. Nam Biórno nequaquàm se tanquàm sequestrum aut arbitrum interposuit, ut Fridlevum & Avonem in gratiam reduceret, vel de jure provocationis cognosceret. Nonnullis heic placuit reponere, *equestris ordinis viro*. Sed & illi
D falluntur. Biórno enim non fuit vir equestris dignitatis, cujus usum, nulla tunc temporis, apud nostros, consvetudinum frequentabat auctoritas: verùm potius Fridlevi assecla & Commilito. Mihi vero, *vir ordinis sequioris*, pro, obscuriore loco nato, & vilioris sortis ac conditionis homine, rectius dici videtur. Siquidem se Biórno Rege Fridlevo longè inferiorem agnoscit, ideoq; certamini cum Avone, viro ex ultima fæce plebis, ineundo aptiorem; quum Regi nefas
E esset cum plebejo homine congredi. Et convenit prorsus hoc Biórnonis monitum cum illo Starchateri, quod mox eodem hoc libro adducit Saxo. Quum etenim Saxones, duello Frothonem opprimere tentantes, mitterent, qui Regem ex provocatione lacesserent: Starchaterus piraticâ regressus, ex hoc maximè provocationis habitum reprehendit, quod diceret *Regibus non nisi in compares arma congruere, eaq́; adversus populares capienda non esse: per se verò tanquam*
F *obscuriore loco natum* [hoc est, sequioris ordinis virum] *pugnam rectius administrandam existere.* Idem Hunnorum Rex respondit Westhmaru se ad pugnam provocanti, Lib. V. *Non decere amplitudinem regiam, quem honore præcelleret, æquare conflictu, nec oportere dignitate impares, pugnæ paritate conferri.* Et ejusmodi omnino est, quem infrà Lib. VII. Saxo *inferioris ordinis virum* nominat. *Adhæc Guritha adduci se non posse retulit, ut regiæ nobilitatis reliquias inferioris ordinis viro copu-*

lare sustineat. *Sequior* autem Latinis Scriptoribus deteriorem significat. Unde Apulejo Lib. VII, & X, *Sexus sequior* est minus præstabilis, muliebris. Et eleganter Ammiano Marcellino Lib. XVIII. *Sequior fortuna*, pro adversa, dicitur Hinc Adverb. *Sequiùs* est deterius. Seneca Lib. VI, de Beneficijs Cap. 42. *Vereor ne homines de me sequius loquantur.* Ibi Lipsius: *Sequius*, deterius, sinistrius.

31. *Chorda summa transfixit*] Hoc est, supremam nervi, quo arcus tenditur, partem transfixit. Itaq; pro τῷ *Cordis*, quæ vox in priorem Saxonis editionem malè irrepsit, omnino legendum erit *chorda*. *Chorda* autem idem est, quod fides seu nervus: quem *νεῦρον* passim appellat, & ex muliebribus crinibus optimè confici tradit Hero Ctesibius in Belopœecis. Ità etiàm vocat Sidonius Apollinaris Epistolâ II. Lib. 1. pag. 6. ubi sagittandi peritiam in Theodorico Gothorum Rege laudat: *Igitur*, inquit, *acceptum arcum, modò insinuatis è regione capitibus intendit, modò ad talum pendulum nodi parte conversâ languentem chordæ laqueum vagantis, digito superlabente, prosequitur, & mox spicula capit, implet, expellit.* Sic ipse Saxo infrà Lib. VIII. *Emisso per chordam spiculo trajicit.*

Pag. 102. vers. 3. *Arbores stirpitus evertebat*] Ad eundem modum Livius Lib. XXI. describit serpentem mirâ magnitudine, quem ad Etovissam urbem vidit Annibal *cum ingenti arborum ac virgultorum strage ferri.*

7. *Pecuniam hypogæo erutam*] *Hypogæum*, locum quemcunq; subterraneum, antrum sive speluncam significat. Græcis ὑπόγαιον est. *Hypogæa* olim dicebantur subterranea illa ædificia, arcuato opere extructa, pavimentis strata, ac parietibus circumsepta, in quæ tanquam in cellas quasdam mortuorum cadavera inferebantur & condebantur. Petronius Arbiter de matrona Ephesinâ: *Positumq; in hypogæo, græco more, corpus, custodire, ac flere totis noctibus diebusq; cœpit.* Tertullianus de Anima, Cap. VIII. De Sepulchro Pythagoræ: *Respice ad hypogæum, & si capit, crede.* Hesychius: Ὑπογαίδιον, ὑπόγειον τύμβον.

17. *Deorum ædes precabundus accedit*] Nequaquam verisimile videtur, fuisse ijs temporibus ædem ullam visendæ magnitudinis extructam, vel operosioris cultus sacellum. Cave putes. Sed intelligit hic fortè Saxo antrum quoddam vel speluncam, quæ sacrata Nymphis sedes erat. Porphyrius de Nympharum antro: *Sicut Dijs quidem cœlestis templa, ædes & altaria constituebantur: terrenis autem & Heroibus foci, ac inferis foveæ, hypogæa & cryptæ: sic Nymphis antra, speluncæq; dedicabantur.* Imo & cæteris numinibus. Porphyrius ibidem: *Speluncas & antra antiquissimi homines, antequam templorum structura inventa esset, numinibus dedicabant. Itaq; in Creta Curetes Jovi specum sacrarunt. In Arcadia Lunæ & Pani*

A *Lycæo sacrum erat antrum. In Naxo Insula, Dionysio. Mithræ quoq; cultus, ubicunq; Deus hic notus erat, in speluncis fiebat.* Ità & Vetustissimi Danorum gentilium in antris & specubus Nymphas habitare credebant, & ex ijs oracula consulentibus depromere. Habebant utiq; Septentrionales populi, etiam dum Ethnicismi tenebris altùm immersi, Fana, Delubra & Lararia Idolis suis dicata, & sumptuosè satis extructa; quale fuit Upsaliense illud, totum auro fulgens, cujus luculenta
B exstat descriptio apud Olaum Magnum, Lib. 3. Cap. VI. & Albertum Cranczium in Præfatione Libri 1. Sueciæ: qualia etiàm fuerunt delubra veterum Islandorum: quorum duo leguntur fuisse CXX pedum longa; unum in præfectura Watsdal Islandiæ Borealis: alterum in Kialarnes / Meridionalis Islandiæ, & hoc quidem pedes latum LX, teste Arngrimo Jona Crymogææ Lib. 1. Cap. 7. Verùm hæc ipsa omnia, aut quotquot alibi locorum, in Arctoo
C hoc orbe reperiri potuerunt templa seu lararia, vix puto ultimæ antiquitatis fuisse, sed posterioribus condita seculis, quum jam undiq; secus invalesceret profanus ille numinum cultus. Ante illa tempora cryptas quasdam subterraneas sacrorum usibus destinatas fuisse, in quibusdam monumentis invenio. Cujusmodi nonnullas etiamnum in quibusdam Norvegiæ locis conspici, partim durissimis petris incisas, partim ingentium saxorum accumulatione congestas,
D testatur Excellentissimus Vir, D. Olaus Wormius Monumentor. Danicor. Lib. 1. Cap. 3. Ejus generis illæ sunt, quæ in ditione Alloënsi, juxta Parochiam *Quille* adhuc ostentantur. Nec non illæ in *Sodenes* parochia Astind / aliæq; alibi. Quin & antiquitus Idola sua inde ᛋᛉᚢᚱ-ᚠᚢᚦᛂᚱ, Sturguder dicta, mapalijs & tuguriolis tegebant. Quum verò sacrificandi tempus instaret, in lucos & campos, ubi aræ
E ipsis instructæ, efferebant. Tandem crescente luxu, magnifica ipsis ædificabant Delubra, Lararia, & Fana. Wormius dicto loco.

18. *Ternas sedes totidem Nymphis occupari cognoscit*] Quæ hoc loco Saxo noster de Parcarum Oraculis, & Nympharum sedibus ac responsis, in medium adfert, omnia ex Mythologia veterum Islandorum, unde tàm multa alia in Historiam suam retulit, deprompsisse manifestum est. Sic enim nos edocet Edda, Fabula
F XV. *Multæ sunt in cœlo amœnæ urbes, & omnes illarum munitiones divinæ. Prima est Regia eximiæ pulchritudinis sub fraxino, ex qua tres prodeunt virgines, quæ sic nominantur* ᚢᚱᚦᚢᚱ, ᚢᛂᚱ-ᚦᛅᚿᚦᛂ, ᛋᛉᚢᛚᚦ, Urdur / Verdande / Skuld. *Has* ᚿᛅᚱᚿᛂᚱ, Norner / *id est*, Fatidicas *vocamus, quæ hominum ætates dispensant. Sunt plures adhuc tales* Nornæ / *ad hominum quemlibet in mundum natum venientes, ut fatales illi dies determinent.*

minent. Harum quædam sunt divinæ, quædam ex A
Faunorum, quædam ex Nanerum genere, sicut dicitur: Sundur borner miog seigt eg ad Norner sie; eigu ther æt æt saman / sumar er Asiungar; sumar Alffkungar; sumar Dualins dætur. Id est, *Diversè natas dico Nymphas: non communem capiunt genus. Sunt Fraxineidos, Fauneides, & filiæ Dualini. Id nomen Nani est. Nornæ bonæ felicem tribuunt vitam: sed si quis sinistris premitur fatis, hoc malæ efficiunt. Hinc dicimus:* ᚾᛆᚱᚾᛆᛋᚴᛆᛒ, B
Nornaskop / *Parcarum fata.* Undè in Epicedio Regneri Lodbrog:

Hitt sannist mier ravnar
ᚼᛁᛏᛏ ᛋᛁᚿᚿᛁᛋᛏ ᛘᛁᛂᚱ ᚱᛆᚠᚿᛆᚱ
At ferlogum fylgium
ᛆᛏ ᚠᛆᚱᛚᛆᚴᚢᛘ ᚠᚢᛚᚴᛁᚢᛘ
Far geingur um Skep
ᚠᛆᛁᚱ ᚴᛂᛁᚿᚴᚢᚱ ᚢᛘ ᛋᚴᛆᛒ
Norna. C
ᚾᛆᛋᚾᛆ.

Id est:

Hoc videtur mihi revera,
Quòd fata sequimur;
Rarus transgreditur fata Parcarum.

24. *Permixta liberalitati parcitas tribueret cognomentum*] Quod etiam cognomen postea sortitus est, ut dictus sit Olaff hin Midste. Midst enim nostratibus tantundem est ac deparcus. D

33. *Ut ne humi quidem incedere aut consistere toleratus*] Mollis hæc educatio fuit; quam jure in suis Romanis reprehendit Quintilianus Institut. Orat. Lib. 1. Cap. 2. *In Lecticis crescunt: si terram attigerint, è manibus utrinque sustinentium pendent.*

42. *Opes in propatulo habere*] Quintilianus Declamat. CCLX: *Opes suas in publico posuit, quo locuplete nemo pauper est, nemo eget.*

44. *Quod difficillimum est, virtute invidiam vincere contendebat*] Plane affine est illud Micipsæ E in Oratione ad Jugurtham, apud Sallustium Belli Jugurthini Cap. X. *Postremò, quod difficillimum inter mortales est, gloriâ invidiam vicisti.* Verè item vetus Panegyrista, quem laudat Clariss. Vir, & Bonis literis juvandis natus, Johannes Freinsheimius in Notis ad Curtij Librum VIII. Cap. 5. *Difficillimum est invidiam virtute superare.* Nam in omni laudis genere, ait porro ibidem Freinsheimius ex Polybij 1, 36. *Illustres atque admirandæ actiones graves invidias, & acres calumnias conflare solent.* Et ipsa Virtus parit Invidiam, F secundum illud Justini Lib. V. Cap. 2. *Virtus Alcibiadis plus invidiæ, quàm gratiæ contraxit.* Rerum tamen amplitudine Invidiam superari idem Justinus docet, extollens res gestas Semiramidis Lib. 1. Cap. 2. *Magnas deindè res gessit, quarum amplitudine, ubi invidiam superatam putat, quæ sit, fatetur.* Ideo Cleo, quamvis Græculus adulator, in Oratione in laudes Alexandri institutâ apud Curtium Lib. VIII, Cap. 5. commemorat: *Ne Herculem quidem & Patrem Liberum prius dicatos deos, quàm vicissent secum viventium invidiam.*

Pag. 103. vers. 9. *Inusitatâ manuum numerositate prodiderit*] Vulgare est Poëtarum & aliorum Mythicorum commentũ, quo monstrosam membrorum multitudinem Gigantibus, fortitudinis significandæ gratia, affingere solent. Unde non est dubium, quin fabulosa Danorum de Starchatero profluxerit opinio. Hinc *Centimani* sunt dicti Telluris hi filij; cujusmodi fuisse Cottum, Briareum, & Gygem, refert Hesiodus in Theogonia.

Ἄλλοι δ' αὖ Γαίης τε καὶ Οὐρανοῦ ἐξεγένοντο
Τρεῖς παῖδες μεγάλοι καὶ ὄβριμοι, οὐκ ὀνομαστοὶ
Κόττος τε, Βριαρεύς τε, Γύγης θ', ὑπερήφανα τέκνα,
Τῶν ἑκατὸν μὲν χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀΐσσοντο
Ἄπλαστοι, κεφαλαὶ δ' ἑκάστῳ πεντήκοντα
Ἐξ ὤμων ἐπέφυκον, ἐπὶ στιβαροῖσι μέλεσσιν.

Alij rursus è tellure & cœlo prognati sunt
Tres filij magni, & prævalidi, non nominandi,
Cottusque, Briareusque, Gygesque, superba proles;
Quorum centum quidem manus ab humeris impetuosè movebantur
Inaccessæ: Capita verò unicuique quinquaginta
Ex humeris prognata erant, super robustos artus.

De Briareo Virgilius VI Æneidos; qui Homero dicitur ἑκατόγχειρος:

Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ.

De Gyge Horatius Lib. II, Ode 17.

Me nec Chimeræ spiritus igneæ,
Nec si resurgat centimanus Gyges,
Divellet unquàm ——

Et Lib III, Od. 4.

Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus. ——

De Typhæo Ovidius Lib. 3. Metamorphos.

Nec quo Centimanum dejecerat igne Typhæa.

Pindarus eundem Ode IV. Olymp. ἑκατογχέφαλα vocat. Notetur Adagij forma, quà usus Nazianzenus Orat. XIX. Βριάρεω χεῖρες: *manus Briarei*: de homine avide appetente lucrum, & veluti centum manibus inhiante ad quæstum. Sic de Geryone Lucretius.

Atque tripectora tergemini vis Geryonai.

Et cui Poetæ non cantatus Geryon? Silius Italicus Lib. 1.

Tres animas namque id monstrum, tres corpore dextras
Armarat, ternâque caput cervice gerebat.

16. *Ther videlicet & Othinus*] Heic jam consentaneum est, ut memor promissi, quo me in Notis superioribus Lectori obstrinxi, fidem meam utcunque liberem, traditurus in præsenti,

quæcunq; se mihi diligenter satis inquirenti, in Antiquitatibus nostris, alijsq; autoribus, de Danicæ vetustatis numinibus, hactenus obtulerunt. Satius vero duxi, ipsa monumentorum juxtà ac autorum verba in medium adducere, quàm lijs immutatis, novam quasi deorum Septentrionalium Historiam condere; quod hominis videretur nimis curiosi & otio abutentis. Inter vetustissima igitur documenta, illud præcipuum est, quod de Othino nobis suppeditat *Edda*, [Liber de Re Poetica vetustissimus, cujus nonnulli autorem faciunt Snorronem Sturlæsonium, alij Semundum Frode, id est Sapientem,] Cap. VI. VII. VIII. & IX :. Inorthr halfo heimsins fan H. Spakonu eina/ er Sibil het/ en vir kollum Sif. Engi vissi æt har/ sonr thera het Lorritht. Hans Sun Vingthor / hans Sun Vingen'. H. S. Mage: H. S. Seffsmeg. H. S. Bedvig. H. S. Atra / er vir kollum Annan. H. S. Jrman. H. S. Eremoder H. S. Skialldun/ er vir kollum Skiolld. H. S. Biaf er vir kaullum Baur. H. S. Jat. H. S. Gadolfr. H. S. Finr. H. S. Frialafr / er vir kaullum Fridleif. H. S. Vodden/er vir kaullum Othin. Thesr Othin H. mikin Spadom/ Kona hans het Frigida/ er vir kaullum Frig. Han fysti northr i heim mit miken her og Stormle fe. Og hur sem thrū foru thotti mikils vm tha v'r og likr gothum en manum. Ther komu i Saxlande og eignadir Othin thar vitha landit. Og thar sen han til Landsgeslo tij Syni sin. Vegdreg reth fir austr Saxlandt. Annar syn hans het Veldeg/ er vir kollum Balldr/ han att vestrfal/ thet riki er sa heitr. Trithi sun hans het Sigi / H. S. Rerir fathr Volsungs/ er Volsungar ero fra komr. ther retho fir Francklandr. fra ollum ther ero storar ætir komnar. Tha for Othin i Reithgotaland og eignadis ther/ og sett thar Sun sin Skiolld fathr Fridleifs/ er Skiolldungr ero fro komnir. Thar heitr nu Jotland/ er var kaullothu Reidhgotaland. Tha for Othin i Suithiod/ thar var sa Kong er Gylfi het/ og er h' fetti til Asia manne er Æsir voru Kallathir. for han i mon ther og bauth ther i sit Riki. En sa timi fylghi sith thera huar sem ther duolsust i Loudum/ tha var thar ar og frithr. Og trothi man at ther vari fyr rathande. thui at rikis m̄ sa tha olika flestum mannum othrum at fegrd og viti. Thar thotti Othin fagr Vellir og Lans Kostir gother/ og kaus si thar bugar Stath / sem nu heitr Sigtuu. Skiparthi thar Hauskongia i tha liking sem i Trojo voru / settr Xij Hauskongiar at dæma Landslog. Hocest: In plaga Septentrionali fœmina quædam erat Vatidica, seu Sibylla, quam nos vocamus SIF, ejus nemo progeniem noverat. Filius ejus erat LORRITHI: ejus filius erat HEMREDE: ejus VINGITHOR, ejus VINGENER, ejus filius MODA; ejus filius MAGE, ejus filius SEPHSMEG, ejus filius BEDVIG, ejus filius ATRA, quem nos vocamus ANNAN. Ejus filius ITRMAN, ejus filius HERMODER, ejus filius SKIALDUN, quem nos vocamus SKIOLD,

A ejus filius BIAF, quem nos vocamus BAUR, ejus filius JAT, ejus filius GUDOLF, ejus filius FIN, ejus filius FRIALAF, quem nos vocamus Fridlevum. Hic filium habebat, quem vocant VODEN, quem nos ODEN seu OTHIN vocamus. Is erat eloquentissimus & inter omnes formosissimus. Uxor ejus erat FRIGIDA, quam nos vocamus FRIG. OTHINUS vates erat, ut & uxor ejus, Hinc illustre sibi peperit nomen, adeò ut in plaga Septentrionali postmodùm omnium Regum celeberrimus fuerit. Incessit igitur,
B ipsi cupido primùm Turciam relinquendi, undè secum duxit magnum exercitum juvenum, virorum & mulierum, cum ingenti thesauro. Quocunq; pervenit, multa præclara de ipso relata erant, ut similior videretur Dijs quàm hominibus. Nec prius sedem fixit, quàm in Saxoniam perveniret. Ibi per aliquod temporis spatium commoratus est, & ejus territorij magnam partem in suam redegit potestatem, sibiq; asseruit & vindicavit. Ibi tres suos filios constituit Præfectos: quorum unus erat VEGDER vel VEGDREG,
C qui opulentissimus erat, & Orientalem Saxoniæ plagam possidebat. Ejus filius fuit VITRGUT, ejus filius erat PITTA pater HEMGELSTS, & SIGAR pater SVEBDEG, quem nos vocamus SVIPDAG. Alter filius Odini erat BELDEG, quem nos vocamus BALDER. Hic possidebat terram dictam Vestphaliam, ejus filius erat BRANDER, ejus filius FRIODIGAR, quem nos vocamus FRODA, ejus filius FREAVIN, ejus filius TVIS, ejus filius GENIS, quem nos vocamus GAVE. Tertius Odini filius dictus HENGIR, ejus
D filius HERIR, illorum Majores tenebant terram dictam FRANKELAND, Indè traducta est familia dicta Volsunger, ex his magnæ ortæ sunt & præclaræ familiæ. Tunc Odinus iter Septentrionem versus direxit, & venit in REIDGOTALAND seu Cimbriam, & sibi totam terram pro lubitu subjugavit. Huic præfecit filium SKIOLD dictum; Filius ejus erat FRIDLEVUS; Hinc familia orta Skioldungorum, qui sunt Regum Danorum, jam verò vocatur Jutlandia, quæ olim erat REITGOTALAND. Hinc Septen-
E trionem versus migravit in SVIDIOS seu Sveciam: Ibi erat Rex dictus Gylfir, ubi percepit de adventum Asianorum, qui vocabantur ÆSAR, eis obviam factus, obtulit Odino, ut Regnis sui pro lubitu uteretur. Hoc pactum prosperè adeò successit, ut quocunq; pervenirent, & ubicunq; commorarentur, fertilitas & pax abundaret. Hinc credebant omnes in eorum potestate hæc esse: omnes videbantur superare homines sapientia & pulchritudine. Hæc regio visa est Odino commodissima. Elegit igitur sibi hic locum civitati ex-
F truendæ idoneum, quem vocabat SIGTUM de filij sui nomine, sibiq; Regis titulum assumpsit, & vocabatur NIORDUR. In annalibus namq; extat, quod primus Rex Svecorum dictus sit NIORDUR, Successorum omnium maximus, & Rempublicam ibidem constituit talem, qualis erat in TROJA, duodecim eligens viros, qui Judicum officia sustinerent, & sic leges omnes, quæ olim erant in Troja, rogavit, & quibus uti solebant Turcæ. Et hæc quidem Edda. Accedamus jam ad aliam de eodem Othino Narrationem ex Chro-

Chronico Norvagico itidem antiquissimo desumptam, cujus autor putatur Soorro Sturlæsonius Islandus, quam nos utcunq; Latio donavimus, insistentes vestigijs Interpretis recentioris, Petri Undallensis. Ea pars Asiæ, quæ Orientem versus fluvio Tanai alluitur, Metropolin quondam habuit dictam ASGARD. Huic summa cum potestate præfuit Heros quidam nomine OTHINUS: qui Sacrorum gentilium in eadem civitate, summus erat Antistes, cum crebra illic Sacrificia in cultum & venerationem Idolorum celebrarentur. Duodecim vero ex Senatoribus urbanis, qui cæteris pietate & sapientia præstarent, non solùm religioni ceremonijsq; ritè curandis, sed & litibus dirimendis, juriq; dicundo præfecerat. Hi nominati sunt ᚦᛁᛅᚱ, Diar/id est, Dij sive divini; & ᚦᚱᛅᛏᚿᛅᚱ, Drotnar/id est, Domini: quibus per vices servire, & ad quævis munera præsto esse, totus tenebatur populus. Othinus magnanimus & fortis erat bellator, multasq; per orbis terrarum oras & regiones victricia circumferens arma, innumera regna ditionesq; suam redegit in potestatem: utpote Victor & triumphator felicissimus, semperq; pugnâ superior excedens. Quare in omnibus prælijs victoriam ipsi singulari quadam cœlitum indulgentiâ tribui, vulgo erat persvasissimum. Quotiescunq; Ducibus suis bella gerendo committeret, vel alia munia alicujus momenti obeunda injungeret, manus vertici eorum imponens, quasi eos consecrabat. Quod illi pro fausto omine arripiebant, nihil credentes sibi infortunij exinde eventurum. Quin etiam Othini nomen inter quæcunq; pericula nuncupantes, promptum necessitatis remedium experti sunt. Unde & omnem in illius auxilio, quocunq; in discrimine constituti, fiduciam collocabant. Othino duo fratres erant, quorum natu major ᚢᛁ, VE; minor ᚢᛁᛚᛁᚱ, VELIR, sive Vuli, appellatus fuit. Hi peregrè absente, vel bellis occupato Othino, vicarium gerebant imperiũ, cunctaq; regni negotia magnâ curâ atq; industriâ administrabant. Ea occasione aliquando contigit eum diuturniorem in exteris moram trahere, quàm illi speraverant. Ideoq; divisis inter se provincijs & regionibus, quibus frater hactenus præerat, regni legitimo principe destituti, jus & possessionem sibi vendicabant, Othini uxoris Friggæ simul suscipientes tutelam & patrocinium. Mox è longinquâ peregrinatione redux Othinus, unà cum restituta sibi à fratribus uxore, expeditionem suscepit adversus Scythas Tanai contiguos, VANER dictos: qui tamen Othino animosè resistentes, patriamq; fortiter tutati, victoriæ palmam ipsi sæpe numerò dubiam fecerunt, & maturo sibi reditu consulere coegerunt. Ex illo

A tempore crebris incursionibus & ingentibus invicem prædis actis, mutua sibi damna intulerunt; quorum tandem pertæsi, datis utrinq; obsidibus, firmam inter se pacem fœdusq; pepigerunt. Scythæ Othino amplissimos viros, *Niordum* cognomento divitem, unà cum ipsius filio *Frôi*, obsidis loco tradiderunt. Sed Asiani vicissim Scythis selectissimum par virorum, tàm corporis dignitate & formâ verè Imperatoriâ, quàm virtute, sapientiâ, alijsq; animi dotibus

B eminentissimorum, *Heinerum* videlicet, quem summi Imperatoris munere rectè defungi posse asserebant, & magistratibus gerendis esse aptissimum: & alterum *Mimerum*, omnium mortalium sapientissimum, transmiserunt. Cui officio ut paria facerent Scythæ, insuper & alium Heroa, cui *Quasir* nomen erat, qui apud illos cæteris mortalibus sapientior habebatur, ad Asianos ablegarunt. Heinero statim in Scythas imperium obtigit; qui fidem & pruden-

C tem nactus consiliarium Mimerum, nihil ferè ipso gessit inconsulto. Varios etenim mores, ritus, leges, instituta, quibus in judicijs alijsq; negotijs uteretur, ipsum edocuit. Sed eo destitutus, cum in conventibus graviores controversiæ pro tribunali sedenti exhiberentur, quibus ille dirimendis non esset, crebro jactabat illud: Vos jam ipsi in medium consulite, quicunq; consilio valetis, in me nullum vobis præ-

D sidium. Tum Scythæ cognito se ab Asianis in æquali permutatione obsidum deceptos, Mimeri abscissum caput eis mittendum curarunt, Quod Othinus balsamo conditum magicis carminibus vocale reddidit, adeo ut quævis ipsi arcana & rerum abdita revelaret. Dehinc Niordum & Frôi divinitatis participes factos in Deorum Asiaticorum numerum ascripsit. Frôi quoq; filia Freja in Dearum cœtum & consortium assumpta. Quæ præstigias, veneficia, &

E incantamenta ab Asiaticis edocta, Scythis mirificè placuit. Niordus autem inter Scythas vitam degens, sororem suam duxit uxorem, quod ipsorum lege permittebatur; cum apud Asiaticos nefas sit eas matrimonio sibi jungere, quæ tam arcto sangvinis gradu se contingant. Cæterùm prærupti & editi montes à Septentrione Austrum versus in longitudinem procurrentes, majorem Scythiam à vicinis regionibus velut naturali limite separant: qui-

F bus à meridie circumjectæ nationes Othini imperio omnes parebant. Sub idem tempus Romani rerum Domini innumeris gentibus devictis, victricibus armis longè lateq; grassantes, vastissima regna, fortissimos populos, florentissimas urbes, clarissimasque civitates sub jugum Imperij Romani redigere cœperunt. Quare multi procerum & magnatum, patriâ spontè excedentes, Romanis subditos suos, deditione factâ, prodiderunt. At

Othinus,

Othinus, Magus insignis, & præcipuâ divinandi solertia præditus, gnarus se, progeniemque suam, ad seros usq; nepotes, in Boreali mundi plaga imperitaturum, fratribus suis VE & VELIR regimen Asgardiæ demandavit; ipse in Russiam profectus, & illinc in Saxoniam concedens, eam sibi ferè subjugavit, subjugatamq; filijs suis regendam commisit. Quos inter Skioldum Daniæ præfecit, qui deinceps Lethram imperij sui arcem, sedemq; regiam habuit. Cum vero Othinus fando comperisset Gothiam Sveticam, cui regia cum potestate præerat Gylvo, regionem esse fertilem, copiosam, multisq; incolis alendis sufficientem, ad ipsum invisit, ictoq; cum eo fœdere, novas sedes & domicilia in istis oris quærendi facultatem veniamq; obtinuit. Metus enim Gylvonem incesserat potentiæ Asiaticæ, quippe qui verebatur, ne summo cum periculo novos advenas lacesseret, quibus se viribus & fortitudine longè impares, agnosceret. Interea Gylvo & Othinus præstigiorum & incantationum quasi certamen quoddam instituerunt: unde Othinus cum Asiaticis suis semper victor discessit. Hinc Othinus ad fluvium *Loger* incolere cœpit; ubi civitatem condidit Sigtunensem [quo nomine oppidum in Svecia majorum ætate fuit] Basilicamq; extruxit magnificentissimam, Sacrificeijs ibidem secundum ritus & ceremonias Asianorum institutis. Quin & regione ista undiq; secus occupatâ, in eam quasi coloniam quandam deastrorum deduxit, quibus certas sedes & delubra assignavit. Ità Niordo Moatun, Frejo Vpsala, Thoroni Trudvanger, Heinero Hundbierg, Baldero Bredeblik cesserunt. Tandem Othinus Arctoas Sveciæ partes cum agmine Idolorum suorum repetens, inauditi generis miracula varijs exercuit præstigijs, & simul veluti publicum magisterium Magiæ percipiendæ instituit; cujus usus anteà plane nullus isthoc loci extiterat. Quod habitum Othini & formam attinet, vultu semper hilari, jucundo, & ad omnes lepores, facetiasq;, ad jocum, atq; lubentiam composito, amicis se conspiciendum præbuit; hostibus verò truculentum se exhibuit; quippe in varias formarum species, instar Prothei cujusdam, se transmutare noverat. Tantâ etiam Svadâ & eloquij dulcedine audientes demulcere poterat, ut ipsius dictis nullam non fidem adhiberent. Rhythmis etiàm & carminibus inter loquendum crebro prolatis miram sermoni gratiam conciliabat. Undè & ipse & complices ipsius Schialdri & Poëtæ dicti. Prætereà solebat Othinus vi quadam magicâ omnem sensuum usum hostibus eripere, & immensum illis terrorem incutere; imo cum hostili exercitu manum conserens, ità gladiorum aciem carminibus retundebat, ut sui milites absque scuto & lorica, tanquam efferi canes & lupi, adversarios lancinantes, vulnerantes, & pecudum instar trucidantes, incederent, ipsi omnium vulnerum & damnorum expertes. Undè postea Berserkerorum incessus, hoc ferociæ genus appellatum fuit. Adhæc Othinus tantâ ludificandorum oculorum peritiâ callebat, ut sæpenumero corpus suum, veluti suppresso spiritu, humi exanime prosterneret, quod interea nunc in piscis aut volucris, nunc in serpentis formam mutatum apparebat. Evigilans se longinquas terrarum oras peragrasse, & quid ibi rerum gereretur, exactè & accuratè comperisse, asseverabat. Incendia restinguere, tempestates sedare, inundationes sistere, ventos ad arbitrium suum immittere, unico verbo potuit. Defunctorum manes subindè eliciens, aliò translatos collibus & monticulis inclusit: Unde ᚦᚱᛆᚢᚴᛆ ᚦᚱᛆᛐᛐᛁᚿ, Drouga Drotten/ vel ᚼᛆᚢᚴᛆ ᚦᚱᛆᛐᛐᛁᚿ, Houga Drotten/ hoc est, Lemurum Dominus dictus est. Binos habuit corvos humani eloquij usum ab ipso edoctos, qui dissita loca pervolantes, hero suo copiosam rerum novarum seriem renunciabant. Apertis deniq; vi magicâ montibus aurum & argentum ex abditis terræ venis pro lubitu deprompsit, & absconditos insuper thesauros, nemine monstrante, eruit. Ad summam, Othinus Runis suis & Carminibus ac incantationibus [quæ ᚴᛆᛚᚦᚱᛆᚿ, Galdran/ ᛋᛂᛁᚦ, Seid/ ᛚᛁᛆᚦ, Liod/ ᚴᛁᛆᛚᛘᚢᚿᚴᛆ, Giolkynga/ dicebantur] incredibilia patrando, tàm clarum sibi ubiq; nomen peperit, ut fama sapientiæ & potentiæ Othinianæ, juxtà ac Asianorum per omnes gentes & nationes brevi spatio sit didita. Quare hostes ità conterruit, ut nihil adversus eum moliri ausi fuerint. Sed è diverso socios & amicos ità in fide retinuit, ut raro aut nunquàm ab eo desciverint. Quo evenit, ut Sveci, alijq; populi Boreales, Othino pariter ac duodecim ipsius complicibus, solennia sacrificia dependerent, & cultum vero cœli terræq; Domino debitum exhiberent. Eorum quoq; nomina liberis suis recens natis adaptabant, vocantes Audun & Ovden, ex Othino; Thord, Thore, & Toraren, Steintor, & Haftor à Torrone; quorum adhuc quædam apud Norvagos in usu sunt nomina. Varias porrò Leges tulit Othinus; quas inter has fuisse præcipuas memoriæ proditum est. Edixit namq; ut mortuorum, vel in bello cæsorum cadavera igne consumerent, unà cum bonis & ornamentis potioribus: cineres verò aut defoderent in terram, aut in fluvios spargerent. In memoriam Procerum & magnatum, colles erigerent, monumentis impositis, quæ defunctorum res gestas celebrarent. Ter singulis annis solennia sacrificia peragerent; Brumali tempore pro anni felicitate; mediâ hyeme pro fertilitate; circa finem hyemis pro Victoriâ. Scythæ quotannis

Othino

Othino denarium tributi loco solvebant, in singula capita: cujus propterea esset vicissim officium, tueri eos contra adversarios ac hostes, & cultum Deorum religionemque propagare. Niord uxorem duxit nomine Skade/ quæ priore relicto marito, paulo post Othino nupsit: ex qua plurimos filios sustulit: quorum uni nomen erat Semming. Tunc nova Scythia, videlicet Svecia, dicta est Manheim/ & magna Scythia Gudheim. Demum Othinus vitæ satur in Svecia supremum obijt diem. Jam fato vicinus omnia membra & artus novem cicatricibus insigniri jussit, quas ᚠᛁᚱᚺ ᛋᚦᚦᛁ, Geirs odde/ antiquitus vocabant. Imperavit etiam, ut bello prostratos sibi mactarent. Hoc etenim sibi gratissimum fore placaminis & Sacrificij genus prædicabant. Post obitum multis apparuit, præsertim si grave aliquod prælium immineret. Multis victoriam contulit; alios in Valhalden/ hoc est, Palatium Plutonis, invitavit. Cadaver ipsius solenniter combustum, epulumq; funebre & sacrificia in honorem defuncti instituta. Hactenus Chronicon Norvagicum. A quo cum discesserimus, vix superant antiquiora monumenta, quæ nos de vetustissimis Danorum numinibus aliquid scitu dignum edocere poterunt. Idcirco nunc reliquum est, ut ad inferioris ævi Scriptores descendamus. Hos inter familiam ducit Olaus Magnus Svecus, cujus hæc sunt verba Historiæ suæ

A Libro III. Cap. 3. *Erant apud veteres Gothos paganos, tres dij, primâ veneratione observati: quorum primus erat potentissimus* Thor: *qui in medio triclinio, strato pulvinari, colebatur: cujus hinc inde latera duo alia numina,* Odhen/ *videlicet &* Frigga *cingebant.* Thor/ *inquiunt, præsidet in aere tonans & fulgurans, ventos & nubes, serenitatemq; gubernans, fruges administrans cum fructibus universis, pestesq; tollens. Alter* Odhen/ *hoc est fortior, bellis præsidet, hominibus in hostes auxilia subministrans;*

B *ipsi Thor a dextris collocatus: tanto opinionis fulgore clarus, ut ipsum non secus, quàm datum mundo lumen omnes gentes amplecterentur, nec ullus orbis locus extaret (Saxone teste) qui numinis ejus potentiæ non pareret. Tertius* Frigga *pacem, voluptatemq; moderabatur. cujus etiam simulachrum turpitudinem Sexus præ se ferebat: & ob id tantum apud Gothos, quantum Venus apud Romanos venerabatur, Diemq; Veneris usq; ad nostra tempora sibi retinet consecratum. Pingebatur gladio, & arcu cum armis,*

C *quòd in illis terris, uterq; sexus semper ad arma promptissimus esset.* Thor *autem cum Corona & sceptro ac duodecim Stellis designabatur: cujus magnitudini nihil digna æqualitate conferri posse existimatum est. Obtinuitq; diem hebdomodarium, imo & mensem primum totius anni, quem Januarium dicimus. Odhen verò armatus sculpitur, uti Mars, simili gentilium superstitione, apud Romanos, diemq; obtinuit æternâ memoriâ suo nomini consecratum.* Et en tibi Imagines Deorum veterum.

De ijsdem Vir Cl. Johannes Svaningius, Historicus quondam Regius, Lib. III. Commentariorum priorum de Rebus gestis Danorum, in hunc modum disserit: *Dani antiquitus vicinarum gentium exemplo, Deorum numero eos solùm habuerunt, quos & præsentes viderunt, & quorum auxilijs apertè adjuti essent. In quorum omnium numero primi Magi erant, dicti etiam gigantes, quod corporum vastissimâ mole cæteros homines longè excellerent. Inter quos nonnulli mediæ staturæ homines quoq́ erant, magicarum rerum peritiâ, gigantes multis modis superantes. Qua de re inter duos hos præstigiatorum ordines, perpetuum de dignitate certamen erat, donec medij, gigantibus superatis, divinitatis opinionem sibi apud plebeculam usurparent. Hi per summam ludificandorum oculorum peritiam, proprios vultus transformantes in varias figuras, se Deos esse, simplici vulgo, illusionis errore decepto, persvaserunt: quale genus hominum hodie in Turcia quoq́ esse, ex illorum descriptione constat, qui ejus gentis mores & religionem literis mandarunt. His accesserunt & Harioli, qui nec corporum granditate, nec artis magicæ scientiâ prioribus æquales: quibus tamen opinio divinitatis, vel ob beneficia, quibus se vulgo commendabant, vel ob rerum futurarum præscientiam, tribuebatur. Ab his in gentilitate apud Danos primum totius religionis ratio pendebat. Ad hos, qui gravioribus morbis correpti erant, & in periculis versabantur, confugiebant. His sacrificabant, ac donaria offerebant, interdum pro victimis homines vivos immolarunt, aut immolaturos se voverunt. Tandem, ut fieri solet, quod homines facilè ab una Idololatria in aliam relabuntur, his contemptis successerunt alij, qui dij & dicti & habiti ab incolis sunt. Quorum primus dictus est OTHINUS, per omnem Europam priscis illis temporibus cum primis celebris. Is Vpsaliæ, quod Sveciæ oppidum est, nunc summi Pontificis ejus regni metropolitana sedes, templum habuit nobile, quod feris catena aurea maximi ponderis circumquaq́ ornatum erat. Intus trium Deorum statuæ aureæ stabant, Othini, quem alij Vodanum appellant, Thoris, & Friconis, ita collocatæ, ut Othinus supremum locum obtineret. Othinus armatus erat, Marti assimilatus, quòd bello eum præesse credebant. Thor sceptrum tenebat, Jovi comparatus, quòd illorum opinione, fulmina & tempestates regeret. Frico verò cum ingenti pudendo sculptus stabat, quem pacem voluptatemq́ hominibus adferre duxerunt. Porrò singuli dij suos habebant Sacerdotes, quos more Gallorum Druides nominabant, qui sacrificijs atq́ immolationibus præerant. Si pestis aut fames immineret, Thoro sacrificabant; si bellum, Othino; si nuptiæ celebrandæ, Friconi litabant. Quin etiam, in summis necessitatibus, homines nonnunquam immolabant, quod pro salute hominis, nisi vita hominis redderetur, non posse Deorum iram placari arbitrarentur, publiceq́ ejusdem generis institutum in Svecia habebant. Vpsaliæ Sacrificium, ad quod nono quoque anno reges Aquilonates, primates, ac populus conveniebant, aut donaria sua transmittebant, novem dies commessando sacrificabant, singulis ex ditioribus, qui eò venerant, novem capita diversi generis animantium, offerentibus. Immolatorum autem sangvinem ante Deorum statuas effuderunt, cadavera verò in proximo luco, qui illis sacer erat, de arboribus, hominum ac brutorum animantium, mixtìm simul, suspendebant. Porrò Othini statua aurea Bizantium à Svecis olìm transmissa, omnibus admirationi fuit; ubi diu ostentationis gratiâ, inter cæterorum Deorum imagines, quæ multæ & admirandæ per ea tempora Bizantij erant, servata est. Cujus rei gratia, eidem Othino, ex Græcia, & alijs nationibus, votiva in Sveciam non rarò missa sunt. Erant & alij dij, Mathethis & Vgarthilocus, cæteris, quos præscripsi, longè deformiores, quos antiquitus etiam Dani coluerunt: de quibus qui plura scire volet, Saxonem consulat. Mihi quidem fidem excedere videntur pleraq́, quæ de ijs scripta extant. Tales olìm gentilibus sub regibus dij culti sunt in Dania, tales etiam fuerunt religiones, quibus etiam nationes pleræq́ Septentrionales subjectæ erant, quales breviter sunt præscriptæ. Ad quos non modò incolæ, sed magni Reges, preces suas fuderunt, hos ut in periculis haberent propitios, complura placendi genera invenientes, quibus non solùm pecudes, sed & homines uti dictum est, immolarunt. Turpes sanè & indigni dij, quibus humanarum rerum cura demandaretur: quos si cæterarum gentium Idolis comparaveris, ejusdem generis omnes omnium gentium Deos esse, cum ad juvandum impotentes, tum ad ferendâ opem implorantibus difficiles fuisse intelligas; postquàm mens humana à Deo deserta suo feratur arbitrio, & sibi pro rationis captu cultus sine verbo instituat. Meruit parentum primorum nostrorum lapsus, perquàm gravis, hanc tantam tamq́ horribilem cæcitatem, ut à vero Deo aversi, cui non auscultabant, illorum posteri ad Idola converterentur, ac secundum illusiones mentis suæ Deos sibi quærerent alienos, eosq́ inter se dissimiles, alij feles ac bruta animantia, alij arbores, truncos, lapides, herbas, alij sydera, alij deniq́ præstigiatores, veri numinis loco, aliaq́ monstra adorarent. Quâ in re magnitudo divinæ iræ, quæ peccatum consecuta est, conspici potest. Nam si primorum Parentum inobedientiam tantâ cæcitatis pœna Deus punire voluit, ut hominem ad similitudinem suam creatum, in tantam cæcitatem abjiceret, profectò ad nostra peccata, in quibus perduramus securi, haud connivebit. Est autem res commiseratione inprimis digna, considerare diligenter hanc mortalium calamitatem, quòd oppressi cæcitate, verâ Dei cognitione olìm caruerint, Deosq́, pro errore judicij sui, varios atq́ inutiles prorsus, quæsierint: donec summus atq́ omnipotens rerum opifex Deus, nostri misertus, misso de cælo suo verbo, ab errore in rectam viam genus humanum revocavit. Hoc ingens Dei beneficium, pluris æstimare, quàm totius mundi opes, pij omnes debebunt; maximè autem omnium, Reges, Principes ac, Magistratus, qui regnis, ducatibus, ac civitatibus præsunt, quòd ijs erroribus atq́ idololatricis cultibus modo liberati sint, in quibus olim illorum prædecessores excæcati hæserunt, idq́ beneficio verbi divini, quod Dominus sub extrema hæc mundi tempora, pro ineffabili sua bonitate erga humanum genus mundo denuò patefecit.*

Quid

A Quid, quæso, gentilibus regibus sceptra, quid stemmata, quid opes, quid regna profuerunt? qui nulla vera imbuti religione, sine certa cognitione Dei hinc emigraverunt, post hanc temporalem vitam, ubi, aut quo in statu essent mansuri, prorsus incerti. Quâ incertitudine cum jam sincera divini verbi notitia nos liberet, certosq; nos seriò pœnitentiam agentes, de æterna vita reddat; profectò studium provehendi verbi, tantæ rei, tamq; diu mundo absconditæ, inæstimabilis thesauri, in bonis principibus excitare debebit, ut Deo propria B doctrina sua grati sint, eamq; suis tradi subditis, atq; ad posteritatem purissimè transferri, summo studio curent. Neq; bonos principes, ad studium propagandæ pietatis, parùm incendat utriusq; religionis collatio; si cum vero Dei cultu, istam impuram Idolorum culturam conferant, quibus in Boreali hac plaga omnes gentes servierunt: in quibus ut nihil opis omninò extitit, ità tanta illorum erat deformitas, atq; turpitudo, ut monstra terræ potius, quàm Deos fuisse, verisimilius sit. An non humanus animus hoc tempore magis aver- C setur Vgarthilocum, illud immane monstrum, ut à Saxone depingitur, quàm adoret? aut divinitatem sic vinculis irretito ac squaloribus obsito, tribuat? quòd quidem in Fabulis Poëtarum Deorum nemo deformior reperiatur. Attamen in tanta hominum cæcitate, & in tot ludibrijs Sathanæ, quibus, varijs modis, in hac era Boreali, in gentilitate, homines est ludificatus, pro Deo suis temporibus cultus est. Equidem monstrum tale sub cœlo nunquam fuisse existimo, sed si fuit aliquando quisquam sub hoc nomine habitus, cultusq; pro D Deo, ludibrio Diaboli id accidisse verisimile est, quo mentes hominum ità fascinavit, ut nihil videntes, tamen fascinatis oculis ejusmodi aliquod portentum, cernere se multi crediderint. Quid enim in tanta tyrannide, in qua totum mundum captivum tenuit Sathanas, non potuit in Septentrione, nimirum sub cœlo crassiore? Cujus portenta, illusionesq; jam multas & varias apud Orientales gentes fuisse legimus, Soli propiores, & propterea sagaciores ac prudentiores. Sed hæc de dijs gentilibus, quos ab initio Regni Daniæ, ad E tempora usq; Ludovici Pij Cæsaris, Dani coluerunt, attigisse sufficiat. His subjungamus, quæ Arngrimus Jonas Islandus, vir præclarè de patria meritus, Crymogææ suæ Lib. 1. Cap. 4. de Othino suppeditat: Anno XXIV ante natum Christum facta est prima Asiaticarum gentium in orbem Arctoum immigratio, duce & antesignano Othino; regnante in Svecia Gylvo; Romanis exercitibus, auspicijs Pompeji Magni in Asiæ parte, Phrygiâ minore, grassantibus. Et Cap. VII. ejusdem Libri: Porrò F in singulis tertijs, ut & Borealis Quartæ quartis, quas olim (Thyng, hodie etiam Syslu/ Herrad) præfecturas appellabant; tria loca insigniora designabant, foro sacrata & judicijs. Præter ea etiam sacris Ethnicis dicata, illis Hoff/ nobis Lararia, & delubra: Lararium quodlibet, pro ratione hujus terræ, magnificè exstructum erat. Quorum duo leguntur fuisse 120. pedum longa; unum in præfectura Watzdal/ Islandiæ Borealis: alterum in Kialarnes meridionalis Islandiæ: & hoc quidem pedes latum 60. Singula, adhæc, Lararia, Fanum, in Sacelli morem, sibi adjunctum habebant. Hic locus sacratissimus. Hic idola & dij manu facti, in suppedaneo seu ara quadam consistebant quos circum pecudes ijsdem mactandæ disponebantur. Deorum autem princeps & medius Juppiter; illis Thor/ à quo Septentrionalia hæc regna, diem Jovis, Thorsdag/ etiamnum indigetant. Huic reliqui Dij collaterales; quorum nec numerum certum accepi, nec nomina. In veteri tamen juramenti formula, tres, præter Thorum nomine notantur: Freyr/ Niordur/ As. Quorum tertium, nempe As/ existimo esse Odinum illum famosum, inter Divos Ethnicos non postremum habitum, dictum As/ Synecdochicῶs: quod is Asianorum huc in Septentrionem migrantium princeps fuerit. Singulariter namq; As/ at multitudinis numero Æsar; vel Æser dici cœperunt. Hic Odinus, ob insignem Magiæ diabolicæ peritiam, quâ Divinitatem, ut Machomet alter, adfectabat; post obitum, in Deorum numerum relatus est: à quo hodie, dies Mercurij Odens dagur/ Odini dies: unde fortasse, Odinum Mercurium, ut Thorum Jovem, non malè appellavero. Odinum tamen Martis loco colebant veteres: & bello cæsos, Odino mactari dicebant. Odini autem socij sive filij fuerunt, Freyr/ & Niordur: ijsdem artibus, quibus pater aut princeps Odinus, Divinitatis opinionem adepti. Idem in Literis ad me suis, Anno Christi 1632. Quod autem ulterius exigis, ut Numinum Ethnicorum, Orbis Arctoi, Catalogus à me suppleri possit; id sane est, in quo, Viro præstantissimo, mihiq; suo merito amicissimo, minus satisfacere valeo: ut scil. gratiam aut venustatem aliquam habeat; nec sane aliter, quàm in hac ipsa charta cernere est. Habet autem Crymogæa, migrationem quandam populi ex Asia, in plagam Europæam factam, cujus Princeps fuerit Odinus vel Othinus, in hoc Orbe famosissimus, & Magiâ diabolicâ celebratissimus: cujus Socij ac posteri ejusdem farinæ, si non vivi, certe post fata, Numinis cultum, in his oris, à stultis mortalibus meruerint. Nominatim illic tanguntur, FREYR & NIORDUR isti Odino συγχρόνοι καὶ ὁμοψύχοι, juxta Odinum, pari cultu adorationis invocati & pro Dijs habiti: ut ex Veteri Juramenti formula, ibidem annotaveram. Quod ipsum, si paulò prolixius commemorari non sit ingratum, sic habeas. Migrationis Asiaticæ Principes, ÆSER, Asiatici dicti sunt: cujus singulare est AS, vel AAS: ipsi Odino κατ᾽ ἐξοχὴν attributum: cum adjecto: den Almegste Aaß. Hi fuisse traduntur numero XV, vel eo plures, quorum etiam nomina, hæc extant. I. ODINUS; alio nomine, Yggur. II. Thor/ sive THOR. III. Yngre/ vel Yngvar. IV. Freyr. V. Vidar. VI. Balldur. VII. Tyr. VIII. Niordur. IX. Bragle. X. Hoddur. XI. Forsete. XII. Loke. XIII. Vale. XIV. Ullur. XV. Hænir. Quin etiam Fœminæ Asiaticæ, illa immigratione contentæ, & Asyniur dictæ, divinos honores sortitæ sunt, & quidem numero plures: I Frygg/ Odini Conjunx. Freya/ altera. III. Fulla IV. Snotra. V. Gerdur. VI. Gefiun. VII. Gna

VIII. Loffn

VIII. Loffn. IX. Slade. X. Iord. XI. Idun. XII. Ilmur. XIII. Bil. XIV. Niorun vel Iorun. XV. Hlin. XVI. Hnoß (*vide quomodo L & N, veteres aspirârunt*) XVII. Nanna. XVIII. Rindur. XIX. Siofn. (*Monosyllabum*) XX. Sol. XXI. Saga. XXII. Sygin/ vel Signy. XXIII. Vor. XXIV. Var. XXV. Thrudur. XXVI. Ran. XXVII. Hilldur. XXVIII. Gondull. XXIX. Hlock. XXX. Mist/ vel Nist. XXXI. Skogull. XXXII. Hrind/ vel Hrund. XXXIII. Hrist/ vel Rist. XXXIV. Skulld. XXXV. Nipe. XXXVI. Dis vel Disa. *Harum fœminarum appellationes sive nomina, nostrum quoq́ ævum usurpat; quædam mulieribus proprias: ut* Gerdur *; item* Thorgerdur (*à Toro &* Gerdur/ *composit: item* Idun/ Iorun/ Signy/ Thrudur/ Hilldur etc. *Quædam appellationes: ut* Hrund ; Nanna ; Nipe ; Dijs: *Undè etiàm* Thordijs/ *à Thor compos:* Herdijs ; Viggedijs/ *à Viggone, hoc est, Odino, ut supr.* Asdijs/ *ab* Aß/ *Odino.* Arndijs/ *ab Aquila.* Geirdijs/ *à gladio,* Freydijs/ etc. *Odini præterea filij (etiàm fortè in his, nepotes) multi recensentur:* 1. Balldur. 2. Meile. 3. Vidar. 4. Nefur. 5. Vale. 6. Ale. 7. Thor. 8. Hilldulfur. 9. Hermodur. 10. Sigge. 11. Skioldur. 12. Asabragur. 13. Ulldner. 14. Itrekur. 15. Heimdallur. 16. Semingur *vel* Hemingur. 17. Hauddur. 18. Brage. 19. Eunilangin. 20. Eindreide. 21. Biorn. 22. Hlebide. 23. Hardveor. 24. Sonmingur. 25. Vingthor. 26. Rymur. *Reliquorum Principum Asiaticorum filios, nominatim expressos non inveni. Horum Principum alij, alijs rebus præstabant; ut scientiâ vel magiâ Odinus: animositate Tyrus: formâ Balderus, è cujus nomine, herba vulgaris, sed pulcherrimi aspectus, nobis dicitur* Balldenbraa. *id est, Supercilium Balderi. Quomodo autem ab his, dies hebomadæ 4, nomen acceperint, notum est:* Tyrßdagur/ Odenßdagur/ Torsdagur/ Friadagur. *Inter simulachra, Thori fit mentio super aram collocati:* Thar var Thor á stalle — det vaar Thor sat paa en Stoel/ eller Alter. *Vid. Crymog. Præter hos autem cæci Ethnici & Diabolo mancipati, alia sibi numina fingebant: de quibus non ità constat: ut Haquinus, Baro Norvegicus (* Lade Jerll *) apostata, & Regi Danorum fœdifragus ac Regni Norveg. invasor, simulacrum fœmininâ specie & nomine colebat,* Thorgerdam, Horga Brugur/ *quia in* Horgaland/ *Norvegiæ quadam Præfectura, præcipuam adorationem haberet: unde Præfectura nomen, ab* Horgis/ *id est, Idolis, accepit: &* Horga Bruder: *Idolorum Sponsa. Hanc, inquam, dictus Baro, humi prostratus & projectus colebat, varijs immolationibus, etiam humanis; ità ut à proprijs filijs non abstineret, quin eos Thorgerdæ, ut Molocho alteri, sacrificaret; ut piratis Jomsvvichsensibus prævaleret, Norvegiam invadentibus. Piratæ isti, oppidum* Jomsburg/ (*quod Julinum, Chytræus, ut credo, vocat) non procul Stralsundio, occupabant, in Syrtibus Neptuni extructum, sed avorum memoriâ, undis absorptum, ità tamen, ut tranquillis undis, rudera op-* A *pidi sub aquis conspici possint. Vide Saxoniam D. Chytræi. Ex hoc oppido incolæ bellicosissimi sæpius excurrentes, viciniam, & simul Norvegiam infestabant. Quibus ubi Haquinus ille Baro, impar, aliquot conflictibus navalibus, esset factus, ad prædicta Thorgerdæ sacra confugium habuit, & ope diaboli superior factus est. Horum Piratarum Historiam, in Archivis Dn. Hvitfeldij, veteri linguâ Norvegicâ, in membrana perscriptam vidi: quam etiam, ipso mandante, latinè vertebam; sed non est mihi exemplar. Nec jam* B *plura occurrunt hujus generis, in gratiam Dn. Magistri, scribenda: nisi aliquid ejusmodi, in Crymogæa reperiatur, hic frustra repetendum: ut de Opplandorum Suecorum Idolo,* Freyero *: & ejusdem cultu, &c. Lib. 2. Crymog. de Augmundo quodam Islando.* Cui per omnia consentit Excellentiss. Dns. Doctor Olaus Wormius, in Annotatis MS. *Septentrionales hasce gentes omnes ab Odino descendisse volunt Islandi. Hic autem Odinus, tempore Pompeji Magni, ex Asia pulsus, in Europam migravit, ac in Saxo-* C *nia primò sedem fixit. Deinde in Cimbriam se contulit* Reidgotaland *dictam, cui filium Sciold præfecit, unde Reges Scioldungi. Mox in Sveciam migravit, ac Ingonem filium Regem constituit. Unde Sveci* Inglidar. *Hinc in Norvegiam ivit, cui H---- præfecit. Odinus autem hic primus non fuit, qui has terras occupavit, sed ex Asia fugiens, ad Septentrionales deveniens populos, leges & politiam Asianorum docuit, undè tanto in pretio habitus. Ferniottus enim Rex Finlandiæ ante tempora Odini celebratur, No-* D *rus item, Rolfo de Rupe, Sogue, Gorus, Snæro, Gylvo. alijq́ de quibus in Islandicis fit mentio.* Verum plenius & diffusius hæc eadem persequitur Lib. I. Monument. Danicor. Cap. IV. *Deorum, quibus vota sua nuncupare consueverunt majores, ut numen frivolum, ita numerus incertus; interim in majoris & minoris pretij distinctos fuisse classes, historiæ testantur. Saxonem nostrum de præcipuis audiamus differentem, ac quibus artibus & machinis mortales hi, apud Septentrionales divinitatis gloriam sint asse-* E *cuti, disertis exponentem. Olim, inquit, quidã magicæ artis imbuti, Thor videlicet & Othinus, alijq́ complures, miranda præstigiorum machinatione callentes, obtentis simplicium animis, divinitatis sibi fastigium arrogare cœperunt. Quippe Norvegiam, Sveciam, ac Daniam, vanissimæ credulitatis laqueis circumventas, ad cultus sibi pendendi studium concitantes, præcipuo ludificationis suæ contagio resperserunt. Adeò namq́ fallaciæ eorum effectus percrebuit, ut in ipsis cæteri quandam numinum potentiam venerantes, eosq́* F *Deos, vel Deorum complices, autumantes, veneficiorum auctoribus solennia vota dependerent, & errori sacrilego, respectum sacris debitum exhiberent. Quo evenit, ut legitima feriarum series apud nos eorundem nominibus censeatur, cum ipsis Latinorum Veteres, sive à Deorum suorum vocabulis, sive à septeno Planetarum numero, nuncupationem sigillatim adaptasse noscantur. Duobus hisce numen tertium adaptarunt, quod masculini aut fœminei num extiterit sexus, incertum: licet fœmineo choro plures*

illud

illud ascripserint. Hæc juxta quosdam, Fricco, vel Frigo, juxta alios Frigga, Frea, vel Freyu, vocatum invenio, qui Otthini uxorem scortationibus & furtis celebrem eam fuisse volunt. Ab hac dies Veneris Fredag/vel, Freidag/nostratibus indigetatur. Hæcce tria primaria & majorum gentium fuisse numina plerique arbitrantur. Ac Othinus quidem, ab alijs Vodanus, ab alijs As dictus; eò quod Asianorum huc in septentrionem migrantium princeps fuerit. Singulariter namque As; at multitudinis numero Æsar vel Æser dici cœperunt, teste Arngrimo Crymog. Lib. 1. Cap. 6. Armatus sculpi solet, cum ense, Martis instar. Ejus effigiem Septentrionis Reges aureo complexi simulacro, statuam suæ dignationis indicem, maximâ cum religionis simulatione, Bysantium transmiserunt, cujus etiam brachiorum lineamenta, confertissimo armillarum pondere perstringebant. Saxo Lib. 1. & paulò pòst. Othinus statuam in crepidine collocavit, quam etiàm mirâ artis industriâ ad humanos tactus vocalem reddidit. Ex quo, quantâ polluerit arte præstigiatrice, liquidò constat. Instar senis monoculi albo clypeo tecti & equo insidentis, quandoque suam implorantibus opem, se conspiciendum præbuisse, non uno in loco docet Saxo noster. Hinc illud Lib. 2.

Et nunc ille ubi sit, qui vulgo dicitur OTHIN
Armipotens, uno semper contentus ocello?

Atque huc trahendum quod Lib. 1. ait. Spoliatum nutrice Hadingum, grandævum forte quidam altero orbus oculo, solitariam miseratus, &c. Item Lib. 7. Cujus eventum Haraldo oraculis explorare cupienti, Senex præcipuæ magnitudinis, sed orbus oculo, obvius extitit, qui hispido etiam amiculo circumactus, Othinum se dici, bellorum usu callere testatus. Historia Norvagica refert ab hoc Odino ad regni administrationem adscitos duodecim ex præcipuis suis in Magia complicibus, qui postmodùm, non secus ac ipse, divinis honoribus à rudi plebe culti sunt. Thor cum Sceptro Regis instar fingebatur, de quo posteà plura. Apud Upsalenses in Svecia eorum præcipuus vigebat cultus, ubi etiam inauratum ijs dicatum fanum, in quo statuæ trium horum singulari devotione colebantur; quod his docet Albertus Crantzius in præfatione Libri primi Sveciæ: In hoc templo (quod totum fulgebat ex auro) statuas trium venerabantur Deorum, antequam Christo crederent. Potentissimus Thor, in medio, triclinio strato pulvinari, celebatur. Hinc indè latera ejus cingunt VVodan atque Fricco. Thor, inquiunt, præsidet in aëre, tonitrus & fulgura, ventos & imbres, serenitatemque gubernans, fruges administrat, cum fructibus universis. Alter VVodan (hoc est fortier) bellis præsidet, hominibusque fertur in hostes vires subministrasse. Tertius Fricco pacem & voluptatem moderatur, cujus etiam simulachrum turpitudinem præ se ferebat. VVodanem sculpunt armatum, ut alij Martem, Thor autem cum Sceptro Jovem videbatur exprimere. Hæc maxima ex parte ex Johanne & Olao Magno deprompta video. Addit verè Olaus Lib. 3. Cap. 3. Friggam depictam etiam fuisse cum gladio & arcu, cum armis, quòd in

A illis terris uterque sexus semper ad arma promptissimus esset. Thor verò cum Corona & Sceptro ac duodecim, (alij septem) stellis. Statua Thorronis, quam cum socijs venerabatur Dala Gulbrandus, loco sceptri, malleum manibus tenebat, docente Historia Olai Crassi, quem inter divos retulerunt Norvagi. Per hunc solennia juramenta præstitisse veteres comperio. Unde etiamnum multis familiaris hæc formula: Nei Thore gud/ ex mala consuetudine in usum tracta. Quamvis hi tres semper primarij habiti sint Septentriona-
B lium Dij, vetus tamen & solenne jurandi formula, quæ extat apud Arngrimum Crymog. Lib. 1. Cap. 4. & 7. quartum ijs annumerat Mordurr nomine, qui primus Norvegiæ statuitur monarcha, multis lustris ante Haraldum Pulchricomum. Juramenti formula inter reliqua hæc habet: Hialpi mier suo Freyr/ og Mordurr/ og hinn Almachtke As. Sed nec hoc Idolorum numero contenta fuit Septentrionalis superstitio, verùm more aliarum gentium plures adhuc, quamvis minoris pretij, sibi selègit Deos atque Deas.
C Inter has & Disa vel Thisa locum invenit, Thorronis uxor, quæ quòd justiciæ singulariter favere credebatur, non minus locum inter Deas promeruisse videbatur, quàm Frigga Othini conjunx. Ab hac quidam volunt secundum Septimanæ diem dictum Tisdag. Ei Upsaliæ magnâ pompâ & solemnitate annuatim sacra fiebant, Tisenng dicta. Quibus cum interfuisset Adels Regulus Sveciæ XXII, ab equo delapsus, ad lapidem caput ità confregit, ut paulò pòst vitam cum
D morte commutarit, attestante Historia Norvagica. Ab eâ quoque appellationem sumpsit Pagus Thisetwelde propè Fridricsburgum, à scaturigine & fonte Thisæ dicato sic dictus. Fonti verò ipsi, pontificiæ religioni addicti, nomen mutarunt, ac D. Helenæ sacrarunt. Quò etiamnum & hodie confugiunt multi, morborum variorum curationes sibi pollicentes. Fuit & Tiis, Anglis Teves, Latinis Teutas, de quo Lucanus in hunc modum:

Et quibus immitis placatur sangvine diro
E Teutades, &c. ——————

Refert namque Lactantius Lib. VII. Gallos Hesum & Teutadem humano sangvine placasse. Hisce affinis Tyr fuit, Odini filius, audaciâ & manuum promptitudine divinitatis honores adeptus, cui pro victoria, sive singulari certamine, sive aliter certandum esset, supplicationes fiebant. Ab hoc Islandi diem Latinis Martis, nobis Tisdag dictum volunt. Tyrsdag enim se legisse memorat Arngrimus. De hisce consula-
F tur Lib. 1. Fast. Dan. Cap. XV. Goëam quoque Nori filiam, à Svegis pro Dea habitam, eique pro victoria consequenda, annuatim in Februario sacra facta esse, Arngrimus noster in supplemento Rerum Norvagicorum MS. testatur. Ab ea mensis anni secundus, quem nos Februarium vocare solemus, Goëa dictus. In hunc censum relatus Fró Deorum Satrapa, qui sedem haud procul Upsala cepit, ubi veterem litationis morem tot gentibus & seculis usurpatum, tristi infandoque piaculo mutavit: Saxo Lib 3. Hujus etiam classis, Methothin Deorum Pontifex, Vagnofthus, Hadingus, aliaque

aliaq; ejus generis monstra hominum quamplurima. Quò enim quis eo seculo audacia & sceleribus promptior, eò ad divinos honores viam adeptum esse compendiosiorem, credebant miseri. Fuisse etiam apud nostrates Idolorum terrestrium & aquatilium quoddam discrimen, in MSto quodam inveni. Nam pro annonæ fertilitate, & frugum copia, quandam sollicitabant, ut Latini Cererem, cujus nomen expressum non inveni. In mari imperium obtinere Noccam *quendam credebant, instar Neptuni; unde aquis suffocatos à Nocca abreptos spargebant.* Nøcken tog hannem bort/ etc. Tandem ultimo loco adscribere operæ pretium duxi Joannis Vastovij Gothi de Idolis Borealibus Collectanea, in Præfatione Operi de Vitis Sanctorum præfixa. *Solem, Lunam, suosq; Reges, quemadmodum Persæ ac Chaldæi, ut numina colebant: animantes etiam quasdam cum Ægyptijs: Duces, Heroas, qui cæteris sapientia præstiterant, cum Græcis: cum Romanis omnium gentium serviebant erroribus, & magnam sibi videbantur assumpsisse religionem, quia nullam respuebant falsitatem. Soli ac Lunæ primos hebdomadæ dies dedicatos habebant; Disæ tertium; Othino seu Odino quartum; Thoroni quintum, eidemq; primum anni Mensem; Friggæ sextum; Flammæ ultimum; quorum nominum, omni reliqua superstitione sublatâ, etiamnum usus est. Et Thor quidem, Odinus ac Frigga, Majores Dij dicebantur, non septentrioni tantùm, sed etiam reliquo ferè orbi noti. Minores verò dicti fuere: Goëa Thoronis filia, cui secundus anni mensis nuncupatus: Vagnoftus & Hadingus præsidiarij in bellis Dij: Rostiphus, exquisitis præscientiæ studijs celebris: Rostarus stupendæ immanitatis; Fro, seu Froto, Deorum Satrapa: Methotin summus Deorum pontifex, dignus & ipse, qui coleretur, judicatus, quòd Sacrificia Ceremoniasq;, quibus reliqui dij colerentur, distinxerit & ordinaverit: Mara,* [nobis Mare/ unde Maren rider ham] *nocturnum spectrum, & dormientibus insidiosum: Neccus* (qui Nicken est) *nullam beneficam Divinitatis opinionem adeptus, sed certa tantum pernitie metuendus, quòd aquis suffocaret. Et ne Gothico Oceano suus deesset Neptunus, ignoti nominis Virgini de Blakulla, ventorum ac maris imperium concessit antiquitas. Fatales Sorores, seu Nymphæ, in sylvis, montibus & speluncis, sua templa nullo humano artificio, præstigiosis quibusdam carminibus extructa habebant. Ab his oracula & consilia dubijs in rebus petebantur, eisq; vota solenni ritu nuncupabantur. Lares, Lemures, Fauni, Satyri, inter quos Mimmingus quidem clarus, Larvæ, Stryges, Lamiæ, Manes* (*Gastæ dicti*) *& similes monstrorum greges, Elvarum chorea dicebatur. Quid dicam de Lucis, arboribus ac fontibus, quibus etiam divinitatem quandam inesse credebant.*

44. *Paganâ Superstitione*] Quinam olim *Pagani* dicti sint, & quâ ratione ad gentiles nuncupandos id vocis translatum sit, egregiè, ut omnia, exponit Vir celeberrimus, & fati iniquitate heu! nobis & bonis literis maturè nimis ereptus, Matthias Berneggerus, in Notis suis eruditissimis ad Svetonij August. Cap. XXVII. Commate 6. *Pinarium, Equitem Romanum, cum concionante se, admissâ turbâ paganorum, apud milites subscribere quædam animavertisset, curiosum ac speculatorem ratus, corâm confodi imperavit.* Sic in Galba Cap. XIX. *Ibi Equites, quibus mandata sc. cædes erat, cum per publicum, dimotâ paganorum turbâ, equos adegissent.* Ubi *Pagani*, non sunt, ut Sabellico placet, agrestes rustici: sed quicunq; Romani *non milites*, quomodo non solùm in Juris Civilis libris *Pagani* sæpius *militibus* opponuntur: sed & apud Juvenalem Sat. XVI.

> ———— *Citius falsum producere testem*
> *Contra Paganum possis, quam vera loquentem*
> *Contrà fortunam armati, contraq; pudorem.*

Et Tacitum Hist. I I. *Manente legionum auxiliorumq; discordiâ, ubi adversus paganos certandum foret, consensu.* Ità *cultu pagano* homines *armatis* opponit Plinius Lib. VII. Epist. 25. *Sunt enim ut in castris, sic etiam in literis nostris, plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentissimo ingenio, diligentius scrutatus invenies.* Cur autem *Pagani* dicantur, qui tamen urbani sunt, invenies in Dionys. Halicarn. Lib. IV. 19. Appiano ἀπόλεμοι sunt: Plutarcho & Herodiano ἰδιῶται. Atq; hinc in Constitutionibus Impp. Christianorum, & Patribus, alieni à fide Christiana Pagani quoq; dicuntur, quod scilicet militiæ Christi nondum nomen dederint. Sed longè aliam vocis hujus originationem adducit ὑπέρσοφος Casp. Barthius Advers. Lib. XIII, Cap. 4. Blennum *Græcum Francicum* Villein *fecisse credat, qui nescit in omnibus ferè linguis* rusticum *crassi cerebri, segnem, obtusum, minusq; civilem sonare. Ab eo, quòd qui pagos habitabant, aërem non mutabant ferè, sed avitis moribus contumaciter inhærentes, extra conversationem humaniorem educabantur. Undè & opponitur horrido & stupido civilis. Nec alia ratio videtur Christianorum apud Latinos primorum fuisse, cur Idolorum cultui sine rationis & veritatis respectu inhærentes,* Paganos *appellarent. Et quidem non serios aut curiosos, qui promptius religioni divinæ obsistebant, sed pervicaces, velut rustico stupore pugnantes. Sanè &* paganica numina *sunt, quæ comparata cum alijs Idolis crassi intellectus & obtusorum sensuum dici possint. Ut Ausonius Ethnicæ phraseos nimium retinens, Faunos* Paganica numina *vocat, ex bestijs & hominibus mixtos.*

Pag. 104. vers. 27. *Ferrum hoc quatuor stilis dispertitum*] Graphicè heic describit Saxo *Murices* illos ferreos, qui in quamcunq; partem incubuerint, unum, aut plures, aculeos infestos procendunt. Eorum usus est in militiâ ad prohibendas hostium vel incursiones, vel eruptiones, sive illi pedites, seu Equites adventàrint. Flavius Vegetius *Tribulos* appellat, Lib. III. Cap. 24. ubi de quadrigis seu curribus falcatis & Elephantis, quâ ratione ipsis in acie obsisti possit. *Maximè*, inquit, *hac Romanorum arte perierunt.* (in bello scilicèt adversus Antiochum & Mithridatem) *ubi ad pugnam ventum est, repentè toto*

campo

campo Romani tribulos abjecerunt, in quos currentes quadrigæ cum incidissent, deletæ sunt. Subjicit deinde Instrumenti hujus talem descriptionem: *Tribulus autem est quatuor palis confixum propugnaculum, quod quoquo modo abjeceris, tribus radijs stat, & erecto quarto infestum est.* Eorum quoq; mentionem fecit Herodianus Lib. IV, ubi de Macrino Imperatore, & bello Parthico adversus Artabanum: *Romani quoties pedem conferebant, facilè adversarios superabant. Posteà verò quum ab equitatu & Camelorum multitudine premebantur, fugâ simulatâ tribulos, aliaq; machinamenta ferrea acuminata projiciebant. Quæ sub arenis latentia, nec cuiquam conspecta, perniciem Equitibus & Camelorum insessoribus afferebant. Quippe illis calcatu, equi, potissimùm verò Cameli (quoniam huic generi mollissimæ sunt ungulæ) succiduè claudicabant, excussis tergo insessoribus.* Hos etiàm Persæ contrà exercitatum Alexandri Magni spargebant. Q. Curtius Lib. IV. *Nondum ad teli jactum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quàm maximo cursu potuerat, ad regem pervenit, nuncians muric.es ferreos in terram defodisse Darium, quà hostem equites emissurum esse credebat, notatumq; certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset.* Sic Valerius Maximus Lib. 3. ubi de Scipione Æmiliano: *Suadentibus quibusdam, ut circa mœnia urbis, quam obsideret, ferreos murices spargeret, ne subita eruptione hostes impetum in præsidia nostra facere possent.* Plutarchus in Apophtegmatis: *κατασπεῖραι τριβόλους σιδηρᾶς ὅπως μὴ διαμιλλῶντες οἱ πολέμιοι προσμάχωνται τοῖς χώμασιν.* Hoc est: *Spargere tribulos ferreos, ne hostes aggeribus insistentes pugnam illinc ciere possent.* Salvianus Massiliensis Lib. VI. de Gubernatione Dei: *Exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis intercidere, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur; scilicet ut etiamsi non in omnia ea quispiam incidat, nullus tamen penitus evadat.* Nostrates Fodangell dicunt, & circa ambitus hortorum frequenter spargere solent, ne fures nocturni sæpes inpunè transiliant, & pomaria, aliave loca custodibus destituta violent. *Tribulos vero Robertus Walturius de re militari Lib. X. egregiè deformatos Lectoris oculis subjicit.

37. *Haconem Daniæ tyrannum*] Intellige Dynastam, aut Satrapam, aut virum armorum laude præstantem, sub imperio Frothonis.

49. *Circà mimos ac joculatores*] *Joculatores* sunt scenici illi artifices, & circumforanei agyrtæ, qui varijs corporum motibus, & stupenda ludificandorum oculorum peritiâ sese ostentantes, miserum quærunt quæstum. Julius Firmicus Lib. II, Cap. 12. ubi de signo Virginis loquitur: *Significat viros sapientes, industrios, & joculatores.* Johannes Sarisberiensis, Lib. I. Policratici, Cap. VIII. *Hinc mimi, salij vel saliares, balatrones, æmiliani, gladiatores, Palæstritæ, gignadij, præstigiatores, malefici quoq; multi, & tota joculatorum scena procedit.* Unde Firmico, *Joculationes*, Lib. V. Cap. 5. *Erunt enim tunc læti, alacres, jocundi, sed joculationibus dediti.* Et Cap. VI. *Tunc in jocosis conviviis, lætitiâ, sodalitijs vocabuntur, tunc joculationes cantusq; exercebunt.* Iterum Lib. VI. Cap. 29. *Venus & Mercurius si in unum pariter fuerint collocati, joculationem ac ludorum amorem inducunt.* Saxo mox infrà: *Ità joculatum ministerij sordidaq; conditionis catervam probroso animadversionis genere insecutus.*

Pag. 106. vers. 26. *Cum ergo Svertingi facinus planè ab honesto desciverit, ne utile id quidem extitisse constabit*] Respexit Saxo ad illa Valerij sui verba Lib. VI, Cap. 5. *Nihil utile, quod parum honestum videri possit, ducitur.* Cicero quoq; Lib. 3. Officior. multis argumentis contendit, nihil esse revera utile, quod non honestum idem fuerit.

28. *Odiumq; in propatulo exercere*] Quod eleganter Seneca Controvers. Lib. IV. Cap. 28. *professas inimicitias cum aliquo gerere*, dixit.

50. *In obscœnissimas fœditatum voragines præcipitare gaudebat*] Ammianus Marcellinus Lib. XIV. p. 14. *Mensarum enim voragines, & varias voluptatum illecebras, ne longius progrediar, prætermitto.*

51. *Farteres, lixas, frixoria*] Inter sordidissimos luxuriosæ gulæ ministros, *Farteres*, etiàm recenset Comœdiæ Latinæ Scriptor undecunq; elegantissimus, Terentius, Eunucho. Actus II. Sc. II.

Concurrunt læti mî obviam Cupedinarij omnes
Cetarij, lanij, coqui, fartores, piscatores, aucupes.

Ubi Ælius Donatus, insignis Grammaticus: *Fartores, qui insitia & farcimina faciunt.* At vetus Scholiastes Eugraphius de ijs intelligit, qui altiles aves assiduè farciunt, ut citius pinguescant: quod ipsum in anseribus, columbis, Gallinis Indicis hodieq; fieri, tàm apud nos, quàm alibi gentium observavimus. Nam sic habent verba Eugraphij ad hunc locum: *Aucupes sunt Cupedinarij omnes. Fartores dicimus, qui farciunt, ut in meliorem saginam pinguescant, putà aves.* Columella Lib. VIII. Cap. 7. *Pinguem quoq; facere gallinam quamvis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægrè contingit, præcipiendum putavi.* *Frixorium*, vasis est genus, in quo frigitur: Sartago etiàm fictilis, in qua farra torrebant. Hesychio est *Φρύγετον* vel *Φρύγετρος*. Apicius Cœlius Lib. VII. quem *Polyteles* inscripsit, Cap. V. p. m. 28. *Fretale* vocat: *Elixatur & infunditur in fretale piper.*

Pag. 107. vers. 2. *Indigestam ventris saniem fœtido ore anhelitu ructabatur*] Martianus Capella Lib. III. pag. 49. *Fœtidos ructus vitiosi oris exhalant.* Cyprianus Epist: 7. Lib. 1. de ijs, qui Ecclesiam veram deseruerunt, & Dominum negaverunt: *Cœnis atq; epulis etiàm nunc inhiant, quarum crapulam, nuper superstite indies cruditate, ructabant.* Illustrissimus super hac re locus est Senecæ Epistolâ XCV. quem totum ascribere, quum prolixior sit, supersedeo.

9. *Ex quâ filios susceptes*] Corruptissimus hic in prioribus Saxonis Editionibus locus fuit. Vitiose etenim in omnibus ità legebatur : *Ex quâ filios susceptos Frothonem, Fridlevum, Ingellum, atq; Olavum, quem quidem ipsum sorore editum asseverauter antiquitas perhibet.* Nullo planè sensu. Quare hunc in modum restituendus omninò erit, si quid sani inde elicere velis : *Ex quâ filios susceptos Frothonem, Fridlevum, Ingellum, atq; Olavum [quem quidam ipsius sorore editum asseverant] antiquitas perhibet.* Firmant hanc lectionem, quæ sequuntur sub initium Lib. VII. de eodem Olavo : *Ingello quatuor filios fuisse, ex iisdemq; tribus bello consumptis, Olavum solum post patrem regnasse, peritarerum prodit antiquitas : quem quidam Ingelli sorore editum incertæ opinionis arbitrio perhibent.*

29. *Exerto quoq; lumbari*] *Lumbare* hic *subligar*, sive *subligaculum* denotat, vel femoralia, quorum mox mentionem facit Saxo. Glossæ Isidori : *Lumbare, subligar.* Gloss. GræcoLat. *περίζωμα, Cinctum, Lombare, ventrale.* Onomast. GræcoLat. *Lumbare, περίζωμα.* Catholicon Joannis de Janua : *Lumbare, quod & Lumbar dicitur, cingulum circà lumbos, quòd eo lumbi religentur, vel quòd lumbis inhæreat. Idem dicitur & coxale, & bracarium, & renale.* Sed de tali cingulo hic non agitur ; nisi si interpremur Eet Stiodstind / eller Forklæde / som Guldsmidde hafuer for sig. Jerem. Cap. 13. v. 11. *Sicut adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel.*

35. *Libidinosæ contrectationis petulantiam*] Convenientibus hic utitur verbis Saxo. Nam *contrectare, pertrectare, attrectare,* in rebus Venerijs, sæpè occurrunt apud melioris notæ Auctores. Videatur Bourdelotius, Vir Clariss. ad Petronij illud : *pertractato vasculo tàm rudi.* *Petulantia* est juvenilis in Venerem impetus. Petronius Arbiter : *Obstupui ego, & nec Criton verecundissimum puerum sufficero huic petulantiæ affirmavi.*

50. *Medias cæsus nates*] Ejusmodi vulnus, sive plaga, antiquissimis Danorum dicebatur ᛉᛚᛅᛘᚼᛆᚠᚠ, Klamhögg. Glossarium Islandicum MS. ᛉᛚᛅᛘᚼᛆᚠᚠ, Klamhögg / *Fœm. Gen. Obscœnitatis verber,* à ᛉᛚᛅᛘ, Klam / id est, *fœdus, obscœnus sermo :* & ᚼᛆᚠᚠ, Högg / id est, *ictus, verber, percussio.* Knitlinga Saga : Han sló ham Klámhögg vin thió thuer : hoc est : Hand slog ham Skende hug tweers offuer Rumpen. Tali etiam plaga affectus fuit Hildigislæus quidam, de quo Saxo infrà Lib. VII. *Hildigislum ambas nates telo trajectus, elabitur :* & Haraldus, *cujus dependentis pygam sagitta aliquis confixit,* eodem hoc libro.

51. *Turpissimè cinisionis exitio*] Non injuriâ id genus fabri, qui auro, argento, æri, ferro flando feriundo operantur, *Cinisiones* dicuntur,

A eò quòd vel flatu oris, vel folliculis adhibitis, sopitos cinere ignes excitent : ut luculentum sui ipsius interpretem mox agit Saxo. Acron ad illud Horatij Lib. 1. Sermon. Sat. 2.

Custodes, lectica, cinisiones, parasitæ.

Cinisiones, inquit, *& Cinerarij eâdem significatione apud veteres habebantur, ab officio calamistrorum, id est, verum in cinere calefaciendorum, quibus matronæ capillos crispabant. Dicti autem Cinisiones ab eo, quod in cinerem flant, ad calefaciendum ferrum.*

B *Cinisiones* etiàm dici merentur focarij, qui focum lignis extruunt, seu, ut Juvenalis loquitur, *foculum buccâ excitant.* Joh. Sarisberiensis Lib. VII, Policratici. p. 409. *Hi sunt, qui magnarum domuum, non modò officiales, sed cinisiones, regant, ut cum locum viderint, meminerint sui.* Nostra vernacula quàm proximè exprimit, dum Aske-pustere eos appellat.

Pag. 108. vers. 5. *Aut ubi nunc uxorius ille quiescit?*] *Uxorius,* nî fallor, hoc loco est mulierosus, *φιλογύνης*, vel ut Homerus Iliados N.

C *γυναιμανής*. Sic infrà Lib. VIII. Inter proceres, qui Ringoni Regi Sveciæ militarunt, Rolf quidam numeratur, cui cognomentum *uxorij* incesserat. Nam aliæ vocis hujus notationes vix huc facere videntur : qualis illa est apud Virgilium :

——— *pulchram uxorius urbem*
Extruis ———

D Ubi quidem *uxorium* eum denotat, qui uxori nimis inservit, *γυναικοκρατούμενος* : sicut & apud Horatium Od. 2. Lib. 1.

——— *Vagus & sinistrâ*
Labitur ripâ, Jove non probante,
——— *Uxorius amnis.*

Aut quando id significat, quod ad uxorem pertinet, ut apud Ciceronem : *In arbitrio rei uxoriæ melius est.*

19. *Castoreo cui tegmen erat chlamys obsita limbo*]

E Significantibus equidem verbis, vivisq;, quod ajunt, coloribus, intolerabilem aurifabri hujus luxum depingit hic Saxo noster, dum illi vestimenta attribuit tàm vilis atq; abjectæ conditionis homine prorsus indigna. ità hoc loco *chlamydem* ipsi assignat, quod indumentum erat Imperatorium, idemq; cum paludamento : de quo videatur Lazarus Bayfius Libro de re Vestiaria, pag. 203. Hanc *chlamydem* dixit *obsitam* fuisse *Castoreo limbo*, hoc est, limbum in circuitu ha-

F buisse ad oram extremam adsutum, vel ex pilis Castoris animalis contextum, undè hodieque confectos pileos, magno ubiq; esse in pretio constat : (Galli vocant *un castor*, nos Ein Beffuerfilt dicimus) quemadmodùm etiàm ex pilis camelorum conficiuntur vestes : vel ex pelle Castoreâ in fascias dissectâ, quam olim non minus fuisse pretiosam testantur Plinius, Isidorus, & Johannes de Janua, cujus in Catholico hæc sunt verba : *Dentes habet acutissimos, pellem pretiosam.*

tiosam. Est autem *Castor*, qui & *Fiber*, & *Canis* *Ponticus* dicitur, animal ex eorum genere, quæ Græci ἀμφίβια vocant, quòd tàm in terra, quàm in aquis vivant. Isidorus Lib. XII. Cap. 2. Origin. *Castores*, à *castrando* vult dictos. Nam *testiculi eorum*, inquit, *apti sunt medicaminibus; propter quod, cum præsenserint venatorem, ipsi se castrant, & morsibus vires suas amputant. De quibus Cicero in Scauriana. Redimunt se à parte corporis, propter quod maximè expetuntur. Juvenalis:*

——————— Qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damnum
Testiculi ———

Hactenus Isidorus; qui hæc ad verbum ex Servio descripsit: cujus eadem sunt verba ad Lib. 1. Georg. Virgilij. A *Castore* est *Castoreum*, Substantivum. *Castorea*, autore Plinio Lib. XXXII. Cap. 3. vocantur *testes Castoris*. Unde *virosa castorea*, Virg. 1. Georg. *Grave Castoreum*, Lucretius Lib. 6. Est & adjectivum Castoreus; ut Castoreus odor. Plin. Lib. XII, Cap. 24. *Limbus* vero fascia est, quà extremitates vestium ambiuntur & ornantur. Græci κύκλον vocant. Hinc κυκλὰς tunica, quæ Limbum habet. Glossæ: *Limbus*, πέζας, κύκλος, περιπόδιον. Dicitur etiam Latinis *Instita*. Virgilius:

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Et Ovidius:

——————— Quam limbus obibat
Aureus, ornabant aurata monilia collum.

Statius Papinius:

At tibi Mæonio fertur circumflua limbo
Pro meritis, Admete chlamys, repetitaq; multo
Murice ———

20. *Instratæ gemmis crepidæ*] Mirus olim in calceamentis lusus luxusq; fuit. Ut nihil de calceis lunatis, lineis, albis, coccineis dicamus, inprimis multo auro calceos, crepidasq; ornatas gestabant. Justinus Lib. XXXVIII. de exercitu Syriæ Regis Antiochi: *Argenti certè antiq; tantum, ut etiam gregarij auro caligas* (hoc est, calceamenta) *figerent, proculcarentq; materiam, cujus amore populi ferro dimicant.* Quod intelligendum est de clavis aureis, quos circumcireà soleis infigere solebant; ut patet è Clemente Alexandrino Pædagog. Lib. II. Cap. XI. Non autem hic stetit luxus; itum est ulterius, & gemmæ quoq; adhibitæ, quas vel superiori calceorum parti, quà pedes vestiuntur, hinc inde annectendas curabant, vel etiàm soleis suffigebant, ut sic gemmæ quoq; calcarentur. Curtius de Sophite Libr. IX. *Vestis erat auro purpuráq; distincta, quæ etiam crura velabat: aureis soleis inseruerat gemmas.* Flavius Vopiscus de Carino: *Habuit gemmas in calceis.* Sed non magnum hoc in Principibus: affectàrunt etiàm pauperes. Plinius Lib. IX. Cap. 35. *Quin & pedibus gemmas, nec crepidarum tantùm obstragulis, sed totis socculis addunt. Neq; enim gestare jam margaritas, nisi calcent, ac per uniones etiam ambulent, satis est.* Plura de hoc calceamentorum luxu congessit Philippus Rubenius in Caput 14. Lib. II. Electorum. Videatur quoque Benedicti Baldvini Calceus antiquus & mysticus. Hic itaq; superbi juxtà ac effœminati hujus cinislonis luxuria atq; mollities liquido apparet, qui non tantum crepidis, quod muliebre, sed & densâ gemmarum serie planè *instratis*, hoc est, tectis, ac coopertis uteretur, quod suprà fortunam ejus gestamen erat.

Ibid. *Toga cultior auro*] Ut pote quæ vel filis aureis in tela contexta, vel signis & clavis aureis intexta & acupictilis. Illam Græci τὴν διάχρυσον, hanc χρυσόπαστον, χρυσῷ κατάπαστον & κατάστικτον dici monet Doctissimus Salmasius ad Ælium Lampridium, pag. 224. Ubi quoque ad priorem significationem illud Virgilij referendum esse ait: *Et picturatas auri subtemine vestes.* ad posteriorem vero hoc ejusdem.

——— pallam signis auroq; rigentem.

Lampridius eleganter *pallium auro sparsum* vocavit, hoc est, auro distinctum, vel signis aureis acupictum.

21. *Splendida nexuerant tortum redimicula crinem*] Solebant veteres Germani, Galli, & nostri Dani, crines à fronte ad verticem, atq; inde ad cervicem retorquere, vel ut Tacitus de Svevorum gente refert, *obliquare crinem, nodoq; substringere.* Hinc *tortus crinis* Poetis dicitur in posteriorem verticem flexus atq; reductus, & in nodum coactus. Martialis libro Spectaculorum, Epigram: 3.

Crinibus in nodum tortis venêre Sicambri.

Quod autem redimiculis & vittâ capillos constrinxerat mollis ille & delicatus Aurifaber, id insolitum effœminati cultus ornamentum repræsentabat. Nam mox infrà Starchaterus: *virilibus comis muliebre redimiculum injici non oportere*, rectè monet.

27. *Magni se credere cœpit*] Forté tantundem erit, ac *magni æstimare*. Nisi dicamus legendum esse *magnu*, scilicet parem, se credere cœpit.

54. *Atq; puellæ Ora premens pugno*] Hujus castigationis mentio paulo ante videtur desiderari. Nam suâ potius pœnâ, quàm fabri, ad melioris vitæ studium, animum intendisse puella videtur.

Pag. 109. vers. 7. *Digna molâ*] Digna, quæ in pistrinum detrudaris, ut ibi molam trusatilem versando te excrucies: quod ancillarum olim fuit. Videatur Plautus, & alij.

9. *Uber inops lactis*] Raro etenim virgunculis in mammis lac, antequàm virum passæ fuerint. Varro Andabatis: *Candidum lacte* (pro *lac*) *è papilla cum fluit, signum putant partus* (pro *partus*) *quòd hic sequatur mulierem à partu liquor.*

10. *Sed noli suspicionis Ferre notas, aut te falsis permittere linguis*] Nam *magnus Pudicitiæ fructus* est,

eſt, pudicam credi: & adverſus omnes illecebras, atq; omnia delinimenta muliebris ingenij, eſt veluti firmamentum, in nullam incidiſſe fabulam, ait Seneca Lib. 2. Controverſ. Cap. 15. Eleganter Auſonius:

——————— Parum diſtare videtur
Suſpectus, verèq; reus ———————

Conſimile eſt illud Quintiliani dignum memoratu: *Carendum non ſolùm crimine turpitudinis, verùm etiàm ſuſpicione.*

40. *Subducunt aurea maſſis*] *Maſſa* dicitur adhuc rude metallum, quod nondum formam recepit. Sic Lucanus Lib. VI.

Primus Theſſalicæ rector telluris Ithonus
In formam calidæ percuſſit pondera maſſæ;
Fudit & argentum flammis, aurumq; monetâ
Fregit, & immenſis coxit fornacibus æra.

Juvenalis Sat. X.

Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladiosq; parante
Incude, & luteo Vulcano ad Rhetora miſit.

Perſius Sat. II.

Hæc baccam conchæ raſiſſe, & ſtringere venas
Ferventis maſſæ crudo de pulvere juſſit.

Et Idem Sat. V.

Tu neq; anhelanti, coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos ———————

Ibid. *Subducunt aurea maſſis cruſtula*] Nota fraudem Aurifabrorum; qua etiam Chymici hodierni, vel ſi forte Alcumiſtæ ſint dicendi potius, egregiè uti norunt. Hanc luculenter deſcribit magnus ille Eraſmus Roterodamus colloquio, quod inſcribitur, ni fallor, *Convivium fabuloſum.*

Pag. 110. verſ. 35. *Diali itinere*] Hoc eſt, unius diei itinere, quantum viæ uno die confici poteſt. *Dialis* enim à die eſt; quomodò olim Otacilius Pitholaus Caninium per jocum *Conſulem Dialem* nominavit, quòd ultimo anni die conſul à Cæſare factus eſſet.

48. *Idem*] Starchaterus ſcilicet, non Helgo ipſe, quomodo perperàm exiſtimant interpretes.

Pag. 111. verſ. 30. *Pergenuans*] Id eſt genibus repens. Græci unico vocabulo eleganter efferunt γονυπετεῖν. Matthæi Cap. XVII, verſ. 14. προσῆλθεν ἄνθρωπός τις γονυπετῶν αὐτῷ.

48. *Præconiis partibus*] Hoc eſt, rabulæ forenſis. Noſtratibus een Deelesoget/een Tingstud.

Pag. 112. verſ. 3. *Emancipandæ conjugis gratia*] *Emancipare* hoc loco ſumere videtur Saxo pro è ſervitute vindicare. *Emancipari* dicebantur, qui patris poteſtate exibant: & id propriè de liberis, ut manumittere de Servis; etiamſi hoc diſcrimen non usquequaq; obſervetur. *Emancipare* etiam veteres dicebant pro alienare & vendere. Plinius Epiſt. Lib. VII. *Agrum ex meis longè pluris actori publico emancipavi.* Svetonius in Othone: *Adhibitus arbiter totum agrum redemit*

A *emancipavitq;* : id eſt: ſuum jam factum mancipio tradidit illi. Ad quem locum ità Lævinus Torrentius: *Emancipare, eſt quovis modo alienare, & in alienum transferre dominium rei alicujus.* Plautus: *Emancupo me tibi*: id eſt, tuæ me poteſtati trado. *Emancipati*, inquit Feſtus, *duobus modis intelliguntur: aut ij qui ex patris jure exierunt, aut ij, qui aliorum fiunt dominij.*

23. *Qui nimirùm quæſtum non noſſent*] M. Cato de re Ruſtica: *Majores noſtri virum bonum*
B *cum laudabant, ità laudabant: BONUM AGRICOLAM, BONUMQUE COLONUM: ampliſſimè laudari exiſtimabatur, qui ità laudabatur.* Et paulò poſt: *Ex agricolis & viri fortiſſimi, & milites ſtrenuiſſimi gignuntur, maximeq; PIUS QUÆSTUS, ſtabiliſſimusq; conſequitur, minimeq; invidioſus. Minimeq; malè cogitantes ſunt, qui in eo ſtudio occupati ſunt.* Ariſtoteles in Politicorum libris multoties illud iterat, optimam eſſe rempublicam, cujus cives ex re ruſtica atq; ex paſtione vivunt.
C Cujus rei hanc cauſam reddit: ὅτι πολιτεύονται κατὰ νόμους. ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν· οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν: *quia ex lege ſeq; resq; ſuas regunt. Habent enim ex opere ſuo quantum ſatis ad vivendum ſit. Et tamen eis otioſis eſſe non licet.* Cæteras reſpublicas, quas opificum & mechanicorum multitudo tenet, longè deteriores judicat, cum ignava eorum deſesq; vita ſit, neq; ullum opus eorum cum virtute congruat. Ita
D & Flavius Joſephus, rerum Judaicarum ſcriptor, maximam genti ſuæ laudem tribuiſſe ſe putat, quod eam ab agriculturæ ſtudio commendat. χώραν ἀγαθὴν νεμόμενοι, ταύτην ἐκπονοῦμεν: *terram fertilem habitamus, atq; in cultura ejus operam ſumimus*: quem locum debemus Juriſconſultorum eminentiſſimo, Petro Cunæo, Viro profundæ eruditionis, & propter puriſſimæ dictionis elegantiam ac venuſtatem verè ſeculi noſtri Ciceroni, & ſi quid Cicerone
E eloquentius eſſe poterit.

Pag. 113. verſ. 8. *Hebetudinem ad acuminis habitum carbonibus*] Ineſt huic Starchateri reſponſo tranſlatio deſumpta à fabrorum officinis, qui ferrum ignis beneficio ità torrent ac recoquunt, flatiliq; ardore ſic procudunt, ut quævis inde tela, quævis arma, aliq; inſtrumenta inde conficere queant; imò ad eam interdum redigunt duritiem, ut proximè ad chalybis naturam accedat: quod Dani at Hærde. Ad eun-
F dem modum & Starchaterus ſignificabat, ſe eum in finem in Daniam appuliſſe, ut crebris exhortationibus effœminato Ingelli animo faces ad virtutem ſubderet, eumq; ad ulciſcendum parentis necem inflammaret. Quod ipſum feliciter confeciſſe, teſtantur illa, quæ inferius leguntur, verba: *Tantum autem monitus ſui incitamento profecit, ut ab enervi & frigeſcenti animo, veluti quadam reprehenſionis ſilice, flagrantiſſimum fortitudinis ignem extunderet.*

Rapi-

10. *Rapidum ac præcepsiter explicuit*] Plinius Junior Lib. VIII. Epist. I. *Iter commodè explicui; excepto, quòd quidam ex meis, adversam valetudinem, fervescentibus æstibus, contraxerunt.*

Pag. 114. verf. 1. *Aliquo in momento ponendi luxuriam nunquam vacavit*] Insolens locutio, sed Valerianam redolens *ἀκυρολογίαν*. Sic enim totidem ferè verbis Valerius Maximus Lib. IV. Cap. 3. *Deinceps ex ijs vocemus, quorum animus aliquo in momento ponendi pecuniam nunquàm vacavit.*

14. *Postquàm se enim Teutoniæ moribus permisit*] Thori videlicet sociam ascifcendo Svertingi, Saxoniæ Ducis, filiam, ejusq; filios in intimam familiaritatem & convictum admittendo. Rectè monent Politici, tria peregrinorum connubiorum incommoda existere solere. Primum, quod gens propria, sincera, suiq; similis, aliarum nationum connubiis inficitur, & ut sangvinis, ità morum labem trahit. Alterum, quod per ea in habitum exoticum Respublica fœdari solet. Tertium, quod concordia, præcipuum conjugij bonum, vix inter eos, qui gente, ac proinde genio, ingenio, moribusq; discrepant, locum habere potest. Hinc de Germanis scribit Tacitus; quod nullis aliarum nationum connubiis infici voluerint, *ut propria, & sincera, & tantùm sui similis gens existeret.*

33. *Inextricabilibus amicitiæ hamis*] Sic Dudo S. Quintini Decanus Lib. 3. *Inextricabile amicitiæ vinculum* dixit: *Varijs donis & muneribus vicissim ditati, inextricabili amicitiæ vinculo connexi sunt & fœderati.*

47. *Fortunæ magis, quàm charitati cultum tribuunt*] Huc pertinet insignis ille Taciti locus Libr. 1. Histor. Cap. XV. *Fidem, libertatem, amicitiam, præcipua humani animi bona, tu quidem eâdem constantiâ retinebis, sed alij per obsequium imminuent. Irrumpet adulatio, blanditiæ, pessimum veri affectus venenum, sua cuiq; utilitas. Etiàm ego ac tu simplicissimè inter nos hodieq; loquimur; cæteri libentius cum FORTUNA NOSTRA, quàm NOBISCUM.*

52. *Musam instituit*] Cantilenam exorsa est, quâ animum Starchateri deliniret, & ad hilaritatem flecteret. Poeticè dictum. Virgil:

Silvestrem tenui Musam meditaris avenâ.

Pag. 115. verf. 2. *Statuæ magis, quàm homini canere putaretur*] Statuæ hominem frequenter comparant authores, qui omnis veluti sensus expers, nullâ re commoveri potest. Nota est historia Thaidis meretricis, cui cum juvenes exprobrarent, quod Demosthenis animum suis blanditijs emollire nequiverat, sibi rem fuisse cum homine putasse, non cum statua, respondit apud Agellium, Valer. Max. & alios. Vide Adagium: *Statuâ taciturnior.*

14. *Tibicini tibiam erogavit*] Non tibiam, quam inflare poterat, sed tibiam carne nudatam; hoc

A est, os, quod inter vescendum carne spoliaverat, inq; frontem gesticulantis tibicinis impegerat. Est itaq; hic in voce *tibiæ* elegans *ἀμφιβολία*. Cæterum *tibiam*, instrumentum Musicum, à tibijs animalium, unde prima tibiarum materia, sic dictam esse, olim cum Bono Deo, in Tractatu meo de Tibijs, quem inter schedas etiamnum certis de causis asservo, luculenter demonstrabo.

Pag. 116. verf. 1. *Albicet quanquam senio capil-*
B *lus*] Martianus Capella sub initium Lib. 1. *Respersum capillis albicantibus verticem, incrementisq; lustralibus decuriatum, ungulas ineptas aggarrire non perferens.*

2. *Permanet virtus eadem vetustis*] Hoc est, senio confectis: quomodo etiàm Latini Scriptores alij usurpant. Claudianus de Eutropio:

——————————— *Vetustum*
Mancipium, semperq; novum ———

Dudo de S. Quintino Lib. III. Cap. 91.
C *Cernuus hic senio probitatis prole gaudebat,*
Et soboles inculenta ætatis patre vetustæ.

Unde Saxo *Vetustatem* pro *Senectute* dixit Lib. VIII.

Ipse ego quàm noceat, didici, damnosa vetustas.

Ità Laberius Mimographus in Prologo, apud Macrobium Lib. II. Saturnalium:

Ut hedera serpens vires arboreas necat,
Ità me vetustas amplexu annorum enecat.

S. Aldhelmus, Ænigmate IV. pag. 59. de A-
D quila:

Corpora dum senio corrumpit fessa vetustas,
Fontibus in liquidis mergentis membra madescunt.

Et Aldhelmus de Laudibus Virginitatis Cap. VIII. *Licèt moribundæ carnis fessa fragilitas fatiscat, & propinquante fati termino, cernuâ curvâq; vetustate senescat.* Quin & *Veteres* pro senibus positum in Inscriptionibus, quas Clariss. Vir, mihiq; quondam Collega amicissimus, D. Joh. Meursius, Exercitation. Criticar. Parte I. Cap. 3.
E exhibet.

1. ARCOBRICENSES. JUVENES. ET. VETERES. STATUAM. IN. FORO. POSUERE.

2. ARUNCITANI. VETERES. ET. JUVENES. OPT. CIVI.

3. TURIASON. VETERES. ET. JUN. STATUAM. IN. FORO. MINERVÆ. OPT. CIVI. P.

F Plautus *Vetulos* appellat Epidico Actus II. Sc. 2.

Sed eccum ipsum ante ædes conspicor Apœciden
Qualis volo, vetulos duos: ———————

quemadmodum & Saxo ipse hoc in carmine:

Cedat imbellis vetulo juventus.

Et Lib. VII. *Vetulum acriùs dimicantem non memini.*

8. *Prærogat escis*] Ità fortè rectius legendum pro *Prorogat*: *Prærogare* est præferre. Expendat cordatus Lector.

38. *Stomachum reclinas*] Innuit, ni fallor, A morem prandendi veterum, quo reclines mensæ accumbebant.

18. *Cujus emitar vitium ferire*] *Ferire*, latius hic sumitur, pro reprehendere, quod ipse autor sæpius *pulsare* vocat, aut *castigare*.

19. *Ne cutis curam sequar*] Respexit illud Poetæ: *In cute curanda plus justo operata juventus.*

47. *Dùm nates versans volucris rubellæ*] *Volucris rubellæ* est ad rubedinem usq; tostæ. Nos diceremus, Een Fugl som er smuce rode Bruun B stege. Nam de uxore Ingelli hæc minimè capienda. Id quod sequentia firmant in eandem dicta sententiam:

Non ego magnum memini Frothonem
Dexteram fibris volucrum dedisse:
Podicem cocti laceraße galli
Pollice curto.
Quis prior regum potuit gulosus
Viscerum putres agitare sordes?
C
Aut manu carptim fodicare fœdam
Alitis anum.

A *rubro* est *rubellus, a, um*: & *rubellulus, a, um.* Persius Vejentanum vinum *rubellum* vocat, Sat. V:

——— *Vejentanumq́ rubellum*
Exhalet vapidâ læsum pice sessilis obba?

Martialis:

Et Vejentani bibitur fex crassa rubelli.

Sic Martianus Capella Lib. VIII. p. m. 271. *rubellum calvitium* dixit: *Cupido hilarus accurrit, atq́* D *ut depile rubellumq́ calvitium senex baculo acclinatus afflixerat.* Et Lib. V. pag. 187. *rubellulum umbilicum.*

Tandèm loquacis terminata pagina
Asserta cursim, quæ tamen voluminis
Vix umbilicum multâ opertum fasciâ
Turgore pinguis insuit rubellulum.

Cæterùm hæ duæ partes *clunes* & *pectus*, semper in avibus expetitæ fuerunt. Seneca Epistolâ E XLVII: *Alius pretiosas aves scindit, pectus & clunes, certis ductibus circumferens eruditam manum, in frusta excutit.*

Pag. 117. vers. 24. *Ordineq́ conchyliorum*] *Conchylia* olim inter mensæ luxuriosæ delitias; sicut & ostrea. Petronius Satyrico:

——— *Inde Lucrinis*
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas.

Nam Romani *ostrea* & *conchylia Lucrina* maximè amabant. Martialis Lib. III. Epigr. 60. F

Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino.

Seneca Epist. LXXXVIII. *O infelicem ægrum! quare? quia non ostrea illi Lucrina in ipsa mensa aperiuntur.* Vide Cl: Meursij de Luxu Romanor. Tractatum. Cap. XIV.

27. *Podicem cocti laceraße galli*] *Lacerandi* verbo usus est consimili in re Petronius Arbiter, ubi de convivio Trimalcionis agit: *Processit statim scissor, & ad symphoniam ità gesticulatus* A *laceravit obsonium, ut putares Darium, hydraule cantante, pugnare.* Sic ubi Saxo mox *carptim fodicare* dixit, itidem Petronius vocabulum *carpendi* usurpavit: *vides*, inquit, *illum, qui obsonium carpit.*

29. *Quàm vorax lactis vacuare sinum*] Hoc est, vas lacte plenum deplere, seu exhaurire. *Sinum*, vel *sinus*, vasis genus est ventris tumidioris & rotundioris, galeolæ cujusdam formam habens. Virgilius Eclogâ VII.

B
Sinum lactis, & hæc te liba, Priape, quotannis
Exspectare sat est. ———

Ubi Servius: Sinus *genus est vasis, quod cum significamus, producitur: cùm verò gremium significamus, corripimus.* Varro Lib. IV. de LL. *Sinum à sinu, quòd sinum majorem cavationem, quàm pocula, habeat.*

24. *Exhibens sumptum tenui salino*] Horatius Lib. II. Od. 16.

C
Vivitur parvo benè, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum.

Et Lib. 1. Sermon. Sat. 3.

——— *Sit mihi mensa tripes, &*
Concha salis puri. ———

Nempè sic optat, qui paucis est contentus.

33. *Nec cibis lancem cumulavit olim*] Sensus est: Nec olim in frugali illâ Frothonis aulâ, comptus agaso, & minister altè præcinctus, patinam varijs ciborum generibus, tanquam in D cumulum assurgentibus oneratam, mensis intulit, nec ut Plautus loquitur, *struices concinnavit patinarias*; vel ut propius ad mentem Saxonis, Eubulus Comicus apud Athenæum, *πατανίων σωρεύματα* extruxit.

34. *Comptus agaso*] *Agaso* Græcum est, *ἄγω, ἀγάζω, ἀγαίζων*: & propriè significat *ἱπποκόμον*, seu custodem equorum, equisonem, vel mulionem. Verùm Saxo latius vocabulum usurpat, & *agasonem* ponit inter servos forte lau- E tiores, & ministros convivales, ad imitationem Horatij Lib. 2. Sat. VIII.

——— *Si patinam pede lapsus frangat agaso.*

Ubi rectè Acron: *Agaso propriè dicitur servus, qui jumenta curat. Hìc autem satyricè escarum ministrum Agasonem appellavit, quem vulgò dicunt Infertorem.* *Comptum* vero *agasonem* vocat ornatum convivali habitu & vestimentis nitidioribus, imò coma ipsa decorum, non aliter ac ibidem Horatius:

F
——— *Ut omnes*
Præcincti rectè pueri, comptiq́ ministrent.

Pag. 118. vers. 20. *Despuit Ursam*] Quid si legendum *despicit*? ut Lucanus Lib. 1.

——— *Certè populi, quos despicit Arctos,*
Felices errore suo ———

5. *Sorte tuus barbam quaties sinistra*] Inter mœsti animi indicia fuit veteribus, comas lacerare, barbam vellere, caput foribus allidere, femur

mur percutere, & id genuralia. Videantur passim apud autores exempla.

9. *Cum pavor mentem gelidus repigret*] Hoc est; cum effœminata illa timiditas, quæ animum tuum occupavit, retardet, inhibeat, & prohibeat te, ne præclarum aliquod facinus aggredi audeas, ne audeas ulcisci necem parentis tui. *Repigrare* etenim hoc loco significat remoram iojicere, cohibere, retardare, & id genus alia. Apulejus Lib. 1. Metamorph. *Amatoris sui uxorem, in sarcinam prægnationis obsepto utero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnavit.* Et Lib. VIII. *Cum & ipso lumine, dirarum bestiarum repigratur impetus.* Martianus Capella Lib. 1. *Stimulabat paululum Jovem, ne Cyllenim uxoris fotibus repigratus, somnolento repentè marcere torperet.*

Pag. 119. vers. 50. *Dicere sæpè foro*] Sic omninò lego prò *discere*, quod in prioribus fuit editionibus. Nam *dicere*, hoc loco, est *causas agere*, quod forense & oratorium est verbum. Seneca de morte claudij.

Deflete virum, Quo non alius
Potuit citius Dicere causas;
Unâ tantùm Parte auditâ,
Sæpè & neutrâ.

Hinc *Causidici* dicti, & *Dicentarij*: Glossæ Philoxeni: *Dicentarim*, δικαστικός.

52. *Venali celebrans commissa negotia linguâ*] Oceanus eruditionis Caspar Barthius Adver. Lib. XXVI, Cap. 19. *celerans* legit. Alioquin τὸ *celebrare* passim Saxo pro facere, peragere, curare, exercere, præstare, perficere, aut simile ferè notione, usurpat. Lib. 1. *Nescius ferri celebrabat ictu Ensis obtentum.* Et paulo antè: *Nec congruit monstris amor Fœmineo celebratus usu.* Lib. IV. *Complura rerum novarum officia sedulo frequentationis studio celebranda curavit.* Lib. V. *Regem celebrandi conjugij monitu adhortantur.* Et paulo post: *Futuri quoque soceri majestatem amplissimis honoribus celebravit.* Et eodem libro: *celebrare bella*, pro bellis incumbere. Imo hoc ipso libro:

Dum gravem gemmis nitidamque cultu
Aureo gaudes celebrare nuptam,
Nos dolor probro sociatus urit.

Et alibi centies. Lexicon Græco-Lat. Vetus. p. 471. συντελῶ, *celebro, perago, perficio, agito. Celebrare solutionem*, pro debitum repræsentare, seu solutionem præstare, dixit aureus scriptor Joh. Sarisberiensis Policrat. Lib. VII. p. 413. *Et eo constat esse inopem debitorem, qui solutionem celebrare non potest, nisi novi gratiâ crediteris.* Ovidio alijsq; Poetis, idem est quod *frequentare* Lib. IV. Metamorp. de Thebanis sororibus in vespertiliones conversis,

Tectaque, non silvas celebrant, lucemque perosæ
Nocte volant, seroque tenent à vespere nomen.

Et paulò pòst de exanguibus umbris in regia Ditis:

Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes, antiquæ imitamina vitæ,
Exercent. ——————

Et Lib. VII.

Inde lacus Hyrias videt, & Cycneia tempe
Quæ subitus celebravit olor ——————

Et Lib. X.

Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos ——————

Et Lib. XIV.

Najades æquoreæ, summisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant. ——————

Lactantius de Opificio Dei, pag. 705. *Illud quoque præstat ut in lavacris celebrandis, quia nares calorem ferre non possunt, aër fervens ore ducatur.* Vincentius Lirinensis Commonitorio: *Antiquitatem verò ità, si ab ijs sensibus nullatenus recedamus, quos sanctos majores ac patres nostros celebrasse manifestum est.* Gariopontus, Medicus Vetustissimus Lib. III. c. 61. de Lithiasi: *Quando supini jacuerint ægrotantes, facilius mictus celebrant.* Sic ejusdem Libri Cap. 70. *In usu etiam Venereo, in quo difficiles sunt, plurimus sudor relaxatur, & seminis jactum non facilè celebrant.* Cæterùm eleganter Saxo *venalem linguam* dixit corum, quibus lingua in quæstu est, ut loquitur Quintilianus. Lucanus Lib. 1. vers. 268:

Hos jam mota ducis, vicinaque signa petentes
Audax venali comitatur Curio linguâ.

Seneca de morte Claudij *Causidicos* non minore venustate *venale genus* appellavit. Apprimè verò huc faciunt, quæ ex alijs autoribus huic loco illustrando collegit Nobilissimus Barthius: ut illa Manilij Lib. III.

Judiciorum opus in quarto natura locavit,
Fortunamque fori: vendentem verba patronum
Pendentemque reum linguâ ——————

Et Senecæ Hercule Furente:

Hic clamosi rabiosa fori,
Jurgia vendens, improbus, iras,
Et verba locas ——————

Item Statij Papinij Lib. IV. Silvarum:

Est & frementi vox hilaris foro,
Venale sed non eloquium tibi.

Nec minus Martialis Lib. V. Epigramm. XVI.

Nam si falciferi defendere templa tonantis,
Solicitisque velim vendere verba reis.

In eandem Sententiam Petronius Arbiter Satyrico:

Ipsi qui cynicâ traducunt tempora cœnâ
Nonnunquam nummis vendere verba solent.
Ergò judicium nihil est, nisi publica merces.

Accedat his vetus Epigrammatarius in detestationem Avaritiæ ità scribens:

Hinc est, quòd populus aurum quasi numen adorans,
Audet in ignotum spontè venire nefas:
Speque lucri toties excedere jus & honestum
Sustinet, ut gratis nunc juvet esse reum

Jus ruit, ordo perit, sceleri placet era manuq́,
Vendere, quamq́, inopem, tàm pudet esse probum.

Auctor Queroli de togatis, hoc est, Causidicis: *Vende vocem, vende linguam, iras atq́, odium loca.* Fulgentius Planciades in Continentia Virgiliana; ubi forensem Causidicum Cerbero, cum Petronio, comparat: *Ergò tunc jurgij calumnia dicitur, & venalis lingua in alienis exercetur negotijs, dùm studij doctrina profecerit; sicut in advocatis nunc usq́, conspicitur.* Ità apud Livium Lib. XLV. C. Decimius Oratores, qui pro Perseo Rege adversus Romanos dixerant, *Concitatores vulgi, venalem linguam habentes*, rectè appellavit. Quibus ego adjungam, Epimetri loco, unicum hoc Bernhardi Morlanensis, de sui seculi censoribus & Judicibus, Lib. 2. de Contemptu Mundi. pag. 47.

Censor adest, labra vendit, amat lucra, censet iniquum:
Astat habentibus, obstat egentibus, os inimicum.

Notatu quoq; dignum est, quòd Antistitum ille Antistes, B. Augustinus, qui Mediolani Rhetoricam docuit, se ipsum *venditorem verborum* appellaverit: & ipsam Professionem suam, sivè Eloquentiam, *Nundinas loquacitatis*. Hæc etenim verba ipsius sunt ex Libro IX. Confessionum: *Renunciavi, peractis Vindemialibus, ut Scholasticis suis Mediolanenses venditerem verborum alium quærerent.* Et. *Placuit tibi* (Deus) *in conspectu tuo, non tumultuosè abripere, sed leniter subtrahere ministerium linguæ meæ Nundinis loquacitatis.* Et iterum Lib. IV. Confess. Cap. 2. *Docebam in illis annis artem Rhetoricam, & victoriosam loquacitatem, victus cupiditate, vendebam.*

Pag. 120. vers. 4. *Testudine nullâ*] Auctoris hanc esse mentem puto: Hunc ego mentis parum compotem, & cordis planè obtusi hominem dixerim, qui ullis latebris aut munimentis fatum evitare se posse confidit. Quamvis etenim in profundissima valle, & quidem confertâ clypeorum testudine tectus, recubet, mortis tamen spicula minimè effugiet. Firmant sequentia:

——— Latebrâ letum depellere non est.

Et paulo superius dixit:

Occidet nequam pavidumq́, pectus,
Nec fugax fati stimulum refellet,
Valle condatur licèt, aut opacis
Incubet antris.

Testudinem facere, vocant rei militaris Scriptores, cum milites confertis scutis se tegunt, adversus impetum lapidum, aliorumq; telorum desuper incidentium. Ità Livius: *Galli testudine factâ conferti stabant.* Huc vero pertinere videtur illud Martialis Lib. IV. Epigram. 47.

Nullo fata loco possis excludere, cùm mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM VII.
HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 120. vers. 22. *Alterum terris, alterum aquis regiâ ditione præesse*] Huc facit illud, quod supra notavimus de Piraticâ veterum Danorum, quod cum Reges sæpè copiosam post se relinquerent sobolem, singulisq; liberis pro dominandi libidine non sufficere videretur patria; alij eorum domi regnum patrium administrarint, alij classe atq; commeatu instructi, maris imperium, ex usu & commodo suo gubernando, sibi vindicarint. Cæterùm ut hoc etiam ὡς ἐν παρόδῳ adjungam, illi, qui olim pyraticam exercebant, antiquis Danis dicti sunt ᚢᛁᚴᛁᚾᚴᛁᚱ, Wikinger. De qua voce Vir Excellenti Doctrinâ, & incomparabili Antiquitatum nostrarum peritiâ, D. Olaus Wormius, ad Monumentum Tirstadense, hunc in modum commentatus est. *Pyratica olim honesta ac licita erat, atq́, in ea se crebrò Reges ipsi, aut eorum liberi, exercebant; asitis famosioribus athletis, corporis robore & virtute præstantibus. Constabat autem Pyratica hæc certis legibus. Non imbelles, aut simplici navigatione victum quærentes, aggredi licitum erat: sed ij, qui VIKINGORUM superbiebant titulo, hostes saltem, aut alios hac arte celebres, quiq́, pyraticâ magnam opum vim corrasissent, debellabant. Dictos sic volunt a VIG, quod Danis maris sinum notat. In ijs enim delitescebant à tempestatum injurijs tuti, ut hostibus commodius insidias struere possent. Eâdem hac voce etiam homicidia & cædes olim notarunt; ac eo sensu pyratæ hi VIKINGER rectè dicuntur: quos enim devicerunt, vitâ mulctabant. Inter omnes verò* Vikingos, *quos Historiæ nostræ celebrant, famosissimi erant* Jomswikinger *dicti; qui Julini, olim* Jomsburg, *sedem fixam, & Rempublicam certis ac firmis legibus constitutam, habebant. Hi ex regiâ Danorum orti prosapiâ, omnibus semper erant formidabiles, & præclaro animi & corporis enitebant robore, ut fusè varijs in locis docet Historia Norvagica. Cambdenus refert, rerum Anglicarum Latinis Scriptoribus Danos dictos fuisse* Viccingos, *quòd Pyraticam exercuerint.* Wiccingar *enim Saxonicâ linguâ, teste Alfrido, pyratam denotat.* Viccingos *autem vocat, quos nos* Wikinger. Hactenus Wormius. Ex ejusmodi Vikingorum numero erat Doalir, cujus meminit Monumentum Tirstadense, modo laudatum:

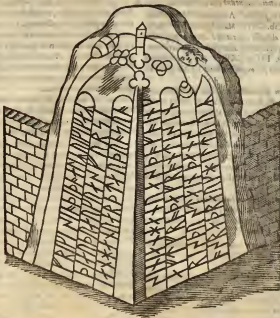

Friki fiobi Doalir Vikigar biaudu aug Vaffur/ Sinian hand vard Taudun fun. Sinian han vard Dofoing. Efter Froda fronti fin reisdu ftein denfi Ofrad aug Hiltur. Hoc eft: *FRIKI Piratam Doalir occidit & Vasfur. Sinian erat Tauduni filius. Sinian Defonis erat Servus. Frotoni cognato suo lapidem hunc posuerunt Osradus & Hiltur.*

25. *Deformis evasit*] *Deformis* hoc loco, nî fallor, pro contempto, abjecto, vili, seu infelici, infortunato & infami positum: ut mox; *Deformem se fieri, contemptumq́, sibi strui judicans.* Pro B *turpi* solens utitur Valerius Max. Ut Lib. 2. Cap. 1. *Hac turpi & erubescenda sentina vacuefactus noster exercitus, qui paulò ante metu mortis deformi se fœderis ictu maculaverat.* Et paulò pòst: *Quid enim tàm difficile factu, quàm copulato societate generis & imaginum, deformem in patriam reditum indicere?* Et Lib. 2. Cap. 2. *Eorum dignitatem domi collabi indignum, sibiq́, deforme esse arbitrabantur.* Et alibi sæpius.

C Pag. 121. vers. 1. *Subtellibus annectentes*] Hoc est, pedum volis. *Subtel*, τὸ κοῖλον τοῦ ποδός. Papias: Subtel, *ima pars pedis, vel medietas.* Priscianus Lib. V. *In EL correpta neutri generis sunt; ut; mel, fel, subtel.* Perottus: Subtel, *vel* Subtal, *concavum pedis, sicut vola, quod scilicet sub talo fit.* Saxo mox infrà:

Quid miri tenerum nobis durescere subtels

11. *Latrantum quoq́, ijs vocabula indita*] A *Latrantes* Substantive heic Saxo noster posuit: quomodo etiàm loqui amat elegans Poeta Phædrus, Fabulâ ultimâ Lib. V.

——— Hic tùm venator dolens
Canem objurgabat. Cui senex, contrà, latrans.

Senex latrans, id est, vetulus canis. Sic apud eundem *Laniger* pro *agno*, Fab. 1. Lib. 1. *Barbatus* pro *Capro*. Fab. 66. Lib. 4. & id genus alia passim occurrunt. Æmilius Macer Lib. 3. Cap. 2. de Folijs Agrimoniæ:

Morsus serpentis, pariter rabidiq́, latrantis,
Atq́, venena fugant. ———

Svavissimus quoq; Poëtarum Guntherus Lib. V. Ligurini:

Portavit scapulis passus plus mille latrantem.

Pindarus de Bello Trojano, mox sub initium Libri:

Iram pande mihi Pelidæ, diva, superbi,
Tristia qui miseris injecit funera Grajis,
Atq́, animas fortes Heroum tradidit Orco,
Latrantumq́, dedit rostris volucrumq́, trahendos
Illorum exangues inhumatis ossibus artus.

Ipse Saxo infrà: *Dum obnixos latranti vertices inclinaret.* Sic *morientes* pro *mortalibus* usurpavit Sulpitia in Satyra:

Quasq́, dedit quondam, morientibus eripit artes?

Et Johan. Sarisberiensis carmine, quod Nugis Curialium præfixit, *pennata* pro *avibus*:

Retia

Retia pennatis nequeunt prævisa nocere.

Natantes pro *piscibus*, Ammianus Marcellinus sub finem Lib. XXVI. *Mare dispulsum retrò fluctibus evolutis abscessit, ut retectâ voragine profundorum, species natantium multiformes limo cernerentur hærentes.* Et Lib. XXVII: *Atq; ut natantium genus elemento suo expulsum haud ità diu spirat in terris.*

14. *Rem quantalibet nodorum consertione perplexam*] Id est, Rem abstrusam, & velnti nodis quibusdam intricatam & absconditam, qualis ille *nodus Gordius* fuit, cujus finem & exitum nemo invenire potuit, ob latentem vinculorum cohærentiam; de quo videatur omninò Curtius. Rem igitur sic vocat per Metaphoram, haud secus ac vincula, quæ adeò in nodum arctè colligata sunt, ut difficulter, summoq; non sine labore dissolvi queant.

20. *Auri incussione perfundunt*] Significantissimo usus est vocabulo, ad abundantiam quandam auri denotandam, quâ veneficam placarunt, nè Haraldi filios proderet.

35. *Ad vigilias evocare*] Pro è somno excitare, & facere, ut evigilet. Nova loquendi formula.

42. *Lymphantium mere se gerere cœperunt*] Ità legendum duxi; & rectius, ut opinor; quàm quomodo priores Editiones repræsentabant; *Lymphantibus merem gerere cœperunt.* Vel si mavis: *Lymphantium in merem se gerere cœperunt.* *Lymphantes* autem, ut notissimum est, dicuntur mente capti. Nam *Lympha* Latinis aqua est, quæ Græcis Νυμφὴ: unde *Lymphaticus*, furiosus, insaniens, qui vitium mentis ex imagine Nymphæ in aqua conspectæ contraxit, autore Festo. Hinc *Lymphari*, insanire, desipere.

54. *Svetiæ manus injecit*] Valeriana locutio. Valerius Max. Lib. 2. Cap. IX. *Expugnentur urbes, corripiantur gentes, regnis injiciantur manus.* Alioquin *manus injicere*, significat inhibere, sistere, revocare, reprehendere: ut apud eundem Valerium Lib. 3. Cap. 1. *Ad externa jam mihi exempla transire conanti, M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, & summis honeribus functus, manus injicit.*

Pag. 122. vers. 5. *Cæteris conspicue virtutis habitu præmineret*] Cum cæteros virtute antecelleret, anteiret, præcelleret, superaret. *Præmineret*, pro *praëmineret*, id quod est, suprà alios emineret. Solent enim Latini interdum vocales confundere.

23. *Conspectioris ingenij pugile*] Justinum hic expressit Saxo noster, quem solens imitatur. Sic etenim ille Lib. XI. *Reges stipendiarios conspectioris ingenij ad commilitium secum trahit: segniores ad tutelam regni relinquit.* Ubi nota *Segnieres* opponi illis, qui *conspectioris* essent *ingenij*, hoc est, in quibus ingenij vegetioris, & ad res maximas gerendas aptioris, notaatq; indicium se exsereret.

A 34. *Aciem in occiduo constitutam oppressit*] Forte hoc significat, in summo discrimine & extremo periculo versantem, hærentem quasi inter scopulos, inter sacrum & saxum, ut vulgò dicitur, quæ evadere non poterat, cui nullum patebat effugium. Aut *in occiduo constituta acies* forsitam erit, in inferiore & depressiore loco, nempe in convalle, constituta, ideoq; lapidum ictibus undiq; exposita.

37. *Ex montium & feritatis nuncupatione*] B Nobis enim *Mons*, Bierg: & *Ferus*, Gram: ut intelligatur hoc cognomine, qui in montibus feritatem exerit, ferociamq; exercet.

45. *Ità dum injuriam inferre, quàm repellere maluit*] Variè agitata fuit olim hæc quæstio; An præstet bellum domi excipere, an verò in hostilem agrum inferre? Certe Q. Fabius Max. cum Africam provinciam sibi decerni peteret, inter alia retulit, satius esse ultro metum inferre hosti, & à se remoto periculo, alium in discri- C men adducere: & multum interesse, alienos populari fines, an proprios uri excindiq; videas. Plus enim animi esse inferenti periculum, quam propulsanti. Adde quod melior procul à domo futurus sit miles, ubi nullum est refugium, & necessitas pugnandi imminet. Sed & tantò audacius fortiusq; pugnaturus est miles in hostilì agro, quanto major spes, majorq; animus inferentis est bellum, quam arcentis. Huc accedit, quod hostes devicti extra fines suos, facilè re- D staurare bellum possint, & fines suos tueri: ubi si domi suæ hostes superaveris, nullo spatio recreandi dato, facile eos opprimere possis, & bello finem imponere. Videatur Balthazar Ayala Lib. 2. Cap. VIII. de Jure & officiis bellicis. Profuit certè Erico Daniam bello lacessere; ita etenim Haldanum amittendi regni metu, relictis Sveonum agris, patriam repetere coegit, Svetiamq; armis hostilibus liberavit.

E Pag. 123. vers. 11. *Circumpositis imminere provinciis*] Sic Svetonius Caligulæ Cap. 19. *Imminere Germaniæ* dixit. Cicero pro L. Manil. *Imminent duo Reges toti Asiæ.* Horatius Lib. 1. Od. XII. *Parthos Latio imminentes.* Curtius Lib. III. *Alexander Dario imminens.* Tacitus Histor. III. *Imminere excidio urbis*, hoc est, cupidè instare. Cl. Vir, Matth. Bernegger. ad illum Svetonij Locum Augusti Cap. 24.

28. *Tantam illis rabiem*] Ejusmodi rabiem F Veteres Dani ᚼᛅᛘᚱᛂᛘᛘᛂ, Hamremme/ dixerunt, & tali furore percitos Hamramur. Glossarium Islandicum MS. Hamramur/ id est, Bisterstærck; saa var den kaldet / som bleff bijster. Inde nomen Hamremme/ Neutr: gen: id est, talis furor. Unde Hamast/ Bijster vred. Vocabant etiam Berserksgangur. Idem Glossarium; Berserksgangur / sic vocabatur *Berserkerorum* rabiosus furor, quando dimicaturi erant; quasi bacchantium incessus. Quinam autem fuerint

Ber-

Berſercheti, Gloſſarium modò citatum nos hunc in modum edocet: *Berſerkur*] Maſcul. Gen. *Berſerks* in Genitivo. *Berſerker* in Plural. fuerunt olim viri famoſi, facinoroſi, robore plusquàm humano, quaſi ſemigigantes. Hiſtoria Grœteri: *Their ſtorudu á Nykum Bændum og goſgum til fiár edur kvenna ſkyldu huoter ognll der fodrum: ſlingu marger af theſu Sman ſul ner/ luſtlôn med ollu iheir toku konur/ manna/ og dætur/ og hiældu vid hond ſier viku edur halfan mánud/ og færdu ſydan aftur thener ditu their ræntu hoar ſem their fórn eda giordu adra óſpekt/ their geingu Berſercks gang/ og eirdu ongvo thegar their voru reider.* Hoc eſt: Illi indixerunt Monomachiam viris divitibus, & magni æſtimatis, hoc fine, ut illorum bonis unà cum uxoribus fruerentur. Uter horum qui occubuerit, impune alteri ceciderit. Rapuerunt uxores & filias hominum, easq; ſibi ad manus retinuerunt, per hebdomadam, aut medium menſem: deniq; reſtituerunt ijs, qui eas poſſidebant; prædati ſunt quocunq; irent, aut alias turbas excitarunt. Furebant, & nemini parcebant, quum eſſent irati. Tales fuerunt ſeptem hi filij Syvaldi Svetici, cujus hic meminit Saxo. Harthbenum etiam, cujus paulo inferius mentionem agit Saxo, & duodecim athletas ejus, Berſerchetis annumerandos cenſeo.

Pag. 124. verſ. 12. *Ut novem cubitis proceritatis ejus dimenſio tenderetur*] Harthbenus proceritate æquabat Og, Regem Baſan, qui ſolus reſtiterat de ſtirpe gigantum, teſte Sacra Scriptura. Ejus etenim lectus ferreus in Rabbath monſtrabatur novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, ad menſuram cubiti virilis manus. Deuteron. Cap. 3. verſ. XI.

25. *Quorum ſanguine per vim potitus fuerat*] *Sanguine*, id eſt, progenie, videlicet filiabus, more Poetarum. Solens ità loquitur Saxo. Sic Libr. V. *Tantum ſiquidem ab univerſis Fridlevi memoriæ ac nomini tributum, ut tàm tenero ejus ſanguini regnum daretur.* Et alibi paſſim. Ad animalia tranſtulit Phædrus Lib. I. Fab. 27. ubi de Vulpe, quæ in Aquilæ pullos catulorum ſuorum raptum ulciſci conabatur:

Totamq́ flammis arborem circumdedit,
Hoſti dolorem damno miſcens ſangvinis.

Et Calpurnius, Eclogâ VI, quæ *Litigium* inſcribitur:

——— Genus eſt, ut ſcitis, equarum
Non jugale mihi, quarum de ſangvine ponam
Velocem Petaſon ———

Pag. 125. verſ. 18. *Cum ſine liberis eſſet*] Jam tùm fortè defuncto Aſmundo filio, quem ex Thorilda ſuſceperat: de quo paulo ante.

Pag. 126. verſ. 10. *Torpidos ſurſum radios reflecte*] Intellige radios oculorum. *Radius* enim, pro fulgore oculorum, frequenti in uſu eſt bonis autoribus. Plinius; *Cujus ex oculis radij noctè micantes cernuntur.* Gellius Lib. 5. Cap. 16. *Stoici cauſas eſſe videndi dicunt, radiorum ex oculis in ea, quæ videri queunt, emiſſionem, aerisq́ ſimul intentionem.*

11. *Quare etenim cerebroſa adeò*] Nonius Marcellus Cap. 1. pag. 495. *Cerebroſi dicuntur ad inſaniam faciles, quibus frequenter cerebrum movetur.* Lucilius Satyrarum XV:

Te primum cum iſtis inſanum hominem & cerebroſum.

Gloſſarium vetus pag. 36. *Cerebroſus*, ὀξύχολος. Martianus Capella Lib. VIII. p. 273. *Quòd rapido fervebas cerebroſa motu.*

Ibid. *Dementire cœpiſti*] Id eſt, Inſanire, aut furere. Lucretius Lib. III. —— *dementit enim, deliraq́ fatur.* Apulejus Apologiâ: *Facilius fuit, Æmiliane, ac multò gravius, tete ut ipſum diceres interfuiſſe, & ex eo ſacro cœpiſſe dementire.* Tertullianus adverſus gentes: *Ut aliter dementire videatur, qui ſacras turres pervolat, aliter qui tecta viciniæ tranſilit.* Idem de Anima: *Nam & quum dementit homo, dementit anima, non peregrinante, ſed compatiente tunc animo.* Martianus Capella Lib. VIII. p. 272. *Næ tu*, ait, *infelix*, *vel Capella*, *vel quisquis es, non minus ſenſus, quàm nominis pecudalis, hujus incongrui riſus adjectione dementire cœpiſti.* Ubi alij *dementare* legunt; quod tamen etiam uſurpant Latini Scriptores. Apulejus Apologia: *Confeſſa eſt ſeſe meâ Magiâ in amorem inductam dementare.* Gloſſæ Veteres: *Dementat*, ἀφρενοῖ, ἀπονοεῖ, καταγνώσκει.

23. *Generoſis pullulaſſe ramalibus*] Hoc eſt, à generoſo ſtemmate originem duxiſſe. Martianus Capella Lib. VII. pag. 237. de Arithmetica loquens: *Quamvis ſingulos vos, univerſosq́ recenſeam ex meis ramalibus germinari.* *Ramale*, ſeu *ramus*, eſt familiæ ſoboles ex ſtirpe deducta; vel ſucceſſor in rectâ lineâ. Unde *ramum ducere* Perſio, Satyra III.

——— An deceat pulmonem rumpere ventis
Stemmate quod Tuſco ramum milleſime ducis?

Idem de Græcis, κλάδος. Gregorius Nyſſenus περὶ θεότητος υἱοῦ, καὶ πνεύματος, loquens de Iſaaco à patre ſacrificando: οὗτος τῆς διαδοχῆς ὁ κλάδος.

46. *Rei ſumma perhorruit*] Adeò tota perturbata eſt Suecorum acies, tantâq; formidine repleta, ut effusâ fugâ ſibi conſulendum duxerint.

Pag. 128. verſ. 6. *Quem ſequens ætas Hyldetand cognominavit*] Si hæc verba fixum hêic locum habere debeant, ſibi ipſe non conſentit Saxo. Nam paulo inferius, hoc eodem libro, exſertis verbis pronunciat, Haraldum, cognomento Hyldetand, ex Haldano & Guritha prognatum eſſe: quomodo ergo Borcarum & Gro, Alvildæ comitem, parentes habere potuit? Sed omnino ſtatuo vel μνημονικὸν ἁμάρτημα Saxonis hoc eſſe, vel tanquam Gloſſema, nimiâ librariorum curio-

curiositate in textum irrepsisse. Clariss. Vir, & **A** de patria nostra optimè meritus, Johannes Isaacius Pontanus, ita conciliare bina hæc loca contraria nititur, ut dicat, Haraldum hunc Borcari filium *Hyldetand*, dictum, alterum vero Haldani & Gurithæ filium *Haldtand*, ab hoc longè diversum esse. Sed fallitur optimus Pontanus. Nam unus idemq; est Haraldus *Haldtand* & *Hyldetand*; quia eadem est cognominis ratio, ab eminenti videlicet dentium ordine, de quo vide mox infrà eodem hoc libro

9. *Fuere quondàm apud Danos fœminæ*] Bellatrices olim fœminas non Dania sola tulit, verùm aliæ etiam agnovère gentes. Ut taceam Amazonas multorum scriptis decantatas, illustris est Pomponij Melæ de Sarmaticis mulieribus locus Lib. 3. Cap. 4. *Gens est habitu armisq; Parthicæ proxima, bellatrix, libera, indomita, & usq; eò immanis atq; atrox, ut fœminæ etiam cum viris bella ineant: atq; ut habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma, ut indè expedita in ictus manu, quæ exeritur, virile fiat pectus: ARCUS TENDERE, EQUITARE, VENARI, PUELLARIA PENSA SUNT. Ferire hostem adultarum stipendium est, adeò ut non percussisse, pro flagitio habeatur, sitq; eis pœnæ virginitas.* Apud Jaxamathas, teste eodem Mela, Lib. 1. Cap. 21. *Easdem artes fœminæ, quas viri exercent, adeò ut ne militiâ quidem vacent. Viri pedibus inhærent, sagittisq; depugnant; illæ equestre prælium ineunt. Nec ferro dimicant, sed quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt. Nisi qui hostem interemère, virgines manent.* Nobis Viragines istæ **Skioldmøer** à scutis gestatis dictæ. Autor est Strabo Lib. VII. pag. 294. mulieres Cimbrorum veterum, unà cum viris, fortiter strenueq; obiisse *fera munera militiæ*, ut cum Lucretio loquar: ἔθος ἦ εἰ τῶν Κίμβρων διηγῦνται τοιῦτον, ὅτι ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν συστρατευούσαις &c. *Morem hunc fuisse Cimbris usitatum ferunt, ut mulieres suas in commilitium assumerent.*

13. *Corpus animumq; patientiâ ac labore durare solebant*] M. Junianus Justinus Lib. 38. de Mithridate: *Quibus rebus & insidias vitavit, & corpus ad omnem virtutes patientiam duravit.* Et paulò post: *Exercitum quoq; suum ad parem laboris patientiam quotidianâ exercitatione durabat.* Seneca Svasoriâ II: *Qui pueritiam durat ad futuræ militiæ patientiam.*

17. *Id vitæ genus incedere*] *Incedere* hic usurpasse videtur autor pro *ingredi*, hoc est, aggredi & incipere, quod frequentius reperire licet apud bonos autores: quomodo *Ingredi viam vivendi*, Cicero in Officijs. *Ingredi Consulatum*, Quintilianus Lib. VI. Cap. 1. dixit.

20. *Armorum potius quàm amorum*] Saxoni frequens est Paranomasiæ usus, qua orationi decus conciliare nititur. Heic triplici jam luxuriat; utpote in vocibus *armorum & amorum*; *telas, telorum*; *lecto, letho*.

Ibid. *Manusq; quas in telas aptare debuerant*] Virgilius Lib. VII. Æneid. de Camilla:

Hos super advenit Volscâ de gente Camilla,
Agmen agens equitum, & florentes ære catervas,
Bellatrix, non illa colo calathisve Minervæ
Fœmineas assueta manus, sed prælia virgo
Dura pati, cursuq; pedum prævertere ventos.

Ita Silius Italicus de belligera Virgine Hasbita, Lib. II. pag. 61.

B

Hæc ignara viri, vacuoq; assueta cubili,
Venatu & Silvis primos assueverat annos:
Non calathis mollita manum, operatave fuso,
Dictynnam, & saltus, & anhelum impellere plantâ
Cornipedem, ac stravisse feras immitis amabat.

35. *Magnalium ejus spectata deflexit opinio*] *Magnalia* propriè sunt ingentia facta & admiratione digna. Gr. μεγαλεῖα. Vox est non admodum frequens apud profanos autores, sed **C** veteri Sacræ Scripturæ versioni, & Theologis antiquis, Patribusq; usitatissima. Exod. XIV. v. 13. Deut. X. v. 21. & Cap. XI. v. 2. II. Samuel. VII. v. 21, 23. II. Reg. VIII. v. 4. 1. Chronic. XVII. v. 19. Psal. CVI. v. 21. Auctor. II. v. 11. Tertullianus ad uxorem Lib. 2. Cap. 7. *Sensit magnalia, vidit experimenta.* Item adversus Marcionem Lib. 1. Cap. 2. Cyprianus Lib. I. Epist. 3. *Nec præpositum servum deseri à quibusdam miretur aliquis, quando ipsum Dominum magnalia & mirabilia* **D** *summa facientem discipuli sui reliquerint.* Iterùm Tractatu de Habitu Virginum: *Quibus multa magnalia cum miraculo faceret.* Et quid attinet omnia Theologorum monumenta excutere? Johannes Sarisberiensis Prologo in Polieraticum: *Magnalia Dei apud se quasi quâdam meditationis manu pertractet.*

44. *Insignes procerum titulos conferentibus*] Solebant olim Principum fœminarum, aut alias ditiorum matronarum pedissequæ coràm Herâ **E** & Dominâ sua, temporis fallendi causâ, comparationem instituere virorum illustrium, divitum, fortium, formosorum, & cæterorum: quod frequens etiam viris erat inter Compotationes. Illud linguâ istius seculi vocabant **At fara i Mañ Jafnud.** Glossarium Islandicum MS. in voce **Olteite** id est: *Hilaritas convivalis:* **Bardamanna Saga: Egill mælto / thad var mier sagt thier hefdud thad fyrer Olteite ad thier tokud ydur Jafnadar mañ / og tohstu mier till** **F** **Jafnadar Manß thier.** id est: **Egill sagde; det vaar mig sagt / at i haffde dette til Olstiempt / at i toge eder Lignelsis Mend /** [id est: *comparastis vobiscum viros*] **oc togst du mig til din Jaffnemand.**

45. *Hæc candore beat mentum*] Prò *mentem*, quod in prioribus fuit codicibus, omnino legendum arbitror *mentum*; ut sensus sit: *Hæc* videlicet *forma*, sive *species*, cujus mentio statim præcessit, *beat mentum candore*, faciem tantum exter-

externam venustate quadam & decore exornat, [*Mentum* pro facie, sivè totâ formâ, pars pro toto: sicut paulò ante ipse autor dixit: *mentiq; ejus levitate conspectâ, animadvertit ofculis, non armis, agendum esse.*] *Sed morum severus arbiter*, qui nempe novit *omne decoris blandimentum solâ virtutis æstimatione sordescere*, ideoq; soli virtuti pretium ponit, *beat colorem*, hoc est formæ luculentiam & oris decorem illustrat *mente*, id est, virili & forti animo. Nam si diceret, *Hæc candore beat mentem*, contraria sibi ipsi diceret; quia B mox subjungit: *Huic*, intellige menti, *pretium non forma facit, sed fortior ausus Armiq; parta claritas.*

Pag. 129. vers. 27. *Species virtusq; reguntur*] Ità & hic locus concipiendus, quum anteà legeretur; *Virtus speciesq; reguntur*. Absq; eo sit, quàm malè sequentia sibi constent, quis non videt, qui aliquid videt? Revera namq; formæ gloria fluxa ac fragilis, virtus constans & æterna.

44. *Et longos hirto crure manere pilos*] Martianus Capella Lib. VI. pag. 227.

Hanc ego crediderim sentu spinescere membris-
Neq; hirta crura vellere.

Pag. 130. vers. 9. *Quasq; decursa toties littora scabris lapidum fragmentis obtriverint*] Et sæpè cruentaverint; qualiter illi apud Petronium conqueruntur: *Cùm horâ penè totâ per omnes scrupos grumorumq; eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes.*

21. *Dic ergò Venus unica*] Antonomasia est, quum *Venus* pro quavis amica ponitur. Maro Eclogâ 3.

Parta meæ Veneri sunt munera ———

Sed & formula hæc inter dictiones amatorias locum inveniet, quibus blandiebantur sibi plerumq;, qui mutuo se amore prosequebantur. Sic etiàm his blanditiarum vocibus utebantur: *Mea vita, mea lux, meum suavium, anime mi, mel meum, ocellus meus*, vel *ocelle mi*. Testes Tibullus Lib. 4. Ovidius Lib. 3. de arte amandi. Propertius Lib. 2. Eleg. 2. & Eleg. 4, & 11, 15, 18, 19, 20. Martialis Lib. 1. Epigr. 69. Terentius Eunucho Act. 1. Scen. 2. & Actus 3. Sc. 2. Cicero Lib. 13. Epist. ad Fam. 5. Plautus Mostellaria, Actus 1. Sc. 3, & 4. Trinummo Actus 2. Sc. 1. Pœnul. Act. 1. Sc. 2. Asinar. Actus 3. Sc. 3. Agellius Lib. 15. Cap. 7. ex Epistola Augusti ad Cajum, nepotem suum: *Ave mi Cai, meus ocellus jucundissimus.* Sed & Pœnul. Act. 1. Sc. 2. Milphio ità Adelphasio meretrici delicias facit:

Mea voluptas, mea delitiæ, mea vita, mea amœnitas;
Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum suavium.

Vicissimq; ei Adelphasium sic abblanditur:

Meum mel, meum cor, mea colustra, meus mollicinus caseus.

A Itidemq; Asinar. Actus 3. Sc. 3.

Da meus ocellus, mea rosa, mi anime, mea voluptas,
Leonida, argentum mihi. ———

32. *Morbo seu gladio, gurgite vel solo*] Carmen est Dicolon distrophon, cujus primus versus Jambicus Senarius, seu trimeter; Secundus quisq; Choriambicus Asclepiadeus Tetrameter Acatalectus. His autem verbis quatuor pœnarum genera includuntur, quarum hic ordo est: B Si, inquit Signe, te, mi suavissime Hagbarthe, parens meus Rex Sigarus vel. 1. perpetuo carceri mancipaverit, ubi longo excruciatus morbo, & tandem squalore ac macie enectus, spiritum deponere cogaris; vel etiam. 2. gladio caput tibi recidendum jubeat, capitisq; pœna afficiat seu. 3. te culleo insutum, aut lapide colla revinctum, in mare profundum abjiciat: vel 4. deniq; infelici te stipite suffigat, & omnia fractum membra rotis imponat corvis escam.

C 34. *Et me consimili devoveo neci*] Non secus ac apud Longum Sophistam, sub finem Lib. 2. *ποιμενικῶν*: Χλόη Δάφνιδι τὰς Νύμφας ὤμοσεν, τὸν αὐτὸν ἕξειν θάνατον καὶ βίον: *Chloë Daphnidi per Nymphas juravit, eandem cum illo habituram se mortem & vitam.*

39. *Qui primâ nostri carpsit oris oscula*] Ovidius Epistola XI. de Canace:

Non super incubui, non oscula frigida carpsi.

Corippus Africanus, de Justino Augusto Lib. 3.

D *Incubuit lacrymans, atq; oscula frigida carpsit.*

40. *Et floris teneri primitias tulit*] Per *florem* hic intellige *virginitatem*. Catullus in Carmine Nuptiali:

Cum castum amisit polluto corpore florem.

Ubi de Virgine loquitur, quæ corrupta est. Martianus Capella Lib. IX. pag. 305.

Aurora exoriens roseis spectabit ocellis
Floris resecti præmia.

E *Primitias floris* itidem dixit Venantius Fortunatus Lib. VI. de Nuptijs Sigeberti Regis, & Brunichildis Reginæ:

Virginitas in flore tumens complexa, marito
Primitijs placitura suis ———

Cicero Philippica II *Florem ætatis* appellavit, sicut & multi alij tàm Græci, quàm Latini autores. Philo Judæus de Profugis: Ἀκόλαστος γὰρ, ἢ μαχλὰς, ἢ τριοδῖτις οὖσα, ἢ τὸ τῆς ὥρας ἄνθος ἐπευωνίζουσα. F *Impudica vel prostituta, vel trivialis fœmina, vel ætatis florem vilivenditans.* Sic Achilles Tatius Lib. 1. μηδὲ τὸ ἄνθος πρὸ καιροῦ τῆς ἥβης ἀπολέσῃς: *neque florem ætatis tuæ ante tempus perditum eas.* Ovidius Metamorphos.

Ætatis breve Ver, & primos carpere flores.

Lucretius Lib. 4.

——— *flore fruuntur*
Ætatis ———

Apulejus Apologiâ: *Venit igitur ad eum nova* A *nupta, secura & intrepida, pudore despoliato, flore exolete, flammeo obsoleto.* Tibullus Lib. 1. Eleg. 8.

At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere, non tardo labitur illa pede.

Livius Lib. VIII. *Florem ætatis ejus fructum adventicium credidi ratus, pellicere adolescentem sermone incesto est conatus.* Plura in hanc sententiam suppeditabit Nicolaus Abramus Notis suis doctissimis ad 2 Ciceronis Philippicam.

Ibid. *Et floris teneri primitias tulit*] *Primitiæ* pro primis rei alicujus initijs. Sic Ovidio, *primitiæ operum*: Statio, *armorum primitiæ*: Ammian. Marcellino, *adultæ ætatis primitiæ* dicuntur.

44. *In suâ digressione*] *Digressio* pro *excessu*, seu morte. Ità totus in eo autor noster est, ut cum vulgo non loquatur, sed suprà vulgum & sapiat, & loquatur.

Pag. 131. vers. 52. *Si propinquæ mortis instar alicujus spectaculi imagine pervidisset*] *Instar*, & hoc in loco, & paulo post subsequenti, ubi dicit; *agger elatior veteris fundi instar, protuberantis humi speciem demonstrat.* Nomen est, non Adverbium; & sumitur pro similitudine, specie, imagine, & quicquid rem aliquam repræsentat. Ità Justinus usurpavit Lib. XVIII, Cap. V. *Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant; sedesq; ibi statuentibus, ex frequentia hominum velut instar civitatis effectum est.* Unde illa loquendi formula; *ad instar*, hoc est, ad similitudinem, ad exemplum. Idem Justinus Lib. XXXVI. Cap. 3. *Est namq; vallis, quæ continuis montibus velut muro quodam ad instar castrorum clauditur.* Sic *instar equi* dixit Suetonius in Cæsare Cap. 61. *Nec patientem sessoris alterius, primus ascendit: cujus etiam instar pro æde Veneris Genitricis posteà dedicavit.* Ubi magnus ille Erasmus Roterodamus: *Instar, pro Signo, Substantivè.* Et Beroaldus: *Instar, effigiem consimilem.* Sabellicus: *Instar, effigiem, ad illius æquationem.* Ità & *Instar navalis belli*, apud Florum reperies Lib. III. Cap. V. pag. 228. *Centum amplius navium classem, apparatumq; belli gravem, in Pontico mari aggressa tempestas, tam fœdâ strage laceravit, ut navalis belli instar effi eret*, hoc est, speciem, similitudinem. Apulejus Lib. de mundo: *Ad hoc instar salutem mundi tuetur Deus.* Valerius Maximus Lib. IV. Cap. I. *Quid quod ædes suas diruit, quia excelsiore loco positæ, instar arcis habere videbamur.* Glossæ: *Instar, Similitudo, ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα.*

Pag. 132. vers. 17. *Subjecta tenacula fauces*] Per *tenacula* hic intelligit funiculum seu laqueum, quo suspensis halitus præfocari solet. Utitur Terentianus Maurus in Præfatione:

Angustoq; tenaculo
Certat vincere ponderis,
In præceps, facilem fugam.

25. *Axis uterque*] Josephus Devonius Iscanus Lib. 2. de Bello Trojano:

Amphitrioniaden, axis quem laudat uterque.

26. *Prædictæ rei fides præsentibus locorum indiciis exhibetur*] Prorsus igitur frustranea est opera Johannis Messenij, dum in libello quodam suo, quem, *Sveopentaprotopolin*, seu Exegesin de quinque primarijs & antiquissimis Svecorum Gothorumq; Emporijs, Upsalia, Sigtonia, Scara, Birca, & Stocbholmia, inscripsit, totus in eo est,
B ut contra Saxonem nostrum (quem immerito crebro vellicare conatur) evincat, nequaquam hoc loci & circa Sigerstadium, famosum illud & admirabile amoris & fidelitatis specimen ab Hagbarto & Signe editum: sed potius in Svecia, prope Sigtoniam. Verba ejus afferam, ut quàm frivolis & stramineis pugnet hastis, quivis cordatus videat. Ità autem libri citati capite X. L. philosophatur. *Cum planities Haberina admodum sit vicina & contermina civitati Sigtoniensi de*
C *ipsâ hoc loco pertractans urbe, etiam mei ratus esse muneris, de planitie memorata, aliàs famosissima, quædam investigare, & rem gestam veritati confirmare. Potissimum vero cum Saxo ille Sielandus in sua contendat accidisse Dania, hoc admirabile amoris & fidelitatis specimen, præter omnem veritatis similitudinem circumstantijs & loco ipso reclamantibus. Enimvero præterquam quod ipsa de Haboris & Signes vulgatissimis amoribus, plurimis ante seculis, concinnata & publicata cantio, ipsum Saxonem historiam contexen-*
D *tem erroris arguat sæpissime: etiam M. Laurentius Nericius, Upsalensis Archiepiscopus, fidelissimus antiquitatis investigator Sveticanæ, certissimis permotus indiciis & argumentis fallaciam in suo Chronico detegit Danici Scriptoris hoc modo: Hæc est Haboris historia succincte comprehensa, quam Saxo multis & elegantibus persequitur verbis; verùm apud nos in Svecia alius longe sermo de isto vagatur Habore, velut etiam ex pervetustis heroicis & eroticis Sveticè conscriptis cantilenis liquido constat. Nempe Haborem non fuisse*
E *Svecum natione sed Norvagum, & Signem Regis Sveciæ filiam, atq; Haborem Regis Norvegiæ filium in Uplandia, non procul Sigtonia, in planitie quadam, hodie etiamde illius nomine appellata, & è regione pagi cujusdam trans flumen, in parœcia Hætuna, Foresigtuna dicti, ubi quondam aula floruit regalis, collocata, fuisse suspensum. Quomodo igitur veritati consentaneum, Haborem amoris illicit pœnas persolvisse in Cimbrica Chersoneso? Imò mihi nuper à fide dignissimis narratum hominibus, in ipsa planitie Haberina secus*
F *decursum Meleri jacente, paucos ante annos quendam accolarum, caudicem patibuli, in quo Habor circiter annum salutis ducentesimum vigesimum secundum laqueo strangulatus, ex terra eruisse, & plurimis hominum commonstrasse. Nec modicum etiam fidei nostræ apponit sententia, quod prorsus è diametro dictæ planitiei, fuerit regia habitatio, in qua Habor proditus, captus, & morti adjudicatus, trans amnem suspendendus.* Quæ verba cum Vir excellentissimus & insignis Historicus, D. Olaus Wormius, Lib. 2.

Monu-

Monument. Danic. Cap. ult. nervosè admodum & solidè refutaverit, nolo hic actum agere; verum ipsius rationes & argumenta, quæ omnino digna sunt, nè illic tantum legantur, operæ est pretium, ut hic quoq; adducamus. Itaq; sic orditur Wormius: *Vides*, inquit, *candide lector, quibus arietibus hic homo, tantum autorem, de veritatis & existimationis arce deturbare conetur; fulmen scilicet & planè ineptis, quos vix examine dignos quivis cordatus existimaret. Sed cum haud pauca etiamnum apud nos extent, quæ autoris nostri fidem firment, percurramus singula ejus momenta.* Saxo, *inquit*, in sua contendit accidisse Dania hoc admirabile amoris & fidelitatis specimen, præter omnem veritatis similitudinem, circumstantijs, & loco ipso, reclamantibus. *Insigniter impudentem hunc hominem esse oportet, qui audacter adeò de loco hoc, quem nunquam vidit, & asserere, & propalare audet, cujus contrarium ocularis docet inspectio. Locum à Saxone adductum, & circumstantias examinet, nisi omnia ad amussim historiæ respondeant, causâ ceciderim. Accede, monstrabo tibi adhuc Sigari urbem & Regiam, imò tumulum; monstrabo aulam Signes; monstrabo Hagbarti monticulum, ubi suspendio mulctatus, omnia suis nominibus adhuc cuivis rustico accolæ notissima. Quin eodem in loco videbis Susam amnem, lucum, ex quo milites frondes decerpserunt, Valbrunnam, Haconis bustum, aliasq; omnes à Saxone nostro commemoratas circumstantias. Quæ si adeò clara in planitie Sigtoniana demonstraveris, te rationes probabiles hujus assertionis habere credam. Sed miror Saxonem nostrum tàm sagaci oculo prævidisse futurum, qui ipsi litem, hac de re intentaret, dum in hæc prorumpit: Et ne cuiquam antiquitatis vestigia prorsus exolevisse credantur, prædictæ rei fides præsentibus locorum indicijs exhibetur, cum & Hagbarthi pago vocabulum extinctus intulerit, nec longe à Sigari oppido locus pateat, ubi plano paululum agger elatior, veteris fundi instar, protuberantis humi speciem demonstrat. Quæ omnia nostro etiamnum seculo, ab accolis monstrari, & in hodiernum usq; diem, de gestis eo in loco testari, mox ostendam. Pergit Saxonem erroris convincere ex Cantilenis ante aliquot secula concinnatis, atq; in subsidium vocat M. Laurentium Noricium, qui idem asserit: sed multò modestius honorificâ Saxonis nostri injectâ mentione. Hisce cantilenis quid tribuendum, docet ipse Noricius, dum vagabundos sermones pro fundamento eas agnoscere asserit: ac si nil esset aliud, Sveticis Cantilenis Danicas contrarias opponimus, ejusdem, si non majoris, fidei. Sed addit*, planitiem non procul Sigtoniâ, ab eo denominatam, unà cum aula regali, ibidem suspensum *eum arguere. At universæ Historiæ refragatur series. Sigarus enim Danus fuit, ejus filia Signe Dana, in Daniæ Sigerstadio habitantes: Hagbartus verò Svecus (vel ut ille vult, Norvagus) qui in Daniam, & quidem Sigerstadium, ad Signem venit, ibidemq; ea, quæ à Saxone referuntur, perpetravit, ubi etiam captus & capitis damnatus. Quomodo igitur in Sveciam translatus, ut ibi suspendio multaretur? aut quomodo Signe in Sigerstadio Daniæ vidisset Hagbardum propè Sigtoniam in scalis Gemonijs; & ipse vicissim in Svecia conflagrantem regiam, in qua Signe detinebatur, ut uno eodemq; momento simul perirent? Quis tàm bardus, qui hæc non animadvertat? Sit planities in Svecia ab eo dicta, forsan quod ibidem vel natus vel educatus, vel facinoribus clarus extiterit; sed ab ejus suspendio denominatam, nullâ veritatis specie affirmare potest. Suam subjungit experientiam*; accepisse se in ipsa planicie Haborina, paucos ante annos, quendam accolarum, caudicem patibuli, in quo Habor circiter annum salutis 222. laqueo strangulatus, ex terra eruisse. *Quis tam obtusæ naris, qui hujus figmenti non odoretur fundamentum? Scribit Saxo noster quendam narrasse Absoloni, trabem se eo loci (propè Sigerstadium Sielandiæ) repertam vidisse, quam agrestis vomere glebam rimatus, offendit. Hinc Messenij relatio. Sit ita; quidam ibidem loci ante annos paucos invenerit lignum quoddam, nondum tamen caudicem patibuli Haborini fuisse ostensum est. Mille quadringentis & ultra annis, lignum sub terra, pluvijs, putredini, terræq; erosioni subjectum, durare posse prius demonstrabit, quam ipsi fidem adhibeam. Deniq;* multum fidei suæ sententiæ apponere *existimat*, quod e diametro planitiei dictæ fuerit Regia habitatio, in qua Habor proditus, captus, & morti adjudicatus. *Fuisse ibidem Regiam ipsi credimus, sed ibidem proditum, captum, & morti adjudicatum negamus. Nec ipse unquam probabit, reclamantibus omnibus Historiæ circumstantijs, ut suprà docuimus. Ego potius hanc regiam favere sententiæ Saxonis arbitror, qui in Svecia natum refert Hagbartum, & forsan in eadem hac regia, unde ab eo planitiei nomen. Sed hæc incertissima relinquens, unicum non possum non monere, ex quo totius Messeniani discursus apparebit veritas. Concludit Noricij sui verba hoc Epiphonemate:* Quomodo igitur veritati consentaneum, Haborem amoris illiciti pœnas persolvisse in Cimbrica Chersoneso? *Quibus aut Saxoni nostro affuere tentat, cum dixisse Haborem in Cimbrica Chersoneso suspensum esse, quod ne per somnium cogitavit, imò cujus contrarium tota historia ejus (exactissimè, locum in medio Selandiæ depingens) evincit: aut adeò est in Geographicis puer ac rudis, ut nesciat inter vastissimas vicini regni provincias distinguere, quarum limites vel ex vulgari mappa discere potuisset. Quid huic Historico de remotioribus scribenti fidendum, si tam bardus aut cæcus in ijs, quæ præ foribus sunt? Sed desino tam palpabiles nænias excutere, cùm quivis vel leviter Saxonem nostrum cum novello conferens Scriptore, abundè videat, quantum distent arva lupinis.* Hactenus Wormius. Quin etiam (ut hoc de meo addam) ipsa Chronologia Messenium erroris arguit: quippe qui constanter asserat, circiter Annum salutis 222, in Svetia Hagbarthum laqueo strangulatum; quùm juxtà veriorem nostratium calculum, Sigarus, qui isto supplicio filiæ suæ stupratorem Hagbartum, teste Saxone, affecit, Anno Christi 199, in

prælio propè Kalundeburgum cæſus occubuerit. Quomodò ergò demum poſt totos viginti tres annos, in crucem ivit Hagbarthus, Rege demortuo, qui ipſum patibulo ſuffixit? Ut verò illuſtrius totum hoc evadat negotium, dicti tractus topographicam ſubjungam delineatio-

A nem, quam ante annos non ità multos, quàm fieri potuit accuratiſſimè, conſignavit Clariſs. Vir, & inſignis Mathematicus, D. Johannes Laurenbergius, Collega, & Amicus meus conjunctiſſimus.

29. *Abſaloni*] Archiepiſcopo nempe Lundenſi, qui diligens ac curioſus antiquitatum patriæ ſuæ inveſtigator erat: quem etiàm hæc Saxoni narraſſe, vero proximum eſt.

35. *Alter ſiquidem familiaritatis, alter originis*] Nam alter, nempe Starchaterus, familiaritatis, quam cum Sigaro Daniæ Rege colebat; alter videlicet Hakò, patriæ ſuæ, unde oriundus erat, reſpectum agebat.

45. *Oppidum ab Hesberno conſtructum*] Urbem Calundam intelligit, quam unà cum adjunctâ arce & caſtello munitiſſimo, Nobiliſſimus Vir, & ſago togâq; juxtà præclarus, Esbernus Snare, Abſalonis Archiepiſcopi germanus, ad portum hunc condidit Anno Chriſti M. C. LXXI. Ejus meminit Saxo infrà Lib. XIV. *Eâ tempeſtate Esbernus urbem Kalundam molitus, novi munimenti præſidio portum hoſtili piraticâ liberum præſtitit.*

Pag. 134. verſ. 12. *Ut enim Gunnarus devictæ gentis ignaviam*] Variæ fuerunt antiquitus militares ignominiæ, quibus ignavos & rem malè gerentes milites notabant caſtigabantq;. Romanis hæ fuerunt: *Hordeum pro tritico datum; ære ſeu ſtipendio privari; extra caſtra tendere; diſcingi; militiam mutare; ſtantes cibum potumq; capere*: quas ordine recenſet & exponit Lipſius Lib. 5. de Milit. Roman. Dialogo VIII: Fuit hæc quoq; militaris animadverſio, *jubere, ignominiæ causâ, militi venam ſolvi, & ſanguinem dimitti*: ut

B Gellius tradit Lib. X. Cap. VIII. Apud Græcos Charondas lege ſtatuit, *eos, qui in bello ordines deſeruiſſent, in foro, per tres dies, ſedere in veſtibus muliebribus.* Diodorus Siculus. Spartani eos, qui ignaviæ in bellis comperti eſſent, variè notabant. *Non enim solùm* (ait Plutarchus in Ageſilao) *arcentur omni magiſtratu & imperio, ſed & dare alicui horum uxorem, aut ab eo accipere, infame eſt. Percutit autem & cædit eos, ſi quis vult obviorum: at illi ferunt, ſqualidi & humiles, palliaq; ge-*
C *ſtant colore aliquo tincta & inſcripta. Partem etiàm barbæ, quæ eſt ad labrum ſuperius, ſivè muſtaca, radunt, partem verò alunt.* Gravi quoq; ignominiâ ſegnitiem ſuorum ultus eſt Oroles Rex Dacorum, de qua Juſtinus Lib. XXXII: *Daci quoq; ſoboles Getarum ſunt: qui quum Orole Rege, adverſus Baſtarnas malè pugnaſſent, ad ultionem ſegnitiæ, capturi ſomnum, capita loco pedum ponere, juſſu Regis, cogebantur, miniſteriaq; uxoribus, quæ ipſis anteà fieri ſolebant, facere.* Ità & Cyrus Perſarum Rex *Lydis*
D *iterùm victis, in æternam ignominiæ notam, arma & equos ademit, juſſitq; cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere.* Idem Juſtinus Lib. 1.

13. *Rectoris loco canem eis præponi curavit*] Sic & Øiſtenus quidam, Vplandiæ Regulus, ſed verùis tyrannus, Trondhemenſibus canem rectorem olim præfecit, teſte Snorone Sturleſonio in Chronico Norvagico pag. 73. Interfecto etenim à Trondhemenſibus, quos varijs cladium generibus vexaverat, filio Øiſteni, is irâ & furore

perci-

percitus, cum maximis copijs & validissimo exercitu in territorium Trondorum irrumpit; omniaq; passim loca ferro & igne populatur. Tandem devictæ Trondorum genti hanc detulit conditionem, ut vel servum nomine *Faxo*, vel canem suum, cui *Sær* nomen erat, in Regem sibi eligerent. Illi statim canem, abjectissimæ sortis homini prætulerunt: existimantes, se sub belluâ majori libertate fruituros. Ne vero Regem haberent omnis plane rationis expertem, incantationibus, & vi magicâ tantum Sapientiæ ipsi ingenerarunt, quantum tribus sufficeret hominibus. Duo verba latrando edebat, sed tertium articulatâ voce proferebat. Aureâ catenâ vinciebatur: si quando coelum erat pluvium, aut lutosâ via incedendum, humeris eum suis proceres gestabant. Palatium habuit in Vdreói, in colle, de ipsius nomine Sarshøt / appellato, situm. Tandem à lupis frustatim est discerptus.

37. *Moxq; ab Alvero tyrannide donatus*] Hoc est Præfecturâ aliquâ vel Satrapiâ. Sicut enim *Tyranni* vocabulum frequenter usurpat Saxo pro Rege, vel Dynasta, aut Satrapa: ità non hoc solùm in loco, sed & alibi passim, *tyrannidem*, pro regiâ potestate, seu quovis dominio, ponere consuevit.

39. *Animum cum loco mutare passus non est*] Ergo suo exemplo verum esse comprobavit πολυθρύλλητον istud: *Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.*

Pag. 135. vers. 3. *Lævos curvatis de industriâ ramis annecteret*] Similis omnino crudelitatis supplicium fuit, quo in milite puniendo, qui adulterium cum hospitis uxore commiserat, usus est Divus Aurelianus Imperator, severitatis immensæ disciplinâ singularis. Duarum etenim arborum capita inflectens ad pedes militis deligavit, easdemq; subito dimisit, ut scissus ille utrinq; penderet. Flavius Vopiscus in Vita Aureliani, pag. 211.

7. *In proprio plus Lare Hanonem valere*] Danico Idiomate ad verbum sic sonat: Hane er Hiemme Mægtest: Huc facit illud πολυθρύλλητον: *Gallus in suo sterquilinio plurimùm potest.* Quod desumptum est ex Senecæ Ludo de morte Claudij Cæsaris: *Claudius*, inquit, *ut videt virum valentem, oblitus nugarum, intellexit neminem sibi parem Romæ fuisse, illi non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimùm posse.* Simili proverbio Germani vulgo dictitant: *Canem in suo sterquilinio, sive in suarum ædium vestibulo, ferociorem esse.* Sensus est: In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est & animosior. Et certe, Domus sua tutissimum cuiq; refugium. Hinc Xenophon VII. Pædiæ Cyri: *οὐδὲ ὁποιώτερον χωρίον ἀνθρώποις, οὐδ' ἥδιον, οὐδὲ ἰδιαίτερον ἐστὶν οἴκου ἰδίου.* Hoc est: *Neq; sanctior lo-*

A *cus hominibus est, neq; gratior, neq; magis proprius quàmquam sua cuiq; domo.*

24. *Soluto virginitatis cingulo*] Editio Francofurtensis substituerat vinculo, magnâ cum injuriâ, & ipsius Saxonis & elegantioris Latinitatis. Quod enim hic Saxo *Cingulum virginitatis*, id concinnius *Zonam solvere* dixit Catullus Epigramm. 2. *Quod Zonam solvit diu ligatam*

Pag. 136. vers. 11. *Undecim simul admissos pro-*
B *sternit*] Igitur octiduí spatio Haldanus XLVII. pugiles obtruncavit. Quæ summa ex numero præcedente, in unum collecto, emergit. Adde illa quæ sequuntur infra:

Unum quando duosq;,
Tres ac quatuor, & mox
Quinos, indeq; senos,
Post septem simul octo,
Undenos quoq; solus
C *Victor Marte subegi.*

28. *Sudo prognati sanguine fratres*] Diu me hic locus exercuit, dubitantem & animo in varias sententias huc illuc distracto volventem, quid per *sudum sanguinem* intelligeret autor? Tandem quum nihil temere hic mutare ausim, retinendam hanc duxi vocem, quæ per Metaphoram hic posita videtur, pro *Splendido, claro & illustri* sangvine, hoc est, generoso & regio Stem-
D mate. Papias: Sudum, *serenum post pluviam, splendidum, purum, divum, lucidum.* Solet etenim Saxo vocabulis translatis frequenter uti, unâq; voce, pro altera positâ: ut anteà, *incedere vitæ genus*, pro *ingredi*; *Digressionem* pro *excessu* sive morte usurpavit.

33. *Quem specular vernans varijs cælaminis ornat*] Héic iterum translata se offert locutio. Capiendum vero omne hoc existimo de Clypeo ad tantam lævitatem expolito, variisq; figuris
E ità ad vivum depicto, vel ut ipse mox loquitur, *multicolore picturâ* exornato, ut in eo tanquam in nitidissimo speculo, pascere oculos, & varia bella, variaq; facinora Hildigeri, non sine summa voluptate, speculari & contemplari liceret. *Specular*, quod & *Speculare*, & *Specularium* dicitur, idem est quod Speculum. *Specularia* Senecæ Epist. 87. pro fenestris vitreatis: *Quantæ rusticitatis damnant nunc aliqui Scipionem, quod non in suum Caldarium latis specularibus diem admiserit.*
F Et Martialis Lib. VIII.

Hybernis objecta Notis specularia puros
Admittunt Soles, & sine fæce diem.

Specularia etiam è speculari lapide translucido olim facta, quæ varium usum præstabant. Eleganter Augustinus in Sermone quodam: *Solis radius penetrat specular; nec cum ingreditur, violat, nec cum egreditur, dissipat. Quare & in ingressu & egressu ejus, specular integrum perseverat.*

34. *Et miris laqueata modis tabulata coronant*] Antiquiſſimum ſcutorum genus, ab ipſa quaſi naturâ ſuppeditatum, ex crudis arborum corticibus fuit. Valerius Flaccus Lib. VI. Argonautic. de Clypeis Germanorum, Pontum quondam & oſtia Iſtri accolentium:

Quos duce Teutagono, crudi mora corticis armat.

Et Statius Thebaidos VIII. de Græcis:

Tela, rudes trunci; galeæ, vacua ora leonum:
Arborei dant ſcuta ſinus ————

Ubi *Sinus* vocat Cortices, qui non fuerunt plani, ſed ſinuati, ut natura arboribus circumdederat. Deinde ex vimine conficiebantur ſcuta: quibus omnes ferè orbis terrarum gentes uſas reperio. Sic Salluſtius ſcribit: *Lucrinos vimine ſcuta conſuere, & corio tegere corpus: quod multis alijs populis in uſu. ipſi γέῤῥας vocant.* Tacitus Annal. Lib. II. *Non loricam Germano, non galeam; ne ſcuta quidem ferro nervove firmata, ſed viminum textus, vel tenues & fucatas colore tabulas.* Poſteà ſcuta clypeiq; ex tabulis ſectis, vel ſingulis, ijsq; corio obductis, vel pluribus coagmentatis & condenſatis, ne facile tela penetrarent. Indicat præter Tacitum loco jam citato, Varro de Lingua Lat. *Scuta dicuntur à ſectura, quòd ſectis conficerentur tabulis.* Et Plinius Lib. XVI. Cap. 40. *Frigidiſſima* (inquit de arboribus) *quæcunq; aquatica, lentiſſima, & ideò ſcutis faciendis aptiſſima: quorum plaga contrahit ſe protinus, cluditq; ſuum vulnus, & ob id contumacius tranſmittit ferrum.* Talis fuit clypeus Hildigeri, qui ex *laqueatis tabulatis*, hoc eſt, ex tabulis ſectis condenſatis compactus erat.

37. *Medioxima nati*] Ordo verborum hic eſſe poteſt: *Species nati*, id eſt, imago ſive figura filij mei, *conſpicuo calamine illita*, id eſt, vivis coloribus depicta & adumbrata *conſtat*, extat, conſpicitur, *medioxima*, media, vel medio ſcuti loco, in clypei meditullio. *Medioximus, a, um,* Plauto alijsq; uſitata vox eſt, ut plurimum medium aliquid denotans. Sic Ciſtellariâ, Actus 2. Sc. 3. *Medioximam mulierem* vocat, quem medio loco uxorem duxit:

—— *Medioxumam, quam duxit uxorem, ex ea*
Nata eſt hæc virgo Alceſimarcho quæ datur.

Eidem *Dij medioximi* Sc. 1. Ciſtell. dicuntur:

Atq; ità me Dij deæq; ſuperi, atq; inferi & medioximi.

Nonius: *Medioxumum, id eſt, medio actum modo.* Feſtus: *Medioximum, id eſt, mediocre.* Occurrit etiam in poſterioris ævi Scriptoribus. Ità Sidonius Apollinaris Lib. IX. Epiſt. 3. *Ibi te inter ſpiritales regulas, vel forenſes, medioximum quiddam concionantem &c.* Marbodæus Cænomanenſis Cap. VII, de Gemmis:

Chalcedon lapis eſt hebeti pallore refulgens
Inter Hyacinthum medioximus atq; Berillum.

39. *Cui manus hæc curſum metæ vitalis ademit*] Subobſcurè indicare videtur, ſe planè invitū, & caſu quodam prorſus infelici, filium ſuum vitâ ſpoliaſſe; cujus interitum mox deplorans, de mala ſorte conqueritur, quæ unicum gaudium, quod ex nato ſibi filio perceperat, ſubito in luctum converterit, & riſum mœrore mutaverit, amiſſo filio unico, hærede, & matris ſolamine.

40. *Una paterni cura animi*] Qualis Aſcanius, ille, de quo Maro:

Omnis in Aſcanio cari ſtat cura parentis.

46. *Fatorum præſtius ordo*] Miles quidem ex Cannenſis cladis reliquijs, apud Livium Lib. 25, noxam, cujus argueretur, coram Cos: Marcello purgans: *Si non Deûm irâ, nec fato, cujus lege immobilis rerum humanarum ordo ſeritur, ſed culpa perijmus ad Cannas; cujus tandem ea culpa fuit?*

50. *Ob tam ſeram fraterni vinculi confeſſionem*] Quod tàm ſero confeſſus eſſet ſe ſangvinis propinquitate ipſi conjunctum eſſe. *Vinculum fraternum* dixit, pro germanitatis illo nexu, quo eos inter ſe junxerat ſtirpis ejusdem communio: quomodo *vincla jugalia & connubialia*, apud Virgilium & Statium Legimus. Valerius Maximus Lib. 2. Cap. 1. *Manifeſtum igitur eſt, tantùm religionis ſangvini & affinitati, quantum ipſis dijs immortalibus tributum: quia inter iſta tàm ſancta vincula non minus quàm in aliquo ſacrato loco nudare ſe, nefas eſſe credebatur.* Elegans eſt locus Eucherij, Epiſcopi Lugdunenſis, ſub initium Epiſtolæ Parænetieæ ad Valerianum cognatum, de contemptu mundi: *Benè alligantur vinculo ſangvinis, qui vinculo conſociantur amoris. Sic & nobis quoq; admodùm gloriari pro hoc ipſo Dei munere licet, quos perinde charitas ut propinquitas nectit, coarctantq; in unum affectum duæ neceſſitudines, quarum alteram à parentibus carnis noſtræ accepimus, alteram à nobis ſumpſimus. Geminum hoc vinculum, quo confœderantibus nos hinc genere, hinc dilectione connectimur, hæc me paulò latius ad te exarare compulit.* *Vinculum congregale* dixit Terentianus Maurus de Syllabis agens:

———— *Syllabam Græci vocant*
Ore quod ſimul profectæ copulant unum ſonum:
Vinculum nam ſignat iſta congregale dictio.

Pag. 157. verſ. 2. *Conditionem proco intulit*] Suſpecta mihi primùm hæc fuit lectio, donec animadverterem recurrere eandem formulam infrà Lib. IX, ubi Saxo parili modo loquitur: *At Ludovicus ſummo amplificandæ religionis ardore confertus, conditionem barbaro intulit.* *Intulit* ergò pro *obtulit, detulit*, poſitum. Ità & paulò poſt hoc ipſo libro: *Hæc ut erat gravitate atq; induſtria ante alias præſtans, conditionem proco attulit, non ante ſe ei nupturam præfata, quàm Daniam ſub dotis nomine recepiſſet.* Sic Svetonius Cæſar: Cap. XXVII. *Sororis ſuæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit.* Ubi *conditionis* vocabulo (ſicut & Claud. Cap. XXVI. & Galbæ, Cap. V.) pro conjunctione, vel pactione nuptiarum ſponſaliorumve uſus eſt, ut & alij autores, præcipuè JCti. E quibus Cajus, in renunciatione nuptiarum hæc verba probata eſſe ait:

Con-

Conditione tua non utar. Sed & Festus: *Conventa conditio dicebatur, cum primum sermo de nuptijs, & earum conditione habebatur.*

41. *Cessim ebrietate labantes*] Hoc est, incertis & titubantibus vestigijs plus retrocedentes, quàm accedentes præ nimiâ ebrietate, quâ obruti adeò erant, ut neq; pes neq; manus suum faceret officium. Hoc etenim significat *cessim labare*, Sicut Justinus Lib. 2. Cap. 12. pag. 58. *cessim ire*, pro *cedere* dixit: *Aut si hoc parum tutum extat, vos commisso prælio ite cessim, inhibete remos, & à bello discedite.* Ad quem locum Doctissimus Berneggerus, & de Justino, juxtà ac alijs autoribus in lucem editis, præclarè meritus, adducit Varronis Versus apud Nonium:

Vereor ne me quoq;, cum domum ab Ilio
Cessim revertero, præter canem cognoscat nemo.

Eadem ratione Plautus Casina Actus 2. Sc. 8. v. 7.

Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Et Amphitru. Act. 5. Sc. 1.

Ego cunas recessim rursùm vorsum trahere & ducere.

Martianus Capella Lib. VIII.

Cessimq; formidantes
Abeunt pedes tremore.
Titubansq; moliensq;
Hæret, redit, recurrit:

Quæ verba in animo & oculis habuisse videtur Saxo. Glossarium: *Cessim, gradatim.* Apulejus Lib. 2. Metamorphos: *Lagena orificio cessim dehiscente patescens*: ut rectè emendavit Colvius, *Cessim*, inquit, *id est, retrò.* Alfenus JCtus: *Interim superius plostrum cessim ire cœpit.*

54. *Dependentis pygam sagittâ confixit*] *Pyga*, πυγὴ Græcis, propriè nates sivè clunes denotat: interdùm etiàm caudam salacem. Undè *Pygiaca sacra*, sivè *Pygiciaca*, apud Petronium, pro obscæno Veneris exercitio. Horatius Lib. 1. Sat. 2.

Ne nummi pereant, aut pyga, aut deniq; fama.

Ne pereat pyga, id est, ne nates vapulent. Nam de ijs loquitur, qui in adulterio deprehendebantur. Intelligit igitur Saxo non vestis laciniam, sed potius nates sive clunes, quibus confixis, magnum ruborem Haraldus contraxerat. Hesychius: πυγὴ, τὸ κάθισμα.

55. *Haraldus plus ruboris sibi quàm opis*] Deforme etenim hoc vulnus erat, non tàm quod aversum, quàm quod illa corporis parte acceptū. Ità Saxo suprà de Hildigisleo loquitur, qui *ambas nates telo trajectus* fugâ sibi consuluit; *Quæ res*, inquit, *insectandorum risu Teutonum occasio extitit, quòd opprobriū notâ plagæ deformitas non careret.*

Pag. 138. vers. 7. *Cujus memini*] In præfatione videlicet: *Verùm apud Blekingiam apta meantibus rupes mirandis literarum notis interstincta conspicitur.*

16. *Perpes oppidi vocabulum indicat*] Nempe Hatherslof quod oppidum hodieq; in Jutia Australi extat, antehac satis splendidum, sed annis A superioribus, à Cæsarianis, in Daniam irrumpentibus, miserandum in modum devastatum.

20. *Pendente bello*] Sicut JCtis: *Pendente lite.* Barn. Brissonius in Lexico Juris: *Pendere conditio, diesve dicitur, cujus adhuc eventus expectatur. Pendere etiàm, seu in pendenti est, quicquid in suspenso est.*

23. *Tacitâ fortunæ conscientiâ fretus*] Quia sciret se singulari quadam indulgentia Othini, ferro quassari non posse, omniaq; tela ad se lædendum inhabilia esse, ut paulo antè commemoravit. B Alioquin doctus erat Haraldus *horridum militem esse debere, non cælatum auro argentoq;, sed ferro & animis fretum. quippe illa prædam verius, quam arma esse, nitentia ante rem, deformia inter sangvinem & vulnera. Virtutem esse militis decus, & omnia illa victoriam sequi, & ditem hostem quamvis pauperis victoris præmium esse*: ut eleganter de apparatu armorum loquitur Livius Lib. IX.

44. *Universam aciem*] Locum hunc difficillimum sequenti explicatione illustravit Col- C lega meus, Joh. Laurenbergius, Mathematum Prof: simulq; totius aciei schema appositum, ex mente Saxonis, meam in gratiam delineavit. Tres, inquit, aciei turmæ, à Saxone descriptæ intelliguntur turmæ primipilares, seu Antesignanæ, quas reliqua militum manus consequitur. Duæ extremæ vicenariâ ratione densantur. Habent enim in corpore quadrato vicena capita, in universum singula, 400. Media peculiariter in Coni seu Pyramidis acumen digesta est, & D alias utrimq; discretis ad formam laterum ambagibus obliquat. Omnes autem frontem possident à duobus inchoatam, & incremento unitatis surgentem: extremæ, usq; dum alas exæquent, seu illis in linea recta constituantur, & ultimo ordini numero lateris pares fiant. Hæc frons pyramidalis capita comprehendit 209: & universa turma 609: Media vero viginti virorum numero porrectior aut major est: nam à duobus ordinatim progressâ serie ad 35, totus E ille cuneus, seu σφηνοειδὴς turma, continet Capita 629, quæ viginti virorum numero extremas turmas superat. Cornua terna denis ordinibus formata, figuram obtinent plæsiam, ut deni in singulis stent ordinibus. Alæ funditorum, ad latus ut plurimum locari solitæ, cæteris ordinibus annectuntur. Id προσεγχῶδες appellant παρεγχαι, & in agmine procincto frequenter usurpant: ne scilicet solæ extra corpus exercitus F protuberantes, recessu suo ampliora requirant viarum spatia: quod gnaris locorum supputatoribus apprimè considerandum est. Reliquum aciei corpus, definito numero aut mensurâ non includitur. Postrema acies, primæ tùm figurâ, tum numero æqualis, tergo totius agminis astituitur, sed adversa fronte, ut si usus postulet, aut hostis retro ingruat, facili singulorum militum conversione, totus exercitus in pristinam formam integretur.

SCHEMA ACIEI OTHINIANÆ
ex Saxonis Grammatici Lib. VII.

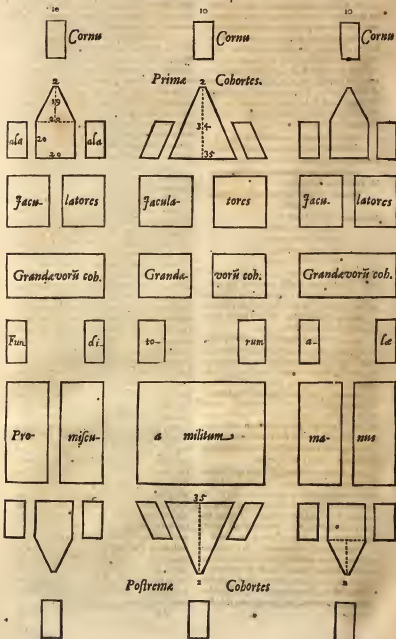

Pag. 139. vers. 10. *Multivolâ rates hosticas reflexione circumdaret*] A Putabam legendum esse, *multivagâ reflexione*; sicut *multivagum Lunæ flexum*, Plinius Lib. 2. Cap. 10. *Multivagas Scytharum domos*, Seneca Tragœdus dixit. Nam *multivola mulier* Catullo est, quæ multa vult & cupit. *Naves* quidem *velivolas* eleganter appellavit Lucretius Lib. 5. v. 21.

Tum mare velivolis florebat navibus ponti.

19. *Fœmineâ admodùm præsumptione permotus*] *Præsumo*, est nimium mihi sumo, audax, impudens sum. Hinc *Præsumptio* apud mediæ ætatis Scriptores pro superbia, cum quis nimium sentit de suis viribus, & audaciâ, confidentiâ. Undè *Præsumptuosus*, plenus præsumptionis, audax, impudens. Sidon. Apollinaris Lib. 1. *C. Plinij disciplinam maturitatemq; vestigijs præsumptuosis insequuturus.*

24. *Subarmali tantum fabucula fretus*] *Subarmalis* est ὑπωμὶς, cui contraria ἐπωμὶς. Martianus Capella Lib. V. pag. 136. *Subarmalis autem vestu illi, peplo quodam circa humeros involuto, lateraliter tegebatur.*

35. *Aquitaniam armis perdomuit*] Occasionem, quâ Haraldus noster expeditionem hanc in Aquitaniam susceperit, cum & ipse Saxo, & qui Saxonem additamentis suis illustrare hactenus aggressi sunt, alto silentio transmittant, nos eam ex Dudone Veromandensi strictim recensendam duximus, qui Lib. III. de Actis Nor- D mannorum, latè eam persequitur. Ludovicus Rex Galliæ, Caroli Simplicis filius, Vatiniano, adversus Normannos, qui Aquitaniam incolebant, odio exardescens, totam gentem illam funditus delere, omnemq; Normanniam, suam in potestatem redigere, apud animum suum assiduè cogitabat. Inprimis Richardo Normannorum Duci, insidias struere non cessavit, frigidam suffundentibus, & malam Ludovici mentem furialibus stimulis subinde concitan- E tibus, Herlvino Comite, alijsq; Consiliarijs & aulicis, qui neq; Northmannicæ genti optimè favebant. *Quare Northmannorum optimates miserunt ad Haraldum*, (quem Dudo *Haigroldum* vocat) *Regem Daciæ* (verba jam Dudonis cito) *nobilioris & ditioris potentiæ milites, ut Richardo, VVilhelmi Magni Ducis filio, consanguineo suo succurrere festinaret, quia Rex Franciscæ gentis, totius Northmanniæ Monarchiam vendicabat sibi, auferens omnem honorem puero Richardi propinqui sui. Lega-* F *tos Northmannorum honorificè suscepit; constructisq; navibus, hisq; cibarijs & militibus repletis, ad littora Salinæ Corbonis, quâ Diva rapido meatu procelloso mari se infundit, cum incredibili tyronum multitudine, citius quàm quivis venit.* Quid multis? Prælio eum copijs Gallicis commisso, Francos asperrimâ cæde prostravit, Regem Ludovicum fugavit & cepit, & in ipso certamine quater quaternos Comites, & in his Comitem Herlvinum, fratremq; ejus Lambertum, interemit. Hæc causa fuit expeditionis Aquitanicæ ab Haraldo susceptæ.

Pag. 140. vers. 6. *Ut quod alij armis, ipse oculis in hostem ageret*] Solent quippe truces isti ac torvi oculorum contuitus non minimum terroris hosti incutere. Plinius in divino illo Panegyrico de optimo Principum Trajano: *Nec tibi opima defuerint, si quis Regum venire in manus audebit: nec modò telorum tuorum, sed etiam oculorum,* B *minarumq; conjectum, toto campo, totoq; exercitu opposito perhorrescat.* Sed & de se Julianus apud Ammianum Lib. XXI. *Spondeo, si ventum fuerit cominus, ità pavore torpescent, ut nec oculorum vestrorum vibratæ lucis ardorem, nec barritus sonum perferant primum.* Ità Galli de Germanis confessi sunt, *sæpe numerò sese cum his congressos ne vultum quidem atq; aciem oculorum ferre potuisse:* Cæsar Lib. 1. Bell. Gall. Vide sis pluta in Horis Subsecivis Camerarij, & in varijs Discursibus C Jani Gruteri ad aliquot insigniora loca Taciti.

7. *Vibrante luminum acritate terreret*] Revera Oloni huic oculi fascinantes fuere: quales sunt illis, qui binas pupillas in oculis habent. Strabones quoq; glaucos, micantes, & terribiles oculos habentes, quæcunq; fixis & iratis oculis aspiciunt, fascino inficiunt. Et ego hisce oculis Romæ quendam Hispanum generè vidi, quem nominare non licet, qui cum truculentis oculis, tetro atq; irato vultu, servum, ob nescio quid, objurgasset, adeo servus ille timore ac terrore perterritus fuit, ut non modo fascino affectus, sed rationis usu privatus fuerit, & melancholico humore totum ejus corpus invadente, ità ad insaniam redactus fuit, ut in domo sui heri, propè Ecclesiam Divi Jacobi, sibi mortem consciverit, & laqueo vitam finiverit. Leonardus Vairus, de Fascino, Lib. 1. pag. 51.

Pag. 141. vers. 31. *Quo certius susceptorum mores*] Quinam sunt hoc in loco *Suscepti*, an *Susceptores*? Puto autorem intelligere *hospitio susceptos*, id est, hospites.

36. *Spiritusq; liberiùs meare cœperat*] Omninò legendum erit *meare*, pro *in ea re*. Nam & incomparabilis Historicus Q. Curtius, quem in nonnullis Saxo noster imitatus est, eadem ferè verba habet Lib. 3. Cap. X. pag. 48. Editionis Raderianæ: *Inter hæc liberius meare spiritus cœperat.* Item Lib. VIII. pag. 498. *Hic calor stupentia membra commovit, paulatimq; spiritus, quem continuerat rigor, meare liberè cœpit.*

52. *Spe metum levante*] Fortè Saxo oculos animumque intendit ad illud Valerij Maximi Lib. 2. Cap. 4. *Eo prædictè magnoperè confusus, quid & longa & periculosa navigatio imperabatur; spe tamen dubia præsentem metum vincente, pueres ad ripam Tiberis protinus dedulit:* vel quod de Stephano Protomartyre circumfertur:

Ibat ovans animis, & spe sua damna levabat.

Pag.

Pag. 142. verſ. 18. *Leotarum Monſter cognomine*] A Hoc anteà cognomen deſiderabatur, quod ex Veteri Codice, cujus ad oram aſcriptum id fuit, ſupplendum duxi: quem propterea omninò exiſtimo ad MS exemplar emendatum eſſe.

13. *Ferrum cavatis baculis condendum*] Ejusmodi virgæ, fuſtes, ſive conti, in quibus, tanquam in vaginâ, ferrum acutum, ſive pugiones latebant, *Dolones* dicebantur. Svetonius Claudij Cap. XIII. *Reperti & equeſtris ordinis duo, in publico, cum dolone ac venatorio cultro præſtolantes.* B Servius enarrans illud Virgilij VII. Æneid.

Pila manu, ſævosq; gerunt in bella dolones:

ait *Dolonem* flagellum eſſe, intrà cujus virgam lateat pugio: *Dolones* autem à dolo, ſive fallendo dici, quod decipiant ferro, cum ſpeciem præferant ligni. De tali Dolone Epigramma eſt. B. Ennodij, cui titulus, *De Spatha in fuſte:*

Utimur incluſo, per fraudes, enſe bacillo;
Mors ligni tunicis quàm benè tecta latet!
Subſidium portas, quod cunctis terror haberis, C
Pacificum nobis, quod negat, obſequium eſt.

16. *Se Egentium Regem fuiſſe*] Neſcio an alijs nationibus in uſu ſit tàm auguſtæ [ſi dis placet] majeſtatis dignitas. Nobis *Egentium Rex* dicitur Staader Konge / qui ferè omnibus in urbibus regnum apud nos poſſidet. Is homo plerumq; eſſe ſolet provectæ ætatis, albicante barbâ & capillo, qui longum ſecum ducens mendicorum agmen, ad fores divitum excubat, tandemque opimâ ciborum, vel interdum pecuniæ, prædâ D receptâ, eam inter ſubditos ex æquo diſtribuit. Sceptri loco ingentem baculum ſive contum geſtat, quo murmur tumultuantis plebeculæ compeſcit.

37. *Familiarius, quàm utilius, colebat*]. Quia ab eo poſtmodum interfectus; ut legere eſt ſequenti mox libro.

38. *Finitimorum Regum petulantiam opinionis ſuæ magnitudine caſtigavit*] *Caſtigavit*, id eſt, repreſſit, cohibuit; illuſtri nominis famâ, ac re- E rum à ſe fortiter geſtarum celebritate metum terroremq; illis incuſſit. Varius eſt verbi hujus uſus. Sic Galterus, qui claruit circiter annum M. C. L X. Libro I. Alexandreidos:

Jam rude donatus, fatisq; prementibus annos
Curvum, & inpexos caſtigat laurea crines.

Idem *Caſtigare pontum multo verbere* dixit eodem libro, fol. 9.

Haud ſegnes, per tranſtra parant aſſurgere dicto
Principis, & multo caſtigant verbere pontum. F

Item *Caſtigare moras*, Lib. IV. fol. 46.

Aurea crure tenùs ſerpens deſcendit ad imos
Squama pedes, natum mordacis acumine dentis,
Caſtigare moras, & pennas addere plantis.

Gvillermus Brito Aremoricus Lib. VII. Philippidos, p. 305.

Indè rotundavit rupem, quæ celſior omni
Planitie, ſummum ſe tollit in aëra ſurſum,
Et muris ſepſit, extremas deſuper oras,
Caſtigansq; jugi ſcrupuloſa cacumina, totum
Complanat medium. ——————

41. *Ab ipſoq; maritimâ prælatione donatus*] Hoc eſt, ſummâ rei nauticæ adminiſtratione. Ità paſſim loqui amat Saxo cum medij & ſequioris ævi Scriptoribus. Ordericus Vitalis Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Lib. I. pag. 325. *Legiſer etiam noſter ſic admonet homines, ne audeant in infirmâ ætate prædicare, ſeu temerè prælationes appetere.* Guillermus Brito Armoricus Philippidos Lib. V. pag. 287.

Et ſic natus erat regi patruelis; at illum
Nil juvat Eccleſiæ prælatio, nil ſacer ordo.

Idem *prælaticam ſedem* dixit pro ſede Epiſcopali, vel aliâ quavis dignitate Eccleſiaſticâ; Lib. VIII. pag. 324.

Nam quotiens, paſtore carens, prælatica ſedes
Civili leto, naturalive vacaſſet.

Hinc *præferre* eſt aliquem dignitate aliquâ ornare, ſive alicui muneri præficere. Hericus Monachus Altiſſiodorenſis Vitæ S. Germani Lib. I. pag. 13.

Cum te frænandis Romana induſtria terris
Prætulit, & patriæ patremq; ducemq; tuendæ
Credidit eſſe virum. ——————

Ubi *prætulit*, eſt, præfecit. Lupus, Abbas Ferrarienſis, Epiſtolâ XXVIII. de Aquitaniæ tutelâ: *Tertiæ verò prælatus eſt Reindardus, Comes Engoliſmæ conſtitutus.*

Pag. 143. verſ. 2. *Civibus etiàm onuſtus exiſteret*] Corculum Muſarum Barthius, legendum ſuſpicatur *civibus onuſtus*. Verùm *onuſtus* hèic idem Saxoni eſt, qui *oneroſus*. Expreſſit enim, etiàm hoc in loco, Valerium ſuum Maximum, cujus hæc ſunt verba Lib. IX. Cap. II. de Ocho Rege: *Crudeliorem mortis rationem excogitavit, quâ onuſtos ſibi, non perrupto vinculo religionis, tolleret; &c.* prout in MS. Codicibus legitur; & præcipue eo, quem Saxonem noſtrum ſemper ad manum habuiſſe nullus dubito, deſcriptum manu Abſolonis, Archiepiſcopi quondàm Lundenſis, qui hodieq; in Bibliotheca Hafnienſi aſſervatur, mihiq; in emendando Saxone, maximo ſanè uſui fuit. Quin & ipſe Pighius, optimè de Valerio meritus, in Annotationibus ſuis, pag. 101. non diffitetur in Manu exaratis libris reperiſſe ſe τὸ *onuſtos* ſcriptum; quamvis ille, territus fortè monſtro vocabuli, eâ ſcilicet notione poſiti, *oneroſos* legere præoptet. Similis verò locutio occurrit infrà Lib. XI, in Hiſtoria Canuti Sancti: *Qui cum fratrum ſuorum turbam juveniliter intemperantem patriæ onuſtam.* Repetitur eadem vox multoties Lib. XIII. & XIV. Hinc *onuſtari*, pro *onerari*, dixit Junilius, Epiſcopus Afer, Comment. in Geneſin: *In Vere enim ſolent herbæ virentes apparere in terra, & ligna pomis onuſtari.*

NOTÆ

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM VIII. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 143. vers. 24. *Memoriæ magis, quàm literis traditam*] Ita scribendum duxi, pro *traditum*, quod priores Editiones constanter retinuerunt; *traditam* nempe *Historiam*. Nisi quis suadeat reponendum *tradite*, ut respondeat τῷ *eloquie*. Sensus autem hic erit; Historiam belli Svetici, quam Starchaterus, Danicæ admodùm Poëseos peritus, vernaculâ conscripsit linguâ, non consignatam extitisse literarum monumentis, qum Saxo eam describendam susciperet: verùm potius in recenti quasi memoriâ hominum hæsisse, atq; ita se eam ex aliorum relatione accepisse. Liceret etiam hunc locum ità concipere: *Historiam belli Svetici Starchaterum, qui & ejusdem prælij præcipuum columen erat, primum Danico digessisse eloquie, memoriæ magis, quàm literis traditum*. Sed cordatus Lector expendat.

A 28. *Neq; enim mihi multitudinem complectendi cupido incessit*] Evidentissima Valerij Maximi imitatio. Totidem enim verbis ille in Præfatione sua ad Tiberium: *Neq; mihi cuncta complectendi cupido incessit*.

31. *Ex Ducibus qui ad Haraldum coierant, clarissimi nescuntur*] Magna in nominibus Ducum & militarium virorum, qui tàm sub Haraldo, quàm Ringone, in Svetico hoc bello, stipendia B meruère, obscuritas, magna confusio, & ἀσυγχυσία. Igitur operæ pretium duxi novam quandam Nomenclationem accuratâ serie digestam, & versione Danicâ vetustissimâ ex Codice MS. depromptâ, juxtà ac Vellejı recentiore, illustratam, oculis benevoli Lectoris subjicere, quæ sic habet:

I. RECENSUS DUCUM ET FORTIUM VIRORUM, QUI AD HARALDUM DANIÆ REGEM COIERANT.

LATINE.	DANICE.
1. Sven.	C 1. Suend.
2. Sambar.	2. Sambar.
3. Ambar.	3. Ambar.
4. Elli.	4. Elli.
5. Rati Fionicus.	5. Rathi aff Fyn/ (Fynbo)
6. Salgarthus.	6. Salgarth (Salgarthi)
7. Roë, *quem barbæ prolixitas cognomento insignem effecit.*	7. Ro hin Skeggede. (Roe Langskæg) D
8. Scalk Scanicus.	8. Skalck Skoning.
9. Alf Aggi filius.	9. Alff Aggesen. (Aggisson.)
10. Olvir Latus.	10. Olvir hin brede. (Hærde-bred.)
11. Gnepia vetulus.	11. Gnep (Gnep) hin gamle.
12. Gardhstang oppidi cultor.	12. Gordstang (Gaardstang Stadbyggere)
13. Blend, ultimæ Tyles incola.	13. Blend aff Tylys. (Blend aff Tello)
14. Brand, Micæ cognomen habens.	E 14. Brand Myg (fortè Mycke.)
15. Thorny.	15. Thorny.
16. Thorvingus.	16. Thorving.
17. Tatar.	17. Tathar (Tatar.)
18. Hialto.	18. Hialte.
19. Hortar.	19. Hortar.
20. Borrhy.	20. Borrhy.

LATINE.		DANICE.
21. Belgi.	A	21. Belgi.
22. Begathus.		22. Begat. (Begathe.)
23. Bari.		23. Bari.
24. Toli.		24. Toly/(Thole.)
25. Haco genam ſciſſus.		25. Hogen med Skrammen paa Kinden.
26. Hethą.	B	26. Hetha (Hethe.)
27. Wiſną.		27. Wiſna.
28. Tummi velificator.		28. Tumme Styremand.
29. Webiorgą.		29. Wibiorge (Wegbiorge.)
30. Bo Brami filius.		30. Bo Bramſøn.
31. Brat Jutus.		31. Brath (Brat) Jude.
32. Orm Anglicus.		32. Orm aff Engeland. (Orm Engellender.)
33. Vbbo Freſicus.	C	33. Vbbe aff Friſzland.
34. Ary, altero caſſus luminę.		34. Ary/ med det eene Øye.
35. Alf.		35. Alff (Alſz.)
36. Gother.		36. Gother.
37. Dal corpulentus.		37. Dal hin ſtore/(Dal hin Tycke.)
38. Duc Sclavicus.		38. Duck aff Tydſkland. (Duck Wende.)
39. Barri.	D	39. Barri (Borri)
40. Gnizli.		40. Gnidſle (Gnizle)
41. Tolcar.		41. Tolkar.
42. Ymi.		42. Yme (Hymi)
43. Toki, Jumenſi provincią ortus.		43. Toki (Toki/aff Jvem-Hærrede.
44. Otritus Juvenis.		44. Otrick hin vnge (Otrite hin vnge.)
45. Grimar.	E	45. Grimar.
46. Grenzli.		46. Grentſli/(Grenzli.)
47. Ger.		47. Hoſzger hin ſorte. (Ger.)
48. Livicus.		48. Livick.
49. Hamą.		49. Ham (Hame)
50. Hunger.		50. Hunger (Hunger.)
51. Humbli.		51. Humbli.
52. Bjari.		52. Biari.
53. Homi.	F	53. Homi (Helmi.)
54. Hoſą.		54. Hoſe (Hoſe.)
55. Thulhijm.		55. Tulhim (Tulleff)
56. Haſtinus.		56. Haſtin.
57. Hythin gracilis.		57. Hythin hin Smale.
58. Dahar Grenſki.		58. Dahar Grendſki. (Grenſke.)
59. Haraldus Olavi filius.		59. Harald Olufſøn.

60. Har.

LATINE.	A DANICE.
60. Har.	60. Har.
61. Herleuvar.	61. Herleivar (Herleiver)
62. Hothbroddus Effrenis.	62. Hodbrod hin Galne. (Horthbrod hin vilde.)
63. Hummehy.	63 Humbi (Hummehy.)
64. Haraldus.	64. Harald.
65. Haki.	B 65. Haki (Hack.)
66. Sigmundus, Bemonis filius.	66. Sigmund (Simund.)
67. Serker, Bemonis filius.	67. Serkar (Serker) Bemonds Søn.
68. Gandal sene editi.	68. Gandal den gamles Affkom.

II. EX PARTE RINGONIS COMPUTANTUR

LATINE.	C DANICE.
1. Vlf.	1. Vlff.
2. Abgi.	2. Abgy. (Algi.)
3. Windar.	3. Windar.
4. Eyil luscus.	4. Eyll hin Surblinde. (Eyl hin Starblinde.)
5. Gothar.	5. Gøthar. (Gotar.)
6. Hildi.	D 6. Hilde. (Hildi.)
7. Guti Alf patre genitus.	7. Guthy Alffsen (Guti Alffson)
8. Stur robustus.	8. Stur hin Stercke. (Sture hin Stercke.)
9. Sten, Wienicæ paludis accola.	9. Sten. (Steen aff Venersø.)
10. Gerth alacer.	10. Gerth hin Glade / (Greck hin Snare.)
11. Gromer Wermicus.	E 11. Grommer aff Wermeland / (Gromer / Wermick.)
12. Saxi.	12. Saxe.
13. Fletir.	13. Fletir.
14. Saligothus.	14. Salgot (Saligothe.)
15. Thord nutabundus.	15. Tord Snaffuere.
16. Throndar nasutus.	16. Thronder med den store Næse (Thronder med Næsen.)
17. Grundi.	F 17. Grunder (Grundi.)
18. Othi.	18. Othi.
19. Grinder.	19. Grinder.
20. Tovi.	20. Tovi.
21. Coll.	21. Koll (Colle.)
22. Biarki.	22. Biarki.

LATINE.	DANICE.
23. Hogni ingeniosus.	A 23. Hogni hin Kloge.
24. Rokar fuscus.	24. Rokar hin brune.
25. Rani cui Hyld Pater erat.	25 Rani Hyldsøn.
26. Lyuthguthi.	26. Liudh/Buthi. (Liuthguthi.)
27. Sveno supernè tonsus.	27. Svend Kulle.
28. Rethyr accipiter.	28. Rethir Sporhøg. (Rethir Høg.)
29. Rolf uxorius.	B 29. Rolff hin giffte. (Rolf quindekier)
30. Ring Athylæ filius.	30. Ring Athilsøn.
31. Haraldus Thothni editus vico.	31. Harald aff Totteby. (Harald aff Thoten.)
32. Valsten Vicensis.	32. Valsten. (Valsten aff Vigen.)
33. Thorulf spissus.	33. Thorulff hin Tycke.
34. Thengil procerus.	34. Tengil hin Høye. (Thengil hin Lange.)
35. Hunsolvve.	C 35. Hunselff (Hunsolvi.)
36. Birvvil pallidus.	36. Birvil hin Blege. (Birvild Blegekind.)
37. Burgar.	37. Burgar.
38. Scumbar.	38. Skumbar.
39. Thorlevar pertinax.	39. Thorlevar hin Tretsomme (Thorleffuar hin Gramme.)
40. Torkil Guticus.	D 40. Torkild Guthe (Torkil Gudlandsfar.)
41. Gretir iniquus, irruptionumq; avidus.	41. Gretir hin Onde/ som altid vild strax sla paa sine Fiender/ huad heller de vaare paa Marcken/ eller i Byen. (Grethir hin Onde oc Hastige)
42. Haddir durus.	E 42. Haldir hin Haarde. (Haddir Haardesind.)
43. Roldar articulus.	43. Rolder hin Sperlemmede.
44. Thronder.	44. Thronder.
45. Thronski.	45. Thronski.
46. Thoki Moricus.	46. Thoki Norske. (Thocki aff Moren.)
47. Rafn candidus.	47. Naffn hin Huide. (Naffn huide.
48. Hasvvar.	F 48. Hassvar.
49. Biarni.	49. Barmi. (Biarni.)
50. Blihar Simus.	50. Blihar hin Kirtnæsede.
51. Biórn è vico Soghni.	51. Biørn aff Sogni. (Biørn aff Sogen.)
32. Findar maritimo genitus sinu.	52. Findar aff Stranden. (Findar aff Marstrand.)

53. Bersi

Latine.		Danice.
53. Bersi apud Falu oppidum creatus.	A	53. Bersi aff Falu. (Bersi aff Falustad.)
54. Sivardus verris caput.		54. Sivard Svinchoffuit.
55. Ericus fibulator.		55. Erick Bratze. (Erick Huißlere.)
56. Alsten.		56. Alsten.
57. Harki.		57. Harky.
58. Ruthar.	B	58. Ruthar.
59. Ravvi.		59. Rawi.
60. Erlingar, cui *Colubra* cognomentum erat.		60. Erling Orm.
61. Od Anglus.		61. Og Engelske. (Od Engellender.)
62. Alf multivagus.		62. Alff Vandere/ som altid vilde færdis. (Alff Widefaren.)
63. Enar protuberans.	C	63. Enar Sidebug.
64. Ivarus Truvvar.		64. Iver Truere.
65. Mar Ruffus.		65. Mar hin Rodskeggede.
66. Grombar annosus.		66. Grombar hin gamle.
67. Gram Brundelucus.		67. Gram Brunlund. (Gram Brundolck.)
68. Grim ex oppido Skierum.		68. Grim aff Skeerum. (Grim aff Skierum Stad.)
69. Berghar vates.	D	69. Bethar Spaamand. (Berghar Spaamand.)
70. Brahi.		70. Brahi.
71. Ranchil.		71. Ranckel.
72. Ar.		72. Air. (Ar.)
73. Backi.		73. Backi.
74 Keklu.		74. Keklu. (Keklu.)
75. Karll.	E	75. Karl. (Kal.)
76. Croc agrestis.		76. Krock hin Bonactige. (Krocke Bonde.)
77. Guthfast.		77. Guthfast.
78. Gummi è Gislamarchia.		78. Gummi aff Gislemarcken. (Gummi af Gyllemarck.)
79. Ingi.		79. Inge.
80. Oly.	F	80. Oly.
81. Alvver.		81. Alffuer.
82. Folki Elrico patre nati.		82. Folki Elrikis Sønner. (Folcki Ericks Sønner.)
83. Sigmundus de Sigtim͂.		83. Sigmund aff Sigtun Stad.
84. Frosti cognomento Crucibulũ.		84. Frostin Kruß.
85. Alf elatus.		85. Alff hin stolte.
86. Holti.		86. Holty.

LATINE.	A	DANICE.
87. Hendil.		87. Hendil.
88. Holmar.		88. Holmar.
89. Levvy.		89. Levvi.
90. Hama.		90. Hama
91. Regnaldus Ruthenus.		91. Regnolt aff Rydßland. (Regnolt Ryßer.)
92. Sivaldus.	B	92. Sivald.
93. Lefy, Pannoniorum victor.		93. Levvir som vant Vngern. (Lefy som twang Vngern.)
94. Thirikar.		94 Thirikar.
95. Thrygir.		95. Thrygir.
96. Thorvil.		96. Thorvil.

Atq; hæc sunt nomina illustrium pugilum, & Martij spiritus Heroum, qui partibus utriusq; Regis strenuè propugnarunt. Reliquum nunc est, ut eadem porro curâ accuratiore expendamus, sed non per singula generum, verum per genera singulorum, ut cum vulgo Philolophantium loquar. Inprimis cognominum, unde maxima lectionum varietas emersit, rationem reddendam duximus.

35. *Blend ultimæ Thyles incola*] Notissimum est illud Poëtæ:

——————— *Tibi serviat ultima Thule.*

Thulen quidem Islandiam, & *Thulenses* Islandos, Saxonem opinione magis, quàm rei veritate ductum appellasse, superius ad Præfationem nobis dictum. Nam Islandiam non esse veterum *Thulen*, firmissimis evincit argumentis Arngrimus Jonas Islandus Lib. 1. Rerum Islandicarum pag. 15. Neq; hoc loco *Thule* Islandia dici poterit: quòd istâ tempestate nondum Islandia coli aut habitari cœpta. Rectius itaq; Vellejus noster, juxtà ac M. Christiernus Petri, primus Saxonis interpres, reddidêre: Blend aff Telloe/vel Blend aff Tylnoe. Quænam vero istæ sint insulæ, juxtà scimus cum ignarissimis.

36. *Brand Micæ cognomen habens*] Non exigua hoc in cognomine latet obscuritas. *Micæ* enim, *formicæ*, an *myricæ* hic legendum sit, planè C incerti sumus. *Mica* nobis quidem Smule dicitur: quod prorsus alienum est ab illo Myg vel Mycke/ quod Danica versio repræsentat. Facilè itaq; adducor ut eredam, pugilem hunc cognominatum fuisse Myck sive Myg/ quod Saxo *Micæ* vocabulo tantum exprimere voluit. Alioquin Myg vernacula nostra dicitur *Culex*. Sed ea vocis significatio Saxoni in mentem hic non venit, quia aliud innuebat cognomen istud antiquum, quod velut ignotum & ἄσημον Latio D donari non potuit.

44. *Tummi velificator*] Fortè hic ille *Tumi* est, cujus mentionem facit Monumentum Hunestadense, quod nobis exhibet Clariss. D. Wormius Lib. III. Monumentor. Danicor. & hoc loco inserendum curavimus. Saxi primi hæc est inscriptio:

Osburn aug Tumi Deir seutu Stain densi eftir Rui aug Leigfrud sunu-kunu hentet.

E ESBERNUS ET TUMI LAPIDEM HUNC POSUERUNT RUI ET LEIGFRUD NURUI SUÆ.

In secundi tamen saxi inscriptione, fœmina quædam Tumæ nomine insignitur:

Asburn seti Stein densi eftir Tumæ sun-kunu.

ESBERNUS LAPIDEM HUNC POSUIT NURUI SUÆ TUMÆ.

Pag. 144. verſ. 4. *Poſt hos Ger, Livicus.*] Ma- A gna hic quoq; nominum confuſio. Vellejus voces, quæ per errorem librarij perperam coaluerant, ſeparandas exiſtimans, ità legit: *Poſt hos Ger, Livicus, Hama:* ideoq; ſic vertit: Effter dennem kom Ger/ Livick/ Hame· Quam ego lectionem admiſi. Cæterùm primus interpres ità legiſſe videtur: *Pòſt Hosger lividus*: quæ ſic reddit: Hoſger hin Sorte. Ad oram tamen libri adſcriptum extabat: Hoſger aff Lifflanð; quaſi *Livicus*, idem eſſet ac *Livonicus*, ſeu ex *Li-* B *vonia* oriundus.

28. *Gromer VVermicus*] Rectè vetus interpres vertit: Gromer aff Wermeland. At diſtinguit Wellejus, & ex cognomine nomen facit proprium; Gromer/Wermick.

33. *Sveno supernè tonſus*] Hoc eſt, toto vertice, & capitis eminentiore parte attonſus, & ſtrictim quidem, tantùm non inſtar Monachorum, quibus raſi vertices. Germanis, Mit einem Platte: nobis Kulled. C

39 *Roldar articulus*] Utraq; verſio habet: Rolder hin Sperlemmede. Videntur enim interpretes talem exprimere voluiſſe, qui artus graciles tenerosq; haberet, tenuisq; texturæ homuncio eſſet, ut ſingulos artus ejus numerare haud difficile eſſet; vel fortè, qui totus nil niſi oſſa & pellis eſſet. Sed quid ſi legendum, *articuloſus?* ut ſit, validis artubus præditus, vel firmis & ſolidis articulis, hoc eſt, robuſto corpore.

43. *Ericus Fibulator*] Heîciterùm in lectio- D ne variant interpretes. Vetus ille vertit: Erick A Braßer: & meo judicio rectiſſimè. *Fibula* etenim antiquâ linguâ Danicâ Een Braße / quâ nempe antiquitus veſtimenta connectebant. Unde *Fibulator*, fibularum conficiendarum artifex. Sed Vellejus legit *Sibilator*: undè vertit, Erick Hutſlere. Quàm rectè, ipſe viderit.

45. *Enar protuberans*] Cui pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extabat.

Ibid. *A Tyle*] Intellige provinciam aliquam Norvagiæ eo nomine, aut fortè inſulas ſuprà B memoratas. Nam Iſlandia tunc non habitata. Iſlandsbierg/ locus eſt in Norvegia, vbi Wiggen.

Pag. 145. verſ. 3. *Froſti cognomento Crucibulum*] *Crucibulum* [ut me edocuit Excellentiſs. Vir, D. Olaus Wormius, cui plurimum debet Saxo noſter] Chymicis Metallurgis vox eſt tritiſſima; quâ vas denotant triquetrum, ex argillà tenaciſſima compactum, in quo igne vehementi metalla fundere ſolent. Ipſe Saxo Lib. C VI. *Teſtam & Concham* vocat. Vulgo Een Digel. Rulandus in Lexico Alchimiæ: *Crucibulum eſt vas fuſorium, ex terra igni contumaciſſima factum; acutiore baſi & tereti, in ampliorem capacitatem, formâ triangulari, vel rotundâ deſinentem, ad fundenda & eliquanda mineralia & metalla, formatum.* Sic Geber Arabs libro de inveſtigatione magiſterij, Paragrapho de præparatione Veneris: *Præparatur Venus optimè per hunc modum. Ponatur Veneris ſtratum ſuper ſtratum de ſale communi* D *optimè mundato, in crucibulo.* Optimè itaq; boni interpretis partes ſuſtinuit M. Chriſtiernus Pe-

træus, qui vertit: Großt Kruß. Pocula namq; ex terra confecta, ut *crucibula*, etiamnum hodie Krusf vocamus. Jam ad loca intermedia orationem convertamus.

Pag. 143. verf. 5. *Prælongis ensibus*] Cujusmodi utebantur olim Dani, & cæteræ versus Boream gentes. Certè, Gallis, Cimbris, Germanis, Celtis, prælongos enses, quas *Spathas* vocarunt, attribuunt Plutarchus, Strabo, Diodorus, Vegetius, alij. Videatur Cluverius Germaniæ Antiquæ, Lib. 1. p. 348.

53. *Aërij coloris parmulis*] Præter variarum rerum imagines, quibus scuta sua adornarunt Danorum antiquissimi, ea etiam lectissimis tantum coloribus distinxerunt, ad exemplum aliarum gentium. De Germanis Tacitus: *Nulla cultus jactatio: scuta tantùm lectissimis coloribus distinguunt.* De Cimbrorum, Germanicæ gentis, equitibus, ità in Mario Plutarchus: θυρεοῖς δὲ λευκοῖς σίλβοντες: id est: *Scutis fulgebant candidis.* Sidonius Apollinaris Lib. IV. Epist: 20. de Gothorum rotundis scutis: *Quorum in orbibus nivea, fulva in umbonibus.* Virgilius IX. Æneid.

Ense levis nudo, parmaq; inglorius alba.

In lectissimis igitur coloribus apparet fuisse *candidum & cæruleum*, quem Saxo hic *aërium colorem* indigetat, nempe quo cœli templum pictum est.

Pag. 144. verf. 23. *Ipsamq; sequestræ pacis diruptionem*] Maro Lib. XI. Æneidos:

Bis senos pepigêre dies, & pace sequestrâ,
Per silvas Teucri, mistiq; impunè Latini,
Erravêre jugis ——————

Ad quem locum ità Servius: Pace sequestrâ, *id est, mediâ. Nam sequester est aut medius inter duos altercantes, aut apud quem aliquid ad tempus sponitur. Dictus autem à sequendo, quod ejus qui electus sit, utraq; pars fidem sequatur. Pacem ergò sequestram, inducias dicit, id est, pacem temporalem & mediam inter bellum præteritum & futurum.* Hactenus Servius. Ad eundem modum paulo aliter Germanus Valens Pimpontius: *Sequestrem vel sequestrum, Modestin. sub Tit. de Verb. Significat. eum accepit, apud quem plures rem aliquam, de quâ controversia est, deposuerunt: ità dictum, quòd ejus qui electus sit, utraq; pars fidem sequatur: est enim medius inter duos altercantes, apud quem aliquid seponitur. Hac auctoritate inducti Interpretes,* pacem sequestram, *inducias interpretantur, quòd mediæ sint inter bellum præteritum & futurum. Ego, quanquam mihi non omninò hæc sententia displicet, quod pax paucorum, ut ducdecim dierum, & induciæ in eadem penè causa, & definitione sint: frigidiusculum tamen existimo, hic pacem ad sequestri instar, inter bellum diversi temporis, mediam collocare: nam potius inter altercantes, hoc est, Teucros & Rutulos, constituenda fortè fuit. Eo exemplo & ratione accipere pacem sequestram simpliciter præstiterit intermediam, intercedentem,* προξενοῦσαν καὶ μεσεγγυωμένην, *cujus interventu impunè adversæ partes & innocuè rebus suis vacare & superesse potuerint.* Et quæ sequuntur. Dudo Veromandensis de moribus & actis primorum Normanniæ Ducum Lib. 2. p. 63. *Petunt sequestrâ pace portus, causâ mutuandi raptum fœnus.* Josephus Devonius Lib. IV. de Bello Trojano:

Deligitur, qui dicta ferat, qui pace, sequestrâ
Res Danaùm, Spartæ spolium, raptamq; reposcat.

Pag. 145. verf. 7. *Sivaldus undecim selum paronibus*] *Paro*, navis prædatoria. Isidorus Lib. XIX: *Paro, navigium piratarum aptum, & ex ijs ità vocitatum.* Cicero:

Tunc se fluctifero tradit mandatq; paroni.

Et alibi: *Parunculis ad littus ludis celeribus.* Svidas habet παρώνας, εἴδη πλοίων: lege παρῶνες.

8. *Bracteatam auro liburnam*] Liburnam auro incrustatam, auro obductam, inauratam, vel aureis laminis inductam. *Bractea*, tenuissima quævis lamina, cujuscunq; metalli. Hymnus Natalitius Autoris incerti:

—————— *Veniunt Eoi*
Principes, dignum celebrare cultum,
Mystica dona
Thus Deo, Myrrham Troglitin humando,
Bracteas Regi Chryseas tulêre.

Ad quem locum vide Notas eruditissimas Viri de bonis autoribus præclarè meriti, M. Joannis Weitzij. D Paulinus Carm. 14.

Nam nisi fulva leves texisset bractea plantas.

Bracteatus, bracteâ obductus. Apud Senecam Epist. 41. *Leo bracteatus* dicitur ornatus bracteâ. Idem eleganti tralatione *bracteatam felicitatem* vocat, hoc est, non solidam, sed tenuem & adumbratam, ut Lipsius exponit. Haud secus ac Plinius in Panegyr. *Mentu aureæ dictum bracteatum*; Fulgentius, *Bracteatam eloquentiam*. Ammianus Marcellinus Lib. XIV. *Statuas auro curant imbracteari.* Et Lib. XVII. *Facit imitamentum in figura æreum, itidem auro imbracteatum, velut abundanti flamma candentem.* Ità Sidonius Lib. 2. Ep. 10. *Bracteatum lacunar.* Et Lib. 8. Epist. 8. *Gestatorias bracteatas.* Martianus Capella Lib. 1. *Comas bracteatas* dixit.

Ibid. *Linteo excipit*] id est, Velo instruit, adornat, navigationi aptam reddit. Sic mox: *Intenta antennis lintea. Lintea* enim pro velis, frequentius usurpata Poetis.

16. *Prospectumq; pelagi explicata malis carbasa præstruebant*] Sic de Argivis navibus Josephus Devonius Lib. IV. de Bello Trojano:

Jam Pandioniot collato robore portus
Argivæ tenuêre rates, spatiumq; negabat
Terra viris, velis aer, & puppibus æquor.

32. *At per solidum proficiscentibus*] Hoc est, terrestri itinere. *Solidum* enim hic absolutè pro terra ponitur.

Cuneo

48. *Cuneo frontem molitur*] Aciei frontem in cuneum disponit. *Frons* enim pars anterior aciei. Unde Tacitus Lib. 3. *In frontem statuerat ferrates.* Et in Vita Agricolæ: *Pugnare in frontem.*

51. *Qui regnum suo munere adeptus fuerit*] Nam mortuo Ingeldo, Sveciæ Rege, Ringonem, quem ex Haraldi sorore sustulerat, puerum admodum, Haraldus, paterno regno, datis ei tutoribus, præfecit, ut Saxo libro superiori commemorat. Sed Annales Islandici contendunt, Haraldi Hildetandi victorem fuisse, non Ringonem, verùm Sigvardum Ring, Regneri Lodbrogi patrem.

Pag. 146. vers. 6. *Antiquum rediisse chaos*] Lucanus Lib. 1.

——— Sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coëgerit hora,
Antiquum repetens iterùm Chaos, omnia mistis
Sidera sideribus concurrent. ———

Et Lib. VI.

Extimuit Natura chaos: rupisse videntur
Concordes elementa moras; rursumq́; redire
Nox manes mistura deis ———

Alcimus Avitus Lib. IV.

Intereà magnâ pentus se mole movendo,
In Chaos antiquum, linquens mundana, redibat.

Hericus Monachus Altissiodorensis Lib. III. Vitæ S. Germani, fol. 33.

Fulmina mixta volant, jam confudisse putantur
Concordes elementa vices, mundiq́; ruinâ
In priscum reditura Chaos. ———

Galterus Lib. IV. Alexandr. fol. 48.

Concurrunt acies, it tantus ad æthera clamor,
Et vulgi strepitus, quantum si dissona mundi
In chaos antiquum rediviva luce relabens,
Machina corrueret, rerum compage solutâ,
Horrisonumq́; darent concussa elementa fragorem.

9. 10. *Dies effusa telorum grandine tegebatur*] Ita Lucanus Lib. III. versu 545.

——— emissaq́; tela
Aëra texerunt ———

Virgilius Æneidos Lib. XII.

Ferrum alij torquent, & obumbrant æthera telis.

Carmen incerti in Xerxem, quod extat Lib. 2. Epigramm. Veter. pag. 50.

Perses magnus adest, totus comitatur euntem
Orbis: quid dubitas, Græcia, ferre jugum?
Mundus jussa facit, solem texêre sagittæ.
Calcatur Pontus, fluctuat altus Æthos.

Aristides Sophista de apparatu Xerxis ita: *Telis obtegebatur ipse sol; mare navibus, terra copiis pedestribus, aër sagittis redundabat.* *Grandinem* verò *telorum* Saxo translatè dixit, ut telorum densitatem innueret: quomodo eàdem Metaphorâ Virgilius eodem libro *tempestatem telorum* & *ferreum imbrem* posuit:

——— It toto turbida cœlo
Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber.

A Sic *grandinem saxi* Josephus Devonius de bello Trojano Libro VI.

At Phryges instantes prohibent, nunc grandine saxi,
Nunc ferri nimbo, nunc sparsæ fulmine massæ.

Ammianus Marcellinus Lib. XIX. pag. 145. *Numerosas gentes ad arma clamoribus dissonis concitarunt: quarum concursu, ritu grandinis hinc inde convolantibus telis, atrox committitur pugna.* Et pag. 147. *Nec minores in civitate luctus aut mortes, sa-* B *gittarum creberrimâ nube auras spissâ multitudine obumbrante.*

57. *Centum quadraginta quatuor sagittæ pectus præliantis obsederant*] Multis igitur fortitudinis parasangis Vbbo hic noster Achillem illum Romanum, L. Sicinium Dentatum, post se reliquit, qui quinque tantum & quadraginta vulnera pectore exceperit, ut ex Varrone commemorat Valerius Maximus Lib. 3. Cap. 2. Honestissima vero illa sunt vulnera, quæ adverso corpore ex- C cipiuntur; ut aversa, pudenda. Videatur Matthæus Raderus ad Lib. III. Q. Curtij. Hinc non immerito, quod de Achille dixit Catullus, de Vbbone diceretur:

Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus.

44. *Ut erat falcato curru vectus*] *Falcatorum curruum* crebra apud Curtium mentio extat. Sic Libro IV. *Hos quinquaginta falcati currus sequebantur.* Et mox ibidem: *Claudebatur hoc agmen* D *alijs falcatis curribus quinquaginta.* Et paulò post: *Hi quoq́; falcati currus erant quinquaginta.* Eodem libro: *Ingensq́; ut crediderat, hostium terror, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, secutæ sunt.* Quas ità statim describit; *Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant; utrinq́; à jugo ternos direxerant gladios, & inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum; aliæ deinde falces summis rotarum orbibus adhærebant, & aliæ in terram demissæ, quicquid obvium* E *concitatis equis fuisset, amputaturæ.* Fere eadem est Livij descriptio: *Armatæ autem* [nempe falcatæ quadrigæ] *in hunc maxime modum sunt. Cuspides circa temonem ab jugo decem cubita exstantes, velut cornua habebant, quibus quicquid obvium daretur, transfigerent. Et in extremis jugis binæ eminebant falces, altera æquata jugo, altera inferior, in terram devexa, ità ut quicquid a latere objiceretur, illa absciderent, hæc ut prolapsos subeuntesq́; contingeret. Item ab axibus rotarum utrinq́; eodem modo diversæ deli-* F *gebantur falces.* Videantur eruditissimæ in Curtium Notæ Matthæi Raderi. *Currus falcates* cœlo adumbravit Steucchius in Commentar. ad Vegetium.

55. *Eidem se prostratorum manes muneris loco dedicaturum*] Othinus etenim bellis præesse creditus, existimabatur nullo modo melius placari posse, quàm sangvine prostratorum hostium, eorumq; quos captivos secum abduxerunt. Sic enim Olaus Magnus Lib. III, Cap. 3. *Othi-*

num, qui bellis præsidebat, cruore & morte captivorum placabant; opinantes bellorum præsidem aptius humano cruore placari. Hinc bello cæsos, *Odino mactatos* dicebant. Vide quæ suprà notavimus. A

Pag. 147. vers. 4. *Jacebant circa currum Regis innumera extinctorum corpora.*] Non aliter ac Curtius Lib. 3. loquitur, de ingenti illa cæde, factâ circa Darij currum. *Circa Darij currum,* inquit, *jacebant nobilissimi duces ante oculos Regis egregiâ morte defuncti.* Et mox: *Circà eos cumulata erat peditum equitumq́; obscurior turba.* B

23. *Uti arma, aurum, & quodcumq́; opimum esset, liberaliter in nutrimentum rogi*] Fortium virorum arma cum ipsis funeribus, apud veteres consumebantur: nec solùm hæc; sed & cætera, quæ habuissent charissima. Silius Italicus de rogo, quem Annibal, Pœnorum Dux, Romano Consuli ad Cannas cæso struxit, ità Lib. X.

Sublimem eduxere pyram, mollesq́; virenti
Stramine composuêre toros, superaddita dona C
Funereum decus expertis, invisus & ensis,
Et clypeus, terrorq́; modò atq́; insigne superbum,
Tum lateri fasces, captæq́; in Marte secures.

Plura omnino de hoc ritu notatu dignissima suppeditat nobis Doctiss. Vir, Joh. Kirchmannus, Lib. III. de Funerib. Rom. Cap. 5. Videatur etiam Philippus Cluverus Lib. 1. Germaniæ Antiquæ, pag. 395, & seq.

Pag. 148. vers. 23. *Hæreditatis nomine tentaturus*] Erat enim Omundus Sivardi Norvagiæ Regis ex filio Olone nepos. D

29. *Oddo quoq́; Omundo manum junxerat*] *Manum,* id est, copias suas, cum exercitu Omundi conjunxerat, ut unitis viribus Ringonem adorirentur.

36. *Alter proræ præesse jussus*] Is Plauto *Proreta* dicitur, qui in prora tutelæ navis præsidet. Rudent. Act. IV. Sc. 3. *Si tu proreta isti navi es, ego gubernator ero.* Græcis πρωρεύτης & πρωρεὺς. E
Videatur Lazarus Bayfius de re navali, pag. 117.

Pag. 149. vers. 26. *Omundum avidè petitum*] Ità haud dubiè legendum. Nam ab Omundo Russa interfecta; & Ringo jam prius occubuerat.

45. *Quàm senum naturæ jaculum opperiri*] Quàm expectare mortem illam naturalem, quam senium & longævitas adfert. *Jacula, spicula, & alia tela,* morti solens tribuit Saxo.

Pag. 150. vers. 2. *Parricidij pœnitentia adductus*] Hoc est, cædis regiæ à se perpetratæ. Rectè enim *Parricidij* nomine venit facinus illud scelestissimum, quum Olonem interficeret Starchaterus. Nam Principes & Reges dicuntur *Patres patriæ*: quorum interfectio propterea non injuria *parricidium* vocatur, & instar parricidij punitur. F

13. *Ut sinè regressu pronas agit alveus undas*] Ovidius in eandem fere sententiam Lib. XV. Metamorphos.

Ipsa quoq́; assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen, neq́; enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur undâ,
Urgeturq́; prior veniente, urgetq́; priorem;
Tempora sic fugiunt pariter, pariterq́; sequuntur.

17. *Illa oculos hominum pariter gressumq́; relidit*] De Iliade malorum, quæ secum ferre senectus solet, luculentissimi sunt versus Cornelij Galli, vel potius Maximiani, quem Boethij tempore vixisse volunt, Elegia I. qui in multis mentem Saxonis nostri tàm proximè referunt, ut lac lacti, ovum ovo vox dixeris similius. Nam ubi Saxo habet:

Illa oculos hominum pariter gressumq́; relidit,
Eripit os animumq́; viris ——————
Occupat occiduos artus, frustratur anhelæ
Vocis opus, vegetamq́; premit torpedine mentem:
Dùm paritur tussis, dum pellis scabida prurit.
Dens stupet exesus, stomachus fastidia gignit.
Evacuat juvenile decus: marcere colorem
Oblinit & piceâ crebras serit in cute rugas.
Jamq́; minus vegetum corpus fulcimine tutor
Flaccida subjectu innixus membra bacilli.

Ad eundem planè modum ψευδεπίγραφος Gallus de Senectutis incommodis conqueritur:

Non habitus, non ipse color, non gressus euntis,
Non species eadem, quæ fuit ante, manet.
Jam minor auditus, gustus minor, ipsa minora
Lumina, vix tactu noscere certa queo.
En lethæa meam subeunt oblivia mentem,
Nec confusa sui jam meminisse potest.
Hinc miserum scabies, hinc tussis anhela fatigat:
Continuos gemitus ægra senectus habet.
Quæ modò profuerat, contraria redditur esca:
Fastidita jacet, quæ modo dulcis erat.
Pro niveo rutiloq́; prius, nunc inficit ora
Pallor, & exanguis funereusq́; color.
Aret sicca cutis ——————
Hinc est quod baculo incumbens ruitura senectus
Assiduo pigram verbere pulsat humum.
—————— *trunco titubantes sustinet artus.*

22. *Dùm pellis scabida prurit*] Leges Pedarias solens migrat Saxo. Sic primam hujus vocis produxit. *Scabidam* dixit pro *Scabiosa*, quæ vox magis usitata. Hieronymus adversus Jovium: *Utrum scabidum pecus sit, & morbidum: an vegetum atq́; subsultans?* Accedit proximè ad illud Latinum, nostræ vernaculæ dictio Skabbed / quâ *scabiosum* exprimimus.

34. *Innixus membra bacillis*] Senes enim baculis gressus adjuvant. Ovidius VIII. Metamorph.

Membra levant baculis, tardiq́; senilibus annis.

Titus Calpurnius Ecloga V.

Adspicis ut nobis, jam dudum mille querelas
Adferat, & baculum premat inclinata senectus.

Seneca

Seneca Hercule Furente.

Inert senectus adjuvat baculo gradus.

Columbanus Abbas Epistolâ ad Sethum:

Multa senem fragilis vexant incommoda carnis,
Nam macie turpi tabescunt languida membra.
Tunc genuum junctura riget, venasq; per omnes
Illius in toto frigescit corpore sanguis:
Sic baculo nitens artus sustentas inertes.

Adde Juvenalem Satyrâ X, cujus persimiles sunt de Senectute versus:

Sed quàm continuis, & quantis longa senectus
Plena malis? Deformem & tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemq; sui; deformem pro cute pellem
Pendentesq; genas, & tales aspice rugas,
Quales umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit jam mater simia bucca.
Una senum facies; cum voce trementia membra,
Et jam læve caput, madidiq; infantia nasi.
Frangendus misero gingivâ panis inermi.
Non eadem vini atq; cibi, torpente palato,
Gaudia. ——————
Præterea minimus gelido jam corpore sanguis
Febre calet solâ: circumsilit agmine facto
Morborum omne genus ——————
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luscis invidet; hujus
Pallida labra cibum digitis capiunt alienis.
—————— *Sed omni*
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina servorum nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præteritâ cœnavit nocte, nec illos
Quos genuit, quos eduxit. ——————

42. *Infracti rebus succurrat amici.*] *Infracti*, est senio & adversâ fortunâ fracti ac debilitati. *Infractæ fortunæ homines* vocat Valerius Max. Lib. IV. Cap. 7. *Accedit huc quòd infractæ fortunæ homines magis amicorum studia desiderant, vel præsidij, vel solatij causâ.*

48. *Dapsilitate studet multos superare potentes*] *Dapsilitas* est liberalitas. Hericus Monachus Altissiodorensis, in Præfatione ad Carolum Imperatorem: *Id tibi singulare studium effecisti, ut sicubi terrarum magistri florerent artium, quarum principalem operam Philosophia pollicetur, hos ad publicam eruditionem undecunq; tua Celsitudo conduceret, comitas attraheret, dapsilitas provocaret.* Daniæ nostræ à *dapsilitate* nomen imposuisse Julium Cæsarem, auctor est Ericus Rex Daniæ, sub initium Chronici sui: *Julius*, inquit, *Cæsar primò eam fertur Daciam appellasse, propter hospitalitatem & dapsilitatem hujus gentis.* *Dapsilis*, est, liberalis, munificus, largus; item copiosus. Columella: Uva *musto dapsilis*, id est, larga, copiosa, & musti ubertate luxurians. Græca hæc dictio est civitate Latinâ donata. Græcis enim δαψίλεια dicitur largitas, liberalitas, opulentia, affluentia rerum; & δαψιλὴς, benignus, abundans, copiosus, uber, amplus, largus opum. Cato de moribus Lib. 1. vers. ult.

Dapsilis interdum notis, & carus amicis,
Quum fueris felix, semper tibi proximus esto.

Galtherus Alexandreidos Lib. 1.

Non opus est vallo, quem dextera dapsilis ambit.

Pag. 151. vers. 31. *Agitare pilam, morsa nuce vesci*] Videtur auctor mentem intendere ad ludos istos pueriles, *pilæ*, videlicet & *aleæ*, cujus species *nuces* etiam fuere. *Alea* etenim optimæ notæ scriptoribus latiori significatione denotat omnem ludum, qui in fortunæ consistit arbitrio. Quâ significationis generalitate etiam *Nuces* continentur; unde & ipsæ dicuntur *Alea*. Martialis Lib. XIV. Epigramm. 18.

Alea parva nuces, & non damnosa videtur,
Sæpè tamen pueris abstulit illa nates.

Idem Martialis Lib. IV. Epigr. 66. v. 22.

Supposita est blando nunquam tibi tessera talo,
Alea sed parcæ sola fuere nuces.

Ovidius in Elegia de Nuce:

Quatuor in nucibus non amplius alea tota est.

Erat autem iste ludus fœminarum tantum, aut puerorum; non vero senum, quibus ad nuces iterum redire neutiquam fas erat. Unde Horatius Libr. 2. patrem quendam, filium suum à pueritie describentem, ità loquentem introducit:

—————— *postquàm te talos, Aule, nucesq;*
Ferre sinu laxo, donare, & ludere vidi.

Et iterùm Martialis Lib. V. Epigr. ult.

Jam tristis nucibus puer relictis
Clamoso revocatur à magistro.

Unde istud tritum, *Nuces relinquere*, quod Philologis nihil aliud est, quàm pueriles istas cupiditates exuere. Inde Persius Sat. 1.

—— *Et nucibus facimus quæcunq; relictis.*
Cum sapimus patruos ——————

Ubi Ant. Foquelinus ait: *Ludus nucum, puerilis cupiditatis species est. Proverbium autem in eos olìm usurpabatur, qui uxorem ducebant, quoniam ipso nuptiarum die nuces spargebant.* Laurent. Ramiresius, Hispanorum Doctissimus, ad Epigramm. 66. Lib. 4. Martialis: *Nuces*, inquit, *relinquere, est à puerorum moribus abscedere, ætate jam suadente.* Michael Gasparus Lundorpius in eruditissimis symbolis ad ista Petronij verba: *Cujus anni ad tesseram venerunt: Nam puerorum*, inquit, *& adolescentium, nuces: virorum autem & senum tesseræ, id est, eorum, qui sui juris erant, nucesq; reliquerant. Etenim*, Nuces relinquere, *Proverbium apud Persium, de ijs, qui virum affectant, aspirantq; ad maturæ vitæ libertatem.* Ut autem *relinquere nuces*, pueriles nugas abjicere vocamus: ità eâdem locutione dicimus *ad nuces redire*, *nuces repetere*, *nucibus iterùm indulgere*, de ijs, qui easdem nugas, & vitia puerilia reassumunt, & semper puerorum more agere consvescunt. Cæterùm de nucibus ludendi variis modis, operæ pretium est

adire

adire & consulere eruditissimum & aureolum planè libellum Clariss. Viri, Andreæ Senftlebij, quem *Nuces Saturnalitias* inscripsit. Quod autem Saxo dixat *mortâ nuce vesci*, intelligendum arbitror, de eo, qui inter ludendum nuces lucratur, quibus post victoriam summa cum voluptate vescitur.

42. *Quod præmia ductum*] *Ductus* pro *ductamine*, sive ducendi officio; quod & *Ducatus* dicitur. Petrus Chrysologus Homiliâ de Magis: *Gaudent in terra se ad Deum, ducatu unici sideris, pervenisse.* Increpat autem jure merito Starchaterus Hatherum, quòd seni & cæcutienti, non nisi præmio adductus, itineris ducem se præbere voluerit.

47. *Cui debueras ultrò dux esse vianti*] *Vio* est iter facio. Onomast. Vetus: *Vio, ὁδέυω.* Apulejus Florid. *Ut ferè religiosis viantium moris est.* Et Metamorph. Lib. X. *Vianti maritum domum expugnationem nunciaret.* Ammianus Marcellinus Lib. XV. *Cottias extruxit compendiarias, & viantibus opportunas.* Solinus Cap. XL. *Exitium viantium.* Et Cap. XLII. *Accessum viantium.*

Pag. 152. vers. 2. *Crustula spumantis patinæ bulligine tingit*] Rara equidem *Bulliginis* vox est, & plane barbara: sed quæ nihil aliud significare videtur, quàm jusculi adipati pinguedinem in bullas usq; effervescentem. Catholicon Johannis de Janua duo nobis ejusdem ferè significationis vocabula repræsentat: *Bullio, Bullionis*; & *Bullor, bulloris*; id est, tumor aquæ bullientis.

8. *Doctior assuetam cineri prosternere Gallam*] Fortè hic legendum *pallam*: ut sit sensus; Hatherum paratiorem esse ad sternendum in foco *pallam*, id est, pallium suum, ut ad ignem obdormiscat. Non aliter ac veteres Germani quietem capturi, Ursorum, Luporum aut Canum pelles, ad focum humi cubantes, sibi substernere solebant. Unde qui per ignaviam, pigritiamq;, & inertiam, ursinam pellem nunquam relinquebant, vocabantur per contumeliam Bärenhäuter/ quasi dicas, *ursinarum pellium incubitores.* Lectionem nostram confirmare videntur sequentia:

Indormire Lari, somnos celebrare diurnos.

Cæteroquin *Galla* est instrumentum cerdonum, quo coria purgantur & peralbantur. *Galla* etiam dicitur quædam herba & fructus quercuum, unde fit pulvis ad aptanda coria, qui similiter *Galla* vocatur. Glossar. *Galla*, Κηκὶς.

35. *Pro virgine chara*] Helga nempe, Ingelli sorore, cujus in gratiam, cum septem, vel potius novem, duellum inivit, eosq; omnes ferro consumpsit: de quo Saxo suprà Lib. VI.

51. *Vincit opus famam*] In eandem ferè sententiam Bernhardus Morlanensis Lib. I de contemptu Mundi, cœlestis patriæ mentionem faciens:

Laude studens ea tollere, mens mea victa fatiscit:
O bona gloria, vincor; in omnia laus tua vicit.

Quintilianus Declamat. VI. *Omnia licet huc revocemus præterita, & ad canendas unius laudes universorum vatum scriptorumq; ora consentiant, vincet tamen res ista mille linguas, ipsamq;, si sit aliqua corpore uno, facundiam, materia superabit.*

Pag. 153. vers. 10. *Hoc etiam anticipare licebit.*] Gemina gemella sunt illa Cornelij Galli, jam dictâ Elegiâ:

Sed mihi venturos melius prævertere casus,
Atq; infelices anticipare dies.
Pœna minor certam subito perferre ruinam;
Quod timeas, gravius sustinuisse diu.

13. *Mors optima tunc est Quum petitur*] Illorum enim obitus felix est, quorum sola mors est votum. Aliter Publ. Syrus:

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Sed idem alibi:

Bona homini mors est, vitæ quæ extinguit mala.

Boëthius Lib. 1. de Consolat. Philos.

Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe vocata venit.

15. *Ne miseret casus incommoda proroget ætas*] Quintilianus Declamat. IV. *O mors laudanda fortibus, expetenda miseris, non recusanda felicibus!* Boëthius loco suprà citato:

Nunc quia fallacem mutavit nubila vultum,
Protrahit ingratas impia vita moras.

Seneca in Thebaide. v. 45, & sequent.

Desertor animæ, fortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longæ moræ,
Mortemq; totam recipe, quid segnis traho?

26. *Terræ glebam morsu carpsisse fertur*] Viri fortes in bello morituri solent terram mordicùs appetere. Id quod signum est ingenitæ ferocitatis; ut rectè sequentibus verbis innuit Saxo: *Ferocitatem animi moribundi oris atrocitate declarans.* Ità Rex Agamemnon inter alias minas Priamo intentatas apud Homerum Iliad. II, vers. 418.

——— Πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν.
——— *Multi & circa ipsum socij*
Proni in pulveribus mordicùs capient terram.

Euripides alicubi:

——— γαῖαν ὀδὰξ ἑλόντες
Πίπτωσι ———

Virgilius Lib. XI. Æneid. de Eumenio:

Sanguinis ille vomens rivos cadit, atq; cruentam
Mandit humum, moriensq; suo se in vulnere versat.

Virgilius itidem Lib. XI. de Mezentio:

Egregius animi, qui, ne quid tale videret,
Procubuit moriens, & humum semel ore momordit.

Ad quem locum frigida planè esse existimo, quæ ex Lucano notat Servius, dum vulneratis ait in more fuisse positum, ut vel terram, vel arma mor-

morderent, ne dolorem eorum indicaret gemitus. Versus Lucani Lib. VIII. extant, de Pomponio jamjam morituro:

Continuitq; animum, ne quas effundere voces
Posset, & æternam fletu corrumpere famam.

Servio tamen assentiri videtur Silius Italicus Lib. IX. de Scævola:

Volvitur ille ruens, atq; arva hostilia morsu
Appetit, & mortis premit in tellure dolores.

Quintilianus Declamat. XII. *Terram morientes momorderunt.* Claudianus de Bello Getico p. 223.

Ille tamen, mandante procul Stilicone, citatis
Acceleravit equis, Italamq; momordit arenam.

hoc est, *occisus in Italia*: quomodo hunc locum exponit Doctissimus Barthius in Notis suis aureolis ad eundem Poetam. Pindarus Thebanus Iliados Epitoma:

——————— *Ictum in inguine Leucon*
Concidit infelix, prostratus vulnere forti,
Et carpit virides moribundus dentibus herbas.

Plinius Lib. VIII, Cap. 16. tradit *à moriente Leone humum morderi*: quo nullum est inter omnia animalia ferocius aut generosius. Hinc originem sumpsisse videtur Germanis hodieq; usitatissima de ijs loquendi formula, qui in prœliis occumbunt: Sie haben ins Graß beissen müssen. Huc facit illustris ille locus ex Commentarijs prorsus divinis Evthymij, Monachi Zigaboni, ubi istum Psalmi LXXI. versum exponit: Et inimici ejus terram lingent] *Judæi*, inquit, *Christi occisores jugulabuntur. Solent enim, qui violentâ morte pereunt, præ gravi dolore terram mordicus apprehendere.*

46. *Trabem enim in modum præli oblongam*] Tale etiam machinamentum, necandæ matri Agrippinæ, excogitavit scelestissimus post homines natos Imperator, imo monstrum potius, quàm homo, NERO Claudius: *Nam cum eam ter veneno tentasset, sentiretq; antidotis præmunitam, lacunaria, quæ noctu super dormientem, laxatâ machinâ, deciderent, paravit.* Verba sunt Suetonij, in Vita Neronis, Cap. XXXV.

Pag. 154. vers. 39. *Ad regalium mancipiorum magisterium transfertur*] Innuit his verbis Saxo Ismarum Sclávorum Regem, aulicis suis, tanquam Ephorum quendam, præfecisse Jarmericum, & veluti perpetuam morum censuram in regios ministros ipsi commisisse. *Magisterium* etenim pro summa potestate, item pro disciplina sumi, suprà nobis abundè dictum est.

Pag. 155. vers. 3. *Quò viribus pervenire nequibat, arte assurgendum procurat*] Cum etenim viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus, juxtà illud Lysandri apophthegma: *ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, Si leonina pellis non sufficit, vulpina addenda.* Nam is, quemadmodum in ejus vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati, bellum apertis viribus, citraq; dolum

A gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officium esse, quo Leonina pellis non attingeret, eo contendendum astutâ vulpinâ. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait:

——— *Dolus an virtus quis in hoste requirat?*

Apud Polyænum Stratagem. Lib. II. Cap. 5. Cleandridas Thurijs numero paucioribus mandans, ne cum hostium multitudine congrederentur, inquit: *Ὅπου μὴ ἐξαρκεῖ ἡ λεοντῆ, τότε*
B *χρὴ καὶ τῆς ἀλωπεκῆς προσράπτειν: Ubi non sufficit pellis leonina, ibi vulpina adsuenda est.*

4. *Fiscellam itaq; biblo ac vimine textam*] Juncea *fiscella*, vel vimine texta, celebre opus est pastorum; sed alios in usus, quàm hoc in loco. *Biblos*, juncum significat. Lucanus Lib. III.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat. ———————

Quod Saxo hic *Biblo* dixit, Nemesianus *fluviali*
C *junco* expressit Eclogâ I.

Dum fiscella tibi fluviali, Tityre, junco
Texitur, & raucis resonant tua rura cicadis.

Venantius Fortunatus Lib. XI, Carm. 12.

Ista meis manibus fiscella est vimine texta,
Credite mi cara mater & alma soror.

Fiscellam vero terrendis avibus contextam Græci *Μορμολύκιον*, Latini *Terriculamentum*, Nos een Kaer dicimus.

Pag. 157. vers. 19. *Ejusdemq; illatus accipiter*]
D Quo nempè in venationibus & aucupijs usus fuerat. Magni etenim ab omni memoria id genus oblectamenti fecêre Reges, Principes atq; Magnates: adeò ut lege etiam prohiberent, ne quis spatham, vel accipitrem suum, in ipsam capitis redemptionem dare cogeretur: scilicet cum hic non minus vitæ esset solatium, quàm illa libertatis vindex atq; præsidium. Artem hanc cum accipitre aucupandi *Acceptoriciam* vocat Nobilissimus Vir, & Variarum Antiquita-
E tum peritissimus, Henricus Spelmannus, Archæologi sui pag. 7. videlicet ab *Acceptore*, quo nomine antiquitus dicebatur *Accipiter*. Lucilius apud Charisium Lib. 10. *Exta acceptoris & unguis.* De eâdem arte Libri extant Friderici II. Imperatoris, Manfredi Regis, & Alberti Magni, qui junctim prodiêre omnes Augustæ Vindelicorum, ante annos quadraginta.

27. *Rex mœnibus, quàm acie, tutius dimicandum existimans*] At miserrimum omnium claudi
F obsidione. Illustris est locus Hegesippi in Prologo de Judæis: ubi inter alia, quibus ostendit, eos sibi propriæ cladis auctores fuisse, & hoc postremo addit: quod eis *spes omnis in mœnibus, non in viribus fuerit: cum sit maximè omnium miserabile claudi obsidione: quæ etiàm, si benè procedit, sæpius augere, quàm minuere pericula solet.*

30. *Fulgentes auro cetræ*] *Cetra, cetræ*, genus scuti rotundi. Varro περὶ Φιλονεικίας: *Quis rotundam facere cetram nesciat?* Servius ad illud

Virgilij

Virgilij Libr. VII. Lævas cetra tegit—: *Cetra*, inquit, *scutum loreum, quo Africi & Hispani utuntur, utuntur & Galli, & Persæ, & Britanni.* Unde *cetrati* dicuntur milites cetris muniti. Latini *Peltas* & *cetras*, pro eodem ferè genere clypei, usurpant. Livius: *Nocte cetratos, quos Peltastas vocant, in insidijs abdicârant.* Fuit autem *cetra*, ἀσπὶς λῃστρικὴ, *scutum latronum.*

44. *Trunco inter exanimes corpore rotabatur*] *Rotabatur*, hoc est, volvebatur hinc illuc. Lucanus Lib. VI. vers. 220, & seq.

Pannonis haud aliter post ictum sævior ursa,
Cum jaculum parva Libys amentavit habenâ,
Se rotat in vulnus ——————

Pag. 158. vers. 32. *Per summam cœli intemperantiam*] Novè dictum, *intemperantia cœli*, pro intemperie. Sunt tamen qui contendunt, *intemperiem* pro intemperantia vulgò poni, & *cœli soliq; intemperantiam*, potius quàm *intemperiem* dicendam.

Ibid. *Victualium raritate*] *Victualia* pro annona, reliquisq; ad victum necessarijs. Fulbertus Carnotensis Epist. VII. *Domos ejus, & terras, & fruges, & omnia victualia pervasit.* Ivo Carnotensis Epist. IX. *Gratis oblatâ portione victualium suorum.* Cæsarius Heisterbaccensis Lib. X. Cap. 49. *In adventu Domini, hæretici Mediolanenses, hæreticis, qui erant in Brixia, multa plaustra cum victualibus transmiserunt.* Matthæus Paris Histor. Angliæ pag. 30. *Ubi reperientes copiam auri, argenti, jumentorum, cum gregibus, armentis, & victualibus collectis, & papilionibus & tentoriis, in castris à propriis sunt recepti.*

Pag. 159. vers. 31. *Aggone atq; Ebbone auctoribus*] Paulus Warnefridus Diaconus, vetustissimus rerum Longobardicarum scriptor, quem Saxo ipse paulo post ad testimonium citat, primos hosce Longobardorum Duces perperam nominat *Ibor* & *Ajonem* Lib. 1. Cap. 3. *Igitur*, inquit, *ea pars, cui sors dederat genitale solum excedere, exteraq; arva sectari, ordinatis super se duobus ducibus, Ibor scilicet & Ajone, qui & germani erant, & juvenili adhuc ætate floridi, cæterisq; præstantiores:* & quæ sequuntur.

35. *Quorum mater Gambaruc*] Paulus Diaconus *Gambaram* appellat, loco mox dicto: *Horum erat ducum mater, nomine Gambara, mulier, quantum inter suos, & ingenio acris, & consilijs provida: de cujus in rebus prudentiâ non minimum confidebant.*

40. *Sorte deligerentur*] Idem quoq; Warnefridus tradit, cujus hæc sunt verba, mox Cap. 2. Libr. 1. ubi de Scandinavia insula loquitur: *Intra hanc ergò constituti populi, dùm in tantam multitudinem pullulassent, ut jam simul habitare non valerent, in tres, ut fertur, omnem catervam partes dividentes, quæ ex illis pars patriam relinquere, novasq; sedes exquirere deberet, sorte perquirit.* Vetustissimum autem fuisse apud Boreales nationes ritum, ut quoties terra nimiâ populi multitudine exuberaret, sorte eligerent, qui patriâ excederent, alibi locorum sedes quæsituri, testis est Dudo de S. Quintino Lib. 1. Hist. Normann. *Hæ namq; gentes petulanti nimium luxu exardescentes, fœminasq; quàmplurimas singulari turpitudine commiscendo stuprantes, illinc suboles innumeras obscœnâ illiciti connubij commistione patrando generant. Hi postquàm adoleverint, pro rerum possessionibus contrà patres, avosq;, aut sæpius inter se, ferociter objurgati, cum fuerint exuberantes, atq; terram, quam incolunt, habitare non sufficientes, collectâ sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, ut adquirant sibi præliando regna, quibus vivere possint pace prepetuâ.*

50. *Blekingiam advecti*] *Blekingiam* non agnoscit Warnefridus: verùm ejus loco *Scoringæ* cujusdam meminit, quæ fortè nostra erit *Scania*, Cap. VII. Lib. 1. *Igitur egressi de Scandinavia VVinili, qui & Longobardi, cum Iber & Ajone ducibus, in regionem quæ appellatur Scoringa, venientes, per annos illic aliquot consederunt.* Videatur etiam Caput X. ejusdem, ubi denuo *Scoringæ* meminit.

Ibid. *Boringiam præternavigantes*] Omninò legendum arbitror *Boringiam*, insulam maris Balthici; quatuor circiter milliaribus à Scania remotam, quæ nobis Boringholm dicitur. Ea etenim in Gutlandiam navigantibus è Scania sive Blekingia, primùm se offert; ut ex tabulis Geographicis liquet. Paulus Diaconus *Mauringam* appellat. Sic enim Cap. XI. *De qua* (Scoringâ) *egredientes, dùm in Mauringam transire disponerent, Assipitti eorum iter impediunt, denegantes eis omnimodis per suos terminos transitum.* Et Cap. XIII. *Igitur Longobardi tandem in Mauringam pervenientes.*

51. *Ad Gutlandiam se appulerunt*] Paulus Diaconus Cap. XIII. *Egressi itaq; Longobardi de Mauringa, applicuerunt in Golanda* (pro Gutlandia) *Ubi aliquanto tempore commorati dicuntur.*

Ibid. *Ubi & Paulo teste*] *Paulo*, nempe, *Diacono*, cujus verba hac de re extant Lib. 1. Cap. 8. *Refert hoc loco antiquitas ridiculam fabulam, quòd accedentes VVandali ad VVodan, victoriam de VVinilis postulaverint; illeq; responderit, se illis victoriam daturum, quos primo oriente Sole conspexisset. Tunc accessisse Gambaram ad Fream uxorem VVodan, & VVinilis victoriam postulasse: Freamq; consilium dedisse, ut VVinilorum mulieres solutos crines, ergà faciem, ad barbæ similitudinem componerent, maneq; primo cum viris adessent, seseq; à VVodan videndas pariter è regione, quâ ille per fenestram, Orientem versus, erat solitus aspicere, collocarent: atq; ità factum fuisse. Quas cum VVodan conspiceret oriente Sole, dixisse: Qui sunt isti Longobardi? Tunc Fream subjunxisse, ut quibus nomen tribuerat, victoriam condonaret; sicq; VVinilis VVodan victoriam concessisse.* Cæterùm *VVodan*, cujus hic fit mentio, ipse est *Othinus*, de quo Saxo passim: & *Frea*, ejus conjux, ipsa est, quæ & hic, & Lib. 1. Saxoni *Frigga* & *Frig* dicitur.

Longo-

52. *Longobardorum vocabulum*] Paulus Diaconus Lib. 1. Cap. 9. *Certum tamen est Longobardos ab intactæ ferro barbæ longitudine, cùm primitus VVinnli dicti fuerint, ità postmodùm appellatos. Nam juxtà illorum Linguam* Lang/ *Longam*; Bart/ *Barbam significat.* Indè etiàm *Longobardos* dictos Isidorus tradit Etymolog. Lib. IX. Cap. 2. *Longobardos vulgò ferunt nominatos à prolixà barbâ & nunquam tonsâ.* Guntherus Lib. 2. Ligurini, pag. 29.

Dicitur à longis ea Longobardia barbis.

Straboni in Asia Lib. XI. referuntur Μακροπώγωνες, haud dubiè & ipsi à longarum barbarum augmento sic appellati. In nostris autem Langobardis occasionem antiquissimis temporibus, atq; causam nominis fuisse existimo eandem, quam Tacitus, in libello de Germania, Chattis maximè suo ævo adscribit, his verbis: *Et aliis Germanorum populis usurpatum, rarâ & privatâ cujusq; audentiâ, apud Cattos in consensum vertit; ut primùm adoleverint, crinem, barbamq; submittere, nec nisi hoste cæso, exuere votivum obligatumq; virtuti oris habitum.* Æthicus equidem, & alij ejusdem ævi scriptores per O gentem vocarunt *Longobardos*. At rectius magisq; genuinè Strabo & Tacitus, Ptolomæusq; ac Procopius per A vocabulum eorum protulerunt. Unde etiam apud Paterculum, qui sub Tiberij ductu IX per annos in Germania, cum alibi, tum apud Albim militavit, vitiatum esse putaverim gentis nomen Longobardi. Quamquam nescius non sim in postremis editionibus Pauli Diaconi ubique, & in Procopij exemplaribus, sæpè *Longobardos* esse scriptos. Verùm id κρίσει edentium est factum. Manuscripta Diaconi exemplaria meliora habent *Langobardos*, & apud Procopium, quamvis variè, modo λογγιβάρδαι, modo λογγοβάρδοι, nonnunquàm v. λαγγοβάρδαι: tamen sæpissimè λαγγοβάρδοι, leguntur. Philip. Cluverus Germaniæ Antiquæ Lib. III. Cap. XXVI.

53. *Tandem ad Rugiam se applicantes*] Rursus P. Diaconus Lib. 1. Cap. 19. *Tunc Longobardi de suis regionibus egressi venerunt in Rugiland, quæ Latino eloquio Rugorum patria dicitur, atq; in ea, quia erat solo fertilis, aliquantis commorati sunt annis.* Et mox Cap. 20. *Egressi quoq; Longobardi de Rugiland, habitaverunt in campis patentibus, qui sermone Barbarico Felds appellantur.* Egressum vero Longobardorum ex patria, Annales nostri referuut ad Ann. Chr. CCCLXXXIII. Exinde plusquam seculum, ad annum nimirum CCCCLXXXIV. consedêre in Insula Rugia. Demum circà Annum Chr. DXXVII. traducti in Pannoniam.

Pag. 160. vers. 2. *Petitis in Italia sedibus*] Longobardi in Italiam commigrârunt Anno Christi DLXVIII. evocante eos ex Pannoniâ Narsete Patricio, quem Justini Imperatoris Constantinopolitani, conjux Sophia Augusta aculeato nimis scommate offenderat. Videatur Paulus Diaconus Lib. II. Cap. 5. 7. Ottho Frisingensis Lib. V. Cap. 5. Cæterùm apud Gotlandiæ incolas cantitatum olim fuit vetustissimum quoddam rhytmicis metris, linguâ genti vernaculâ, carmen; quo sane quod ad Longobardorum emigrationem, multo verius, multoq; accuratius, quàm est à Paulo præstitum, celebrantur omnia. Hoc etenim Carmine *Vinnulos*, nubis Vendelboer / fuisse, qui etiamnunc Cimbricæ Chersonesi est populus, satis intelligitur: nec eos apud Scoringiam aut Gotlandiam, instinctu Freæ Deæ, ut habet fabulosè Diaconus, eumq; secutus Saxo noster, occasione capillorum & barbæ prominentioris, nominatos *Longobardos*, sed illud demum vocabulum à devictâ ea gente traxisse, postquàm eum borealioris Germaniæ tractum armis suum fecissent. Deindè in eodem illo Historiali Carmine, etiam ducum nomina *Ago* & *Ebbo*, non ut effert corruptè Diaconus, & antè eum Prosper, *Ibor* & *Ajo*, nominantur. Agelmundus vero Agonis filius, primus gentis Rex, additâ aspiratione *Hagelmunder* dicitur. Ex ultimo deniq; versu intelligi datur concinnatum hoc carmen finitâ jam Imperij Longobardorum periodo, rerum per Germaniam Italiamq; late potiente Carolo, qui ob res præclarè ampliterq; gestas Magnus est appellatus. Ipsum vero carmen in hunc se modum habet:

DE EXITU LANGOBARDORUM
RHYTHMI ANTIQUI, LINGUA GOTLANDICA,
CUM VERSIONE LATINA INGENIOSISSIMI POETÆ, VITI BERINGII VIBERGII.

Ebbe oc Aage de Hellede fro/
Siden de for hunger aff Skaane dro:
Da stædis næst vorum gute Gutland/
Met gamle oc vnge baade Quindum oc Mand.
Deris Sneckum varum halff fierdum sti/
Oc hundrum Mandum inden huerum di.
De neffnede sig Vinnilender/ Jach siga Land/
Effter Ebbe/ som kom aff Vendelbo Land:

Ebbo Aggoq; Duces, quondam cum forte paternos
Lassa Ceres frustraret agros, inimicaq; svetas
Flora negaret opes, Scann de finibus acti
Externas alio quærebant sidere sedes.
Fluctivagæ placuêre acies, & classibus æquor
Captum, jam stabant naves, centumq; virorum
Quæque capax radebat aquas, & compede vinctus
Ingemuit pontus, decies septena propinquas

Meden Aage var enum Goding føn /
Dog de varum baadum einum Moders Søner.
Wir togum til vern baadum store oc smaa/
At de skulde ey vorum Landum naa.
De bade os allum med quidendum røst /
Hed wi ville komme dennum til trøst.
Wi togum til gisel Høffuitzmendum baadum/
At de skuldum icke for mecket raadum.
Saa duelde de nest twß/ maanedum to/
De varum der veder saa melut fro.
Wir lodum dennem følgum med Snecker thi/
Oc hundrede Mandum inden huerum di:
Til Rylandum lodum de standum da/
Jach Land med sandenum sigum fra/
Derum maet kundum ingen standum moed /
De vundem hãd Landum vnder derum foed:
Oc andrum Landum / hulleкum der laagum nest/
For lycken var dennem allum tidum best.
Der Høffuitzmandenum varum aff Dødum quald/
Gaff de sig icke til lengrum taal.
Meden valdum til Konning einum fracker Mand /
Hagelmunder hand hæd / Jach sige kand.
De sloge de Longobarder indum derum Land/
Der bleff icke Leffuend einum enlste Mand /
Saa lode de sig Longobarder kaldum/
Pannonien bestridum de oc med allum.
Oc togum saa indum Vallandum dernæst/
Der timedis dennum lycken allum best.
Hãd er vel streffuit / hãd er vel spurt /
Huad de haffue sidum mandelichum giord.
De mest siden de indum Vallandum kom/
Hãd er vel kynd allum Verdum om.
Fordi aff dennem leed mangen Mand møde/
Til Carl Keyser hin stora fick lagd dennum øde.

A *Neptunus stupuit serientia classica gentes.*
Vandalicus dictus populus: nam Vandalus Ebbo
Indiderat sociis nomen; sed stirpe Godingâ
Aggo stetit: quamvis minor ortus dispare terra
Retulit Ebbonem materno sanguine fratrem.
Ut Gothicum tetigêre solum, primo excita sede
Gens ruit, & patriis fremuerunt murmura portu
Defensura lares: sed postquam Cimbrica transtra,
Et mitos novêre duces, non horridus ultrà
It servor, condunt litnos, pugnæq; relanguet
B *Impetus, & rabidas clementia temperat iras.*
Convenit in dextras, & binu mensibus actu
Concordem sociant aciem; coiêre Gothorum
Mille viri, centumq; rates, structæq; phalanges
Vicinas toto populantur littore terras.
Bellanti patet omne gregi: superataq; priscos
Rugia declinat fasces: vagus incola mundi
Errat, & emissis extendit sceptra colonis.
Jam tum defunctis ducibus, placuêre secures
Regis Hagelmundi: paret fortuna potenti
C *Ferro; victrices animæ famulantibus astris*
Ostendunt latè dextras; nudantq; feraces
Longobardorum pacatis sedibus oras,
Et sibi devictæ depromunt nomina gentis.
Dic Clades, dic Drave tuas, quæq; alluit Ister
Pascua, Pannoniæq; domus, tuq; alta Vienna
Cæsariiq; lares, etiam vos Danajuventus
Stravit, & edomitâ victrix saltavit arenâ.
Restabat Latium totius curia mundi
Hæc quoq; succubuit jam lapsis viribus ægra;
D *Adria testis erit, Vesulus cum cederet axis,*
Eridanusq; suas stupuit pallescere ripas,
Laus viget, & toto volitant præconia cœlo,
Famaq; dicet anus, quot claris bella triumphis
Gesserit hic populus, donec post secla sequutam
Carolus afferret succisâ stirpe ruinam.
Laudo tamen Cimbros, qui dum sibi cætera subdunt,
A summo tantum voluerunt Cæsare vinci.

6. *Succrescentium nemorum densitate perhorruit*] Non absimilis Galliæ quondam facies erat, quum eam Dani nostri, Hastingo duce, devastarent, teste Dudone de S. Quintino, Lib. 1. quem Saxo noster hic imitandum sibi proposuisse videtur: *Grassante*, inquit, *malo, desolatur Francia, penitus evacuata. Luget Liberi Cererisq; inops, quibus fuerat olim locupletissima. Mœret suis se incolis destitui, agricolisq; privari. Ejulat vomere non exarata, cultroq; inculta. Torpescit quiescendo terra, labore boum non exarata. Ignorantur pervia, vestigiis hominum non attrita. Silvarum, fruticumque, ac nemorum genere densantur campi, volvente tempore.*

23. *Nunc gignendis glandibus idoneo*] Ità legendum censeo, modo sensus sibi constare debeat. Ordo namq; hic erit: *Præsens seculi vultus miratur se solum quondam aristæ capax permutasse*

E [scilicet solo] *nunc idoneo gignendis glandibus.* Eadem etenim est cum sequenti constructio.

26. *Post ipsum Haraldus rerum assequitur summam*] Hoc loco Nobilissimus Vir, & præclarè de Historiis, & Antiquitatibus patriæ suæ meritus, Arvidus Hvitfeldius, in Historia Haraldi IV. pag. 27. & unà Vir Clariss. M. Claudius Lyschander, Historicus quondam Regius, aliiq; multi, lacunam quandam sive hiatum atq; de-
F fectum, minimum CCC III annorum (nonnulli CCCLXIX annorum) in Historia Saxonis esse contendunt. Nam ità Hvitfeldius loco jam dicto: *Circa hæc tempora desiderantur multorum Daniæ Regum nomina & res gestæ. Id quod manifestius est, quam ut unquam contradicere possit. Inprimis si expendimus exitum Longobardorum è Scania. (Anno autem Christi 382 Longobardi egressi sunt è Dania) & conversionem Germanorum ad fidem Christi-*

Christianam, quæ incidit in An. Chr. DCCXX. juxtà supputationem Funccij; at juxtà aliorum calculum in An. Chr. DCCL. Ab exitu autem Longobardorum, ad Germanorum conversionem, elapsi sunt minimum anni CCC. quibus certum est plures, quàm tres, in Dania Reges regnasse. Inter Biornonem & Haraldum IV, nulli collocandi sunt Reges, si Gassaro credimus. Ità unicuiq; eorum tribuendi sunt anni regni CLXXX, quot annos nemo illis, sine aperta hallucinatione, facilè assignaverit. Agnoscimus ergò hic hiatum in Historia nostra, ac defectum hunc merito deploramus, quem supplere non possumus. Eâdem de re ejusmodi sunt Velleji verba pag. Versionis suæ CLXXXV. *Sicut sola nomina Biornonis & Haraldi tantùm supersunt, rebus eorum gestis ab Historicis omissis: ita nullum est dubium, quin multorum Daniæ Regum & nomina & præclara facinora ab Historiographis hoc in primis loco sint exclusa. Quia ex quo tempore Longobardi egressi sunt è Dania, regnante illic Snione, usq; ad Gotricum elapsi sunt anni CCL.* (error hic est admissus; legendum est CCCLXXXIII.) *Interea temporis verisimile est, plures, quàm quatuor, Reges vixisse in Dania, quorum IV solùm mentionem facit Saxo.* Quatuor illi Reges à Saxone nominati, sunt 1. Snio. 2. Biorno. 3. Haraldus IV. 4. Gormo Senior. Præteriti à Saxone eorum judicio sunt, quos Lyschander in Genealogia Regum Daniæ restituit, octo Reges; 1. Roricus II. 2. Sveno. 3. Gotilacus. 4. Haraldus. 5. Eschillus. 6. Wermundus. 7. Omundus. 8. Balderus. Sed hos refellere videtur Vir Clariss. *νῦν ὁ μακαρίτης*, D. Johannes Isacius Pontanus, Histor. Dan. Lib. 1. p. 37. cujus verba in medium proferre operæ duxi pretium, quæ sic habent: *Nobilissimus Huitfeldius Biornonem ferrei lateris, vulgò* Jernside/ *cognomento afficit, authore, quo id habeat, non addito. Refertq; æram ejus, ex Gassari calculo, ad annum Christi DXVIII. Haraldum verò claruisse ejusdem Christi An. DCCXI. adeò ut colligendum inde addat, si inter Biornonem Haraldumq; Reges intermedij nulli fuerint, imperasse eorum quemque annos circiter centum & octuaginta. Quod sanè vix esse verosimile cum eodem fatear.. At ipse Gassarum si rectè oculis inspexi, refertur Biornonis æra non ad DXVIII, sed ad Christi Annum DCLIV. Haraldi verò ad DCCXI. Gormonis qui Haraldum excipit, ad DCCXLI. Atq; inde Gotrici ad DCCLXXIV. Ut ità hic calculus habere magnoperè alogi nihil, aut absurdi videatur: nisi inter Snionem & Biornonem, quæ ab eodem notatur temporis æra, ut Snio nimirum imperare cœperit anno Christi DLXXVII. Biorno verò, ut indicatum, anno DCLIV. majorem hiatum atq; intervallum faciat. Quod tamen haud tantum sit, ut eo nomine sollicitari debeat, qui à Saxone est positus, & ab omnibus huc usq; receptus, Regum census ac series. Et maxime cum ij, qui Snioni ad usq; Biornonem numero septem, ut sunt Rorichus, Sveno, Gotlachus, Haraldus, Eschyldus, Vermundus, Omundus, serie continuâ ab illis, qui hoc urgere jam nuper cœperunt, subjiciuntur; atq; inde qui Biornoni & Haraldo*

A *ab ijsdem interjicitur, Ethelbalder, ejusmodi fere
sint, qui ad Daniam haud spectent. Nam primus Rorichus, à quo sequentes, ut à stirpe ac progenitore descendunt, Rex Alemannorum, non Daniæ fuit. Diserte
enim Gregorio Turonensi Lib. 1. Cap. 3. & 34. Chrocus est Alemannorum Rex; aliis Chronologis Erocus,
item Cracus, nec aliter quàm Alemannorum Rex intelligitur. Adeò ut capite & archego, qui assumitur
hujus fabulæ, Eroco everso, reliqui concidant necessum
est. Nam Gotelacum, qui ijsdem ut purpura panno
B intermiscetur, certum quidem est à probatis authoribus, & eorum antiquissimo Gregorio Turonensi jam
memorato, Regem Danorum agnosci, & ad æram circiter Christi DXVI referri; At eum ab Eroco aut
Chroco Alemannorum Rege prosapiam trahere, ejusq;
ex filio nepotem habendum, quo iste insititius Regum
Catalogus abire videtur, ecquis unquam alicujus nominis Chronologorum prodidit? Sed Crantzium objiciunt, qui primus huic æræ scrupulum injecit. Verum id quidem. At Crantzius, posito primum de Lon-
C gobardorum è Scandia egressione testimonio ac calculo Prosperi, quo inter Chronologos, qui ejus emigrationis meminère, antiquior non occurrit, cum exinde
longam sibi fingat eorundem apud Rugas moram, secutus fortasse Diaconum, quem falli ac fallere subindè
bis suprà demonstratum, mirum non est in Daniæ quoque Regum calculo, quem ad istum exigit, hallucinari;
præsertim cùm æquè incerta sit priorum hæc Regum
Daniæ æra, utpote à veterum nullo commemorata,
& à Saxone quoq; silentio præterita. Ut ità cæteri,
D qui Saxonem secuti, per conjecturas hic agere, nihilq;
demonstrare certi possint; & aliud hic Crantzius;
aliud Gassarus, alijq; aliud adferant.*

33. *Externa atq; insuetata visendi cupidus*] Quippe *insitum mortalibus studium magna & insuetata noscendi.* Plinius Secundus Lib. 2. Epist. pag. 102 Et Tullius Lib. 1. Officior. *Cognitionem rerum aut occultarum, aut admirabilium, ad benè beateq; vivendum necessariam ducimus.*

37. *Ambitorem namq; terrarum Oceanum*] O-
E ceanum undiq; secus terram, veluti insulam,
ambire passim tradunt veteres Geographi &
Mathematici. Julius Firmicus Præfat. Lib. I.
Mathes. *Quatenus Oceanus terræ spatium in modum
insulæ, undarum suarum circumfusione concludat.*
Seneca Rhetor Svasoriâ I. quâ deliberat Alexander an Oceanum naviget: *Sacrum quidem terris
Natura circumfudit Oceanum.* Hinc ibidem Oceanum *totius orbis vinculum* eleganter dixit.
Dionysius Afer mox sub initium Cosmogra-
F phiæ suæ:

Μνήσομαι ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου. ἐν γὰρ ἐκείνῳ
Πᾶσα χθὼν, ἅτε νῆσος ἀπείριτος ἐστεφάνωται.

*Memor ero Oceani altiflui: in illo enim
Tota terra, velut insula intermina, cincta est.*

Hinc etiam *Oceanus* Eddicè dicitur *Annulus*, vel *Zona* regionum & insularum.

38. *Oceanum navigandum*] Quem navigari A
non posse, multi veterum existimabant. Videatur Seneca eâdem Suasoriâ.

Ibid. *Solem postponendum ac sidera*] Pedo apud eundem Senecam, loco jam dicto, de navigante Germanico:

Jam pridèm post terga diem, Solemq́, relictum,
Jam pridem notis extorres finibus orbis,
Per non concessas, audaces, ire tenebras.

39. *Ingibusq́, tenebris obnoxia*] Iterùm Pedo:

Quo ferimur? ruit ipse dies, orbemq́, relictum B
Ultima perpetuis claudit Natura tenebris.

Pag. 161. vers. 9. *A dijs loci præsidibus*] Singulis locis antiquitas Deos præfecerat, ex Pythagoræ disciplina. Unde *Genius* loci dictus est, quem Silius Italicus *Numen loci* alicubi vocat. Atq; hæc causa, cur terram, montes, & agros osculari antiqui & salutare solebant: non quod montibus & agris id præstarent, sed eorum præstitibus dijs, & famulis eorum. Q. Curtius Lib. III. de Alexandro: *Ipse in jugum editi montis ascen-* C
dit, multisq́, collucentibus facibus, patrio more sacrificium DIIS PRÆSIDIBUS LOCI *fecit*: Virgilius Lib. VII. Æneidos:

Incertus geniumq́, loci, famulumnè parentis
Esse putet. ————

Et:

Sic deinde effatus, frondenti tempora ramo
Implicat, & Geniumq́, loci, primamq́, deorum
Tellurem, Nymphasq́, & adhuc ignota precatur D
Numina ————

Ovidius:

Dijsq́, petitorum, dixit, salvete, locorum,
Tuq́, novos cælo terra datura Deos.

47. *Totidemq́, filiæ præclui formâ*] Martianus Capella Lib. 1. de Nupt. Phil. *Cum inter Deos fierent sacra conjugia procreationis undiq́, numerosæ, liberiq́, præclues, ac nepotum dulcium æthereæ multitudo.*

Pag. 162. vers. 24. *Cornu abdomine illitum col-* E
lambendum objiciens] Haud sequius ac Amphisia illa vates, ut ad imas Erebi umbras Æneæ descensum strueret, ingenti janitori, & πεντηκοντακεφάλῳ cani Cerbero:

Melle soporatam, & medicatis frugibus offam
Objicit ————

de quo Princeps Poëtarum Maro Lib. VI. Æneid. vers. 420.

Pag. 163. vers. 8. *Insitatæ belluæ dens*] Fortè vel ille dens Elephanti fuit, quem Petronius Ar- F
biter inter instrumenta luxuriæ Romanæ recenset, dum inquit:

Quæritur in silvis Mauri fera, & ultimus Ammon
Afrorum excutitur, ne desit bellua dente
Ad mortes pretiosa suas: ————

vel etiàm Amphibij illius dens fuit, quod *Rosmar* vulgo dicunt. Ejus etenim dentes in maximo fuisse pretio, apud antiquos Septentrionis incolas, ostendit Olaus Magnus Lib. XXI. Cap. 28. & Vir Cl. Johannes Isacius Pontanus, in urbis Amstelodamensis Historia.

15. *Osse humeros onerare*] *Osse*, id est, dente, cujus mox mentio facta. Synecdoche generis pro specie. Ita & eximius scriptor Sulpitius Severus maxillam, quâ heros ille divinus Samson Philisthæos prostravit, *Os* appellat Lib. 1. *Sed traditus, ruptis vinculis, arrepto osse asini, quod casus telum dederat, mille ex hostibus prostravit.*

23. *Vberioris thesauri secretarium aperitur*] *Secretarium* locus est occultus, ubi secreta, seu arcana habentur. Apulejus de Mundo: *Illis ignes, qui terræ secretarijs continentur, prætereuntes aquas vaporant.* Locum etiam significat, ubi causæ secreto audiuntur, & jus redditur. Lib. 3. Cod. *Ubi Senat. vel Clariss.* 16. C. *de Accusat.* Sulpitius Severus Dialog. II. de Virtut. B. Martini: *Deinde secretarium ingressus, cum solus, ut illi erat consuetudo, resideret; cum quidem in alio secretario presbyteri sederent, vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotijs occupati.*

Pag. 164. vers. 21. *Ità excogitatis in alterum malis*] Ottho, Poeta medij ævi, cujus fragmenta extant Lib. XXXI. Advers. Casp. Barthij Cap. IX.

Auctorem sua sæpe suum fraus fraudat, & in se
Labe suâ collisa ruit, ceu debita merces.

38. *Cacumen mali infixæ gemmæ fulgere signavit*] Gemmam hanc ex ijs fuisse unam existimo, quæ in tenebris lucent. Quas inter eminent Crystallus, Carbunculus & Carchedonius. Carbunculus quidem, qui supra cæteras gemmas excitatius lucet, & nocte rutilat, Soli dicatus esse creditur, quod ad maximi sideris imitationé flammas ejaculetur. Causinus Polyhistor. pag. 525. De Carchedonio Petronius: *Quò Carchedonios optas, ignes lapideos, nisi ut scintillent?* Sic Persarum Rex Darius, Crystallo gemmâ in tentorio erectâ, signum profectionis militibus dabat, attestante Curtio Lib. III. Cap. 3. *Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago Solis* (ex auro affabre elaborata) *Crystallo inclusa fulgebat.* Est & lapis Solaris, qui *Solis oculus* appellatur, figuram habens pupillæ, ex qua lumen emicat. *Lychnis* etiam ex genere ardentium est lapillorum, sic appellata à lucernarum flagrantiâ. Isidorus Lib. XVI. Origin. Cap. 13. Lapilli itidem noctulucentis instar flammæ, quem in Heracleidis mulieris Tarentinæ sinum ciconia dejecerit, beneficij mercedem, quòd crure fracto ex lapsu, anno superioperiore, ab ea curata fuisset, meminit Ælianus de Animal. Lib. VIII. Cap. 21. Est deniq; & Indicus lapis, *Pantarba* dictus, admirabili fulgore lucens, de quo Philostratus Apollon. Lib. III. Cap. 14. Νύκτωρ μὴν τὴν ἡμέραν ἀναφαίνει καθάπερ τὸ πῦρ. ἔστι δὲ πυρσὴ καὶ ἀκτινώδης. εἰ δὲ μεθ' ἡμέραν ὁρῷτο, βάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς μαρμαρυγαῖς μυρίαις. τὸ δὲ ἐν αὐτῇ φῶς πνεῦμά ἐστιν ἀρρήτου ἰσχύος. *Noctu diem velut ignis ostendit, quoniam igneus est & radiosus. Si verò post diem aspiciatur, innumeris coruscationibus oculos ferit. Id autem,*

autem, quod in ipso lumen fulget, spiritus est potentiæ admirabilis. Quin & lapidem stupendo fulgore, Regi Galliarum aliquando exhibitum tradit Historicus incomparabilis, Jacobus Augustus Thuanus Lib. VI. *Dum Rex,* inquit, *Bononiæ esset, allatum est ad eum ex India Orientali, ab homine incognito, sed ut apparebat, moribus barbaro, Lapis stupenda specie & naturâ, videlicet lumine & fulgore mirabiliter coruscantibus, quiq; totus veluti ardens incredibili splendore micabat, & jactis quoquò versum radiis, ambientem aërem, luce nullis ferè oculis tolerabili, latissimè complebat. Erat & in eo mirabile, quòd terræ impatientissimus, si cooperiretur, suâ sponte, & vi facto impetu, confestim evolabat in sublime; contineri verò includivè ullo loco angusto nulla hominum arte poterat, sed ampla liberaq; loca duntaxat amare videbatur. Summa in eo puritas, eximius nitor, nullâ sorde aut labe coinquinatus. Figuræ species nulla ei certa, sed inconstans & momento commutabilis; cumq; esset aspectu longè pulcherrimus, contrectari tamen sese impunè non patiebatur, & diutim contrà adnitentibus, aut obstinatim cum eo agentibus, incommodum afferebat, quod multi, multis spectantibus, sunt experti. Si quid fortassis ex eo enixius conando detrahebatur,* [*nam durus admodum non erat*] *nihilo minor fiebat.* Ejusmodi gemmam ad manum habuisse Torkillum, vero proximum videtur.

41. *Corneis naribus*] Id est valdè duris, vel quæ cornu similitudinem referrent. Sic Persius Satyra 1. *Corneam fibram* dixit cor prædurum, quod honestarum rerum intelligentiâ & amore caret. Catullus, *Corpora sicciora cornu.* Apud Dionem Chrysostomum *κερατοποιεῖν τὰ βλέφαρα, cornea reddere,* sive *dura.* Sidonius Apollinaris in tertia Epistola, *Cornea crura, cornea substantia.* Idem Libri IV. initio, Gelonis tribuit *corda cornea.* Videatur Isaacus Casaubonus, lux & decus suæ ætatis, ad istum Persij locum.

46. *Extramundani climatis cognitionem*] *Extramundani* uno verbo. Utitur Martianus Capella Libr. 1. pag. XIV. *Extramundanas petere latitudines urgeatur.* Et pag. XLV. *Quoniam extramundanas beatitudines eum transcendisse cognoverat.* Sic & *ultramundanum* dixit, pag XLIII:

Ultramundanum fas est cui cernere patrem.

Pag. 165. vers. 21. *Vgarthilocus manus pedesq;*] Vgarthiloci hujus mentionem quoq; facit Edda, quæ & omnia ferè attribuit cuidam *Achuthoro,* seu *Asathoro,* quæ Saxo noster de Torkillo hic commemorat. Sunt autem nonnulli, qui narrationem hanc, fabulæ tantùm non affinem, exponunt de itinere à Torkillo, jussu Gormonis Regis, suscepto vel in extremam Bjarmiam, cujus incolæ olim non Idololatræ solùm erant pertinacissimi, sed & magi ac venefici malis artibus ad fascinandos homines instructissimi; unde etiam ab ijs tot præstigiæ, quarum meminit Saxo, Torkillo socijsq; objectæ fuerunt: vel etiam in aliam quandam insulam

A longè dissitam, fortè Islandiam vel Grónlan-
diam, ubi tale Vgarthiloci Idolum colebatur.
Alij exstimant latere sub hac Mythologiâ ve-
ram Historiam religionis primùm in has ter-
ras per Torkillum introductæ; quippe qui per
varias regiones, Ethnicismi tenebris densâque
caligine adhuc oppressas, longinquâ peregri-
natione susceptâ, tandem in Germaniam
Christianis tunc sacris initiatam, ut ait Saxo,
appulit, & apud ejus populum divini cultus ru-
B dimenta percepit. Quem mox domum rever-
sus, in patria propagavit. Cæterum quod ori-
ginem vocis *Utgarthiloci* attinet, ᚢᛏᚴᛅᚱ-
ᚦᚢᚱ Utgardur / priscâ linguâ Danicâ, *sub-
urbium* notat. ᚼᛚᛅᚴ, Hlok / autem *Dæ-
monem* significat. Unde Rex Daniæ Regnerus
Lodbrog, in Epicedio, quod sibi ipse, jam morti
vicinus, in Anglia cecinit ᚼᛚᛅᚴᛅᚱ ᛏᛁᛅᛚ-
ᚦᚢᛘ, Hlakar tioltum / q. d. Dæmonum
C tentoria, *Scuta* vocat. Hinc *UtgardaHlock*, erit
Dæmon, seu Idolum, quod in suburbio, vel for-
tè civitate aliqua populosâ, sic dictâ, colebatur:
quemadmodum & Saxoni nostro mon-
strum illud nunc Dæmon, nunc Gigas, nunc
deus appellatur. Urbium autem nomina anti-
quitus in terminationem *Gard*, quæ vox civita-
tem, item regionem, denotat, exire solebant.
Sic *Mychlegard* dicebatur *κατ' ἐξοχὴν* Constan-
D tinopolis, quasi *μεγάλη πόλις*, magna civitas.
In Russia sunt *Chunigard*, *Colmegard*, quod in
Grod, posteà verterunt. Et teste Helmoldo sub
initium Lib. 1. Hist. Sclavor. Russia Danis olim
dicta *Ostrogard*, quasi regio versus Orientem
sita.

36. *Universitatis Deum*] Deum, qui *univer-
sum* hoc, id est, cælum & terram condidit.
Psalm. CXXI. Sic Cicero Deum vocat *Paren-
tem universitatis*, Libr. de Univers. *Atq; illum
E quidem quasi parentem hujus Universitatis invenire
difficile est.* Idem de Natur. Deor. *Universitas re-
rum, qua omnia continentur.*

Pag. 166. vers. 29. *Veritatis serio*] Eleganter
serium veritatis opponit *adulationis mendacio. Se-
rium* etenim illud significat, quod cum veraci
assertione conjunctum est, & sine risu ac joco.
Unde rectè à Syr. *Sar*, quod *stabilire, firmare, certò
asserere* notat, deducitur. Indè *Sarid, firmus, verax,
certus.* Sic Hispanis *serio* est *deveras*; German.
F In Warheit / in ernst. Ità Gallis *Serius*, *Grave
& de conscience.*

49. *Cumq; Gotricus, qui & Godefridus est appel-
latus*] Ab externis nempe Scriptoribus; ut Ai-
moino Lib. IV. Cap. 90. *Eodem tempore Godefridus
Rex Danorum venit cum classe sua.* Et Adamo Bre-
mensi Lib. 1. Cap. 13. *Quorum Rex Godefrid ipsi Ca-
rolo bellum minatus est.* Eginharto in Vita Caroli
Magni: *Quorũ Rex Godefridus adeo vanâ spe inflatus
erat, ut totius sibi Germaniæ promitteret potestatem.*

Alberto Abbati Stadensi: *Godefrid Rex Danorum venit in confinium regni sui & Saxoniæ.* Nonnulli etiam *Sigfridum* appellant. Hos inter, familiam ducit incertus author, sed Historicus & Poeta antiquissimus, qui Annales de gestis Caroli Magni Imperatoris conscripsit, primò in lucem editus a Reinero Reineccio: cujus hi sunt versus ad ann. Ch. 777. de Witekindo Lib. I. fol. 54.

Quò Carolus veniens, collectos repperit omnes
Penè duces, populumq́; simul, totumq́; Senatum
Saxonum, nisi quòd quidam VVidekindus abindè
Aufugit, Regem veritus: nam conscius idem
Audaciæ sibimet facti, multiq́; reatus,
Sigfridum petiit, Danorum sceptra regentem.

Et Lib. II. pag. 19. ad Ann. Chr. DCCLXXXII.

Illic disponens complura negotia regni,
Danorum Regis Sigfridi nomine missos, &c,

Libro denique III. pag. 40. ad Ann. Chr. DCCXCVIII.

Cumq́; Godeschalcus, Regis Legatus, & ipse
Ante dies, missus, paucos, ad regna tenentem
Danorum, Sigfridus erat cui nomen ———

Quin & *Godefridum* nominat sub finem Lib. V.

Ipseq́; Danorum contra Regem Godefridum
Ultima disponens bella senex agere.

Unde satis demirari nequeo amicissimi Pontani μνημονικὸν ἁμάρτημα, qui alium quendam *Sigfridum* ab hoc *Godefrido* diversum faciat, ejusque fratrem fuisse asserat, cum unus idemq; sit *Sigfridus & Godefridus*, nec annales nostri alium agnoscant præter hunc Godefridum, quem exteri *Sigfridum* vocant.

Pag. 167. vers. 10. *Ad pristinum regni sui titulum revocare tentabat*] Hujus expeditionis incentorem habuisse existimo Widekindum uxoris suæ fratrem, qui ad Gotricum confugerat, auxilij adversus Carolum petendi gratiâ. Nam ità author incertus Lib. II. pag. 20.

Intereà patriæ quondàm VVidekindus ab oris
Qui fuerat profugus, Normannorumq́; petivit
Auxilium, rediens vanâ spe sollicitabat
Saxones, initum cum Francis rumpere fœdus
Ut conarentur, multosq́; vocavit in arma
E populo, fecitq́; novum consurgere bellum.

11. *Victricia trans Rhenum castra receperat*] Anno Christi, ni fallor, DCCLXXXII. Autor anonymus Lib. 2. pag. 19.

——— *Posthæc Rhenum trajecerat amnem,*
Gallicaq́; dehinc Rex magnus in arva recepit.

13. *Ob res Gotrici comprimendas*] Meminerunt hujus expeditionis & alij scriptores. Adamus Bremensis Lib. I. Cap. 13. *Et quoniam mentionem Danorum semel fecimus, dignum memoria videtur, quòd victoriosissimus Imperator Carolus, qui omnia regna Europæ subjecerat, novissimum cum Danis bellum suscepisse narratur. Quorum Rex Godafrid, jam anteà Fresis, itemq́; Nordalbingis, Obotritis, & alijs Sclavorum populis tributo subactis, ipsi Carolo bellum minatus est.* Eginhartus in vita Caroli Magni: *Ultimum quod contrà Nordmannos, qui Dani vocantur, primò piraticam exercentes, deindè majori classe littora Galliæ atq́; Germaniæ vastantes, bellum susceptum est. Quorum Rex Godefridus adeò vanâ spe inflatus erat, ut totius sibi Germaniæ promitteret potestatem. Frisiam quoq́; & Saxoniam haud aliter atq́; suas provincias æstimabat. Jam Abotritos vicinos suos in suam ditionem redegerat; jam eos sibi vectigales fecerat. Jactabat enim se brevi Aquasgrani, ubi Regis comitatus erat, cum maximis copiis adventurum. Nec dictis ejus, quamvis vanissimis, omninò fides abnuebatur, quin putaretur tale aliquid inchoaturus, nisi festinatâ fuisset morte præventus.*

Ibid. *A Leone Romanorum Pontifice*] Leo hic est tertius ejus nominis; quem Paschalis cujusdam primicerij, & Campyli Presbyteri fraudibus circumventum, & in vincula conjectum, Carolus Magnus Romam profectus, expeditione Danicâ filio Pipino demandatâ, sedi Pontificali restituit; ipse vicissim à non ingrato Pontifice, inter festas totius Populi Romani acclamationes, Imperatorio diademate insignitus, Idibus Decemb. Anno Salutis DCCC. ut plenius tradit Platina in Vita Leonis.

22. *Classe Fresiam domat*] Fresiæ ab exercitu Frothonis subactæ meminit quoq; Auctor incertus Lib. V. pag. 76.

Et quod Nortmannis vastantibus, insula quædam
Parvula Fresonum damna tulit gravia.

Nisi hoc intelligendum sit de Fresia minore. *Nortmanni* vero sunt *Dani.*

27. *Ædificij structura disponitur*] Situm tributariæ hujus ædis ità describit magni illius Erasmi Præceptor, Cornelius Aurelius, Bataviæ Lib. II. *In utraq́; Rheni ripa*, inquit, *ab eo fermè loco, quo Cattos Rhenanos deserens, versus Subsolanum, in præfatum usq́; tendit procursum, plurima olim visebantur castella, villæ, pagiq́; populosi, domus voluptariæ, quas à volucrum circumstrepentium garritu, avium concentus vocabant. Hic domus illa stabat tributaria, quam Danorum Rex, subactis sibi Frisijs, ibidem erexerat, in qua regalis Quæstor censum quotannis ad jactum ærei scuti exigebat: de qua Saxo Grammaticus miranda ponit in Historia sua, quam de gestis Danorum accuratissimè scripsit.* De eâdem domo hunc in modum loquitur Sibrandus Siccama, JCtus eminentissimus, in Notis ad antiquas Frisiæ leges pag. 132. *Huic tributo exigendo domum extruxerunt* (Dani) *in Frisia Occidentali, propè Kinsem fluvium, in quâ Regius Quæstor præsidebat, cujus formam modumq́; exigendi describit Saxo Grammaticus Historiæ Danicæ Lib. VIII. in fine: eoq́; nos à Carolo Magno liberatos testatur ibidem Saxo:* & Jus Frisicum Kest. VII. & XI. *ac in* Ferbpenningen *&* Huusslaga *mutatum, quod Carolo Magno, ex jure fœderis, sub eadem probationis formâ, solvimus.*

29. *In hujus scuti cavum conjicere*] Scutum hoc, an potius tributum, *Clipschild* appellatum

esse

esse, tradit idem Sibrandus Siccama loco jamjam A citato, indeq; ritum illum, ossa ex vulnere exeuntia, tinnitu scuti ærei probandi, profluxisse commemorat, de quo ità differentem audiamus Doctiss. illum JCtum, ad Titul. 22. Leg. Frisic. de DOLG: *Tria ossa è cranio vulnerato exeuntia componi debent. Primi ossis exitus sunt XXXII grossi, secundi exitus XVI grossi, tertij exitus VIII grossi. Tunc jurabit uno juramento, quod in scuto tinnire audiri potuit, cum genu impositum in scutum æreum scilicet caderet, alioquin componere non tenemur.* Et B Addit Sap. Tit. 3. *Si ossa de vulnere exierint tantæ magnitudinis, ut in scutum jactum, duodecim pedum spatio distante homine possit audiri, &c. Puto barbarũ illum ritum ex Danica tyrannide reliquum esse, quorũ Reges postquam Franciam, Frisiam, & finitimas regiones sub jugum misissent, per judices tale tributum, quod ex sono nummi, in æneum scutũ jacti, vel recipi, vel rejici mos erat, exigebant, quod* Clipschild *appellabant.*

43. *Proprij satellitis insidijs circumventus*] Eadem de infelici Gotrici nece tradit Eginhartus in Vita Caroli Magni: *Nec dictis ejus, quamvis vanissimis, omnino fides abnuebatur, quin putaretur tale aliquid inchoaturus, nisi festinata fuisset morte præventus. Nam à proprio satellite interfectus, & vitæ suæ, & belli à se inchoati finem acceleravit.* Et Albertus Abbas Stadensis ad Ann. Chri. DCCCX. *Intereà diversi veniunt nuncij, Godefridum à suo satellite, vel à proprio filio, cujus matrem, aliâ ductâ, dimiserat, interfectum.* Hunc interitum Gotrici, MS. Chronicon Islandicum, quod penes me est, itidem refert ad Ann. Chr DCCCX. qui quintus fuit ante obitum Caroli Magni, his verbis: Drap Hrericks Frisa Hoftingia/ og Gudfrodar Jota Kongs: id est: Interitus Rerici Frisiorum Principis, & Gotofredi Jutorum Regis.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM IX. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI,

Pag. 168. vers. 5. **O**Lavum Gotrici filius] Hunc nonnulli contendunt fuisse *Oligerum* illum *Danum*, cujus res gestas tantoperè celebrant Annales Francorum, quemq; Turpinus, Caroli Magni Cancellarius & Archiepiscopus Rhemensis, Cap. VII. Historiæ suæ de Vita Caroli & Rolandi, *Ogerium Danum* nominat; & Cap. XXIX. *apud Belinum sepultum* tradit: *Apud Belinum*, inquit, *sepelitur Oliverius & Galdibodus Rex Frisiæ, & Ogerius Rex Daniæ, & Arastagum Rex Britanniæ, & Garinus* D *Dux Lotharingiæ, & alij multi.* At Saxo noster, disertis verbis, Olavi extincti corpus, collem ejus titulo celebrem, propè Lethram congestum, excepisse commemorat. Quare vix adduci possum ut credam, hunc Olavum eundem cum Ogerio fuisse; sed potius Ogerium hunc ex nobili quadam apud nos prosapia ortum, inq; exteras regiones militandi gratiâ profectum, tandem sub Carolo Magno stipendia in bello contra Sarracenos fecisse: quod veritati magis E affine videtur.

9. *Huic succedit Hemmingus*] Hemmingum non Olao, sed Gotrico immediatè (ut vulgo loquuntur) successisse, & Adamus Bremensis, & Albertus Stadensis, & Francorum Chronologi ferè omnes tradunt. Et Adami quidem Lib. 1. Cap. 13, hæc sunt verba: *Tandem extincto crudelis Godefrido, Hemming successit, patruelis ejus. Qui mox pacem cum Imperatore faciens, Egdorum fluvium accepit regni terminum.* F Quem locum de verbo ad verbum ex Adamo exscripsit Albertus Stadensis ad Ann. Chr. DCCCX. Annales Francorum incerti authoris, à Pithœo editi, C ad eundem annum: *Godofrido Danorum Rege mortuo, Hemmingus, filius fratris ejus, in regnum successit, ac pacem cum Imperatore fecit.*

10. *Pacem cum Cæsare Ludovico*] Quam Saxo noster ad Cæsarem Ludovicum refert pacem & pactionem, exteri horum temporum Scriptores in extrema Caroli tempora rejiciunt. Et fortè rectius. Nam Caroli adhuc Imperatoris fit mentio infra statim in Historia Regneri, ubi ejus exercitum in Saxonia profligasse dicitur. Pacis autem hujus ità meminit Aimoinus Lib. IV. Cap. 99. *Condicta inter Imperatorem & Hemmingum Danorum Regem pax, propter hyemis asperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantùm jurata servatur; donec redeunte Veris temperie, & apertis viis, quæ immanitate frigoris clausæ fuerunt, congredientibus ex utraq; parte utriusq; gentis, Francorum scilicet & Danorum, decem primoribus, super fluvium Egidoram, in loco, qui vocatur Clatis, vicissim secundum ritum & morem suum, sacramentis juratis, pax confirmatur:* Hoc est, quod dicit Saxo; *jurisjurandi firmitate composuit.* Cæterum formula ipsius fœderis apud Aimoinum, & alios, concepta exhibetur: cujus conditiones hoc præcipuè continebant, ut videlicet, in futurum, inter Francos & Danos, utriusque regni confinia Eidora flumen disterminaret.

13. *Post hos Sivardus cognomento Ring*] Mortuo Hemmingo Rege, quum ad lineam Godefridi rediret successio ordinaria: orta est inter duos ipsos nepotes de imperio gravis contentio. Sigvardus enim natus ex filia Gotrici Sivardo Norvago, à Scanis & Selandensibus accitus,

 regio

regio donatus est diademate. Ringo autem itidem Gotrici ex filio nepos, Jutorum ope & suffragio electus est. Is est, quem scriptores Francici, nec non Adamus Bremensis, Albertus Stadensis, & alij, falso nuncupant *Amilonem*, quum haud dubiè *Annulonem* Latinè dicere voluerint veteres, ut vocabulum Danicum Ring exprimerent, quod annulum Danis Germanisq; significat. Hi itaq; ad internecionem pro corona dimicantes, successores reliquerunt, hic Haraldum Klack, ille Reginfredum seu Regnerum Lodbrog. Inter hos fuere certamina continua & magna, superiore tamen existente Regnero. Huic rei lucem addet Genealogia, quam hèic adjecimus.

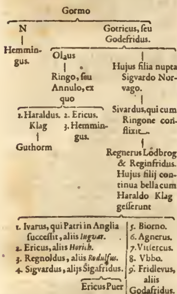

21. *Domuitionis ejus occasione*] Ità scripsi, quum in vulgatis esset *dominationis ejus*. *Domuitio* enim hèic absentiam, sive peregrinationem, denotare potest. Et vox est non uni usurpata auctori. Pacuvius Hermiona: *Nam solus Danais hic domuitionem dedit.* Cornificius ad Herennium Lib. 3. *Jam domuitionem Reges Atridæ parant.* Apulejus Lib. 1. Metamorph. *Eiq; causas & peregrinationis diuturnæ, & domuitionis anxiæ, & spoliationis diurnæ aperio.* Hinc eidem *domuitionem capessere, parare, comparare.* Sic Lib. 3. Metamorph. *Jam deniq; nec Larem requiro, nec domuitionem paro.* Et Lib. IV. *Choragio itaq; perfecto, dejectis capitibus, domuitionem parant.* Et Lib. X. *Jamq; ex arbitrio dispositu coemptisq; omnibus, domuitionem parabat.* Et alibi passim. Septimius Ro-

A manus de Bello Trojano Lib. 1. *Ulysses simulatâ ex pervicacia Agamemnonis iracundia, ob id domuitionem confirmans, magnum atq; insperabile cunctis remedium excogitavit.* Et Lib. 2. *Tædione an recordatione suorum domuitionem cupiebant.* Philoxenus: *Domuitionem*, ὀπισόδον.

Pag. 169. vers. 2. *Confertâ pugna Ringonem Sivardus aggreditur*] De pugna hac ità loquitur Aimoinus Lib. IV. Cap. 100. *Nec multò post Hemmingus Danorum Rex defunctus nuntiatur. Cui cum* B *Sigifridus, nepos Godefridi Regis, & Amilo, Nepos Herioldi & ipsius, succedere voluissent, neq; inter eos, uter regnare deberet, convenire potuisset, comparatis copijs, & commisso prælio, ambo moriuntur. Pars tamen Amilonis adepta victoria, fratres ejus, Hariolduim & Ragenfridum, Reges sibi constituunt. Quam necessariò pars victa secuta, eosdem sibi regnare non abnuit. In eo prælio 10940 cecidisse narrantur.* Paulò aliter Adamus Bremensis, & Albertus Stadensis; ille Lib. 1. Cap. XIV. hic ad An. Ch. DCCCXVII. C *Per idem tempus Hemmingo Rege Danorum mortuo, Sigafridus & Annulo, nepotes Gotafridi, cum inter se de primatu regni convenire non possent, prælio sceptrum diviserunt. In qua congressione XI millibus hominum interemptis, Reges ambo ceciderunt. Pars Annulonis cruentá victoriá potiti, Reginfridum & Haraldum in regnum posuerunt. Moxq; Reginfridus ab Haraldo pulsus, classe piraticam exercuit, Haraldus cum Imperatore fœdus injit.*

7. *Avitæ ultionis studio*] Erat enim Uxor Sy- D vardi Regis Norvagiæ, Regneri avia; sicut & avus ipse Syvardus.

11. *Muliebris improperij vindex*] *Improperare* mediæ ætatis scriptoribus est, tùm probro afficere aliquem, tum exprobrare, seu objicere alicui crimen. Hinc *Improperium* frequens est pro probro & convicio. Glossar. *Improperium*, ὄνειδος, ὀνειδισμὸς, ὀνείδισις. *Impropero*, ὀνειδίζω. Vetus Dictionar. Improperare, *conviciari, deridere, injuriari*: Improperium, *dedecus, convi-* E *tium, injuria, derisio.*

36. *Thoram Herothi regis filiam*] Communicavit mecum, non multis ab annis, Excellentissimus Vir, & reconditæ eruditionis Polyhistor, D. Olaus Worm, Rhythmos quosdam celebrium Scaldrorum, de rebus gestis veterum principum ac Magnatum, unà cum adjunctis eorundem Rhythmorum enarrationibus & veluti Commentariis, à Magno Olavo, ex Anti- F quitatibus Islandicis consignatis. In quibus multa occurrunt, quæ cum Saxonis nostri narratione conveniunt, multa etiam quæ in diversum abeunt. Principio Rhythmi illi, sive potius ἐξήγησις eorum, commemorat, *Herothum* hunc, quem Saxo Regem Sveciæ facit, *Comitem* duntaxat fuisse, non in Svecia, sed in Gothia. ᛁᛅᚱᛚ, Jarl/ enim *Comitem* linguâ antiquâ Danicâ denotat. Et ᚠᛅᚢᛏᛚᛅᚾᚦ, Gautland/ Guthlandiam. Ubi tamen existimo per hanc

Gaut-

Gautlandiam, sive *Gutlandiam*, intelligendam esse, non Gothlandiam insulam, quæ inde ab antiquissimâ memoriâ & fuit, & hodieq; est Danicæ ditionis; verùm potiùs *Gothiam*, Sveciæ provinciam, Gylland; ut sic conciliemus utcunq; Saxonis & Commentatoris discrepantes narrationes. Deinde ἐξήγησις non duas angves, quomodo Saxo tradit, sed unicum tantum serpentem cubiculo Thoræ virginis appositum, & à Regnero interfectum commemorat. Ad ultimum innuit, Regnerum quindecim annos natum, fortissimum hoc facinus perpetrasse: Tota narratio ità habet: *Quum in Guthlandia, Regnerus Lodbrog, excussum manu telum incessentis se serpentis corpori strenuè adegisset, & jam ille moriens horrendum in modum se extenderet: Thora Heruthi, Comitis Guthlandiæ filia (cujus cubiculum anguis illa in gyros spirasq; se complicando assiduè circumvallaverat) extrà fores processit, interrogans, quinam esset? Cui Regnerus hoc carmine respondebat:*

C

Het hefe ek leifdu life
ᚼᛂᛏ ᚼᛂᛁᚠᛂ ᛂᚴ ᛚᛂᛁᚠᚦᚢ ᛚᛁᚠᛂ
Litfógur kona miinum
ᛚᛂᛏᚠᛆᚠᚢᚱ ᚴᛆᚿᛆ ᛘᛁᛁᚿᚢᛘ
Va ok at foldar fiske
ᚢᛆ ᛂᚴ ᛆᛏ ᚠᛆᛚᚦᛆᚱ ᚠᛁᛋᚴᛂ
Fimtan gamel vetra
ᚠᛁᛘᛏᛆᚿ ᚵᛆᛘᛂᛚ ᚢᛂᛏᚱᛆ
Hafa skal baul nema bite D
ᚼᛆᚠᛆ ᛋᚴᛆᛚ ᛒᛆᚢᛚ ᚿᛂᛘᛆ ᛒᛁᛏᛂ
Bradrakin mer dauda
ᛒᚱᛆᚦᚱᛆᚴᛁᚿ ᛘᛂᚱ ᛑᛆᚢᚦᛆ
Heidarlags til biarta
ᚼᛂᛁᚦᛆᚱᛚᛆᚵᛋ ᛏᛁᛚ ᚼᛁᛆᚱᛏᛆ
Hringleigin vel smiugu.
ᚼᚱᛁᚿᚵᛚᛂᛁᚵᛁᚿ ᚢᛂᛚ ᛋᛘᛁᚿᚵᚢ.

Ardua tentavi discrimina, damnaq; multa, E
Victus amore tui, virgo decora, tuli.
Vix mea quindenas messes conspexerat ætas,
Anguis ubi assultum fortiter exciperem:
Nunc jacet horrendùm stridens, & vulnere victus
Lethifero, virus nec metus ullus inest.

Pag. 170. vers. 13. *Incomptam braccharum speciem*] *Braccæ* sunt femoralia; quomodo paulò antè Saxo appellavit. Vocabulum origine Gothicum. Erat autem *bracca*, sivè *braccha* (ità enim promiscuè scribitur) indumenti genus, quo frigidioris cœli gentes utebantur. *Sarmatis* tribuit Ovidius:

F

Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraq; sunt longis horrida tecta comis.

Vangionibus Lucanus Lib. 1.

Et qui te laxis imitantur Sarmata braccis

Reliquis Gallis Svetonius in C. Cæsaris Vita: *In curia Galli braccas deposuerunt, latum clavum*

A *sumpserunt*. Hinc *Gallia braccata* dicebatur. Plinius Lib. 3. Cap. IV. *Narbonensis provincia pars Galliarum, quæ interno mari abluitur, Braccata antè dicta.* Sveci hodieq; femoralia eet par Bracker dicunt. Nos Brog dicimus. Unde vocem hactenus corruptissimam in utraq; Editione Adami Bremensis restituere me posse confido. Nam Lib. 1. Cap. XXXIII, ubi anteà legebatur: *Scriptum est in Gestis Francorum, crudelissimus omnium fuit Jngvar, filius Lodprachi*: meo periculo corrige, *filius Lodbracchi*, hoc est, nostri Regneri, qui

B ab hirsutis braccis dictus est *Lodbrog*, quasi Lodenbrog. Brog enim *braccas*, sive femoralia, nostra voce denotat, & Loden, hirsutum.

Ibid. *Lodbrog eum per ludibrium agnominavit*] Ipse Regnerus in Epicedio suo, eandem adfert cognominis hujus rationem, ubi infit:

Hinggum vier med biorve
ᚼᛁᚿᚵᚵᚢᛘ ᚢᛁᛂᚱ ᛘᛂᚦ ᚼᛁᚮᚱᚢᛂ

C

Hitt var ai fyrer longu
ᚼᛁᛏᛏ ᚢᛆᚱ ᛆᛁᛁ ᚠᛦᚱᛂᚱ ᛚᛆᚿᚵᚢ
Er a Gautlande geingum
ᛂᚱ ᛆ ᚵᛆᚢᛏᛚᛆᚿᚦᛂ ᚵᛂᛁᚿᚵᚢᛘ
At Graf vitnis morde
ᛆᛏ ᚵᚱᛆᚠ ᚢᛁᛏᚿᛁᛋ ᛘᚮᚱᚦᛂ
Da feingum vier Thoru
ᚦᛆ ᚠᛂᛁᚿᚵᚢᛘ ᚢᛁᛂᚱ ᚦᚮᚱᚢ.
Thad an hietu mig firdar
ᚦᛆᚦ ᛆᚿ ᚼᛁᛂᛏᚢ ᛘᛁᚵ ᚠᛁᚱᚦᛆᚱ
Lodbrog ad thui vige.
ᛚᚮᚦᛒᚱᚮᚵ ᛆᚦ ᚦᚢᛁ ᚢᛁᚵᛂ.

Ensibus innumeras consvevimus edere pugnas,
Haud multum effluxit temporis,
Ex quo, in Gothia, inusitatæ magnitudinis
Serpentem fortiter aggressi sumus, neciq; dedimus.
E *Tunc Thoram mihi conjugem impetravi.*
Ob hanc cædem, & hirtum illum atq; hispidum cultum,
Virum hirsutis braccis me exindè agnominarunt.

27. *Apud Campum, qui Latialiter Laneus dicitur*] In Regneri Epicedio ᚢᛚᛚᛆᚱ ᛆᚴᚱ Ullar akur dicitur, locus nempe in Svecia, ubi acre prælium commissum; Stropha VIII.

F

Hitt greniudu hrottar
ᚼᛁᛏᛏ ᚵᚱᛂᚿᛁᚢᚦᚢ ᚼᚱᚮᛏᛏᛆᚱ
Adur a ullar akre
ᛆᚦᚢᚱ ᛆ ᚢᛚᛚᛆᚱ ᛆᚴᚱᛂ
Eisteinn Kongur fielle.
ᛂᛁᛋᛏᛂᛁᚿᚿ ᚴᚮᚿᚵᚢᚱ ᚠᛁᛂᛚᛚᛂ.

Altùm mugierunt enses,
Antequàm in Laneo campo
Eistenus Rex cecidit.

Pag. 171. verſ. 6. *Sivardo ſerpentini oculi vulgatum late cognomen*] Nobis enim dictus eſt Snogøye/ quaſi ὀφιώδης: quem ſic à circumſpecta prudentia dictum interpretor. Angues enim acute vident. Quod veteres quidam fortè non animadvertentes, aliam cognominis rationem finxerunt. Arngrimus Jonas Rerum Iſlandic. Lib. II. Genealog IX. A

23. *Scotiæ ac Petiæ*] Quam hic intelligat *Petiam* author, haud tam in proclivi eſt ſtatuere. Nomen certè prorſus ignotum Camdeno & Buchanano, accuratiſſimis ſuæ gentis ſcriptoribus. Niſi ſi quis capere velit de ſeptentrionali illa inſulæ Britannicæ parte, quam *Picti* olim incoluerunt: ut ſit *Pictia*, pro *Petia*. Auſtrales autem inſulas fortè indigetat minores illas, hinc inde in Oceano Britannico ſparſas, ut, Hebridas, Hebudas, Vectam, Monam, & alias. De Orcadibus Camdenus & Buchananus Lib. I. Hiſtor. Scoticæ. B

33. *Inſularium Danorum claſſe*] Inſulares appellat, qui inſulas Selandiam, Fioniam, Lalandiam, Falſtriam, Monam, Langelandiam, Fimmeriam, & alias incolunt. C

44. *Carolum tunc fortè illis imperij ſui finibus immorantem.*] Hic ipſus eſt Carolus, cui à rebus actis & auctis cognomentum Magni inceſſit. Is ſtatim ab infelici hac cum Regnero & Sivardo pugna, dum Aquiſgrani hyemaret, ſupremum obijt diem, Anno Chriſti DCCCXIV. D

48. *Salutari Regem prædictione menuit*] Karolum videlicet Imperatorem, non Regnerum Daniæ Regem. Sæpius enim Imperatores *Regum* nomine veniunt Hiſtoricis iſtius ævi; inprimis Lamberto Schafnaburgenſi, & alijs. Nonnulli hanc addunt obſervationem, quod *Reges* dicebantur uſq; ad ſolennem illam inaugurationem per Pontificem Romanum, ſacrâ unctione & diadematis impoſitione, adminiſtratam: quâ peractâ, *Imperatores* & *Auguſti* poſtmodùm vocati. E

Pag. 172. verſ. 6. *Quos ex Svanlegha progenuerat*] Fortaſſe hæc erit paululum immutato nomine, *Aslauga*, illa Regis Sigurdi Fófnisbane filia, quam mortuâ priore conjuge Thora Herothi filia, matrimonio ſibi junxit Regnerus. Occaſionem verò, quâ hæc, ſive *Svanlauga*, ſive *Aslauga*, Regnero nupſit, operæ duxi pretium heic in medium adducere, ex antiquiſſima Hiſtoria Regneri Lodbrog, quam priſcâ linguâ Danicâ conſcriptam etiamnum Iſlandi, fugientis antiquitatis deſtinæ & veluti Statores Joves, curioſè aſſervant. Summa narrationis hæc eſt. Defunctâ priore conjuge ſuâ *Thorâ* cognomento *Hiertin*, Regnerus maritimo itinere in Norvegiam ſuſcepto, appulit in portum, cui vicina erat villa nomine Spangarheide; ubi conſpectâ luculentæ formæ virgine, *Craca* vulgò dictâ, in navim ſuam ad ſe accerſi juſſit. Illa verò voto F

Regis obſecundare noluit, niſi ſi fide jurarâ promitteret, abſque omni dedecore & injuria ad ſuos reverſuram. Annuit petitis Regnerus. Cum vero Rex blanditiis illam palpare cœpiſſet, in hæc verba prorupit:

Drumde viſt ef vere
ᚦᚱᚢᛘᚦᛂ ᚢᛁᛋᛏ ᛂᚠ ᚢᛂᚱᛂ
Vórdur faurdur jardar
ᚢᚭᚱᚦᚢᚱ ᚠᛆᚢᚱᚦᚢᚱ ᛁᛆᚱᚦᛆᚱ
Metur bia milldre Snotu
ᛘᛂᛏᚢᚱ ᚼᛁᛆ ᛘᛁᛚᛚᚦᚱᛂ ᛋᚿᚭᛏᚢ
A mer taka houdum
ᛆ ᛘᛂᚱ ᛏᛆᚴᛆ ᚼᚭᚿᛂᚢᛘ
Vamlouſa skall tu viſe
ᚢᛆᛘᛚᚭᚢᛋᛆ ᛋᚴᛆᛚᛚ ᛏᚢ ᚢᛁᛋᛂ
Ef viltu gridum thyrma
ᛂᚠ ᚢᛁᛚᛏᚢ ᚵᚱᛁᚦᚢᛘ ᚦᚢᚱᛘᛆ
Heim hófum hilme ſottan
ᚼᛂᛁᛘ ᚼᚭᚠᚢᛘ ᚼᛁᛚᛘᛂ ᛋᚭᛏᛏᛆᚿ
Hildan mig ſara lata.
ᚼᛁᛚᚦᛆᚿ ᛘᛁᚵ ᚠᛆᚱᛆ ᛚᛆᛏᛆ.

Si Pater patriæ Regnerus
Aſſideres ſpecioſæ fœminæ,
Vix per ſomnium eam tangeret.
O inclyte Rex Regnere,
Tuum erit me abſq; omni dedecore
Hinc dimittere & injuria,
Modò inducias violare nolueris.
Nunc verè gloriari potero me
Regis hoſpitio exceptam fuiſſe.

Hæc autem Craca, non erat his ruſticanis orta parentibus, quomodo vulgus opinari ſolebat, ſed Regis Sigurdi Fófnisbane filia, nomine *Aslauga*. Cujus ipſa ſola erat conſcia. Licet verò paupere cultu incederet, Regnerus tamen, ut perſpicacis ingenij princeps, facilè animadvertebat, eam ruſticana indole minimè præditam. Quare eam ſibi conjugem aſciſcere exoptans, in hos Rhythmos vocem ſolvit:

Vil tu thennun thiggia
ᚢᛁᛚ ᛏᚢ ᚦᛂᚿᚿᛆᚿ ᚦᛁᚵᚵᛁᛆ
Er Thora Hiortur atte
ᛂᚱ ᚦᚭᚱᛆ ᚼᛁᚭᚱᛏᚢᚱ ᛆᛏᛏᛂ
Serk vid ſilſur oſmerk-
ᛋᛂᚱᚴ ᚢᛁᚦ ᛋᛁᛚᚠᚢᚱ ᚭᚠᛘᛂᚱᚴ-
tan
ᛏᛆᚿ
Sema al vel thier klede
ᛋᚭᛘᛆ ᛆᛚ ᚢᛂᛚ ᚦᛁᛂᚱ ᚴᛚᛂᚦᛂ
Thoru hendur huitar
ᚦᚭᚱᚢ ᚼᛂᚿᚦᚢᚱ ᚼᚢᛁᛏᛆᚱ
Henuar um theſſar gerſar
ᚼᛂᚿᛚᛆᚱ ᚢᛘ ᚦᛂᛋᛋᛆᚱ ᚵᛂᚱᚠᛆᚱ

Su

Su var Budlungs bragna
ᛋᚢ ᚢᛆᚱ ᛒᚢᚦᛚᚢᚿᚵᛆ ᛒᚱᛆᚵᚿᛆ
Brud mier thek til dauda.
ᛒᚱᚢᚦ ᛘᛁᛂᚱ ᚦᛂᚴ ᛏᛁᛚ ᚦᛆᚢᚦᛆ.

Visne hanc pallam argento intextam
A me muneri capere, quam Thora,
Hiortin dicta, antehac possidebat?
Sanè non dedecent te tàm preciosa
Indumenta, quæ nivea Thora manibus
Affabrè fecit & elaboravit.
Illa profectò fœmina mihi regum maximo
Usq; ad extremum halitum vehementer placuit.

Cui Craca sequentes reposuit versus:

Thore. ek oi thau thiggia
ᚦᛆᚱᛂ ᛂᚴ ᛂᛁ ᚦᛆᚿ ᚦᛁᚵᚵᛁᛆ
Er Thora Hiortur atte
ᛂᚱ ᚦᛆᚱᛆ ᚼᛁᛆᚱᛏᚢᚱ ᛆᛏᛏᛂ
Serk vid silfur ofmerk-
ᛋᛂᚱᚴ ᚢᛁᚦ ᛋᛁᛚᚠᚢᚱ ᛆᚠᛘᛂᚱᚴ-
tan
ᛏᛆᚿ
Soma ei lig mir klede
ᛋᛆᛘᛆ ᛂᛁ ᛚᛁᚵ ᛘᛁᚱ ᚴᛚᛂᚦᛂ
Thui om ek Kraka kaullud
ᚦᚢᛁ ᛂᛘ ᛂᚴ ᚴᚱᛆᚴᛆ ᚴᛆᚢᛚᛚᚢᚦ
I kolsnortum vodum
ᛁ ᚴᛆᛚᛋᚢᛆᚱᛏᚢᛘ ᚢᛆᚦᚢᛘ
At ok hefe gridt ofgeugit
ᛆᛏ ᛂᚴ ᚼᛂᚠᛂ ᚵᚱᛁᚦᛏ ᛆᚠᚵᛂᚿᚵᛁᛏ
Og geitur med sia reknar.
ᛆᚵ ᚵᛂᛁᛏᚢᚱ ᛘᛂᚦ ᛋᛁᛆ ᚱᛂᚴᚿᛆᚱ.

Non ausim ego dona a te capere,
Interulam argenteo limbo circumtextam,
Quam olim possedit cervi cognomine insignita
Thora:
Haudquaquam mihi talis competit ornatus.
Propterea enim Krakam me vocant
Pullo amictam panno,
Quod per scrupos grumorumq; eminentium fragmenta
Incedens, penes littora caprarum agitavi greges.

Pag. 174. vers. 20. *Hostilium cadaverum excremento*] Fortè legendum *incremento*. Nam eo significatu rara admodum in scriptoribus, etiam deperditæ Latinitatis, vox est. Consimilis est loquendi modus, qui mox occurrit: *Cujus latrocinij manum tantâ Viisercus strage perculit, ut hostilium corporum cumulo circumfusus, nisi scalis supernè admotis comprehendi nequiret.*

24. *Nullis obitum modis effugere potuit*] Hæc sanè verba ipsi Historiæ nimium refragantur. Nam Ubbo nuspiam à patre interfectus, sed mox patri reconciliatus dicitur. Sequentia tamen innuunt pœnam subijsse Vbbonem motæ seditionis: *At ubi Ivarus tumultum patriæ factiosi supplicio discussum comperit, Daniam petiit.* Vetus Codex in margine ascriptum habebat: *Vix ullis obicum nodis constringi potuit.* Sed hæc nimis audax emendatio; licet à mente Saxonis nihil abscedat. Ego locum hunc corruptissimum haud temerè emendandum duxi, donec meliora certioraq; edoctus essem.

29. *VVisercum Svetiæ principantem*] *Principare* hoc loco est *imperare*: quomodo ante Saxonem locutus est Sidonius Apollinaris Carmine IX.

Non prolem Garamantici Tonantis,
Regnis Principibusq; principantem.

Sic & Carmine XXIII.

Quid quod Cæsaribus ferax creandis
Felix prole, virum simul dedisti
Natos cum genitore principantes.

Augustinus de Civitate Dei Lib. XIX. Cap. 14. sub finem: *Neq; enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi: nec principandi superbiâ, sed providendi misericordiâ.* Matthæus Paris in Vita Henrici II Anglorum Regis. pag. 91. *Quem quia principatur regulis Arragonum & Galatiæ, Imperatorem Hispaniarum appellant.* Ælnothus Monachus de Vita S. Canuti Cap. VIII. Pag. 23. *Ob quam ejus posteri, his quinis regni partibus ablatis, vix duabus, irato Deo, principari merebantur.* Dudo S. Quintini Decanus, & rerum Aquitanicarum scriptor Lib. III. *Ne exteræ gentes super nos irruentes, hocque negotio hujus traditionis inaudito, principari super nos deliberantes, vendicent sibi Nortmannicos fines.* Et pag. 138. *Super Francos præsumptuosâ temeritate elatus principatur, contumax præ omnibus.*

Pag. 175. vers. 6. *Apud Utgarthiam*] Per *Utgarthiam* nonnulli hic intelligunt ipsam Byzantium, sive Constantinopolin, quæ & *Mychlegarthia* antiquitus dicta. Videtur autem *Garthia* sive *Garth*, quod nunc mollius pronunciando Gaard dicimus, civitatem olim denotasse aut regionem. Unde Helmoldus sub initium Lib. 1. Russiam à Danis vocari *Ostregard* [Østergaard] scribit, quod in Oriente posita; item *Chunigard*, quod ibi sedes Hunnorum fuerit. In antiquis vero cantilenis multoties Constantinopolis dicitur Myckegaard/ *Mychlegarthia*, quasi μεγάλη *garthia*; hoc est, magna & regia civitas.

17. *Sedulo mulctare servitio*] *Sedulo*, id est, *continuo, assiduo*. Quæ vocis significatio tantùm non ignota est melioris ævi scriptoribus. Puto Saxonem eo respexisse, ut *sedulum* appellaret, quod fit instanter, & sine intermissione.

19. *Svetiæ præfert*] Hoc est Svetiæ præficit, regimen ei Svetiæ committit; de qua vocis significatione anteà nobis dictum.

31. *Hellam quendam Hamonis filium*] *Hamo* hic, ni fallor, ipsus *Hama* est, quem supra Hellæ patrem, & Britanniæ Regem nominat.

Galli-

34. *Gallicana virtute subnixum*] Id est, Gallorum submissis auxiliis. *Virtus* enim robur, potentiam, auxilium, vires, interdum significat. Gloss. Phil. *Virtus*: ἀρετὴ, αἰδεσία, δύναμις, ἰσχύς. A

43. *Recidivos patriæ tumultus incutiens*] *Recidivum* mediæ ætatis scriptoribus id dicitur, quod redit ac revertitur. Sic annum redeuntem *recidivum* appellat Tertullianus: *Reciprocarum frugum, & vividorum Elementorum, & recidivi anni fidem argumentantur.* Autor Carminis de Sodoma apud Cyprianum: B

Sed recidiva hominum pariter cum gente secunda
Impietas, iterumq́ mali nova pullulat ætas.

Corippus Africanus Lib. I. de Laudibus Justini Augusti Minoris:

Rectorum Lætij discusser providus orbis,
Successerq́ boni, recidivaq́ gloria, Petri.

Dudo de S. Quintino, Lib. III. Histori. Norman. *Clerus totius regionis extra suburbana Rotomagensis urbis exilijt, collaudansq́ Deum, pro recidivæ tripudio prolis, deduxit eum ad altare:* Ubi *recidivæ*, est, *redeuntis*. C

53. *Haraldum solenni levacro usum*] Haraldum sacro Baptismate lustravit Otgarius Archiepiscopus Moguntinus, circa Annum. Chr. DCCCXXVI. ut habent Annales Pithœani, quos citat Nicolaus Serrarius Lib. IV. rerum Moguntiacarum pag. 621. *Mense Majo, apud Ingalenheim habito conventu, diversarum gentium legationes auditas absolvit* [Imperator Ludovicus Pius] *Quo tempore Herialdus* [Haraldus] *cum uxore, & magna Danorum multitudine, apud Moguntiam baptizatus est.* Et in ipsius Ludovici Vita: *Herialdus ex Nortmanniæ partibus cum uxore veniens, Danorumq́ non parva manu, Moguntiaci, apud S. Albani, cum suis omnibus, sacri baptismatis unda est perfusus, plurimisq́ muneribus ab Imperatore donatus.* Addit Theganus in Libro de Ludovici gestis; *Haraldi uxorem à Judith Imperatrice de fonte sacro levatam.* Adamus Bremensis ità rem gestam commemorat Lib. I. Cap. XV. & ex eo totidem verbis Albertus Stadensis, ad Ann. Chr. DCCCXXVI. *Eodem quoq́ tempore Rex Danorum Haraldus à filijs Gotafridi regno spoliatus, ad Ludovicum supplex venit Imperatorem. Qui & mox Christianæ fidei Catechismo imbutus, apud Moguntiam cum uxore, fratre, & magna Danorum multitudine baptizatus est. Hunc Imperator à sacro fonte suscipiens, cum decrevisset in regnum suum restituere, dedit ei trans Albiam beneficium. Fratri verò ejus Erich, ut tum Piratis obsisteret partem Frisiæ concessit.* Observandum autem hoc loco, quòd sub filiorum Godefridi nomine, ipsius posteri & nepotes accipiendi. Nulla enim ipsi soboles superaret hoc tempore, ut rectè animadvertit Clariss. Vir Andreas Vellejus. Eandem historiam ex Autemaro referens Aimoinus Lib. IV. paulo aliter totum negotium edisserit: *Eodem tempore Harioldus*, inquit, *cum uxore & magna Danorum multitudine veniens Maguntiacum, apud S. Albanum, cum his quos secum adduxit, baptizatus est, multisq́ muneribus ab Imperatore donatus, per Frisiam, qua venerat via, reversus est. Veritus autem piissimus Imperator, ne ob tale factum negaretur ei habitatio soli naturalis, dedit ei quendam Comitatum in Frisia, cujus vocabulum est Ruistri, quò se suosq́, si necessitas exigeret, tutò recipere posset.* Sigebertus Gemblacensis ad Ann. Chr. 825. *Harioldus Rex Danorum, cum uxore & filiis, & magna Danorum parte, Moguntiæ baptizatur & ab Imperatore muneribus, & parte Frisiæ in beneficium sibi data, honoratur.* D E F

Pag. 176. vers. 18. *Omnem operum suorum cursum animosa voce recensuit*] Rex Daniæ Regnerus Lodbrog, jam morti vicinus, inter viperarum morsus, sibi ipse Epicedion cecinit, quo rerum à se gestarum magnitudinem, omniumq; operum suorum cursum, ut Saxo ait, complexus est. Continet autem Strophas XXIX: quarum in XXVI. non κατὰ ῥητὸν, sed qua sensum, extat clausula illa, cujus hic meminit Saxo: *Hic vellent nunc omnes filij Aslangæ gladijs amarum bellum excitare, si exactè scirent calamitates nostras, quam non pauci angues venenati me discerpant.*

Hinggum vier med hiorve
ᚼᛁᚾᚴᚴᚢᛘ ᚢᛁᛂᚱ ᛘᛂᚦ ᚼᛁᚬᚱᚢᛂ
Hier villdur nu aller
ᚼᛁᛂᚱ ᚢᛁᛚᛚᚦᚢᚱ ᚾᚢ ᛅᛚᛚᛂᚱ
Burir Aslaugar braun-
ᛒᚢᚱᛁᛦ ᛅᛋᛚᛅᚢᚴᛅᚱ ᛒᚱᛅᚢᚾ-
dum
ᚦᚢᛘ
Bitrum hillde vikkia
ᛒᛁᛏᚱᚢᛘ ᚼᛁᛚᛚᚦᛂ ᚢᛁᚴᚴᛁᛅ
Ef vandliga vise
ᛂᚠ ᚢᛅᚾᚦᛚᛁᚴᛅ ᚢᛁᛋᛂ
Um vidfarar offar
ᚢᛘ ᚢᛁᚦᚠᛅᚱᛅᛦ ᚮᛋᛋᛅᚱ
Hue o faer ormar
ᚼᚢᛂ ᚮ ᚠᛅᛂᚱ ᚮᚱᛘᛅᚱ
Eitur fullir mig slyta
ᛂᛁᛏᚢᚱ ᚠᚢᛚᛚᛁᚱ ᛘᛁᚴ ᛋᛚᚢᛏᛅ
Modernis fek eg minum
ᛘᚮᚦᛂᚱᚾᛁᛋ ᚠᛂᚴ ᛂᚴ ᛘᛁᚾᚢᛘ
Maugum suo ad Hiortun
ᛘᛅᚢᚴᚢᛘ ᛋᚢᚮ ᛅᚦ ᚼᛁᚬᚱᛏᚢᚾ-
duga.
ᚦᚢᚴᛅ.

Integrum vero Epicedion, velut antiquæ Poëseos illustre exemplum, ad calcem libri sui de Literatura Runica, Excellentissimus Vir, D. Olaus Wormius, repræsentat.

Pag.

Pag. 177. verſ. 3. *Corio in exiles admodùm corrigias ſciſſum extracto*] Quis hæc legens, non revocat ſibi in memoriam perſimilem Eliſſæ ſive Didonis aſtum, cùm juxtà fabulas Græcorum, *Byrſam*, vel potius *Bydſram*, ſuam conderet? Ejus meminit Juſtinus Lib. 18. *Itaq; Eliſſa delata in Africæ ſinum, incolas loci ejus adventu peregrinorum, mutuarumq; rerum commercio gaudentes in amicitiam ſolicitat: deinde empto loro, qui corio bovis tegi poſſet, in quo feſſos longâ navigatione ſocios, quoad proficiſceretur, reficeret; corium in tenuiſſimas partes ſecari jubet, atq; ità majus loci ſpatium, quam petierat, occupat: undè poſteà ei loco Byrſæ nomen fuit:* Virgilius I. Æneidos: A B

Mercatiq; ſolum, facti de nomine Byrſam,
Taurino quantum poſſent circumdare tergo.

Similis per omnia extat Hiſtoria apud Sigebertum Gemblacenſem, ad A. C. 434. de Hengiſto Saxonum duce. *Deniq;*, inquit, *poſtulavit* [à Rege Britanniæ] *tantum terræ ſpatium ſibi dari, quantum unâ corrigiâ poſſit ambiri, ut ibi promontorium ædificaret. Cui cum Rex acquieviſſet, accepto ille corio tauri, incidit illud in longiſſimam corrigiam, & loco, quem prævideret, circumducens, intrà ambitum illius extruxit caſtellum, appellavitq; illud caſtellum corrigiæ.* C

11. *Comprehenſi ipſius dorſum plagâ aquilam figurante*] Hunc locum quod attinet de Aquila in dorſo Hellæ, Regis Angliæ, figurata, res ità habet: Apud Anglos, Danos, aliasq; nationes Boreales, victor ignominiâ ſummâ debellatum adverſarium affecturus, gladium circa ſcapulas ad ſpinam dorſi adigebat, coſtasq; ampliſſimo per corporis longitudinem facto vulnere, utrinque à ſpina ſeparabat: quæ ad latera deductæ alas repræſentabant Aquilinas. Hoc genus mortis vocabant *Aquilam in dorſo alicujus delineare*: At riſte Orn paa eens Bag. Gloſſarium Iſlandicum MS. ejusmodi vulnus ſive plagam ᛒᛚᚮᚦᚮᚱᚿ, Blodorn/ſive ᛒᛚᚮᚦᚢᚵᛚᛁ, Blodugle/ item ᛒᛚᚮᚦᚱᛁᚠᛁᛚ, Blodrifil/ dictû teſtatur. In Jarlaſagu: ᚦᛆ ᚱᛁᛋᛏ ᛁᚿᛆᚱ ᛁᛆᚱᛚ ᚼᛆᛚᚠᚦᛆᚿ ᛆᚠ ᚱᛁᛋᛏ ᛒᛚᚮᚦᚮᚱᚿ ᛆ ᛒᛆᚴᛆ ᚼᚮᚿᚢᛘ, ᛘᛁᚦ ᚦᛁᚿ ᚼᛁᛋᛋᛁ ᛆᚦ ᚼᛆᚿ ᛚᛆᚠᚦᛁ ᛋᚢᛁᚱᚦᛁ ᛆ ᚼᛆᛚ ᚢᛁᚦ ᚼᛋᚮᚠᛁᚿᚢᛘ ᛆᚠ ᚱᛁᛋᛏ ᚱᛁᚠᛁᚿ ᛆᚠ ᚠᚱᛆ ᚱᚮᚠᚠᛁᚿᚢᛘ ᛆᚠᛆᚿ ᛆ ᛚᛁᚿ-ᚦᛆᛆ ᛆᚠ ᚦᚱᛆ ᚦᛆᚱ ᚢᛏ ᛚᚢᚿᚵᚢᛘ: *Tunc Comes Einarus in dorſo Halfdani Aquilinam excitavit plagam, ità ut gladium dorſo adigeret, omnesque coſtas à ſpina ſepararet, usq; ad lumbos, indeq; pulmones extraxit.* In Ormſagu: ᛆᚱᛘᚢᚱ ᛒᚱᛆᛋᛆᚼᛋᛁ ᛆᚠ ᚱᛁᛋᚦᛁ ᛒᛚᚮᚦᚱᛁᚠᛁᛚ (blodriſill) ᛆ ᛒᛆᚴ ᛒᚱᚢᛋᛆ ᛆᚴ ᛋᚴᛆᚱ ᛆᚠ ᚱᛁᚠᛁᚿ ᚠᚱᛆ ᚼᚱᚮᚠᚠᛁᚿᚢᛘ ᛆᚠ D E F A ᚦᚱᛆ ᚦᛆᚱ ᚢᛏ ᛚᚢᚿᚵᚢᛘ. *Ormerus evaginato gladio in dorſo Bruſi Aquilinam inflixit plagam, ſeparatis à dorſo coſtis, & pulmonibus exemptis.*

51. *Per aviti negotij veſtigia decurrit*] Hoc eſt, Ericus avi ſui Regneri res geſtas imitari conatus eſt, ijsdem virtutibus ac rebus præclarè geſtis excellere ſtuduit, quibus avus Regnerus, immortalem ſibi famam pepererat. Ericus enim Regneri illius ſuperioris nepos extitit. *Negotij* vocabulum varie uſurpat Saxo: quâ de re diximus nonnihil ad Libr. 1. B

Pag. 178. verſ. 4. *Ad ſalutares Ansgarij monitus*] Hic eſt ille Ansgarius, quem Romanorum Imperator Ludovicus, Anno Chriſti D CCC XXVI. novæ à ſe in Saxonia fundatæ Corbejæ & pauló poſt in Daniam & Sveciam religionis Chriſtianæ propagandæ gratia, ablegavit. Adamus Bremenſis Lib. 1. Cap. 15. *Anno Villerici XXXIII. Ludovicus Imperator novam in Saxonia Corbejam exorſus, religioſiſſimos Franciæ Monachos ad illud congregavit cœnobium: inter quos præcipuus legitur ſanctiſſimus Pater ac Philoſophus Chriſti Ansgarius, vitæ atq; ſcientiæ merito clarus, & omni populo Saxonum acceptus.* & mox Cap. XVI. *Cum autem nemo Doctorum facilè poſſet inveniri, qui cum illis ad Danos vellet pergere, propter crudelitatem barbaricam, quâ gens illa ab omnibus fugitur: Sanctus Ansgarius, divino, ut credimus, ſpiritu accenſus, & quia ad martyrium aliqua occaſione malebat pertingere, cum ſocio ſe ultroneum obtulit Autberto, non ſolum inter Barbaros, verùm etiam in carcerem & in mortem pro Chriſto ire paratus. Itaq; biennium in regno Danorum commorati, multos ex gentilibus converterunt ad fidem Chriſtianam.* Scripſit ejus inſignia facta Rembertus ejus Diſcipulus, ac in ſedem Epiſcopalem Succeſſor. Plura etiam de eo habentur in Vita ejusdem Remberti, quam habet Surius, ad diem 4. Febr. Tom. 1. Item Albertus Crantzius in Hiſtor. Eccleſiaſt. Saxon. Lib. XX, & Saxoniæ Lib. 2. Cap. 25, & 29. Tritheimius de Viris illuſtr. Ordin. Benedict. Lib. 4. Cap. 84. Et penes me eſt Vita S. Anſcharij à diſcipulis ipſius conſcripta, & ex Veteri MS. Codice tranſcripta; ubi inter alia Erici hujus Daniæ Regis fit mentio, quam Saxo ait ad ſalutares Ansgarij monitus ſacrilegæ mentis errorem depoſuiſſe. Verba ſic habent. *Jamq; ſuſceptâ Bremenſi Parochiâ, iterum cœpit ſpiritu fervere intimo, ſi quid poſſit in partibus Danorum pro Chriſti laborare nomine. Unde frequentius ſolebat adire Hericum, qui tunc ſolus Monarchiam regni tenebat Danorum, ut officio prædicationis in regno ejus frueretur. Aliquoties quoq; regiâ legatione ad eum mittebatur. Et quæ ad fœdera pacis, & utriusq; regni utilitatem pertinebant, ſtrenuè ac feliciter peragebat. Qua de re cognitâ fide & bonitate Sancti viri, prædictus Hericus Rex mutuo eum affectu cœpit venerari, & libenter ejus conſilio uti, ac familiariſſimum in omnibus habere, ita ut* C D E F

etiam inter secreta sua, dum de negotijs regni sui cum consiliarijs tractaret, eum interesse rogaret. Hac itaq; familiaritate potitus, cœpit illi etiam persuadere, ut fieret Christianus. Ille verò omnia, quæ ei ex divina intimabat scriptura, benignè audiebat, & bona prorsus ac salutaria esse laudabat; seq; his plurimum delectari, ac libenter velle Christi gratiam promereri dicebat. Cui pòst talia vota Sanctissimus Pater suggerere cœpit, ut Christo Domino hanc concederet benevolentiam, ut in regno suo Ecclesiam fieri permitteret, ubi Sacerdos omni tempore adesset, & verbi divini semina, & Baptismi gratiam, qui suscipere vellent, traderet. Quod ille benignissimo concessit affectu, & in portu quodam sui regni ad hoc aptissimo, & huic regioni proximo, Slesvvic *vocato, ubi ex omni parte conventus fiebat negotiatorium, Ecclesiam fabricare permisit, tribuens locum, in quo Presbyter permaneret, datâ pariter licentiâ, ut quicunque vellet, in regno suo, fieret Christianus.* Sed hunc Hericum fratrem Haraldi Klag fuisse, non Regneri nepotem, indicare videtur Clariss. Vir Andreas Vellejus in Observatione sua adjuncta Cap. XXV. Lib. 1. Adami Bremensis: *Sciendum est*, inquit, *duos Ericos Reges in Dania rerum potitos, tempore Ansgarij. Primus erat frater Haraldi Klag; is sceptrum Erico filio Siguardi delatum, ad se vi rapuit. Sed ut sunt violenta minus diuturna, brevi pòst à Guthormo, nepote suo ex fratre, cæsus, vitâ pariter ac regno spoliatus est. Redijt itaq; imperij dignitas ad Ericum filium Siguardi, nepotem Regneri. Is filiam Guthormi duxit, & erat ætate admodum tenerâ, quum primùm regni susciperet administrationem. Quâ etiam de causa cognominatus est* Puer. *Quod ideò admonendum duxi, ut utriusq; Regis temporibus concionatum esse in Dania Ansgarium sciamus: quum unius saltem tempore ipsum hic docuisse indicet Saxo. Et prioris quidèm Erici operâ ac studio Templum Sletvicense Anno Domini 848; alterius verò à paganismo ad fidem conversi, Zelo, Ripense primum fundatum atq; erectum, An. Domini circiter 860.* De posteriore verò Erico ità Adamus Bremensis Cap. 28. Lib. 1. *Iste mox ut regnum Danorum suscepit, ingenito furore super Christicolas efferatus, Sacerdotes Dei expulit, & Ecclesias claudi præcepit. Ad quem Sanctus Dei confessor Ansgarius venire non trepidans, comitante gratiâ divina, crudelem Tyrannum sic placatum reddidit, ut Cristianitatem ipse susciperet, suisq; omnibus, ut Christiani fierent, per edictum mandaret, & insuper in alio portu regni, apud Ripam, exstruxerit Ecclesiam in Dania secundam.* Porrò de Ansgario videatur Adamus Bremensis à Cap. XV. Lib. 1. ad ejusdem Cap. 32. Et Adolphus Cypræus Historiæ Eccles. Slesvic. Cap. 1. & alij.

Pag. 178. vers. 12. *Hujusce muneris advocationem præstare*] Imitatur hic more solito Valerium Maximum Saxo; Cujus hæc sunt verba, Cap. IX. Lib. II. *Accedit his, quod etiam fortunâ longam præstandi hujusce muneris advocationem estis assecuti.* Sed & *Advocationem* sæpiusculè usurpat Dudo S. Quintini Decanus, pro *defensione, protectione, tutelâ, cura, administratione.* Sic Lib. III. Histor. Normann. pag. 122. *Respondit Rex, Tellus Normanniæ non nisi unius senioris unquam tuebitur advocatione.* Et pag. 139. *Sacrosancta Ecclesia Normanniæ advocatione dignus.* Et pag. 142. *Populum suæ advocationis fomento prudentius nutriebat.* Unde *Advocatus* eidem pro Protectore, defensore, & præside multoties sumitur.

30. *Ab Agapito*] Videtur hic ex emendatione Historici eminentissimi, Andreæ Velleji, legendum *Adriano*; ejus scilicet nominis Tertio, qui sedi Romanæ unius duntaxat anni curriculo præfuit. Id quod cum ipsâ Chronologia exactius convenit. Adrianus enim Pontifex Romanus universalem Ecclesiæ Christianæ administrationem suscepit Anno Christi 884, teste Baronio, quo adhuc in Dania regnasse Frothonem asserunt Chronologi nostrates, Lyschander, Petræus, & alij: sed *Agapitus* demum Ecclesiæ præesse cœpit Anno 947. qui incidit in imperium Haraldi Blaatand.

32. *Romanæ legationis præcucurrit adventum*] Utitur eodem Verbi Præterito Plautus Menæchm. Actus V. Scenâ VIII.

Præcucurristi obviam, ut quæ fecisti, inficias eas.

Sic *adcucurrit* Tacitus Hist: Lib. 3. 22. 6. & Apulejus Metamorph. 1. *decucurrit*, Cæsar de Bello Gall. 2. 19. & 21. *Excucurrisset* Svetonius Galbâ; 18, 6. *Procucurrissent* Livius 25, 11. 3. & 40, 30. 5. Cæsar de Bello Civil. 3. 93. *Concucurrit* Florus Lib. IV. Id observante in accuratissimo ad hunc auctorem Indice, Viro Doctissimo, Joanne Freinshemio.

35. *Hujus filius Gormo*] Hunc Gormonem & sequentem Haraldum quidam omittunt, expungentes, ut per errorem bis positos: Id quod etiàm Chronologiæ magis convenit, ut ajunt. Sed quàm rectè, ipsi viderint.

37. *Apud Insulam*] Angliam intellige. Anglia enim seu Britannia, per excellentiam *Insula* dicta. Paulus Diaconus Lib. IV. de Gestis Longobard. Cap. XXIII. *Britannica, flos qui in Insula nascitur:* quomodo hunc locum restituit Cl. Barthius. Adamannus Scotus Lib. 1. de Vita Columbæ: *Valedicens navigationem præparabat, & sine ulla morula transnavigans Jovam, devenit Insulam, hoc est, Britanniam.*

Ibid. *Regiam adeptus est arcem*] Hoc est, rerum summam obtinuit. Sic Valerius Maximus Lib. VI. Cap. 2. *arcem occupare* dixit: *Quo interfecto, aliquantò tetrior arcem occupavit.* Phædrus Lib. 1. Fabular.

Hinc conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.

Et Prudentius περὶ στεφάνων, Hymno III. de S. Laurentio, *arcem possidere*, pro regnare & imperare, dixit:

Augustus arcem possidens,
Cui nummus omnis scribitur.

Adeò

44. *Adeò difficile prægrandia continentur imperia*] In eandem mentem legati Darij ad Alexandrum Lib. IV. Curtij: *Periculosum est prægrave imperium. Difficile est continere, quod capere non possis. Videsne ut navigia, quæ modum excedunt, regi nequeant? Facilius est quædam vincere, quàm tueri. Quàm herculè expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent.* Proverbium etiam Gallis in usu est: *Qui trop embrasse, peu estreind.*

Pag. 179. vers. 1. *Sacra cella strage punient*] *Cella* hic nomine intelligendum venit *sacrarium*, seu *ædicula sacra, templum, delubrum*: eujusmodi ferè sunt, quas *Capellas* barbarum nuncupavit seculum. Usus est eo significatu Valerius Maximus Lib. I. Cap. I. Pag. 25. *Cum Marcellus V. Consulatum gereus, templum Honori & Virtuti, nuncupatis votis, debitum consecrare vellet, à collegio Pontificum impeditus est, negante unam cellam duobus dijs rectè dicari.* *Cellæ* etiam dictæ habitationes Monachorum, qui in vasto illo Ægypti eremo olim, solitudinis sectandæ gratiâ, stabulabantur: quâ significatione non semel hæc vox in Joanne Cassiano occurrit: ut Collat: 2. Cap. V. pag. 202. de Herone Sene: *Solitudinis cellæq; jugiter secreta sectatus est.* Unde & locus fuit in Ægypti eremo, cui nomen Cellæ, à cellis Monachorum, quæ frequentes in eo visebantur. Melchior Goldastus in Notis ad Ratperti Monachi Cap. I. & quidem illa verba: *Protinus ibi cellulas construentes: Cella, inquit, à celando, & in templis, & in domibus, appellatur pars aliqua remotior. Unde factum, ut pauperum & servorum mansiunculæ, cellæ appellarentur; ut docet multis exemplis Lævinus Torrentius Commentar. in Suetonij Tiberium Cap. 43. & Caligul. Cap. 41. In templis pars aliqua sacratior, in quam vulgo intrare non licebat. Cujusmodi erat in Capitolio Cella Jovis, auctoribus Gellio & Livio. Ità & Monachi, qui pauperes sese ac servos faciebant, Cellas vocarunt habitacula in recessu ac solitudine posita, & à frequentia hominum remota, in quas velut religionis gratiâ se conferrent. Germanis hodieq; in usu est* Zellen *pro habitaculis Monachorum.* Hactenus Goldastus.

6. *Hic à majoribus*] *Majores* hic intelligendi sunt proceres regni, senatores, Megisthanes, quos interdum *Seniores* nominat Saxo.

9. *Quàm Daniam sub dotis nomine recepisset*] Procul dubio legendum hic erit *Angliam*, pro *Daniam*. Quippe illam amiserat Gormo Anglicus, ut paulo ante Saxo indicavit; hanc vero ut recuperaret, quæ suæ adhuc erat ditionis, non admodum necesse erat.

12. *Nocturnis motibus*] Eleganter *nocturnos motus* dixit pro Veneris exercitio, & libidinis nocturnæ commercio, seu libidinosâ prurigine, cujus meminit Juvenalis Sat. VI. *Tunc prurigo moræ impatiens.* *Moveri* autem & *motus* in rebus Venereis sæpenumero occurrit apud Juvenalem, Petronium, & alios.

24. *In capite nuptiarum*] *Caput*, pro principio, frequens est tàm in sacris, quàm in profanis Literis. Ita *Caput cœnæ* dixerunt antiqui.

34. *Propassis alis*] Hoc est diductis, distentis, atq; expansis. Sic Apulejus Lib. VI. Metamorph. *Nam supremi Jovis regalis avis illa repentè, propassis utrinq; pennis, affuit rapax aquila.* Appri-me huc facit Cap. XV. Lib. 15. Auli Gellij, quod, quià non adeo prolixum est, hoc loco integrum adscribere placuit: *Ab eo quod est pando, passum veteres dixerunt, non pansum, & cum præpositione, expassum, non expansum. Cæcilius in Synaristosis:*

Heri vero prospexe eum ee ex tegulis:

Hæc nuntiasse flammeum expassum domi.

Capillo quoq; esse mulier passo dicitur, quasi porrecto & expanso, & passis manibus, & velis passis dicimus, quod significat diductis atq; distentis. Itaq; Plautus in Milite Glorioso, A literâ in E mutatâ, per compositi vocabuli morem, dispessis, dicit, pro eo, quod est dispassis:

Credo ego isthoc exemplo, tibi esse eundem
actutum extra portam,

Dispessis manibus, patibulum eum habebis.

Pag. 180. vers. 1. *Præteritâ filiâ*] Thyrâ scilicet: & præterito item filio Adelsteno, ut mox infrà:

2. *Angliam quidem testamento legaret*] Ejusmodi Testamentum *inofficiosum* Jurisconsulti vocant; cùm scilicet parentes, sine causa, liberos suos exhæredant, vel omittunt: de quo liberis permissum est conqueri, aut inique se exhæredatos, aut iniquè præteritos. Institut. Lib. II. Tit. 18. de Inoffic. Testament.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM X. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 181. vers. 5. I*Gitur Norvagiæ Rex*] Haraldus nempè Pulchricomus, qui ex concubina quadam Thorâ Haquinum filium suscepit, ab educatore suo, Britanniæ Rege, *Adelsteni* cognomento insignem.

II. *Filio ejus Haquino, admodum tenero, educationis impensam pollicitus*] Longè aliam ab Adelsteno Haquinianæ educationis occasionem commemorat Chronicon Norvagicum antiquissimum, cui autor Snorro Sturlæsonius, in Vita Haraldi Pulchricomi: *Sub idem tempus, rerum in Anglia potiebatur Rex Adelstenus, cognomento Victoriosus. Is ad Haraldum Pulchricomum, Norvagiæ Regem, legatum misit, cui præter mandata, de magni momenti negotijs illic expediundis, gladium aureo manubrio, & vaginâ gemmis aureisq; vinculis condecoratâ, insignem, pretiosi muneris instar, Regi exhibendum commisit. Hic ubi in Norvagiam appulit, Haraldi aulam rectâ petens, ejusq; adeundi potestate factâ, ensem obtulit. Rex apprehenso gladij capulo, illum curiosius contemplari cœpit. Quod animadvertens legatus, nunc, inquit, ô Rex, ex voto Adelsteni, ensem complexus, ejus te clientelæ tradidisti, ipsiq; homagium præstitisti. Olim namq; se Regum clientelæ dedituri, tacto gladij capulo, obsequium polliceri solebant. Haraldus summo sibi opprobrio ducens, alieno subjici imperio, haud levem animo concepit indignationem. Gnarus tamen frænare iram, (quæ merâ intervire solet) legatum lautè tractatum, bonâ cum veniâ à se dimisit. Paulò pòst cum proceribus inito consilio, de ignominiâ hac & injuriâ opportunè vindicandâ, unanimi consensu decretum est, ut Haraldus filium suum Haquinum Adelsteno educandum transmitteret. Etenim abjectæ sortis & vilioris conditionis ille habebatur, qui alienis liberis officium educationis præstabat. Erat tum temporis in contubernio Haraldi Regis, Haukerus Habrok nomine, vir exploratæ fidei, adq; res arduas obeundas promptissimus, & ob partam longinquis peregrinationibus variarum rerum experientiam, Regi gratissimus. Hujus fidei filium suum Haquinum in Angliam deferendum commisit. Haukerus peractâ feliciter navigatione, in insulam exscensionem faciens, Adelstenum cum magnatibus epulantem Londoniæ offendit. Sed priusquam Regem inviseret, triginta militibus, quos sibi comites adjunxerat, seriò jussit, ut scutis suis capulos gladiorum, quos districtos sub longis cœlabant tunicis, contegerent, & qui ultimus ædes regias ingrederetur, primus omnium exiret. Mox Haukerus in palatium intromissus, salutato Rege, filiolum Haraldi genibus ejus imponit. Adelstenus puerum diligentius intuens, Hunc, inquit, minime servilibus oculis esse video. Et simul interrogat Haukerum, quid hæc pueri traditio portenderet? Cui Haukerus: Rex, ait, Haraldus spurium hunc suum à te educari petit. Ad illa verba accensus irâ Adelstenus, arrepto gladio,* A *puerum interficere simulabat. At respondit Haukerus: Nunc tibi alumnum tuum per me licebit obtruncare, cujus te sinu excepti nutricium & educatorem profiteri cœpisti. Neq; si unum huncce interemeris, totam Haraldi sobolem internecione delevisti. Atq; hoc dicto Haukerus regiâ egressus, eâdem, quâ venerat, viâ, iter in patriam remensus, secundo vento ad suos reversus est. Quos redeuntes Haraldus gratanter excipiens, ob rem benè gestam, dignâ remuneratione prosequutus est. Verùm Adelstenus Haquinum sacris Christianis* B *initiatum, honestorum morum documentis, & equestribus exercitijs informandum curavit. Undè & cognomen Haquini Adelstenij sortitus est.*

31. *Præceptoris occasus*] Id est, Adelsteni Regis, qui Haquinum compluribus honestatis præceptis imbuerat.

37. *Haraldi Gunnildæ filij*] Hæc Gunnilda, Gormonis Daniæ Regis filia erat, & soror Haraldi Blaatand: quam pater Erico Blodøxe/ Haraldi Pulchricomi filio, Norvagiæ Regi, in C matrimonium dederat. Ex ea tulit Ericus septem filios, Gamalium, Gutormum, Haraldum, Reginfredum, Erlingum, Sigurdum cognomento Sleffva, & Gudrodum; & unicam filiam Ragnildam. Haquinus verò Adelstenius, audito paterni fati nuntio, ex Anglia redux, fratrem Ericum, Blodøxe dictum, qui regiæ potestatis insignia sibi vindicabat, regno expulit; ipse vicissim ab omnium provinciarum incolis regio titulo ornatus. Tandem universâ Norve- D giâ suam in potestatem redactâ, in Daniam cum instructissima classe irruptionem faciens, Jutlandiam, Sælandiam, Scaniamq; igni & ferro latè depopulatus, ingenti prædâ partâ, patriam repetit. Intereà Gunnilda, Haraldi vidua, tyrannidem Haquini metuens, in Daniam ad fratrem Haraldum Regem, cum filijs aufugit, quibus Rex latifundia prædiaq; nonnulla, unde victui necessaria suppeterent, possidenda concessit. Hi sæpè pyraticam circa littora Norvagiæ exer- E centes, inprimis provinciam Vigcensem infestis armis adoriri solebant. Quibus tamen Haquinus fortiter se opponens, in Daniam eos non sine exigua jactura, & internecione exercitus sui, retrocedere coëgit. Demum Haraldus Gunildæ filius, cujus hic mentionem facit Saxo, sexaginta navium classe ab avunculo donatus, Hevindo & Karlhofro socijs receptis, in Norvegiam navigationem remensus, adversus hostem navalis pugnæ copia non suppetente, terrestrem F exercuit, in qua tamen victor extitit Haquinus. Hæc totidem verbis Chronicon Norvagicum Snorronis Sturlesonij.

41. *Hevindo enim,*] Hevindo huic Chronicon Norvagicum pag. 84. cognomentum *Skre-*

ja

ja tribuit, & pro Karlhofto, Alfi cujusdam Askmanni meminit, in commilitium ab Haraldo, in expeditione hac Norvagica, suscepti.

46. *Clarius sui indicium exhibentem*] Haquinus etenim Adelsteinius, Rex Norvagiæ, in hoc prælio, capite gestabat *galeam inauratam*, quæ Solis radiis illustrata, eximio fulgore hostium oculos perstringebat. Gunnildæ filii regium hoc insigne rati, eo omnem impetum, totamq; vim armorum convertere cœperunt. Quo cognito Hevindus Findsön, Haquini ex sororis filia pronepos, latè splendentem galeam pileo obduxit. Tunc elatâ voce exclamans Hevindus Skreja: Quid? subduxit nè se è prælio Norvagiæ Rex? an verò occubuit? Evanuit etenim, nec uspiam apparet inaurata galea. Et cum dicto, Haquinum Regem, qui inter primos præliantium globos strenue pugnabat, ignarus districtâ bipenni petiit. Sed adactum Regi ferrum Thoralvus objectu clypei fefellit, adeo ut Hevindus nutabundus mento ferè terram contingeret. Hinc Rex tantâ vi in Hevindum gladij sui aciem egit, ut ferrum non modo galeam & caput, sed & medio corpori illapsum omnes artus diffinderet. Mox Thoralvus Alf Askmand Hevindi fratrem, interfecit. Chronicon Norvagicum pag. 85. & seq.

Pag 182. vers. 1. *Interea Thoralvus*] Hic est Thoralvus ille Skolmsön, cognomento Fortis, qui tanquam fidus Achates, in hoc conflictu, à latere Haquini vix latum unguem discedens, Regis fatum clypei sui obstaculo repulit.

10. *Jaculum namq; vago*] De hoc jaculo paulò aliter Historia Norvagica pag. 86. Posteaquam occubuissent Hevindus Skreja, & Alf Askman, Haraldi exercitus effusâ fugâ sibi consuluit. Dùm verò Haquinus hostes acrius persequeretur, ex improviso spiculum quoddam, sive sagitta, quam *Flein* vocant, advolans, brachio Regis infrà scapulas, grande vulnus inflixit. Memoriæ proditum est, Gunnildæ servum quendam, nomine Kispingum, in mediam aciem processisse atq; exclamasse; cedite locum Regis interfectori, ac derepentè jaculum corpori Regis adegisse.

16. *Gunnildam procurato maleficijs spiculo*] Erat certè, teste Snorrone Sturlæsonio, Gunnilda hæc, venefica nulli secunda, varias præstigias & maleficia in Findmarchia, ubi educata fuerat, edocta. Quare nullum est dubium, quin perniciosum hoc jaculum in hostile caput machinata sit.

17. *Haraldus itaq;*] Intellige Haraldum, postea Graafeld dictum, qui major natu inter Gunnildæ filios erat; quiq; cæso Haquino Adelsteinio, regnum Norvagiæ occupavit.

24. *Julinum nobilissimum illius provinciæ oppidum*] Julinum sic describit Sebastianus Munsterus Cosmograph. Lib. 3. pag. 771. *Julinum oppidum olim nulli clarissimarum urbium secundum, multas etiam præclaris opibus & structuris exsuperans,* A *nobile VVandalorum emporium, tantis opibus mercatorum negotiis frequens, ut vix aliud par illi tum Europa videret, Constantinopoli excepta, quæ tum florebat. Ibi Russi, Dani, Serabi, Saxones, & VVandali suos vicos & plateas incolebant. Incolæ ejus, quùm in flore essent, lege latâ vetuerunt, ne advenarum quiquam novæ religionis mentionem ullam faceret; quo factum est, ut omnium illi novissimi ad Christi fidem pervenirent. A Regibus Danorum olim urbs ista multum passa est, potissimum autem Regi Svenoni ad tempora* B *Ottonum regnanti, sæpè se opposuit, bello sustinens totius regni molem, ter etiam Regem prælio cepit. VValdemarus quoq; Rex Daniæ, circa Annum Christi 1170, classe per Zvenum fluvium ingressus terram, Julinum oppidum, non satis à pristinis cladibus respirans, captum direptumq; incendit: ex quo die nunquam redijt ad pristinum florem, quod jam à Saxonibus novæ civitates in eo littore firmarentur, præsertim Lubecum. Urbs itaq; ista olim tam præclara & potens, nunc ad fatum suum pervenit. Et est rerum vicissitudo.* C *Vocatur hodie VVollinum. Circa annum domini 1151. Principes Pomeraniæ erexerunt ibi Episcopatum. sed qui postea, circà annum Christi 1181, fuit translatus Caminum. Situs hujus Julinensis urbis fuit haud procul à lacu magno Pomeraniæ, quem tres amnes Panus, Zvvinus, & Divinovv, collecti ante exitum in mare, conficiunt, etiamsi per Divinovv putent intelligendum exitum Oderæ ex lacu, sicut & Zvenus alius est exitus, per quem via patet ad mediterranea Pomeraniæ loca.* Quibus subjungere placet longè accuratiorem D Julini descriptionem ex Davidis Chytræi Prooemio in Metropolin suam: *Cum autem Julini, urbis vetustæ ac celeberrimæ, in quâ primam Episcopi Pomeraniæ sedem principes posuerunt, mentio à nobis facta sit, non ingratum studiosis antiquitatum patriæ futurum arbitrabar, si ea, quæ senex antiquâ virtute, & fide ac doctrinâ præstans, Joannes Lubbechius, consul Treptovij ad Regam, de Julino, vetustissima & florentissima olim Pomeranici litteris urbe, nunc eversâ ac excisâ, sciscitanti mihi respondit, cum illis com-* E *municarem. Pridie Non Octobr. VVOLLINUM, natale solum, piæ memoriæ, Doctoris Johannis Bugenhagij Pomerani, avunculi mei, perveni, & apud sororem meam, Consulis ibidem quondam, Joachimi Czimdarsij, Patris Magistri Petri Czimdarsij, Professoris in Academia Griphsvvaldensi, utriusq; piè defuncti, viduam diverti. Et quia complurima de oppidi istius antiquissima celebritate, ac emporij ibidem famosissimi amplitudine, scriptis & dictis memoriæ tradita esse, non immemor eram: nè otio deside tempus ibi* F *tererem, & rei veritatem exquisitius indagarem, posterâ die, Nonis scilicet Octobr. comitatus aliquot antiquitatis studiosis, Viris venerabilibus, loci istius Pastoribus & Senatoribus, vetusta Julini, anno Christi 1170, auspicijs Danorum Regis VValdemari, ductu Absolonis Episcopi Roschildensis excisi, restantia vestigia, oculari, de loco ad locum, commonstratione perlustravimus, & quantum illa, mediocris quidem Civitas VVollin, ab antiqua illa celebratissima urbe, & Castro magno, Julino, mutata sit, ex rei præsentis inspectione deprehendimus.*

dimus. Sita est & fuit, nunc ut tunc, in insula dem Wollinischen Werder/ quæ per pontem prælongum, ex continenti Ducatus Pomeraniæ, super fluvium Divenovv, ibi der Strom appellatum, aditum præbet. Estq; insula in longitudine quatuor milliarium. Ab ortu Divenovv, ab occasu Svveno fluvijs, à meridie lacu recenti, dem Frischen Hafe/ palude novem circiter milliarium, & ad septentrionem, maris Balthici, die Ostsehe/ Daniam versus spectantis, ambitu circumcincta. Insula frugum & pecorum admodùm ferax. Terra fertilis, aquæ & fluvij piscosi valdè: adeò quòd sæpe vidimus, uno tractu, projectis retibus, ducentorum vel trecentorum florenorum valore, pisces varij generis comprehendi, capi, & distrahi, tempore hyemali, glacie lacu recenti constricto. In hujus, inquam, insulæ frontispicio, ex antiquis adhuc extantibus aliquomodo ruinarum monumentis veteris Julini, apparet & datur videre, quòd florens Julinum habuerit in circumferentia sua ultra integrum milliare Germanicum commune. Templum etenim S. Michaëlis, hoc tempôre, extra oppidum VVollin, in editiore paulum colle, Bethavim sepulchris defunctorum cum suo cœmiterio destinatum, tunc in medio urbis fuisse perhibetur antiqui Julini. Quod etiam ità deprehenditur. Tria namq; castella, vel Fortalicia, ad propugnandum hostiles insultus, in editioribus urbis partibus disposita, diversis quasi montibus tribus longiusculo intervallo, locata fuisse, excidij lateres adhuc ostendunt, quorum nomina etiamnum remanent. Primus Kakernel; Secundus Modorovv; Tertius der Schloßberg; Quartus versus Septentrionem, der Silberberg/ mons cæteris proëminentier. In quo constructa fuisse perhibetur Arx, vel propugnaculum, multarum habitationum, ubi sæpè adhuc inter excisa fundamentalia saxa & lateres, argentea numismata reperiuntur. Item prægrandium hominum, instar Gigantum, grandia ossa & costæ aliquando conspiciuntur. Fuit etiàm ibi alius, vel quartus mons, ad australem urbis partem inclinans, mons Calvariæ, der Galgeberg/ in quo sontes ultimo supplicio affici solebant, non longius ab urbis dissitus portis, quàm quis manualis jactu pertingere posset. Hodiè hic locus, vel mons, tam longè à portis novi VVollin distat, ut aliquem eò exspatiantem benè defatiget. Et in radicibus hujus montis, antiquitus terminabatur, in parte Australi, vetus Julinum florens. Si itaq; templum Sancti Michaelis in medio urbis constitit, & ad quatuor mundi plagas, prædictos montes & Fortalicia, capita angularia, vel terminos habuit, ut ex ruinis liquet, satis constat magnitudinem veteris Julini excessisse spatium milliaris Germanici in ambitu suorum murorum. Nunc temporis, multò etiam quàm trigesima parte est contractior & minor, non aspernenda tamen civitas VVollinum. Et campus est, ubi Troja fuit; ubi olim ædificia magnifica steterunt, ibi nunc multa agrorum Jugera coluntur quotannis, das Wollinische Stadefeldt am werder ad occasum, bis an die Plotzinsche Stege. Eò usq; vetus pertendebatur Julinum. Ad Ortum hodiè etiam pristinum terminum obtinet Fluentum, den Strom. Brachium fluvij Divenovv ponte, ut dixi, stratum. Hujus fluenti, des Bruggen Stromes/ hæc est natura & reciproca alteratio saporis aquæ. Quandò Austrini spirant venti, tunc fluvius Odera, qui infra Stetinum, duobus milliaribus, influit in recentem Lacum, ità commiscetur aquæ recentis lacus, ut recens sapida, & nihil salsedinis concipiat aqua totius fluenti des Stroms. Si verò intensiores paululum incumbant flatus Septentrionales, tunc aqua salsa ex vicino Balthico mari propellitur in lacum recentem, & hinc in Fluentum, den Divenovv Bruggen Strom/ ejusq; omnem aquam instar marinæ salsam efficit: ità ut nunc recens, nunc salsa fit aquà fluenti, prout venti spirant, & maris fluxus & refluxus est in recentem lacum. Hæc de situ veteris Julini, nunc pauca addam de statu. Emporium fuit totius Europæ, post Constantinopolim, ut ferunt, longè celeberrimum, tantæ potentiæ, ut potentissimum Danorum Regem Svenonem primum, ter bello superatum, captumq; exolutis lytris, nihil Daniæ potentiam extimescens, impavidè dimiserit. Populositatem, vel multitudinem civium ac incolarum, viginti duo millia civium capita, ibi ab Octone Bambergense Episcopo, Anno 1124, baptizata declarant. Neque verò Julinum una tantum gens, sed diversarum nationum populi, discretæ lingua, religionis & fidei homines, inhabitaverunt, & mercaturam exercuerunt, VVinithi, VVinni, Heneti, Svenones, Slavi, Vandali, Dani, Sveci, Cambrivij, Circipani, Judæi, Gentiles, Pagani, Rutheni, Græca fide utentes, & similes aliæ gentes complures, promiscuè ibi inveniebantur. Quibus omnibus & singulis, ibidem negociandi æqua erat potestas, & salvus dabatur conductus: solis Christianis, sub interdicto pœnæ mortis, exclusis. Et singulæ gentes suas distinctas plateas inhabitaverunt, quibus & nomina à se indidêre. Sclavi, Vandali, VVinithi, Svenones, Rutheni, primarij inter eas perhibentur, plerique omnes poligami homines, alioqui honestis moribus, servientes quoq; Idolis suis. Coluerunt tamen publicè ex professo Idolum Triglaff/ Deum Tricipitem: quòd primo capite cœlum, secundo terram, tertio aquas istius Dei gubernaculis regi, defendi, & conservari dicerent. Arbitror autem eos aliquid ex patriotis suis Rugianis & Vandalis, qui in Italia & Africa bella gesserant, de Trinitate & veritate veri Dei audivisse, & hinc hunc Triglaff extruxisse, cui & alios congubernatores Vicarios adjunxerunt Harvit & Barovit, præsides mercaturæ, quasi Martem & Mercurium. Item Blalbugk & Zernebugk/ album & nigrum Deum. Hæc confusio dissoluta, postmodùm ex Idololatria, in tetras libidines, & multiplicem tyrannidem exorbitans, peperit excidium florentissimæ urbi Julino, ut primò fulmine cœlesti, aliquoties miserè afflicta, Ruthenos commoverit indè in patriam emigrare, & cum suis consortibus alias sedes in Russia quærere, ubi & Ducatum adhuc hodie VVollinensem fundaverunt. Consecutæ sunt aliæ seditiones & negociatorum dissipationes, quoad tandem à VValdemaro Rege Daniæ expugnata, & solo æquata, ad eas, quas nunc obtinet, angustias est redacta, impietatis, tyrannidis, & luxus, justo Dei judicio, pœnas luens meritas.

Inter

29. *Inter quos fuêre Bo, Vlf, Karlshefui, Sivaldus*] Genealogiam & prosapiam pyratarum Julinensium recenser hunc in modum Chronicon Norvagicum in Vita Haquini Jarl; p. 129. *Palnatokus patrem habuit Palnam Tokesson, matrem Ingeburgam, Ottari Gotlandiæ Comitu filiam. It à Burislavo Sclaviæ principe, Satrapa & custos limitaneus totius VVandaliæ constitutus, tandem Dux & Imperator Pyratis Julinensibus summâ cum potestate præficitur. Hic in uxorem duxit Olavam Stephani Anglici filiam: ex qua Agonem genuit, Fioniæ à Patre postea præfectum. Eodem temporis tractu Scaniæ præfuit Strutharaldus; qui ex Toffva conjuge filios Hemmingum, Torkillum procerum, Sigvaldumq́, cognomento Jarl, suscepit. Borringiam quoq́, Insulam suo regimine tum temporis moderabatur VVæsettus. Cui sequentes extiterunt filij; Bo videlicet, cognomento Crassus, qui vasti corporis robore non solum stolidè ferox, sed & deformi & distorto vultu conspicuus erat, inq́, matrimonio habebat Toffvam Strutharaldi filiam: & Sigurd Kappa, hoc est, Pugil, cui filia erat Torgunua, quæ Agoni Fionico Strutharaldi filio nupsit, mater Vogni, viri formæ venustate pariter ac virtute excellentissimi. Omnes hi Strutharaldi juxtà ac Væsetti filij, unà cum Vogno Agonis filio, Julinum profecti paulò ante obitum Palnatoki, legibus & statutis pyratarum Julinensium se subjecerunt. Mox defuncto Palnatoko, omnes Pyratæ Julinenses unanimi consensu Ducem elegerunt Sigvaldum Jarl Strutharaldi filium.* Igitur jam constat, quinam fuerint Bo iste atq; Sivaldus, quorum adeo crebra in Saxone fit mentio. Sed pro Karlshefni legendum puto, Karlshofuit/ quale occurrit nomen in Norvagicô Chronico pag. 149. ubi Erici Blodestald/ filij nominantur Sivaldus & Karlshofuit. Cæterum Pyratæ Julinenses, quorum celebratissima fama est, olim dicebantur Jomsvitinger. Julinum etenim Jomsburg dicebatur, & Vitinger/ pyratæ.

35. *Quæ à Cæsare Otthone gerebatur*] Otho Romanorum Imperator, Henrici filius, expeditionem hanc, cujus hic meminit Saxo, in Daniam suscepit, Anno Christi DCCCCXLVIII. secundum Albertum Stadensem; cujus hæc est narratio à Saxonis aliquanto diversa, ideoq; dubiæ fidei: *Otto Rex, postquàm ferè omnia regna, quæ post mortem Caroli defecerant, suo imperio subjugârat, in Danos arma corripuit, quos antea pater ejus bello compressit. Enimverò tum rebellare moliti, apud Hedaby, legatos Othonis cum Marchione trucidârunt, omnem Saxonum coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem ulciscendam, Rex cum exercitu statim invasit Daniam; transgressusq́, terminos Danorum, apud Sliaswigh olim positos, ferro & igne vastavit totam regionem, usq́, ad mare novissimum, quod Nordmannos à Danis dirimit, & usq́, ad præsentem diem, à victoria Regis, Ottesund dicitur. Cui egredienti Haraldus apud Sliasvig occurrens, bellum intulit. In quo, utrinque viriliter decertantibus, Saxones victoria potiti sunt: Dani victi ad naves cesserunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haraldus Ottoni subjicitur, regnumq́, ab eo suscipiens, Christianitatem in Dania recipere spopondit, statimq́, ipse cum uxore sua Gunhild & filio baptizatus est, quem filium Rex Otto à sacro fonte susceptum Svenotto vocavit.* Videatur Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. 2. unde hæc Albertus transcripsit, sicut omnia sua solet.

55. *Tenacissimi operis terrenum molita est munimentum*] De primo hujus munimenti fundatore, non omnes convenire video. Paulus Æmilius, rerum Gallicarum scriptor, Gotofredo Daniæ Regi, prima hujus valli tribuit fundamenta, sic disserens: *Danorum Rex Gothofredus finibus suis non contentus, dum imperium Germaniæ, bello Francorum fessâ spe sibi destinat, congredi cum Carolo ausus, terra victus: quòd peninsulam incolens, mari plus valere se putaret, qua Francorum bello patebat, fossa aggereq́, ac vallo præmunit, unâ omnino porta relicta. Intraq́, munitiones ad Oceanum usq́, utrinq́, promotas, retraxit imperium multarum gentium conventu frequens.* Quod & Aimoinus Lib. 4. de Gestis. Francorum notavit. Idem asserit Christianus Cilicius belli Dithmarsici Lib. I. *Vallum, inquit, illud, adhuc nostro tempore muris & aggestâ terrâ insigne, quod à nostris Dannwerck/ hoc est, Danorum opus appellatur, & propter Caroli Magni exercitum adventantem à Godofredo Daniæ Rege structum, perductumq́, est à sinu Oceani Britannici Slye dicto (haud procul Slesvico & Gothorpia) usq́, ad Hollingstadium, quod Eidora amnis in Germanicum mare se exoneraturus alluit.* Hæc Caroli Magni cum Godofredo (nostratibus Gotrico) simultas, vigebat circa ann. Christi DCCCVIII. quo tempore extructum etiam fuisse hoc vallum veritati consonum est. Saxo noster ut & plerique alij, Thyræ, cognomento Danebod/ Ethelredi Regis Angliæ filiæ, Gormonis conjugi, caput Majestatis Danicæ vulgo appellatæ, hoc opus tribuit. Saxonem sequitur Crantzius Lib. 4. Daniæ de Haraldo disserens Cap. 21. in hunc modum: *Cupiens autem idem Rex Matri, pro sua virtute, perenne monumentum instruere, quòd Daniam vallo communisset, ingens saxum in littore repertum, multarum manuum ope vix eruendum, aggressus est.* Item Sueciæ Lib. V. Cap. 8. *Erat is Haraldus, qui ad tempora primi Ottonis pervenit, cujus mater Thyra Angliæ Regis filia, longissimum illum jecit aggerem, qui hodie quoq́, cernitur à mari ad mare porrectum. Pudebat, tædebatq́, optimam fœminam, Saxones, quoties vellent, in Jutiam irrumpere, ideò claustro voluit cohibere.* Ericus Pomeranus Thyram, ligneam tantum hanc munitionem fecisse refert: procul dubio aggestam molem ad latera sudibus & palis muniendo, vel etiam in summitate coronando; quo inclinat Hvitfeldius noster. Historia Julinensis refert, ab australi valli latere, fossam fuisse decem orgiarum latam, totidem profundam. Supra vero ex trabibus & lignis propugnaculum firmissima

junctura extructum, ità, ut in eo, ex eadem materia, turres extiterint centum orgijs à se invicem distantes, ex quibus hostes armis excipere, seq; validè defendere potuerint. Quod procul dubio opus fuit reginæ Thyræ, de quo Ericus Pomeranus. Unde forsan Lætus noster colligit Lib. IV. rerum Danicarum, Haraldum, primum omnium firmiorem, terrà constantem, hunc aggerem reddidisse, dum ita canit:

Hic ille est, solido, primus qui Cimbrica, vallo
Munijt arva, soliq; ingens è corpore dorsum
Eruit, immani quod se curvamine, longos
Incitat in tractus, mediumq; perambulat Isthmum,
Et maris Eoi ripas cum littore jungit
Hesperio, ac tenuem Slesvici respicit urbem.

Quod confirmat Historia Norvagica Snorronis Sturlæ, quæ refert Haraldum, profligato Othone Imperatore, consilio Haquini Comitis, munimentum hoc validius ac firmius multò, aggeribus & fossis, reddidisse. Cum verò à quibusdam Thyræ, à quibusdam Haraldo hoc opus tribuatur; credibile, post obitum Gormonis, ab utrisq; hoc præstitum, matre scilicet & filio: hoc operas, illà consilia suppeditante. Ità namque Johannes Adolphus Cypræus Annalium Eccles. Lib. 1. Cap. 10. *Hu rebus adducti, & autoritate Reginæ permoti, opus illud admirabile, & æternâ memoriâ dignum, aggredi constituerunt. Et ut in opere tanti momenti, laboris æqualitas servaretur, angustias illas Isthmi inter se partiti sunt, idq; sortibus opere diviso. Quarum una pars Scaniæ, alia Selandiæ, tertia Fioniæ excitanda, atq; vallanda, forte obtigit. Scaniæ illa pars cecidit, quæ à porta illa, quæ vulgò Kalegatum appellatur, Hollingstatium usq; protenditur:. Selandis autem & Fionibus portio illa, quæ à porta versus Sliam vergit, obvenit. Cujus rei adhuc vestigia evidentissima supersunt, & antiquitatis studioso ad oculum demonstrari possunt. Et quò cibariorum copia suppeteret, commeatum ad alendam multitudinem eorum, qui foderent & opus facerent, Juti & Slesvicenses sublevarunt & comportarunt. Vallum autem etiam fossa alta circumdederunt & cinxerunt, quæ adhuc ubiq; conspicitur.* Hæc fusius adducta, quòd modum ac media, quibus hoc opus extructum, contineant; quæ apud alios non inveni. Hisce licet expresse asserant, Thyram Reginam & Haraldum hujus valli molem struxisse, atq; opus ad umbilicum perduxisse, ut Saxonum comprimerent petulantiam, in Cimbriam crebras irruptiones molientium: nihil tamen impedit, quo minus statuamus, à Gotrico primam ejus ductam lineam, & forsan rude opus inchoatum, quod posteà Thyra cum filio auxit, vel collapsum restituit; alij vero ad summam perfectionem deduxerunt. In quâ sententia video etiam esse celeberrimum nostrum Historiographum Joan. Isaac. Pontanum Hist. Dan. Lib. 5. in Haraldo. Waldemarum namq; primum, Daniæ Regem, cognomento Magnum, etiam symbolam suam huic operi contulisse, &

A muri auctuarium addidisse, paulò infrà refert autor noster. Cujus verba ità expressit Lætus:

Hic vallo murum imposuit, quâ Cimbrica mole
Chersonesus ab externo sese hoste solebat
Tutari, ac subitos objectu arcere tumultus.

Murus ille, multis in locis, septem pedes latus observatur, & octodecim altus, quamvis magnâ ex parte, jam lateres eruti, & ipse dirutus sit, ità ut rudera saltim supersint. Lateres, ex quibus compactus, in pagis *Schubuja* & *Hasbuja* coctos fuisse, B ex fornacum reliquiis colligunt quidam; calcem verò ex Gotlandia navibus advectam statuunt. Cypræus suprà citatus asserit, Reginam Daniæ Margaretam, quam Nigram vocant scriptores, vallum tertio reficiendum & instaurandum, murisq; ac fossis pedum viginti muniendum curasse, idq; circiter annum à nato Christo M. C. LXXXIII Canuto Woldemari filio regnante, hoc est, annis CCCLXXX postquàm Thyra Regina vallum instauraverat, tempori- C bus nimirum Friderici primi Imperatoris Romani. Sed quænam fuerit Margareta Nigra, apud nostros non invenio Historicos. Frater hujus Cypræi, Philippus nomine, in Genealogia Regum Daniæ, Anno MDCXXII Hafniæ edita, refert, Woldemarum I. instinctu prioris conjugis Margaretæ Nigræ, vallo Danico murum cocti lateris superjecisse. Obijt autem hic Woldemarus Anno M. C. LXXXIV. Quomodo igitur Margareta hæc, anno uno ante ejus D obitum, quod nunc ab ipso reparatum erat, iterùm restaurare potuit? Tertia igitur hæc reparatio, eadem est cum secundâ Waldemari, quæ non instinctu Margaretæ Reginæ, aut ab ea facta est; sed docente Hvitfeldio nostro, rogatu Episcopi Absolonis, Anno MCLXVIII absoluta est, ut Saxones & Sclavos regno arcerent. Inchoata vero videtur Anno MCLXIII. si fides habenda Chronico Erici Regis, quod ad annum dictum hæc recitat: *Tunc Rex malitias Teutonico-* E *rum prævenire volens, munitionem Danevirke muro circumcinxit: ante enim lignis tantum munitus erat locus ille.* Tam grande, immensum, & admirabile humanæ industriæ & roboris monumentum, jam adeò concidisse, ut vix quibusdam in locis ejus adhuc conspiciantur rudera, vehementer dolendum. Dum enim in suo stetit vigore, vix erat, quod robore cum eo certare poterat, adeò ut insuperabile Cimbriæ propugnaculum suo ævo ab omnibus habitum sit. In ejus F præsidio, quandoq; sexaginta millia hominum collocata fuisse legimus. Cum enim Henricus Leo, circa annum MCLXXVII, irruptionem in Daniam moliretur, id dissuasit Bernhardus Razaburgensis, quod sciret *Danevirkæ custodiam Danorum sexaginta millibus mandatam esse*, referente Pontano Lib. 6. Rer. Danic. in Hist. Woldemari I. Hinc Sveno, cum se vi illud perrumpere haud posse videret, dolo & largitionibus sibi viam struere conatus est. Quod quibus medijs perfece-

perfecerit, docet Crantzius Daniæ Lib. 5. Cap. 38. A *Quumq́; perventum esset*, inquit, *ad grande vallum, quod Danorum opus dixêre, præmisit, qui claustrorum custodē ingenti pecunia corrumperet, ut reseratu portu, sine oppugnatione transitum permitteret. Ille pactus pecuniam, justo se regi ministerium præbuisse ratus, pecuniam accepit. Sed tum Pontifex dignum esse ait, quod cum ipsa proditionis mercede, autor uni ex portis laqueo affigeretur.* Portis igitur & repagulis firmissimis obseratum olim fuisse, & hinc liquet. *Erant*, inquit Pootanus Rerum Danic. B Lib. V. *in hoc aggere extructæ turres, vel speculæ potius, per intervalla ita dispositæ, ut ex iis eminus adventantem hostem facilè esset animadvertere, atq; aditu prohibere.* Nihil igitur hic, quod ad justi munimenti (juxta ejus sæculi normam) structuram desiderare quis potuit, abfuisse colligimus. De eo & hæc addit Jonas Coldingensis in sua Daniæ descriptione: *Visuntur etiamnum propè Slesvicum, ubi Cimbricæ Chersonesi isthmus cernitur, fossarum & aggerum memorabilia vestigia concissa, quæ* Danewirck *(hoc est opus Danorum) nuncuparunt. Qui agger porsuuditate, qua Holsatiam spectat, inadibilis, sexaginta pedes latus, totidemq́; altus, hostibus arcendis, instar obicis objectus, spacio Germanici milliaris a maris Orientalis littore, ad occidentalis Oceani ripas exactè perductus. Quem bono consilio majores confecere, eiq́; Liminarcham cum custodibus limitaneis, è perpetuis regni sumptibus, præfecêre, circà annum Christi D CCCC XL, ut eo vallo, tanquàm munimento solido, clausi, ab incursionibus* D *atq́; latrociniis vicinorum Saxonum tutiores essent.* Quæ omnia cum superioribus exactè consonant. Quanta enim Romani Imperij coacta vi, quantisq; machinamentis usus sit Ottho II. Romanorum Imperator, antequam molem hanc perrumpere, & in Cimbriam penetrare valeret, abundè docet Dithmarus Mersburgensis Chronici. Lib. 3. ubi narrat eum coactum fuisse in subsidium alios Germaniæ Principes vocare, ac inter eos avum ipsius Dithmari. Verba ad- E dam, ut res fiat manifestior. *Danos*, inquit, *sibi rebelles petens, ad Slesvig properavit, ibi etiam hostes suos foveam, quæ ad defensionem patriæ parata est, & portam, quæ VViglesdor vocatur, armis præoccupare videns, consiliis Bernhardi ducis & avi mei, Henrici Comitis, omnes has munitiones viriliter exsuperat.* Claudebatur tum temporis, ut apparet, hæc moles, portâ unicâ, Dithmaro *VViglesdor* (forsan à Wigleto) quæ firmis adeo repagulis, vigilibusq; strenuis assiduè muniebatur, ut F ab omni exterorum insultu, totiusq; Romani Imperij impetu, cà tuti sibi viderentur Daniæ incolæ. Huc spectat & illud, quod supra de Svenone ex Crantzio retulimus, qui cum vi nequiret, dolo usus est, ejus septa ut penetraret. Joannes Adolphus Cypræus, portam hanc *Kalegatum* vocatam fuisse ait, appellatione inde petita, quod in loco undiq; patenti & aperto, nullisq; arboribus aut silvis impedito, sita sit, quasi, dicas **Kael/ schlecht/ vnd offen**. Quin addit, arcem etiam & castellum adhuc hodie monstrari, ubi Thyra domicilium habuerit, non procul à pago **Dennewirche** / quod vallo contiguum est & cohæret, idq; ea, quæ supersunt rudera, vallorum vestigia, & fossas ostendere. Operis haud dissimilis fuisse videtur murus ille celeberrimus, Romanæ provinciæ limes, in Brittannia, quam *Vallum Barbaricum*, *Prætenturam*, & *Clusuram*, quidam antiquorum vocarunt. Antoninus & Cassiodorus *Vallum*, Beda *Murum*, Brittanni *Gualsever* & *Mursever*, Scoti *Sottirvaith*, Angli *The Pictsvvall*, murum Picticum, & *The keepervvall*, custodiæ murum, Angliam à Scotia dividentem. In eo enim plures laborarunt, inter quos primus Jul. Agricola statuitur, post quem Hadrianus Imperator. Hunc enim murum per LXXX mill. passuum duxisse refert Spartianus, qui Barbaros Romanosq; divideret. Post hunc, sub Antonino Pio, Lollius Urbicus. C At longè firmius Severus, qui teste Orosio, *magnam fossam, firmissimumq́; vallum, crebris turribus communitum, per CXXII mill. passuum à mari ad mare duxit.* Alij deinde operas suas contulerunt, donec de novo sexta exsurgeret prætentura; de qua, ut & tota hac re, fuse disserentem lege Camdenum in Angliæ descriptione. Chinensc regnum Septentrionem versus, montibus & muro longissimo einctum ferunt Cosmographi, ut à Tartarorum irruptionibus tutum sit, opus ipsum extruente rege quodam Tzinzoo, literis ac linguis multorum, ad cœlum usq; hanc ob causam, sublato. Quanto æquius nostros æstimamus tantum munimentum aggredi ausos, quod à Brittanico Oceano in mare Balthicum, per totam Cimbriæ latitudinem, se extendebat, tantæ molis & roboris, ut maximas Imperatorum ac Regum copias excludere, omniumq; hostium viribus resistere valeret. Sed eum apud exteros, suos etiam habeat ebuccinarores hoc opus, ne actum agam, hic receptui canam.

Pag. 191. vers. 10. *Filium ejus Haquinus*] Fallitur hic vehementer Saxo. Nullum enim hoc nomine filium Haraldus Graafelder habuit. Sed Haquinus hic cognomento **Ladesarl**/ filius erat cujusdam Sigurdi Jarl, magni nominis viri, quem Gunnildæ filij, domo, in qua convivium celebrabat, incensâ, trucidarunt. Iste vero Haquinus post obitum Haraldi, regni Norvagiei dominio potiebatur, sed regij nominis expers. Vide Chronicon Norvagicum p. 127. & 128. ubi inter alia hæc leguntur: Haraldus compertâ Haquini defectione, & quod verâ religione proscriptâ adulterinam pristino loco restituisset, ac insuper terris suis ac ditionibus multa intulisset damna, numeroso exercitu collecto, in Norvegiam cum mille ducentarum navium classe, irrumpit. Inprimis provinciam istam, cui summo cum imperio Haquinus præfuit, ferro

ferro & igne devastavit, donec ad insulas perve- A niret Sollunder dictas. Haraldo in Daniam reverso, Haquinus loca incendijs deformata pristino nitori restituere cœpit; verum ad tributa Danis solvenda nunquam adduci potuit, quamdiu rerum summam in Norvagia obtineret.

20. *Julina piratica manu*] Hujus expeditionis causam Chronicon Norvagicum assignat audacibus Julinensium Pyratarum votis, quibus se in epulo ferali à Svenone Tiuffveskeg, Rege Daniæ, instituto obligarunt. Cum etenim, B ex veteri more Sveno Tiuffveskeg, aliàs Svenotto dictus, ab obitu parentis Haraldi, regnum occupaturus, in ejusdem defuncti honorem convivium celebraret; non solum regni proceribus, sed & Julinensibus pyratis ad idem convivium invitatis, priusquam sedem patris capesseret, memoriam patris plenis haustibus propinando, votum addit, se intrà triennium Angliam occupaturum, & Regem Ædelradum, C aut interfecturum, aut regno expulsurum. Cujus exemplo, Julinenses singuli, post haustum cratera vovebant, se intra exiguum temporis, Haquinum Jarl, Regem Norvegiæ, aut sua manu obtruncaturos; aut unà cum Erico filio, regno spoliaturos; aliaq; quæ sine vitæ discrimine præstare demùm non potuerunt: de quibus ipsam Historiam consulere operæ pretium erit.

24. *Duos siquidem præstantissimæ indolis filios*] Chron. Norvagicum unius tantum filij ab Haquino, potiundæ victoriæ causa, nefariâ litatione mactati, mentionem facit, cui nomen fuisse tradit Erlini, annos nati septem.

51. *Ut erat vinculatus, arripuit*] *Vinculatus*, est vinculis constrictus & oneratus. Petrus Chrysologus Serm. CXIX. *Suos jacere ibi demonstrat immobiliter vinculatos.*

Pag. 184. vers. 30. *Ubi nunc usq; sacrarium perspicere est*] Nempe in potissimâ Daniæ provincia, quam Cimbriam, seu Jutiam dicimus, non longe ab urbe Vedilâ, in pago Jellingâ: unde hodieq; cippi isti sepulchrales nostratibus Jellinge-Høye/ hoc est, cippi sive colliculi Jellingenses nuncupantur. Totius vero monumenti typum, unà cum Inscriptionibus, heîc curiosi Lectoris oculis subjicere placuit.

A. Templum, seu Sacrarium, duobus conjugum D socialibus bustis interpositum, plumbo tectum.

B. Lapis Sepulchralis, qui in altitudine habet ulnas quinque & dimidiam, in circuitu novem. In uno latere formam hominis exhibet, in altero latere literas in tabula expressas.

C. Mons ad septentrionem, qui habet altitudinem 46. ulnarum, latitudinem 360, uln. amplitudinem in superiori parte 112, uln.

D. Fons funditus ex saxis exstructus, in quo indies aqua hauritur à circumjacentibus populis, in circuitu habet 47 ulnas.

E. Mons ex altera parte, versus Meridiem, est altus 37. ulnas, in circumferentia 431. ulnas, in superficie est amplius 137 uln.

F. Litera ubi notata est, insignis magnitudinis lapis, paulo minor quàm ille, qui apud templum

plum inter duos montes collocatus est. A Duo itaq; circa hoc monumentum conspiciuntur inscriptionibus decora saxa. Alterum grandius, coloris grisei, magnitudine ea, quam sub litera B expressimus, in obtusum desinens apicem, ad radices montis meridionalis, in ipso cæmiterio situm. Primum ejus latus, intricatis quibusdam ductibus in summitate exaratur, ad basin vero, quatuor characterum tenet ordines, in extremitatibus illaqueatis quasi, hoc pacto:

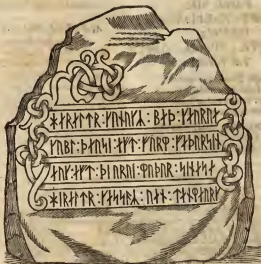

Secundum hujus lconis ostentat figuram ex variis incisurarum ductibus & perplexitatibus, miro artificio conflatum, unico literarum ordine ad basin insignitum. Tertium viri effigiem exhibet, ex cujus ventre, vitis floribus quasi B onusta oritur, hinc inde ad omnes hujus lateris se diffundens partes, tantum relinquens ad basin spatij, quantum unico ordini literarum capiendo sufficit, ut ex hac delineatione dispalescit.:

Inscriptionis verò series talis est. Primi lateris A hæc sunt:

ᚼᛅᚱᛅᛚᚦᚱ : ᚴᚢᚾᚢᚹᛦ : ᛒᛅᚦ :
ᚹᛅᚢᚱᚢᛅ:
ᚴᚢᛒᛚ : ᚦᛅᚢᛋᛁ : ᛂᚹᛏ : ᚹᚢᚱᛘ :
ᚹᛅᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ:
ᛅᚢᚴ : ᛂᚹᛏ : ᚦᛁᚢᚱᚢᛁ : ᛘᚢᚦᚢᚱ :
ᛋᛁᚾᛅᛋᛅ:
ᚼᛅᚱᛅᛚᛏᚱ : ᚴᛂᛋᛋᛅᛦ : ᚢᛅᚾ : B
ᛏᛅᚾᛘᛅᚢᚱᚴ:

Haraldr Kunugr bad gaurva
kubl daust eft Gurm fadur sin/
aug eft Thiurvi mudur sinasa/
Haraldr Kessor van Tanmaurk.

HARALDUS REX JUSSIT EXTRUI HUNC TUMULUM IN MEMORIAM GORMONIS PATRIS SVI ET THYRÆ MATRIS SVÆ HARALDUS IMPERATOR VICIT DANIAM.

In Secundo hæc extant:

ᛅᛚᛅ: ᛅᚢᚴ: ᚾᚢᚱᚢᛁᛂᚴ.
Ala aug Nurvieg.
TOTAM ET NORVEGIAM.

In Tertio:

ᛅᚢᚴ: ᛏᛁᛘ: ᚹᛅᛚᚴ: ᚴᚱᛁᛋᛏᚾᛅ.
Aug tini Folk Kristno.
ET EARUM INCOLAS AD FIDEM CHRISTIANAM CONVERTIT.

Alterum etiam Monumentum eodem in loco visitur, quod templi valvis jam adjacet, ità ut fessis sessum ac quietem præbere valeat, & scamni vices sustineat Priori lapide politus magis hic est, sed minor & figuræ diversæ, oblongus nempe, & ferme quadratus. Colore est cœruleo trium ulnarum longitudine, latitudine unius cum semisse. Iconem cape:

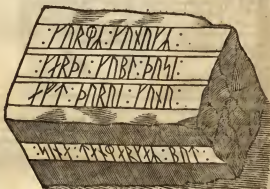

ᚹᚢᚱᛘᛦ : ᚴᚢᚾᚢᚹᛦ : ᚴᛂᚱᚦᛁ : ᚴᚢᛒᛚ C
ᚦᚢᛋᛁ : ᛂᚹᛏ : ᚦᚢᚱᚢᛁ : ᚴᚢᚾᚢ : ᛋᛁᚾᛅ :
ᛏᛅᚾᛘᛅᚱᚴᛅᛦ : ᛒᚢᛏ.

Gurmur Kunugr gerdi kubl dusi / eft Turui kunu sina Tanmarkar but.

GORMO REX POSUIT TUMULUM HUNC TYRÆ UXORI SUÆ QUÆ DANIAM EXORNAVIT.

Pag. 184. vers. 29. *Dulcissimum vitæ ejus pignus baculi loco statui imperans*] Consimilem per D omnia Historiam de Wilhelmo quodam Tellio tradit Jos. Simlerus Lib. 1. de Republ. Helvetiorum p. 14. quam integram, & quidem ipsius verbis, heic asscribere operæ dûxi pretium. Ità verò habet, ut sequitur: *Interea accidit apud Urios, ut VVilhelmus Tellius, confœderatorum unus, aliquoties pileum illum stipiti impositum præteriret, nullo reverentiæ & honoris signo exhibito. Ob hanc causam à Præfecto accusatus, suam rusticitatem excusabat, qui non existimasset ullius hoc momenti esse. Sed Præfectus, qui hominem suspectum haberet, è liberis ejus filiolum unicè charum patri deligit, & in vertice hujus pomum sagittâ petere illum jubet, (erat enim Tellius optimus sagittarius) ni illud dejiciat, capite pœnas daturum. Tellius verò hanc rem inauditi exempli dicere, seq; potius mori paratum, quàm ut sagittâ fortè aberrante charissimum filium feriat. Cui præfectus, ni feceris, tibi unà cum filio pereundum erit. Quare cum nullus excusationi aut precibus ullis locus daretur, arcu sumpto Tellius, Deo haud dubiè jactum gubernante, pomum è vertice filij dejicit. Omnibus autem felici jactui gratulantibus, unus Præfectus satiari hac pœna non potuit. Verum cum sagittam alteram thoraci Tellij insertam cerneret, quærit in quem usum hanc quoq; è pharetrâ deprompserit? Cui ille, id moris esse, in consuetudine sagittariorum positum, ut geminas*

sagittas

sagittas depromant. Sed res Præfecto suspecta erat. A *Itaq; hominem acrius urget, & tandem vitæ impunitate illi propositâ, verum elicit: eum scilicet hoc consilio sumpsisse alteram sagittam, ut si priori filium ferijsset, secundâ Præfectum peteret.* Hactenus Simlerus. Cæterùm quòd de pileo stipiti imposito suprà dixit, ità se res habet: Grisserus quidam Præfectus Regis Hispaniarum, insignis tyrannus, ut Helvetiorum consilia exploraret, Altorffi in foro, quò maxima hominum totius regionis frequentia convenire solebat, pileum B prælongæ perticæ imposuit, jussitq; omnes nudato capite, flexisq; genibus, honorem eum pileo exhiberent, quo se præsentem afficere consuevissent. Existimabat autem eos, qui præ cæteris sibi infensi essent, nequaquam adduci posse, ut tantum honorem pileo exhiberent; hac autem occasione pòsse se honesto titulo, in eos animadvertere, & tormentis ad exploranda consilia aliquos subjicere: quemadmodùm prolixius legere est apud eundem Simle- C rum Lib. I. pag. 12. Sic etiam insignis cujusdam sagittarij, qui tamen artem suam à Satana magistro edoctus fuerat, nomine Punker, meminit libellus, quem *Malleum Maleficarum* dixerunt: *Huic quidam de Optimatibus, dum artu ipsius experientiam certam capere voluissent, proprium filium parvulum ad metam posuit, & pro signo, super byrretum pueri, denarium: ipsiq; mandavit, ut denarium sine byrreto per sagittam amoveret. Cùm autem maleficus id se facturum, sed cum difficultate,* D *assereret, & libentius se abstinere velle, ne per diabolum induceretur in sui interitum: verbis tamen Principis inductus, sagittam unam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ imponens, denarium byrreto pueri sine omni nocumento excussit. Quo viso, dum ille maleficum interrogasset, cur sagittam collari imposuisset, respondit: Si deceptus per diabolum, puerum occidissem, tum me mori necesse fuisset, subitò alterâ te sagittâ transfixissem, ut vel sic mortem meam vindicassem.* Nota est Historia E Alconis Cretensis, qui sagittandi peritiâ celebris, cum Phalerum filium infantem adhuc draco spiris implicasset, jamjam devorandum, eâ peritiâ sagittam intendit, ut Draconem quidem sagittâ confixerit, puer verò incolumis superfuerit. Videatur Manilius Lib. V. Sidonius Apollinaris, & Clariss. Viri, Lamperti Alardi Notæ doctissimæ in Lib. I. Val. Flacci. pag. 71.

Pag. 185. vers. 10. *Sed ijs necessitatum procellis erutum, paulò post par mali tempestas implicuit*] F Frequentius *Procellæ* vocem, sicut & *tempestatis*, translatè usurpat Saxo, pro valido incutsantium malorum impetu, aut pro eo, quod tranquillum rerum nostratum statum perturbat, aut funditus evertit. Ità Libro proximè sequenti, *tristem procellam alicui infligere*, & *procellam seditionis*, dixit: Et Lib. XIII. *Procellam patriæ, turbinem & tempestatem pacis; procellam temporis; procellam invidiarum*: apud Senecam; *Impotentem fortunæ procellam*: apud Livium, *Equestrem procellam*. apud Silium Italicum, *Irarum procellam*, legere est. Eadem metaphorâ Ammianus Marcellinus, sub initium Lib. XIV. qui jam, cæteris deperditis, princeps est, hunc in modum utitur: *Fortunæ sævientis procellæ tempestates alias rebus infudère communibus.*

11. *Qua Finni nivales saltus peragrant*] Intelligit artem illam, qua Finni lubricas plantis tabulas adaptando, ut ipse Saxo loquitur, per rupes & invios saltus celeri rapiuntur cursu, quod vulgo dicitur, at løbe paa Skier. Vide quæ suprà de soleis ligneis Finnorum & Norrigiorum, nobis affatim dicta & notata.

13. *Apud* Kollam rupem] Rupes hæc in Scania visitur, & nostratibus Kulden i Skaane appellatur; navigantibus à promontorio Scavenico ad Oresundam conspicua. Videantur Tabulæ Chorographicæ Scaniæ.

Pag. 186. vers. 19. *A Tokone*] Haraldum Daniæ Regem, à Palnatokone quodam interfectum, disertis verbis commemorat Snoro Sturlæsonius in Chronico Norvagico p. 129. Sveno, inquit, Haraldi filius, posteà Tiuffveskeg dictus, Educatorem habuit Palnatokonem, Fioniæ Dynastam. is cum ad adultam pervenisset ætatem, à parente Haraldo petiit, ut factâ regni Danici divisione, sibi dimidia pars regenda committeretur. Quod cum abnueret Pater, Sveno expeditionem adversus pyratas simulans, ingenti classe paratà, in sinum quendam Sælandiæ, à glacie Isehordiam dictam, unà cum Educatore suo Palnatokone, appulit. Mox certamen navale magnis utrinq; viribus committitur; in quo tamen, fugato Svenone, Haraldus tam lethalia vulnera a Palnatokone excepisse dicitur, ut paulo post ex eisdem decesserit.

21. *Corpus ejus Roskildiam missum*] Eadem ferè de excessu Haraldi, & sepulturæ loco, tradit Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. VIII. *Novissimis,* inquit, *Archiepiscopi* [Adaldagi] *temporibus res nostræ inter Barbaros fractæ. Christianitas in Dania turbata est, pulchrüq; divinæ religionis initijs invidens inimicus homo, superseminare Zizania conatus est. Nam tunc Svenotto, filius magni Haraldi, Regis Danorum, multas in Patrem molitus insidias, quomodo eum jam longævum, & minus validum, regno privaret, consilium habuit cum his, quos pater ejus ad Christianitatem invitos coëgit. Subitò igitur factâ conspiratione, Dani Christianitatem abdicantes, Sven Regem constituunt, & Haraldo bellum indicunt. At ille, ab initio regni sui, totam spem in Deo posuerat, tum verò & maximè Christo commendans eventum rei, cum bellum execraretur, armis se tueri decrevit. Et quasi alter David procedens ad bellum, filium lugebat Absolon, magis dolens illius scelus, quàm sua pericula. In quo miserabili & pluquam civili bello, victa est pars Haraldi. Ipse autem vulneratus ex*

acie fugiens, ascensá navi elapsus est ad civitatem Slavorum, quæ Jumno [Julinum intelligit] *dicitur, à quibus contra spem, quia Pagani erant, receptus, post dies aliquot ex eodem vulnere deficiens, in confessione Christi migravit. Corpus ejus in patriam reportatum ab exercitu, apud Roschild civitatem sepultum est, in Ecclesia, quam ipse primus construxit, in honorem Sanctæ* Trinitatis. *Regnavit autem Annos L. Obitus ejus contigit in festivitate omnium Sanctorum.*

28. *Prosperam sibi in divina sæviendi occasionem*] Plane Sveno alterum se Julianum præstitit, quem itidem metu repressum simulate Christianum egisse, ac posteà mortuo Constantio Imperatore, palam à vera religione descivisse, tradit Ammianus Lib. 22. *Et quanquàm à rudimentis pueritiæ primis inclinatior erat* (Julianus) *ergà numinum cultum, paulatimq; adulescens desiderio rei flagrabat, multa metuens, tamen agitabat quædam ad id pertinentia, quantum fieri poterat occultissimé. Ubi verò abolitu, quæ verebatur, adesse sibi liberum tempus faciundi, quæ vellet, advertit, sui pectoris patefecit arcana: & planis absolutisq; decretis aperiri templa, arisq; hostias admoveri, & reparari deorum statuit cultum.* Nonne hæc verba ingenium Svenonis quoq; nostri ad vivum exprimunt?

31. *Amarissimum ejus reprehensorem occidisse*] Ita legendum duxi, ut de obitu Haraldi intelligatur, qui divini cultus amantissimus, contrà superstitionis reprehensor erat amarissimus.

43. *Sed cui propria damno*] Sensus est: Sveno suo sibi jumento, quod ajunt, malum sæpius arcessens, per se quidem captus, per Danos vero liberatus est.

54. *Quod Julini oppidi piratæ patriæ studijs*] Sic in veteri codice emendatum repperi, quum anteà hic locus planè obscurus esset. Enimvero hæc mens Saxonis: Sclavos anteà piraticæ tam rudes, tandem eam à Danis, quos Haraldus olim apud Julinum præsidij causa collocaverat, edoctos, artem hanc in ipsos Danos refudisse, & eo maxime Danis nocuisse, quod ab ipsorum ingenijs traxerant, crudelitatem nempe in Danos exercendo, cujus exemplum ipsis Dani reliquerant.

Pag. 187. vers. 10. *Nocturnas à Danis circumiri vigilias*] Formula militaris est *circumire vigilias*: quod hodieq; Germani vocant Runde gehen. Vegetius Lib. 3. de re militari Cap. VIII. *Idoneos tribuni & probatissimos eligunt, qui vigilias circumeant, & renuncient, si qua emerserit culpa, quos* Circuitores *appellabant. Nunc militiæ factus est gradus, &* Circitores *vocantur.* Tacitus *obire vigilias* dixit, Lib. II. Historiarum: *Deflagrante paulatim seditione, addit consilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omisso tubæ sono, quo miles ad belli munia cietur.*

13. *Quod secretius eum nosse admodùm oporteret*] Quod tertiam Svenonis captionem attinet, A variantibus nonnihil circumstantijs eandem recenset Chronicon Norvagicum Snoronis Sturlæsonij: *Sveno*, inquit, *Haraldi filius, quum patre defuncto, totius regni Danici imperium obtinuisset*, omnes provincias suæ ditioni subjectas, juris dicundi causa, circumire cœpit. Intereà Sivardus Jarl, trium navium classe Julino solvens, [quælibet verò navis quinquaginta milites vehebat] in Daniam appulit, & quidem eum in locum, ubi Sveno splendi- B dum convivium, cum sexcentis viris celebraret. Itaq; rem dolo aggredi constituens, navi, quæ oræ proxima erat, pontem adjunxit versatilem, cæteris navibus ad anchoras stare jussis. Hinc ægritudinem simulans Svenoni nunciat, esse nonnulla, ad statum & incolumitatem tàm regni, quàm ipsius Regis, pertinentia, quæ eum nosse admodùm oporteret. Sed classiarijs suis anteà in mandatis dederat, ut posteaquam Regem cum triginta comitibus advenientem, in C navim recepissent, pontem ad se retraherent, cæteris ex regio comitatu exclusis. Quo facto levatis anchoris Julinum Regem captivum abduxerunt. Hic Sveno cum Burislavo Slavorum Rege fœdus & amicitiam inire, atq; insuper filiam ipsius Gunhildam in uxorem ducere coactus est. Sororem vero Svenonis Thyram, Haraldi filiam, vicissim Burislavus matrimonio sibi junxit. Atq; his conditionibus pax inter eos firmata. His peractis, Sveno cum nova nupta D in Daniam navigavit.

30. *Tanta ei matronarum humanitas affuit*] Sæpenumero matronas laboranti subvenisse Reipublicæ, literis memoriæq; proditum est. Sic quum, Vejis captis, vovissent Romani, se ex præda donum missuros Apollini Pythio, & auri tanta vis in ærario non suppeteret, unde religione se exsolverent; matronæ aurum & omnia ornamenta sua in ærarium detulerunt. Rem factam in hunc modum commemorat autor E lacteo eloquentiæ fonte manans, Livius Lib. V. Decad. 1. *Ita in æstimationem urbs agerq; venit: pecunia ex eá cœmerent, negotium datum. Cujus quum copia non esset, matronæ cœtibus ad eam rem consultandam habitis, & communi decreto pollicitæ tribunis militum, aurum & omnia ornamenta sua in ærarium detulerunt. Grata ea res, ut quæ maximè, senatui unquam fuit: honoremq; ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, ut pilento ad sacra ludosq;, carpentis festo profestoque uterentur.* F Consimile exemplum aliud, idem quoq; nobis suppeditat autor, eodem Historiæ suæ libro jam memorato; quod ipsius verbis recitare operæ duxi pretium: *Jam antè in eo religio civitatis apparuerat, quòd in publico deesset aurum, ex quo summa pactæ mercedis Gallis fieret, à matronis collatum acceperant, ut sacro auro abstineretur. Matronis gratiæ actæ, honosq; additus, ut earum, sicut virorum, post mortem solennis laudatio esset.*

51. *Quæ quantum ejus corpori detraxit*] Videtur

tur hoc dicere Saxo: Interca dum à Slavis captus marcore corporis afficeretur, pecunia patriæ incolumis servata est, quæ pro ejus liberatione posteà dissipata.

Pag. 188. vers. 17. *Latam Sturbiorno adversus Sueones opem*] Cujus rei paulo superius meminit Saxo ijs verbis: *Inter hæc Sturbjornus, ultionis aculeo lacessente, acceptam injuriam pensare cupiens, Haraldo in opem accito, memorem Danorum iram adversus invisam Erici dominationem distrinxit. Cujus rei gratia Haraldus Hallandia profectus. &c:*

20. *Arctiore materni sanguinis nexu*] Gyritha etenim, Bjorni Sveciæ Regis filia, Erici & Sturbjorni soror, mater erat Svenonis. Saxo suprà: *Haraldum verò duos ex Gyritha filios sustulisse, memoriæ proditum est. Quorum major Haquinus &c.* Alter vero hic fuit Sveno.

25. *Quæ quâ matre orta fuerit ignoro*] At Chronicon Norvagicum p. 131. & 169. indicare videtur, hanc fuisse Gunhildam, Buristavi Sclavorum Principis filiam, quam ducere Sveno coactus est, priusquàm liberam è captivitate sua Julinensi dimissionem impetrare potuerit.

35. *Quorum Rex Edvardus*] Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. 25. *Adelredum* nominat, cui favere videtur Chronologia: *Post vindictam ergò scelerum*, inquit, *quæ in Ecclesias Dei & Christianos commiserat Sven rex victus, & à suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus, & inops auxilij: venit ad Nordmannos, ubi tunc filius Haconis Trucco regnavit. Is quoniam paganus erat, nullâ suprà exulem misericordiâ motus est. Ità ille infelix, & toto orbe rejectus in Angliam transfretavit, frustrà solatium quærens ab inimicis. Quo tempore Britannis Adelrad, filius Edgaru, imperavit. Is non immemor injuriarum, quas Dani ex antiquo Anglis inflixerant, exulem repulit. Quem tandem miseratus infortunij, Rex Scotorum benignè suscepit. Ibique Sven his septem annos exulavit usque ad mortem Erici.* Diversa enim hæc est Adami narratio à Saxone nostro, rectè sic monente Cl. Viro M. Andrea Vellejo. Saxo enim exilij tempus ponit annorum tantum septem, & ad Regem Norvagiæ Olaum, filium Trucconis divertisse ait, non ad Trucconem ipsum. Nam regiam is dignitatem nunquam usurpavit. Hector verò Boetius, rerum Scoticarum Scriptor Lib. XI. adstipulatur Saxoni, quem etiam hoc in loco illum & legisse & secutum esse apparet. Ait enim crebris detrimentorum incursibus lacessitum Svenonem, exulem extorremque ab Olao, Norvagiæ regimen gerente, spretum, auxilium, quod frustrà à Divo Edvardo Anglo petiverat, à Scotis ad veram pietatem, sacris eorum sacerdotum monitis, conversum impetrasse, eoque fretum in regnum restitutum.

51. *Lavacri usum*] Intelligit sacrum illud lavacrum, quo primigeniæ scelerum sordes eluuntur. Tertullianus alicubi, *sacri lavacri gurgitem* appellat.

Pag. 189. vers. 15. *Privatim itaque majores aggressus*] *Majores* heic denuo vocat Saxo proceres & Senatores regni: quâ notione frequens vocis hujus illi est usus: Gallis *Majores domus* olim dicebantur.

30. *Candentem ferri laminam*] De Popponis hocce miraculo Adamus Bremensis Lib. 2. Cap 26. hæc commemorat. *Ericus duo regna obtinuit Danorum Sueorumque, & ipse paganus Christianis valdè inimicus. Ad eum fertur legatus fuisse Cæsaris, ac Hamburgensis Episcopi, quidam Poppo, Vir sanctus & sapiens, & tunc ad Slesvicum ordinatus, de regno Danorum, seu pace Christianorum, Cæsaris partes expostulans. Ajuntque, eum pro assertione Christianitatis, cum Barbari suo more signum quærerent, nil moratum, statim ferrum ignitum tractasse manu, & illæsum apparuisse.* Sed & aliud eodem tempore Popponem edidisse miraculum idem Adamus affirmat, mox ea subjungens: *Dumque hoc facilè omnem gentilibus ambiguitatem erroris tollere videretur, iterum Sanctus Dei pro submovendo illius gentis paganismo, aliud dicitur ostendisse vel magnum miraculum: tunicam scilicet indutus ceratam, cum staret in medio populi circo, in nomine Domini præcepit eam incendi. Ipse verò oculis & manibus in cœlum tensis, liquentes flammas tàm patienter sustinuit, ut prorsus ambustâ veste, inque favillam redactâ, hilari & jucundo vultu fumum incendij testatus sit. Cujus novitate miraculi & tunc multa millia crediderunt per eum, & usque hodie per populos & Ecclesias Danorum celebre nomen Popponis effertur. Hæc aliqui gesta apud Ripam confirmant, alij apud Hedeby, quæ Sleswich dicitur.* Johannes Adolphus Cypræus Historiæ Ecclesiasticæ Cap. 13. scribit Popponem hæc miracula patrasse in Comitijs Viburgensibus, quo Haraldus Rex Proceres & totius regni Ordines convocaverat. Porro videantur de hisce miraculis Popponis, Sigebertus Gemblacensis ad Annum Christi 966. Albertus Stadensis in Chronico. Matthæus Westmonasteriensis in Florileg. Histor. Anonymus in magno Chronico Belgico. Anonymus de S. Meinwerco, Ælnothus in vita S. Canuti, Cap. 1. Albert. Crantz. Dan. Lib. 4. Cap. 24.

42. *A maximo Pontifice Bremensi Adaldago*] Adaldagus Archiepiscopus Bremensis designatus A. C. 936. sedit annos 53. obijt anno Christi 988, 4. Cal. Maji. Ejus fit mentio à Cap. 1. usque ad 10. Lib. 2. Adami Bremensis.

43. *Honorem gerendi Pontificij*] *Pontificium* propriè sacra est illa potestas, quam *Pontificatum* alioqnin dicunt. B. Ennodius Apologetico. *Nutricem pontificij Cathedram quasi ultimum sedile despectum.* Joan. Sarisberiensis Policratici Lib. 5. Cap. 4. *Nonne reputabis indignum, si ad regnum, vel Pontificium, venator aspiret?* Wipertus, qui vitam Leonis IX. P. R. duobus libris luculenter conscripsit, Cap. VI. *Pontificio temporalibus*

topys supra modum locupletato. Deinde etiam, in A genere, potestatem & auctoritatem significat. Gellius Lib. I. Cap. XIII. *Re semel statutâ deliberatâq; ab eo, cujus negotium id pontificiumq; esset.* Solinus Cap. XVI. *Pontificium mox intrà fines suos receperunt.* Petrus Chrysologus Serm. 5. *Duos filios habuit, conditoris pontificio, non necessitate generans.* Vide Jacobum Gutherium de Veteri Jure Pontificio Lib. I. Cap. IV. & Lexicon Juridicum Johannis Calvini in voce *Pontificium.*

48. *Norvagia Bernardi ex Anglia profecti*] B Bernardi hujus non meminit Chronicon Norvagicum : sed à Tangbrando quodam Christiana sacra Olaum Tryggonis edoctum fuisse tradit, pag. 125. Sigurdi quoq; Episcopi beneficio multos in Norvegia ad fidem Christianam conversos edocet pag. 161. Adamus Bremensis Gotebaldum, quendam ab Anglia venientem, sæpe etiam in Norvagia, pariter ac Svecia, evangelizasse commemorat, Lib. 2. Cap. 29. Wernerus Rolevvink in Fasciculo temporum, Nor- C vagiam primum ad fidem Christianam per Adrianum Legatum, & Cardinalem Albanensem, esse conversam, sub An. Ch. 1154. perperàm tradit. Verba ejus hæc sunt : *Norvegia, quæ est inferior regio Alamanniæ, convertitur ad fidem. Ubi primum prædicavit Adrianus legatus & Cardinalis Albanensis, & posteà Papa.*

Pag. 190. vers. 8. *Unnonis corpus Birca oppidum*] De Unnone hoc Archiepiscopo Bremensi, D quem *Unni* vocat, multa extant apud Adamum Bremensem, Lib. I. Cap. 47. & sequentib. Juxtà eundem mortuus & sepultus est Bircæ in Svecia, Anno Domini 936. Verba ejus ità habent : *Perfecto autem legationis suæ ministerio, cum tandem redire disponeret Evangelista Dei Unni, apud Bircam ægritudine correptus, ibidem fessi corporis tabernaculum deposuit. Anima verò, cum multo animarum triumpho stipata, cælestis patriæ Capitolium semper lætatura conscendit. Tunc discipuli Pontificis, exequias ejus cum fletu procurantes, cætera quidem mem- E bra sepelierunt in eodem loco, vel oppido Birca, solum caput reportantes Bremam : quod decenti honore condiderunt in Ecclesia S. Petri, coram Altari. Obijt autem, peracto boni certaminis cursu, in Svecia, ut scribitur, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXVI. Indictione IX. circa medium Sept.* Cæterùm Bircam, Svetiæ oppidum, primariam regni istius fuisse civitatem, & populosissimam atq; nobilem antiquis seculis extitisse, non est dubium. Sita autem fuit in mediâ Sveciâ, ipso Adamo F teste ; & hodieq; ejus ruderum præcelsas monstrari moles, testatur Joh. Messenius p. 84. suæ Sveopentaprotopol.

11. *Petitu Syrithæ nuptijs*] Chronicon Norvagicum Snorronis Sturlæsonij pag. 152. Posteaquam Sigrida [Saxoni Syritha] Regina Sveciæ, cognomento *Storraade*, post obitum mariti Erici Victoriosi, Sveciæ Regis, plurimos jam annos in viduitate transegisset ; eam tandem A Rex Nurvagiæ *Olaus Tryggonis* ambire per legatus cœpit. Cui quum petitionem suam non adeo displicere animadvertit, dono misit ingentem aureum annulum, quem antehac delubri à se diruti valvis, antepagmenti loco, præfixum, illinc per artifices demendum curaverat. Syritha annulum hunc, ceu pretiosum munus excipiens, animo læto, inter thesauros suos asservari jussit. Paulo post regium hoc donum ab omnibus maximoperè commendatum, duo- B bus aurifabris, qui fortè ad regiam ejus appulerant, ostendens, mox dolum annulo subesse comperit. Nam eo diffracto annulum æreum auri laminâ incrustatum persensit. Quo viso, exclamavit : Olaus me non hac solùm vice decipiet, si modo facultas & occasio ipsi dabitur. Dehinc, ut convenerat, ad Kungellam civitatem Norvegiæ profecta, ibidem pactis nuptialibus cum Olao initis, in thorum ipsius concessit. Vèrùm à marito sæpius admonita de re- C ligione Ethnica deserenda, respondit, se nolle unquam ab eo numinum cultu desciscere, quem majores sui exercuerant. Quapropter Rex Olaus animo paulisper commotus, chirotheca, quam fortè in manibus tenuit, os faciemque Syrithæ percussit. Hac contumelia irritata Regina, surgens, in hæc verba prorupit: Nunquam id impune tibi erit ; sed olim vitæ impendio tibi constabit. Et cum dicto in Svetiam discessit.

D Pag. 191. vers. 4. *In quo Olai sagittarius Enarus*] Enaro huic cognomentum fuit *Tambeskielfuer.* Is annos tantum natus erat octodecim, cum navale hocce prælium committi cœpit, teste Snorrone Sturlæsonio, à quo bellum istud Norvagicum copiosè descriptum est.

10. *Adeò certo ictu destinata feriebat*] Verba integra Curtij Lib. 7. *Catenes*, inquit, *tam certo ictu destinata feriebat, ut aves quoq; exciperet.* Indus quoq; per annulum sagittam mittere po- E tuit, teste Plutarcho. Mira etiam de Domitiano Imperatore Svetonius ; de Gratiano Ausonius ; Olaus Magnus de Tocchone Gotho ; Guilielmo Tellio Stumpfius, Avone Norvego Saxo, Lib. 6.

24. *Præcipiti saltu profundum petijt*] Præter Chronicon Norvag. pag. 179. Saxoni consentit Adamus Bremensis Lib. II. Cap. 26. *Audiens*, inquit, *Rex Nordmannorum Olaph, filius Tryggonis, de conjunctione Regum, iratus est contra Sven, ratus F eum quasi derelictum à Deo, totiensq; depulsum, à sua etiam multitudine facilè posse depelli. Collectâ igitur classe innumerâ, bellum intulit Regi Danorum. Hoc factum est inter Scaniam & Seland, ubi solent Reges navali bello confligere. Est autem brevis trajectus Baltici maris prope Helsingburgum, in quo loco Seland & Scania videri potest, familiare patibulum piratis. Ibi ergò congressi Nordmanni à Danis victi & fusi sunt. Olaph Rex, qui fortè solus remansit, in mare se præcipitans, dignum vita finem invenit.*

Pepponi

31. *Popponi Rimbrandus*] De Ordinatione & A successione Episcoporum in Dania, paulo aliter Adamus Bremensis, qui tempora malè confundit. Nam sic Lib. 2. Cap. 2. *Agapetus Papa Adaldago, Archiepiscopo Bremensi, sua vice, jus ordinandi Episcopos, tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos, Apostolicâ authoritate concessit. Igitur primus ordinavit in Daniam, Haroldum ad Sleswich, Liafdagum ad Ripam, Reginbrandum ad Arhusiam.* Et Cap. 16. *Adaldagus Archiepiscopus ordinavit in Daniam plures Episcopos, quorum nomina quidem* B *reperimus: ut, Hored, Liafdag, Ragimbrond: & post eos Harig, Stoveolff, Folgbract, Adalbricht, Merha, & alij.* Quem hic Adamus vocat primò *Haraldum*, deinde *Hored*, *Henricus* est: quem *Reginbrundum & Ragimbrond*, Saxoni est *Rimbrandus*, qui Popponi: quem *Folgbract*, *Fulbertus*, qui Lefdago successit.

33. *Othincarus Albus*] Duos fuisse *Othincaros*, autor est Adamus Bremensis, seniorem nempe & juniorem. De priore agit Lib. 2. Cap. 16. C *Ottincarum seniorem ferunt ab Adaldago in Sueoniam ordinatum strenuè in gentibus legationem suam perfecisse. Erat enim, sicut nos fama tetigit, vir sanctissimus, & doctus in his, quæ ad Deum sunt. Præterea quantum ad seculum, nobilis, & origine Danus. Unde & facilè qualibet potuit de nostrâ Religione persuadere. Cæterùm Episcoporum vix aliquem sic clarum antiquitas prodit, præter Liafdagum Ripensem, quem dicunt miraculis celebrem transmarina prædicasse, hoc est, in Sueonia, vel Norvegia.* De eo- D dem, juxta ac altero juniore, mox infrà Cap. 26. *Claruit etiam tunc in Dania felicis memoriæ Odinchar senior, de quo suprà diximus, qui in Fionia, Selandia, Scania, ac in Suedia prædicans, multos ad Christianam fidem convertit. Ejus discipulus & nepos fuit alter Odinkar Junior, & ipse Nobilis, de regio semine Danorum, dives agri, adeò ut ex ejus patrimonio narrant Episcopatum Ripensem fundatum. Quem dudum, Bremæ, Scholis traditum, Pontifex Adaldagus suis fertur manibus baptizasse: suoq; nomine Adal-* E *dagus vocatus est. Is verò a Libentio Archiepiscopo, nunc ordinatus in gentes, apud Ripam sedem accepit. Nam & illustri vitâ sanctæ conversationis, Deo & hominibus acceptus erat, & Christianitatem fortissimè in Dania defendit.*

52. *In ipso perfectissimæ vitæ fulgore decessit*] Chronicon Norvagicum Svenonem, in Angliâ, repentina morte defunctum tradit, sparsumq; in vulgus rumorem, quod à Sancto Edmundo interfectus sit. Quod & confirmat Adamus F Bremensis Lib. 2. Cap. 36. *Suen Rex Danorum atq; Nordmannorum, veteres injurias tàm occisi fratris, quàm suæ repulsionis ulturus, classe magnâ transfretavit in Angliam, ducens secum filium Chnut, & Olaph filium Cracabeen, de quo supra dictum est. Itaque multo tempore, multis prælijs adversus Anglos exactis, Suen veteranum Regem depulit Ediltradum, & insulam tenuit in sua ditione, verum brevi tempore. Nam tertio mense, postquàm victoriam adeptus est, ibidem morte præventus occubuit.* Ad quem locum ità Clariss. Vellejus noster: *Bellum Anglicum, quod gestum est à Svenone post reditum in regnum Daniæ, paucis à Saxone, pluribus ab Hectore Boetio Lib. XI. Historiæ Scotorum, descriptum est. Quod de obitu hic refertur Svenonis, de eo altum est in Saxone silentium. Anglica historia dicit eum mortuum in Anglia & sepultum Eboraci. Alij dicunt eum in Anglia quidem mortuum, sed ex postremo ipsius voto, domum reductum ejus funus, atq; sepultum Roschildiæ.*

Pag. 192. vers. 12. *Debilioribus regnis ferrum injicere statuit*] Canutus Alexandri Magni artibus insistit, aut potius Philippi, hostes debiliores aggrediendo.

14. *Obstante religionis vinculo*] Per *Religionem* intelligit jusjurandum, quo se Sclavis obstringere coactus est Sveno tum captivus, cujus mentionem paulo ante fecit Saxo. *Cæterùm Barbari nondum rebus eum exuisse contenti, truculentius affectum, jurate etiam, iram remissurum, compellunt.*

16. *Ut in hac paterni gravaminis*] Ut in Sclavia, paterni carceris, quem *gravaminis* indigitat vocabulo; in Sembia, defectionis noxam puniret.

31. *Ramulum hasta sustulit*] Ità & olim Sext. Tempanius, decurio Equitum, cum res Romana bello Volscorum, temeritate Sempronij laberetur, gladium suum pro vexillo erigens, aciem inclinatam restituit, insuper hac animos militum voce confirmans; *Nisi hæc armata cohors sistat impetum hostium, actum de imperio est. Sequimini pro vexillo cuspidem meam. &c. Quum clamore comprobata adhortatio esset, vadit, alte cuspidem gerens*, inquit Livius, Lib. IV. Sic Camillus, langventibus suis, ab equo desiliens, signum in hostes infert; cujus pudore milites incenderentur. Livius Lib. 6.

37. *Postmodùm cognomine usurpavit*] Nempè ut *Tymmo Banner* posteà diceretur. Et hinc origo nobilissimæ apud Danos stirpis *Bannerorum*. Vox autem *Banner*, apud nostrates, sicut & Britannos, vexillum denotat, quod medij ævi scriptores *Bannerium* appellarunt. Autor vitæ Lodov. filij Ludovici Grossi: *Illa die faciebat antegardam Gaufridus de Rancone, unus de nobilioribus Baronibus provinciæ Pictaviensis, qui gerebat Regis Bannerium.* Albertus Argentinus in An. 1349. *Carolus Rex hoc audito, statim bannerium suum, quod dicitur* Sturmfahn / *super turrim Ecclesiæ Spirensis constituit.* Græci à Romanis desumptâ voce Βάνδον dixere: Svidas Βάνδον) *οὕτω καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ*: & Procopius Vandal. Lib. 2. *τὸ σημεῖον, ὃ δὴ βάνδον καλοῦσι Ῥωμαῖοι.* Videatur eadem de voce Joh. Goroplus Becanus Lib. 2. Gigantomachiæ.

Pag. 193. verſ. 1. *Per involucrum*] Quaſi per A ænigma & obſcurum indicium. Cicero ad Qv. Fratr. *Involucru ſimulationum tegi, &c.*

8. *Deformi vindictæ ſpecie puniens*] Canutus eos, qui æmulum occiderant, ſuſpendio caſtigans, verum eſſe probavit illud Auguſti dictum in Rhymitaclem Thracum Regem, quod ab Antonio ad illum defecerat: *Proditionem amo, proditorem odio habeo.* Imperator Severus proditores præmij loco occidit, quum operâ eorum abuſus eſſet. Certè proditores genus B hominum cœlo & terris inviſum, gratum hoſtibus, ſed nunquam charum.

15. *Normanniæ Præfecti Roberti filiam Immam*] In eandem ſententiam Adamus Bremenſis Lib. II. Cap. 37. *Chnut Adelradi regnum accepit, uxoremq́ ejus Immam nomine, quæ fuit ſoror Comitis Nordmannorum Rikardi, cui Rex Danorum ſuam dedit germanam Margaretam, pro fœdere. Quam deinde Chnut repudiatam à Comite, Ulff duci Angliæ dedit: ejusq́ Ulff ſororem copulavit al-* C *teri duci Gudvino, callidè ratus Anglos per connubia Danis fideliores. Quæ res eum non fefellit. Et Richardus quidem Comes declinans iram Knut, Jeroſolymam profectus, ibidem obijt, relinquens filium in Nordmannia Robertum, cujus filius eſt iſte VVilhelmus, quem Franci Baſtardum vocant. Ulff ex ſorore Regis Canuti filios ſuſcepit Biörn Ducem, & Suen Regem. Gudvinũ è ſorore Ulff Ducis, genuit parricidas Suen, Toſte, & Haraldum.* Videatur etiam Chronicon Norvagicum Snorronis Sturlæſonij pag. D 187, & ſeqq.

28. *Eximiæ granditatis Urſus*] Digna eſt obſervatu ſententia Cl. Viri, Martini Delrij, quam de hoc Saxonis loco profert, Diſquiſit. Magicar. Lib. 2. Quæſt. 14. *Quoniam certus ſum*, inquit, *ex homine & fera verum hominem naſci non poſſe, quia ferinum ſemen perfectionis eſt expers, quæ ad tam nobilis animæ domicilium requiritur: in illo exemplo putârim hoc dicendum, quod Dæmon in talium ferarum effigie fœminas compreſſerit.* Nos vero hic E non urſum, ſed urſi, ſeu Biörnonis nomine, inſidiatorem & raptorem, originem fabulæ dediſſe ſtatuimus. Quod & ipſi fatentur Centuriarum Magdeburgenſium Scriptores, quamvis Saxonem immerito, tanquam nugatorem, ſugillent: *Inter Metamorphoſes Ovidij referri poſſet, quod Saxo Grammaticus de urſo nugatur: quem ait in agro Svetico virginem quandam rapuiſſe, & in latebris ſuis ejus concubitu uſum eſſe: tandem à vicinis paſtoribus, quorum gregibus moleſtus fuerat, captum & in-* F *teremptum eſſe: virginem verò, quæ ex urſo gravida fuerat facta, filium enixam eſſe, cui à parente urſi nomen ſit impoſitum. Qui poſtquam adoleviſſet, agnita ſuæ propaginis veritate, à patris interfectoribus funeſta egit ſupplicia. Fuit autem hic urſus, latro aliquis nobilis, qui id facinus perpetravit; poſteà hoc ſcelus Poetæ tali modo finxerunt, cum autorem potentem apertè non liceret reprehendere.* Cent. Magdeb. Cap. 15. p. 693.

39. *Quid non excogitat amor*] Ità legendum duxi adductus loco iſto Valerij Maximi Lib. 5. Cap. 4. de amore mulieris ergà matrem, quam in carcere proprijs aluit uberibus, quem locum Saxo exprimere conatus eſt: *Quò non penetrat, aut quid non excogitat pietas, quæ in carcere ſervandæ genitricis novam rationem invenit?* Ubi alij legunt, *exacuit*, & fortè rectius. Nam τὸ *excavat* duriuſculum eſt.

48. *Nuptiarum deformitatem*] Id eſt, deformis urſi cum puella congreſſus. Nam hac notione *Nuptiæ* apud bonæ notæ ſcriptores; nempe pro omni concubitu. Petronius Satyrico: *Plaudentibus ergò univerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt.* Ubi *nuptias facere*, eſt τὸ συνουσιάζειν. Indè Feſto, *nupta verba*, obſcœna. Lipſius Antiqv. Lect. Lib. 2. Cap. 9. Barthius Comment. in Muſæum. Joan. Bourdelotius, & Erhardus in Petr. Arbitrium, Taubmannus in Plauti Moſtell. Sic γάμον de Equo dixit Oppianus Lib. 1. κυνηγ. & Lib. 3. Sic γαμεῖν de Piſcibus dixit Ælianus Cap. 14. Lib. 1. Cap. 10. Lib. 2. Hiſtor. animal.

Pag. 194. verſ. 10. *Virium parte defunctum*] Clariſs. Vir, Joannes Meurſius, ὁ μακαρίτης, Collega olim meus conjunctiſſimus, hic legendum cenſuit *defectum*: & meo judicio rectiſſimè. Solens etenim hac formulâ utitur Saxo.

14. *Primâ Feriâ*] Id eſt, Dominicâ die. Ità enim Chriſtiani cujusque Septimanæ dies numerabant, nomina profana deorum gentilium, anteà diebus impoſita, deteſtantes.

17. *Sparſas repentè ſcindulas legit*] *Scindulæ* hic ſunt minuta ligni fruſta abſciſſa, aliàs *Schidia*, nobis Spaaner. Vitruvio, Vegetio, Columellæ, Plinio, Palladio, Cæſari, alijsq́; *Scindulæ* ſunt tabellæ vicem tegularum præſtantes, ſic dictæ, à ſcindendis angulatim arboribus. Unde *tectum ſcindulare*, hoc eſt, ſcindulis contectum. Apulejus Lib. 3. de Aſino: *Pamphile mea, jam vecors animi, tectum ſcindulare conſcendit.* Ità enim legendum monet Godeſchalcus Stevvechius ad hunc locum, pro *Scandulare*. Vitruvius Lib. X. Cap. I. *Ædificia conſtituuntur ſcindulis robuſteis aut ſtramentis.* Vegetius Lib. 2. Cap. 23. *Tempore hyemis de tegulis vel ſcindulis, porticus tegerentur ad Equites.* Cæſar Lib. 8. Belli Gallici: *Cupas ſevo, pice, ſcindulis complent.* Iſidorus Orig. Lib. 19. Cap. 19. *Aſſeres ab aſſe, quià ſoli ponuntur, neq́ conjuncti. Scindulæ, eò quòd ſcindantur, id eſt, dividantur.* Ejusmodi ſcindulis contectam fuiſſe Romam annis 470 teſtis Cornelius Nepos apud Plinium Lib. XVI. Cap 10. Hinc qui *Scandularij* dicuntur in l. ult. ff. de jure immunitatis, *Scindularij* nuncupari debent. Videatur omnino doctiſſimi Stevvechij Commentarius ad Vegetij Lib. 2. Cap. 23. Aldhelmus de laudibus Virginitatis, Cap. 14. *Pyram ſtipitum in edito conſtructam, & flammantibus ſcindulis ſuccenſam.*

18. *Subjectam palmam cremandam præbuit*]

Non

Non secus ac Mutius ille Scævola, qui perosus dextram suam, quod ejus ministerio in cæde Regis uti nequivisset, injectam foculo exuri passus est. Valerius Maximus Lib. 3. Cap. 3.

19. *Scrupuloso cultu levia quoq; religionis momenta*] Valerium suum heic rursus expressit Saxo, cujus hæc sunt verba Lib. 1. Cap. 1. *Quod tam scrupulosâ curâ parvula quoq; momenta religionis examinare videntur.*

30. *Cujus facti circumspectissima sanctitate*] Latet in hoc Epitheto aliquid venerationis & B augustæ majestatis. Ammianus Marcellinus Lib. XIV. *Populi Romani nomen circumspectum & verendum.* Sed Saxo imitatus est suum Valerium Max. Lib. I. Cap. I. *Decretiq; circumspectissimâ sanctione, impium opus censoru retexuit.*

32. *Detrimentorum violentia lacessitis*] Valerius Maximus Lib. 4. Cap. 8. de Tellia Agrigentino: *Domus ejus quasi quædam munificentiæ officina credebatur. Illinc enim privatim alimenta inopia laborantibus, dotes virginibus paupertate pressis,* C *detrimentorum incursu quassatis solatia erogabantur.* Et paulo post: *Quid multa? Non mortalem aliquem; sed propitiæ fortunæ benignum diceres esse sinum.*

46. *Linguæ volubilitate*] *Volubilitas linguæ* proprie significat promptam dicendi facilitatem, quæ eorum esse solet, qui multis verbis, paucissimis rebus dicunt. Plinius Junior Epist. XX. Lib. 5. *Mos est plerisq; Græcorum, ut illis sit pro copia volubilitas: tam longas, tamq; rigidas periodos uno spiritu, quasi torrente, contorquent;* Ju- D lius Candidus *loquentiam* appellavit. Plinius ibidem: *Itaq; Julius Candidus non invenustè solet dicere, aliud esse eloquentiam, aliud loquentiam. Nam eloquentia vix uni & alteri, imò si M. Antonio credimus, nemini: hæc vero, quam Candidus loquen-
A tiam appellat, multis, atq; etiam impudentissimo cuique, maximè contingit.*

Pag. 195. vers. 17. *Senior Regis adventum operiens*] *Senioris* hoc loco vocabulum eâdem forte notatione Saxo noster usurpasse videtur, quâ Johannes Biclarensis, postea Episcopus Gerundensis, Chronici sui pag. 60. *Leonegildus Rex Aregenses montes ingreditur, Aspidium loci seniorem, cum uxore & filijs captivos ducit.* Et Synodus Bavarica sub Tassilone Bavariæ Duce, temporibus
B Caroli Magni celebrata, pag. 143. *Cum missi nostri ad placitum nostrum venerint, habeant obstrictè quæsitum, de quo pago sint, & qui sint seniores eorum.* Et Tabulæ Gauslini Episcopi: *Pro remedio animæ Senioris nostri Othenis.* Flodoardus Histor. Eccles. Rom. Lib. I. *Accidit autem, ut eadem die. Legatus Domini Præsulis nostri Heriveri, nomine Therduinus, ab eodem Seniore suo, pro rebus ipsis repetendis, ad regem cum muneribus deveniret.* Quibus in locis, ni fallor, *Senior*, est dominus, aut Princeps, vel
C qui alioquin summa cum potestate præest: quemadmodum Hispanis in usu est suum *Sennor*, Italis *Signor*, Gallis *Sire*. Verùm hæc æquo Lectori dijudicanda relinquo.

Pag. 196. vers. 8. *Apud Asum*] *Asum*, quod Clarissimus Vellejus noster perperàm (quod pace tanti viri dixisse liceat) *Ahusiam* vertit, in provincia Scaniæ Gierßherridt vulgo dicta, situm est: olimq; oppidum fuit præclarum, multorum insignium & fortissimorum militum se-
D pulturâ nobilitatum; jam verò fatali rerum vicissitudine ad pagi mediocris redactum est angustias. In muro cœmiterij Asumensis hodieq; visitur elegans saxum muro infixum, & portæ ad plagam septentrionalem adjunctũ, literisq; Runicis inscriptum, quarum hic est sensus:

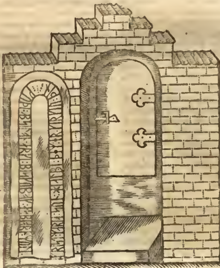

ᚴᚱᛁᛋᛏ : ᛘᛆᚱᛁᛆᛋ : ᛋᚢᚿ ; ᚼᛁᛆᛚᛒᛁ :
ᚦᛁᛘ : ᛂᚱ : ᚴᛁᚱᚴᛁᚢ : ᚦᛁᚿ : ᚵᚢᚦᛁ :
ᛆᛒᛋᛁᛚᚮᚿ : ᛆᚱᚴᛁᛒᛁᛋᚴᚢᛒ : ᚮᚴ :
ᛂᛋᛒᛁᛆᚱᚿ : ᛘᚢᛚᛁ :

KRISTE MARIÆ SØN hialpi dem er Kirckiu dini gudi / Absilon Arkibiskup og Aesbiorn Muli.

Id est : CHRISTE MARIÆ FILI ADSIS IIS, QUI ECCLESIÆ TUÆ BENEFACIUNT, ABSOLONI ARCHIEPISCOPO ET ESBERNO MULE. Vide Cl. D. Wormij Monu- Lib 3.

12. *Domi percussores invenit*] Quod Olaus Rex Norvagiæ non inscio Kanuto peremptus sit, asserit etiam Adamus Bremensis Lib. 2. c. 43. *Sciunt alij, eum, in gratiam Chnut Regis, latenter occisum, quod & verum esse non diffidimus, eò quod regnum ejus invasit.* Sed Chronicon Norvagicum testatur, quod ortâ inter Olaum & Regni primates, ob cædem quorundam Præfectorum, contentione privatâ, eruperit ea tandem in bellum apertum. In quo ad extremum deletus est exercitus Regis, & ipse Olaus, acceptis à ducibus belli, aliquot vulneribus, exspiravit in loco pugnæ, prope Sticklestadam, Anno Christi M. XXVIII. 4. Kal. Aug.

14. *Sex præpollentium regnorum possessor*] Nempè Daniæ, Sveciæ, Norvegiæ, Angliæ, Sclaviæ, Sembiæ: quod vix unquam alij contigit Regum Danorum, præterquam Frothoni III, cujus regnum Russiam ab ortu complectens, ad occasum Rheno flumine limitatum erat : Saxo Lib. V.

16. *Ejus principi Henrico filiam Gunildam*] Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. 47. *Tempore illo Conradus Imperator filiam Chnut Regis Henrico filio accepit in matrimonium.* Exteri Scriptores ferè omnes *Gunildam* hanc, Canuti filiam, *Chunigundam* appellant. Erat fortè ipsi apposito cognomine nomen auctum, ità ut *Gunildam*, *Chunigunildam*, seu *Chunigundam* (Kionne/ Skionne Gunnild) dixerint, ob formæ præstantiam, quâ excellebat plurimum.

21. *Sibi trium imperium*] Sveciæ, Sclaviæ & Sembiæ. Adamus Bremensis loco jam dicto : *Cum quibus statim, regio fastu, Italiam ingressus est,* (Conradus) *ad faciendam regno justitiam, comitem habens itineris Chnut Regem, potentiâ trium regnorum, Barbaris gentibus valdè terribilem. Ille quidem, cum tres filios haberet, singulos super singula regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando verò Nordmannos, sæpissimè autem sedit in Anglia.*

32. *Gutscalcus Sclavicus*] Hujus Gutscalci plurima fit mentio ab Helmoldo Cap. 19. & Adamo Bremensi Lib. 2. Cap. 48. qui patrem ejus appellant *Udonem* sive *Utonem*, quem Saxo hic *Pribigneum* vocat. Verba Adami ità habent : *Principes Winulorum Gneus & Anatrog erant pagani. Tertius Uto, filius Mistivoi, malè Christianus. Undè etiam pro crudelitate sua à quodam Saxonum transfuga interfectus fuit, filium habens Gutheschalcum, qui per idem tempus, apud Luniborg, Monasterium Ducis, literalibus erudiebatur studijs. Verùm is comperta morte parentis, irâ & furore commotus, rejectis cum fide literis, arma corripuit, amneque transmisso, inimicis Dei se conjunxit Winulis. Hunc tandem, quasi principem latronum, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumque arbitrans fortissimum, juncto secum fœdere dimisit eum. Qui venit ad Cnut Regem, & cum eo profectus in Angliam, permansit ibi multo tempore.*

47. *Gerbrando substituitur Avaco*] Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. 46. *Libentius* [Archiepiscopus Bremensis] *bonus in Præpositura, multò melior in cathedra, legationem suam ad gentes serventi animo ingressus est. Et primò omnium concilians sibi Chnut Regem Danorum, Gerbrando subrogavit in Seland Avaconem.*

Pag. 197. vers. 16. *Qui foris insignes exstarent, domi ignobiles viderentur*] Verè igitur Plinius in divino illo Panegyrico : *Enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace : alium toga, sed non & arma honestârunt : reverentiam ille terrere, alius amorem humanitate captavit : ille quæsitam domi gloriam in publico, hic in publico partam domi perdidit. Postremò adhuc nemo exstitit, cujus virtutes nullo vitiorum confinio læderentur.*

Pag. 198. vers. 42. *Adversum testimonij fulmen*] Quicquid terrorem incutit, quicquid cum vi aliqua, vel impetu, conjunctum, translatè *fulmen* dicitur. Sic eleganter Quintilianus, vel potius Posthumius Junior, vel M. Florus, aut si quis alius, Declamatione quadam, *fulmen abdicationis*, quo severi patres adversus liberos utuntur, dixit : id quod repetit Declamatione CCLIX : *Fulmen istud patrum adversus ferociam adolescentiæ datum est, & adversus filios, qui peccare plus possunt.* Cn. & P. Scipiones *fulmina Imperij Romani* appellavit Cicero pro Balbo: Et *fulmina verborum* idem ad Papirium Lib. IX. Eloquentiam Ciceronis *fulmina* vocavit Columella in Præfat. Lib. I. *Nec Brutum, aut Cælium, Pollionemve, cum Messala & Catullo, deterruêre fulmina illa Ciceronis ab Eloquentiæ studio.* Unde *fulmina jaculari* Eloquentia dicitur Martiano Capellæ Lib. 5. *Denique creditum quod instar Jovis eadem fulmina jaculari.* Et Oratores ipsi *fulminare* seu *fulgurare*. M. Tullius de Oratore : *Nunquam*, inquit, *ab Aristophane Poëta fulgurare, tonare, permiscere Græciam dictus esset Pericles, si tenui genere usus fuisset.* Verba Aristophanis sunt : ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν ἑλλάδα, id est, *fulgurabat, tonabat, convolvebat Græciam.*

43. *Si sponsione provocatus fuisset*] *Sponsio* apud antiquos genus erat stipulationis, quà plerumque uti solebant post interdicta, cum litis quædam appendicula incidisset, aut etiam si alio

alio modo inter eos controverteretur. Fiebat A autem *Sponsio*, interposita stipulatione certæ pecuniæ, quam is, qui litem intendebat, daturum se, nisi veram causam haberet, promittebat. Actor enim primo *spondebat*, id est, sponte atq; ultro sponsionem deferebat adversario, quem ideo *sponsione lacessere & provocare* dicebatur. Ab eo namq; postea summam eandem stipulabatur. Hic autem aut fateri cogebatur, aut si loficiaretur, restipulari. Tum actor iterum stipulaoti adversario spondebat.

44. *Restipulatione uti licuit*] Vetus Codex, quo in nonnullis sum usus, ad oram ascriptum habebat *refragatione*. Sed longè rectius omnes Editiones legunt restipulatiooe: quia actore spondente, reo licitum erat, si inficiaretur, *restipulari*, hoc est, ab eo, cui quid ante à se stipulanti promisit, vicissim aliquid stipulari. Verum hanc Saxo potestatem criminæ læsæ majestatis reis prorsus interdictam fuisse asserit.

Pag. 199. vers. 7. *Dataq; nave*] Fuit hoc C etiam apud veteres inter supplicij genera. Sic Svetonius Cæsar. Cap. 66. *Vetustissimæ navi impositos, quocunq; vento, in quascunq; terras, jubebo avehi.* Ità puniti delatores à Trajano. Plinius in Panegyrico: *Congesti sunt in navigia raptim conquisita, ac tempestatibus dediti, abirent, fugerentque vastatas delationibus terras: ac si quem fluctus ac procellæ scopulis reservassent, hic nuda saxa & inhospitale littus incoleret: ageret duram & anxiam vitam, relictaq; post tergum totius generis humani* D *securitate, mæreret.* Ità & sævitum olim à Tyrannis Christiani nominis osoribus, in viros sanctos.

Pag. 200. vers. 5. *Inq; unius omnes proscriptione damnari*] Felicitas Reipublicæ, omniumq; civium salus, à Principis pendet salute & felicitate. Plinius in Panegyrico: *Ut in unius salutem collata omnium vota: cum sibi se, ac liberis suis, intelligerent precari, quæ pro te precarentur.* Et paulò post ibidem: *Debemus obsecrare, ut omnia* E *quæ facis, quæq; facias, prosperè cedant tibi, Reipublicæ, nobis: vel si brevius sit optandum, ut uni tibi, in quo & Respublica & nos sumus.*

21. *Ipse sibi trecenta ac sexaginta mulctæ nomine*] Caveant diligenter Legislatores, nè suis damnentur legibus. Quemadmodum Zaleuci filius in ipsam à patre latam primus deliquit; utq; suus constaret legi vigor, oculum filio unum, sibiq; alterum erui curavit. Ælianus Variar. Histor. Lib. XIII. Charondas Tyrius, in F frequentem Senatum, gladium inferre prohibuerat: ipse vero eandem legem violat, eoq; gladio se ipsum transfigit. In hanc classem referendi Licinius Stolo apud Plutarchum in Camillo: Tennes apud Heraclidem de Politiis: Pericles & Clisthenes, duces Attici apud Ælianum Lib. 13. Lycurgus apud eundem: & Solon apud Platon. Eutropius Eunuchus apud Socratem Histor. Ecclesiast. Lib. VI. Cap. V.

Pag. 201. vers. 16. *Apud Rothomagum*] Wilhelmus Malmesburiensis de gest. Angl. Lib. 2. Cap. XI. Canutum Sceptoniæ in Anglica defunctum, & Vintoniæ funeratum memorat: At *Cnuto*, inquit, *transcursâ vitæ metâ, Sceptoniæ defunctus, & Wintoniæ sepultus est.*

41. *Quam maximam semper exhibuerat*] Propensissimo in cultum divinum animo, inq; ædes & personas sacras mirè munificus fuit Canutus hic noster, re & nomine Magnus. B Templa, Cœnobia, non in Dania solum & Anglia, sed & in Gallia, & alibi terrarum, partim ipse extruxit, partim reparavit, partim denique sumptibus verè regijs locupletavit. Ita ad restaurationem templi Carnotensis in Gallijs, quod miserabili incendio conflagraverat, ingentem pecuniam transmisit, Anno Christi 1032. Cujus rei testis est Epistola Fulberti, Episcopi tum Carnotensis, quâ gratias agit Canuto Regi. Ea extat inter Epistolas ipsius, ordine 97, C fol. 92. scripta stilo & more istius ævi, quo etiamdum viguit Barbaries. Inscriptio ejusmodi est: *Nobilissimo Regi Danomarchiæ CNUTONI, Fulbertus, Dei gratiâ, Carnotensium Episcopus, cum suis Clericis & Monachis, Orationis suffragium. S. Quando munus tuum nobis oblatum vidimus, sagacitatem tuam ac religionem pariter admirati sumus. Sagacitatem quidem, quod homo nostræ linguæ ignarus, longoq; à nobis terræ mariq; intervallo divisus, non solum ea, quæ circa te sunt, strenuè capessas, sed* D *etiam ea, quæ circa nos, diligenter inquiras. Religionem verò, quum te, quem Paganorum principem audieramus, non modò Christianum, verùmetiam ergà Ecclesiæ Dei servos benignissimum largitorem agnoscimus. Unde gratias agentes Regi Regum, ex cujus dispositione talia descendunt, rogamus, ut ipse regnum suum in vobis prosperari faciat, & animam tuam à peccatis absolvat, per æternum & consubstantialem sibi unigenitum Christum Dominum nostrum, in unitate Spiritus Sancti, Amen. Vale memor* E *nostri, non immemor tui.* Meminit etiam Guilielmus Malmesburiensis loco superius dicto: *Ejusdem*, inquit, *Archipræsulis, & Helnothi hortatu, Cnuto Rex ad transmarinas Ecclesias misit pecunias, maximè Carnotum, ubi tunc florebat Fulbertus Episcopus in sanctitate & Philosophia nominatissimus.*

Pag. 203. vers. 5. *Majorum virtute elaboratum finivit imperium*] Eundem in modum loquitur Justinus Lib. 1. *Filius ejus Ninyas contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit.*

Pag. 204. vers. 1. *Cæduntur funditus Sclavi*] Sclavorum XV millia cæsa, memoriæ prodidit Adamus Bremensis Lib. 2. Cap. 55. *Magnus autem Rex pro justitia & fortitudine carus fuit Danis, verùm Sclavis terribilis, qui post mortem Chnut, Daniam infestabant. Ratibor Dux Sclavorum interfectus est à Danis. Ad cujus mortem ulciscendam jam tunc cum toto exercitu Vinuli venientes, usq; ad Ripam vastando progressi sunt. Et fertè Magnus, Rex tunc à Nordmannia rediens, Heidebyam appulit. Qui more*

more Danorum, copijs undiq; collectis, egredientes è A *Dania paganos, in campestribus Heideby, excepit. XV. millia feruntur ibi occisa, & facta est pax & lætitia Christiann omni tempore Magni.*

20. *Nam maternum inde genus traxerat*] Ità censui legendum pro *paternum*. Estrita etenim, Svenonis mater, filia erat Svenonis Tivgskeg, & Sirithæ Reginæ Svetiæ, quæ relicta superstes fuit Regis Erici. Genealogiam subijciamus, quæ lucem addat Historiæ universæ hujus temporis:

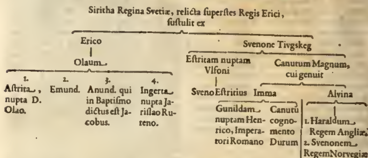

Sed & *paternum genus* è Svetia traxerat Sveno; B quum Vlfonem, quem patrem is habuit, è Svetia oriundum, paulo superius tradiderit Saxo: *Cujus munificentiæ gratia Vlfonem quondam è Svetia accersitum. &c.*

21. *Deturbato per occursum leporis equo*] Lepus semper inter quadrupedes infelicis ominis habitus est; & antiquissima fuit superstitio, sinistri aliquid evenire, si lepus occurrat, vel semitam transeat. Hinc Græca illa apud Svidam sententia: φανεὶς ὁ λαγὼς δυσυχεῖς ποιεῖ C τρίβους, *Visus lepus infortunatas facit vias. Non inficior*, inquit Camerarius, Horar. Subcesivar. Part. 2. Cap. Ult. *leporum incursus sæpè ominosos & fatales fuisse. Memini enim me ab oculatis & fide dignis testibus audire, aliquoties in obsidione Magdeburgensi, leporum magnam copiam intra castra & urbem conspectam fuisse, & qui eos inter velitationes insecuti fuerint, vel captos, vel malè mulctatos à præsidiarijs fuisse.* Infelix sanè fuit conspectus leporis, de quo Jacobus Mejerus scribit D Annal. Flandr. Lib. XII. Paulò etenim ante prælium inter Gandenses & Brugenses, hi pro tristi acceperunt omine, quod leporem ibi fortè per medias stationes suas transcurrentem cernerent. *Expalluit*, inquit Mejerus, *Ratgerus Dux Brugensium, vultusq; nullam retinuit constantiam. Paulò post itaq; licet numero superiores magnâ clade à Gandensibus victi sunt.* Sigebertus Gemblacensis, ad Ann. Christi M. C. XLIII. scribit de Fulcone Hierosolymorum Rege, quòd E dum venationi insistens, leporem insequitur ex improviso sibi apparentem, equus, cui insidebat, se super eum præcipitem dederit, ipsumque vitâ & regno privaverit. Lepore etiam autore Romam aliquando captam, idem Sigebertus Gemblacensis commemorat ad An. Christi DCCCC. Arnulpho enim Rege, qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, excitus è latebris clamore tumultuq; militum Lepus, urbem versus cursum arripuit. Hunc milites toto temerè agmine concito cum cœpissent sequi, cursuq; & clamoribus acrius deterrerent, Romani, qui pro propugnaculis stabant, urbem eo impetu peti veriti, cui se longè impares propter defendentium inopiam arbitrabantur, pari consensu, desertis mœnibus, ad terram se submisère. Barbari occasione freti, sellis equorum ad mœnia in cumulum aggestis, per eos nullo reluctante, leoninam urbem, nullo negotio ceperunt. Ità & Anno à nato Christo suprà millesimum ducentesimo octogesimo nono, Comes Holsatiæ Henricus, ejusque frater Johannes, cœpto adversus Dithmarsos bello, infeliciter præliati memorantur, occasione leporis, qui exercitui ad pugnam accincto forte fortuna occurrens, præliaturos in fugam egit. Quod quomodo acciderit, luculentâ narratione exponit Vir longè Clarissimus, Philologus & Historiographus celeberrimus, mihiq; fidelissimâ gratiâ conjunctissimus Amicus, D. Johannes Isacius Pontanus, Historiæ Danicæ Lib. VII. pag. 376. Holsati cum starent jam magno nobilitatis suæ ac populi numero, ad pugnam ac jugum Dithmarsis inferendum parati, contigit eorum copias de subito ac viâ transversâ leporem prætercurrere, càq; occasione militem exclamare, *prætercurrere leporem*: idq; exaudientes, qui posteriores erant, clamoremq; in id excitatum putantes, ut se in cursum ac fugam darent, fugere hoc ipso cœperunt. Quos deinde intermedij [quod existimarent aciem suorum ab hoste perruptam] continuò secuti, & eos vicissim primi, cum abiisse unà

cum

cum postremis viderent, nec alia subsidia haberent, similiter subsecuti. Qui evadere fugiendo nequierunt, à Dithmarsis, quibus hoc casu alacritas accrevit, interfecti sunt. Adeo ut locum hic merito habeat, quod vulgo creditum, etiàm his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, præsertim iter ingressis; ideoque & proverbio olim dictum : *Lepus apparens infortunatum facit iter* : vel ut senario hoc po- A tius è Græco, quod Svidas citat, exprimam :

Inauspicatum iter obvius facit lepus.

23. *Trunco adactus extinguitur*] Dissentit nonnihil à Saxone de obitu Magni Regis, Snoro Sturlæsonius Chronici Norvagici pag. 343, qui Magnum è Norvegia reducem, circà autumnum, in Jutiæ quodam pago *Sudertorp* dicto, supremum obijsse diem constanter asserit, Anno Christi M. XLIV.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XI.
HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 204. vers. 36. *Varijs rerum casibus fluctuatus est*] Valerius Maximus Lib. IX. Cap. VIII *Itaq; exiguo momento maximæ Reipublicæ casus fluctuatus est* : prout omnes ferè MS codices legunt; non, ut vulgo editur, *fluctuavit*. *Fluctuatus* scilicet passivè, pro activo *fluctuavit* : quomodo idem Valerius paulo ante Lib. VIII. Cap. I. *Eadem hæsitatione P. Dolabellæ animus fluctuatus est.*

37. *Summam successu magis quam viribus capis*] *Summa* hic absolutè positum pro summa rerum, pro summo imperio, potestate, adeoq; ipso regno. Petronius Arbiter *summam* usurpat pro perfectione, consummatione, & absolutione. Turneb : Lib. XIX. Cap. VI. Idem Petronius alibi : *Dinq; summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est.* Sic ipse Saxo paulo pòst loquitur : *Ac veluti in unum corpus utraq; sacerdotij summa confluxit.*

Pag. 205. vers. 5. *Nam alteri Henricus, Eginus alteri*] Alteri, nempe *Dalbyæ*, Henricus : Alteri, *Lundiæ* videlicet, Eginus præfectus est. Adamus Bremensis Historiæ Ecclesiasticæ Cap. 215. juxtà editionem Lindenbrochij; *Henrico Lundensem, Egino vero Dalbyensem Episcopatum tribuit.* Sed perperàm. Verba ejus ità habent : *In eâdem regione Sconiæ nemo adhuc Episcopus fuit incardinatus, nisi quòd ab ab ijs partibus quidam venientes interdùm illam procurabant diœcesim. Deinde Gerbrand Selandensis Episcopus, & post eum Avacho, simul utramq; gubernabant Ecclesiam. Nuper vero mortuo Avacone Rex Svein parochiam Sconiensem in duos Episcopatus segregavit, unum, id est, Lundensem Heinrico tribuens, alterum, id est, Dalbyensem Eginoni.* Sed omnino hic legendum, *Dalbyensem Heinrico tribuens, alterum, id est, Lundensem, Eginoni.*

11. *Henrico ob immoderatum potionis usum absumpto*] Id quoq; testatur Adamus Bremensis loco jam dicto : *Heinricus autem apud Orchadas fuit ante Episcopus, inq; in Angliâ Sacellanus Regis Knut fuisse narratur, cujus thesauros in Daniam perferens luxuriosè vitam exegit. De quo narratur* B *etiàm, quòd pestiferâ consuetudine delectatus inebriandi ventris, tandèm suffocatus crepuit. Hoc & de Avacone factum esse comperimus, similiterq; de alijs.*

22. *Humani calicis cupido haustu divini usum amittere meruit*] *Calicem divinum vocat*, quo in Dominicæ cœnæ administratione utuntur Episcopi & sacerdotes : nihilq; aliud intelligit, quam abrogatum fuisse bibulo illi Heinrico, ob immoderatum potionis usum, jus & pote- C statem sacra administrandi.

31. *Fugam Byzantio credidit*] Adamus Bremensis Lib. III. Cap. XIII. *Haraldus quidem frater Olaph Regis & Martyris, vivente adhuc germano, patriam egressus, Constantinopolin exul abijt. Ubi miles Imperatoris factus, multa prælia mari contra Saracenos & Schytas gessit, fortitudine clarus, & divitijs auctus vehementer.* Ejus meminit præcedenti libro Saxo : *Cujus frater Haraldus consimilem perfidiam veritus, adito Byzantio, suspectam pa-* D *triæ fidem longinquo declinavit exilio.* Is autem fuit Haraldus Sigurdi filius, cognomento *Haardraade*, qui Magno Regi Norvagiæ defuncto successit.

Ibid. *A Cujus Rege homicidij crimine damnatus*] Imperator Orientis tum temporis erat Constantinus cognomento Monomachus, qui Zoæ Imperatrici matrimonio junctus, imperij juxta ac thori consors factus est, circa A. C. CIↃ XLIII. Snoro vero Sturlæsonius rem paulo aliter com- E memorat, causamq; Haraldi in carcerem conjecti fuisse tradit petitam à Zoe domum redeundi veniam & officij sui abdicationem, pag. 337. Chronici Norvag. Quum etenim Haraldus, quem Zoe Imperatrix, ob singularem fortitudinem, aliasq; virtutes & præclari animi dotes, toti exercitui summa cum potestate paulo antea præfecerat, ab itinere Hierosolymitano Constantinopolin redux, fando compeirisset, fratris sui filium Magnum, tàm Daniæ, quàm F Norvegiæ imperio potiri, patriæ revisundæ desiderio adductus, veniam à Zoe domum redeundi, demandatoq; officio sese abdicandi, petijt.

Eo

Eo intellecto Zoe indignatione accensa, peculatus crimen Haraldo intentat, quasi maximam prædæ varijs in bellis acquisitæ partem sibi perfidè vendicasset. Licet alij existiment, Zoen Haraldi amore correptam, ipsi discessum paranti graviter succensuisse, ideoque hoc crimine reum egisse, nè veram indignationis causam vulgo proderet. Mox Haraldus, jussu Zoës, & mariti Constantini Monomachi Imperatoris, in vincula conijcitur cum duobus comitibus Haldardo & Vlfone Vspagi filijs. Verum primâ nocte, auxilio ditissimæ cujusdam matronæ, quæ Haraldum flagrantissimo amore deperibat, è carcere liberati, palatium Imperatoris armati, adjunctis sibi Varingis, Normannicæ gentis militibus, adeunt, eumq; captum, oculis privant. Haraldus conscensis navibus, abductaq; secum Mariâ Zoës ex fratre nepte, quam prius frustrà ambiverat, Pontoq; Euxino, & palude Mœotica trajectis, in Russiam terrestri itinere tandem pervenit.

34. *Exuit vernam, ut socium ageret*] Valierus Maximus Lib. V. Cap. VIII. *Exuit patrem, ut consulem ageret: orbusq; vivere, quàm publicæ vindictæ deesse maluit.*

40. *Ipso squamarum nitore*] Inter res alias, quæ in tenebris lucent, piscium quoq; squammas esse docet Aristoteles Lib. 2. de animâ C. 7. οὐ πάντα δὲ ὁρατὰ ἐν φωτί ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ἑκάστου τὸ οἰκεῖον χρῶμα. ἔνια γὰρ ἐν μὲν τῷ φωτὶ οὐχ ὁρᾶται, ἐν δὲ τῷ σκότει ποιεῖ αἴσθησιν. οἷον τὰ πυρώδη φαινόμενα καὶ λάμποντα. ἀνώνυμα δ' ἐστὶ ταῦτα ἑνὶ ὀνόματι, οἷον μύκης, κέρας, κεφαλαὶ ἰχθύων, καὶ λεπίδος, καὶ ὀφθαλμοί. ἀλλ' οὐδενὸς ὁρᾶται τούτων τὸ οἰκεῖον χρῶμα. Hoc est; *Non omnia quæ videntur, in lumine videntur, sed unius cujusq; duntaxat proprius color. Nonnulla enim cum in luce cerni non possint, in tenebris possunt; ut quæ ignea apparent & splendent. Ea quidem nomine communi carent, ut sunt fungus, cornu, piscium capita, squammæ, & oculi. Sed nullius eorum proprius color videtur.* Cæterum in tenebris etiam lucere constat vermiculos quosdam, gemmas, ligna putrida, herbas lunarias: de quibus elegantissimum commentariolum edidit Conradus Gesnerus, qui prodijt Tiguri Anno Christi 1555.

47. *Valdemarus Rex*] Intelligit autor Valdemarum Daniæ Regem, ejus nominis Primum, S. Canuti filium, qui anno circiter 191. post regnavit, sub quo & vixit & scripsit Saxo. Hunc autem Valdemarum curiosum fuisse Antiquitatum indagatorem, præterquam hoc in loco, ostendit etiam superius in Præfatione, ubi misisse eum ait, qui rupem istam apud Blekingiam literis Runicis inscriptam perlustrantes characterum significationem curiosiori indagatione colligerent.

Pag. 206. vers. 4. *Eâq; potitus, arma in Daniam transfert*] Haraldus iste Rex Norvagiæ potitus regno, beneficio Svenonis, malam ipsi retulit gratiam. Nam contractis statim copijs classem 60 navium adornavit, atq; mare Balticum ingressus, civitates maritimas depopulatus est. Maximas clades acceperunt Arhusium & Slesviga, quomodo & commemorat Adamus Bremensis Lib. III. Cap. XIII. *Sed mox*, inquit, *ut ad suos venit*, [nempe Haraldus] *& Nordmannos sibi fideles esse persensit, facilè ad rebellandum persvasus, omnia Danorum maritima ferro vastavit & igne. Et tunc Arhusiæ Ecclesia incensa, ac Slesvig depredata est. Suen Rex terga vertit. Inter Haraldum & Svein prælium fuit omnibus diebus vitæ eorum.* Creberrimas vero ejusdem Haraldi in Daniam irruptiones describit Snoro Sturlesonius Chronici sui Norvagici pag. 345. & deinceps.

21. *Raritati consertione*] Hoc est, conglobatione, qua se quasi in unum locum pauci illi condensârant. Sic paulo post loquitur Saxo: *perruptâ nexuum consertione.*

24. *Cunctis hac necessitate duratis*] *Duratis*, id est, confirmatis, erectis ad spem victoriæ. *Durare*, est, animum obfirmare ad aliquid patienter ferendum, ut, ad sustinendos labores, ad mala toleranda. Phædrus Lib. 1. Fab. Æsop. sub finem:

Fatale exitium corde durato feram.

Lucanus Lib. V. vers. 797.

——————— *Nam cætera damna*

Duratâ jàm mente malis, firmâq; tulerunt.

Glossæ veteres: *Durat*, καρτερεῖ, μακροθυμεῖ, ὑπομένει.

41. *Hinc Danicis inde Norvagicis oculis*] Rursus hic exprimit Valerium suum, qui simili per omnia ἀποστροφῇ Scævam Cæsaris militem alloquitur Lib. III. Cap. II. ubi inter alia hæc reperiuntur verba: *Hinc Romanis, inde Britanicis oculis, incredibili, nisi cerneretis, spectaculo fuisti.*

48. *Absolon auctor*] Absolon nempe Archiepiscopus Lundensis, hujus ipsius Skialmonis Candidi, cujus Aslacus fortissimus ille remex erat, ex filio Ascero nepos, Vir satis bonæ fidei, & Saxoni nostro Historiæ scribendæ autor.

Pag. 207. vers. 23. *Regni æmulatione*] *Anglicani* videlicet. Invidebant enim fratri suo Haraldo hanc imperij felicitatem.

Ibid. *Majorem perosi*] Haraldum nempè, Godovini Comitis filium, Canuti Duri Regis ex Sorore nepotem. Is etenim una nocte cæso per insidias omni præsidio Danico, regnum Angliæ invasit & occupavit. Meminit Saxo Lib. X. præcedenti: *Verum ut Magni votis Danica fides respondit, ita Svenonis credulitatem Anglia perfidia circumventam oppressit. Nam post ejus ab Anglia profectionem Godovini filius Haraldus, spe improbâ totius Angliæ regnum complexus, participato*

cum

cum incolis consilio, Danicum, ut erat per præsidia distributus, exercitum, compluribus separatim vicis, uno eodemq́; tempore, magnifico conviviorum apparatu, per obsequij simulationem excipi jussit, meroq́; ac somno sopitum, noctu per insidias trucidandum curavit. Ea nox parvulo temporis momento vetustam Danorum dominationem, diuq; majorum virtute elaboratum finivit imperium. Cæterum non abs re futurum duxi, si exhiberem hoc loco Genealogiam posterorum Regis Canuti in Anglia, descriptam à veteri Scholiaste, qui in Adamum Bremensem commentatus est, cujus hæc sunt verba ad Cap. XIV. Lib. III. ejusdem Adami: *Chnut Rex Danorum, sororem suam, quæ à Richardo Comite repudiata est, dedit Vlf, duci suo. Ex qua nati sunt Björn Dux, & Sven Rex. Vlf Dux sororem suam Godvino Duci Anglorum copulavit, ex quâ nati sunt Sven, Toste, & Harald, & ista Gythe, quam Rex Eduard in conjugem habuit.* Deinde Sven filius *Godvvini occidit Bjorn filium avunculi sui. Haraldus autem cum esset vir fortissimus, Griphum Hiberniæ Regem decollavit, Sven Regem Danorum ab Anglia pepulit, ipsumq́; cognatum & dominum suum Eduardum pro nihilo habuit. Sequitur vindicta Dei, & plaga Nordmannorum, & excidium Angliæ.*

26. *Haraldum Norvagiæ Regem*] Haraldus Rex Norvagiæ, cognomento *Haardraade*, accitus ad societatem belli à Tostone, contra fratrem ejus Haraldum, sagittâ in pectore lethaliter vulneratus est. Funus à filio Olao, qui una in prælio intererat, Nidrosiam delatum est Anno 1066. Wellejus in Notis ad Adami Bremensis Cap. XIV. Libr. 4.

29. *Norvagica Classis*] Trecentarum navium. Habuit enim Haraldus iste Rex Nordmannorum, trecentas naves magnas, quæ omnes in Anglia remanserunt. Insuper massa auri, quam Haraldus è Græcia adduxit, ad Bastardum tali fortuna pervenit. Erat autem pondus auri, quod vix bisseni juvenes cervice levarent: teste veteri Scholiaste ad Cap. 14. Lib. 4. Adami Bremensis.

Ibid. *Normannorum Dux*] Gvilelmus cognomento Bastardus, sive Nothus, cujus meminit Adamus Bremensis Lib. IV. Cap. XIV. *Eodem quoq́; tempore clades illa memorabilis in Anglia facta est: cujus magnitudo, & quod Anglia Danis ex antiquo subjecta est, summam nos eventuum præterire non finit. Post mortem Sanctissimi Regis Anglorum Eduardi, contendentibus pro illo regno Principibus, Heroldus quidem Anglorum dux, vir maleficus, sceptrum invasit. Quod cum sibi frater ejus, nomine Toste, ereptum audiret, Regem Nordmannorum auxilio ducit Haraldum, Regemq́; Scotorum: & occisus est ipse Toste, Harald, & Rex Hiberniæ, cum toto exercitu à Rege Anglorum. Vix, ut ajunt, dies octo transierant, & ecce VVilhelmus, cui pro obliquo sanguine cognomen est Bastardus, à Gallia transfretans in Angliam, lapso victori bellum intu-*

A *lit, in quo Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, usq́; ad finem contriti sunt. Haraldus ibi cecidit, & post eum ex Anglia ferè centena millia.*

40. *Paterni eorum meriti oblitus*] Pater namque eorum Haraldus, Danicum exercitum in Anglia per præsidia distributum, compluribus separatim vicis, uno eodemq; tempore, magnifico conviviorum apparatu, per obsequij simulationem excipi jusserat, meroq; ac somno sopitum noctu per insidias trucidandum curaverat, cujus meminit Saxo Lib. præcedenti X.

B

43. *Nostri temporis dux*] Valdemarus nempe, ejus nominis primus, quem Canutus, cognomento Sanctus, Rex Vandalorum, & dux Slesvicensis, ex Ingeburgâ Valdemari, sive Jarislai, (utroq; enim nomine dictum ait Saxo] Rutenorum Regis, filia progenuit.

44. *Inde Eous sanguis*] *Per Eoum sanguinem* intelligit *Rutenicum.* Russia etenim situ suo Daniam à Sole nascente respicit. *Sanguinem* pro *genere* sumi apud authores frequens est. *Eous* adjective pro *Orientalis.* Ammiano Marcellino, Prudentio, & alijs, *Eoum jubar*, &, *Eoum sidus*, Sol est oriens. Sedulius Lib. 2. vers. 24. *Eoi venére Magi.* Juvencus Lib. I. vers. 226.

C

Gens est Eoi, Phœbo orto proxima, regni

Ibid. *In salutarem principis nostri ortum confluens*] Valerius Maximus Lib. II. Cap. IX. *Quibus viris, si quis cœlestium, significasset futurum, ut eorum sanguis illustrium imaginum serie deductus, in ortum salutaris principis nostri conflueret.*

D

53. *Sola libidinis intemperantia maculabat*] Id confirmat Adamus Bremensis Lib. IV. Cap. XVI. *Illo tempore, clarissimus inter Barbaros fuit Suen, Rex Danorum. Ab illo Christianitas in exteras nationes longe lateq́; diffusa est. Et cum multis virtutibus polleret, solâ ægrotavit luxuriâ.* Idem hic noster Sveno Esthritius magnam tulit laudem Pietatis & sapientiæ: utpote qui non ipse tantum literarum humaniorum cognitione excelleret, sed & convictu quoq; gauderet maximè Clericorum, & hominum antiquitatis atq; Historiarum studiosorum. Ab hoc Rege se accepisse fatetur Adamus Bremensis, quicquid refert de conversione gentium septentrionalium, loco antea citato: *Novissimis Archiepiscopi* [Bremensis, Adalberti] *temporibus, cum ego Bremam veni, auditâ ejusdem Regis Sapientiâ, mox ad eum venire disposui, à quo & clementissime susceptus, ut omnes: magnam hujus libelli materiam ex ejus ore collegi. Erat enim scientiâ literarum eruditus, & liberalissimus in extraneos* [Saxo; *liberalitate illustris*] *& ipse direxit prædicatores Clericos in omnem Svediam, Nordmanniam, & in insulas, quæ sunt in illis partibus. Cujus veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore, multos ex barbaris nationibus ad Christianam fidem conversos.*

E

F

Pag. 208. vers. 5. *Siritha, quæ postmodùm Guthskalco Sclavico conjunx accessit*] Hæc est illa

Siritha, quam, marito Godeskalco, Sclaviæ principe, Leontij à paganis cæso, martyrium quoq; subijsse tradit Adamus Bremensis Lib IV Cap. XII. *Filia Regis Danorum, apud Michlenburg civitatem Obotritorum inventa, cum mulieribus nuda dimissa est. Hanc enim habuit, ut prædiximus, Godeschalcus Princeps uxorem, à qua & filium suscepit Henricum.*

24. *A quo quum Rex*] Is fuit Adalbertus, Bremensium Archiepiscopus, ordine XVI. qui comperto flagitioso illo Svenonis Regis incestu, severè eum admonuit, ut injusti concubitus nexum rescinderet; quod & præstitit. Rem totam fusius prosequitur Adamus Bremensis Lib. III. Cap. XII. *Quum Rex juvenis Svein tria, pro libitu suo, regna tenuerit, mox succedentibus prosperis, oblitus est cælestis Regis, & consanguineam è Svedia duxit uxorem. Quod domino Archiepiscopo valdè displicuit, furentemq; Regem, missis ad eum Legatis, de scelere terribiliter increpavit. Postremò nisi resipuerit, excommunicationis gladio feriendum esse. Tunc ille conversus in furorem, minabatur omnem Parochiam Hamburgensem vastare & exscindere. Ad quas minas imperterritus noster Archiepiscopus, arguens & obsecrans, perstitit immobilis; donec tandem flexus tyrannus Danorum per literas Papæ, libellum repudij dedit consobrinæ. Nec tamen Rex Sacerdotum admonitionibus aurem præbuit. Sed mox ut consobrinam à se dimisit, alias, itemq; alias, uxores & concubinas assumpsit, & suscitavit ei Dominus inimicos in circuitu multos, sicut Salomoni fecit proprios servos.*

Pag. 209. vers. 9. *Ipsius famuli nomine designaturus*] Nemini ignotum esse poterit, in solennibus precationibus frequenter olim adhibitum fuisse nomen *famuli*, etiam de Regibus potentissimis. Dignum enim & justum est, ut humiles, viles, & abjectos se reputent in conspectu Dei Reges, per quem ipsi regnant. Psal. II. *Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram, servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Osculamini filium, ne quando irascatur, & pereatis in via.* Cæterum formulæ istius innumera nobis exempla *Pontificale Romanum* exhibet, liber ob varias Antiquitates lectu dignissimus. Sic folio 54. de coronatione Romani Imperatoris: *Oremus! Deus, in cujus manu corda sunt Regum, inclina ad preces humilitatis nostræ aures misericordiæ tuæ, & huic famulo tuo Regi, veram appone sapientiam, ut haustis de tuo fonte auxilijs, & tibi placeat, & super omnia præcellat.* Per Christum Dominum nostrum, Amen. Et paulo pòst fol. 55. Oremus. *Deus omnipotens, cujus est omnis potestas & dignitas, te supplici oratione, atq; humillima prece deposcimus, ut huic famulo tuo N. prosperum imperatoriæ Majestatis concedas effectum. &c.*

51. *Baculo, quo utebatur, exclusit*] Consentaneâ severitate, sed majori in crimine, usus est quondam Ambrosius, Mediolanensium Ar-
A chiepiscopus, in Theodosium Principem, quem ob cædem 7000 hominum Thessalonicæ perpetratum, à sacris exclusit, Anno Christi CCCXCI: de cujus pœnitentia operæ pretium erit consulere Historicos Ecclesiasticos.

Pag. 210. vers. 40. *Terramq; suppliciter osculatus*] Luculentum erat olim pœnitentiæ, humilitatis, & pietatis indicium, antè Basilicæ ingressum, humi se prosternere, & vel sacra templorum limina postesq;, vel ipsam almam ma-
B trem exosculari. Imprimis id solenne erat *Romipetis*, hoc est, ijs, qui Romam ad sacras Apostolorum ædes visendas excurrere solebant. Prudentius in Hymno S. Laurentij.

Ipsa & senatus lumina
Quondam, Luperci aut Flamines,
Apostolorum & Martyrum
Exosculantur limina.

Idem in Hymno S. Hyppolyti:

Oscula perspicuo figunt impressa metallo.

C Venantius Fortunatus Lib. IV. de vita S. Martini:

Rursus Apollinaris pretiosi limina lambe
Fusus humi supplex ——————

Quem morem paganos etiàm observasse tradit Arnobius Lib. I. *Cum per omnia supplices irent templa, cum deorum ante ora prostrati, limina ipsa converrerent osculis.* Tibullus:

Non ego si merui, dubitem procumbere templis,
Et dare sacratis oscula liminibus.

D Porrò de sacris hisce osculis videantur Chrysostomus Homiliâ XXX in Epistolam 2. Pauli ad Corinthios: Sidonius Apollinaris Lib. I. Epistolâ V; & ad eum Notæ doctissimi Savaronis: Petrus Venerabilis Lib. I. de Ecclesijs, contrà Petrum de Bruis: Arator Hist. Apost. Lib. 2. Baronius in Notis ad Martyrologium pag. 487. Cassiodorus Hist. Tripart: Lib. 9. Cap. 13. & alij.

E Pag. 211. vers. 2. *Incohoamento psallendi facto*] Hoc est, initio canendi facto. *Psallere* proprium erat Clericorum. Sidonius Apollinaris Epistolæ VIII. Lib. I. *Fœnerantur Clerici, Syri psallunt.* Ubi falsè jocatur Apollinaris; cum Clericorum esset psallere, Syrorum, qui avarissimi sunt mortalium, fœnerari.

3. *Quum Græcæ precationi*] Nempe Κύριε ἐλέησον, *Kyrie eleison*; à quâ precandi formulâ psallendi semper initium facere solita fuit Ec-
F clesia. Cœterum, ut hoc etiam ὡς ἐν παρόδῳ interseram, notatu dignum est, quod Doctissimus Vir, Celtiberis non tacendus gentibus, suæque laus Hispaniæ, Don Laurentius Ramirez de Prado, Pentecontarchi sui Cap. XLIX. pag. 351. observavit, manifesta solennis hujus precationis vestigia in veterum quoq; scriptis extare; & inveniri apud Virgilium Lib. 12. Æneidos: — *tùm verò amens formidine Turnus, Faune, precor, miserere, inquit* —— & apud recentiorem auctorem

ctorum Arrianum in Epictetum Lib. 2. Cap. 7. *νῦν δὲ τρέμοντες τὸ ὀρνιθάριον κρατοῦμεν, καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλούμενοι δεόμεθα αὐτοῦ, Κύριε ἐλέησον, ἐπίτρεψόν μοι ἐξελθεῖν* : id est. *Nunc autem timentes aviculam meramur, & Deum invocantes, precamur ipsum supplices, Domine miserere, fac mihi exeundi potestatem.* Quin & illud hic observationem nonnullam mereri videtur, quod sanctiss. Hipponensium Antistes, Augustinus, colloquio cum Pascentio Arriano, quod extat libro epistolarum, Epist. CLXXVIII. commemoret, Romanos à Gothis victos, assuevisse in Litanijs suis, loco *ἐλέησον*, ipsorum linguâ canere **Forbarmen** : non ut perperam legitur, *heraarmen.* Verba Augustini ità habent : *Sicut enim Græcâ linguâ, quod est homusion, una dicitur vel creditur à fidelibus Trinitatis omninò substantia : sic una rogatur, ut misereatur, à cunctis Latinis & Barbaris, unius Dei natura ; ut à laudibus Dei unum, nec ipsa lingua Barbara sit ullatenus aliena. Latinè enim dicitur,* Domine miserere : *Græcè Κύριε ἐλέησον. Sola ergò hæc misericordia ab ipso uno Deo, Patre, Filio, & Spiritu Sancto, linguâ debet Hebræâ vel Græcâ, & ipsâ ad postremum postulari Latinâ, non autem & Barbara? Si enim licet dicere non solùm Barbaris linguâ suâ, sed etiàm Romanis,* Sihoraarmen, *quod interpretatur,* Domine miserere: *cur non liceret in Concilijs Patrum, in ipsa terra Græcorum, unde ubiq; destinata est fides, linguâ propriâ, Homusion confiteri, quod est Patris & Filij, & Spiritus Sancti una substantia?* Ubi pro *Sihoraarmen*, legendum existimo, **Thig forbarmen**/ additâ voce **Herre**/ quæ ab imperito librario omissa fuit : ut sic plenè legatur ; **Herre thig forbarme** / pro, **Herre forbarme thig.** Hæc etenim lingua Gothica est, quam Augustinus *Barbaram* indigitat, eumq; captâ Româ didicisse, ad oram libri magnus ille Erasmus ascripsit.

Ibid. *Solennem ritè Gloriam*] Hoc est Angelicum illum Hymnum : *Gloria in excelsis Deo.*

Pag. 212. vers. 15. *Apud Suddatorp Juticarum partium oppidum*] In fata concessit Sveno Estrithæ filius, ob res præclarè gestas *Magni* cognomentum sortitus, Anno Christi cIↃ. LXXIV. IV. Calend. Maji. posteaquàm in pago quodam Jutiæ, Suddatorp dicto, lentâ febre correptus, aliquandiu decubuisset. Locum hunc Ælnothus, in Libello de Vita S. Canuti, ità quoque expressit: *Ipso autem, in loco, qui Suddatorp, id est, villa cœnosa dicitur, vitâ egresso, præsentes aulici, regij corporis glebam regalibus procurantes exequiis, ad insulam maritimam, quæ ex eo, quòd maximè mari circumcingitur, linguâ Danicâ, Seland nuncupatur, ad locum præcipuum, qui Roskildu, id est, fons Roë, antiquitus vocabatur, deferunt : ibiq; in Ecclesia Sanctæ & Individuæ Trinitatis, & S. Lucij Martyris, insigni lapideo tabulato, à Svegno, tum ejusdem sedis Pontifice, constructa, debitis honorificantes exequiis recondunt. Actum anno incarnationis Dominicæ cIↃ. LXXIV, qui erat annus regni ejus vicesimus octavus, quarto Kalendas Maji, regnante in perpetuum omnium dominatore Jesu Christo. Amen.*

53. *Amborum corpora conjunctis admodum tumulis occluduntur*] In Ecclesia Cathedrali Roeschildensi extat Epitaphium Episcopi hujus Wilhelmi : in quo non tantùm cædis, quâ se polluerat Sveno, & expiationis, quâ idem in Ecclesiam receptus est, cujus paulo antè meminit Saxo, sed & obitus atq; funeris mirabilis ipsius Episcopi, dum nimirùm exequias Regi extrà Roschildiam iturus ipsemet funeri funus accedit, mentio injicitur. Epicedium hoc, mixtis ex Jambis & Choriambis, rudi Minerva, uttum erat seculum, syllabis compositum, tale est

VVilhelmus olim Episcopus Roschildensis
Præstantibus Dei relucebat donis,
Pietate, religione, percelebri vitâ.
Et sancta, & omni genere virtutum illustri.
Adeò ut incertum erat, unè officio tali
Dignior erat, an illo officium. Tàm spectatum
Episcopatus præstitit sui exemplum.
Hic fretus innocentiâ, atq; item justo
Injusti homicidij dolore permotus,
Quod à Rege factum erat, libidine magis quàm
Ratione, Regem ipsum, quamvis magnum, & tali
Regno potentem, comitatuq; stipatum
Magno, repulsum baculo, prohibuit templo,
Rebusq; sacris, donec pœnitens facti,
In gratiam cum Ecclesia ac Deo offenso
Redisset. His factis, tempore non ità multo
Pòst, mortui jam Regis sui deferebatur
Funus. quod ut rescivit appropinquare
Urbi, duo sepulchra confici jussit.
Duobus etiàm feretris adornatis, ibat,
VVilhelmus obviàm, postquam ad funus ventum est,
Oratione facta, ut illi, quem in terris
Deo patri jam lucrifecerat, sanam
Per admonitionem, commori posset.
Mox membra collapsus, animam sanctam cœlo
Reddidit. Ac inde uterque suo lecto impositus
Hanc sacram ad sedem pariter [mirabile dictu]
Magno omnium stupore deportati sunt.
VVilhelmo honorificè sepulto, ac de more
Episcopalibus insignibus unà cum illo
Terrâ recondito, novo Deus, funus,
Miraculo, hominum memoriæ consecrâvit.
Hæc ipsa namq;, ut obruta cumulo terræ,
Ultrò sepulchrum reddidit, translatum ergò
Huc funus est, ac magnâ cum religione
Hoc in loco commendatum sepulturæ.

Pag. 213. vers. 11. *Ignavumq; sibi Regem malluit imperare, quàm fortem*] Saxo paulo superius : *Cujus fratrem Haraldum, natu majorem, obtusi admodùm cordis, inter juventæ initia, perpetuus inertiæ sopor oppressum tenebat.* Ob hanc ignaviam

Haraldus hic vulgò dictus est Harald Hein. *Hein* autem, ᚼᛅᛁᚾ, veteri linguâ Danicâ significat *Cotem mollem & planam*, cujus nullus esse potest ad ferrũ acuendum usus. Glossarium Islandicum MS: ᚼᛅᛁᚾ, Hein] *Fœminini generis, Heinar in Genitivo, Cos mollis & plana.* Item Heinarbrynne *idem significat.* J Knitlinga Sagu: Haralder Sveinz Vlffonarsun/ var Madur kirrlåtur/fålatur/omålugur/ej taladur a Thyngum/ urdu adrer miog ad hafa tungu fyrer honum; lytill var han atquæde Madur/ vm that er thurfa thotte. Eingium var han hermadur/ hægur vid Folck: stód lytil Sctorn af honum: for nær huor thui fram er villdi i Landinu: thui kolludu Daner honum Harald Hein. Id est: *Haraldus filius Svenonis Vlfonis, vir erat taciturnus, subtristis, verborum parcus, omni facundiâ destitutus, adeò ut in foro publico alij pro ipso verba facere cogerentur. Præterea parùm insignis erat, & planè ad res magni momenti gerendas inutilis: adeò ut nullum, aut ferè exiguum, in eo subsidium regni Danici incolis esset. In puniendis quoq; delictis remissior. Unde quilibet pro suo arbitrio, quicquid vellet, agebat. Propterea Dani eum nominabant Haraldum Hein, id est, cotem mollem.* Consentit Sveno Aggonis, primus Danicæ gentis Historicus, in Historia compendiosa Regum Daniæ, & quidem in Vita Canuti Magni: *Mortuo itaq; Svenone Rege, filius ejus Haraldus, quem ob effœminati animi mollitiem,* Cotem *cognominabant, successit in regno.*

Pag. 214. verſ. 13. *Singularium congressionum usum evertit*] Hoc est, duellorum usum ac consvetudinem, quorum experimento, pleraque causarum judicia constabant, penitus abrogavit. Olim etenim lites omnes, tàm apud Danos, quàm alias nationes, ferro decernebantur. Stobæus Serm. 8. ex libro Nicolai de moribus gentium. *Umbrici cum controversias inter se habent, pugnant armati, sicut in bello: & qui suos adversarios interemerint, justiorem causam habuisse videntur. Singularia certamina* Agobardus etiam dixit: *Quid jàm de illâ singularium certaminum ambiguitate dicamus?* epistolâ nempè lectu dignissimâ, quâ luculenter ostendit, *impium esse, non testibus, aut veracium testimonio, sed ferro & igne lites dirimere*; compellatq; benignissimum Imperatorem, ut è regno tàm scelestam consvetudinem abolendam curet: fol. videlicet 103. Et L. An. Florus Lib. I. Cap. XIII. *Semel apud Anienem trucidati, quum singulari certamine Manlius aureum torquem Barbaro inter spolia detraxit.* Hinc *Singulariter congredi*, pro, duello certare. Aldhelmus de laudibus virginitatis c. XXVIII. Q. Septimius Romanus, auctor benè Latinus, Lib. 2. de bello Trojano, vocat *solitarium certamen: Ingressusq; eorum regionem, Teuthrantem, dominum locorum, solitario certamine interficit.* Et aliquot pòst paginis: *Ad postremum cogunt, ut progressus in medias acies, eundem Menelaum, con-*
A *quiescentibus cæteris, solitario certamine lacesseret.*

34. *Regnando biennium emensus defungitur*] Ælnothus Haraldum sexto imperij sui anno defunctum, perperàm tradit Cap. IV. de Vita S. Canuti; ubi & locum sepulturæ ejus nos edocet: *Sed & ipso*, inquit, [nempè Haraldo] *regni sui anno sexto, vitâ egresso, locus eum celebris, qui* Dalby, *id est*, Vallis villa, *linguâ Danicâ dicitur, futuræ resurrectioni reservandum accepit, &*
B *exceptum, terræ matri, religiosis prosequutum exequijs, commendavit.*

Pag. 215. verſ. 26. *Sacristæ semnum capienti*] *Sacrista* est custos sacrarij. Occurrit hæc vox apud Cæsarium Heisterbaccensem Lib. I. Cap. XXXV. *Cum clausisset Oratorium [erat enim Sacrista] apparuit ei Salvator.* Et Libr. VIII. Cap. XIII. *Alio etiàm tempore, cum Sacristæ Missam celebraturo astaret.*

Pag. 216. verſ. 1. *Asceriana sepulturæ gratiâ*]
C Ascerus Episcopus Roschildensis XI, obijt Anno Christi cIↄ. C. L. vel ut alij, Anno Christi cIↄ. C. LVI. Obitus mentionem facit Saxo Libro XIV. Histor. Dan. *Per eadem tempora Ascere Roschildensium Antistite decedente, super subrogando Pontifice, plebis à clero suffragia dissidebant.*

13. *Sacrum naribus ignem excepit*] *Sacer ignis*, πῦρ ἄγριον Hippocrati, est propriè exulceratum erysipelas: cujus duæ species sunt; una, quâ summa cutis sine altitudine exulceratur,
D in quâ & crustulæ instar furfuris excitantur: altera, cujus exulceratio altius in cutem penetrat, è qua, ruptis pustulis, purulenta sanies exit. Ejus origo est ex sangvine, cui bilis supervacuæ, ejusq; incalescentis, nonnihil sit admistum. Fernelius Lib. VII. de externis corporis affectibus, Cap. IV. *Sacrum* verò *ignem* dictum existimo, quasi magnam inflammationem, quia *sacrum* antiqui *magnum* dixêre. Sic *sacrum os, sacram spinam* nominant Medicorum filij, & *sa-*
E *crum morbum*, quem aliàs *Herculeum* vocant. Anatomici etenim, quod magnum est, solenniter appellant *Sacrum*, objectâ religione, κατ' εὐφημισμόν. Eàdem ratione Græci ἱερὰς νόσους vocant, quæ Plutarcho ἀπηγορευμένας: quiq; eodem modo dicunt ἱερὸν ὀστοῦν, ἱερὰν ἄγκυραν. Elegans hac de re locus est Cœlij Aureliani, Lib. I. Tardar. Passion. Cap. IV. *Epilepsia vocabulum sumpsit, quòd sensum atq; mentem pariter*
F *apprehendat. Appellatur etiàm* puerilis passio, *siquidem in ipsorum abundat ætatibus: &* sacra, *sivè quòd divinitus putatur immitti, sivè, quòd sacram contaminet animam, sivè quod in capite fit, quod multorum Philosophorum judicio, sacrum templum est partis animæ in corpore dominantis: sivè ob magnitudinem passionis. Majora enim vulgus* sacra *vocavit. Inde* sacrum *dictum* mare, *&* sacra domus: *velut Tragicus Poëta,* sacram noctem, *hoc est, magnam, appellavit.* Cæterum *Ignem sacrum* Germani & Belgæ

Belgæ appellare ſolent Sanct Antonis Feur: Nos Dani, den onde Ild.

38. *Cujus excolendi gratia coronam*] Ità hic legendum videtur: *Cujus excolendi gratiâ Rex coronam.* Nam ſequitur: *exiſtimans Regias opes potius ſacrorum ſplendori, quàm humanæ avaritiæ ſervire oportere*: quod de Svenonis Epiſcopi opibus intelligi nequit.

Pag. 217. verſ. 12. *A paterni avunculi temporibus*] Per *paternum avunculum* intelligit Canutum Magnum, Daniæ & Angliæ Regem, qui ſex præpotentium regnorum poſſeſſor effectus, clientelam ſuam ſex millium numerum explentem, æſtate pro tuendo imperio excubantem, hyeme contuberniis diſcretam alere conſvevit. Saxo Lib. X. Adſidet Saxoni Sveno Aggonis, in Compendioſa Regum Daniæ Hiſtoriâ, ubi de S. Canuto Othonienſi agit: *Tempore, quo poteſtatis plenitudine floruit, paterni ſui avunculi ſe doluit exhæredatum potentiâ. Collecto itaq; exercitu, claſſeq; congregatâ, quâ Angliam expugnaturus invaderet, &c.*

14. *Angliam infelicitate amiſſam*] Cum nempè Haraldus Godovvini filius, unâ nocte, univerſum Danicum præſidium per inſidias trucidandum curaret: cujus rei mentionem fecit Saxo Libro X. Videatur etiàm de Canuti in Angliam expeditione Ælnothus in vita S. Canuti, Cap. XI. & ſequentibus.

21. *Parentemq; peroſus, avum æmulatus eſt*] *Parentem* eum dicit, intelligit Svenonem Eſtrithæ filium: quum vero *avum*, Svenonem Tiuffveskeg, qui tamen proavus ejus eſt.

Pag. 218. verſ. 23. *Navigioq; in Flandriam relegatum*] Quid cauſæ fuerit, quod Rex Canutus Olavum fratrem ſuum catenis coercitum navigioq; in Flandriam relegatum, carcerali cuſtodiæ mandandum curaverit, præter Saxonem, Ælnothus etiam Cap. XIII, prolixè commemorat. *Claſſe igitur paratâ*, [quâ nempe Canutus Rex expeditionem in Angliam moliebatur] *Danorum exercitus occidentalis portus littoribus, velis ſinuatis diſtenſis advehitur: ibiq; regiæ claſſis adventum indies præſtolatur. Rex verò in loco celeberrimo, qui ab ejusdem loci quondam Dominâ Hotha, Hetheby nomen accepit, quod Danica lingua Campi-villa dicitur, cum prudentibus & ſapientibus pertractans, qualiter res cœpta, Deo auxiliante, ad decentem perveniret profectum. Sed vulgus impatiens moræ littoreæ detentionis, præſtolationes domeſticis inutiles negotiis querebantur; & aut licentiam ad propria remeandi, ſivè, principem eis alium expeditionis, Rege aliis intento, facultatem eligendi, ſeu regi nuntios, cum ſua quantocyus claſſe accelerandi, conſilio crebrius inito, transmitti vociferabantur. Quorum ſtrepitu frequenti, diuturnisq; clamoribus moti Principes, Regi nuntios transmittere, querelasq; parati exercitus regiis decernunt auribus inſinuare. Cujus legationis Olaus, ejusdem glorioſi Re-*

A *gu frater germanus, haud felix exequutor effectus Regem cum comitibus adit, exercitus mandata depromit, cauſas queſtuum facundè perorans oſtendit. Porrò Rex perſpicacis induſtriæ, cuncta diutius pertractans, Roberto, occidentalium nobiliſſimo Duci, ſibi ſcilicet per filiam Ethelam propinquo, fratrem ſuum eundem reſervandum in Flandriam transmittit, exercituiq; per nuntios, quæ volebat, mandavit.*

Pag. 219. verſ. 16. *Iniquâ plebem exactione pulſabant*] B Omnem conſternationis publicæ culpam in quæſtores Regios, qui mandatum regium immitius, ac juſſi fuerant, exequebantur, conjicit etiàm Ælnothus Cap. XVI *Verumtamen regalium negotiorum exſequutores, ſivè exactores, plus juſto in cauſis exaggerandis inſiſtere, ſtaterarum pondera adaugere, rerum quarumque pretia vili pendere, & ut vulgariter ediſſeram, unciarum valentiam vix ſolidi pretio admittere: judicia, ut tradunt, pervertere: nobilesq;, quemadmodùm &* C *ignobiles, vi & potentiâ opprimere, contendere. Quorum inſolentiam quamplurimi non ferendo exacerbati, majores natu irâ ſimul & invidiâ accenſi, omnes in regium principem conſilio & armis irrumpere, & tàm in eo, quàm & in illis nuntiis, circumquaque tansmiſſis, publicas, ut arbitrabantur, injurias vindicare.*

Pag. 220. verſ. 9. *Regalis magnificentiæ convivio excipit*] Ælnothus Cap. XXVI. idem de Blac- D cone, quem ille *Piponem* vocat, tradit: *Menſæ igitur regali, & Regi proximus aſſidens, ſecundum illud Davidicum:* Qui edebat panem meum, magnificavit ſuper me ſupplantationem: *regiis tandem non modò dapibus farcitus, & poculo inebriatus, ſed & muneribus honoratus, veluti Judas proditor, hoſtilibus catervis occurrit, & quæ à Rege perceperant, non pandendo ſed pervertendo, denunciat, & quâ cum fraude circumveniant, perorat.*

E 40. *Blacco in ipſo aditu, quem irruperat, trucidatus*] De Blacconis interitu horrenda ſunt, quæ Ælnothus literis memoriæq; prodidit Cap. XXVII. *Conſpirante tandem legionis multitudine, undiq; accurrente, & Eccleſiæ parietibus circumquaque inſiſtente, monſtruoſus Pipo deforis pro foribus aſſiſtit, regiarum Gazarum fideliſſimum hactenus proviſorem, veluti ad ſingulare certamen advocat, & ſi quid cordis, vel virium adſit, ut occurrat, interpellat. Quo haud ſegnius deintus occurrente, duris al-* F *ternatim ictibus admiſſis ſauciantur; illo deindè glorioſè occumbente, iſto ad evidentioris ultionis indicium ad modicum ſupervivente. Nam domum dehinc delatus, & acerrimo dæmone invaſus, vicina quæque tàm manibus, quàm morſu invadere, diripere, conterere, ore ſpumas ejicere, horribiliter vociferando acclamare; vana & inaudita proferre, ſcelus fraudulentum evidenter edicere; ad ultimum, linguâ mordicitus abſciſâ, vitâ miſerabili terribiliter excedere.*

52. *Accersito Sacerdoti sactorum arcana confessus*] Eandem sanctitatis laudem Canuto Regi, jamjam morituro, Ælnothus ascribit Cap. XXVII. *Porrò vespertinali tempore imminente, devotus Heros, vespertinalem synaxin auditurus, & se suosq; Domino, universorum opifici, commendaturus, Basilicam pretiosi Martyris Albani, haud longè sitam, cum participibus tàm certaminis, quàm & præmij, ut credi fas est, expetit.* Et paulo post: *Rex intereà devotissimus Regem sempiternum non Herodianâ inquirit fallacia, sed humilitate Davidica: se criminibus reum, illum verò verè confitendo verum Deum: & non solùm veræ confessioni insistens, sed & vitalis communionis Sacramento se muniens, tàm aureis, quàm argenteis muneribus ditat altaria.*

Pag. 221. vers. 2. *Immissa per fenestram lanceæ mortifico jactu confossus*] Itidem Ælnothus: *Inter hæc, cælesti sponso secretorum suorum jam proxime conscium futurum ad æternum advocante cubiculum, Rege insignissimo, pectore simul & ore ad aram converso, quidam ex impiorum catervâ, lanceâ per fenestram intromissâ latus ejus perforat, & ædem sacram sanguine cruentat. At ipse, Christi, etiam post vulnus exitiale, non immemor, Benedicto fratre, suo certaminum collegâ, vulneribus admodum saucio, assistente, amplexato & pacis osculo dato, brachijs in crucis modum extensis, membrisq; solo antè aram sacram expositis, sanguinis undâ ex lateris vulnere emanante, voce adhuc superstite, Iesum interpellat, ac spiritum creatori commendans, pretiosi glebam cadaveris, sanguine consecratam, reliquit.*

59. *Varias imbecillitatum affectiones remediorum salubritate prosequuta est*] Ælnothus Cap. XXXII. *His ergò temporibus, pacis securitate veluti opportunitate concessa divina, ad pretiosi Martyris pignora crebrescunt magnalia, & militis sui præconia superni Regis indies exauget potentia. Cæcis namq; visus redditur, manus aréfactæ restituuntur, debilium gressus reparantur, Lazarica cutis emundatur, & omnibus opem in nomine Jesu petentibus, sanitatis pariter & cælestis clementiæ auxilia conferuntur.*

Pag. 222. vers. 4. *Splendidum in Fastis locum obtinet*] Videlicet ad VI. Idus, id est, X. diem mensis Julij: ad quem etiàm refert S. Canuti passionem Molanus in Martyrologio suo, cujus hæc sunt verba: *In civitate Ottoniensi, Sancti Canuti Regis, & Protomartyris Danorum, qui anno cIↃ. LXXXVI. in Basilicâ Sancti Albani Martyris, manibus in modum crucis solo tenus expansis erans, mortem pro Christo passus est à suo familiari. Passi sunt cum eo Benedictus frater, & alij septendecim.* Auctor Martyrologij Romani perperam refert passionem ejus ad VII. diem Januarij, cum ita scribat: *In Dania Sancti Kanuti Regis & Martyris*: confundens videlicet Sanctum Canutum, Daniæ Regem, Svenonis Estrithij, sivè Magni, filium, Othoniæ Martyrio coronatum, cum Sancto Canuto Duce & Rege Obotritorum, filio Erici Boni, Daniæ Regis, qui regnante in Dania A Nicolao, à Magno patruele, in silva Haraldsted, interfectus occubuit Die VII. Januarij, Anno 1139. Itaq; rectius Molanus in Appendice ad Vsuardi Martyrologium, ad d. VII. Januarij: *Ipso die, Sancti Canuti, Ducis Daniæ & Martyris, filij Erici Regis, qui passus est Anno Millesimo centesimo trigesimo.* Cæterùm operæ videtur pretium ea etiam in medium hic adducere, quæ Ælnothus Cap. XXIX. de Anno & die passionis S. Canuti tradit: *Anno incarnationis Domini, Mil-* B *lesimo Octogesimo sexto, in civitate Othensia, gloriosus Rex & protomartyr Danorum Canutus, pro Zelo Christianæ religionis, & justitiæ operibus, ut Christus à proprio convivâ traditus, in Basilica Sancti Albani Martyris, per eum paulò ante de Anglia in Daciam transvecti, post communionem, & confessionem delictorum, sacramento munitus Dominici corporis, antè aram, manibus solo tenus expansis, latere lanceatus, sexto Idus Julij, & sextâ feriâ, mortem pro Christo passus, requievit in ipso.* Clarissimus Vir, Johan- C nes Pontanus, Histor. Dan. Lib. V. autor est, Otthoniæ, cum Anno cIↃ. IↃ. LXXXII, die XXII. Januarij, Chorus, ut vocant, Ecclesiæ Divi Canuti instauraretur, repertam fuisse tumbam cupream, auro obductam, gemmisq; atq; aliis ornamentis pretiosis affabre elaboratam, in quâ reconditum fuit Canuti Regis ac Martyris sceleton, cum ejusmodi Epiraphio, quod & Ælnothus Cap. XXXV. recenset:

D
Jam cælo tutus summo cum Rege Canutus,
Martyr in aurata, Rex atq;, reconditur arca.
Qui pro justitiæ factis occisus iniquè
Ut Christum vitâ, sic morte fatetur in ipsâ:
Traditus à proprio, sicut Deus ipse, ministro;
Atq; petens potum, telorum pertulit ictum:
Lancea nec nè latus, ut Christi, perforat ejus,
Spiritibusq; sacris moriens sociatur in astris.

Quandò autem corpus S. Canuti in arcula ista auratâ, cujus Epitaphium meminit, repositum E sit, edocet nos Ælnothus Cap. XXXV, nempe Anno sexto imperij magnifici Regis Erici Boni, à Pontifice Humbaldo, XIII Calendas Maji. qui & plura de consecratione ejus refert c. XXXIII. & XXXIV. Certè suasor ero, ut qui Historiam S. Canuti Regis accuratius nosse velit, adjungat Ælnothi, quem sæpius ad testimonium citavimus, de vita & Martyrio ejusdem Regis, Libellum lectu dignissimum. De anno verò cædis S. Canuti non consentiunt autores. Ælnothus F tradit Annum Christi cIↃ LXXXVI. Willielmus Mamelsburiensis cIↃ LXXXVII. Ecce tibi verba ejus de Gest. Reg. Angl. Lib. III. *Decessit anno Dominicæ incarnationis Millesimo octogesimo septimo. Ille fuit annus, quo Cnuto Rex Danorum interemptus est.* Chronicon Erici Pomerani annum ponit millesimum octogesimum: *Anno Domini cIↃ LXXXVIII. martyrizatus est S. Canutus, Rex Danorum.* & Anonymus in Histor. Reg. Dan. *Perijt S. Canutus Anno cIↃ LXXXVIII.* Cl. Vir,

Vir, M. Claudius Lyſchander, ὁ μακαρίτης, in Opere Genealogico Regum Daniæ, extendit ad Annum cIↄXC. cujus calculum ſequitur in novâ Chronologia Danica Reverendus plurimum Vir, & Hiſtoricus quondam Regius, Chronologus diligentiſſimus, M. Johannes Svaningius, mihi veteri neceſſitudine & Affinitate longe conjunctiſſimus.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XII. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 222. verſ. 40. *VErni æſtiviq; temporis fervore ſatum omne coäruit*] Nimium illum Solis æſtum, qui ſegetes corrumpere ſolet, eleganter deſcribit Quintilianus Declamatione XII: *Aut aſtricta citrà conatum ſata ſub ipſis tabuêre ſulcis, aut levi rore vocata radix in pulverem incurrit, aut peruſtis torrido Sole herbis, moribunda ſeges impalluit. Nullus imber ſitientis ſoli pulverem terſit, nulla ſuper arentes campos ſaltem umbra nubium pependit. Calidi ſpiravêre venti, maturitatem præcepit æſtus: etiam ſicubi jejunæ herbæ ſolum vicerant, vanis tantùm ariſtis ſpem fefellerunt, & inanes culmos triſtis agricola jactavit ventis nihil relicturis. Levia queror; prata exaruerunt, perierunt frondes, germina non exierunt: nuda terra, & rudes glebæ, & aridi fontes erant.* Vide ſis ibidem plura.

53. *Tanta ciborum penuria inceſſit*] Valerius Maximus Lib. VII. Cap. VI. *Tanta in Boſphorano tractu commeatus penuria inceſſit, uti à militibus ſingulis olei frumentique modiis totidem mancipia permutarentur.* Ammianus Marcellinus Libro XXII. *Eo anno, ſidere etiam tum inſtante brumali, aquarum inceſſit inopia metuenda.*

Pag. 213. verſ. 11. *Ea res locupletes inopiâ, pauperes morte mulctavit*] Eadem prorſus de miſerando hoc Daniæ ſtatu commemorat Ælnothus Cap. XXX. *Ex quo namq; furoris ſui rabiem veſana multitudo in principem glorioſum evomuit, agri fructibus ſteriles, prata herbis attenuantur; ſilva glandibus rara, unda piſcibus infœcunda permanſit: peſtis armenta conſumpſit: homines morbus debilitat, fames aggravat; nobiles, & ignobiles, ac locupletes attenuans; imbecilles exanimant, ſecundum illud Hieremiæ: Defecerunt in fame, in capite omnium platearum. Et alibi: Devaſtata ſunt horrea, & defecerunt Apothecæ.* Singulare autem illud eſt, & notatu dignum, quod idem autor mox addit de Panico illo terrore, qui totam gentem Danicam tum temporis invaſerat: *Regionem quoq; univerſam hoſtium metu occupante, ſexus uterque, veluti jamjam ingruentem adverſariorum adventum indies ſuſpicando, trepida titubat.*

2. *Nam divitum populus*] Imitatus eſt Saxo Martianum Capellam, qui Lib. 1. *populum deorum*, & *populum poteſtatum*: Lib. 2. *populum miniſtrorum*, & *populum angelicum* dixit; & Lib. VII. *populum aſtrorum*. Ita & Floro Lib. I. Cap. I. *populus virorum* dictus; & Quintiliano Declamat. V. *populus carceris.*

7. *Nobilibus in eundem uſum ingenuitatis inſignia erogare*] Quàm valida vis ſit famis, & quid non mortalia cogat pectora, elegantibus exprimit verbis Quintilianus Declamatione XII. *Felix peſtilentia, felix præliorum ſtrages, deniq; omnis mors facilis: fames aſpera, vitalia haurit, præcordia carpis: animi tormentum, corporis tabes, magiſtra peccandi, duriſſima neceſſitatum, deformiſſima malorum. Hæc ad humile opus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicantes poſternit: hæc ſæpè ſociorum fidem fregit, hæc venena populis publicè dedit; hæc in parricidium pios egit.*

Ibid. *Ingenuitatis inſignia*] Valerius Maximus Lib. V. Cap. VI. *Pueri inſignia ingenuitatis ad ſuſtentandam temporis difficultatem contulerunt.* Julius Firmicus Maternus Lib. III. Cap. IX. *Si verò in decimo loco ab Horoſcopo ſtella aliqua fuerit inventa, divina ingenuitatis & gloriæ inſignia conferuntur.* Apprime huc faciunt, quæ de voce hac *ingenuitatis* annotavit Nobiliſſimus juxtà ac Doctiſſimus Caſp. Barthius Lib. XLVI. Adverſar. Cap. XXIII, ad iſtum locum Engolismenſis in Vitâ Caroli Magni: *Ibiq; multitudo Saxonum baptizata eſt, & ſecundùm morem illorum, omnem ingenuitatem illorum & alodem mancipio gurpierunt: Ingenuitas*, inquit, & *Alode, juramenta ſunt è Saxonica linguâ detorta in Latinam, quibus ſeſe & ſua omnia pignori dabant Carolo Saxones, ſeſe ipſius fidelitate ſtabiles futuros.* Ingenuitatis *autem bona ea notabant, quibus domini erant ſucceſſione Saxones.* Alodes, *quæ illis aliundè advenerant, aut erant acquiſita. Ex linguâ igitur Saxonicâ apparet,* Ingenuitatem *non incommodè* angeborne Güter/ *hoc eſt, adgnata bona, in quibus ſcilicet, vel in quæ, quarumvè ſpem, ipſi geniti fuerint, ſignificare, ut quidem barbaram dictionem Latinè potuerunt aſſequi ſuæ linguæ interpretatione.*

18. *Arcem inter noſtros autoritatis*] *Arx* translatè pro eo, quod ſummum eſt, & eminet, frequenter ſumitur. Quintilianus ſub finem Lib. XII. Inſtit. Orator. *Pollio & Meſſala, qui jam, Cicerone arcem tenente eloquentiæ, agere cœperunt.* Dialogus C. Plinij Cæcilij Secundi (niſi conjectura me fallit) de cauſis corruptæ eloquentiæ, falſo hactenus & Quintiliano & Tacito adſcriptus: *Tecum mihi, Materne, res eſt, quod cum natura*

tura tua in ipsam arcem eloquentiæ feras, errare mavu, & summa adeptus, in levioribus subsistu. Sidonius Apollinaris Lib. VIII. Epist. VI. de C. Cæsare Dictatore: *Idem se nunquam satis duxit iu utrimque artis arce positum.* D. Hieronymus in Prologo Genefeos: *Sed & Tullim, qui iu arce Romanæ eloquentiæ stetit.* Idem Epistolâ XIII. ad Paulinum. *Huic prudentiæ & eloquentiæ si accederet vel studium, vel intelligentia Scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum.* Priscianus Juliano Consuli & Patricio: *Quorum uterque arcem possedit Musicæ.* Joannes Sarisberiensis Polieratici Lib. VIII. Cap. XIV. *Sed hujus vitij summitatem, & quasi arcem quandam, Nero Cæsar primus obtinuit.* Gvilielmus Neobrigensis Lib. 2. Cap. 6. *Piæ autem memoriæ Eugenius, qui tunc arcem Pontificij tenebat.* Hericus, Monachus Altissiodorensis Lib. I. Vitæ S. Germani:

Perfectiq; sequax primam tendebat ad arcem.

Aldhelmus de laudibus Virginitatis; Cap. VII. *Nonnulli edito virginitatis fastigio sublimati, & pudicæ conversationis arcibus exaltati.*

45. *Ut si quid iræ adversus populum concepisset, suo, non ejus periculo satiaret*] Videtur Saxo noster oculos animumq; intentos habuisse ad illum Valerij Maximi locum Lib. I. Memorabil. Cap. V. de Camillo, qui & pari pietate, quà Rex Olavus, caput suum pro patriâ diris devovit, & pro ejus salute occumbere exoptavit: *Hujus tàm præclari operis auctor Camillus, cum esset precatus, ut si cui deorum nimia felicitas Pop. Romani videretur, ejus invidia suo aliquo incommodo satiaretur; subito lapsu decidit. Meritò autem de laude inter se, victoria, & pia precatio amplissimi viri certaverunt. Æquè enim virtutis est & bona patriæ auxisse, & mala in se transferri voluisse.*

50. *Celerem fati viam obtinuit*] Olai, cognomento Famelici, Danorum Regis obitum Chronicon Islandicum MS. quod penes me est, refert ad Ann. Chr. M. XCVI. Dauda Olafs Danakongs: *Mors Olai Danorum Regis.* quamvis alij ad An. Christi M. XCIX. rejiciant.

Pag. 224. vers. 6. *Segesq; tempestivi imbris beneficio visitata*] Nullus dubito, quin respexerit Saxo ad ista Vatis Regij, Davidis, verba, quib⁹ Dei Opt. Max. universi hujus conditoris, misericordiam & benignitatem in terra fæcundanda deprædicat Psalmo LXV. Commate X. *Visitasti terram, & inebriasti eam; multiplicasti locupletare eam: sulcos ejus inebrias, humectas glebas ejus: imbribus mollificas eam; germini ejus benedices.* Hebræus textus habet, *Pakadta haarets*, id est, *Visitasti terram.* LXX. Interpr. eodem modo: ἐπεσκέψω τὴν γῆν. Verbum *Pachad*, quod hêic in secunda persona Præteriti ponitur, significat generaliter *Visitavit*: estq; vel beneficij & gratiæ, ut hoc loco, ubi terra dicitur visitari à Deo, id est, illius beneficentiæ muneribus singulariter cumulari: vel iræ & pœnæ, ut significet, animadvertere in aliquem, & pœnas ab aliquo deposcere.

10. *Boni cognomen acciperet*] Ità & Phocion olim ob placidos mores *Bonus* appellatus. Valerius Maximus Lib. III. Cap. VIII. *Placidi, & misericordes, & liberales, omniq; suavitate temperati mores Phocionis: quos optimè profectò, consensus omnium,* Bonitatis *cognomine decorandos censuit.* Æmilius Probus in vita Phocionis: *Phocio Atheniensis etsi sæpè exercitibus præfuit, summosq; magistratus cepit; tamen multò ejus notior integritas vitæ, quàm rei militaris labor. Itaq; hujus memoria est nulla, illius autem magna fama: ex quo cognomine* Bonus *est appellatus.* Græcis Χρηστὸς dictus. Plutarchus in Vita, & principio libelli de Musica. Svidas in Φωκίων.

14. *Ut cæterorum vertices humeris superaret*] Ità & de statura Caroli Magni Helpericus vers. CLXXII.

Nobile namq; caput pretioso amplectitur auro
Rex Carolus, cunctos humeris supereminet altis.

Sic & sacræ literæ de Saule Rege, Samuel I. Cap. IX. vers. 2. *Ab humero, & sursum, eminebat super omnem populum.*

29. *Funemq; ducere nequeuntes*] Extitisse olim apud gentes Boream spectantes, *certamen funiculorum*, ut Saxo hic vocat, in quo veteres Athletæ, funem ductando, vires roburq; corporis experiri soliti sint; clarè patet cùm ex hoc loco, tum ex illa luctæ specie, quâ Ericus Disertus cum Westmaro decertavit, cujus extat descriptio suprà Lib. V. Saxonis, in Historia Frothonis III, Regis: *Erat autem tale certaminis genus,* inquit Saxo. *Circulus vimine, vel fune contextus, magno pedum manuumq; conatu decertaturis, raptim distrahendus exhiberi solebat, fortiori tribuens palmam. Quem colluctantium si quis alteri detraxisset, victoria donabatur. In quem modum agonizans Ericus, correptam acrius restem manibus concertantis excussit. Quod Frotho videns, Arduum, inquit, reor contrà fortem fune contendere.* Cui non absimile fuisse illud conjicio, quod nostrates hodieq; dicunt, At drage Kattestrud. Item modum illum ludendi, qui nobis nominatur, At dantze Harpestrep/ met eet Handklæde tmellom sig etc. Certe apud Romanos fuit ludus puerorum, qui sparteam restim ductitantes tantisper trahebant, dùm aut rumperent, aut alteruter omissâ funis prehensione in nates caderet. Unde desumptum illud est, quod proverbij loco dicitur, *funem cum aliquo ducere*, sivè, *funem contentionis ducere*, pro, contendere cum aliquo, aut altercari. Elegans hac de re locus est Tertulliani Libro de Pudicitia, Cap. II. *Sed non decet ultrà, de autoritate Scripturarum, ejusmodi funem contentiosum alterno ductu in diversa distendere.* Johannes Sarisberiensis Lib. III. Cap. VIII. de Nugis Curialium: *Aut si nomen Comœdiæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dum* con-

constet inter nos, quòd totus ferè mundus, juxtà Petronium, exerceat histrioniam. A

44. *Maternæ dilectionis officijs prosequebatur*] Magna vis est muliebris Zelotypiæ, quam furori Leonino rectè comparat Ovidius Lib. 2. de Arte amandi, vers. 333.

Sed neq; fulvus aper mediâ tam sævus in ira est,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet,
Nec brevis ignaro vipera læsa pede: B
Fœmina quàm socij deprensâ pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasq; ruit, positoq; decore
Fertur, ut Aonij cornibus icta dei.

Undè & sæpenumero à fœminis in subsessores alieni matrimonii, percussores immissi; sicut Justinus de Olympiade tradit Lib. IX. Cap. VII. Et de Beronice Cap. III. Lib. XXVI. Itaq; instar miraculi sunt habenda, quæ hoc loco Saxo de Erici Botilda commemorat, quod puellas à C marito adamatas maternæ dilectionis officiis prosequuta sit, easq;, quoad vixit, inter pedissequas habuerit. Simile est illud, quod de Africani prioris uxore Æmilia, Valerius Maximus Lib. VI. Cap. VII. tradit, quæ tantæ comitatis fuit & patientiæ, ut cum sciret viro suo ancillulam ex suis gratam esse, dissimulaverit, nè domitorem orbis Scipionem impudicitiæ reum argueret. Tantæ etiam facilitatis fuit Livia Augusti conjux, quæ marito virgines, ad quas vitiandas promptior erat, undiq; conquisivit, teste D Svetonio, Octavij Cap. LXXI. Digna quoq; memoratu sunt, quæ Plutarchus de Stratonica Dejotari uxore scribit, Libello de Virtut. Mulier. c. XLII. Hæc cum esset sterilis, maritumq; legitimos liberos, quos hæredes regni relinqueret, desiderare sciret, persvasit ei, ut aliâ ex muliere prolem susciperet, sibiq; eam subderet. Dejotaro sententiam admirante, uxorisq; arbitrio rem totam permittente, formosam ea ex captivis virginem, Electram nomine, adornavit, & E Dejotaro copulavit, natosq; ex eâ liberos, tanquam suos, amanter ac magnificè educavit. Plura, si cupias, exempla de ejusmodi fœminis maritorum extraneos amores juvantibus, tantùm abest ut impedientibus, vide in Notis doctissimis magni illius Berneggeri, heu nimis maturo nobis fato erepti! ad Justini Lib. IX. Cap. VII.

46. *Capitibus earum cultum proprijs manibus exhibebat*] Ornatricem se illis præstabat, formulâ antiquâ Romanâ. *Ornatrices* enim puellæ erant, quæ mulieribus comas exornabant; de quibus Vlpianus. Sic Ovidius: *Tuta sit ornatrix.* Vetus Inscriptio: F

CINERIBUS.
HAMILIÆ. ALBIONIÆ. QUINTÆ.
ORNATRICI.
FESTUS. M. SEPTIMII. GALLI.
DISPENSATOR.
CONTUBERNALI B. M. FECIT
ET SIBI.

Pag. 225. vers. 34. *Sed ejus usum facinoribus demeriti*] Rarissimus hac significatione verbi hujus est usus; pro, non amplius, sive malè meriti. Præpositio autem *de* ut augendi & intendendi, sic etiàm minuendi vim habet; quomodo in verbis *dememinisse, desvescere,* & id genus alijs.

54. *Hamburgensis Antistes*] Liemarus videlicet; qui obijt Anno Christi cIↃ. C. I. Hujus tempore, qui anteà *Hamburgenses,* deinceps *Bremenses,* Archiepiscopi denuo nuncupari cœperunt. Cui mutationi occasionem dedit *Ericus* hic *Bonus*, Rex Daniæ. Nam pertæsus imperij Archiepiscopi peregrini, proprium accepit, cui in Ecclesia Scaniæ Lundensi, ut Saxo refert, sedem attribuit. Affirmabat enim quod res est, commodius edoceri populum per suæ nationis homines, qui linguam, mores, & ingenia in quaque gente norunt, quàm per alienigenas, quibus ad declarandum animi sensa, aut opus sit interprete, aut longâ alioquin verborum circuitione. Cl. Andr. Vellejus in Catalogo Archiepiscopor. Bremens. & Hamb.

Pag. 226. vers. 38. *Regem cum admissis dementire cognoscunt*] In infinitum sermo excurreret, si vim illam ac potestatem, quam in omnem animæ nostræ habitum Harmonicus ille concentus exerceat, pluribus exemplis & documentis illustrare aggrederer. Unicum saltem adjiciam huic ipsi Saxonis narrationi consentaneum, de gentium illo domitore Alexandro Magno, qui Antigenide tibicine modulante, usq; adeo, velut lymphatico impetu incitatus, exarsisse dicitur, ut concussis armis se proripiens è mediis epulis, manus in astantes, sono nempè bellico illectus, intenderet. Nec multò post, mitiore sono tibiarum, ab armis ad epulas fuit revocatus. Plutarchus Lib. 2. de Fortunâ Alexandri.

Pag. 227. vers. 15. *Itaq; seductes majores*] Hoc est, seorsim abductos; quod κατ' ἰδίαν ἀπολαμβάνειν Græci dicunt. Valerius Maximus Lib. V. Cap. IX. *Seductam uxorem suppliciter rogavit.* Nostrates dicerent: Tagendiß dennem til een affside. Vide quæ notavi ad Lib. XV.

Pag. 228. vers. 2. *Eorumq; custodiâ Rex salutem suam vallare consveverat*] Idem de Danis & Anglis testatur egregius scriptor, Paulus Rhamnusius Venetus, de bello Constantinopolitano Lib. II. pag. 87. eos nempè δορυφόρους & satellites fuisse Græcorum Imperatorum. *Legati, aditu ad Imperatorem per præconem petito, inter Macherophoros* [*quod satellitium, Griffonum vulgò Græcis nominatum, ex DANIS & ANGLIS, antiquo Græcorum Cæsarum more, conscriptum, in stationibus erat*] *ab urbis porta pedibus, ad vicinum Blachernium Palatium dedu-*

deducuntur. Eos credo adhibitos fuisse ab Impe- A ratoribus spiculatores & stipatores præ alijs, causâ fidelitatis: quemadmodum hodieque HELVETII, in aula Regis Galliæ & Pontificis Romani, principem locum inter satellites obtinent, dum eorum fidei capitis vitæq; suæ custodiam committunt.

Pag. 227. vers. 48. *Quem Imperator*] Is fuit Alexius Comnenus, qui Nicephoro Botoniatæ in imperio Byzantino succedens, regnavit An- B nos XXXVII, & quod excurrit. Obijt Anno Christi cIↄ. C. XVII. Ejus tempore contigit expeditio Godefridi Bulionæi adversus Saracenos. Videatur Joh. Zonaras sub finem Annalium; Nicetas Choniates in Vita Johannis Comneni.

Pag. 228. vers. 28. *Falsò Græcis sapientiæ prærogativam ascribi inquit*] Græcia sapientiæ, humanitatis, doctrinæ, eloquentiæ, omniumq; artium atq; virtutum laudem & sibi ipsa sumsit, & C apud alias semper nationes meruit. Inde namq; Græcos commendant Rhodiorum legati, hunc in modum Romanos, qui pro Græcorum libertate pugnaverant, compellantes, apud Livium Lib. XXXVII: *Gentis vetustissimæ nobilissimæq́, vel famâ rerum gestarum, vel omni commendatione humanitatis doctrinarumq́, tuendam ab servitio regio libertatem suscepistis.* Inde etiam Cicero varijs in locis eandem gentem commendat. Sic Lib. III. de Oratore: *Nam apud Græcos,* D *cuicuimodi essent, videbam tamen esse, præter hanc exercitationem linguæ, doctrinam aliquam, & humanitate dignam scientiam.* Pro L. Flacco, Orat. 24. *Veruntamen hoc dico de toto genere Græcorum, tribuo illis litteras, do multarum artium disciplinam, non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam: denique etiam, si qua sibi alia sumunt, non repugno.* Et in eadem: *Adsunt Athenienses, unde humanitas, doctrina, religio, fruges, jura, leges ortæ, atq; in omnes terras distributæ putantur.* Et E paulò post: *Atq; hæc cuncta Græcia, quæ famâ, quæ gloriâ, quæ doctrinâ, quæ plurimis artibus, quæ etiàm imperio & bellicâ laude floruit, parvum quendam locum, ut scitis, Europæ tenuit.* Item Epist. ad Q. Fratrem Lib. 1. de Græcis ità loquitur. *Cum verò ei hominum generi præsimus, non modò in quo ipsa sit, sed etiàm à quo ad alios pervenisse putetur humanitas: certè ijs eam potissimùm tribribuere debemus, à quibus accepimus.* Plinius Secundus Epist. Lib. VIII. Ep. 24. ad Maximum: F *Cogita te missum in provinciam Achajam, illam veram & meram Græciam, in qua primùm humanitas, literæ, etiàm fruges inventæ esse creduntur.* Ne plura bonorum autorum testimonia huic rei firmandæ accumulem. At hanc Græcis laudem derogare hic videtur Alexius Imperator, quod ducis fidem notassent, cujus gentem toties alienam perfidiæ cognovissent; ut Saxo ait.

33. *Dexterâ manu venerabiliter exceptum*] His verbis innuere videtur Saxo, Alexium Imperatorem Etico Regi, tanquàm peregrino, honoris causâ locum dextrum, in urbis ingressu concessisse; quem plerisque gentibus honestiorem semper habitum, etiam Romanis, varij autores testantur. Svetonius de Nerone: *Tiridatem Regem perductum in theatrum, ac rursus supplicantem, juxtà se latere dextro collocavit.* Idem in Tiberio Cap. VI. *Dehinc pubescens, Actiaco triumpho, currum Augusti comitatus est, sinisteriore equo, cum Marcellus Octaviæ filius dexteriore veheretur.* Nihil certius quàm prælatum in hac sessione Marcellum, qui & ætate Tiberio major, & qui ad imperij spem ab avunculo jam admotus. Valerius Maximus de Tiberio honores omnes Druso fratri exhibente: *Præcepit etiàm dextrâ in parte Prætorium ei statui, & Consulare & Imperatorium nomen obtinere voluit, eodemq́ tempore & fraternæ majestati cessit, & vitâ excessit.* Sallustius in Jugurthino: *Sed Hiempsal, qui minimus ex illis erat, ignobilitatem Jugurthæ, quia materno genere impar erat, despiciens, dextrâ Adherbalem assedit, ut medius ex tribus, quod & apud Numidas honori ducitur, Jugurtha foret. Dein tamen, ut ætati concederet, fatigatus à fratre vix in alteram partem transductus est.* In solenni hoc Regum consessu res ità ex more constituta, ut dextrâ Adherbal consideret, medius Jugurtha, sinister Hiempsal. Turbavit per ferociam iste, & superbè transijt ad dextram. Primus igitur locus, medius; proximus, dexter. Quin & Ovidius Lib. IV. Metam. de Perseo:

Dîs tribus ille focos totidem de cespite ponit,
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo;
Ara Jovis media est, mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi, summe deorum.

Minervam enim aperte suprà Mercurium collocat, idq; apertum ex ratione victimarum, quam addit: sicut & Hecaten, sivè Dianam, suprà Juventam, istis versibus, Lib. VII.

——————— Statuitq́ aras è cespite binas,
Dexteriore Hecates, at lævâ parte Juventæ.

Sic Bethzabæa Salomonem nuper rerum Israëliticarum potitum accedens, à dextris Regi considere jussa est. Verùm Turcæ honestiorem hodieq; habent locum sinistrum. Causam illi dant, quia illam partem gladius honestet: & qui ad dextram, obnoxium eum habeat, & subjectum alterius manus: sinister contrà, eum expeditum. At pro dextro loco pugnat Natura ipsa. Ea etenim meliora omnia & fortiora dextra fecit: & Plinius universè, nec vanè scripsit, *vires dextrâ parte esse majores.* Aristoteles itèm bene: *Διὰ τὸ τὴν κίνησιν εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν, καὶ ἰσχυρότερα διὰ ταῦτ' εἶναι τὴν φύσιν τῶν δεξιῶν.* Et res visusq; approbat: & in corpore humano hepar splene melius: & è renibus, testiculis, manibus, pedibus, potiora omnia dextra.

Causa,

Causa, quia calidiora. Aristoteles: *τῶν μερῶν θερμότερα τὰ δεξιά.* Sed & movere & agere, dextri est; moveri & pati, sinistri est. Videatur Justus Lipsius Lib. 2. Elector. Cap. 2.

49. *Divini patibuli particulam*] Particulam intelligit divinæ Crucis, quam rerum Christianarum scriptores *Patibulum* nominare solent, quod in eâ Salvator noster Iesus Christus pro mundi totius peccatis acerbissimam passionem & mortem sustinuerit. Prudentius Hymno X. Peristephanῶν, vers. 641.

Crux illa nostra est, nos patibulum ascendimus.

Aldhelmus de Laudibus Virginitatis; Cap. III.

Christus passus patibula,
Atq; lethi latibula,
Virginem virgo virgini
Commendabat tutamini.

Ubi de Christo commendante Johanni matrem suam loquitur. Et Cap. XIV. *Qui cum terna patibuli signacula in glarigeris sablonum littoribus sulcaret.* Sulpitius Severus Histor. Sacr. Lib. II. de inventione Crucis: *Hic verò major dignoscendi patibuli, in quo Dominus pependerat, difficultas omnium animos mentesq; turbaverat, ne errore mortalium, forsitan pro Cruce Domini, latronis patibulum consecrarent.* Paulinus Nolanus Epist. XI. ad hunc ipsum Severum Sulpitium: *Sed cum tres pariter Cruces, ut quondam fixæ Domino & latronibus steterant, repertæ fuissent; gratulatis repertorum cœpit anxiâ dubitatione confundi justs piorum metu, ne forsitan aut pro cruce Domini patibulum latronis eligerent, aut salutare lignum pro stipite latronis abjiciendo, violarent.* Plautus in Milite Glorioso, quomodo allegat Gellius Lib. XV. Cap. XV. Crucem dixit *patibulum*:

Credo ego isthoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus, patibulum cum habebis.

Pag. 229. vers. 6. *Tumulorum impatiens fuit*] De admirandâ hac Cypri insulæ natura, nulla planè apud Historicos ullos, aut Geographos, fit mentio, quod equidem sciam. Nec tamen extra omnem fidem, locum isthic talem inventum fuisse tunc temporis.

12. *Conjugem quoq; ejus idem peregrinationis labor finivit*] Botildam Reginam, Erici pientissimam conjugem, & sacri hujus itineris comitem, Hierosolymis supremum obiisse diem, & in valle Josaphat sepultam, Clarissimus Vir, M. Andreas Vellejus, *ὁ μακαρίτης*, ad oram suæ versionis ascribendum curavit, nescio quibus edoctus documentis. Alij Chronicon, quod Erico Pomerano, velut autori, perperam ascribitur, secuti, Botildam, unà cum marito, in Cypro insula & mortuam, & sepultam contendunt. Vallem autem Josaphat, quæ & *Vallis Cedron*, & *Vallis montium* vocatur, & vallis est lata atq; profunda, inter Hierosolymam & mon-

A tem Oliveti interjecta, totam ab Oriente cingens urbem, commune totius civitatis cœmiterium fuisse, ubi & vulgus & Nobiles omnes sepeliebantur, testatur Christianus Adrichomius in descriptione urbis Hierosolymæ p. 95.

47. *Tanto oneri humeros subjicere recusavit*] Forte Ubbo, præter imbecillitatis conscientiam, quam Saxo causam recusati imperij fuisse monet, ad exemplum Regis istius respexit, quem ferunt traditum sibi diadema, priusquàm capiti imponeret, retentum diu considerasse, ac dixisse: *O nobilem magis, quam felicem pannum! quem si quis penitus cognoscat, quàm multis sollicitudinibus, periculis, & miserijs sit refertus, ne humi quidem jacentem tollere vellet.* Valerius Maximus Lib. VII. Cap. II.

52. *Eò quidem honore dignior*] Rectè, verè, scitè, & secundum omnium Politicorum, qui suprà vulgus sapiunt, sententiam, hic pronunciat Saxo, Vbbonem propterea digniorem fuisse honore & dignitate Regiâ, quod eam sponte non ambiret, sed modeste recusatet. Sunt etenim, qui delatos sibi honores & imperij fasces obvijs ulnis amplectuntur, & lætâ mente eo convolant, atq; eo nomine felices se prædicant. Qui minime probandi, & ad magistratus gerendos vix admittendi videntur. Nam vel ex levitate quadam, aut ex inani gloriæ cupiditate, aut avaritiâ, aut contentionis studio, aut otio molesto, aliorumq; negotiorum penuriâ, ad Reipublicæ negotia capessenda aspirant, quæ posteà per jocum & ludum tractant, sed tandem eorundem cum dolore atq; dedecore difficultatem experiuntur, suntq; in gubernatione prorsus infelices. Sunt vero rursus alij, qui dubitanter & inviti Magistratum adeunt: atq; hi plerumque melius eum gerunt, quàm qui cupidè sese immiscent. Quo fine, nec Galba Imp. dedit equestria & Senatoria officia nisi recusantibus. Sveton. in Galba. Vidit sapiens ille Princeps igniculos virtutum in hujusmodi hominibus latitantes: consideravitq; haud dubiè Epaminondam, cui recusanti omnia imperia ingesta sunt, quiq; honores ità gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. Justinus Lib. VI. Sic T. Quinctius ruri, procul ambitione ac foro, vitam agens, invitus coactusq; dux electus est, benè tamen præfuit. Livius Lib. VII. Decad. 1. Helvius Pertinax Imper. coactus imperavit, repugnansq; imperium suscipiens, tale cognomentum sortitus est. Avrel. Victor. Hisce exemplis haud dubie motus Severus invitos, nec ambientes, dixit in Rempubl. esse collocandos. Lampr. Et Leoni Anthemioq; Impp. indignus esse videtur sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitus *l. si quemquam. 31. in fine C. de Episc. & Cler.* Vide Schonborneri Politic. Lib. II. Cap. VII.

NOTÆ

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XIII. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 230. vers. 16. *UT nihil ex pristina mansvetudine deserperet*] Ælnothus, Monachus Cantuariensis, qui libellum suum de Vita & Passione S. Canuti Martyris, huic ipsi Nicolao Regi inscripsit, eandem mansvetudinis laudem inter cæteras ejus virtutes recenset, in Præfatione Opusculi sui: *Cujus vestra excellentia pietatis modum, pro modulo mortalibus concesso, exequens, & justitiæ severitati mansvetudinis lenitatem præferens; ejus ob hoc, ipso opitulante, gloriæ compos efficieris.*

18. *Cum fortuna animum mutari passus non est*], Id quod tamen multis usuvenire solet, qui suo exemplo verum esse πολυθρύλλητον illud comprobant: *Honores mutant mores.* Eorum ingenia graphice, vivisq; quod ajunt, coloribus depingit disertissimus Romuli nepotum Tullius noster, in aureo suo Dialogo de Amicitia, quem Cælium inscripsit: *Non solùm ipsa fortuna cæca est, sed eos etiàm plerumq; efficit cæcos, quos complexa est. Itaq; illi efferuntur fastidio ferè & contumaciâ. Neq; quicquam insipiente fortunato intolerabilius fieri potest. Atq; hoc quidem videre licet, eos, qui anteà commodis fuerunt moribus, imperio, potestate, prosperis rebus immutari.*

24. *Cujus castitatem Rex Norvagiensium Magnus*] Snoro Sturlesonius, autor Chronici Norvagici, linguâ vernaculâ ante aliquot annos editi, tradit, circà Ann. Christi M. C. in conventu trium Regum Daniæ, Norvegiæ, Sveciæ; Magno Norvegiæ Regi desponsatam fuisse hanc Margaretam, cum sic loquitur. *Æstate proximè insequente, anno Christi 1100, apud civitatem Konghelle, non procul ab Albi præterfluente, solennis Regum conventus institutum est: ubi convenerûnt Ericus Svenonis filius, Daniæ; Magnus Norvegiæ, & Ingo Sveciæ Rex. Hi paululum extrà vallum, seorsim à militibus suis, progressi, invicemq; colloquuti, fœdus & amicitiam inter se inierunt: & in pignus duraturæ concordiæ, Magnus Norvegiæ Rex conjugio sibi copulavit Margaretam, Ingonis Sveciæ Regis filiam, quæ propterea dicta est* Fredkolle.

28. *Fugæ deformitatem etiàm cognomine usurpavit*] Ab hoc etiam casu *Nudipedis* cognomen sortitus est, vulgoq; dictus *Magnus* Barfod. Verùm Snoro Sturlæsonius in Vita hujus ipsius Magni, Norvegiæ Regis, aliam prorsus cognominis hujus adducit originem & occasionem, dictumq; ex eo *Nudipedem* contendit, quod ipse, juxta ac omnes ministri Aulici, habitu cultuq; Anglorum, Danorum, aliorumq; populorum occidentalium uterentur, & plerumq; nudis incederent pedibus, vestimentisq; ad genua tantum demissis.

A 29. *Cujus manum Ingo saluti suæ perniciter imminentem*] Nemo in literis hisce interioribus adeo hospes est, qui ignoret, *manum* quandoq; sumi pro exercitu, copiisq; hostilibus. Justinus Lib. II. Cap. XII. *Miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diripiendum: quæ manus tota imbribus & fulminibus deleta est.* Eod. Libro, Cap. XIII. *Sibi CCC. millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat: quâ manu cum gloriâ ejus perdomiturum se Græciam.*
B Lib. XII. Cap. X. *Ipse cum lectissima manu navibus conscensis, Oceani littora peragrat.* Lib. XIII. Cap. V. *Excursurusq; cum validâ manu fuerat ad Athenas delendas.* Lib. XXVII. Cap. II. *Quam gentem se aliquantò majore manu Græciam ingressam.* Tacitus Annal. II. *Missa extemplo manus, quæ hostem à fronte eliceret.* Et Ibid. *Is validâ manu fines Marcomannorum ingreditur.* Et Annal IV. *Mox castris in loco communitis, validâ manu montem occupat.* L. An. Florus Lib. I. Cap. XII.
C *Assidui verò & anniversarii hostes ab Etruria Vejentes: adeò ut extraordinariam manum adversus eos promiserit.*

33. *Artuatim obtritus*] Glossarium Isidori: *Artuatim, membratim.* Julius Firmicus Lib. VII. Cap. I. *Si Luna in Horoscopo fuerit inventa, & Mars sit in duodecimo ab Horoscopo loco, Saturnus verè in anaphora Horoscopi positus, Sol quacunque radiatione respiciat, pecus intrà viscera matris artuatim concisum à Medicis proferetur.* Pro eo usus est
D τῷ *membratim* Apulejus. Ut Libr. VI. Metamorph. *Vides istas rupinas proximas, & præacutas in his præminentes silices, quæ te penetrantes, quaquâ decideris, membratim dissipabunt.* Item Lib. VIII. *Corpus ejus membratim laceratum, multisq; dispersum locis conspicitur.* Et Lib. IX. *Nec dubito me lanceis illis & venabulis, imò verò & bipennibus, quæ facilè famuli subministrabant, membratim compilassent.* Ejusmodi Adverbia multa in IM, collegit Vir Clariss. Geverhartus Elmenhorstius
E Indice in Apulejum. Tale est illud Saxonis nostri, quod sequitur, *viatim*, id est, per totam viam.

39. *Teterrimum consanguineæ cædis piaculum edidit*] Occiso nempè Canuto Duce, patruele suo: cujus cædis mentionem mox infrà agit Saxo.

Pag. 232. vers. 3. *Limosam objecti lacunaris voraginem*] *Lacunar*, pro, Lacunâ, rara admodum vox est, & melioris notæ autoribus planè incognita.
F Joannes tamen Januensis in Catholico suo: *Lacunar idem est, quod lacuna.*

24. *Finibus illis provisore vacuis*] *Provisor* hic Præfectum significat, sivè Præsidem, Toparcham,

cham, aut quicunque ſummâ eum poteſtate ac imperio provinciam adminiſtrat'. Ælnothus Præfatione ad Nicolaum Regem: *Principum duci præcipuo, Nobilium primicerio, pio, invicto, magnifico; Daciæ proviſori ſereniſſimo.*

31. *Nec minor æditurorum*] *Æditui* hic ſunt, vel qui ædes ipſas inhabitant, vel qui ædes tuentur; quos pauló pôſt, *ædium excubitores* vocat'. Digeſtor. Lib. XXVI. de Tutelis: *Tutores autem ſunt, qui eam vim ac poteſtatem habent, exq; re ipſa nomen ceperunt. Itaq; appellantur Tutores quaſi tuitores atq; defenſores: ſicut æditui dicuntur, qui ædes tuentur.* Agellius Lib. XII. Cap. X. omnino contendit pro *æditno* rectius uſurpandum eſſe *æditumum*, utpotè verbum Latinum & vetus. Sed ego cum illo non duco funem contentionis. Lucretius Lib. VI. *æditnos* appellat *æditueutes.*

41. *Nulli ſacta ejus apertâ criminatione inſequendi*] In eandem ſententiam verba ſunt verè aurea Ammiani Marcellini, ex occaſione ſcelerum Valentiniani: *Hæc & ſimilia altiore faſtu Principes quidam agunt, quod amicis emendandi ſecus cogitata vel geſta, copiam negant, inimicos loqui terrent amplitudine poteſtatis.* At vero longè aliter Julianus Imperator, *qui agnoſcens levitatem commotioris ingenij ſui, præfectis proximisq; ſuis permittebat, ut fidenter impetus ſuos aliorſus tendentes atq; decebat, monitu opportuno frænarent: monſtrabatq; ſubinde, ſe dolere delictis, & gaudere correctione:* quomodo verba habent ejusdem Ammiani Marcellini, Hiſtorici luculentiſſimi, Lib. XXII. pag. 239. *Nam ea demùm tam grata eſſe poteſtati debet excelſæ, quum interdum & vituperationi ſecus geſtorum pateat locus.* Ejusd. Lib. XV.

44. *Quam educator ejus*] Videlicet Skjalmo Candidus, cui commiſſam fuiſſe Canuti tutelam ſuperiore Libro XII. oſtendit Saxo. *Skjalmoni verò Candido ſplendidiſſimæ atq; integerrimæ autoritatis viro, cui non ſolùm totius Sialandiæ, ſed etiàm Rugiæ vectigalis à ſe factæ, procurationem detulerat, peragendæ circà Canutum educationis officium mandat.*

Pag. 233. verſ. 5. *Se pecuniæ, ſed eam Regi imperare*] Affine eſt illud Themiſtoclis reſponſum, quod extat apud Valer. Max. Lib. VII. Cap. II. Nam unicæ filiæ pater Themiſtoclem conſulebat, utrum eam pauperi, ſed ornato; an locupleti parùm probato collocaret? cui is; malo, inquit, virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem. Quo dicto ſtultum monuit, ut generum potius, quàm divitias generi legeret.

39. *Sangvinis, quo illum proximè contingebat*] Nam mater Henrici Siritha, amita fuit Canuti. Saxo ſuprà Lib. XI. *Sed & filia Siritha, quæ poſtmodùm Gutſchalco Sclavico conjux acceſſit, pellice pariter orta creditur.*

Pag. 234. verſ. 20. *A quo etiàm Imperatoris gratia*] Is fuit Lotharius Saxo Imperator, apud quem, inſtante Henrico, & diligentius rem agente, Canutus Obotritorum Rex declaratus eſt. Albertus Stadenſis, ipſum Canutum profectum ad Imperatorem Lotharium, oblatoq; immenſo pretio, Vandalici regis nomen ac coronam impetraſſe ſcribit, ad Annum Domini M. C. XXXIII.

Pag. 235. verſ. 3. *Ne degenerati patris fulgor*] Valde rara locutio. *Degeneratus pater* eſt, à quo degeneravit filius. Valerius Maximus Lib. V. Cap. VIII. de filio M. Scauri: *Itaq; ſi quid modò reliquum in pectore verecundiæ ſupereſſet, conſpectum degenerati patris vitaret.*

Pag. 236. verſ. 7. *Cupiens enim antiquitas tonitruorum cauſas*] Plura ejusdem inſaniæ exempla abundè nobis varia Hiſtoricorum monumenta ſuppeditant. Sic memoriæ proditum eſt, tonitrua alluſiſſe Salmoneum quendam, Æoli filium, de quo Virgilius Æneid. VI. verſ. 585.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
Dùm flammas Jovis, & ſonitus imitatur Olympi,
Quatuor hic invectus equis, & lampada quaſſans,
Per Grajum populos, mediæq; per Elidis urbem,
Ibat ovans, divumq; ſibi poſcebat honorem
Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen
Ære, & cornipedum curſu ſimularet equorum.

Vbi Servius: *Salmoneus fabricato ponte æreo, ſuper eum agitabat obmunitos æreis canthis currus ad imitanda tonitrua.* Alij ſunt, qui tympanis id dicant factum, quæ ex ſiccis corijs conſuens Salmoneus, ſonos quosdam edebat, tonitruis ſimiles. Ideo Nazianzenus Orat. II. adverſus Julianum: Καὶ Σαλμωνεύς τις ἐξ βύρσης βροντῶν: *Salmoneus quiſpiam è corio tonans.* Vide Hyginum Mythologici Cap. LXI. Apollodorum in I. Germanum Valentem Gvellium in Commentar. ad VI. Æneid. Joann. Ludov. de la cerda, ibidem. Salmoneo annecti poterit *Aremulus Silvius*, qui tonante cœlo militibus imperavit, ut telis clypeos quaterent, clariorem ſe ſonum facere exiſtimans. Anonymus de Origine gentis Romanæ, ſivè is S. Aurelius Victor eſt. Apud Agathiam Lib. V. *Anthemius* fulgura & tonitrua effingebat, excogitatis quibusdam colliſionibus comploſionibusq; rerum, quæ valdè eſſent ſonoræ, atq; ità immanes quosdam fragores edebat percellendo ſenſui aptiſſimos. Apud Cedrenum Choſroes mahinas quasdam paraverat, quæ guttas demitterent tanquam pluviam, & tonitrui ſonitus reſonarent. Simillima etiàm Alladius apud Dionyſium Lib. I. Antiquit. Quæ ſint porro *Claudiana tonitrua*, Feſtus tradit. Græci labrum illud æneum, in quod clavi lapilliq; conjecti circumactiq; tonitrua imitabantur in ſcena, βροντεῖον appellant: nonnulli βροντεῖον locum poſt ſcenam eſſe malunt, in quo id fiat.

10. *Tantæ ſonoritatis vim*] *Sonoritas* ſonus eſt clarus & immanis. Johannes Sarisberienſis

Lib. II. Cap. XVI. Policratici de Socrate, qui ex arâ Veneris viderat sibi offerri cygnum, *tantâ vocis sonoritate canentem, ut totum mulceret orbem.* Ità *Sonorum tonitru* Claudianus dixit 2. Paneg. 6.

Pag. 237. vers. 51. *Causabundus aggrederis*] *Causandi* vox propria in foro & judicio. Medij ævi scriptoribus usitata pro *culpare*, *reprehendere*. Columbanus Abbas versu 104.

Cumq; alium causes, propriam prior inspice vitam. Papias: *Causari, causas agere: vel Reprehendere, calumniari, culpare*, Videantur Melch. Goldasti Notæ in Columbanum pag. 125. Hinc *Causabundus* est qui accusat, crimen intentat.

Pag. 239. vers. 33. *Notissimam Grimildæ ergà fratres perfidiam*] De insignitâ hac Grimildæ in fratres perfidiâ, tres hodieq; exstant vetustissimæ Cantilenæ, inter cætera antiqua carmina, quæ de priscorum Heroum gestis, summo studio collegit, Vir Clarissimus & Antiquitatum Danicarum indagator diligentissimus, M. Andreas Vellejus, Historicus quondàm Regius dignissimus: qui & ipse in Præfatione, tribus hisce cantilenis præfixâ, totius negotij summam, & rei gestæ seriem, breviter hunc in modum exponit. In mari Balthico sita est insula *Hvena*, Scaniam Selandiamq; pari propemodum spatio à se utrimq; remotam habens, rerum ingentium & sublimium gloriâ illustris, maximeq; nobilis. Nomen vero & appellationem sortita est hæc insula, à *Hvenilda* gigantissâ, quæ eam inhabitaverat. Olim quatuor arcibus insignis fuit; quarum fundamenta adhuc animadvertere est, sed rudera nulla sunt residua. Nomina vero earum adhuc recensentur, quarum una *Synderburgum* dicta, versus meridiem sita erat; eiq; oppositas partes tenebat *Nordburgum*; sicuti alia ortum hyemalem, *Carlshôi* nominata; *Hammera* vero æstivum respiciebat. Hanc quoq; insulam memoriæ proditú est incoluisse quondam Illustrem Heroa *Nöglingum*, cognomento *Niding*; qui filiam ex conjuge Botilda tulerat *Grimildam*, virginem ortu nobilissimam, sed indole pessimâ & animo ad omnes dolos fraudesq; exercitatissimo. Ea primùm nupserat Generoso Viro, Domino *Sigfrido Horn*, eujus apud Germanos in Athletarum Historia celebris est commemoratio. Priore marito defuncto, Grimilda ad secundas transiens nuptias, fratres suos *Haquinum*, cui à rebus fortiter ac præclarè gestis, cognomentum *Herois* incessit, & *Falquardum*, ab insignibus, quæ Citharam præferebant, vulgo *citharœdum* dictum, in insulam, ad solennem convivij genialis festivitatem invitavit. Quò quum advenissent, validissimos quosque, ex ingenti pugilum, quos alere solebat, numero, perfidè subornat, qui utrumque incautum, & nihil doli suspicantem, invadentes opprimerent. Verùm Haquinus invicto animi corporisq; robore egregiè se defendens, immissos à sorore percussores ad unum omnes obtruncavit,

A atq; intentatum capiti suo discrimen hoc modo evasit. Sed frater Haquini Falquardus non minus animosè dimicans, tandem cæsis cunctis pugilibus, qui ad se interimendum venerant, ipse speciosâ mortè occubuit. Quamvis veteres Hvenensium annales Falquardum, quum fratrem suum Haquinum ab athletis Nordburgensibus peremptum falso comperisset, epoto cornu, interfectorum à se pugilum sangvine repleto, voluntariam sibi necem conscivisse tradant.

B Cæterùm Grimilda, intellecto, Haquinum omni defunctum periculo, adhuc superstitem agere, furore percita, sed vultu lætitiam præ se ferens, Nordburgum contendit, ibidemq; cum fratre Haquino fœdus & amicitiam contrahit, hac conditione; ut si qui pugilum suorum humi eum semel prosternerent, nequaquam in pedes sese erigendo assurgeret, verùm genibus nixus defensionem suam exequeretur. Quo pacto inito, callidissima fœmina, in ipso arcis aditu,

C bovinum corium probè madefactum, pilis insterni curavit, ut lubrici tergoris offendiculo incautos fratris subigeret gressus. Mox totis viribus tres simul athletæ Haquinum adoriuntur, infirmoq; gressu vacillantem facilimè ad terram affligunt. Quos tamen ille omnes, lethali prius vulnere saucius, ferro consumpsit. Idem verò Haquinus paulò anteà, Grimildæ permissu, in uxorem duxerat nobilissimam virginem *Hvenildam*; ex quâ natus est ipsi filius

D nomine *Rancke*, qui patris patruiq; cædem hoc astu egregiè ultus est. Etenim Grimildæ persuasit, in colliculo prope arcem Hammeram, ingentis pretij thesaurum reconditum delitescere, eujus custodiam, unà eum conditorij clavibus, pater moriens sibi demandasset. Ad eum visendum amitâ fortè deductâ, in antrum quidem cum ea ingreditur; sed mox cursu citato extrà cavum se proripiens, valvas pessulo obdito firmiter occlusit. Ubi illa paulo post

E fame & squalore enecta miserrimè perijt.

Pag. 240. vers. 43. *Petrus matre Botildâ natus*] Quemadmodum Rex Daniæ Sveno, non à patre Vlfone, filium Vlfonis; sed à matre Esthrita, *Esthritium* se nominari voluit: ità hic Petrus à matre Botildâ, vulgò *Botildæ filius*, in omnibus Annalibus Danicis appellatur, suppresso parentis nomine, quod & ipsum proptereà planè ignoratur. Fuit autem Petrus, Episcopus Roschildensis, secundùm Nobilissimum

F Hvitfeldium; & in prælio Fotevicensi unà cum quinque Episcopis occubuisse dicitur Anno Christi cIↃ. C.XXXV. Hic quoq; est idem ille Petrus Botildæ filius, qui Monasterium Beati Petri, in oppido Nestvedensi, è bonis suis hæreditarijs fundavit: quod posteà in vicinam silvam translatum est, & tandem Illustri Scholæ dicatum à Nobilissimo Viro Dn. HERLUFO TROLLE, ejusque conjuge Nobilissima Dn. BIRGITTA GØIE. Idipsum testatur vetus

Monasterij hujus Calendarium aureis literis in membranâ nitidè descriptum, quod mecum ex singulari gratiâ & favore communicavit Illustris & Generosus Heros, Dns. Christophorus Vlfeld de Svenstrop, Eques auratus, & regni Daniæ Senator amplissimus· cujus sub initium hæc leguntur verba. *Nomina Nobilium virorum ac mulierum & fundatorum nobis bona sua largientium; videlicet, Dominus Petrus filius Botildis, fundator loci: Domina Botildis mater ejus: Domina Una uxor ejus: Georgius Comes; & Dominus Hemmingus fraters Domini Petri: Domina Cecilia, uxor Georgij: Toua, uxor Hemmingi: Dominus Georgius, filius Domini Petri: Domina Margareta uxor ejus: Dominus Kanutus, filius Petri: Domina Cecilia, uxor ejus: Dominus Job, filius Petri: Domina Asa, uxor ejus: Dominus Saxe & Kanutus, filij Domini Georgij: Domina Christina Soror eorum: Dominus Thuco, filius Kanuti; & Kanutus frater ejus; & Domina Cecilia soror eorum: Dominus Agho, filius Job: Dominus Eskillus, Episcopus Roschildensis; coadjutor & coöperator in fundatione Domini Petri: Dominus Nicolaus, Episcopus Roschildensis, & Dominus Thuco & Dominus Suno, fratres sui: Dominus Inguarus Episcopus Roschildensis &c.* Eadem ferè nomina occurrunt in ipsis Fundationis literis, quæ in Archivis illustris Scholæ Herlovianæ hodieq; asservantur. Harum ego exemplum nactus cum essem, in gratiam eorum, qui Antiquitatibus nostris pretium aliquod ponere norunt, hoc loco inserendum duxi: *Universis præsens Scriptum cernentibus, Nicolaus divinâ miseratione Roskildensis Episcopus, Salutem in omnium Salvatore! Notum facimus universitati vestræ, quod nos Privilegia super donatione possessionum infrà scriptarum, à Petro Botildis filio, & fratrum suorum, nec non & matris eorundem, Monasterio, Beati Petri, Næstvveth piâ liberalitate indulta prospeximus, & ad petitionem Domini Abbatis Monasterij memorati, verbo adverbum transcribi fecimus in hunc modum: In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego Eskillus, Roskildensis Ecclesiæ, Dei gratiâ, Episcopus, notum esse volo omnibus Catholicæ Ecclesiæ filijs, tàm præsentibus, quàm & futuris in posterum, qualiter Petrus Botildis filius, fratres quoq; ejus Hemmingus atq; Georgius, unà cum matre suâ, charitate divinâ succensi, consolatorij spiritus rore perfusi, decorem domus Dei ampliaverint, & fundamento ejus, quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum, gemmas, lapides politos & pretiosos superædificaverint. In hac ergò convalle lacrymarum ascensiones in corde suo disponentes, ut recipiant pro parvis magna, pro terrenis cœlestia, cohæredem & Dominum fecerunt, & Ecclesiam in Næstvveth, quæ juris eorum videbatur, nostrâ concessione, cum omnibus suis Appendicijs, Deo & Sancto, Petro ad Monasticam inibi instituendam vitam, secundùm Beati Benedicti Regulam, per manus nostras delegaverunt. Ad stipendia quoq; ibidem Deo militantium suum participati sunt patrimonium, Petrus in Lathbij & Bukketorp*

A *curiam suam, ut ipse possederat, cum omni familia & agris, pratis, & silvis, Mansum unum & dimidium & quadrantem dedit, & sextam partem silvæ, quæ Foxingsvvoræ dicitur, in Mön in villa Kelby quinque mansos & dimidium. Hemmingus in villa Alebech dimidium mansum, & in Falstria in Gætesby & Skælby & VValnæs duos mansus, eo jure pratorum silvarumq; ut ipse habuerat. Mater verò eorum in Næstvveth parvâ medietatem villæ & silvæ, quæ Lathbyvvoræ nuncupatur, & Thorp; & in Nestvveth*
B *majori mansum unum, & quadrantem, & molendinum donavit. Hæc pro remedio animarum suarum suorumq; pro salutè videlicet viventium, pro refrigerio decedentium, præfatæ Ecclesiæ contulerunt, & ut nulli unquam mortalium quicquam nec sibi, nec suis hæredibus, salvâ in omnibus Episcopali Reverentia, debeant, manu nostrâ roborari, bannoq; nostro confirmari petierunt. Huic eorum pio affectui justæque petitioni libenter annuens Ego Eskillus servorum Dei servus, simulq; cum ipsis in Resurrectione*
C *partem beatam habiturum me credens: volui in Domino juvare manus eorum; Memento ergò mei Deus in bonum, & eandem Ecclesiam in Nestveth, & eam quæ est in Chierby, nec non & eam, quæ est in Hasleuæ, & omnia cũ attinentiis, Deo Sanctoq; Petro in eodem loco, unà cum prædictis fratribus manumisi: & ut servi Dei liberâ hæc quiete possideant, omne exhinc Episcopale tributum, eis quod moris est Eccesiarum, remisi: nec deinceps seculari aut Ecclesiasticæ cuiquam personæ in aliquo subjaceant, præ*
D *terquam Episcopo, in cuius sunt Diœcesi, debitam subjectionem, & quæ sanctos debet, obedientiam exhibeant. Ipse verò omni sollicitudine curam eorum gerat, consoletur, sustineat, si quid inter eos, quod absit, controversiæ, ortum fuerit, si Prælatus eorum nequiverit, per ipsum emendari & corrigi canonicè debebit. Quia ergò, annuente Deo, propter spem retributionis æternæ, ad memoriale perpetuum, tàm nostri, quàm & successorum nostrorum, volumus Ecclesiam hanc in bonis omnibus augerè, concedimus*
E *eisdem Fratribus nostri juris Decimam in toto quadrante de Thiuthabjergs hærith, in quo consistunt: itemq; Decimas suarum omnium in nostro Episcopio possessionum, & præsentium, & futurarum in perpetuum, ut si quando pro utilitate Ecclesiæ, intrà vel extrà provinciam, ad Synodum vel Concilium eundum fuerit, pro ut Episcopo visum fuerit, aut cum eo, aut ejus vice, Abbas suâ expensâ honestiori vadat. Hæc ut rata & inconcussa permaneant, præsentis Privilegij sanctione firmavimus, & sigilli no*
F *stri impressione signavimus. Si verò aliqua Ecclesiastica secularisve persona hæc nostra statuta violare tentaverit, & servos Dei inquietare temerario ausu præsumserit, secundum occasionem commonita si non resipuerit, divinæ ultioni subjaceat, cum Dathan & Abiron, quos terra deglutivit, dispereat, duplici contritione conteratur, de libro viventium eradicetur, induatur sicut diploide, confusione sua, sitq; Anathema Maranatha. Fiat fiat. Amen. Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXXV. Indi-*

V 2 ctione

ctione IV. imperante Lothario, Romanorum Cæsare Augusto: anno V. Erici Danorum Regis, Episcopatus autem Eskilli, Roschildensis Ecclesiæ Venerabilis Episcopi, Anno II. in villa Næstvveth, his testibus: Salomon Præpositus, Richard ejusdem Ecclesiæ Prior, Hermanum Episcopi Capellanus, Elias, Ericus, Isaac, Boso, majoris Ecclesiæ Canonici: Laici quoq́, Karolus Agonis filius, Tholf Godescalki filius, & Hemmingus filius ejus, & Ingulf Vbbi filius, Gundi Hemmingi filius, Lubbi in Steuchilstorp, Bo filius ejus, Sunni de Rivæbeck, Bo Asceri filius, & complures alij, 3. Calendarum Decembrium, Præsidente Catholicæ Ecclesiæ Universali, Innocentio Papa Secundo. Quia verò Originalia Privilegiorum sinè periculo non possent aliquibus exhiberi, testimonium super præmissis omnibus dignum duximus perhibere, & præsentem paginam transcriptorum, Sigilli nostri munimine communire. Datum Humbleeræ, XV Kalend. Julij, Anno Domini M. CC. XLV.

46. *Tunicam ejus crebris foraminibus absumptam*] Nihil vehementius misericordiam accendit, quàm signa illatæ iojuriæ; ut vestes eorum, qui mala sunt passi. Eo consilio Antonius, qui posteà triumvir fuit, in funere Caji Julij Cæsaris, concioni vestem ostendit pugionibus ac gladiis perforatam: eòq; Bruti & Cassij causam evertit apud plebem; ut quæ hac re accensa ad conjuratorum ædes cucurrerit, quò eas incenderet. Apud Maronem quoq; haud absimile est exemplum. Nam quamvis Æneas jam ad misericordiam inclinare cœperat, tamen viso Pallantis baltheo, quem Turnus interemerat, recruduit ira. Quippe ait, Æneid. XII.

Ille oculis postquam sævi monumenta doloris,
Exuviasq́ hausit, furijs accensus, & irâ
Terribilis: tunè hinc spolijs indute meorum
Eripiare mihi!

Etiàm Clotildis Clodovæi filia, durè sæviterq; habita à marito Almarico, Visigothorum Rege, cum sudarium suo imbutum sangvine misisset ad fratres suos Childebertum, Clotharium, & Theodoricum, Francorum Reges, immane illud bellum excitavit, quo res Visigothorum penitus fuère attritæ & deletæ; ut apud Gregorium Turoocnsem legitur Lib. III. Cap. X. & inde apud P. Æmylium Lib. I.

Pag. 242. vers. 34. *Regio apud Isoram nomine insigniri nequiret*] *Isera* portus est Sialandiæ, quem augustissimus efficit maris sinus ad ipsum usq; oppidum Roschildense procurrens. Nostratibus vulgò dicitur Jisefiord/ vel Isørefiord. Celebratissimus hic in Annalibus nostris locus est, cùm ob Regum electionem è veteri memoria ibidem peractam, tum propter res alias insignes, quæ subinde in eo contigerunt. Sic in Isora Rex Daniæ Hotherus electus est & constitutus. Saxo Lib. III. *Inde Sialandiæ portum Isoram ingenti classis numero occupat, imminentis fortunæ beneficio usurus. Ubi Rex ab occurrente sibi Danorum populo constitutus.* In Isora Poppo, Episcopus Arhusiensis, candentem ferri laminam, chirothecæ formam habentem, confirmandæ religionis ergo, intrepidè gestavit. Saxo Lib. X. *Hic Danorum concione publicè apud portum, cui glacici frequentia agnomen peperit, habitâ, cum eos, nè fana excolere vellent, sermone flectere nequiret, evidenti indicio certissimum assertioni suæ argumentum præbuit, doctrinaq́ fidem conspicuo sanctitatis miraculo probavit.* Apud Isoram Haraldus VI, cognomento Hein, Regium diadema adeptus est. Saxo Lib. XI. *Igitur Isoram, habendi delectus gratiâ, conveniunt. Ibi quidem ingens Oceani vastitas ostijs admodùm angustis excipitur, furensq́ fretum, coactu littorum, in arctas fauces terræ compellit. Medium sinus arenæ tenent obscura nautarum celantes pericula. Nam ut abiens ea æstus aperit, ità rediens claudit.*

37. *Literas ad Lotharium facit*] *Literas facere*, pro, literas dare, ad aliquem scribere, usitata isti ævo loquendi formula. Lupus, Abbas Ferrariensis, Epist. VII. *Feci autem literas ad Andoinum & Ebronum de tua reversione.* Quin & Justinum sic locutum invenio Lib. XXVII. Cap. II. *Inde ad Antiochum fratrem literas facit, quibus auxilium ejus implorat.*

40. *Secus Jutiæ mœnia*] Intelligit munimentum illud longè celebratissimum, quod propè Slesvicum, contrà exterorum irruptiones, ab Illustrissima Regina, & Danicâ Semiramide, Thyra Danebod, exstructum erat, vulgò Danewerck dictum. Id quod sequentia declarant verba: *At Magnus utrinq́ hostis adventum accuratâ valli munitione præcurrens, validum portis præsidium applicuerat. Interjectis diebus, Nicolaus citeriora valli immenso Jutorum agmine circumfudit.*

Pag. 243. vers. 16. *Nicolaus occasivum Daniæ militem contrahebat*] Hoc est, Nicolaus Rex copias conscribebat ex provinciis Daniæ ad Solem occasum sitis, ut Jutia & Fionia: cum contrà Ericus ex Scania & Selandia, quæ Orientem spectant, auxilia compararet.

Pag. 244. vers. 21. *Tormentorum artificia mutuatus*] Per *tormenta* hic non intelligenda veniunt, ænea sivè ferrea illa; quorum hodiè magnus in bello usus. Ea etenim multis post annis inventa, & quidem autore humani generis hoste Diabolo. Verùm catapultæ, ballistæ, & id genus aliæ mahinæ, quæ jaculandis saxis inserviebant; id quod ex verbis sequentibus liquidò patet. Tormentum enim generale vocabulum est omnium machiſarum, saxa, tela, & id genus varia torquentium. Cæsar 4. bell. Gall. *Atq́ inde fundis, tormentis, sagittis hostes propelli ac submoveri jussit.* Cicero ad Catonem: lib. 15. *Aggere, vineis, turribus oppugnavi, usu sq́ tormentis multis.*

Pag. 245. verſ. 51. *Quò occupatius, hoc negligentius*] Non enim ſimul poſſumus facere multa, eademq; benè. Hinc rectè Xenophon. Lib. III. Inſtitut. Cyri. Ἀδύνατον τὸν πολλὰ τεχνώμενον πάντα ποιεῖν καλῶς. *Impoſſibile eſt eum, qui multis operam impendit, omnia rectè facere.*

Pag. 246. verſ. 44. *Piiſſimi viri interitum*] Nempè S. Canuti Ducis, quem Magnus, perjurus & perfidus parricida, tàm nefarie trucidaverat.

Pag. 247. verſ. 22. *Ad ultimum & regium abſumpſerunt*] Atq; ità & Magnus & Nicolaus, ſangvine ſuo profuſo, juſtas meritasq; occiſo Canuto dedêre pœnas. Adeò rariſſimè impu- A nitate ſcelera gaudent. Inprimis vèro Deus Opt. Max. & juſtus Judex, punire ſolet injuſtas cœdes & homicidia. Omnes enim homicidæ injuſti rapiuntur ad pœnas. Et licet aliquamdiu effugiant manus magiſtratus; tamen eos Deus mirabiliter ad pœnam retrahit. Hoc fit ità univerſaliter: *Qui gladium acceperit,* [ſcilicet non datum à legibus] *gladio peribit.* Sic olim percuſſorum Cæſaris neq; triennio quisquam amplius ſupervixit, neq; ſua morte defunctus B eſt. Damnati ſunt omnes; alius alio caſu perijt; pars naufragio, pars prælio. Nonnulli ſemet eodem pugione, quo Cæſarem violaverant, interfecerunt. Svetonius in Vita Cæſaris.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XIV. HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 247. verſ. 16. P*Erfidiæ exprobratione pulſabat*] Hoc eſt, perfidiæ illis crimen objectabat, perfidiæ eos ac proditionis accuſabat. *Pulſare*, pro accuſare, objurgare, affligere, vexare, defatigare, vel conſimili ſignificatione, apud alios bonæ notæ autores obvium eſt; inprimis vero apud ævi poſterioris ſcriptores. Valerius Maximus Lib. I. Cap. VI. *M. Craſſus plurimis & evidentiſſimis, antè tantam ruinam, monſtrorum pulſatus ictibus.* Sic *crimine pulſari*, apud Claudianum Libro de bello D Gildonico: *Infamiâ pulſari*, apud Firmicum, Matheſeos Lib. VIII. Cap. XIX. *Lite pulſatus*, apud Symmachum Lib. X. Epiſt. XLV. *Dolore pulſari*, Evgippius in Vita Severini. Cap. LXIV. *Invidiâ pulſari*, Adrevaldus in Tranſlat. Benedicti Cap. VIII. Hanc vero nos ſyllogen debemus eruditiſſimo C. Barthio in Notis ad Phæbadium. pag. 104. Cui nos ſequentia addimus: Ammianus Marcellinus Lib. XIV. pag. 18. *Eodem tempore Serenianus pulſatæ majeſtatis imperij* E *reus à Lege poſtulatus.* Et Lib. V X. *Gravi mole criminis pulſabatur.* Eodem Libro, pag. 43. *Vitam pulſaturus inſontis.* Et rurſus ibidem: *Pulſare inſontem.* Hericus, Monachus Altiſſiodorenſis Lib. VI. de Vita S. Germani:

——— *Immodicæ pulſatus verbere febris.*

Philoxenus Gloſſ. *Pulſat*, αἰτιᾶται, ὠθεῖ. Ibidem: *Pulſati*, καταιτιώμενοι, αἰτιαθέντες. Valerianus Cimelenſis, Sermone de Bono diſci- F plinæ: *Ne noſtram negligentiam pulſet*, id eſt, accuſet. Valerius Maximus Lib. VI. Cap. II. *Pulſata eſt tunc eximij civis potentia, hinc invidioſâ querelâ, hinc lamentatione miſerabili.* Videantur quæ ſuprà annotavimus ad hæc verba Lib. 1. *Nec tua bilis Pectora pulſet.*

Pag. 249. verſ. 5. *Solenni ritu prolui juſſi*] C Hoc eſt, Luſtrici lavacri gurgite, & ſalutari Baptiſmatis fonte ablui & purgari.

25. *De ſceptrato cucullatus evaſit*] Magnus ſceptro & regno privatus cucullum Monachalem induit, & aſſumpto habitu religioſo, in Monaſterium ſe abdidit. Quis vero tàm obeſæ eſt naris, qui non hic ſtatim iſtius ævi ſordes olfaciat? Monſtra vocabulorum, *ſceptratus, cucullatus*: quæ tamen, & id genus alia, tenerius adamavit iſtius ſeculi barbaries, quàm ſimia D ſuos pullos. Johannes Hautvillenſis Archithrenij Lib. III. Cap. XVII.

Abſit ut hæc lateat ſceptratos gloria ——

A ſceptro *ſceptratus*, ſicut à cucullo, *cucullatus* inflectitur. Senſus omnino eſt: Magnus ex Rege Monachus factus eſt.

35. *Tantis laudibus proſequi conſveverat*] Hinc *Emundi* cognomentum ſortitus eſt; quaſi diceres *Jactatorem*, qui inanes flaret glorias, qui E fortius dicere, quàm facere ſolebat, cujusq; virtus in linguâ unicè ſita erat: verè *Miles glorioſus* Plauti.

46. *Petri Botildæ filij collegium nactus*] Id eſt, Petrum Botildæ filium, conjurationis adverſus Ericum Regem, ſocium, conſortem, & ὁμόψηφον nactus. Eo namq; ſenſu *Collegij* vox uſurpatur libro præcedente. *Qui ſe ſuperius Henrico ſceleſtiſſimi conſilij collegio ſociaverant.* Et paulò poſt: *Protinus collegio ſe peſtiferæ conjurationis* F *abrupit.* Et hoc ipſo Libro: *Saxoniæ Satrapam in armorum militiæq; collegium ſollicitat.* *Collegium* etenim propriè *ſocietatem* ſignificat medij ævi ſcriptoribus. Eleganter ſanè autor Queroli: *In amicitiam & fidem ſtultum nè receperis. Nam inſipientum atq; improborum facilius ſuſtinetur odium, quàm collegium.* Prudentius Cathemer. Hymno circà Exequias:

Nam quod requiescere corpus
Vacuum sine mente videmus:
Spatium breve restat, ut alti
Repetat collegia sensus.

Ad quem locum ita Æl. Anton. Nebrissensis: *Collegia alti sensus*, id est, societatem animi, qui altum sentit, & profundè intelligit. Sic *Collegium Fastorum*, pro Collegio Consulum, quorum nomina Fastis inserebantur, dixit Ammianus Marcellinus Lib. XVI. Et Libro XXIII. *In collegium trabeæ adsciscit*. Eucherius Epistola de contemptu Mundi, ubi de duabus rebus agit, quæ maximè homines in negotijs seculi vinctos tenent, & eblanditis sensibus captos illecebroso amore constringunt, videlicet, Opum voluptate & Honorum dignitate: *Hæc utraque*, inquit, *alternis nodis irretitis gressum impedinnt, fallax complexa collegium.* Ubi pro *irretitis*, forte *irretitum* est legendum, ut ad *gressum* referatur. Aldhelmus de Laudibus Virginitatis Cap. VII. *Inseparabilis Angelicæ sodalitatis collegio perfrui mereatur.* Ità *Collegium Episcopale*, apud Optatum Afrum Milevitanum, Lib. 1. nihil aliud quàm Episcoporum universum ordinem & societatem significare, rectè observavit Cl. Vir, Mericus Casaubonus, magni parentis haud degener filius, in eruditissimis suis ad eundem autorem Notis.

Pag. 250. vers. 7. *Cui, ex patientiâ, Agni cognomen obvenit*] Non secus ac Q. Fabius Maximus ex morum elementia *Ovicula* dictus. Autor de Viris Illustribus urbis Romæ. Nostratibus dictus est *Erich Lamb*. Helmoldus vocat *Ericum* Lamme.

Pag. 251. vers. 1. *Ne singulariter in hostem procurreret*] Ne solus & absq; comitibus in hostem impetum faceret.

13. *Quâ reis patriæ bonorum pœna*] *Reos patriæ*, suo more & loquendi modo, eos hic appellat Saxo, qui hostilia adversus patriam arma tentassent; vel, ut ipsius verba Lib. V. habent, *qui inimicum civibus scutum attulissent*. Nostrates dicunt, De som fore Avindskiold imod deris Fæderneland. Nam de his ipsis talem quondam Legem tulerat Frotho III, Rex Daniæ, *ut rerum ac vitæ periculo pœnas luerent*. De qua vide Lib. V. Ad eundem vero modum loquitur noster infrà Lib. XV. *Quorum patrimonium VValdemarus lege, quæ patriæ reos omnibus bonis damnat, adeptus.*

48. *Fabulosæ cujusdam opinioni credulus*] Ridiculâ plane superstitione quædam loca olim, quasi fatalia, & mali ominis, vitabant Reges Daniæ. Talem fuisse *Landeram*, innuere videtur Saxo. Sic & alia quamplurima in augustissimo hoc Daniæ regno loca Regibus fatalia esse, & non sine summo vitæ discrimine ab ijs adiri posse, credulum vulgus hodieq; existimat: ut sunt; in Selandia, *Heddinga* oppidulum, Pons *VVera*; in mari Balthico, *Samus* insula; & nescio quæ non. Ità *Lincolnia* civitas suspecta quondam fuit Angliæ Regibus. Gvilielmus Neubrigensis Lib. I. Cap. XVIII. *Anno regni sui duodecimo, cum Rex Stephanus extortâ de manibus Comitis Cestrensis civitate Lincolniâ potiretur, ibidem in celebritate Natalis Dominici solenuiter voluit coronari: vetustam superstitionem, quâ Reges Anglorum eandem civitatem ingredi vetabantur, laudabiliter parvipendens. Denique incunctanter ingressus, nihil sinistri ominis, sicus illa vanitas comminabatur, expertus est; sed regia coronationis solennibus adimpletis, post dies aliquot, cum exultatione, & superstitiosæ vanitatis derisione, egressus est.*

Pag. 252. vers. 54. *Non tàm pudicitiâ, quàm parentelâ conspicuam*] *Parentela* familiam, cognationem, progeniem, prosapiam, consanguinitatem significat. Jul. Capitolinus in Gordiano: *Gordianus, prinsquam ad bellum proficisceretur, duxit uxorem filiam Misithei, doctissimi viri, quem causâ eloquentiæ dignum parentelâ suâ putavit.* Valerianus Cemeliensis Homiliâ 1. de Bono Disciplinæ, pag. 139. *Non ita Propheta gradum parentelæ, aut necessitudinem consanguinitatis exposuit, ut extraneos a gratiâ fraternæ dilectionis excluderet.* Cæsarius Heisterbachcensis Libr. I. Cap. XXXVIII. de Abbate Philippo: *Hic cum esset de honesta parentelâ natus.* Petrus Chrysologus Serm. CXL. *Una puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, ut pacem terris, cælis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cælestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigat pensione.* Ivo Carnotensis Epist. CXXX. *Ordo autem parentelæ suprà scriptus est.* Dudo S. Quintini Decanus Lib. II. de Moribus & Actis Normannorum: *Parentelam diffusæ generositatis vestri Senioris, casusq; & labores vestros, nobis retulerunt plurimi.* Frequens etiam vox est in veter. ll. Burgund. Salic. Longobard.

Pag. 254. vers. 28. *Per eadem tempora Romanus Antistes*] Is fuit Eugenius III; à quo primum indicta fuit in Palæstinam expeditio, circà Annum Christi clɔ. C. XLV. Sed mox anno sequenti & altera adversus Boreales populos, adhuc paganos, ab eodem Pontifice Evgenio III. indicta fuit expeditio, cujus hic meminit Saxo noster. Otto Frisingensis, & ipse unus ex cruce signatis, ijs, qui huic expeditioni, tàm Orientali, quàm Boreali, nomina dabant sua, diversas pro tesserâ militari Sanctæ Crucis imagines datas fuisse commemorat Lib. I. Cap. XL. *Saxones verò*, inquit, *quia quasdam gentes, spurcitijs idolorum deditas, vicinas habent, ad Orientem proficisci abnuentes, cruces itidem, eadem gentes bello attentaturi, assumpserunt, à nostris in hoc distantes, quòd non simpliciter vestibus assutæ essent, sed à rota subterpositæ in altum protendebantur.* Videatur doctissimus Purpuratorum Patrum, & Chronographus diligentissimus, Cæsar Baronius,

nius, Annal. Ecclesiast. Tom. XII. pag. 210. ad Annos Christi 1145. & 1146. Cæterum longe antè tempora hujus Evgenij, Vrbanus, Pontifex Romanus, Anno Domini clↄ XCV, Concilio generali apud Clarum montem habito, expeditionem in Terram Sanctam primus edixit, moremq; hunc instituit, ut qui ad Hierusolymam, de manu ac servitute infidelium liberandam, proficiscerentur, vestibus suis in signum voti, & futuræ peregrinationis, Crucis notam imprimerent. Sic etenim VVilhelmus Tyrius, Archiepiscopus Metropolitanus, qui Historiam Belli Sacri verissimam & utilissimam conscripsit, Lib. I. Cap. XVI. *Convenerat autem apud omnes, & id ipsum de mandato Domini Papæ injunctum fuerat, ut quotquot prædicta via voto se obligarent, vivificæ Crucis salutare signum vestibus imprimerent, & in humeris, illius sibi portarent memoriam, cujus passionis locum visitare proposuerant: illum imitantes, cui ad nostram redemptionem properanti, factus est principatus ejus super humerum ejus.*

30. *Universos Christianæ credulitatis hostes*] Christianæ religionis & fidei hostes. *Credulitas* enim hic fidem denotat; sicut etiàm infrà: *Exemplumq; ei corrigendæ credulitatis proponeret.* Eàdem notatione usurpasse hanc vocem reperies Salvianum Massiliensem Lib. III. contrà Avaritiam, pag. 126. *Licet credulitatem tuam verbis velis asseverare, non credis.* Et infrà: *Non quæro, ut mihi credulitatem tuam superioris vitæ actibus probes.* Et pag. 136. *Satis te firmum existimas credulitatis habere subsidium.* Ita etiàm apud Petrum Chrysologum, Sermone CLIX. *Sicut illi Magi, qui sunt fidei nostræ duces, credulitatisq; Principes.* Et Sermone sequenti: *Quia tunc ex Magorum fide est Gentium credulitas dedicata, & Judæorum notata crudelitas.* Usus est eodem vocabulo Gregorius Turonensis, de Gloriâ Confessorum, Cap. XXVII. de Martiali Episcopo: *Eversisq; simulacrorum ritibus, repletâ jam credulitate Dei urbe, migravit à seculo.* Valerianus Cemeliensis Epistolà ad Monachos: *Ut doctrinæ ordine constituto, cum Romanis prædicari credulitatem vestram in toto orbe cupientes. &c.* Aliàs *Credulitas* in vitio ponitur: ut & *Credulus*, pro eo, qui facile & cito nimis credit, proindeq;, ut est apud Plautum, actutum fallitur.

Pag. 256. vers. 1. *Paterna in Canuto merita perosus*] Quod scilicet Magnus Canuti pater, Waldemari patrem Canutum interfecisset. Vide suprà Lib. XIII.

21. *Et salutis disperatio*] Desperatio sæpè addit animos. Tacitus Lib. IV. Annalium: *His partæ victoriæ spes, & si cedant, insignitius flagitium: illis extrema jam salus, & adsistentes plerisque matres & conjuges, earumq; lamenta, addunt animos.* Imo sæpè Desperatio victoriæ causa fuit. Exemplo possunt esse Locrenses, qui numero quindecim millia, & vitæ & victoriæ spe A abjectâ, centum viginti millia Crotoniatarum in fugam conjecerunt. Qua de re locus est Justini elegantissimus Lib. XX. Cap. III. *Itaq; cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omissâ spe victoriæ, in destinatam mortem conspirant, tantusq; ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honestè quæ-* B *runt, feliciter vicerunt; nec alia causa victoriæ fuit, quàm quòd desperaverunt.* Sic & olim Themistocles, timens, *nè interclusi hostes desperationem in virtutem verterent, & iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent*, Xerxem occupare transitum maturatà fugà jubet. Idem Justinus Lib. II. Cap. III. Ità etiàm Q. Metellus, *cum in hostem suos ire periculoso loco juberet facientibus omnibus in procinctu testamenta, velut ad certam mortem eundem foret, non deterritus proposito, quem* C *moriturum miserat, militem victorem recepit. Tantum effecit mistus timori pudor, spesq; desperatione quæsita.* Vell. Paterculus 2. Hinc Virgilius Æneid. 2.

Una salus victis, nullam sperare salutem.

Ideò rectè monet Vegetius de re militari Lib. III. Cap. XXI. non semper hostes locorum angustijs, aut armatorum multitudine circumdandos; *quòd clausis ex desperatione crescat audacia, & cum spei nihil est, sumat arma formido. Libenter* D *enim cupit commori, qui sinè dubio scit se moriturum.* Item Lib. IV. Cap XXV. svadet civibus fugiendi potestatem esse concedendam. *Necessitatis enim quædam virtus est desperatio.* Vel ut alij legunt: *Necessitas quædam virtutis est desperatio,* Q. Curtius Lib. V. *Ignaviam quoq; necessitas acuit: & sæpè desperatio spei causa est.* Apud Tacitum, Histor. Lib. III. Vitellio quis autor est, *ut desperatione saltem in audaciam accingeretur.* Quamobrem cum desperatis pugnare summæ E temeritatis est & periculi. Qui enim mori constituunt, illi mortem suam ulciscuntur acerrimè, & apud inferos cœnaturi, plures secum umbras ad istas Plutonis epulas adducunt. Unde rectè inquit Bodinus Lib. III. de Republ. Cap. VII. *Infeliciter cum desperatis hominibus bellum geritur, qui cum nullam, si vincantur, salutis aut præsidij spem habent, desperatione victoriam sæpissimè adipiscuntur.* Et Josephus de bello Judaico Lib. 1. Cap. 14. *Hostes audaciores facit victoriæ de-* F *speratio.* Ut & Jovius Lib. 2. Historiar. *Ultima necessitas desperatos in rabiem vertit: & plerumq;, qui penitus de vita desperant, ex timidis longè pugnacissimos facit.* Hinc rectè Vespasianus in quadam pugna cum Judæis, militibus suis imperat, ne cum hostibus mortis avidis manum consererent. *Nihil enim est impetuosius desperatis.* Josephus Cap. 3. Quod præceptum optime inter alios novit Agesilaus Lacedæmonius, qui cum intellexisset in acie, hostes locorum condi-

tione clauſos deſperatione acrius dimicare, ſuorum ordines laxavit, & ad evadendum viam aperuit, rurſusq; in abeuntes contraxit aciem, atq; ita ſine ſuorum ſangvine hoſtes cecidit.

Pag. 260. verſ. 37. *Saltus contulis edunt*] Hæc mens eſt autoris: Friſij ſcrobes, quibus agros ſuos cingere ſolent, ubi ità uſu venit, haſtis, longurijs, ſivè contis tranſiliunt. *Saltus edere* ſuo more dixit pro *tranſilire*: quemadmodum *dare ſaltus* Ovidius Lib. III. Metamorphos.

Doq́; leves ſaltus, udæq́; immittor arenæ;

Et paulo infrà:

Undiq́; dant ſaltus, multâq́; aſpergine rorant.

Contulus autem diminutivum à τοῦ *Contus*. Belgæ *Pols-ſtock* vocant. Hodieq; ſunt ejusmodi conti in uſu tàm Friſijs quàm Hollandis, cæterisq;, qui loca paluſtria incolunt.

Pag. 261. verſ. 53. *Fridericum Romano recenter imperio functum*] Intelligit Fridericum, ejus nominis Primum, cognomento *Ænobarbum*, ſive *Barbaroſſam*, anteà Svevorum Ducem, qui Anno Chriſti cIɔ. C. LII. Imperator Romanus Aquisgrani coronatur: teſte Ottone Friſingenſe Lib. I. Cap. I. de geſtis ejusdem Friderici.

Pag. 262. verſ. 7. *Conradi Cæſaris*] Ejus nominis III; in cujus aula Sveno hic noſter, unà cum Friderico, poſteà Imperatore, diu educatus fuerat.

15. *Merſburgum oppidum Teutonicæ nobilitatis frequentiâ repletum*] Illic enim tùm temporis Comitia Imperij magnâ ſolennitate peragebantur. Ad quæ Fridericus Imperator etiàm Svenonem noſtrum, ſub ſpecie quidem & prætextu veteris amicitiæ firmandæ, ſed re verâ, ut vi & minis adigeret ipſum ad imperata facienda, [quomodo eventus docuit] evocaverat. Attingit Hiſtoriam hanc non ipſe ſolum Fridericus Imperator in Epiſtola ad patruum ſuum Otthonem, Epiſcopū Friſingenſem: ſed & duo nobiliſſimi ejus ſeculi ſcriptores, Ottho modò nominatus, & Guntherus Poeta: qui tamen, quaſi de compacto, eundem errorem omnes errant, *Svenonem* perperàm appellantes *Petrum*, *Canutum* vero *Guidonem*, *Guvotonem*, *Guirtonem*, & neſcio quid non; quum fortè *Cnutonem*, more iſtius ſeculi, eum vocare in animo habuerint. Verba Friderici ità habent: *Poſt primam unctionem Aquisgrani, & acceptam coronam Teutonici regni, generalem Curiam, Merſeburgk, in Pentecoſte, celebravimus: ubi Rex Danorum Petrus* [qui nobis Sveno eſt] *ad Curiam noſtram vocatus venit, & homagio ac fidelitate nobis factâ, coronam regni de manu noſtrâ accepit.* Ottho Friſingenſis rem ità commemorat Lib. II. Cap. V. de geſtis Friderici: *Erat illo tempore in regno Danorum, inter duos conſanguineos, Petrum ſcilicet, qui & Sveum,* [*Sveno,* rectius] *& Guvotonem* [*Cnutonem* dicere volebat] *de regno gravis controverſia. Quos Rex ad ſe venire præcipiens, Curiam magnam in civitate Saxoniæ Martinopoli, quæ & Merſeburg, cum multâ Principum frequentiâ habuit. Eò præfati Juvenes venientes, ejus ſe mandato humiliter ſuppoſuerunt: eorumq́; ad ultimum cauſa, judicio ſeu conſilio primatum, ſic deciſa fuiſſe dicitur: ut Guvoto, relictis ſibi quibusdam provincijs, regium nomen per porrectum gladium abdicaret:* [*eſt enim conſuetudo Curiæ, ut regna per gladium, provinciæ per vexillum, à Principe tradantur, vel recipiantur*] *Petrus verò, accepto ab ipſius manu regno, fidelitate & hominio ei obligaretur. Ità corona regni per manum Principis ſibi impoſitâ, in die ſancto Pentecoſtes, ipſe coronatus, gladium Regis ſub corona incedentis ipſe portavit. Gualdemarus etiam, qui ejusdem ſangvinis particeps fuit, Ducatum quendam Daniæ accepit.* Ad eundem modum Guntherus, inſignis iſto ævo Poeta, qui vitam & res geſtas Friderici Barbaroſſæ, luculento Poëmatio deſcripſit, Lib. I. Ligurini ſui, totum hoc negotium exponit:

Poſteà Saxoniæ fines ingreſſus, ad illam,
Quam Martinopolim vocat incola Teutonus, urbem,
Concilium Procerum, toto de corpore regni
Convocat: ut digno celebretur Curia cœtu,
Tempore ſolenni, quo Spiritus almus ab alto
Cum ſonitu veniens in pectora ſancta piorum
Ignea diſtinctis effudit lumina linguis.
Huc etiam geminos, Petrum ſimul atq́; Guidonem,
Danorum proceres, quos inter ſangvine junctos
Moverat ejusdem regni diſſenſio litem,
Evocat, ac tali cauſam ratione diremptam
Terminat, ut quædam provincia tota Guidoni
Cederet, at regnum cum nomine Petrus haberet.
Ergò ubi vexillo partem, quam diximus, ille,
Hic autem gladio regnum ſuſcepit ab ipſo.
[*Hunc etenim longe ſervatum tempore morem*
Curia noſtra tenet] *poſito diademate Petrus*
Regalis dextrâ tulit alti Principis enſem,
Præceſſitq́; ſacram brevius diadema coronam.

Pag. 263. verſ. 45. *Nicolaus urbis Romæ Cardinalis*] De Nicolao hocce Cardinale, qui natione Anglicus, & Albanenſis Epiſcopus fuit, operæ pretium eſt conſulere Gvilielmum Nevbrigenſem, Lib. II. Cap. VI. ubi totam ejus à puero vitam luculenter deſcribit, & inter alia, de Legatione iſta Danica pariter ac Norvagica, hæc ſubjungit verba: *Non multò pòſt, ſumptis induſtriæ ejus experimentis, ad gentes ferociſſimas Dacorum & Norrigorum, cum plenitudine poteſtatis, direxit Legatum.*

47. *Maximi Pontificatus titulis inſignivit*] Snoro Sturlæſonius circà Annum Chriſti cIɔ. C. LIII. Norvagiam Archiepiſcopum accepiſſe teſtatur, in Hiſtoria trium fratrum ſimul imperantium, Sigurdi, Ingonis, & Øiſteni, his verbis: *Per eadem tempora, diſſenſione quâdam inter Reges ortâ, in Norvagiam appulit Nicolaus, Urbis Romæ Cardinalis, Legatus Pontificius, qui primum in*

Norve-

Norvegiæ Archipiſcopatum erexit, Nidroſiâ ſede Archiepiſcopali, ſive Metropolitanâ, conſtitutâ. Primusq; ab ipſo conſecratus eſt Archiepiſcopus Jonas Byrgeri filius, anteà Epiſcopus Stavangrienſis. Meminit etiàm hujus legationis Baronius ad Annum Chriſti cIↄ. C. LIV. *Proceſſu verò modici temporis, Eugenius III, Pontifex Romanus, cognitâ ipſius honeſtate, & prudentiâ, de latere ſuo eum ad partes Norvegiæ Legatum Sedis Apoſtolicæ deſtinavit, quatenus verbum vitæ in ipſa provincia prædicaret, & ad faciendum omnipotenti Deo animarum lucrum ſtuderet. Ipſe verò tanquàm miniſter Chriſti, & fidelis ac prudens diſpenſator myſteriorum Dei, gentem illam barbaram ac rudem, in lege Chriſtiana diligenter inſtruxit, & eccleſiaſticis eruditionibus informavit.*

Pag. 264. verſ. 4. *Svetici Sacerdotij inſigne*] Fortè *Pallium Epiſcopale* ut vocant, intelligit, quo inveſtiri ſolebant tùm temporis novi Epiſcopi, ſed magnis impenſis redemptum.

10. *Decedente Evgenio Maximus Pontifex ſurrogatus eſt.*] Evgenio III, Pontifici Romano, defuncto, proxime ſucceſſit Anaſtaſius Anaſtaſio, quum anni unius Pontifex fuiſſet, ſucceſſit hic Nicolaus, poſteà dictus Adrianus. Gvilielmus Neubrigenſis loco dicto: *Evolutis diebus non multis, Anaſtaſio, qui Evgenio ſucceſſerat, decedente, omnium in eum votis concurrentium, Romanæ Urbis Pontificatum ſuſcepit, factus ex Nicolao Adrianus.* Videatur etiam Baronius ad Ann. Chriſti cIↄ. C. LIV. & LV.

17. *Militiæ negotium ingens, fructus exiguos fore*] Idipſum reſponſi loco Legati Vexoris, Regis Ægyptij, quondam à Scythis retulerunt, ut eſt apud Juſtinum Lib. II. Cum etenim is bellum adverſus Scythas moliretur, miſſis prius legatis, qui hoſtibus parendi legem dicerent, Scythæ jam antea de adventu Regis à finitimis certiores facti, legatis reſpondent: *Mirantur tàm opulenti populi ducem ſtolidè adverſus inopes occupaſſe bellum, quod magis domi fuerit illis timendum: quòd belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta ſint.* Sic Joſephus Devonius Lib. VI. de bello Trojano:

—— Bellum pendit, quòd cauſa pudori,
Congreſſus damnis, & commoda nulla triumphis.

Huc pertinet quoq; πολυθρύλλητον illud Auguſti Cæſaris, quo minima commoda non minimo ſectantes diſcrimine ſimiles ajebat eſſe aureo hamo piſcantibus, cujus abrupti damnum nulla captura penſare poſſet.

Pag. 265. verſ. 7. *Cæſis nemoribus, truncatarum arborum coagmentis*] Arboream illam ſtruem, quâ agreſtes, hoſtium irruptionem metuentes, faucium anguſtias præcludere ſolent, Latini unico vocabulo *Concædem* appellarunt. Tacitus I. Annal. *Caſtra in limite locat: frontem ac tergum vallo: latera concædibus munitus.* Vegetius Libro III. Cap. XXII. *Et rurſus pòſt ſe præciſis arboribus vias claudunt, quas concædes vocant.* Ammianus Marcellinus pag. 110. *Celſarum arborum obſiſtente concæde, ire protinus vetabatur.* Et Lib. XV. *Concæde arborum denſâ undique ſemitis clauſis:* Qui & ibidem talem concædem paucis deſcribit: *Iisdem diebus, exercituum adventu perterriti Barbari, qui domicilia fixère cis Rhenum partim difficiles vias, & ſuapte naturâ clivoſas & incommeabiles, clauſere ſolerter, arboribus immenſi roboris cæſis.* Et Lib. XVII. *Ilicibus inciſis, & fraxinis, roboreq; objecto magno, ſemitas invenere conſtratas.* Paulus Warnefridus Hiſtor. Longobard. Lib. III. Cap. IV. *Conciſas* dixit: *Factis etiàm conciſis per devia ſilvarum.* Noſtrates Braader dicunt: at hugge Braader vel Vepen.

Pag. 268. verſ. 40. *Henrici Ducis*] Hic ille eſt Henricus, Saxoniæ Dux, cognomento *Leo*; qui poſteà à Friderico I. Imperatore proſcriptus, & in exilium pulſus. Videatur Helmoldus.

Pag. 269. verſ. 1. *Ad ſocerum*] Videlicet Conradum, cognomento Pium, Marchionem Misniæ, cujus filiam Adelheidam Sveno duxerat; ſicuti paulo anteà tradidit Saxo.

Pag. 270. verſ. 33. *Concubinarij filij*] *Filius concubinarius* is forte erit, quem ex concubina ſuſceperat. Vox admodum rara.

Pag. 271. verſ. 27. *Saxonum Satrapa Henrico*] Meminit quoq; rei geſtæ Helmoldus, Chron. Sclavor. cujus verba apponenda putavi, quæ ita habent: *Ducem Henricum Leonem Curiâ redeuntem adierunt Principes Saxoniæ, interpellantes, ut fieret Svein auxilio, & reduceret eum in regnum ſuum. Promiſitq; Duci Svein pecuniam immenſam. Collectâ ergò maximâ militiâ, Dux noſter, hiemali tempore, reduxit Svein in Daniam. & ſtatim apertæ ſunt ei civitates Sleswich & Ripa. Non tamen ultra proſperari poterant in negotio.*

Pag. 272. verſ. 15. *Hesbernus ſolus*] Fuit Hesbernus ille, Schjalmonis Candidi ex filio Aſcero Rógh nepos, poſt dictus Snare/ ex hujus ittineris inopina celeritate. Snar etenim Danis *celerem* ſignificat.

Pag. 274. verſ. 44. *Ringſtadio ſuſceptum expertus*] Anteà hic legendum patavi, *ſuſceptum exſpatiatus*, pro, ad ſuſcipiendum. Verùm tolerari poteſt prior lectio. Etenim ſenſus eſt: Cognito Svenonem Ringſtadium perveniſſe: cum Canutus fando conperiſſet Svenonem è Lalandia Ringſtadium appuliſſe. *Suſcipi Ringſtadio*, quemadmodum Actor. III. v. 21. de Chriſto dicitur; *Oportet Chriſtum cœlo ſuſcipi, ſivè capi*: ὃν δεῖ οὐρανὸν δέξασθαι: ſed non tanquàm loco alicui affixum: quod abſit cogitare, nedum dicere. Chriſtus enim Deus & homo tàm ſecundùm humanam, quàm divinam naturam, eſt ubiq;.

Pag. 275. verſ. 15. *Infantilibus blandimentis jocatum*] Juſtinum ſuum, ut anteà ſæpius, hoc loco

loco quoq; expressit Saxo. Sic etenim ille Lib. XVII. *Ibi eum, seu misericordiâ fortunæ ejus, seu infantilibus blandimentis inductus Rex, diu protexit.*

18. *Minutioribus poculis*] In eandem fere sententiam Macrobius Lib. 2. Saturnal. Cap. I. *Hic ubi modestus edendi modus cessare fecit castimoniam ferculorum, & convivialis lætitia minusculis poculis oriebatur.*

22. *Tabulato non suppetente*] Quum ad manum non esset Abacus, seu Alveolus lusorius. Id enim hoc loco significat *Tabulatum*: quod alijs optimæ notæ scriptoribus *Tabula* dicitur. Hinc *Tabula aleariis* Tertulliano de Carne Christi: *Tabella aleariis* Cœlio Aureliano Lib. II. Tard. Passion. Cap. I. *Tabula aleatoria* Festo. *Tabulæ lusus* Ambrosio Sermone XXXIII & Prospero de gloria Sanctorum. *Ad tabulam ludere* P. Diacono Lib. I. Cap. XX. Videatur Sidonius Apollinaris Lib. I. Epist. II. Isidorus Origin. Libr. XVIII. Cap. LX. Concilij Elibertini Canon. LXXIX. Lucanus in Panegyrico ad Pisonem. Græcis eâdem notione Τάβλα, vel ut alij legunt, Ταυλη, Tabula est, in quâ luditur tesseris. Corona Pretiosa: Ταυλη, ταυλίον. *Fritillus.* Ital. *Tavolier.* Gall. *Tablier.* Quod convenit cum Danico nostro Tavol / quod etiam pro alveolo lusorio sumitur. Hinc totiens in antiquis Cantilenis occurrit: Hand kaste Tærning i forgylten Tavl: pro quo hodie Bretspil dicimus. Alioquin Tabulatum pro tabulâ quâcunque usurpavit Valerianus Cemeliensis Homilia XX. *Requiramus cujus sit vitium, quòd tenui tabulato hominis vita committitur, & dubijs casibus incerta tentantur.*

27. *Pòst ærumnas malorum meminisse*] Cicero Epist. XII. Lib. V. ad Familiar. *Habet præteriti doloris secura recordatio delectationem.* Seneca Tragicus Hercule Furente:

——— *Quod fuit durum pati,*
Meminisse dulce est. ———

Autor incertus de Moribus, Libro I. Epigram. Veterum:

Aspera perpessu fiunt jucunda relatu.

Evripides: Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Suave est è periculis liberato malorum meminisse.

Ità & Æneas suos ad patientiam hortatur Lib. I. Æneid.

——— *Forsan & hæc olim meminisse juvabit.*

42. *A subornatis ferrum distringitur*] Helmoldus tragicam hanc scenam, & cœnam verè Thyestéam, [cui quodammodo comparari poterit convivium illud, quod olim Absalon in fratris sui Amnonis perniciem instruxit, de quo legere est Reg. II. Cap. XIII. v. 27, 28, & sequent.] hunc in modum exponit: *Post hæc Canutus & Voldemarus fecerunt convivium maximum in Selande, in civitate, quæ dicitur Roschilde, & invi-* **A** *taverunt cognatum suum Svein, ut exhiberent ei honorem, & recreationem, & consolarentur eum super omnibus malis, quæ irrogaverunt ei in die hostis & belli. At ille pro ingenitâ sibi crudelitate, ubi convivio assedit, & vidit reges convivas impavidos, & omni suspicione vacuos, cœpit rimari aptum insidijs locum. Tertiâ ergò die convivij, cum jam tenebræ noctis adessent, annuente Svein, allati sunt gladij, & insilientes regibus incautis, Canutum repentè confodiunt. At ubi percussor libravit ictum in* **B** *caput Valdemari, ille fortim exsiliens lumen excussit, & salvante Deo, in tenebris elapsus est, uno tantùm vulnere saucius.*

Pag. 277. vers. 19. *Internitentium fulminum ictibus micans*] Eucherius Epistola de laude Eremi: *Expavit hinc micantia expressis ignibus fulgura, & tonitrua crebris fragoribus, mixto buccinarum clangore, reboantia.*

Pag. 279. vers. 23. *Ferrugineis succincta tunicis*] Per *ferrugineas tunicas* hic intelligit Saxo vel **C** ferreas loricas, vel etiam tunicas pullas, & ferruginei coloris, ut & horrorem incuterent, & simul ferreas loricas mentirentur. Id quod verba indicant mox sequentia: *Quam Svenonici ob eximiam ferri similitudinem vario loricarum genere exscultam rati, in eam cohortem exercitus sui cuneum distrinxerunt.*

Pag. 283. vers. 3. *Sacrificia deindè legitimis verbis confecta*] *Sacrificia* Saxonem dixisse pro *Sacramentis*, more loquendi isto ævo usitato, nullum est **D** dubium: quo scilicet, Sacrosanctum illud Corporis & Sangvinis Christi mysterium, *Sacrificium pro vivis & mortuis esse*, statuerunt.

Pag. 289. vers. 11. *Scuta pulsare cœperunt*] Antiquissimus hic mos militaris, quo milites ad terrorem hostibus incutiendum, clypeos gladijs, vel hastis percutiebant; & armis inter se collisis, ingentem excitabant tumultum. Tacitus Lib. II. Historiar. *Ingerunt desuper Othoniani pila, librato magis & certo ictu, adversus temerè* **E** *subeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, & more patrio nudis corporibus, super humeros scuta quatientium.* Livius Lib. 21. de Gallis: *Galli occursant in ripam cum varijs ululatibus, cantuq; moris sui, quatientes scuta super capita, vibrantesq; dextris tela.* Idem Lib. XXXVIII. de ijsdem loquens Gallis: *Procera corpora, promissæ & rutilatæ comæ, vasta scuta, prælongi gladij; ad hoc cantus ineuntium prælium, & ululatus, & tripudia, & quatientium scuta, in patrium quendam morem, horren-* **F** *dus armorum crepitus, omnia de industria composita ad terrorem.* Diodorus Siculus Lib. II. Clypeos hastis percutere iræ signum fuisse usurpatum Ægyptijs docet. Q. Curtius Lib. X. *Sequitur phalanx hastis clypeos quatiens.* Ammianus Marcellinus Lib. XIV. *Quibus occurrere benè pertinax miles explicatis ordinibus parans, hastisq; feriens scuta: qui habitus iram pugnantium concitat, & proximo jam gestu terret.* Idem Libro XV. *Militares omnes horrendo strepitu scuta genibus illidentes,* quod

quod est prosperitatis plenum indicium. Nam contrà, cum hastis clypei feriuntur, iræ documentum & terroris. Libro XVI. *Ardoremq; pugnandi, hastis illidendo scuta, monstrantes.* Lib. XXI. *Unanimi consensu, voces horrendas, immani scutorum fragore, edentes.* Lib. XXXI *Horrendo fragore, sonantibus armis, pulsuq; minaci scutorum, territi barbari.*

Pag. 290. vers. 10. *Superati sine prælio barbari*] *Barbaros* Saxo hic vocat Sclavos, sicut & ipsos Germanos, alibi passim: modo scilicet loquendi suo seculo usitato, non contemptu. Ità Romani vocarunt omnes extrà limites Imperij sui, Græcis exceptis: à quibus tamen ipsi vicissim audierunt *Barbari*. Cato apud Plinium Lib. XXIX. Cap. I. *Nos quoq;* [puta Romanos] *Græci Barbaros dictitant.* Et Pyrrhus Romanam conspicatus aciem: *Ordo hic*, inquit, *Barbarorum, non est barbarus.* Plutarchus in Pyrrho. Ægyptios item omnes, qui aliâ, quàm ipsi, linguâ utantur, appellare Barbaros, annotavit Herodotus Lib. II. Ità D. Paulus Apostolus ad Corinth. I. Cap. XIV. commate XI. *Si nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus; & qui loquitur, mihi barbarus.* Joh. Gvilielmus Stukius in Periplum maris Erythræi pap. 7. *Vox Barbari*, inquit, *& generatim usurpatur, & speciatim. Generatim enim quemvis rudem & imperitum absurdâ & inconditâ voce linguâq; utentem: item alienum & extraneum: deniq; Græcis eum, qui non est Græcus; Latinis eum, qui non est Latinus, significat. Speciatim idem vocabulum certis quibusdam populis, locis, atq; regionibus applicatur.* Sic autem & alios medij juxtà ac posterioris ævi scriptores locutos comperimus. Ecchehardus Junior, Monachus S. Galli, qui extat inter rerum Alamannicarum scriptores Melchioris Goldasti, Cap. III. eo utitur sensu: *Barbaricè clamans*, inquit, hoc est, Alamannice: quomodo rectè exponit Optimus Goldastus in Notis, pag. 287. *Barbari* etenim Alamanni, sive Germani, κατ᾽ ἐξοχήν. Walafridus in Vita Galli, Prologo Lib. I. *Priori nomine nos appellant circumscriptæ gentes, quæ Latinum habent sermonem: sequenti nos usus nuncupat Barbarorum.* Et Cap. VI. de B. Gallo: *Non solùm Latinæ, sed etiàm barbaricæ locutionis cognitionem non parvam habuit*, id est, Alamannicæ linguæ. Et Cap. XXV. *Ad utilitatem barbarorum benè prolata interpretando transfunderet*, hoc est, Alamannorum. Paderbornensis Monachus Annalium de gestis Caroli Magni Lib. I.

———— quod barbara lingua
Nominat Eresburg.

Et eodem libro:

Nomen Heristalli dederat cui barbara lingua.

Sidonius Apollinaris Lib. IV. Ep. XVI. ad Arvogastum: *Sic Barbarorum familiaris, ut tamen nescius barbarismorum.* Videndus doctissimus Savaro in Notis, & Commentarius Goldasti ad

A Einhardum. Quare non est, quòd tantoperè sugillet Saxonem nostrum Henricus Meibomius, cætera Vir doctus, qui Apologiæ suæ pro Othone IV. Imperatore, pag. 123. planè ipse nescit, quam infamiæ notam tàm divino scriptori nostro inurat, quod Germanos alicubi *Barbaros* vocaverit: cùm is usus vocabuli ætate Saxonis fuerit; nec desint autores, quibus nitatur. Eandem planè litem bonis scriptoribus intenderat olim Irenicus Lib. II. Exegeseos Cap.
B XXXIV. *Itanè*, inquit, *Germani sunt barbari?* Sed nervosè respondet Vir subacti judicij, Fridericus Tilemannus, Discursus Philologici, pag. 253. quem Historiarum Studiosi nocturnâ diurnâq; manu versare debent: *Barbari dicuntur à plurimis Germani, & à Bonfinio Decad. IV. Lib. V. Quod Irenico durum videri non debet; cum æquivocum sit vocabulum, & semper referendum ad Autorem, cui omnes barbari sunt, qui non eandem, sed penitus incognitam autori Dialectum eloquuntur, te-*
C *ste Apostolo in I. ad Corinth. XIV. Cap. v. XI. Atq; illo sensu Italia Plauto in Prologo Trinumi vocatur* Barbaria. *Et Hebræi Ægyptios, gentem humanissimam, sinè contumeliâ [nec enim mores, sed linguam attendebant] Barbaros appellant: ut in principio Psalmi CXIV. Rabbi David Kimhi annotavit. veluti & Hebræos à Græcis scriptoribus barbaros dici notissimum est.*

Pag. 291. vers. 18. *Mersi lapidis exemplo perituros*] Haud dissimili ritu Romani olim in feriendis
D fœderib. uti solebant. Polybius in commemoratione fœderis inter Carthaginenses & Romanos icti sic scribit: *Romani Jovem lapidem, secundum vetustissimum ritum, ac per Martem jurarunt.* Ritus verò jurandi per Jovem lapidem, fuit hujusmodi: Fecialis sumpto in manibus lapide, postquàm de fœdere inter patres convenerat, hæc verba dixit: *Si rectè, ac sine dolo malo hoc fœdus, atq; hoc jusjurandum facio, dij mihi cuncta felicia præstent. Sin aliter aut ago, aut cogito, cæ-*
E *teris omnibus salvis, in proprijs legibus, in proprijs laribus, in proprijs templis, in proprijs sepulcris, solus ego peream, ut hic lapis è manibus meis decidet.* Nec plura locutus, manu lapidem dejiciebat. Sic etiàm Festus: Lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem, hæc verba dicentes: *Si sciens fallo, tùm me Diespiter, salvâ urbe arceq;, bonis ejiciat, ut ego hunc lapidem.*

26. *Circà tria tempora maximè cogitationem expendit*] In hanc sententiam Seneca ali-
F cubi: *Si prudens est animus tuus, tribus temperibus dispensetur: præsentia ordina, futura provide, præterita recordare. Nam qui nihil de præterito cogitat, perdet vitam; qui nihil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incidit.*

Pag. 292. vers. 3. *Saxoniæ Satrapam*] Henricum Leonem: quem Sveno anteà ad partes vocaverat, deq; societate belli gerendi sollicitaverat.

7. *Navigio Draconem simulante*] Navigio, quod instar Draconis tortuosas habebat proras;

proras; quomodo Lib. VIII. loquitur Saxo de
naviglo Thririkari cujusdam, qui Ringonis ca-
ſtra ſequebatur: vel quod inſigne Draconis ha-
bebat, & ut Nonnus alitubi loquitur, *ἀντίτυ-
πον μίμημα Δρακοντείοιο προσώπου.* Naves
etenim antiquitus nomina ſortiri ſolebant vel
à forma, vel ab inſignibus: quod hodieq; eſt
uſitatiſſimum apud omnes gentes & nationes.
A forma *Priſtis* dicta navis quædam fuit. No-
nius Marcellus de genere navium Cap. XIII.
*Priſtis navigij genus, à formâ Priſtium marinarum,
quæ longi corporis ſunt, ſed anguſti.* Inſignia fuêre
vel imagines deorum, ſub quorum eſſent tute-
lâ: vel animalium, ut centauri, draconis, chi-
mæræ, tigridis, arietis, tauri, leonis, & cætero-
rum. Deorum verò nomina vel erant inſcri-
pta & picta navibus, vel eorum ſimulachra in
puppe poſita. Virgil. Lib. V. & X. Æneidos. Si-
lius Italicus Lib. IV. & XIV. Actor. Apoſtol.
Cap. ult. verſ. XI. Lazarus Bayſius de re navali
pag. 40.

Pag. 294. vers. 17. *Per patrem vos*] Solennis hæc
clauſula eſt Orationum, quas habuiſſe ad exerci-
tum ſuum Imperatores ac Duces conſtat. Sic in
Oratione Darij, quâ Satrapas ſuos ad extremum
prælium adhortatur, apud Curtium Lib. V. *Per
ego vos decora majorum, qui totius Orientis regna
memorabili cum laude tenuerunt: per illos viros,
quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit: per
tot navium claſſes in Græciam miſſas: per tot Re-
gum trophæa oro & obteſtor, ut nobilitate veſtrâ
gentisq; dignos ſpiritus capiatis.* Utitur etiàm Dido
apud Virgilium Æneidos Lib. 4. ſed orandi tan-
tum cauſa:

> — *Per ego has lacrymas, dextramq; tuam te,*
> *Per connubia noſtra, per inceptos Hymenæos*
> *Oro.* ———

Plura exempla brevitatis causâ recenſere ſuper-
ſedeo.

Pag. 297. verſ. 18. *Gallia Alexandro obtentui fuit,
Germania, autore Cæſare, Octaviani partibus obſecuta
eſt*] Hoc XX. Schisma fuit, quod ortum eſt ob in-
veſtituras: & accidit tempore Imperatoris Fri-
derici Barbaroſſæ, & duravit annis XVII. Hi-
ſtoriam verò hujus Schismatis à Johanne Ma-
jerio Belga olim deſcriptam, hoc loco, in gra-
tiam curioſi Lectoris, inſerendam duxi; quæ
ſic habet. Anno Domini M. C. LIX. ortum eſt
Schisma inter Papam Alexandrum III. Senen-
ſem, electum ſuffragijs XXIII. Cardinalium, &
Octavianum Romanum, quem tres tantùm
Cardinales creârant, & Victorem appellârant.
Alexander ità electus in bona exiſtimatione ac
opinione apud omnes ſe eſſe ratus, Imperato-
rem Barbaroſſam, qui tunc Cremonam in
Lombardia oppugnabat, nuntio ad ipſum miſ-
ſo orabat, ut ſchisma hoc tollere vellet. Im-
perator Fridericus itaq; juſſit, ut ambo Papæ,
quo melius cauſam diſſenſionis cognoſcere

A poſſet, Paviam venirent, eò & ſe venturum eſſe.
Alexander vero venire recuſavit. Quare Impe-
rator commotus, Concilium Paviæ ad Ticinum
indixit: ad quod Octavianus venit, & Papa
Alexandro, ipſius competitore, indignante, con-
firmatus eſt. Offenſus itaq; Alexander III. Im-
peratorem Fridericum Barbaroſſam excommu-
nicat. Imperator vero intereà patrimonium
S. Petri occupat. Coactus ſic fuit Alexander
in Galliam aufugere, & auxilium Regis implo-
B rare. Factum hoc eſt tempore Philippi Auguſti,
ſub quo celebravit Concilium III. Claromon-
tanum in Avernia. Quo Concilio Alexan-
der III. Imperatorem & Antipapam Octa-
vianum, Victorem appellatum, excommunica-
vit. Intereà Imperator occupat Mediolanum
& Dertonam; nam adverſus ipſum rebellâ-
rant. Poſtea legationem ad Regem Philippum
Auguſtum mittit, an Schisma tolli poſſet. Lo-
cus igitur Concilij, ubi Principes convenire de-
C berent, nominatur Divio, ad fines Burgundiæ.
Nam Imperator Fridericus Burgundiam nomi-
ne dotis tenebat. Venit itaq; comitatus Rege
Bohemiæ & Scotiæ, adducens Antipapam Vi-
ctorem, & milites ſtrenuos multos. Alexander
autem III. locum ſuſpectum habens, venire re-
cuſabat, dicens, quod liber aditus ei non pate-
ret, & quod non eſſet locus Concilij, qui non
ſuâ autoritate aſſignatus eſſet. Cogebatq; aliud
Concilium apud Turonenſes. Imperator ſuprà
D modum commotus, quod etiàm minis prola-
tis non diſſimulabat, in Germaniam reverte-
batur. Et mortuo Antipapa Victore, creavit
tres alios Antipapas. Alexandrum vero ità pre-
mebat, ut habitu mutato Venetias profugere
coactus fuerit. Tandem reconciliationes ad-
mittebantur. Et quoniam intereà Hieroſoly-
ma, à Turcis & Sarracenis, erepta Chriſtianis
eſſet, Imperator in Turcas bellum aſperum mo-
vit, omnibusq; præliis victor evaſit, ad mor-
E tem usq; ſuam, quæ fuit indigna tanto Impera-
tore. Nam cum frigida lavaret, in flumine
quodam ſubmerſus eſt. Exercitus ejus hoc ca-
ſu deſolatus & diſſipatus Chriſtianos in magno
diſcrimine reliquit. Hactenus Majerius. De
eodem Schismate videatur Illuſtris Cardinalis
Baronius ad Annum Chriſti M. C. LIX. & ſeq.
Item doctiſſima Epiſtola Arnulphi Lexovienſis
ad Epiſcopos Angliæ, quæ extat pag. 28. & de-
inceps: ſicut & illa, quæ præcedit ad Arnul-
F phum ipſum.

Pag. 298. verſ. 32. *Reges de rerum ſummâ certantes*]
Nempè Svenonem, Canutum, & Waldemarum;
qui cum de imperio inteſtina & civilia bella ge-
rerent, conjunctis viribus vim hoſtilem propul-
ſare nequaquam animum induxiſſent: ideoq;
eos bello laceſſere haud difficile fuiſſet.

Pag. 299 verſ. 1. *Urbem in ſolido Lethricæ paludis*]
Hanc *Siöburgum* fuiſſe autumant nonnulli.

48. *Antequam Maguntiæ Pontifex creatus esset*] Christianus ille, cujus hic mentionem facit Saxo, Friderici Barbarossæ, Imperatoris Romani, Cancellarius fuit: à quo etiam in Conradi, Archiepiscopi Moguntini, absentis & dejecti, locum suffectus Anno Christi cIↄ. C. LXIV. Luculentum ejusdem elogium ex Libro MS. depromit Nicolaus Serrarius Lib. V. Rerum Maguntinarum, pag. 823. *Fuit Christianus diversis naturæ dotibus ad miraculum usq; conspicuus; facundus, illustris, largus, magnanimus: Latinâ, Græcâ, Italicâ, Belgicâ linguâ, ut suâ, utebatur; divinarum scripturarum non ignarus. Usus est ejus operâ plurimùm Imperator in legationibus obeundis, in bellis verò maximè.* Vide ibidem plura, quæ hic recensere longum nimis foret & Lectori tædiosum.

50. *Regis conniventiam assecutus*] *Conniventia* hoc loco *consensum* significat: quomodo etiàm loquitur Arnulphus Lexoviensis Epistola ad Episcopos Angliæ: *Donec iste noster ecclesiam regni sui consuluisse posset, & quod mente concepit, assensus vestri conniventia confirmasset.*

Pag. 300. vers. 21. *Luminibus orbatus, sed ingenij sagacitate perspicuus*] Non possum mihi temperare, quin hoc loco admirandam Naturæ compensationem summis efferam laudibus; quæ velut fidelis mater, quod in aliquibus sensibus adimit, in alijs restituit. Id quod olim accidit Didymo Alexandrino, qui quum luminibus orbatus esset, unà cum pijs precibus, indefessum laborem, ac juges continuatasq; vigilias, non ad legendum, sed ad audiendum adhibuit, ut quod alijs visus, hoc illi conferret auditus: eâque diligentiâ, docente Deo, in tantam divinarum humanarumq; rerum eruditionem & scientiam venit, ut Scholæ Ecclesiasticæ doctor extiterit: de quo scribit Ruffinus Histor. Ecclesiast. Lib. II. Cap. VII. Huc referri possunt duo memorabilia exempla, quæ Philippus Camerarius, insignis Historicus, recenset Centuriâ prima Operarum Subcisivarum, Cap. XXXVII. Notum est, inquit, fuisse majorum nostrorum tempore Joannem Ferdinandum, natum in Flandria, patre Hispano, cœcum, & præterea inopem. Quas tamen ambas difficultates admodum contrarias hominibus doctis, ità superavit, ut non solum Poeta & Philosophus insignis evaserit, sed & tàm eximius Musicus, ut cum maximâ audientium delectatione, varia genera Musica tractaret, atq; insuper cantilenas aliquot vocum artificiosissimas memoriter componeret. Hunc tamen longè superavit Nicasius de Werba Mechliniæ natus. Qui licet ab anno tertio ætatis suæ oculis captus, & ob id etiam elementorum literarum penitus ignarus fuisset: tamen nihilominus in omni doctrina divina & humana adeò profecit, ut admirationi omnibus esset, & cum Lovanij gradum Magisterij accepisset, Scholis aliquamdiu Mechliniæ cum laude præesset, &

A Lovanij aliquanto post licentiam in Theologia consecutus, quamvis cœcus, Evangelium tamen publicè docuerit. Quin & post hæc gradum Doctoris utriusque Juris in Academia Coloniensi quum accepisset, in gymnasio publicè ibidem Jura cum stupore omnium docuit, atq; libros utriusq; Juris, quos nunquam viderat & legerat, memoriter recitavit, donec Coloniæ moreretur Anno Christi cIↄ. CCCC. XCII.

40. *Pontificalis ordinis insigne*] Rectè & vere
B Pontificalis dignitatis insigne vocat *Annulum* Saxo. Posteaquam etenim Adrianus, Pontifex Romanus, Carolo Magno investituram Episcoporum concessisset; mos ille tenuit, ut Imperatores Romani, præter alia Investituræ sacerdotalis solemnia, etiam per *Annulum & Baculum*, Episcopatus, Abbatias, aliaq; beneficia Ecclesiastica, conferrent. Canon IX. Concicij Aquisgranensis, Tomo III. Conciliorum. *Sacerdoti, dum consecratur, datur Baculus, ut ejus judicio*
C *subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat. Datur & annulus propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum.* Quare etiàm, si quando usu veniebat, ut propter delictum aliquod è gradu dejicerentur, tunc Annulum hunc, quo erant, investiti, deponere cogebantur. Sed si dejectus à gradu innocens reperiebatur, eundem annulum ab Episcopo coràm altari recipiebat. Videatur eruditissimus Tractatus eminentissimi Philo-
D logi, Johannis Kirchmanni, Amici mei non è multis, de Annulis, Cap. XX. Sed & ille mos ritusq; invaluit, [quem Kirchmannus meus planè prætermisit] ut mortuo alicubi Episcopo, aut Abbate, ejusdem Collegij, aut civitatis, principes ac primores, annulum & virgam pastoralem defuncti, ad aulam Imperatoris transmitterent, qui posteà sacra illa insignia, cuicunque vellet, conferret. Tangit hunc morem Andreas Abbas, posteà Bambergensis Episco-
E pus, de Vita S. Othonis Lib. 2. Cap. V. & VI. *Nec multò pòst annulus & virga pastoralis Bremensis Episcopi ad curtem Regiam perlata est. Hoc siquidem tempore Ecclesia liberam electionem non habebat, sicut posteà sub Henrico V, mediante piæ memoriæ Calisto Papa, actum est: sed cum quilibet Antistes viam universæ carnis ingressus fuisset, mox capitanei civitatis illius, annulum & virgam pastoralem ad Palatium transmittebant; sicq; regia autoritas, communicato cum Aulicis consilio, orbatæ plebi idoneum constituebat*
F *Præsulem. Itaq; cum, ut diximus, virga Pastoralis & annulus Episcopi Bremensis Imperatori offerretur: mox ille accersito unicè dilecto sibi Othone, munera hæc ei conservanda tradidit. Post paucos verò dies, rursum annulus & virga pastoralis Ruperti Babebergensis Episcopi Domino Imperatori transmissa est.*

46. *Concilij nomine contractos fuisse*] Concilium hoc Paviæ celebratum est. Quum etenim Imperator Fridericus jussisset, ut ambo Papæ, quo melius causam dissensionis cogno-

ſcere poſſet, Paviam venirent, Alexander verò A venire recuſaſſet : Imperator commotus, Concilium Paviæ ad Ticinum indixit, ad quod Octavianus venit, & Papa, Alexandro ipſius competitore indignante, confirmatus eſt. Johannes Majerius Tractatu de Schismatibus.

48. *Rolandum verò*] Alexander Antipapa, alio nomine dictus eſt etiàm Rolandus.

Pag. 302. verſ. 40. *Ingreſſos Bremam, civitatis Antiſtes*] Hartvvicus nempè, qui & ipſe comitem ſe Regi Waldemaro in Germanico hoc itiB nere adjunxit : ut jam dicendum nobis erit.

44. *Complures quoq; Saxoniæ Principes*] Inter quos præcipui fuere Adolphus Comes Holſatiæ, Hartvvicus Archiepiſcopus Bremenſis, & Geroldus Epiſcopus Aldenburgenſis. De regio hoc comitatu ità loquitur Helmoldus Chronici Sclavorum Lib. I. Cap. XCI. *Prætereà miſit Cæſar nuncios ad regem Daniæ, & ad regem Ungariæ, & ad regem Bohemiæ, ut venirent ad conſtitutum diem. Inſuper omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & ſummis* C *poteſtatibus regni ſui, & religioſis quibuscunque, ſolenniter adeſſe mandavit. Grandis ergò erat exſpectatio univerſorum ad tàm celebrem Curiam, quò uterque Papa & tanti terrarum Reges conventuri ferebantur. Tunc abierunt ſimul VValdemarus cum Epiſcopis Daniæ, Hartuvicus Archiepiſcopus, Geroldus Epiſcopus, & Comes Adolphus, cum multis Saxoniæ nobilibus, ad præfixum colloquij locum.* Et Anonymus in Hiſtoriâ Archiepiſcoporum Bremenſium, quem ex Bibliotheca Ranzoviana D edidit Erpoldus Lindenbruck : *Anno Domini M. C. LXIII. Imperator tàm Rolandum, quàm Octavianum vocat ad judicium, curiam indicens Biſunziæ. Venit Imperator, venit Rex Daciæ VValdemarus ; in cujus comitatu Dux Dorius erat, quem ipſe poſteà ſubmerſit, quia regnum affectavit. Ibi VValdemarus duo regna Daciæ & Sveciæ ab Imperatore ſuſcepit. Venit Hartvicus Bremenſis Archiepiſcopus, conquerens ibidem, quòd tria regna Daciæ, Sveciæ, Norvegiæ ſe de ſua ſede abſtraxerint violenter, cum* E *jure deberent ſuam Synodum obſervare.*

51. *Cum ad urbem Methin veniſſet*] Variant ſcriptores de loco Comitiorum. Saxo noſter *Methin* ponit, quæ in Galliis Belgica Mediomatricum urbs eſt : alijs Diviodurum. Helmoldus loco jam dicto, *Laonam : Et miſit*, inquit, *ad Regem Franciæ Ludovicum, ut occurreret ſibi ad colloquium apud Laonam, quæ eſt in terra Burgundionum, juxtà Ararim fluvium, ad redintegrandam unitatem Eccleſiæ.* Autor incertus in Hiſtoria F Archiepiſcoporum Bremenſium, cujus modò mentionem injeci, *Biſunziam, ſivè Veſontium* adducit: *Anno Domini M. C. LXIII. Imperator tàm Rolandum, quàm Octavianum vocat ad judicium, curiam indicens Biſunziæ.*

Pag. 303. verſ. 43. *Britanniæ Regis inclinata majeſtas*] Reſpicit his verbis Saxo ad homagium illud, quod Henricus II, Angliæ Rex, præſtitit Ludovico Francorum Regi, Anno Chriſti Salvatoris M. C. LV. cujus meminit Rogerus de Hoveden Annalium parte poſteriore; in Hiſtoria Henrici II. *Deinde, ait, transfretavit in Normanniam, & homagium fecit Ludovico Regi Francorum de Normannia & Aquitania, & Andegavia, & Cenomannia, & Turonica, & de omnibus earum pertinentijs.*

Pag. 304. verſ. 33. *A Moguntinis proprij Pontificis interfectoribus*] Arnoldus, Epiſcopus Moguntinus LXIX, Archiepiſcopus XXIX, & XIII. Elector, ſecundum Serrarium, à Moguntinenſibus, ortâ ſeditione, occiſus eſt Anno Chriſti cIↄ. C. LX. Dodechinus, quem ad teſtimonium citat Serrarius Moguntiacarum rerum Lib. V. pag. 820 : *Eodem anno Arnoldus Præſul Moguntinus revertitur, & in Nativitate D. Johannis Baptiſtæ à Moguntinenſibus occiditur in Monaſterio S. Jacobi.* Vberiùs Bruſchius : *Anno 1160, in die S. Joannis Baptiſtæ, ait, miſerè à ſuis Moguntinis civibus, incomparabili tyrannide,* [Arnoldus Epiſcopus] *trucidatus in cænobio S. Jacobi, veſtibusq; exutus, & in ſterquilinium præcipitatus eſt. Undè à pauperibus quibusdam iterùm extractus, mortuus etiam per integrum triduum horribilibus modis tractatus. Tandem verò à Canonicorum Collegio clàm quæſitus, in urbem portatus, & cum ſummo luctu terræ mandatus eſt in D. Virginis collegiata Eccleſia.*

36. *Conjugis ſuæ patrimonium eſſe*] Beatricis videlicet, Reinaldi Allobrogum Comitis filiæ, cui pater moriens totam Burgundiam teſtamento reliquerat. Teſtis eſt Gunterus, incomparabilis illa ætate Poëta, Ligurini ſui Lib. V. v. 255.

Principis in thalamos ſucceſſerat illa Beatrix,
Principe digna viro, prolem paritura beatam.
Quam Comes Allobrogum, Regum de gente vetuſta
Ortus, & ipſe ſuis Reinaldus clarior actis,
Progenuit, moriensq; tuos, Burgundia, fines
Orbatæ in teneris & pupillaribus annis
Et validas urbes, munitaq; caſtra reliquit.

50. *Pontifex verò Moguntinus*] Haud dubiè Conradus I. qui ſtatim poſt immanem Arnoldi cædem electus fuit, & eodem hoc anno cIↄ. C. LXIII, quo Waldemarus Rex Daniæ reditum in patriam parabat, adhuc Cathedram Epiſcopalem tenebat, ſed paulò pòſt dejectus. Cujus in locum, adhuc viventis, ſuffectus eſt ab Imperatore Chriſtianus, ejus Cancellarius. Vide Serrarium Lib. V. Moguntiacarum rerum, pag. 822.

Pag. 305. verſ. 24. *Præceps undas exſiluit*] Chronicon Norvagicum Snoronis Sturlæſonij, quod linguâ vernaculâ ab eminentiſſimo Viro, D. Olao Wormio editum, ante novennium in lucem prodijt, de Sivardo hoc, alijsque rebus Norvagicis, quæ hoc loco à Saxone commemorantur, multa habet, quæ ut à Saxone haud planè diſſentiunt, ità nec conſentanea per omnia referunt. Principio illud obſervationem

nem meretur, quòd Sivardus hic Norvagis dictus sit Sigurd / cognomento Slembidiacon/ eam ob causam, quod à teneris ungviculis, literis addiscendis adhibitus, adhuc planè adolescens, Diaconus consecratus sit: sed tandem cum ad virilem ætatem pervenisset, relictis studijs, animum ad bellicas artes adjunxerit, rixisque & dissidijs excitandis unicè deditus fuerit. Deindè quod hanc narrationem atttinet de singulari Sivardi astutiâ, quâ periculum sibi intentatum evasit; eam sic prosequitur Sturlesonius: Cum Rex Norvagiæ Haraldus Gille toto sexennio regnasset, Sivvardus ex itinere Hierosolymitano & longinquâ peregrinatione redux in patriam, Regem adijt, seq; ijsdem, quêis ipse, parentibus ortum, paternumq; genus anteà in Dania, per ignitos vomeres, satis comprobasse, profitetur. Rex nullo eum responso dignatus, rem deliberatione ulteriore accuratius expendendam statuit. Idcirco convocatis regni proceribus, maturam cum iis consultationem instituit, & quid sibi hoc in negotio faciundum foret, diligenter inquisivit. Eò tandem omnium sententiæ propendebant, ut Rex Sivardum, ob cædem amici sui, Torkilli Somerlidij, in Orcadibus ab ipso patratam, in jus vocaret. Mox omnium judicio, tanquàm objecti criminis reus, morti adjudicatur. Hinc Regis jussu, Provinciarum Præsides juvenes quosdam viribus & audaciâ præstantes subornant, qui Sivardum ex hospitio suo evocatum, interciperent, inque alto mergendum ad promontorium Nordnæs transveherent. Sivardus dolum subesse persentiens, vincula, quibus exterior tunica astricta erat, sensim dissolvit, ut eo ad natandum expeditior esset. Cumq; ad promontorium pervenissent, exurgens Sivardus ad foros navis se proripuit, eo consilio, ut in undas se abjiciens, natatu evaderet. Verùm ubi animadvertit speculatores, quibus sui custodia demandata erat, non exteriorem solùm vinculis jàm solutam, sed & interiorem tunicam, caligasq;, & cœtera vestimenta, retentandi gratiâ, apprehendisse: utrumque fortiter arreptum in mare præcipitem egit, & ipse unà statim undas insiluit, priusque se littori, quàm vehementissimo remigio concitata ratis cursum sistere posset, restituit. Cæterum planè similis est Historia Wilhelmi Tellij, quam describit Josias Simlerus Lib. I. de Republ. Helvetior. qni eodem acumine, quo Sivardns servatus, periculo, cui destinabatur, ereptus est. Cum etenim Grislerus Hispaniarum regis in Helvetiâ Præfectus, Altorffi in foro, pileum prælongæ perticæ imposuisset, & publico decreto edixisset, nt omnes nudato capite, flexisq; genibus honorem eum pileo exhiberent, quo se præsentem afficere consvevissent: Tellius vero pileum illum stipiti impositum, nullo reverentiæ & honoris signo exhibito, sæpius prætereis-

A set: Præfectus vehementer iratus, Tellium, in perpetuos carceres conjiciendum, vinctum navi imponi jubet, & aliquot è sua familia ministris, qui eum ex Vriorum regione Cussenacum abducerent, committit. Jamq; medio lacu navigabant, cum subito gravis tempestas navim concutere, & fluctibus pænè obtuere cœpit. Ibi cum in summo vitæ discrimine omnes versarentur, quidam è servis Grifleri monet dominum, unicam salutis spem superesse, si vin-
B ctus Tellius solvatur, & gubernaculo adhibeatur. Hunc enim navigandi peritissimum esse, & simul quoq; robore corporis multùm pollere. Necessitate urgente omnes id consilium probant, ac Tellium solvunt. Ille verò gubernaculo sumpto, vix multa vi è fluctibus navem eripit, & eam adversus Svitiorum terram dirigit: quo loco non multum à littore ingens saxum suprà undas eminet, quod Tellij saxum hodiè nuncupant. Huic cum appropinquasset, arre-
C pto arcu suo [forte pone ipsum in puppi jacebat] in saxum hoc desilit, & simul quanto maximo potest nisu, navim pedibus in fluctus repellit, atq; inde se fugâ in proximos montes proripit. Navis verò diu fluctuans tandem à servis Præfecti portui, quem Brunnam à fontibus nominant, appellitur.

27. *In amplexu pellicis per insidias interfecit*] Consentit Chronicon Norvagicum Snoronis Sturlæsonij, quod factum hoc per circumstan-
D tias paulò clarius exponit. Sivardus jam defunctus periculo, quod Haraldus Rex ipsi molitus fuerat; non audebat tamen in conspectum Regis prodire, auxiliumvè ejus implorare: sed totâ æstate clanculum hinc inde oberrans, de Rege interficiendo, non solùm cum amicis, sed & cum aulicis quibusdam, qui in Magni Regis contubernio & familia vixerant, consilia captabat. Hujus propositi sui exequendi talia emersit occasio. Forte contigit, ut verspera D.
E Luciæ sacrà, duo ex ministris aulicis, apud mensam Haraldi Regis, inter se colloquerentur; cumq; Rex inquireret, qua de re sermonem instituissent? unus eorum assurgens ità respondit. Altercatio quædam, Rex potentissime, inter me & commilitonem hunc meum exorta est, cujus decisionem tuo arbitrio committendam duximus. Ingenti autem vase mellis pleno, tanquam pignore deposito, certamus atq; contendimus de loco, ubi hanc noctem transi-
F gere constituerit Majestas tua. Ego te in amplexu Reginæ tuæ & conjugis Ingeriæ pernoctaturum edico: ille contra decrevisse te in thoro Toræ Guttormi filiæ somnum capere affirmat. Rex ignarus doli, qui sub involucro hoc quæstionum latebat, subridens, incautè consilium suum prodidit, & ad percontantem aulicum se convertens, Tu, inquit, pignus perdidisti. Ex quo responso facile erat colligere, ubinam illa nocte quiescere vellet. Id quod illi

mox Sivardo indicantes unà eum ipso, aliisq; sibi viris militaribus adjunctis, ad cubiculú Toræ properant, foribusq; effractis, districtis gladiis lectulum, in quo Rex alto somno sopitus [quippè benè potus cubitum concesserat] jacebat, petunt, primum ictum in caput Regis vibrante Ivaro Kolbeini filio. Undè statim evigilans Haraldus exclamavit; Nunc, ô Tora, insolitum & tristem ludum mecum incipis. At illa lectulo exsiliens; Durius te, inquit, tractant, inclyte Heros, qui pejus tibi cupiunt, & minore amore, quàm ego, prosequuntur. Et cum dicto Haraldus plurimis vulneribus confectus occubuit, Anno Christi cIↃ. C. XXXVI.

Pag 306. vers. 33. *Per incuriam nutricis fortè sinu delapsus*] Dissentit nonnihil Chronicon Norvagicum. Refert etenim, in acerrimo illo prælio, quod apud anteriorem Mungærdam, inter Duces ac proceres Ingonis & Magnum Norvagiæ Regem, magnis viribus commissum est, Tjostolfum quendam Alasonium, sub vexillo Regio, in sinu suo gestasse Ingonem, puerum adhuc bimulum: cum verò, hoste sibi ardentius imminente, sæpius periclitaretur, nec adeò exactam & accuratam curam atq; custodiam pueri gerere posset; Ingonem sinu ipsius delapsum, atq; ita humo inflictum esse, ut confracto dorso reliquum vitæ tempus gibbo oneratus exigeret, & uno pede claudicaret. Hinc agnominatus est Krogbag.

Pag. 307. vers. 18. *Gregorium summæ post Regem dignitatis*] Hic est ille Gregorius Dagson/ [Dagonis filius] Dux militiæ Ingonis, generosâ ortus prosapiâ, vir prudens, strenuus, copiis opibusq; florentissimus: qui quum injustam Haldori Brynolfi cædem ab Haquino perpetratam ulcisceretur, nocturno prælio in glacie, cujus firmitatem hostes clandestinis excisionibus debilitaverant, fortiter dimicans, guttur sagittâ trajectus, in undis submersus perijt Anno Christi 1161.

33. *Erlingus cum filio suo Magno*] Erlingi hujus, cognomento Skacke/ ob res præclarè gestas in Annalibus Norvagicis nomen est celebratissimum. Patrem habuit Gormonem Kyrpingium [Norvagis Orm Kyrping] matrem verò Ragnhildam Svenchonis filiam. Cum pubertatis annos excessisset, in Palæstinam, aliasq; ad Orientem sitas regiones, peregrinationem suscepit. Ex quâ in patriam reversus, uxorem duxit, anniteote Rege Ingone, filiam Sivardi Regis Christinam. Ob sapientiam, eloquentiam, fortitudinem, cæterasq;, quibus excelluit, virtutes, apud Ingonem primum amicitiæ gradum adeptus erat. Ingoni certè addictissimus fuit, multaq; pro ipsius & patriæ totius salute bella gessit. De quo plura nosse qui desiderat, Chronicon istud Norvagicum Snoronis Sturlæsonij, toties à me citatum, diligenter evolvat, quod vitam & illustria facta tanti Herois luculenter conscripta complectitur.

34. *Arctam materni generis propinquitatem habente*] Ingeburga etenim Waldemari Regis mater, & Malfrida Magni Norvagiæ Regis avia, sorores erant, Haraldi filiæ de Garderige, qui Waldemari Jaresleifi nepos erat.

Pag. 315. vers. 50. *Divina vulnera meis æquata*] Blasphemiæ vicina est hæc oratio Saxonici equitis, qui sua vulnera & plagas bello acceptas, sacrosanctis JESU CHRISTI vulneribus, per quæ toti mundo salus & vita æterna parta est, comparare audeat. Expendat cordatus Lector.

Pag. 318. vers. 45. *Hujus quondam Ericus usu violentius intercluso*] Tangit hic Saxo historiam expeditionis, quam Rex Daniæ Ericus III. cognomento Emund, adversus Rugianos suscepit, à se sub initium præsentis libri XIV. abundè satis commemoratam. Eâdem etenim occasione Ericus validâ obsidione Archonenses cinxit, & vallo opacæ admodum altitudinis, tractum, qui Archonensium fines propemodum Rugia abscissos cum continenti committit, omnem illis aditum ad contrahenda auxilia interclusit. Quâ necessitate victi, Erico se dediderunt. Fontis autem hujus, quo Septentrionale urbis latus scatere indicat Saxo, nulla ibi extat mentio. Verùm stagni cujusdam meminit, quod Archonenses, obsidione solutâ, ab Erico Rege, solenni ritu prolui jussi, majore pellendæ sitis, quàm initiandæ religionis ardore petebant.

49. *Exterior ædis ambitus accurato cælamine renidebat*] Andreas quidam, Abbas Monasterij S. Michaelis prope Bambergam, Vitam S. Othonis, Bambergensis Episcopi, & primi Pomeranicæ gentis Apostoli, circa Annum Domini & Salvatoris nostri M. CD. LXXXVII, composuit: in quâ multa extant atq; leguntur de fanis & simulacris sivè Idolis ejusdem gentis, quæ omnia & singula Otho Episcopus, cum ibidem populi ad fidem Christianam convertendi gratiâ versaretur, pio Zelo destruxit. Inter alia notatu digna sunt, quæ Cap. XXXI. de magnificentissimo quodam in Stetinensi civitate templo commemorat Andreas, cujus externum ornatum pari modo, quo hic Saxo, describit. Verba autoris ità habent: *Erant in civitate Stetinensi Continæ quatuor*; [sic appellabant Pomerani templa Idolorum suorum] *sed una ex his, quæ principalis erat, mirabili cultu & artificio constructa fuit, interius & exterius sculpturas habens de parietibus prominentes, imagines hominum, & volucrum, & bestiarum tàm propriè suis habitudinibus expressas, ut spirare putares ac vivere. Quodq; rarum dixerim, colores imaginum extrinsecarum, nulla tempestate nivium, vel imbrium, fuscari vel dilui poterant, id agente industriâ pictorum.*

Pag.

Pag. 320. verſ. 2. *Quatuor capitibus, totidemq́ cervicibus*] Andreas Abbas, quem modò laudavi, in Contina illa, ſive fano Stetinenſi fuiſſe ſcribit ſimulacrum triceps, quod in uno corpore tria capita habens, *Triglaff* vocabatur: quod S. Otho Epiſcopus deſtruens, ipſa capitella ſibi cohærentia, corpore comminuto, ſecum inde pro trophæo aſportavit, & poſteà Romam pro argumento converſionis Pomeranorum tranſmiſit.

Pag. 321. verſ. 3. *Ex earum rerum manubiis diverſi generis inſignia*] Non aliter Andreas Abbas in Contina ſive delubro Stetinenſi omnem prædam, ſpoliaq; hoſtium, repoſita fuiſſe tradit eodem Cap. XXXI. *In hanc ædem, ex priſca Patrum conſuetudine, captas opes & arma hoſtium, & quicquid ex præda navali, vel etiàm terreſtri pugna, quæſitum erat, ſub lege decimationis congerebant. Crateres etiàm aureos vel argenteos, in quibus augurari, epulari, & potare nobiles ſolebant ac potentes in diebus ſolennitatum, quaſi de ſanctuario proferendos ibi collocaverant. Cornua etiàm grandia taurorum agreſtium deaurata & gemmis intexta potibus apta, & cornua cantibus apta, mucrones & cultros, multamq́ ſupellectilem pretioſam, raram viſu, & pulchram, in ornatum & honorem deorum ſuorum ibi conſervabant.*

10. *Rex Danorum Sveno*] Haud dubiè Sveno ille cognomento *Tiuffveskeg*, ſivè furcatâ barbâ: qui ſæpius à verâ & Chriſtianâ religione ad Idolorum cultum deficiebat: ut ex Hiſtoria ipſius liquet, quam fusè Saxo perſequitur ſuprà Libro X.

12. *Infelici carcere pœnas perſolvit*] Sic legendum duxi, pro *nece*. Nam bis à Sclavis captus, & tenebris carceralibus incluſus fuit, ut Saxo ſuperius loquitur. Mortem verò ejus & vitæ finem non adeo infelicem fuiſſe, Saxo diſertis tradit verbis Libro X. *Cæterùm Sveno ſenilis animæ laboribus feſſus, divinis rebus infatigabilem ultimi temporis curam tribuit. Nec ſpiritu, quàm religione diuturnior fuit. Siquidem omni humanâ concuſſione vacuus in ipſo perfectiſſimæ vitæ fulgore deceſſit.*

22. *Auſpicia quoq́ per eundem equum hujusmodi ſumebantur*] Plane conſentanea de equo Stetinenſi, quem tamen non albi, ſed nigri coloris fuiſſe indicat, Andreas Abbas loco jàm dicto commemorat. *Habebant etiam caballum miræ magnitudinis & pinguem nigri coloris & acrem valde. Iſte toto anno vacabat, tantæq́ fuit ſanctitatis, ut nullum dignaretur ſeſſorem: habuitq́ unum de quatuor ſacerdotibus templorum, cuſtodem diligentiſſimum. Quando ergò itinere terreſtri contrà hoſtes, aut prædatum ire cogitabant, eventum rei hoc modo per illum ſolebant prædiſcere. Haſtæ novem diſponebantur humi, ſpatio unius cubiti ab invicem disjunctæ. Strato ergò caballo, atq́ frænato, ſacerdos, ad quem illius pertinebat cuſtodia, tentum fræno per jacentes haſtas in transverſum ducebat ter atq́ reducebat. Quod ſi pedibus inoffenſis haſtisq́ indiſturbatis, equus tranſibat, ſignum habuêre proſperitatis, & ſecuri pergebant.* Cæterum ex candidis, vel quomodo Saxo loquitur, *albi coloris* equis, auſpicia quoq; ſolennia capere ſoliti vetuſtiſſimi Germanorum. Autor eſt Tacitus Libro de moribus ejus gentis: *Proprium,* inquit, *gentis equorum quoque præſagia ac monitus experiri. Publicè aluntur iiſdem nemoribus ac lucis, candidi, & nullo opere mortali contacti: quos preſſos ſacro curru Sacerdos ac Rex, vel Princeps civitatis comitantur, hinnitusq́ ac fremitus obſervant. Nec ulli auſpicio major fides non ſolùm apud plebem, ſed apud proceres, apud Sacerdotes. Se enim miniſtros deorum, illos conſcios putant.* Dietmarus quoq; Chronici Lib. VI. ſuo ævo in Luiticiorum natione præſagium equinum notavit, eodem ferè ritu, quo Saxo deſcribit: *Equum,* inquit, *qui maximus inter alios habetur, & ut ſacer ab his veneratur, ſuper fixas in terram duorum haſtilium inter ſe transmiſſarum cuſpides, ſupplici obſequio ducunt, & præmiſſis ſortibus, quibus id primò exploravêre, per hunc quaſi divinum, denuò augurantur.* Herodotus Lib. 1. teſtis eſt, in Cyri exercitu, quum Babylonem is peteret, fuiſſe ἱεροὺς ἵππους λευκοὺς, *ſacros equos candidos.*

35. *Nec ſortium eis uſus ignotus extitit*] De Germanis quoque diſertè teſtatur Tacitus in dicto jam libro de Germania, *auſpicia eos ſorteſq́ ut quos maximè obſervaſſe.* Quale autem ſortilegij genus fuerit, ſimul deſcribit: *Sortium conſuetudo ſimplex. Virgam frugiferæ arbori deciſam in ſurculos amputant; eoſq́ notis quibusdam diſcretos, ſuper candidam veſtem temerè ac fortuitò ſpargunt. Mox, ſi publicè conſulatur, ſacerdos civitatis; ſi privatim, ipſe pater familiæ, precatus Deos, cælumq́ ſuſpiciens, ter ſingulos tollit: ſublatos ſecundùm impreſſam antè notam interpretatur.* Herodotus etiàm lib. IV. Scythici quoddam ſortilegij genus recenſet, ab illo Germanorum aliquanto diverſum: *Apud Scythas permulti ſunt divinatores, qui pluribus virgis ſalignis divinant, ad hunc modum: Grandes virgarum faſces poſtquàm attulerunt, humi poſitos diſſolvunt, & ſeparatim ponentes earum ſingulas, vaticinantur: ſimulq́ dum hæc dicunt, virgas rurſum convolvunt, & ſingulatim in unum componunt, atq́ hæc illis tradita à majoribus divinatio. Enares autem atq́ Androgyni ajunt ſibi à Venere traditam divinandi ſcientiam, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam ubi quis trifariam ſciderit, digitis eam implicando, ac reſolvendo tractat, atq́ in hunc ritum de futuris prædicit.*

39. *Fortuitas in cinere lineas deſcribebant*] Hoc divinationis genus τεφραμαντεία dicitur: quam doctiſſimus Germanorum Caſpar Peucerus in eruditiſſimo Commentario ſuo de varijs divinationum generibus, paulò aliter quàm Saxo, deſcribit: τεφραμαντεία *fit,* ait, *cum cineri digito bacillové res, de qua divinandum eſt, velut ſulcis ductis, inſcribitur, iiq́ ſub patulum cælum,* nullo

nullo tectus operculo, exponitur. Quæ enim remanent literæ non dissipatæ ventis, aut obliteratæ, vel confusæ & oppletæ agitato cinere; eo quo se consequuntur ordine, docere de re quæsitâ existimantur.

51. *Sanctumq́; Vitum Corvegiensem religiosâ nece insignem*] Sanctus Vitus Martyr, unà cum Modesto & Crescentiâ, sub Imperatore Diocletiano, martyrij palmam accepit. Martyrologium Romanum, ad diem XVII Kal. Julij: *In Lucania apud Silarum flumen natalis Sanctorum Martyrum Viti, Modesti, atq; Crescentiæ, qui sub Diocletiano Imperatore è Sicilia illuc delati, ibidem post ollam ferventis plumbi, post bestias & catastas divina virtute superatas, cursum gloriosi certaminis peregerunt.* Ejus corpus primum translatum est Româ Parisios Anno Christi DCCLV: indè vero in Saxoniam delatum Anno Christi DCCCXXXVI, Ludovici Imperatoris Anno XXIII. Sigebertus Gemblacensis ad Annos jam dictos: *Fulradus, Abbas Sancti Dionysij Parisiensis, Corpus Sancti Viti Martyris Româ Parisios transtulit.* Et paulo infrà: *Hoc tempore reliquiæ Viti Martyris à Parisiis ad Corbejam Saxoniæ transferuntur. Unde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit.* Witichindus Monachus Gestorum Saxonicorum Lib. I. *Pòst multa tempora Romam veniens quidam Fulradus nomine, & ibi gesta legens pretiosi martyris, notavit locum sepulchri. veniensq́; levavit reliquias sacras, collocavitq́; eas in pago Parisiaco. Inde regnante Ludovico Imperatore translatæ sunt in Saxoniam & ut legatus Caroli confessus est, ex hoc res Francorum cæperunt minui, Saxonum verò crescere.* Inprimis notatu digna sunt, quæ de Sancto Vito, [quem Rugiani in Idolum convertentes *Suantevith*, sive *Santevith*, suâ linguâ appellarunt] commemorat Helmoldus Chronici Sclavorum Lib. I. Cap. VI. *Sanctum*, inquit, *Vitum, quem nos martyrem ac servum Christi confitemur, Rugiani pro Deo venerantur, creaturam anteponentes creatori. Non est aliqua sub cælo barbaries, quæ Christicolas ac Sacerdotes magis exhorreat. Solo nomine S. Viti gloriantur: cui etiam templum ac simulachrum amplissimo cultu dedicaverunt, ei seorsim divinitatem tribuentes.* Et Libro II. Cap. XII. *Tenuis fama commemorat, Ludovicum Caroli filium, olim terram Rugianorum obtulisse B. Vito in Corbegia, eò quòd ipse fundator extiterit cænobij illius. Inde enim prædicatores gentem Rugianorum sivè Ranorum, ad fidem convertisse feruntur, illicq́; oratorium fundasse in honorem Viti Martyris. cujus veneratione provincia insignita est. Postmodùm verò ubi Rugiani, mutatis rebus, à luce veritatis aberrarunt, factus est error pejor priore. Nam SANCTUM VITUM, quem nos servum Dei confitemur, pro Deo colere cæperunt, fingentes ei simulachrum maximum, & servierunt creaturæ potius quàm creatori. Adeò autem hæc superstitio apud eos invaluit, ut Zuantevith Deus terræ Rugianorum, inter omnia numina Sclavorum primum locum obtinuerit, clarus in victorijs, efficax in responsis.*

Pag. 322. vers. 20. *Inter quas erat Stanitia magnitudine ac colore insignis*] Ad oram veteris Codicis appositum erat *Stuatira*: sed neutrum rectè. Fortè legendum erit: *Inter quas erat Svantoviti*; subaudi *aquila*: ità observante & monente Excellentissimo Viro, & multarum Antiquitatum peritissimo, D. Henrico Ernstio, Collega & Amico meo conjunctissimo.

Ibid. *Cui tantum venerationis à populo Rugiano tributum est*] Magnâ quondam superstitione apud nationes quasdam, etiàm posteaquam veræ religioni nomina dedissent, vexilla & signa militaria colebantur. Tale fuit olim apud Gallos vexillum *Flammula*, sivè *Flamma aurea* dictum, quod ex auro & purpurâ erat, & in templo Divi Dionysij asservabatur, nec indè educi solebat, nisi pro summis Regis regniq; necessitatibus; de quo Armoricanus in descriptione Bovinensis pugnæ sic loquitur:

At Regi satis est tenues crispare per auras
Vexillum simplex cendato simplice textum,
Splendoris rubri, qualis celebri Litaniâ,
Utitur in certis Ecclesia sancta diebus:
Flamma *cui cum sit Francis vulgò*, aurea, *nomen,*
Omnibus in bellis habet omnia signa præire.
Quod Regi præstare solet Dionysius Abbas,
In bellum sumptis quoties proficiscitur armis.
Idq́; gerit tollens equitum præfectus in altum,
Vectus equo cunctas suetus præcedere turmas.

Flammulæ autem hujus in bellis gerendæ jus soli retroactis temporibus habuerunt Comites Vilcassini. Videatur Sugerius Abbas, alijq; rerum Francicarum scriptores. Fortè ejusmodi quoq; vexillum fuit Ottonis Imperatoris, cui *Angelo* nomen fuit, quo viso milites erecti & ad pugnam animati sunt: cujus meminit Witichindus Gestor. Saxonicorum Lib. I. *His optimis verbis erecti milites, Imperatoremq́; in primis, medijs, & ultimis versantem videntes, coramq́; eo* Angelum, [*hoc enim vocabulo effigieq́; signum maximum erat insignitum*] *acceperunt fiduciam, magnamq́; constantiam.* Quin & nostrates olim habuère suum *διοπετὲς*, Vexillum nempe Danebroge dictû, quod cœlo decidisse dicitur, quum Waldemarus II. Rex Daniæ adversus Livonos, adhuc gentiles, bellum gereret, quos ad fidem Christianam convertere omni studio allaborabat. Tunc temporis etenim, exercitu ipsius in effusam fugam conjecto, signum hoc augustissimum cœlitus delapsum Annales nostri perhibent. Videatur Nobilis. Hvitfeldius in I. parte Continuationis Historicæ pòst Saxonem: & in Historia Johannis, Regis Daniæ: ubi vexillum hoc in infelici illo prælio cum Dithmarsis commisso, circà Annum Christi ꟾↃ. Ↄ. periisse scribit.

Pag.

Pag. 325. vers. 46. *Dæmon in furvi animalis figura*] Dæmones etiam Muscarum figuris ex delubris Idolorum Volgastensium prorupisse, autor est Andreas Abbas, quem paulo antea laudavi, Lib. III. Cap. X. *Sed non prætereundum videtur, quid miraculi in destructione fanorum ipsorum apparuerit. Subitò enim astante populi frequentia, insolitæ magnitudinis muscæ, quæ nunquam in terra illa visæ sunt, magno impetu ex delubris idolorum proruperunt, & tanta densitate omnem civitatis ambitum operiebant, ut penè lucem diei terrâ caligine obducere viderentur: sed & oculos & labra universorum nimiâ importunitate vexantes, non parvum horrorem aspicientibus ingerebant. Sed cum violentis manuum percussionibus abigerentur, nihilominus tamen diutius insistebant: donec fidelibus laudes Dei concrepantibus, crucisq; vexillum circumferentibus, invisum monstrum portis apertis evolans, terram Barbarorum, qui Rutheni dicuntur, pernici velocitate petijt.*

Pag. 327. vers. 22. *Nam hirundines*] Rectè exclamat Saxo noster: *Dignum numen, cujus effigies tàm deformiter à volucribus fœdaretur!* Ita & Jeremias Propheta in Epistola, quæ extat Baruchi Cap. VI. Idolorum vanitatem describit: *Super corpus ipsorum, & super caput, advolant noctuæ, hirundines, & aviculæ.* Sic Lactantius gentilium insaniam irridet, quod simulachra timerent, *cum aves ipsæ simulachris fabrefactis insideant, nidificent, inquinent.* Lib. II. Divinar. Institut. Cap. IV. Minutius Felix itidem in Octavio: *Quantò veriùs de dijs vestris animalia muta naturaliter judicant, mures, hirundines, milvi? Non sentire eos sciunt, rodunt, insultant, insident: ac nisi abigatis, in ipso dei vestri ore nidificant. Araneæ verò faciem ejus intexunt, & de ipso capite fila sua suspendunt: vos tergitis, mundatis, eraditis, & illos, quos facitis, protegitis & timetis.* Insignis quoq; locus est ille Arnobij Lib. VI. *Ità non videtis sub istorum simulachrorum cavis stelliones, sorices, mures, blattasq; lucifugas nidamenta ponere atq; habitare? spurcitias huc omnes, atq; alia usibus accommodata condúcere, semirosi duritias panis, ossa in spem tracta, pannos, lanuginem, chartulas, nidulorum in mollitiem, miserorum fomenta pullorum? non in orbe aliquando simulachri ab araneis ordirì retia, atque insidiosos casses, quibus volatus innectere stridulorum possint impudentiumq; muscarum? Non hirundines deniq; intrà ipsos ædium circumvolantes tholos, jaculariet stercoris plenas, & modò numinum ora depingere, barbam, oculos, nasos, aliasq; omnes partes in quascunq; se detulerit deonerati proluvies podicis? Erubescite ergò vel serò, atq; ab animantibus mutis vias rationis accipite: doceantq; vos eadem nihil numinis inesse simulachris, in quæ obscœna dejicere neq; vitant, leges suas sequentia, & instincta veritate naturæ.* Quo facit etiàm illud Clementis Alexandrini, Admonitione ad Gentes: Αἱ δὲ χελιδόνες, καὶ τῶν ὀρνέων τὰ πλεῖστα, καταξαρ- A ροῦσιν αὐτῶν τῶν ἀγαλμάτων εἰσπετόμενα, ὐδὲν φροντίσαι: *Hirundines autem, & multæ aves, sæpè advolantes, inquinant imagines, ratione nullâ habitâ, &c.*

52. *Dei qui sibimet opitulari non posset*] Lactantius loco mox citato: *Quæ vanitas ab his aliquam sperare tutelam, quæ tueri semet ipsa non possunt?* Sapientiæ Salomonis Cap. XIII. v. 14. & 15. de Idolo: *In pariete illud collocavit, ferroq;* B *firmavit, ac nè decideret, prospexit ei: sciens illud nè se ipsum quidem adjuvare posse, quippè opis alienæ indigum.* Videatur totum VI. Caput Baruci Prophetæ, quod apprimè huc facit, & idolorum vanitatem luculenter exponit.

Pag. 331. vers. 34. *Parentem altario honoratum*] *Altarium* dixit pro altari: cui similia & alia apud alios, ex Nominativi fortè pluralis similitudine, nata. Martianus Capella Lib. VIII. de signis cœlestibus: *Invicem oriuntur cygnus &* C *Aquila, & Sagitta, & Altarium.* Salvianus Massiliensis de Gubernatione Dei, Lib. VI. *Christum in altario dimittimus.* Ad quem locum ità Clariss. Rittershusius: *Vetus Glossarium indicat formam nominis esse diminutivam: Altare, Ἐπιβωμίς, &, Altarium, Βωμισκάριον. Sed promiscuè tamen usurpatum reperio altarium pro altari.* Paulus Diaconus Lib. II. Cap. XIII. *In quâ etiàm altarium in honorem Beati Martini constructum.* Angelomus Stromat. in Libros Reg. *Ab altario fidei* D *expulsi.* Hildebertus Cenomanensis Sermone V. *Sed fortassis hic dicitis: Non de altario vivant, qui altario deserviunt.*

Pag. 333. vers. 3. *Uniformem principijs, ostijs bipertitum*] Indicat Saxo, fluvium hunc, inde à lacu, sive fonte, unde primùm emanat, unico duntaxat alveo decurrere, & Julinum Caminumq; prætersluere: verùm posteà gemino diverticulo in ramos sese & gemina quasi brachia diffundere, & bipertito exitu in mare se E exonerare.

Pag. 343. vers. 44. *Circipœnensem statuit attentare provinciam*] Hanc lectionem priori planè vitiosæ subjicere visum. Per *Circipœnensem provinciam* intelligit, quæ citrà Pœnum fluvium, quasi Cispœnensem, vel forte, quæ circà Pœnum fluvium.

Pag. 346. vers. 46. *Galliæ cœnobium, quod Claravallis nuncupatur, petivit*] Incidit hæc Eskilli Archiepiscopi profectio in Annum Salu- F tis clↄ.C.LXXVIII. Clarevallensis autem Monachus fieri dignatus est amore potissimum Bernhardi, Abbatis olim Claravallensis, pietatis, virtutis, ac eruditionis nomine per id tempus celeberrimi, cum quo etiàm prius vixerat Eskillus, contractâ cum eodem familiaritate & amicitiâ singulari. Et extat Bernhardi ad Eskillum Epistola, inter epistolas ejusdem, ordine CCCXIV, testis summæ inter hos conjunctionis & benevolentiæ. Honorificam quoq;

Eskilli Archiepiscopi mentionem facit Gaufridus Monachus Claravallensis, B. Bernardi Notarius, in vitâ ipsius, Lib. IV. Cap. IV. quæ extat in IV Tomo de Vitis Sanctorum, Laurentij Surij: *Vir magnus & magnificè honorandus Danorum Archiepiscopus Eskillus patrem sanctum unico venerabatur affectu, unicâ devotione colebat. Nec contentus est in filiis eum videre, cum novum cœnobium extruxisset, & impetrasset ab eo desideratum sacræ congregationis examen. Prævaluit apud eum desiderium vehemens, ut homo tantæ autoritatis, & in insulis illis tàm ecclesiasticâ quàm seculari autoritate singulariter potens, expositis suis omnibus, etiàm semet ipsum periculis multis traderet & labori. Nam de expensis dicere non est magnum: quamvis eundem audierimus protestantem, quòd expenderit in itinere ipso argenti marcas amplius quam sexcentas. Venit igitur Claravallem persona sublimis: quam à finibus terræ non curiositas audiendæ sapientiæ, sed fidei Zelus & plenitudo devotionis attraxit. Ubi quantùm fleverit, qualem sese non modò ergâ eum, quem tàm unicè diligebat, sed etiàm erga minimos quoslibet fratrum exhibuerit, non est facile dictu.*

Pag. 347. verſ. 48. *Sverus quidam fabro patre genitus*] Snoro Sturlæsonius in Historia regum rerumq; Norvagicarum, omnino contendit Sverum hunc non fuisse fabri istius, *Unas* dicti, filium, sed Sigurdi Haraldsonij, Norvagiæ Regis, & Gunhildæ. Originem etenim ejus & educationem hunc in modum describit. Sivardus, vel Sigurdus, [Sigurd namq; Norvegiis dictus] Haraldi filius, Rex Norvagiæ, ex fœmina quadam nomine Gunhilda filium genuit, cui *Sveri* nomen imposuit Id quod paulò antè cædem ipsius contigit. Ab excessu Regis, Gunhilda fabro cuidam nupsit, cui *Unas* nomen fuit, [Norvegis Unas Smed] qui fratrem habuit Episcopum Ferrógiensem. Sverus autem in Norvegia educatus ad annum usque quintum ætatis, ignorans se alium habere patrem, quàm Unam fabrum. Quum verò increbuisset rumor, Erlingum Schackium Magnumque Morvagiæ Regem, de universa stirpe regia per Norvagiam delenda consilia agitare: Gunhilda Sveri mater, unà cum marito Unâ, Ferógiam in insulam se contulit; ubi filium suum Sverum Roario, Ferrógiæ Episcopo, in bonis literis artiumq; liberalium cognitione instituendum erudiendumq; tradidit. Quem tandem Episcopus in Sacerdotem consecrare voluit, sacro huic muneri & ætate & eruditione prorsus aptum atq; maturum. Eo cognito, Gunhilda Sveri mater, se nolente id fieri lacrymis largiter effusis testata est. Quam filius Sverus compellans, quid causæ esset, quòd adeo mater lacrymis & lamentationibus indulgeret, sciscitari cœpit. Augustam etenim hanc & sacram dignitatem, potius gaudij, quàm doloris causam matri futuram existimabat. Ea statim respondens, iste honor, inquit, longè inferior est & vilior illo fasti-
A gio & eminentiâ, quæ tibi jure justissimo debetur. Natus etenim & ortus es parente ipso Norvagiæ Rege Sigurdo, non eo, quem tu nunc patrem esse tuum, perperàm tibi persuades. Id quod certis de causis celandum duxi, donec ad virilem pervenires ætatem. Obstupescens Sverus, si mater, ait, dictis tuis fides constaret, haud equidem stolâ sacerdotali jus regni Norvagici, sceptrumq; regium mutarem. Atq; exinde de imperio occupando seriò cogitare cœ-
B pit. Hucusq; Snoronis Historia. Sed & dignissima lectu sunt, quæ apud Gvilielmum Neubrigensem Libro III. Cap. VI. de eodem hoc Svero extant; ubi inter alia titulus sigilli ejus talis fuisse dicitur:

Sverus Rex Magnus, ferus ut Leo, mitis ut agnus.

Pag. 348. verſ. 34. *Quo tigres occupandi consuetudinem habebat*] Apros intellige, aut alterius generis feras. Nam Tigres in Dania nunquàm
C visæ, nisi aliundè allatæ.

Pag. 350. verſ. 15. *Qui potis sit insidias*] *Potis sit* Saxo more antiquorum & Poetice dixit, pro *possit*. Plautus Persâ Act. 1. Sc. 1.

Facere amicum tibi me potis es sempiternum.

Catullus ad Ortall. Epigr. LX.

Nec potis es dulces Musarum expromere fœtus.

Ità enim Nominativo hoc *potis* autores & activè & passivè utuntur. Videantur pluria exempla in Observationibus Philologicis Clariss. Viri,
D M. Thomæ Bangij, Sanctæ Linguæ in Regia Hafniensi Academia Professoris eminentissimi, Amici longâ necessitudine conjunctissimi.

Pag. 252. verſ. 14. *Penes ferrum purgationis morem consistere*] Candens sive ignitum hic ferrum intellige, quod purgandi se causâ rei gestare solebant: de quo jam antè satis superque dictum nobis. Vulgo Sterst Jern appellatum fuit.

28. *Patriæ legis institudo dilabendi inducias tri-*
E *bui*] Ex parte abrogata est hæc consvetudo. Vide Leges Cimbricas, Lib. II. Cap. XXII. & ad eas Commentarium Dn. Canutj, Episcopi Vibergensis. Leges Selandicas Lib. II. Cap. XXII. Sed legitimè convictus inducias fugiendi habeat extrà regnum, intrà mensem & diem. Vide etiàm Leges fundamentales, sivè Jus regni ab Olavo Rege Daniæ datum, [vulgò Handfestning] Articulo XIV.

Pag. 358. verſ. 26. *Calidum laterculum cistulâ*
F *crebris foraminibus distinctâ*] Ejusmodi cistulâ hodieq; arcendi frigoris causâ, suppedanei vice, fœminæ Batavicæ utuntur, vulgoq; *Stoefken* appellant. De ea extat tale Epigramma Clariss. Viri, mihiq; dum vixit, amicissimi, nunc τοῦ μακαρίτου, D. Johannis Isacij Pontani, Lib. VI. Poëmatum:

Suppedaneum, vulgò Stoefken.

Æthranion nuribus comes adsum fida Batavis,
Et frigus, quod fert aspera bruma, levo.

Apud

42. *Apud curiam fautor vigebat*] *Curia* pro aula Imperiali, vel Papali, frequentius usurpatur. Innumera nobis exempla suppeditat Guntherus in Ligurino suo, eximius pro ista ætate Poëta, quem consulas licet; imo, ut perlegas, hortor: de quo adjungam Justi Lipsij breve, sed verum
A elogium Poliorcet. Lib. II. Dialogo IV. *Guntherus*, inquit, *Poëta spiritus & ingenij haud spernendus, imo, ut illo ævo, admirandus.* Floruit Imperatore Friderico Barbarossa, cujus de rebus gestis libros X. conscripsit, Anno Christi M. C. LXXXI.

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XV.
HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 361. vers. 30. IN *rerum suarum raptores*] Slavos nimirùm; quorum piratæ Legatis Waldemari spoliatis, navigium eidem à socero transmissis onustum ceperant: cujus rei superiore libro meminit Saxo. B

Ibid. *Expeditione Silguiam petere statuit*] Ità legendum duxi pro *eam*, ut omnino vox esset, cui sequens Relativum *quam* responderet. Alioquin locus est planè exulceratus.

34. *Slesvicensium Antistes Fredericus*] Fridericum hunc, qui facto naufragio, in mari C Baltico perijt, Soræ, [ubi hæc scripsi] sepultum, testantur Insignia ejus in templi pariete Boreali depicta, cum hac inscriptione:

FRIDERICUS. EPISCOPUS. SLESVICENSIS.
SEPULTUS. IN. MURO. SANCTUARII.

Et servatur in Sacrario templi Sorensis Tabula quædam lignea suspensa, in quâ inter alia hæc scripta leguntur: *Dominus Fridericus, Episcopus* D *Slesvicensis, in mari Baltico submersus, jacet in eâdem Capella.* Hujus etiam satis honorificam mentionem facit Johannes Adolphus Cypræus Historiæ suæ Ecclesiasticæ Cap. XXVII. *Anno M. C. LXVII. Occone mortuo successit Fridericus, Episcopus Slesvicensis, qui & ab Eskillo Lundensi legitime ordinatus ac consecratus fuit. Vir eruditus, magni animi & consilij, rerum gerendarum peritissimus, ut qui non tantùm in literis versatus, sed & in re militari bonè egregieq; exercitatus esset.* E

Ibid. *Perfectissimum honestatis specimen*] Valerius Maximus Lib. IV. Cap. III. *M. autem Curius exactissima norma Romanæ frugalitatis, idemque fortitudinis perfectissimum specimen.* Sic Rutilius Numatianus Gallus, Poëta suavis ac doctus, Protadium, *virtutis specimen* appellat Itinerarij sui pag. XXIV. vers. 547. Plura in hanc sententiam vide sis in eruditissimis ad Rutilium Animadversionibus Nobilissimi Viri Casparis Barthij, cui plurimùm etiàm noster Saxo debet. F

49. *Præcordialis amici*] *Præcordialis amicus* is est, quem ex penitissimis cordis recessibus diligimus. Vox in sequioris ævi scriptoribus sæpius obvia. Vide quæ suprà notavimus ad illum Saxonis locum Lib. V. *Westmarus ad præcordialem puellæ sententiam relegatus.*

Pag. 302. vers. 40. *Seductis majoribus*] *Seductis*, hoc est, seorsim abductis & ab omnibus quasi arbitris remotis. *Seducere* enim hoc loco idem est, quod Græcis ἀπολαμβάνειν κατ᾽ ἰδίαν Marci VI. vers. XXXIII. Glossar. *Seducit*, εἰς τὸ κατ᾽ ἰδίαν ἀποσπᾷ καὶ ἐξάγει. Plautus Asinariâ Act. 2. Sc. 2. vers. 95.

Nam me hodiè senex seduxit solum seorsim ab ædibus.

Petronius Arbiter: *Ascyltos postquàm depositum esse inviolatum vidit, seduxit me paululum à turbâ.* Persius Sat. II.

Quæ nisi seductis nequeas committere divis.

Et Satyrâ VI.

——————— *At tu meus hæres*
Quisquis eris, paulùm à turba seductior audi.

Autor Queroli: *Aggrediamur hominem, atq; à publico seducamus, ut secretò differat.* Sic Saxo suprà Lib. VIII. *Torkillus seductis sociis hortari cœpit.* Et Libro XII. *Itaq; seductos majores.* *Majores* autem hic sunt præcipuæ dignitatis viri, quos in Sclavica hac expeditione comites sibi ac commilitones, jussu Valdemari Regis, asciverat Absalon.

Pag. 363. vers. 28. *Pertransito ponte*] Pontem innuit in Eidorâ flumine stratum, qui instar limitis cujusdam erat olim inter Daniam & Saxoniam: cujus dimidium Henricus Saxoniæ Dux, arrogantissimus mortalium, si quando cum Waldemaro Rege colloquium institueret, præ mera superbiâ, vix transgredi consveverat; verùm nunc mutatâ fortunæ aleâ, totum excesserat. De hac Henrici insolentiâ loquitur Saxo libro præcedente XIV: *Posterâ æstate Henricus Bavariâ reversus, apud Eidoram solenne cum Danis colloquium habuit. In quo ob prosperos rerum successus adeò se insolenter ac tumidè egit, ut medium pontis, sicut antè consveverat, visendi Regis causâ, transgredi recusaret, nè sibi dignitate præstare, quem peteret, fateretur: immemor prorsus illum paternum avitumq; regimen gerere, sibi alicui imperij præfecturam cessisse.*

Pag. 364. vers. 3. *Exuviæ à soricibus corrosæ*] *Exuviæ* hic vestes sunt, quas exuerat Absalon. Q. Serenus Sammonicus Cap. XXXI. de urina sistendâ:

Quon-

Quondam etiàm nimiùm præceps urina fluendo
Irrigat exuvias, obscænoq; inficit imbri.

Cæterum inter prodigia olim reputabantur, si mures res insolitas arroderent. Sic Capuæ mures, in æde Jovis, aurum roserunt, & Antij, coronam auream. Julius Obsequens cap. XXXIX & XLIV. Sed hoc loco, quòd sorices Absalonis vestimenta arroserint, non tàm prodigium fuit, quàm omen, quomodo rectè Saxo ipse interpretatur.

Pag. 566. vers. 37. *Exploso Pontificis ministerio*] Hoc est, Episcopi Lundensis, non Pontificis Romani. Sensus etenim est, furiosam plebem Sacerdotum duntaxat in sacris faciundis operâ contentam, non opos habere Episcopi alicujus, aut Pontificis ministerio.

Pag. 368. vers. 33. *Misso per omnes stipite*] Antiquissimus hic Septentrionalium mos fuit signo aliquo conventum indicere. Sic apud Islandos, adhuc gentiles, conventus habendi signum erat *cestra* vel *mallem Jovis*, ᛡᚼᛉᚼᚱ ᛏᛡᚼᚱᛋ, Hamar Thors: verùm, quum jam in fidem Christianam jurassent, pro ejus temporis religione, *Crux lignea*: quam quilibet colonus ad suum vicinum perferret, diè, loco, & causâ conventus indictis: cujus signi intermissi aut neglecti, certa pœna. Arngrimus Jonas Lib. 1. rerum Islandicar. Cap. VII.

Pag. 369. vers. 13. *Scaniæ gyro pertransito*] *Gyrus* hic pro ambitu & circuitu positum: quasi diceret; Intereà dum Rex omnem in circuitu Scaniam peragraret; vel, dùm totam, quà patet, Scaniam circumiret. Ità *Gyrare*, & *Regyrare*, pro, sæpius circumire, usurpat Bernhardus Morlanensis, ingeniosissimus Dactylicorum versuum conditor, Lib. 2.

Institor est, fora gyrat & æquora, propria laudat.
Spirat ad æquora uanta, pedes fora sæpè regyrat.

Pag. 370. vers. 43. *Excellens corporis habitus venerabilem faciebat*] Incredibile dictu est, quantam venerationem & autoritatem Principibus conciliet eminens illa & grandis statura. Ejus rei exempla luculentissima nobis abundè suppeditat seculi nostri decus, & Bataviæ lumen, Gerardus Joannis Vossius, Amicus meus conjunctissimus, in aureo Opere Institution. Oratoriar. Lib. I. Cap. III. *Aristoteles*, inquit, *Lib. IV. Politicor. Cap. III. tradit, in quâdam Æthiopiæ parte, regna deferri ad eos, qui magnitudine cæteris præstant. A quo more non abludit, quod Strabo scribit in Meroë insula Reges designari, qui aut robore, aut formâ, aut opibus, aut virtute alendi pecora, reliquis antistant. Sulpitius Severus Lib. 1. Sacræ Historiæ ait de Saulo. Hic ex tribu Benjamin, Cis patre ortus, modestus animi, formâ excellenti erat; ut meritò dignitas corporis dignitati Regiæ conveniret. Itidem Florus de Pseudophilippo: Regiam formam & regium nomen animo regio implevit. Et Nepos in Iphicrate, ac Capitolinus in Pertinace, staturam proceram vocant Imperatoriam. Qui loquendi modus à vulgo originem traxit: ut Tacitus etiàm indicat Lib. 1. Historiar. Ipsa ætas Galbæ & irrisui & fastidio erat, assuetis juventæ Neronis, & imperatores formâ ac decore corporis [ut mos est vulgi] comparantibus.*

53. *In quanto Regis adventum poneret*] Rara loquendi formula, & quæ Græcismum sapit. Nam apud Dionem & Ælianum legere est, Ἐν μεγάλῳ τίθεσθαι : ἐν ἐλαφρῷ ποιεῖσθαι ; aliaq; apud alios autores. Sed & Svetonius, *In magno habere*, dixit in Cæsare, Cap. XXIII. *Ad securitatem ergò posteri temporis, in magno habuit obligare semper annuos magistratus*: quomodò rectè censet legendum, summus Vir & Criticus felicissimus, Isaacus Casaubonus, consentientibus Codicibus MS. quamplurimis. Tacitus etiàm, *In levi habere*, usurpavit: *Quocunq; casu acciderat, dum atrocia metuebantur, in levi habitum.* Sed fortassis in hoc dicendi modo Ellipsis τοῦ *pretij*, aut *negotij*, vel similis vocis, erit statuenda. Sic suprà Lib. XIII. Saxo, *In æquo ponere*, dixit.

Pag. 371. vers. 24. *Datis solenniter aquilis*] Per *aquilas* intelligere convenit vexilla, per quæ Feuda solenniter conferuntur. Firmant sequentia: *Qui si scissent, quanto oneri se exigui panni receptione substernerent.* Solebant enim antiquitus regna per gladium, provinciæ per vexilla conferri. Otho Frisingensis Lib. II. Cap. V. *Est enim consuetudo Curiæ, ut regna per gladium, provinciæ per vexillum à principe tradantur, vel recipiantur.* Guntherus Lib. I. Ligurini:

Ergò ubi vexillo partem, quam diximus, ille,
His autem gladio, regnum suscepit ab ipso:
Hunc etenim longo servatum tempore morem
Curia nostra tenet. ————

Ad quem locum doctissimus Germanorum, & de multis autoribus præclarè meritus, Cunradus Rittershusius, ità commentatus est: *In actibus legitimis fermè omnibus Romani notas quasdam, solennesq; ritus, & symbola atq; insignia adhibebant. Hunc ergò morem Feudistæ quoq; in Vasallorum creatione, quam Investituram vocarunt, imitari voluerunt, ut gladio, vexillo, coronâ, sceptro, baculo, seu fuste, dignitates contulerint.*

NOTÆ VBERIORES IN LIBRUM XVI. ET ULTIMUM HISTORIÆ DANICÆ SAXONIS GRAMMATICI.

Pag. 373. vers. 40. *Monentibus arbitris*] Svadentibus regni proceribus ac Senatoribus, qui Canuto erant ab intimis consiliis; quasi dicat, ex decreto Senatus. *Arbiter* vetustè dicebatur pro teste. Unde illud, *Remotis arbitris*, pro sinè teste, & in solitudine.

Inter-

Interdùm *Judicem* significat; quod & Festus probat Lib. 1. his verbis: *Arbiter dicitur Judex, quòd totius rei habeat arbitrium, & facultatem.* Propriè tamen videtur esse *speculator, inspector, spectator*: sicut apud Horatium Lib. I. Epist. II. Plautum Aulular. Actus IV. Sc. I. Milit. Glorios. Actus. II. Sc. II. Apulejum Metamorph. Lib. I. Saxoni verò nostro frequentissimè *Arbiter* significat secretorum consiliorum participem & Consiliarium. Exempla in superioribus libris passim obvia sunt.

43. *Quod unctionis suæ tempore*] Per *unctionem* intelligit autor solennem Canuti in successionem regni Coronationem & inaugurationem, quæ vivo etiamnùm patre Waldemaro, peracta fuit Ringstadij, circà Solenne Johannis, Anno Christi M. C. LXXI. vel anno sequente, ut habet Chronicon meum MS. *Rex Canutus coronatus est in Regem Anno M. C. LXXII.* Ejus meminit Saxo Lib. XIV. *Rex omni Danicâ nobilitate sub edicto Ringstadium evocatâ, circà solenne Johannis, quod in æstivo solstitio colitur, & patenti cœlestes honores, & filio regios celebrare constituit.* *Unctio* igitur hic pro coronatione, quòd suscepturi sceptrum Reges sacro oleo ungerentur; qui mos hodieq; obtinet.

45. *Apud VVrnensem*] Ità omninò legendum, pro *Vernensem*. Celebre enim quondam fuit in Ducatu Slesvicensi Dicasterium sive Forum Wrnense, quod nunc, nisi fallor, esse desiit. Nobis Vrnesting / vel Vrnehoffuets Landsting dicebatur.

49. *Cladis apud Dysiam pontem peractæ*] Loquitur de conflictu Dysvicensi, cujus libro proximè præcedente luculentam egit mentionem Saxo. Is incidit in Annum Christi Millesimum Centesimum Octogesimum primum; ut nonnulli Chronologi calculum ponunt. Multi illicè plebe Scanicâ cæsi: compluribus amnis exitio extitit. Clarissimus Vir, M. Andreas Vellejus, in sua versione pontem hunc *Falchenbergensem* indigitat.

Pag. 374. vers. 19. *Haraldum quendam regij sanguinis*] Haraldus hic cognomento *Skreng* dictus fuit. Chronicon MS. Anno Christi M. C. LXXXIII. *Haraldus Skrenck à Scanis princeps creatur.* Eum regio sangvine oriundum Saxo dicit, quod originem duceret è prosapiâ Canuti Regis Roschildiæ interfecti: de quâ cæde Saxo suprà Lib. XIV.

Sed obtusi cordis] *Obtusi cordis* est stolidus, vecors, hebes, bardus, blennus, bliteus. Ità loquitur etiam Saxo Lib. III. de Amletho: *Nec credi poterat obtusi cordis esse, qui tàm exculto manus artificio calluisset.* Locutio est Valeriana. Sic etenim Valerius Maximus Lib. VII Cap. III. ubi de Bruto agit: *Obtusi se cordis esse simulavit, eâq; falaciâ maximas suas virtutes texit.* Isidorus Lib. X. obtusos sensus dixit: *Stultus, hebetior corde. sicut quidam ait; Ego me ipsum stultum etiàm existimo, fatuum esse non opinor, id est, obtusis quidem sensibus, non tamen nullis.*

28. *Ad novi principis opinionem*] Hic verò cum Euripide exclamare licebit: *Δεινὸν οἱ πολλοὶ κακούργους ὅταν ἔχωσι προστάτας: Formidabile quiddam multitudo, cum nacta est præsides maleficos.* Huc etiàm facere videtur locus iste Livij lib. XXIV, quo vulgi ingenium eleganter exprimit: *Hæc*, inquit, *natura multitudinis est, aut servit humiliter, aut superbè dominatur: libertatem, quæ media est, nec spernere modicè, nec habere sciunt. & non fermè desunt irarum indulgentes ministri, qui avidos atq; intemperantes plebejorum animos ad sangvinem & cædes irritent.* Cui planè adsimilis ille est, qui Lib. XXVIII. occurrit, in Oratione Scipionis ad seditiosos milites: *Multitudo omnis, sicut natura maris, per se immobilis est; ut venti & auræ cient, aut tranquilli, aut procellosi.*

42. *Dubietati subjecit*] Dubium & incertum reliquit. Forma loquendi ad istius ævi genium. *Dubietas*, Ἀμφιβολία. Lupus Abbas, qui Carolo Calvo vixit, Epistola CXX p. 111. *Cum loco autem diem mensis exprimite, nè dubietate aliquâ confundamur.* Fulbertus Episcopus Carnotensis, Ep. I. p. 10. *Jam procul removendus est totius lubricæ scrupulus dubietatis.*

53. *Suscepti vulneris dolorem*] *Vulnus* per translationem sumi pro clade & damno, abundè dictum nobis ad ista verba, quæ Lib. 1. Saxonis nostri habentur: *Cum ob accepti vulneris magnitudinem reparandarum intrà patriam virium non haberet copiam.* Livius lib. II. Belli Punici: *Non vulnus super vulnus, sed multiplex clades nunciabatur.*

Pag. 375. vers. 27. *Quo mediante*] Hoc est, intercedente, se interponente. Rara vox est, & ferè incognita melioris notæ autoribus; in aliis ubivis obvia. Joannes Januensis Catholico, in voce *Medio*: *A Medius dicitur Medio, as, are; id est, in medio locare, vel per medium dividere, vel medietatem auferre, vel conjungere, vel pacificare inter aliquos.* Unde *Mediator* vox Theologis perusitata, pro *intercessore, sponsore*. Gr. μεσίτης. Idem Joannes Januensis: *Mediator est, qui conjungit, & inter aliquos est medius, ut eos conjungat & pacificet. Unde Jesus Christus dicitur Mediator Dei & hominum, quòd inter Deum & hominem constitutus est medius, ut homines ad Deum perduceret.*

36. *Compluribus enim Cæsaris Legationibus*] Cæsar hic fuit *Fridericus*, cognomento *Barbarossa*, qui crebris hisce Legatorum missiculationibus nihil aliud, ut rectè judicat Saxo, intendebat aut moliebatur, quàm ut Canuti simplicitatem ijsdem perfidiæ laqueis circumveniret, quibus olim patris Valdemari credulitatem implicatam habuerat, hoc est, *ut Daniæ regnum semper liberrimum ad Imperij feudum redigeret*, ut loquitur autor Compendiosæ Historiæ Serenissimorum Daniæ Regum, quem edidit Erpoldus Lindenbruch.

Persi-

40. *Perfidiæ laqueis*] *Laqueus* translatè omne id significat, quo homo capi & irretiri potest. Sic *laqueos judicij* Cicero pro Milone dixit: *Atq́; illam belluam judicij laqueos declinantem jam irretitam teneret.* Pie & acutè Gvigo Carthusianus in Meditationibus: *Laqueos comedu, bibu, vestu, dormu; omnia laqueus.*

47. *Sigfridum, qui sororem ipsius*] Sigfridus hic est Marchio Thuringiæ, qui Waldemari filiam Ingertham, Cæsare adstipulante, sibi desponderat.

Pag. 376. vers. 54. *Militaris roboris nervos sicut otio hebetari*] Inter Regulas militares hanc etiàm producit Fl. Vegetius Lib. III. Cap. XXVI. *Exercitus labore proficit, otio consenescit.*

Pag. 377. vers. 10. *Jarimari cum eis consiliaturi*] Hoc est, Consulturi, deliberaturi. *Consiliato* est consilium dare, vel petere. Horatius Libr. III. Carm. Ode III. *Gratum eloqvuta consiliantibus Junone divis*, hoc est, consilium habentibus de Romulo in deorum numerum recipiendo. Ad eundem locum ità Petrus Gvaltherus Chabotius, vir in omni literaturâ perfectissimus: *Grammatici tradunt huic verbo vim dandi & capiendi consilij, undè oritur: hic est deliberare & consultare.* Cicero Epistolar. Lib. XV. Ep. IX. ad Attic. *Quid egeris tuâ cùm tristi, tùm etiam difficili ad consiliandum legatione, vehementer exspecto.* Tacitus Lib. II. Historiar. *Et rediêre omnes Bononiam rursus consiliaturi.* Eâdem notione *Consiliari* positum. Quintilianus Institut. Orator. l. III. c. VIII. *Procemio, quale est in Judicialibus, non ubiq́; eget, quià consiliatus est ei quisque, quem consulit.*

Pag. 384. vers. 13. *Ad pedes Regis suppliciter abjecit*] Homagium Canuto Regi Daniæ præstitit Bugislavus Dux Pomeraniæ, Anno Christi M. C. LXXXVI. Innuit id Chronicon meum MS. *Anno cIↃ. C. LXXXVI. Bugislavus senex, factus est homo Regis Canuti.* Ubi *homo* pro *Vasallo*, sivè *Cliente Feodali* sumitur: quo significatu frequentius occurrit in antiquis monumentis. Videatur Glossarium Viri genere, literis, ingenioq; juxtà nobilissimi, Henrici Spelmanni Angli, pag. 359. in voce *Homo.*

17. *Principis huc necessitatis deducti*] In excusis anteà Codicibus nullo plane sensu legebatur: *Principis huc necessitati miseratione permotus.* Nos
A ità hunc locum duximus restituendum, freti autoritate Valerij Maximi, quem ut alibi sæpius in Historia hac sua, ità & hic exprimere voluit Saxo noster. Verba Valerij sic habent Lib. VIII. Cap. I. *Satis jam graves eum pœnas sociis dedisse arbitrati sunt, huc deductum necessitatis, ut abjicere se tàm suppliciter, aut attollere tàm deformiter cogeretur.*

23. *Ingenti nubium volumine colliso*] Diligens sane lector Martiani Capellæ Saxo fuit, adeo ut in succum & sangvinem tantùm non converterit.
B Ab ipso hæc certè mutuatus est, quæ totidem ferè verbis extant Lib. V. Cap. I. *Hæc cum in progressu arma concusserat, velut fulgureæ nubis fragore colliso. fracta diceres crepitare tonitrua.*

25. *Quo eventu Sclavici regni interitum portendi*] Solent interdum regnorum interitum ostenta præcedere, & periturorum fata populorum vel Solis ac Lunæ defectus, vel insoliti terræ motus, vel horrenda tonitrua fulminumq; jactus, aut ardentes cœlo faces, & crinita siderum
C flamma præcurrere, ut eleganter observavit Quintilianus, sive ut alij volunt, Posthumius Junior, Declamatione IV. quæ inscribitur *Mathematicus.* Ità pridie quàm ultimum illud prælium, quo de rerum summâ decertatum est inter Perseum Macedonum Regem, & Æmilium Paulum, Romanorum Consulem, consereretur, Luna defecit: *triste id ostentum Perseo omnibus præsagientibus, finemq́; Macedonici regni portendi vaticinantibus*; teste Justino Libro XXXIII. Cap. I.
D Ibid. *A conjecturarum sagacibus*] *Conjectura* pro divinatione ut plurimum sumitur. Apprimè huc facit locus Quintiliani Lib. III. Institut. Orator. Cap. VI. *Conjectura dicta est à conjectu, id est, directione quadam rationis ad veritatem: undè etiàm somniorum atque ominum interpretes, Conjectores vocantur.*

26. *Bogislavi quoq́; animus constantiæ pignoribus refertus*] Luculentissimum heic tandem & ultimum imitationis Valerianæ specimen re-
E præsentat Saxo. Nam quod de Masanissâ Rege commemorat Valerius Maximus Lib. V. Cap. II. id omne ad Bogislavum artificiosè noster transfert. Sic etenim ille: *Massanissæ Regis pectus grati animi pignoribus refertum, memoriam inclyti muneris ad ultimum vitæ finem constantissimâ fide perduxit:* & quæ plura ibidem in hanc sententiam exstant.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

INDEX ABSOLUTISSIMUS

cùm rerum memorabilium, tùm vocum ac locutionum rariorum, quæ in Notis occurrunt.

Galla,

Igno-

Noro-

Signa

Tonsi,

INDEX AUTORUM,

qui in ſuperioribus Notis laudantur & illuſtrantur.

Baltha-

Pacatus

Mendæ Typographicæ.

Pag.4. Prolegomen. Cap.2. pro, unllo, *lege*, ullo.
Pag.6. Proleg. Cap.4. pro, iuaudiverant, *lege*, inaudiverant.
Pag.8. Proleg. pro, CAP. VIII. *lege*, CAP. VII.
Pro, ftipenda, *lege*, ftipendia.
Pag.9. Proleg. Cap.8. pro Quin, *lege*, Quin &c.
Pag.10. Proleg. pro, Osbium, *lege*, Osbjurn.
Pro, quid, *lege*, quod.
Pag.12. Cap.9. Proleg. pro, Navtre, *lege*, Navtæ.
Pag.14. Proleg. Cap.10. pro, focis, *lege*, locis.
Pag.16. Proleg. Cap.11. pro, Trinitatas, *lege*, Trinitatis.
Pag.19. Proleg. Cap.14. pro, contubernro, *lege*, contubernio.
Pag.28. Proleg. Cap.18. pro, favorum, *lege*, favorem; *& pro*, propenfam, *lege*, propenfum.
Pag.29. Proleg. pro, repititur, *lege*, repetitur.
Pag.34. Proleg. Cap.20. pro, haad, *lege*, haud.
Pag.35. Proleg. Cap.21. pro, no, *lege*, non.
Pag.37. Prol. pro, proximum, *lege*, proximorum.
Pag.37. Prol. pro, Antequitates, *lege*, Antiquitates.
Pag.38. Prol. cap.23. pro, propriora, *lege*, propiora.
Pag.44. Proleg. pro, fcclus, *lege*, fcelus.

Pag.1. Notar. lit.c. pro, quornm, *lege*, quorum; *& pro*, ultimnm, *lege*, ultimum.
Pag.4. pro, momumenta, *lege*, monumenta.
Pag.7. b. pro, Archipifcopum, *lege*, Archiepifcopum.
Pag.15. b. pro, exhibebit, *lege*, exhibuit.
Pag.15. c. pro, ᛒᚬᚢᛏᛁᛋᚬᛁᛘ, *lege*, ᛒᛅᚢᛏᛁᛋᚬᛁᛘ.
Pag.16. e. pro, ergegium, *lege*, egregium.
Pro μακεϱίτω, *lege*, μακαϱίτω.
Pag.18. c. pro, filices, *lege*, filices.
Pag.19. a. pro, ᛏ*ᛅᛏ, *lege*, ᚦᛅᛏ. *& sic in cæteris eâdem paginâ vocibus, in quibus* ᚬ*, *perperam ponitur pro* ᚦ.
Pag.19. c. pro, minos, *lege*, minor.
Pag.19. e. pro, *ᛁᛁᛅᛁᚱ, *lege*, *ᛁᛁᚬᛁᚱ.
Pag.19. f. pro, ᛋᛅᛁᚠᛅᚦ, *lege*, ᛋᛅᛁᚠᛋᚦ.
Pag.19 b. a pro, Svitiod / *lege*, Svidiod.
Pro, Farand t/ *lege*, farandi.
Pag.19. e.2. pro, quifcere, *lege*, quiefcere.
Pag.20. b.1. pro, ᚬ*ᚢᚱᚦᚢ, *lege*, ᚦᚢᚱᚦᚢ.
Pag.20. d.1. pro, Genctivi, *lege*, genitivi.
Pag.26. a 1. pro, Acconenfis, *lege*, Arconenfis.
Pro, hanc, *lege*, hunc.
Pro, Martianns, *lege*, Martianus.
Pag 27. c. a. pro, Græciæ, *lege*, Græcia.
Pag.29. c.1. pro, qnendam, *lege*, quendam.
Pag.31. e.1. pro, origine, *lege*, originem.
Pag 34. a.1. pro, Sanctus, *lege*, Sanctes.
Pag 32 b.2. pro, Italius, *lege*, Italicus.
Pag.33. c.1. pro, ᛘ*ᛅᚱ, *lege*, ᛘᛦᚱ.
Pag.33. a.a. pro, dagna, *lege*, dagnar.
Pag.34. a.1. pro, pediffegna, *lege*, pediffequa.
Pag.35. f.1. pro, pulfatus, *lege*, pulfare.
Pag.35. e. a. pro, Herorum, *lege*, Heroum.
Pro, magifice, *lege*, magnifice..
Pag.36. f. e. pro multu, *lege*, multa.
Pag.42. b.1. pro, eriam, *lege*, etiam.
Pag.43. d.1. pro, ᚠᛁᛋᚢᛁᛦᚬ, *lege*, ᚠᛁᛋᚢᛁᛦᛅ.
Pag.43. d.2. pro, canicula, *lege*, caniculæ.
Pag.45. b.1. pro, amplum, *lege*, amplam.
Pag.46. f. e. pro, ᚬ*ᚢ, *lege*, ᚦᚢ.
Pag.48. b.2. pro, Hadindo, *lege*, Hadingo.
Pag.48. e. pro, ᚬ*ᛅᚱᚴ, *lege*, ᚦᛆᚱᚴ.
Pag.50. a.2. pro, quæcumque, *lege*, quæcunque.
Pag.51. c.1. pro, eá, *lege*, eo.
Pag.52. e.2. pro, Oratione, *lege*, Orationem.
Pag.53. a.1. pro, Rutilos, *lege*, Rutulos.
Pag.57. b.a. pro, contignere, *lege*, contingere.
Pag.58. a.1. pro, ᛏᚠᚬᚬᛁ, *lege*, ᚦᛆᚬᚬᛁ.
Pro, ᛋᚠᛋᚠᚢᛁ, *lege*, ᛋᛆᛋᚠᚢᛁ.
Pag.58 pro, ᚢᛆᚠᛅ *lege*, ᛋᛆᚠᛅ.
Pag 59. a.1. pro, fuut, *lege*, funt.
Pag.59 c.a. pro, Perfona, *lege*, Porfena.
Pag.61. b.2. pro, indulta, *lege*, induta.
Pag.62. b.2 pro, exiftimaffe, *lege*, æftimaffe.
Pag.63. d.2. pro, opprobij, *lege*, opprobrij.
Pag.64. a.1. pro, Latinitits, *lege*, Latinitatis.
Pag.65. e.1. pro, aptem, *lege*, aptam.
Pag.67. d.1. pro, afflixeruut, *lege*, afflixerunt.
Pag.67. b.2. pro, intulernut, *lege*, intulerunt.
Pag.68 f.1. pro, autiquitatis, *lege*, antiquitatis.
Pag.68. f.2. pro, pertiffimus, *lege*, peritiffimus.
Pro, fpargi, *lege*, fpargi.
Pag.70. f.1. pro, ᛘᛁᛆᛏ, *lege*, ᛘᛁᛆᛚ.
Pro, ᛒᚱᚢᚬᚢ※, *lege*, ᛒᚱᚢᚬᚢᛦ.
Pag.70. b.2. pro, ᚠᚠᛆᛏᛋᛁ, *lege*, ᚠᛚᛆᛏᛋᛅ.
Pro, ᛋᚬᚱᛅᛘᛁᛅᛋ, *lege*, ᛋᚬᚱᛅᛋᚦᛅᛦ.
Pag.71. f.2. pro, cefiffe, *lege*, ceffiffe.
Pag.72. a 1. pro, aliqiud, *lege*, aliquid.
Pag.74. c.a. pro, Rolveni, *lege*, Rolvoni.
Pag.76. a.1. pro, ᚢᛁᚠᚠᛁ, *lege*, ᛋᛁᚠᚠᛁ.
Pag.77. b.a. pro, aut, *lege*, ut.
Pag.77. c.2. pro, doctrimâ, *lege*, doctrinâ.
Pag.80. b.1. pro, ᚠᛚ, *lege*, ᛆᛚ.
Pag.80. c.1. pro, ᛘᛁᚦᚱ, *lege*, ᛘᛁᛁᚱ.
Pag.81. d.1. pro, babere, *lege*, habere.
Pag.81. f.1. pro, illus, *lege*, illius.
Pag.82. e.1. pro, erfide/ *lege*, ervide.
Pag.82. f.1. pro, hiner/ *ᛁᛋᛁᚱ, *lege* ᛁᛋᚢ, enu.
Pag.84. c.2. pro, ftcmmatio, *lege*, ftemmatis.
Pag.87. c.2. pro, bomines, *lege*, homines,
Pag.88. d.2. pro, etiammum, *lege*, etiamnum.
Pag.90. a.2. pro, quæ, *lege*, qui.
Pag.90. b.2. pro, uuus, *lege*, unus.
Pag.90. c.2. pro, Craturæ, *lege*, Creaturæ.
Pro, Idololataræ, *lege*, Idololatræ.
Pag.93. e.2. pro, repedabuut, *lege*, repedabunt,

Pag.96.

Pag. 96 b 1. pro, nisi, *lege*, nisi.
Pag. 96. e. 1 pro, tunc, *lege*, tunc.
Pag. 100. d. 1. pro, duce, *lege*, dulce.
Pag. 100. e. 2. pro, Passivæ, *lege*, Passiva.
Pag. 103. c. 1. pro, affectam, *lege*, affectum.
Pag. 104. c. 2. post illa verba ·
Et juxtà Baptistam Mantuanum :
statim subjungendi sunt versus:
Omne quod excellens &c.
Pag 109. a. 1. deleatur sc.
Pag. 109. e. 2. pro, corpore, *lege*, corpora.
Pag. 111. 2. 1. pro, nnlla, *lege*, nulla.
Pag. 111. a. 2. pro, effectat, *lege*, affectat.
Pag. 111. e. 2. pro, qni, *lege*, qui.
Pag. 112. a. 2. pro, Philadelpholo, *lege*, Philadelpho loquentes.
Pag. 114. b. 2 pro, currarum, *lege*, curarum.
Pag. 115. b. 1. pro, thal Jarl/ *lege*, Pall Jarl.
Pag. 115. b. 2. pro, anicum, *lege*, amicum.
Pag. 117. f. 1. pro, Metahysicum, *lege*, Metaphysicum.
Pag. 118 a 2. pro, Normarchia, *lege*, Nomarchia.
Pag. 121. b. 1. pro, ter- tertium, *lege*, tertium.
Pag. 122. a. 1. pro, occupandum, *lege*, occupandos.
Pro, pericula, *lege*. periculi.
Pag. 122. b. 2 pro, assignababur, *lege*, assignabatur.
Pag. 123. c. 1. pro, cincere, *lege*, cinere.
Pag. 125. d. 1. post illa verba : quæ Odino assignat, *adde vocem* Edda, *& lege*, quæ Odino assignat Edda.
Pag. 125. d. e. pro, inijsiet, *lege*, iniisset.
Pag. 128. e. 1. pro, Pusca, *lege*, Pusei: *& pro*, Pusci, *lege*, Pusei.
Pag. 128. b. 2 pro, pugnanpi, *lege*, pugnandi.
Pag. 113. b. 2. pro, nonumento, *lege*, monumento.
Pag. 131. d. 2. pro, Synechdochice, *lege*, Synecdochice.
Pag. 135. d. b. 1. pro, Fær, *lege*, Faer.
Pag. 135. c. 1. pro, ᚴᛆᛋᚴᛆ, *lege*, ᚴᛆᚱᚴᛆ.
Pro, ᚱᛆᚴᚢᛆᛆ, *lege*, ᚱᛆᚢᚴᛆᚱ.
Pag. 137. d. 1. pro, gerendo, *lego*, gerenda.
Pag. 138. c. 1. pro, impares, *lege*, imparem.
Pag. 139. b. 1. pro, prædicabant, *lege*, prædicabat.
Pag. 145. c. 1. pro, nunciaans, *lege*, nuncians.
Pag. 146. c. 1. pro, interpremur, *lege*, interpretemur.
Pag. 148. e. 2. pro, aliqs, *lege*, aliaqs.
Pag. 151. d. 1. pro, simile, *lege*, simili.
Pag. 152. a. 2. pro, laquacitatis, *lege*, loquacitatis.
Pag. 154. a. 2. pro, forsitam, *lege*, forsitan.
Pag 156. f. 1. pro, Paranomasiæ, *lege*, Paronomasiæ
Pag 156. c. 2. pro, Auctor, *lege*, Actor.
Pag. 160. d. 2. pro, veruis, *lege*, verius.
Pag. 163. d. e. pro, alias, *lege*, alas.
Pag. 163. e. 2 pro, Capita, *lege*, capita.
Pag 163. f. 2. pro, astituiiur, *lege*, adstituitur,
Pag. 165. b. 2. pro, confessit, *lege*, confessi.
Pag. 165. f. 2. pro, dedulit, *lege*, detulit.
Pag 170. e. 2. pro, Naffn· *lege*, Raffn.
Pag. 176. b. 2. pro, vox, *lege*, vix.
Pag. 177. e. 1. pro, pollicetar, *lege*, pollicetur.
Pag. 178. c. 1. pro, viantinm, *lege*, viantium.
Pag. 184. e. pro, superio- periore, *lege*, superiore.
Pag. 189. d. 1. pro, ᚽᛆᚢᚦᛆ, *lege*, ᚦᛆᚢᚦᛆ.
Pag. 190. b. 2. pro, ᚼᛆᚴᚽᚢᛘ, *lege*, ᚼᛆᚴᚦᚢᛘ.
Pag. 190. f. 2. pro, ᚼᚽᚴᛚᛆᚱ, *lege*, ᚼᚽᚴᚴᛆᚱ.
Pag. 193. e. 1. pro, ᛒᛚᛆᚦᚱᛁᚠᛁᚴ, *lege*, ᛒᛚᛆ-ᚦᚱᛁᚠᛁᚴ.
Pag. 193. b. 2. post illa verba: novæ à se in Saxonia fundatæ Corbejæ, *intersere vocem*, præfecit, *quæ omissa est.*
Pag. 194. f. 2. pro, oceapavit, *lege*, occupavit.
Pag. 195. d. 2 pro, cundem, *lege*, cundum.
Pag. 201. c. 1. pro, porfunditate, *lege*, profunditate.
Pag. 208. f. 1. pro, Svæciæ, *lege*, Sveciæ.
Pag. 212. e. 2. pro, juculari, *lege*, jaculari.
Pag. 213. a. 2. pro, Anglica, *lege*, Anglia.
Pag. 215. d. 1. pro, porcurabant, *lege*, procurabant.
Pag. 217. b. 1. pro, luum, *lege*, suam.
Pag. 223. c. 1. pro, tructu, *lege*, tractu.
Pro, aquorum, *lege*, aquarum.
Pag. 223. d. 2 pro, Soxones, *lege*, Saxones.
Pag. 226. e. 1. pro, tribribuere, *lege*, tribuere.
Pag. 229. e. 2. pro, mahinas, *lege*, machinas.
Pag. 231. b. 1. pro, fratres, *lege*, frater.
Pag. 232 a. 2. pro, glacici, *lege*, glaciei.
Pag 232. f. 2. pro, mahinæ, *lege*, machinæ.
Pag. 233. e. 1. pro, VX, *lege*, XV.
Pag 235. f. 1. pro, disperatio, *lege*, desperatlo.
Pag. 237. b. 2. pro, silvaram, *lego*, silvarum.
Pag 237. e. 2. pro, patavi, *lege*, putavi.
Pro, conperisset, *lege*, comperisset.
Pag. 238. b. 2. pro, Anreliano, *lege*, Aureliano.
Pag. 241. b. c. pro, Concicij, *lege*, Concilij.
Pag. 242. c. 2. pro sterquilium, *lege*, sterquilinium.
Pag. 247. e. 1. pro, orbe, *lege*, ore.
Pag. 248. d. 2. pro, institudo, *lego*, instituto.
Pro, crebis, *lege*, crebris.
Pag. 249. f. 1. pro, precordialem, *lege*, præcordialem.